Digitized by Google

32
5 K
15

32. 5. K. 15

R. Do. Claudij Seyſelli Sabaudieñ.

B A

Iuris Diuini / humaniq́ cõſultiſſimi. Maſſilieñ. epiſcopi / in opus diuinum ac in explanationem moralem Capitis primi Lucæ euãgeliſtæ Tractatus primus.

MAGNVM & memorabile quiddã deſcripturum expectamus Euãgeliſtã qui tanta diligentia: tãq́ alto ſtilo narrationis ſeriem exorſus: nomen regnãtis in primis pricipis: dehinc / illius: cuius egregia facinora geſtaq́ fortia narraturus erat: genus / parentumq́ nomina / familiã / gentẽ quoq́: ac uiuẽdi modũ. & deniq́ corporis ſeu naturæ uitiũ. & quæ tum ab angelo tum ab eo ad quẽ miſſus erat: uerba ſunt habita diſtincte eſt ꝓſecutus: quæ ſingula non abſq́ myſterio intelligentiaq́ ſpirituali ſcripta eſſe nemo debet ambigere. ¶ Atq́ in primis cur tãta uſus ſit i hoc euangelii initio Lucas diligentia / rerumq́ & perſonarum expreſſione: ſequenti tractatu: cum de incarnationis Chriſti myſterio eiuſdem euangeliſtæ narrationẽ proſequemur: diſcutere atq́ explanare curabimus.

Quæſtiones ſup littera.

¶ Verum circa hanc narrationem duo potiſſimum ſunt conſideranda: cur ſcilicet in hoc capite: cum de Ioannis conceptione: & in alio rurſus cum de illius baptiſmo geſtiſq́ narrare Lucas incipit: regnantis principis proponit nomen. Cum uero diuinam deſcribit incarnationem: licet aliarum perſonaꝝ: per quas ſacramenti illi⁹ myſterium: aut annunciatum / aut adimpletũ / conſummatũq́ eſt: nomen / & genus patriamq́ deſcribit: principum tamen: quoꝝ ditioni ſubditi erant nomen nullatenus cõmemorat. Cur inſuper in ſequẽtibus: ubi de Chriſti natiuitate texit hiſtoriam: non imperatoris modo: uerum & præſidis exprimit nomen: dehinc reliqua ſuo ordine proſequemur.

A

Hort⁹ ſacræ ſcripturæ uberrimus.

¶ Et licet tam profunda myſteria illos dũtaxat inquirere par ſit: quibus aut in his diſciplinis eruditionem / aut in diuinarum rerum cõtemplatione feruorem Spiritus ipſe paracletus largitus eſt: tam ſpecioſum tamẽ ſacræ ſcripturæ / legiſq́ diuinæ hortũ: totq́ tã ſpecioſis arboribus / floribuſq́ diſtinctum ab his ipſis ſanctæ / catholicæq́ eccleſiæ doctoribus didicimus: ut quãto plures alii collegerint: tanto plures poſteris relinquãt colligendos. Ita ut nulli: qui recta intentiõe / ſanaq́ mente in his colligendis applicare uoluerit animũ: deeſſe materia poſſit.

B

Zacharias & Elizabet pœnitentẽ ſignificant.

Ioãnes cum Maria proficientem.

¶ Dicat igitur: quod quiſq́ in hac re ſentit: Ego equidem ad moralem ſenſum hoc primum Lucæ caput trahere ſtudens: illud in primis ad omnium infradicendorum elucidationẽ præmittendum cenſui: per Zachariam atq́ Elizabet: peccatorem ad pœnitentiam conuerſum: & per Ioannem ab eis genitum priuſq̃ in lucem producatur: diuinam / ad perſeuerandum proficiendumq́ nobis gratiam ſignificari. poſtea uero q̃ natus eſt: gratiæ plenitudinem: quam per ſanctæ perſeuerantiæ meritum Is⁹ qui in peccatis inſenuerat: conſequi poteſt. Vel iuxta alium ſenſum Zacharias & Elizabet ante Ioannis natiuitatem / peccatorẽ cõuerſum: pœnitentemq́ repræſentant: natus aũt Ioãnes: qui ad Ieſum ideſt ſaluatorem uel ſalutẽ deducitur: proficientem: per Mariam uero animã timoratã: & dei gratia ab ineunte ætate præuentam: quæ de uirtute in uirtutẽ perſeuerans: Ieſum. i. ſalutẽ / ſeu ſaluatorem diuina inſpiratione cõcipit & parturit. proindeq́ ad perfectũ fœlicitatis gradum in hac mortali uita cõſcendens æterna patria inter angelicos choros ſedem ſibi præparat glorioſam: & tum exemplo: tum doctrina plærosq́ poſt ſe trahit errantes. Hãc aũt ſignificationẽ ſingulorum nomina ſecundũ ethymologiam conuenientiſſime recipiunt. ſicut in eorum interpretatione poſterius ſumus abunde dicturi.

Reſponſio primæ q̃oni.

C

Incipiẽtes laborãt in hoc ſæculo ꝑfecti aũt quieſcũt

¶ Hoc igitur iacto ad poſterius dicenda fundamento: præludioq́ aſſumpto / ad propoſitarum quæſtionũ determinationem deuenientes dicimus / Lucam: Iccirco cũ de Chriſti incarnatiõe fecit mentionem: nullũ principum nominaſſe temporaliũ: q nihil in ea re tractatur humanũ: aut temporale: Sed diuina ſunt cuncta myſteria / prorſus ut omnẽ humanã tranſcendant intelligentiam. Et ob id ãngelus tantũ Dei nuncius: Maria: ad quã legatio mittitur: & eius uir Ioſeph. & ad myſteriũ dehinc Elizabet ſancta mulier exempli tantũ gratia noiatur. Peccatores quippe etiam cõuerſos in ſæculo / & cũ impiis ad eorum ſalutem atq́ exercitationem morari cõuenit. iuxta quod dicit ꝓpheta. Habitaui cum habitantibus cedar. Et alibi: & enim ſederunt principes & aduerſum me loquebantur: ſeruus aũt tuus exercebatur in iuſtificationibus

Pſalmo cxix. Pſalmo cxviii.

6

B.FONS.AR.

tuis.Iuſti autē:qui ad ſummū perfectionis gradū tendunt : ab humana ſe ſubtrahūnt po/
teſtate:& religionis aut alterius uitæ contemplatiuæ callem ingreſſi:cum angelis & cum ipſo
Chriſto in ſpiritu habitant/& loquuntur:inuicēq; ceu ipſi angeli ſpiritualia tantum & diuina
pertractant dicēte apoſtol. Noſtra autem cōuerſatio in cœlis eſt.& de his dicit ꝓpheta:pax Ad phi.
multa diligentibus nomen tuū.Et hi ſane licet a temptationibus nō ſint immunes:eās tamen iii.
facile & ſuperant & contēnunt.dicente Sapiētia: nō contriſtabit iuſtū quicquid ei acciderit.& Pſalmo
alibi.modicū laboraui & inueni mihi multam requiem. cxviii.

Reſponſio ſecūdæ qōni. ¶ Quod autē naſcēte dño/Romani impii pacific⁹ monarcha orbē uniuerſum deſcripſerit:& Prouer.
hāc deſcriptionē a præſide Syriæ primū factā/euāgeliſta noſter i ſequēti caplo memoret:aliā xii.
habet ſignificationē:in ortu ſcilicet ſaluatoris.i.in fructu pfectionis ab aīa innocente edito : Ecceleſi.
principē regnare monarchā:& hūc qdem pacis datorē:quē Deum ipſum nemo inficiari pōt . ulti.
cuius imperio cūcta ſunt ſubiecta:& a quo pax præſtatur uera & perpetua.Et hic quidem eſt
qui animas p huiuſce perfectioris uitæ homines cōuertendas/& ab æterno præuidit/& con/
gruo tempore præordinauit:quēadmodum ſuo loco plenius diſcutiemus.Hic ergo eſt ſupra
dictæ ſcripturæ ſenſus/ꝙdiu homo a peccato conuerſus in ſæculo manet:& ſæcularib⁹ ſe im
plicat negociatiōibus:ſuper eū Herodes quiſpiam/aut Tyberius/uel Nero/aliuſue crudelis
atq; impius princeps/per quē diabolus ipſe nobis repræſentatur/regnare dicitur.Et ſub ipſo
uicioꝝ mōarcha.i.ſuperbia:ſatrapæ cæteri/impii ſcilicet/auari/luxurioſi & hypocritæ/ſchiſ
matici/& perinde genus omne flagitii.quibus ſane uiciis:tāetſi pro modo fragilitatis huma/
næ cōuerſi ad Deum abſtineant:ſteriles tamē euſq; manent:ac ſine fructu uitā agunt:quoad
angel⁹ domini/ipſa ſcilicet diuina inſpiratio/ad melioris perfectioriſq; uitæ frugem trahēs
de futura prole.i.operum ſuorū ubertimo fructu eos admoneat.Quo quidem partu ſuo tēm
pore edito/neq; tyrānus/neq; pſeudo ſacerdos/neq; princeps alius temporalis memoratur:
ſed cognati tantū & uicini eorum:quib⁹ puer iſte natus eſt:hoc eſt qui hæc ſancta ediderunt
opera:lætari & gaudere:& qui in mōtanis habitant/timere perhibentur. quæ ſingula ſuo ex
planabimus loco.Dum uero Chriſtus ipſe naſcitur.i.ad ſummū perfectionis ſtatum anima fi
delis deducta eſt:tunc princeps uniuerſi orbis in pace regnans:& populi deſcriptionē in præ
deſtinatis/prouinciis/familiis/domib⁹/ & tribubus faciens nobis repræſentatur.

Oppoſitio ꝯ præmiſſa. ¶ Verum aduerſus hāc noſtram intelligentiā:atq; interpretationē multa obiici poſſe uidenť:
diligentiorēq; expetere īdagationē.Nā in primis quomodo p Zachariā:& Elizabet peccator
recens cōuerſus ſignificari congrue poteſt:cum de his dicat euangelicus textus ꝙ ambo erāt
iuſti ante Deū incedentes in oībus mandatis & iuſtificationib⁹ domini ſine querella?Verum

Reſponſio ad hoc recte ſacræ ſcripturæ ſenſum rimantibus clara patet reſpōſio:ꝙ enim iuſti eſſent ante
Deū:ſic accipi poteſt.i.a Deo æterna prædeſtinatione iuſtificati nō ex operib⁹ iuſtitiæ quæ in
illū diem fecerāt:ſed ex iis quæ illos facturos/ſua illis cooperante gratia ꝓuiderat ab æterno.
¶ Quod autem ſubiicit ; incedentes in omnibus mandatis &c.ſic accipi poteſt: ꝙ & apud ho/
mines apparebant iuſti:quia neminē lædebant:& mandata legis:iuſtificationeſq;.i.præcepta
moralia & cerimonialia obſeruabant.de qbus dicit in Pſal.ut cuſtodiāt iuſtificationes eius & Pſalmo
legē ei⁹ requirant.hæc enim & in initio ſuæ cōuerſionis peccator quiſq; facit:neminē quippe ciiii.
lædit:& mandata eccleſiæ:quēadmodum & cæteri/ſeruat.Veluti & phariſeus ille qui dicebat:
ieiuno bis in ſabbato:decimas do omniū quæ poſſideo:& reliqua.hoc & alius ſe feciſſe dicebat

E ſaluatori ab iuuentute ſua.Verū ad diuinam promerendam gratiam nequaꝗ iſta ſufficiunt. Lucæ.
Non ſufficit poenitētia ſi ne operibus. dicēte Apoſtolo:ex operibus legis nō iuſtificabitur omnis caro.ſed opera pietatis ſunt neceſ xviii.
ſaria.propterea/quæ ſine oleo charitatis & pietatis lampades tulerunt/tametſi uirgines alio Mathei
quin eſſent ad nuptias a ſponſo nō ſunt admiſſæ.& his/quos in futuro:atq; extremo iudicio xix.
iudex ille terribilis horrēda ſententia ad æternos ignes eſt dānaturus/nō illud eſt impropera Ad heb.
turus ꝙ ꝓximos quicꝗ læſerint:aut cætera legis mandata nō ſeruauerint:ſed ꝙ indigentibus iii.
nō ſubuenerint.Hic ergo peccator cōuerſus tametſi in cōſpectu hominū iuſtus appareat:nul Matth.
lamq; ab hominibus querellā repræhenſionemue patiatur ſi tamē ſterilis eſt: & in dieb⁹ ſuis xiii.
ſine prole bonoꝝ operum proceſſit:non pōt ſine diuino adiutorio præcurſorem ꝓpriæ:mul Mathei
toq; minus alienæ ſalutis generare. ¶ Neq; huic obſtat rationi ꝙ angelus exauditam eſſe ſuā xxv.
orationem huic Zachariæ denūciauerit cum ſcriptū ſit/peccatores Deū nō exaudire:nam ut Ioā.ix.
prædiximus) iā hic peccator eſſe deſierat:exterioraq; obſeruabat legis:& licet ſterilē haberet
uxorē:proindeq; fœtu bonoꝝ operum careret:ob fidem tamen & religionem/quā ſeruabat/
ꝓpter quod & ſacerdos.& ſacerdotio fungens in uice ſua incenſumq; domino offerens/deſcri
bitur:etiā a Deo ſibi angeli meritum depoſcebat:ſine quo ne uerbo quidē quicꝗ ad æternam
ſalutem

Mar. ix. ſalutem poterat demereri quēadmodum & ille qui apud Marcū a Chriſto petebat ut eius in/
credulitatē adiuuaret:ſed longe maioris meriti argumentū in Maria nobis angelica uerba te
ſtantur:dum illi dicitur:inueniſti gratiā apud Deum. Nam & peccatores pœnitentes exaudit
Deus:q̄uis necdum gratiam bonaꝝ operationum ſint aſſecuti.propterea propheta in pſona
pœnitentis dicebat. Exaudiuit dominus deprecationem meam:dominus orationem meam ſu
Pſal. vi. ſcepit..& alibi.dixi cōfitebor aduerſum me iniuſtitiā meā/& tu remiſiſti ipietatē peccati mei.
Pſalmo xxxi. ¶Nunc autem ad textus explanationem per ſingula tranſeamus. Super iudæam igitur: Textus.
quæ confeſſio: uel glorificatio interpretatur/Herodes/qui glorians in pellibus: regna/
re deſcribitur.pellis ſane cum exterius ſit carnis noſtræ uelamētum/exteriora ſæculi huius/
quæ & fortunæ dicimus/bona demonſtrat.de qua ſcribit ur:pellem pro pelle dabit homo. In Pellem pro
Iob. i. iudæa inquam:per quam militans eccleſia quæ nos per pœnitentiam glorificat:deſignatur/ pelle quid ſi
Pſalmo lxxv. dicente propheta notus in Iudæa deus. Herodes tum regnare dicitur:cum:quæ in ea ſunt fre gnificat.
quentes: immo proh dolor perpetuæ/urgent cupiditas:atq̧ ambitio. A
¶His igitur eccleſiā dura ſeruitute premētibus Tyrānis/ſacerdos quidā extitiſſe perhibetur Zacharias.
noīe Zacharias/qui & memor domini ſecūdū hebraicā interpretationē appellari pōt:p hūc i. pœnitens.
Pſa. lxii igitur pœnitens(ut prædiximus)nobis repræſentatur:qui diuinæ iuſtitiæ & ſuaꝝ ſimul iniq/
Pſalmo cxviii. tatum memor: cum propheta dicit. memor fui tui ſuper ſtratum meum. & alibi.memor fui
nominis tui domine et cuſtodiui legem tuam.et iterum:memor fui dierum antiquorum. nec
Pſalmo cxlii. immerito ſacerdos appellatur:qui ad cōfeſſionis & fortaſſis etiam euchariſtiæ: cæteraq̧/qui/
bus noſtra expiantur peccata:confugit ſacramenta.nam & tales/qui per pœnit entiam deo re
Apoc. v. conciliantur: reges & ſacerdotes ab apoſtolo nuncupantur.
i. palip. xxiiii. ¶Hic inſup fuit de uice Abia/quæ inter eas/quas Dauid Rex ad ſacerdotale miniſteriū diſtin B
xerat:octaua deſcribit̄.octauus autē hic numerus æternæ getis ac beatitudinis: gloriā i ſacris Octau*:pſe
Leuiti. xxiii. ſcripturis frequēter demōſtrat.de quo i leuitico dicitur.dies quoq̧ octauus erit celeberrimus ctum ſignifi
atq̧ ſanctiſſimus:qui etiam p berillū in apocalipſi deſignatur. ¶Hoc igit̄ loco ſic accipiēdum cat.
Apocal. xxi. eſt:ꝙ pœnitens iſte per ſacramentorum ſuſceptiōem ad uitam tendebat æternam. neq̧ enim
ex parte ſacramēti illa defraudari quiſpiam poteſt. Cum dominus:in cuius ore nullum poteſt
Marci. xxi. eſſe mendacium:eos/qui crediderint/& baptizati fuerint: & qui eius carnem māducauerint:
& ſanguinē biberint/dixerit eſſe ſaluandos. Verum ex parte ſuſcipientis/ſi indigne ſuſcepe
Io. vi. rit/aut ad uomitum redierit/ſacramēti plerūq̧ uirtus euacuatur. propterea & hic Zacharias
qui ut ſæpe diximus/peccatorem conuerſum/necdum tamen in gratia per ſanctam perſe/
uerantiam confirmatum/nobis repræſentat:nec perpetuo ſacerdotio functus dicitur:ſed i or
dine tātum uicis ſuæ. per familias enim miniſterium ſacerdotale(ut prædiximus)a dauide di
ſtinctum fuerat. Is itaq̧ illos nobis in præſenti eccleſia haud incongrue refert: qui annis ſin/
gulis ſtatuto ex pōtificia lege tpe: & peccata ſua confeſſione diluunt & expiant altaris ſacra
mento:ſed ad priorem imo ad peiorem plerūq̧ uitam paulo poſt reuertuntur.
¶Illud autem conſulte ab euangeliſta diſtinctum eſſe crediderim: ut cum ambo hi coniu/
ges ex eadem ſtirpe ſcilicet Aaron deſcēdiſſent: ſpecialem tamen familiam ſecundum quod
per uices ſacrificii deſcendentium ab Aaron multitudinem Dauid Rex diſtribuerat:in uiro
expreſſit:quam tacuit in muliere:per hoc nobis(ni fallor)ſignificare uolens: ꝙ ſenſus ſpiri/
tualis & ſuperior ea/quæ ad fidem:diuinumq̧ cultum & religionem pertinent:diſtinguere de
bet per ſingula & intelligere.& docere. Inferior autem cōpendioſe tantum & generatim per C
cipere & credere:neq̧ ſecretiora inquirere.quod & ad eos referre congrue poſſumus:quibus Nō ſūt a ſim
aut ingenii acumen a natura negatum eſt:aut doctrinæ ſpiritualis gratia nō eſt conceſſa.pro/ plicorib* al
pterea ad corinthios ſcribens dicebat apoſtolus:nō potui uobis loqui quaſi ſpiritualibus:ſed tiora ineſti
i. ad co. iii. quaſi carnalibus.tanq̄ paruulis in Chriſto lac uobis potum dedi nō eſcam.quod & his ſapiēs ganda.
nos admonet uerbis.altiora te ne quæſieris/& fortiora te ne ſcrutatus fueris:& paulo poſt.nō
Eccl. iii. eſt tibi neceſſarium ea quæ abſcōdita ſunt uidere oculis tuis/& paulus.noli altum ſapere:ſed
Ad Ro. ii. time. ¶Sed ad alia tranſeamus: hic autem. Zacharias uxorem habuiſſe narratur de filiabus
Aaron Helizabet nomine.quod ſane mulieris nomen dei mei ſeptima:uel deus meus cogno
uit hebraici uocabuli interpretatione ſignificat:per quam & pœnitens accōmodatiſſime no/ Textus.
bis demonſtratur: quēadmodū poſteriore tractatu/cum de Mariæ ſalutatione tractabitur/ Aaron.
oſtendemus. hæc autem de filiabus Aaron/qui mons fortis ſeu mons fortitudinis interpreta/
tur/fuiſſe icciro dicitur:quia per ſanctæ perſeuerātiæ profectum poſterius ita eſt roborata:
ut ſterilitatis purgata maledictione præcurſorem domini concipere meruerit & parere: ideſt
charitatis talia edere opera per quæ ſalutis æternæ mereretur conſequi fœlicitatem. Cumq̧

per hanc(ut ſuperius oſtendimus)inferior animæ indicetur ſenſus cõuenientiſſime de filia/
D bus Aaron dicitur.ut oſtendatur in ea/prout in Ioſeph uiro Mariæ ſequenti tractatu oſtende
mus/fortitudinis claruiſſe uirtutem.¶ Verum non ſtatim ſimul ac pœnitentiæ ſacramẽtum
hæc mulier cũ uiro ideſt anima in utroq; ſenſu ſuſcepit : hanc fortitudinem & gratiæ confir/
mationẽ eſt aſſecuta:ſed ſuccedente poſtmodũ tẽpore cum præcurſorẽ ĩ utero gerens a Maria
ſaluatore grauida uiſitata fuit & ſalutata. Ob idq; uirtutes iſte/quæ tam de uiro ideſt ſupiori
animæ motu ſenſuq;/q̃ de muliere/hoc eſt de inferiore/uerboꝝ interpretatione eliciuntur/
ad æternam ſalutem magis ſecũdũ prædeſtinationẽ diuinam ꝓpter futura perfectionis opa :
q̃ ſecundũ præſentem conuerſionis ſtatum/accipiũtur:quãdoquidem & uir incredulitatis cri
mine:& uxor ſterilitatis uicio laboraſſe cõuincuntur.Quod qdem de Maria.& Ioſeph eius ui
ro/per quos perfectior ſtatus nobis figuratur/abſurdum eſt dicere : Cum & illa ante angeli
ſalutationẽ plena gratia referat̃:& uir eius ab eodẽ angelo filius quoq; Dauid/& proinde for
Textus. tis & conſtans fuerit appellatus.¶ Eodẽq; ſenſu accipiendum eſt:quod in tex.ſequit̃.& erant
ambo iuſti ante deũ incedentes in oĩbus mandatis & iuſtificationibus domini ſine q̃rella. idq;
ex eo/quod ꝓxime ſubiungitur/aperte depræhendi põt . Ait enim ꝙ non erat eis filius eo ꝙ
eſſet Elizabet ſterilis/& ambo proceſſiſſent in diebus ſuis quemadmodũ ſupius a nobis ſatis
Queſtio ſu/ abunde/eſt oſtẽſum.¶ Sed qd eſt ꝙ in hoc capite uiri & uxoris:Zachariæ & Elizabet non eadẽ
per lr̃am. perhibetur eſſe in ea parte cõditio:q̃uis enim ambo in diebus ſuis proceſſiſſe referantur : ſoli
E tamen uxori ſterilitas/quæ & naturæ aſcribit̃ & gratiæ defectum arguebat:niſi ꝙ Zacharias
Senſus ſupe pars ſcilicet animæ ſupior:ad prolem ideſt ad ſalutis opera aptus diſpoſituſq; eẽt . Verum[l] in
rior aiæ apt⁹ ſterili uxore ideſt in tepido corpore & ſenſuali ipſius parte ſemen uirile germiare haud quaq̃
ad opa ſalu/ poſſet:ob idq;:diuerſa progenitoꝝ noĩa/quæ diuerſos ſpũaliter in eis motus oſtendunt/reſe
tis. runtur.tametſi ex eadem quoq; tribu ut rũq; deſcendiſſe ſit manifeſtum : quemadmodum &
ſuperior atq; inferior animæ ſenſus tametſi diuerſa plerumq; appetant:eiuſdem tamen ſunt
per omnia & ſubſtantiæ & naturæ.Reliqua igitur proſequamur.
Textus. ¶ Factum eſt autem(inqt)cũ ſacerdotio fungeretur Zacharias ĩ ordine uicis ſuæ ante deũ ſe/
cundũ conſuetudinẽ ſacerdotii:ſorte exiit ut incenſum poneret.In qbus ſane uerbis hoc ma/
xime uidet̃ cõſiderandũ:ꝙ hic ſacerdos ideſt ſacramẽtis ſalutarib⁹ (ut prædiximus)initiatus
tametſi ſorte ad ſacrificium offerendum iuxta cõſtitutũ ordinem exierit:uiſione tamen ange
F lica in ipſo ſacrificãdi actu meruit conſolari.ꝑ quod quãta ſit ſacramentoꝝ uirtus apte nobis
De uirtute oſtenditur.idq; uel ex eo maxime liquet:ꝙ Ioãnes euangeliſta ſceleſtiſſimum ſacerdotẽ Cai/ Ioã. xi.
ſacramẽtorũ pham/eo ꝙ eſſet pontifex anni illius/non perſonæ : ſed officii ac dignitatis merito perhibet
eccleſie & ſa ꝓphetaſſe.Propterea etiam ab infirmiſ & imꝑfectis:dum tamẽ non in actu peccati/aut alio/
crificiorum. qui aduerſus præſtitutũ ordinẽ/hæc myſteria ſunt frequentanda.Nam & ſi is non inſit menti
noſtræ charitatis ardor:quem tantoꝝ ſacramentoꝝ dignitas exigeret:augmentum tamen ex
eoꝝ frequentatione ſperare licet uirtutis & gratiæ. dicente propheta/Sacrificate ſacrificium Pſal.iiii
iuſtitiæ & ſperate ĩ domino.& alibi/Sacrificium laudis honorificabit me.& illic iter quo oſtẽ/ Pſalmo
dam ſalutare dei.Nam & in ueteri teſtamento Anna/dum poſt ſacrificium orationi incubuiſ xlix.
ſet:meruit exaudiri/& ſeruũ dei Samuelẽ ad plurimoꝝ Salutem generare:ſed & alios plæ/ i.Re.i.
roſq; inter ſacrificãdum legimus exauditos: diuerſiſq; a deo donis gratuitis cumulatos.
G ¶ In his autem ſacrificiis offerendis/cæteriſq; ſalutaribus obeũdis officiis/conſuetudo quoq;
Aſſueſcendũ priſca ab euãgeliſta nõ ab re expreſſa eſt. Bonis & enim aſſueſcendũ operibus hui⁹ exemplo
ẽ bonis ope/ nos admõere fortaſſis uoluit.Quod & apoſtolus nos his uerbis docet apertius . Perfectorum
ribus. autem eſt ſolidus cibus:eoꝝ qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretiõem Ad heb.
boni ac mali:quẽadmodũ & malis opationibus nõ aſſueſcendũ ſapiẽs admonet:dicẽs Iuratiõi
H nõ aſſueſcat os tuum.& iterũ:Homo aſſuetus ĩ uerbo ĩproperii ĩ oĩbus dieb⁹ ſuis nõ erudiet̃. Eccleſia
Ante deũ ſta ¶ Aliud quoq; notãdum nobis proponitur:ꝙ hic ante deum ſacrificaſſe dicit̃ : quod qdẽ non ſti.xxiii.
re uel orare alium habere poteſt ſenſum:q̃ ut opera noſtra ad deum ipſum recta mẽtis acie proferamus.
quid ſit. Nam alioqui ubiq; præſens eſt deus:ſed tunc maxime ante illum ſeu ĩ eius conſpectu feciſſe
Textus. aliquid dicimur : cum pietatis eius oculos ad noſtra per fidem & charitatem trahimus opera . Pſalmo
Hoc modo orandum & plorandum propheta his uerbis dicebat/procidamus ante deum/& xciiii.
ploremus coram domino.hoc etiã modo interpretari debet/quod a Raphaele Thobiæ dictũ Thobi.
eſt/angelos ſcilicet ante deum aſtare.¶ Subiicitur autem & uerbum illud Sorte exiit ut incen xii.
ſum poneret:per quod abſq; dubio oratio ſignificatur/dicẽte propheta:dirigatur oratio mea Pſalmo
Quomodo ſicut incenſum in cõſpectu tuo:quod & apertius in apocalipſi teſtatur Ioannes.Per hoc ergo cxl.
orãdum ſit. cum orõnem ad deum fructuoſam ſumus habituri:exire admonemur a mũdi ſcilicet huius/ Apoc. v
& rerum

& rerũ oĩnm tpaliũ cogitatione. Iſtud eſt enĩ quod ſaluator alio nos docet loquẽdi modo. Cũ
Matth. dicit: Tu autẽ cũ oraueris intra cubiculũ tuũ ideſt: collige te intra arcanũ mentis tuæ: & clauſo
vi. oſtio ſcilicet ad oẽs humanas cogitatiões excludẽdas: ora patrẽ tuũ. Idq; exẽplo ipſe facere do
Luc. vi. cuit q in montẽ ſolus oratur⁹ exibat: Hoc quoq; modo Petrus exiuit foras & fleuit amare. quo
Matth. exeũdũ ſuadebat Apl'us dicens. exeamus ad eũ extra caſtra. ¶ Quod & aperti⁹ ſequẽtia nobis Textus.
xxix. manifeſtãt. ait enĩ ingreſſus ĩ tẽplũ domini & oĩs multitudo populi erat foris orãs hora incẽſi: A
Ad he. tẽplũ enĩ domini fideles ſunt apoſtolo teſte. Idcirco uere templũ dei ingreditur: qui ſeſe deo T'plum dei
xiii. ſic coniungit per contemplationem: ut eum neq; mors/neq; uita neq; creatura aliqua/ab il/ aĩa iuſti.
i. ad cor. lius charitate/iuxta uerbum apoſtoli/poſſit ſeparare: qui & pari modo ingrediendũ in requiẽ
vi:. & ii. ſanctam Hebreos his uerbis hortabatur: feſtinemus ergo igredi in illã requiẽ. ad quã ſane in/
ad cori. gredi nõ poteſt populi multitudo: multi enim ſunt uocati pauci uero electi. Hæc quippe mul
vi. titudo tãetſi uerbis deum oret: foris tamen ſtare dicitur: quia cor eorum longe eſt ab eo: ſicut
Ad Ro. Chriſtus ipſe teſtis ẽ locupletiſſimus. Hi enĩ foris eſſe dicunt̃: q a fideliũ conſortio per infide/ Foris eſſe u'
viii. litatem/aut alia inpietatis opera ſe faciunt alienos. de quibus per apoſtolum dicitur. oportet ſtare qd ſit.
Ad he. teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt. & de quibus ſaluator dicit. illis autem/q fo/
iiii. ris ſunt/oportet omnia ĩ parabolis fieri. Hoc modo Petrus ſtabat foris in atrio & Maria Magda
Matth. lene plorabat ad monumentũ foris. Hic per puſillanimitatem Chriſtum negans; illa per fidei
xx. infirmitatem illius quã uiuens prædixerat/non credens reſurrectionẽ.
i. ad Thi ¶ Adiicit̃ inſup nec fruſtra quidem/ut mihi uidet̃ q hora icenſi a ſacerdote itra ſanctuarium/
mo. iii. arcanumq; interioris templi locũ & ab uniuerſo populo intra templi ipſius uaſtum ambitum Textus.
Marci. eodem tempore fiebat oratio: Vt concurrentibus tot ſimul orãtiũ ſuffragiis impetrari diuina B
vii. facilius indulgentia poſſet. q̃uis enim in populari multitudine plurima ſint ſæpe numero Multitudĩs
Marci. ſuffragia quæ exaudiri non mereantur/in tanto tamen fideliũ numero neceſſe eſt multa deo oĩo prodeſt.
iiii. eſſe accepta: alioqui quomodo uerbũ illud Saluatoris uerificari poterit quod diſcipulis uiuẽs
Matth. dixit: ſi duo ex uobis conſenſerint ſuper terram de omni re quamcunq; petierint fiet illis a pa
xxvi. tre meo. Item ſi unius ſolius iuſti oratio aperire celũ & claudere potuit: & uni⁹ non qdẽ ora/ C
Io. xx. tio: ſed uitæ innocentia ſaluare hieroſolymam: quo pacto tantæ multitudinis ſperni poterit de Orãdũ eſt cõ
Matth. precatio. ¶ Q d' autem hora incenſi orationem a populo ſimul & ſacerdote tunc factam eſſe gruo tpe &
xviii. Lucas deſcribit: cum ipſi ſacerdoti angelus apparuit: hoc nobis nimirũ latenter oſtendit debe loco.
iii. Reg. re ſcilicet opportuno tempore orationẽ fieri. Quod & propheta his uerbis nobis oſtẽdit Pro
xvii. hac orabit ad te oĩs ſanct⁹ i tempore opportuno. Propterea & apoſtolus dicebat Ecce nũc tẽ/
Pſalmo pus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis: & Eſaias: Tẽpore placito exaudiui te.
xxxi. ¶ Docemur inſup hoc exemplo cũ pœnitentiæ dignos deo fructus edere uolumus/multoꝝ D
ii. Cori. etiã populariũ preſertim in eccleſiis: lociſq; deo conſecratis ad ſacra celebranda cõuenientiũ
vi. Eſa. implorare ſuffragia Noſq; ipſi multo cæteris efficaci⁹ ꝓpenſiuſq; orõni pietatiq; ſeorſũ a mul
xlix. titudine incumbere. quod & ſaluator noſter memorabili nos docuit exemplo: qui ad paſſionẽ
Lucæ. ignominioſãq; mortem ſeſe pro nobis paulo poſt oblatur⁹: poſteaq̃ diſcipulos ſimul primum
xxii. oẽs dehic ad ſingularia ſecretaq; myſteria ꝑelectos tres/ut orarent/ſemel atq; iterũ admõuit:
ab iis ſol⁹ i ſecretiorẽ ſecedẽs: locũ in tantũ orationis uehementiã ſacroſanctam illã diuinitati
cõiunctã ꝓfudit animã: ut in agonia corp⁹ reſolutũ: ſanguinẽ emiſerit cũ ſudore. ¶ In tẽplo aũt
orõnes niſi deo acceptiores eſſent: cur apoſtoli in tẽplo quottidie in orõne ꝑſiſtẽtes fuiſſent: &
Pſal. v. cur ꝓpheta dixiſſet Adorabo ad templum ſanctum tuum. & alibi. Et in templo tuo omnes di
Pſalmo cent gloriam. multorum enim inter aras & ſacrificia oblatas preces legimus exauditas.
xxvii. ¶ Quid autem ex hac tã opportuno. tẽpore facta oratione conſecutus ſit Zacharias iſte: uidea E
Matt. i. mus. Apparuit (inquit) illi angelus domini ſtans a dextris altaris incenſi. Apparuit quippe nõ Textus.
Pſalmo per ſomnium: ut Ioſeph uiro Mariæ: ſed certa aliqua uiſibili ſpecie in qua & uocem forma/
xvi. re & humanam fingere effigiẽ poſſet: quemadmodũ Abrahæ/Iacob/Moyſi/Helye/Thobiæ/
Marci. & in ueteri teſtamẽto pleriſq; aliis atq; in nouo Mariæ Magdalenæ: paſtoribus/Petro/Ioanni
xvi. & & nõnullis aliis. Tunc enim apparere proprie aliquid dicitur: cũ ſenſu noſtro ſeſe in propria Appere qd
Matth. aut aliena ſpecie ſic ingerit: ut ſui ipſius nobis cognitionem relinquat: alioqui quo pacto ſit.
xxiiii. & Verum eſſet quod per prophetam dicit̃: ſatiabor cũ apparuerit gloria tua: Et quod euãgeliſta
xxvi. & teſtatur de Chriſto & iis. /qui cũ eo ſurrexerunt/q apparuerũt multis, tametſi pro rerũ/de q/
xxvii. bus ſcriptura loquitur natura & conditione/aliũ nonnuq̃ uerbum hoc inuenit̃ habere ſenſũ:
Veluti & cætera uocabula fere omnia. ¶ Nec ab re quidem per uiſionem non ĩpceptibili ſpe/
cie/Ioſeph apparuiſſe dicitur. Huic autem cetera & uiſibili. Ille enĩ pri⁹ q̃ ei angelus apparuiſ
ſet. dubitauit & cum inferiorem corporis ſenſum nobis repræſentet: non erat tam certæ ap/

paritionis capax: quemadmodum neq; magi/qui reſponſum ĩ ſomnis/ne ad Herodẽ redirẽt/
acceperũt:ꝑpterea & illi uelut Ioſeph dormiẽtes ſunt inuẽti ſõno ſcilicet dubietatis oppreſſi:
Hic autẽ Zacharias ꝓterq̃ ꝙ ſupioris ſenſus imaginẽ repræſentat:nõ uigilãs mõ/uerũ & ſacri Matth.
ficãs/& in ſacris tẽpli penetralibꝰ incẽſum deo offerẽs aſtante ſimul & orãte populo uniuerſo ii.
F deſcribit̃.ꝑ quod & ſacerdotiꝭ(de qua ꝓdiximꝰ)auctoritas/& ſacrificii cũ pietate oblati effica
Qualr appa cia:& loci ac tẽporis opportunitas & multitudinis ſuffragiũ quantũ ad orõnis exauditiõem ꝓ
ruit angelus ficiant:nobis teſtatum relinquitur.¶Non ſolum autẽ angelũ Zacharie apparuiſſe/narrat Lu
Zachariæ. cas:uerũ & modũ exprimit apparitiõis:ꝙ ſcilicet nõ ſedens aut accũbens:ſed ſtans apparuerit
Textus. utpote qui myſterium non ocii:ſed negocii & laboris plurimi nunciaturus aduenerat:eodẽq;
Stare qd ſi/ geſtu corpis tres illi ãgeli ĩ hũana ſpẽ Abraæ legũt̃ apparuiſſe:cũ filiũ illi ex uxore annoſa na
gnificet. ſciturũ prædixerũt.Hic enim ſecũdum eum/quẽ aſſumpſimus/ſenſum/præcurſorẽ uenerat Ge.xvii
nũciare ſaluatoris:q ꝑ pœnitentiæ prædicationẽ & uitæ aſperitatem/non ſeſe tantũ:uerum &
plurimos alios ſaluatori eum ſubſequenti erat conciliaturus.Hoc quoq; modo ſeptem angeli
& alius octauus ad operandum parati in apocalypſi ſtetiſſe dicuntur.Sed & ſaluator ipſe dum
per doctrinæ ac ꝓdicationis efficaciã & miraculorũ operationẽ. errantiũ mẽtes nitebat̃ in uiã Luc. v.
ſalutis cõuertere ſtetiſſe frequentiſſime traditur.Stare etiam alia uerbi ſignificatione dici poſ &.vi.&
ſunt:qui permanent & perſiſtunt.de quibus propheta dicit:Stantes erãt pedes noſtri in atriis Io.vii.
tuis hieruſalem.Cum ergo angelus iſte inſpiratio diuina cenſeatur:illam ſtare in cordibꝰ no Pſalmo
ſtris i:deſt ꝑmanere oportet:Vel etiam Ioannem:ideſt gratiam:qua pœnitens ad angeli: ideſt cxxi.
ĩſpiratiõis diuinæ appitionẽ ſeu infuſionẽ cõcipit & ꝑturit.in hac eni ꝑſiſtendũ his uerbis nos Ad Ro
admonet Apſus:Iuſtificati ex fide pacẽ habeamꝰ ad deũ ꝑ dominũ nſum Ieſum Chriſtũ:ꝑ quẽ ma.v.
habemus acceſſum ad fidem in gratiã iſtã in qua ſtamus:& alibi:Vigilate & ſtate in fide. i.ad co/
Dextera qd ¶Stetiſſe inſuper dicitur angelus ad dextrã altaris ĩcenſi.Per dextram quippe tũ æterna ſalꝰ rin.xvi.
ſignificet. ꝓmittit̃/ad quã ꝓdeſtinatos uocandos Chriſtꝰ ipſe ꝓdixit:tũ ſpiritualia cetera fidei pietatiſq; Matth.
opa ſignificant̃ de qua dicit̃. Lõgitudo dierum in dextra eius.Et alibi:cor ſapientis in dextra xxv.
eius:ꝑ altare uero Chriſtus ipſe myſtico ſenſu exprimit̃/dicente Apoſtolo:habemꝰ altare de Prouer.
G quo edere nõ habent poteſtatem qui tabernaculo dei ſeruiũt.Et in apocalypſi:uidi ſubtus al iii.
Repilogatio tare animas interfectoꝝ.per incẽſum uero/ut ſupradiximꝰ/orationes deſignãtur ¶Ex qbus Eccl's.x.
ꝓdictorum. ſane ſimul iũctis oibꝰ iuxta ſenſum noſtrũ colligit̃:Zachariã.i.pœnitẽtẽ: ut ãgelũ.i.diuinam Hebre.
inſpirationem a dextris.i.qui eum in bonis opationibus/& ſpiritualibus cogitationibus con/ xiii.
firmet uidere.i.animo concipe mereatur:intra ſancta ſanctorũ.i.intra mentis arcanũ ingredi Apo.vi.
debet: hoc eſt toto cordis affectu diuina cõtemplari. Ibiq; corã altari i.Chriſto incẽſum.i.ora
tiõis odoramentum humiliter offerre.His & enim cõcurrẽtibus exauditurũ deũ abſq; dubita
Textus. tione credendum eſt/nedũ:auditurũ:huiꝰ Zachariæ exemplo cui angelus cõfeſtim in hæc uer
H ba locutus traditur:ne timeas Zacharia quoniam exaudita eſt oratio tua. & quæ ſequuntur
Iuſti turban ¶Verũtamen priuſq̃ a deo grãm cõſequatur: turbari illũ:& timore ꝑterreri ſæpe cõtingit.ra
tur & timẽt: ro enim gratuitis nos deꝰ peruenit bonis:quĩ timore prius & ſtupore corripiat.ꝑpea nõ prius
ſed a deo cõ/ propheta in perſona pœnitentis dixit:dñs ſaluauit me/& redimet in pace animã meam:q̃ di/ Pſalmo
ſolantur. xiſſet:cor meũ cõturbatũ eſt ĩ me:q; formido mortis cecidit ſup me/timor/& tremor uenerũt liiii.
ſup me:et: quæ ſequũtur.¶Ad hũc aũt timorẽ pellẽdũ teſte apl'o non fide tñ opus eſt:ſed ẽt i.Io.iiii.
charitate:quæ cũ inter mortales ſummũ ſit bonũ/dicẽte Apoſtolo:maior autem horũ ẽ chari/ i.Cor.
tas/ſine dei gratia haberi nequaquã poteſt: quia omne donum perfectum deſurſum eſt de/ xiii.
ſcendens a patre luminũ:Eoq; magis quo/qui illã habet/deum ipſum/qui uera eſt charitas/ Iacob.i.
hẽe dr̃.Eam ob rem angelica nobis confortatione.i.diuina opus eſt inſpiratione: quæ nobis i.Io.iiii.
& metũ æternæ gehennæ auferat/& futuræ ſpem præbeat fœlicitatis: & uiã ĩſuper pœniten/ Luc.x.
tiæ fructus illiꝰ oſtentatione demonſtret leuiorem:quẽadmodũ & ille faciebat:q dicebat/pœ/ Luc.vi.
nitentiã agite appropinquabit in uos regnũ dei.& Chriſtus ipſe/beati qui fletis quoniã ride/ Marci.
bitis.¶Quæ ſane oĩa pleno Lucas ꝓſecutus eſt ſtilo:primũ eni timorem aufert nõ ſolũ impe xvi.&
rando ne timeret:quãdo id nõ tam facile fortaſſis foret:ſed rem illi iocundã ꝓponendo: dum Matth.
Textus. dixit exaudita eſt orõ tua:uelut & Mariæ cũ dixiſſet ne timeas:ſtatim iocũditatis lætitiæq; in/ xxviii.
enarrabilis uerba ſubiecit dicens:Inueniſti enim grãm apud deũ. Eodẽq; prorſus ordĩe pias il
las/quæ ad Saluatoris exanimatũ corpus ungendum uenerant/mulieres ſua uiſione perterri
I tas angelus quoq; cõſolatꝰ ẽ dicẽs:nolite timere:ſcio eni ꝙ Ieſum quæritis:ſurrexit nõ eſt hic.
Textus. ¶Et ne in ambiguo illũ uerſari diutius ſineret:quippe q alia fortaſſis a deo petierat multa: &
de ꝓle obtinẽda ex ſubſequẽtibus iam cõiicitur deſperaſſe:quid illi a domino conceſſum ſit:
primũ explicat dicens:Et uxor tua pariet tibi filiũ:acſi aperte ſecũdũ præaſſumptum a nobis

ſenſum

ſenſum diuina in nobis demiſſa inſpiratio: uel ſpũalis hõ: aliqs a deo excitatus poenitenti: & ſe in uiã ſalutis a deo dirigi petẽti. Sed poenitentiæ aſperitatẽ ꝓpria uirtutis diffidẽtia exhorrẽti diceret: noli timere uir fidelis. Quod enĩ a deo petiiſti: obtinere in tua eſt poteſtate: nã ſi uxorem cognoueris / neqꝫ enĩ alio id fieri poterat modo / ideſt ſi iferiores animæ ſenſus ſpũali tua uirtute ſubegeris: in illiſqꝫ ſemen uirile: uirtutis ſcilicet: & patientiæ ſparſeris: uxor tua: ideſt ſenſus inferior poſtea q̃ in pia charitatis opa debito ſeſe tpe exercuerit: ſuſceptũ a te: ſpũali ſcilicet ſenſu foetũ Ioannem tibi filiũ: qui gratia interpretatur / eſt paritura. ⁋ Haud quaq̃ enĩ myſterio uacare credẽdum eſt / ꝙ angelus nõ illum ex uxore ſuſcepturũ filium dicit: ſed uxorem ei filium pariturã. Quãuis enĩ ad ſuſcipiẽdã grãm: quẽadmodũ ſuperi⁹ dixim⁹ / ſpũs ipſe per Zachariã ſignificatus prõptus ſit: ꝓindeqꝫ ſemen ceu uir in mulieris uteꝝ. i. in inferioris ſenſus partes paruo imittat tpis momẽto: ipſius tamen ſenſus inferioris uires ad formandũ: fouendũ: edendũqꝫ partũ in peccatore ꝑſertim recens poenitente lõge ſunt tardiores. Nã & in Maria / per quã nobis aĩa perfecta aut ꝑfectioni proxima deſignatur / tametſi cõceptũ Saluatoris diuina uirtus cõtinuo fuerit opata: neqꝫ coniugis. i. carnalis ſenſus ad ꝑfectionis: quẽadmodum Zacharias ad perſeuerantiæ gratiã cõcipiendã / eguerit adiumento: ad eã tamẽ in lucem ꝓducẽdã pari opus fuit tpe: per qđ nobis hoc ꝓculdubio demõſtrat̃: eos / q in lege domini longa exercitatiõe ſunt inſtituti / ad ſanctas quidem inſpirationes ſuſcipiendas: poenitentiæ uiam ingredientib⁹ eſſe prõptiores: Verum ad perfectionis gradũ attingendũ nõ minore illis q̃ ad hunc mediũ ꝓficientiũ iſtis opus eſt: & tpe & labore. Propterea & Chriſtus ipſe / q ꝑfectionis nobis gradũ & figurat & tribuit / pari cũ Ioãne ꝑcurſore ſecundũ ꝑſonaꝝ & muneꝝ diſparitatem agitatus ꝓbatuſqꝫ: laborũ & erũnarum agone: ignominioſo quoqꝫ ſupplicio uitã finiuit.

A
Multo tpe & labore opus eſt pri⁹ q̃ ad perfectionis gradum perueniatur.

Nõ minoris eñ: ſed multo etiã plerunqꝫ maioris eſt laboris difficultatiſqꝫ ſpirituales q̃ carnales cõcupiſcẽtias refrenare. Multi nãqꝫ crucifixa uiciis carne dum perfectionis ſtatum aſſequi putarẽt / ſuperbiæ ſtimulis ſuccubuere. ꝓpterea dicebat Apl's: nõ ẽ nobis colluctatio aduerſus carnẽ & ſanguinẽ: ſed aduerſus principes et poteſtates: aduerſus mũdi rectores tenebrarũ haꝝ & q̃ ſequũtur. Neqꝫ aliena ab hoc ſenſu uidet̃ Saluatoris ſnia ingentis: imũdũ ſpũm cũ ab hoie exierit ubi uidet illi⁹ cõſcientiã ſcopis. i. cõcupiſcẽtia carnaliũ rerũ mũdatã / exteriorũqꝫ opationũ oſtẽtatiõe ornatã: ad illã aſſumptis ſeptẽ ſpiritib⁹ neqorib⁹ ſe reuerti: p quos qdẽ ſeptẽ ſpũs Suꝑbia nimirũ oſtẽdit̃: q̃ ſeptẽ capitaliũ crinũ caput radixqꝫ eſſe dignoſcit̃: Ex qua oẽm ꝑditionẽ initiũ ſũpſiſſe Thobias teſtat̃: Porro ad Zachariæ aium ex ãgelica uiſiõe ꝯturbatũ territũqꝫ exhilarandũ atqꝫ cõfirmãdũ hæc / que dixerat / angel⁹ ſatis ſupqꝫ fuiſſent: Quis ei nõ ualde lætaret̃ ſe dignũ a deo reputari cui⁹ orõnẽ exaudiſſet: & petitã ſummo cũ deſyderio prolem concederet & eam quidem / q̃ ex noie diuinã eſſet gratiã allatura. maiora tñ & admirabiliora proſeqtur: maiuſqꝫ gaudium in promiſſi filii natiuitate non modo illi ipſi: ſed & plæriſqꝫ aliis futurum denũciat: & non gaudiũ tñ: uerum etiam exultationem: quoꝝ alterum ad interiorẽ mentis affectum: ad exteriorẽ alterum eſt referendum: quemadmodum & illud qđ infra dicit Elizabet: Exultauit infans ĩ gaudio: & alibi gaudete & exultate: quoniam merces ueſtra copioſa eſt in coelis. ⁋ Idqꝫ nõ a morali ſenſu eſt alienũ. in peccatorũ enim per poenitentiã cõuerſiõe: & per ſanctæ ꝑſeuerantiæ grãm iuſtificatione: multos nõ tñ mortales / uerũ etiã cæleſtes ſpũs lætari: Chriſtus ipſe nobis eſt author / hoc autẽ non in cõceptiõe hoc eſt in occulta grãæ infuſiõe cõtingit / qppe / q̃ ſoli deo cognita eſt / deſcẽdit enim ſicut pluuia in uellus / ita ut ne is quidem qui eam recipit / eius aperte ſentiat effectũ: dicente ſapiẽte. Neſcimus an gratia digniſſim⁹ an odio: uñ & de ſe Apl's dicebat: nihil mihi cõſci⁹ ſum tñ in hoc iuſtificatus non ſum. Spirit⁹ eñ ubi uult ſpirat: & neſcis unde uẽiat aut quo uadat. Sed poſtea q̃ per ſanctẽ conuerſationis ꝑſeuerantiã & bonorũ operũ exuberãtiam in lucem fructus edit̃: tũc lætitia uelut de cõi bono exultant ſpirituali: nõ omnes quidem / ſed multi: hi. ſ. qui bonæ ſunt uoluntatis: quibus ſolis pax de coelis naſcente domino ab angelis eſt annũciata. ⁋ Quæri tamen non ab re poteſt: cur nõ eodem uerbo Zachariæ gaudium quemadmodũ & aliorum angelus cõcluſit: ſed diuerſo: uſus eſt loquẽdi modo: breuius enim dicere poterat: & erit tibi multiſqꝫ gaudium & exultatio: maluit tamen multos alio adicere uerbo & dicere: & multi in natiuitate eius gaudebũt. Per qđ quidem mihi uidetur gaudiorum exprimere uoluiſſe diuerſitatem: gaudiũ ei ſiue qppiã aliud alieni eſſe: ſeu uerius ineſſe: tũc dicimus / cum illud interiori animæ ſenſu percipitur. uel cum ſic nobis acquiritur: ut apud nos maneat ſtabile & diuturnũ: Vnde in euangelio legitur: & erit tibi gloria. Lõge enim aliud eſt quem gloriari / quod plærunqꝫ in malam partẽ accipitur / aliud illi glĩam eſſe quẽadmodũ aliud gaudere aliquẽ aliud illi gaudium eſſe: Propterea dicebat Saluator: ut gaudium meum ĩ uobis ſit & gaudium ueſtrum impleatur: Cum alioqui gaudẽ/

B
Spũales concupiſcentiæ difficilius frenãtur q̃ carnales.

Ad philip. iiii. Matth. xii. & Luc. vi. Eccli. x. Thob. iiii.

C
Gaudere & exultare qd.

D
In cõuerſiõe pctõris gaudent iuſti.

Matth. v. Luc. xv. pſalmo lxxi. Eccli. ix. i. ad corint. iiii. Io. xiii. Luc. ii.

Quæſtio ſuper lſam.

E
Ineſſe aliqd quõ dicatur.

Lu. xiiii. Io xvii.

di actus:niſi intra nos radices fixerit ad modicum tempus eſſe ſolet:ſicuti Saluator de his di/
cit/q cũ gaudio recipiũt uerbũ dei:ſed qa radices charitatis nõ habent ex eorum mẽtibus cito Lucæ.
dilabitur. Multi enim in uirtutibus/quas Chriſtus & apoſtoli eius opabantur/gauiſi ſunt:cũ viii.
dicat euangeliſta omnem populũ gauiſum eſſe : qui tamen non ſunt ad fidem conuerſi:quia
non erat in eorum mẽtibus gaudiũ radicatum. Idem eñ populus/ qui in aduentu Saluatoris
ad Hieroſolymorũ urbẽ aduenientem illũ magno atq; incredibili applauſu ſuſceperat:eiuſq; Lucæ.
F cum admiratione ad cælũ miracula extulerat/crucifigendum illũ eẽ pphana uoce paucis poſt xiii.
dieb⁹ acclamauit. ⁋ Nõ eſt ẽt(mea qdẽ ſnia)illud ptermittẽdũ:q & ſi Zachariæ multiſq; aliis
gaudiũ Ioãnis natiuitatẽ allaturã Gabriel pdixerit:Elizabet tñ hoc loco nõ expſſit tãti gaudii
participẽ fore. Quod ſecũdũ lr̃alem ſenſum eadẽ/quã in ſupioribus de Maria diximus/diſſolui
rõne põt:q ſcilicet illud uelut indubitatũ prætereũdũ eſſe cẽſuit:quẽadmodũ & de Chriſto q
poſt reſurrectionẽ piæ parenti Mariæ apparuerit:nihil Euangeliſtæ ſcriptũ reliquerũt : nullũ
hãc rem ĩ cõtrouerſiã poſituri arbitrãtes:ut q cæteris/q eum & fide:& corpore dereliquerãt/
per dies quadraginta frequenter apparuiſſet: ſanctiſſimæ parẽti/quæ ſola illi & officio aſtite
Moralitas. rat:& fide morienti/nõ ſeſe in glificato corpore maiore ẽt cũ ſplendore & maieſtate & uiden/
dum & palpãdum & adorãdũ præbuerit. ⁋ Alia tamen(ut arbitror)ad moralem intelligẽtiã
G excogitari põt ratio:pctõris quidẽ ſanctificatio nõ niſi magna inferiorũ corporaliũq; ſenſuum
In afflictiõe mortificatione afflictioneq; fieri põt/dicẽte Aplo:caſtigo corpus meũ & in ſeruitutẽ redigo:
ptis ſenſua/ ſupiorẽ igitur aiæ ſenſum ſpũalem ſcilicet & diuinũ dumtaxat gaudere exprimit:cũ inferior: i. ad Co
lis lætatur ra aut nullatenus:aut alieno potius q̃ pprio gaudio exultet. Cuius rei nullus Paulo teſtis eſſe fi/ rin.ix.
tionalis. delior põt:qui tametſi corporis ſenſus oẽs Chriſto crucifixiſſet:ipſumq; corpus ĩ perpetuam Ad Ro.
redegiſſet ſeruitutem:legẽ tamen mentis ſuæ mẽbrorũ legi teſtabat repugnãtem. Propterea vii.
& alibi dicebat:quaſi triſtes ſemp autẽ gaudentes : & ſapiens cor/qd nouit amaritudiem/aiæ ii . ad co
ſuæ in gaudio non miſcebit:Et pProphetam dicit:lætetur cor quærentium dominum . p cor rint.vi.
eñ ſpũalẽ accipimus ſenſum:q̃q̃ & mortificata caro gaudiũ quoq; ex rõnali parte ſupne reci/ puerbi.
piat:dicẽte Propheta:Auditui meo dabis gaudiũ & lætitiã: & exultabũt oſſa humiliata:& iſta xiiii.
qdẽ triſtitia ſeu cõtriſtatio/quæ p pœnitentiã ſenſum affligit inferiorẽ/per ſpem ſpũm ma/ Pſalmo
gnopere lætificat. Et hæc eſt quã Apl̃s triſtitiã ſecũdũ deũ appellat. ⁋ Aliud quoq; nobis oc/ ciiii.
currit non minore attẽtione dignũ.de hoc eñ Ioãne dicit Lucas:q multi in natiuitate eius gau &para/
debũt:& q multos filiorũ iſrael conuertet ad dominũ. Cũ de Saluatore ſequẽti capite dicat an lip.xvi.
nunciatũ ab angelis fuiſſe gaudiũ qd eſſet omni populo:quis enim ad lr̃alem ſenſum facile di Pſal l.
uerſitatis ratio depræhendatur:q hic non Saluator:ſed præcurſor in Iudæa tantum aut Gali ii. ad co
lea pœnitentiã pdicauit. Ille uero Saluator in uniuerſum orbẽ ſalutẽ ſparſit.iuxta Prophetæ rint.vii.
uerbũ ingentis:in oẽm terrã exiuit ſonus eorũ.& alibi:In nouiſſimis dieb⁹ effundã de ſpũ meo Pſalmo
ſup oẽm carnẽ. Ad moralẽ tamen intelligentiã occultiorẽ habet ſignificationẽ. Verũtamẽ ſal xviii.
uo ſaniori iudicio hoc nobis occurrit dicendũ:pficientes/quos Ioãnẽ repſentare ſæpe diximus/ Ioel.ii.
H nõ admodũ multos ad ſalutẽ uideamus poſſe pducere:cũ necdũ ad plationis aut pdicatiõis uel & actu.
pficiẽtes nõ doctrinæ munus cenſeant idonei:quippe/qd perfectis tantũ aut in uia ſaltem pfectionis am/ ii.
ita alios tra/ bulantibus noſcit conuenire. Quemadmodũ de prædicatoribus ad Ro. ſcribens abũde tradidit Ad Ro.
here poſſũt Aplus.& Eſa.his quoq; uerbis oſtendit:ſup montẽ aſcende tu q euãgelizas ſion:exalta in for ii.
ſicut pfecti. titudine uocem tuam.& quæ ſequunt:quæ ẽt ex mandatis/quæ Chriſtus ad prædicãdũ mittẽs Exaiæ.
Aplos illis dediſſe legit/colligi haud difficile poſſũt. De platis uero & cæteris/q aliorũ pſunt xl.
regimini/hoc qd Chriſtus ipſe diſcipulis ſuis dicebat/retuliſſe ſatis erit. Vos eſtis lux mũdi: Luc.x.
ſic ergo luceat lux ueſtra corã hoĩbus ut uideãt opera ueſtra bona.& illud:uos eſtis ſal terræ: Matt.v.
Sed & Apl̃s ad Timotheũ ſcribens ex his multa particulatim tradidit:quæ duobus his uerbis i.ad Ti/
Deus ipſe ad Moyſem loquens expſſit.pones autẽ in rõnali iudicii doctrinã & ueritatẽ q̃ erũt mot.iii.
in pectore Aaron. Horũ igitur ſcilicet perfectorũ doctrina:authoritate:atq; exẽplo paſſim oẽs Exodi.
ad lucẽ ueritatis ſunt trahendi:Propterea ad Prophetã dicebat Dominus:dedi te ĩ lucẽ gẽtiũ: xxviii.
ut ſis ſalus mea uſq; ad extremũ terræ. Proficiẽtes uero exẽplo tãtum ſuo alios ad pœnitẽtiæ Eſaiæ.
opera inuitantes:nõ tam multos trahere poſſe palam eſt:neq; inſuper ſalutis uiam/quã necdũ lxix.
ipſi pfecte nouerunt/poſſunt oſtendere. Propterea & Ioãnes iſte præcurſor ab ſe pœnitentiæ Luc.iii.
I baptiſmo perfuſos:ad Chriſtũ remittebat erudiendos. ⁋ Alio quoq; ſenſu hæc(q̃ pdiximus) & Io.i.
Pauci meri/ accipi poſſe uident:per pœnitentiæ ſcilicet aſperitatẽ etſi multi æternæ ſalutis pmia ſint aſſe Mat.vii
to actionum cuti:aliorũ tamen/quos diuina ſuſcepit miſericordia/comparatione ſunt perpauci. Ita ut illos
ſaluãt ſed p multos:hos autem oẽm populum merito dicere poſſimus. Arcta enim eſt uia:pœnitẽtiæ quæ Lucæ.
giam plimi. deducit ad uitã:& pauci ingrediuntur p eam:gratia uero & ſuperabũdãs dei benignitas/quos xiiii.
ab æterno

Ad Thimo.iii. Ad Ro. xv.
ab æterno ꝓdeſtinauit/ad æternũ cõuiuium nõ modo inuitat: Verũetiã intrare cõpellit. Pro/
pterea dicebat Apoſtolus/non ex opibus iuſtitiæ quæ fecimus nos: Sed ſecundum ſuam miſe
ricordiã ſaluos nos fecit:& hoc ẽꝙ Ioannes his tantũ/q ſub lege erãt:pœnitentiæ baptiſmum
prædicauit:Chriſtus autem iu nomine ſuo doceri uoluit omnes gentes. Quemadmodum &
Paulusad Romanos ſcribens oſtendit:dicens:gẽtes autem ſuper miſericordia laudare deum:
quaſi Iſraeliticus populus:etſi inſtificari ex legis obſeruatione haud quaq̃ poſſet:gratia ta/
Mat.xv men ſupra cæteros gẽtiles dignus habebat̃.ꝓpter qđ ad hunc præcipue:atq; in primis ſe miſ/ A
ſum Chriſtus dicebat. ¶ Ad reliqua igitur tranſeamus. Cũ itaq; gaudiũ ex præcurſoris nati/
uitate multis/atq; ipſi primum parenti fore angelus denunciaſſet:huius:quoq; gaudii cauſam
cõfeſtim adiecit:ne fortaſſis gaudiũ carnale tantũ illi denunciare uideretur/quod ex natiuita/
te partus in anu & ſterili domeſticos atq; amicos & uicinos habituros uero erat ſimillimum/
Propterea dicit:erit enim magnꝰ corã domino. hæc quippe dictio enĩ ex ꝓcedentibus inferre
uidetur ſequẽtia. Propterea cũ in ſequẽtibꝰ Elizabet Mariæ dixiſſet:benedicta tu inter mulie
res & benedictus fructus uentris tui:poſtea adiecit:ecce enĩ ut facta eſt &c. q̃q̃ & hoc a litteræ
ſenſu abhorrere quodãmodo uideatur:cũ eñ dixiſſet/multi in natiuitate eiꝰ gaudebũt: gau/
dium ſtatim ex ipſo ꝓcurſoris ortu,ꝓuenturũ oſtendit:quod & natiuitatẽ eius poſterius deſcri
bens euãgeliſta cõfirmat.non ergo ex his/quæ & natus & adultus poſtea geſſit/ꝓuenire gau
dium eo naſcente dici põt:atq; iccireo nõ ex præcedentibus hæc(quæ nunc adiecit)inferri cõ
grue poſſe uidenẽ niſi ad gaudium/quod Zachariæ patri fore prædixerat/ea duntaxat refe/
ramus. Illud enim non ad natiuitatis tantũmodo retulit tempus:ſed indefinite pronunciauit.
¶ Quod ne myſterio qdem uacare cenſendum eſt:ſed ꝓpriã & eam ſane apertã habet ſignifi
cationem. Cũ enim ad pœnitentiã qſq; cõuerſus aliquod præuenientis gratiæ ſignũ oſtendit: Moralitas.
ueluti cũ publicanus quiſpiã:aut in omni anteacta uita uoluptatibꝰ:cunctiſq; humanis cupidi
tatibus addictus:religiõis iugo colla ſubmittit:admirari oẽs & gaudere:deumq; laudare quo
tidie uidemus:illo uero ꝓficiente & ſanctæ religionis ſtrenue munia obeunte eius ſolius/qui
ſanctæ pœnitentiæ ac fructuoſi profectus ſentit ſuauitatẽ repleri ſpũs cernitur: non ſolum
gaudio: ſed & exultatione/qui huius proficientis parens dicitur. Propterea cum Chriſtus &
cæcos illuminabat:& leproſos mundabat:morboſq; curabat cæteros:ſed potiſſimum cũ mor/
tuos ſuſcitabat:oẽs in ſui admirationẽ facile trahebat:& ad cõpũctionẽ pleroſq;: ſed pacto mi
raculo pauci in fide perſtabãt.qn ad inuidiã ꝓuocati i illius quoq; interitũ ex his plurimi cõiu
rarunt. ¶ Sed in qbus hæc Ioãnis præcurſoris magnitudo futura eẽt ex angeli ſermone pro/ Textus
ſequamur. Vinũ inquit & ſiceram non bibet & quæ ſequunẽ. In qbꝰ profecto uerbis mirabile Quæſtio ſuper lr̃as.
uidet̃:ꝙ nõ id(qđ ꝓxime ſeqtur)præmiſerit.ſ.ſpũ ſancto replebit̃ adhuc ex utero mr̃is ſuæ:
tum ꝙ illud hoc lõge maius eſt & excellentiꝰ:tũ ꝙ tpe quoq; fieri oportebat prius:quæ eñ ſe/
quunẽ reliqua:recte atq; ex ordine uidenẽ poſita Neq; hanc quoq; ordinis ꝑuerſionẽ temere
factã exiſtimare poſſumꝰ: Verũ ante oĩa iuxta lr̃alem ẽt ſenſum ad rectum ordinẽ hoc pacto
(ni fallor) reduci põt. Quod enĩ ſubſit:& ſpũ ſctõ replebitur adhuc ex utero mr̃is ſuæ: nõ ita Explanatio lr̃æ.
intelligi oportet:ut gr̃æ plenitudinẽ prius ẽt q̃ naſceret̃:fuerit aſſecutꝰ.qd eñ illi: tot ieiunia:
tot prædicationes:tot ꝓximoꝝ ad deũ conuerſiones:quid deniq; Chriſti/ipſius baptiſmus:&
uox patris/paracletiq; ſpũs uiſibilis forma ꝓfuiſſet:ſi ad gr̃æ pleĩtudinẽ accedere nihil ex his
oibus potuiſſet?hic ergo ſenſus eſſe mihi uidet̃ lr̃æ:ꝙ ſpũ ſancto replebit̃ adhuc ex utero ma
tris:qa prius q̃ naſcat̃ incipiet ſpũs ſancti gr̃a ſpeciali ſanctificari: & deinceps ſuccedente tpe
Luc.ii. in uia ſalutis ꝓficiẽs ad ꝑfectionis gradũ/quẽ mortali attingere fas eſt/ꝑueniet/ſicq; ſpũ ſctõ
Eſaiæ. ꝓ mortalis hoĩs capacitate/cõpleto ſcilicet ſuæ ꝑegrinatiõis curſu/replebit̃:nã & Chriſtꝰ ipſe
xlix. ſecũdũ humanã rõnẽ gr̃a ſimul & ſapientia ꝓfeciſſe legit̃ cum ætate. Hoc ẽt ſenſu accipienda
ſunt/quæ Eſaias/in cuius ſpũ Ioãnes hic ueniſſe refertur/de ſe ipſo ꝑ ſpũm ſanctũ teſtificatꝰ
eſt:& nunc hæc dicit Dominꝰ formãs me ex utero ſeruum ſibi.& quæ ſequunẽ. Alio ẽt ordine
interpretari hæc uerba congrue poſſunt:uinum & ſicerã non bibet eo ꝙ ſpiritu ſancto reple/
bit̃ adhuc ex utero matris ſuæ:ut & ꝓ quia hoc loco accipiatur. Sed præcedens cũ uim nullam B
uerba patiãtur:conuenire potius mihi uidetur lr̃æ iuxta quẽ ad noſtrã intelligẽtiã hoc aperte Meritũ ꝓcedit gratia.
nobis demõſtratur:oẽm rectã oꝑationẽ nr̃am diuina primũ gr̃a præueniri:quæ ad inchoatio/ C
nẽ eſt neceſſaria:& hæc ex utero incipere dicit̃ cũ ortũ in nobis bonæ mẽtis antecedit ad illam
aũt ex parte nr̃a adaugendam præter fidem/charitatis & diſciplinæ/qbus fides ipſa alit̃/opa Abſtinentia
ſunt ꝓ noſtræ fragilitatis modulo neceſſaria. Sed iu primis ad magnas res gerendas abſtinẽtia ꝓambula eſt
i. ad corint.ix. opus eſt:eaꝝ ſcilicet rerũ quæ inflãmare in nobis libidinẽ:cæteraſq; uoluptates ſolent: iuxta bonarũ actio
qđ per Apl̃m dicitur:oĩs q in agone contendit ab oibus ſe abſtinet:& illi qdẽ ut corruptibilem num.

coronā accipiant nos aūt ut incorruptā. Cū itaq; inter cætera/q̄ ore ſumunť uinū & potiones
cæteræ ex calidis cōpoſitæ libidinē maxime accēdāt: dicēte Aplo: nolite inebriari uino in quo

D

Vinū maxime: ad libidinem incitat.

eſt luxuria: Iccirco abſtemiū hūc Ioānē fore angelus ꝑdixit. De illi⁹ aūt in eſu continētia/quæ — Ad eph. v.
fuit certe maxima/icciirco nihil eū dixiſſe crediderim: ꝙ qui ab omni eiuſcemodi potione uo/
luntarie abſtinent: uix in cæteris gulæ indulgent. Propterea eos/q tabernaculum ingreſſuri — Leui. x.
erant/uinū & qcqd inebriare poterat: bibere lex ꝓhibebat. Huius rei gr̄a Paulus quoq; eṕm — & Ezec.
non uinolentū docet eſſe oportere. Per hos enim/q uino nimiū indulgent/diſſoluti oēs ſigni/ — xliiii.

E

ficanť: dicente Propheta: In me pſallebāt/q bibebant uinū. ⁋ Hanc aūt corporis continētiam — Ad Thimo. iii.
ea/quam ꝑueniſſe diximus/ſubſeqtur: maioremq; in modū diuina ſeſe infudit gr̄a: ꝓpterea &
Chriſt⁹ ipſe cū. xl. dieb⁹ totidēq; ieiūaſſet noctib⁹ ad pugnā aduerſus diabolū exiit itrepidus — Pſalmo
facileq; humanitatē adiuuāte diuinitate ſuperauit: a quo tametſi ſupari illū impoſſibile eſſet: — lxviii.
exēplo tamē hoc nos docere uoluit: poſt pœnitētiæ baptiſmū cōfeſtim ad cōtēplationis eremū — Matth.
cū ciboꝝ abſtinētia trāſire oportere: ut inimici tētationib⁹ facili⁹ reſiſtere ualeamus. Sanctos — iiii.
quoq; tam ueteris q̄ noui teſtamenti fere oēs: cū grand: aliqd a deo impetrare uoluiſſent: ieiu
naſſe legimus. Hoc eṁ nō ad luxuriā/libidinēq; dūtaxat cōpeſcendam: ſed & ad humilitatem
acqrendā cōferre ꝓpheta teſtať dum dicit: humiliabā in ieiunio aiam meam. ⁋ Quæ ſane ex — Pſalmo
ordie oīa Euāgeliſta noſter ſumma cū rōne ꝓſequitur. poſtq̄ enim Ioannem ſpū ſancto comi — xxxiiii.
tāte per cōtinentiā carnales cōcupiſcētias cōculcaturū ꝑdixit: id/qđ maioris eſt & fruct⁹ & me/

Textus.

riti/confeſtim ſubiūgit: & multos (inqt) filiorū Iſrael cōuertet ad dominū deū ipſorū: conuer/
ſatione ſcilicet & exēplo: necnō & efficaci ad pœnitentiā cohortatione: nihil eṁ aliud Ioānem
ꝑdicaſſe docuiſſeue legimus. Reliqua ſane ſalutis uerba a Chriſto ſuſcipienda dicebat. Hic er
go primū corda filiorū Iſrael/q uidēs interpraetať/& ꝓinde eorū/quib⁹ lumen ineſt aliquod
iuſtitiæ & ueritatis/ad deū conuertet: illoſq; aduenieti ſaluatori. i. gratiæ ampliori præparabit

Textus.

reddetq; idoneos: nō quidem oēs: ſed quos diuina ſibi clemētia prædeſtiauit. Dicēte Domino.
non uos me elegiſtis: Sed ego uos elegi. ⁋ Seqtur & aliud maioris longe inſigne uirtutis. Et — Io. xv.
ipſe ꝓcedet ante illū ſcilicet ſaluatorē in ſpiritu & uirtute Heliæ: qđ quidē ad lr̄am in Ioanne
adimpletū eſſe ſequentia nobis oſtendunt. Hic eṁ & ꝓphetiæ ſpiritu: & uerbi efficacia: & ani/
mi fortitudine: atq; conſtantia: & uitæ inſuper auſteritate illi extitit ſimillimus: & uterq; a do/

Moralitas.

mino ut præcurſor legiť deſtinatus. ⁋ Sed ad moralem ſenſum ſic accipi pōt. Helyas eṁ do/

F

Proficiētem oportet cupiditatib⁹ dominari.

minator robuſtus interpretať. Hunc igiť ꝓficientē ſi ad Ieſum ideſt ad perfectionis: & ſalutis
uiam peruenire cupit: talem eſſe oportet/q corporis/mentiſq; cupiditatib⁹ conſtantiſſime im
peret/domieturq;: de quo dicebat Sapiens: melior eſt q dominať animo ſuo: expugnatore ur
biū. Propterea a domino petebat pſalmiſta: ut ei oīs non dominareť iniuſtitia. Et hoc i figura — Prouer.
Iſaac filio ſuo Iacob præcepiſſe legimus: dum dicit: eſto Dominus fratrū tuorū: carnaliū ſcili — xvi.

Textus.

cet concupiſcentiarū. ⁋ Sequiť in tex. ut conuertat corda patrū in filios. prius dixerat ꝙ mul — Pſalmo
tos cōuertet ad dominū: qđ quidē ad primū pertinet charitatis gradum: ut ſcilicet deum toto — cxviii.
corde: totiſq; uiſcerib⁹ diligamus. Hoc aūt ad ſecundū pertinet: ut ſcilicet ꝓximos diligamus. — Geneſ.

Quæſtio ad lr̄am.

Verū cum parētes filios amare natura docuerit: qd eſt ꝙ præcurſori/q ī uirtute & ſpū Helyæ — xxvii.
uenturus dicitur/hoc ceu magnæ uirtutis neſcio qd tribuatur. ⁋ Sed duplicē hæc uerba con
grue recipere ſenſum poſſunt. Primum ut per pares. bonæ piæq; mentes: & per filios ſancta

G

Parēs multꝪ modis diciť.

charitatis opera denotenť: de qb⁹ in pſal. diciť/Filii tui ſicut nouellæ oliuarū: qđ ſane perinde — pſalmo
eſt/acſi dixiſſet: ut hominū mētes ad pietatis charitatiſq; opera conuertat. ⁋ Secundus autem — cxxvii.
ſenſus hic eſſe pōt: ut nō ſolū eos/q per naturā ſunt patres/nomen hoc cōplectatur: Verū etiā — iiii. Re/
prælatos cæteroſq; oēs: q nobis tum ætate præſunt: tum doctrīa: tum ēt authoritate. Nā & Eu — gum. v.
nuchum ſeruos ei⁹ pr̄em appellaſſe legim⁹: & de his oīb⁹ ſapiētia loqtur dum dicit. audi fili di — ꝓuer. i.
ſciplinā pr̄is tui. Et alibi. ſtult⁹ irridet diſciplinā pr̄is ſui. ⁋ Nō parui aūt eſt meriti tales/q cæ — ꝓuerbi.
teris præſunt/hoies ad filioꝝ charitatē cōuertere: ut illis ſcilicet doctrina: exēplo: aut deniq; — xv.

H

In ꝓficientiū gradu exiſtētes plimq; cōſtituiti in ꝑfectiori gradu proſunt exemplo.

correptiōe: uiā ſalutis oſtēdāt. Hoꝝ eṁ exēplis/q ſubſunt/ad eadē ſiue bona ſiue mala ſint: fa — Ioā. v.
ciēda facile trahunť: de qb⁹ p Saluatorē dr̄: nō pōt filius facere niſi qđ uidet pr̄em facientē: & — Matth.
de malis loqtur cū dicit/ſi cæcus cæco ducatū ꝑſtet ambo in foueā cadūt. Nā de Manaſſe Rege — xv.
legiť/ꝙ malo exēplo ſuo Iudeā & oēs hitatores Hieruſalē ſeduxit: ut facerēt malū corā dn̄o. — ii. pa.
Ecōtrario quoq; q̄tū bonoꝝ parētū exēpla ꝓficiāt: Saluator ipſe teſtat⁹ ē dū ad Diſcipłos dixit: — xxxiii.
Luceat lux ueſtra corā hoīb⁹. ut uideāt ueſtra bona opa & gl̄ificēt pr̄em ueſtrū/alioq ſi de car
nali parentū in filios amore euāgeliſtæ uerba intelligerent: quo pacto Ioānes Chriſti ꝑcurſor
dici poſſet & illi⁹ uiā ꝑparaſſe: q cōtraria illi opa factur⁹ eſſet: ille eṁ dicit ueni ſeparare hoiem
aduerſus pr̄em ſuū. ⁋ Neq; abſonum cuiq̄ ſenſui nr̄o uideať: ꝙ is/qui ꝓficiens tātum eſt/eos
inſtruere

Matth. inſtruere ꝓſumat/ꝗ ꝑfecti uidenť/eo ꝙ ſtatũ & dignitatẽ occupant ꝑfectoꝝ ꝗles prælatos eſſe
xxiii. cõſtat:cũ de phariſæis & ſacerdotibꝰ etiã malis dixerit ſaluator:ꝙ ſederũt ſup cathedrã Moy/
ſi.ob idq; eoꝝ ſunt uitanda opa:doctrina tamẽ eſt ſequẽda: nõ eni authoritate id agẽdũ ẽ ſed
exẽplo.Et/qđ nulli fideli eſt denegatũ/fraterna ẽt admõitiõe.ſeruata ſemp ad principes & ſu
Matth. periores modeſtia.Quod ei dixit Saluator:ſi peccauerit frater tuus corripe eũ inter te & ipm
xviii. ſolũ:oibꝰ paſſim:& ad oẽs ptinet chriſtianos.Similr/qđ aplis iuſſit ut ꝑfecti eẽnt: & bona exẽ
Matth. pla cæteris mõſtrarent/oibꝰ dixiſſe credẽdũ eſt:ſicut & reliqua/quæ illis ad diſciplinã aut ꝑfe
v. ctionẽ dedit mãdata/nã & hic Ioãnes ſuæ ſanctæ cõuerſatiõis exẽplo:& prædicatiõis efficacia:
ẽt principes ſacerdotũ & phariſeos ad curã ſibi ipſis cõmiſſæ plebis ſolicitiores eẽ coegit:cum
ad eũ qs eſſet: & qua uirtute baptizaret:aut doceret:ex eoꝝ ordie primarios ſciſcitatũ miſiſ
Ioan. i. ſe tradãtur.hoc quoq; quotidiano docemur expimẽto.Nã eos ꝗ pœnitẽtes ſunt: & uitã agunt
aſperã & ſolitariã:quiq; ꝑfectiõis uiã attingere cõtẽdunt/ad ſuã ipſoꝝ imitatõem plærosq; ex
ꝑfectoꝝ ordine trahere aut ad maiorẽ demãdati ſibi officii gregiſq; cõmiſſi curã & ſollicitu/
dinẽ accẽdere ſæpe uidemꝰ.Et ꝑlatos ipſos & ceteros dignitate ꝑſtãtes illoꝝ doctrinã & ſalu/
bres admonitiões nõ aſpnari.Huic aũt ſentẽtiæ cõſentaneũ eſt: qđ i tex. ꝓcedit. Dicit ei.ipſe
ꝑibit i ſpũ & uirtute Helyæ:dehinc ſubiungit:ut cõuertat corda:ꝗſi eadẽ/ꝗ ille opabať/uirtu
te:eodẽq; ſpũ hic eẽt operaturꝰ.illũ aũt nõ parẽtes ad carnalẽ filioꝝ amorẽ cõuertiſſe legimꝰ:
ii.Reg. ſed ad religionẽ:uerũq; cultũ reges & pricipes:ac eoꝝ exẽplo & authoritate/qbꝰ iperabãt/po
xviii. pulos & natiões.⁋Cõſonat ẽt:qđ ſtati ſubſeqtur:dũ dicit.& icredulos ad prudẽtiã iuſtorum.
Quæ uerba nõ ad carnalẽ affectũ:ſed ad fidẽ & religiõis augmẽtũ ptinere nemo dubitauerit.
neq;(qđ ꝓxie dixi)latiꝰ patet.Primũ.n.de his/ꝗ ꝑſunt/ad charitatẽ & ſedulitatẽ erga ſubdi/ Textus.
tos cõuertẽdis locutꝰ eſt:qđ ſane maioris eſt & momẽti & uirtutis.Dehinc ſine ullo diſcrimie
de cõuertẽdis ad fidẽ & prudẽtiã iuſtoꝝ ifidelibꝰ ſeu icredulis ſubiũgit:qđ ſane tã ad fidẽ ꝗ ad
charitatis opa referri:haud icõcinne põt.infideles eteni nõ mõ ii dici poſſunt:ꝗ nullatenꝰ:ali/
terue aut tepidiꝰ ꝗ oportet:credũt:ſed & ꝗ fidẽ nõ aſtruũt opibꝰ:cũ ſine illis fides ipa mortua
Iaco.ii. cenſeať.Prudentia uero ad utrũq; pariter ptinet:dicente ꝓpheta.ſcientia ſctõꝝ prudẽtia.Hoc
Prouer. ẽt mõ qnq; uirgies a domino prudentes ſunt appellatæ.Ex his igiť palã eſt:& i hoc prudẽtiæ:
ix. & i ſupiori patrũ filiorũq; uocabulo:nõ humanũ.carnalẽue:ſed ſpũalem ſenſũ angelicũ hunc
Matth. ſpũm ſeq uoluiſſe.⁋Quod aũt ſtati ſubiũxit:parare dño plebem ꝑfectã:nõ ſic eſt accipiendũ:
xxv. ut præcurſor hos/quos p baptiſmũ pœnitentiæ purificauit/ꝑfectos efficere potuerit.Hoc ei/ B
ut in ſuperioribꝰ diximꝰ/& ipſe neganit:ſed cõuerſi per pœnitẽtiæ opa ad eũ animi:qđ ad ſu Textus.
ſcipiendã grãm attinet:perfecte præparati haud incogrue dici poſſunt:ꝓpterea hoc uerbo pa
rare cõſulto angelus uſus eſt.ꝑfectionis quippe uerbũ ſecũdũ occurrentem lræ ſenſum uariis
i ſacris lřis diſtinguiť ſenſibꝰ.Nã & qđ apoſtolus dicit/patientia opꝰ perfectũ habet: ſic itelli
gitur.i.ꝑfecte facit operari.⁋Poſtremo circa hæc angelica uerba haud ocioſe quæri mea qdẽ C
ſnia põt:qd eſt ꝙ cũ priꝰ dixiſſet ãgelus:& multos filioꝝ Iſrael cõuertet ad dominũ deũ ipoꝝ: Perfectio
ea/ꝗ a nobis modo explanata ſunt/deiceps adiecit:nõne/ꝗ ad deũ uere ſuntꝰ cõuerſi/oia/quæ multiplici/
oportet/fidei & charitatis exhibent operať Alioqui quõ ueꝝ dixiſſet ſpũs ſanctus ꝗ per os ꝓ/ ter accipiť.
Eſa.lv. phetæ cecinit:cõuertimini ad me & ſalui eritis: Veꝝ ut ex ſacræ ſcripturæ teſtimonio ꝓbare Quæſtio ſu
poſſumus:multiplex põt eſſe peccãtiũ ad deũ cõuerſio.Prima quidem per cõpũctionem: & de per lřam.
hac ad Corinthios ſcribens i hæc uerba loqtur Apoſtolus:cũ aũt cõuerſus fuerit ad dominũ/ D
ii.ad co auferet uelamen prius.& i perſonã pctõris pœnitẽtis dicit ꝓpheta cõuerſus ſum i erũna mea Mltipliciter
rint.iii. dũ cõfigiť ſpina.ꝓpterea Ezechiel dicebat:conuertimini & agite pœnitentiã.Alia uero longe hõ ad deũ cõ
Pſalmo ſane ꝑſtãtior fit i nobis cõuerſio:cũ a cũctis humanis affectibꝰ mentem atq; aĩum auertentes uertitur.
xxxi. illũ ad cœleſtiũ reꝝ cõtemplatiõem:aut ad diuinoꝝ cõuertimus penitus obſeruantiã mãda/
Ezechi. toꝝ.hoc qppe mõ cõuerſum fore Petrũ Chriſtus itellexit:cũ illi dixit:& tu aliquãdo cõuerſus
xviii. confirma fratres tuos.de hac quoq; propheta loquitur.Cogitaui uias meas:& conuerti pedes
Lucæ. meos i teſtimõia tua.Et hãc i ſpũ ſuo cõuerſiõem idẽ ꝓpheta fieri deſyderãs dicebat:cõuerte
xxii. re aĩa mea i reqem tuã.Peride eſt ergo ac ſi dixiſſet angelus/qa ex utero matris ſctificatꝰ erit
Pſalmo Ioãnes iſte:uitæ auſteritate multos filioꝝ Iſrael.i.eoꝝ/ꝗ lumen itellectꝰ habent/exemplo &
cxviii. admiratiõe ſuæ ſctitatis p cõpũctionẽ cõuertet ad agnitionẽ pœnitẽtiãq; pctõꝝ.Dehic uirtute
Pſalmo diuini ſpũs ceu Helyas alter prædicatiõe:doctrina:baptiſmo:atq; exhortatione pricipũ & præ
cxiiii. latoꝝ aĩos ad ſubditorũ curã:& paſſim i fide & charitate debiles ad iuſtoꝝ prudẽtiã excitabit
nedũ ad ꝓprioꝝ pœnitudinẽ pctõꝝ: ita ut plebs oĩs ad ſuſcipiendã grãm/quã poſt hũc uẽtu
rus Chriſtꝰ daturus eſt/perfecte inueniať præparata:Neq; per plebem ignobile tãtũ uulgus:
ſed uniuerſam oino populi multitudinem cõplecti uoluit ſicuti cũ dicit:plebs tua exaltabitur

in te:& alibi frequentiſſime.Hæc autem omnia quemadmodũ in Ioanne poſterius ſint adim/ Pſalmo
pleta: in ſequentibus euangeliſta deſcripſit:ſuoq; loco a nobis ex ordine explicabuntur. lxxxiiii.
E ¶Hactenus circa uerboꝝ ab angelo Zachariæ prolatorum interpretationem uerſati ſumus. Marci.
Textus. Supereſt ut ad ipſius Zachariæ reſpõſionem accedamus:dixit igitur Zacharias ad angelum: xvii.
unde hoc ſciam:ego enim ſum ſenex:& uxor mea ꝓceſſit in diebus ſuis. In quibus ſane uer/ Mar.ix.
bis hoc cõſyderatione nobis uidetur dignum/ꝗ non penitus hic Zacharias incredulus fuit:
neq; diuina uirtute fieri poſſe/quod angelus dixerat/diffidit:ſed cum per naturã illud impoſ
ſibile iudicaret: quo pacto ꝑ gratiã a domio conceſſum eſſe cognoſceret:ſignum aliquod an/ Ioã. iiii.
geli annũciationi nõ ſatis credens:ab eo requiſiuit:unde: neq; ex toto infidelis neq;(ut oporte/
bat)iudicandus eſt in fide fuiſſe ꝑfectus:qualis & ille qui pro filio dæmoniaco/quem apoſto/
li ſanare nequiuerant/Chriſtum precabatur. Quãuis eni genibus eius etiã prouolutus miſeri
cordiã petiiſſe referatur:incredulus tamen ab eo ipſo/cuius implorabat gratiã/eſt appellatus
& ille pariter regulus/cuius filius infirmabatur in capharnaum/licet domini potẽtiam/uir
tutemq; ad ſanandũ filiũ ſupplex peteret: ꝓpterea tamen ꝗ eius præſentiã corporalẽ ad uirtu
tis operationẽ neceſſariã putauit:ab eo/quem rogabat/Chriſto.His uerbis legitur increpatus:
niſi ſigna & prodigia uideritis nõ creditis. His non diſſimilis cenſeri põt Zacharias. Propter
quod & ſi ab angelo fuerit repræhenſus:nõ eſt tamen gratia illi ꝑ angelum annunciata priua
tus.quin in ſequẽtibus uerbis rurſum ea/quæ illi prædixerat/implenda cõfirmauit: ſed tꝑali
tantum pœna pro dubitationis plectitur modo:per quod nimirum illud nobis ſignificari ui/
detur:ꝗ qui pœnitentiæ uitam ſunt ingreſſi:tametſi nonnunq̃ de diuina in ſe ad perſeuerran/
tiam gratia titubent:& diffidãt:modo in fide perſiſtant: non propterea gratuitis donis à deo
iudicantur indigni:ſed ad tempus cõgruens ea reſeruãtur: atq; interim temporali aliqua ani/
maduerſione caſtigantur. Quẽadmodum Moyſes & Aaron apud aquam contradictionis: &
Abraham cum ſignum a domino de prole ſibi promiſſa quæſiuit:illos enim populum Iſraeli Nu. xx.
ticum in terram promiſſionis non introducturos:& huius poſteritatem multa in terra paſſu/ Gen.xv
ram:in incredulitatis pœnam deus ipſe prædixit.Et hac quidem animaduerſione digni ſunt
cenſendi:qui angelum domini ad ſe loqui non dubitantes illius ſermonibus non plenam ad/
hibent fidem.Qui uero de loquentis perſona rationabiliter dubitant:ſignum quærere impu Iudi.vi.
ne poſſunt:talem Gedeonem fuiſſe legimus cum a deo peteret:ut ſignum daret:quis eſſet.Ta iiii.Re/
lem & Ezechiam cum Eſaias ægrotanti illi uitã ſimul & uictoriam polliceretur. gum.x.
Moralitas. ¶Moraliter autem ideo pertinet:ut qui interiori ſpiritu ad ea incitantur/quæ nõ niſi ex deo
F prouenire poſſunt/ueluti ad pœnitentiã:pietatem:cæteraq; id genus opera charitatis: nihil
Nõ eſt expe cunctari:titubareue debeãt.aut ut eis uiſione aliqua uel reuelatione demõſtretur:expectare:
ctãdũ ut deꝰ ſed operi primo quoq; tꝑe ſe accingere.hoc enim Petrus carcerem & uincula Herodis euade
nobis reue/ re cupiẽs fecit cum eum angelus ſurgere primum:dehinc calciare caligas:poſt hoc ueſtimen Act.xii.
let quæ agẽ/ tum ſibi circundare:& poſtremo ſe ſequi iuberet: tametſi nõ plane angelum dei eſſe intellige
da ſcire debe ret:cum uero ea/quæ in mentem ueniunt/ſunt ambigua haud incongrue a domino ſumma
mus. cum humilitate petitur:ut an ex eius inſpiratione ꝓcedant:reuelare dignetur ꝗa nõ omni ſpi i.Io.iiii.
ritui credẽdũ nos docet apl̃us ¶Quã autẽ ad ſuæ dubitatiõis excuſationem Zacharias attulit Gene.
cãm: iccirco repræhenſione dignã angelus merito iudicauit:ꝗ naturalem nõ quidẽ impotẽtiã xviii.
penitus ſed difficultatẽ annunciatæ prolis generatiõi:ac ꝓinde diuino oraculo: exiſtimauit im
pedimento fore:cum & grandæuos generaſſe: & ſteriles in ſacris lr̃is frequẽter legiſſet cõce/
piſſe.Eoq; maiore dignus erat Zacharias repræhenſione: ꝗ & ſacerdos:& de ſacerdotali ge/
nere ortus erat.proindeq; ſcripturaꝝ ignoratione non poterat excuſari. Alioqui in Muliere
G tolerari multo hæc titubatio facilius potuiſſet:impune ſiquidẽ Sarrã cũ uiro filiũ ex ea ſuſci/
Spũs impe/ piẽdum angeli nũciaſſent:riſiſſe legitur:tametſi a deo fuerit obiurgata. ¶Atq; id q̃dẽ morali
rare debet ſenſu ſic accipi poteſt:uirũ ideſt ſuperiorem animæ partem:utpote cœleſtibus addictã diligen/
carni. tius profundiuſq; ſuꝑna perſcrutari oportere:proindeq; diuinis inſpiratiõibꝰ ſuſcipiẽdis eſſe Pſalmo
promptiorẽ:& inferiorẽ ſenſum tepidiorẽ ſacris lr̃is ac mãdatis icrepare/caſtigareq;.Cũ enim xlv.
dominus ſpiritui nr̃o uocẽ dederit:terra ſtatim cõmouebitur:& ſpiritui humiliata parebit:nã i. Pe.iii.
& Sarra ipſa uiro ſuo Abrahæ obediens fuiſſe perhibetur.¶Quod aũt in textu ſeq̃tur:aliquã
Textus. quoq; reliq̃t hæſitationẽ.ait eni Zacharias:ego ſum ſenex:& uxor mea ꝓceſſit ĩ diebꝰ ſuis.niſi
eni aliquã ĩ ſenſu diuerſitatẽ uerboꝝ diſparitas denotaret:unico utrũq; uerbo cõplecti breuiꝰ
potuiſſet:& dicere:ego & uxor mea ſenes ſumꝰ:uel ĩ diebꝰ nr̃is ꝓceſſimꝰ:ſed maiorẽ ĩ uxoris:
q̃ ĩ ſuo ipſiꝰ corpore defectũ(ut arbitror)uoluit oſtẽdere.ſenectꝰ eni cõe ẽ:atq; ĩeuitabile mor
talibꝰ cũctis a natura ipſa ꝓcedẽs uitiũ.quo corpora debilitatiõe ſenſuũ ad uniuerſas operatiões
redduntur

reddunť iſirmiora.ſed ī muliere/qđ ad generationē attinet/lōge maius præſtat īpedimentū.
Rariſſim enī eſt poſt qnquageſimū annū mulieris partus: poſt ſexageſimū aūt miraculoſus.
Cū alioqui uiris tādiu generandi poteſtas maneat: q̃diu manet coeundi. atq; hoc pacto dum
uxorē in dieb⁹ ſuis dicit ꝓceſſiſſe:eundem exprimēs ætatis defectum: maius etiā naturæ dicit
impedimētū.quod eo ſane maius intelligi oportet:quo nullū p omne id tēpus partū ediderat:
& ob id(ut in ſequentibus euangeliſta noſter dicit)ſterilis uocabatur. Quod ſane ſterilitatis
uitiū nō bene inſtitutæ narratur uelut ſenectus:ſed corruptæ & imperfectæ uitiū eſt:illudq; p
hæc uerba exprimere Zacharias uoluit:perinde acſi dixiſſet:uxor mea ad hanc uſq; ſenilem
ætatē infœcūda ꝓceſſit:unde cū me ætas etſi nō oīno ꝓhibeat:rem tamē difficilē reddit.illius
uero & ſenium & ſterilitas impoſſibilem.
¶ Ad moralē autē ſenſum cōuerti hoc ſane modo concinne poſſe uideť.Peccator enī ad fidem A Moralitas.
& pietatē p pœnitētiā cōuerſus:& ad fortiora charitatis pœnitētiæ opa diuina inſpiratiōe: aut
humana etiā ſuaſione inuitatus:q̃uis uberes inde fructus ꝓuenturi cōmemorentur:qa tamen
in ſpiritualibus ſuperior hominis portio/quæ ſola illoꝝ eſt capax/nunq̃ ſeſe exercuit:ad illa
Prouer. ī ſenectute ſuſcipiēda durior atq; infirmior ꝓfecto redditur: dicēte ꝓpheta:adoleſcens iuxta
xxii. uiam ſuā cū ſenuerit non recedet ab ea.Et icçirco p aliū diciť bonū eſt uiro ſi portauerit iugū
Treñ. ab adoleſcentia ſua.Hæc eſt enī fici arbor quā paterfamilias cū annos iam tres/ut fructū face
iii. ret/expectaſſet:ad annū tamen prius q̃ ſucciderer: ignīq; mādaretur pſuadenti agricolæ ſer/
Lucæ. uandam cōceſſit:neq; tamē ad fructū faciendū diuināq; ſuſcipiēdā inſpirationē & gratiā/hæc
xiii. ſpūalis animi potētia penitus eſt inutilis:Sed maiorē difficultatem inferioris ſenſus facit cor/
ruptela cū ad tantā ꝓuenerit bene operandi deſuetudinē:ut ad pœnitentiæ aſperioris iugum
illā trahere nō tam difficile: q̃ impoſſibile uideať/quod tum maxime euenit/cum uniuerſis
Iob.xxi corporis uoluptatib⁹ eſt imerſus.hoc quippe eſt in dieb⁹ ſuis Elizabet ꝓceſſiſſe:qđ & eiſdem
pene uerbis patientiſſimus Iob de hoc ipſo hoīum genere teſtabatur:dicens:ducunt in bonis B
dies ſuos:& ī momēto ad inferna deſcēdunt. ¶ Hoc autē excuſationis prætextu utunť pleriq; Moralitas.
dum ad expiādas ieiuniis:peregrīatiōibus/uigiliis & oōnib⁹ pctōꝝ ſuoꝝ culpas admonētur:
Ego enim(inquiūt)orare nō cōſueui:neq; poſſum ad oōnē cū efficacia mētem cōuertere: ſed
neq; ieiūiū:neq; diſciplinā:neq; peregrinationē caro mea deliciis aſſueta ferre poſſet. ¶ Quid
igitur Zachariæ dixerit angelus audiuimus.Quid autē rurſus ei ab angelo ſit reſponſum au
diamus. Atq; in primis ad uerboꝝ uim & intelligentiā illud eſt cōſiderādum: ꝙ dum Zacha
riæ uerba euāgeliſta noſter retulit:nō reſpōdiſſe illum angelo dicit:ſed dixiſſe.Cū uero ange C
lum reſumpto ſermone iteꝝ loquētē inducit:reſpōdendi utitur uerbo:ob eam(ni fallor)cām Reſpondere
ꝙ tunc ꝓprie reſpondiſſe dicimur:cum ad præloquentis uerba affirmādo:ſeu negādo noſtra qd ſit ꝓprie
coaptamus.Cū uero neq; admittimus aperte:neq; negamus:ſed difficultatem dubietatemue
aliquā: aut tergiuerſationē afferimus/tametſi latiore uerbi ſignificatione ꝓ reſponſione id
haberi poſſit/& plerūq; hoc ipſo uocabulo in eo ſenſu ſacra abutatur ſcriptura:diuertere ta
men ſermonē:q̃ reſpōdere cōgruētius dicimur.Propterea & in ſequēti huius capitis pte dum
Maria ad ſecundā angeli uocē de modo: nō de re hæſitans uerba illa ꝓtulit/quō fiet iſtud &c.
non qdem reſpōdiſſe:ſed dixiſſe ſcribitur.& angelus eius diſſoluens ambiguitatē/quēadmo/
dum & hoc loco/reſpōdiſſe. ¶ Et ne hoc qdem morali penitus caret ſenſu. Qui enim ſalutis D
ægre uerba audiunt:dum dura:ſed utilia ſuadenti:neq; acquieſcere uolunt:neq; negare audēt Moralitas.
apte:diuerſis ambagib⁹ paꝝ ſibi acceptum ſermonē diuertere ſtudent: aut quæ ad ſalutē tra
Luc.viii dunť/differre:uelut illeq a Saluatore uocatus/ſub pietatis ſpecie patrē prius ſepelire:ſe uelle
ii. ad Ti reſpōdit.& hi quidē/& ille/niſi rurſus etiā cū aliqua uerboꝝ acrimōia reuocētur:facile priora
mo. iiii. contēnunt.Propterea ad Timotheum ſcribens apoſtolus dicebat:inſta opportune/iportune:
argue:obſecra:increpa.Qui uero ad oēm dei iuſſionem ſunt parati: Prima ſtatim uocatione
Lucæ. trahuntur:illiq; abſq; ulla penitus dilatione acquieſcūt. Veluti Zacheus/q ex arbore deſſili/
xix. ens ultra etiā q̃ illi mādatū eēt:ſuæ nequitiæ cōſcius ſua ſpōte obtulit. Icçirco ſummo patriar
Ad Ro/ chæ Abrahæ reputatum eſt ad iuſtitiā/ꝙ ad primū ſtatim ſummi dei mandatū:unicū chariſſi/
ma. iiii. mumq; filiū conſtituit imolare:tametſi præ nimia humilitate:aut conſciētiæ puritate:uel tole
rabili etiā infirmitate dubitātib⁹:neq; detractādi ſtudio:ſed pia ſollicitudie inquirētibus:diuia
ſuffragari nō dedignetur manſuetudo.& ꝓ uniuſcuiuſq; tum merito tum affectu illi⁹ mētem
atq; aīum ad ſua cōplectenda exequendaq; mādata mitius aut acerbius animare:quēadmodū
Gabriel iſte Zachariā hūc primū cū increpatiōe:& Mariā/poſterius cū maiore arcani myſterii
explicatiōe:de diuino oraculo reddidit certiores. ¶ Ad hanc igiť redeamus:duo ſiquidē capita
in ſe Zachariæ uerba continebant:alterum quidem quo ſignum promiſſæ ꝓlis exigit: dicens

unde hoc ſciam:& quo impoſſibilitatis cauſam affert: alterum dum dicit ego ſum ſenex &c.
Textus.
ad primum igitur reſpondet dum dicit:ego ſum Gabriel &cætera. Ad ſecundum uero dum
dicit: & ecce eris tacens. quod ſane quo apertius pateat: uerba ipſa ſingula tranſcurramus.
¶ Pro ſigno quippe: quod ille petierat: nullum dare potuiſſet certius: q̃ quod prima uerbo/
rum parte dedit: quibus tria ſimul complexus eſt: quorum quodq; ad pleniſſimum ueritatis
Textus.
teſtimonium ſatis ſuperq; fuiſſet: Primum quidem dum dicit ego ſum Gabriel. Angelũ quip
pe dei illum eſſe Zacharias non ignorabat. Propterea: ut in ſuperioribus diximus:& repræ/
henſione dignus fuit:& caſtigatione: ſed qualis: cuiuſue ordinis/dignitatis/aut uirtutis eſſet:
neſciebat:& ob id nomen illi ſuum indicat: quod Mariæ dum illi Chriſti conceptionem annũ
E
ciaret: feciſſe non legitur: quippe quæ ob gratiæ plenitudinem:& ſummam cum diuina ſapi/
Maria gabri e'lem dũ ſa/ lutaret agno ſcebat.
entia coniunctionem: illum eiuſq; uirtutem & proinde nomen agnoſcebat. ex eor. m quippe
ſiue gratia ſiue myſterio nomina illis impoſita ſacri tradũt ſcriptores. Cum itaq; Gabriel dei
interpretetur fortitudo: Mariæ: quæ de dei & ipſius angeli uirtute nullatenus diffidebat: no/
men exprimere ſuperuacaneum uidebatur: preterq̃ ꝙ illum etiam ex nomine cognouiſſe uel
ex eo coniici poteſt: ꝙ alio documẽto q̃ Mariæ: aut ſpiritus ſancti reuelatione noſſe illud euan
geliſta nequiuiſſet. Cum igitur Maria nomen ipſum ab angelo didiciſſe haud quaq̃ refera/
tur: aliunde illam agnouiſſe fateamur neceſſe eſt. Zachariæ uero iccirco oportuit ab ange/
lo indicari: ꝙ de uerborum: promiſſioniſq; eius ueritate dubitarat:& proinde uirtutem quoq;
quæ nomine ipſo exprimebatur: non cognoſcebat: ut ipſa nominis expreſſione uirtute eius
agnoſcens de uerborum eius ueritate minime dubitaret; perindeq; eſt acſi diceret quoniam
ſignum pro fide certitudinemq; uerborum meorum a me petiiſti: hoc tibi pro indubitabili
eſſe debet/ꝙ ego: quem dei angelum eſſe cognoſcis: Gabriel: quod eſt fortitudo: nomen ha/
beo. Propterea niſi de ipſius quoq; dei potentia dubites: nõ potes de meo ſermõe dubitare: Thobi.
quemadmodum & alius angelus: qui ad Thobiæ cæcitatem curandam miſſus erat: feciſſe te/ xii.
fertur. Ego ſum (inquit) Raphael/quod dei medicina interpretatur. Si te ergo Zacharia non Eſa.xlii
conditionis meæ: quam non ignotas: ad credendum dignitas mouet: moueat uel ipſa nomi/ Exo.iii.
nis prærogatiua. ſicut alibi per prophetam dixit deus: ego dominus & hoc nomen meum. &
alibi. hoc nomen mihi in æternum & hoc memoriale meum. ¶ Sed & aliud ad fidem aſtruen/
F
dam maioris dignitatis Gabriel hic Zachariæ: quod Thobiæ quoq; Raphael: protulit argu/
Textus.
mentum dum dicit: qui aſto ante deum: quo enim pacto ſpiritum credibile eſt mentiri poſſe:
qui ante dei continenter ſtans maieſtatem: nihil niſi quod ex eius contemplatione per æterni
luminis communicationem percepit: ſcire intelligereue poteſt. A quo ſane lumine omnis ma Io.xiiii.
Textus.
nat abſq; controuerſia ueritas: nedum gloria atq; beatitudo. Ego (inquit) ſum uia ueritas & Io.xvii.
uita. Et alibi de patre dicit filius: ſermo tuus ueritas. ¶ Et quo maiorem rurſus dictis ſuis com/
paret fidem: aliud tertium ſubinfert uerbum: et miſſus ſum loqui ad te & hæc euangelizare
Explanatio littere.
tibi. Quod perinde eſt acſi manifeſte diceret/ſi conditio/uirtus: & diuinæ: cui aſſiſto claritatis
immutabilitas: nõ abunde tibi ad fidẽ uerbis meis adhibendã ſufficiunt: ſcito ex diuina iuſſiõe
me non modo ad te ueniſſe: uerũ etiã fuiſſe locutum. quo loquendi genere Iudith ſancta mu/ Iudic.xi
lier Holophernem ad uerborum ſuorum credulitatẽ induxit dicens: miſit me deus nunciare tibi Ad ga/
& cætera. Et ad euangeliũ: quod prædicauerat: fidem: Galatas trahere ſtudens dicebat Paulus la.i.
apoſtolus. non ab hominibus: neq; per hominem: ſed p Ieſum chriſtũ aſſumptus: & infra. no/
tum uobis facio euangelium quod euangelizatum eſt a me: qnia non eſt ſecũdum hominem:
neq; ego illud ab homine accepi uel didici; ſed p reuelationem Ieſu chriſti. Quibus ſane uer/
bis & perſonæ dignitatem per electionẽ:& dictorum ueritatem per reuelationẽ indicat: quẽ/
admodum & Gabriel hic apud Zachariam: & apud Thobiam Raphael demonſtrauit. ¶ Sed
neq; quod ad eum loqui iuſſus eſſet: dicere uiſum eſt ei ſatis: niſi & euangelizare quoq; adieciſ
ſet: quod idem ac bona nunciare ſignificat. Propterea angelus/qui Chriſti natiuitatẽ annun/
ciaſſe paſtoribus ſequenti capite ſcribitur/dicebat: Euangelizo uobis gaudium magnum.
¶ Hic igitur eſt horum Gabrielis uerborum ſenſus: crede: nec dubita Zacharia: quoniã ab ipſo
ueritatis authore: cuius eſt potẽtia omnis atq; fortitudo: ego qui præterq̃: ꝙ ab eo immediate
G
ſuſcipio: ſcire loquiue poſſum nihil: miſſus ſum particulari miniſterio hæc tibi cæteriſq; pluri
Angeli & ſi a deo mittã/ tur. ei⁹ tamẽ uiſione ſem per fruunt.
mis iocunditati letitiæq; futura nũciare. ¶ Neq; ullam in his ipſis angeli uerbis repugnantiã:
idcirco qs arguere contendat: ꝙ angelus ſe ante deum aſtare ideſt imobilem perſtare primum
affirmat: poſt hæc ſe dicat eſſe miſſum. Cum enim ubiq; præſens ſit deus: nulloq; capi circũ/
ſcribiue poſſit loco: qui eius nutu uoluntateq; ad certum particulareq; miniſterium deſtinant
angeli: tametſi incorporeæ illorum ſpecies certo circũſcribi loco credantur: diuina tñ uiſione
ubicunq;

Matth. ubicunq; eos eſſe contingit:æque fruũtur. Veluti & de Raphaele apud Thobiam quoq; legi
xviii. tur:& ueritas ipſa infallibilis nobis affirmat dicens:angeli eorum ſemp uident faciem patris.
¶ Hæc autẽ ad lr̃alem ſenſum ſufficere nobis uiſa ſunt. Quæ ad moralem deduci hoc ordine — Ad ſẽſũ moralem.
poſſunt. Zacharias peccator ſcilicet conuerſus & a deo ꝑ inſpirationẽ:aut etiã angeli uel hoĩs
pfecti miniſterium ad promerẽdam per pœnitentiæ aſperitatem:& opera charitatis egregia
diuinã gr̃am exhortatus: Adiecta etiam ſuauiſſimi fructus/quem ex ipſius gratiæ perceptiõe
conſecuturus eſt/commemoratione initium uidens durum: de fine (ut prædiximus) nõ pla/
ne confidit:nec uerbum illud prophetæ conſyderat:qui ſeminant in lachrymis in exultatiõe
metent. Et aliud Saluatoris:triſtitia ueſtra conuertetur in gaudium:ſed modo excuſatiões af/ — A
Pſalmo fert:modo de futuro gaudio & laborum fructu pignus aliquod habere cõtendit. Huic igitur — Incipientes diffidunt.
cxxv. diuinum auxilium ad ipſum confirmandum eſt pernecesſarium: quo illum & auctoritate ad
Io. xvi. credendum inducat:& ratione perſuadeat:& confirmet exemplo. Hæc aut ſimilia eius menti
inſpiratione aut uerbo inſerens teſtimonia:putaſne deum/qui pœnitentiam agentibus æter
na præmia gaudiaq; ineffabilia repromiſit/aut ea præſtare non poſſe:aut te fallere uelle pro
miſſis? Scito illum ſi ad hæc/quæ tibi ſuadentur/pro tuæ fragilitatis modo animum induxe/
ris:ad tentationes difficultateſq; omnes ſuperandas fortitudinẽ præſtare nullo negotio poſſe:
qui etiam ex lapidibus ideſt diuturna peccatorum aſſiduitate induratis:filios Abrahæ ideſt ui
ros ſanctos & perfectos potẽs eſt ſuſcitare & quæ tibi perſuaſibilia non uidentur adeo certa
ſunt:ut nihil eſſe poſſit certius. Qui enĩ cœlũ & terram:cæteraq; omnia potius q̃ minimum
uerbum ſuum tranſitura prædicauit:hoc tibi non ſemel atq; iterum: ſed decies milies addito
Matth. etiam iureiurando reſpondit. Quippe qui omnia credenti poſſibilia his uerbis oſtendit. Amẽ
xvii. quippe dico uobis ſi habueritis fidem ſicut granũ ſinapis nihil impoſſibile erit uobis. Et ali/
Matth. bi.amen dico uobis quia uos qui reliquiſtis omnia & ſecuti eſtis me in generatione cum ſede
xix. & rit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim iudicãtes duo/
Mar. x. decim tribus iſrael. & ne apoſtolos tantum hoc ſermone compræhendiſſe uideretur: ſtatim
& Lucæ ſubiunxit.& omnis qui reliquerit domum:uel fratres:aut ſorores: aut patrem: aut matrem:
xviii. aut uxorem:aut filios:aut agros propter me:centuplum accipiet:& uitam æternam poſſide/
ad heb. bit. Atq; iccirco de iuramento/quod deus in Abrahæ perſona cunctis fecerat iuſtis atq; fide/
vi. libus/loquens apoſtolus dicit. Quoniam impoſſibile eſt mentiri deum fortiſſimum ſolatium
habeamus:qui confugimus ad tenẽdam propoſitam ſpem: quam ſicut anchoram habeamus
animæ.& cætera Qui igitur fieri poteſt: ut/quæ ore ſuo locutus eſt deus/eaq;/qua potuit/
iuramenti religione confirmauit:rata in te non uelit fore? Quæ enim tibi ſuadeo:non huma
na indigent ratiõe:probationeue: quando diuinis oraculis immo & ipſo dei atq; hominis ore
Io. xiiii. ſunt prolata. Et ne humana quidem ſed diuina etiã uoce: eoipſo teſte qui dicebat. uerba quæ
loquor uobis:a me ipſo non loquor:& ibidem. ſermonem quẽ audiſtis non eſt meus: ſed eius
qui miſit me patris. acſi aperte diceret:hæc quæ uobis profero/ſalutis uerba non ex huma/
Exo. xii na/tametſi in eo eſſet perfectiſſima:ſed ex diuina uirtute procedunt.
¶ Verũ ad horũ ſucci plenorũ uerborũ dulcedinẽ:acrimoniã quoq; ſuperaddendã eſſe ſequẽtia — B
Lucæ. x. uobis oſtẽdunt. Nõ enĩ ſine lactucis agreſtibus paſchalis agnus manducari poteſt. Nec oleo
tantũ eius/qui in latrones iciderat/uulnera fouit Samaritanus:ſed uino quoq; mundauit. qđ
imitatus Apoſtolus ad miniſterii ſocium ſcribens cum dixiſſet obſecra: ſubiunxit: increpa.
ii. ad Ti ¶ Qualis autem fuerit hoc loco angeli increpatio: diligenter eſt animaduertendum. Tria
mot. iiii ſane hæc increpantis uerba continent capita. Primum quo pœnam incredulitatis Zacha/
riæ denunciat. Secundum quo pœnæ ipſius exprimit cauſam. Tertium quo ea/quæ ꝓmiſe/
rat/rata nihilominus fore pronunciat. Ex quibus quanta ſit erga homines dei optimi max.
benignitas:quantaq; manſuetudo liquet manifeſtiſſime.
¶ Primũ quidẽ ex pœnæ genere:ꝙ non illi organũ:ſed uſum tantũ:& non ꝑpetuo: ſed ad nõ
Nu. xx. multũ tẽpus abſtulit. Cũ alios pleroſq; hoc ſolo incredulitatis uitio cõuictos perpetua lega/
Pſalmo mus pœna mulctatos. Moyſes qdem & Aaron ꝙ dei uerbo plenã nõ adhibuiſſent fidem:neq;
lxxviii. Iſraeliticum populum in terrã/quã promiſerat dominus/introduxerũt: neq; ipſi introierũt:
ſed cũ reliqua multitudine uitam in laboribus atq; ærumnis plurimis finierũt:& ipſum qdem
populũ/qui a fide ſpeq; deciderat/grauiori quoq; aĩaduerſione puniuit dicente ꝓpheta: Ignis
Pſalmo accẽſus eſt in Iacob:& ira aſcẽdit in iſrael qa nõ crediderũt deo nec ſperauerũt i ſalutari eius.
xviii. ¶ Manſuetum quoq; ex alio ſeſe hoc loco deus oſtẽdit:nam & ſi eius iudicia imperſcrutabilia
ad Ro. ſunt:eorũq; cauſam inqrere ſummæ ſit & temeritatis & arrogãtiæ:dicẽte ꝓpheta: Iudicia do/
xi. mini uera iuſtificata i ſemetipſa,& alibi dicit. Incõpræhẽſibilia ſunt iudicia eius,nec Iob ille

ſanctiſſimus dum dicebat: Indica mihi cur me ita iudices? diuini iudicii rationẽ exigebat: ſed Iob.x.
flagellum ſentiens: & ſe multorum reũ cognoſcens delictorũ: quo ſe magis humiliaret: atq;
corrigeret: qua potiſſimum ex cauſa puniret: a deo certiorari poſtulabat. Paruæ tamẽ huius
afflictiõis cauſam ſentẽtiæ inſerere maluit Gabriel dei nuncius q̃ Zachariã ambiguum relin
quere: quemadmodum & primo omnium parẽti deus dixit: quia audiſti uocem uxoris tuæ: & Gen.iii.
comediſti de ligno &c. & in illo: quod aduerſus Moyſem & Aaron iudicium factum eſſe retu
limus: cauſam adiecit: & in extremo quoq; iudicio tam condẽnationis q̃ retributionis ſenten/
tiam Saluator ipſe cauſarũ inſertiõe iuſtificaturum ſe prædixit. Matth.
¶ Tertia uero ſummæ atq; incredibilis miſericordiæ apparuit in hac pœnali aiaduerſione de/ xxv.
mõſtratio: q; ob hãc culpã pmiſſio pridẽ Zachariæ facta / nõ m̃õ nõ retractat: uerũ ẽt cõfirmat.
C Sicut ex Salomõis peccato pmiſſio Dauid facta / nõ eſt euacuata: ſed ĩ poſteros pœna trãſlata. iii.Reg.
¶ Horũ autem cæterorũq; diuinorũ iudiciorũ cauſas diſcutere & cur ex eodẽ delicti genere di/ vi.
uerſæ inflictæ a deo tradantur pœnæ: aliuſq; miſericordia præuẽtus: alius obſtinatione indura
tus. nõ eſt (ut ſupra diximus) humanæ capacitatis: neq; niſi: qui errare uult: debet inquirere.
Verũtamẽ hoc angeli iudiciũ ad moralẽ ſenſum cõuertere piæ poti⁹ ſollicitudinis: q̃ uanæ cu
rioſitatis officiũ eſſe arbitror. Q d' igit' mihi ſpũs ſanctus ſuggeret: explicare nõ ptimeſcam.
D ¶ Per hunc enim Zachariam peccatorem inducimus iam a peccatorum uia ad pœnitentiam
conuerſum in charitatis operibus tametſi lente: tum ex ſuo: tum ex uxoris uitio. id eſt tam
ſpiritu q̃ carnis tepiditate perſeuerantem: & angelicæ denunciationi: qui meliora ſuadebat:
gratiamq; promittebat ex pœnitentiæ perſeuerantia: & bonorum operum incremento am/
pliorem: non omnino repugnantem: ſed fragilitatis obtẽtu nutantem. Diuinæ igitur iuſtitiæ
E consonum erat: utriuſq; culpæ ſcilicet & meriti haberi rationem: ne aut iuſtitiæ partes deus
Modus corri omiſiſſe: aut miſericordiæ oblitus eſſe uideretur. Tale igitur huic morbo adhibitum eſt tẽpe
piendi pecca ramẽtum: ut neq; penitus hic ſpe promiſſionis æternæ decidat: neq; impunita ſibi perſuadeat Matth.
tores. eſſe peccata: Quam ſane moderationẽ eos: qui pœnitẽtium curæ ſunt adhibiti: habere opor xxiii.
tet maximam. Neq; enim grauia illis atq; importabilia imponere debent onera: neq; impuni Io.ix.
tos relinquere. Propterea chriſtus cum cæci. i. peccatoris oculos luto ideſt pœnitentiæ ſacra/
mento liniuiſſet: ad natatoriam Siloe priuſq̃ lumen reciperet: ire iuſſit. & ille: de quo prius di
ximus: Samaritanus non ſine uino & oleo imploranti miſericordiam uulnera alligauit: & ne ii.Regũ
illico quidem curauit: ſed ſtabulario curandum reliquit: pariq; temperamento ſacerdos q̃ſq; xii.
& ſpem ueniæ dare debet pœnitenti: & pœnæ cõminari grauitatem: Sicuti Nathã pphetam ad Gal.
erga Dauid regem poſt conſummatũ adulterii / homicidiiq; peccatum feciſſe legimus. Simili vi.
ter & Paulus apoſtolus ad Galatas ſcribens: docet peccatores corripiendos eſſe in ſpiritu le/ Pſalmo
nitatis. Et per prophetã dicitur: corripiet me iuſtus in miſericordia & increpabit. Clauæ igitur cxiiii.
diſcretionis cœlorum portæ admota: pœnitẽti ad igreſſum uiam neq; prorſus facilem: neq; Mat.xi.
nimium etiã difficilem oſtendere ſacerdotem oportet. ſicut & Chriſtus ipſe: qui iugũ ſuũ ali/ Matth.
quãdo leue dicebat: nonnunq̃ arctam atq; arduam uitæ uiam affirmabat: ut & pœnitentibus vii.
ſpem daret ueniæ: & de ſua iuſtitia nimirum cõfidentes ſancto timore frenaret. ¶ Idq; exem Textus
plo hoc nos belliſſime Gabriel admonuit: quia (inquit) uerbis meis non crediſti eris tacens Mar.ix.
& non poteris loqui. Quibus ſane uerbis illi loquẽdi potentiã abſtulit / non modo uoluntatẽ. & Lucæ
Moralitas. Poſſet enim etiam qui uſum linguæ habet: ſua ſponte ſilẽtium ſibi indicere. Verum hoc eo xi.
pertinet: ut: qui ad gratiam diuinam ſuſcipiẽdam ſunt ſegniores: ne ſi uelint quidem diuina Zacha.
loqui poſſint: ſed nec plerunq; cogitare. Cuiuſmodi erat: qui muto dæmonio uexabatur. Hi xiiii.
quoq; ſunt de quibus per prophetam dicitur: Lingua eorum tabeſcet in ore eorũ: Et Dauid Pſalmo
dicit. & lingua mea adhæſit faucibus meis. Et Eſaias. lingua eorũ ſiti aruit. Et alius iterũ. ad/ xxi.
F herere faciam linguam tuam palato tuo: & eris mutus. Eſa.xli.
¶ Neq; tamẽ in totũ atq; ad omne uitæ tẽpus hoc linguæ officio ex hac eorũ tepiditate & ĩ bo Eze.iii.
narũ opationũ ſegnitie ſunt priuati: ſed uſq; ad tẽpus: quo ſcilicet Ioãnem filiũ ab angelo pro Pſalmo
miſſum ideſt diuinã grãm ex ampliori dei ipſius benignitate ſuſcipiant: tunc enĩ cum ppheta cxviii.
dicẽt: eructabũt labia mea hymnũ cũ me docueris iuſtificationes tuas. Et alibi. lingua mea ca/ Pſalmo
lamus ſcribæ uelociter ſcribentis. hoc idẽ apoſtolis ipſis legimus contigiſſe: hi eĩm & ſi Chri xliiii.
ſti miracula omnia propriis uidiſſent oculis: & ex his nonnulli diuinitatis eius radios conſpe/ Matth.
xiſſent: a Iudæis tamen captum reliquere: & ubi animam emiſiſſe cognouerunt: de reſurre xlviii.
ctionis: quam illis uiuens prædixerat: fide decidere. Quin & ſuſcitatũ cernentes atq; palpan Mar.ul.
tes ægre credidere. Propterea prius q̃ in cœlum aſcenderet: illorum incredulitatem dicit' ex Luc.ul.
probraſſe: dehinc ad tẽpus: quoad ſpũm ſanctum eis mitteret: ut Hyeroſolymis taciturni ma & act.i.
nerent:

nerent: præcepiſſe. Impleto uero legitimo tpe: non ſolum loqui patria eos lingua pmiſiſſe:
uerũetiã cæteraꝝ oim linguarũ illis ſcientiã infudiſſe: quẽadmodũ nato Ioãne nõ ſolũ uin/
culũ linguæ Zachariæ ſolutũ eſt: ſed in ꝓphetiæ uerba reſolutũ. ¶Nunc igitur reliqua ꝓſe/ A
quamur. Dũ hæc igitur /q̃ mõ retulimus iter Gabrielẽ & Zachariã agũt /plebs/ingt erat ex/ Textus.
pectans Zachariã & mirabãt q tardaret ipſe in tẽplo: In quibus ſane uerbis tria ſuccincte
tacta conſyderare poſſumus expectationem ſcilicet plebis: admirationem & ipſius admiratio
nis cauſam: Cum enim (ut ſæpe diximꝰ) pœnitẽtiæ uiam publicæ qs ingredit utpote cũ ex de Moralitas.
liciis trãſit ad religionem uir omni ex parte carnalis: omnes in expectationem exitus ſunt ſu
ſpenſi: qualem ſcilicet fructum in ea uocatione ſit facturus: & alii ſiquidem illũ utpote zelo
fidei & conſcientiæ ſtimulo permotum in magnum ſanctumq; uirum euaſurum: alii deſpera
tione potius rerum mundanarum: aut indignatione aliqua uel ſimulatione inductum deſer/
torem religionis: aut ꝓditorẽ contemptoremue fore iudicant. Quẽadmodũ & de Christo quẽ
Io.vii. cum uiderent Iudæi ſigna maxima faciẽtẽ ſaluberrimaq; documenta tradentem: alii ꝓphetã:
nõnulli Chriſtũ: pleriq; ſeductorẽ eſſe dicebãt. Hoc & in præcurſoris natiuitate contigiſſe ſuo
explicabimus loco. Poſuerunt enim/ut euãgeliſta refert/omnes in corde ſuo dicentes: quis
Mat.xx putas puer iſte erit: iſtam igitur plebis expectationem non eandem omnibus fuiſſe credendũ
i.ad co/ eſt: qn in deuota piaq; mente per paucos: in tedio & murmuratione maximam uulgi illius par
rint.xi. tem pſtetiſſe: cum ex multis uocatis paucos electos eſſe Saluator ipſe dixerit. & ob id Paulus B
Pſalmo de his qui in eccleſia ad ſanctum Euchariſtiæ ſumendum ſacramentum accedebant /ſcribit: Duplex ex
cxiiii. alius quidem eſurit: alius autem ebrius eſt. De utriſq; autem propheta loquitur: de illis quidẽ pectatio.
Pſalmo qui bene expectant dum dicit: me expectant iuſti: de cæteris. me expectauerunt peccatores:
cxviii. Eadem quoq; eſt admirationis/quam euãgeliſta ſubiũxit: ratio: q ei in ſctõ ꝓpoſito ꝑter hoim
expectationẽ pſeuerãt: atq; inualeſcũt: omnes pariter in ſui admirationẽ trahunt: ſed ad imi C
tationẽ pauciſſimos. Chriſti qdẽ opa & apoſtoli & phariſei & plebs uniuerſa: & Pilatus ipſe Multi ſacto/
Actu.iii mirati ſunt. & cũ claudũ ad ſpecioſã tẽpli portã elemoſynam petentem in Ieſu nomine ſanũ rum opa ad
&.iiii. feciſſet Petrus: ipſi ẽt principes & Phariſei admirabãt nedũ: populus reliquus ita quoq; & mirant: ſed
in bonis ſanctiſq; operationibus noſtris ſtudia hominum ſunt diuerſa: aliis cõmendãtibus aliis pauci cõuer/
illudentibus: & damnãtibus aliis: quẽadmodũ legimꝰ in Chriſti paſſiõe Mariã & cæteras mu/ tuntur.
lieres flẽtes latronũ alterum blaſphemantẽ: alteꝝ illius diuinitatem cõfitentem: Principes &
Phariſeos irridentes: milites crucifigentes. & latꝰ eius lancea perforantes. Et deniq; in eiuſdẽ
myſterii ſpectaculo prout ſua quemq; mens trahebat: diuerſa admodum contrariaq; agebant D
& loquebãtur & cogitabãt. ¶Sed hic/quem expectant atq; admirãtur populi/qualem ſe oſtẽ Textus.
dere debeat: ex ſequentibus uideamus: Egreſſus autem (inquit) non poterat loqui ad illos: &
cognouerũt q uiſionem uidiſſet in templo & ipſe erat innuens illis & pmanſit mutꝰ. Quibꝰ
in uerbis tria quoq; ſicuti & in ſuperioribus nobis oſtendũtur: Sermonis in Zacharia defectꝰ Moralitas.
plebis cognitio: & ipſiꝰ deniq; Zachariæ ad plebem nutus: Neq; ſiue myſterio ad Zachariam E
id eſt penitentem duo: ad plebem uero unum tantum pertinere: ſcriptum crediderim: qui eni Peccator ta/
ad pœnitentiæ: ſanctæq; religionis: aut eccleſiaſticæ diſciplinæ confugit aſilum: tametſi ple cens conuer/
bem confeſtim ab eo doctrinæ ſeu prædicatiõis: aut alteriꝰ magiſterii munus uideat expectare ſus nõ tã cito
q̃diu tamẽ ſuam imperfectionem & gratiæ ſufficientia defectum in ſe cognoſcit doctorem ſe debet ſe aliis
Luc.iiii. reliquis ꝓbere non debet. Quippe qui adhuc & gratia indigeat: & doctrina: ne illud merito ei doctorẽ du/
Ioan.ix obiiciat: medice cura teipſum: & illud. in pctis natus es totꝰ: & tu doces nos: Hoc quippe ſi fece cẽue ꝓbere.
Ioel.ii. rit: intelliget populus q uiderit in templo uiſionem id eſt q ſit in eo dei gratia templũ enim
animæ noſtræ receptus eſt ſicut dicit apoſtolus: quæ autem cernitur uiſio diuina eſt inſpiratio
quæ mente noſtra concipitur: de qua dicitur: Iuuenes ueſtri uiſiones uidebunt. Cõmendandꝰ
Eccſia. eſt igitur qui præmature/ magiſtri /doctoriſue officium: etiam interpellatus acceptare recu
vii. ſat: ſapientis doctrinam ſequutus qui dicit: noli quærere fieri iudex: niſi ualeas uirtute rum/
Mar.vi. pere iniqtates. Vnde et Chriſtus ipſe/quos ab æterno per diuinam predeſtinationem: & tem
& Lucæ poraliter per humanam uocem ſibi apoſtolos prælegerat/non illico ad prædicandum deſti
x. nauit: ſed poſtea q̃ illos & doctrina miraculis in fide & charitate firmatos eſſe cognouit. F
¶Nutu tamen ſine ſermone illũ oportet innuere. i. opera cæteris imitanda exhibere. Nemo
enim/ut Saluator inquit/accendit lucernam & ponit ſub modio ſed ſuper candelabrum: ut
Matth. luceat omnibus qui in domo ſunt: & quæ ſequuntur. alia enim Galathis/Epheſis/Philippen
v. & Lu ſibus: cæteriſq; quos ad fidem conuerterat/apl's ad ſuam ipſoꝝ ſalutẽ & cæterorũ ædificatio/
cæ. viii. nẽ mãdata dedit alia Thito & Thimotheo/quos eccleſiis ad doctrinam & inſtructionẽ aliorũ
præfecerat. Veluti & Chriſtus alia populis: apoſtolis alia. Et hic quidem ædificandi proximos

per exempla modus:loquela plærūq; eſt efficatior:propterea q̄ certior eſt oculi ſenſus:q̄ au/ — Act.xii.
G — ris:atq; manifeſtior & diffuſior.& ob id Paulus manu annuens Iudæis ſilentiū:quod uoce non
Annuere qd — poterat:legitur impoſuiſſe: Hic uero Zacharias annuēdo: quod ē capite: uel māu quo alii no.
ſtram mētem intelligant:ſignum facere/qđ uerbo exprimere nequibat:ad populi ſatiſfactio
nem ſiguo:hoc eſt exēplo perfecit.&iterea nihilominus mutus permanſit:Neq; enim aliquo — ꝓuerbi.
tempore ſilere ſatis eſt niſi:ad tp̄s congruum ſilentium perſeueret:nam & per ſapientem di/ — xxv.
citur:mala aurea in lectis argenteis q̄ loqtur uerbum in tempore ſuo.Et ob id deſcendentib⁹
de monte contemplationis cum Ieſu tribus/quibus ſe in diuina ſpecie oſtenderat/apoſtolis
præcepit:ne cuiq̄ uiſionem diceret donec ipſe a mortuis ſurrexiſſet.

Moralitas. — ¶Sed & aliud ex ſequentibus euangeliſtæ uerbis æque ſalubre conuerſis ad pœnitentiā.da/
tur documentum:hic enim Zacharias et ſi loquēdi officium: quod maxime ſacerdoti eſt ne/ — Matth.
H — ceſſarium/culpa etiam propria amiſiſſet:ſtatuto tamē tempore popularē fortaſſis deriſionem — xvii.
Nō ſunt me — aut certe uanos plurimorum de ſe ſermones contemnens: in templo manſit & miniſtrauit.
tu popularis — per qđ plane admonentur qui religionis iugū ſubierūt:aut diuino alioqui ſe mancipauerunt
irriſionis bo — obſequio:tametſi fortaſſis ſtatutas a maioribus cerimonias necdum concine ſciant obſeruare
na opa præ/ — ob idq; nō nunq̄ riſum uidentibus moueant:quoquo tamen modo poſſunt: locis ac tēporibus
termittēda. — diffinitis eas cum humilitate implere.nec de uulgarium irriſiōe curare:Dauidis exemplo:qui — ii.Reg.
coram arca domini ſaltans & tripudiās:irridentis uxoris uerba nō modo contempſit:uerum — vi.
etiam repræhendit.

I — ¶Sed & in hoc moderatione opus eſt maxima:ne ſcilicet oſtentationis cauſa ſæpius diutiusue
ſeſe exhibeāt:q̄ lex aut rō expoſtulat.quin q̄tum per obſeruantiæ regularis leges licet oratio
ni:contemplationiq; uacare debent.Huius Zachariæ prudentiam imitantes: qui neq; uitio ac
cidentali a miniſterio ſtatuto tēpore diſcedere uoluit: neq; illo finito permanere:ſed in domū
ſuam/confeſtim abſolutus munere/ſe recepit:Qđ/quēadmodum in ſuperioribus diximus/
ad arcanum mentis & ſecreta contemplationis redire officia nobis ſignificat.quod qui fecerit
non longe poſt Elizabet:ideſt carnalem ſenſum conculcabit.& in ea ſemen uirile ideſt ſpiritū
K — fortitudinis ſeminās Ioānē.i.gratiam generabit:quē congruo poſtea tēpore i utero forma/
Contēplatio — tum roboratum/& perfectum in lucem uxor ipſa producet.Neq; enim in templo coram po
ad diuinam — pulo inter ſacra cerimoniaſq;:ſed in domo atq; in ſecretiori loco Iohannem iſtum generare — Luc.x.
gr̄am impe/ — fas fuiſſet.Ad diuinam ſiquidem ſuſcipiendam gratiam contemplatio:q̄ actio longe eſt accom — Io.xix.
trandā pluri — modatior.propterea/& Maria optimā partem elegiſſe ab eo ipſo gratiæ largitore iudicata
mum ualet. — eſt:Et Iohannes Petro/cæteriſq; apoſtolis legitur prædilectus.

Textus. — ¶Nec myſterio quoq; uacat:quod in textu ſequitur.Et occultabat ſe Elizabet mēſibus qnq;.
Parum enim eſſet:q̄ Zacharias:id eſt ſenſus animæ ſuperior mutus eſſet:id eſt in occulto cō
ſcientiæ abſq; ulla(ut diximus)ſanctitatis oſtentatione i diuinis mandatis & operari:& cogita
re pergeret:ſi uxor eius id eſt carnalis ſeſe ſenſus oſtentaret:hoc eſt per exteriorem corporis
cultū:uel geſtum:prægnātem ſe:Io annēq;: id eſt gratiā in utero geſtātē demonſtraret.Humi — Pſalmo
liari enim corde non ſufficit:niſi q̄tum licet/humuliemur:& corpore:pariſq; culpæ eſſet: de — xliiii.
diuina gratia factis aut uerbis ſe iactare.& pro illius opinione in gloriam efferri animo:quia — Iob.xx/
L — omnis gloria eius ab intus.i.in occulto & ad deum eſſe debet.Iuxta quod in libro Iob ſcriptū — viii.
Quid ſit ta — inuenitur Trahitur ſapientia de occultis

cere uel oc/ — ¶Cum autem tam per ſermonem:q̄ per alium exteriorem actum mentis noſtre cōceptus cer
cultare. — tius demonſtretur:ſuperior animæ portio obmuteſcere tacereue: & inferior ſe dicitur occul — Thob.
tare.quæ enim palpari poſſunt:occultari ꝓprie dicūtur:quæ uero in animo ſunt incluſa:tace — ii.
ri uel ſileri De primo enim in Thobia legitur.Cūq; occultaſſet corpus &c.de ſecūdo p Pro/ — Pſalmo
phetā.hæc feciſti & tacui.Et alibi.Quoniā tacui inueterauerūt oſſa mea.Itē & rurſus.humilia/ — xlix.
tus ſum & ſilui.ꝓpterea ieiuniū atq; elemoſynā/quæ ſunt corporis officia/ac orationē in oc/ — Pſalmo
culto Chriſtus nos facere docuit:non quidem perpetuo.ſed menſibus quinq;:donec ſcilicet — xxxi.
Ioannes in utero ſit formatus.i.gratia per ſanctæ perſeuerantiæ meritum ſic confirmata:ut — Pſalmo
de illius partu/niſi caſu aliquo impediatur/nequeat dubitari:tunc enim Mariæ Ieſum.ideſt — xxxviii.
ſalutem gerenti primū occurrens:poſteaq̄ ab ea fuerit ſalutata.nō modo communibus huma — Mat.vi.
niſq; uerbis gratiam a deo ſibi collatam detegere: uerum etiam propheticio ſermone poterit

Textus. — nunciare. ¶Huius autē occultationis cauſam/quæ ab euangeliſta exprimitur/uideam⁹: quā
Ad intelligē — ex profunda humilitate inueniemus procul dubio proceſſiſſe.Quia ſic(inquit) mihi fecit do
tiam lræ. — minus in diebus quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.Ex quibus ſane
uerbis non diffidentia aliqua promiſſæ prolis.neq; uerecundia:aut rubore:q̄ in ea laſciuiſſet
ætate.

ætate ſed ex humilitatē potius:& animi erga deum gratitudinē maxima ſe occultaſſe mulier
hæc depræhenditur. Quo eñ pacto dubitabat:quæ dicebat. Quia ſic mihi fecit dominus:lon
ge enim plus eſt feciſſe : q̃ promiſiſſe idq; uel ab initio conceptionis/quo ſe occultare cœpit
dixiſſe/ non modo ex uerbis ipſis elici poteſt:uerum hoc etiam argumento comprobari:quia
per quinq; mēſes domi ſe occultaſſe dicitur a concepto fœtu.quod niſi ſe prægnātem credi/
diſſet.quouſq; uera cōceptionis apparuiſſent indicia nō feciſſet:eodēq; argumento nec uere
cundia ab egreſſu ſe continuiſſe/apertius comprobatur. Ea eñ ratione a quinto ad nonū uſq;
menſem occultare ſe potius debuiſſet.quo ſane tempore uteri tumor fœtum detecturus uide
batur:qui quiq; meſtri celari/tergiuerſariq; facile potuiſſet.Huic quoq; ſententiæ aſtipulatur Textus.
quod in textu ſubſequitur:ait enim:Quia reſpexit auferre opprobrium meum:& proinde ad
magnam ſui gloriam fœcunditatē illam in ſenio etiam cōtigiſſe/non ad uituperiū reputabat. A
¶Hæc itaq; uera fuit ocultationis cauſa:q; per illud quinq; menſium tempus beneficii magni
ad Eph. tudine obruta/ab externis ꝓrſus curis uacare cōſtituens: in gr̃arum actione diuiniq; beneficii
v. contēplatione tp̃s oē terere conſtituit:iuxta doctrinam Apoſtoli ad Eph. Scribētis cātantes &
pſallentes in cordibus ueſtris/domino gratias agentes ſemper ꝓ omnibus. Quod ſane benefi
cium ex multis:ſed ex tribus potiſſimū reputabat eſſe maximū : primo quidē ex modo:quia
Gen.vi. per Angeli reuelationē:dū dicit Sic:quæ quidē dictio ad modū plærūq; in ſacris literis referri
Exo. xii ſolet.de forma eñ arcæ/ & fabricationis modo ad Noe loquens dominus dicebat:& ſic facies
Gene. eam. Et de agni paſchalis immolatione pariter dicit:ſic autē comedetis. Secundo ex tempore
xxxvii. dū dicit:In diebus quibus reſpexit &c. Quæ enim inſperato tempore ſenibus obueniunt pi/
Pſalmo gnora : longe cæteris ſunt chariora:Eáq; ob cauſam Iacob filiorum ſuorum minimū Ioſeph
cxviii. præ cæteris legimus dilexiſſe. Tertio ex alterius beneficii cōſecutione:quia per hunc partum
Gen.iii. opprobriū ſuū inter hoīes aboleuiſſet:quod & Propheta a domino requirebat dicēs:amputa
Thob. opprobriū qđ ſuſpicatus ſum. Et eodē loquēdi genere in pari quoq; cauſa locuta eſt Rachel. B
vii. ¶Neq; myſterio caret:q; INTER HOMINES dicit:ut beneficii maiorē uim exprimeret:qua Etiam ꝓ tem
ſi diceret:non ſolum per reuelationem diuinam uirtute ſupnaturali/me gratia magnificare poralib⁹ bo/
dignat⁹ eſt deus:ex quo me illi gratam eſſe coniicio:uerū etiam inter homines honore cumu nis reddēdæ
lare:ex quo utiq; docemur:non pro ſpiritualibus tantum : uerum & pro temporalibus bonis ſunt deo gra
deo gratias agere:q̃to enim maiora confert nobis commoda:tanto maius cēſeri debet benefi tiæ.
ii. Reg. cium. propterea Thobias iunior Raphaelis angeli beneficia patri referēs dicebat:quam mer
vii. cedem dabimus ei:aut quid dignū poterit eſſe beneficiis eius: & Dauid plurimis etiam cōme
Pſalmo moratis in ſe dei beneficiis dicebat: quid ergo addere poterit adhuc Dauid ut loquatur ad te:
cxv. & alibi. Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi. C
Thob. ¶Aliam quoq; occultandi ſe cauſam habuiſſe credi poteſt Elizabet initio imprægnationis
vi. ſuæ. Ne ſcilicet præ nimio gaudio inſperati beneficii apud uicinas præmature gloriaretur. So
Daniel. lēt eñ quemadmodum triſtitiæ:ita & lætitiæ uehemētiora eſſe initia. propterea triduo a ſpon
xiiii. ſæ concubitu abſtinēdum Thobiam Raphael docuit. ſicuti &.vii.die Danielem ut lugeret :
Cyrus ad lacum leonum acceſſit/eam igitur ob cauſam ſe domi per eos quinq; menſes conti
nebat Elizabet:quoad ſuccedēte tempore exceſſus ille gaudii inſenſitiua/humanaq; parte re
miſſior:& in ſpirituali fieret intenſior. & hoc eſt:quod in parabola regnum cœlorum theſau/
ro abſcondito in agro Chriſtus comparauit : quod prudens paterfamilias abſcondit. In agro
Matth. enī abſconditus Theſaurus/eſt:cœleſtiū donorum in anima noſtra incluſa multitudo quam
xiii. ab humanis abſcondere debemus laudibus & applauſu. & alia item parabola de drachma in/
Lucæ. uenta nos idem admonet. neq; enim prius uicinas conuocat:q̃ illam inuenerit/& apud ſe ha/
xvi. buerit:licet & in ea perquirenda laborando meteri illam haud ſit ambigendum. Iſta igitur
mulier/quæ in uia eſt drachmæ.i. ſalutis inueniendæ/intetea ſola labori uacare debet : & ſol/
licitudini:quemadmodum & qui in uia pœnitentiæ perſeuerant . adepta autem perfectionis/
quæ per drachmam ſignificatur/gratia : uicinas ſuas conuocare : & illas/ut ſibi congratulen/
tur/inuitare non impune modo poteſt : Verum etiam ſeruata humilitatis norma tenetur : &
Pſalmo cum propheta dicere:Magnificate dominum mecum.
xxxiii. ¶Quod autem uxor pro beneficio/quod nō ſibi/ſed uiro promiſſum fuerat/laudes ſola red
didiſſe:& ſola a Maria uiſitata fuiſſe:referatur:q; q; uiro/ex quo conceperat/nihil, in hac par/
te tribuat:ſed & dominum tantum gratiæ largitorem:& ſe pro illa prædicet obnoxiam : non
eſt admiratione dignum. Sterilitatis enim non uir eius: ſed ipſa Elizabet inurebatur infamia :
Eſa.iiii. quā a ſe auferri illam & deſideraſſe credendum eſt & oraſſe . Illarum ſeptem mulierū exēplo
i.Re.i. quæ appræhendentes uirum unum dicebant; Aufer opprobrium noſtrum. & illius itē Annæ :

Moralitas. quæ Samuelē genuit.nec rurſus: mariti uirtute/quem eneruatum cognoſcebat eſſe ſenio con
cepiſſe ſe arbitrabatur.propterea in dei gloriam referebat omnia. Idq; nobis ad moralem
ſenſum ſingula trahentibus oſtendere uidetur:Pœnitentem cum ſanctæ perſeuerantiæ uiam
ingreſſo infirma caro:illiq; adhærens inferior ſenſus ad continentiæ ſanctæq; pœnitentiæ aſ
peram percurrendam uiā ſe reddit obſequētem:fitq; ex diuturna abſtinentia robuſtior/quē/
admodum Danieli & duobus reliquis pueris in lege dei perſiſtentibus legim⁹ contigiſſe: hanc Dāiel.i.
uirtutem neq; corpori:neq; etiam ſuperiori animæ portioni:ſed deo debere tribuere ſoli.Et
cum ſpiritus ipſe ſuperior ad diuina ſuſcipienda fuerit ſemper paratior:in ſenſuali & illi con
iuncta/quæ inferiora metitur/rationali portione diuinam maxime operatam eſſe uirtutem
profiteri.propterea in Pſal.dicitur. Vxor tua ſicut uitis abundās in lateribus dom⁹ tuæ.Per Pſalmo
uxorem/inferiorem hanc/de qua loquimur/exprimere uolens animæ portionem ¶ Eadem cxxvii.
quoq; ratione Mariam.i.animam perfectam ad hanc Elizabet ſalutandam:non ad eius uirum
ueniſſe in ſequentibus demōſtrabitur.Cū maior ad hanc infirmiorē uirtutem confortandam
procuratio maiorq; requiratur induſtria.& ob id quinq; menſibus poſt īprægnatiōem exactis
Maria Chriſto fæcundata ad eam uiſitandum uenit:Quod/quid aliud eſt: quā pœnitentem/
quinq; corporis ſenſibus debito tēpore in ieiuniis/orationibus/uigiliis/cæteriſq; pietatis ope
ribus exercitis & afflictis:cum iam fœtus i.gratia/quam in utero id eſt i mēte geſtabat/ad cæ
tera pœnitentiæ munera obeunda robuſtior eſſet effectus corroborante gr̄a confirmari:tunc
enim maxime ad Elizabet.i.pœnitentem animam in ſancta perſeuerantia(ut prediximus)cō
fortandam Mariam non expectato partu.i.animam timoratam/& perfectam: aut gratiā dei
eius ſpiritum illuminantem/uenire oportebat:Cuius aduentu/non modo effecta eſt ad om/
nia pœnitentiæ/pietatiſq; opera robuſtior: Verum etiam Prophetiæ ſpiritu ex uirtute uiſitā
tis:& eius/quem in utero geſtabat/Saluatoris impleta: Neutiq; tamen ad profunda myſteria
uel explicanda/uel audienda/ex hac uiſitatione/facta eſt Elizabeth idonea.Gratiam enī tan/
tum per fidē in Maria cognouiſſe dicitur:& per ſpem futuram illi fælicitatem prædixiſſe:quæ
ſunt pœnitenti/q̄q̄ adhuc infirmiori/neceſſaria. Decurſo autem prægnaturæ tēpore: Ioāneq;
in lucem edito:Zacharias.i.ſenſus ille ſuperior altiora myſteria longe apertius profuſiuſq;/
Moralitas. quēadmodū ſuo loco dicemus/ſpiritu ſancto ſuggerente/pronunciauit:Per quod abſq; du/
bio pœnitentes admonētur:ne/ licet poſt qualēcūq; penitētiæ fructum aliqua ſe pcipiant ſpi/
rituali gratia/& roboratos/& auctos:altiora tamen:donec impleto tempore:quærant quem/
admodū nec prudentes nautæ ſedata ſtatim maris tempeſtate:dū ad huc prioribus agitationi/
D bus commoti fluctus exæſtuant/alto ſe laxatis uelis cōmittunt. Sed ſecuriora tenentes loca: Matth.
placidas undas:deſideratoſq; expectant uētos. Nam & Petrus licet.magna fide ſuper undas xiiii.
uiſo ſaluatore aliquantiſper ambulaſſet:prius tamen q̄ ad eum peruenire poſſet:fragilitate
humana fidem debilitante mergi cœpit.nec niſi manū illi Chriſtus porrexiſſet.emergere po
tuiſſet.Multo ergo prudentius feciſſe cæteri iudicandi ſunt:qui non uſq; adeo de propria cō/
fiſi. uirtute nauigio ad Chriſtum in ripa ſtantem peruenere:Ad quem inter undas laborioſæ
uitæ ſanctarū operationū remigio:aut ſuper undas contemplationis leuitate.ſicco ab huius
ſæculi fluctibus ueſtigio puenire idem ipſe concedat:qui & nauis.i.militātis eccleſiæ dux atq;
inſtitutor eſt ppetuus:& mari ac uentis/carnis ſcilicet & dæmonū tētationibus & imperare po
teſt:& imploratus ſolet. Cui cum patre & ſpiritu ſancto omnis honor ſit & gloria in ſæcula
ſæculorum. Amen.

TRACTATVS SECVNDVS.

E GEnerationē præcurſoris prius etiā q̄ naſceretur: ſubſequi debuit generatio
Saluatoris:ut dies diei uerbum eructaret.& cōnexitate præcūtium myſterio
rum redemptionis noſtræ memorabile ſacramentū ad fidelium confirmatio
nem:& confutationē incredulorū probabilius/manifeſtiuſq; redderetur:So/
lis enim radios aurora:& tonitruum fulgura prænunciant:& ultimū redem/
ptoris aduentū plurima/maximaq; ſigna prænunciatura ipſius Chriſti teſti Matth.
monio didicimus.Quin & ad Antichriſti ſuperbiam/diabolicāq; ſuperſtitionē:& pernicioſiſ xxiiii.&
ſimā mortalibus doctrinā conuincēdā: confutandāq;:& æterni iudicis aduentum pnunciandū Marci.
duo illi ueteris teſtamenti pceres alter naturæ:ſcripturæ alter legibus armatus.ex paradiſi de xiii.
litiarū uelut hic ex materni uteri clauſtris:ſunt prodituri:tametſi eum/qui ad redimēdum hu Apocal.
manum genus:peccatiq; chirographū ſuo ſanguine abolendum/& gratiam ac ſalutem oib⁹ xi.

paſſim tribuendum uenerat/alterins prorſus naturæ/atq; conditionis præcurſorem præcede
re par ſit:q̃ enm qui ueniet ad iudicandum. Verum alterius hæc cū ſint ſpeculationis:in aliud
quoq; tempus ſunt referenda : & ad ipſum/quod Euangelicus textus deſcribit/incarnationis
dominicæ/myſterium ſermo atq; animus cōuertendus. neq; circa ea/quæ ad litteralem ſen/
ſum pertinent/diutius eſt immorandum/ quādoquidem a ſacris doctoribus abunde ſunt diſ
cuſſa. Sed ad moralem intelligentiam noſtram tota mentis acie eſt properandum.
¶Neq; enim imprimis caſu factum putare debemus/aut ocioſe ab Euangeliſta narratum : ꝙ Quæſtio ſu
menſe ab præcurſoris generatione ſexto īcarnari ſaluator ipſe uoluerit. Cuius rei cū a ſacris per lſam.
doctoribus nonnullæ iuxta litteralem:hiſtoricūq; ſenſum:probabiles ſanæ & argutæ afferan
tur rationes: Iuxta eam/quā preaſſumpſimus/moralem intelligentiam aliæ ſunt exquirēdæ.
Cur igitur non ab alicuius terreni Principis imperio : aut hypocritæ Sacerdotis pontificatu/
quēadmodum iu annunciatione generationis præcurſoris factum eſt/Sed ab ipſius ꝑcurſoris
cōceptione tempus auſpicari Lucas uoluerit: ꝓcedenti tractatu a nobis eſt oſtenſum. Cur autē
ſextus potius menſis:q̃ prior poſteriorue ſit obſeruatus: in ſequentibus aperiemus, dum illa
Gabrielis explanabimus uerba. Et hic menſis eſt ſextus.
¶Cæterum & anni tēpus quale in utriuſq; myſterii ſacramento fuerit:conſiderare erit(ni fal A
lor)operæ precium. Annunciata eſt ſiquidem præcurſoris conceptio : atq; natiuiras circiter Tēpus annū
Septēbris menſis exitum. Saluatoris uero non longe a martii fine. Cum itaq; Ioānes gratiam ciate conce/
corroborantem:& Ieſus ꝓficientem:nobis iuxta ſenſum ꝓdictum repræſentēt:qd aliud eſt ad ptionis ꝑcur
ſeptēbris exitum:quæ eſt autumni paulo minus pars media/Ioannē eſſe cōceptū/q̃ pœnitētē ſoris & Sal/
qui in peccatorū cœno inſorduerat/tūc demū diuina corroborari gratia:cū exacto ueris.i.pri uatoris qua
mæ iuuētutis flore/& æſtatis.i.robuſtioris ætatis ardore mitigato:ad autumni ꝑuenit tēpus ratiōe diuer
Pſalmo quo & folia ex arboribus decidūt:& imbribus:uentiſq; refrigeſcit aer.i.cū iuuenilis decor:& ſum.
xxxviii. uirile iā fathiſcit robur : libidinūq; fomites/ atq; incētiua refrigeſcūt. Propterea petebat Pſal
Ezech. miſta. Remitte mihi ut refrigerer prius q̃ abeā. De hac aūt ætate/quæ eſt inter ortū hoīs & oc
xxviii. caſum media/dicebat Ezechias: Ego dixi in dimidio dierū meorū uadā ad portas inferi. dimi/ B
dium enim anni quēadmodū eſt in ſeptēbri: ſic hoīs ætas:cū exacta adoleſcentia & iuuentute Aetas ſenilis
ad ſenectā uergit: Raro em̄ ante illā ætatē pœnitētis perſeuerantia perſpicua eſſe poteſt:cum ad opa pœni
præcedens omnibus ſit tentationibus obnoxia. dicēte Propheta: Sæpe expugnauerunt me a tentiæ/ Iune
Pſalmo iuuētute mea. Propterea Saipentia dicebat: Tria eſſe ſibi incognita:ſed quartū ſe penit⁹ igno nili ætate lō
cxxviii. rare/uiam. ſcilicet hoīs ī adoleſcētia. Et iccirco ſupplex orabat Propheta:ne iuuētutis ſuæ de ge ē aptior.
ꝓuerbi. lictorū memor eſſet deus. Sed ſenectus ipſa ad diſciplinam & rectā uiuēdi normā longe eſt ac
xxx. cōmodatiſſima. & ob id dicit Propheta: Senectus mea in miſericordia uberi. Et Salomon: cani
Pſalmo eni ſunt ſenſus hoīs/& ætas ſenectutis uita īmaculata. Et alibi. In antiquis eſt Sapientia:& in C
xxxiiii. multo tēpore Prudentia. Has autē ætates non ab annorum numero:ſed ab operationū quali/ Aetas ex opi
Pſal.xci tate metimur: quemadmodum & eodem loco Sapiētia teſtatur. Senectus(inquit)uenerabilis bus iudicat᷑.
Sap.iiii. eſt,nō diuturnitate neq; numero ānorum computata. Et in Iob legitur. Sperabam ꝙ annorū
ꝓuerbi. multitudo doceret ſapientiā:ſed/ut uideo/ſpiritus eſt ī hominib⁹ & inſpiratio oīpotentis dat
xii. ſapiētiā. Et iccirco dicit Sapiētia: melior eſt puer paup & ſapiēs: rege ſene & ſtulto In quacūq;
Iob. igitur ætate peccet homo: iuuenis iudicand⁹ eſt:& cum reſipiſcit:& pœnitentiam agit: ſenectu
xxxii. tem ingredi: peracta uero pœnitentia. uitæ curſum conſummaſſe: quēadmodū poſt exactum D
Eccleſi. autumnū/in qua Ioannes cōceptus eſt/hyems/quæ omnia mortificat: ſubſequitur/aſpera ſa/ De quattuor
iiii. ne & hirſuta: per quam trāſire pœnitentem oportet: ut Ioannem/quem concepit.i.perſeuerā anni tpibus.
Io.x. tiæ fortitudiniſq; gratiā parere ſuo tempore poſſit. & hæc eſt illa hyems: in qua Ioannes Ence Moralitas.
Matth. nia.i.innouationem: uitæ ſcilicet & morū facta eſſe dicit:& illa etiā de qua Saluator dicit: caue
xxiiii.& te ne fuga ueſtra fiat in hyeme.i.tempore pœnitentiæ prius q̃ ſit completa. De qua etiā loqui
Marci. tur Propheta dum dicit: Ne reuoces me in dimidio dierū meorum: ſcilicet in tempore pœnitē
xiii. tiæ/prius q̃ ſit completa. ſicut enim ī hyeme terra ex aeris frigiditate congelatur:& calor ab
Pſalmo frigido ſidere exteriori ad interiora cogitur: quo ſatæ fruges & ſeruantur:& ad renouationē
ci. mortificātur. ſic pœnitentes exterioris diſciplinæ: atq; macerationis aſpitate corporis ſenſus
Pſalmo mortificāt. Iuxta uerbum prophetæ: Propter te mortificamur tota die. ut uberioris gratiæ ſe
cxlvi mē in ipſo autumno: hoc eſt cōuerſionis initio: intra terræ uiſcera.i.intra cordis penetralia: ab
ſconditum: interiori calore charitatis ſcilicet feruore foueatur. & ut mortuū ac putrefactū:id
eſt per humilitatis rigorē in ipſam terrā.i.mentē humanā confuſum & reſolutum: naturæ ui
occulta.i.diuina nemini cognita uirtute ſegetē multo plura grana ferētem ueris tēpore exue
Io.xii. gat: Saluatore dicente, Niſi granū frumenti cadens ī terrā mortuū fuerit: ipſum ſolū manet.

ſi autẽ mortuũ fuerit:multũ fructũ affert. Et illud itẽ eſt ſemẽ: qđ in bonã terrã iactum fructũ Lucæ.
plurimũ retulit/Sed & quẽadmodũ poſt exactã hyemẽ ante fructuũ collectionẽ:uer quoq; & viii.
æſtatis partẽ tranſire oportet:Ita & ante huius gratiæ ortũ poſt aſperioris pœnitentiæ curſũ
in nouũ hominẽ.i.in priſtinã & naturalẽ innocẽtiã renouari uirtutũq; flore pullulare oportet
pœnitẽtẽ:& ĩ charitatis operibus cũ fidei feruore maturari:ſicut in uere cũcta renouant terræ Iob.
germina:& in æſtate augeſcẽte ſolis calore maturantur. De hac autem ueris renouatione in xxxiii.
Iob legitur.cõſumpta eſt caro a ſuppliciis. reuertatur autẽ dies adoleſcentiæ ſuæ:& in Pſal. Pſalmo
dicitur:Refloruit caro mea. Et per apoſtolũ:Gauiſus autẽ in domino uehementer:quoniam xxvii.
tandẽ aliquãdo refloruiſtis. Et alibi: Renouamini ſpiritu mẽtis ueſtræ &c.de maturitate autẽ ad Eph.
E Saluator loquitur dum dicit. Videte regiões quia albæ ſunt ad meſſem. iiii.
¶ Verum prius q̃ Ioãnes iſte ſenſum aliquẽ uitalẽ oſtendat.i.prius q̃ uirtutem ſpiritualis mi Ad Phi
ſericordiæ ſentire poſſit:Mariæ Ieſum in utero ferentis: ſalutatiõe in ipſo ueris tẽpore opus ẽ lip.iiii.
ideſt gratia illuminante et ſalutispremia demõſtrante:qua ſane ſalutatione.i.coadiuuante cor Io.iiii.
roboranteq; gratia:cõfortať Elizabeth.i. penitens roboratur: & Ioannes in eius utero exci/
tatur.i.gratia præueniens ſeu iuſtificans adaugetur ita ut adueniente æſtatis hoc eſt colligẽ/
doq; fructuũ tpe/quo calor eſt intẽſior:& proinde charitas in pœnitente feruentior/ipſius
Elizabeth part⁹.i. gartiæ diuiuæ plenitudo ſubſequatur.per quam aut pfectionis ſtatus in uia
tore:aut æterna beatitudo in patria denotatur.aut ſecundũ aliũ ſenſum ſtatus dũtaxat pœni/ Matth.
tentis/qui proficientis initiũ eſt/cõſummatio. Ita/quæ in autumno cœpit/gratia:per hyemẽ xxiiii.
mortificata carne:in uere reſurgens:ac pullulans:æſtate maturata fructũ profert huberrimũ. Marci.
Hæc eſt enim illa æſtas de qua per ſaluatorẽ dicitur:Cũ uideritis arbores ramos emitere:& fru xiii. &
F ctum ferre:tunc dicitis quia prope eſt æſtas. Lu.xxi.
¶ In ſaluatoris autẽ conceptione natiuitateq; aliũ temporũ ordinẽ huic prorſus contrarium
ſeruatum intuemur.ille quidẽ uere cõceptus & hyeme natus perhibetur.nec ſane mirum:ab
eo quippe/qui ab ineunte ætate:in diuinis mãdatis iuxta humanam fragilitatẽ ſeſe exercuit/
qui per Mariam repreſentatur/ad eum/qui iuuentutem omnem uoluptatibus addixit et in
ſenectute pœnitet:/quem Zacharias & Elizabeth exprimunt longe diuerſa eſt ratio. hic enim
in uere.i.in prima ætate ſtatim gratiã diuinã concepit.de quo dicitur in Pſal. Domine docuiſti Pſalmo
me a iuuentute mea & uſq; in ſenectam & ſenium. Et alius item propheta dicit:Bonũ eſt uiro lxx.
ſi portauerit iugum ab adoleſcentia ſua: dehinc per ſingula anni tempora recto ſemper ordi Treno.
ne pergit.nam æſtate/uirili ſcilicet ætate:feruore charitatis accenſus prædicationis/doctrinæ iii.
aut aliorum piorum operum fructum producit. Antumno uero.i.appetente ſenectute poſt re
cõditos priores fructus/nouiſſimos quoq; colligit/& noua terræ ſemina mandat: media autẽ
hyeme:quando neq; coli:neq; ſeminari.neq; colligi amplius fructus ex terra poſſunt.i.cũ pœ
nitentiæ & charitatis opera laſſeſſentibus corporis uiribus nequeunt amplius commode ex/
erceri.ſeminatis atq; collectis & in horrea conditis per ſuperiota anni tempora fructibus:ĩ pa
ce atq; ocio fruitur. Hic eſt enim quem ſapiens formicæ comparat:quæ ĩ æſtate congregat qđ puer.vi
comedat in hyeme.i.qui in omni uita præſenti circa pietatis opera ſe exercet.ut in tempore q &.xxx.
etis mercedem/fructumq; laborum recipiat.tunc enim ſecundum hunc ſenſum:Ieſus id eſt
ſalus nobis naſcitur:cũ exacto in dei mãdatis peregrinationis noſtræ curriculo ad æternam ſa
lutem:quietiſq; patriam reuocamur.de quaiu hæc uerba loquitur btũs Paulus Apoſtolus: ii. Ad
Ego enim iam delibor:tempus reſolutionis meæ inſtat:bonum certamen certaui.curſum cõ Thi.iiii
G ſũmaui:fidem ſeruaui.in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. ¶ Neq; hic aliqua uiſitatio
ne ad renouationem indiget.quippe qui ſua ſponte ex ui gratiæ prioris de uirtute in uirtutẽ
proficiẽs. ætatem omnem eodem tenore percurrit.nec tãto longe indiget auxilio :q̃to quĩ a
uitiis tranſire cupiunt ad uirtutẽ:extremo quippe de aliquo ad aliud pſertim cõtrariũ natura
ipſa difficilem reddit tranſitum: ita ut Propheta hanc mutationem/utpote quæ naturali uir/
H tute fieri nequeat/excelſi dei ſcilicet dextræ totã tribuat.& epuloni inter flammas æſtuanti Pſalmo
Qui pfectio Abraam ræſpondit: Inter uos & nos magnum chaos cõſtitutum eſt: ita ut tranſire neutris lxxvi.
ne appropin ad alteros liceat. Solet eñi impi⁹ humani generis hoſtis iis/qui proximi ſunt brauio/impedi/ Lucæ.
quant/tẽpta menta parare fortiora/quemadmodum ex Iob hiſtoria perſpicue cerni poteſt. Sed & Chriſtũ xvi.
tionib⁹ plus ipſum poſt baptiſmi purificationem:& ieiunii contemplationiſq; diuturnitatem tentandum Mat.iiii
cæteris ſunt maxime putauit. Propterea dicit ſapientia:fili accedens ad ſeruitutem dei ſta in iuſtitia/& ti/ Eccli.ii.
obnoxii ſed more:& ppara te ad tentationem. Et apoſtolus:Omnes qui pie uiuere uolunt in Chriſto:perſe ii. Ad
diuia gratia cutionem patiuntur iuxta qđ de muto illo dæmonio quod Apoſtoli eiicere nequerãt legitur: Thi.iii.
illis pſto eſt. q cũ puer/quẽ uexabat/Ieſu appropinquaſſet:illũ uehementi⁹ afflixit. Iccirco eo potiſſimũ Mar.ix.
tempore

tempore diuina ope indiget pœnitens: quo macerationis/mortificationiſq; iter emenſus ad
brauii præmium cernitur appropinquare. Nec illi dum in fide perſiſtat: & de diuina miſericor
Pſalmo dia non deſperet: deeſſe auxilio ſi imploretur is poteſt: qui per Prophetā dicit. Prope eſt Do/
xliiii. minus inuocantibus eum. quinimmo non uocatus tribulationem patientibus & ſuſtinere pro
Pſalmo humanæ condicionis fragilitate adnitentibus ultro ſeſe offert/dicēte Pſalmiſta. Iuxta eſt Do
xxxiii. minus his qui tribulato ſunt corde. quēadmodum in mari procella agitatis dicipulis & remi/
Io.vi. gio aduerſus uim uenti incūbentibus apparuiſſe Chriſtus legitur. & ad terram/id eſt quietem
Matth. nauim cōfeſtim nutu ſolo traxiſſe. & alibi etiam quotiens eos in mari huius ſcilicet ſæculi flu
viii. & ctibus uentis tentationum agitatos legimus, totiens illis auxilio fuiſſe: tempeſtateſq; ſedaſſe
xiiii. Euangelica ſcriptura commemorat. nonnunq̄ etiam non uocatum.
Mar. iiii ¶ Cur autem in medio eorum: (quæ prædiximus) anni temporum & concipi & naſci tam præ
&.vi. curſorem q̄ ſaluatorem contigit non in principio: aut in fine: haud ab re quæri poteſt: Alter
Lucæ. enim medio autumno conceptus: & media æſtate natus eſt. alter autem medio uere conceptus
viii. & media hyeme natus. Cuius ſatis (ni fallor) in promptu eſt ratio. præcurſor etenim: iuſtifi/
ficans ſcilicet gratia autumni initio/quando adhuc æſtatis calor non ſatis eſt refrigeratus/
haud facile concipi ſolet: præcedentis etenim iuuentutis adhuc exæſtuante calore: peccatori
uix ſeſe diuina ingerit gratia. Neq; enim adhuc ex arboribus iuuentutis & robore uirilis æta/
tis decidere incipiunt folia/ aut caneſcere. nec fructuū terre abſceſſit ſuauitas. Sed poſteaq̄ &
cupiditatum/atq; libidinum calor refriguit: & terrenarum delitiarum incitamenta multis in
cidentibus: tum ægritudinum: tum curarum mundanarum perturbationibus flacceſcunt: tūc
fragilitatis humanæ ſubire cogitatio ſolet. quæ ad dei cognitionem nos reducens/ab illius
gratia imprægnatꝰ atq; fœcundatur. Hæc. n. illa eſt hora poſt meridiem. qua poſt peccatū con
Gen.iii. ſummatū primi parentes noſtri ſe nudos eſſe cognouerūt. ¶ Nam & dies/ſicut annus in. xii. A
Matth. horas diſtinctus. is per ternas diſtributis in quatuor quoq; partes a maioribꝰ eſt diuiſus. de q/ Dies & nox
xxv. bus in parabola patriſfamilias qui in uineā ſuā operarios cōduxit/Saluator loquitur. Eandēq; in quattuor
Marci. diuiſionē nox recipit: & in ſerū ſcilicet/mediam noctē/gallicantū &/mane a Saluatore apud partes diui/
xiii. Marcum diuiditur: aut in quatuor uigilias apud Lucā. Et utraq; tā nox q̄ dies uitæ noſtræ op duntur.
Luc.xii. portune comparatur unde ad noctem quoq; mediam hæc inſpiratio uenire ſolet: dicente pro
Pſalmo pheta. Media nocte ſurgebam ad confitendū tibi. Ad extremā namq; ſenectutis partē. uel ad
cxviii. decrepitā qui expectāt haud facile hāc gratiam conſequūtur: dicente Sapientia: Adoleſcens
Iob.xx. iuxta uiam ſuam ēt cū ſenuerit: non recedet ab ea. ſupple ſi ad ſenium uſq; perſeuerauerit. &
Hiere/ alibi de his ſcribitur: oſſa eius implebuntur uitiis adoleſcentiæ ſuæ: & cū eo in puluere dormi
mi.xiiii. ent. & Hiere. Si mutare poteſt æthiops pellē ſuam. aut pardus uarietatem: & uos poteritis be/
Ioā.iii. nefacere cum didiceritis malum. In hunc quoq; ſenſum/Nicodemi uerba accipi poſſunt: dum
dixit. quomodo poteſt homo renaſci cum ſit ſenex
¶ Natiuitatis etiam eadem penitꝰ eſt ratio: cum enim per hyemem/id eſt per pœnitentiæ au B
ſteritatem tranſierit pœnitens: & per uirtutum renouationem uer totum exegerit/mediāq;
æſtatis partem in charitatis feruore conſtanter agat: reliquum omne tempus uſq; ad fructuū
perceptionem/& anni/id eſt ætatis conſummationē in bonorum operum exercitatione expē
ſurꝰ non amplius gratiæ natiuitas/quæ gloriam ſalutemq; ꝑuenit/eſt differenda: ſed in ipſo
charitatis ardore i lucē proferenda: ne ſi ad finem æſtatis appetente iam autumno id eſt refri
Pſalmo geſcente pietatis: charitatiſq; calore differretꝰ: Spiritus ſancti operatio remiſſior ſit/atq; tepi
xxxviii. dior. & hoc eſt quod per Prophetam dicitur. Concaluit cor meū intra me: ardore ſcilicet cha/
ritatis erga deum/& proximū: & in meditatione mea. i. dum ad deum mentem/ſpiritūq; con/ C
uerto/exardeſcit/id eſt accēditur fortius: ignis ſcilicet gratiæ ſpiritus ſancti. ¶ In Maria ue/
ro. i. anima ab ineunte ætate: & a teneris/ut inquiunt/unguiculis deo conſecrata. alia prorſus
eſt conſyderatio. In prima ſiquidē ueris id eſt iuuentutis parte/quæ infantiæ pueritiæq; tribu
itur: cū non ſit tantæ gratiæ capax/non poteſt Saluatorem/quem necdum ſatis nouit/concipe
re. Propterea ueris medium/quo & ætas ſit robuſtior: & mens ſolidior/ eſt expectandum: pro
Hiere.i. pterea dicebat Hiere. neſcio loqui quia puer ſum ego. Neq; ubi ætas ſuſcipiendæ exercendæq;
Tren. uirtuti eſt idonea/differendum eſt diutius: dicente Sapientia. bonum eſt homini ſi portauerit
iii. iugum ab adoleſcentia. & de his dicitur/Iuuenes urī uiſiones uidebunt: & ideo dicebat Pro/
Ioel.iii. pheta docuiſti me a iuuentute. ¶ Natiuitatem uero ſaluatoris hyemis initio iccirco ſubſequi
Pſalmo nō cōuenit: q; fructuū æſtate/autumnoq; ꝑceptorū fruitiōe premature priuaretꝰ. Qui eīm ad
lxx. eam uitæ perfectionem multo labore peruenerunt. cū filiis quos ſancte/innocentiſq; & im/
maculatæ uitæ exēplo/& ſalutaris doctrinæ pabulo educauere/in pace quieteq; fruuntur. de

quibus in pſalmo dicitur. Labores manuum tuarũ qa manducabis beatus es/ & bene tibi erit. Pſalmo
V xor tua ſicut uitis abundans in lateribus domus tuæ: Filii tui ſicut nouellæ oliuarum in cir/ cxvii.
cuitu menſæ tuæ: Hac igitur fruitione/ quæ aliis uſui magis eſt q̃ frueuti/ non ſtatim defrauda
ri ſanctos oportet: Laborantem enim agricolam/ inquit Apoſtolus/ oportet primum de fructi
bus accipere. & alibi. Quis plantat uineam/ & de fructibus eius nõ comedit: ꝗs paſcit gregem ii. Ad
& ei de lacte eius non manducat: iccirco diuus ille Martinus ad hanc ſalutem/ quæ per Ieſu na Thi. ii.
tiuitatem figuratur/ ꝓperans dicebat: Domine ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius nõ recu ii. ad co
ſo laborẽ: & Paulus deſyderium habens diſſolui: & cũ Chriſto eſſe/ multo magis melius: ꝑma rint. ix.
nere aũt in carne neceſſariũ eſt ꝓpter uos. & quæ ibi ſequuntur. ¶ Sed neq; ad hyemis extre ad Phi/
mum. i. ad ultimã ætatẽ uel ſummã ꝑfectionẽ expectandũ eſt: qñ & illa ad eiuſmodi charitatis lip. i.
opa exercẽda fere ſit inanis/ & ad hãc/ perueniri in hac uita uix poſſit. propterea ꝑ ſapientem
dicitur. Quis eſt hic/ & laudabimus eũ. neq; tam rigidus eſt exactor Deus: ut ad ultimam diei Eccleſi.
horã mercedẽ laborãtibus reddere differat: q ei/ q una tñ hora in uinea ſua laborauerat/ inte xxxi.
gram mercedẽ pſoluit. ſed ex medio labore rapit ad gloriam. ſicut ĩ Sapientia legitur: placẽs Sap. iiii.
deo factus: dilect⁹: & uiuens inter pctõres trãſlat⁹ eſt: raptus eſt ne malitia mutaret intellectũ iii. Reg.
eius: aut ne fictio deciperet animam illius. & hoc eſt quod Helias a domino petebat dicẽs. Suf xix.

D

Sancti uiri mortẽ appe tierunt.

ficit mihi domine tolle animam meam: neq; enim melior ſum q̃ patres mei. ſcilicet ut maiorẽ
fructum facere poſt hac poſſim/ q̃ illi fecerunt. & eo magis quoniam/ ut prædictum eſt/ in ea
ultima/ peregrinationis parte/ qua uiator tendit ad palmam ſolẽt pſecutiones/ atq; temptatio Nu. xi.
nes eſſe uehementiores. iccirco & Moyſes ille ſanctiſſimus magnitudine tribulationũ ꝓpter Ad Ro
populi illius murmurationẽ duritieq; obrutus/ dicebat. obſecro ut interficias me / & inueniã ma. vii.
gratiã in oculis tuis: ne tantis afficiar malis. & Paulus: poſtea q̃ tentationum magnitudinẽ Ionæ.
& uirtutis debilitationem commemorauit: dicebat. infelix ego quis me liberabit de corpore iiii.
mortis huius. Idipſum & Ionas petebat/ dicẽs. Et nũc domine quæſo tolle animam meam: quia
melior eſt mihi mors q̃ uita. Idẽ & Thobias his uerbis petebat. Fac mihi miſericordiam/ & ꝓ Thob.
cipe in pace recipi animam meam. Et hic quidem eſt Antichriſtus ille/ qui in nouiſſimis die/ iii.
bus uenturus legitur: cuius tanta erit in tentandis: & ad damnationis uiam trahendis homini Matth.
bus/ calliditas atq; efficacia/ ut in errorem deducantur/ ſi poſſibile ſit/ etiam electi: & niſi bre xxiiii.
uiati eſſent dies illi: non eſſet ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabũtur. In tantis igiẽ Sal.
perſecutionum difficultatibus laborantes iuſtos exaudit dominus: & ad ſe poſt legitimũ cer/ xvii.
tamen trahi uictores. Propterea cum dixiſſet Propheta/ Circundederunt me dolores mortis
& pericula inferni inuenerunt me: dolores inferni circundederunt me: præoccupauerunt me
laquei mortis: poſtea ſubiecit in tribulatione mea inuocaui dominum: & ad deum meum

E

clamaui/ & exaudiuit de templo ſancto ſuo uocem meam. &c. ¶ Ex his igitur liquet uiatorẽ
oẽm ſine ab initio iuxta humanã fragilitatẽ in uia dei ambulantẽ: ſiue peccatorem ad pœnitẽ
tiam conuerſum per quatuor gradus ad ſalutem peruenire oportere. quorum duos breuiari:
& duos integre perfici neceſſe eſt. preuenit enim deus tempora gratiæ: & dimidiat dies tribu/

F

Quõ trium uiatoris ſta/ tuũ alter al/ terum ſubin trat.

lationis ſicut in Apocalypſi dicitur. Per tẽpus: & tẽpora: & dimidiũ tẽporis: & de diebus mille
ducẽtis. xl. Et in hunc quoq; ſenſum præuentionis trahi ſuperiora alia etiam ratiõe poſſunt. Apo. xi.
Cum enim (ut ſæpe dictum eſt) ad ſalutẽ acqrendã tres ſint uiatoris ſtatus: pœnitentis. ſ. ꝑfici &. xii.
entis: & ꝑfecti: & ſinguli trib⁹ diſtinguãtur gradibus/ quẽadmodũ alio loco a nobis eſt oſten/
ſum. Vbi ad dimidium extremi gradus primi ſtatus peruẽtũ eſt: ſecũdi ſtatus ꝑ præueniẽtem Pſalmo
gratiam primũ ingredimur gradum: & pari rõne poſt dimidiũ extremi gradus ſecũdi ſtatus/ xx.
primum gradum tertii. & hoc eſt qđ per ꝓphetam dicitur: Domine præueniſti eum in benedi Pſalmo
ctiõib⁹ dulcedinis. & alibi. & miſericordia eius ꝑueniet me. & alius itẽ Propheta dicit. Præoccu lviii.
pat eos q ſe cõcupiſcunt. Quẽadmodũ extrema pars ueris de ſubſequenti æſtatis calore/ partẽ Sap. vi.
habere incipit/ & cæteræ deinceps tres reliquæ anni partes inuicem alia aliã ſubintrãt.

G

Ad explana tionem lræ.

¶ Sed iam ad Euangelici textus explanationẽ accedamus: nedum ĩ hoc uaſto ſacræ ſcripturæ
pelago uagamur: in imenſum creſcat uolumen. Tota igitur hæc Euangelii recitatio legatio
nem continet Gabrielis angeli ab oĩpotenti deo ad Mariam uirginem tranſmiſſam: quæ illi
per ſummam humilitatem præ cæteris mortalibus diuinam gratiam promerenti: plenitudi/
nem quoq; fælicitatis/ quæ neq; deſyderari poterat: neq; humana mente concipi/ nũciaret/ ad
illãq; ſuſcipiendã animaret: ipſiuſq; cõſenſum/ ſine quo myſteriũ ĩpleri nõ poterat/ extorque
ret. Quo adhibito/ qđ oẽm excedit beatitudinis gradum diuinum in utero uerbũ ſancti Spũs
cooperatione conciperet/ neq; enim uacat miſterio: q non angeli tantum/ qui diuina legatio
ne functus eſt/ & uirginis/ ad quã deſtinabatẽ/ & eius ſponſi nomen ab euangeliſta eſt expreſ/
ſum: uerum

ſum:uerum & regionis/& ciuitatis/in qua tanti ſacramenti res geſta eſt.& inſuper anni tem/
pus:menſiū q; numerus deſcribitur.Singula eni ad rei intelligentiā ualde conferunt. ¶ Itaq;
illud imprimis eſt aīaduertēdum:ꝗ magnum: aliquid/& memorabile deſcribere uelle præ ſe
fert Euāgeliſta:q tāta diligētia rem geſtā:& circūſtantias oēs perſecutus eſt:qbus id/de quo di
cturus erat/& demōſtraret apertius:& oſtenderet excellētius:quēadmodū & cæteri hiſtorici:
cū de rebus magnis ſcripturi ſunt:facere cōſueuerunt:quē ſane ſtilum/& in annūciatiōe gene
ratiōis Ioānis ꝑcurſoris hunc eūdē Lucā in Euāgelii ſui initio obſeruaſſe oſtendim⁹. & rurſus
dum præcurſoris eiuſdē geſta deſcribit:Prædicatiōis.ſ.Baptiſmi:ac doctrinæ:ſimul & uitæ/cō
uerſationiſq; initiū/ac ꝓgreſſum.Ait eni. ANNO Q VINTO DECIMO impii Tyberii.
& reliqua:& in cæteris quoq; multis maximam inter has duas annūciatiōes ſtatim oſtēdemus
eſſe cōuenientiā. ¶ Quæ ſane oīa ad moralē/quem ꝓſequimur/ſenſum relata ꝓprias/& eas
ſane cōſonantes habent ſignificatiōes. Zacharias namq; & Elizabeth(ut ī ſuperioribus dixi/
mus)pctōris cōuerſi Typum gerunt:duaſq; aīæ potentias repræſentant.Quā qdem cōuerſio

A
In reb⁹ magnis enarrādis oīa ſunt plene demōſtranda.

B
Moralitas.

Pſalmo lxviii. nē diuina ꝓuenit gr̄a/de qua Propheta loqtur:Miſericordia eius ꝓuenit me.& hic eſt ille ocu/
lus miſericordiæ:quo Petrum poſt tertiā negationē Chriſtus reſpexit. & illa dei gr̄a/de qua
Lucæ. xxii. his uerbis Ap̄lus loquitur.iuſtificati gratis per gratiam.Hæc igitur Elizabeth inferior.ſ.pec/
catoris cōuerſi aīæ portio:ex Zacharia uiro ſuo:id eſt ex uirtute ſenſus ſupioris ſibi cōiuncti:
Ad Ro. iii. in utero/id eſt in mente ſua Ioānem concepit/futurū Chriſti præcurſorem. Ioānes aūt gratia
Dn̄i: uel cui datū eſt a Dn̄o interpretatur.Conuerſo ſane ad pſeuerantiā ſubſequēte/& coad
Pſalmo xxii. iuuāte/op⁹ eſt dei gr̄a:de qua Propheta dicit:& miſericordia eius ſubſequetur me.ſine ea eim
fruſtra uigilat q cuſtodit ciuitatem:id eſt aīam fidelē dicente dn̄o.ſine me nihil poteſtis facere.
Pſalmo cxxvi. Propterea ad diſcipulos/dicebat Chriſtus:uigilate & orate/ne intretis in tētatiōem.& ad Pe/
trum.Rogaui pro te ut nō deficiat fides tua.Qui ſane nimium de ꝓpria uirtute cōfiſus/cum
Marci. xiiii. dn̄o dicenti oēs ſcandalum in ſe paſſuros:ea qua captus fuit nocte:ſe nunq̄ ſcandalizatū iri te
mere reſpōdiſſet:paulo poſt diuina gr̄a deſtitutus cæteris Apoſtolis multo impudētius/nō ſe
Lucæ. xxii. mel modo/atq; iterū:ſed & tertio ad unius mulierculæ uocē Saluatorem ipſum addito ēt per/
iurio palam abnegauit.Et hoc eſt ꝗ dormiente Dn̄o/qua uehebantur Apoſtoli/nauiculam pe
Matth. xxvi. riclitari Euāgeliſta teſtatur.Gratia igitur interueniente ad pœnitentiā reductus peccator:qui
ꝑ Zachariā & Elizabeth(ut prædictum eſt)ſignificatur/Ioānem. cōcepiſſe tūc dici pōt:cum in
Matth. viii. opibus fidei & charitatis proficiendo cōſtanter pſeuerat.Quā quidē perſeuerātiā ad ſtatū pſe
ctionis acquirendum neceſſariam eſſe Saluator ipſe teſtatur dicens.non qui inceperit:ſed qui
Matth. xxiiii. perſeuerauerit uſq; in finem:hic ſaluus erit.& hoc eſt quod alibi dicit apoſtolus.ſi tamen per/
manſeritis in fide fundati/ſtabiles/& immobiles.
Ad col. i. ¶ Ad hoc aūt ut Elizabet ex Zacharia Ioānem cōcipiat/q poſteaq̄ in lucē editus fuerit: præ/
curſoris nomē aſſumens uiā præparet Saluatori/hoc eſt:ut pœnitēs in ſancto propoſito pſe/
uerans:& per pietatis opa ſe exercēs ad ſtatū pfectionis ſe diſponat:aut alios doctrina trahat
uel exēplo:nō minore opus eſt dei optimi gr̄a:atq;/ſi per metaphorā dicere fas eſt/induſtria:
ſtudio:diligentia:& labore/q̄ in Saluatore ex uirgine concipiēdo id eſt in plenitudine gr̄æ illi
conferenda:qui iam ab ineunte ætate diuina præuentus gratia de uirtute procedens in uirtutē
Lucæ. xv. ſic profecit:ut illa ſecundum diuinæ ꝓmiſſionis decretum dignus habeatur: ſed fortaſſis etiā
maiore:Quod cū Saluator ipſe plurimis nobis inſinuauerit:tum figuris tum exēplis:tres ta/
Ioānis. xi. men illæ parabolæ quas de drachma ꝑdita:& de aberrante oue:ac de filio prodigo propoſuit/
hoc nobis opportune faciunt manifeſtū:Sed & in reſuſcitatiōe Lazari: per quem peccator ob
ſtinatus/ſeu in ꝓfundū malorū peccādi aſſiduitate ꝓlapſus deſignat/q̄tum ſaluator laboraue
rit/ipſa euāgelicæ hiſtoriæ narratio apte demōſtrat.ꝓpterea cōceptū ꝑcurſoris deſcriptur⁹ Lu
cas ī ſingulis/q̄ ad rei geſtæ hiſtoriā ꝑtinent/ꝓſequēdis nō minori uſus eſt diligentia:q̄ in in/
carnatiōe Saluatoris:q̄ſi rem nō minorē:ſed aliqua ēt ex parte maiorē:utpote difficiliorē nar/
ratur⁹. ¶ Eadē quoq; rōne & initiū prædicatiōis Ioānis pari diligentia:pariq; plenæ narratiōis
ſtilo deſcribēdū putauit.Ille quippe iam ex matris utero in lucē eductus: hoc eſt peccator iam
ueterē exutus hoiem ī fide & charitate confirmatus:nō ſolum ad Ieſum/id eſt ad propriā ſalu
tem ipſe pergit:ſed & alios ſuo exēplo:ſuiſq; monitis/ad pœnitentiā primum:dehinc ad me/
lioris uitæ frugem:ac poſtremo ad Ieſum ipſum.i.ad æternā ſalutē trahere/ꝑducereq; labora
uit:q in deſerto baptiſmū pœnitentiæ prædicās peccatores primū ut pœniterēt admonebat di
cens.pœnitētiā agite.Dehinc cōuerſos ad pſeuerātiā hortabat/dicēs:Facite fructus cōdignos
pœnitentiæ.Poſtremo ad eum/qui in ſpiritu ſancto baptizaturus erat/Chriſtum remittebat
dicens.Veniet autem fortior me/poſt me/cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calcea/

C
Par eſt difficultas peccatorē iuſtificare & iuſtum perficere.

D

E mentorum:ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto. ¶ Sed & alia ſeſe nobis ingerit quæſtio: cũ
in multis hæc generatio præcurſoris incarnationi Saluatoris ſit ſimilis/in pleriſq; autẽ diſſi/
F milis:an hæc quoq; ſenſum habeant in ſe aliquem ſpiritualem: & cum omnia/quæ in lege ue i.ad corint.x.
Quæ in annunciatione natiuitatis ꝑcurſoris/& Saluatoris ſit ſimilia & diuerſa & qua ratione.
teri facta ſcribuntur/in figura nobis contigiſſe ſcriptura teſtetur:& quæcunq; ſcripta ſunt ad
noſtram doctrinam eſſe ſcripta: hæc ſingula myſterio referta non poſſumus ſalua fide nega/ Ad Ro. xiii.
re:tametſi in illo concinne indagãdo nõ parua ſit difficultas:facileq; errare uel peritiores poſ/
ſent:neq; tamẽ hic nos timor a cepto deterrebit opere. In illius ſiquidem bonitate cõfidimus: Pſalmo cxviii.
qui intellectum dat paruulis:atq; ex ore infantium & lactentium laudẽ plerũq; elicit/ꝑficitq;.
¶ Illud igitur diligentius eſt notandum: ꝙ utranq; generationem/Chriſti ſcilicet/& Ioãnis Matth. xxi. & Pſalmo viii.
idem annunciauit angelus Gabriel a Deo ſcilicet miſſus. Itam & ad Angeli aduentum/tam
Maria/ꝗ Zacharias turbati ſunt:& utriq; dixit Angelus/ne timeas. Item utriq; dictum eſt na
ſciturum ipſi filium:illiq; nomen inditum:& qualis futurus eſſet:qualiaq; editurus opera:ab/
unde prædictum.de utroq; pariter filio dictum eſt:ꝙ magnus eſſet futurus. Vterq; etiam im/
pedimentum allegauit.hic ſcilicet ætatis & ſterilitatis.illa uero ſeruandæ uirginitatis uotum.
& illis reiectis utrunq; angelus de diuino oraculo reliquit certiorem. Item & in utroq; myſte/
rio enarrando Euangeliſta eundem pene ſeruat ſtilum: parentum genus; & nomina/tem/
Moralitas. pus/& locum deſcribens. ¶ Horum autem ſalua meliori ſententia: quantum ad moralem at
tinet ſenſum/hanc putamus reddi poſſe rationem:duos ſcilicet ſtatus hominis repræſentari:
alterum peccatoris nuper conuerſi: & ad meliorem uitam gradientis/per Zachariam/& Eli/ Actu. iiii.
zabeth. Per Mariam uero innocẽtis/& immaculati ad ultimam perfectionem aſpirantis alte/
rum. Vterq; autem diuina pariter gratia:& ne ea quidem uulgari indiget:ſed peculiari illa de ad Eph. i.
qua dicitur.gratia magna erat in eis.& alibi ſecundum diuitias gratia eius ſuperabundauit in
nobis. Qui enim mandata legis a iuuentute ſua ſeruauerat:cum ad perfectiõis ſtatum a Chri Lucæ. xix.
ſto inuitatus eſſet:abiiſſe triſtis refertur:quoniam diuitiis affluebat. Longeq; facilius ex The
loneo Matthæus ad apoſtolatum:& Magdalena ex meritricio ad publicam pœnitentiam ſunt
pertracti. Propterea magnum hoc/uelut & illud/indicans Dei opus Euangeliſta noſter: pari
quoq; exordio utrũq; narrare inſtituit: pari etiam uirtute Gabrielem oportebat titubantem
utrunq; corroborare:timoremq;/quem ex inſolita Angeli uiſione/id eſt interioris luminis in
fuſione alter: atq; ex inſperatæ rei ultronea promiſſione uterq; cõceperat:ab utroq; pellere:
G & rei promiſſæ oſtenſa magnitudine:ad illius ſpem/& deſyderium utrunq; trahere.
¶ Verum quantum inter recens conuerſum/ſterilem adhuc:& infructuoſum: & imbutũ iam
diuina gratia iugoq; Chriſti aſſuetum interſit: ex aliis/quæ in utraq; annunciatione diuerſa
legimus/facile poſſumus coniicere. In primis enim circa temporum deſcriptiõem:hoc/quod
prædiximus/eſt diuerſum:quia in conceptione præcurſoris tempus deſcribitur Tyrannidis:
nam Herodes hic Rex ab antipatro Aſcalonita procreatus: primus ex ea gente/obſcura ſa/
ne/& externa/Regnum occupauit.qui quẽadmodum Tyrannici principatus: ita improbita/
tis/impietatiſq; ſucceſſores poſt ſe reliquit. In Saluatoris autem annunciatiõe tẽpus nõ a Ty/
ranno aliquo/terrenoue Principe:Sed ab hoc primo diuino qdem/& ſupernaturali myſterio
conceptí præcurſoris ſupputatur:dum dicit. In menſe aũt ſexto/ſcilicet a cõceptiõe ꝑcurſoris.
Ad Iſam qõ. ¶ Inſuper cur familiam ſeu ſtirpem Elizabeth cõmemoret Lucas:ꝙ ſcilicet de filiabus Aaron
eſſet:cum de Maria non exprimat:Sed tantum ꝙ eſſet deſponſata Ioſeph de domo/& familia
Dauid:non incongrue quæri poteſt.nam ꝙ nonnulli tradunt iccirco factum/ut oſtenderetur
ex lege nuptam:quæ ex aliena familia uxorem ducere prohibebat/non plane quæſtiõem ſol
uere uidetur:nam & de Elizabeth idem dici potuiſſet. Propterea dicũt alii uerba illa de domo
Moralitas. Dauid: tam ad Mariam:ꝗ ad Ioſeph debere referri.uerum quicquid ad litteralem ſenſum di
cant cæteri:ad moralem/quẽ ſequimur/hæc mihi occurrit diuerſitatis ratio:ꝙ cum Maria aĩæ
iuſtificatæ/& timoratæ:omniq; ex parte ſpiritualis(ut prædiximus)Typum gerat: & Ioſeph
corporis/ſeu inferioris motus animæ:per oĩa Mariæ/hoc eſt Spiritui ſuperiori obſequentis/
familiam uiri/ex qua uxorem quoq; eſſe ſecundũ legem oportebat/exprimere ſatis fuit:quæ
utriq; pariter congruebat: cum ad diuina mandata obeunda uterq; fortis/promptuſq; foret.
Hoc eſt enim de ſtirpe Dauid/qui manu fortis interpretatur/deſcendiſſe. Verũtamen in ſen/ Marci. xvi.
ſuali appetitu maior eſt abſq; cõtrouerſia fragilitas:quippe qui ad ĩferiora/quibus præſidet/
ſuo põdere ſuperiorem trahere ſoleat:dicente Saluatore. Spiritus quidẽ promptus eſt/caro Ioã. iii.
autẽ infirma. Et alibi.qui de terra eſt/de terra loquitur.q de cœlo eſt/ſuper oẽs uenit. Et rur/ ad gal. v
ſum:quod natum eſt ex carne/caro eſt:& quod natum eſt ex ſpiritu/ſpũs eſt. Propterea Apo ad Eph.
ſtolus dicebat/carnem aduerſus ſpiritum.concupiſcere. & alio in loco colluctationem aduer/ vi.
ſus carnem

Prouer. li.

ſus carnem nobis eſſe perpetuam. icciro ut hic in nobis concupiſcentiæ ſtimulus extinguatur. Aut certe ſpirituali ſubdatur ſenſui: magna opus eſt ſortitudine/ et uirtute: dicente Sapientia. Accinxit ſortitudine lumbos ſuos. & ob id de Ioſeph/ potius q̃ de Maria exprimitur: ꝙ de domo Dauid eſſet. acſi aperte oſtendat: magna uirtute & fortitudine ſenſualem hunc animæ motum rationali ſpiritualiꝗ; ſeſe ſubdidiſſe. Hoc enim Mariæ/ ideſt animæ perfectæ ſeu in perfectionis gradu exiſtenti. Non autem conuerſis/ & proficientibus contingere ſolet. Propterea neꝗ; Zacharias/ neꝗ; Elizabeth: de Dauid ſamilia deſcẽdiſſe referuntur.

A Magnæ uirtutes & fortitudinis opus eſt carnē ſubiugare ſpũ.

B Alia qſtio.

¶ Quid eſt inſuper ꝙ ambo hi coniuges ætate iam prouecta: & ad prolis ſuſceptionem non amplius idonea deſcribant᷑: & uxor inſuper ſterilis: Maria uero recens nupta᷑ Icciroo nimirũ᷑ ꝙ per ſenectutem peccatorum diuturnitas: & per ſterilitatem/ bonorum operum interpretatur infructuoſitas: per uirginitatem uero mentis puritas: & per deſponſationem in adoleſcentia ſanctorum operum fœcunditas/ quæ in actiua uita/ ſuturam pariunt fælicitatem: quemadmodum inferius ſuo loco ſumus oſtenſuri. ¶ Rurſus ad Mariam ingreſſus dicitur Angelus: quod interiorem animi præparationem ad diuinam gratiam ſuſcipiendam aperte oſtendit. Zachariæ uero apparuiſſe tãtum legitur/ non ad eum ingreſſus. Quod ex parte quidem angeli eandem præ ſe fert operationem. Sed eius/ ad quem mittitur/ diſpoſitione/ longe diſparem. Maria enim angelo/ id eſt diuinæ inſpirationi oſtium mentis aperiente/ ſtatim ad eam/ id eſt ad cordis uſꝗ; penetralia angelus eſt ingreſſus: Zachariæ uero per ĩcredulitatis obicem oſtium præcludenti/ exterius tantum apparuiſſe legitur: quod & illico rei probauit euentus. Nam etſi ad angeli aduentum hæc uelut & ille/ conturbata referatur: quod ſane timoratæ cõſcientiæ indicium eſt manifeſtum/ hæc tamen utpote/ quæ angelorum uiſioni .i. cœleſti inſpirationi erat aſſueta/ non legitur timore correpta: ſed ſtupore duntaxat tam inſperatæ, tamꝗ; exuberantis gratiæ/ quantam ſibi angelus annunciabat/ attonita: ſe ipſam colligens cogitare cœpit/ qualis eſſet iſta ſalutatio. Super hunc autem peccatorem contemplationis iocunditati pœnitus inſuetum præter ſtuporem timor irruiſſe perhibetur. quod plerunꝗ; ſolet peccatoribus contingere: qui ſuarum actionum iniquarum conſcientia ſtimulati ad omnem expaueſcunt nouitatẽ: diuinam ſup ſe ultionem (ut par eſt) formidantes. Iuxta quod in libro Paralipo. legitur/ ꝙ irruit pauor ſuper uniuerſa regna terrarum/ cum audiſſent ꝙ pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſrael: & alibi legitur. terror eius irruet ſuper uos. Idꝗ; in Daniele primitus ſuerat figuratum: cui cum uiſio ſtupenda apparuiſſet. licet uiribus corporis/ præ admiratione/ reiꝗ; magnitudiue defectus tradatur: cæteris tamen/ qui cum illo erant/ cum terror nimius ſuper eos irruiſſet: fugientibus/ & latebras quærentibus manſiſſe ſolus refertur: ob eamꝗ; (ut arbitror) cauſam ad ſolum angeli contuitum/ & turbatus refertur Zacharias: & territus: quippe cui nihil tale unq̃ contigiſſet. Maria uero uiſu ipſo haud quaq̃ legitur turbata: Sed ſermone/ nuncium quippe nouiſſe illam credibile eſt: quæ tam erat cara/ grataꝗ; mittẽti: ſed ex legationis tenore præ nimia turbatur humilitate: quemadmodum paulo infra dicturi ſumus. Zacharias autem/ qui nondum cœleſte aliquid deguſtauerat/ magis uiſu terretur: q̃ auditu. Pœnitentibus enim initia omnia ſolent eſſe duriora/ atꝗ; aſperiora. Propterea dicebat Propheta: propter uerba labiorum tuorum ego cuſtodiui uias duras. Et alibi oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos uino compunctionis. Vnde per ſapientem dicitur aſpera eſt indoctis ſapientia/ & non permanebit in ea excors. icciro utriuſꝗ; Prophetæ admonemur teſtimonio ſapientiam a timore initium ſumere.

Parali/ po.xx. Iob.xiii Dani.x.

C Peccatores ad oia timēt

Pſalmo vi. Pſalmo lix. Eccleſi. vi.

D Pœnitentibus initia uidentur aſpera.

E

Pſalmo cx. Eccle.i. &.xxv. Matth. xii.

¶ Inſuper tãetſi ab Angelo Zacharias: quẽadmodum & Maria atꝗ; iiſdem uerbis cõfirmatus fuiſſet: & utriꝗ; nouæ ꝓlis inſperata fœcunditas nũciata: ille tamẽ oraculo nullã habẽs fidem: naturalẽ defectũ diuina potentia ſuppleri nõ ſatis credens: ſignũ ab Angelo petiit plus argumento cuipiam naturali/ q̃ dei nuncio adhibiturus fidei. illis factus ſimilis: q cũm a Deo ſignũ petiiſſent: reſponſum hoc ab eo retulerunt: generatio mala ſignũ quærit. Maria uero cũ de diuino nullatenus dubitaret oraculo: modũ tantum intelligere curauit: quo id ſaluo perpetuæ uirginitatis/ qđ deo iam pridem emiſerat/ uoto fieri poſſet: illoꝗ; intellecto cum grãtiaꝝ actiõe acquieuit. Sed & utriꝗ; pro merito ab Angelo eſt relatum. Mariæ ſiqdem zelo religiõis/ & pudicitiæ: modum ingrenti apertius diuini cõſilii reuelauit arcanum. Zachariã uero increpãs in incredulitatis pœnam ad tẽpus loquela priuauit. ¶ Quod & in nobis quotidie diuina pietas opatur. quos enim ad inſpirationes ſuſcipiendas per fidem inuenit ſaciles/ his ſuoꝝ arcanoꝝ affluentius aperit myſteria. Propterea Paulũ/ ꝙ ad primã uocãtis ſe uocẽ reſpõdiſſet/ Dñe qd me uis facere: tanta deĩceps ſublimauit dignitate/ & gratia: ut ſupra tertiũ cœlũ raptꝰ/ arcana uerba audire meruerit: quæ non licet homini loqui. & Petrus/ atꝗ; Andreas/ cæteriꝗ; Apl̃i/ ꝙ

F Moralitas.

Act. ix. ii. ad corin. xii.

ſtatim uocantem Chriſtum ſunt ſecuti/principes conſtituti ſunt ſuper omnem terram. & in Pſalmo
diuina menſa cum eodem Saluatore ad fælicíſſimas epulas collocati. His uero/qui per prædi/ xliiii.
catorũ uerba:prælatorum admonitiones:ſacrarum litterarum lectiones:& diuinas deniq; in/ Lucæ.
ſpirationes:ob fidei infirmitatem non ſe trahi permittunt/loquela tantiſper aufertur:hoc eſt xxii.
expreſſio/& annunciatio diuinarum rerum:quoad præcurſoris ex ſuo corpore natiuitatem id
eſt gratiam eorum mentibus a deo infuſam/fidem perfectam ſuſcipiant.
G ¶ Alia quoq; ex Euangeliſtæ uerbis lõge maior in naſcituris filiis notatur diuerſitas. q̃uis eĩm
uterq; magnus fore nuncietur/de præcurſore tamen adiicitur/coram Domino: quod de
Moralitas. Saluatore non dicitur:quaſi alter magnitudinem ſuam ad alterius obſequium ſit oſtenſurus.
Alter uero in ſe ipſo uelut dei filius magnus futurus:nam & proficientis opera ad pfectiõem
tendunt:quemadmodum operationes uirtutis ad habitum: perfectiõem uero uelut habitum
ipſum uirtutis in ſe ipſa conſiſtere:nemo ambigit. Iccirco & de præcurſore hoc dicitur: ꝙ ui/
num & ſiceram non bibet:& ꝙ multos ad deum conuertet. ꝙq; pibit ante Chriſtum i ſpiritu/
& uirtute Heliæ. quæ ſane omnia præcurſori cum ſint cõuenientiſſima Saluatori/de quo lon/
ge maiora dicenda erant/nequaq̃ ſunt accõmodata. nam licet humanas aſſumpſerit in humão
corpore paſſiones:diuinam tamen non deſeruit maieſtatem: quam potiſſimum Mariæ deruit
reſerari:Propterea & illud de eo dici incongruũ fuiſſet:ꝙ Spiritu ſancto replebitur:a quo ſpi
H ritus ipſæ cæteris mittendus:danduſq; foret:quiq; illi coæternus eſſet/& conſubſtantialis.
¶ Illud quoq; maxime notandum cenſeo:ꝙ Maria non in templo corã populo inſignis Hiero
ſolymorum urbis/quẽadmodum Zacharias iſte/Sed in exigua ciuitate. &(ut credibile eſt) in
maritalis domus penetralibus clauſa ab angelo inuenta refertur. & ob id ad eã ingreſſus dicit
angelus. ꝙ ſane & Chriſtus ipſe nos/cum oramus/facere docuit. non ꝙ ſacerdotale miniſteri
um repræhendatur:ſed ut oſtendatur in eo quoq; frequẽter bonoꝝ operum inueniri ſterilita
Queſtio ad tem. ¶ Illud deinde haud abſurde quæri poteſt:quamobrem Gabriel in natiuitate præcurſo
ltam. ris gaudium atq; exultationẽ non modo parentibus:uerum & aliis multis fore pdixit:in Salua
toris uero natiuitate non dixit. Ad quod ex præmiſſis plana elici poteſt recte intuenti reſpon
ſio. Cum enim lõge maiora Mariæ ex partu concipiendi filii angelus nunciaret:ꝙ ſcilicet dei
filius eſſet:& ſine fine regnaturus:hæc non temporalem:ſed æternam/nõ humanam:ſed cœ/
leſtem lætitiam matri allatura haud erat ambiguum. quæ enim mater in talis/tantiq; filii na/
tiuitate gaudere non poſſet. Verum & ſi ab angelo illud uelut in comparatione cæterorum/
quæ Mariæ dixerat/exiguum/ac uulgare non fuerit prænunciatum:Chriſto tamen naſcente
longe amplius ac copioſius eſt adimpletum. non enim uicini tantum/& cognati in ea exultaſ
I ſe dicuntur:ſed & angeli lucis cum cœleſtibus hymnis gaudium uniuerſo mundo nũciaſſe.
Moralitas. ¶ Hæc autem ſecundum moralem/quem proſequimur/ſenſum eo pertinent:ut pœnitentibꝰ
K ad perſeuerantiã perſuadendam etiam humana/& temporalia nonnunq̃ gaudia:commodaq;
Incipiẽtibus perfectis uero ſpiritualia tantum/& promittenda noſcantur/& cogitanda. Propterea cum in
etiã tpalia p/ ueteri lege nemo poſſet eſſe pfectus:nec ex ea(ut diximus) iuſtificari:illi populo rudi adhuc/
mia ſunt p/ & terreno:tpalia plerũq; pmiſſa legimꝰ. In noua aũt lege hæc nõ modo nõ promittunt: Veꝝ
ponenda. habẽtibꝰ relinquẽda:aut certe cõtẽnenda pcipiũtur: cœleſtiaq; dũtaxat/& petẽda:& ſperãda.:
Alia q̃ſtio. ¶ Illud poſtremo priuſq̃ ad textualem explanatiõem deueniamus:quæri poſſe uidetur:quare
præcurſoris conceptio:atq; natiuitas uiro/non uxori:Saluatoris uero/non uiro/ſed uxori fue
rit nunciata? Ad quod ſane ſic reſpondendum uidetur:ꝙ cum per uirum & uxorem duæ ani/
Reſponſio. mæ rationalis potentiæ/ſuperior.ſ.& inferior/aut corporis/& animæ coniunctio pſignent:
iccirco cum uir officium mariti facit/per illũ ſuperioris potentiæ/ſeu animæ/& per uxorem
inferioris/ſeu corporis exprimimus uires:cum uero uxor uiri gerit uices:illi quoq; digniores
tribuimus partes. Cũ itaq; ſecundũ lſalem ſenſum:atq; hiſtoriæ ueritatẽ/Mariã in pcreatione
Saluatoris nullo uiri adminiculo uſam eſſe manifeſtiſſimũ ſit:ſed ex puro corporis ſui ſangui
ne diuina cooperãte uirtute Saluatorẽ eſſe conceptum: Ioſephq; nõ ad maritale cõſortiũ: Sed
ad obſequm potius:& diuini myſterii teſtimonium. uel occultationem illi mſimõio copulatũ:
conuenientius ad ſenſum moralem:pro Maria aĩam gratiæ ſuſceptricẽ/& pro Ioſeph corpus
operationi neceſſarium:accipe debemus:aut/qđ in idem recidit/pro Maria ſuperiorẽ animæ
motũ/q cœleſtia rimatur/& p Ioſeph inferiorem/qui circa inferiora uerſatur. Cũ pmiſcue in
ſacra ſcriptura hos ſenſus traditos inueniamus:quẽadmodum in ſequẽti tractatu dicturi ſu/
mus. q̃q̃ & alius euãgeliſta: Ioſeph quoq; nõ illico:ſed poſterius:dum de Mariæ pudicitia: aut Matt.i.
(ut alii interpretant) de ſua ipſius fragilitate titubaret:incarnati uerbi myſteriũ ab angelo re
ferat eſſe reuelatum; Per qđ nobis ſecundũ hunc ſenſum illud quoq; demonſtratur: ꝙ in per/
fectionis

fectionis ſtatu ambulantibus ubi inferioris animæ rationalis portio : uel corpus ipſum ad per
ferenda/quæ mens alta cupit/onera ſe reddit difficilem:illum quoq; deus ſua corroborat uir/
Pſalmo tute & gratia:& ſanctæ menti reddit obſequentiorem.qd myſtice his uerbis oſtendit Prophe
xlvi. ta:ſubiecit populos nobis/& gentes ſub pedibus noſtris . Hoc & Paulus ſibi a domino conce/
ii.ad co di poſtulauit.tametſi/ut maius eſſet ex cõtradictione meritum/nequaq̃ potuerit obtinere:ui/
rint.xii. ribus animæ abunde ad reſiſtendum ſufficientibus.& hæc potentia animæ inferior/quæ a ſu/
periori occulte diſcedere uolebat/ſed ab angelo præmonita ad eam rediit;illiq; ſe totam fecit
Gen.vi. obſequentem/in ueteri teſtamento per Sarram uxorem Abrahæ;& Agar eius ancillam in ma
trimonium quoq; aſſumptam figurata eſt conuenientiſſime.
¶His igitur/quæ ad totius capitis euangelii pro itroductione dicta ſunt/præmiſſis:hanc/quæ Textus.
de incarnatione domini tota loquitur/euangelii partem proſequentes ad ipſius explanatio/
nem properemus. ¶Vt igitur a primo uerbo incipiamus:non ſine myſterio miſſus Gabriel
angelus dicitur.q̃uis enim ãgelus idem quod miſſus ſignificare dicatur : quædam tamen ſunt A
myſteria quæ angeli abſq; ulla ſpeciali iuſſione ex iniuncto ſibi primitus a deo præſtant offi Quõ Ange
Dani.x. cio . Qui enim pro Medis aduerſus angelum Perſarum pugnaſſe apud Danielem refertur : li dicant miſ
non ſe a deo ad hoc dicit miſſum eſſe. Sed ex quo illi Medorum cura/defenſioq;/iampridem ſi.
data erat:q̃uis deo iubente alius angelus Perſarum horum imperium extinguere conaretur:
reſtitit tamen/q̃tum citra dei offenſionem licuit/inuaſuro: quẽadmodum & ad cuſtodiam no
ſtram datus angelus.ſalutem etiam ad æternam damnationem præſcitorum toto conatu pro
curat : dæmoniq; diuina permiſſione nos impugnanti reſiſtit . Hi igitur angeli cum ad hæc a
deo munera ſint a pricipio deſignati : ad ſingula/quæ exhibent/miniſteria/nõ utiq; mitti di/
cuntur . Sed cum extra hoc generale mandatum maioris momenti/ac uirtutis negocium de/
mandatur:ſpeciali opus eſt commiſſione/delegationeq;.Propterea ad tanti myſterii/incarna
tionis ſcilicet dominicæ/denunciationem mitti ſpecialem nuncium oportebat.Quemadmo/
dum & ad præcurſoris conceptum : quia eiuſdem prærogatiuæ myſterii implendi erat opus .
nec utiq; Gabriel qui ad utrũq; myſterium a Domino miſſus perhibetur: is credendus eſt:qui
ad ſpecialem Mariæ/uel Zachariæ cuſtodiam datus erat. Sed de maioribus neſcio quis cœli
principibus:nam & ipſe idem Gabriel:uiſionẽ Danieli:rem ſane preclaram & inſignem/a deo B
iuſſus eſt explanare.Miſſus eſt igitur præcipua quadã:ueluti ad rem maximam peragendam/ Moralitas.
iuſſione. ¶Idq; ad noſtrum moralem ſenſum referri poteſt . Præter angeli enim nobis aſſi/ C
Io.vi. ſtentis auxilium: ad peccatorem maxime inueteratum/iam in cœno peccati immerſum/con/ Sicut ad pœ
uertendũ ſpeciali diuinæ gratiæ opus eſt largitione . propterea Saluator ipſe dicebat . Ne/ nitẽtiam: ita
mo poteſt uenire ad me niſi pater meus traxerit eum.quod ad primum conuerſionem refer/ & ad pſeue/
Pſalmo ri uerba ipſa demonſtrant:ſed ad perſeuerantiam non minore opus eſt gratia/atq; auxilio: di rantiã opus
cxxvi. cente Propheta : Niſi dominus cuſtodiuerit ciuitatem/ideſt animam fidelem/fruſtra uigilat : eſt diuia gſa
angelus ſupple/qui cuſtodit eam:id eſt ad eius cuſtodiam eſt deputatus. Angelum igitur hũc/
ſcilicet Gabrielem/hoc eſt diuinã iſpirationem/& ſpiritũ fortitudinis ad utrũq; mitti oportet:
Gabriel eñ & uirtus ſeu fortitudo & confortatio interp̃tatur . ¶A deo quoq; miſſum eſſe hũc
angelum iccirco Lucas expreſſit:ne ab alia ſuperiori aliqua poteſtate/quæ ſupra angelorum
ordines conſtituta/inferioribus imperet/miſſum illum eſſe putaremus.Cũ eñ tanti momẽti
res agenda foret : a Deo ipſo hunc mitti oportebat.Quemadmodum & ad certum genus dæ/
Mar.ix. moniorum eiiciendum/diſcipulorum non ſufficiente auctoritate/Chriſti iuſſu opus fuiſſe/
ex Euangelio didicimus.Et Gabrielem hunc/qui ad maximas tantum res gerendas diligeba
tur/ex ſupremis illis ſpiritibus/deoq; proximis/aliquem fuiſſe/haud abſurdum erit arbitra/
Io.vi. ri.Cum & Chriſtus ipſe ad ſalutem hominum a Patre ſe dicat miſſum eſſe . Cui tamen/Apo
Ad He/ ſtolo teſte/nullus comparari poteſt angelorum.Et apoſtoli ad dandum Samaritanis ſpiritum
bre.i. ſanctum/principem ordinis ſui Petrum/& Ioannem Chriſti dilectiſſimũ miſiſſe traduntur.
Act.viii Et alibi. Vnus ex Seraphin ad homines miſſus eſſe perhibetur.
Eſa. vi. ¶Hanc igitur Mariam/ad quam tantæ dignitatis/atq; perfectionis Angelum/ab omnipoten D
ti Deo ſpecialiter miſſum eſſe legimus/piam/ac deuotam Deo animam per uirtutum merita Moralitas.
gradientem/morali ſenſu poſſumus interpretari.Quæ diuina uocatione præuenta nulli non
ſolum mortali eſt obnoxia culpæ : uerum etiam dei flagrans amore ad ſuſcipiendam diuinæ
gratiæ plenitudinem ſeſe reddit idoneam. Sed ne id temere/& abſq; diuinæ Iuſtitiæ ra/
tione factum putetur/ad hanc gratia ſpiritus ſancti præuentã animã:angelus GABRIEL
mittitur/diuina ſcilicet inſpiratio:quæ coniunctam deo per charitatẽ animã/ad fortiora/atq;
ſublimiora uirtutũ opa excitet/& cõfortet.Quod & Gabrielis nomẽ(ut p̃diximus)ſignificat. E

¶Quiā & ad hoc diuinæ bonitatis opus exequendum/non alienum eſt angelum quoq; mi/ Pſalmo
niſtrum adhiberi. De illis enim ſcriptum eſt in Pſal. Qui facit angelos ſuos ſpiritus/& mini/ ciii.
ſtros ignem urentē.& alibi. Benedicite Domino oēs uirtutes eius:miniſtri eius q facitis uolun Pſalmo
tatem eius. Hi enim(ut dicit Apoſtolus)adminiſtratorii ſunt ſpiritus in miniſterium miſſi pro c.ii.
pter eos qui hæreditatē capiunt ſalutis. Nā & ad Petrum in carcere angelus miſſus legitur.& Ad He/
ad Saluatorē ipſum acerbiſſimæ paſſionis cogitatione pturbatū. Et rurſus in pſal. dicitur An/ bre.i.
gelis ſuis deus mādauit de te:ut cuſtodiant te in oibus uiis tuis. ¶Poteſt etiā non incongrue Actu.
F pro angelo accipi prælatus ſuperior:qui ſubditi ſui cognoſcens excellētem doctrinā & uirtu xii.
Prelati dicū tem illū ad prælaturæ munus:aut docēdi uel prædicādi officiū ſuſcipiēdum inſpirante deo ad Lucæ.
tur angeli. monet:renitentēq; paterna auctoritate piiſq; exhortationibus inducit. Prælatos enim/ ac ſu xxii.
periores noſtros ſpirituales per angelos nobis ſignificari multiplici ſacræ ſcripturæ teſtimo/ Pſal. xc.
nio admonemur:præſertim in Apocalypſi/& apud Malach. dicitur. Labia ſacerdotum cuſto Apoc.i.
diunt ſcientiam/& legem requirent ex ore eius. Angelus enim domini exercituum eſt. Pro/ &.ii.c.
G prerea Paulus ſe pro Chriſto legatione fungi ſcribebat. Malac.
Vere pœni/ ¶Sed ne hæc inſpiratio aut uocatio animæ etiā iuſtificatæ/abſq; ſumma ratione facta uidea/ ii.c.
tentem opor tur:locus etiam/in quo uirgo reſidebat/& regio deſcribitur:Ciuitas ſcilicet Nazareth in pro ii.Cori.
tet a carnali/ uincia Galileæ. Galileam autē ſacræ litteræ tranſmigrationē interpretari uolunt. tranſmigra v. & ad
bus ad ſpiri/ re etenim ab huius ſæculi ſenſibus/& cogitationibus aiam immaculatam oportet:ut arcano/ Eph. vi.
tualia tranſ/ rum & cœleſtiū capax ſit miniſterioꝝ:& ſublimiorē perfectionis gradū contingere poſſit:di/ Pſalmo
migrare. cente Propheta. Obliuiſcere populum tuū/& domum patris tui:& concupiſcet rex decorem xliiii.
Galilea. tuum. Et Saluator ipſe uiam hanc nos docens ait: Qui uult uenire poſt me/abneget/ſemet Matth.
ipſum/& tollat crucē ſuam/& ſequatur me. Et rurſus. Siquis uenit ad me:& non odit patrem xvi.
ſuum/& matrem/& uxorem/& filios/& fratres/& ſorores:adhuc autem & aiam ſuā non pōt Lucæ.
meus eſſe diſcipulus. Et apoſtolus ad Coloſſeñ. Si conſurrexiſtis cū Chriſto:quæ ſurſum ſunt xiiii.
quærite/ubi Chriſtus eſt in dextra dei ſedēs. quæ ſurſum ſunt ſapite:nō quæ ſup terrā. Et ob ad Col.
H id patriā/gentē/& familiā ꝓpriā egredi iuſſus eſt Abraā ut ad terrā ꝓmiſſionis ꝑuenire poſſet. iii.
¶Hac autē trāſmigratione facta hanc electā aiam nō in rure/aut in uilla:ſed in ciuitate habi/ Gen. xii
tare oportet.i. in charitate perfecta.&/qđ ciuitatis nomen præ ſe fert/concordia:atq; unitate: Act. iiii.
quēadmodum in primitiua eccleſia legitur:q; credentiū oium erat cor unum. Vel etiā in ciui/ Pſalmo
Nazareth. tate.ſ. ecclīa. de qua dicitur. Glioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Extra hāc enī nemo pōt ſaluari. lxxxvi.
I ¶Item & in Nazareth habitare debet/quæ & flos: & uirgultum/& ſanctitas/& conſecratio/
& unctio/& munditia interpretatur. Flos enim & uirgultū bonorum operum etiā longe ab/
ſentibus odorem reddunt ſuauiſſimum & colorē inſup uiſu ſpecioſum & delectabilē inſpi/
cientibus ideſt iis qui ſancta/& laudabilia electorum opera intuētur/ſanctitatis/cōſecratiōis/
& unctionis/teſtimōium præbent locupletiſſimum. Quod recte ſanctiſſimi illius patriarchæ Gene.
Yſaac/ad Iacob filiū ſuū/dum illi benedictionē daturus eſſet/uerba teſtantur dum dicit: Ecce xxvii.
odor filii mei/ſicut odor agri pleni/cui benedixit dominus. Hic eſt enim ille flos:de quo dicit: Eſa. xi.
Et flos de radice eius aſcendet. & alibi. Flores mei/fructus honoris/& honeſtatis: Et rurſus/ Ecclesi.
Eſaias: Omnis gloria eius/quaſi flos agri.& alibi. Quaſi flos roſarum in diebus uerni.& illud xxiiii.
uirgultum unde uirga procedit. de qua dicitur: Quæ eſt iſta/quæ aſcendit per deſertum/ſicut Eſa. xi.
K uirgula fumi? Et alibi. Virga tua/& baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Eccle. l.
¶Hanc quoq; animam/ad quā diuina deſtiatur legatio/uirginem eſſe oportet.i. ſanctā/& im Cāti. iii.
maculatā:uitæq; munditia perſpicuam. de qua Apoſtolus loquitur/cū dicit: Deſpondi enī uos Pſal. x.
uni uiro uirginē caſtā exhibere Chriſto. Et nihilominus illā deſpōſatā eē oportet: nō qdē pue ii. cori. x
ro/ſeu adoleſcēti/q puerilia agat/ſed uiro ætate maturo/& morib⁹ graui/q oia euacuauerit/ i. ad co/
L quæ erāt paruuli quēadmodū Apl̄us de ſe dicit: Cū aūt fact⁹ ſum uir euacuaui/ q̄ erāt paruuli. rin. iii.
Ioſeph. ¶Item & illi uiro cui nomen ſit Ioſeph/qui iuſtus uel iuſtificatus interpretatur. Vnitam ſcili/ ꝓuerbi.
cet per naturam corpori mortificato:& per omnia animæ conſentienti atq; obtemperanti: ac ultimo.
proinde ex piis animæ affectibus iuſtificato. Animæ ſiquidem/ſeu ſpiritus/& corporis/ſiue Sapien.
carnis/uel ſuperioris potentiæ animalis/quæ circa ſpiritualia uerſatur/& inferiori(quæ circa iii.c.
terrena)copulam quādā natura/& deus ipſe imprimis fecit matrimonii inſtar. Vnde aliquādo Ecclesi.
M uir animæ dicitur corpus ut in Prouer. confidit in ea cor uiri ſui.& quæ ſequuntur: Et de per/ xxv.
Aliqū uxor uerſa anima in libro ſapientiæ dicitur: mulieres eorum inſenſatæ. Nonnunq̄ uero caro ipſa ꝓuerbi.
pro carne ac uxor dicitur/& ſpiritus uir. Vnde per ſapientem dicitur: Beatus qui habitat cum muliere ſen xix.
cipitur aliqū ſata.i. cum corpore obediente ſpiritui: Et in prouerbiis: A domino autem datur uxor prudēs. Pſalmo
pro ſpiritu. de hac etiam dicitur in Pſal. Vxor tua/ ſicut uitis abundans in lateribus domus tuæ. cxxvii.

¶Hunc præterea

¶Hunc prætereá uirum.i.corpus animæ coniūctum : uel inferiorē animæ rōnalis motum de
pūerbi. domo Dauid eſſe conuenit / q māu fortis interꝑtatur. Animæ quippe deſiderio cœleſtis glīæ
ultimo. feruenti per oïa obſequens corpus ad fortia:iuxta ſapientis uerbū:manus apponere oportet.
Pſalmo Nec in coïbus/& leuioribus charitatis opibus ſe continere:dicente Propheta: Accingere gla
xliiii. dio tuo ſup femur tuū potentiſſime. Et alibi. Viriliter age cōfortetur cor tuū.& rurſus. Con/
Pſalmo fortamini/& uiriliter agite in lege domini.
xxvi. ¶Poſtremo aïam ipſam(ut ad ſublimiora charitatis opera conſcēdat) Mariā eſſe oportet illu/ A
i. Ma/ minatā ſcilicet gratia:& ueri luminis ſplendore:uelut maris ſtellam radiātem.i.oium uirtutū
cha.ii. claritate fulgentem:& proximos illuminātem: quēadmodum de illo ſacerdote per ſapiētiam
Eccli.i. dicitur:Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ:& quaſi luna plena in diebus ſuis lucet: & q̄ſi
Mat. v. ſol refulgens. Ad hoc Chriſtus loquens dicebat:Sic luceat lux ueſtra coram hoibus.ut uideāt B
Pſalmo bona opa ueſtra:& glorificēt patrē ueſtrū / qui in cœlis eſt. Hunc autem(qui alios illuminat) Triplex illu
cxviii. prius a domino illuminatum eſſe oportet. doctrina ſcilicet ſanctaꝝ litterarū / quēadmodum minatio.
Pſalmo p Prophetam dicitur:Declaratio ſermonum tuoꝝ illuminat. Item & profunditate charitatis
xxxiii. ac deuotionis accedendo per contēplationem ad deum : ſicut idem Propheta teſtatur dicens :
Pſalmo Accedite ad eū:& illuminamini. Et poſtremo p orationis aſſiduitatem deū deprecando ut lu/
lxvi. men ſciētiæ/& diſciplinæ nobis tribuat /dicendo cum propheta: Deus miſereatur noſtri & be
Pſalmo nedicat nobis:illuminet uultū ſuū ſuper nos. Et alio in loco. Faciem tuā illumia ſup ſeruū tuū.
cxviii. ¶Alia etiā ſignificatione Maria amaritudinem ſignificat:quæ omni homini pfecto eſt neceſſa
Eſai. ria ad recogitādum peccata ſua:ſine quibus nemo uiuere pōt. Propterea per prophetā dicit : C
xxxvi. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine aïæ meæ. Et paulopoſt. Ecce in pace ama/
Treno. ritudo mea amariſſima. Et alibi dicitur de pia aïa: Et ipſa repleta amaritudine. Et Dauid in per
i. ſona pœnitentis: Laboraui i gemitu meo/lauabo p ſingulas noctes lectū meū:lachrymis me/
Pſalmo is ſtratū meū rigabo. Hoc pacto Petrus poſt negationē cū dominus eum reſpexiſſet:nō ſolum
vi. culpæ grauiſſimæ reatū abſterſit: ſed amplioris gratiæ & meriti pmium promeruit:qa egreſ/
Lucæ. ſus foras fleuit amare. de his quoq; in euangelio dicitur: Beati qui nunc lugent/ quoniā ipſi cō
xxii. ſolabuntur. Hanc igitur animam a ſæculi uoluptatibꝰ/ cōcupiſcentiiſq; abſtractam:uirtutum
Matt. v. prerogatiua inſignem /& bonorū operum:ſanctæq; conuerſationis opinione redolentem:uel
doctrinæ excellentia pfulgētem miſerator /&miſericors dominus per inſpirationē interiorē :
aut interpellationem exteriorem:ut ad altiora atq; ſublimiora ſe accingat : exhortatur & di/
uerſis prouocat incitamentis. Et hoc quippe eſt ad Mariam ingredi angelum:ſpiritum ſanctū
Apoca. p gratiæ infuſionē animam iſpirare:quēdmodū in Apocalypſi dicitur: Ego ſto ad hoſtium/&
iii. pulſo:ſi quis audierit uocem meā & aperuerit mihi ianuam/introibo:& cænabo cum illo.& in
Io. xiiii. euangelio:Si quis diligit me:ſermonem meum ſeruabit:& pater meus diliget eum:& ad eum
Luce. xi ueniemus:& manſionem apud eum faciemus. Hoc et modo ingreditur diabolus/teſte euāgeli
Hiere. ſta/qui dicit:& aſſumit ſeptem ſpūs nequiores ſe:& ingreſſi habitāt ibi.& alibi. Intrauit mors
ix. per feneſtras noſtras ingreſſa eſt domos noſtras.
¶Et primū quidem angelus hic ad Mariam eo (quo ſupradiximus) mō ingreſſus placide atq; D
honoratiſſima ſalutatione illam aggreditur:cum dicit: AVE GRATIA PLENA. Textus.
Gene. Accendi enim tunc ſolent ad meliora piæ mentes cum ſua grata atq; accepta deo arbitrantur
xxii. eſſe opera ueluti ex Abrahæ patriarchæ admonemur ſacrificio. Propterea Chananeæ dixit
Mat. xv Chriſtus. O mulier magna eſt fides tua. Et Paulus Philomenem de multa charitate com/
mendat:ut ad maiorem alliciat. Hæc autem ſalutatio aut a diuina inſpiratione prouenire po/
teſt interius : aut per hominis miniſterium exterius. Nam & ſi gloriari in donis gratuitis : aut E
Lucæ. de operibus iuſtitiæ(quæ quis deo adiuuante impleuit) propriæq; attribuere uirtuti ſuperbia Quomodo
xviii. ſit : & ad interitum trahat : quemadmodum de Phariſeo legitur/qui gratias agens de ſe ipſo de diuia gia
apud Lucam gloriabatur. Beneficia tamen domini/quæ nobis per gratiam cōferre non de/ gl̄iari liceat.
i. ad Co ſinit cum humilitate recognoſcere:atq; cōmemorare:non ſibiipſi:ſed authori Deo gloriā tri
rint. xv. buendo:ingentis eſt meriti:nam & Paulus uas electiōis dicebat: Gratia dei ſum id quod ſum:
& gratia eius in me uacua non fuit:Sed abundantius in his omnibus laboraui:non ego autem
ſed gratia dei mecum: In hac ergo humilitate conſiderans fidelis anima/cui deus & uirtutē &
ſapientiā contulit/dum hæc a diuina bonitate recognoſcit deo gratias agendo & ſe indignam
iudicādo ſecum hæc loquitur: Aue gratia plena dominus tecum. Aue enim ſalutatiōis uſitatū
eſt uerbū:& triſtitiæ excluſionē ac proinde lætitiā ab alluſione uocabuli ſignificat. perinde eſt Textus.
Pſalmo ergo ac ſi intra ſe cogitans aïa dicat: gaude & lætare quia dominus miſericordiæ ſuæ multitu
lxxxix. dine te repleuit:& gr̄æ ſuæ largitate pueniт:quēadmodū Propheta dicit: Repleti ſumus mane

ideſt tempeſtiuæ miſericordia tua exultabimus & delectati ſumus. Et Ieſus ille filius Sirach. Eccſia/
Deo gratias agens dicebat: Multã inueni in meipſo ſapiẽtiã & multum ꝓfeci in ea: danti mihi ſtici ulti
Textus. eã dabo gl'iam. Et hoc eſt qd' i præſenti euangelio dicitur: Dominus tecũ.i.author tibi eſt oĩs mo c.
F boni p gr'am ꝑuenientẽ & coopantẽ: & ideo ꝓpheta canebat: Nõ timebo mala qm̃ tu mecũ es. Pſalmo
Mulier a mollicie dicta. ¶ Sequitur BENEDICTA tu in mulierib᷑. Mulier quippe a mollitie dicta eſt: propterea xxii.
cum fortitudini oppoſita ſit mollities: per ſapientem dicitur: Mulierẽ fortem quis inueniet? & ꝓuerbi.
alibi. Virum de mille unum inueni. mulierem ex oĩb᷑ non inueni. Iccirco inter mulieres.i.in ultimo.
ter humanæ fragilitatis participes ſe benedictã recognoſcens aĩa fidelis dicit fidenter gratia Eccſia.
dei me ꝑueniente atq; adiuuante mecũq; operante: benedicta ſum inter mulieres.i.recta & ſe xliii.
gregata ab immunditia humanæ fragilitatis: & ad ſanctæ cõuerſationis ſtudium conuerſa: ac
ſupra multos ẽt electos in diuinis mandatis exequendis roborata: quẽadmodũ Propheta ca/
G nebat: Super ſenes intellexi &c. Et Paulus de ſeipſo loquens: ſuperabũdauit inquit gratia do i.ad Thi
mini noſtri cũ fide & dilectione quæ eſt in Chriſto Ieſu. ¶ Exterius autẽ hæc angelica ſaluta mo.i.c.
tio prouenire hoc modo nõ abſurde dici poteſt: cum ſcilicet is qui odore puriſſimæ uitæ ſan/
ctæq; conuerſationis redolet: & ſapientiæ inſuper ac doctrinæ gratia reſplendet/per ſupiorẽ
ad pontificalẽ dignitatem aut prædicationis uel magiſterii officiũ uocatur. Illi enim ex humi
litatis profunditate ſe ſubtrahere a tanto onere forſitan cupienti: ab electoribus aut ab eo ſu/
periore (qui illius ordinãdi poteſtatem habet) dici ſolet. Quoniã te præ cæteris/quos cõſcien
tia noſtra ante oculos mẽtis noſtræ obiecit/diuina gratia plenũ: doctrina ſcilicet uitæ purita/
te & uirtutũ cæterarũ cumulo nouimus cõſpicuũ: Iccirco te/q̃tum humana fragilitas patitur/
huic iudicamus oneri præ cæteris idoneum. ſperãtes te utilem eccleſiæ fore: hoc enim pacto
H Ap'ſus Thimoteũ hortatur dicens recordationem accipiens eius fidei quæ eſt in te nõ ficta. ii. Ad
¶ Verum hanc ſiue interiorẽ inſpiratiõem: ſiue exteriorem exhortationẽ/qua fidelis anima Thi.i.
intelligit ſe gratia plenã iudicari/humilitas profunda/quæ potiſſima tantæ gratiæ fuit occa/
ſio/ſtatim refugit: & impfectum ſuũ conſiderans propriaq; peccata recogitans. Sine quibus
uiuere in hac lachrymarũ ualle nemo põt: dicente Apoſtolo: Si dixerimus ꝙ peccatũ non ha/ i.Io.i.
bemus noſmetipſos ſeducimus & ueritas in nobis non eſt. Ex hac cogitatione uel externa ex
hortatione cõturbatur: & ſe ſupra meritum extollere cogitatione ꝓpria uel aliena ſuggeſtiõe
metuens iuxta illud quod per Sapientẽ dicitur: Non te extollas in cogitatione aĩæ tuæ: tali ſa Eccſia.
lutatione iudicat ſe indignã: quẽadmodũ & Petrus cum dicebat: Recede a me quia homo pec vi.c.
cator ſum. & cũ Propheta intra ſe dicit. Quid eſt homo ꝙ memor es eius: aut filius hoĩs qm̃ Luc.v.
uiſitas eũ? & cum Centurione. Domine nõ ſum dignus ut intres ſub tectum meũ. Et cũ Eliza Pſalmo
Textus. bet. Vnde hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me. qd' paulopoſt noſter Euãgeliſta cõme viii.
morat. Turbatur igitur ſancto timore & intra ſe prius q̃ loquatur: cogitat qualis eſſet iſta ſa Mat.vii
lutatio.i. unde hæc cogitatio interior uel exhortatio & laudatio proueniat exterior: ueluti & Pſalmo
Propheta dum dicebat. Turbatus ſum & nõ ſum locutus. Et in hac ſancta cogitatione ſua (ut lxxvi.
prædixi) peccata & ante actæ uitæ errata pia mente reuoluens cũ eodem Propheta dicit. Co/ Ibidem
gitaui dies antiquos ſcilicet uitæ meæ quæ fuit in peccatis: & annos æternos id eſt pœnã/quã Abac.
I peccata mea meruerunt/in mente habui/unde tanta gr'a me plenum iudicare non præſumo᷑. iii.c.
¶ In hac ergo parte duæ notãtur aĩæ fidelis uirtutes eximiæ: uerecundia ſcilicet ex profunda Pſalmo
humilitate proueniens. Cum ad tam glorioſæ cogitationis aut exhortatiõis auditum turbat᷑. xxxviii.
Quẽadmodũ ille qui dicebat: Domine audiui auditũ tuum & timui. Et rurſum. Audiui & con Eccſia.
turbatus eſt uẽter meus a uoce cõtremuerũt labia mea. Et alibi. Obmutui & humiliatus ſum. xx.
Et prudentia ſingularis dũ prius q̃ reſpondeat: cogitat qualis ſit iſta ſalutatio. Prudentis ſane Iaco.i.
eſt nõ ſtatim reſpondere: ſed prius qd reſpondendum ſit cogitare. Propterea per ſapientem
dicitur: Homo ſapiens tacebit ad tempus. Et Apoſtolus: Sit autem omnis homo uelox ad au/
K diendum: tardus autem ad loquendum.
¶ Neq; tamẽ hanc ſalutationem Maria licet turbata repulit: ſed qualis eſſet cogitauit. Anima
ſiquidem timorata q̃uis ex humilitate ſe indignã tantæ gratiæ prærogatiua debeat iudicare: ii. Ad
ubi tamẽ ad perfectiora ſe uocari cõſpicit: non ſtatim hãc uocationẽ a ſe reiicere debet: ſed pri Cor.xi.
us cogitare: an ex aliqua forſitan dæmonis ſuggeſtione procedat/qui ſe in angelum lucis plæ
rũq; transfigurat/an ex diuina potius inſpiratione: diiudicare ſicut & alibi: Maria cõſeruabat Luc.ii.
& cõferebat i corde ſuo quæ de illa & eius filio dicebantur. Sic enim faciens & diuinæ ſe ſubii/
ciens uoluntati a domino confortabatur: quemadmodũ & hic angelus uel homo dei miniſter:
aut ipſa diuina inſpiratio huius titubãtis animæ humilitate perſpecta: ne nimia propriæ fragi
litatis opinione tepeſcat: & ad ſublimiora cõſcendere nõ confidens: diuinæ uocationis gratia
defraudetur:

defraudetur rurſus eam pulſat eiq; animum/& cõfidentiam præbet.myſteriumq; aperit/quo
ſpeciali atq; ſingulari prærogatiua miſericors & miſerator Dominus p interiorem inſpiratio
nem aut p Angeli/uel hoīs miniſterium titubantem amplioris meriti/& gratiæ capacem de/
nunciat:Cum dicit : NE TIMEAS MARIA : inueniſti enim gratiam apud deum:ac ſi Textus. A
aperte diceret:Noli fidelis anima præ timore/& diffidentia te continere in mediocribus : ſed
accinge fortitudine lumbos tuos : & ad ſublimiora te diſpone.Hæc eſt enī Dei uoluntas q te
gratuitis bonis infinita bonitate ſua dignatus eſt cumulare:& ob tua qualiacũq; merita ſibi ſo
li cognita dignam ſua gratia iudicauit:quo loquẽdi genere Deus ipſæ & alibi per Prophetam
Pſalmo xliiii. uiro iuſto/& electo utitur/dicens/ Vnxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ cõſortibus tuis . Et ad
Eſaiam:Dedit te ĩ lucem gentiũ/ut ſis ſalus mea uſq; ad extremum terræ.Nã qui impfectoꝝ
Eſa . xlix. deſideria dignãter inflãmat/quãdoq; ad perfectionem roborat.Atq; ut de diuina repromiſſio
ne ſit hæc aīa fidelis certior:ſubiungit : ECCE concipies in utero/& paries filiũ/& uocabis Textus. B
Io . xxi. nomen eius Ieſum.Qui enim p fidei ſublimitatem ad cõtemplationem diuinoꝝ ſalutis nr̃æ
myſterioꝝ altius trahitur:deum cõcipere in mente ſua dicitur.Et quẽadmodum Maria uirgo Qui ē ĩ cha
carnaliter Chriſtũ ex puriſſimis ſanguinibus p diuinã operationem cõceptum : & formatum ritate conci/
uirginali effudit utero:ſic aīa fidelis per profundam contẽplationem tam arcana myſteria fi/ pit Chriſtũ .
Matth . xii. de cõcipiens/parturit abſq; ulla mentis corruptione Ieſum/hoc eſt Saluatorẽ:quia credendo
ex toto corde ſalutem ſibi comparat ſempiternã.& per opa charitatis fideliter gradiẽdo ma/
Eſa . xxxviii. ter ſaluatoris ex eius teſtimonio efficitur/dum dicit:qui facit uoluntatem patris mei/q in cœ
lis eſt/ille frater meus & mater eſt.& hoc quippe eſt:qđ per Eſaiã dicitur:A facie tua domine/
ideſt a tua cognitione cõcepimus/& quaſi parturiuimus & peperimus ſpiritũ ſalutis.Nam &
Maria fælicius cõcepit Chriſtum mẽte per fidẽ : q̃ corpore per carnis aſſumptionẽ. Propterea
Lucæ.xi Chriſtus ipſe Saluator noſter dum ad eum mulier de turba in hæc uerba prorupiſſet : Beatus
uenter qui te portauit:& ubera quæ ſuxiſti:cõfeſtim reſpõdit.Quinimo:beati qui audiũt uer/ C
bum dei : in mente ſcilicet cõcipiendo:& cuſtodiunt illud:per cõtemplationem/uel opationẽ/
qđ eſt parere.Elizabeth quoq; nõ ob eã rẽ Mariã dixit beatã.ꝙ Deũ cõcepiſſet/Sed ꝙ oraculo
Eſa . xxvvii. credidiſſet.Hinc de his qui cõcipiunt tantũ per auditũ:nec pariunt p operationem/uel cõtem/
plationẽ:loquitur Eſa.propheta dicens:Filiũ mei uenerũt uſq; ad partum/& nõ eſt uirtus pari
Luc.viii endi.Et hi ſunt de quibus Saluator ipſe dicit/ꝙ cũ gaudio recipiunt uerbũ dei:ſed p diabolũ/
Pſalmo cxxvii. aut ꝓprias cõcupiſcentias eradicatur a mentibus eoꝝ:aut ſuffocatur.Filii etenim noſtri ſunt/
bonæ operatiões noſtræ:de qbus in Pſal.Filii tui ſicut nouellæ oliuaꝝ in circuitu mẽſæ tuæ.
¶ Poteſt & hoc uerbum:Ecce concipies/& paries filiũ/& uocabis nomen eius IESVM ad D
eos(de quibus prædixi)cõgrue referri.qui ſcilicet ad officiũ prædicationis uel prælaturæ uo/ Filii dicũtur
Ad Thimo. iiii. cantur.Hi enim doctrina/uel exemplo:aut exhortatione: aliiſq; modis/quos ad Thimoteum qui in fide &
ſcribẽs Apoſtolus cõmemorat/dicẽs: Argue/obſecra/increpa/fideliũ aīas a uitiis ad uirtutes : charitatꝫ opi
Pſalmo xliiii. a uia dãnationis/ad uiã ſalutis conuertentes:concipere illos & parere dicũtur Saluatori : & hĩ bus iſtruunt
ſunt de quibus Propheta dicit.Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii.& alibi.Filii ſeruoꝝ tuorũ
Pſal.ci . habitabunt.& in ꝓuerbiis:Corona ſenum filii eoꝝ.& Paulus ad Galatas ſcribẽs: Filioli/quos
ꝓuerbi. xvii. iterum parturio donec formetur Chriſtus in uobis. & ad Corin.in Chriſto enim Ieſu p Euan
geliũ.Ego uos genui:imo & Ieſum ĩ cordibus credẽtiũ peperiſſe haud incõgrue dici poſſunt.
Ad Galat.iiii. quaſi enim parit dominũ:qui cordi audientis infundit:& mater eius efficitur prædicando: ſi p
eius uocem amor domini in proximi mente generatur.Hi ergo filii p fidem & charitatẽ Deo
Eccleſi. xliiii. geniti/& in lucem ꝓducti Ieſus uocantur.i.Saluator/quia & ipſi aliis quoq; cauſam ſaluatio/
nis præbent/qui dicũtur filii filioꝝ uel etiã nepotes:de quibus dicitur:Hæreditas ſancta nepo
Pſalmo cxxvii. tes eorum:& in Pſal.Et uideas filios filiorum tuoꝝ.Vel etiam eorũ ſcilicet prælatorũ docto/
rũ & prædicatoꝝ filii.i.ſancta opa per quæ alii ſaluantur Ieſu nomen conſequuntur.
¶ Cæterum quo magis ad hæc officia publica/quæ multis prodeſſe poſſunt/aut ad religionẽ/ E
uitãq; contemplatiuã:hæc anima timorata erigatur:atq; alliciatur:nõ Ieſum ſimpliciter/hoc
eſt ſaluatorem/eos parituros diuina bonitas/eiuſue miniſter denunciat: ſed multa inſup gra
tiæ:& gloriæ amplioris dona ex hac perfectiore uita/conuerſationeq;/ſiue cõtemplatiua/ſiue
actiua promittuntur:cũ dicitur. HIC ERIT MAGNVS / & filius altiſſimi uocabiť. Textus.
ac ſi aperte diceret:non ſolum ex hac ſuperabundantia charitatis æternã tibi ſalutem cõpara/
bis:ſed hic Ieſus.i merces:& retributio beatitudinis tuæ magna erit:& faciet te æterni dei fi
Ioan.i. lium/& Chriſti eius unigeniti cohæredẽ:teſte Ioãne q dicit. Quotquot autẽ receperunt eũ/
Ad Ro. viii. dedit eis poteſtatem filios dei fieri: Et clarius Paulus. Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit ſpiri
tui noſtro/ꝙ ſumus filii dei:ſi autẽ filii & hæredes:hæredes quidẽ dei: cohæredes aũt Chriſti.

Textus. ¶ Sequit᷑. Et dabit illi dn̄s ſedē Dauid pr̄is eius. Ad Dauid qppe ī pſona Chriſti dr̄: Si cuſtodie Pſalmo
rit filii tui teſtimōia mea: & hæc q̄ docebo eos: & filii eoꝝ ſedebūt ſup ſedē tuā. Sedes igit᷑ Da cxxx/
uid.i.regnū btitudīs æternæ oib⁹ ꝓmiſſa ē q ipſi⁹ Da. ueſtigia imitātes diuia mādata cuſtodiūt. viii.
F ¶ Sequitur Et REGNABIT in domo Iacob: id eſt cū electis/ & ꝑdeſtinatis in æternum. ac ſi
dicat. Si hæc/ quæ ſunt ſublimiora perfeceris/ patriarcharum/ prophetarū/ apoſtolorum/ ſan/
ctorūq; martyrum/ gloriæ te coæquabo: ſedebiſq; ī ſolio æternæ beatitudinis cum illis: ac cœ
leſtis regni præcipua/ & quæ perfectiſſimis tantum debetur corona donaberis. qua per con/
templationem diuinæ maieſtatis clariorem/ atq; perfectiorem/ quæ per domum Iacob ſigni/
G ficatur/ ſine fine frueris. Qui enim cōtemplatiōi uacāt: cū optimam partē elegerint: ampliori
Contēplatio qd tribuat. gloria procul dubio perfruuntur. Vnde & Ioannes/ qui contemplatiuæ uitæ quemadmodum
& Maria typum geſſit/ plus cæteris a domino diligebatur. Similiter/ qui mandata dei ſeruant
& alios ſeruare docent/ ii cæteris in cœlorum regno maiores fore a domino perhibentur. Matt.v.
iccirco per ſapientē dicitur. Qui ad iuſtitiam inſtruunt multos/ fulgebūt ſicut ſtellæ in perpe Daniel.
tuas æternitates: & quemadmodum ſtellæ omnes non eiuſdem ſunt claritatis: ſed plæræq; cæ xii:
teris ſunt clariores: ſic iter electos in patria/ eſt beatitudinis diſtinctio/ teſtante Apoſtolo Pro Ad Co/
pterea Chriſtus ipſe dicebat: In domo patris mei manſiones multæ ſunt: q̄ aūt hi.ſ.electi re rint.xv.
gno potiantur æterno Scriptura teſtatur expreſſe. Ait enim Sapiētia. Iudicabūt iuſti natiōes/ Ioan.
& dominabunt᷑ populis. Et iterum. Iuſti autem in perpetuum uiuent. Ideo acceperunt regnū xxiii.
decoris/ & diadema ſpeciei de manu domini. Et apoſtolus dicit. Si tolerabimus/ & conregnabi Sapien.
mus. Et Io. ī Apocalypſi: Qui lauit nos a peccatis noſtris ī ſanguie ſuo/ & fecit nos reges & ſa iii.
cerdotes: Idq;/ qd̄ oīa longe ſuperat teſtimonia/ Saluator ipſe: teſtat᷑ qui prædeſtinatis in illo Sapi. v.
tremendo iudicio ſe dicturum prædixit: Venite benedicti patris mei/ & poſſidete regnū quod ii. Ad
uobis paratum eſt a cōſtitutione mundi. Quod ſane æternum/ & ſine fine fore: cum alibi ſæ/ Thy.ii.
pe: tum per Prophetam/ his uerbis ſpiritus ſanctus affirmat: Nouit dominus uiam immacu/ Apocal.
latorum & hæreditas eorum ſine fine manebit. i.c.
Textus. Sīe fine plus importat q̄ i eternum. ¶ Propterea & euangelii noſtri: tex. poſteaq̄ dixit Et regnabit in domo Iacob ī æternū: ſubi un Matth.
xit: ET REGNI ei⁹ nō erit finis. Quod ſane maiorē æternitatē ſignificare uidet᷑: plærūq; enī xxv.
poſt illud uerbum. In æternum ſcriptura ſubiungit. & in ſæculum ſæculi. quod exponitur in Pſalmo
æternum.i.dum durabit præſens eccleſia. & in ſæculum ſæculi.i.iu futuro ſæculo. Perinde eſt xxvi.
igitur hoc loco/ ac ſi dixiſſet: Regnabunt iuſti in præſenti eccleſia/ q̄ diu mundus hic ſtabit. Pſalmo
Quoniam laudabuntur opera eorum ſancta: iuxta quod dicit Sapientia. Laudem eorum an xliiii.
nūciat eccleſia: uel ſuccedent illis ſimiles eorum ducti exemplo Et deinde poſt iudicium ex/ Eccleſi.
tremum in futuro ſæculo ſine fine. Quod clarius Sapiens exprimit/ dicens. Semen ipſorum xliiii.
propter eos manet uſq; in æternum. & nomen eorum uiuet in generationes & generationes
¶ Tot autē tantiſq; repromiſſionib⁹/ ſacræq; ſcripturæ teſtionūs: necdū ſatis cōfirmata humi
Textus. Vir a uirtu/ te. lis & charitate feruēs anima: ad tam ardua aggredienda/ non ſe ſatis cōſtantem atq; idoneam i. Re.ii.
iudicans propriis diffiſa uiribus reſpōdet. QVOMODO fiet iſtud quoniam uirum non co Eccl.vii
gnoſco: Virum enī a uirtute/ ſeu uirilitate dictum nemo ambigit. Iuxta quod per Prophetā Eccleſi.
dicitur: Non in fortitudine ſua roborabitur uir. Et ſapientia. Virū de mille unū reperi. Et ali/ xliii.
bi. Melior eſt iniqtas uiri: q̄ mulier benefaciens. Iccirco ad uitæ contemplatiuæ ſolitudinem in Pſalmo
uitata hæc fidelis anima/ ſublimitatem/ atq; difficultatem tātæ rei. naturæq;/ & conditionis ꝓ cxxx/
priæ fragilitatem conſiderans: uocanti deo ſumma cū humilitate reſpōdet: Imperfectū meum viii.
uiderūt oculi tui. Quis igitur ego ſum qui aduerſus principes tenebraū harū/ cū quibus con Ad Ga/
tinua nobis eſt colluctatio præualere poſſim. Item & contra carnis cupiditates: quæ concupi/ la. v. &
ſcūt aduerſus ſpiritū: & qbus ſe ſpiritu ſancto repler⁹ Ap̄ſ uexari profitet᷑. Ad doctrinæ aūt/ ad ephe
ſeu ꝑdicationis/ uel ꝑlaturæ munus inuitat⁹/ pari quoq; timiditate reſpondet cū Moyſe Quis ſi.vi.
ego ſum qui portē uerba tua corā Pharaone: & cum Hiere. Ah ah domine neſcio loqui. & cū Exo.iii.
Dauid. Dn̄e probaſti me & cognouiſti me/ quia non eſt ſermo: in lingua mea cap.
¶ Ad quod pius & miſericors dn̄s hanc diffidentiā non ex puſillanimitate: aut rerū tēporaliū Hiere.i.
cupiditate aliqua prouenire cognoſcēs: ſed ex profunda potius humilitate omnem ab ipſa fi/ cap.
deli anima timiditatem diffidentiamq; amputare uolens/ efficaciori. cohortatione reſpōdet. Pſal. c/
Textus. SPIRITVS ſanctus ſuperueniet ī te/ & uirtus altiſſimi obūbrabit tibi. Perinde ac ſi diceret: xxxviii.
Noli chariſſima filia ex diffidentia ꝓpriæ uirtutis tātæ perfectiōis/ ad quam uocaris gratiæ re i ad Thi
pugnare: quēadmodū & Apoſtolus ad Thimo. ſcribens dicebat. Noli negligere gratiam quæ mo. iiii.
eſt in te: & alio in loco. Propter quam cām admoneo te: ut reſuſcites gratiam dei quæ in te eſt. ii. Ad
Vel iuxta euangelicā doctrinam dici poteſt. Noli ī terrā abſcōdere datū tibi ad negociandum Thi.i.
a Domino

Eccleſi. a Domino talentum.non enim tua hæc ſunt agenda uirtute:ſed poſtea ꝗ id/quod tuarum eſt
ii. uirium/ferre prompto decreueris animo:iuxta ſapientis admonitionem dicentis.fili accedens
Pſal.l. ad ſeruitutem dei ſta in iuſtitia/& timore:& præpara animam tuam ad tentationem.Spiritus
ſanctus/quem in ſuis Propheta uiſceribus renouari cupiebat ſuperueniet in te & in uiam te
rectam deducet:id eſt noua quotidie aduerſus carnis & dæmonum tentationes auxilia ſubmi
i. ad Co niſtrabit:qui per apoſtolum dicit.fidelis eſt autem deus qui nõ ſinet uos tentari ultra id quod
rint.x. poteſtis:ſed dabit etiam cum tentatione prouentũ.In eo igitur ſpem repone tuam:qui per ꝓ
Pſal.lv. phetam dixit.Iacta cogitatum tuum in Dño & ipſe te enutriet nec dabit in æternum fluctua/
Pſalmo tionem iuſto.& alibi.dabit uirtutem & fortitudinem plebi ſuæ.i.electis ſuis quos inſcrutabili
lxvii. æternæ mẽtis iudicio ad gl'iam ꝑdeſtiauit æternã.Illis uero/qui ad ſacerdotium uel docẽdi aut
Exo. iiii ꝑdicandi miniſteriũ inuitantur/illud dicit':qđ Moyſi ſeruo ſuo/a deo dictũ eſt.perge ego ero
Hiere.i. in ore tuo:& docebo te quid loqueris.& Hiere.ecce dedi uerba mea i ore tuo & omnia ad quæ
Pſal.lx. mittã te loqueris.Idem & Pſalmiſta confirmat dicens:Aperi os tuum & implebo illud. & rur
Pſalmo ſus..intellectum tibi dabo & te inſtruam in uia qua gradieris:firmabo ſuper te oculos meos.
xxi. Quod & Chriſtus apoſtolis ſuis eodem timore correptis promiſit dicens. cum ſteteritis ante
Matt.x. reges & præſides nolite cogitare quomodo/aut quid loquamini:dabitur enim uobis i illa ho
ra quid loquamini:& ad prælatos quidem/quibus præter doctrinam caſtigatione etiam & ob
Eſa.xli. iurgatione opus eſt/in perſona eiuſdem prophetæ dicitur. ne declines quia ego deus tuus cõ
fortaui te & auxiliatus ſum tibi.& ſuſcepit dextera iuſti mei ecce confundentur:& erubeſcent Textus.
omnes qui pugnãt aduerſum te. ¶ Propter hoc ſubiicitur in textu. & uirt' altiſſimi obũbra/ A
bit tibi.i.uelut umbraculũ te ꝓteget ſicut i pſal.dicit'.Scapulis ſuis obũbrabit tibi:& ſequitur Textus.
nõ timebis a timore nocturno:a ſagitta uolante per diem:neq; a dæmonio meridiano. Quod
pſal.xc. perinde eſt acſi diceret omnem tentationem mundi:ſcilicet carnis:& dæmonum deo prote/
pſal.cxl gente poteris ſuperare.& hæc eſt nubes quam expandit deus in protectionem & umbraculũ
& Exo. hebreorum:& protectio:quam Propheta a deo poſtulabat dicẽs ſub umbra alarum tuarum
ix.&.x/ protege me:a facie impiorũ qui me afflixerunt: & de ãia iuſti dicitur:ſub umbra eius quem
iii. cap. diligit anima mea ſedi.
pſalmo ¶ Sequitur in textu IdEO q; & quod naſcetur ex te SANCTVM uocabitur FILIVS dei:In Textus.
xvi. quo quidem notandum eſt:ꝙ non ſine miſterio cum prius iam dixiſſet hic erit magnus & fi/
Cãti. ii. lius altiſſimi uocabitur:& dabit illi domi us ſedem Dauid: & quæ ſequũtur.Rurſus poſt inter
rogationem Mariæ commemorat:ꝙ filius dei uocabitur:ꝗꝗ filius altiſſimi nõ de alio ꝗ de deo B
intelligi poſſit.Verum enimuero quantum nobis dominus aperire dignatus eſt: iccirco hoc/ Maria diuĩa
quod proxime diximus/Mariæ reſponſum eſt.quoniam ea/quæ prædixerat angelus/ omnia myſteria nõ
ad regnum terrenum Maria ad huc diuini ignara cõſilii referebat:filium ꝙ ſibi ex uirili com pfecte agno
plexu naſciturũ pronũciari exiſtimabat:qui regnum iudæorũ temporale ſuſcitaret atq; erige/ uit priuſꝗ ſa
ret:illudq; per manus ad ſucceſſores ſuos uſq; in finem mundi magna cum gloria tranſmit/ lutaretur ab
teret.Nec eam mouebat.ꝙ filium altiſſimi illum uocandum angelus prædixerat:Nam ſcriptu Angelo.
ras frequenter legerat in quibus iuſtos/dei filios appellari didicerat.iuxta illud:ego dixi dii
pſalmo eſtis & filii excelſi oẽs.& præſertim Dauid/in cuius locũ hũc ſucceſſurum angelus dixerat/
lxxxi. a deo ſe filium uocatum cecinit:cum dixit/dñs dixit ad me filius meus es tu . Licet allegorice
pſal.ii. de Chriſto intelligatur:quem ſenſuum necdum Maria noſſe poterat.Sed ubi angelus illius
tum humilitatem:tũ prudentiam ex prima taciturnitate perſpexit.& deinde ex ſubſecuta in/
terrogatione ſeruãdæ uirginitatis coniũctum cum obediẽdi/uoluntate deſyderium:clarius il
li tanti ſacramenti aperuit arcanum & ꝙ non ex uirili ſemine concipiendus eſſet puer:ſed
ex ſpiritu ſancto/aperte ſignificauit.& proinde ſubinfert:ideoq;:ideſt ex quo ſine uiri opatio
ne:ſed ex ſola diuina uirtute conceptura es:quod naſcetur ex te ſanctum id eſt purum & ab
Ioan. i. oñi humana labe mundum:uocabitur filius dei:non per gratiam & adoptionem quẽadmodũ
Dauid & cæteri:ſed ꝑ naturã æternã.ſ.& tẽporalem gñationem. Vidimus eñ/ut Euãgeliſta
teſtatur/gloriam eius/gloriam ꝗſi unigeniti a patre. ¶ Qua in re notandum eſt ꝙ quanto C
diligentius atq; frequentius diuina perſcrutamur atq; inquirimus:tanto maior illorum a deo Quærẽti di
puer.ii. nobis itelligentia tribuitur . propter quod Propheta dicit:ſi quæſieris ſapientiã/& ſicut the/ ligenter ar/
pſalmo ſauros effoderis eã:tunc intelliges timorem domini & ſcientiã dei inuenies: & Dauid ille ſan/ cana Dei da
cxviii. ctiſſimus cũ prius dixiſſet in toto corde meo exquiſiui te:& in corde meo abſcõdi eloq a tua: tur' intellige
& pleraq; id genus alia:poſtea gratiam cõſecutus deo ſe humilians dixit: ſuper omnes docen re.
tes me intellexi : quia teſtimonia tua meditatio mea eſt, ſuper ſenes intellexi ; quia mandata
tua exquiſiui .

Moralitas. ¶ Ad ſenſum igitur moralem prædictorũ uerborũ ab angelo pronunciatorum redeuntes ita
nobis ad præcedentia cõſonare uidentur: cum enim animæ fideli declaratum proxime fuerit/
non propria uirtute: ſed diuina potius gr̃a/bonitateq; ꝑuenire fortitudinem & conſtantiá ad
perferendas tentationes in uia contemplatiua neceſſariam: uel ad diuina perſcrutanda ſecre
ta ſpiritualem intelligẽtiam/& docilitatẽ: aut etiam prudentiam/& ſapientiá ad docendos &
regẽdos alios in uita actiua perfectiori: opportune ſubinfertur. QVOD quicquid ab illa fi/
deli anima a deo electa natum fuerit SANCTVM id eſt quicquid contemplando. aut operá/
do fecerit egregium perfectum & magnificum: non eſt ad humanam uirtutem/ſed ad diuiná
gratiam penitus referendum. & ideo congrue FILIVS hoc eſt uirtus/& ſapientia dei nominá
dum. Non enim ſumus ſufficientes aliquid cogitare ex nobis/uelut ex nobis: ſed ſufficientia
noſtra ex deo eſt: & apud Io. Saluator ipſe dicit. qui autem facit ueritatẽ/uenit ad lucẽ. & mani i. ad Co
D feſtantur opa eius: quæ in deo ſunt facta. Propterea propheta canebat. Non nobis domine nõ rinth. i.
nobis: ſed nomini tuo da gloriá. ¶ Cum autem diuina bonitas/infinitaq; clæmentia humanæ ii. ad Co
fragilitatis ſcrutatrix/ſatis ſuperq; illá diuinorum ſecretorum minime capacẽ intelligat: nec rin. iii.
doctrina ſimplici/ſeu narratione tá occultarũ rerũ ad illarũ agnitionẽ trahi poſſe: adminicula i. Io. iii.
ẽt plerunq; ꝑ perſonarũ merito & intelligendi deſyderio ad itelligẽtiá: noſtrá adhibere ſolet. Pſalmo
Propterea & materialibus/uiſibilibuſq; rebus diuia comparans & humana/ut ita dicam linga cxii.
nullo neq; ſermone/neq; cogitatu compræhenſibilia differens. quæ ſcilicet oculus non ui/
dit/nec auris audiuit/nec in cor hominis aſcendit. & per parabolas atq; ſimilitudines rerum
inſcrutabiliũ arcana manifeſtat. iuxta quod apoſtolis ſuis Saluatorem ipſum dixiſſe legimus: Eſa. lx/
Vobis datum eſt noſſe myſterium regni dei: cæteris aũt non niſi in parabolis. Ita etiam titu iiii. & i.
bantes animos: ſed diuina/cæleſtiaq; affectantes. non ſolum explanatiõe rerũ propoſitarum: ad co. ii.
ſed comparatione etiam aliarum ad ſalutaria capeſſenda dignatur inducere. Sic enĩ phariſeũ Lucæ.
poſt enarratam fabulam duorum debitorum/exemplo quoq; rei geſtæ inſtruxit dicens: Vi/ viii.
des hanc mulierem & quæ ſequũtur. & diſcipulis ſuis cũ de extremo iudicio loqueretur exem/ Luc. vii.
plum/& ſimilitudinem dedit ficulneæ. & hiſdenique ſimilitudinibus ſeu comparationibus ple/ Matth.
E na ſunt euangeliorum uolumina. xxiiii.

¶ Sed hoc loco titubanti Mariæ/quo magis diuino fidem præſtaret oraculo exemplum attulit
Textus. ſenioris fœminæ/quæ præter omnium expectationem cõceperat. & ſexto iam mẽſe fœta par
Elizabeth tui proxima cernebatur: & ECCE inquit Elizabeth cognata tua & ipſa cõcepit filiũ in ſenectu
quid. te ſua. Nomẽ in primis nõ uacás myſterio: & ꝙ cognata ſit exprimitur. Elizabeth enĩ dei mei Gene. i.
F ſeptima/uel deus meus cognouit ab Hebræis interpretatur: ꝑ ſeptimá enim requies nobis ſi/ Lucæ.
Septima re/ gnificatur: quia ſeptimo die ab omni opere deus ipſe quieuit: unde apud Lucam dicitur: Sex xiii.
quiem ſigni dies ſunt in quibus oportet opari non in die ſabbati. per hanc igitur pœnitentes & ad deum Eſa.
ficat. conuerſi deſignantur: in quorũ mẽtibꝰ Deus ipſe requieſcit ſicut ſcriptũ eſt: ſuper quẽ requi/ lxvi.
eſcet ſpiritus meus niſi ſuper humilem & contritum ſpiritu: & hæc eſt de qua propheta loq/ Pſalmo
tur: quoniá elegit dominꝰ ſion. i. eccleſiá fidelium & ad fidẽ conuerſorum elegit eam in habita cxli.
tiõem ſibi. & ſequitur. Hæc requies mea i ſæculum ſæculi. Quod & Chriſtus ipſe exẽplo nos Luc. xix
docuit manifeſto dum Zachei publicani pœnitẽtis domũ q̃ hypocrita cuiuſq̃ phariſei ad re/
fectionem ſuá & reqem maluit eligere. Hos quoq; ſcd̃um aliam huius nois interpretationem
cognouit quos per bonorũ operum fructũ ad ſe cõuerſos elegit. ad reprobos quippe dictur ꝰ Matth.
eſt neſcio uos. Iuſtorũ aũt ſe uias nouiſſe per Prophetam ꝓnunciat. Quod & apoſtolus his te xxv.
ſtatur uerbis. ſiquis diligit deum hic cognitus eſt ab eo. & rurſus nouit dñs qui ſint eius. & Sal Luc. xiii
G uator ipſe/cognoſco oues mea. ¶ Huic igitur animæ iam diuia admonitione ſatis ad ſuperno Pſal. i.
rum deguſtationem inuitatæ/& propriarũ culparum/improbæq; fortaſſis aliquando uitæ re/ i. ad Co
cordatiõe de ſua uirtute: diffidenti poſt alias quas prediximꝰ/exhortatiões atq; ſuaſiones/exẽ rin. viii.
pla aliorum affert: quos ab impuriſſima ad pfectiſſimá uitam tráſmigrare omnibꝰ innotuit: & Ioan. x.
hos qdẽ nõ diuerſis a nobis ſenſibus nõ diuerſa aiæ uirtute: ſed hiſdẽ/quibus & nos/ab oĩm
creatore deo donatos: & naturæ & cognitiõis: & intellectꝰ: & liberi arbitrii potentiis. Propter/
Textus. ea dicit COGNATA TVA. i. eiuſdem tecum naturæ & cõditionis. Sed in eo ab hac timora/
ta anima differentes/ꝙ cum hæc paucis: & iis quidẽ pro cõditione fragilitatis humanæ: & in
aliorũ cõparatione leuibus pc̃tis aliqñ fuerit obnoxia: illi ad multá ætatẽ uſq; oĩm flagitiorũ
gñe cõtaminati fuiſſe memorant: Sed tandem ad pœnitentiam diuina inſpiratione reuocati
uberiores ſuæ cõuerſionis fructus i Eccleſia dei reddiderunt. Hoc eſt em̃ qd̓ dicitur: Elizabet
Textus. in ſenectute ſua concepiſſe: pc̃tõrẽ ſcilicet poſt actam in pc̃tis diutiſſime uitam per pœnitẽtiæ
ſacramentum ad dei. & ſuarum culparum agnitionem eẽ conuerſum/atq; itemeratæ fidei/&
pfectæ

Pſal.vii pfectæ charitatis excellētiā mēte cōcipiēdo digna poſtmodū fidelib⁹ opa edidiſſe. Nā & pctō/ A
Pſalmo res ſenibus æqparanť. Propterea p Prophetā dr: inueteraui inter oēs inimicos meos. qm̄ tacui Pctōres dicū
xxxi. non confitēdo. ſ. pctā mea. inueterauerunt oīa oſſa mea. & rurſus filii alieni inueterati ſunt. & tur ſenes &
Pſalmo Apl's quod antiquatur/ & ſeneſcit ꝓpe interitū eſt. ꝓpterea Daniel ad iniquū iudicem dicebat: inueterati.
xvii. inueterate dierum malorum. & Paulus: expoliantes ueterem hoiem. ⁋ Sed poſteaq̄ ad fidē cō
Ad he/ uerſa dignos penitentiæ fructus attulit & gr̄a dei meruit illuſtrari/ q̄ i ſterilitate ab iuuentute
bre.iii. uſq; ad ſenium proceſſerat/ efficiť multorum mater. de qua per ꝓphetam diciť/ qui habitare
Danie. facit ſterilem in domo/ matrem filiorum lætantē. De qua etiam apoſtolus meminit dicēs. Leta
xiii. re ſterilis q̄ nō parturis/ quia multi filii deſertæ huic itaq; / ad quam oīs ſermo noſter ptinet/
Ad col. timoratæ & formidoloſæ aīæ/ q̄ ad cōtemplationis/ uel perfectioris operationis ſublimitatem
iii. & ad ingredi formidat/ per ſpiritū ſanctū illorū exempla proponuntur: q ex maxima turpitudine
ephe.iiii & nequitia ad ſummū contemplationis/ & pfectioris opatiōis gradum puenerunt. Inter quos
Lucæ. Maria magdalene abſq; ulla controuerſia obtinet principatum. quæ cū ſeptem dæmonibus/
viii. per quos uniuerſa peccatorū genera deſignanť/ obſeſſa eſſet: tanta deinceps poſt peractam
pœnitentiā charitate flagrauit: ut præ cæteris mulieribus excepta matre a redēptore nr̄o dile
Marci. cta fuiſſe perhibeať: uſq; adeo qdem/ ut eam a ſororis/ & apoſtolorum obiurgatione/ atq; de/
xiiii. tractione/ & imputatione defendiť: & optimam partem illam elegiſſe/ q̄ ab ea non auferretur
Luc.vii. ꝓnūciauerit Maria quoq; ægyptiaca poſtea q̄ magnam uitæ partē in oīni turpitudinis genere
exegerat/ nonne angelis pœne ſimilē deinceps reliquā egit/ Quod ſane & de aliis pleriſq; ec
cleſiaſticæ nobis teſtificanť hiſtoriæ. Sed Matthæū ex Theloneo ad apoſtolatū perueniſſe: ipſa
Lucæ. v nobis Euāgelica ꝓhibet lectio. ⁋ Hic aūt non tantū iis exēplo eē debet: q ad contēplatiuam: B
Matt.ix ſed & iis qui ad actiuā uitam inuitantur Quippe q in aliorum ædificationem nō ſolū ꝑdicatio
ne/ & exemplo: ſed & ſacri euāgelii deſcriptione maxime profecit. Sed multo magis hoc Pau
lus apl's: q ex perſecutore factus eſt apl's: & doctor gentiū: quiq; cæteros oēs in fidei nr̄æ confir
Actu.ix matione: atq; ꝓmulgatione ſupauit & i ſumma uas electionis a domino eſt nūcupat⁹. Augu/
ſtinus quoq; Hyponenſis/ qui ad multam uſq; ætatē Arrianæ perfidiæ ꝓpugnator fuerat acer
rimus/ ad ſanam tandem conuerſus fidem ſua diuina/ admirabiliq; doctrina uniuerſam illu/
minauit Eccleſiam/ & in ſumma talibus uiris religio Chriſtiana cernitur illuſtrata: & gentiū
eccleſia. Anna ſterilis/ utpote q̄ nullos gignebat fideles/ effecta eſt ſanctiſſimorum/ doctiſſi/
morumq; in lege Chriſti uiroꝝ fœcundiſſima. ⁋ Quibus ſane exēplis aīa/ quæ uirginitatem C
ſemp ſeruauit/ illam. ſ. de qua dicit apl'us: deſpōdi enim uos uni uiro uirginem caſtā exhibere
ii. ad co Chriſto. anima inq̄ illa quæ in fide Chriſti/ quā in baptiſmo ſuſcepit/ pſeuerans/ illāq; ꝓ hūa/
rint. ix. næ fragilitatis modo ſanctis opibus/ ſine qbus fides mortua diciť: confirmauit: in ſpē maximā
Iaco.ii. erigiť hui⁹ ſublimioris/ pfectioriſq; uitæ cōſequēdæ quā pleroſq; in multis prius immerſos &
inueteratos ſordibus recolit aſſecutos.
⁋ Quod aūt ſubiecit Euāgeliſta: ET HIC MENSIS eſt ſext⁹ illi quæ uocať ſteril': hoc deno D
tare iuxta hunc ſenſum uoluit: q ad pfectum charitatis gradū puenit illa/ q̄ prius uocabatur. Sex gradus
ſterilis. i. ſine fructu bonorū operū. Sex eīn gradibus ad deū aſcēdit pctōr: q p ſex gradus ſigni qbus ad Deū
iii.Reg. ficantur/ quibus ad thronū Salomonis erat aſcenſus. Totidēq; portis in ſanctā ciuitatē Hieru/ aſcenditur.
x. ſalem patebat ingreſſus. Itē ſex gradibus in mōte dn̄i aſcēdiť/ q ex hoc ipſo lectionis euāgeli
Nee.iii. cæ tex. colligi pōt/ quos ſup illud pſal. quis aſcendit in mōtē dn̄i expoſitores enumerāt. Bea/
Pſalmo titudo quoq;/ quā in hac mortali uita cōſequi poſſumus/ in ſex opationibus conſiſtit: q̄ ex pſal.
xxiii. primo colligi facile pōt. quæ oīa in ſubſequētibus tractatibus ꝓ locorum opportunitate for/
ſitan explicabimus. Cum itaq; p Elizabeth pctōrē pœnitētē accipiamus: & p ſex iſtos mēſes/ E
quibus iā ꝑgnās fuerat/ ſex uirtutū ad diuinā grām ꝓmerēdam: gradus: hic ſenſus eē uidetur
literæ: q peccator non ſtatim poſt peractā pœnitētiā ad pfectioris uitæ ſtatum ꝑſumere ſe de/
Ioā. xii. bet idoneum: ſed prius p ſex gradus uirtutis/ patientiæ fortitudinis/ ac perſeuerātiæ piculū
facere. nō. n. prius Mariā angelus ſalutauit: & ad hūc fœliciſſimi ſtatus apicē inuitauit: q̄ Eliza
beth ſextū ab concepto fœtu menſem exegiſſet/ Sed & ueris tpe hāc annūciationē non ſine
myſterio factā putare debem⁹: qm̄ per hyemis aſpitatē mortificatis terræ humorib⁹: & grano/
qđ ei⁹ uiſcerib⁹ iclūſū fuerat emortuo: iuxta ueritatis uerbū: icipiūt noui hūores expurgata ter
ra pululare: & ſemiata grana ad fructū ferēdū nō ſolū reuiuiſcere: ſed ēt florere ac germiare. F
⁋ Quod qdē apte nobis oſtēdit has pfectioris uitæ inſpiratiōes tūc ex deo ꝓcedere cū p pœni Moralitas.
tētiæ aſpitatē mortificatis ſenſib⁹ reuocat⁹ in Chriſti amore ſpūs iam flores bonæ cōuerſatio
nis profert/ & fructum cōtemplationis incipit germinare: ita ut ad meſſem: fructuūq; pceptio
nem ſola maturitas ex ſolis calore. i. ex ſpūs ſancti ſenſus aīæ inflāmātis ardore ꝓducēda defi

G

Nēo niſi be/ne ꝓbat⁹ debet ad ſubli/miora prope tare.

ciat:iuxta quod Propheta poſtq̄ peccatū ſuū deo confeſſus eſt/& miſericordiā dei abunde pro Pſal.l.
illius remiſſione implorauit:Tūc petit/ut renouet in ſe ſpiritus rectus.Propterea & de ꝓmo/ i.adThi
uendis ad epiſcopatū.immo & ad diacōatū præcipit Apoſtolus/ut hi primū probent:& alio in mot.iii.
loco admonet:ut nemini cito manus imponat.de his quoq̧ qui lapſi ſunt/& pœnitentiam ſe i.adThi
facere profitentur niſi fructuoſa & uera apparuerit non promouendis ſacri canones abunde mot.v.
ſtatuerūt.pariter & ad ſolitariā pfectiorem/arctioreq̧ uitā ii ſoli tranſire permittēdi ſunt qui L.diſti.
prioris uitæ/ac profeſſionis iugum irrepræhenſibilter/ac diu experti ad ſummum uirtutis ga ſcti/
gradum diuina inſpiratiōe trahi/indicātur. Sed neq̧ ad cuiuſq̄ religionis profeſſionem recipi tas tua.
debent:niſi quorum uita diligenter fuerit inquiſita.propterea ad Moyſem & Aaron a dn̄o di xix. qō.
ctum eſt:date ex uobis uiros prudētes/& gnaros quorū conuerſatio probata ſit in tribub⁹ Et duo ſūt.
iccirco per prophetā dicitur:ꝓba me domine/& ſcito cor meū:interroga me/& cognoſce ſe/ Liii.diſ.
mitas meas/& uide ſi uia iniquitatis in me eſt.Deinde ſubiicitur/& deduc me ī uia æterna:ac legem.
ſi diceret poſtea q̄ me inveneris per diligentē ꝓbationem ſine repræhēſione uitā agere:tunc Deut.i.
deduc me in uiam æternam id eſt in uiā pfectionis qua conſequi poſſim uitā æternā. Pſalmo

H

¶ Poſſunt & uerba prædicta alium habere ſenſum:ad alliciēdam ſiquidem Mariam ideſt ani/ cxxxviii
mam fidelem/& timoratam ad ſublimioris uitæ apicem:Elizabeth exemplū proponitur eorū
ſcilicet qui ex coinquinata ad puriſſimam uitam ſunt conuerſi.& ne fortaſſis ipſa formidoloſa ꝓuerbi.
anima aduerſus hoc exēplum titubare poſſet: & intra ſe dicere:cōuerſi ſunt multi peccatores xxvi. &
ſed poſtea ad uomitū ſunt ſicut canes reuerſi.ſubiungitur & hic menſis eſt ſextus illi quæ uo Pet.ii.

Textus.

catur ſterilis: acſi diceret non tibi exemplum de illis ꝓfero:q in conuerſione non pſtiterunt:
ſed de illis qui per oēs uirtutū gradus ꝓcedētes/quos ſenarius(ut pdictū eſt)cōplectit numerus
ad pfectam uitā puenerūt.Ita ut de illorum recidiuo nō ſit uoriſimiliter hæſitādum:quēadmo
dum nec de muliere/quæ iā ſexto mēſe fœta eſt/hæſitari poteſt:an ſit pgnās. Licet reſpicere
retro poſſint:quēadmodum et Elizabet abortū caſu aliquo facere potuiſſet.Et hoc qdē exē/
plum ad cōuerſos/q in fide & charitate ꝓficiunt:necdū tñ ſatis pfecti ſunt/referri congrue
pōt:uel ad eos etiā/q iā in hoc ſæculo poſt lōgū ꝓfectū ſummū pfectiōis gradum ſunt aſſecuti

I

Methaphora quō gratia diuina in nobis cōcipitur angeī & perficitur.

æternam mercedē i futuro expectātes. Cum ei ordiata cōmuniq̧ lege naturæ fœtū gerere mu
lieres nouem menſibus ſoleāt:ſex qdem menſes duæ ſunt huius tēporis partes:in quarum pri
ma fœtus poſt cōceptū formaī in utero:ſubſequētibus uero tribus pficiī/& roboraī ita ut ſe/
ptimo mēſe plerūq̧ legitim⁹ part⁹ edaī. Qui uero tres ſunt poſtremi:ad maiorē/& ſolidiorē
ſpectāt partus pfectionē.Ita quoq̧ fit in diuio in nobis ptu.Qui ei uerbū dei in corde cōcipiē/
do retinent:p tres gradus ad illius formationem/roborationē/partūq̧ pueniūt. Quorū pri/
mus incipiētiū:Secūdus ꝓficiētiū:Tertius eſt pfectorū.Poſtq̄ ei uerbum dei in nobis cōceptū

K

De trib⁹ uiatoris ſtatib⁹.

eſt:qd fit cū ſuſceptū aīa fidelis exēplo Mariæ cōfert in corde ſuo. Ad quod etiā illud ꝓpheti/ Pſalmo
cum adaptari pōt:Ex utero aū luciferū genui te:incipit pullulare/& formari p exercitationē in cxix.
diuinis mādatis/& opib⁹ charitatiſtā in uita actiua/q̄ cōtēplatiua/q̄uis diuerſimode.Eoq̧ mō
conceptus in utero mētis eorū per fidē/& charitatē fœtus formā accipit: & ſpūm:quo/licet ad
huc luce careat uiuit:creſcit/& moueri incipit.Formatus autem eo modo per ſanctam perſe/
uerantiam incrementum recipiens/per exercitationem in diuinorū obſeruatione mandatorū:
& per cœleſtium contemplationem bonorū roboratur.Ita ut partui id eſt perfectioni ſit pro/
ximus:in uteroq̧ matris non modo lente moueatur: ſed etiam conatu maiori ad lucē ꝓperās
ſe uolutet/ideſt in mente proficientis per ardorē charitatis ad perfectiorem properet gradū. Pſalmo
Ambulando enim iuxta prophetæ uerbum de uirtute in uirtutē uidebitur Deus Deorum in lxxxiii.
Sion.Quēadmodum & Ioānes in utero matris deliteſcens exultauit: poſtea q̄ lucem Saluato Lucæ.i.
ris/quē Maria geſtabat/pſenſit.& hi ſecundū gradum diuinæ/quā cōceperūt gratiæ aſſequun
tur.Poſtremo uero ex diuturna cōſtantiq̧ perſeuerantia tantum uirtutis habitum efficiunt:ut
nulli pœne tentationi/obnoxii in perfecta quātum humana capit fragilitas: uiuant charitate. Io.xvi.
& hi ſane cōceptum/formatūq̧/ac roboratum in eorum mētibus diuinum uerbum in lucem
felici partu producūt.deinceps omnis obliti doloris/& preſſuræ;id eſt rigide/atq̧ auſteræ pœ
nitentiæ/quam in pariendo hunc ſtatum peregerunt/gaudio replentur:quia natus eſt homo
in mundum.i.per grām perfectæ charitatis apicem aſſecuti: maxima deinceps mentis quiete
fruuntur.ꝓpterea/dicebat Propheta:Qui ſemināt in lachrymis/in exultatione metent. Hos Pſalmo
aūt tres uiatoris ſtatus/ad quos ſummo artificio Salomon ille ſapientiſſimus tres cōſcripſit li cxxv.
bros.Ex primo Pſal. legens qſq̧ facile dephendere pōt: quos & alio in loco Propheta Dauid Pſalmo
myſtico demōſtrat ſenſu dum dicit:Aſcēdit fumus in ira eius:p hoc enim pœnitentes:& ignis xvii.
a facie eius exarſit:per hoc ꝓficientes;carbones ſuccenſi ſunt ab eo: p hoc perfecti interptari
facile poſſunt:

Pſalmo facile poſſunt:quẽadmodum & ex alio loco dum dicit: Qui timẽtis Dominum/laudate eum:
xxi. quod ad pœnitentes refertur. Vniuerſum ſemen Iacob glorificate eũ: quod ad proficientes:
timeat eum omne ſemen Iſrael:quod ad perfectos.
¶ Poteſt/autem & ſecundus gradus/quem p ſex menſes intelligi debere prædiximus/ad eos/ A
Luc.v. qui iam ſunt pro humana capacitate perfecti/haud incongrue adaptari. Cum tertius in hac Nemo in uia
Pſalmo mortali uita uere haberi nequeat. Nõ enim dum uiatores ſumus/uere poſſumus eſſe pfecti:di põt eſſe per/
cxlii. cente Propheta. Nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo oĩs uiuens. Vnde p alium dictum eſt: quaſi fectus.
Eſai. pannus mẽſtruatæ oẽs iuſtitiæ ueſtræ. Propterea dicebat Apl's. Nihil mihi cõſcius ſum:tamen
lxiiii. in hoc iuſtificatus nõ ſum. Et Salomõ. Non eſt hõ iuſtus in terra/q faciat bonũ/& non peccet.
i.ad co/ Sed carnis abſoluta nexibus aĩa ſancta:facie ad faciem deũ uidens perfecta fruitur & charita/
rin.i. te/& ſatietate. dicẽte Propheta: Satiabor cũ apparuerit gloria tua:& tũc uere peperiſſe uerbũ
Thios. dei dicitur/Cũ plenã bonoꝝ operũ ſuoꝝ mercedem cõſequitur. Qui igitur ad fidẽ/& pietatẽ
iiii. ex infidelitate/atqꝫ ĩpietate ſunt cõuerſi:& in ea pſeuerãtes proficiũt: uerbũ dei cõcepiſſe dici
Eccl.vii poſſunt:q uero uſqꝫ ad extremũ gradũ pfectionis/quã hũana capit fragilitas/puenerũt: ſexto
i.ad Co menſe fœtũ geſtaſſe:q ad lucẽ ꝓdire deſyderãs ex utero exitũ q̃rit:ſicut Apl's q diſſolui cupie
rin.xiii. bat/& eſſe cũ Chriſto:ad patriam uero trãſlati uere & ꝓprie nono mẽſe pepiſſe:& in uerã lu/
Pſalmo cem ꝑtum edidiſſe:q eſt Chriſtus Saluator noſter. de quo Euãgeliſta dicit. Erat lux uera/q̃ illu
xvi. minat oẽm hoĩem. & hic eſt ille Filius maſculus/quẽ Ioãnes in Apocalypſi/Mulierẽ illã tam
Ad Phi inſignẽ peperiſſe cõmemorat:q recturus erat gentes:q̃ñ de iuſtis dictum ẽ ꝙ dñabunť pplis.
lip.i. ¶ Et hæ ſane tres ſunt dei ad fidelẽ aĩam retributiões:q ĩ Pſal. cõmemorãtur. Pria ſcilicet dum B
Ioan.i. ĩpius iuſtificatur. Secũda dũ in ſancto ꝓpoſito cõſtãter perſeuerãs cõfirmatur. & dũ ad gl'iam Tres Dei re
Apoca. trãſfertur æternã: Tertia. his nãqꝫ trib⁹ ad beatitudinẽ a dño trahimur beatitudinis gradibus: tributiões &
xii. electione. ſ. gr̃a/& gloria/quos Apl's his paucis demonſtrat uerbis:elegit nos De⁹: ut eſſemus tres ad beati
Sapi.iii. ſancti/& ĩmaculati in cõſpectu eius. & alibi:de ꝑdeſtinatis loquẽs:quos inquit uocauit: hos & tudines gra/
Pſalmo iuſtificauit:& quos iuſtificauit: hos & magnificauit. quã ſane iuſtificationẽ:uel ad pfectionem/ dus.
xvii. quæ/ĩ hac uita haberi põt/uel ad æternã beatitudinem referri poſſe ſacri doctores tradunt.
ad ephe ¶ Quod ſi Elizabeth ante Ioãnis natiuitatẽ ad perſonam tantũ pœnitentis/non ẽt proficiẽtis C
ſi.i. & pfecti/hoc loco/quẽadmodum & in ſequẽtibus tractatib⁹ frequẽter/referamus/talis erit/&
Ad Ro. ne hic quidẽ incõgruus/lr̃æ ſenſus:ſi hæc/quæ in pctõꝝ ſorde inſenuerat/per pœnitentiæ ſa
viii. lutaris remedium eo uſqꝫ iam profecit:ut amplioris gratiæ futuræqꝫ pſeuerantiæ in ea ſigna
ſint manifeſta:multo certe facilius tu anima timorata/quæ omnem in diuinis mandatis exegi
Pſalmo ſti uitam/ſperare debes ad perfectã poſſe peruenire. quæ enĩ ad perfectionis gradum deducit
cxvi. uia:delectabilis eſt:& iucũda/dicẽte Propheta in pſona ꝓficientis: In uia teſtimonioꝝ tuoꝝ de
Pſalmo lectatus ſum ſicut in oĩbus diuitiis. Quæ uero ad ꝓficientiũ ſtatum pœnitentes trãſfert ardua
liiii. cum ſit/& difficilis:triſtitiã tediũqꝫ parit. quẽadmodum in eorũ perſona idem Pſal. his uerbis
Pſalmo teſtatur: Cõtriſtatus ſum in exercitatione mea. & alibi Tota die cõtriſtatus ingrediebar. Quẽ
xxxvii. cunqꝫ igitur ex his ſequamur ſenſum:conſtat ex ſupioribus euangelicæ lectionis uerbis:hãc/
de qua moraliter loquimur/Mariam fidelem ſcilicet/& innocẽtem animam exẽplo multorũ/
qui ex inquinatiſſima uita:ad perfectionem peruenerũt/ſatis ſuperqꝫ iam ad ſpem promiſſæ
beatitudinis/exuberantiſqꝫ gloriæ animatam.
¶ Verum ne quid ad rem aſſerendã/comprobandãqꝫ deſit: Angeli/ſeu diuini nuncii/& mini/ D
ſtri ultima ſubſeqtur legatiõis particula:dum dicit. QVIA nõ erit ĩpoſſibile apud deũ omne Textus.
uerbum. Quod certe oĩa (quæ ſupius dicta ſunt) certiſſima fore declarat. quãdo quidẽ Salua/
Luc xxi tor ipſe dixerit:cœlum/& terra tranſibunt:uerba autem mea non præteribunt. Et alibi. Deus
Matth. ipſe. quæ procedunt de labiis meis nõ faciam irrita. Quapropter cum ea/quæ Mariæ nũciata
xxiiii. fuere/diuino ore Angelo miniſteriũ ſolũ præſtãte prolata eſſent/nõ alio opus erat teſtimõio.
Pſal.lx/ ¶ Nobis quoqꝫ ſi ad deũ toto uelimus corde conuerti:& ei⁹ mandata perſcrutando in his ſicut E
xxviii. in oĩbus diuitiis delectari/omniqꝫ depoſita caducarũ rerum cogitatiõe diuinis tñ uacare my Moralitas.
ſteriis:& circa pietatis opera toto nos exercere conatu. Sacræ ſcripturæ locupletiſſima non de
ſunt teſtimonia:quibus ĩ ſpem æternæ fœlicitatis:maioriſqꝫ/ac perfectioris gloriæ cum beata
Ioan. i. Dei parente/ſanctiſqꝫ Apoſtolis/& martyribus adducamur certiſſimã. dicente Euangeliſta.
Mat. xii Quotquot aũt receperũt eũ:dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri:& alio ĩ loco/cuius ſupra memi
nimus/Saluator dixit. Qui facit uolũtatẽ Patris mei/ille Frater me⁹/& Mater/& Soror eſt. Ex
quibus ſane uerbis cum Filii/Fratres/Sorores:& Matres Chriſti effici poſſimus: conſtat nul/
los illi nobis in cœlis proximiores fore: ſi tanta cognatione/quæ operibus deo acceptis con/
trahi poteſt/nos effecerimus dignos. Neqꝫ ſane certis pſonis hic ſupnæ beatitudinis gradus:

aut aliis hæc:aliis alia ſunt data præcepta:ſed credentibus paſſim oībus/& merces/& gloria:& Io.xiiii.
mirabilium operatio promittitur:dicente Saluatore : Qui credit in me opa quæ ego facio : &
ipſe faciet/& maiora hoꝝ faciet.Quo fit : ut hæc conſequi in noſtra ſit poteſtate . Non enim i.Pe.i.&
Perſonarum eſt acceptor Deus:aut pulſanti unq̃ aperire recuſat:petētiue tribuere.Quin nos ad colo.
ipſe pulſat ; & noſtri pectoris penetralia/ſi per nos liceat/ingredi conatur.quippe : qui dicit. iii.
Ego ſto ad oſtium & pulſo.Et per Prophetam:Aperi os tuum/& implebo illud. Apoca.
¶ Supereſt tantum/ut poſt tantā diuinæ promiſſionis/& retributionis certitudinem piæ mēti iii.
per inſpiratiōem:aut alium ex prædictis modis impreſſam:ſublata omni propriæ uirtutis dif Pſalmo
fidentia:ſumma cū humilitate/gratiarumq; actione diuinæ diſpenſationis/& liberalitatis ſu viii.
ſcipiat largitatem:& quæ ſibi a diuino oraculo prænunciata ſunt:& promiſſa: ſummo cum de
Textus. ſyderio complectatur/& maxima cū inſtantia deprecetur:dicatq; cū Maria. ECCE Ancilla
Domini/fiat mihi ſecundum uerbum tuū.Ecce inquit qđ præſentis exhibitiōis eſt.Propterea Luc.xix
Zacheus ille uere pœnitens dicebat:Ecce dimidiū bonoꝝ Domine do pauperibus.acſi aperte
dicat:Præſto ſum ex nunc/& abſq; ulla dilatione uel procraſtinatiōe ad oēm Dei obediētiam/
atq; famulatum.quemadmodū & Pſalmiſta dicebat:Seruus tuus ſum ego.& alibi.Ego ſeruus Pſalmo
tuus/& filius ancillæ tuæ:Ac uelut ancilla fidelis in manus Dominæ ſuæ oculos/mentēq; repo cxviii.
nit:Sic ego in tua Deus meus uoluntate oēs meas cogitationes:affectum oēm:ſpemq; reiicio. Pſalmo
G ¶ In quibus uerbis profunda Mariæ humilitas depræhenditur.quæ cum mater dei futura nun cxv.
Mariæ humi ciaretur:ancillam ſe nominauit.Ex qua ſane humilitate omnis eius præcipue manauit beati/ Pſalmo
litas. tudo:quemadmodum & ipſa teſtatur:dicēs.Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce eīm cxxii
H ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
Moralitas. ¶ Hanc ergo beatam uirginem quælibet aīa fidelis imitari debet:quātoq; maioribus naturæ :
aut gratiæ donis ditatā/illuſtratamq; ſe eſſe cognouerit/tanto ſe humiliorem reddere.ſi Chri
ſtum imitari uelit : qui dixit : Diſcite a me qa mitis ſum/& humilis corde.¶ Sed & humilitatē Mat.xi.
non deſeruit ad diuinas ꝓmiſſiones obtinendas animi magnitudo.Et iccirco licet hæc tam ma Io.xvi.
gna Dn̄s illi obtuliſſet:non tamē ab eo ipſa petere contēnit:ſed Dei ꝓceptū conſeruauit : qui & Mat.
dixit:Petite/& accipietis.& alibi p Prophetā.Poſtula a me/& dabo tibi hæreditatē. Hæc ergo vii.&
fidelis aīa/q̃ ſeſe ꝓfundiſſima hūilitate Deo deuouit/dicēdo:Ecce Ancilla Dn̄i : poteſt in ini/ xxi.
I tio ſuæ cōuerſionis Deo dicere.Humiliatus ſum uſq;quaq;/uiuifica me ſecundū uerbum tuū/ Pſalmo
Tria q̃ a deo qui dixiſti/Qui ſe humiliat exaltabitur. Viuifica igitur me tribuēdo uirtutē/& fortitudinem: xx.
uiator pete/ qua in hac pfectiore uita pſeuerare:& mundi huius : ac hoſtis antiqui tela ualeam deuitare Et Pſalmo
re pōt in tri/ hoc quippe nos a Deo petere docet Saluator ipſe:ne ſcilicet inducamur in tentationem. Item cxviii.
bus ſtatu. & cū ſe propria uirtute deficere proſpicit:nec plane quid eam facere oporteat/intelligit : pōt Lucæ.
cum Propheta petere:greſſus meos dirige ſecūdum eloquium tuum:Tu qui dixiſti mihi/Spi xiiii.
ritus ſanctus ſuperueniet in te : ut non dominetur mei oīs iniuſtitia . Ad te eni confugi/Doce Matth.
me facere uoluntatem tuam.Poteſt & in progreſſu cum a concupiſcentiis/uel a dæmone ten/ xvi
tatur petere auxilium:& cum Propheta dicere:da nobis auxilium de ſancto:qa uana ſalus ho Pſalmo
minis:& illud rurſus:fiat miſericordia tua/ut cōſoletur me ſecundum eloquium tuum ſeruo cxviii.
tuo/qui dixiſti per eundem Prophetam alibi/Clamauit ad me: & ego exaudiam eū:cum ipſo Pſalmo
ſum in tribulatione:Eripiam eū/& glorificabo eum.Et rurſum. Scitote quoniam nullus ſpe/ cxlii.
rauit in domino & confuſus eſt. Deinde cōſummatis laboribus poteſt a Domino mercedē/& Pſal.lix
retributionem æternam petere/non ſuarum merito actionum:quia nō ſunt condignæ paſſio Pſalmo
nes noſtræ ad promerendam gloriā:quæ reuelatur in nobis:Sed diuinæ promiſſionis uirtute : cxviii.
quæ neq; fallere:neq; inanis eſſe ulla ratione poteſt.& cum Propheta dicere: Memor eſto uer Pſal.xc.
bi tui ſeruo tuo in quo mihi ſpem dediſti:& non confundas me ab expectatione mea.Propter Eccle.ii.
uerba enim labiorum tuorum/id eſt propter ſpem promiſſionum tuarum ego cuſtodiui uias Ad Ro.
duras.Inclinaui quippe cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas ꝓpter retributionē. Qua/ viii.
K quidem ſpe/atq; expectatione diuinæ erga nos pietatis/& clementiæ roborati. & in noſtra po Aſalmo
teſtate poſitum eſſe intelligentes:tantum in hac etiam mortali uita aſſequi beatitudinis gra/ cxviii.
dum:quo non iam ipſi uiuamus: Sed/quēadmodum Apoſtolus de ſe ſcribebat:uiuat in nobis Pſalmo
Chriſtus:& pignus æternæ ſalutis iam tenentes:de imperfecta ad perfectiſſimā gloriā tranſ/ clxi.
feramur diuina nos adiuuante gratia:quæ nulli cum affectu cordis illam petenti ſe ſubtrahit: Pſalmo
contendamus tota mente:totiſq; laboremus præcordiis ad eam ipſam mentis quietem/& cha cxviii.
ritatis perfectionem in hac fragili carne peruenire : qua per ſpeculum/& in ænigmate diui/ Ga.ii.
nam intueri ualeamus eſſentiam; & deinde carnis exuti uelamento facie ad faciem ſine fine
contemplari.

¶ Sequitur

Sequitur in tex. ET diſceſſit ANGELVS ab ea. per quod illud cõfirmari uidetur: quod a nobis ſuperius eſt aſſertum. Hunc non ſpecialem Mariæ cuſtodem Angelum: ſed ex Principibus ordinum quempiam fuiſſe. Ille enim nunq̃ a nobis diſcedit. utpote cui perpetua noſtræ ſalutis cura eſt demandata. Hic autem Gabriel ad certum deſtinatus miniſterium illo adimpleto diſcedit: quemadmodum & in actibus Apoſtolorum legimus: Angelum a Petro poſteaq̃ illum uinculis abſolutum/ e carcere in uicum urbis deduxerat/ ab eo diſceſſiſſe: tamenſi cuſtos quoq; noſter Angelus poſtq̃ ad ſpecialem actum meritorium nos induxit: uel conſumatum opus: aut deſperatam uidet operam: a nobis in ea parte diſcedere dici poſſit: cum nõ amplius nos ad eam rem faciendam extimulat. quemadmodum & de Angelo tenebrarum legimus/ q; poſtea q̃ Chriſtum nullo uidit tentationis genere uinci poſſe illum reliquit. Angelus quoq;/ qui Abacuc in lacum leonũ ad Danielem ex agro ſuo tranſtulit: & deinde peracto miniſterio in agrum reportauit/ ab eo diſceſſiſſe credendus eſt: & ille pariter qui Philippum ad Aethiopem tranſportauit. Ad ſenſum quoq; moralem referendo: perfecto in nobis opere quod diuina mentibus noſtris inſpiratio: aut Angelus: aut homo Dei miniſter ſuggerebat/ a nobis ea diſcedit cogitatio/ ſuggeſtioq;/ & ad ulteriora progreditur: ueluti & Maria diuino fœcundata uerbo/ ut in textu noſtro proſequitur Lucas/ exurgens in montana ad uiſitandam cognatam perrexit. Cuius & in ſuſcipienda diuina gratia humilitatem: & in tribuenda charitatem: uel ex parte aliqua imitari poſſe: ille ipſe concedat: qui mortalibus cunctis quemadmodum uirtutis: & gratiæ author eſt: ita & largitor gloriæ: quiq; in trinitate perfecta uiuit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum. AMEN.

Textus. A

Quõ Angelus ab homine diſcedit.

Act. xii.

Mat. iiii

Daniel ultimo.

Actu. viii.

B Moralitas.

BIBLIOTECA NAZ. ROMANA VITTORIO EMANUELE

TRACTATVS TERTIVS.

GRatiam qui a Domino receperunt: proximis communicare proculdubio debent: dicente Saluarore: Gratis accepiſtis/ gratis date. Iuxta quod per Principem Apoſtolorum dicitur. Vnuſquiſq; prout accepiſtis gratiam in alterutrum cõmunicantes. Et Paulus item dicit: Vnicuiq; datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem aliorum. quantoq; maiore quiſq; ſublimatur ſiue gratia ſiue dignitate: tanto in cæteros officioſiorem: atq; humiliorem ſeſe debet exhibere. ipſiuſmet Saluatoris exemplo: qui dicebat. In medio ueſtrum ſum/ nõ ſicut qui ſedet: ſed ſicut qui miniſtrat. & alibi. Si ergo ego laui pedes ueſtros Magiſter & Domin⁹: & uos debetis alter alterius lauare pedes. Quæ ſane ꝓcepta: ſi quiſq̃ eſt mortalium qui ſeruauerit: hanc unam eius intemeratam matrẽ fuiſſe: nemo negabit. quæ tanta gratiæ diuinæ plenitudĩe redundauit: ut in uniuerſum genus humanum abunde ſit diffuſa. de qua illud in Eccleſia canitur: quod de diuina Sapiẽtia Propheta cecinit: In me gratia omnis uitæ & ueritatis. Et rurſus. Delitiæ meæ eſſe cum filiis hominum. Humilitatis uero quãta in ea fuerit profunditas: uel ex eo perſpicuum eſſe poteſt: q; eum/ qui humilia reſpicit: & alta de longe cognoſcit/ ex patris ſinu in ſuum traxit uterum. Ita ut/ quẽ neq; cœli/ neq; orbis uniuerſus capere poterat/ nouem menſibus intra pia geſtauerit uiſcera. Ex tanta igitur gr̃æ magnitudine quãtũ ſexus/ ætas/ pudorq; uirginalis: & coniugalis honeſtas permittebat: fidelibus quibuſq; præſertim ꝓpinqs: pro illorum merito/ capacitateq; decuit cõmunicare: eorũq; nec ſſitatibus pia ſedulitate ſubuenire. Ad cognatam igitur ſimulatq; diuinum uerbum in uteri ſui thalamum delapſum fide cognouit: ſalutem/ atq; obſequiũ allatura feſtinauit: quẽadmodum Euãgelica/ quã nunc aggredimur/ teſtatur hiſtoria dicens: EXVRGENS MARIA in diebus illis. & quæ ſequuntur.

C Gr̃am qui a Dño receperunt: aliis cõmunicare debent.

Matt. x.

i. Pe. iiii

i. ad Corint. x.

Lu. xxii

Io. xiii.

Eccleſi. xxiiii.

ꝓuerbi. viii.

Pſalmo cxxxvii

D

Sed prius q̃ ad textus explanationẽ deueniamus: nonnullæ haud infructuoſæ occurrũt dubitationes: quæ & ad litteralem intelligentiam pertinent: & cõferunt ad moralem. Quid eſt eĩm in primis q; cum Elizabeth poſt conceptum præcurſorem quinq; menſes in domo latuerit: Matrona ſane probata & anus: quam ætas ipſa quocunq; perrexiſſet: omni ſuſpitione: omniq; repræhenſione liberabat? Hæc adoleſcentula recens nupta: ſtatim poſt Saluatoris conceptionem non ad uicinam domum: ſed longe in montana conceſſit? Quin nec uirum comitem legitur habuiſſe quemadmodum appropinquante filii natiuitate: cum in Nazareth aſcendit: & poſt filii natiuitatem: dum ad eum uidendum Paſtores uenerunt: & rurſus cum in Aegyptum aufugit: & poſtremo cum illum in templo docentem requirebat. Quod ſi opus hoc charitatis tanti erat: cognatam ſcilicet/ quæ in ſenectute conceperat/ uiſitare: cur non prius: ſed ſexto demum menſe poſt illius imprægnationem hoc fecit? Quæ ſane quæſtiones ad litteram non multum habent difficultatis: ſed ex his/ quæ circa finem ſuperioris tractatus

Textus. E

Quæſtio ad litteram.

Matt. ii.

Alia quæſtio F

de occultatione Elizabeth diximus/diſſolui facile poſſunt. Quibus enim ex cauſis Elizabeth
in domo quinq; menſibus occultaſſe ſe ibi oſtendimus: harum nulla locum ſibi uendicat in
Maria: præter illã/ꝙ magnitudinẽ beneficii cõſiderans cõtemplationi uacare p tẽpus illud cõ/
ſtituit: non actioni: Maius enim abſq; ulla cõparatione beneficiũ Maria fuerat aſſequuta. Sed
lõge huius ab illa diuerſa eſt ratio. Maria ſiquidem iuuenis uirũ quoq; robuſtum habẽs/præ/
gnantẽ ſe in cõſpectu hoium nõ erubeſcebat dicere. nec gloriã ex fœcunditate inanem/ſicut
G anus illa/capere poterat. Illa enim tametſi diuina adiuuãte gratia: ex uiro tamen ſene: carnali
ætas Ioſeph cõmixtione annoſa conceperat: hæc autẽ quãtum ad hoium opinionem ætate adulta ex uiro:
quando de/ aut iuuene (ut ſcriptura teſtatur) dum apud Eſa. legitur. Habitabit iuuenis cũ uirgine. Aut ſi Eſa. lxii
ſponſata ẽ il (ut uulgus opinatur) ſene: non tamen ætate ſic confecto: ut mrĩmonio uirginis adoleſcentulæ
li uirgo. aptus nõ fuerit iudicatus. ⁋ Quãtum uero ad ſacramẽti ſecretũ/quæ ſe Deo fœtã ſciebat/ hu
manæ gloriæ ſtimulũ ex tam diuini myſterii ſublimitate uix poterat formidare: dicẽte Sapiẽ/ puer. x.
tia. Iuſtus in æternũ non cõmouebitur. Et recte hæc Maria cũ Pſalmiſta dicere poterat. Proui/ Pſal. xv
debam dñm in conſpectu meo ſemper: quoniã a dextris eſt mihi/ne cõmouear. Et cum Aplo. Ad Ro.
Cert⁹ ſum ꝙ neq; mors: neq; uita: neq; creatura aliqua poterit nos ſeparare a charitate Chri viii.
ſti. Beneficii uero magnitudinẽ/qua diuino uerbo/non ſolum p gratiã: ſed per carnis ex ſuo
ſanguine aſſumptionẽ/ſi non unitam dicere licet/cõiuncta ſaltẽ & ſociata erat omni tpe: oiq;
loco contemplabatur. quæ (ut in ſequentib⁹ dicitur) cõſeruabat oia: quæ de filio dicebãtur: & i
eo fiebãt: cõferens in corde ſuo. Propterea nullo exteriori negotio/quẽadmodũ Elizabeth/a
contẽplationis dulcedine diſtrahi poterat: ſicut & de Angelis ſuperiori tractatu probauimus.
Sed quo maiorẽ ſortita erat gr̃am: eo ad cognatæ prægnantis obſequia ꝓbere ſe debuit prom
ptiorẽ: ut humilitatis/quæ/tanti beneficii ipſamet teſte potiſſima fuerat cauſa/exẽplum cæte Leuiti.
ris præberet: iunioreſq; ad ſeniorũ obſequia inuitaret. Iuxta præceptũ legis: Honora pſonam xix.
ſenis: qđ ſane non aſſurgendo tantum: aut ſalutãdo impletur: ſed ſubueniendo & adiuuando: Exo. xx
ſicuti neq; illud: Honora patrẽ tuũ/& matrẽ tuã. ut ex Euãgelio aperte admonemur. Necnõ ut Mat. xv
maiorẽ illi ex tanti myſterii cõmunicatione afferret cõſolationẽ. quæ potuit ẽt tarditatis ad eã & Mar.
uiſitandam eſſe cauſa. tametſi diſtantis/ſeſeq; occultantis cognatæ fœcunditatem: nõ prius il vii.
lam ſciuiſſe defendi poſſit: ꝙ̃ fuerit a Gabriele nunciata. Sed nec uiri ſui Ioſeph: aut alterius
idonei comitis ſuffragio/ꝙ̃uis ſcriptura non memoret/credendũ eſt illam in uia caruiſſe. quæ
& pudicitiæ/& totius honeſtatis/atq; prudentiæ/ſpecimen habebatur. præſertim quæ ex ſcri Deute.
pturæ teſtimonio didiciſſet. mulieri ſoli inferri uim facile poſſe/præſertim uirgini: aut ſaltem xxii.
eius pudicitiã/prout Suſannæ contigit/in diſcrimen adduci. Daniel.
H ⁋ Sed ad moralẽ ſenſum hæc trãſlata profundiorẽ præ ſe ferunt intelligẽtiã. Peccator quippe xiii.
Moralitas. recens cõuerſus/non ſtatim ac ſe gratiã pſeuerantiæ concepiſſe cognoſcit: i publicũ prodire/
I illãq; manifeſtare debet. ſed intra cordis arcanum ſeruans/& alens: tempus cõgruũ/quo for/ Eſai.
Recens con mata ſit: & animata/Expectare ſicuti Elizabeth feciſſe prædiximus: dicẽte ſcriptura: Qui cre xxviii.
uerſus ad tẽ diderit non feſtinet: ne ipſi fortaſſe illud dicatur/quod apud Eſa. legitur: Sede & tace: intra in Eſai.
pus gratiam tenebras filia Caldeoꝝ: id eſt anima peccatrix. Confirmatũ autẽ in gratia: & primum iam pfe xlvii.
celare debet ctionis gradum ingreſſum/qđ eſt Mariã Ieſum cõcepiſſe/nulla facta mora ad pietatis/chari/
tatiſq; opera/& alioꝝ: propinquoꝝ ꝓſertim: ædificationem: cum feſtinatione. i. cum mentis ar
dore prodire cõuenit: nec Saluatoris natiuitatem. i. gratiæ ſalutaris cõſummationẽ expectare.
Iuxta qđ in Sapientia legitur: Non abſcondas ſapiẽtiam in decore eius. Nam & paſtores andi Eccl. iii.
ta Saluatoris natiuitate ad eum uidendũ uenere feſtinantes. & præcipue cum diuinã gratiã pec
catorẽ quẽpiã conſequutũ eſſe: talis pfectus: aut pfectioni ꝓximus intelligat: ſicuti Maria Eli/
zabeth cõcepiſſe Angeli teſtimõio itellexit: accurrere cõfeſtim debet: & ut augeaẽ: curare. Nã
& cũ audiſſent Apoſtoli/q erãt Hieroſolymis/ꝙ recepiſſet Samaria uerbũ dei: miſerũt ad eos Act. viii
Petrum & Ioãnem: ut illorũ aduentu Spiritum ſanctũ/ideſt gr̃æ augumentũ recipent.
K ⁋ Quod autẽ uiro comitata hoc loco/ſicut alibi plærũq; Maria non traditur: nõ credo uacare
myſterio. Cũ enim Ioſeph (ut i ſupioribus docuimus) ſenſualis partis uicẽ obtineat: & Maria
ſpũalis: ſicubi arcani myſterii quippiã ab ea/uel cũ ea factũ eſſe legim⁹: nũꝙ̃ præſentẽ Ioſeph
fuiſſe Scriptura cõmemorat. Solã eni/qñ ad eam uenit Angelus/fuiſſe cõſtat. Hic aũt cũ Eliza
beth uiſitauit: multa tũ Propheticæ: tũ figuraliter redẽptiõis myſteria in illo grãdæuæ mulie
L ris: & adoleſcentis uirginis cõgreſſu gerẽda erãt: ac detegẽda. Vt ſtatim in textus explanatiõe
Alegoricæ. apparebit. Atq; illud in primis: ꝙ Elizabeth annoſa: atq; ſterilis ſynagogã i legaliũ cerimonia
rũ iuxta uerboꝝ corticẽ exercitatione inueteratã: ſed alioqui bonoꝝ operum: & iudicialiũ mãda
torum obſeruatione ſterilem repræſentat; hanc aũt latentẽ in utero præcurſorẽ/quẽ ex uiro
ſacerdote

ſacerdote conceperat/geſtaſſe aliud nihil ſignificat:q̃ ueteris legis teſtimonia/quæ Chriſtum
uenturũ in carne:ſaluteq; mũdo allaturum prædicebant/in utero.i.intra ſcripturarũ uiſcera/
Pſal.lii. arcanumq; eorum ſenſum latuiſſe. unde cũ cupiditatũ humanarũ nimietate excæcati Iudæi
Eccleſi. circa illorũ intelligentiam errauerint:ab utero ꝑ Prophetam erraſſe/& ob id falſa locuti eſſe:
xlii. perhibentur: & hec quoq; illa eſt filia/quæ uirginitate corrupta intra patris domum grauida
inuenitur: ſynagoga ſcilicet a Deo electa/quæ uitæ turpitudine/& carnalis cõcupiſcẽtiæ/aut
humanæ gloriæ cupiditate corrupta nõ in domo uiri/atq; ex eius ſemine.i.doctrina Chriſti:
Sed in domo patris ſcilicet Iudaicæ traditionis.concepit. neq; hic ꝑcurſor.i.ſenſus allegori/
cus/& ſpiritualis/qui euangelii ueritatẽ præibat/in utero legis.i.Iſrali ſenſu: uel in mẽte ſyna
gogæ incluſus:uitalis ſenſus ſigna prius dare potuit:q̃ Maria/id eſt eccleſia catholica: Chri/
ſtum quoq; in uiſceribus cordis gerens:ad eam uiſitandã acceſſit. q̃d ſane tunc factum fuiſſe
exiſtimare poſſumus:cum poſt dñi aſcẽſionẽ Apoſtoli Spiritus ſancti lumine/ſapientiaq; re/
pleti: Iudæã uniuerſam peragrãtes multos ex ea gente ad fidẽ cõuerterunt. Nõdum eĩm Ec/
cleſia Chriſtũ peperiſſe dici poterat:ſed ipſe Chriſtus intra matris potius uiſcera latuiſſe.cu/
ius fides/nomẽq; intra limites dũtaxat Iudaicæ gentis/ex qua ſecũdum carnẽ trahebat origi/
nem nota erat. Sed & in lucẽ præcurſor hic tũc exiuit.i.uerus ſcripturæ ueteris ſenſus Iudæis
innoteſcere cœpit:cũ ſacerdotũ/& legiſperitorũ plurimi/nedũ plebis pars magna Euãgeliũ
Actu.vi recepit.atq; inter cæteros Paulus ipſe uas electiõis: q reliquos oẽs/uirtute/doctrina/fructuq;
Act. ix. poſtea ſuperauit. Poſt ꝑcurſorẽ uero natus eſſe Saluator tum dici põt cũ Euangelii ueritas ex
matris uiſceribus.id eſt ex eccleſia/quæ adhuc ĩ circũciſione manebat/in natiões exire cepit:
Act.viii q̃d quidẽ tamen contigit:cũ Cornelius:& ex gentibus plurimi: uniuerſaq; Samaria Euãgelio
&.x. credidere. Hi enim ſunt Magi:qui natũ Chriſtũ ex oriente adoratũ uenere primi:illiq; fidei &
pietatis munera obtulere. Infantiæ uero tẽpus/& adoleſcentiæ tam præcurſori: id eſt legi Mo
ſaicæ:q̃ Saluatori:ideſt euãgelio:tunc fuit:Cum ex circũciſione fideles inueniebantur. qui &
ueteris legis præcepta:atq; in primis circunciſionẽ ſeruãtes: Euãgelio ĩſup obediebãt:& ĩ gen
tiles Euãgelii gratia diffundebatur.quo ſine tpe euãgelii gratia uſq; adeo legi ueteri cedebat:
Act. vi. ut Thimoteũ Paulus circũcidere:q̃ Iudæos ſcandalizare maluerit. Et hoc eſt:q̃d prædicãte Io/
anne Chriſtus ab eo baptizari uoluit:& uſq; ad eius decollationem a nouæ legis prædicatiõe/
promulgationeq; abſtinere:neq; ꝑ miraculorũ operatiõem:ſuã per id tẽpus diuinitatẽ uoluit
ꝓpalare. Poſt mortẽ uero Ioãnis Saluator oĩa ſalutis myſteria tũc impleuiſſe cenſetur: cũ Iu
daica obſtinatione ab Herode capite truncata:ideſt regno:ſacerdotio: tẽploq;/& ſancta urbe
per Romanos priuata:legalibus cerimoniis ab uniuerſali Eccleſia derelictis per oẽs ꝓuincias/
gentes/nationeſq; lex Euãgelica cœpit publice prædicari. quæ oĩa ex actibus Apoſtolorum/
& eccleſiaſticis hiſtoriis intelligi plenius poſſunt: Hæc autẽ futura myſteria magna ex parte
præuidiſſe Mariam deo plenam/& ex eius cantico coniici:& pia mente credi põt:quæ eo trime
ſtri/quo eam apud Elizabet mãſiſſe Lucas commemorat/frequenti/longaq; cõſuetudine illi
cõmunicaſſe quis eam non credat?quæ primo cõgreſſu tam alta:tamq; occulta reuelauit.
¶ Hæc igitur/ut eo unde digreſſi ſumus:redeamus/non Ioſeph/hoc eſt ſenſualis partis my/ A Moralitas.
ſterio indigebant/ſed a ſola ſpirituali/atq; intellectiua aiæ portione & ea q̃dem ſuperno lumi B
ne illuſtrata & cõcipi poterant/& explicari.quin dum ea contẽplamur: ſenſualis prorſus obli Contemplã/
i. ad Co uiſcimur aiæ portionis. Propterea dum ſe in cœlum raptũ Paulus teſtatur:an in corpore: an do cœleſtia/
rint.xii. extra corpus eſſet:tãq̃ ſibi incognitũ Deo reliquit:hoc pacto uſq; adeo imutatum ſe fuiſſe ſi/ a terrenis ab
gnificans:ut aut ſeparatum a corpore ſpiritum re ipſa dicere oporteat:aut a corporeis ſenſi/ ſtrahimur.
bus penitus abſtractũ: ita ut ab his prorſus cenſeri poſſet/q̃tum ad operationem ſeparatus.
Apocal. Idem & Ioannes de ſe teſtatur dicens:ꝙ unus ex ſeptem angelis ſuſtulit eum ĩ ſpiritu:& ideo
xxi. Paulus ipſe ad Romanos ſcribens/dicebat. Vos autem in carne non eſtis: ſed in ſpiritu:ſi ta/
Ad Ro. men Spiritus Dei habitat in uobis. In cæteris autem actibus/quibus Ioſeph Mariæ aſtitiſſe:
viii. illiue miniſtraſſe legitur/non diuina ſimpliciter/atq; ſpiritualia:ſed mixta humanis gereban
tur.in quibus alterius ſenſus auxilio/alter indigebat. Cum enim natus eſt Chriſtus: profiteri
uirum cum uxore prægnante/ut Cæſaris deſcriptio impleretur/oportebat. Illudq; ad huma/
Luc.xx. nam pertinebat ratiõem:Cum alibi Saluator ipſe dixerit:Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari:
& quæ ſunt Dei Deo. Cum autem Ieſum Maria peperit: nequaq̃ illi aſtitiſſe Ioſeph perhibe/
tur:aut miniſteriũ aliquod exhibuiſſe:quinimmo de illa dicit Lucas:ꝙ puerũ pannis inuoluit:
& reclinauit in præſepio: tametſi eius natiuitatem humanam/ſimul & diuinam fuiſſe nemo
Ad Gal. ambigat. Nam etſi ſupra naturæ legem conceptus eſſet:lege tamen naturæ naſci uoluit. Ita
iiii. ut de muliere ſecundum carnem natus/& factus ab Apl̃o dicatur. Per quem & matrẽ ipſam/

&cætera omnia creata fuiſſe conſtat.ob idq; ſi Ioſeph.i.ſenſitiua animæ portio:in ea parte cō
curriſſe in ſcriptura inueniretur:non eſſet tamen ab hoc ſenſu alienum:ut ad Ieſum:ideſt ſalu
tem pariendam & corporalibus & ſpiritualibus ſenſibus annitendum eſſe interpretaremur. Matth.
nam & deum non ſolum corde toto diligere iubemur:ſed & tota anima:totaq; mente:atq; ex xxii.
C omnibus uiribus.Et Apl'ſ ad Romanos ſcribēs dicebat:Sicut exhibuiſtis mēbra ueſtra ſeruire Ad Ro.
īmunditiæ/& iniqtati ad iniquitatē:ita nūc illa exhibete ſeruire iuſtitiæ ī ſanctificatiōem. vi.
¶ Quod uero paſtores/q hunc puerū Ieſum uidere uenerunt/Mariam cum Ioſeph inuene/
rint:hoc eo pertinet:ut qui Chriſtum perfecte uidere:atq; cognoſcere uolunt/hos illius & di
uinitatem/quæ per Ieſum ex uirgine natum ſignificatur/credere oporteat: & humanitatem
confiteri:ita ut nec ſolam animam/per quam Maria/aut corpus ſolum/per qđ Ioſeph deno/
tatur/agnoſcant.¶ In Aegyptū quoq; fugientem cū puero Mariā uiri ſolatio non cōuenit eſſe
deſtitutam.Cum eīm perſecutionē iuſti patiuntur:non animi tantum uirtute opus eſt ad ſuſti
nendā/cōtemnendāq; cum dei adiutorio preſſurā:iuxta uerbū prophetæ inquientis. Nō time Pſalmo
bo milia populi circundantis me.& alibi.Si conſiſtant aduerſum me caſtra nō timebit cor me xxvii.
um: ſed & corporis robore:ac uigore ad illius ſenſus pro diuina ope impetranda affligēdos: Pſalmo
quod eſt ſummum ad eam rem remediū.dicente Propheta.Ego autem cū mihi moleſti eēnt: xiiii.
induebar cilicio.Humiliabam in ieiunio aīam meā.Similiter & cū Ieſum Maria requirit: hoc Pſalmo
eſt cum gratiā a ſe receſſiſſe timorata anima ſuſpicatur:non ſpiritu tm̄/ſed & toto corpore do xxxiiii
lens eum requirere debet:ieiuniis ſcilicet peregrinationibus/cæteriſq; id genus maceratiōibus/
corpus:& peccatorū recordatione animum affligendo.In huius etenim perſona Propheta di
cebat.Sana me domine quoniā cōturbata ſunt oīa oſſa mea:& aīa mea turbata ē ualde.& alibi: Pſalmo
Non eſt ſanitas in carne mea:non eſt pax oſſibus meis. Spiritum per oſſa ſignificare uolens. vi.
Et hoc eſt quod in perſona fidelis animæ/Deumq; requirentis in Canticis legitur:Surgam & Pſalmo
circuibo ciuitatem:per uicos & plateas quæram quem diligit aīa mea. Hæc etiam eſt illa drach/ xxxvii.
D ma:quam perditam ut inueniret:mulier lucernā accendit/& totā domum euertit. Cāti.iii.
Alia quæſtio ¶ Verum ex huiuſmodi reſponſione alia inſurgit confeſtim difficultas/priore quidem prima Luc.xv.
facie difficilior.ſi enim hac ratione q de arcanis myſteriis in hac uiſitatione agendum erat: a
ſola Maria geri rem decuit:quid eſt q ad Zachariam non potius Maria ſe contulit:qui ſecun
dum moralem:quem proſequimur:ſenſum/rationalē/ſpiritualēq; hoīs partem repræſentat:
Elizabeth uero ſenſualē:proindeq; ad uirū ipſum tanti myſterii explicatio potius/q̄ ad uxorē
referēda iuxta hunc ſenſum uideretur.Quin etſi litteralem attendamus:Cum ſacerdos/& iu
ſtus/& ab Angelo præmonitus/edoctus/confirmatuſq; dicatur:tantoꝶ tāq; profundorū my/
Lr̄aliter. ſteriorum longe q̄ Elizabet cēſeri debuit abſq; ulla dubitatiōe capacior. ¶ Sed iuxta lr̄alem
E ſenſum facile diſſolui obiectio pōt.Hæc ſiquidem Elizabeth Mariæ cognata deſcribitur:non
etiam Zacharias/q̄uis enim ex eadem/qua & uxor tribu ꝓceſſerit: fieri tamē potuit: ut illius
uxorem proximo cognationis gradu Maria contingeret.Illi uero nulla ratione alia eſſet con
iuncta:q̄ q cognatā eius duxiſſet uxorē: qm̄ nec ſcriptura qdem hoc uſpiam exprimat. Inſup
ad matronā ætate ꝓuectam:& uitæ inſup munditia inſignē/ac religione perſpicuā: cognatæ
præſertim innocentiſſimæ uirgini & acceſſus patebat facilior:& loquendi facultas dabatur li/
berior.propterea Rebecca uirgo aduentum ſerui Abrahæ/& uerba/quæ ſecum habuerat/nō
patri:ſed matri nunciaſſe legitur Sed/qđ rem probabiliorem reddit/cū Elizabeth ſterilem in Geneſ.
ſenectute cōcepiſſe Angelus nulla Zachariæ habita rōne Mariæ ꝓdixiſſet:cōgratulatū impri xxiiii.
mis Mariā illi ire cōueniebat/mulierē ꝓſerti mulieri:& cognatā cognatæ: atq; eo magis: q ad
illā cōceptiōis hu' gr̄a potiſſimū referebat:utpote q̄ uitio naturæ eēt ſterilis.qua ēt rōne nato
Ioāne nō Zachariæ:ſed Elizabeth cōgratulatū ueniſſe uicinos/cognatoſq; in ultio huius capi
tis tractatu:& alia inſup nōnulla huic myſterio cōnexa explicabim'.ſed & ſi:in cōceptu illo/
quē deo authore factū Angeli teſtionio Maria didicerat arcanū aliqđ īterceſſerat myſteriū:ab
ea poti' q̄ a uiro ītelligēdū erat:quippe q̄ & poſt cōceptiōis actū/q paruo momēto cōſūmatus
erat/qđ ad illū ī lucē ꝓducēdū reliquū erat/ī mr̄is uiſcerib' lōgo ītervallo ꝑfici oportebat.
F ¶ Ad moralē uero ſenſū plura mihi uident̄ ex ꝑmiſſis elici poſſe documēta.Primū qdē ut ſan
Moralitas. guie nobis cōiūctiores:ubi ꝑſertim eadē/q̄ ad remotiores:charitatis ratio trahit/ꝑferre cæte/
G ris ēt in ſpūaliū cōicatiōe debeamus:qđ & Chriſtus ī electiōe Aploꝝ feciſſe cōſpicit̄.& pluri/
ꝓximi ſāgui mis ueteris teſtamēti admonemur:tum præceptis:tum exēplis.& Apl'ſ ad Thimot.ſcribēs his i.ad Thi
ne ēt in ſpūa uerbis docet.Si quis autē ſuorū maxime propinquorū curam non habet:fidem negauit & eſt mo.v.
lib'. cæteris infideli deterior.& ī Leuitico dr̄: Roget ꝓ ſe & ꝓ domo ſua & ꝓ uniuerſo cœtu filiorū Iſrael. Leuit.
ſūt ꝑferēdi. quod etiam ad propinquos fide religioneq; haud incongrue referri poteſt;de quibus Apoſto xvi.
lus ſcribit.

Ad Ga/ lus ſcribit: Dum tempus habemus operemur bonū ad omnes: maxime ad domeſticos fidei.
la.vi. Propterea de muliere ſapiente legitur:Omnes enim domeſtici eius ueſtiti ſunt duplicibus.
ꝓuerbi. ¶ Admonentur inſuper/qui diuina gratia ſunt præuenti/ſecreta diuinæ in eos miſerationis A
xxxi. beneficia/atq; myſteria non aliis q̄ his/quos paria:aut etiam minora promeruiſſe intelligūt/ Secreta ſpūa
propalare:& ſi alios dignitatis maioris gradus in perfectorum ſtatu collocaſſe uideatur. pro/ lia dōeſticis ī
indeq; religioſi/cæteriq; inferioris condicionis utriuſq; ſexus fideles:ſi quid illis diuinitus cō fide ſunt de/
tingat:ad ſuos potius fratres/aut priores/quorum uitam puram & innocentē eſſe cognoſcūt/ tegenda.
q̄ ad Epiſcopos/cæteroſq; ſuperiores ꝓlatos quos parū ſpiritualia deguſtaſſe itelligunt/ſe cō
Pſalmo ferre debent.quippe a quibus lōge maiorem ſperare cōſolationis fructum poſſunt. Iuxta qd̄
xxi. dicebat Propheta : Narrabo nomen tuum fratribus meis.& alibi. Narrabo uobis omnes qui
Pſalmo timetis deum:quanta fecerit animæ meæ.& duo illi diſcipuli:quibus poſt reſurrectionē ſuam
lxv. Chriſtus apud Emaus apparuit:eadem hora ſurgentes non ad principes ſacerdotū/ aut ſcri/
Luc.ul/ bas/phariſeoſue:ſed ad undecim Apoſtolos/quæ illis contigerant/nūciatum/eunt . Moyſes
timo. quoq; Aaron fratri/& Ietro cognato arcana dei myſteria narraſſe ſcribitur. ¶ Sed neq; incō/ B
gruum cenſeri debet.q ad infirmiorem peccatoris pœnitentis ſenſum excitandum Maria id
eſt homo diuina gratia illuminatus: Ieſum.i.ſalutis uerba & opera/in utero.i.in mente & in
ore gerens:illū prius q̄ ſublimiorem adierit.quando præſertim Ioanne : ideſt gr̄a diuina:infe
rior ipſe ſenſus eſt fœcundatus.hoc eſt cum corporales oēs ad diuinam miſericordiam pro/
merēdam affligit ſenſus:quin illi toto conatu perſuadere debet:ut uſq; ad diuinæ gratiæ/atq;
indulgentiæ/ quã in utero geſtat/partum:in his corporis laboribus conſtanter perſeueret:ui/
tiorumq; ſupplicia/& uirtutum præmia ſacræ ſcripturæ teſtimoniis/exempliſq;: tum dome/
ſticis tum externis:& tum recentibus/tum uetuſtis demonſtrare.Quid enim aliud Mariæ can
ii. Ad tico continetur:niſi ſuperbos/diuites/ac potentes exterminandos:& humiles exaltādos:quē/
Theſ.i. admodum ex ſequentibus liquere poterit apertius.Hoc enim & Apoſtolus ad Theſſalonicēſ.
&.ii. ſcribens abunde faciebat:& Thimoteum diſcipulū facere docebat.Sed & ubi altiora illos ſa/
ii. Ad pere ex eorum uerbis aperte cognouerit.de his quoq; & diſſerere debet:& conferre:quemad
Thi.ii. modum & Saluatorem ipſum feciſſe Euangelica teſtatur hiſtoria : Qui cum in parabolis ad
Matth. plebem loquutus eſſet:a diſcipulis interpellatus earum ſenſum illis exponebat:& Nicodemo
xiii. & terrena primum inquirenti/cœleſtia poſtmodū declarauit. Itidem & Petrus Cornelio/cæte/
xv. & riſq;/qui cum eo uenerant/gētilibus feciſſe legitur. Cum enim eorum fidem uideret Spiritus
Marci. quoq; Sancti gratia comprobatā:illos & baptiſmo abluit:& ſpirituali cibo refecit. ¶ Nec alie C
vii. & num uideri debet : ſi ſalutis uerba proferentem/in ſpiritus tantum feruore a ſenſuali motu
Io.iii. abſtracto operari oportere diximus.quod eſt Mariam abſq; Ioſeph cōſortio Elizabeth uiſi/
Actu.x. tare.ipſam autē/quæ ſalutem ſuſceptura eſt/Elizabeth hoc eſt inferiorem ſenſum abſq; Za
charia.i.ſuperiori:gratiā ſuſcipere:hoc enim inferior ſenſus ab agente perfecto excitatus fa
cit:gratiāq; diuinā in illo recognoſcens gloriā quoq; ſubſequuturam intelligit:ꝓnūciatq;. Re
liqua uero perfectiora myſteria ſenſus capit/explicatq; ſuperior . non enim ab Euangeliſta
Zacharias excluditur:ſed mutus tantum ad tēpus permanſiſſe dicitur. Verum qa maiore in/
digebat auxilio:utpote fragilior:ad eam corroborandā Mariam uerba ſalutis ferentē prius ue
nire decuit:quemadmodū ſequēti quoq; tractatu dicturi ſumus:q̄q̄ & ſecūdum ſubiectā mate
riam Elizabeth ſola peccatorem conuerſum/ſicuti & Zacharias integre repræſentet: ſed ubi
utrūq; ſcriptura ſimul nominat : iuxta hūc ſenſum duas in eadem anima potentias aptiſſime
ſignificare poſſunt .
¶ Sed ne in altū pelagus iam deducti:longe nimium a petito littore diſcedamus:ad litteræ ex
planationē propius accedamus.Exurgens inquit MARIA in diebus illis abiit in mōtana : D
& quæ ſequūtur.Exurrexiſſe in primis non motū dūtaxat corporis denotat:ſed & mētis affe/ Ad explana/
ctum:& nōnūq̄ ad eū refertur.q dormiebat/aut diſſimulans/differēſue dormiēti ſimilis erat : tionem Iſæ.
Pſalmo cum operari aliquid efficaciter:aut impetu aliquo īcipit.Iuxta quod dicebat Propheta: Exur/ Textus.
xliii. ge/quare obdormis Domine.& alibi:Exurgam diluculo. & iterum. Exurrexi & adhuc tecum Exurgere qd
Pſalmo ſum:Interdum autem ad eum qui ſedens tacebat cum magno affectu/uehementiaq; loqui in/ ſit.
lvi. cipit:quo ſane modo accipiendum eſt: quod in Euangelio dicitur : Exurgens ſummus ſacer/
Pſalmo dos in medium interrogauit Ieſum.& pariter in actibus Apoſtolorū:Exurgens Petrus in me/
cxxxviii dio fratrum.Hoc autem loco ſecūdum primū modum:ſi actū primū attēdamus/accipi opor/
Marci. tet:quæ enim prius orōni/cōtemplationiq; uacabat:Spūs ſancti calore & totius trinitatis/quæ
xiiii. in ea beatificāda ac fœcūdanda cōuenerat/uirtute excitata.ad longā/& ꝑ loca difficilia/uiam
Actu. i. protinus ſe accingit.ſed ſi ea/quæ cū Elizabeth illā ſalutādo/illiq; reſpōdēdo geſſit poſterius

E
Moralitas.
conſideramus. Iuxta ſecundum modū exurrexiſſe dici pōt. tametſi ad litteram prior accedat
propius. ¶ Verum ad moralem ſenſum æque ad utrūlibet referri poteſt: quippe & loquēdo:
F
Cum affectu atq; hilaritate ſeruiendū eſt Deo.
& agendo quicquid ex charitate prouenit: cū affectu/atq; animi uehementia fieri debet Pro/
pterea dicebat Apl's. Non ex triſtitia aut neceſſitate. Hilarem enim datorem diligit deus: & ali
bi. Qui miſeretur in hilaritate. Tepidum enim Deus reprehēdit dum i Apocalypſi dicit: Vti/ ii. Ad
nam eſſes frigidus/aut calidus: non tepidus. Hinc de Apoſtolis dicitur: ꝙ magna uirtute redde Cor. ix.
bant teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti. Ad miſericordiæ igitur opa hæc fidelis anima Ad Ro.
Textus.
hac gratiæ amplioris acceſſione effecta feruentior perrexit in montana. ¶ Neq; eīm ſine my xii.
G
In bōis operibus nō eſt cūctandum.
ſterio dictum putes: illis. Dum eīm calor gratiæ cœleſtis ex recenti illuminatione nos excitat: Apoca.
ad omnia perfectionis opera ſumus abſq; dubio prōptiores. Propterea de Petro & Andrea le iii.
gitur: ꝙ cum primū a Domino uocati fuerunt: confeſtim relictis omnibus ſequuti ſunt eum. Act. iiii.
& ſtatim poſt Saluatoris aſcenſionem in diebus illis: Exurgens Petrus in medio fratrū eos ad Mat iiii
electionem ſucceſſoris Iudæ proditoris induxit: qui eius uice cum cæteris undecim teſtis eſſet Actu. ii.
dominicæ Reſurrectionis: & Apoſtoli ipſi ab Angelo/qui eos carcere eduxerat/ad prædican/ Act. iiii.
dum uerbum ſalutis admoniti: nulla facta mora diluculo ingreſſi ſunt in templum. ¶ Atq;
H
Textus.
ut maior in hac Maria/ſeu anima ſupernæ lucis illuminata radiis oſtendatur ad opera charita
tis feruor: ſubiungit Euangeliſta: CVM FESTINATIONE. Idem & Zacheus ille Luc. xix
publicanus fecit: qui ut Ieſum uideret: in arborem conſcenderat. ab eo enim uocatus feſtinās
deſcendit: & excepit illū gaudens Petrus quoq;/& Ioannes audita Chriſti reſurrectiōe ad mo Io. xxii.
numentum cucurriſſe referuntur. & paſtores pariter audita Saluatoris natiuitate ad eum uidē
dum iere feſtinātes. Sed fide non pedibus feſtinare oportet/ut uideri Saluator poſſit: & ob id
paſtores & puerum/& Mariam/& Ioſeph inuenerunt: ideſt humanitatē cū diuinitate: quia euā Luc. ul/
gelicæ annunciationi fidē adhibuerant. mulieres uero/quæ uiuentē cū mortuis Chriſtū regre timo.
I
bāt/Petruſq;: & Ioānes tametſi mane/citatoq; greſſu ad monumētū ueniſſent nō īuenerūt.
Textus.
Mons contēplatio.
¶ Sed quo hæc Maria feſtinauit uideamus. In montana inquit. i. in altiora/& ſublimiora chari
tatis opa. nam & Chriſtus cum arcana myſteria his/quos ad ædificationē noſtrā delegerat/ex Matt. v.
planare uolebat: in montem legitur aſcēdiſſe: & turbas docturus humiliora/in campeſtria de Matth.
ſcēdiſſe. Itē diuinitatis ſuæ imaginē per transfigurationē: tribus a ſe ex alioꝝ Apoſtoloꝝ nu/ xxiiii.
mero prælectis oſtenſurus in montem Tabor aſcendit: quemadmodū & Moyſes deo cōgreſ Matth.
K
Textus.
ſurus: legēq; ab eo accepturus. ¶ In montem igitur. i. in contemplatiōem ſupernorum ſe col/ xvii.
ligens anima fidelis: aut ad altiora (ut prædiximus) hoc eſt perfectiora charitatis opera ſe ac/ Ex. xix.
cingens: uenit in ciuitatem Iuda. i. in Eccleſiam/ſeu congregationem fidelium/qui per cōfeſ pſalmo
ſionem Chriſto debitum reddunt obſequium. Iudas enim confeſſio interptatur. De quo di/ cvii.
citur: Iuda rex meus. Et alibi de Iuda Machabeorum dicitur/ꝙ omnes operarii iniquitatis cō/ i. Mach.
turbati ſunt ab eo: & directa eſt ſalus in manu eius. per quod aperte ſignificatur: ꝙ qui diuina iii.
gratia illuminati ad perfectiorē uitam conſcendere cupiunt: ad eos diuertere debent: & cum
illis conuerſari: quos ſciunt iuſtos/humiles/& contritos corde: quorūq; proficere ſperant do/ pſalmo
L
Quoꝝ hominū cōſortia ſunt requirenda tā actiuis ꝗ cōtēplatiuis.
ctrina/uel exemplo. Propterea dicit Propheta. Cum Sancto ſanct⁹/& cum uiro innocente in xvii.
nocens eris. & cum ciuitas ex uocabuli ethymologia unitatem (ut prædiximus) deſignet ani/
morum: utrunq; ex hac euangelii parte admonemur quærere: ſocietatem ſcilicet hominum/
in quibus ſit charitati/& concordiæ iuncta confeſſio: hoc eſt timor Domini/& conſcientiæ
munditia. Qui ergo cōtemplationis uiam eligunt/religionem approbatā: &/ubi ſit ſancto/
rum uirorum conuentus/quærere debent: qui in uinculo charitatis/deum uerbo/& opere cō pſalmo
fiteantur: id eſt laudent: & glorificent: quemadmodum Propheta dicit: Confitebor tibi Domi cxvii.
M
Confiteri p laudare.
ne in toto corde meo: narrabo oīa mirabilia tua. & alibi. cōfitemini Domino/quoniam bonus.
& frequēter in Pſal. hoc ſenſu cōfeſſio accipitur. & Chriſtus ipſe/qui peccatum non fecit/nec
dolus inuētus eſt in ore eius/dixit/Confitebor tibi Deus/Pater cœli/& terræ. Vitādi aūt ſunt Luc. x.
q uerbo cōfitenť/& factis negāt: de qbus Apoſtolus loqtur: aut habitu tātum religionē præ ſe ad tit. i.
ferunt/cū uiuāt impudentiſſime. Hi eni ſunt/qui iuxta ſaluatoris uerbum ueniunt in ueſtimē Mat. vii
tis ouium: intrinſecus aūt ſunt lupi rapaces. ¶ Qui uero actiuā amplectuntur uitā/Prælati. ſ. i. ad Co
Doctores/& Prædicatores/ad eos ſe cōferre debēt: q ī unitate fidei eccľiam cōſtituētes/ſeſeq; rint. v.
pctōres recognoſcētes/peccata ſua cōfitētur/& diſciplinā ſuſcepturi ſperantur. Pro his eni/q
Textus.
foris ſunt/& quoꝝ deſperatur ſalus/nō eſt Aplo teſte laborādum. ¶ Ad hāc igitur ciuitatem
Iuda. i. ad ſanctos cōfeſſores deducta fidelis aīa: Zachariæ domū ingredi debet/hoc eſt/memo
riā habere diuinoꝝ mandatoꝝ: plurimorūq; dei in ſe beneficioꝝ: & pariter æternæ illius iu/ pſalmo
ſtitiæ/& pietatis; ſicut ſcriptū eſt; Domie: memorabor Iuſtitiæ tuæ ſolius. & alibi. Memor fui lxx.
iudiciorum

Thob.i iudicioꝵ tuorum a ſæculo Domine/& cõſolatus ſum:& de Thobia legitur. ꝙ memor fuit do
mini in toto corde ſuo. ¶Ingreſſam aũt Zachariæ domum Mariam.i.aĩam gratuitis ĩſignẽ A Textus.
bonis:& diuinoꝵ mãdatoꝵ/ac beneficioꝵ memorem/ſalutare cõuenit/Elizabeth.i.ſalutem
pœnitentibus nõ ſolum deſyderare:& precari:uerum etiá toto conatu/uelut propriam pro/
curare.Hoc eĩm ordo depoſcit charitatis:ut etiá aĩam ipſam pro illorum ſalute effundere pa B
rati ſimus:quẽadmodum & Saluator nos:& ꝑcepto docuit/& exẽplo.Propterea dicebat Apo/ Tenetur fi/
i.Io.iii. ſtolus.In hoc cognouimus charitatẽ dei/quoniam ille pro nobis aĩam ſuam poſuit:& nos de delis qſqȝ ꝑ
bemus pro fratribus noſtris ponere.Quo ſane præcepto:tametſi præ cæteris ligentur paſto/ ſalute ꝓximi
res:ſi boni eſſe uolunt:dicẽte/Domino: Paſtor bonus aĩam ſuam ponit pro ouibus ſuis. non uitam expo/
Matth. icciteo tamen alii fideles excludunt:Cum enim corpore/rebuſqȝ omnibus corruptibilib⁹ aĩa nere.
xxii.& longe ſit dignior:ſi proximum chriſtianus quiſqȝ diligere debet/ut ſeipſum/plus aĩam ꝓxi/
Luc.x. mi/q̃ propriũ corpus diligat neceſſe eſt.Propterea ſaluator ipſe dicebat:maiorem charitatem
Io.xv. nemo habet:q̃ ut aĩam ſuam ponat ꝓ amicis ſuis.Deinde ſubiũgit:uos amici mei eſtis/ſi fece
Cãt.ii: ritis quæ præcipio uobis:hoc eſt illud qđ proxime dixi. Iſte ſane uerus eſt ordo charitatis: de
quo dicitur in pſona aĩæ fidelis/& perfectæ.ordinauit in me charitatem. & ob id Paulus non
ſolum mori pro fratrum ſalute cupiebat:Sed/quod longe grauius eſt/pro his etiam anathe/
Ad Ro. ma eſſe.¶Qui ergo contemplatiuam uitam ſunt ingreſſi:exemplo:exhortatione:orõnibus: G
ix. & cæteris/quibuſcunqȝ poſſunt/ſuffragiis/proximoꝵ ſaluti ſtudere tenentur: qui uero acti/
uam perfectiorem(de qua loquimur)ſunt ſortiti:non ſolum arguẽdo:obſecrando:increpan/
doqȝ eos/quibus preſunt inducere debent: Verum etiá compellere:dicente Domino:compel/
Lucæ. le eos intrare.Hoc enim faciendo præcurſorem in eoꝵ uiſceribus excitabunt:& ad Saluatoris
xiiii. aduentum prius etiam/q̃ in lucem prodeat: exultare/cõmoueriqȝ/compellent/hoc eſt/pœni
tentem ad profectum melioris uitæ ſalutaribus monitis/aut exemplis prouocabunt:eoqȝ mo
do Ioannes/hoc eſt/confirmatus/corroboratuſqȝ diuina gratia proficiente/Spũs in utero Eli Textus.
zabeth: hoc eſt in corde peccatoris conuerſi adhuc latens exultat dum per Mariá Saluatore
Io.viii. fœtá ſalutatur.ideſt dum ꝑ diuinam inſpirationẽ.aut per uirum aliquẽ ſanctũ uerba ſalutis in
Pſalmo corde & ore habẽtem ad diuina excitatur.Hoc quippe modo exultauit per fidem/Abraham/
xxxiiii. ut uideret diem aduentus Chriſti.Illumqȝ per ſpem uidens gauiſus eſt. Propterea Citharœ/
& Pſal. dus canebat.Exultent & lætentur in te omnes/qui quærũt te.Et iterum:Repleti ſumus mane D
lxix. miſericordia tua:exultauimus/& delectati ſumus. ¶Quod ſane duplicem oſtẽdit lætitiam. Quãtum iu
ꝓuer.x. interiorem ſcilicet/& exteriorem. idqȝ frequenter ꝑ Prophetam exprimit Spiritusſanctus. uet ſancti ui
ꝓuerbi. hoc etiam & experimento cõprobatur/& oſtendi poteſt ratione:perfectiorum ſcilicet doctri ri exhorta/
xix. na/atqȝ exẽplo cæteros infirmiores/& adiuuari:& corroborari: ac proinde lætari. dicente ſa/ tio.
Actu. pientia. In bonis:atqȝ in benedictione iuſtorum exultabit ciuitas. Et alibi.multiplicatione iu/
viii. ſtorum lætabitur uulgus.Item in actibus Apoſtoloꝵ:cum multi ad fidem eſſent per Philip/ E
pum in ciuitate Samariæ cõuerſi:factum eſt gaudium magnũ in illa ciuitate.¶Quin & aliud/
ex tali iuſtoꝵ/& perfectorum ſalutatiõe/atqȝ inſtructione ſequitur multo maius infirmiori/
Actu. v bus ſalutatis bonum:quia ex ipſa ſalutatiõis efficacia confeſtim Spiritusſancti feruore replen
&.x. tur:quẽadmodum & hanc Elizabeth repletá uſqȝ adeo uidemus:ut etiam prophetiæ Spũm cõ
feſtim acceperit.qđ & in actibus Apoſtoloꝵ legimus cõtigiſſe.loquẽte enim in Spũs feruore
ad Cornelium/& eius cognatos/amicoſqȝ uerba ſalutis Petro anteq̃ ſermonem cõpleuiſſet:
cecidit Spũs ſanctus ſuper eos:tametſi pagani adhuc eſſent/& gentiles:& cœperunt loqui ua
riis linguis.Ita fit plærunqȝ:ut ad unius prædicatoris uocem audiẽtium uiſcera ſic liqueſcát:
ut charitatis feruore incenſi/ex peccatoribus repente fiant ſancti: & quẽ prius impudenter
Act.ii. blaſphemabant/Deum totis laudent/& glorificent præcordiis. Quẽadmodum ex multitudi
ne illa Iudæoꝵ/qui Chriſtum crucifixerant/ad unicam Petri prædicationem/plurimos corde
cõpunctos ſtatimqȝ baptizatos/ſcriptura teſtatur. Idẽ non minus exemplo fieri/q̃ exhortatio
ne:nos præ cæteris latro ille docuit. qui Chriſti/quem innocentem ſciebat/patientiá in cruce
admiratus/tanta fidei cõſtantia:ultimum & ipſe trahens ſpiritum repente fuit imbutus: ut &
conreum blaſphemantem argueret:& Chriſtum uerum deũ eſſe cõfiteretur: ab eoqȝ ut dum
in regnũ æternũ ueniſſet:ſui memor eſſet:poſtulauerit cõfidenter:Sed & alia multa ex ſacris
Act.iiii. codicib⁹ afferri poſſent id gen⁹ exẽpla.Apſoꝵ eni nõ magis doctriná/q̃ uitá/ſigna/cõſtátiáqȝ
&.v ad Chriſti fidẽ/& religionẽ Iudæos gẽtileſqȝ traxiſſe certo certi⁹ eſt.Quod & de Chriſto tota
pœne teſtanť Euangelia:& quotidiana nobis de ſanctis pleriſqȝ uiris demõſtrát exẽpla. ¶Et
ne hanc qdẽ:qui talem ex iuſtoꝵ uiſitatiõe grãm cõſequuntur taciti ſeruát in pectore:ſed ma F
gnalia dei etiam cum clamore ꝓdicant atqȝ in alioꝵ ædificationem manifeſtant: quemadmo/

Textus.
G
Exclamare q̄lr accipit.

dum & hæc Elizabeth/quod diuino conceperat ſpiritu/magna confeſtim uoce propalauit:& mulier illa/quæ ad Saluatoris prædicationem conuerſa media in turba uocē extollens diuino plena Spiritu prophetauit:& dixit. BEATVS uenter qui te portauit/& ubera quæ ſuxiſti. (Luc. xi.) Ille quoq; cæcus/qui dominum prætereuntem audiebat/increpatus etiam ut taceret/multo magis clamabat. (Lucæ. xviii.) Sancta etiā mulier Suſanna zelo caſtitatis/& diuinæ plena ſpe iuſtitiæ/uoce magna aduerſus inſidiātes illius pudicitiæ ſenes exclamaſſe legitur: q̄q̄ & exclamatio iſta nō (Dani. xiii.) ad clamoroſam uocē:ſed ad uehemētiam intentionis & propēſiorē affectum in utroq; ſenſu: litterali ſcilicet/& morali referri cōgrue poſſit. Secundū quam Propheta dicebat. clamaui in toto corde meo. (Pſalmo cxviii.) Hoc etiam modo in Apocalypſi animæ interfectorum propter uerbum dei clamabant uoce magna dicentes. uſq; quo domine ſanctus/& uerus non iudicas. &c. (Apoca. vi.)

Moralitas.

H
Quattuor uirtutes proficiēti neceſſarie.

¶ Sed quid quæſo hæc mulier exclamādo dixerit: audiamus. Benedicta (inquit) tu inter mulieres/& benedictus fructus uentris tui:& ea quæ ſequuntur. In quibus ſane uerbis: ad eū/quem pſequimur/moralem ſenſum quattuor præcipuarū uirtutum colligere poſſumus: pœnitētis/& iam pficere incipientis operatōes. ¶ Prima quidē eſt immenſæ charitatis: cum pfectionis dignitatē agnoſcens eā ueneratur: illiuſq; manifeſtat gloriā/& quātum poteſt extollit uerbis/dicens. benedicta tu inter mulieres. Nec ſane illius gloriā/& excellentiā prædicare contenta/ēt fructum uentris maximis effert præconiis: hoc eſt/eius opera ſancta: quæ ſunt uentris. i. piæ mētis fructus amœniſſimi. Iuxta qđ per Saluatorem dicitur. a fructibus eo℞ cognoſcetis eos. (Mat. vii) de quibus & in morali ſenſu illud intelligitur/quod per Prophetam dicitur: de fructu uētris tui ponam ſup ſedem tuam & rurſum. de fructu opum tuo℞ ſatiabitur terra. (Pſalmo cxxxi. Pſalmo ciii.) ¶ Secūda profundæ humilitatis cū ſe non iudicat dignā: ad quam Maria/ideſt ſanctus/& pfectus homo ueniat. Propterea dicit: ut quid hoc mihi/ut uēiat mater domini mei ad me. ¶ Tertia: perfectæ fidei: dum credit motum infantis ex contuitu ſeu præſentia ſaluatoris fuiſſe cauſatum/dicēs: ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in aurib⁹ meis. & cætera. ¶ Quarta certiſſimæ ſpei dum ſubiicit. beata quæ credidiſti quoniam pficientur in te quæ dicta ſunt tibi a domino.

I
Textus.
K
Mulier carnales ſignificat.

¶ Ad primam igitur redeundo pœnitens hic pfectum ad ſe uidens uenire/illum primo ſalutando exclamat benedictū inter mulieres. i. inter carnales hoīes & fragiles. Hoc enim mulieris ethymologia patitur. & alibi ī ſacra ſcriptura ſic accipitur/dum p ſapientiā dicit. ſi ignoras te o pulchra inter mulieres. (Canti. i.) neq; aliter in huius Euangelii uerbis accipi congrue poteſt: cū Maria oēs prorſus puros hoīes/gratia ſimul/& gloria: immo & angelos ipſos ante iſſe uniuerſa tradat eccleſia: illiq; plurima/quæ ī canticis de diuina ſapientia ſcripta ſunt/accōmodētur præconia. Hæc igitur de quibus eſt nobis ſermo/ad pfectum quemq; uerba proferri poſſunt: ꝙ ſcilicet inter mortales ſit benedictus/eo ꝙ uiam elegit Angelo℞/& opa facit diuina: quemadmodū & illa mulier ad Heliam/q filium eius ſuſcitauerat/dixit: nunc in iſto cognoui quoniā uir dei es tu:& uerbum domini in ore tuo uerū eſt. (iii. Reg. xvii.) Hoc aūt (ut prædiximus) eſt pfectæ charitatis opus alienæ non inuidere gloriæ: ſed illam potius admirari & præconizare: quēadmodū & Saluator ipſe mulieri Cananeæ dixit. o mulier magna eſt fides tua. & ad Petrū. Beat⁹ es Simon Bariona. (Matth. xvi.) & non ſimpliciter laudem homini dare: ſed opa quoq; eius ſancta/ſi quæ ſcimus cōmemorare: deoq; laudē reddere debemus/ſicut ī ſapiētia legit: Laudēt eā in portis opa eius. (puerbi. xxxi.) & ad diſcipulos Chriſt⁹: uideāt opa ueſtra bona/& gľificēt patrē ueſtrūq in cœlis eſt. (Matt. v.)

¶ Ad primæ autē & præcipuæ uirtutis actum cætera℞ uirtutum oīum ſtabilimentum ſubſequtur humilitas de qua & Maria in ſequētibus/dicit: Quia reſpexit humilitatē ancillæ ſuæ: qui enim ſe indignum cenſet uiſitatione dignioris/humilitatē ſuā oſtēdit: ſicut & ille dicebat: dn̄e non ſum dignus ut intres ſub tectum meum. (Matth. viii.) & Petrus. exi (inquit) a me quia homo peccator ſum. (Luc. v.)

L
Honor debetur merito ū dignitati.

Hac igitur humilitate ſuſcipiendi ſunt prælati: nec non uiri ſancti/ac religioſi. & honor non ex perſonæ/Sed uirtutis/ac meriti/dignitatiſq; qualitate tribuēdus. Mariā enim cū eſſet iunior: ad cognatæ ſenioris uiſitationē: tum ius ipſum cognationis: tum ætatis ꝓrogatiua inuitabat. nec iunioris officium ſenior deſpicere: ſed cōmendare potius debuiſſe uidebatur. uerū dignitas/quam ex diuina gratia conſecutam eſſe illam ſpiritu ſancto reuelante cognouit/ad humiliandum ſe uerſus eam/utpote Domini genitricem/merito induxit. Non igitur Prælati/uel Religioſi uiri ætatem contemnere debemus: ut ad Thimoteum ſcribens reſtat Paulus. (i. Ad Thi. iiii) Neq; ad nobilitatem aut cæteras ſæculi huius dignitates: Sed ad eam/quæ ſola eſt libertas: & uera dignitas/hoc eſt/ad uitæ ſanctimoniam reſpicere. Ignobilia enim/& contemptibilia plerunq; eligit deus. (i. ad Corin. i.)

Textus.

Et quod dicit Mater Domini mei recte ad uirum ſanctum/qui in mēte iam concepit Saluatorem/refertur: quia mater Domini is appellari poteſt/ut in ſuperioribus diximus/qui eius fecit uoluntatem.

¶ Sequitur

¶ Sequitur tertiæ uirtutis/ fidei ſcilicet operatio.cum dicit.ECCE enim/ut facta eſt uox ſalu/ Textus.
tationis tuæ &c. Confitetur enim quod niſi prius credidiſſet facere non poſſet.dicente pro/
Pſal. pheta.Credidi propter quod locutus ſum.confitetur inq̄ ꝙ uox/ hoc eſt/doctrina/aut exhor
xiii. tatio ſancti viri/ ſua ad dei cognitionem excitauit præcordia: eoq; modo nō ſolum propriam
oſtendit fidem:ꝙ ſancti uiri ea:quæ ſunt fidei/& religionis chriſtianæ admonentis uerbis cre
Ad He/ didit:ſed etiam uerborum efficaciā a diuina,poeſſiſſe uirtute:ſicut ſacra ſcriptura teſtatur.Vi/
bre.iiii. uus eſt ſermo dei/ & penetrabilis.Item quomodo ex his uerbis filius/qui eſt in utero.i.ſpiri/
tus huius pœnitētis exultaret præ gaudio: ſi non illis fidem prius adhiberet? nam quo pacto
Pſalm̄. diceret ꝓpheta.Letatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi:in domum domini ibimus: ſi nullam
cxxxi. domini domum eſſe crederet? & de his etiam Saluator loquitur: ꝙ cum gaudio ſuſceperunt
Luc.xiii uerbum: ſcilicet per fidem.

¶ Hanc poſtremo fidem ſubſequitur ſpes/quæ eſt expectatio futuræ beatitudinis ex diuina B
ꝓmiſſione/quæ per fidē cōcepta eſt/proficiſcens ꝓpterea dicit:& beata quæ credidiſti quoniā Deſcriptio
perficientur &c. acſi ſcd̄m ſenſum noſtrum proficiens perfecto diceret: ex quo fidelis es/& ſpei.
ii.ad Ti iuſtus:expectare debes retributionem æternam:cum dixerit apoſtolus:ſcio cui credidi:& cer/ Textus.
mo.i. tus ſum ꝙ potens eſt ſeruare depoſitum meum &c. & per prophetam dicitur. & enim ſeruus
Pſa.li. tuus cuſtodit ea:in cuſtodiēds illis retributio multa.& non hoc ſolū de te credo futurū:verum
& alios pleroſq;/tuo vel exemplo/uel patrocinio/eandem beatitudinē eſſe aſſecuturos.Nam
Ioā.xx. & Saluator ipſe in Apoſtolorum perſona/Epiſcopis & Preſbyteris poteſtatē dedit remitten
Matth. di peccata. Item his/ qui ad eorum prædicationem crediderint: & baptizati fuerint/ ſalutem
xvi. æternā ꝓmittit. & rurſum uerba eorū uerba dei eſſe profitet̄/ cum dicit.: Qui vos audit/me
Luc.x. audit.& illos præterea dixit piſcatores hominum fore/& ob id/qui per fidem ea/quæ a præ/
Matth. latis: doctoribus: uel prædicatoribus:de obſeruatione diuinorum mādatorum/& præmio bo
iiii. norum dicuntur:firmiter credunt:per ſpem eadem abſq; ulla dubitatione conſequi cōfidunt.
Quin & fidelis quiſq; animam proximi ſui lucrari poteſt: dicente domino: ſi peccauerit in te
Lucæ frater tuus:corripe eum inter te & ipſum ſolum ſi te audierit/lucratus es animam fratris tui:
xvii. cui & illud conſonat: quod per prophetam dicitur:cum ſancto ſanctus eris. Idq; non ex do/
Pſalm̄. ctrina tantum uirorum: ſed etiam ex eorum exemplo/quemadmodum in ſuperioribus di/
xvii. ctum eſt/ conſequi poſſumus.

¶ Vidimus quid Elizabeth Mariæ dixerit.ſupereſt nunc: ut quid illi Maria reſpondit uidea/
mus: ex quo perſpicuum erit quale eſſe debeat uiri ſancti ad pœnitentem officium: cum ille
ad hunc accedit: uerba ſalutis daturus: & hic illum cum humilitate ſuſcipiens omni lauda/
tionis genere proſequitur.MAGNIFICAT(inquit)anima mea dominum/& reliqua.In quo Textus.
quidem cantico/utpote ab ea/quæ uerbum diuinum in utero geſtabat/compoſito:multa ne/ C
ceſſe eſt latere myſteria:que nunc proſequi ſingula/longum/atq; difficile nimis foret.Quā/ Canticum
tum tamen ille/cuius virtute uerba hæc proferebātur/ dare dignabitur intelligentiæ: ad ſen Mariæ.
ſum noſtrum moralem fideliter referemus.¶ Atq; in primis illud eſt conſiderādum:ꝙ in hoc
cantico Maria/quæ a cognata ſua,Elizabeth fuerat tam excelſis:atq;/ſingularib⁹ laudibus cele D
brata/vtpote/quam dixit benedictam inter mulieres:& matrem domini/& deinde iterū bea/ Intentio to/
tam propter eam/quam angelicæ prædictioni adhibuit fidem perficiendaq; in ea noſtræ re/ tius cātici ꝑ/
demptionis/quæ a deo predicta illi fuerāt myſteria/has a ſe laudes/& hos titulos nō refellit: ſtringitur.
Sed conſentiens ueritati:diuinæ omnia tribuit bonitati.dum dicit.quia fecit mihi magna/qui
potens eſt.& cauſam huius tam immenſæ/erga ſe/diuinæ pietatis: ſuam ipſius humilitatem Textus.
fuiſſe teſtatur:cum dicit.quia reſpexit humilitatem ancille ſuæ. Atq; vt cognatam/cæteroſq;
omnes ad paris humilitatis imitationem trahat:de huius uirtutis præmio multa proſequitur Textus.
& de ſuperbiæ illi oppoſitæ ſupplicio/non pauciora. Ne autem huius tantæ beatitudinis ſpe
cæteri decidant: hanc Mariæ humilitatem imitari poſſe deſperantes:non ſolum hunc remo/
uet a noſtris cordibus diffidentiæ ſcrupulum:oſtendens omnes humiles exaltandos/ & ſuper
bos deprimendos:verum etiam quo potiſſimum modo hanc humilitatem cōſequi poſſimus:
oſtendit.cum dicit.& miſericordia eius:ſubaudi humilibus conceſſa: a progenie in progenies
ideſt omnibus paſſim mortalibus timentibus eū: acſi diceret/omnes omnino timentes deum Textus.
ad hunc peruenerunt longa exercitatione humilitatis gradum:quo mediante/ diuinam miſe
ricordiam conſequūtur/& gratiam. Et rurſum:quia ad ſuperbiam/vt plurimum incitant po/
tentatus/& diuitiæ/ad humilitatem depreſſio/& paupertas. Quo ad hanc complectendā/&
illam fugiendā/uiam nobis oſtendat: ſubiungit.depoſuit potentes de ſede/& exaltauit humi
les.Eſurientes impleuit bonis/& diuites dimiſit inanes.Poſtremo ne putaret fortaſſis quiſpiā Textus.

hanc humilitatis uirtutē/& ex conſequenti mercedem propria conſequi poſſe uirtute: omnia
Textus. ad diuinam gratiam/ac prædeſtinationem referenda concludit:dum dicit. Suſcepit Iſrael pue
rum ſuum/recordatus miſericordiæ ſuæ/ſicut locutus eſt ad abraam &c. quaſi dicat hoc opus
miſericordiæ/quod Iſrael ſuſcepit.i.quod in omnes beatos deus exercuit/ex promiſſione diui
na prouenit: qui Abrae/& ſemini eius hāc repromiſit beatitudinis æternæ gloriam.i. oībus
D quos ab æterno ſaluandos prædeſtinauit. ¶ Illud inſuper in hoc Cantico conſiderari poteſt:q̄
ad ſingula/quæ Eliſabeth tum laudando/ tum ſpiritus ſancti gratiam: tam in ſe/q̄ in Maria
recognoſcendo:tum etiam futura huius gratiæ præmia prædicendo exclamauit Maria/ artifi
cioſiſſime deprehendi poteſt/reſpondiſſe:ne quis fortaſſis putaret:tam ſpiritualibus/tantoq̧
myſterio refertis cognatæ uerbis/Mariam iuniorem/ & totius humilitatis ſpecimen/reſpōde
re noluiſſe:ſed ad alia/quæ ad propriam ſpectabant ſuiipſius gloriam/diuertere maluiſſe ſer
monem. Ad illud enim/quod dixerat primum/benedicta tu inter mulieres/ & benedictus fru
ctus uentris tui/duo primi uerſus cōgrue referre poſſunt. ad illud autem quod ſecundo loco
dixerat: & unde hoc mihi/ ſequens uerſiculus. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. Ad
tertium uero dum dixerat: Ecce enī ut facta eſt uox &c. uerſus ille: Quia fecit mihi magna
qui potens eſt/& quæ ſequuntur/uſq̧ ad uerſiculum illum: Suſcepit Iſrael puerum ſuum:qui
E ad vltimā uerborū Elizabeth partem opportune pōt adaptari. Quæ ſingula deo adiuuante
Explanatio litteræ proſequamur. ¶ MAGNIFICAT (inquit) anima mea dominum. ſcilicet laudādo/ & gratias
illi de tanta in me collata gratia referendo: ſicut in pſalmis dicitur: Magnificabo eum in lau/
de. & alibi: Magnificate dominum mecum. & ne labiis tn̄ magnificare uideret: quemadmodū Pſalm̄.
de hypocritis dicit Saluator. populus hic labiis me honorat/cor autem eorum longe eſt a me: lviii.
ſtatim ſubiicit: Anima mea: acſi diceret/ ex toto corde meo laudes reddo deo/& ex omnibus Pſalm̄.
uiribus animæ meæ/ ueluti & alius propheta dicebat. de omni corde meo laudaui dominum: xxxiii.
Quare deum & hominem vocat. ¶ Neq̧ ſine myſterio dixit dominum/non ſimpliciter deum. domini enim nomen/ſpecialem Eccle.
quandam/& particularem importat in ſeruos auctoritatem/quæ etiam in inferiores a deo ca lxvii.
dere poteſt: propterea Thomas ad Saluatorem dixit. dominus meus & deus meus. dominus Ioh.xx.
ſcilicet ſcd'm humanitatem/ quia fui tuus ſeruus/ & diſcipulus. & deus ſcd'm diuinitatē: quia
F reſurgens me recreaſti. & Saluator apoſtolis ſuis dicebat: uos uocatis me magiſter/& domine Leuitici
Quomodo ſerui dei ſumus. & bene dicitis. quod quidem ex dei parte per ſpecialem electionē prouenire dici poteſt: ſicut xv.
de populo Iſraelitico dicitur: mei enim ſerui ſunt/& ego duxi eos de terra egypti. & alibi. in/ Pſalm̄.
ueni dauid ſeruum meum/oleo ſancto meo unxi eum. & ad aliū dixit dominus: ſeruus meus lxxxviii
es tu/& elegi te. quod ſane contingit cum noſtra/ uelut ſeruorum/acceptare dignatur opera: Eſa.xli.
propter quod dicebat propheta: reſpice in ſeruos tuos/& in opera eorum/ aut bona illis tri/ Pſalm̄.
buendo/ut inde fructum reddāt/ſicut dicitur in parabola de domino/qui uocauit ſeruos ſuos xxxix.
& tradidit illis bona ſua. & alibi. Et ſuper ſeruos meos effundam de ſpiritu meo. Itē & ex par/ Matth.
te noſtra prouenire poteſt/cum ſeruitutis opera fideliter deo exhibemus. iuxta illud/& enim xxv.
ſeruus tuus cuſtodit ea/ & ideo dicebat Chriſtus: beatus ille ſeruus/ quem dominus inuenerit Iohe.ii.
ſic facientem. Dominum ergo: & hoc & ſuperiore loco/ dum ad angelum dixit. Ecce ancilla Pſalm̄.
domini/appellare maria uoluit/ſeq̧ illius nō ſimpliciter creaturam: ſed ſpeciali ſeruituti ob/ xviii.
ſequio ancillam. utpote/quæ ad nullam rem aliam mentis oculos dirigeret: q̄ ad dominū: quē Matth.
admodum propheta dicit: ſicut oculi ancillæ in manibꝰ dominæ ſuæ. & hic quidem uerſus ad xxiiii.
primam Elizabeth uerborum partem (ut prædiximus) referri hoc modo debet. illa ſiquidem
ex Mariæ ſalutatiōe ſpiritu ꝓphetico imbuta dixerat. Benedicta tu inter mulieres. ad hoc igi/ Pſalm.
tur ſic. Maria reſpondet: non hanc laudem refutando: ſed in deum referendo. Magnificat ani/ cxxxii.
Textus. ma dominum/acſi diceret/propterea ex toto corde gratias reddo deo meo: qui me tāta digna Pſalm̄.
tus eſt implere gratia/ut digne nomen illius magnificare poſſim. rectos enim corde decet lau xxxii.
datio: quæ non eſt ſpecioſa in ore peccatoris. ¶ Et quia poſt hanc laudationem Elizabeth ſub Eccli.
iunxerat: & benedictus fructus ventris tui: Maria non incongrue reſpondet: & exultauit ſpiri xv.
tus meus in deo ſalutari meo/ acſi diceret: ex tāto dei beneficio/ quo me ancillam ſuam in ma
trem filii ſui eligere: meiſq̧ uiſceribus illabi filios ipſe dignatus eſt: Exultauit ſpiritus meus/
lætitia inenarrabili (ſicut dicit apoſtolus) nō ſolum anima ipſa/de qua prædixerat.i. animales i.Pe.i.
potētiæ: ſed abſtractꝰ ab humanorꝫ cogitatione ſenſuū/ & ad cæleſtia raptus ſpūs. de quo re
ferēs dicebat Ioannes: Fui in ſpiū dn̄ica die. & alibi. ſuſtulit me in ſpiritu. hanc aūt tantā exul/ Apoc.i.
tationem ſpiritus ad uirtutem filii dei/quē in utero geſtabat/ illūq̧ uerū deū eſſe cognoſcēs/ Apoca.
& redemptorem fore præuidens/ utrunq̧ his uerbis expreſſit in deo ſalutari meo.i. in eo qui xxi.
Textus. eſt deus ab æterno/& ꝑ hanc ſuā incarnationem effici uult ſaluator. de quo alibi dicit ꝓpheta.

&exultabo

Abac.i &exultabo in deo Ieſu meo. Ieſus enim ſaluator dicitur. ¶ Ad diuinæ autem laudis/& magni A
ficationis canticum exultatio conſequi ſolet. propterea dicebat propheta: Exultent/& letenť
Pſalm. ſuper te omnes quærentes te/& dicant ſemper magnificetur dominus: qui diligunt ſalutare
xxxix. tuum. Et alibi. Exultabit ſuper te in laude. & iterũ: Exultabunt labia mea cum cantauero tibi B
Sopho. & anima mea quam redemiſti. ¶ Cũ aũt Maria exemplum ſit omnibus moralis uitæ/in cuius
iii. perſona dicitur. Beati qui cuſtodiunt uias meas: & illud ad eam. In odorem unguentoꝵ tuoꝵ Moraliter.
Pſalm. currimus: oleum effuſum nomen tuũ: omnia nimirũ ipſius dicta/factaq; ad moralem ſenſum Laus uera
lxxi. quacũq; anima fideli diuina gratia illuminata referri proculdubio poſſunt. Cum itaq; ad per/ nõ eſt a per/
Prouer. fectioris uitæ uirũ/utpote prælatum/doctorem/predicatorem/aut religioſum: peccator con/ fectis omni/
viii. uerſus/ diſciplinæ/ aut conſolationis gratia ſupplex uenerit: in illiuſq; ſancta/ & exemplari no reſpuẽda
Canti.i. uita deum laudare cœperit: atq; illum beatum prædicare: Non quidem hanc ille laudem/quæ
ex zelo charitatis/ humilitatiſq; procedit/prorſus a ſe debet abiicere. Sed deo in primis gra/
ii. ad co. tias agere: ad illũq; oĩa cum laude referre: quẽadmodũ & Paulus apl's nõ ſolũ laudatiõi alioꝵ
x. in Chriſto cõſentiebat: ſed & ãpliꝰ de ſeipo dicebat: Nã & ſi ãpliꝰ aliquid gl'iatꝰ fuero de ptãte
noſtra/quã dedit nobis dominus in ædificationẽ: non in deſtructionem ueſtrã/ non erubeſcã:
& ſubſequitur. Nos autem nõ in immenſum gloriamur: ſed ſcd'm menſuram regulæ/quam
Chriſo. menſus eſt nobis deus menſuram pertingere uſq; ad uos. Sicut enim alius uir ſanctus dixit
de laud. altius de ſe offerre ſermonem/glorioſi eſt/& inſolenter de ſe iactantis. dicere autem illa/quæ
Pau. præſenti cauſæ tantũmodo neceſſaria ſunt futura: amantis eſt: multorũq; cõmoda cogitãtis:
Matt. v. ad eos nãq; (qui ad cæteroꝵ doctrinã/atq; inſtructionem in exemplum a deo ſunt electi) Sal/
ii. ad co. uator ipſe dixit: Luceat lux ueſtra coram hominibus: ut uideant ueſtra opera bona/& glorifi/
ii. cent patrem ueſtrum. Dicere igitur talis quiſq; cum Apoſtolo libere poteſt: deo autẽ gratias
i. ad theſ qui odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco. & alibi. ideo & nos gratias agimus
ſa.ii. deo ſine intermiſſione/ quoniam cum accepiſtis a nobis uerbum auditus dei/ accepiſtis illud
ii. ad co/ non ut uerbum hominis: ſed ſicut eſt uerum uerbum dei. & alibi. Libenter gloriabor in infir
rin. xii. mitatibus meis/ut inhabitet in me uirtꝰ Chriſti. Debet inſuper ad laudes/ & gratiarũ actiões
Pſal. v. adiicere ſpiritualem læticiam: qua ſancti omnes conſcientia innocentiæ/& ſpe gloriæ/in ipſo
Pſal. m. totius eorum fœlicitatis obiecto exultant: ut cæteros eadem expectatio trahat uoluptatis/ac
xxxiii. perpetuæ/inæſtimabiliſq; læticiæ: & cum propheta dicere. Letamini in domino/ & exultate
Pſalm. iuſti: & iterum. Exultate iuſti in domino/rectos decet collaudatio. Et alibi. uenite exultemus
xciiii. dñ̃o/iubilemus deo ſalutari noſtro &c. Sed in his/qui ſequuntur/ uerſibus laxioribus habe/
Mat. xi. nis in ſuam ipſius laudem Maria ꝓrupiſſe uidetur/dum dixit. QVIA RESPEXIT humi G Textus.
Ge. xxix litatem ancillæ ſuæ: & quæ ſequunť: Verum hoc quoq; Saluator/qui ſe nobis humilitatis exẽ
Pſal. ci. plum præbuit/diſcipulis dixiſſe perhibeť. Diſcite inquit a me/ quia mitis ſum & humilis cor
pſal. cxii de. & eodem (quo maria) modo in ueteri teſtamento locuta eſt Lia dicens: uidit dominus hu/
militatem meam: nũc amabit me uir meus. propterea per pſalmiſtã dicitur: reſpexit in orõnẽ
humilium. & rurſum. humilia reſpicit in cœlo/& in terra. Propriam igitur humilitatem hoc
modo in alioꝵ ædificationem cõmemorare: ut ad illam omnis diuinæ gratiæ occaſio referať:
Prouer. non iactantiæ: ſed ingentis eſt meriti. ¶ Et quoniam humilitatem ſubſequitur gloria: dicente
xv. Sapiẽtia. Gloriam precedit humilitas: & Apl'us rurſum dicit. humilibus dat gratiam. Iccirco Textus.
i. Pe. i. ſubiicit: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Nã & de Chriſto dicit Apo
Ad phi/ ſtolus. Humiliauit ſemetipſum/ factus obediens uſq; ad mortem. Iccirco ſupra ſubiungit.
lip. ii. propter quod & deus exaltauit illum &c. Non igitur a ſancti/& innocentis prælati/aut docto
ris/uel ex his/de quibus diximus/cuiuſq̃ modeſtia iudicandum eſt alienum: ſi humilitatem
ſuam non inficians/ illam ſibi omnis gratiæ/ & gloriæ apud deum profiteatur fuiſſe prin/
Iaco. i. cipium/dicente Apoſtolo. Glorietur autem frater humilis in exultatione ſua. Et hic quidem
uerſus (quẽadmodum in ſuperioribus diximus) ad eam uerboꝵ Elizabeth partem refertur:
qua dixerat: & unde hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me. Reſpondet enim ad hoc op
portune Maria. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. Cum enim eam matrem appellet ſal
uatoris/& ſe eius uiſitatione profiteatur indignam/quærẽs quibus meritis tantæ uiſitationis
honore ſit digna: reſpondet Maria/ reſpiciens dominus humilitatem meã hac me gloriæ præ
rogatiua inſigniuit: ut inter cæteras omnes mulieres/quas ab æterno naſcituras præuidit/ me
tanti myſterii inſtrumẽtũ delegerit. ꝓpterea nõ mireris: ſi ea/ꝓpter quam maiorẽ in modum
gratia me deus repleuit/humilitas ex gratiæ ipſius aucta ſit incremẽto. Hæc quippe illa eſt q̃
Mat. xx. ad tuum me traxit obſequiũ. Quãto enim maior quiſq; eſt: tanto ſe humiliorem oſtendere de
&Mar. x bet: dicente domino: maior ueſtrum erit miniſter ueſter. Et ex hac humilitate/quã in me re/

ſpexit dominus/& ꝓpter quam tam inſigni priuilegio decorauit/ beatam me dicent oẽs ge/
nerationes.Simili uſa eſt loquendi genere Lia cũ eius ancilla natus eſſet marito Aſſer.ait enim
beatam me dicent mulieres:Aſſer.quippe beatus aut beatitudo. interpretatur perinde eſt igiẽ Gene.
Textus. illud atq; hoc/quod Maria cecinit.quoniam enim tanta me gratia dominus decorauit beatam xxx.
me dicent oẽs mulieres: hic dicit oẽs generationes.
¶Quod non uero ſenſu ab illo differt:cũ & mulieris appellatione/quẽadmodum in ſuperio/
ribus diximus/omnes omnino humana carne circundatæ animæ cõprehendi non incongrue
poſſint.Hanc igiẽ laudem ſibi a deo humanitatis meritum prouenisſe: & Maria &/qui p eius
ueſtigia gradientes/ſummũ inter mortales beatitudinis gradum pertingunt/profiteri ad alio
rum ædificationem abſq; ulla repræhenſione poſſunt:quẽadmodũ & Paulus ut pſeudo Apo/
ſtolos confunderet: & fideles in ſui admirationem traheret: nõ modo tribulatiões ſuas/& per ii ad co/
ſecutiones:ſed generis nobilitatem:& reuelationes diuinas:& gratiæ in ſe plenitudinẽ cõme/ rint xi.
morabat.¶Hanc autem apud mortales cunctos gloriã/non ex ſola gratia prouenisſe oſtendit
Maria:cum ſubiicit.Quia fecit mihi magna qui potens eſt.Gratiæ etenim plenitudine ſubli/
Textus. matam in cœlis animã/cœleſtes paſſim omnes cognoſcunt: & collaudant ciues. ſicut dicitur/ Cãti.vi.
uiderũt eam animã ſcilicet beatam: filiæ ſyon: ideſt omnes animæ ſanctæ.& beatiſſimã prædi
cauerũt.Sed apud mortales hi ſoli beati celebrantẽ:in quibꝰ ſeu per quos/magna deus dignaẽ
operari. Propterea dicit ſcriptura:fuit nomen eius cum Ioſue/& nomen eius in terra uulgatũ Ioſue.vi
eſt.Et de Dauid ſcribiẽ/poſteaq̃ multa diuinæ in ſe uirtutis edidit opera: & celebre factum eſt i. Regũ
nomen eius nimis.& alibi & diuulgatum eſt nomen Dauid in uniuerſis regionibus. xviii.
¶Et recte quidem humilitatem in omnibus hæc Maria etiam cum proprias laudes canebat i.Para/
Textus. ſeruaſſe dignoſcitur:quæ diuinæ omnia tribuit tum potẽtiæ/dum dicit qui potens eſt:& infra lip.xiiii.
fecit potentiam in brachio ſuo:tum miſericordiæ & bonitati/ dum dicit: & miſericordia eius
a ꝓgenie in progenies.& poſt paululum:recordatus miſericordiæ ſuæ.Propriæ aũtem uirtuti
nihil tribuit:ſed tantum humilitatẽ ſuam deo placuiſſe profitetur: ac ſi diceret nõ abſq; ullo
merito meo tanta me gratiæ plenitudine decorauit:ne cæteri mortales illam a deo ſibi abſq;
ullo pariter merito infundi ſperarent: ſed ad eius imitationem eodem/quo ipſa/ promereri
Textus. ſtuderent uirtutis genere. ¶Neq; tamen ſuã humilitatẽ ad tantam beatitudinẽ conſequẽdam
abſq; ampliori diuinæ miſericordiæ largitate ſatis fuiſſe teſtatur:dum dixit:quia reſpexit hu/
militatem i.acceptare dignatus eſt.quẽadmodũ & alibi diciẽ.Reſpexit dñs ad Abel & ad mu/ Ge.xxx.
nera eius.& per ꝓphetam.Reſpexit in orationẽ humiliũ.hocq; pacto mediocritatẽ per omnia Pſal.ci.
ſeruans Maria:quam perfectionis uitæ gardũ aſſecutis/ut ſepe diximus/imitanda deus tradi/
dit:diuinã in ſe gratiã/ac gloriam/& ſimul aliquid ꝓpriæ uirtutis/meritiq; ſingularis ſumma
cum moderatione recenſet.& quo magis deo tribuere uideaẽ omnia:nedum in principio:ſed ii. ad Co
D & in medio quoq; ſermonis/dum hæc/quæ ad ſuam pertinent gloriam/ cõmemorat:diuinas rint.
Textus. decantat laudes.Cum enim prius dixiſſet.Magnificat anima dominũ:nunc rurſum dicit. ET
Sanctũ quot SANCTVM nomẽ eiꝰ.i.immaculatũ/admirabile/gl'ioſum.Ita & Aplus faciebat/cũ inter ſuas
modis accipi laudes ſic dicebat:deus & pater dñi nñi ieſu Chriſti/qui eſt bñdictꝰ in ſecula:ſcit q nõ mẽtior.
tur. ¶Põt & alio mõ accipi uerſus iſte/ut ſit ſenſus. Beatã me dicẽt oẽs gñationes/ quia fecit mihi
Textus. magna qui potens eſt:& ſactum nomẽ eius.i.is q oi potẽs eſt:& ſanctus ſanctoꝝ.Alii enim fue
runt in terra potentes qui magna fecerũt.de quibus diciẽ:Iſti ſunt potentes a ſeculo uiri famo Geñ.vi.
ſi.nemo tamen illorum ſanctus/& potens eſt uocatus: ſed ille ſolus/ de quo dicit Apoſtolus/ i.Thi.
beatus/& ſolus potens rex regum.His ergo uerbis in ſua ſanctificatione/beatificationeq;/& vi.
in diuini uerbi incarnatione:nõ ſolũ diuinã potentiã operatã eſſe oſtendit: uerũ etiã eius pie/
tatem/immenſamq; bonitatẽ.Ita enim alibi accipitur hoc uerbũ in pſal. dum diciẽ:Sanctum Pſal.cx.
& terribile nomen eius:quod clarius ſtatim proſequitur dicens. Et miſericordia eius &c.& ali
Textus. bi.Magnificans in ſanctitate terribilis/atq; laudabilis faciens mirabilia. Vel ſanctum.i. firmũ Ge.xv.
& ſtabile:ac ſi diceret: magna ſunt quæ iam mihi fecit/hoc eſt/q̃ in me opatus eſt deus. uerũ
& maiora quæ promiſit/quorum expectatio certa eſt/quia nomẽ eius ſanctũ eſt/id eſt firmum
E & ſtabile/quod ipſe ſtatuit.Nomen enim dei/& quicquid de deo diciẽ:ipſe deus eſt.poteſt etiã Deute.
ſanctum dici glorioſum:ſicut dicitur in deutero.Nomen eius glorioſum. xxviii.
¶Hic autem uerſus/& qui ſequuntur quattuor proximi poſſunt/ut ſupra diximus/ad illã ter
tiam uerboꝝ Elizabeth particulam non incongrue referri. Cum enim illa dixiſſet exultaſſe
ad Mariæ uocem infantem in utero ſuo/proindeq; diuini/quod Mariæ inſidebat uiſceribus/
uerbi uirtutẽ/magnitudinẽq; cognouiſſe.apertius Maria ſancti ſpiritus in ſe operationem ex
preſſit.prius enim ſolum dixerat/reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. quia illam ſolum plenã Iudi. v.
gratia

gratia Elizabeth primũ uocauerat:quod aliis quoqꝫ mulieribus etiam ab angelo dictum legi/
mus. Quod autẽ eam matrem domini fore ſubdiderit:etiam ad regem tẽporalem uideri po/
terat retuliſſe:quẽadmodum & ad primum:Gabrielis uerbum Maria ipſa putauerat/dum:illã
filium/qui in ſolio Dauid regnaret/ parituram prædixerat: ſicuti a nobis in ſuperioribus eſt
demonſtratum. Sed cum ex infantis nondum nati motu diuinam foetus/quem in utero Maria Textus.
geſtabat/uiſtutem Elizabeth ꝓfiteretꝰ:illa quoqꝫ apertius dixit/hoc ex eo ꝓceſſiſſe: QVIA
FECIT/inquit/mihi magna qui potẽs eſt.ac ſi aperte diceret. Non mireris/ ſi quem in utero
geſtas/filius:quo potuit ſigno/nutuqꝫ/læticiam ex meo aduentu demonſtrauit: quia magna
ſunt quæ in me operatus eſt deus.Mam miſericordiam & potentiam in his maxime. oſtendit
ſuam/non in me tantum:ſed & in omnes huius ſæculi gænerationes.quæ ſane potentia/& mi
ſericordia in duobus apparebunt potiſſimum/in exultatione/ſcilicet humilium qui in dei ti
more ſe continebunt: & in depreſſione/& exterminatione ſuperborum/qui in ſua potentia
ſuiſqꝫ diuitiis confidentes a ueritatis uia declinabunt.ex quibus uerbis tãetſi deum ſe in uiſce
ribus incarnatum geſtare ſatis oſtẽdat:humilitatis tamen uicta pudore palam exprimere nõ
eſt auſa:ne nimium iactanter locuta de ſeipſa uideretꝰ. Sic enim & Chriſtus exemplum inanis
gloriæ a nobis prorſus tollere/atqꝫ eradicare cupiens: non niſi exigente neceſſitate ſe filium
dei:ſed tantum hominis filium nominabat:interrogãſqꝫ diſcipulos ſuos/ quẽ dicunt homi/
Math nes eſſe filium hominis.Licet de ſe intelligeret.Noluit tamen aperte dicere/quem me eſſe di
xvi. cunt.Et pariter dum dixit.Amodo uidebitis filiũ hominis uenientem in nubibus cœli:q̃q̃ & in
Mar.xiii extremis duobus uerſiculis promiſſionẽ Abrahe factã ſatis aperte dixerit in ſe eſſe adimple/
tam.Ad ꝓpoſitum igitur ſenſum redeuntes:tale eſt/quod Maria reſpondit/ac ſi dixiſſet:ecce
co exultauit infans in utero tuo/quia diuinam incarnati in meis uiſceribus dei ſenſit uirtutẽ.
Et ne hoc quidem ab ore perfecti ad cõuerſum/ uel ꝓficiẽtem eſt alienum:dum ea/qua decet
humilitate ꝓferatur: Quemadmodum ex Apoſtoli teſtimonio ſuperius eſt demonſtratum. A
¶Reliqua igitur ꝓſequamur.Sequitur enim in textu.ET MISERICORDIA eius a ꝓgenie Textus.
in ꝓgenies timentibus eum.quibus uerbis illud nimirum exprimere uoluit/a mundi initio ad
conſummationẽ uſqꝫ per ſingulas generationes deum optimũ maximũ ſuã bonitatẽ/atqꝫ mi/
ſericordiã oſtendiſſe/oſtẽſuruqꝫ eſſe.nullũ eñ tẽpus iccirco hic expreſſit: ut omne tẽpus præ/
teritũ.ſ.præſens/& futurũ includeret. Et quẽadmodũ in præcedentibus dictum eſt/ ne ſe ſolã
hac diuina miſericordia dignam iudicaſſe uideretur: omnibus deum timentibus cõmunẽ illã
eſſe oſtendit.a ꝓgenie ſiquidẽ in ꝓgenies peruenire dicitꝰ: quod a primis parentibus ad poſte/
ros oẽs cernitꝰ eſſe mãſurũ:quẽadmodũ & alibi per ꝓphetã dicitꝰ. dñe refugiũ factꝰ es nobis a
Pſalm̃. generatione in generationem.
lxxxix. ¶Cæterum quo uiam/ qua ingredi debent/qui eo præuenire cupiunt:perfectionis oſtendat: B
Sequitur:FECIT potentiam in brachio ſuo &c. In quibus uerbis animaduertendum eſſe dili/ Textus.
genter cẽſeo:quãta uerborũ efficacia crimen hoc ſupbiæ exprimat:deo ſumme odioſum eſſe. Deteſtatio
In primis dum dicit.Fecit potẽtiam in brachio ſuo. In quo quidem demõſtrare nititur/ deum ſuperbiæ.
Pſalm̃. ipſum nõ cõmuni/atqꝫ ordinaria aduerſus tales uti potentia: ſed brachiũ ſuæ potentiæ aduer
cxi. ſus eos armare fortius.q̃uis eñ eadem ſit ſemper in deo/& potentia: & uirtus: in ſeqꝫ ſit imu/
Malac. tabilis:ita ut nulla illi diuinæ naturæ accidere poſſit mutatio/uel paſſio:dicente propheta: Tu
iii. aũt idem ipſe es.& apud alium de ſeipſo dicit deus. Ego dñs/& non mutor. Ab effectu tamen
Pſal.ii. mos eſt ſacræ ſcripturæ eius aut iram: aut amorẽ exprimere.ita ut aliquãdo furere dicatꝰ:cum
Pſalm̃. ſubitaneam/atqꝫ atrocem exercet uindictam: ſicut dicit ꝓpheta: Et in furore ſuo conturba/
lxxxviii bit eos. Et alibi frequentiſſime. Ita hic quoqꝫ brachium ſuũ.i.diuinã uirtutẽ/de quo ꝓpheta di
Exo.xv. cit:In brachio uirtutis tuæ diſperde illos/ potentia inſolita/fortioreqꝫ armari dicitꝰ.Cum eos
Pſalm̃. maiore ruina cõfundit.Sicuti cum aduerſus Pharaonẽ uindictã illam exercuit tam inſignem:
cxxxv. moyſes in hæc uerba cecinit: Dextera tua magnificata eſt in fortitudiue.& alio in loco dicitꝰ:
Eccliaſt. Glorifica manũ/& brachiũ dextrũ/Sed & præter hanc maioris potentiæ/& ſingularis/ut ita
xxxvi. dixerim/irritatæ mentis expreſſionẽ: rurſum aliud ex geminatione /inculcationeqꝫ uerborũ
Pſalm̃. ſubiicitꝰ iracundiæ maioris argumentũ dum dixit.DISPERSIT ſuperbos mẽte cordis ſui ad Textus.
lviii. diuinã ſiquidẽ indignationẽ exprimẽdã/ diſpſum iri: uel diſpſos eẽ ſupbos dicere ſatis erat.i.
Pſal.li. diuerſis modis pdẽdos/ue pditos. Ita eñ hoc loco accipi uerbũ hoc congrue põt:ſicut & alibi
Prouer. dicit ꝓpheta:diſpge illos in uirtute tua.quod perinde eſt/ ac ſi diceret: paulatim deſtrue: uel
iiii. diſſipa.& alibi:diſperges omnes/qui operãtur iniquitatẽ. Adiecit tamen geminata illa uerba
ii.Para/ Mente cordis ſui.tametſi alterũ ſatis/ſuperqꝫ diuinũ exprimebat affectũ/ſi ſine mente & ſine
li.xxix. corde dixiſſet.quẽadmodũ per Sapientẽ dicitꝰ:cuſtodi ea in medio cordis eoꝝ.& per Apoſtolũ

renouamini ſpiritu mētis ueſtræ.quod quidem perinde eſt/ac ſi dixiſſet: ex intimis cordis:uel Ad eph.
ex tota mēte. prout deum amandum eſſe ſcriptura teſtatur.& huic ſimile eſt/qđ de deo in ge iiii.
neſi legitur.tactus dolore cordis intrinſecus. Mar.xii

C Tres ſuperborum gradus. ℣ Poſſunt & in alio ſenſu hæc uerba intelligi.ut ſcilicet tres ſuperborum diſtinguant gradus. Geñ.vi.
Primus quidem/eorum qui humanæ conditionis prorſus obliti/diuinos ſibi honores uſurpa
re contendunt/aut qui furore nimio aduerſus diuinam potentiam ſua conſilia præualere arbi
trantes/illius nomen/maieſtatēq; blaſphemant. Et eorum pariter/qui humilitatis ſpecie pro
pter religionis habitum/uel doctrinæ/aut fictæ ſanctitatis oſtentationē/inani ſe gloria/atq;
arrogantia perdunt. Quos belliſſime Saluator demonſtrauit dicens. ueniunt in ueſtimentis Mat.vii.
ouium/& intrinſecus ſunt lupi rapaces.qualis erat & phariſeus ille/qui dicebat:grãs ago tibi Lu.xviii
domine/quia non ſum ſicut cæteri hominum &c. Et hi ſane ſunt quos Maria dicit ſuperbos
mente cordis ſui.i.inflatione/& eleuatione mentis/quam a deo auertentes ad propriam pe/ Pſalm.
nitus conuertunt gloriam.℣ Secundus uero gradus/qui in ſequenti uerſu exprimitur/eorum lxxxviii
D eſt/qui dignitatis/aut humanæ potentiæ elati magnitudine/ſunt humilioribus inſolentes & Hiere.
pro ſua libidine cuncta perturbant. Et ii ſane ſunt de quibus Maria dicit:DEPOSVIT poten xvii.
tes de ſede.℣ Tertius autem gradus eſt eorum/qui diuitiis affluentes uitam agūt luxurioſam
paupereſq;/& humilis cōditionis homines deſpiciunt/diuitias ſibi uelut deum cōſtituentes:
cui quidem ſuperbiæ riuulo/ſtimuloq;/auaritia plerunq; eſt coniuncta.& hi ſane ſunt/ quib⁹
Maria dicit:ET DIVITES dimiſit inanes:Hanc ſiquidem totius humilitatis magiſtram/can
ticum illud ad cunctorum mortalium erudi tionem edentem/decuit: quemadmodum ſpecies
omnes humilitatis/& quæ illis propoſita ſunt præmia exprimere. Ita nullum omnino genus

E Tres harum trium ſpecierum ſupbiæ pœnæ. ſuperbiæ/& earum/quæ ſuperbis imminent/pœnarum prætermittere. ℣ Secundum quã qui
dem intelligentiam cōſiderandum eſſe arbitror: quoniam modo hos tres ſuperbiæ gradus di
uerſis afficiendos pœnis Chriſti mater oſtendat. Eos enim qui toto ſpiritu ſunt elati/diſper/
gendos primum dixit:potentes autem deponendos eſſe de ſede:& diuites inanes dimittēdos.
Primum namq; ſuperbiæ gradum/cum ſit omnium peſſimus/utpote diuinæ poteſtati/maieſta/
tiq; penitus aduerſus/grauior nimirum pœna ſubſequitur: non æterna modo/uerum etiam
temporalis/quemadmodum gygantum/Anthiochi/utriuſq; Herodis/Simonis magi & alio/
rum plurimorum exempla nobis ex ſacris litteris abunde teſtatur.de quibus etiam his uerbis
ꝓpheta loquitur.humiliaſti ſicut uulneratũ ſuperbũ.& alius: duplici conteſtatione conteres Pſalmo
eos domine deus noſter. In præſenti ſcilicet uita/& in futura.Hanc igitur ſuplicii grauitatem lxxxviii
exprimere uolens Cytharœda noſtra:hæc quæ prænotauimus uerba præmiſit/fecit potentiã Hiere.
in brachio ſuo:poſtea pœnam ſubiiciens diſperſit/inquit/ſuperbos:quod uel totalem eorum xvii.
diſſipationem/ ut prædiximus/ſignificat: uel etiam diſſipationem.i.diuiſionem/& confuſio/
F nem:ſicuti de gigantibus legitur.

Cōtra hypocritas. ℣ Hi autem proximi ſunt iudicandi:qui humanæ gloriæ cupiditate ſimulant ſanctitatem:uel Geñ. xi.
qui ꝓpriæ uirtutis/aut ſapientiæ/aut doctrinæ/opinione ſublimia gerentes/ueritatis uiam
deſeruerunt.Nam& hi quoq; in uentum diſperguntur/qui ex ea parte tertia cenſendi ſunt:
quam Ezechiel in uentum diſpergēdam eſſe prophetauit.& de quibus Sapientia dicit:nubes/ Ezec. v.
& uentus/& pluuiæ non ſequentes uir glorioſus:& promiſſa nō complens.Et alibi de adulte Prouer.
rinis plantationibus dicit:a nimietate uentorum eradicabũtur. Et Iob ille patientiſſimus:ſpes xxv.
Hypocritæ peribit.& alibi.Congregatio Hypocritæ ſterilis.horum enim ſiue iactantia/ ſiue Sap. iiii.
inanis glia/ceu uēto agitat⁹ fum⁹/& in aera extenuat⁹/diſperſuſq;/breui euaneſcit.pariterq; Iob. viii
illoꝝ memoria cũ ſonitu:ſicut dicit Pſalmiſta.quippe quorũ neqtia cognita in cōfuſionē atq; Iob. xv.
ignominiã coꝝ futilis cōuertit̃ glia.& iccirco Saluator ipſe quũ plurimis/acerrimiſq; id gen⁹ Pſal ix.
hominum uerbis increpaſſet:ſubdidit:quotiens uolui uos cõgregare quēadmodũ gallina con Matth.
gregat pullos ſuos ſub alas/& noluiſtis/ecce relinquet̃ uobis domus ueſtra deſerta: ac ſi aper xxiii.
G te diceret:quia mecum colligere/& in me cõgregari noluiſtis:diſpergimini/ſicut puluis:quē i.Re.xv
proiicit uentus a facie terræ. ℣ Secundus autem ſuperbiæ gradus/eorum ſcilicet qui in poten Dañ . v.
tibus ſupra modum ſe extollentes eam auctoritatem & potentiam quam ad aliorum ſalutem Eſa.xxii
ædificationemq; acceperunt/in ruinam/atq; offenſionem conuertunt/alia plectendus pœna Exodi.
ꝓponit̃/ nō huic tamē lõge abſimili. de ſede enim plerunq; deponuntur tēporali:& in eorum xiiii.
locum manſueti & humiles:quos perſequebantur/ ſubſtituuntur.Sicut de Saul:& Nabucho/
donoſor/aliiſq; plurimis ſacra teſtat̃ hiſtoria:& ob eam cauſam ſobrinã ſacerdotio depoſitus
legit̃. Quod & ſi ad mortem uſq; eorũ pleriq; terrena potiti ſint poteſtate:in morte tamen
de ſede illa temporali ſic deponētur:ut ad æterna rapiantur ſupplicia. Quemadmodum & de
pharaone

Prouer. pharaone illo obſtinato ſcriptura teſtat̃. & de his Sapiens in hæc uerba loquit̃:domum ſuper
xv. borum demolietur dominus/& firmos faciet terminos uiduæ.& alibi:ſuperbum ſequitur hu
Prouer. militas: & humilẽ ſpiritu ſuſcipiet gloria. & rurſus. ſedes ducũ ſuperborum deſtruxit de⁹/&
xix. ſedere fecit mites pro eis.Multaq; in hanc ſentẽtiam afflatus diuino ſpiritu Iob ille ſanctiſſi/
Prouer. mus ſcripta reliquit.⁋ Tertiũ uero ſuperbiæ caput diuerſo quoq; pœnæ genere ulciſcendum
xxix. tradit.hos enim/qui diuitiis affluentes in his fallacem reponunt ſpem/& gloria corruptibiliũ
Eccl'.x. rerũ elati/ inopem agẽtibus uitam crudeles ſe præſtãt/& inſolentes/inanes manſuros Maria
Iob. viii pronunciat:hoc eſt bonorum operum meritis uacuos.Hi plane ſunt: quibus in tremendo illo
x. xii. & uiuorum/& mortuorum extremo iudicio Saluator ipſe dicturus eſt: eſuriui/ & non dediſtis
xv. mihi manducare.& reliqua: inter quos epulo ille diues/cuius hiſtoriã Chriſtus ipſe recenſuit
Matth. quale ſit de cæteris ſumendum ſupplicium: nobis exemplo eſſe debet. Et de his per prophetã
xxv. dicit̃: ꝙ cum dormierint/nihil inuenerũt in manibus ſuis.& alibi:diuites eguerunt/& eſurie
Lu. xvi. runt.propterea ad Thi.ſcribit Apoſtolus/diuitibus huius ſæculi præcipe non altum ſapere.
Pſ.lxxv ⁋ Quemadmodum autem hi tres.ſuperborum gradus diſtincti ſint/& ſingulis ſingulæ op/ A
Pſalmo poſitæ pœnæ iam ex huius cantici uerbis uidimus:Qualia etiam humilitati illis oppoſitæ de De gradib⁹
xxxiiii. beantur præmia:per totidem gradus hæc uirgo prudentiſſima pariter diſtinxit.Quorum pri & præmiis
i.Thi.vi mus eorum eſt/qui tam profunda ſunt humilitate: ut ſeſe totos deo deuouentes terrena con/ humilitatis.
temnant omnia:nulliq; prorſus iracundiæ/aut cupiditati obnoxii/patienter cuncta ſufferãt/
& pro perſequentibus/opprimentibuſq; ſe/deum orent:gaudeantq; pro dei nomine cõtume
liam pati:immo & uitam ipſam/ubi res exegerit/perdere temporalem.Hanc autem Chriſtus
nos & uerbo docuit/& exemplo:& eius diuinitate Mariæ uirginis ſanctificata felix anima/ &
quanta humana uirtus adiuuante deo capere poterat perfectionem:gratiaq; repleta/ ſe cũctis
mortalibus ducem præbuit/& magiſtram.Sed & præter Chriſtum/qui non pura fuit creatu/
ra/& eius matrem/quæ ſpeciali prærogatiua ſupra mortales cæteros plurima eſt ꝯſecuta per
i.Re.vi. fectionis dona/in ueteri teſtamento cum cæteri pleriq; diuina adiuti gratia perfectum humili B
Pſalmo tatis gradum ſint aſſecuti/Dauid tamen ille cytharœdus præ cæteris humilis nũcupatur: qui
cxli. de ſeipſo dixit/eroq; humilis in oculis meis:propterea de illo dicitur:Mementõ domine dauid
& omnis manſuetudinis eius/quaſi in eo totus humilitatis norma fuerit conſpicua.his ſane
qui hunc ſupremum humilitatis gradum obtinuerunt/ſumma quoq;/ & ſingularis eſt colla/
Phili.ii. ta gratia.de Chriſto enim dicitur:humiliauit ſemetipſum factus obediens uſq; ad mortem:
propter quod & deus exaltauit illum:& donauit illi nomen/quod eſt ſuper omne nomen.Ma
ria uero de ſeipſa teſtat̃/ ꝙ iccirco magna ſibi fecit dominus:quia eius reſpexit humilitatem:
quæ qualia ſint:nemo poteſt mortalium mente concipere. Moyſes quoq; non aliis gradibus
in montem ſanctum/ubi gloriam dei uidere meruit/aſcendiſſe:neq; alia uirtute potentiſſimũ
regem/uniuerſumq; exercitum eius exterminaſſe credendus eſt. Dauid aũt præterq̃ ꝙ ex pe/
cudum paſtore ad regium faſtigium diuino oraculo fuit euectus:nõne/quod omni regno ter
reno longe eſt excellentius/tantam diuinorum myſteriorum præ cæteris prophetis omnibus
habuit reuelationẽ:ut de ſe ipſe dicat:incerta & occulta ſapiẽtiæ tuæ manifeſtaſti mihi: & ali/
Pſal.l. bi.ſuper ſenes intellexi: & ſuper omnes docentes me intellexi/ Ioannes quoq; dilectiſſimus
Pſalmo Chriſti tum cognatus:tum diſcipulus/nonne dum ſuper illius pectus in cœna recubuit:de ſa
cxviii. cro ipſius diuini pectoris fonte ſupernæ ſapientiæ fluenta potauit?Quæ quidem poſtea mira
bili/ac pene inperceptibili ſtilo/ tam euangelicæ/ q̃ propheticæ affluenter euomuit.Alius itẽ
Io.xxi. Ioãnes:cum Saluatoris & cognatus/& præcurſor ſeu præco & baptiſta extiterit: & ipſius etiã
teſtimonio pluſq̃ ꝓpheta cæteriſq; humana lege procreatis maior fuerit iudicatus: in horum
Luc.vii. iam dictorum numerum proculdubio referendus eſt.& Petrus pariter/ quem cæteroꝝ Apo/
lorum principem/& gregis dominici ſupremum paſtorem Chriſtus ipſe conſtituit/ illumq;
Mat.xvi beatum uiuens declarauit/& eius fidem non defuturam prædixit.& Thomas/cui ſe palpan/
Lu.xxii. dum in glorificato corpore præbuit/ & cæteri deniq; Apoſtoli/ quos ſuper omnem terram
Ioi.xx. principes cõſtituit:quibuſq; præter cætera priuiligia plurima ex proprio ore ſpiritum ſanctũ
Pſalmo infudit:teſteſq; eos ſuæ:tum diuinitatis:tum humanitatis cõſtituit: & in iudicio extremo ſibi
xliiii. ſuper ſedes aſtituros prædixit/hos enim ſupremæ humilitatis/quam ab eo ipſo didicerunt/
Ioi.xx. præmia conſecutos nemo ambigit.& cum his Paulum/qui ex perſecutore factus gentium do
Mat.xvi ctor in tertium cœlum raptum eſſe & arcana uerba/quæ homini loqui non licet/ audiuiſſe ſe
Mat.xix ꝓfitetur.Hos ſane/& cæteros quotquot ꝓfundiſſima/ nixq; cæteris imitanda deo coniũxit hu
ii.ad Co militas:præcipua decuit gratia/gloriaq; ſublimari.
rint. xii. ⁋ His ꝓximos & proinde ſecũdo gradu locãdos Patriarchas cæteros ueteres diuinoſq; uates/. C

& heroes cenſeo:qui tum doctrina:tum mirandis operibus:tum futurorum prædictione per/
uerſos reges/populoſq; ſuperbos/partim ad ſanam mentem conuerterunt:partim diuina uir
tute proſtrauerũt:exterminauerunt/ confuderunt: partim proprio ſanguine illorum furorẽ
atq; immanitatem reſtinxerunt. & in noua lege celebratiſſimos martyres: qui ad mortẽ uſq;
Chriſti principis ſui/ Apoſtolorũq; ducum ſuorum doctrinam/geſtaq; præclara imitati/ ſeſe
humiliantes/ Tyrannos omnes:ſanctæq; fidei/ & religionis hoſtes gladio doctrinæ/ac ſcuto
fidei fortiſſime oppugnantes fuderunt/uicerunt/ſuperauerunt q;: ac erecto ſacroſanctæ Cru
cis tropheo in cœleſti Hieruſalẽ triumphum duxere glorioſum:militibuſq; ſuis & tribunis re
liquias belli perſequendas reliquere.a quibus poſtmodum hoſtes ipſi ad internicionem ſunt
deleti:& in fines orbis terræ uictritia ſigna ꝓlata. Hi ſane ſunt humiles illi:quos depoſitis de
ſede poteſtatis huius terrenæ principibus ſuper omnia ſydera deus optimus maximus exalta
uit.de quibꝰ dicit̃:obturauerũt ora leonũ:fortes facti ſunt in bello/caſtra uerterũt exteroꝵ.
D ¶ Cõfeſſores uero/& reliquos diuinæ legis/ſiue doctores/ſiue emulatores/ſiue factores/qui Ad heb.
cum temporalia nihil penderent:uere pauperes ſpiritu nuncupandi ſunt/tertio gradu conſti/ xi.
tuere cõuenienter poſſumus.Hos etenim cordiũ ſerutator deus uariis impleuit bonis: alium
ſcilicet ſpiritu ꝓphetico/alium gratia ſermonis/alium excellentia doctrinæ/præſtatione ſani Sap.v.
tatum.aliũ de quibus/qui eos contempſerunt/dicturi ſunt:hi ſunt quos aliquãdo habuimus
in deriſum: & in ſimilitudinem improperii/nos inſenſati uitam illorum æſtimabamus inſa/
niam:& finem illorũ ſine honore.ecce quomodo computati ſunt inter filios dei:& inter ſan/
ctos ſors illorum eſt. Ergo errauimus a uia ueritatis: & iuſtitiæ lumen non luxit nobis: & ſol
intelligentiæ non eſt ortus nobis.Laſſati ſumus in uia iniquitatis/& perditionis/& ambulaui/
mus uias difficiles:uiam aũt dñi ignorauimus. Quid nobis profuit ſuperbia/aut diuitiarum
iactantia quid contulit nobis? &c.De his quoq; Chriſtus ipſe dixit? Beati pauperes ſpiritu/ Matt.v.
quoniam ueſtrũ eſt regnũ celoꝵ:Beati qui eſuriunt quoniã ipſi ſaturabuntur.Hoc etiam loco Lucæ
ponendus eſt Lazarus ille mendicus/qui extremam æquo/humiliq; animo ferens paupertatẽ xvi.
in ſinum Abrahæ tranſlatus/diuitem epulonem/a quo uiuente ſpretus fuerat inter flammas
uidit æſtuantẽ.& quicunq; pari patientia cum gratiarũ actione conſtanti/ lætoq; animo tẽpo/
ralium bonorum indigentiam:aduerſaq; ferunt omnia. Neq; tamen hæc graduũ diſtinctio
aliã excludere cẽſenda eſt latiorem magiſq; ſpecificã:& particularem:quæ ſecũdum uarias figuras
uario quoq; poſſet numero ſubdiſtingui:ſed mea quidem ſententia nulla auferri poſſet accõ/
modatior:q̃ quæ ad exemplum angelicorum ſpirituum nouenis eſt diſtincta ordinibus.totidẽ
enim animarũ ſanctarum beatitudines diſtinguuntur gradibus. neq; de reprobis idem quoq;
cenſere a ſcripturæ ſacræ abhorret ſententia: cum & lucifer ille apoſtaticus nulli beatorum
gloria/ dignitate/naturæq; excellentia ceſſiſſe perhibeat̃. de quo per prophetam dicitur. Tu
ſignaculum ſimilitudinis plenus ſcientia & perfectione.decorus in deliciis paradiſi fuiſti. Sin
E guliſ igitur gradibus/quos ex Mariæ ſententia ſuperius cõmemorauimus/in tres alios ſubdi
ſtinctis ad nonum tam gloriæ q̃ ignominiæ numerum concinne redigent̃. Hos itaq; tres; tum
ſuperbiæ tum humilitatis gradus/eorũq; ſiue præmia ſiue ſupplicia diſtinguens pia dei geni
trix exempla nobis ponenda reliquit.quæ ipſa/uel qui in ea requieſcebat/Spiritus Sanctus in
ſacris ſparſa uoluminibus & a maioribus per manus accepta enumerare tam facile potuiſſet
q̃ uoluiſſet. Verum ad noſtram eruditionem hæc omnia ſcripta eſſe credendum eſt: ut & nos
quæ uel noſtris uidimus oculis:uel ab aliis relata aut ſcripta audimus & legimus:hanc cætera/
rum ducem uirtutum humilitatẽ toto cordis affectu cõplectamur/ qua Chriſto/ ſi uolumus/
ſimiles fieri poſſumus/illiuſq; merito inæſtimabilia cõſequi bona. Eius uero æmulam atq; ini
micam ſuperbiam/a qua pariter cætera defluunt ſenſuum flagitia/omni ſtudio deuitemus. Et
quibus cæteris dignitate præeſſe datum eſt: aut ampliori diuinæ gratiæ munere præemine/
re: infirmiores ut idem faciãt uel doctrina: uel imitatiõe.Mariæ exẽplo cohortari.Neq; ſacræ
ſcripturæ dũtaxat teſtimonia: ſed rerũ etiã geſtarũ illis exempla aperte proferre quibus eos a
ſuperbia cæteriſq; flagitiis deterreant: ſuperborum & iniquorum miſerabiles caſus cõmemo/
F rantes:& ad humilitatem/charitatem/caſtitatem:cæteraſq; uirtutes illarum fructu ac merce/
de in aliorum gloria exaltationeq; perſpectis alliciant & inuitent. ¶ Supereſt iam: ut ad extre
mam huiꝰ cantici particulam deueniamus/quæ ultimæ quoq; Elizabeth ſermonis clauſulæ/
quẽadmodum ſuperius diximus correſpondet. Cum enim illa dixiſſet: Beata quæ credidiſti:
Textus. quoniam in te perficientur: quæ dicta ſunt tibi a domino:nihil ad hoc Maria reſpondere po/
tuiſſet accommodatius : q̃ quod his continetur uerbis.ſuſcepit(inquit) Iſrael puerum ſuum:
recordatus miſericordiæ ſuæ:ſicut locutus eſt ad patres noſtros Abrahã & ſemini eius in ſæ/
cula.Perinde

cula.Perinde eſt enim ac ſi aperte dixiſſet: Beatam me o cognata chariſſima uocas:quoniã his
quæ Gabriel mihi prænunciata fuere: credidi/ob idq; illa in me implenda prædicis. profiteor
inquam credoq; firmiſſime: hæc quæ in me & ex me implenda uaticinaris/per multa retro ſæ
cula Iſraelitico pp'lo a diuina miſericordia bonitateq; eſſe deſtinata:diuinoq; oraculo Abrahæ
Ge. xxii & ſemini eius repromiſſa. Abrahæ ſiquidem primũ dictum eſt: In ſemine tuo benedicentur
Gene. omnes gentes.Semen autem eius:hoc eſt poſteritas a nepote Iacob/qui Iſrael mutato nomi/
xxxii. ne a deo uocatus eſt/cognomen aſſumpſit: ita ut omnes/qui ex Iacob & cæteris deinceps de/
ſcenderunt/ Iſraelitæ uno communiq; nomine ſint uocati. His autem/ quæ proxime Ma/
ria dixerat/hæc connectendo:hic ſenſus eſſe poteſt litteræ.Cum enim de diuina erga humi/
les & inopes benignitate clementiaq; diſſeruiſſet ad ſacrum/quod in ea impletum erat/incar/
nationis uerbi myſteriũ ſermonem conuertit:atq; ex præmiſſis hoc modo cõcludit.Deus ipſe/
qui humiles exaltat/ Iſraelis pueri ſui humilitatẽ reſpiciens:illũ in ſuam non modo gratiam:
uerum etiam cognationem/ſuſcepit. Vt ex ea gente/quæ ex eius nomine cognominata erat/
& ex eius nihilominus ſemine propagata/dei filius carnem humanam ſumeret:idq; tum pro
ſua in humanum genus miſericordia pietateq; fecit:tum ut promiſſionem/quam patribus no
Pſalmo ſtris:atq; in primis Abrahæ fecerat/adimpleret. Suſcipere ſiquidẽ hoc modo deus ipſe aliquẽ
xvii. & dicitur:cum hunc gratia donat & gloria:ſicut in Pſalmis dicit: ſuſcepit me dextera tua & ali/
ps.lxii. bi:& cum gloria ſuſcepit me. ¶ Nec immerito Iacob iſte Iſrael cognominatus eſſe putandus
Pſalmo eſt:ſiue enim uiden deum ſiue particeps cũ deo nomẽ hoc ex Hebræo interpretamur: utrũq;
lxxii. & ad patriarc ham illum ſanctiſſimum/& ad omnem diuinam plebem referri congrue poteſt
Pſalmo quos enim ſuos futuros deus æterna prædeſtinatiõe cognouit/hos deum ſemper uidere: atq;
xxiiii. in eius faciem reſpicere oportet:dicente propheta oculi mei ſemper ad dominum. & alibi: ſi/
Pſalmo cut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum ita oculi noſtri ad dominum. Hũc quoq;
cxxxii. cum deo participem eſſe ideſt inter principes a deo conſtitutos connumerari decet/de quibus
Pſalmo dictum eſt:principes populorum congregati ſunt cum deo Abraam. Propterea non ſine my
xlvi. ſterio/illud quoq; uerbum uirgo ſubdidit/puerum ſuum.quod animi puritatem atq; innocẽ/
Pſ.cxii. tiam humilitatẽq; aperte ſignificat. Iuxta quem ſenſum in Pſalmo dicitur: Laudate pueri do
Luc.ix. minum.his enim regnũ cœlorũ promiſit deus:qui non ætate:ſed corde pueri ſunt & paruuli.
Lucæ propterea contendentibus de maioritate Apoſtolis appræhendens Chriſtus puerum paruulũ
xviii. dixit. Niſi cõuerſi fueritis & efficiamini ſicut paruulus iſte non intrabitis in regnum cœlorũ.
Et de pueris/qui ad eum accedere prohibebantur/dixit:ſinite pueros uenire ad me.talium eſt
enim regnum cœlorum. ¶ Licet igitur Abrahæ primum repromiſſio Chriſti facta eſſet: tñ
ad Iſrael puerũ ſuum dñs reſpexiſſe dicendus eſt:ut eam in illius quoq;/ nedũ in aui ſemine/
adimpleret:omnium namq; electo℞ ſeu ꝓdeſtinato℞ opera meritaq; ab æterno præuidens:ut
primorum parentum culpam/quæ nullo humano piaculo expiari poterat/ ſeruata diuinæ/iu
ſtitiæ lege aboleret:coæternum conſubſtãtialemq; ſibi filium ex hac ipſa gente carnem ſume
re/rato tempore & decreuit/& prædixit/quæ ab Iſrael ſanctiſſimo patriarcha nomẽ & genus
duxerat.Neq; enim credendum eſt ad carnẽ noſtram aſſumendam deum ipſum Abrahæ:uel
Iacob/Dauid ue/ aut alterius cuiuſq; mortalium/potiuſq; Mariæ meritis eſſe permotum.Su/ Textus.
ſcepit Iſrael puerum ſuum/recordatus miſericordiæ ſuæ.Cum uirginem ex iſraelitica gente
prognatam:illiuſq; nomen ſumma tum charitate:tum fide ſeruãtem/matrem ſibi dignatus
eſt diligere Tũcq; Abrahæ primum: & dehinc Dauidi factæ de uerbi incarnatione promiſſio
nes conſummatæ ſunt & adimpletæ. ¶ Hæc autẽ ad moralem ſenſum redacta retentoq;/quod B
præmiſeramus/ themate ſic accipi poſſe arbitramur oportere ſcilicet eos/qui perfectiorem Moraliter.
in hac mortali uita gradum conſcenderunt/cum pœnitentibus/ proficientibuſq;/ qui eorum
ſanctitatem/doctrinam/uirtutemq; admirantur/& beatos ſanctoſq; & de æterna beatitudine
certiores predicant/ita reſpondere:ut abſq; ulla animi elatione atq; iactantia/de diuina miſe/
ricordia promiſſioneq; ſe confiſos æternæ uitæ præmia expectare non negent/& inſuper eadẽ
omnes ſperare poſſe/oſtendant:qui mandata diuina pari uitæ innocentia ſpeq; & fide ſeruan
Ioan.i. tes:ueri Iſraelitica appellari poſſint:ſicut de Nathanaele dixit dominus:& ſemen Abrahæ:
Ad Ro. quemadmodum de ſe dicit Apoſtolus/& cum eodem Apoſtolo dicere/bonum certamen cer/
xi. taui curſum coſummaui:fidem ſeruaui:in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ/quam re/
ii. ad thi promiſit mihi dominus iuſtus iudex:non ſolum aũt mihi:ſed & omnibus qui expectant aduẽ/
mo.iiii. tum eius.Sequitur in textu.Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus:& reuerſa eſt Textus.
in domum ſuam.Quæ ſane uerba cum ad litteram planum habeant ſenſum: & ad moralem
quoq; diuerſimode trahi poſſint:tum uero ad eum/quem ꝓſequimur/ſunt accõmodatiſſima. Moraliter.

C Non ſunt deſerẽdi pœnitentes donec cõfirmati uideantur.

Nam quẽadmodũ eos/qui ægrotantiũ curã ſuſceperũt/non prius ab his diſcedere decet;q̃ eos priſtinæ ſanitati integre uiderint reſtitutos:ſic qui morbis ſpũalibus curandis præpoſiti ſunt non ſtatim ut peccatores pœnitentiã agere:& abhominari lugereq; propria peccata uiderint deſerere illos conuenit:ſed ad perſeuerantiam emendationemq; tãdiu exhortari: adiuuareq; quoad in recta ſalutis ſemita eos tantiſper ambulaſſe cognouerint:ut ab ea deinceps diuertere non ſit ueriſimile.quẽadmodum Apoſtolus faciebat ad Galathas ſcribens.Filioli mei quos iterũ parturio donec formet̃ Chriſtus in uobis.& alibi.Qui incipit in uobis opus bonũ perſiciat uſq; in diem Ieſu Chriſti. Nam qui longe a recta uia per denſiſſimas ſiluas aberrauit: ſi huic paſtor quiſpiam callem aliquẽ/qui ad uiam ipſam ducit/oſtendat:niſi ad eam uſq; perduxerit: facile per noua diuerticula in nouos incidet errores. Propterea petebat a dño Pſalmiſta. Vias tuas dñe demonſtra mihi & ſemitas tuas edoce me. Sic qui pœnitentiæ iter ſunt ingreſſi:niſi ad ueram rectãq; uitæ eternæ uiam eos gratia diuina:& excitatũ ab ea humanũ comitetur ſuffragiũ:facile ad priſtina uiciorum prærupta reuertentur.Qua ratione & Saluator ipſe cum duobus diſcipulis ab Hieroſolymis.i.a uia ſeu uiſionepacis & ſalutis in Emaus i. in deſiderium noui conſilii pergẽtibus ſe in peregrini habitu cõiunxiſſet. tametſi dum una iter facerent:illorũ corda per ſcripturarũ interpretationẽ excitaſſet: accẽdiſſetq;: non prius tñ ab illis diſcedendum cenſuit/q̃ & hoſpitio recepti eſſent/& in cœna ſedentes/eum in panis fractione cognouiſſent:Sicut nec Philippus eunuchum.prius q̃ ad flumen perueniens illũ baptizaſſet.nec angelus dñi Iacob prius/q̃ illi benedixiſſet.¶ Atq; illud uerbũ hic ꝓponit̃/quod cõtinuã in ſe continet officii exhibitionẽ.non enim dixit:ſtetit apud eam uel manſit in eodem loco: ſed apud eã mãſit. manere eñ apud aliquẽ eſt cum eo/ſine intermiſſione/cum officii exhibitione perſtare.Propterea Chriſtus ipſe de ſpiritu ſancto diſcipulis dicebat: Vos aũt cognoſcetis eum/quia uobiſcum manebit.Hoc quoq; modo apud Petrũ mãſit Paulus dies.xvi. Hoc ergo nobis in prædicto ſenſu inſinuare Lucas uidet̃: ꝙ frequentet/ac omni cum ſollicitudine prælati doctores:& prædicatores/ſibi ſubitis cõmẽdatis pœnitentibus/proficientibuſue/ debent aſſiſtere/nec ad alia opera/niſi prout cogit neceſſitas/prius diuertere:q̃ eos plene depræhendant emendatos.In amici enim domo ſine ullo officio morari/non cõmodum/ aut conſolationem:ſed ſumptum potius/& faſtidiũ afferre ſolet.Eam ob rem doctor ipſe noſter ſupremus Chriſtus dum diſcipulos per caſtella deſtinaret: non hoc illis tantum mandauit: ut in quaſcunq; intraſſent domos:ibi manerent:Verum ut infirmos/ſi qui eſſent/curarent: & inhabitantes/uiam ſalutis docerent pacemq; illis & imprecarẽtur: & afferrent.¶ Tres uero mẽſes quibꝰ manſiſſe apud cognatam Maria memoratur/illi ipſi ſunt: quos ad partum Elizabeth.i. ad perfectam peccatorum conuerſionem/iuſtificationemq; ſuperius diximus ſupereſſe: quo ſane partu edito/ſolidataq; in dei charitate cõuerſi peccatoris mente:ad alia pietatis opa/qui actiuam uitam agunt/redire debent: quẽadmodum Saluator ipſe cum ex Galileis/quos præ deſtinatos ad ſalutem nouerat/conuertiſſet:licet ab eis: magna cum inſtantia manere diutius rogaret̃:aliis tamen ciuitatibus euangelizare ſe oportere reſpondit.Qui uero contemplationi ſunt dediti:peracto egregio aliquo in conuerſione: aut confirmatione pœnitentis cuiuſpiã facinore/ad ſua monaſteria/ſolitaſq; meditationes reuerti:uelut & Saluator ipſe poſt multorũ uocationem:conuerſionemq; populorum:in montem/uel deſertum locum oraturus Patrem ſolus aſcendebat.Hoc eſt enim in domum ſuam reuerti/ideſt ad propriam conſcientiam/peccata ſua recogitando/redire:& colligere ad ſpiritualia animum:propterea ad illum a quo dæmonium Chriſtus eiecerat/dixiſſe legimꝰ: redi in domum tuam & narra q̃ta tibi fecerit deus. Vel etiam ad priſtinas operationes.propterea ſpiritus nequitiæ a domo peccatoris per pœnitentiam eiectis dicebat:reuertar in domum unde exiui. & per prophetam dixit dominus: Reuertatur unuſquiſq; in domum ſuam in pace.Quam in præſenti peregrinatione per gratiam & in cœleſti patria per gloriam ille idem ipſe præſtare dignetur: qui eam & annunciari fecit naſcens & uiuens prædicauit:& moriturus ſeruis ſuis reliquit:ac immortalis per reſurrectionem factus annunciauit: Qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per infinita ſecula deus. A M E N.

D Manere apud aliquẽ qd ſit

E

Ad Gal. iiii.c. Ad philip.i. Pſalmo xxiiii. Lucæ xxiiii. Actuũ viii. Gene. xxxii. Io.xiiii. Ad Galath.i. Marc.x. Luc.ix. Luc.iiii. &.vi. Lu.viii. Luc.xi. iii.Reg. xxii.

Finitur Tractatatus Tertius.

Sequitur Tractatus Quartus.

IAm ad quartam huius capitis partem tranſeundum eſt: quæ non minus cæte
ris in ſe continet:tum myſterii: tum doctrinæ:tum uero in ſcrutandis/qui in
medulla uerborum latent/ſenſibus difficultatis/& argutiarum. Hic enim de
ortu præcurſoris domini ad litteram tractari perſpicuum eſt. planaq; eſt hi/
ſtoria:Sed ſcdm illum/quem præſumpſimus/moralē ſenſum: de productio
ne in lucem gratiæ diuinæ agit: quā peccator iam longe ante in utero mētis
conceperat/& fouerat:& illius beneficio ex pœnitente in primum introducitur gradum pro/
ficientis.Neq; enim conuerſo deeſſe gratia poteſt:quando nec ſine illa conuerti peccator poſ — A
ſit:ut ſatis in ſuperioribus eſt oſtenſum.¶ Verūtamen ſicuti in pœnitente:ita & in proficiēte: — Diſtinguun
atq; etiam in perfecto diuerſos eſſe gradus conſtat: ſed tres præcipue annotari ſolent:quēm/ — tur gradus ī
admodum tres ſunt pœnitentiæ partes/contritio ſcilicet/confeſſio/& ſatiſfactio: quæ cum — quolibet ſta/
plurimis denotentur ſacræ ſcripturæ tum ſententiis: tum exemplis:tum etiam figuris. Vnico — tu uiatoris.
Pſalmo ad huius confirmationem uti ſatis erit. Ait enim in perſona pœnitentis propheta. Quoniam — B
xxxviii. ego in flagella paratus ſum/ecce ſatiſfactio/& dolor meus in conſpectu meo ſemper/ecce cō/ — Tres partes
tritio/quoniam iniquitatem meam annunciabo/ ecce confeſſio/ per hos ſane gradus diuina — pœnitentiæ.
cooperante gratia ad ſecundum ingreditur peccator uiatoris ſtatum: qui proficientium nun/
cupatur:ita ut extremus huius primi ſtatus in primum illius det ingreſſum: quemadmodum
ex ſecundo in tertium fit tranſitus/dicente propheta. Cum conſummauerit homo:tunc inci/
Eccleſia. pier:ſicuti & in ſcalarum gradibus oculo cernimus corporali: ut qui ad aſcenſum ad primum
xviii. tabularum extremus eſt:is ad ſuperiores ædium partes ſit primus.¶ Ad noſtrū igitur ſenſum
hiſtoriæ huius uerba conuertentes.¶ Zachariam/atq; Elizabeth:duas ſcilicet animæ rationa/ — C
lis partes/peccatorem:conuerſum interpretamur. qui primo quidem contritus corde: dehinc
peccata confeſſus:pœnitentiaq; expiatus ſacramento: ſatiſfeciſſe quoq; pro peccatis perhibe
tur:ſicuti ex prima huius capitis parte ſuperius oſtendimus elici poſſe. In bonis tamen operi/
Luc.iii. bus ſterilis erat.propterea neq; perfecte pœnitens dici poterat: qui nec dum iuxta Ioannis
uerbum:dignos pœnitentiæ fecerat fructus.¶ Ad hunc autem extremum pœnitentiæ gradū
conſcendēdū/pœnitēti opus eſt magno dei auxilio. eſt enim duobus cæteris longe ad cōſcēdē
Pſalmo dum difficilior:quippe uel momento contritionem/atq; cōfeſſionem expleri poſſe. Dauid his — D
xxxi. uerbis teſtatur Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam: & tu remiſiſti impietatem
peccati mei. Id ſane in ſeipſo ex Nathan prophetæ ſermone didicit: qui cum omnipotentis
dei nomine peccati grauitatem illi improperaſſet:& uindictæ ſententiā adieciſſet: illeq; hoc
ii.Regū tantum ex corde protuliſſet uerbum:peccaui:hic confeſtim reſpondit:& dominus tranſtulit a
xii. te peccatum tuum. Cæterum multa deinceps expiandum fuit delictum illud ſeueritate:quē/
admodum & aliud/quod in populi deſcriptione cōmiſit. Magdalena quoq;/ tametſi ex ipſius
Saluatoris ore poſt lachrymas:pedumq;/unctionem/& abſterſionem uerba hæc ſummæ pie/
i.Reg.v tatis/& iuſtificationis audiſſet:Remittuntur/tibi peccata tua:non hac tamen abſolutione con
Luc.vii. tenta pro illorum grauitate exiſtimauit deo hac parua/& momento fere temporis impleta
pœnitentia factum eſſe ſatis:ſed in omnibus operibus pietatis:atq; charitatis erga Chriſtum
ipſum:fratremq; Lazarum/& Apoſtolos omnes/ut ex euangelii ſerie patet/ſe exercens: poſt
domini aſcenſionem perpetua/& ea quidem aſperrima/pœnitentia ſe afflixit. ſicuti nō leues
tradunt auctores: uetuſtiſſimaq; apud Maſſilienſes noſtros teſtantur monumenta.¶ Habet — E
autem hic pœnitentiæ ſeu ſatiſfactionis actus:ſicuti & reliqui omnes humani: tria tempora — Tres partes
ſeu tres partes/initium ſcilicet/progeſſum/& conſummationem/qui tribus Magdalenæ no/ — ſatiſfactiōis.
bis exprimuntur actibus: quos in ſua ſtatim conuerſione adimpleuiſſe ex ipſius Saluatoris
teſtimonio cōprobantur. Primo quia ipſius Chriſti pedes rigauit/& capillis ſuis terſit. Secun/
do:q non ceſſauit oſculari pedes eius. Tertio:q illos unxit unguento. Primo quidem lachry/
mis:ideſt omni perfectæ contritiōis argumento:utpote mœrore/ieiuniis/eleemoſynis/oratio
nibus:peregrinationibus/pœnitens ſe pro modo ſuæ fragilitatis ſatiſfacere paratum debet
oſtēdere: exēpluq; a Dauid ppheta ſumere:q poſt remiſſum quoq; illi a deo peccatū multā/&
Pſal. vi. q̄ pœnitētē facere oportet/cōmemorās dicebat: laboraui in gemitu meo: lauabo per ſingulas
noctes lectū meū lachrymis meis ſtratū meum rigabo. ¶ Verūtn primū hoc pœnitentiæ opus
actu nequaq̄ poteſt eſſe perpetuū. Neq; eñ dauid/aut Petrū poſt peccatū ſemper fleuiſſe le
ii.cor.ii. gimus quando ne humanæ quidem uires hoc diu ferre ualerent. Propterea dicebat Aplus:ne
forte abundantiori triſtitia abſorbeant. Nam & poſt primi Berſabeæ filii interitum de cinere
ſurgēs Dauid/& in aula cibū ſumpſit;& ueſte ſe induit regia. ¶ Secūdus uero pœnitētis actus
ii.re.xii. abſq; ulla intermiſſiōe ex Chriſti uerbis fieri debet:nō ceſſauit inqt oſculari pedes meos: qd ē

amotis/& deuotionis:charitatiſq̧ ſignũ manifeſtiſſimũ:quã in corde ſemp habere neq̧ ab ea
decidere oportet/dicẽte Ap̃lo:ante oĩa aũt mutuã in uobiſmetipſis cõtinuã charitatẽ hñtes. i.Pe.iiii.
Ex his quippe duobus tertiũ ſequatur neceſſe eſt:bonoꝝ ſcilicet operũ odor/qui p unguẽ/
tum ſignicatur:quo pedes domini tũc ungere dicimur:cum per ſinceræ deuotionis/uel chari
tatis opera ꝓximos noſtros/qui Chriſti ſunt pedes/ad eadẽ faciẽda nr̃o trahimus exemplo/di
cente apoſtolo:Chriſti bonus odor ſumus in omni loco.Et hæc quidẽ unguenti infuſio prima
eſſe in contritionis initio nequaq̃ põt.ſed alia/quæ prædiximus/præcedere debent:& ob id in ii.ad Co
Magdalenæ cõuerſione ſunt eo ordine deſcripta:quæ tñ multis poſtea meritis aucta:cũ au/ rint.ii.
te ſex dies paſchæ/pedes pariter Saluatoris inunxit:nullas emiſiſſe lachrymas refertur. Ex
his igitur liquido cõſtat eũ/qui ſe peccatorẽ agnoſcit/nõ cõtinuo poſt cõfeſſionẽ peractã/a ſa
cerdoteq̧ iniunctã pœnitẽtiam/a pœnitẽtis ſtatu/graduq̧ ſe eximere debere/& ꝓficientiũ cõ Io.xii.
numerare conſortio:præſertim ubi in peccatis inſenuit:aut/quæ cõmiſit/ſunt grauiſſima:ſed
cum ꝓpheta dicere: Putruerũt/& corruptæ ſunt cicatrices meæ.& iccirco: miſer factus ſum/
& contriſtatus uſq̧ in finẽ.Quod & ſacri canones de quibuſdã ſtatuerũt:ut perpetuo: de aliis Pſalmo
ut breuiori tẽpore publica pœnitentia grauia expiare crimina teneantur. Hos igiť zachariã xxxi.
G & Elizabeth/qui ad vltimũ ſenium ſine prole bonoꝝ operum in ſeculari laſciuia vitã egerãt
in eo pœnitentiũ gradu toto hoc tractu/donec Iohãnẽ Elizabeth ex utero ſuſcepit/Iocabimꝰ xxxiii.q
quem proficientium conſtituemus Typum: & Mariam pariter/donec Ieſum.i. Saluatorem ii.c. ad/
ſit enixa:in quo ſolo perfectionis conſtituemus gradum:nõ quo ſanctiſſime matris/in quam monere
H tota ſe diuina infudit gratia/dignitati/atq̧ excellẽtiæ detrahamus/abſit eñi a mẽte/& cogita &c. la/
Maria diuer/ſimode ſtatũ uiatoꝝ ſignificat. tione noſtra/nedum a lingua:Sed ad diuerſos ſacræ ſcripturæ ſenſus his perſonis nõ pro illa tronem.
rum conditione:ſed pro nominis ethymologia: aut pro rerũ/quæ narrantur/ſerie uarie uti/
mur.Nam & Mariæ nomen quatenus amaritudinẽ nobis exprimit:pœnitentẽ ſignificare ne/
ceſſe eſt.& ubi ipſa etiã Chriſti mater noĩatur: ſed & foris expectans eodem accipitur ſenſu. Mat.xii
Quatenus aũt illuminata interpretať/& optimã elegiſſe partem a domino iudicať/ & quod &Mat/
cæteris rebus maius eſt omnibus/deũ ipſum & hominẽ genuiſſe/lactaſſe/educaſſe/luxiſſeue ci.iii.
referť: nõ modo in perfectoꝝ ordine/ſed ſupra etiam perfectos omnes:immo & ſupra ange Luc.viii
licos ordines ſupremos abſq̧ ulla controuerſia in excelſo ſolio collocamus. Quin & Chri/
ſtus dei filius ideq̧ cum patre deus/per ora ꝓphetarum & in Pſal. præſertim frequenter per/
ſonam induit peccatoris eo q̧ totius humani generis peccata ꝓprio luit ſanguine.ꝓpterea di/ Eſa.liii.
I cit Ap̃ſus:per carnem deus filium ſuũ mittẽs in ſimilitudinẽ carnis peccati/& de peccato dãna Ad Ro.
uit peccatũ in carne.His igiť præmiſſis ad litteræ huiꝰ explanationẽ trãſeamꝰ.ELIZABETH viii.
Textus. inquiť/impletũ eſt tẽpus pariendi:peperit filiũ.implemẽtũ ſane tẽporis: quẽadmodũ in partu
Mariæ cõſummationẽ ſtatus ꝓficientis/& initiũ perfecti Ieſu.i. Saluatoris natiuitatem nobis
oſtendit:Ita quoq̧ in partu Elizabeth conſummationẽ ſtatus pœnitentis/& initium ꝓficiẽtis.
Tẽporis enim plenitudo nõ ſolũ ad Chriſti natiuitatẽ/uerũ etiam ad cõceptionẽ erat neceſſa/
ria:dicente Apoſtolo:At cum uenit plenitudo temporis miſit deus filiũ ſuũ.quibus ſane uer/
bis eoꝝ/q̃ in primo huiꝰ capitis tractatꝰ a nobis dicta ſunt/ueritas cõprobať: conſummari
ſcilicet oportere in nobis dies pœnitentiæ: & gratiam/quam mentibus noſtris infudit deus/ Ad Ga/
parturire cum fructu ualeamus: neq̧ ante tempus/ne abortũ faciamus/enitendũ eſſe. Quod la.iiii.
ſane confirmat his uerbis Apoſtolus.curſum conſummaui: & ideo repoſita eſt mihi corona
K iuſtitiæ. Et Chriſtus ipſe duobus diſcipulis in uia ambulantibus dixit.nonne ſic oportuit Chri ii. ad Ti
Maſculi tñ circũcidũtur & in templo offeruntur. ſtum pati/& ita intrare in gloriam ſuam. Neq̧ myſterio uacat:q̧ dicit eam filium peperiſſe. tum.iiii.
tum ut ad litteram diuinæ promiſſionis ſeries impleretť/ tum ad moralẽ ſenſum/ut in maſcu Lucæ
li natiuitate uirtutis exprimatur origo: propterea & maſculos dũtaxat circuncidere lex iube/ xxiiii.
bat:quaſi uiri tantum.i.uirtute præditi præputium cordis circuncidere poſſent nõ etiam mu/
lieres.i.mente/& animo molles/atq̧ imbecilli. Et maſculinum tñ adaperiens uuluam eadem Gene.
quoq̧ ratione Sanctum domino uocabiť/ob eamq̧/ni fallor rationem nulliꝰ mulieris ab an/ xvii.
gelis/diuiniſq̧ oraculis prædictã legimus natiuitatem/ne matris quidem Chriſti: quam alio Exo.xii.
qui cæteris omnibus longe liquet fuiſſe celebriorem. Sed cum in partus conditione/ſexuq̧ & Lu.ii.
Textus. angelicam uideamus impletam eſſe ꝓphetiam:quo pacto in reliquis uerificata ſit:iam uidea/
mus.ET audierunt inquit uicini/& cognati eius &c.In quibus ſane uerbis tria/nec ea quidem
uulgaria/incluſa ſunt myſteria.dum.ſ.diciť:audierunt uicini/& cognati:primum:Secundum
dum ſequitur:quia magnificauit dominus &c.& ex cõgratulatione ipſa Tertium:quæ ſingula
ſigillatim/ſuoq̧ ordine proſequamur. AVDIERVNT inquit uicini &c.nõ eñ dixit uiderũt
nam præterq̃ q̧ ad lr̃am pariẽs mulier a uicinis/& cognatis/& fere a ꝓprio uiro uideri nolit:ad
ſenſum

ad Ro. x ſenſum hunc noſtrũ moralẽ hoc quoq; modo trahi põt: fides quidẽ (ut Apl'ſ inquit) ex auditu
Ad he. eſt: cum igitur huiꝰ pueri natiuitas diuinã uicinis/& ꝓpinquis gratiã/quæ ſine fide haberi ne
xi. quit/eſſet allatura: auditu magis ea percipi poterat: ꝗ uiſu: & ob id Saluator ipſe dicebat: beati
Luc. xi. qui audiũt uerbũ dei: & Pſal. auditui meo dabis gaudiũ & lætitiã ¶ Aliũ quoq; ſenſum hoc ſa A
Pſal. l. ne utiliorẽ habere uerba hæc poſſunt: Sicut eñ mulierẽ hanc cũ gratiã peperit: incluſam cubi Moraliter.
culo pro muliebri uerecundia credendũ eſt fuiſſe: natũq; puerũ nõ ab ea/utpote recẽtis partꝰ B
in ætate præſertim ſenili dolore obſtetricibꝰ/cæteriſq; domeſticis cũ gaudio diuulgatũ: pari Abſcondẽda
etiã modo/quibus diuino beneficio uirtutes dal' operari/nõ eas ipſi cæteris ꝓpalare debẽt: ſed eſt gr̃a dñi.
domeſticis etiã ne id faciãt: niſi quatenꝰ ad dei gloriã pertinere certo intelligũt/magna cum
Matth. humilitate reſiſtere. Quod & Chriſtus ipſe nõ elationis alicuius: aut inanis gloriæ metuẽs ſti
xvii. mulos/quippe qui peccare nõ poterat: ſed ad noſtrã doctrinã/frequẽter feciſſe legit'. ſed tum
Mat. vi. maxime/cũ ſuæ diuinitatis ſplẽdorẽ tribꝰ diſcipulis in ſua trãſfiguratione mõſtrauit. ꝗ eñ ab
Ruth. aliis ſciri oportet: nolẽtibꝰ ſuo ꝓhibẽtibuſq; nobis tp̃e patefiẽt. Nã & duo illi cæci/qbꝰ Chri
ultimo. ſtus cũ eos illuminaſſet: ne cuiq̃ patefacerẽt: cõminatꝰ: miraculum in tota terra illa diffamaue
rũt. ¶ Qui igit' ſunt hi uicini/& cognati: q Elizabeth partũ audierũt? Illi ꝓfecto qui & noemi
Exo. xii. ex partu Ruth Moabitidis cõgratulabant': zelo ſcilicet permoti charitatis/& beniuolentiæ: & C
Ad Ro. quos Saluator ab omnĩ paſtore poſt centeſimã ouem/quæ a grege aberrauerat/ inuẽtã ut ſibi cognati & ui
ix. cõgratularent': uocatos fuiſſe cõmemorat. Vicini quidẽ nõ materialiũ domorũ cõtignatione: cini q dicit'.
Luc. xv. aut ꝓpinquitate: ſed ſtudiorũ/& morũ paritate: aut ſancta cõuerſatione/hoc loco ſunt accipiẽ/
Infra. cii di: & hi pariter quos ad eſum Paſchalis agni uocãdos deus ipſe mãdauit. ¶ Similiter & cogna
Thob. ii ti non ſcd̃m carnẽ/de quibus Aplus loquit': ſed de quibus Euãgeliſta dicit: ꝙ parẽtes Ieſu re/
Mat. xi. quirebãt eũ inter cognatos/& notos. hi ſiquidẽ ſcd̃m ſpiritũ cognati ſecũdis ꝓximorũ rebus
Iob. iiii. congaudẽt: & cõdolent aduerſis: cæteri uero bona illorũ opera plærũq; irridẽt: quẽadmodũ de
Pſal. xli Thobia/& de Chriſto ipſo legitur: plerunq; ad deteriora trahere nitũtur. ſicuti Iob contigiſſe
Ad phi/ ſcriptura teſtatur. & hi ſunt: quos pœnitentibus inſultare pſalmiſta his uerbis commemorat.
lip. ii. Vbi eſt deus tuus. ¶ Hi ergo uicini/& cognati Elizabeth filiũ peperiſſe audiẽtes cõgratulabã/
tur ei: qd' ſane nõ niſi expreſſa uerbis lætitia fieri potuit. Iuxta quod Apl'ſ dicit. gaudeo/& cõ/
gratulor oĩbus uobis. Ex hoc igit' uerbo diuinũ impletũ eſt reſponſum: quo per angelũ dixe/
rat: & multi in natiuitate eius gaudebunt.

¶ Verũ pia curioſitate quærere hoc loco iubet: cur ex hoc partu hi/qui tam uiro/ꝗ uxori cõ/ D
munes erãt cognati/nõ equæ illi/ſicut & huic cõgratulati referant'? Cuiꝰ rei mea quidẽ ſentẽ Queſtio ad
tia duæ poſſunt excogitari rationes. altera ꝙ uiro tãetſi prole carere graue foret: nõ illius tñ/ literam.
ſed uxoris accuſabat' infirmitas: ꝙ eẽt uitio naturæ occulto ſterilis. & ob id illi maxime/atq;
in primis gratulari oportebat: cuiꝰ dñs/ut ipſamet ſuo ore in ſupioribꝰ ꝓfeſſa eſt/opprobriũ
abſtuliſſet. Nã & ex Ruth Moabitidis: de quo paulo ante mẽtio habita eſt partu non ipſi pariẽ
ti/eiuſue uiro/qui illũ genuerãt/ſed Noemi ſocrui/noti/& cognati gratulabant': eo ꝙ ipſius
opera uiri progenies ex nuru fuiſſet ſuſcitata.

¶ Alia quoq; afferri ratio poteſt: ꝙ Zacharias cum mutus/ſurduſq; eſſet: gratulantium uerba E
non erat auditurus: propterea ne ſurdo uiderẽtur narrare fabulas: uxori/quæ ad aurium &
linguæ uſum habebat/congratulari maluerint. Quæ quidem nec myſterio/ſpiritualiq; intel/
ligentia carent: Cum enim/ut ſæpe diximus/ad gratiam ſuſcipiendam caro/ꝗ ſpiritus: & con Moraliter.
cupiſcibilis/atq; iraſcibilis/ꝗ rõnalis animi portio tardior ſit: & ſegnior: ſi: qñ ſigna in nobis
uberioris gratiæ uident homines: infirmiori: utpote minus capaci: maiorem immodum gratu
lari conſueuerunt. propterea cum Chriſtus ipſe miracula faceret quotidie maxima: qui illa ui
debãt: nõ diuinitati ſed hũanitati attribuebãt ob idq; deo ꝙ talẽ dediſſet hoibꝰ ptãtem/gratias
landeſq; reddebant. non ꝙ humanam deus ipſe carnẽ ſumere: in eaq; diuina uirtute talia ope/
Mat. xi. rari dignatus eſſet. Hinc propheta in ſpiritu loquẽs dicebat. In deo ſperauit cor meum: & re
Pſalm̃. floruit caro mea. Neq; enim/ut planius noſtræ mẽtis ſenſum aperiamus/mirari ſolent homi
xxvii. nes/cum ſeſe ꝗuẽpiam extrema inedia/nuditate/ieiuniis/aut cæteris id genus aſperioris pœ
nitentiæ diſciplinis uident affligere: quo pacto id mens alta cogitare/decernereq; uoluerit.
quippe quam ſciũt nulla ui humana coarctari poſſe: ſed quo pacto ſenſualis ratio/ ſuperiori:
& corpus ipſum ſpiritui obtẽperare potuerit. Illiuſq; afflictioni/dum in labore eſt/miſerent':
pariq; ratione cum difficultatibus omnibus ſuperatis uirtutẽ illam intuentur/ gratulabundi
exultãt: illiq; cõgaudent: ſicut poſt prodigi filii reditũ/nõ eius pater tantũ: ſed uniuerſa ꝓrſus
Luc. xv familia in lætitiam eſt ꝓfuſa. ¶ Hoc inſuper cunctis fidelibus datur ex hac Euãgelii particula
documentũ: ut in ꝓximorũ nõ modo cõuerſione: ſed etiam perſeuerãtiam: & quotiens ſpiritua

F

Cōgratulandum eſt ꝓximis dum ꝓficiūt & augēdus animus.

lis gratiæ incremento illos cernūt fieri meliores:illis cōgratulētur:cōgaudeātq;. Accēdit enim
proculdubio bonarū etiā mētium affectus/amicorū pia congratulatio: eoſq; ad meliora cogi/
tanda inuitat. ꝓpterea dicebat Apoſtolus:gaudēdū eſſe cū gaudētibus. Et hæ ſane ſunt tubæ/ Ad Ro. xii.
quæ nobis aduerſus carnem/mundū/& demonia pugnātibus magno nos clangore debēt ani
mare. de quibus dñs in ueteri lege præcepit. Iſte quoq; ſunt exhortationes/quibus aduerſus
ualidiſſimū Nicanoris.i.diaboli exercitū Iudas.i.fortitudo animi pugnaturus/ populum fide Nu.x.&
lem animabat:atq; ad omnia perpetienda cū ſpe uictoriæ reddebat audaciorē. de quibus etiā i.Mala.
Paulus ad Corin.ſcribens dicit: ſiue exhortamur pro ueſtra exhortatione/& ſalute quæ ope xv.
ratur tolerātiam earūdem paſſionū/quas & nos patimur. Et hæc quidē(ut prædiximus)infir ii Ma/
mioribus longe/q̄ conſtantibus eſt utilior/magiſq; neceſſaria. ꝓpterea dicebat Apoſtolus.Cō cha. xv.
ſolamini puſillanimes:ſuſcipite infirmos. Eā igit̄ ob rem ad Elizabeth/ non ad uirū eius hæ ii.ad Co
(de quibus loquimur)factæ referuntur cōgratulationes. ¶ Hāc aūt infirmiorē animæ noſtræ rin.i.
uirtutē aliquando deus ipſe per ſe/ ſiue per angelū.i. per interiorē inſpirationē cōfirmat:& i.ad theſ
confortat:quēadmodū Ioſeph in ſuperioribus de Mariæ prægnātis ſiue pudicitia/ſiue digni ſal.v.
tate dubitātē retulimus fuiſſe cōfirmatū nōnunq̄ dei miniſter prælatus ſcilicet & prædicator
quēadmodū Annā Hely ſacerdos:plerūq; uirtus ipſa ſuperior animæ:ſicut in pſalmo legitur
Quare triſtis es anima mea: & quare conturbas me: ſpera in deo qm̄ adhuc confitebor illi. Pſalm̄.
¶ Poſſunt aūt & moraliter alio modo uicini & cognati pœnitētis dici aīæ & corporis ſenſus. xli.&
Elizabeth em̄.i.inferiora aīæ rōnalis portioni cognati dicuntur quinq;(qui uocant̄)corporis xlii.
ſenſus:quia eiuſdem ſunt naturæ/inuicēq; maxime copulati:ſpūales uero ſenſus uicini quidē
ſunt:quia ex eiuſdē aīæ ꝓcedūt potētia:& ex cōiunctis mēbrorū organis ſuas exercent opatio
nes: nō aūt cognati.illi em̄ ad inferiora & hi ad ſupiora natura ſua cōtēdūt: ꝓpterea inuicē ca
pugnare dicit Ap̄ſus: & de his ſermo dñi ad Abraam uerificari poteſt:dum dicit: egredere de
cognatione tua & hic eſt ille ꝓximus:a quo ſapiens cauendum eſſe docuit.de his quoq; uicinis Ad eph.
moraliter ſermo Eliſei ꝓphetæ ad mulierē uiduā referri pōt:quā iuſſit uaſa cōmodata a uici/ vi.
nis:ut oleo impleret accipere. Vaſa em̄ ſunt mēbra noſtra:quæ tunc oleo implentur a uidua. Geñ. xii
ideſt anima peccatrice cū per oēs animi ſenſus charitatis opa exercemus. Ad hos igitur cogna Prouer.
tos/& ꝓximos noſtros cū per cōicationē gr̄æ uirtus/atq; efficacia tranſeat ſpiritualis:cōgratu ix.
lari inuicem tum dicūtur:cū applauſu/ geſtuq; exteriori(quas poſſunt) ex diuino(qd̄ pœnitēs iiii. Re/
aſſecutus eſt)perſeuerātiæ ſanctæ beneficio gaudiū/læticiā/atq; exultationē oſtēdūt.ſinguliq; gū.iiii.

G

corporis atq; animæ ſenſus pari cōſenſione:ceu bene compoſitæ citharæ chordulæ.i. mortifi
cati ſuper lignū crucis:& extēti carnis affect⁹:Iuxta Apoſtoli uerbū/iocūditatis ſonū emittūt. Ad colo

Sancti uiri i leticia exultant mēte & corpore.

Idq; quotidiana nos docet experiētia. Sanctos etem̄ uiros:deoq; p cōtēplationē:aut uitæ puri/ ſeñ.iii.
tatem coniunctos oculis:ore:uultu:manibus:totoq; corpore læticiā:gaudiū:benignitatē:mo/ Ad gal.
deſtiā:& cætera(q̄ fructus ſpūs eſſe dicit apoſtolus)præ ſe ferre uidemus. Sceleſtos uero ac fa/ v.
cinoroſos homines(quoſq; male actæ uitæ cōſcientia ſtimulat) Iram:triſtitiam:afflictionem: Pſalm̄.
timorem:confuſionē: anxietatem:& reliqua:quæ in peccatoris perſona propheta ſatis aperte xxxviii.
deſcripſit.de omnibus quippe mēbris q̄ ex gratiæ cæleſtis largitione exultent:in uariis ſacræ Heſter.
ſcripturæ locis ſcriptum legitur.de oculis quippe q̄ mentis conceptum exprimāt/Heſter no/ ii.&.xv.
bis eſt teſtimonio. Et Iob his uerbis/quaſi magnā cogitans attonitos habes oculos.propterea Iob.xv.
& Saluator dicebat: Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.de auribus uero/& auditu dicit ꝓphe Luc.xi.
ta: Auditui meo dabis gaudium/& læticiam. Hinc de Loth ſcriptura atteſtatur/q̄ aſpectus iu Pſal.l.
ſtus eſſet/& auditu/de lingua uero frequentiſſime: Et exultauit(inquit) lingua mea.& alio lo ii. Pe.ii.
co: Tunc impletū eſt gaudio os noſtrum.& lingua noſtra exultatione. De labiis quoq; dicitur: Pſal. xv
Et labiis exultationis laudabit os meum. & rurſus. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Idem.& de Pſalm̄.
ore dicitur: Tunc impletum eſt gaudio os noſtrum.& de facie tota dicit ſapiētia: Cor gaudens cxxv.
exhilarat faciem. manibus quoq; læticiæ ſigna proferri his uerbis propheta teſtatur: Omnes pſal.lxii
gentes plaudite manibus. quin & de renibus dicitur: Exultabunt renes mei. Pſalm̄.
¶ Sed iam ſatis ſuperq; de læticia & congratulatione cognatorum uicinorumq; Elizabeth di/ xliii.

Textus.

ctum eſt: de cauſa igitur ſupereſt dicendum: QVONIAM (inquit) magnificauit dominus Pſalm̄.
miſericordiam ſuam cum illa. Ex quibus ſane uerbis illud(quod pauloante diximus) manife/ cxxv.
ſte comprobatur/ hos ſcilicet(qui Elizabeth pro nouo partu congratulabant̄) fideles fuiſſe: ꝓue.xv.

Explanatio litteræ.

quippe qui nō humano affectu dūtaxat permoti/de anus partu carnaliter illi ꝯgaudebāt:qua Pſalm.
ſi naturali ordine(tametſi rarus in ea ætate uiſus eſſet) part⁹ ille ac ſi dixiſſet. Verū in dei glo xlvi.
riam illum referentes ab eius miſericordia/ bonitateq; proueniſſe teſtabantur: & ne com/ Prouer.
muni quidem/ & ordinaria; ſed præcipua/ ſingulariq;/ & maiore digna admiratione/ atq; xxiii.
magnificatione

magnificatione.non enim ſimpliciter dicit: quia fecit uel oſtendit miſericordiam ſuam cum
iii.Reg. illa:ſicuti de patre ſuo Dauid Salomon deo in hæc uerba dicebat:tu feciſti cũ ſeruo tuo Dauid
iiii. patre meo miſericordiam: & paulo infra Zacharias in cantico: ad faciendam miſericordiam
cum patribus noſtris:ſed adiecit:Magnificauit dominus facere miſericordiam ſuam cum illa:
Pſalm̃. ac ſi diceret:magna & inſolita uirtute opus miſerationis in ea eſt operatus:ſicuti in pſalmo di
cxxv. citur:Magnificauit dominus facere cum eis:& Magnificauit dominus facere nobiſcum.ſ.miſe
Pſalm̃. ricordiam.& alibi:Magnificata eſt vſq; ad cœlos miſericordia tua.& rurſus alio loco: Miſeri/
cxxv. cordia tua magna eſt ſuper me. ¶Quod certe duo nobis moralia/ ſpiritualiaq; præbet docu Moraliter. A
Pſalm̃. menta/primum quidem:vt quicquid nobis proximiſq; noſtris ſiue tẽporalis ſiue ſpiritualis
lvi. accedit boni/aut cõmodi:Id omne deo feramus acceptum.Quod & Chriſtus ipſe exemplum Omnia bona a deo ſũt recognoſcẽda
Pſalm̃. ut nobis relinqueret : frequenter feciſſe legitur : ſed tum maxime cum Lazarum a mortuis
lxxxv. ſuſcitauit.Gratias(inquit)ago tibi pater quoniam audiſti me.myſtico quidem ſenſu per La/
Iob.xi. zarum ſuſcitatum peccator ad pœnitentiam cõuerſus ibi exprimitur. quẽadmodũ & per Io/
Myſtice annis natiuitatẽ a pœnitentis ad ꝓficientis tranſiens ſtatum. Paris em̃ vtrũq; eſt(vt in ſupe/
rioribꝰ quoq; diximus)& uirtutis/& gratiæ.& ob id ſcd̃m nobis ex Euãgeliſtæ uerbis præbet Myſtice.
documentum:ut non parua æſtimemus/aut cõmunia/ q̃ ad noſtram præcipue ſalutẽ quotidie
Eccl̃ia. tũ in nobis:tũ in ꝓximis/deus operatur:ſed magna laude:gratiarũq; actione iudicemꝰ digna:
xvii. ſicuti ſapiens ille qui dicebat: q̃ magna eſt miſericordia dominiꝰ& alibi/ Liberaſti me ſcd̃m
Eccl̃.li. multitudinem miſericordiæ nominis tui.
¶Expleto igitur cõgratulationis myſterio ad aliud ꝓfundioris ſane ac ſublimioris ſacramẽti B
tranſeamus.ET FACTVM eſt(inquit)die octauo uenerũt circuncidere puerum.Horum au/ Textus.
tem uerborum ad litterã ſenſus eſt apertiſſimus/myſtico uero ſenſu ſatis notã habet ſignifi
cationẽ.ſed ad moralem intelligẽtiã in hac circunciſione duo ſunt maxime/atq; imprimis ex
uerbis litteræ conſideranda:tẽpus.ſ.quod primo ponitur loco:& ipſm circũciſionis myſterium Moraliter.
octauo quidẽ die ex legis præcepto in maſculis dũtaxat faciendam hanc eſſe ambigit nemo.
Idq; ad ſacramẽti figurã/dignitatẽq; ſuas habet ſignificationes a ſacrarũ litterarũ ꝓfeſſoribꝰ Circunciſio.
uariis in locis abunde traditas:ad noſtrã uero moralẽ intelligẽtiã quid nobis afferat:expone/
mus.Cõueniũt ſane omnes: octauũ diem ſumma cũ ratione circunciſioni eſſe deputatũ. & ne
unã quidẽ tm̃ ſacri ſcriptores adducunt rationẽ: uerũ plurimas: tum myſticas: tum morales/
quas exquiſitis ueteris teſtamẽti cõprobãt teſtimoniis.q̃ & ſi huic loco accõmodari cõcĩne pñt:
tranſcribendas tñ nequaq̃ cenſemus:ſed q̃ ſenſui noſtro adaptãdæ uidebuntꝰ:eas dũtaxat eſſe
referendas.¶Non cõfeſtim igitꝰ puer iſte Ioannes:qui(ut ſepe diximus)ꝓficiẽtis initiũ nobis C
repræſentat:circũcidi debet:ſed octauo demũ die. Circunciſio em̃ præputii abſciſionẽ ad litte
ram ſignificat.ſed præputiũ nõ corporis modo:uerũetiam mentis omnes exprimit ſuperflui/
Deut. x tates.iuxta illud:circuncidite præputiũ cordis ueſtri.& alibi/auferte præputia cordiũ ueſtroꝝ
Hiere. & Paulus apoſtolus inquit:cũ mortui eſſetis delictis & præputio carnis ueſtræ. octauus uero
iiii. dierum numerus octo gradus per quos ad uirtutum perfectionẽ aſcendit repræſentat: quos De octauo modo. D
Ad col/ Petrus in epiſtola cõpendio quodã uerboꝝ enumerat dicens. Vos aũt oẽm curã ſubinferẽtes
loſſeñ.ii. miniſtrate:& q̃ ibi ſequũtur:nam & alibi frequenter octauus hic numerus aut extremã perpe Multa pœnitenten. facere oportet
tuãq; quietẽ/aut temporalis/quãtacũq; humana fragilitas capere poteſt/ perfectionis ſupræ/ priuſq̃ perfectiõis gradũ attingat
mum gradum repræſentat. Is itaq; in ꝓceſſu peccatoris ad gratiæ plenitudinẽ nobis dari ui/
detur ordo:ut peccator cõuerſus/quis iam ſe gratiam nõ modo cõcepiſſe: uerũetiã peperiſſe
cognoſcat:ita ut de partu cognati uiciniq; oẽs illi cõgratulentur/ certatimq; congaudeant.i.
q̃uis per patientiæ diuturnitatem in ſancta perſeuerãtia periculum ſuæ conſtantiæ vſq; adeo
fecerit manifeſtũ:vt omnes diuinã in eo uirtutẽ miſericordiãq; cognoſcãt:nõ prius tñ Ioãnis
hoc eſt diuina gratia præuenti/ & ꝓficiẽtis nomen ſibi debet uſurpare:q̃ in ſingulis quibuſq;
uirtutum gradibus:cum temporis etiam legitimo interuallo ſeſe ita exercuerit: ut cognatis
uiciniſq; cõuenientibus præputium exuat omnis carnis. & de illo:idem dici poſſit.quod de
Iudi. Abraam patriarcha ſcriptum eſt:per multas tribulationes probatus amicus dei effectus eſt.&
viii. de ſanctis dei martyribꝰ & cõfeſſoribus Apoſtolus.teſtimonio(inquit)fidei ꝓbati inuẽti ſunt:
Ad he/ nõ em̃ qui ſeipſos cõmendant:ſed quos deus cõmendat:illos ꝓbatos idem dicit apoſtolus.ꝓba
bre.x. ri aũt atq; cõmendari tunc dicimur:cum intemeratæ fidei:cõuerſationiſq; noſtræ fidele apud
ii.ad co/ hoĩes/opera quoq; noſtra perhibent teſtimoniũ:dicẽte ſaluatore: opera quæ ego facio illa te
rint.x. ſtimonium perhibent de me.Cui inſuper turbæ teſtimonium accedere neceſſe eſt:quẽadmo/
Io.xiiii. dum & de Chriſto dicitur/ q; teſtimonium illi perhihebat turba/quæ erat cũ eo:quãdo Laza/
Ioã. xii. rum uocauit a mortuis. hæc ad eos dicta ſunt; qui pontificalis officii ſarcinam predicatoris

uel doctoris munus præmatura ætate: nulloq; uirtutis ſuæ facto periculo nõ acceptare modo/ i.Ad thi
ſed ambire præſumunt.Hoc enim eſt ante octo dierum tempus palam circuncidi:quandoqui mo.iii.
E dem eos: qui ad tales tantoſq; gradus per profeſſionem:aut ordinationem aſcendunt/ Apo/ & ad Ti
De trib⁹ pœ ſtolo teſte/ caſtos/ ſobrios/ humiles: & ut uno omnia verbo concludam per omnia probatos tum.i.
nitẽtiæ parti ſeſe palam profiteri neceſſe eſt.Prius igitur circuncidere ſe pœnitentem oportet per contri/
bus. tionem interius:dehinc per confeſſionem & ſatiſfactionem exterius : quorum alterum con/
feſſio.ſ.ſacerdoti iuxta Iacobi uerbũ facta tãetſi cæteris ſit occulta:circuncisionis tamen pars Iaco. v.
eſt maxima:quippe cum rubore homini/ceu deo/proprios errores animiq; ſecreta prodere:
ingentis eſt & humilitatis & meriti:propterea dicebat Ap̃lus/ore confeſſio fit/ad ſalutem.Sa Ad Ro/
tiſfactionem autem que pœnitentiæ pars eſt extrema/manifeſtiorem eſſe oportet/ atq; diu/ ma.x.
turniorem/quo enim pacto/qui deum palam offendit/aut proximum. & multis ſcandali pe/ ii. ad co
tram ſeſe præbuit/momentanea aut etiam occulta expiatione aliqua tantam culpam diluiſſe rin.vi.
iudicandus eſt:cũ ad multo maiora & tempus & uires & facultas abunde ſufficiant?niſi enim
exuberantis gratiæ accedente largitate:aut/quæ non aliunde prouenire poteſt. profunda atq;
inſolita cordis compunctione : nemo unq̃ ex peccatore repente factus eſt ſanctus. In multa
ſiquidẽ patientia: multiſq; vigiliis & tribulationibus cæteris/quas ad Corinth.ſcribens enu/
merat Apoſtolus æterna nobis querenda eſt merces. Tũc igitur demum coram propinquis &
uicinis præputiũ a nobis abſcindere debemus.i. perfecti quo ad cæteros/ qui in nobis eſt pro
ficientis ſtatus· habitum officiumue aſſumere:cum per cõtritionem conſcientia noſtra: & per
confeſſionem ſacerdotes cæteriq; probati teſtimonii homines: & poſtremo turba ipſa fideliũ
per ſatiſfactionem/de nobis noſtraq; emendatione/locupletiſſimũ/ferunt teſtimonium. His
enim ſimul concurrentibus omnibus/ octauo iam illuceſcente die circunciſum ex lege ſeſe
quiſq; profiteri poterit:præputioq; carere:& cum Apoſtolo dicere:nos enim ſumus circũciſio:
F qui ſpiritu deo ſeruimus.¶ Cæterum octauo quoq; adueniente die rebuſq; ad circuncisionem
paratis omnibus/quale circũcidendo puero imponẽdum ſit nomen:inquirere amici & cogna Ad phi/
ti a parentibus ſolent: quippe quorum nõ nihil interſit.bonum.ſ. atq; honorabile cognato vi lip.iii.
cinoq; ſuo imponi nomen: tãetſi parentum arbitrio atq; uoluntati: utpote ad quos præcipue
filiorum cauſa pertinet/relinqui conueniat:cognatorum tamen ac uicinorum tanta eſt in ea
parte licentia:vt ſi inſolitum/aut male forſitan ſonans nomẽ parẽtes imponere filio uelint/
diſceptare illis:non etiam reſiſtere liceat:quæ omnia ex ordine in hac præcurſoris denomina
tione ad litterã uidemus ſeruata fuiſſe.atq; illud inſuper q̃ patris aut ex cognatione cuiuſpiã
G q̃ externi cuiuſq̃ nomẽ:cognatis atq; vicinis gratius eſſe ſolet. Quæ ſic quidem omnia iuxta
Moraliter. moralem hunc ſenſum eo pertinent:ut operibus quibuſcunq; noſtris non aliorum etiam vi/
cinorum:aut cognatorum:ſiue carnales intelligi uelimus: ſiue ut ſupra expoſuimus ſpiritua
les:ſed proprio arbitrio/conſilioq; nomen imponamus: non ꝓpterea ꝓpinquorum conſilia
damnantes:ſed meliora nobis/illiſq;/fore noſtra oſtendentes:opera ſiquidem noſtra/ quæ p
H filios a nobis genitos in ſuperioribus frequenter diximus ſignificari/ex noſtro propoſito no
Nomen im/ ſtraq; mente nomen.i.uirtutem atq; efficaciam accipiunt:quale etenim cuiq̃ in ſacris ſcriptu/
ponit̃ a deo ris/diuina præſertim ordinatione nomen impoſitum legitur: talem illum fuiſſe narratur.
ſcd̃m homi/ ꝓpterea & deus ipſe patriarchis & aliis nõnullis in ueteri teſtamento/& in nouo duobus filijs
nis conditio Zebedei/& alijs quibuſdam impoſuiſſe legitur: quæ illis magnarum deinceps rerum prælu/
nem. dia extitere.& ut rem propius attingamus:quẽadmodum nominibus diſtinguunt̃ atq; digno
ſcuntur homines. Ita ex affectu eorum opera omnia.& hoc eſt:quod per ſapientem dicitur:in
fine hominis denudatio operum illius:ante mortem non laudes hominem: quoniam in filiis Eccli.xi.
ſuis agnoſcitur uir.i.in operibus quæ recta geruntur intentione. neq; aliud Saluatoris uerba
per electoꝝ nomina exprimere uoluiſſe credibile eſt:dum dixit:gaudete quia nomina ueſtra
ſcripta ſunt in cœlis.& quod alibi frequenter de hac nominum inſcriptione uel memoria in Iohã x.
ſacris litteris ſcriptũ reperitur:fruſtra enim cuiuſq̃ in libro uitæ ſcriptum eſſet nomen cuius
abraſa aut delera eſſent opera:cũ ſcriptũ ſit: opera illoꝝ ſequũtur illos/ & Saluator dixerit:
ex fructib⁹.i. ex operibus eoꝝ cognoſcetis eos: nõ quidẽ ex nomine uel dignitate. Sic igitur Apoca.
operibus nomina: nominibus intentiones affectuſq; cedunt animorum. Hæc autem animi xiiii.
noſtri intentio/cum in nobis ſit:haud facile ab aliis iudicari poteſt:quando cordis humani ſo Matth.
lus ſcrutator ſit deus:qui propterea dicebat: nolite ſcd̃m faciem iudicare:& Apoſtolus.nolite vii.
ante tempus iudicare donec veniat dominus qui manifeſtabit abſcõdita cordium. ¶ Iſtud aũt Io.viii.
nomen tunc exprimere nos oportet:cum per religionis ingreſſum:aut pontificiæ dignitatis/ i. ad Co
uel alterius magiſterij aſſumptionem/uitam noſtram in poſterum circũcidimus/uota ſcilicet rint.iiii.
caſtitatis

caſtitatis/obedientiæ/paupertatis/expreſſis aut etiam tacitis uerbis emittendo. Sed tunc pri/
mum cognati uiciniq; noſtri ſcdm carnem uel etiam affectus ſenſuſq; proprii nomen operi
ex ueterum more imponere cõtendunt. Quis enim eſt hoc tempore: qui non prælatis/religio
ſis/cæteriſq; perfectionis ſtatum ingredi uolentibus ea ſequi ſuadeat: quæ a ſuis anteceſſorib⁹
ſeruari ſunt ſolita: quæ ſunt abſq; ulla cõtrouerſia profeſſioni illorum prorſus aduerſa: neq;
Pſalmo xiii. enim eſt amplius ex eorum numero quiſq̃: qui faciat bonũ: & qui non a uia recta declinauerit
uſq; ad unum. Corruptam ergo prælaturæ religioniſue regulam ſequendam illi ſuadent: qui
ueram perfectam: atq; intemeratam non nouerunt. & Elizabeth primum/inferiorem ſcilicet
ſenſum/corporaleſq; affectus commouere nituntur: gentileq; nomen imponere circunciden/
do puero .i. operi perficiendo ſuadent. hoc eſt anteceſſorũ imitanda opera: qui maxima ex par
te/ut ab hominibus iuſti uideantur/contra Saluatoris doctrinam facere omnia: ipſamq; ſen/
ſualem partem inferioremq; rationis portionem repugnantem uidentes & dicentem. Ioãnes
eſt nomen eius .i. hæc ita ſunt a nobis agenda: ut non humanã: ſed diuinã nobis gratiam cõpa/ Textus.
remus: inſtant rurſus hi/quos ſupra expreſſimus/uicini atq; cognati dicẽtes/quia nemo eſt in Textus.
cognatione tua qui uocetur hoc noĩe: perinde ac ſi dicerent: uis ne alio uti uitæ rigore/ aliãq; A
adinuenire in rebus agendis normam: q̃ quæ fuit a tuis maioribus inſtituta: atq; obſeruata? Moraliter.
Lucæ.v. ſi quidem hoc facis ſcandalum cæteris murmurationemq; excitabis. Hoc Chriſto obiiciebant
&.xv. ſæpe numero Iudei dicentes interdumq; cum publicanis & peccatoribus: nõ lotiſq; manibus
Mar.vii. manducabat: q̃nq; q, ſabbato curabat: hoc ipſum & Apoſtoli nonnunq̃ ſuadere conati ſunt di
Mar.iii. cẽtes: Vides quia in hoc uerbo iudei ſcãdalizati ſunt? & alio loco: Neſcis quia te q̃rebant iudæi
Mat.xv. interficere: & iterum uadis illuc? & Petrus ipſe cæterorum futurus princeps: abſit a te domine
Io.vii. non erit hoc tibi. propterea nec hos cognatos uicinoſq;/ quos ſupra fideles eſſe: atq; ex chari/
Mat.xvi tatis zelo congratulari diximus/ mirari oportet: cum in uno fidem pietatemq; oſtendant: in
alio ſuadeant deteriora. non enim ex totali infidelitate illis/ quemadmodum neq; Apoſto/
lis: ſed ex fideli infirmitate procedit: humanaq; ratione uſi eorũ plerıq; exiſtimant ſuade/
re/meliora. ob idq; infirmiorem animæ partem uinci non poſſe cernentes: attemptare uolunt
ſuperiorem: hoc eſt ſub maioris meriti ſpecie in ſuam conãtur trahere ſententiam: quẽadmo
dum & hi/de quibus pauloante diximus/apoſtoli. qui Saluatori dicebant: Neſcis: quia in hoc
uerbo Iudei ſcandalizati ſunt? Hoc enim uerbo plerıq;/atq; utinam nõ omnes: prælati anima
rũq; paſtores ab optimis cœptis deterreri ſolent atq; dimoueri. Sed cum ſe ad hæc tam alta
doctis præſertim optimæq; opinionis uiris perſuadenda minus idoneos ſentiunt: neq; ſi rõne
atq; auctoritate cõtendere uelint: ab eo/quem & conſtantem & eruditum eſſe cognoſcunt/re
ſponſum expectant: nutu illius mentem pertentant. ut non quidem humana primum illi ſua
dentes quæ ab inferiori iam parte ſunt cõfutata: neq; ratione ulla illius uoluntati cõtraniti uel
le oſtendentes: ſed eius duntaxat iudicium explorantes. hi ſane ſunt: qui prælatos & eos/ de
quibus ſupra diximus/nulla ratione conuincere: & in ſuam ſententiam trahere poſſe ſperan/
tes: nutu tantum .i. ſignis & exemplis conantur auertere/dicentes: ſcimus te uirum prudentẽ:
neq; noſtro conſilio indigere. propterea neq; ulla tecum uerborum perſuaſione uti uolumus.
Sed tibi illos cõmemoram⁹ uiros: quos & uetuſtas coluit: & poſteritas eſt uenerata: qui eã/quã
tibi ſuademus/uiam reguláq; ſunt magna cum laude atq; æſtimatione ſequuti. Quodcunq;
Io.viii. tamen faciendum uelis: tui erit arbitrii. Hoc enim pacto Saluatorem a Iudæis tentatum eſſe le
gimus dum illi mulierem in adulterio depræhenſam obtulerunt. Legis enim iudicium aduer
ſus eam pertulerunt quo illum ad unius criminis uindictam faciendam cogerent: qui cuncto/
rum peccato ſuo ſanguine uenerat luiturus. Item & cum de tributo Cæſari ſoluendo illũ con
Matth. xxii. ſulere niſi ſunt: illius etenĩ conſilium magni apud eos momenti fore ſimulantes: dicebant/
magiſter ſcim⁹ quia uerax es: & uiã ueritatis ĩ ſimplicitate doces: dic ergo nobis &c. pari quoq;
Actu. v. aſtu ſacerdotum principes phariſeiq;: & omne Iudeorum conſiliũ ab euangelii prædicatione
Apoſtolos auertere ſunt annixi dicẽtes: uultis introducere ſuper nos ſanguinẽ hominis iſti⁹.
¶ Horũ igitur falſas perſuaſiones qui confutare uolunt: poſteaq̃ humanæ uoci per Elizabeth
emiſſæ .i. ſimplici & abſoluto uerbo abſq; ulla diſceptatione prolato: illos uident nolle acquie
ſcere: poſtulare pugilarẽ debẽt. & ſcribere Ioãnes eſt nomẽ ei⁹. quod ſane quid alid' eſt: q̃ illud Textus.
Io.xviii. eos irreuocabili decreto ſtatuiſſe/palam oſtendere. quod enim litteris mandatur: teſtatum ra/
Dañ.vi. tũq; eſſe ſolet. Propterea Pilatus dicebat: quod ſcripſi ſcripſi. Et in Daniele ſcriptum eſt: Cal
deos a rege petiiſſe/ut decretum ſcriberet/ne immutari in poſterum poſſet. neq; ſimpliciter
ſcriptum illis dandum a Zacharia fuit præcurſoris nomen: ſed poſtulato pugilari coram his
ſcribendum: hoc eſt apertis iudiciis/qui talem ſe præbere decreuit/ ꝓprio non alieno organo

his qui aduerſari uidebanť: ſuam debet oſtēdere uolūtatē. Vt de illa a quoqꝫ amplius nequeat Actu.v.
D dubitari: quēadmodū & Apoſtoli principibus ſacerdotū dixerūt: oportet nos deo magis q̄ ho
Nō eſt in rebus oīno bonis diſceptādum. minibus obedire.: Idqꝫ/ ut prædiximus/ truncatis uerbis præceptaqꝫ aduerſantibus replicandi
materia fieri oportet. neqꝫ eñ ea/ q̄ ad ſalutē ptinēt/ in diſceptationem ſunt reiciēda: ne/ quod
plerūqꝫ contingit/ diſceptatione ipſa res difficilior fiat: aut tardior. & ob id Salomon ſapiētē
cum inſipiente uetat contendere: & Apľus indifferenter omnē prohibet uerborum contentio Prouer.
nem: q̄ ad nihilum/ inquit utilis eſt: niſi ad ſubuerſionē audientiū. Sed neqꝫ in rebus abſqꝫ nlla xxix.
controuerſia bonis heſitandū cunctandūue eſſe docet ſcriptura dicens. Noli cunctari uenire ii. ad thi
E ad me: & alibi/ noli cunctari in tēpore anguſtiæ. ¶ Quid ergo tandem & uerbo & ſcripto tam mo.ii.
pater q̄ mater aliud nomen cōmuni filio imponi cōtendentibus cognatis reſponderint littera Nu.xxii
Textus. oſtendit: Ioānes inquiūt/ eſt nomen eius. Quod quidem ad ſuperiora relatum ſic accipi opor/ Eccli. ii.
tet: uos amici/ cognati aut uicini/ qui opera noſtra ex anteceſſoꝝ noſtroꝝ: uel alioꝝ cōſuetu/
dine exēplo ue cenſenda ſuadetis/ ſcitote ꝙ non humana ducimur uolūtate: neqꝫ prælationis/
prædicationis/ aut magiſterii officiū/ uel religionis habitū illis/ ſed deo ipſi acceptū ferimus:
ꝓpterea de illius gratia bonitateqꝫ cōfiſi/ in illū oīa opera noſtra ſumus relaturi. & ꝓut ille in
ſpirare dignabiť: nulla in his/ q̄ gratiā ipſam euacuare poſſunt eoꝝ/ actionūue ſuarū habita
rōne in oñi uita facturi: illdqꝫ uobis abſolute & abſqꝫ nlla diſceptatiōe reſpōdem⁹. hoc pacto
tres illi pueri nabuchodonoſor Regi reſpōdiſſe legimus. Scito rex/ quia deos tuos nō colimus Dañ.iii.
& ſtatuā aureā/ quā erexiſti/ nō adoramus. Hāc aūt hominū cōſtantiā/ ueluti hic duoꝝ cōiugū/
mirabuntur uniuerſi. Solēt eñ/ q̄ uirtute aguntꝰ/ dicunturue/ maxime fragiles oēs in admira/
rationem trahere: quod cum in ſacris ſcripturis ſit frequentiſſimū: teſtimonio nō indiget: ſed Iuſ. c.ii.
in pari caſu in natiuitate ſcilicet Saluatoris in ſequētib⁹ idē euāgeliſta cōmemorat. ¶ Poſt hæc
aūt/ q̄ prædiximus/ omnia: qui mutus ſurduſqꝫ per menſes ſupra nouē a denūciatione ſcilicet
angelica ad partū uſqꝫ uxoris/ fuerat: non priſtinū eñ loquēdi recepit uſum. Verū arcana dei
myſteria: tum præterita/ tum futura ꝓphetico ſpiritu cecinit atqꝫ detexit. Qua in re ambigu⁹
haud quaq̄ eſſe poteſt ad noſtrā moralem intelligētiam ſenſus. prius eñ q̄ Zacharias iſte pœ/
nitens ſcilicet ad melioris ſtatus gradū conſcendere ualeat: & diuinæ gratiæ ſentire largitatē:
& impregnari uxorem oportet: & ex ea filiū naſci: natoqꝫ uicinis ad congratulandū congrega
tis auditis cum illorum admiratione nomē imponi: tunc eñ demum in ipſo circūciſionis actu:
qui tanto tēpore auditu loquelaqꝫ caruerat/ eodem momento utrūqꝫ cum multiplici interuſu
ri fœnore recuperat: q̄ ſingula iuxta noſtrā hāc intelligentiā in ſuperioribus a nobis ſunt ex/
planata: ſed ſequentia ꝓſequētes cōſiderandū putamus: hunc Zachariam ſoluto linguæ uincu
lo non confeſtim in ꝓphetiæ uerba: ſed in dei dūtaxat: laudes prorupiſſe: dum dicit: & loque/
Textus. batur benedicens deū. nato ſiquidē Ioanne. i. gratia diuina in lucem edita: & nō in mente tantū
pœnitentis occultata: ſed iam in cōſpectu uicinoꝝ & ꝓpinquoꝝ diuulgata: & ab eo qui illam
accepit/ conſtanter denoiata: os aperiť ad loquēdū ſapientiā pœnitenti: dicente ꝓpheta: Sapiē
tia aperuit os mutoꝝ: & linguas infantiū fecit diſertas. & alibi: in medio eccleſiæ aperuit os ei⁹ Saipē. x.
& impleuit eum dñs ſpiritu ſapientiæ & intellectus. eodē eñ ordine Apoſtoli/ qui poſt dñi aſcē &. xv.
ſionem per dies. xl. Hieroſolymis ſe cōtinuerāt/ accepta Spiritus Sancti gratia cōuenientibus
& facti nouitate admirātibus Iudæis ſublimia redēptionis noſtræ myſteria diſſerere cœperūt.
& cæteroꝝ princeps Petrus aperiēs os ſuū dixit: uiri Iudæi & q̄. ſequuntur. ¶ Sed a laude ut di/ Actu.ii.
ximus dei/ gratiarūqꝫ actiōe initium facere oportet. Hoc ſiquidem eſt deum benedicere: quod
Apoſtolus in ſuarū epiſtolarū initiis fere omnibus attēte ſeruauit. Primū quidē inquit nōnūq̄
E gratias ago deo meo: Interdū. benedictus deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti. Similiter
Textus. & annoſus ille Symeon cum accepiſſet Ieſum in ulnas ſuas: benedixit deū. ¶ Sed quid poſtea Infra. c.
ſit ſequutū ꝓſequamur. & factus eſt inquit timor ſuper omnes uicinos eoꝝ: & quæ uſqꝫ ad Za ii.
chariæ cāticū in textu ſequūtur: in quib⁹ quidē uerbis plura/ ni fallor/ latent myſteria. Timor
etenim primū ſuper omnes uicinos exprimiť: nec de cognatis ulla fit amplius mentio. dehinc
ſuper oñia mōtana Iudeæ uerba hæc diuulgata perhibētur. Poſt hæc/ quæ audierūt/ in corde
ſuo poſuiſſe. & ſubſequēter qualis puer iſte futurus eſſet: intra ſemetipſos: aut etiā inuicē inter
rogaſſe. Poſtremo prædictoꝝ omniū occaſio detegiť: quia manus dñi erat cum illo. Quorum
quidē omniū/ & rem/ & ordinē modūqꝫ cōſideratione dignū putamus. Poſtq̄ eñ oblato pugilla
ri nomē quod nato filio imponi uolebat/ ſcripſit Zacharias: mirati ſunt uniuerſi: dehinc cum
apertum eſt os Zachariæ: factus eſt timor ſup uicinos tantū. & ſubſequenter uerba hæc diuul
gata ſunt ſuper omnia montana: ita ut qui audierūt: mente omnia reuoluētes qualis hic puer
uix dum in lucem editus eſſet futurus: ſolliciti eſſent: quippe quem miracula hæc/ quæ in eius
natiuitate

natiuitate cũcti cernebant magnũ fore portẽderẽt. Et poſtremo pri⁹q̃ pater eius Spiritu San
cto repleat̃:ꝓpheticaq; uerba ꝓnunciet:cũ infante iſto manus dñi fuiſſe deſcribit̃. Magna pro
fecto ſunt hæc & ad ſpũalẽ intelligẽtiã excutiendã diuinæ indigẽt gratiæ largitate: atq; utinã
uel poſteris meliora cogitandi/materiã abſq; ulla ſenſus corruptione præbere ualeamus ¶ In
primis ergo illud eſt cõſideratione dignũ:ꝙ ad congratulandũ Elizabeth ꝓ nouo partu uicini A
& cognati/q audierũt/cõueniſſe dicũtur:& de pueri noĩe fuiſſe ſolliciti. Poſtea uero q̃ ſcriptu
ra qđ uerbo nõ poterat/Zacharias nomẽ expſſit:mirati ſũt inquit uniuerſi. Quod equidẽ uer
bum etſi ad eos/de quibus predixerat/cognatos uicinoſq; referri haud incongrue poſſit: non
ſine tñ myſterio hoc uocabulo uſum euãgeliſtã mihi ipſi perſuadere poſſum. Reſtituta uero
Zachariæ loquela:atq; in dei laudes & gratiarũ actiones expoſita:ſup uicinos timor fact⁹ eſſe
dicitur:neq; de cognatis aut ſub uniuerſali uerbo cæteris uerbũ fit ullũ. Dehinc uero cũ uer/
ba hæc diuulgata referũtur:nulli noĩant̃ ꝓdictoꝝ:ſed ſup oĩa Iudeæ montana diuulgata hæc
uerba referunt̃:q̃/qui audierũt/neq; cõgratulatũ iuiſſe:neq; mirati fuiſſe:neq; timore correpti
tradũtur:ſed tantũ in corde ſuo taciti:aut etiã cõmunicatis inuicẽ ſermonibus qualis puer fu/
turus eſſet:fuiſſe ſolliciti. ¶ Horũ aũt ſaluo meliori iudicio:hãc reddi poſſe rationẽ iudicaui. In B
ortu ſiquidẽ gratiæ cũ ſcilicet peccator poenitens ꝑ diuturnæ perſeuerantiæ uirtutẽ ſe gratiã Moraliter.
a deo conſecutum oſtẽdit: Vicini tantũ. et cognati/quales ſupra interꝓtati ſumus/cõgratula/
tum ueniũt/utpote quibus ob uicinitatẽ aut ꝓpinquitatẽ factũ innoteſcit primũ cõgaudentq;
humanæ fragilitati:ꝙ in perferendis ſanctæ poenitẽtiæ difficultatibus patientẽ ſe præſtiterit/
& cõſtãtẽ:cæteris uero/quos neq; cõmunis uoti/religioniſq; uinculũ: neq; ſanctæ conuerſatio
nis cõſuetudo cõiunxit/nõ tam repẽte huius gratiæ ortus innoteſcere põt. Propterea ad cha/
Io.xv. riſſimos diſcipulos dicebat Chriſt⁹:uos aũt dixi amicos/quia oĩa quæcũq; audiui a patre meo:
Ad eph. dixi uobis. Et Apoſtolus dicebat:Fratres iam nõ eſtis hoſpites & aduenæ: ſed eſtis ciues ſctõꝝ
ii. & domeſtici dei:& ꝓ dragma:aut oue inuenta matrona:paſtorue uicinos tãtũ ad cõgratulãdũ
Lu.cxv. uocaſſe legit̃. Cũ uero adepta gratia/qua ille dignus habitus eſt/nomẽ operi ſuo ꝑ firmã con
ſtantẽq; uolũtatis expreſſionẽ impoſuerit:& imperfectiora ſuadẽtibus nõ acquieſcẽs:ad melio
ra ſe deo opẽ ferẽte deuouerit:nullus eſt/qui nõ illius cõſtantiã uirtutẽq; admiret̃:nedũ cogna
ti & uicini.quẽadmodũ eñ in ſuperioribus diximus:admirati facile hoĩes ſolent: bene aũt ope
rãtibus cõgratulari:atq; cõgaudere cõtingit paucis:cõuerti uero pauciſſimis. ¶ Sed ubi ꝓter cõ C
ſtãtiæ uirtutẽ:qui blaſphemus prius fuerat atq; incredulus:& in rebus diuinis ſurdus:mutuſq;
magna uoce deum benedicere:illiuſq; nomen/qđ frequẽter polluto ore ꝓnũciauerat/laudib⁹
efferre cernitur:non cognatos:qui carne ſunt coniuncti:minuſq; exteros ſanctus timor appre
hendit: uicinos tantum:ideſt qui illi uita conuerſationiq; ſunt proximi: ſed dum enim ſua/
Apoca/ rum culparum memores in aliena patientia atq; uirtute ſuam ipſorum tepiditatem ignauiãq;
lip.xi. recognoſcunt:diuinam ſup ſe ultionem pertimeſcũt:&de his illud Apocalipſis intelligi põt:
Ad Thi de quibus dicit:Et timor magnus cecidit ſup eos qui uiderũt. Et Aplñs ad Thimo.inquit:pec/
mo.v. catores corã oĩbus argue ut cæteri timorẽ habeant:& de quib⁹ in ſanatione paralytici dicit̃ ꝙ
Infra.c. qui ambulantẽ grabatũq; ſuũ ferentẽ uiderũt:repleti ſunt timore.ſed ad litterã ꝓpius accedit:
v. qđ ꝑ pſalmiſtas in pſona poenitentis dicit̃:& exaudiuit ꝓces meas/& eduxit me de lacu miſe/
Pſalmo riæ & de luto fecis:& ſtatuit ſupra petrã pedes meos:& direxit greſſus meos: & immiſit in os D
xxxix. meũ cãticũ nouũ. Poſt hæc eñ oĩa ſubiicit: Videbũt multi & timebũt & ſperabunt in domino.
Pſalmo ¶ Quos aũt ſanctæ cõuerſationis uicinitas nõ cõiunxit.i.qui poenitẽtis opa nõ uiſu ſed auditu
lxxxvi. dũtaxat perceperũt:hi neq; cõgratulãtur:neq; timore ullo corripiũtur:ſed cũ aliorũ relatione
talia audierint:ſi in montanis Iudeæ habitant.i.in eccleſia catholica:cuius fundamẽta/ut inq̃
ꝓpheta:ſunt in montibus ſanctis:ſua cõfitẽtur peccata:deũ glorificãt:& agnoſcũt.hæc in cor
de ſuo reponũt/& dei bonitatẽ/uirtutẽq; agnoſcẽtes:cũ aliis quoq; in dei laudẽ de hiſce reb⁹
cõferũt:& uirtutẽ diuinã in poenitẽtibus per ſanctã perſeuerãtiã alioꝝ relata perſpiciẽtes: cor
de cõpuncti de illoꝝ gloria ſunt ſolliciti.& hi ſane ſunt oẽs fideles q eoꝝ/quos ueluti ſanctos
colunt/cõuerſionẽ/poenitentiã/cõuerſationẽ/miracula/cæteraq; pia opera:aut ab aliis audiẽ/
tes: aut ĩ ecclĩaſticis legẽtes hiſtoriis/quales illi fuerint:qualeſq; in æterna beatitudine poſt re
ſurrectionẽ ſint futuri:pia ſollicitudine cogitant:aut ſi adhuc inter mortales agũt: q̃rũ ex diu
turna perſeueratione/quoꝝ tam magna ſunt initia/incrementũ ſint accepturi: ex charitatis
Infra.c. ardore præſagiunt. ¶ Hoc idẽ in natiuitate contigit Saluatoris. Paſtores ſiquidẽ ab angelo ad/
ii. moniti/per quos prælati:& proinde perfectioris ſtatus homines:ſed fide infirmiores/deſignã E
tur/correpti ſunt timore magno. Oẽs aũt indifferẽter/qui audierũt mirati ſunt: Maria uero cõ
ſeruabat in corde ſuo.per quod tres hominũ abſq; dubio nobis repræſentãtur ſpecies.uniuer

alis prim ū:q̃ tam ex bonis q̃ ex malis conſtat eccleſia. Ea ſiquidē ſimilis eſt ſagenæ īmiſſæ in
mare:& ex omni genere piſciū cōgregāti. oēs quippe diuina/q̃ infrequēter accidūt/equæ admi Mat. xiii
rātur:tāetſi nō idē ſuccedat in oibus admirationis huius effectus:quēadmodū oēs Hebræi ſub
Tria homi/ nube tranſierūt:& oēs eūdē ſpirituale potū & cœleſtē cibū in deſerto ſumpſerūt. ſed ex tanta
num genera multitudine pauci admodū:duo.ſ.in terrā ꝓmiſſionis peruenerūt. Secūdū uero:hoim gen⁹ eſt i ad Co
in ecc eſia. pœnitētiū:qui diuinā i aliis miſericordiā gratiāq; intuētes nō admirāť modo: uerūetiā ꝓprias rint. x.
I culpas agnoſcētes timore diuinæ iuſtitiæ correpti ad agēdā pœnitētiā cōuertūtur:qui p paſto
res in Chriſti natiuitate:& p uicinos hoc loco repſentanť. Proficiētiū uero & pfectoꝝ eſt ter/
tiū: qui p habitātes in mōtanis Iudeæ hic/& p Mariā iſtic exprimunť. Hi ſiquidē & admiranť:
& ſancto timore cōpuncti ꝓprias deplorant in deū offenſiones. ſed qđ eſt amplioris gratiæ in
diciū in corde ſuo p cōtēplationē altius diuina myſteria perſcrutantur. ⁋ Et ne hi quidē ſenſu
G corporeo locorūue diſtantia: ſed fide & mētis pietate diſtinguūtur:qui eñ lachrymātib⁹ fide
libuſq; oculis pie religioſaq; ꝓximoꝝ opera inſpicientes/deo gr̃as ex corde referūt:& æmula
tione quadā uirtuoſa:ſi nō ſuperare: ſaltē æquare cōtēdūt: hos uicinos ꝓpinquoſq; & fratres
īmo parētes & dicim⁹. de quibus Saluator ipſe apl'is loquēs dicebat: Beati ocli qui uidēt q̃ uos ui
detis. qui uero uiſis dei mirabilibus: aut indurant magis: aut ſane nō cōuertunť: illis lōge ſunt Matth.
inferiores: quibus ea neq; uidere datū eſt: neq; audire: qđ & Saluator ipſe his uerbis Iudæoꝝ in xiii.
fidelitatē arguēs nobis expreſſit: Væh tibi Corozain/uæh tibi Bethzaida: quia ſi in tyro & ſy
done factæ fuiſſent uirtutes/quæ factæ ſunt in uobis/olim in cilicio & cinere ſedentes pœnite Lucæ. x.
rēt. Propterea tyro & ſydoni remiſſi⁹ erit i iudicio q̃ uobis. q uero fide ſola nō etiā ſenſu uiſu
ue aliena merita ꝯcipiētes: illoꝝ uirtutes fortiaq; facta & laudare: & imitari geſtiūt: Saluatoris
teſtimonio lōge ſunt oim ꝑſtātiſſimi: qui poſteaq̃ manuū & lateris plagas Thomæ palpandas
ꝑbuit: illi diuinitatē humanitatēq; cōfitēti reſpōdit: quia uidiſti me Thoma credidiſti: beati qui
nō uiderūt & crediderūt. propterea & Mariā q̃ uidit & credidit illis q nō uiderūt & firmiter cre Io. xx.
diderūt/ eodē ordine collocam⁹: quēadmodū Petro cæteriſq; apl'is Paulū: & his piter q̃ operū
magnitudine trahi nō potuerūt: eos qui euāgelizātiū uerbis credere noluerūt: facimus pares:
tāetſi grauitate culpæ & proinde ſupplicii in uno quoq; ordine plurimas eſſe differētias haud
H ſit ambiguū ꝓ mēſura quippe culpæ eſſe debet/& pœnarū modus. ⁋ Sed iam ad alia q̃ ad hoꝝ Deuter.
uerboꝝ explanationē pertinēt/trāſeamus. Atq; ante oia cōſideremus: q non linguæ uinculū xxv.
ſolutū: atq; os eſſe apertū diciť: qđ ad utrūq; mēbrū cōueniētius quiſpiā fortaſſis putauerit di/
I cturū fuiſſe: quo pacto eñ linguā aperiri: dicere accōmodate poſſim⁹? ſed iuxta ſcripturæ cō/
Os pro uer/ ſuetudinē os pro uerbo/quod in corde cōcipiť/& linguā ꝓ ipſa uerbi ꝓlatione exprimere Lu/ Pſalmo
bo in corde cas uoluit. quēadmodū & pſalmiſta dū diciť: Os iuſti meditabiť ſapiētiā/& lingua ei⁹ loquetur xxxvi.
concepto & iudiciū. Vtrūq; aūt apertū a Spiritu ſancto eſſe oportuit. de primo ſiquidē in actibus Apl'oꝝ Actuū.
lingua ꝓ ipſo diciť de muliere cui dñs aperuit cor ut intēderet his q̃ a Paulo dicebātur. de ſecūdo aūt. i. de to/ xvi.
ſermone ac/ to ipſo ore/cuius ad loq̃lam præſertim lingua prima atq; præcipua eſt portio/diciť in Pſal. Os Pſalmo
cipitur. meū aperui & attraxi ſpiritū. Et alibi: Aperi os tuū & implebo illud. nā & apta dicūtur cætera cxviii.
mēbra: q̃ uſum recuperāt quo carebāt: quēadmodū de auribus apud Marcū legiť: & apđ Eſaiā Pſalmo
Aperta erit lingua muto. ⁋ Notādū quoq; eſt: q illico poſtq̃ Ioānis nomē chartæ inſcripſit Za lxxx.
charias: admirātibus cūctis loqui cœpit. Sicuti & Maria poſteaq̃ illa uerba impleuit: Ecce ancil Mar. vii.
O la dñi/fiat mihi ſcđm uerbū tuū: illico uerbū diuinū in utero mētis & coporis ꝯcepit: quæ ſunt Eſaiæ.
Tres gratiæ tres dotes ſancti ſpiritus in hoie/qui gr̃am ſibi inſpiratā humiliter recipit: & ꝯſtāter exercet/ xxxv.
Spiritus ſcti. inuicē cōiunctæ: illuminatio ſcilicet mētis ad cōceptū. inſtructio oris ad loquelā: & inflāmatio Actuū.
ſpiritus ad prōptitudinē. Quæ oia ſignis uiſibilibus in die ſancto pētecoſtes apte ſunt demō
ſtrata. ad loquelā quippe: & ad mētis: tum illuminationē: tū inflāmationē: ignearū linguarū for
mula pertinebat. Propterea illico/quēadmodū & Zacharias hic/cū incredibili ſpirit⁹ feruore
uerba ſalutis loqui cœperūt. ⁋ Qđ aūt in tex. ſequiť. Et ſup oia mōtana Iudeæ diuulgabanť
Textus. oia uerba hæc: aliquod habere ſacramentū nō eſt ambigēdū. Atq; in primis illud/qđ opera dei
G latere nequaq̃ poſſunt: quin & ꝓhibētibus hoibus/quēadmodū in ſuperiorib⁹ dixim⁹/in lucē
Opera dei ſua ſponte ꝓdeunt: neq; eñ humana ui cōtineri diuinæ gratiæ fluēta poſſunt: nō magis q̃ ma/ Actu. v.
latere non ximi alueus fluminis: aut maris ipſi⁹ naturalis curſus: quēadmodū & Gamaliel ille Phariſæus pſal. xlv
poſſunt. cæteris principibus dixiſſe referť: hic eſt eñ ille fluminis impet⁹: de quo diciť: Fluminis impe Eccliaſt.
tus letificat ciuitatē dei. & alibi: quaſi fluminis impet⁹ ſapiētia. Et ille torrēs de quo diciť: Spūs xlvii.
eius ſicut torrēs inundās. ⁋ Sed hæc/quæ diuina uirtute fit/diulgatione non expectata: fideles Eſa. xxx
quiq; ad ꝓximoꝝ edificationē/que cū his uel aliis operať miſericorditer deus/releuare ꝓpala Thobiæ
req; admonētur. dicēte ſcriptura: opa uero dei reuelare honorificū eſt. Propterea & Chriſtus xii.
cuius oia

cuius omnia facta nobis ſunt exempla dicebat: pater manifeſtaui nomen tuū hominibus quos
dediſti mihi. ¶ Aliud quoq; in his euangelicæ lectionis uerbis animaduerſione dignū cenſeo:
Ad Ro/ ma.x. q; ſuper mōtana dūtaxat Iudeæ diuulgata eſſe uerba hæc dicitur: nō etiā in planitie: quis em̄
fides q̄ ad omniū ſalutē neceſſaria erat in oēm terrā publicari debuerit: ſicut iuxta Pſalmiſtæ
uerbum dicit Apl'us: quæ tamen ad particularē hominū inſtructionē fiūt miracula: uirtuteſq;
Lu.iiii. nō ad omniū deueniūt notitiā / ſed eoꝝ dūtaxat: quos illoꝝ efficacia ad ſe trahere inſcrutabili
ꝓuidentia deus ipſe ab æterno decreuit. Propterea Iudæis dicebat Chriſtus: multi leproſi erāt
Pſalmo in Iudæa tēpore Helizei ꝓphetæ: nullus tamen mundatus eſt niſi Naman Syrus: & iccirco di/
cxlvii. citur in Pſal. non fecit taliter omni nationi. Super iſta igit̃ montana.i. inter hoīes alta ſapiētes
Cāti.ii. & excelſa petentes / diuinæ gratiæ in ꝓximoꝝ ꝓfectu diuulgat̃ magnitudo. Hi em̄ ſunt illi mō
Ioel. iii. tes ad quos ſaliens ſponſus in canticis uenire dicitur. & de quibus ſcriptū eſt. Stillabūt mōtes
& Amos dulcedinē. Inter hos itaq; uerba hæc diuulgari ſolent: ſed quæ obſecro uerba? nō ſolū q̄ uicini
iiii. & cognati ad Elizabeth dixerūt: & q̄ uiciſſim illa reſpōdit: & quæ deniq; ſoluto lingæ uinculo
Zacharias poſtremo in dei laudes euomit: ſed & facta ipſa uerbis longe mirabiliora, mulieris
ſcilicet annoſæ & ſterilis partus: impoſiti ab ea nato infanti nominis / quod diuinā præ ſe fere
bat uirtutē / nouitas patris deinde uxori cōſentiēs in ea re iudicium: ipſiuſq; ad tēpus mutitas:
& in momento tēporis recuperatus loquelæ uſus: & q̄ in infantis uultu diuina cernebat̃ uirtus
& gratia: quam etſi nullo particulari actu Euāgeliſta oſtēſam fuiſſe deſcribat: ſatis tamen illi'
operationes exprimit cū dicit: Et em̄ manus domini erat cum illo. Hæc aūt omnia & ſi in ſe nō
uerba ſint ſed facta: dum tamen ab aliis referuntur: eoq; modo res / uti geſtæ ſunt / intellectui
Oſee.x. audientiū repræſentātur: uerba eſſe incipiūt: ſicut in Oſea legitur: Loquimini uerba uiſionis.
Infra.c. hoc quoq; ſenſu intelligi debet: quod de Maria in ſequentibus dicit̃: q; conſeruabat oīa uerba
ii. hæc in corde ſuo. ¶ Verum nō ſine myſterio (ut arbitror) alio hic q̄ ibi / uſus eſt Lucas loquēdi
modo: hic em̄ poſuiſſe oēs / q geſta hæc audierāt / in corde ſuo dicit: ibi uero q; Maria cōſerua B
bat omnia uerba hæc conferens in corde ſuo. quæ ſane uerboꝝ diuerſitas: ſi perſonarū quoq;
differentiā conſideremus: manifeſtā præ ſe fert diuerſitatis rationē. Maria ſiquidē ꝓficiētis: &
ad perfectionē cōſummatā cōtēdētis. aut etiā humano more perfecti perſonā nobis exprimit
uiatoris. Propterea nō tantū in corde ſuo ponit recipitue: quæ ad ꝓpriā: cōmunēq; alioꝝ ſalu
tem de ꝓximi pœnitentis perſeuerātiſq; ꝓfectu: & diuinæ in eo gratiæ manifeſtatione corpo H
Pſalmo reis oculis / uel alioꝝ relatiōe cōcipit / hoc enim & mediocriter boni: & ad omnia faciles frequē
cxviii. ter faciunt / ſed ea in corde ſuo conſeruans cōferenſq; ꝓfundiori ſpū ruminat digeritq;. Ita ut
Pſalmo aliquādo in eoꝝ cōtēplatione anima deo deuota ſeipſam altiori inueſtigatione ſuperare cōten
cxlii. dens: cū ꝓpheta dicat: defecit in ſalutare tuū aīa mea. & alibi cū dixiſſet: meditabor in omnib'
operib' tuis: & in factis manuū tuarū meditabor: poſtea ſubiicit. uelociter exaudi me domine
defecit ſpūs meus. ¶ Quod aūt poſtremo circa hāc particulā ſubiicit̃ / etenim manus domini C
Pſalmo erat cum illo ad litterā ex his / q̄ ꝑdixim' / intelligi pōt. Cui' enim in cōceptione primū: dehinc Textus.
cxxxviii in natiuitate / & poſtremo in circūciſione: tāta apparuerūt diuinæ gratiæ argumēta: cū illo uir
Eſa.li. tutē diuinā / q̄ per manū domini ſignificat̃ / fuiſſe dubitari nō oportebat: & hæc ſane manus illa
cenſenda eſt: de qua per ꝓphetā dicit̃: poſuiſti ſup me manū tuā: quia nimirū hic eſt de quo di/
citur: ſub umbra manus ſuæ ꝓtexit me. ¶ Moraliter autem pœnitētem / qui gratia domini ad D
perſeuerantiam ita eſt uſus: ut nō ſolum ex eius tum uerbis tum factis ſeſe in eo perſpicuam Moraliter.
manifeſtet: Verūetiam in admirationē primū / dehinc ad timorē & cōtritionē: & qd̄ eſt omniū
maximū / ad cōtemplationē ꝓximos quoq; trahat: in hoc uirtutē diuinā operari quicūq; recte
ſapit iudicare debet. quādoquidē hæc humana uirtute geri poſſe: nemo ſane mētis aſſeueret:
quēadmodū in ſuperioribus ſæpenumero a nobis eſt demonſtratū. ¶ Itaq; ad Zachariæ canti C
cum iam utpote ſpiritu ſancto inſpirante ꝓlatum / excellentia eius / atq; profunditas nos inui/
tat. Cuius ſingula uerba perſcrutando maximam (ni fallor) eliciemus diuinorum myſterioꝝ
intelligentiam: & Zacharias inquit / pater ei': impletus eſt ſpiritu ſancto / & ꝓphetauit. In qui Textus.
bus ſane uerbis ante omnia conſideratione dignum putauimus: q̄ta poſt incredulitatis huius
Zachariæ peccatum / priuſq̄ ſpiritu ſancto repletus ꝓphetauerit: interceſſere: tum tempora: tū
myſteria / quæ pauloante / & enumerauimus: & ad ſenſum hunc noſtrum accōmodare ſtudui
mus. Sed ꝓter ea. quæ in uiſitationis Mariæ ad Elizabeth myſterio dicenda occurrerunt / ue/
lut ex prōptuario quodā refertiſſimo / nouæ ſeſe ſemp ingerūt / ex ſacræ ſcripturæ lectitatio/
ne: ſumma cum uoluptate difficultates: quandoquidem in illis perſcrutandis altiora ſemper
ſuccreſcit / pululentq; diuinoꝝ myſterioꝝ ſacramenta. Ita ut iuxta Prophetæ uerbū hæc ipſa
Ps.cxliii dicere poſſim': prōptuaria eructantia: ex hoc in illud: & iſta quoq; ſunt cellaria: in quæ fidelis

F anima a Chriſto ſponſo ſuo introductam ſe in cáticis gloriat᷑. ¶ Neq; enim ſine ratione factú Cáti.x.
exiſtimare debemus: ꝙ in Mariæ uiſitatione Elizabeth nó ſolum cóſolationé acceperit ſpiri/
tualé: uerú & ſpú ſctó repleta/ ꝓphetica uerba/ & ꝓferre meruerit/ & audire. Cú tñ Zachariá p
Quæſtio ad litteram. id oḿe tépus/ quo apud Elizabeth Mariá máſiſſe Lucas teſtat᷑ mutú manſiſſe euágelicus text⁹
apiat. qñ poſt octauú demum a filii natiuitate diem/ dum de illi⁹ circúciſióe/ denominationeq;
agerent/ apertú eſſe os eius/ & ſolutum linguæ uinculum cóſtet. Mirum ſiquidem uidetur: dei
genitricem immaculatam: eius etiá/ quem in utero geſtabat/ uirtute adiutá: quæ ſola uoce ſe/
mienné filiú in utero cognatæ latentem/ ad exultationé/ & ipſiuſmet cognatæ ſpiritú ad pro
phetiá momento téporis excitauit: Zachariæ quæ cognato per ſemeſtre ſpatium/ quo in eius
domo officioſa manſit. Aloquédi uſum/ aut reſtituere non potuiſſe/ aut noluiſſe: & deinde nó
minori uidetur admiratione dignum: ꝙ Elizabeth non modo tunc primú tertio ante partum
menſe: ſed & nato filio iterum ante uirum ꝓphetauit. & licet ex his/ quæ in ſuperioribus dixi
mus/ ad litteralem ſenſum reſponſio ſatis ſit aperta: quandoquidé nec incredulá fuiſſe matré
appareat: nec diuinú uerbú/ quod ab angelo titubanti Zachariæ in poená incredulitatis de lin
G guæ ocyo prædictum erat euacuari poterat: alia tamé occurrit in hoc eodé ſenſu haud minus
accómodata. ¶ Quanto eñ diuturnius fuerat Zachariæ ad loquelá impedimentú: táto eius re
ſtitutio maioré allatura erat admirationé: ꝓpterea neq; a morte ægrotanté Lazarum liberare Io.xi.
Saluator noſter uoluit: neq; uelut in aliis duobus fecerat illum ſtatim: ſed poſt quatriduú dúta Io.v.
xat ſuſcitare: & itidé de paralytico apud ꝓbaticá piſciná liberato: & de cæco nato aliiſq; multis Io.ix.
miraculis: & de claudo illo/ qué Chriſti ſolo nomine inuocato Petrus ſanauit/ eſt iudicádum. Actu.iii
nam & Paulus Timoteum qué ad epiſcopatus ordiné elegerat: in partéq; uocauerat ſollicitu/
tudinis/ ſtomachi debilitate laborare permittebat: illiq; humanú ad cóſeruationé conſiliú/ nó i.ad Thimo.v.
ad curá diuinú remediú cóferebat dicés: utere modico uino/ ꝓpter ſtomachú/ táetſi alioꝝ plu/
rimoꝝ hominú morbos diuina uirtute curaret. Et rurſus: nódú nato Saluatore erga eos quos
peccati uinculo cóſtrictos palá erat/ ſupabúdantis gratiæ/ miſericordiæq; largitas: ueniæq; fa/
cilitas nó erat demóſtráda: qñ ꝑter ꝓdigia/ q̄ i ipſi⁹ ſaluatoris natiuitate appuere nullú illi⁹ uſq;
ad maturá ætaté miraculú ſcriptura cómemoret. & primú in Cana Galileæ interpellá te matre
H ægre feciſſe legit᷑: aſpioriq;/ ut uerba ſonare uidét᷑/ matré ipſam increpaſſe ſermóe/ dú dixit qd Io.ii.
tibi/ & mihi mulier: nondú uenit hora mea. ¶ Suo igit᷑ loco/ ſuoq; tpe inſcrutabili ꝓuidétia cú
cta facere deú cú ſit manifeſtú: cur non pri⁹ poſteriuſue: aut alio ordine: fecerit: iueſtigare ſum
mæ dementiæ eſt: q̄q̄ in illa téporú/ locoꝝ/ atq; modi obſeruatione documétum aliquod cóſpi
cari: atq; elicere: piæ métis: ſollicitiq;/ & in diuinis reb⁹ exercitati ingenii indicium ſit maximú.
Propterea ad húc qué nobis ꝓpoſuimus/ ſenſum harú rerú differétias inueſtigare nó pertime
I ſcimus/ itaq; Zachariá cui ab angelo ob incredulitatis ſcelus/ ſilentiú ad tépus indictú fuit/ ſu
Moraliter. periori animæ uirtuti/ atq; potétiæ in ꝓcedétibus frequéter aſcripſimus: atq; ex his q̄ modo in
quæſtioné poſuim⁹: nónulla iam pro noſtræ imbecilitatis modo abſoluim⁹. Sed illud maxime
atq; in primis manere uidet᷑ inſolutú: cur impleta ante ſemeſtre Elizabeth ſpiritu ſancto fue/
rit cum eam ſcilicet Maria ſalutauit: hic aút nato præcurſore nec ſpú ſancto repleta imo nec
inſpirata refertur: q̄q̄ illi primú ꝓphetico ſpiritu nomen informata uoce impoſuerit: quod non
dum a uiro muto didiciſſe potuerat: marit⁹ uero/ quem mutú per tempus illud omne fuiſſe có
ſtat/ poſteaq̄ laudes deo reddidit: ſpiritu ſancto impletus eſſe refertur: an ne ſpirituſſancti gra
tiam/ quá ex unica Mariæ uoce ſuſceperat ex trimeſtri ſanctæ dei genitricis conſuetudine/ &
ipſius Saluatoris/ quem & utero/ & mente geſtabat/ cótéplatione amiſiſſe arbitrabimur᷑ atq;
interea temporis Zachariam uirum conſtantem/ & utrúq; iuſtum/ nihil gratiæ ſpiritualis ex
tam excellentium hoſpitú: Chriſti ſcilicet in matris uiſceribus latétis/ & Mariæ illius diuini/
tate glorificatæ/ longa cóuerſatione cóſecutú fuiſſe. Vero ſiquidé iſta nulli uideri debét eſſe
ſimilia: longeq; minus ad eum/ quem ꝓpoſuimus/ ſenſum accómoda. tanto enim temporis in
teruallo inferioré animæ ſenſum ſpiritu ſancto repletum: ſuperioré uero qui ſolus ſpiritualis
gratiæ capax cenſeri debet uacuum: qua poterimus ratione defendere᷑ cú dicat Aplus dediſſe ii.ad Corint.i.
deum pignus ſpiritus in cordib⁹ noſtris. i. in ipſa intellectiuæ animæ ſuperiori/ digniorique par
A te. de quo alibi ſic loquit᷑: ut det uobis ſcd́m diuitias gloriæ ſuæ uirtuté corroborari p ſpiritú ad Epheſeos. iii.
Diuerſimo/ de quis dicit᷑ ſpiritu ſácto plen⁹ uel repletus. eius in interiori homine. ¶ Verum tantæ retardationis loquelæ Zachariæ/ quæ cauſa eſſe po/
tuerit: iam a nobis eſt in ſuperioribus declaratum. q uero tam ſero ſpiritu ſancto repletus eſſe
dicatur: tot eum circunſtantibus diuinæ gratiæ adminiculis: tali uidet᷑ conſideratione diſſolué
dum. Mos enim ſcripturæ talis eſt: ut tum ſpú ſctó repleri aliqué dicat: cú eú aliquas ab eodé
ſpiritu ꝓuenientes ſiue magnæ ſint: ſiue minores operari cótingit actiones/ etiam ſi aliunde
gratiæ

gratia illum diuina repellet. Sicuti enim in cœlorum regno eſſe nemo poteſt. qui non beatitu
dinis perfruat: tanetſi plnrimæ ſint inter beatos differẽtiæ: propter quod dicebat Apoſtolus
ad Eph. ad Ephe. loquens/ut impleamini in omnẽ plenitudinẽ dei: ſic qui ſpirit⁹ ſancti uirtute aliquid
iii. operat: quale idcunq; ſit/hunc eius gratia plenũ dicere ſolem⁹. plenitudinem ipſam ex noſtra
ii. Para. capacitate/non ex conferentis poteſtate/uel collatæ gratiæ menſura cenſentes: hanc enim/ut
iii. ſcriptura dicit/ne cœli qudem ipſi capere poſſunt: quippe cuius magnitudinis nullus eſt finis:
Matth. ſed unicuiq; ſcd̃m propriam uirtutem a deo tribuitur: tum plus: tum minus: tum uero aliud
xxv. prorſus diuerſum: tãetſi omnia ex eiuſdem ſpiritus uirtute Apoſtolo teſte/procedant. ex quo
i. ad Co. cum nihil diminutũ/& non omni ex parte perfectum procedere poſſit: dicente ſcriptura: dei
xii. perfecta ſunt opera: in unaquaq;/quam ſcd̃m eundem ſpiritũ fieri cõtingit/operatione pleni
Deuter. tudinem gratiæ diuinæ adeſſe fateri oportet: ſicq; fieri: ut toties repletum queq; ſpiritu ſancto
xxxii. fateamur: quoties illo inſpirante rem aliquam facit/ex qua uirtus diuina manifeſtatur: quẽad
Actu. ii. modum & furore plenus/quoties furioſi actus exercet. quis eñ neſcit: Apoſtolos omnes in
die ſancto penthecoſtes ſpiritu ſancto repletos fuiſſe: uerũtamen cũ a principibus/uiuerſoq;
Iudeorum concilio/in qua uirtute ſigna facerent/interrogati eſſent: Petrus qui cæteroꝶ no/
mine: prout & alĩs frequenter: reſpondit rurſum ſpiritu ſancto repletus ſcribitur. & in ſequen
Act. iiii. tibus Stephanus ipſo martyrii inſtante triũpho. & hoc ni fallor/modo intelligi põt: quod ſal/
Act. vii. uator aplĩs ſuis alium paracletum illis ſe daturum prædixit. Sed nonne Mariam cum eam
Io. iiii. angelus ſalutauit: ſpiritu ſancto inuenit repletam: quam tamen per ſubſequentem diuinæ per
ſonæ incarnationem maiorem gratiam cõſecutam eſſe nemo negabit. ſuper eam quoq;/ſicut
& ſuper Apoſtolos cecidiſſe eundem ſpiritum: ex eo manifeſtum eſt: ꝙ cum illis per eos dies
Actu. ii. in oratione perſtitiſſe refertur. quapropter nõ minus ſpiritu ſancto plænã Elizabeth credide
rim: cum dixit: Ioannes eſt nomen eius/quando id diuino ſpiritu afflata dixerit: q̃ cum Mariæ
ſalutanti dixit: Benedicta tu inter mulieres. quemadmodum ex diſcipulis omnibus/qui cum
apoſtolis in die ſancto penthecoſtes eundem ſpiritum receperũt neminẽ: qui non æque ut Pe
trus impletus fuerit: ſalua ſcripturæ ueritate dicere poſſumus. Sed cũ actus ille: nominis filio
indicendi/non tam aperte diuinam exprimat uirtutẽ/cum id aut ꝓpria opinione: aut mariti ꝑ
ſcripturam reuelatione: dicere Elizabeth potuiſſet: nõ eſt hic actus ꝑ euangeliſtã ſpiritui ſc̃tõ
attributus: ſicuti neq; miraculo/quod non eſt ſupra communes naturæ leges/tribui debet.
¶ Pari quoq; ratione Zachariam eodem/quo loqui cœpit/& deum benedicere/momẽto: iam B
ſpiritu ſancto plenum arbitror fuiſſe: ſed quia communia tñ dicebat: & quæ iuſti omnes in pari
cauſa dicere ſolent: tum demum ſpiritu plenus apparuit: cum ex ordine cœpit arcana myſte/
ria decantare. Nam Chriſtus ipſe diuinam/quæ in ſua carne latebat/naturam: q̃q̃ illi perpe/
tuo eſſet iuncta/non niſi accommodatis locis/temporibuſq; detegebat. Quin & illud dicam
Ad He/ audatius: Zachariam eo quoq; tempore/quo eius domum Maria eſt ingreſſa ſpiritu ſancto
bre. iii. repletum eſſe. Ad ſpiritualem enim intelligentiam quid aliud eſt dicere Mariam/quæ illumi
Eccli. i. nat/atq; illuminans interpræatur/ſaluatore fœcunda/tam domum Zachariæ ingreſſam:
Pſalmo q̃ penetralia cordis ipſius/diuini ſpiritus ſplendore illuminata: hæc eſt enim domus de qua di
lxvii. cit Apoſtolus: Chriſtus tanq̃ ſponſus in domo ſua/quæ domus ſumus nos. Is enim ipſe eſt in/
greſſus: de quo per ꝓphetam dicit: Multiplicationẽ ingreſſus illius quis intellexit. Et in pſal.
ui derunt ingreſſus tuos deus &c. Quis enim crediderit Mariam dei gratia: immo & eſſentia
plenam: & humilitatis aloqui ſpecimen: Zachariæ cognati domum ingreſſam/ipſum patrẽ
familiæ: domuſq; dominum/& rectorem. uirum alioqui ætate uenerabilem: ſacerdotii digni/
tate reuerendum/ſi non in ipſo ædium limine/aut uirginis aduentu illi occurrit: poſteriori
tamen tempore per mẽſes tres/in quibus eius ſumptu educatam ueriſimile eſt/nõ ſalutaſſe.
At mutus erat/neq; ſalutantis audire uerba poterat: quaſi non æque nutu aſſurgendo/aliiſq;
modis omnibus ex his etiã locis/ex quibus audiri nequimus: ſed uideri amicos ſalutare ſolea
Matth. mus. Hæ ſiquidẽ illæ ipſæ ſunt ſalutatiões/quas in foro phariſeos appetere Chriſtus dicebat.
xxiii. Nam & inter abſentes per epiſtolam poſſe fieri Apoſtolus frequenter oſtendit: ſed & Ioannes
utero adhuc matris incluſus/dũ exultatiõe/quæ ſolo motu fieri potuit/Saluatori aſſurrexit:
ſpiritu ſancto etiam ſine loquela perhibetur impletus: cumq; id ex ſalutatione Mariæ auribus
Elizabeth inſtillata prouenîſſe ipſamet teſtet: quis Zacharia ſalutatiõis uirginalis nõ capacẽ
affirmabit: cui Angelus locut⁹ fuerat: qui diuinæ ultionis patiẽtiſſime pœnã ſentiebat. qui de
niq; uel ab uxore: uel a uirgine ipſa de Saluatoris incarnatione poterat informari. Illum igit
non minus tacendo/q̃ uxorem loquendo/gratia diuina repletum fuiſſe crediderim: quẽadmo
dum & ſanctas mulieres quæ cum Apoſtolis/& ipſa Chriſti matre in orationibus uſq; ad diem

pentecoſtes permanſiſſe referuntur/non eo minus ſpiritum ſanctum accepiſſe:q illis euan/
gelizandi officium non fuerit creditum.dicente Apoſtolo:mulieres in eccleſia taceãt: & alibi. i.Ad Corin.xiiii
docere aũt non mulieri permitto. tacitum eni ea uel tunc cogitaſſe quæ ꝓtulit: & pia mẽte agi
taſſe Zachariã:tãetſi ſcriptũ nõ inueniã: haud temerarium credere.exiſtimo:ſed quia nõ prius i.ad Corint.ii.
ut diximus/ipſius diuinæ grãæ in eo lumen effulſit:q̃ ſecretiora noſtræ redemptionis myſteria
C ꝓpalauit:tunc demum ab euangeliſta ſpiritu ſancto repletus eſt indicatus. ¶ Quo ſane admo
Moraliter. nemur exemplo:neminẽ uti ſanctum colere/aut diuina miracula credere/ prius q̃ euidentia
D ſanctitatis/aut diuinæ potẽtiæ/diſpẽſationiſq; ſigna uideamꝰ:qd̃ pleriq; cæca cupiditate: aut
Contra con ambitione ducti:male obſeruant:& ex his præſertim: quos circũſpectiores eſſe deceret.q̃ſtus
fingẽtes mi/ etenĩ grã/ & uiuẽtiũ & defunctoꝝ miracula cõfingũt:in uariaſq; hoies trahere conanť ſupſti
racula. tiones/quos ſane utpote diuinæ illudentes potentiæ/grauiſſime peccare certo certius eſt.neq;
Simoni illi mago multũ iudicandi ſunt diſſimiles:qui magicis artibus miracula mentitus ſpi/ Actuũ
ritus ſancti donũ/ut ex illo maiorem quæſtum faceret/pecunia cõparare uolebat. Sed & eos viii.
qui nimia facilitate credunt/non excuſabiles eſſe/ ſacra nos admonet ſcriptura:quæ dicit.No i. Io.iiii.
lite omni ſpiritui credere.& Sapientia dicit:nõ omni uerbo credas. ꝓpterea Samaritani ne ad Eccſia/
mulieris uerbum facile nimis credidiſſe argui poſſent:dicebant. Nam nõ ꝓpter loquelã tuam ſti.xix.
credidimus:ſed quia ipſi uidimus. æqualis enim eſt periculi/nimia in credendo/uel difficulta Io.iiii.
te/uel facilitate uti.ꝓpter quod nos admonẽs Saluator ipſe dicebat: eſtote prudentes ſicut ſer
E pentes/& ſimplices ſicut columbæ. ¶ Admonemur inſuper non prius alta ſapere/& apud cæ/ Mat.x.
Non temere teros ſpũalis ſapientiæ/doctrinæue in nobis grãm oſtẽdere:q̃ per exteriorum ſenſuũ in omni
& ꝓpropere tum caſtitate: tũ cõtinẽtia exercitationẽ doctrinæ uita cõſentiat. Hoc q̃ppe eſt priꝰ Elizabeth
debet profi/ ꝓpehetare.i.diuinægratiæ plenitudinem in uitæ munditia oſtendere:q̃ Zachariam repletum
ciens de diui ſpiritu ſancto canticũ pronunciare.i.ſuperiorem ſenſum ſpiritualium ſcientiam ꝓfiteri:& ob
na in ſe gra/ id dicit ꝓpheta: ſapientes abſcõdunt ſapientiam.& alibi:Homo ſapiens tacebit uſq; ad tẽpus Prouer.
tia ꝑſumere. & rurſum Pſalmiſta:In corde meo abſcondi eloquia tua/ut non peccem tibi: q̃uis enim non x.
niſi ex ipſa animi præcipua ſuperioriq; potẽtia ad uirtutis opationes moueri infirmior poſſit. Eccli.xi.
quẽadmodum neq; in ſenſu eſſe quicq̃:quin prius fuerit in intellectu:ipſius tamen ſenſus ope Lucæ.x.
F rationes præcedere debent:deinde ſpirituales uelut pfectiores ſuo ordine ſubſequi:ſicuti præ Pſalmo
Impefectio/ curſorem ante Chriſtum ꝓcedere diuina ſapientia uoluit:& Chriſtus ipſe diſcipulos in omnẽ cxviii.
ra præcedũt ciuitatẽ/& locũ præmiſit:quo erat ipſe uenturus.Quo enim tardiores: eo perfectiores eſſe ſo
perfecta. lent actiones: atq; ut priora omnia uno concludamus uerbo/quæcunq; ab angeli apparitione
per Zachariam/atq; Elizabeth:aut cum eis:ad circuncisionẽ Ioannis uſq; geſta ſunt/quorum
per ſingula ordinem ſignificationẽq; in ſuperioribus proſecuti ſumus/hãc tam ꝓfundã/ tãq;
diuinis refertam ſacramentis/myſteriiſq; ꝓphetiam anteire congruũ fuit:atq; in hoc ipſo can
tico prioris ſtatus ſcilicet pœnitentium cõſummari curſum:&ad ſecũdum deueniri: ꝓpterea
neq; de Zacharia/neq; de Elizabeth/qui ſtatum illum priorẽ præ ſe ferunt/deinceps ab euan
geliſta ullum fit uerbum:ſed de Saluatoris natiuitate primũ: tum de Ioannis uita/prædicatio
ne/baptiſmo/& morte. Poſtremo de ipſius Saluatoris geſtis/miraculis/ꝑdicationibus/doctri
na/morte/reſurrectione/aſcenſioneq; in imenſum creſcit hiſtoria:quorum rationẽ inuenire:
& ad hunc ſenſum noſtrum accõmodare ſpiritus ipſe: ſi uolet:nos congruo loco edocebit:qui Pſalmo
per ꝓphetam dicit:Aperi os tuũ & implebo illud. lxxx.
G ¶ Iam igitur ad profunda cantici huius myſteria excutienda ꝓcedamus:quod ſane duo præci/
Diuiſio căti pua continet capita:in quorum Primo/de Chriſti aduentu/& de humanæ redẽptionis myſte
ci. rio/diſſeritur. In ſecundo uero ibi:Et tu puer:de præcurſoris officio. Primum rurſus caput bi
membrẽ recipit diuiſionẽ. Primo quidẽ deum benedicendo.i.laudibus efferendo plurima illiꝰ
Explanatio in humanũ genus beneficia cõmemorat. Secundo ibi. Vt ſine timore:tantoꝝ beneficioꝝ cau/
litteræ. ſas effectum/ fructũq; ſubinfert. Quæ in ſingulorum explanatione facilius annotabuntur.
Textus. BENEDICTVS inquit/dñs deus Iſrael:dominũ quippe/deũq; ſimul appellat: cuius & ſerui
H ſumus/& creaturæ:quorum alterum ex parte noſtra electos tantũ cõplectiť:alterũ uniuerſos
Deus quare ſicuti in cantico Mariæ a nobis ſuperius eſt oſtenſum: ꝓpter quod ſubdit Iſrael. quod mens/
dicitur dñs. deũ uidens interpretatur.ꝙ & icirco cum dicit:dñs deus Iſrael: perinde eſt/ac ſi diceret:deus
omniũ per creationẽ:poſſeſſionẽ/atq; imperiũ:& dñs electoꝝ per prædeſtinationẽ: uel econ/
trario dñs ratione potentiæ:quam nõ in homines tantũ:uerũ & in creaturas omnes habet: di/
cẽte ſcriptura:dñs totius creaturæ. Vel dñs ratione imperii/quod in omnes habet.ꝓpter quod
illi ſeruire/& illum timere debent:& deus propter immenſam/quæ in nos confert beneficia: Iudic.ix
quorum ratione illum ſumme diligere ac glorificare debemꝰ: & icirco ſubiunxit Iſrael:quia
illum

illum/domũq; ei⁹/ & familiã.i. electos oẽs/prærogatiua/gratiaq; ꝓelegit ſingulari: ꝓpter qđ
Pſalmo dicit ꝓpheta:nõ fecit taliter oñi nationi:& hoc modo intelligẽdũ eſt:quod in Pſal.dicit̃: Veni
clvii. te exultem⁹ dño iubilemus deo ſalutari noſtro.& alibi:deus deoꝝ/& dominus dominãtiũ.be
Pſalmo nedictus igitur.i.bene de illo dicendo:& laudes illius decãtando/in nobis magnificatus/lau
xciiii. datus/& honorificatus dominus/uniuerſoꝝ/& deus electoꝝ.& hoc loquendi modo uſus eſt
Deut.x. Dauid cũ arcã dñi ĩ medio tabernaculi collocauit. & alibi dicit̃:Dominus Hebreoꝝ.⁋Sed qui A
i. Parali bus ex cauſis illũ hoc tẽpore debemus præcipue benedicere? Cũ eñ ꝑpetua/atq; ĩmenſa ſint
po.xvi. eius in nos beneficia: nunq̃ ab ei⁹ laude diſcedere debem⁹.& ob id ꝓpheta dicebat:ſemp laus
Exo.iii. eius in ore meo.Verũ cũ præcipuã nobis cõfert grãm: ad particularẽ laudẽ/ glorificationẽq;
Pſalmo inuitat.ꝓpter quod Maria dicebat: Magnificat anima mea dominũ. quia fecit mihi magna:&
xxxiii. Dauid cũ de manu inimicoꝝ ſuoꝝ liberatus eſſet:poſteaq̃ multa dei in liberãdo beneficia re/
ii.Regũ tulit:ſubdidit:ꝓpterea confitebor tibi domine in gentib⁹/& nomini tuo cãtabo.⁋Hic aũt lau
xxii. dem.ſeu benedictionẽ ꝓmittẽs/recẽtia cõmemorat beneficia dicẽs/ quia uiſitauit/& fecit redẽ Textus.
ptionẽ plebi ſuæ.Duo ſane/quæ inuicẽ ſunt ſubordinata/cõmemorat/dei nãq; uiſitatio ad ꝑ/ B
petuã ſalutẽ ſpiritualẽq; ꝯſolationẽ:quẽadmodũ & medici/uel amici ad tẽporalẽ/corporalẽq;
ſine cõtrouerſia pertinet: uiſitant inſup Paſtores gregem: Duces exercitũ:Principes popu/ De multipli
lum:Sponſus ſponſam:Præſes ꝓuinciã: Paterfamilias ſeruos:uniuerſamq; familiã: & agros: ci uiſitatiõe.
merces:pecora:quas quidẽ uiſitationes oẽs ex diuerſis ſacræ ſcripturæ locis ad hãc/de qua lo/
quimur/trahere:illiq; cõferre:atq; accõmodare:tãetſi haud difficile:ocioſum tamen/& diffu/
ſius q̃ res exigat/foret:cũ etiã præcipui hui⁹ euangelii cõmẽtatores abunde tradiderũt. q̃tum
igitur ad ſenſum noſtrũ:tum litteralẽ:tum moralem: attinet:referemus.⁋Ad litterã ſane de C
illa/quã per incarnationẽ deus fecit/uiſitatione Zacharias ꝓculdubio locutus eſt: qua ſane q̃
potuit excogitari dignior:atq; humanior? q̃ ut: qui deus increatus/imẽſus/incõprehenſibilis
inuiſibilis/atq; impalpabilis/erat.& quicquid de eo dici põt excellentius/eandẽ nobiſcũ formã
aſſumens/uiſibilis/paſſibilis/ atq; mortalis fieret creatura: ut nobis & ſalutis uiam doctrina/
atq; exẽplo oſtenderet:& æternã uitam ignominioſa morte cõpararet:atq; reſumẽdæ poſt ani
mæ diſſolutionẽ rurſus carnis/ſpem certiſſimã/ex ſua/& alioꝝ/qui lõge ante uita functi erãt
reſurrectione relinqueret? de hac(inquã)in fine quoq; cantici apertius loquit̃ dum dicit:in qui
bus uiſitauit nos oriens ex alto.⁋Verum circa hæc prima cantici uerba duo ſunt maxime cõ/ Textus.
ſideranda.Primũ:quia uerbũ hoc uiſitauit abſolutũ uidet̃:neq; eñ uerba illa plebi ſuæ ſermo D
nis cõgruitate ſeruata ad illud referri poſſunt: cur igit̃ uerbũ hoc nullo determinat̃ appoſito Queſtio ad
& illud fecit redẽptionẽ ad plebẽ ſuã: dũtaxat reſtringatur/haud incõgrue quæri poteſt.Cum litteram.
alioqui ad amicos ſolos uiſitationis officiũ impendi ſoleat: ſicuti cognatã a Maria uiſitatã pau
Ad Ro. lo ante uidimus. Redemptio autẽ omnibus paſſim eſt tribuenda:dicente Apoſtolo:qui ꝓprio
viii. filio nõ pepercit:ſed ꝓ nobis omnibus tradidit illũ. Conſtat eñ ante Chriſti aduentũ electiõe
circunciſione/lege/ꝓphetiis/miraculis/cæteriſq; peculiaribus beneficiis/populũ ſuũ Iſraeliti
Pſalmo cum dominũ uiſitaſſe: cũ aliis nationibus eſſet incognitus:dicente propheta: Notus in Iudæa
lxxv. deus: & alio in loco:non fecit taliter omni nationi.ꝓpter quod ipſe Saluator dicebat: non ſum
Pſalmo miſſus/ſcilicet principaliter/niſi ad oues/quæ perierant domus Iſrael: Sed redẽptionis myſte
xlvii. rium/atq; beneficiũ in oẽs gẽtes/nationeſq; ꝓculdubio eſt diffuſum:cũ dixerit Saluator:eũtes
Mat. xv in uniuerſum mũdum prædicate euãgelium omni creaturæ:qui crediderit & baptizatus fuerit
Mar.xvi ſaluus erit.& alibi:docete oẽs gentes.Et Apoſtolus rurſum:ſicut enim inquit in Adam omnes
Matth. moriũtur:ita & in Chriſto oẽs uiuificabunt̃.⁋Sed alium hæc uerba habere poſſunt intellectũ E
xxviii. ſenſumq;/huic prorſus aduerſum: Viſitat quippe deus nõ bonos tãtũ atq; electos: ſed omnes
i.Ad Co omnino homines:quippe qui ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos/ & malos: & pluit ſup iuſtos/
rint.xv. & iniuſtos.nõ eñ cũ prædicaret:cũ morbos curaret:cum doceret:cũ reliqua faceret:tum mira/
Mar.v. cula/tum plena doctrinæ/atq; exẽpli opera:malos excludebat/imo uero publicanoꝝ/& pec/
Leuitici catoꝝ cõſortia ſæpe quærebat:& ad phariſeos plurima loquebat̃.præterq̃ q malos perdendo
xviii. quoq; uiſitare dicit̃: qui in Leuitico dixit: polluta eſt terra/cuius ego ſcelera uiſitabo:& alibi:
Hie.xiiii recordabor iniquitatũ eoꝝ/& uiſitabo peccata eorum. Electos aũt ſolos:ſaluaturus ad nos in
carne deſcendit:quẽadmodũ ipſemet teſtat̃ dicẽs:filius hominis uenit miniſtrare/& dare aĩam
ſuam/ꝓ multis/ſcilicet electis.Quãuis eñ innumerabiliũ hominũ infinita/ & ea quidẽ ſupra
humanũ ingeniũ horrenda/ deteſtãdaq; peccata/redẽptoris nõ modo cruenta mors: uerũetiã
carũ/ quas pro redẽptione noſtra ſuſtinere dignatus eſt/minima quæq; paſſio/atq; anguſtia/
expiare ꝓculdubio potis eſſet:nullæ tamen Chriſti paſſiones obſtinatos/& ſaluti repugnãtes
ſeruata iuſtitia ſaluare potuerunt. Sicuti paruo ſolis radio infuſo per rimulam incluſus carce

ritcum auiditate lumen accipit/media uero in planitie/clara luce faciē pallio obuoluēs/ exclu
ſo ſolis ſplendore in tenebris manet. Deus igitur mortales paſſim oēs:tum benefaciendo:tum
alliciendo:tum caſtigando:tum puniēdo uiſitauit: ſed qui eius uiſitationis fructus indignos ſe
fecere: illis aut inutilis ad ſalutē acquirendā fuit uiſitatio: aut certe dānoſa: nēpe q; maioribus
illos obligauit ſuppliciis:ꝓpter qđ ad Iudæos extat illi' in hæc uerba iudiciū. Quotiens uolui Matth.
uos cōgregare:quēadmodū gallina cōgregat pullos ſuos ſub alas/ & noluiſtis: ecce relinquet xxiii.
uobis domus ueſtra deſerta. Et hi ꝓculdubio ſunt:qui ad regales nuptias inuitati cū digni nō Matth.
eſſent:uenire noluerunt. ⁋ Poſſent autē uerba hæc euangeliſtæ per ſubauditionē/ impropria/ xxii.
tionē q; uerboꝝ ſic adaptari:ut utrunq;/uiſitatio ſcilicet/& ſalutis operatio: aut ad oēs paſſim
ex dei parte:& quod ad potentiā/generalē q; uoluntatē/& operationis ſufficientiā attinet: aut
q̄tum ad efficaciā ex ſuſcipientiū merito uoluntate q; ad electos dūtaxat referri.qđ etſi in eun
dem ſenſum recidat:priori tamen inhærendū potius cenſeo.neq; eñ quicq̄ in his euāgeliis po
ſitū exiſtimare poſſum: quod nō ſpiritualē aliquam diligenter intuenti cōterat intelligētiā: ne
ſyllabā quidē.quapropter cū apertius atq; congruētius utrūq; uno terminare uerbo potuiſſet
B
& dicere/uiſitauit/& redemit plebē ſuā:uel ſic uiſitationē & ſalutē fecit plebi ſuæ:nō ſine my
ſterio:hoc/quem ſcriptū habemus modo loqui maluit. ⁋ Sed & alia quoq; in his uerbis ſupe/
riore/aut ſubtilior:aut certe nō inſipidor differētia colligi pōt.uiſitatio quidē tam ad bonos
q̄ ad malos/& ſi diuina ſemꝑ fiat uirtute/atq; uolūtate:miniſterio tamen angeloꝝ/hominū/
cæterarū q; creatarū rerū magna ex parte uſus eſt deus:idq; cum ad ſenſum pateat: ꝓbatione
nulla indiget. Salutē uero noſtrā ꝑ ſeſe deus ipſe operatus eſt. noſtrā ſcilicet carnē/ noſtras q;
paſſiones & quæ diuinæ eſſentiæ cōiuncto corpori accidere poterant/imperfectiones ſuſcipiē
do. Propterea dicit uiſitauit.ſ.multipliciter/per ſe/ per angelos/ per ꝓphetas/& ſeruos ſuos
per ſigna/ꝑ ꝓdigia/ꝑ beneficia/ꝑ flagella. Sed redēptionē idē ipſe deus per filiū ſibi cōſubſtā
tialē/coæternū q; fecit.quod & alio loco ꝓpheta expreſſit dicēs:opatus eſt ſalutē in medio ter
ræ:& expreſſius per Eſaiam dicit dñs:ego ipſe cōſolabor uos: & hoc eſt/ quod Paulus ad He/ Pſalmo
breos ſcribēs dicebat:multifarie/multiſq; modis olim loquēs dominus in ꝓphetis: nouiſſime lxxiii.
locutus eſt in filio. Sedm quē quidē ſenſum/ſic exponenda ſunt uerba/ut ad ꝑterita uiſita/ Eſa.li.
C
tio:redēptio uero ad præſentia/futura q; referat:acſi diceret:quia uiſitauit uſq; ad hæc tēpora: Ad He/
Initiū redē/ptionis redēptio dicitur.
& fecit redēptionē noſtrā hoc tēpore:carnē.ſ.noſtrā aſſumēdo. Quod ſane myſteriū cū initiū breos.i.
fuerit redēptiōis noſtræ: tametſi morte cōſummari ex diuina diſpoſitiōe illā oporteret: haud
incōgrue tamen:tum factū dici potuit.qui eñ initiū cuiuſq; operis fecit: quod ꝓxime finis/cō
ſummatio q; ſubſequi abſq; ulla dubitatione debet/opus ipm ſi nō ꝑfeciſſe:feciſſe tamē dicere
ſolemus. In quo quidem ſenſu ea quoq; uerba/quæ in cantico ſuo Maria ꝓtulit/ſunt accipien
da:dum dixit:fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos: depoſuit potētes: exaltauit
humiles:eſurientes impleuit bonis/& diuites dimiſit inanes. quæ quidem oia ex ſola Chriſti
quē paucis ante dieb' in utero cōceperat/generatiōe adimpleta/haud quaq̄ defendi pōt.ꝓphe
D
tarū inſuꝑ mos eſt fere omniū.futura uerbis præſentibus ue/præteritis ue/ꝓnūciare:adeo cer/
Textus. Explanatio litteræ.
ta/atq; indubitata iudicant: q̄ deo inſpirante prædicūt. ⁋ Eodē quoq; ſenſu/q̄ ſequitur/ cātici
uerba ſunt accipienda:& erexit cornu ſalutis in nobis:quæ etſi nōnulli ad reſurrectionē refe/
rant Saluatoris:plane tamen ad incarnationē/abſq; ulla uerboꝝ uiolētia referri poſſunt. Cor
nu ſiquidē ſalutis/Chriſtū eſſe omnes conſentiūt:cū ſit ſaluandoꝝ omniū caput. Apoſtolo te ad Eph.
ſte.Capitis aūt cornu ſublimior/ſolidior q; eſt portio:qua præter eminentiā/& decorē/ad tute iiii.& v.
lam totius reliqui corporis/& inimicoꝝ inuaſionē animalia armātur: roborātur q;. ꝓpterea in Pſalmo
Pſal.dicit. In te inimicos noſtros uentilabimus cornu.de hoc etiā loquit dū dicit:deus dñs for/ xliii.
tis/& ſperabo in eum:ſcutū meū/& cornu ſalutis meæ. Iam igit ſatis erectū dicere potuit cor ii.Regū
nu ſalutis/cū Saluator humanā carnē aſſumēs in utero uirginis clauſus eēt: nō itæ multo poſt xxii.
in mundū exiturus/tanq̄ ſponſus ꝓcedēs de thalamo ſuo. Proxima ſane ad uolandū auis dici
E
tur:cum alas erigit:& aduerſus hoſtē:ad pugnā ſeſe ꝑparās ppl's erigere ſe dicit . ꝓpterea in li ii.Regū
Verbum erigere quid ſignificat.
bro Regū dicitur:erexit ſe Iſrl aduerſus Philiſtiñ.perinde q; uerbū hoc erexit accipit: ac ſi di xiii.
xiſſet excitauit ſeu ſuſcitauit:ſicut in Deutero.dicit: ꝓphetā ſuſcitabo eis de medio fratrum Re.xiii.
ſuoꝝ.& alibi/ Clamauerūt q̄ ſuſcitauit eis Saluatorē. & ad Dauid dixit dñs: ſuſcitabo ſemen Deute.
tuū poſt te/qđ erit de filiis tuis. ⁋ Hoc igit tertiū eſt qđ hic Zacharias cōmemorat dei benfi/ xviii.
cium.quia ſcilicet nō ſolum plebē ſuā:ideſt populum electum:aut alio ſenſu/ſi magis placet/ Iudi.iii.
uniuerſum omnino humanum genus uiſitauit: ac deinde redemptionis myſterium ipſe per i.Para.
ſeſe implere cœpit:carnem noſtram aſſumendo: uerum ſalutis ipſius Signiferū auctorem/ & xvii.
principem ex Iudæis naſci uoluit;ita ut ex ea gente humani generis ſalutem prodiiſſe fateri Io.iiii.
oporteat.

Io.iiii. oportteat.ꝓpter qđ Chriſtus ipſe dicebat:nos ſcimus quia ſalus ex Iudæis eſt:& nō ex quacūq;
Iudaici populi familia:ſed ex regali/per quam populus ipſe nō modo apud homines maxima
dignitatis/& gloriæ ſuſcepit incrementa.quippe quæ antea ignobilis habebať/& abiecta: ue/
rūetiá apud deum ipſius Dauid regis merito plurima æque præcipua conſecuta eſt dignitatis
inſignia:quorū hoc proculdubio fuit maximūq; de fructu lumboꝶ eiꝰ/ ſalutis noſtræ aucto
Actu.ii. rem ſe daturum deus ipſe ſpoponderat. propterea pertinentiſſime ſubiungitur: ſicut locutus Textus.
eſt per os ſanctoꝶ:per os ſiquidē/nō per ora icirco dicit:ut omnes ꝓphetas uno ore ſancti ſci
licet ſpiritus loquentes oſtendat.& quod a ſeculo dicit: eos quoq; cōplectitur qui non loquela Textus.
ſed uariis operationibus ſpiritu ſancto acti/ hæc quæ in Saluatore ſunt poſterius adimpleta/
præfigurarunt. quæ cum a ſacris expoſitoribus hoc loco latius ſint tradita: ulteriori non
indigent explanatione.¶ Sequitur ergo aliud/& quartum beneficiū/dum dicitur:Salutem ex A
inimicis noſtris/quod ſane uarias accipere poteſt interpretationes:quarum unaquæq; accom/ Textus.
modari litteræ poteſt/& ad ſalutem/doctrináq; legentium non nihil conferre.Primum quidē
commētatorum hæc eſt ferme omnium ſentētia: ut quod in ſuperiori uerſu dixerat/& erexit Explanatio
cornu ſalutis in nobis/hic explicet apertius/perinde ac ſi diceret:deus opti. max.ex gente no litteræ.
ſtra Saluatorem ſuſcitauit:qui ſaluabit nos ex inimicis noſtris/ſcilicet dæmonibus/& de ma/
nu omnium/qui oderunt nos/ſcilicet peruerſorum hominum & humanarū cōcupiſcentiarū.
¶ Qui ſane ſenſus/& ſi planus ſit: aliū tamen exquiſitiorē nō excludit:per quem non ad prio
ris explanationem dūtaxat uerſiculus iſte pertinebit:ſed nouum adiiciet diuini beneficii ſacra
mentum.Primū quidem dixerat:dominū deum Iſrael redemptionem feciſſe plebis ſuæ:quod
non ad propria modo uniuſcuiuſq; iam commiſſa:ſed & ad primorum parentum/cæterorūq;
deinceps proauorum delicta/quibus obnoxii eramus referendum eſt:ob ea eñ cum ſerui pec
Ad Ro/ cati/& proinde diaboli facti eſſemus:ſuo nos ſanguine Chriſtus ipſe liberauit/abſoluit/ rede
ma.viii. mit/mundauit/& in priſtinam redegit libertatem.propter quod dicit Apoſtolus:liberauit me
Ad Ga/ a lege peccati/& mortis.& alibi:miſit deus filium ſuum factum ex muliere,factum ſub lege:
la.iiii. ut eos qui ſub lege erant/redimeret.cuius redemptionis precium alio in loco conſiderans idē
Ad Co/ ipſe Apoſtolus dicebat:empti enim eſtis precio magno.nunc autem aliud non minoris mune/
rin.vi. ris ac gratiæ beneficium addit.dum dicit:ſalutem ex inimicis noſtris. quid eñ præteritarū cul
parum nobis remiſſio ꝓfuiſſet:ſi ad futuras cauēdas/nulla nobis remedia eſſent relicta?quip/
Iob.xvii pe qui captiuū e manibus hoſtium eripuit:niſi in locum tutum deducat: ex quo nō niſi uolens
abduci nequeat:haud plene liberaſſe dici poteſt:propterea Iob ille patientiſſimus dicebat:libe
ra me domine/& pone me iuxta te:& cuiuſuis manus pugnet contra me. hoc igiť deum incar
natione ſua feciſſe Zachariaſ teſtatur:dicens eum non ſolum nos a reatu redemiſſe:uerum &
ab inſidiis poteſtateq; hoſtium noſtrorū liberaſſe.diaboli quippe in homines poteſtatem et ſi B
non penitus morte Chriſti extinctam:magna tamen ex parte debilitatam eſſe ambigit nemo. Paſſione xp̄i
Mat.xii. qđ & Saluator his uerbis ſignificat dicēs: qūo pōt quiſq̄ intrare domū fortis/ & uaſa eius diri/ poteſtas dia
& Marci pere:niſi prius illū alligauerit?& ob id p ꝓphetā in Pſal.dicitur:tu cōfregiſti capita draconis. boli eſt debi
iiii. & alibi: cōfregiſti potētias/arcū/ſcutū/brachiū/& bellū.hoc quippe eſt ſalutē hr̄e/ſeu ſaluari litata.
Pſalmo ab inimicis.qđ in perſona pœnitentis propheta deſiderans petebat/dicens:Saluum me fac ex
lxxiii. omnibus perſequentibus me.& alio in loco:Salua me ex ore leonis &c.Sed neq; uires tantum
Pſalmo illius impiiſſimi hoſtis hoc quo diximus modo coercuit/atq; exinaniuit:eiuſq; arma cōfregit.
lxxv. uerum & ad reſiſtendum qualicunq; eius/ ſiue potentiæ/ ſiue calliditati/ſcuto/gladio/lorica/
pſal.xxi galea/calceis/cæteriſq; id genus armis cōmuniuit. de quibus in hæc uerba Apoſtolus loquiť: C
accipite armaturá dei/ut poſſitis reſiſtere in die malo. ſtatē ergo ſuccincti lumbos ueſtros uir Arma noſtra
ad Eph. tute:& induti loricam iuſtitiæ: & calciati pedes in ꝑparatione euágelii pacis in omnibus ſumē cōtra diabo/
vi. tes ſcutum fidei: in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere:& galeá ſalutis aſſu/ lum.
mite/ac gladium ſpiritus/quod eſt uerbum dei. Deditq; nobis præterea ſpiritū nouum: quo
ad bona opera ſectāda ſumus ſine dubio promptiores:propter quod dicebat Apoſtolus: Qui
Ad Ti.ii dedit ſemetipſm pro nobis.ut nos redimeret ab omni iniquitate/& mundaret ſibi populum ac
ceptabilem ſectatorem bonorum operum Poteſt aūt & alius ex his euangeliſtæ uerbis haud
ineptus elici ſenſus:ut nō ex diaboli/& maloꝶ hominū/qui mēbra eius ſunt/ manibꝰ poteſta
teq; dūtaxat nos liberando ſalutē nobis præbuiſſe:Chriſtum dicere uoluerit. ſed ex ipſorum
hoſtiū manibus hác ſalutē eripere nos docuiſſe/& ut poetarū uerbis utamur/ab Herculis ma/
Iaco.i. nibus clauam extorquere.Cū dicat Apoſtolus:Beatus uir/qui ſuffert tētationē:quia cū ꝓbatus
act.xiiii. fuerit accipiet coronam uitæ.& alibi ſcriptū eſt: per multas tribulationes oportet nos introi/
lu.xxiiii re regnum dei. quin & de Chriſto idem ipſe in peregrini perſona dixit: Nonne ſic oportuit

Chriſtum pati/&ita intrare in gloriā ſuā? nā ex inimicis noſtris/ſcilicet dæmonibus/& de ma
nu eo℞/qui oderunt nos:ſcilicet tyrāno℞ infideliū:impiorūq̧ fratrū ſalutē hi acceperunt:qui
eo℞ tentationibus reſiſtentes ad mortē uſq̧ in fide/ pietateq̧ perſtiterunt. dicente ſcriptura:
Beati qui perſecutionē patiūtur/ꝓpter iuſtitiā/qm̄ ipſo℞ eſt regnū celo℞. q̄uis em̄: quā iſi ho Mat.v.
ſtes nō habent: præſtare nobis ſalutē nō poſſint: cauſam tn̄ ſalutis ſine cōtrouerſia præſtitiſſe
dicūtur:unde ad lr̄am de Iudæis/qui Chriſtū crucifixerunt/dicebat Aplus:ſed illorum delicto Ad Ro
ſalus eſt gentibus/ut illos æmulent:& ſubiicit:q̧ ſi delictū illo℞ diuitiæ ſunt mundi. Cū itaq̧ ma.xi.
pro Chriſti lege primū plātāda/ſiue diuulgāda:dehinc ꝑ illa fouenda/amplianda/& defendē
da/multi martyres/confeſſoreſq̧ plurima/maximaq̧ tormenta/ plurimaſq̧ anguſtias/ perſe
cutiones/moleſtias/& cætera/quibus ꝓbare homines deus ſolet/incōmoda a dæmonib⁹ iſis/
& eo℞ mēbris/miniſtriſq̧ perpeſſi ſunt: quibus æterna p̄mia ſunt aſſecuti: ex illis ſalutē/ aut
ſalutis occaſionē dicere poſſumus eſſe conſecutos. Quod cum Chriſtus nos facere docuerit/
dicens:Nolite timere eos/qui occidunt corpus &c.& rurſum. Cū uos perſecuti fuerint &c.gau Mat.x.
dete/& exultate:optime infertur:quod hic Zacharias cecinit:erexit cornu ſalutis in nobis. ſci
E licet Chriſtū/qui nos ſalutē ex iniuriis noſtris acquirere:& de manu odientiū nos docuit extor Luc.vi.
Textus. quere. ¶ Aliud/& quintū beneficiū Zacharias ꝓſequit̄ dum dicit: Ad faciendū miſericordiam
cū patribus nr̄is.nō ſolū em̄ poſteris:hoc eſt his qui tēpore ſuæ paſſionis:uel etiā incarnationis
& deinceps in ſæculo fuerūt:tanti myſterii ſacramētū ſalutem peperit:uerū patres quoq̧ uete
ris teſtamēti ei⁹ efficacia liberauit iuſtos: ſcilicet oēs/ qui uſq̧ ad tēpora redēptionis humanæ
in fide/& gratia deceſſerunt:quoſq̧ ſinus Abrahæ tenebat incluſos. Hos em̄ deuicta per crucis
uexillū morte/cui genus humanū omne obnoxiū erat/atq̧ inferni uectib⁹/portiſq̧ cōfractis/
ex captiuitate in triūphū ad cœleſtē patriā rediens uictor deduxit:de quo in Pſal. dicit̄: Aſcen/
dens in altū captiuā duxit captiuitatē. & alius ꝓpheta dicit: tu quoq̧ in ſanguine tuo eduxiſti Pſalmo
uinctos de lacu. & Eſa. captiuitas a forti tollet̄:& quod ablatū fuit a robuſto:ſaluabit̄:& omnia lxvii.
cōplexus Apoſtolus his uerbis diſſeruit:& uos cū mortui eſſetis in delictis/& præputio carnis Zach.ix
ueſtræ:cōmunicauit cū illo donās uobis oīa delicta delens/quod aduerſus nos erat/chirogra/ Eſa.xlix
phum decreti/ quod erat contrarium uobis/ & ipſum tulit de medio/ affigens illud cruci/& Ad Co
expolians principatus/& poteſtates traduxit cōfidēter palam triūphās illos in ſeipſo. ¶ Et in lo.ii.
hac parte illud eſt cōſiderandū:q̧ cū prius de his locut⁹ eſt qui poſt Chriſti incarnationē/cæte
raq̧ myſteria paſſionis eius ſaluandi erāt/eiuſdē redēptionis in carne agentes humana/parti/
F cipes effecti:uerbo ipſo redēptionis/& ſalutis eſt uſus: cū uero de his/qui ante Chriſti aduētū
Maiore dei in infernū deſcenderāt/loqui cœpit: horū nullo eſt uſus:ſed miſericordiæ tantū uerbū exp̄ſſit.
miſericordia Hoc nimirū ſignificare uolens: q̧ etſi omnes miſericordia indiguiſſent: omneſq̧ pariter per
indigent ani eam/& redempti fuerint/& ſaluati:qui tamen iam in infernū deſcenderāt:maiorē ſunt miſeri
mæ quæ pur cordiā conſecuti:proindeq̧ ſuperāte iuſtitiā miſericordia: illā ſolam ſalutis ſibi cauſam fuiſſe Eſaie
gātur q̄ quæ profiteri debent. cū dicat ſcriptura: q̧ in inferno nulla eſt redemptio. ꝓpterea dicebat ꝓpheta xxxix.
ſunt in uia. in inferno aūt quis cōfitebit̄ tibi? ¶ Ex quo ſane motale nobis dat̄ documentū:eos qui in infer Pſal.vi.
Moraliter. num.i. ꝓfundū malo℞ peruenerunt:tametſi deſperandi nō ſunt:maxima tamen miſericordiæ
exuberantia indigere. Propterea dicebat ꝓpheta: Miſericordia tua magna ē ſup me/ & eruiſti Pſalmo
aīam meā ex inferno inferiori. Et ob hanc ut oēs cōſentiūt/cauſam Lazarū quatriduanū ſuſci lxxxv.
taturus ſaluator/& infremuiſſe ſpiritu/& lachrymat⁹ eſſe refert̄. ¶ Sextum deinceps benefi/ Io.xi.
Textus. ciū ex Zachariæ uerbis ꝓſequamur. & memorari (inquit) teſtamenti ſui ſancti. ſubaudiendū
G eſt aūt/uoluit/ſeu dignatus eſt. teſtamentū aūt tam ꝑ his/quas in ueteri lege/& ꝓphetis ad re
Ver⁹& nouū demptionē humanā fecit/ꝓmiſſionib⁹ accipi pōt:q̄ ꝑ oibus/tū figuris:tū p̄ceptis:tū ꝓpheriis: Pſal..cx
teſtamētū di ueteris teſtamenti. q̄bus nouū/& p̄figuratū fuerat/& p̄dictū. de quo in Pſal. dicit̄: memor erit Pſalmo
ci poſſunt in ſæculū teſtamēti ſui. & alibi. diſpoſui teſtamentū electis meis. hæc em̄ etſi duo re iſa ſunt te lxxxviii
nnum ſtamenta. cum tamen alterū alterius ſit figura: Apoſtolo teſte/ unicū haud incōgrue dici pōt. Ad Ga/
ſicuti umbra rei alicui⁹ nō ſpeciē diuerſam:ſed ſpeciei exprimit ſimilitudinē. ꝓpterea in Sap̄. la.iiii.
legit̄: teſtamētū æternū ſtatuit cū illis. nā alioqui uetus/de quo loqui ꝓpheta neceſſe eſt/ cū p Sapien.
Explanatio nouū īmutandū foret:æternū dici haud quaq̄ potuiſſet. perinde eſt igit̄: qđ Zacharias dixit:ac xvii.
litteræ. ſi apte dixiſſet. Bn̄dict⁹ dn̄s de⁹ Iſrl̄:q̄a p̄ter ſupradicta in nos/& gen⁹ humanū collata bn̄ficia
memor quoq̧ fuit teſtamēti ſui noui/in qđ uet⁹ p̄ſib⁹ nr̄is datū/cōfuſum eſt/& īnouatū:carnē
ſcilicet humanā aſſumēdo:qua ſane aſſumpta/reliqua ad iſius teſtamēti cōfirmationē/cōſum
mationēq̧ nō multo poſt neceſſe eſt adimpleri. qđ quidē iccirco nouū diximꝰ dei beneficiū: q̧
p̄ter eā/quā nobis naſcēdo/moriēdoq̧ ſalutē attulit multa nobis/tū p̄cepta/tū conſilia/tū exē
pla hoc iſo teſtamēto reliquit:q̄ cum ad ſalutē nō ſint neceſſaria:nō tā ſalutis/ redēptioniſue/
q̄ p̄fectionis

q̃ perfectionis ad ampliorem gloriã cõſequẽdam aſcribi partibus poſſunt. ꝓpterea cũ Saluato
Mat.xix rem ille interrogaſſet. Quid faciẽdo uitã æternã poſſidebo? reſpõdit: Serua mandata. Sed ulte
rius percunctanti/ nouũ dedit reſponſum: ſi uis (inquit) eſſe perfectus: uade/ & uende omnia/
quæ habes/ & da pauperib⁹. atq; icciro Saluator ipſe dicebat: nõ ueniſſe ſe dũtaxat ut in eum
Io.x. credentes uitam æternã habeant: ſed ut abundanti⁹ habeãt. & ob id nõ cõtẽnẽdũ cenſeri ſextũ
hoc beneficiũ debet: ſed omni gratiarũ actione digniſſimũ. ¶ Quod aũt ſequit̃: Iuſiurandum Textus.
quod iurauit ad Abraham patrem noſtrũ daturũ ſe nobis: nõ nouũ beneficii genus: ſed eoꝝ A
q̃ prædixerat exprimit certitudinẽ. Cũ eñ (ut in præcedẽtib⁹ dictũ eſt) ſacramẽta redẽptionis
noſtræ/ & cæteroꝝ/ q̃ a ꝓpheta ſunt enucleata/ beneficioꝝ ex diuini uerbi incarnatione initiũ
ſumpſiſſent: ut de reliquis quæ poſterius uſq; ad eius reſurrectionẽ reſtaurẽt adimplẽda/ illius
tẽporis hoies redderet certiores: præter id quod ſuperi⁹ dixerat/ ſicut locutus eſt ꝑ os ſanctoꝝ
&c. nũc aliud teſtimoniũ affert/ & certius/ & ualidius. Ibi eñ ꝓphetarũ dũtaxat uaticinia ꝓtu/
lit: hic dei ipſi⁹. & ne ſimplicẽ quidẽ/ ſed iureiurãdo roboratã ꝓmiſſionẽ quã/ ut opinor ad præ
cedentia oĩa ſic referre debem⁹. Hæc quidẽ oĩa Chriſtũ adimpleturum ꝓphetæ oẽs cecinerũt:
hũc aũt iam aduenifſe/ carnẽq; humanã ſumpſiſſe/ ꝓnũcio. & hoc eſt iuſiurandũ/ quod deus iu
rauit ad Abrahã patrẽ noſtrũ daturũ. ſ. ſe nobis Saluatorẽ ex ſemine ſuo, dũ poſt eius tẽtatio/ Textus.
Gene. nẽ/ ꝓbationẽq; dixit illi: ꝑ memetipſm iuraui dicit dñs: multiplicabo ſemen tuũ. & paulo infra:
xxii. & in ſemine tuo benedicent̃ oẽs gentes. ¶ Sed iam ad aliã huius cantici particulã accedamus.
Multa ſiquidẽ in ſuperioribus Zacharias/ ut oſtendimus/ enumerauit in humanũ genus & ele B
ctos præſertim: beneficia: quæ iamiam inchoatione ipſa patefacta inſtare: imo etiã ſpũ mẽteq;
uti præſentia conſpici poterant: accedente præſertim diuina iureiurando firmata ꝓmiſſione.
Verũ quia ocioſi: molleſq;/ & uoluptatibus dediti hoies tam certa ꝓmiſſiõe de æterna ſalute
abſq; ullis meritis/ cõſequẽda: temere atq; indiſcrete ſperare potuiſſent: lõge maius tantæ hu
Pſalmo miliationis Chriſti meritũ eſſe cenſentes: q̃ quod ulla hominũ malitia ſuperare poſſet: quippe
lxxxv. quæ ſit infinita/ dicẽte ꝓpheta: miſericordia tua magna eſt ſuper me. hominũ uero: quẽadmo/
dum actiones cæteræ: ita & peccata infinita eſſe natura nõ patit̃: ꝓpterea afflatus diuino ſpi/
ramine Zacharias/ hos duos adiecit ꝓcedẽtibus uerſiculos: Vt ſine timore de manu inimicoꝝ
liberati &c. ac ſi diceret: q̃ nobis tantæ pietatis/ miſericordiæ/ bonitatiſq; opa carnẽ aſſumens Textus.
oſtendit: & orbi natus oſtẽdet plenius: icciro feciſſe intelligendũ eſt: ut tantorũ beneficiorum Explanatio
memores: metuq; ualidiſſimi hoſtis eoꝝ uirtute liberati: tota illi mente/ totiſq; corporis uiri/ litteræ.
bus ſeruiamus: atq; in ſanctitate/ & iuſtitia coram ipſo ambulantes/ oĩbus diebus uitæ noſtræ
tam magnis dei beneficiis/ & ꝓmiſſionib⁹/ efficiamur ꝓ modo noſtræ fragilitatis capaces. Hæc
eſt eñ ſubordinata ad cauſam priorẽ ex nr̃a parte finalẽ/ diuinoꝝ in nos beneficioꝝ cauſa. fi/
Ad Ti/ nis ſiquidẽ ultimus tantæ humiliationis Saluatoris: quod ad nos attinet: hic eſt: ut ipſius cohæ
tum.iii. redes effici non noſtro: ſed ſuo merito poſſim⁹: ſicut dicit Apl̃us: ut iuſtificati gratia: ipſius hæ
Ad Ga/ redes ſimus/ ſcd̃m ſpem uitæ æternæ. & alibi. ut adoptionẽ filioꝝ reciperemus. Verũ ad hunc
lat.iiii. ultimũ ſalutis noſtræ finẽ cõſequẽdũ media ſunt noſtri parte neceſſaria: fides ſcilicet primum
ex qua/ & ſpes/ & charitas. q̃ ad ſancta deoq; accepta opa mẽtes noſtras inducunt: noſq; humi/
litatẽ/ mãſuetudinẽ/ patiẽtiam/ & cæteras morales ſpũaleſq; docent uirtutes. hæc aũt oĩa incar
natus/ & inter nos ad mortẽ uſq; cõuerſatus dei filius/ abunde nos/ & uerbo docuit & exẽplo.
Mat.xi. Propterea ad ſui imitationẽ cũctos mortales trahere cupiẽs dicebat: diſcite a me/ qa mitis ſum
& humilis corde. Poſt hæc id ad qd̃ hæc imitatio ꝓfutura eſt ſubiiciens/ dixit: & inuenietis re/
i.Pe.ii. quiem animabus ueſtris. Hinc & Apl̃us dicebat. Chriſtus ꝓ nobis paſſus eſt: uobis relinquens
exẽplũ/ ut ſequamini ueſtigia eius. hic eſt igit̃ primus ille finis: & aduẽtus Chriſti/ & cæteraꝝ
ei⁹ in ſclo actionũ: ut nos ſuo exẽplo ad ea faciẽda alliceret/ qb⁹ ad æternã beatitudinẽ eo duce
tãdẽ ꝑuenire poſſim⁹/ q̃ ẽ (ut dixim⁹) q̃tũ ad nos/ ultim⁹ dei finis. Verũ cũ ad eũ/ ueluti ſuꝑmũ
atq; unicũ rerũ creatarũ initiũ/ & finẽ cũcta ſint referẽda: hãc quoq; beatitudinẽ noſtrã/ ad ꝓ/ C
priã gloriã deũ ipſm ꝓordinaſſe dicẽdũ eſt. nõ quidẽ/ ut eius ſummæ. ſiue gloriæ/ ſiue maieſtati Omnia fecit
ex noſtra fœlicitate/ acceſſionẽ aliquã fieri arbitremur. Sed q̃to ſeipſam extẽdit amplius: tãto deus ꝓpter
extẽſius/ atq; exterius maior fieri: aut certe apparere dici põt. quẽadmodũ & ſolis ſplẽdor/ q̃to ſemetipſum
Dañ.ix. magis: pluresq; & ampliores in partes ſe diffundit. gloria eñ dñi eſt miſereri. & ob id dicebat ultimo fine.
Pſalmo ꝓpheta: ꝓpter gloriã nois tui dñe libera nos. & in Sapiẽtia legit̃: uniuerſa ꝓpter ſemetipſum
lxxviii. opatus eſt deus. & de hoc primo/ qui ad ultimũ præordinatur finẽ/ Zacharias his duobus (ut
Prouer. prædixim⁹) uerſibus eſt locutus. in quib⁹ ſane multa/ & ea quidẽ magna cõtineri mihi uidenẽ
xvi. ſacramẽta. ¶ Atq; in primis illd̃ eſt animaduertẽdũ: duo in his/ q̃ nos ad gloriã æternã acqrẽdã
facere neceſſe eſt cõtineri. Primũ/ ut illi ſine timore ſeruiam⁹; & ut corã ipſo i ſctitate & iuſtitia

ambulemus/ ſecundum uerum cum primum indeterminate/ & abſq; ulla temporis ꝑfinitione
D sit poſitum: ſecundum/ cui totũ uitæ tempus eſt adiectum/ ad perpetuam nos obligare uidetꝰ
Bona actio i actionem. quod non alio ſenſu accipi poſſe nobis uidetur: q̃ ut alterum in actu ſit. & in po/
animo debet tentia/ atq; animi deliberatione alterum: quemadmodum de ſatiſfactionis actibus in huius
eſſe ꝑpetua. tractatus initio/ ex mariæ Magdalenæ pœnitentia oſtendimus: & hoc eſt: quod per Sapien/
tem dicitur: in medio inſenſatorum ſerua uerbum tempori: in medio autem cogitantium Ecclaſti
Textus. aſſiduus eſto: q̃q̃ & illa uerba omnibus diebus uitæ noſtræ: ad utrunq; referri cõgrue poſſunt: ci. xxvii
ut continuationem/ atq; perſeuerantiam in bonis operationibus: tam in mente/ q̃ in actione
iuxta poſſibilitatem noſtram nobis agnoſcamus eſſe indictam: nõ enim dixit ſine intermiſſio
ne: tametſi & illud quoq; ad congruum intellectum redigẽdũ eſſet. ſicuti in actibus Apoſtolo
rum/ dum dicitur: Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab eccleſia ad deum pro eo. Sed lon
ge minus hæc uerba ſignificant/ omnibus diebus uitæ noſtræ: perinde enim eſt/ ac ſi dixiſſet: Actuũ
q̃diu uiuimus. Sicut & illud: omni tempore benedic deum. & in pſal. Benedicam dñm omni tẽ .xii.
Textus. pore. Quod aũt ſubiicitur: ut ſine timore domino ſeruiamus: utpote de manu inimicorum no Thobiæ
ſtrorum liberati: non filialem: ſed ſeruilem timorem excludere uoluiſſe omnes conſentiunt. iiii.
alioqui ſermo diuinus repræhenderetꝰ: qui per os ꝓphetæ dixit: Timor domini ſanctus per/ Pſalmo
manet in ſeculũ ſeculi. & alibi: qui timet deũ faciet bona: & in pſal. timete dñm oẽs ſancti eiꝰ. xxxiii.
¶ Poſſunt etiam hæc uerba non ad dei uel pœnæ æternæ: ſed ad inimicoꝝ/ hoc eſt dæmonũ/ & Pſalmo
peruerſorum hominũ timorem referri. hos enim non eſſe timẽdos/ in ſuperioribus/ Chriſti xviii.
teſtimonio cõprobatum eſt. & in pſal. frequenter habetur/ præſertim dum dicitur: dominus Sap.xv.
mihi adiutor. non timebo quid faciat mihi homo. & alibi: dominus illuminatio mea/ & ſalus Pſalmo
mea/ quẽ timebo. & rurſus: non timebit a timore nocturno: a negotio perambulante in tene/ xxxiii.
E bris ab incurſu: neq; a dæmonio meridiano. ¶ Sed quo pacto de manu inimicoꝝ liberati poſſu Pſal.lv.
Textus. mus dici? qui ſingulis momentis illius inſidiis impetimurꝰ & cõſtantiſſimus quiſq; uix eius la/ Pſalmo
Quomodo queos effugere poteſt? dicente ꝓpheta: Inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua: & ſedet in inſidiis xxvi.
per mortem ut interficiat innocentem. Propterea nos admonet Apoſtolus: ut cum multa cautela ambule/ Pſal.xc.
Chriſti libe mus: & multis nos aduerſus eius tela muniamus armis: quæ pauloante accuratiſſime ex eius Pſal ix.
rati ſumꝰ de uerbis recenſuimus. Verum etſi de manu ſuggeſtionis eius non uſquequaq; liberati ſimus: de ad ephe
manu diabo manu tamen ſeruitutis/ qua propter primã parentis culpam illi eramus aſtricti/ q̃tum ad pœ ſeos.v.
li. nam liberati ſumus: & in libertatem maximam reſtituti: dicente Apoſtolo: cum enim ſerui Ad Ro/
eſſetis peccati: liberi facti eſtis iuſtitiæ. & paulo infra: liberati a peccato: ſerui autem facti deo. ma.vi.
Quinetiã (ut prædiximꝰ) eapſa poteſtas quã nobis ex originali culpa ſibi hoſtes uẽdicauerãt
alligata eſt/ & iminuta: charitaſq; per fidem/ ex tantorum beneficiorum recordatione iugiter
acceſa: ꝑ quã reſiſtẽdi nobis tãta eſt data facultas: ut nõ ad pugnã cum eo proſilire cogamur.
oſtẽſis: quippe defenſiõis noſtræ telis: armiſq; cœleſtibꝰ: dũ ad pugnã nos præparari uidet: in Iaco.iiii
fugam conuertitur: dicit eñ Apoſtolus: Reſiſtite diabolo/ & fugiet a uobis. Hoc igitur pacto
de illius manu liberati ſumus: quẽ tam facile/ q̃ uolumus: poſſumus ſuperare: neq; in ſeruitu/ Ad He/
tem ſuam ex ueteri parentũ cupla/ quod antea poterat/ uindicare nos deinceps poteſt. de ma/ bre. iiii.
F nu autem perſecutionũ/ quas ab eius mẽbris/ miniſtriſq; patimur/ nequaq̃ nobis expedit eſſe Sap.iii.
Quæ tenta/ liberatos: cũ ex illis & fortiores efficiamur: & meliores: ꝓindeq; maiore gloria digni. ꝓpterea Pſalmo
tiones ſunt Chriſtum dicit Apoſtolus: tẽtatum per omnia. & de ſanctis/ atq; electis dicit Salomon: in pau/ xxv.
fugiẽde & q̃ cis tentati: in multis bene diſponẽtur: quoniã deus tentauit eos & inuenit illos dignos ſe. & eã Ecclaſt.
appetendæ. obrem petebat Dauid a deo ſeſe tẽtari/ dicẽs: Proba me deꝰ/ & tẽta me. nec ab re quidẽ/ cũ di/ xxxiiii.
cat ſcriptura: qui nõ eſt tẽtatꝰ/ quid ſcitꝰ & præſertim in ꝑſecutiõe/ quã ab improbis patimur: ii.ad Co
ꝓ qua Paulus plurimũ apud Corin. gl'iabatꝰ/ Chriſti uirtutẽ: ob idipſm in ſe habitare autumãs: rin.xii.
& Chriſtus apl'is: ſi me ꝑſecuti fuerint: & uos ꝑſequentꝰ. & rurſus Apl's dicit/ q̄ is q ſcd'm carnẽ Io.xv.
ꝑſeq̃batꝰ eũ/ q ſcd'm ſpm natꝰ erat. porro maloꝝ hominũ perſecutiones: & ſi ex diabolica plæ Ad Ga/
rũq; ſuggeſtiõe ꝓueniãt: ab ea tñ/ qua dæmon ipſe peccatũ ſuggerit/ lõge ſunt diuerſæ. hæc eñ la.iiii.
ad eius q tẽtatꝰ/ perditionẽ directe inſtituitꝰ. Illa uero ad eiꝰ q perſecutionẽ facit principaliter: Pſalmo
ex cõſequẽti uero eiꝰ etiã q patitꝰ. nemo eñ ſine dei offenſiõe aliũ iniuſte ꝑſequi põt. Iuxta qd' cxviii.
dicit ꝓpheta: appropinquauerũt ꝑſequẽtes me iniquitati. Et iſta duo genera/ hoſtiũ. ſ. ſiue ini ps. xxx.
micoꝝ/ & ꝑſecutoꝝ/ diſtinguit ꝓpheta dicẽs: Eripe me de manu iimicoꝝ tuoꝝ/ & de ꝑſequẽ i. ad Co
tibus me. Horum autem perſecutio non modo eſt ſuſtinenda: dicente Apoſtolo: perſequutio rin.iiii.
nem patimur/ & ſuſtinemus: uerum pro perſecutoribus ipſis orandum: ut Saluator ipſe alibi Mat.v.
admonet. quin & pro illis ipſis perſecutionibꝰ gaudendũ eſt: propter quod Apl'us dicebat: pla i. ad Co
ceo mihi in cõtumeliis: in perſecutionibus: in anguſtiis pro Chriſto. dæmonũ aũt tentationes xii.
non modo

Mat.vi. non modo appetendæ non ſunt:ſed ut ab his liberemur:a deo petendum.Sic enim orare nos
Luc.xi. Chriſtus ipſe docuit: & ne nos inducas in tentationem. & rurſum/cum ſuæ paſſionis inſtaret
Matthei hora/ad Apoſtolos dixit: Vigilate/ & orate ne intretis in tentationē. Quibus ex cauſis Zacha
xxii. riam:qui in ſuperioribus/ tam de inimicis/ q̃ de his qui nos oderunt mentionem fecerat/ hoc
loco dum de liberatione eorum loquitur:de ſolis inimicis cõſulto loquutum crediderim: qua
ſi illorum ſeruitute liberati/ ſine timore deo ſeruire facile poſſimus. a perſecutorũ uero mo/
ad Ti.iii leſtia uix poſſimus:cum dicat Apoſtolus.Omnes qui pie uiuere uolunt in Chiſto perſequutio
nem patiuntur:nec quem moueat: ꝙ ſuperiore loco de his/ qui nos oderunt loquens/manus
uocabulo eſt uſus:cum illud inimicis hoc loco tribuat:quaſi promiſcue de utriſq; loqui uolue — A Manus uarie accipitur.
rit.nam præterq̃ ꝙ manus in ſacris litteris uariis accipiat modis:alius illorum uerborum eſſe
poteſt ſenſus:ſicuti in illorum expoſitione abũde diximus.¶ Poteſt & alius huic uerſiculo da
ri ſenſus/æque ac priores ꝓbabilis:ut ſcilicet libertatem/pacemq;/ & unitatẽ eccleſiæ/ quæ in
Chriſti ſanguine inſtituenda erat Zacharias iſte prædicere uoluerit:quando per Conſtantini
conuerſionem chriſtiani omnes/abſq; ullius perſecutionis metu ſumma cum libertate/ atq;
Eſa.xi. ſecuritate deo ſeruire cœperunt.de qua ꝑ Eſa.dicitur: habitabit lupus cũ agno:& pardus cum
hædo.& paulo infra:nõ nocebũt: & non occident in uniuerſo monte ſancto meo: quia repleta
eſt terra ſcientia domini/ſicut aqua maris operiẽtis.in die illa radix Ieſſe/quæ ſtat in ſignum
Eſa.xlix populorum/ipſum gentes deprecabuntur.& alibi:ecce leuabo ad gentes manũ meam: & exal
tabo ad populos ſignum meũ:& afferent filios tuos in ulnis/& filias tuas ſuper humeros por
tabunt:& erunt reges nutricii tui.& reginæ nutrices tuæ: uultu in terram demiſſo adorabunt
C.vi. te:& puluerẽ pedum tuorum lingent.& rurſum:& ambulabũt gentes in lumine tuo/ & reges
Ezechi. in ſplendore ortus tui:& quæ ſequuntur.de hac etiam loquitur Ezechias/dum dicit:& faciam
xxxiiii. cum eis pactum pacis/& ceſſare faciam beſtias peſſimas de terra:& qui habitabunt in deſerto
ſecuri dormient in ſaltibus.¶ Porro ſeruiendum eſſe deo/ut redemptionẽ/ & ſalutẽ cõſequa/
mur:iam perſpicuum eſt præcedẽtibus. Impedimentũq; omne promittitur ſeruire uolentibꝰ
ſublatũ iri. Seruiẽdi autem qualis eſſe debeat modus: quæue ſeruitutis forma: ſcire oportet:
In ſanctitate(inquit)& iuſtitia corã ipſo omnibus diebus noſtris.quibꝰ in uerbis quattuor no — Textus.
bis aperte oſtendũtur debitæ deo ſeruitutis conditiones: ſanctitas erga deum: quæ in cultu/& — B
Pſalmo religione:pietateq; conſiſtit:& iuſtitia:quæ & circa noſmetipſos/& circa ꝓximos in charitatis — Quattuor
xcii. ordinatione uerſatur.Ita enim Sanctitudo accipitur/cum propheta dicit:domum tuam decet — conditiones
Ad He/ ſanctitudo: & Apoſtolus/ habuit prius iuſtificationem culturæ/& ſanctum ſæculare. uel ali/ — ſeruitutis deo
bre.ix. ter ſanctitas in ſeipſo eſt/ideſt munditia uitæ:& religio:iuſtitia uero ad proximos:& hoc mo/ — debitæ a uia
ad Eph. do accipitur/quod dicit Apoſtolus:renouamini ſpiritu mẽtis ueſtræ/& induite nouum homi/ — tore.
iiii. nem:qui ſecũdum deum creatus eſt in iuſtitia/ & ſanctitate ueritatis. & quod alibi dicit:oportere
AdTi.i. epiſcopum eſſe iuſtũ & ſanctum.Sed etſi ex his duobus uniuerſa lex pendeat/ & prophetæ:
Matthei duo tamen quæ ſubiicit ad illorum formam/& uigorem ſunt neceſſaria: ut ſcilicet fiant corã
xxii. domino.i.intentione recta ad deum:quæ eſt charitatis forma.& omnibus diebus noſtris:ideſt
Mat.vi. uſq; in finem uitæ.Parum enim eſſet caſte/ſobrie/atq; humiliter uiuere:& cerimonias omnes
Mat.xxi deo frequenter/continenter ue exhibere:niſi finis actionum in deum dirigatur.qui eñ coram
Pſal.i. hominibus bona opera faciunt:ut uideantur ab eis: horum non opera damnantur:ſed corda:
Et ueluti ſine fructu ſola producens folia iuſſu dei exſiccata eſt ficulnea: ſic horum areſcent
abſq; controuerſia opera quæ charitatis præ ſe alioquin imaginem ferunt:coram deo ue/
ii.ad Co ro/ideſt in eius gratiam/gloriamq; facta:erunt ſicut lignum quod plantatum eſt ſecus decur
rinth.ii. ſus aquarum:quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Hoc quippe modo coram deo loqui
Ezechi. ſe Apoſtolus his uerbis teſtabatur:ſed ex ſinceritate/ſicut ex deo coram deo in Chriſto loqui
xxxviii. mur. Hoc etiam modo/ coram deo ſe ambulaſſe Ezechias proteſtabatur/dicens: memento
quæſo quomodo ambulauerim coram te in ueritate/ & in corde perfecto: & quod bonum eſt
in oculis tuis fecerim.¶ Omnibus quoq; diebus iccirco dicitur:quia non ex principio/medioue
ſed ex fine/humana iudicantur opera:& ob id in finem uſq; perſeuerandum eſſe nos Chriſtus
admonet/dicens:non qui incœperit: ſed qui perſeuerauerit uſq; in finem: hic ſaluus erit. Et
Apoſtolus:ſi fiduciam/ & gloriam ſpei uſq; ad finem firmam retineamus. ¶ Et licet omnibus
Mat.x. diebus in ſanctitate/& iuſtitia coram deo ambulare:illiq; famulari: non tam difficile ſit/q̃ im
ad he.iii poſſibile iudicandũ:dicente ſcriptura:ſepties in die cadit etiam iuſtus.& ſi dixerimꝰ ꝙ peccatũ
Prouer. non habemus/noſmetipſos ſeducimꝰ.& ueritas in nobis non eſt. & alia eiuſmodi infinita:hic
xxiiii. tñ ꝓphetæ noſtri hoc loco ſenſus eſſe uidet:deũ e latere ſuo/ſic nos de manu inimicorũ ue ſuorũ
i. Ioan.i. liberaſſe:tãtaq; nobis aduerſus eos tũ auxilia/tum remedia/contuliſſe: ut ſine timore eorũdẽ

beneficiorum memores in ſanctitate/& iuſtitia coram: ipſo poſſimus/ ſi uolumus/omnibus
diebus ambulare/illiq; ſeruire: non ut quod ſolis datur beatis/perpetua illum mentis acie
poſſimus intueri: ſed ne ab eo ſic fidei/charitatiſq; oculos declinem⁹: ut ipſe quoq; miſericor Eſa.i.
diæ/& pietatis a nobis auertat: quēadmodū apud Eſa. ſe facturū cōminat̄ dicēs: auertā oculos ps.xxiiij
meos a uobis. hoc ſane modo accipi debet: qđ ꝑ ꝓphetā dicit̄: oculi mei ſemp ad dn̄m. & illud: Pſalmo
ſemp laus eius in ore meo. & hæc de prima cantici proſatis ſunt dicta. xxxiii.
D ¶ Ad ſecundā igit̄ transeamus/quā nimirū breuiori ſermone abſoluemus: quādo & uerboꝝ
cōtextus minor eſt: & ſpūalis intelligētia planior: in qua de ſpeciali bn̄ficio/quod circa miſſio
nem ꝑcurſoris deus ipſe humano generi/& ꝑſertim pplo Iudaico: atq; ipſi particulariter ꝑcur
Textus. ſori contulit/ſpecialiter agit̄. Ait igit̄: & tu puer ꝓpheta altiſſimi uocaberis. Hūc eñ ꝓphetā/ Mat.xi.
imo & ſupra cæteros oēs ꝓphetas fuiſſe: Saluator ipſe teſtatus eſt: utpote qui Chriſtū/quē uen
turū cæteri cecinerāt/ſolus intra materna latens uiſcera cognouit: & quo potuit modo/adora Ioan.i.
uit: & adultus poſtea natū uerbo digitoq; mōſtrauit. Propterea & ipſe a phariſæis interrogatus
ꝓphetā ſe eſſe negauit: quaſi ꝑcurſorē/quē ſe eſſe cōfeſſus eſt/aliquid a ꝓpheta differre ſigni Ioan.iii.
ficans. qđ ex uocabuli ethymologia eſt manifeſtiſſimū. ꝓpheta ſiquidē nō niſi/qui futura præ
dixit interꝑtat̄. & ob id neq; Zacharias hūc ꝓphetā fore: ſed uocādū eſſe dixit: multi eñ illū/
E ut ꝓphetā habebāt. ¶ Quod aūt puerū uocat Zacharias/qui octauum dūtaxat agebat diē: &
Puer quis dicatur. proinde infans: nō puer appellari debuerat/nō ad ætatē retulit: ſed ad puritatē: atq; humilita/
tem: quā etiā uir factus ſeruauit enixiſſime. quo noīe Abraham/ Iacob/ Dauid/ & cæteros plæ
roſq; ſanctos patriarchas/& ꝓphetas frequēter legimus noīatos. Sed & iuſtos oēs cū dicit̄: lau Pſalmo
date pueri dn̄m &c. præterq̄ ꝙ infantes pueros/& hic/& Euāgeliſtæ reliqui appellare ſoleāt. cxii.
nā & de hoc ipſo ſupra dicit: quis putas puer iſte erit. & de Chriſto/cū cōſummati eſſent dies P.c.ii.
F octo ut circūcideret̄ puer. Immo & Ioānes euāgeliſta eū/qui eodē inſtāti natus eſt/puerū uo/ Io.xvi.
cat dicens: cū aūt peperit puerū. ¶ Poſſet etiā & hūc ſenſum habere ꝓphetia: ꝙ hic Ioannes in
Textus. ætate adhuc puerili ꝓphetæ nomē haberet: quia iam in pueritia deſertum ingreſſus in ſui ad/
mirationē uniuerſam Iudæam: finitimaſq; traxit regiones. ¶ Quod uero ſubucit̄: Præibis eñ Mat.xi.
ante faciē domini parare uias eius; hoc exprimit/quod ꝓxime diximus: icirco. ſ. hūc ꝓphetā
uocandū ꝙ parare Chriſto uiā ꝑueniſſet: qua rōne ab ipſo Chriſto angelus quoq; ex ꝓphetæ
G uerbo eſt nūcupat⁹/quaſi a deo ꝑmiſſus/dū dixit: hic eſt eñ de quo ſcriptū eſt: ecce ego mitto
Excellentia Ioannis. angelū meū ante faciē tuā: qui præparabit uiā tuā ante te. Hūc inſuper in Heliæ ſpiritu uēturū
angelus in ſuperioribus prædixerat. Quis igit̄ huic conferri poterit mortaliū: quē & angelū
Moraliter. & præcurſorē: & ꝓphetæ maximi ſpiritu præuentū: & pluſq̄ ꝓphetā: & inter natos mulierum
H maiorē: deus ipſe teſtat⁹ eſt? ¶ Quod in morali ſenſu quid aliud nobis ſignificare pōt. q̄ nihil
Quomodo gratia diui/na officiū in nobis ꝑcurſoris exercet. eſſe inter mortales præſtantius: nihil utilius: nihil diffuſius: nihil deniq; deſiderabilius/diuina
quæ per Ioannē nobis ſignificat̄ gratia. Hæc eñ nō ꝓphetæ tantū uicē obtinet: quia nō Chri/
ſti. i. beatitudinis æternæ aduentū modo prædicit: uerūetiā nobis quotidie ꝑ fidē occulatā oſtē
dit. qui eñ/& in ſeipſo: & in ꝓximis: & in omni deniq; creatura/grām/& miſericordiā diuinā
ꝑ ſingula tempoꝝ momēta nō agnoſcit: nō modo infidelis eſt iudicādus: uerūetiā inſenſatus: AdTi.ii
dicēte Ap̄lo: apparuit gratia dei oībus gētibus. & alibi: Vnicuiq; noſtrū data eſt grā. quā quidē ad Eph.
gratiā Ap̄lus ipſe uitam æternā alio loco appellat: & icirco angelo cōparatur: quia illam ſua iiii.
ineffabili bonitate in corda noſtra deus ipſe tranſmittit/atq; infundit: ꝓpter quod dicebāt Pe/ AdRo/
trus. ſperate in ea/quæ offert̄ nobis grā. Hæc etiā Heliæ ſpiritū icirco habere: q robuſtus dicit ma.vi.
dominator interpretat̄: ꝙ in quē ſeſe eius plenitudo infuderit: hic robuſtus erit: atq; omnium i.Pe.i.
tum cupiditatū: tum dæmonū: tū aduerſitatū tentationūq; dominator: quēadmodū de Stepha
no dicit̄/ꝙ plen⁹ grā/& fortitudine faciebat ſigna & ꝓdigia magna: illiuſq; ſermonib⁹ aduer Actu.vi
ſarii oēs reſiſtere nō ualebāt. & ad Paulū/qui ſtimulū carnis auferri a ſe ꝑcabat̄/reſpōdit de⁹: ii.ad Co
ſufficit tibi grā mea: utpote q̄ ad oēs ſuperandas tētationes abunde præualeret: propterea quē rint xi.
deus ſua gratia cōfouet/hūc robuſtum eſſe iubet. unde ad Ioſue dixit dominus: confortare/& Ioſue.i.
eſto robuſtus. præcurſoris etiam nomen obtinet hæc gratia: quia gloriam niſi illa præuenien
te conſequi nemo pōt. prorſus ut illā ſi excludamus: ad hāc nullus ſperari aditus poſſit. Iuxta Pſalmo
quod per ꝓphetā dicit̄: gratiā/& gloriā dabit dominus. & alibi: cū de multiplici in peccatores lxxxiii.
miſericordia: ac proinde gratia ꝑmiſiſſet: adiecit. Verūtamen ꝓpe timentes eū ſalutare ipſius Pſalmo
ideſt grā ꝑ quā ſaluamur/ut inhabitet gloria in terra noſtra: quæ eſt patria cœleſtis/uel in mē lxxxiiii.
tibus noſtris/qui terra ſum⁹. ¶ Illud quoq; ad litterā nō eſt prætermittendū: ꝙ nō ſimpliciter
ante dn̄m hūc Ioānem uenturū: illiuſq; aduentū præuenturū dicit Zacharias: ſed neq; Chri/
ſtus & cuius teſtimonium attulit Malachias; uerum ante faciem eius, quam ſcilicet in forma
humana

humana pro noſtra aſſumpſit ſalute.de qua in Pſal.dicit᷑:oſtende nobis domine faciem tuam
Pſalmo lxxxix. & ſalui erimus.& alibi.reſpice in faciē Chriſti tui.permulti nāq; imo oēs Chriſtum ꝓuenerūt:
prædixeruntq; ꝓphetæ:ſed nullus ante faciē eius humanā ambulauit: neq; aduenięti in ea uiā
Pſalmo lxxxiii. in cordibus hominū:uerbo ſcilicet & exēplo ꝑparauit.¶ Quod ſane ad moralē quoq; ſenſum
ſic accipi pōt:quibus eñ a deo data eſt gratia: niſi añ faciē eius ambulēt.i.illā cū humilitate re Moraliter. A
cipiant:& foueāt:ita ut datori repetēti cū fœnore etiā reddere poſſint: gloria nulla debet᷑: ſed
ignominia potius/& gehēna.quēadmodū ex parabola Saluatoris de patrefamilias/qui talēta Gratia diui/
Matth. xxv. dedit/admonemur.Propterea dicebat Aplus:hortamur uos ne in uanū gratiā dei recipiatis.& na non ope/
ii.Co.vi alibi:cōtēplātes ne quis deſit gratiæ dei.Cum eñ gratiā a deſidioſo deus aufert: ceu drachmā rat᷑ niſi cum
a ſeruo paterfamilias:faciē ſuā ab eo auertit.qđ metuēs pſalmiſta clamabat:nō auertas faciem humilitate
Ad He/ tuā a me.tūc eñ cōturbari illū neceſſe eſt:ſicuti alio loco dicit᷑:auertiſti faciē tuā a me/ & fact⁹ recipiatur.
bre.xii. ſum cōturbatus.i.a priore ſtatu gratiæ deturbatus. præcurſore igit᷑ carēs gloria:ad eos/qui a
Pſalmo xxvi. ſe talē uiæ ducem repulere/peruenire/nequaq̄ pōt.¶ Cæterū quæ/qualeſue ſunt:hui⁹ dñi uiæ
quoue modo præparari illas a præcurſore oporteat: inquiram⁹. Primū quippe nobis inſinuat B
Pſalmo xxix. ꝓpheta dicēs:uniuerſæ uiæ domini miſericordia/& ueritas.quæ ſane aut ad eas/quib⁹ ad nos Quæ ſunt
uenit de⁹:aut ad eas quib⁹ad eum ꝑuenire nos oportet/referri equæ pñt: & ſiquidē ad noſtras uiæ domini.
Pſalmo xxiiii. referamus.harū altera:miſericordia ſcilicet/ad ꝓximū adhibenda eſt/dicēte Saluatore:qui ne
ceſſitatē patienti fecit miſericordiā:illū uere eſſe ꝓximū. Veritas uero ad noſtram referri iuſti
Infra.x. tiā debet.de qua Ezechias ad deū loquens dicebat:memēto quomodo ambulauerim corā te in
iiii.Re. xx. ueritate.Cui ſane expoſitioni conſonat: qđ de ſanctitate/& iuſtitia paulo ante diximus: & in
hoc ſenſu accipit᷑:quod per ſapientē dicit᷑:miſericordia/& ueritas te nō deſerāt.& alibi:miſeri
Prouer. iii. cordia & ueritas ꝑparāt bona.& rurſus:miſericordia/& ueritas ꝓcedēt faciē tuā.Sin aūt de his
loquamur:quib⁹ ad nos ꝑuenit deus:harū prima eſt/quia peccata noſtra delent᷑:& qua ꝓmiſſa
Prouer. xiiii. nobis bona ꝓſtant᷑/altera:de quibus ſapiētia loquit᷑ dū dicit:miſericordia/& ueritas dñi cuſto/
Pſalmo lxxxviii dit gregem.& de his etiā loquitur Pſalmiſta: dū dicit:Miſericordia & ueritas obuiauerūt ſibi.
¶ Has aūt uias quo pacto parare præcurſor hic uenit:ex his/quæ de Ioānis ꝓdicatione euāge/ C
liſtæ oēs teſtificātur/ꝓſpicere licet.miſericordiā quidē/quā debemus ꝓximis/exhibere docuit Quomodo
puer.xx dum dixit: qui habet duas tunicas:unā det nō habenti:& qui habet eſcas/ſimiliter faciat:& ne ſunt parādę.
Pſalmo lxxxiiii. minē concutiatis:neq; calūniā faciatis.ueritatē uero/qua in nobiſipſis uti debemus/dum dicit:
facite fructus dignos pœnitētiæ.tunc eñ ueritas in nobis eſt:cū peccatores nos eſſe cognoſcē
Matt. & Luc. iii. tes/ad pœnitētiæ cōfugimus remedium Saluatore/ſicuti econtra nulla in nobis eſt ueritas:cū
ſine peccato nos eſſe exiſtimantes/de uitæ innocentia falſo/atq; impudēter gloriamur: ueluti
Marc & Ioan.i. pharifæus ille:q ut ſe iuſtū oſtēderet:nō modo publicanum:ſed & cæteros dānabat paſſim oēs.
de diuina aūt erga nos miſericordia ſimul & ueritate nos admonet: dū dicit: gratia & ueritas
Infra xvii. p Ieſum Chriſtū facta eſt. Itē & dū dixit:ueniet poſt me fortior/q uos baptizabit i ſpiritu ſan/
cto:& mundabit aream ſuam:congregabitq; triticum in horrea:paleas autem comburet igni.
hic enim/& per pœnitentiam peccatorum remiſſio promittit᷑:ecce miſericordia:& nihilomi/
nus iudicii tam in bonos q̄ in malos/ueritas oſtenditur.¶ Quæ ſane omnia ad moralem ſen/ Moraliter. D
ſum pertracta hanc ſignificationem habent: gratiam/ſcilicet diuinam/quæ Ioannis nomine
exprimitur/primum ad proximi dilectionem pietatiſq; opera dehinc ad uitæ munditiam atq; Progreſſus
innocentiam:deiq; perfectam dilectionem pœnitentium animos preparare: ac tunc demum diuinæ gra/
per amplioris gratiæ largitatem delictorum noſtrorum culpa deleta: pœnaq; remiſſa: gloriā tiæ in pœni/
nobis deum tribuere immortalem.nam etſi ſola pœnitentia delicti culpam abſtergat: pœnāq; nitente.
deleat ſempiternam:multis tamen ad temporalis pœnæ expiationem indiget pietatis operi/
bus:multaq; ad eum humiliatione:quemadmodum ſuperius dum de ſatiſfactione ſermonem
fecimus:a nobis eſt expreſſum.¶ Nec mirum cuiq̄ uideatur:ꝙ in pœnitentis iuſtificatione mi/
ſericordia prius ad proximum ſit expreſſa:q̄ ad eum/& ſeipſum ueritas.cum primum ſit cha/
ritatis præceptū/ deum ex toto corde diligere:ac dehinc proximū: nō plus ſeipſo:ſed ueluti ſe
ipſum:quod quidem ordinem quendam exprimere uidetur:ut nos primum dehinc proximos
diligamus. Hæc enim licet ordinem in ſe habeant rationis: & ante omnia diligendum eſſe
i.Io. iiii. deum abſolute ſit concedendum:id tamen perfecte/atq; uti oportet/præſtari haud quaq̄ po/
AdRo. teſt/niſi proximum prius/propter deum ipſum ex corde diligamus:dicente Apoſtolo:qui eñ
xiii.c. proximum quem uidet/non diligit: quomodo diliget deum/quem non uidet?Propterea dice
Ad Ga/ cebat Paulus:qui diligit proximum: legem impleuit. Et alio loco:omnis enim lex in uno ſer/
la.v. mone impletur: diliges proximum tuum ſicut teipſum. hoc etenim ſicuti neq; meritoriū opus
i.Io. iiii. aliquod non niſi diuina nos præueniente gratia facere poſſumus.Propterea dicit Apls: omnis

qui diligit ex deo natus eſt:& cognoſcit deum: qui nõ diligit:non nouit deũ:qm̃ deus charitas
eſt.quã niſi illũ diligamus/conſequi nequaq̃ ſperamus: dicente Ap̃lo:ſi quis diligit deum: hic
cognitus eſt ab eo:& Chriſtus ipſe dicebat:ſi quis diligit me:ſermonẽ meũ ſeruabit/ & pater i. ad Co
meus diliget eũ:& ad eũ ueniemus.Hic igit̃ ex p̃miſſis dilectionis ordo notat̃:prima ſcilicet ut riu .viii.
E ea ſit:qua in nos deus p electionẽ/creationẽ/atq; uocationẽ amoris ſigna oſtendit: de qua dice Io.xiiii.
Ordo chari/ bat Ioãnes:nos igit̃ diligam⁹ deũ.qa ipſe prior dilexit nos.Ex hac aũt ad ei⁹ amorẽ trahimur:
tatis. dum imenſa illius beneficia mẽte concipiẽtes gratitudinẽ aliquã rependere cupimus:cũq; pro
ximi dilectionẽ ab eo nobis uti p̃cipuũ ſalutis p̃ceptũ demãdatũ eſſe intelligimus:illã dei ipſius
intuitu cõplectimur: qua in nobis p animi affectũ/officiorũq; exhibitionẽ ad iuſtã mẽſurã ra/
dicata:diuina ob id ip̃m nos illuſtrante gratia:& religionis obſeruatio:& uitæ innocẽtia:ſic in
nobis adauget̃:ut ad perfectionis gradũ per gratiã in hac peregrinatione: & p gloriã in patria
F peruenire ualeamus.¶ Quæ aũt ſupra copioſius de uiis quas præcurſor parare uenerat a no/
bis dicta ſunt ſequẽti uerſu Zacharias paruo uerboꝝ cõplexus eſt cõpendio/ dicẽs:Ad dandã
Textus. ſcientiã ſalutis plebi eius in remiſſionẽ peccatoꝝ eoꝝ. Hæ eñ/quas prædixim⁹/ueræ ſunt ſa
lutis uiæ.per quas nõ modo peccatoꝝ obtinemus remiſſionẽ:uerũ ad gloriã pergimus ſempi
ternã.de quibus p ꝓphetã dicit̃:notas mihi feciſti uias uitæ.Neq; ſenſu caret:qd̃ dicit dandam Pſal. xv
nõ docẽdã:hoc eñ & hi faciũt:quoꝝ opera uitãda Chriſtus admonuit:de quibus alibi dicit:uæ
uobis qui tuliſtis clauẽ ſciẽtiæ/& ipſi nõ introiſtis.Dare aũt hi uere dicendi ſunt:qui eadẽ & do Mat.xiii
cẽt:& faciũt.de quib⁹ p ꝓphetã dicit dñs:dabo uobis paſtores ſcd̃m cor meũ: & paſcẽt uos ſciẽ Luc.xi.
tia/& doctrina. Iuxta qd̃ ſaluator dicebat:mãdatũ do uobis ut diligatis inuicẽ ſicut dilexi uos. Hie.iii.
Et hæc quidẽ/q̃ parit ſalutẽ/illa eſt:quã ſapiẽtia dicit:ſcientiã ſanctoꝝ:nõ illa qua in ſuperbiã Io.xiii.
Quæ ſit ue/ ſe extollũt hoies:q̃ ſcilicet eſt a charitate ſeiuncta:de qua etiã dicit̃:qui addit ſcientiã/addit do Sap.x.
ra ſcientia. lorẽ.ꝓpterea dicebat Ap̃lus:& ſi habuerim oẽm ſciẽtiã:charitatẽ aũt nõ habuerim:nihil ſum. i. ad Co
¶ Poſſunt aũt/& ſuperiora uerba nõ ad precurſorẽ:ſed ad ſaluatorẽ ip̃m hoc modo referri: ut rin. viii.
ſit ſenſus:præibis ante faciẽ dñi parare uias eius:ad dandã ſcientiã ſalutis ſcilicet/p eũdẽ ſalua Eccli.i.
torẽ plebi eius:q̃ per p̃dicationẽ tuã/& baptiſmũ fuerit præparata:quẽadmodũ in primo hui⁹ i. ad Co
capitis tractatu expoſuimus, de illo angelũ Zachariæ p̃dixiſſe ꝙ ſcilicet præiret in ſpiritu/& rin. xiiii.
uirtute Heliæ parare domino plebem perfectam.non eñ ſe gratiã ſalutis daturũ Iohãnes pro Eccliaſti
fitet̃:ſed a Chriſto eſſe accipiendã:quo in ſenſu uerbũ illud dandã exponi aliter põt:ipſe enim ci.xvii.
deus eſt qui dat oẽm ſciẽtiã. Propterea dicit ſapiẽs:creauit deus in hoie ſciẽtiã. Et Ap̃lus.Si qs Iaco.i.
aũt indiget ſapientia poſtulet a deo:qui dat omnib⁹ affluẽter. & Sapiẽs:ſenſum tuũ quis nouit Sap.ix.
niſi tu dederis ſapientiã?Iuxta qd̃ per ꝓphetã dicit̃:deus ſciẽtiarũ dñs eſt.Sed & in p̃cedẽti ſen i.Re.ii.
ſu uerbũ hoc accipi põt.cũ Chriſtus ipſe carnẽ aſſumẽs nos nõ doctrina tãtũ: ſed exẽplo quoq;
uiam ſalutis præ cæteris oibus/ut paulo ante diximus/& docuit/& oſtẽdit.Propterea dicebat
qui mihi miniſtrat:me ſequat̃.& de Chriſto dicit ꝓpheta:notas mihi feciſti uias uitæ:cui ſentẽ Io.xii.
tiæ ſequẽtia cãtici uerba optime cõſentiũt,dũ dicit:per uiſcera miſericordiæ dei noſtri in quib⁹ Pſal. xv
Textus. uiſitauit nos oriens ex alto.¶ Ad quoꝝ declarationem prius q̃ deueniam⁹:illud eſt in priorib⁹
uerbis cõſiderãdũ:ꝙ dum ſciẽtiã ſalutis dicit: perfectionẽ aliquã huius diſciplinæ ſignificare
uidetur/& certitudinẽ:nõ eñ niſi de certis eſſe ſciẽtia põt. Vnde dicebat Petrus:nunc ſcio uere
quia miſit dñs angelum ſuũ &c.cũ prius exiſtimaret ſe uiſum uidere:alioqui:qui fallũtur:non Actu.xii
ſcire dici poſſunt:ſed æſtimare ſe ſcire.Et de his loquẽs Ap̃lus dicit: qui aũt ſe æſtimat aliquid i. ad Co
ſcire:nondũ cognoſcit quomodo oportet eũ ſcire. Et cum ex præceptis quælibet ſciẽtia ꝯſtet: rin. viii.
hoc quoq; modo augurãdi ſciam habere dicit̃ augur:& faber ſuæ artis.Sed & philoſophus & Ge.xliiii
rhetor cæteriq; liberalium artiũ ꝓfeſſores.Cum igitur in ſuperiorib⁹ huius cantici uerbis de Sap. xiii
ſalute ſemel/atq; iterũ/fecerit mentionẽ:cur nunc/& tertio turſus de illa ſub alio uerboꝝ te/
Tribus gra/ nore loquit̃.niſi ut oſtẽdat.tribus gradib⁹ illam nobis a deo tribuẽdã?primo ſcilicet p præue
dibus ad ſciẽ niẽtẽ in nobis ſuæ miſeratiõis gratiã: de q̃ prio loquit̃/dum dixit:& erexit cornu ſalutis i no/
tiam ſalutis bis hoc ẽ eñ ut ibi dixim⁹ cornu ſalutis erigere.Secũdo.ſ.p gratiã coadiuuãtẽ dũ dicit̃:ſalutẽ
peruenitur. ex iimicis nr̃is.cũ eñ ab inimicis & æmulis nr̃is pſecutionẽ patimur:auxiliãte gr̃a indigemus.
ꝓpterea ꝓpheta in hac tribulatiõe poſit⁹ dicebat:leuaui oclos meos i mõtes/unde ueniat auxi
lium mihi.& illis præcipue ſeſe aſtitricem præbet:qui in tribulatione uerſantur.dicente pro/
phæta:prope eſt dominus his qui tribulato ſunt corde. Tertio uero per gratiam perficientem pſal.cxx
poſt ſuperatas ſcilicet tentationes: & hæc eſt uere ſcientia ſalutis/quæ iam certis præceptis in Pſalmo
artem reducta nos ad ueritatem inducit diuinorum præceptorum: quorum obſeruatio parit cxliii.
G ſalutem: dicente Saluatore: ſi uis ad uitam ingredi: ſerua mandata. ¶ Cæterum ne humana Mat.xix
ſcientia ſalus quæri poſſe crederetur: diuina miſericordia opus eſſe oſtendit: dum dicit: per
uiſcera

uiſcera miſericordiæ dei noſtri.Cũ eñ omnia fecerimus:tunc ſeruos inutiles nos iudicare de/ Textus.
Lu.xvii. bemus:quia non ſunt cõdignæ paſſiones noſtræ ad promerendã gratiam quæ reuelabit̃ in no
Ad Ro. bis Et ne cõmuni/leuiq; miſericordia dei opus ſalutis noſtræ perfectum eſſe arbitaremur:per
viii. uiſcera adiecit:quod interiorẽ affectum cordis exprimit:ſicuti in his Apoſtoli uerbis: Induite
Ad Co/ uos ſicuti electi dei uiſcera:miſericordiæ.& alibi:ſi qua ſunt uiſcera miſerationis. Hanc enim
loſ.iii. miſericordiæ ꝓfunditatẽ/atq; imenſitatẽ tũc nobis de⁹ oſtẽdit:cũ noſtrã humanitatẽ aſſumẽs:
Ad Phi noſtraꝝ etiã particeps fieri uoluit paſſionũ.ſicut dicit Apl's:magnum eſt pietatis ſacramentũ
lip.ii. quod manifeſtauit in carne.& hæc eſt uera ſalutis ſciẽtia: de qua paulo ante diximus. credere
i. ad Ti. ſcilicet dei filiũ ꝓ noſtra ſalute incarnatũ:nos doctrina:exẽplo:uirtutibuſq; infinitis uiſitaſſe:
iii. de qua Paul⁹ dicebat:nõ me iudicate aliquid ſcire inter uos niſi Chriſtũ Ieſum & hũc crucifixũ
i. ad Co ¶ Et quod ſubiicit̃ oriẽs ex alto:iccirco dicit: quia cũ ſit lux/& ſplẽdor patris/ uelut ſol oriens A
rinth.i. terræ/ſe i uirginali utero ꝑ incarnationẽ infudit.uniuerſumq; orbẽ ſuæ diuinitat̃ radiis illuia Textus.
Io.viii. uit:queãdmodũ ipſe dicebat:ego ſum lux mũdi. & alibi: quia lux uenit in mũdũ.De hoc etiam
Io.iii. Zacha.loquit̃:ecce uir oriens nomẽ eius.ex alto aũt oriri dicit̃: qui de patris ſinu ꝓcedẽs licet
Zacha. ex muliere tẽporaliter generari naſciq; dignatus ſit:æternæ tñ generationis naturã/eſſentiã/
vi. gloriãq; retinuit.dicẽte Euãgeliſta:uidimus gloriã eius gloriã quaſi unigeniti a patre.propter
Ioan.i. quod dicebat Apoſtolus:qui cum in forma dei eſſet.nõ rapinã arbitrat⁹ eſt eſſe ſe æqualẽ deo.
Ad Phi & alio loco dicit:quod aũt aſcendit quid eſt:niſi quia & deſcẽdit primũ in inferiores partes ter
lip.ii. ræ.¶ Et hic ſane ſplendor oriens/qui ſol quoq; iuſtitiæ nuncupatur/uenit illuminare.i. lumẽ B
ad Eph.i afferre his/qui in tenebris erant.i.in caligine peccati.de quib⁹ Apoſtolus dicit:eratis eñ aliqñ
Ioan.iii. tenebre:& Saluator ipſe.dilexerũt/inquit/hoĩes tenebras magis q̃ lucẽ, Vel in tenebris.i. in Textus.
Ad E/ hoc mundo/qui plenus eſt erroribus/& peccatis.de quibus tenebris loquit̃ Apl'us dicens:prin
phe.vi. ceps tenebrarum harũ.& hi quoq; in umbra mortis ſedent:quia ex peccato mors illis iminet
ꝑs.xliii. ſempiterna:dicẽte ꝓpheta:cooperuit nos umbra mortis.& alibi:poſuit eñ me in lacu inferio
Ioan.i. ri/& in tenebris/& in umbra mortis.Hos igit̃ / qui excæcati tenebris ignorãtiæ in umbra mor
Eſa.ix. tis ambulabant/illuminare uenit uera lux illa:quæ in tenebris lucens illuminat omnẽ hominẽ
Mat.xv. uenientẽ in hunc mũdũ & de qua dicit Eſa ambulãtibus in medio umbræ mortis lux orta eſt
Pſalmo eis.¶ Qua luce recepta atq; præueniẽte nõ in foueã cadimus:ſicuti cæci/qui a cæcis ducũtur: C
cxxiiii. neq; per abrupta/aut ſaxoſa/uel lutoſa aberramus:ſed per rectã/planã/mundã/ſtratãq;/& ſe
Pſalmo cutam uiã/quã clara luce cernimus/pedes figentes ad patriã illã peruenimus: ubi quies/gau/
lxxv. diũ/exaltatio/lætitia/& deniq; felicitas eſt ſempiterna. Quæ omnia pacis noĩe cõplectuntur.
ad Ep.ii. Propꝰea hãc ſolã ſup Iſrl'.i.electos ꝓpheta his uerbis poſtulabat: pax ſup Iſrl': & alibi de illa
i.ad the. dicit̃:& factus eſt in pace locus eius.nã deus ipſe/teſte Apoſtolo:pax eſt electoꝝ:& frequenter
iii.&.ii. ab Apoſtolo noĩatur deus pacis.neq; eñ impii illam habere poſſunt:dicẽte ꝓpheta:nõ eſt pax
ad eoſdẽ impiis.& alibi de illis dicit̃:uiã pacis nõ cognouerũt. ¶ Hæc ad litteralẽ cãtici hui⁹ intelligẽtiã
iii. abunde ſint dicta. Ad moralẽ aũt iuxta noſtrã expoſitionẽ præter ea/quæ ſuperius in diſcur/ Moraliter.
Pſal.xiii ſu annotauimus/illud ad hanc ultimã particulã/quæ de præcurſore loquit̃ animaduertendũ D
&ad Ro uidet̃:hũc Ioannẽ præcurſorẽ.i.gratiã diuinã:ut nos ad Ieſum.i.ſaluatorem deducere ualeat: Quo ordine
ma.v. traditũ a ꝓpheta ordinẽ ſeruare.quẽ Zachariã.i.mentẽ humanã/cui talis datus eſt filius/præ gratia diui/
uidere/prænunciareq; cõuenit.niſi enim ſuſceptum filium pii parentes aluiſſent:& in timore na eſt ſuſci/
domini educantes inſtruxiſſent:naturali uirtute ad eam/quam angelus prædixerat/perfectio pienda & fo/
nem peruenire uix potuiſſet:ita quoq; mortales quiq;:niſi inſpiratã a deo gratiã cum gaudio uenda:
recipient:& eum auiditate foueant: atq;/ut incremẽtũ:accipiat ſtudeãt/& affectẽt:illã cõfeſtim
Ad heb. amittunt ab eiſq; penitus euaneſcit: & a prauis cogitationibus ſuffocatur.Propterea dicebat
xii. Apoſtolus:contemplantes ne quis deſit gratiæ dei:ne qua radix amaritudinis ſurſum germi/ E
nans impediat. Itaq; ab initio ſtatim cum pullulare cœperit:adiuuanda eſt.& ad maiora cũ dei
adiutorio præparanda/inſtituenda/atq; deſtinanda: impoſitoq; illi eo/quo prædiximus/mo/
do nomine/ubi cognatos/uicinos/& omnes montana habitantes/admirari: maioraq; præſa/
gire cognoſcimus:nos quoq; in illorum ædificationem/cum gratiarum actione/multa de illa
ii. ad Co promittere:multaq; ſpem cæteris præbere debemus:Apoſtolum imitantes ad Corin.ſcriben/
rint.ii.& tem:qui dicebat:deo autem gratias qui triumphat nos in Chriſto/& odorem iuſtitiæ ſuæ ma
iii. nifeſtat per nos in omni loco.& infra:fiduciam autem habemus per Chriſtum:non q̶ ſufficiẽ/
tes ſimus ex nobis/quaſi ex nobis:ſed ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt:qui & idoneos nos fecit mi/
niſtros.& huius cantici modum ſeruantes deo in primis gratias agere: illũq; benedicere de/
bemus:dehinc q̃ta poſſumus uerborum efficacia:eius tum in uniuerſos homines:tum in Chri
ſtianos:tum in gentem.patriamq; noſtram;demum in familiam:& poſtremo in noſipſos com

memorate:& deniq; omnia ad noſtram ꝓximorūq; ſalutem referre: uiāq; qua cōparanda ſit/
ex dei ſacrarūq; litterarum teſtimonio oſtēdere:& ad extremū gratiā/q̄ nobis data eſt/docēdi
atq; ædificandi:cum hac moderatione ꝓfiteri:ut nos primū dei nūcios/& miniſtros fateamur:
& gratiæ illius/ſalutiſq; prænūciatores:noſtrāq; ſcientiā nō aliā eſſe:q̄ ut diuinā manifeſtantes
miſericordiā:per hāc unā homines/ſi lumen illius in ſe recipere/& ſouere cū deſiderio uelint
F doceamus ſaluari poſſe. ¶ Hoc aūt maiore cū moderatione: qui perfectionis gradum nedum
Perfectiores attigiſſe ſibi conſcii ſunt:facere debent:q̄ qui ſine cōtrouerſia eo ꝑuenere. Propterea tāetſi
apertius diui Maria multa de ſe in cantico ſuo urgente ſpiritu: & cognata ſtimulante/cum humilitate faſſa
nam i ſe gra ſit:quēadmodū in illius cantici explanatione a nobis abunde eſt oſtēſum: hic tñ Zacharias de
tiam manife ſeipſo nihil particulatim dixiſſe dep̄rahendit. Sed uelut cōmunis beneficii particeps ſuo/cæ/
ſtare cōuenit terorūq; nomine cū gratiarū actione/quas potuit/deo retulit laudes: de puero tantū ſuo.i. de
q̄ ꝓficientes. collata illi gratia/quā aſtantes & cognoſcūt/& admirant:q̄tum ꝓximis: ſi illius effici cōſortes
uelint:ſit ꝓfutura:pauca ꝓponit. In deiq; miſericordia reponit omnia. ¶ De hoc autem puero
quid euāgeliſta dicat:iam uideamus: Puer aūt creſcebat/& cōfortabat ſpiritu: per quod illius
Textus. non modo coporis:ſed & mentis incremēta:tametſi nō ſigillatim:generatim tamen ad litterā
exprimūtur. ¶ Ad moralem aūt ſenſum id quod iam ſæpe a nobis repetitū meminimus: bene
ſcilicet radicatam in fideli anima diuinam gratiā cū ætate.i. perſeuerantia:& bonorum operū
aſſiduitate indeſinenter adaugeri:atq; multiplicari. dicente Apoſtolo: qui autē adminiſtrat ſe ii.ad Co
men ſeminanti:& panem ad manducandū præſtabit:& multiplicabit ſemen ueſtrū/& augebit rint.ix.
incrementa frugū iuſtitiæ ueſtræ:cū quo eñ deus moratur: ille uere cōfortatus dici poteſt: cū Prouer.
dicat ſapientia:deo ſecum morante cōfortatus ait. Et ꝓpterea rurſus Apoſtolus ad Coloſſen/ xxx.
G ſes ſcribēs dicebat:ut ambuletis digne per omnia placētes in omni opere bono fructificātes/ Ad Co/
Textus. & creſcentes in ſcientia dei in omni uirtute confortati & quæ ſequuntur. ¶ Poſtremo uero loſſen.i.
ſequitur:& erat in deſertis uſq; ad diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael. Quod cum ad litterā planā
Moralis ſen habeat intelligētiā: ad ſenſum noſtrum hoc/quod etiā alio notauim' loco/ nobis dat documē
ſus. tum: ut qui doctrinæ prophetiæ:aut magiſterii: prædicationiſue gratiā pullulare in ſe cogno
ſcunt:non illico ſeſe cæteris duces exhibeāt:& doctores:ſed poſteaq̄ & corporis uiribus per ab
ſtinentiā:charitatiſq; opera: & ſpiritus per ſcientiā/& contēplationē: ad id munus obeundum
ſe ſenſerint roboratos. Interea uero in eremo cōtēplationis: & ſolitudine ſtudioꝝ cōmorātes
non ſolum maloꝝ hominū cōſortia:uerū etiā ꝓpriarū cupidiatū concupiſcentias a ſe arcere/ Mat.iiii.
longeq; repellere debēt. Hoc eſt enim illud deſertū/ in quo per dies.xl. Chriſtus prius q̄ præ/ & Marci
dicare inciperet:manſiſſe perhibet. & de quo dicit Eſaias: ponet deſertū/quaſi delitias. & ſoli & Luc.i.
H citudinē eius/quaſi ortum domini Sed neq;/quibus plenitudo doctrinæ/uel gratiæ ad mēſu/ Eſa.li.
Omnia in tē ram data eſt/omnib' paſſim locis/atq; tēporibus/ſed accōmodatis dūtaxat exponere debent: Eccliaſt.
pore oppor/ ne eoꝝ doctrina atq; auctoritas ipſa aſſiduitate uileſcat. Propterea dicit ſapiēs:omnia in tēpo xxxix.
tuno ſunt fa re ſuo cōprobabūtur:& rurſus:i medio inſenſatoꝝ ſerua uerbū tēpori.& iterū:ex ore fatui re Ibidem
ciēda. proba parabolā:nō eñ illā dicit in tēpore ſuo.& alius item ꝓpheta prædicens in tempore ſuo xxvii.
tacebit.quia malum eſt tēpus.& iccirco iuſtū arbori ꝓpheta cōparauit.quæ fructū ſuū reddit tē Ibi.xx.
poribus ſuis. Idq; ſi quis accuratius intelligere cupiat: uniuerſam inſpiciat Chriſti Saluatoris Amos.l.
noſtri uitam:quæ/uelut exemplar nobis imitanda tradit:cum ipſe dicat:exēplū eñ dedi uobis Pſal.i.
ut quēadmodū ego feci:ita & uos faciatis. nam etſi nullo unq̄ tēpore a pio opere ceſſaſſe legat: Io.xiii.
& ꝓpterea nullus omnino mortaliū illū ex toto ualeat imitari:nō omni tñ tempore docebat:
aut prædicabat: ſed cōuiuiis intererat.& curādis morbis nōnunq̄ uacabat:& contēplationi fre
quenter. Eius aūt actiones ꝓ noſtra fragilitate ſic imitari poſſe idem ipſe tribuat:ut eius cohæ
redes effici mereamur: Cuius imperium ſine fine permanet in ſecula ſeculoꝝ. AMEN.

¶ Finis quarti & ultimi tractatus in primum caput
euangelii Lucæ ſcd̄m ſenſum moralem.

LEO PAPA X. VENERABILI FRATRI CLAVDIO EPISCOPO MASSILIENSI.

VENERABILIS Frater ſalutem· & Apoſtolicam benedictionē. Vidimus plibenter expoſitionē tuam/ſup ſacri/diui Lucæ Euangelii capite primo: Eaq; nobis grata admodū fuit Nā uti in cæteris rebus:ita etiam in hac recte ſentis. Horttamur itaq; fraternitatem tuam/ut tā laudabile opus perficias. Cupimus ſane ipſum cōfectū uidere. Quod ſi peregeris/erit id nobis apprime gratū. Datū Florentiæ ſub annulo piſcatoris die ultima Decembris. M.D.XV. Pontificatus noſtri Anno Tertio.

P.Bembus.

CLAVDIVS SEISELLVS SABAVDIEN. MASSILIENSIS EPISCOPVS SANCTISS. PAPAE LEONI .X. FELICITATEM.

COMPERTVM hebemus beatiſſime Pater: amicoꝝ exhortatiōes: ſed & multo magis dominorum principumq; iuſſa/ hominum ingenia plurimum excitare. Ita ut/quæ ſupra uires/atq; factu impoſſibilia exiſtimabant pleriq;/ urgētibus principum mandatis/aut amicorum ſuaſionib⁹ maiore animo ſint aggreſſi: q̄ ſperarent ea ex ſentētia perfici poſſe. E quibus nonnulli/ minus fortaſſis de ſuis uiribus cōfiſi/ac re ipſa pſtare poſſent: egregia in om̄i diſciplinarum genere opera edidere: quæ & poſteritati fructum maximū: ſibi autem ipſis perpetuam gloriā peperere: Neq; deſunt inter ſanctosquoq; Eccleſiæ catholicæ doctores huius ſententiæ teſtes locupletiſſimi. Si qui uero expectatione minus egregium opus fecerunt: non ideo tamen repræhendēdi ueniunt qui iubenti domino/aut rogitanti amico/pro facultatis ſuæ modo ſunt obſecuti. Nam quæ domini arbitrio/fructuum ubertate nequaq̄ reſpondet arbor: Si tamen non ſterileſcit: exceditq; ſumptū culturæ/frugis prouentus: Nō eſt/ut iudico/contemnēda multoq; minus excidenda Quum itaq; priores tractatus/quos in primum Lucæ Euangeliſtæ caput/ad mei ipſius uoluptatē, & oblectationem aliquam ocii mei/magis q̄ ad aliorum eruditionem compoſueram a tua ſanctitate probatos uideam: Et inſuper ad proſecutionem in reliquos me horteris Sanctiſſime Præſul/& princeps omni laude/ac gloria digniſſime: Quis me deinceps temeritatis arguat/aut arrogātiæ? Et illud poeticum mihi obiiciat: q; Aſin⁹ ad lyram acceſſerim? ſi in ſacris ſcripturis exponēdis te ſummo Chriſtianorum pontifice: & proinde diuinorum eloquioꝝ interprete/iudice/ac defenſore præcipuo/ſuadente: Immo etiam ſtimulāte: quæ mihi ardua/nimiſq; ſublimia ſemp iudicaui/diſcutienda tamē & tractāda præſumpſi. Enimuero quod a te probari intelligam/facile ferā reliquos improbare. Præſertim cum mihi ſim conſcius contra catholicam ueritatem/aut inflatiore ſpiritu/hiſce tractatibus nihil penitus inſeruiſſe. Verum ſi quid ignorantia theologicæ/aut philoſophicæ ſpeculatiōis/a me uel ſcriptum eſt uel omiſſum: quod reprehenſione dignum tua Sanctitas exiſtimarit: illud primum/ut pro tua ſumma/conſumataq; ſapientia/ac doctrina/& ſuprema inſuper auctoritate/caſtiges: uel ex toto reiicias/oro/& obteſtor. Ea enim mente hos tractatus/quos in Secundum & Tertium caput eiuſdē Euangeliſtæ/tuis litteris ſuſceptis cōfeci/prius q̄ edant̄ ad te direxi. Sin fortaſſe hi/quemadmodum & priores/digni uideantur. qui in lucē prodeant: auctoritate id fiet tua. Neq; enim hoc ordine/atq; ſtilo in reliquum Euāgeliorum uolumen proſequi animus unq̄ fuit: Sed ex his tribus capitibus ea excerpere/quæ ad triplicem uiatoris ſtatum/ex eis elici probabiliter poſſe uiderentur. Quæ enim poſteriora ſunt: tota ad Saluatoris uitam/doctrinam/ſigna & myſteria noſtræ ſalutis pertinent: in quibus perfectionis ſtatus abūde depræhenditur: qui ſpecialem & eum quidem copioſum/ac maioris longe/tum laboris/tum ocii/tum uero doctrinæ/tractatū expoſcerent. Quem ſi ſpirabit deus/& ſicienti terræ imbrem infundere/tempuſq; & ocium præbere dignabit̄: aggredi poſthac nō uerebor: ubi præſertim hos quoq; poſteriores æque ac p̄ores/tuæ ſanctitati acceptos eē intelligam. Quos haud immerito tuo nomini dicādos cenſui: Quippe quo auctore/ac ſuaſore ſint confecti. Eos igitur Leo fortiſſime/ac Pontifex ſanctiſſime: ea uultus/mentis/ac oris alacritate: qua pleraq; alia noſtra/tum uerba/tū ſcripta ſoles: ut ſuſcipias ſupplex oro/& obteſtor. Atq; in primis/uti ne in his/ſicuti neq; in prioribus/multam ſapientiam/& eruditionem/aut ſermonis facundiam: ſed ſinceram fidelis/& obſequētiſſimi ſerui mentem/deuotionemq; requiras. Maſſiliæ pridie kalendas Februarii. M.D.XVI.

Hieronimus Rachi⁹ordinis ꝑdicantiũ/ſacræq; ſapiẽtiæ profeſſor/Lõbardiæ ſuperioris prior prouincialis: & philoſophiæ in Taurineñ. gymnaſio lector: Reuerẽdo pr̃i Claudio Seiſſellio Maſſilieñ. prius Ep̃o: modo Taurinenſi Archiepiſcopo digniſſimo ac doctiſſimo fœlicitatẽ.

SPECTATVS interdiu ꝑſul eminẽtiſſime litteraꝶ ſtudia: & utraq; phyſicæ/& ultranaturalis diſci
plinæ uolutãs monumẽta: defleui nõ ſiccis oculis ꝓcipitẽ bonæ eruditionis lapſum. Quo nõ inſo/
lentem ruinã fecit noſtra hu⁹ tempeſtatis ætas dãnoſa. Quæ ſeu cæli ꝑteruiẽtis impio: ſeu dege/
nerãtis hoĩum ſexus proteruia/eo miſeriæ prolapſa eſt: ut quiſpiã uix mortaliũ ſit/qui ſuæ ipſi⁹
animæ memoriã gerat: aut immortalitatẽ ſatis pẽdat. Hinc tam nepharia belloꝶ ſtratagẽmata/uerſuta con
ſilioꝶ cõmenta/& ſuæ factionis qbuſcũq; ceruices inconſideratæ: hinc urbium calamitoſa pernicies: Et (qđ
longe ſcelestius) optimarũ ſcientiarũ ꝑpemodũ ſqualor fœdiſſimus. Nam dum ſuã qſq; ſiticuloſus expleat
orexim: dũ ſuos mẽte turgida cõcept⁹ pariat: dũ caconemeſim diſſatiet: nullo diſcrimine uirt⁹/& dolus in ar
mis habent: Nullo inter ſciolos & eruditos poſito interſtitio/paſſim de l̃ris aſſerere: uulgo de ſciẽtiis decer/
nere (uel dictãte calamo) fas uidet. Quo fit: ut gregatim falſa pro ueris/ficta pro geſtis: deniq; ignari ꝑ eru
ditis uenerẽt. Et medius fidius Antiſtes oculatiſſime inter tot ſcriptorũ uolumina: quæ uix iam bibliothecis
capiunt: paucis exẽptis (Nunq̃ eñ deſunt q bñ de l̃ris ſentiãt) haud facile inuẽtu ẽ/q ſcopũ ꝑtingãt: q ſtatos
intra lim tes diuerberẽt: quinimo dũ qſq; ſibi cœnodoxã diſquirit: Alius breuitatis inuolucro (quaſi myſte/
ria lucubret) excutientẽ ꝑripit lectorem: Ali⁹ late ſpaciatus in auras/ſtudioſiſſimũ quẽq; faſtidio conſumit.
¶ Tu ꝑſul moderatiſſime/ſol⁹/uel rar⁹/nr̃æ ꝑlapſæ ætati diuinit⁹ cõceſſus es: quẽ nulla cõtagioſi ambit⁹ ra/
bies extollat: nulla fortunæ nouercãtis pollicita ultra/citraue rectũ cõuellãt. Nulla deniq; labes/uſq; ad ue/
getã ſenectutẽ notauerit: Enimuero q̃s unq̃ regũ tã rect⁹ moderator/tã benign⁹/placidus orator/tã grat⁹/circũ
ſpect⁹ cõſiliari⁹/tã ſtudioſus pacis cõpoſitor/tã conſpicuus bonoꝶ moꝶ cultor/& auctor? Hoc iure de te ſpe
ctatiſſime ep̃e fari liber: Q uicqd cõſilii prudẽtia: l̃raꝶ uigilãtia: religiõis ſanctimonia: partũ eſt laudis oib⁹/
in te uno decẽti⁹ eniteſcere. Etenim ſi tuũ ab incunabulis generoſiſſimũ ꝓgreſſũ enarrare toleraret ep̃laſcio
mihi oium uirtutũ cõgeriẽ enarrãdã. Sed ne cõcinnatũ opus tuũ/& emũctiſſimũ/moroſa oꝛone ꝑſignẽ: uix
ea q̃ ſua in te claritudine me/uel idignũ trahũt ad ſcribẽdũ/ꝑguſtauero. Cõmemoratu pulcherrimũ ẽ Maſſi
lieñs Epiſcope: q̃ta iuſtitia: q̃toq; in oẽs æqlibrio ſeruato/gymnaſiũ Ticinẽſe/moderator iuſtiſſime rexeris
firmaueris auxeris: in quo ſtudioꝶ ſeruator: uno oium ſuffragio ꝑdicat⁹ es. Ibi Cæſareã munificẽtiã tuã uul
go exhibuiſti: ꝑcipue in ſtudioſos l̃raꝶ: quos hilarãti ſpe: ornatiſſimis emolumẽtis fouiſti/donaſti: Et (qđ pa
ce dixerim) tũc me ꝑſiliẽtẽ ad publicũ interꝑtãdi mun⁹ euocaſti: ad maiora me ꝓuectur⁹ ſi tuæ uitæ fata miti⁹
idulgerẽt: & meo ĩgeniolo ſperatæ acceſſiões cõcreſcerẽt: Mediolanẽſis ꝑterea cõſcript⁹ Senator grauiſſim⁹ t
ea de prudẽtia tua cõcepta eſt/& repoſita opio: ut qcqd Claudi⁹ nõ dictaſſet: nõ ꝓbaſſet: toti ĩſubriæ ſtaret ir
ritũ/reiiciẽdũ. Quãtũ poſtremo laudis emerit⁹ es: de legatiõe tua ĩ urbe: apud. N. Põtificẽ maximũ: quã adeo
meritis/& pace cumulatã egiſti/ut ſũmi põtificis aium/in beniuola/ſctãq; uota tua uolẽtiſſimũ habueris. Po
ſtremo ſeniũ tuũ mitiori paleſtra recreatur⁹/ad excelſum/& ſapiẽtiſſimũ Karolũ Sab. ducẽ conceſſiſti: penes
quẽ etſi illa ꝑpe inexhauſta Frãcoꝶ regũ mollimina nõ ſunt tibi diſcriminãda: q̃liacũq; tñ adeo diligẽter cõ/
cernis: tã ꝓuide diſpenſas: & q̃ſi cælit⁹ ꝑſpectas: ut te regẽte te monẽte: te moderãte: nullos ſæuiẽtis tpis incur
ſus nullã debacchãtis p latios populos/cõtagioſæ ſeditionis peſtẽ timeam⁹: quo etiam ſupſtite aurea ſæcula
ꝓpediẽ reditura uidem⁹. ¶ In qbus uel pluſq̃ arduis negociis/qbus etiã cõſumatiſſim⁹ qſq; uix tot⁹ ſufficiat/
tãtũ ocii ſurripuiſti ut abs te ꝑpetuo legenda/ne dũ de te cæteris ſcribẽda relinq̃res. Inter q̃ diuinã hãc cõmẽ
tationẽ ſup Euãgeliũ Lucæ euigilaſti: q̃ iter cæteras latinoꝶ expoſitiões nõ inferiorẽ locũ eſt habitura. Eſt in
ea ſenſus (hacten⁹ fortaſſe latẽtis) ꝓfunda declaratio: Eſt moderatiſſima ſeries: Eſt ſuauiſſim⁹ dicendi lepos:
Eſt deniq; ĩgenii tui/& animi p ſcl'a gratiſſimũ monumentũ. Q đ ipm op⁹ ellaboratiſſimũ/tu generoſe ꝑſul
mihi ꝑlegẽdũ iuſſiſti: eo reor aio: q me admoneres/& hũaniter opinareris/nõ paꝶ uoluptatis tibi ſucceſſuꝶ
ex laborib⁹ tuis: ſi cliẽtẽ bñficioꝶ tuoꝶ memorẽ oblectarẽt. Vidi hocce diuinũ op⁹ tuũ & relegi/& ſũmope
ſum eo recreat⁹: in quo (me iudice) tãtũ ſucci/tãtũq; diſciplinæ cõgeſtũ aſſero: ut neq; iocũdi⁹/neq; uberi⁹ ſtu
diũ poſſit ope humana mortalib⁹ excudi. L̃raꝶ ſiqdẽ ſenſũ caſtigatiſſimũ repoſuiſti: ꝑſpicuaq; ſerie cõſertũ
ex oi labyrintheo cõuolucro/& ex ipa nocte in planã expoſitionẽ luminoſamq; lucẽ eduxiſti. Moralẽ uero
huiuſcemodi lucubrationẽ hiſtoriæ/tãta ſniaꝶ grauitate/eoq; repurgatæ mẽtis ĩtuitu cõmẽt⁹ es: ut cuicũq;
eã fixo lumine ꝑlegẽti ſuaue delitiolũ ſit toti⁹ uitæ honeſtæ/ſpectrũq; nitidiſſimũ. Aſt ipſam allegoricã ima
ginẽ mirũ in modũ cõgeſſiſti/& totã ꝑpemodũ diuinæ paginæ cõgeriẽ ad ſingulas ſnias cõformẽ plano iudi
cio cõtraxiſti. In anagogico ꝑterea/q miſtic⁹ ſenſus eſt/& nulli/niſi ſanctimonia ꝑfũcto recluſus: ꝓinde ſub/
lime ꝓuolaſti/q̃ſi uel ea/q̃ nõ liceat hoĩ loq/ex ipſis diuinę maieſtatis penetralib⁹ exhauſeris. Quo uẽturum
cõiicio/ut hinc ſis immortalẽ memoriã de uirtutibus tuis ſeruaturus. Lõgeuus igit ualeas dulce dec⁹ meũ/
& lucubratiões tuas diu lætus uideas per ora uirorum bonorũ uolitare: tuumq; Hieronymũ: tuum/ut ſpero
hab:as/foueas. Taurini ex Cœnobio diui Dominici Edibus Septembris. M. D. XVII.

R.Domi. Claudii ſeyſelli Sabaudieñ.

Iuris diuini/humaniq; conſultiſſimi.Maſſilieñ.epiſcopi/in opus diuinum ac in explanationem moralem Capitis ſecundi Lucæ euangeliſtæ Tractatus primus.

POſteaq̃ peccator pœnitens & perſeuerantiæ gratiam diuina inſpira
tione concepit:& corroborante gratia uiſitatus in lucem protulit. In Continuatio
eaq; perſeuerans inter proficiẽtes agnoſcitur: Q d' eſt Elizabeth ex præſentĩ tra
Zacharia diuino præcedẽte oraculo primitus præcurſorẽ cõcepiſſe: ctat⁹ ad præ
Dehinc poſt Mariæ diuina prole fœtæ uiſitationẽ/ſalutationem/cõ/ cedentes.
ſolationem/& officioſam ſedulitatem nono mẽſe peperiſſe: Natoq;
puero & circũciſo Ioannis nomen impoſitum eſſe: nihil ad ſalutem
integre conſequendam ſupererat: niſi ut Saluatorem ipſum Maria
pareret:quo & ille præcurſoris:& hic Saluatoris obire mun⁹ cõgruo
quiſq; tẽpore poſſet.Ob hanc igitur(ut arbitror)cauſam/diuino inſtinctus ſpiritu Lucas euã/
geliſta/quẽadmodũ præcurſoris conceptui/Saluatoris ꝓxime cõceptum uoluit annectere.Ita
& natiuitatem natiuitati uiſitatiõis myſterio/quod utriq; æque accõmodabaᵗ/ inter quattuor
reliqua interſerto. ¶Cũ eñ(ut ſæpe numero dixim⁹) tres ſint uiatoris hominis ſtatus/pœni Ad tres hoĩs
tentium/ſcilicet: proficiẽtium:& perfectorum:& unum quodq; eorum diuina plurimum indi ſtat⁹ adapta
geat gratia: atq; in Zacharia & Elizabeth primus: in Maria & Ioanne ſecundus: & in Chriſto tio myſterii.
tertius figuretur.Quid ad hunc ſenſum dici poteſt accõmodatius:q̃ eo tẽpore/quo pœnitens
præcurſorem/hoc eſt gratiam/ſalutem præuenientem in uiſceribus gerit: Iamq; ad ſenſum:
motũq; roboratus eſt fœtus:Saluatorem in utero innocentis animæ generari: & confeſtim ad
præcurſorem ipſum adhuc in utero pœnitentis latentem excitandum/corroborandum/ læti
ficandũq; accedere.Alterũq; alteri pro cuiuſq; cõditione/ hunc gratiæ augumẽtum.Illum hu
militatis/ gratitudiniſq; officium exhibere. Nam præterq̃ quod in ſuperioribus oſtendimus
horum triũ ſtatuum diuerſos eſſe gradus:extremũq; primi/ſecundi primum.& rurſus extre Quilibet ho
Sap.i. & mũ ſecundi/tertii primum ſubintrare:alia occurrit in his tribus hominis ſtatibus cõſideratio: rum ſtatuũ p
i. Regũ diuerſa ſiquidem ratione diuerſimode uiantibus hi attribuuntur gradus.Qualis enim quiſq; grad⁹ diſtin
xvi. & apud deum exiſtat:deus ipſe nouit.Quippe qui ſcrutator eſt cordium: cuiq; omnia nuda ſunt guitur.
ad Heb. & aperta:actionũq; noſtrarũ certiſſimus eſt/atq; infallibilis/& teſtis/& iudex.Cum alioqui ne
iiii. nos ipſi quidem quali nos dignatur gradu locare:a nobiſipſis poſſumus iudicare:utpote:qui an Nemo quãtũ
Eccli. ix gratia digni ſimus: an odio/niſi ipſo reuelante/intelligere non poſſumus.propterea peccato cũq; ſanctus
Luc.v. rem ſe quiſq; ſemper exiſtimare debet/& confiteri: ſicut & Petrus qui dicebat:Exi a me dñe: debet ſe ex/
quia homo peccator ſum.Et q̃diu uiuit:inter pœnitẽtes ex humilitate ſe cõmemorare: ſatiſq; tra ordinem
ſe eſſe a deo conſecutum iudicare:ꝙ uere pœnitentium gradum attingere potuerit.Neq; pro pœnitẽtium
Mat.xx. ficientiũ numero ſe temere ingereret:ne illi dicatur/quod in euangelio legitur:quomodo huc collocare.
intraſti non habens ueſtem nuptialem. Et quod inde ſequitur formidabilius: ligatis pedibus
Lu. xvii & manibus mittite eum in tenebras exteriores. Quantocunq; enim tempore pœnitentiã ege
rit peccator:quãtaquæcũq; bona fecerit opera: iuxta Saluatoris admonitionẽ ſeruũ ſe inutilẽ
iudicare debet.Multo ergo minus perfectoꝝ ſtatum ſibi uendicare:aut arrogare quiſq̃ debet:
quem ſane in hac uita aſſequi nemo unq̃ uere potuit purus homo:niſi Maria dei & hominis
mater. quam ab omni labe peccati præſeruatã: & diuina gratia in utero matris ſanctificatam
Pſalmo ſancta profitetur Eccleſia.ſacraq; ſcriptura cõſentit. de aliis ſiquidem per prophetam ſcriptũ
xlii. eſt:non iuſtificabitur in conſpectu dei omnis uiuens.& alibi li dicit Apoſtolus: In multis offen Iuditio eccle
Iaco.iii. dimus omnes. ¶In aliorum autem opinione/ & Eccleſiæ militantis iuditio/illos perfectos iu ſiæ qualiter
dicamus:quorum ſinceræ fidei uita immaculata conſentit:quiq; in bonis operibus exercitatos iſti ſtatus di
ad He.v habent longa conſuetudine ſenſus:ut Apoſtolus ad Hebreos ſcribens aperte diffiniuit:quorũ ſtinguantur.
Mat.v. ſane multæ ſunt ſpecies: quæ ſuper illud Saluatoris: eſtote perfecti ſicut & pater ueſter perfe
ctus eſt/enumerari a ſacris doctoribus ſolent.Qui uero necdum tanta exercitatione compro
bati ſunt:ſed poſt peracta pœnitentiæ ſigna plurima uerbo aut exẽplo ad perfectionis ſemitã
Pſalmo ſe uelle contendere toto conatu oſtendunt: hos ꝓficiẽtes appellare ſolemus. de quibus p pro
lxxxix. phetã dicitur:Ibunt de uirtute in uirtutem.Vel ꝓficientes ſunt: qui mandata legis cuſtodiunt

ſicut alibi dicit̃:tunc em̃ ꝑficies:ſi mandata cuſtodieris.Perfecti uero qui nõ mandata dũtaxat i.Parali
uerũ etiã cõſilia ſequũtur.propterea adoleſcenti/qui ſe mãdata legis a iuuẽtute ſeruaſſe ꝓfite po.xxii.
batur/Saluator noſter dixiſſe legit̃:ſi uis eſſe perfect⁹/uade & uende oĩa q̃ habes/& da paupe Mat.xix
rib⁹/ & ſequere me. ⁋Hos aũt uiatoꝝ ſtatus Eccleſia q̃ occulta nõ nouit/nõnunq̃ ex officio/
dignitateue/aut ordine/uel ꝓfeſſione:ſed plærũq; ex operib⁹ iudicat.ubi em̃ prælatoꝝ aut re
ligioſoꝝ opa nõ ſunt in cõſpectu hoim manifeſta: illos in ſtatu perfectionis acquirẽdæ/uel ac
quiſitæ exiſtimare debemus:quos Eccleſiaſticus ordo nobis ꝓponit uenerãdos. eoſq; ut tales
uenerari/colere obſeruare/illorũq; mãdata & monita ꝓ uiribus cuſtodire. dicẽte Ap̃lo:obedi Ad He/
te ꝓpoſitis ueſtris.& ſubditi eſtote illis. Ad ſacerdotes etem̃/multos morbo præſertim lepræ bre.xiii.
ſanatos/ſanãdoſue/Chriſt⁹ ipſe remittebat. Quinetſi eoꝝ opa/cũ ea mala eſſe perſpicuũ eſt: Mat.viii
uitãda Chriſtus dixerit/monita nihilominus dicit eſſe ſeruanda.Hos itaq; uiatoꝝ ſtatus uere Marci.i.
certitudinarieq; ſolus cognoſcit deus.dicẽte ſcriptura:nouit deus uiã iuſtoꝝ.Argumẽtis autẽ Luc.v.
& cõiecturis iudicat Eccleſia/& fidelis quiſq;:tum uero & ꝓpria uiatoris ipſius cõſciẽtia. tãetſi &.xvi.
nõ certa cognitione/ aperta tamen noticia diiudicare poteſt. dicẽte Ap̃lo: ꝓbet aũt ſeipſm ho Matth.
mo.& deinde:q; ſi noſipſos diiudicarem⁹:nõ utiq; a dño iudicaremur.& alibi:opus aũt ſuũ pro xxiii.
bet unuſquiſq;. ⁋Sed ne ſibi nimiũ blandiat̃:hanc ſemp ſeruare debet moderationẽ:ut & ſe Pſal.i.
peccatorẽ/diuinaq; gratia/multoq; magis gloria indignũ ꝓfiteat̃:& cũ citra iactãtiæ inaniſq; i.ad Co
gloriæ/ſtimulũ ꝓficere aliis poſſe exiſtimat:diuinæ miſericordiæ tribuẽs collatã ſibi grãm nõ rint.xi.
occultet: quẽadmodũ in ſecũdo hui⁹ opis tractatu circa cãtici Mariæ explanationẽ plenius eſt Ad Ga/
oſtẽſum. ⁋Quib⁹ aũt cõiecturis Eccleſia aut fidelis quiſq; alienã iudicare poſſit in hac re cõ lath.vi.

Quibus coniecturis iudicari poſſint hominũ opa bona uel mala.

ſcientiã:& doctrina Saluatoris/& huius euãgelicæ hiſtoriæ ſerie abunde admonemur. ipſe em̃
Saluator dixit: ex fructib⁹.i. opib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos. & de ſeipſo dicebat:opa/q̃ ego facio/ Mat.vii
ipſa teſtimoniũ perhibẽt de me.tãetſi ne temere aliena iudicem⁹ opa: magna ſit cautio adhibẽ Ioan.v.
da.dicẽte Apoſtolo:nolite ante tempus iudicare.& alibi: tu quis es qui iudicas alienũ ſeruũ. & &.x.
Saluator ipſe dicit:nolite iudicare & nõ iudicabimini. ⁋Sed de humano huiuſcemodi iudicio i.Ad Co
quo ſcilicet pacto temerariũ a diſcreto diſcernat̃/quicquid ſacri doctores determinẽt: ad hos rin.iiii.

Qualr̃ diſtinguant̃ ex opib⁹ hi tres ſtatus.

tres ſtatus dignoſcẽdos hæc nos Euangelica lectio:ſatis inſtruxit.pœnitẽtis ſiquidẽ opa p ſeſe Ad Ro/
ſatis eſſe poſſunt manifeſta.Cum is/qui peccare publice ſolebat/non modo ab his flagitiis ab ma.xiiii
ſtineat pœnitus: quæ cõmittebat prius: uerũ opa in cõſpectu hoim bona facit.& per corporis Mat.vii
macerationẽ/ aut alia exteriora animi indicia/ſe prioris uitæ pœnitere:& iuxta Ap̃li uerbum:

Et primo de ſtatu pœnitẽtium.

eoꝝ recordatione erubeſcere/oſtẽdit.Et hoc quippe eſt: qđ de Zacharia & Elizabeth dicit̃:q; Ad Ro/
erãt ambo iuſti ante deũ/incedentes in oĩbus mãdatis & iuſtificationib⁹ dñi ſine querela. Hoc ma.vi.
quoq; ex alia Euãgelii figura dicemur.Cum em̃ paralitico dixiſſet Chriſtus: dimittuntur tibi Mat.ix.
peccata tua:murmurãtq; phariſei:quippe q illũ/quẽ purũ hoiem credebãt/dimittẽdi eoꝝ pec
cata iudicarent non habere poteſtatem. Tunc ad illos dixit : ut autem ſciatis/quia filius hoĩs
poteſtatẽ habet dimittẽdi peccata:uidete ſupple quid ego faciã:tũc ait paralitico: Surge/tolle
grabatũ tuũ:& uade in domũ tuã:hoc ille cũ ſtatim ſpectantib⁹ illis feciſſet: timuerũt. & glori
ficare deũ cœperũt.Cũ igit̃ eũ/q in lectulo deliciarũ paraliticus.i. mẽbroꝝ oĩm ad dei obſeqa
& ſalutis opa uſu deſtitutus erat: cõfeſtim ſurgere uidemus:& pias coporis opationes recupe
raſſe:lectulũq; uicioꝝ/in quo iacebat/in domũ ſalutis portare.i. ea/q̃ in dei mãdatis ſanctiſq;
opationib⁹/q̃ ad domũ noſtrã.i.patriã cœleſtẽ ducit/exercere:tũc aperte cognoſcim⁹:q; dimiſ

Nemo peccator expectare debet:ut a deo trahat̃.

ſa ſunt ei peccata ſua. ⁋Ad hunc aũt pœnitẽtiũ ſtatũ aſſequẽdũ nulla ꝑmittit̃ angelica admo
nitio ſpecialis.oĩa em̃ ſacræ ſcripturæ/ & prælatoꝝ/prædicatorũq;/tum monita/tũ exẽpla:&
ꝓpria deniq; cõſciẽtia/quã ſyntereſim uocãt/ nos ad pœnitentiã incitant/& hortãtur.ꝓpterea
ſpecialẽ uocationẽ nemo expectare debet. Idq; ex euangelio plane oſtẽdit̃. Epuloni ſiquidẽ in
inferno cruciato ab Abraam patriarcha petẽti:ut ad fratres ſuos in ſæculo uiuẽtes aliquem ex Luc.vi.
mortuis mitteret:quo pœnitẽtia/peccatorũq; expiatione tormẽta/quib⁹ ipſe ꝑmebat̃/uitarẽt:
reſponſum eſt:Moyſem habẽt & ꝓphetas:audiãt illos. ac ſi aperte dixiſſet:nulla alia ſuperna
digni ſunt peccatores admonitione. Et ſi qñ aliquos uelut publicanũ in theloneo ſedẽtem: &
Paulũ Eccleſiã ꝑſequẽtẽ/& alios cõplures/ legim⁹ ſenſibili uoce fuiſſe uocatos: nõ ad pœniẽ
tiã dũtaxat: ſed ad op⁹ aliqđ egregiũ: ad qđ æterna ꝑdeſtinatiõe/& impſcrutabili iudicio ꝑor

De particularibus dei uocationib⁹ non eſt inquirendum.

dinati fuerãt/cõſtabat eſſe aſſumptos. Illos uero cur eo modo traxit: qui inueſtigare uolũt: qs
non dementes temerarioſq; iudicabit. cum ſi principum terrenorũ quiſpiam ex his ſcilicet/
quos prudentes iuſtoſq; uulgus opinat̃/aliquem præcæteris ad ſuam familiaritatem trahat:
tametſi plurimos longe illo ad id munus aptiores/meliuſq; de principe meritos fateãtur oẽs:
nemo tamen ab illo cauſam electiõis inquirit. neq; illum temere id feciſſe audet dicere: quãtæ

ergo

ergo temeritatis eſt humano ſenſu diuina examinare/librareq; uelle iudicia. Hos quippe gra
Ad Ro ma.ix. niter increpat Apl'us dicẽs. o homo tu quis es: qui reſpondeas deo. nunquid dicit figmentum
ei qui ſe finxit:quid me feciſti ſic.nobis enim ſatis eſſe debet:ꝙ unicuiq; dedit deus talẽtũ:quo
ſi bene utatur:in gaudium domini introducetur. Si quid autem alteri donet amplius:non tibi
Mat.xx. iniuriam facit.ſicuti pater ille familiæ murmuranti mercẽnario reſpõdit. Nõ igit' ſanæ ſunt mẽ
tis:qui ut tali uocatione trahantur:expectant.quos alia/ꝗ prædiximus/dei beneficia ad illos/ſi
per eos liceret/trahendos ſatis ſuperq; ſufficeret.atq; ad plenioris gratiæ largitionem ꝑpara/
rent aditum. ¶ Ad primum itaq; ſtatum conſequendum trahentem dei gratiam per eos quos
diximus modos/ſequi oportet.non angelicam reuelationem expectare.aut ex aliorum ſpecia
li uocatione ſuam negligentiam/ immo apertam contumaciam/excuſare. Finge enim publi/
co regis edicto ſubditos omnes ad militiam uocatos.& præter emerita ſtipendia:maxima inſu
per uenientibus præmia propoſita. non uenientibus autem grauiſſimam indictam pœnam.
Idq; non ſemel/atq; iterũ/ ſed diuerſis temporibus per uarios apparitores ſæpius repetitum:
Num ſi quoſdam/utpote duces/& principes exercitus/aut ſigniferos/nominatim uocarit:le/
gitima erit cæterorum/ſi non uenerint allegatio: ꝙ ſe:ſicuti & ſupradictos/particulari nũcio
aut decreto putauerint eſſe uacandos. Quod ſi ad hoſtes quoq; tranſfugerint: quis eos non
maieſtatis reos:& omni ſupplicio dignos iudicabit.Præſertim cum a rege antea plurimis:ma
ximiſq; bñficiis/aſſidue eſſent affecti. ¶ Traxit itaq; particulari gratia quos noluit:uoluit aũt
trahere quos manus trahenti porrecturos cognouit.& inſuper toto conatu ut aſcenderent an
nixuros preuidit:qualem Paulum fuiſſe legimus:qualem Mattheum:qualem Zacheum: qua
les deniq; reliquos:omnes quos poſt uocationẽ profeciſſe memoriæ proditum eſt. Sed ut & de
aliis probamentum factum intelligas. quo ex illorum crimine cæteros diſcas:atq; intelligas.
non perſonarum acceptatorem eſſe deum:ſed cordium ſcrutatorem:trahere tentauit Pharao
nem:ſed manum ille porrigere recuſauit.quoq; magis a deo trahebatur miraculiſq; & flagel
lis ad pœnitentiam inuitabatur:eo repugnabat magis:induratum(inquit) eſt cor Phoraonis:
nõ dimittet populum meũ:acſi aperte diceret: noui mentem ei':fruſtra laboro:nullam tamen
excuſationem illi relinquere uolo.num & iudæos trahere noluit:apud quos/& inter quos/tot
ſalutiferos ſermones habuit: tot ſigna oſtẽdit:tot miracula fecit. Sed tandem quid ait:quotiẽs
(inquit)uolui congregare filios tuos quẽadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas.&
noluiſti.& iam antea dixerat:popule meus quid feci tibi:aut quid potui facere & non feci. Iu/
damq; proditorem quot modis trahere tentauit. nec ille paſſus eſt. & tunc quoq; cum illum
morte turpiſſima afficiendum iudæis proderet:amicum uocauit:paciſq; oſculum illi non nega
uit a quo triginta argenteis uenũdatum ſe nõ ignorabat:& deniq; plena ſunt talium exẽplo/
rum utriuſq; teſtamenti uolumina.& prophetæ ferme omnes ab ea parte incipiunt: qua deus
de populo illo duræ ceruicis queritur:quod eius dicto audientes nõ fuerunt.& ob id mala plu
rima ſunt perpeſſi. ¶ Neq; ea experimenta ſuæ tum patientiæ/ tum miſericordiæ/erga per/
uerſos atq; obſtinatos fecit deus:quo illos cõuerti ſperaret:quos infallibili præſciẽtia nouerat
in malicia ad finẽ uſq; perſtituros. Sed ut quẽadmodum prædiximus/omnem non illis tantũ
ſed & cæteris omnibus/tolleret murmurationis occaſionem. illis quidem ne ſe cõtemptos ab
eo cauſari poſſent.cæteris uero/ut horum exemplo diſcerent/ne ſi uocati quidem/& talibus
aut flagellis/aut beneficiis/aut reuelationibus admoniti eſſent/ad pœnitẽtiam fuiſſe redditu
ros. Idq; deum iccirco erga eos nõ feciſſe:ꝙ illorum animos induratos eſſe cognoſceret:nullis
medicamẽtis emoliendos. niſi quod a diuina abhorreret iuſticia/uim quoq; eorum libero in/
ferret arbitrio.& ob id Epuloni a patriarcha Abraam eſt reſponſum:ſi Moyſen & prophetas
nõ audierint:neq; ſi quis ex mortuis reſurgat credent.& hoc de primo pœnitentium ſtatu:qđ
ad hunc locum attinet dicta ſunt ſatis.

De ſtatu proficientium & gratia corroborante.

¶ Ad ſecũdũ aũt ſtatũ q ꝓficiẽtiũ dicit' cõſequẽdũ/ꝗto pfectioni magis accedit:tãto maiori/ma
giſq; ſpeciali indigem' ope & gr̃a. Illiuſq;/utpote iam p pœnitẽtiã deo cõciliati/efficimur ca/
Ioan.i. paciores. ꝓpterea ad Zachariã angelũ mitti cõueniebat: qui Ioãnis.i.gr̃æ cõceptũ/ortum per
fectumq; nunciaret. Et hæc quidem corroborans:coadiuuanſq; gratia/ ſuſcipienti quidem an
gelica reuelatione:ideſt interiori inſpiratione/prænunciat: ut ad illam ſuſcipiendam uehemẽ
tius incendatur. Neq; id quidem cõfeſtim:ſed ſubacta prius ſenſuali parte:quæ per Elizabeth
deſignatur.quemadmodum in præcedẽtibus oſtendimus:concipitur: manetq; ad partum uſq;
occulta. Qui enim rudis conſcientiæ campum/uepribus/tribulis ſentibus/cæteriſq; id genus
arbuſtis magno labore excoluerunt: frumentum poſt culturam ſtatim immittunt.& intra ter
ræ uiſcera hyeme tota latere permittunt. quod & Zachariæ taciturnitatis/& occultatio poſt

Exemplum familiare.

Oſtenditur deum non acceptare perſonas.

Alegoria ex euãgelica hiſtoria ad hũc ſecũdum ſtatum qualis in eo ꝓgreſſus eſſe debeat.

præcurſoris conceptum repræſentat. peccatores ſiquidem poſt multam corporis atq; animi
afflictionem/ſpiritus cõſolatur. ſpemq; maioris gratiæ repromittit. qua freti/rigorem illum
pœnitentiæ ſpirituali conſolatione mitigantes/contemplationi uacant/ & orationi. ꝓpterea
poſt multa pœnitentiæ ſigna/atq; opera dicebat propheta: auditui meo dabis gaudium & læ/ Pſal.l.
titiam/& exultabunt oſſa humiliata. & Saluator ipſe: mundus autem gaudebit: uos uero con/ Io.xvi.
triſtabimini: ſed triſticia ueſtra uertetur in gaudium. & rurſus: beati qui lugent. quoniam ipſi Mat.v.
conſolabuntur. pululante dehinc poſt hyemem exactam ſemine: ideſt diuinæ gratiæ fructu/
priuſq̃ matureſcat: rurſum alia opus eſt patriſfamilias cura. ueluti cum ex nimia pinguedine
luxurians terra cum tritico nociuas proferat herbas: ideſt pœnitentis animum terrenæ illece
bræ ſuffocare contendunt: ſarculo confeſſionis & noua corporis maceratione protinus ſunt
eradicandæ. ſicut i de arboris palmite dicit Saluator: ꝙ purgari debet: ut fructũ plus afferat. Io.xv.
Itidem & de domo accidit: quæ & ſi ſemel/atq; iterum mundata ſit/& ornata: fræquenti tamẽ
ob naſcentes/aut iniectas quotidie immũdicias/purgatione indiget. de qua per prophetam di
citur: exercitabar & ſtrepebam ſpiritum meum. purgata uero ſegete/rore cœli humorem & Pſalmo
ſolis radiis calorem præbentibus: ideſt perfectæ contritionis lachrymis/ & piis charitatis ope lxxvi.
ribus pœnitentis animũ roborantibus/ad maturitatem fruges ipſæ perueniunt: quẽadmodum
& Elizabeth ſexto iam menſe fœtam: Maria: ideſt amaritudo ex peccati recordatione proue/
niens/ieſum: ideſt ſalutem/quæ ex charitatis operibus tribuit/ in utero ferens/& uiſitauit: &
ad partum uſq; perduxit. Ita ut rorantibus deſuper cœlis/nubes pluiſſe iuſtum: & Saluatorẽ Eſa.xlv
terram germinaſſe/dici poſſit. Iuſtum enim ut pluuiam in terram/ priuſq̃ Saluatorem germi
net deſcendere oportet. Hoc eſt præcurſorẽ/priuſq̃ Saluatorem naſci: & corroborantẽ priuſq̃
proficientem gratiam condonari. de quo etiã recte per aliũ prophetam dicitur: ero quaſi ros/ Oſeæ
& Iſrael germinabit ſicut lilium: & erumpet radix eius ut libani. De ſolis autẽ calore/ qui ad xiiii.
maturitatem fructuum noſtrorum eſt neceſſarius/ per ſapientem dicitur: oportet præuenire Sap.xvi
ſolem ad benedictionem tuam. & hic ſane ille idem eſt ſol/atq; hæc pluuia. de quibus in Euan Mat.v.
gelio per Saluatorem dicitur: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos/ & pluit ſu/
per iuſtos/ & iniuſtos. Hunc autem de quo loquimur/ Ioannem corroborantem/ſcilicet gra
tiam/non prius uicini & cognati: ideſt qui eius opera e uicino uiderunt/agnoſcunt: q̃ in lucem
editus fuerit: & utriuſq; parentis ſenſualis: ſcilicet & intellectiuæ uirtutis cooperatione poſt
circunciſionem morum/ſcilicet & conſcientiæ: Ioãnis: ideſt gratiæ/nomen acceperit: ideſt ſeſe
cognoſcendum præbuit. Tunc enim & Zacharias pater/loquella reſtituta in diuinorum my
ſteriorum elocutionem prorumpit: & timor atq; admiratio in montanis habitantes ſubit. Hic
igitur proficientis ſtatus tametſi iam diu antea ex diuina diſpẽſatione conceptus/ tunc primũ
Eccleſiæ fidelibuſq;/per charitatis uinculum fratribus innoteſcit: cum manifeſta diuinæ uir/
tutis in pœnitente ſigna cernuntur. ſicuti de circunciſis/qui ad Petri prædicationem conuerſi Actu.x.
Spiritũſanctum acceperant/in actibus Apoſtolorum legitur. ꝙ qui aderant ex circunciſione
fideles/mirabantur. nec prius adduci poterant: ut crederent: q̃ illos uariis linguis loquentes
Perfectionis ſtat⁹ celerius acquirit᷑: ſed non celerius conſumat᷑. audiere. ¶ Perfectionis uero ſtatus/ſicuti ab initio occultior eſt: ira & maiore impetu atq; ce/
leritate acquiritur. & proficientibus utpote clariore iam lumine/& ampliore gratia/præuẽtis
certius innoteſcit. Maria ſiquidem ſtatim ac angeli legatione inuitata incarnationis uerbi my
ſterio conſenſum præbuit/abſq; ullo carnali actu/ Ieſum: ideſt Saluatorem concepit. neq; enĩ
ulla carnis maceratione/quæ totam ſe deo deuouerit/ amplius indigebat. Pariq; modo Apo/
ſtolis in orationibus/ac uigiliis perſeuerantibus/repente de cœlo ſonitu facto/ diuini ſpiritus Actu.ii.
in eos gratia eſt diffuſa. & tribus illis prælectis Apoſtolis/cum in montis Tabor culmen: ideſt Matth.
contemplationis ſublimitatem aſcendiſſent: ſubito diuina ſpecie detecta Saluator transfigu/ xvii.
ratus apparuiſſe legit᷑. q̃q̃ & ad hui⁹ ꝑfectionis ſtat⁹ cõſummationẽ/nõ minori/q̃ ad cæteroꝝ
opus ſit & gr̃a/& tẽpore: ſicuti in primo tractatu præcedẽtis capitis a nobis eſt oſtenſum.
¶ Hec autem Maria: ideſt fidelis anima/gratia perficiente repleta neq; tacuit: neq; domi ſe con
Moraliter. tinens latuit: ſed confeſtim ad cognatam in montana pergens/illam ſalutauit: & arcana myſte
ria docuit. Illiq; deinceps ad partum uſq; ſedula miniſtrauit/ & gratiæ plenitudinem/quãtam
ſe conſecutã eſſe nouerat/reuelauit. ¶ Quo ſane exemplo/ut in ſuperioribus quoq; oſtendi
mus/docentur qui ſe perfectioris gratiæ munus a deo conſecutos eſſe cognoſcunt: ut non con
templationi duntaxat: & orationi uacent: ſed & in pietatis/atq; charitatis operibus ſeſe exer/
ceant. & cum his dũtaxat/quos pari gratia/& ſi non fortaſſis æquali/ donatos intelligunt/ſuæ
uocationis arcana cõmunicẽt: quibus dũtaxat perfectionis gradum hos attigiſſe cognitum iri Mat.vii
par eſt. Iuxta illud: nolite ſanctũ dare canibus: neq; mittere margaritas ante porcos. & Ap̃lus
dicit non

ii.ad Co dicit non potui uobis loqui tanq̃ ſpiritualibus:ſed tanq̃ carnalibus lac potum uobis dedi. ¶ Na
rint,iii. to deinde Ieſu.i.ſalutis & perfectionis operib⁹ in lucē ꝓdeuntib⁹:tametſi in præſepe humilita
tis anima perfecta lateat: ab angelis tamen atq; utriuſq; ſexus & oīs inſuper generis hoībus/
Immo & ab elementis ipſis/ Saluatoris natiuitas & redēptionis myſteria diuulgabūtur. quibus
enim ad tantum perfectionis gradum peruenire datum eſt:quāto magis diuinā in ſe uirtutē
& grām occultare ſtudent:tanto deo reuelante manifeſtatur magis. & hoc eſt quod Saluatorē
in uili ſtabulo natum/ & Angeli/ & Symeon/ & Anna/ & ſtella duce ex oriente uenientes Magi
manifeſtarūt. Hæc aūt & in ſupioribus ex parte attigimus:& in ſequētibus/ quotiēs ſermo inci
det/ ꝓut ſuggeret ſpūs attingem⁹: eoꝝ ſane repetitio tā eſt opportuna:q̃ incitatio neceſſaria.
¶ Ad hāc aūt de qua præſens Euangelii narratio pertinet/ natiuitatē ꝓpius accedentes/ opere
precium arbitramur: ex ipſa Euangelica hiſtoria perſcrutari: quāto ſit Saluatoris/ q̃ præcurſo
ris natiuitas dignior:atq; celebrior. ac proinde perfectus a ꝓficiente ſublimior. Quod ut aper
tius fieri poſſit:neceſſe eſt ſingula quæ in hac Saluatoris natiuitate ab Euāgeliſta deſcribūtur
myſteria quid denotent: attentius conſiderare. ¶ Atq; in primis cur in Saluatoris ortu Cæſa
rem monarcham regnaſſe refertur. nō quēadmodū in præcurſoris annūciatione Tyrānum &
hypocritas ſacerdotes:in primo huius operis tractatu a nobis eſt oſtēſum. Quomodo autem
deſcriptio hæc ex Cæſaris ꝓcepto tūc facta perhibeať: qū in carne Saluator erat mūdo appari
turus. Ad litteralem ſenſum ſacrarum litterarū interpretes myſticas/ & eas quidem ꝯgruen/
tes reddunt rationes. q; ſcilicet is eo tempore naſcebatur: in cuius libro ſiue approbationis:ſi
Pſalmo ue reprobationis omnes ab Adam uſq; ad nouiſſimos hoīes ſunt deſcripti. dicente ꝓpheta: &
cxxxviii in libro tuo oēs ſcribentur. ¶ Sed quo pacto ad ſenſum noſtrū applicari hæc ratio poſſit:ſub
tilius eſt inquirendum. In ortu ſiquidem Saluatoris/ ꝑ quē perfectionis ſtat⁹ in uiatore ſignifi
cať/ non unius aut alterius:ſed typice omniū perfectoꝝ ſtatus repræſentatur. ſicuti & in triū
mortuoꝝ ſuſcitatione Saluator ipſe tres peccatoꝝ ad pœnitentiam redeuntiū ſpecies demō/
Mat. xv ſtrare uoluit. & in Petro dum illi claues tradidit: ouesq; ſuas cōmiſit: Eccleſiæ militantis unita
Io.ulti. tē. Cū itaq; per hoꝝ doctrinā/ uitā/ exēplaq; ſalutaria/ cæteri plæriq; ad æternæ uitæ ſemitā
deducanť: quēadmodū de ꝑmis illis patriarchis. poſt hoc de moyſe/ cæteriſq; ꝓphetis: dehinc
de Apoſtolis ipſis & martyribus/ ſanctiſq; cōfeſſoribus/ ſacra teſtať ſcriptura: & noſtra quoq;
tempeſtate exempla non deſunt frequentiſſima: non eſt ab hoc ſenſu alienū dicere: in iuſtorū
ſanctificatione/ qua ꝑfectionis gratia tribuiť/ a ſupremo Cæſare totius ſcilicet nō modo hui⁹
quē incolimus: ſed & uniuerſi prorſus orbis monarcha/ eoꝝ deſcriptionem fieri: qui illoꝝ uel
merito uel opera ſunt ſaluandi. Illāq; deſcriptionē & ab æterno diuina prædeſtinatione factā
Apoca/ eſſe. & tunc quoq; particulari electione/ iudicioq; fieri: cū iuſtus hic ad eoꝝ ſalutē perfectionis
lip.vii. gratia illuſtrať. Nam & in Apocalipſi legitur/ Angelū illū fortē quattuor angelis cæteris/ qui
bus mari & terræ nocere datū erat/ inhibuiſſe ne cui nocerent. quoad ſeruos dei ſignaſſent in
Nūeri.i. frontibus: quoꝝ deinceps numerus eſt expreſſus. Moyſes quoq; Iſraeliticum populū/ quē ex
i.Parali. ægypto deduxit/ legiť numeraſſe. Sed & belli duces/ & reges plurimi/ cū in aciem educerent:
v.&.xii. aut exercitus cogerent: militū noīa deſcripſiſſe palam eſt. & eorum/ quos in deſerto dn̄s ſatia
Matth. uit/ numerus ab Euangeliſta eſt expreſſus. Cur igiť eam/ quæ cum Mauricio duce; Thebeoꝝ
xiiii.& legionem pro Chriſti fide occubuit/ & eos pariter/ qui ſub Chriſtianæ religionis perſecutori
Luc.ix. bus/ Apoſtoloꝝ aliorūue ſanctiſſimoꝝ martyrum & cōfeſſorum monitis exhortationibuſq;
inſtituti/ atq; animati cœlum triūphantes ſunt ingreſſi/ nō eo tēpore a ſupremi principis præ
ſidibus/ Archāgelis/ ſiue Angelis deſcriptos eſſe dicere poſſumus: cum ad martyriū rapti ſunt
aut deſtinati. Nōne & cū deus opti. Maxi. præcurſorem hūc de quo loquimur/ multoꝝ ſalutis
cauſam fore per Gabrielem Zachariæ prædixit: illos omnes particulari quodam iudicio ſaluā
dos: & præuidit/ & præordinauit. nōne & cum Petrū: Paulum: cæteroſq; Apoſtolos: ac deinde
Martinū/ Nicolaum/ Antonium/ Auguſtinum/ Baſilium/ Benedictum/ Frāciſcum/ & cæteros
deinceps ſanctiſſimos uiros: diuerſarum in religione Chriſtiana ꝓfeſſionum: ſectarumq; Au/
thores æterna bonitate in lucem gētium edidit: eos/ pariter/ qui illoꝝ religionē/ ſanctitatem/
fidem/ conſtantiam/ uirtutemq; imitaturi erant/ iam tunc cum hi naſcerentur: uel cum perfe
ctionis gradum ſunt aſſecuti. particulari cognitione: tēporaliq; uocatione deſcripſiſſe dici pōt.
Mat. iiii quēadmodū & Saluator ipſe Petrū/ Andream/ cæteroſq; Apoſtolos/ quos æterna prædeſtina/
& Mar.i tione ſibi delegerat/ eorūq; nomina in cœleſtis archiuii libro deſcripſerat/ temporaliter tamē
uocaſſe perhibetur. Tantæ ſane perfectionis uiros non ad ſuam ipſorum dūtaxat: ſed ad alio
rum plurimorum ſalutem immenſa clementia bonitateq; deus ipſe ſtatutis produxit tempori
bus. Singularibuſq; pro tēporum exigentia & hominū merito illuſtrat prærogatiuis. ꝓpterea

Quæ fuere diuerſa inter natiuitatem Saluatoris & præcurſoris. Et ex hoc q̃tum præſtet ſtatus perfectorū ſtatui ꝓficientium ſcd̄m ſēſum allegoricū & moralem.

ad Apoſtolos dicebat:ecce ego elegi uos:ut eatis & fructum afferatis. & alio in loco: faciã uos
fieri piſcatores hominũ. Idq; tũc adimpletum eſt:cum ad eorum prædicationem, ſicut in acti
bus Apoſtolorũ legitur:dominus augebat qui ſalui fierẽt. & ad aliũ ꝓphetã dixit deus: dedi te Act.ii.
in lucem gentiũ:ut ſis ſalus mea uſq; ad extremũ terræ. Sed & Moyſem:ut populũ de egypto Exo.iii.
educeret:& Ioſue ut in terrã ſanctã introduceret:delegit. ſub quibus deſcriptio populi facta Deute/
eſt. ¶ Hos autem quos ſic elegit/ad cõſummationẽ uſq; eius/ad quod electi ſunt/miniſterũ ab ron.i.&
impiorũ perſecutorib⁹ eripit.illeſoſq; ſeruat & incolumes. Vnde & Chriſtus ipſe cũ mortem Ioſue.i.
ſibi a Iudæis ꝑ inſidias parari ante ꝓſcriptũ paſſionis tẽpus intelligeret/dicebat:tẽpus meũ nõ Nu.i &
dum uenit. Et Apl'us quoq; dicebat: nec facio aĩam meã precioſorẽ q̃ me:dũmodo cõſumẽ cur Iof.xii.
ſum meũ, & myſteria uerbi quod accepi a dño Ieſu. Illo aũt curſu cõſumato dicebat: curſum Ioã.vii.
conſumaui.fidem ſeruaui. ¶ Si igit' Chriſti natiuitatẽ ad hũc ſenſum referamus:quo ſcilicet Act.xx.
perfectionis in uiatore ſtatũ exprimit:ſatis accõmodate deſcriptio orbis:ideſt ſaluandorũ ꝑ eũ ii.ad thi
uel eo mediãte hic ponit'. Cæterũ altiora:utilioraq; in hac ipſa deſcriptione latẽt(ni fallor)my mo.iiii.
ſteria. Quæ ſi uti noua/atq; a nouitio authore temere inuenta peritiores fortaſſis iudicabunt.
Conſiderare illos oportet:etiã paruulis datum eſſe nõnũq̃/ ea quæ ſapientibus & prudẽtibus
occulta fuerunt/intelligere. neq; fluentẽ ſpiritũ/qui ubi uult ſpirat/cõprimi ulla ui poſſe dicẽ
te ꝓpheta:flabit ſpũs eius & fluẽt aquæ.& alibi: nõ eſt in hoĩs ptãte ꝓhibere ſpiritũ. & rurſus
Eſaias dicit: ſpũs eius uelut torrẽs inundãs. Vnde ſicut erũpẽs magno impetu torrẽs: ruptiſq; Pſalmo
aggerib⁹ & ſupatis ripis uicinos inuadẽs agros/partẽ eorũ aliq̃ñ ſatis iam ſupq; humidã offen xlvii.
dit:arẽtes uero/atq; ſitiẽtes inebriãs fertiles reddit. Qui uero ob earũ duritiẽ neq; humiditatẽ Eccleſia
recipiũt:neq; ad fructũ ferẽdũ ſunt idonei his neq; officit:neq; ꝓdeſt. Sic qui in diuinis ſcriptu ſtes. viii
ris ſunt exercitatiſſimi hãc repẽtinã irruptionẽ noſtrã ægre fortaſſis recipient: aut indignabũ Eſa.iii.
di reiiciendã iudicabũt. Quib⁹ uero nõ tanta ineſt earũ diſciplinarũ eruditio & copia:ſed ad di
ſcendũ ardẽs ſtudiũ/deſideriũq;: nõ nihil ꝓ ſua capacitate deguſtabũt. Quorũ uero ingenia
ad has artes ſunt tardiora:atq; obtuſa: cũ oia legerint: humorẽ quidẽ aliquẽ legẽdo ſentient:
uerum lectione abſoluta neq; deguſtabunt:neq; abhorrebũt. Dñs aũt ſpei noſtræ/& oĩs boni
author adaptare dignet' cor meũ & linguã meã inſtruere: q intellectũ plærũq; dat puulis: & q Pſalmo
per ꝓphetã dicit:aperi os tuum & implebo illud. Ita ut & ſi non tanto ſacramento digna ꝓfer cxviii.
re poſſimus/ a ueritate ſaltem fidei/ religioniſq; Chriſtianæ aliena non ꝓferamus. ¶ Ex his Pſalmo
itaq; Euangelii uerbis/q̃ circa deſcriptionẽ uerſant'/iuxta præaſſumptũ a nobis ſenſum/ quid lxxx.

Quæ ad perfectionis ſtatũ ingredientibus ſint faciẽda: ex quibus Euãgelii ſerie.

ꝓficiẽtẽ/ quid pfectiõis ſtatũ ingredit'/facere oporteat: inſtruimur.& pariter quid illũ in ſtatu
pfectionis tam acquirẽdæ q̃ acquiſitæ & credere deceat & ſperare. ¶ Prius igit'/ut a leuiorib⁹
incipiam⁹/ hic Ioſeph cũ Maria uxore prægnãte ad ꝓfeſſionẽ/recognitioneq; Cæſari faciẽdã
aſcendens/ eos admonet:qui perfectionis ſtatum ingredi uolunt: aut ingreſſos ſe arbitrãtur:
ne ſub hoc prætextu principũ ſæculariũ etiã impiorũ in his/q̃ tẽporalia ſunt/mãdata cõtẽnãt
Cum & Saluator ipſe in cenſum Romani principis inſcribi naſcẽs uoluerit.& maior factus cẽ/
ſum illi ſoluẽdum iudicauerit. Quin & ſuo quoq; noĩe ſolui a Petro didragma iuſſerit. Et ob Lu.xx.
id nõ in præcurſoris:ſed in Saluatoris natiuitate deſcriptionẽ factã eſſe Lucas cõmemorat:ne Matth.
quod plærique exiſtimaſſent/tãtã gratiæ ſublimitatẽ a principũ terrenorũ ſubiectiõe liberaſſe xvii.

Quomodo ſubiecti eſſe debent perfecti principibus tẽporalibus.

quiſq̃ iudicaret. Quãto eñ maiore quiſq; gr̃a ſe donatũ cognoſcit:tanto maiora cæteris præ/
ſtare debet humilitatis exẽpla.ſicuti & in expoſitione cantici Mariæ in ſuperioribus diximus:
Iuxta quod paſſim oĩbus fidelibus ſcribebat Apl'us:ſubditi eſtote omni creaturæ ꝓpter deum i.Pet.ii.
ſiue regi tanq̃ præcellenti:ſiue ducib⁹ tanq̃ a deo miſſis.& rurſus:deum timete.Regẽ honori
ficate.& Paulus:obedite præpoſitis ueſtris. ex quo nõ regibus tm̃ & principibus:uerũ & infe/

Textus.

riotis gradus magiſtratibus/parendũ oſtẽdit'. Idq; Euãgelii noſtri uerba manifeſte demõſtrãt:
dũ dicit:& hæc deſcriptio primũ facta ẽ a Præſide Syriæ Cyrino. Ad hui⁹ nẽpe præſidis man Ad He/
datum Ioſeph aſcendit. Qualis tamen hæc obedientia eſſe debeat: & in quibus qui in ſortem bre.xiii.
dñi ſunt uocati:aut qui ſpiritu dei agũtur/principib⁹/& præpoſitis præſertim tẽporalib⁹ obe
dire debeãt:nõ attinet hoc loco diffinire:qñ quidẽ:& in lõge maioribus ſupremos ipſos princi/
pes terrenos/ſacerdotibus lex diuina ſubiciat. ¶ Sed ad alia tranſeamus: gradatimq; altiora

Etiam perfectis cõfeſſio ſacramẽtalis eſt neceſſaria

ſubeamus. Aliud ſiquidẽ morale documẽtũ ex hac Euãgelica lectione ad pfectionẽ ꝓperanti
bus elicit':nõ quidẽ ex litterali ſenſu:ſed ex allegorico.quo ꝓparationis/ q̃ illis eſt neceſſaria/
& obligationẽ oſtendit/& ordinẽ:nã et ſi ſacramentalis cõfeſſio ad pœnitẽtes maxime ptineat: Iaco.iii/
nõ eſt tñ a ꝓficiẽtibus/perfectiſq; prætermittẽda. Quinĩmo cũ in multis quotidie offendam⁹ Prouer.
omnes:ſeptieſq; in die iuſtus quoq; cadat: & qui ſe ſine peccato eſſe/ mundumq; cor habere xxiiii.
gloriatur; & mendatii/& temeritatis ſacrarũ litterarum teſtimonio cõuincatur. Quanto per/ i.Io.i.
fectionis

fectionis gradum quiſq; ſit propior:tanto impietatē ſuā/ atq; ingratitudinē erga deū/& aper/
tius cognoſcere/& liberius confiteri/& ſeuerius in ſe ulciſci debet. Qua rōne qui ad ſacerdo/
tii ordinē ꝓmouentur:& qui religionis ſeu arctioris ſectæ iugū ſubeunt: & qui ſacroſanctum
Chriſti corpus/ aut cōficere/aut ſumere uolūt/qđ eſt ad perfectiōis ſtatū cōſequēdū remediū
ſingulare/ hos oēs peccata ſua confiteri/elemoſyniſq; & ieiuniis/ cæteriſq; id genus piis actio
nibus expiare/ſacri canones iubent. ¶ Hæc aūt cōfeſſio ſacramentalis ſub uno uocabulo tria De cōfeſſio/
cōtinet capita: pœnitudinē.ſ.quā cōtritionē uocāt primū:quæ quidē interioris animi actus eſt. nis huius ne
confeſſionem/ expreſſionemq; uerbalem/quæ actu ſermonis explicatur ſecundum. & ſatiſfa ceſſitate au/
ctionem:quæ erratorum pœnam perſoluit tertium. ¶ Huius igitur cōfeſſionis tres primum ctoritates u/
hic notari poſſunt neceſſitates. & illius deinde forma/ordoq; deprehendi. Tribus namq; ad triuſq; teſta/
hāc aſtringimur omnino uinculis. dei.ſ.ſummi decreto in ueteri quoq; lege propoſito. quod menti.
per Cæſaris/de quo Lucas loquit᷑/edictū intelligi haud incōgrue pōt. Cuius ſane decreti cum
Leuitici plurima ex ueteri teſtamēto ꝓferri poſſint:tum teſtimonia/tū argumēta/& figuræ nō paucæ
xvi.& Ex his tñ/q̄ nobis ꝓ tēpore occurrūt: q̄q; a ſacris doctoribus potiſſimū referūtur/nōnulla cita
xxvi. bimus. In leuitico eñ legit᷑:cōfiteant᷑ oēs iniquitates filioꝝ Iſrael.& uniuerſa delicta/atq; pec
cata coꝝ.& iterū:ꝓpter peccata parentum ſuoꝝ/& ſua affligent᷑: donec cōfiteant᷑ iniquitates
ſuas/& maloꝝ ſuoꝝ recordētur:quibus præuaricati ſunt in me. Itē in numeris dicit᷑:loquere
Ioſue ad filios Iſrael:uir ſiue mulier cū fecerint ex oibus peccatis q̄ ſolēt hoib⁹ accidere:& p negligē
vii. tiam trāſgreſſi fuerūt/atq; deliquerūt confitebit᷑ peccatū ſuū. Item Ioſue ad acham dixiſſe re
fert᷑:fili mi da gloriā deo.& confitere:atq; indica mihi quid feceris. Ille q;/ne ſoli deo confiteri
Eccli.iiii ſatis eſſe putes/ reſpondit. Vere ego peccaui & feci ſic & ſic. Itidē & Sapiens aperte oſtendit:
dum dicit:nō cōfundaris cōfiteri peccata tua:& ne ſubiicias te omni homini ꝓ peccato. Siquidē
tūc demū cōfitentes cōfundūtur:cū hoibus peccata ſua ꝓdunt. Deo eñ facile reum ſeſe quiſq;
Eſaie ꝓfitur. Quod autem non omni homini ſubiicere ſe peccatorē debere ꝓpheta admonet:alicui
xliii. ſubiici oportere manifeſte demōſtrat. Apud examina quoq; ſcriptū meminimus:narra ſi quid
Iob habes:ut iuſtificeris. Iob itē patientiſſimus hui⁹ cōfeſſionis neceſſitatē/ utilitatēq; cōſiderans
xxxi. dicebat:ſi abſcōdi quaſi homo peccatū meū/& celaui in ſinu meo iniquitatem meā &c.neq; tñ
ex his auctoritatib⁹ cōtēderim. hāc cōfeſſionē eo tēpore ſacramētalē fuiſſe:qualis nūc eſt. aut
eam formā atq; efficaciā habuiſſe. uerūtamē ad ſalutē neceſſariā omni tēpore fuiſſe/nemo ne
gabit niſi deliret. In nouo aūt teſtamēto tametſi ad lſam ex Euāgelio nō inueniat᷑ inter ꝓcepta
ſalutis eſſe poſitum: ex eo tamen ꝙ Apoſtolis retinendi/ relaxandiq; peccata conceſſit: eos
Iaco.v. qui abſolui ab his cupiunt/prius confiteri oportere decreuit:nam alioqui quo pacto remittere
retinereue poterunt: quod ignorant. Id autem in epiſtola Iacobi planius eſt expreſſum: dum
dicit:confitemini alterutrum peccata ueſtra. Modum autem & tempus chatolica poſtmodum
tradidit Eccleſia. cuius caput: præſeſq; Chriſtus eſt. & ob id a Cyrino: ideſt. Chriſto Syriæ:
ideſt Eccleſiæ. præſide illam primum factā Lucas teſtatur. eo quia ſub ſuo preſidatu in Syria
ideſt in primitiua Eccleſia/ quæ in eaipſa prouincia exordium cœpit:& ſublimis interpætat᷑/
primum confeſſio hæc ſacramentalis a ſacerdotibus fieri cœpta eſt. formaq; in hoc tradita:ut
proprio quiſq; ſacerdoti/illiuſq; cui ſubeſt Eccleſiæ prælato. ſingulo quoq; anno peccata con
fiteantur omnia. Et illud eſt ꝙ Euangeliſta dicit: & ibant omnes ſcilicet fideles: ut profiteren/
tur ſinguli in ſuam ciuitatem:ideſt in Eccleſiam ſuam: ut proprio ſacerdoti peccata confiterē
tur:& non gregatim:turmatimue omnes:ſed ſigillatim:ſecreteq; ſinguli. omnes enim ad pro
fitendum ire perhibentur:ſed particulatim ſingulorum profeſſio recipitur. ¶ Atq; illud ꝙ
omnes ibant ut profiterentur: tertium nobis uinculum obligationis adiungit. Quæ enim a
creatore omnium deo in ueteri teſtamento primū lex lata eſt:& a Chriſto atq; Apoſtolis poſt
modum promulgata: ac poſtremo ab uniuerſali chriſtianorum Eccleſia recepta/in uſumq; re
iiii. diſt. dacta: quin nos quoq; liget dubitari nequaquam poteſt. Hoc enim ad hamanæ legis ſolidum
c.in iſtis ſtabilimentum neceſſarium/eſſe iure ciuili pōtificumq; decretis cautum eſt: ut ſcilicet a ſubdi
§.leges tis ſit recepta. Hac autem generali lege perfectioris quoq; ſtatus homines aſtrictos eſſe ne/ Qualis eſſe
mo ambigit. ¶ Qualis uero hæc confeſſio eſſe debeat: ex multis huius litteræ uerbis debeat hæc
deprehendi haud difficile poteſt. Primum quidem ex eo quod dicit: ut deſcriberetur uni/ confeſſio ex
uerſus orbis/ uniuerſalem integramq; oportere oſtenditur. Ita ut nullum omnino pecca/ ſerie huius
tum retineat᷑. Sed neq; locus/tēpuſue/aut circūſtantia ulla/q̄ culpā efficiat grauiorē. Quæ ſin Euangelii.
gula perſequi longius ab inſtituto nos traheret. Sed plena ſunt ſacroꝝ canonum/ diuinarūq;
ſcripturarū de hui⁹ cōfeſſiōis modo ordineq; uolumina. Verūtamē qualis ad eā preparatio ſit
neceſſaria/ In his præſertim qui perfectionis ſtatum non habitu/ aut dignitate: ſed pia mente

ſunt ingreſſuri/ex his quæ circa ſequētis particulæ explanationē paulopoſt ſubiciemus/lique re poterit. Cum dicit͛:aſcendit aūt Ioſeph &c. ¶ Interea uero quæ de hac deſcriptiōe alio ſen ſu nobis occurrūt/explicemus. Neq̃ eñi quid ad perfectionis ſtatus/ordinē/gradūq̧ cōſcenſu/ ri facere debeant:docuiſſe ſatis eſt.ſi non & quid credere ac ſperare illos oporteat oſtendatur. Nihil aūt ad hunc perfectionis ſtatum cōſequēdū uiatori magis eſt neceſſariū: q̄ diuini iudicii ſiue uniuerſalis omniū/ſiue particularis ſuipſius aſſidua recordatio: quo pmioꝝ quæ electis

Adperfectionis ſtatū contingendū cogitatio mortꝭ eſt neceſſaria.

promittuntur magnitudine allectus:& ſuppliciorum/quæ reprobos manent/deterritus acer/ bitate/ nō modo a terrenis coinquinationibus auertat animum: ſed ad cœleſtia totꝰ anhellet. Propterea per Sapientem dicitur: fili memorare nouiſſima tua: & in æternum non peccabis. Ecclſiaſtici.vii. Hæc itaq̧ illa ipſa eſt ſummi principis deſcriptio:ad quā mente & ſpiritu iuſti omnes/ ſed per/ fecti maxime/ſemper feruntur. proterea doctor ille inſignis Eccleſiæ dicebat: In omni actio/ ne ſua ſemper illam uocem auribus ſuis intonare: ſurgite mortui uenite ad iudicium. ob idq̧ in Saluatoris natiuitate:ideſt in perfecti ſtatus initio poſita eſt. Cum enim a præſide Syriæ Cy rino/hoc eſt a Chriſto/ illam factū iri perfectus quiſq̧ & credit & ſperat:ut in ciuiū Romano rum:ideſt electorum libro deſcribatur:cum Ioſeph & Maria: ideſt totis animæ corporiſq̧ uiri bus properat. ¶ Sed neq̧ prius Ioſeph deſcribendum ſe cum uxore præbuit:q̄ illa eſſet proxi ma partui Ita ut naſcente demum Ieſu:ideſt Saluatore deſcriptio fiat. Qui enim in pœniten/ tium/proficientiūq̧ ſtatu adhuc manere ſibi conſcius eſt: non ſe dignum arbitrari debet: qui in æternæ uitæ libro deſcribatur.dicente Apoſtolo:non coronabitur niſi qui legitime certaue rit. Et hoc in eo figuratur:quem ingreſſum ad nuptias rex eiecit/& in tenebras mitti iuſſit:eo q̧ ueſtē nuptialē non tuliſſet.

Miri gradus per quos ad/ conſummationem perfecti ſtatus ē perueniēdū.

ii. ad thimo.ii. Matth.xxii.

Cuiꝰ rei maximū eſt argumentum: q̧ nō in egypto:ideſt in tene bris peccatorum exiſtentem populum Iſraeliticum numerare deus uoluit: ſed poſteaq̃ deſer tum/hoc eſt pœnitentiæ heremū eſt ingreſſus. & ne tunc ſtatim quidem: ſed poſteaq̃ & mare rubrum pertranſiuit/& Malechitas ſuperauit/& māna māducauit/& tabernacula conſtruxit: & poſtremo dei digito ſcriptam legem accepit/totidem quippe ad hanc(de qua loquimur)de ſcriptionem eſt deuentum gradibus. ¶ Primo nāq̧ Zacharias & Elizabeth per pœnitentiam iuſtificantur:quod eſt mare rubrum tranſire. ¶ Secundo præcurſoris conceptum: ideſt gra tiæ corroborantis ortum Gabriel Zachariæ prænunciat.quod eſt Amalechitā/ qui brutus uel labens interpretatur/ſuperaſſe:ideſt mundi/carniſq̧ uoluptates per ſanctam perſeuerantiam conculcaſſe:quæ nos brutis ſimiles efficiunt.dicente ꝓpheta:nolite fieri ſicut equus & mulus. & alibi: homo cum in honore eſſet:non intellexit: comparatus eſt iumentis/ & ſimilis factus eſt illis.& iſti lambentes illi ipſi ſunt:de quibus in Pſal. dicitur:& inimici eius terram lingent. ¶ Tertio Maria concepit Saluatorē: qui uerū eſt māna: qđ a fidelibus māducatū uitā æternam tribuit:ut de ſeipſo apud Ioānem Saluator teſtatur dicens: ego ſum panis uiuus/ qui de cœlo deſcēdit/nō ſicut manducauerunt patres ueſtri māna in deſerto & mortui ſunt. qui māducat hūc panē/uiuet in æternū.

ꝑs.xxxi. Pſalmo xlviii. Io.vi.

¶ Quarto Maria Saluatorē portāsin utero Elizabeth uiſitat ꝑcur ſore fœtā. qđ eſt uere tabernaculoꝝ cōſtructio. Maria ſiquidē tabernaculū effecta ē Saluatoris de quo dicit͛:ſanctificauit dn̄s tabernaculū ſuū.uel tabernaculū dei effecta eſt caro:quā i utero Mariæ Chriſtus aſſumpſit. de quo loquit͛ idē Pſal. dum dicit:in ſole poſuit tabernaculū ſuū. Itē & Elizabeth cū ſpū ſctō ad uocē ſalutātis Mariæ eſt repleta: ipſius diuini ſpūs habitaculum ſeu tabernaculū eſt effecta:dicēte Aplo:neſcitis qm̄ mēbra uſa tēplum ſunt ſpūſſancti.de quo ꝓpheta in pſona fidelis aīæ dicit:qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Itē & cū Maria Chriſto grauida domū Zachariæ ingreſſa eſt:ut illā totā diuina adornaret gr̃a: ibiq̧ diuina ſe creta tā uiro q̄ uxori manifeſtādo quēadmodū a nobis in ſupiorib⁹ eſt oſtēſum/ tres integros māſit mēſes:tabernaculū ſibi filioq̧ p id tēpus conſtituiſſe/fabricaſſeq̧ cōgrue dici pōt. Et hoc eſt diuinā gratiā in mēte pœnitētis p ſanctā pſeuerātiā cōfirmari.& p cōtēplationē/nouaq̧ in/ ſpirationē ad cognitionē diuinæ ſublimitatis: ꝓpriæq̧ ſalutis illuminari: & hæc quoq̧ tria illa ſunt tabernacula:q̄ Chriſtū in diuina ſpecie cernēs Petr⁹ fieri poſtulabat.

Pſalmo xlv. Pſalmo xviii. i. ad Corint.vi. Eccliaſtici.xiiii.

¶ Quinto ꝑcurſor naſcit͛ Saluatoris aduētū nunciaturus:in illiuſq̧ ortu/de iuſtoꝝ uocatione/& humani generis redēptione Zacharias ꝓphetizat:uiciniq̧ lætātur. Et in mōtanis habitātes corripit timor.quæ omnia in legis ſcriptæ latione/ꝓmulgationeq̧ myſtico ſenſu ſunt præfigurata. Illa enim Euā geliū prænūciat:& læticiā ſimul cū timore fidelib⁹ affert:ſicut p ꝓphetā dicit͛:iuſticiæ dn̄i recte lætificātes corda:& timor dn̄i ſctūs pmanet. Hoc aūt quid aliud eſt:q̄ pœnitētē animā pœnitē/ tiæ deſertū ingreſſam/ſupatis carnalibus concupiſcētiis:mānaq̧ ſalutis æternæ p euchariſtiæ ſacramentū manducato:uel ſupernæ p ſpiritū perſeuerantiæ demiſſo: & æternæ beatitudinis pmiis nō nihil delibatis/ad dei timorē pariter & amorē pia deuotione:enixaq̧ mente cōuerti/

ꝑs. xvii

¶ His aūt

¶His autem conſenſis gradibus:totq; tum periculis/tum laboribus/ ſuperatis/ nomen ſuum
daturus/ut deſcribatur/in Bethleem Ioſeph cum uxore prægnante aſcendit:ideſt cœleſtium
meditatione iuſtificatus proficientis ſpūs/ depulſo per charitatis feruorē timore/tota mentis
acie in cœlum trahitur. Et hic ſane ſextus eſt gradus: quem prinſq̄ in electoꝝ perfectorumq;
numerū refertur proficientem oportet aſcendere. ¶Hi quoq; illiipſi ſex ſunt gradus:quos Senarius nu
Lu.xiii. per ſex menſes in uirginis annunciatione diximus ſignificari. & ſex illi dies:in quibus prinſq̄ merus perfe
ad ſabbatum:ideſt requiē proueniamꝰ:operari nos oportere Saluator teſtatur: ꝓpter quæ oīa ctionē ſigni/
nō ſine miniſterio hoc uerbo factū eſt/Euangeliſtā uſum hoc loco eſſe arbitror:ut ſcilicet oſtē ficat.
Pſalmo deret:non fortuito cōtigiſſe:ſed diuina ꝓuidentia factū eſſe: ſicut & alio loco dicit ſcriptura:a Textus.
xvii. dn̄o factum eſt iſtud:& eſt mirabile in oculis noſtris. ¶Huiꝰ aūt uniuerſalis iudicii/quod ante De uniuerſa
oculos mentis iuſti cuiuſq; uerſari perhenniter deberet/quattuor ex hoc Euangelio notātur li iudicio.
myſteria:Neceſſitas ſcilicet primū/dum dicit̄:exiuit edictū a Cæſare Auguſto:ut deſcriberet̄
Heſter uniuerſus orbis.ex perſona ſiquidē edicētis hūc illū ſummū principē eſſe cōſtat:Cuius nō mo
xiii. do decreto:ſed etiam uoluntati reſiſtere nemo pōt. Edicti aūt uerba tam generalia ſunt/ atq;
prægnātia:ut eximi neminē eius cenſura uoluiſſe manifeſtū ſit.Cū abſq; illa penitus exceptio
ne uniuerſum orbem deſcribi iuſſerit.Ordo uero deſcriptionis ex illis uerbis accipit̄: & hæc
deſcriptio primū facta eſt a præſide Syriæ Cyrino.Diſcuſſio ex ſequentibus dum dicit: & ibāt
oēs ut ꝓfiterent̄ ſinguli in ſuā ciuitatē.Diffinitio poſtremo dū dicit̄:aſcendit autē ioſeph &c.
¶Poſſumꝰ tñ omiſſa diffinitione dicere/poſt iudicii neceſſitatē/eum modū exprimi: qui circa
prioritatē/poſterioritatēq; uerſatur. deinde illū qui circa deſtinationē/ ſeparationēq; rerum
iudicandarū. Et poſtremo electi cuiuſq; ante iudicis tribunal cōparitionē:quæ omnia in ſingu
loꝝ uerboꝝ explanatione ꝓſequemur. ¶Exiit inquit edictum.Circa quæ uerba illud primū Textus.
pſal.viii annotabimꝰ:conſulto Euangeliſtā dixiſſe exiit edictū/non Cæſarē edixiſſe.Hoc eñ latiꝰ ꝑ atet: Explanatio
quia non ſolū legem a Cæſare latam ſignificat:uerū etiā in oīm deueniſſe noticiam:quēadmo litteræ.
& illud in omnē terrā exiuit ſonus eoꝝ:ut plane oſtendat: huius edicti ignorantia excuſari ne
minem.Qui eñ Chriſtum ex mortuis ſuſcitatū in cœlū aſcendiſſe credūt: hos uenturū illum
Actu.i. ad uniuerſum orbem iudicandū cōſequens eſt credere: qñ quidem in cœlum aſcēdentem illū
Mat. xv intuentibus diſcipulis a duobus illis diuinis teſtibus dictum hoc eſſe:ſacra ſcriptura teſtet̄:quē
Ioan.iii. admodū uidiſtis eū aſcēdētē in cœlū:ita ueniet.ſ.ad iudicādū.Quod etiā Chriſtꝰ ipſe iam antea
uiuens ꝑdixerat.Qui uero uēturū nō credit:teſte Ioāne iam iudicatꝰ eſt. ¶Edictū quoq; accō
modate dixit Euāgeliſta:non legē aut decretū/ꝑceptūue. hoc eñ ad ſuꝑmos ꝓprie ꝑtinet prin Edictū quid
Heſter cipes:qui nō ꝑſentibꝰ loquūtur:ſed extra ſua edicta mittūt. Vnde & de magno illo rege Aſſue ſit.
iii. ro legit̄:q; eiꝰ edictū pepēdit in ſuſis.& de Dario piter:q; edictū poſuit. hic nāq;/de quo loqui
Dañ.vi. Rex eſt regū & dn̄s dn̄antiū. ¶Recteq; Cæſar appellat̄: tū ex nois et himologia:qd princeps
mur:uel principatꝰ poſſidēs interpretat̄:tum ex cōparatione:quia illius Auguſti Cæſaris per/
ſonam myſtice gerit:qui in ſumma pace orbi imperans uſq;adeo Romanū auxit imperium:
ut mundi appellaretur dominus.Et hic ſane illeipſe eſt:de quo per multa ante ſæcula uatici/
ꝑs.lxxi. natum erat:orietur in diebus eius iuſticia: & abundantia pacis.qui non ſolum pacem inter ho
ꝑs.lxxi. mines facturus aduenit: uerum inter eos & deū fœdus perpetuū ſuo ſanguine firmaturus.
Pſalmo ¶Hic inſuper ille eſt Auguſtus:qui cum in parua iudæorum ſinagoga prius regnaret: ſicut di
lxvi. citur:notus in Iudæa deus: per legatos/duceſq; ſuos orbem uniuerſum ſuo ſubegit imperio.
ꝑs.lxxi. Ita ut ſicuti Cytaredus uates predixerat:metuant eum omnes fines terre.& alibi:omnes gen/
tes ſeruient ei. ¶Hic deniq; idem ipſe eſt Cæſar Auguſtus:qui ut electorum imperium auge
ret:uirgis/alapis/ſputis/& ad extremū morte turpiſſima cedēdum ſe præbuit. de quo in Apo
Apoc.v calipſi loquit̄:dignus eſt domine aperire librum:& ſoluere ſignacula:quoniam occiſus es: &
Eſa.ix. redemiſti nos in ſanguine tuo &c. ¶Item & hic ille paruulus eſt: de quo per Eſaiam dicitur:
paruulus natus eſt nobis:& factus eſt principatus eius ſuper humerum eius: ideſt ſuper Crucē
quam ſuis portauit humeris. & paulo infra: multiplicabitur imperium eius. & pacis non erit
finis. ¶Huius igitur ſummi optimiq; principis edicto cautum eſt:ut deſcriberetur uniuerſus Textus.
orbis:quo ſcilicet ſubditi eius tributum illi penderent:ipſeq; econtra illos ut proprios ab alie/
nis diſcerneret ciues: ciuiumq; donaret prærogatiuis. Quemadmodum enim/ qui in hoc
cenſuali libro deſcripti non inueniebantur/non erant ad ciuium Romanorum priuilegia re/
cipiēdi:Ita neq; a deo cognitione electionis in cœleſtiū ciuiū numerū recipiūtur:qui in æterno
prædeſtinationis libro non ſunt deſcripti.dicente Apoſtolo:non intrabunt in ſanctam ciuita/
Apoca/ tem niſi qui ſcripti ſunt in libro uitæ agni.& in Daniele legitur: & in tempore illo ſaluabitur
lip.xxi. populus tuus.omnis qui inuētus fuerit in libro.& alius iterum: Vocabitur ſanctus/omnis qui

ſcriptus eſt in uita in hieruſalem. ¶ Sed ne hi quoq; ſe gratis in libro hoc deſcriptos eſſe pu/
tant:tributum quoq; Cæſari ſuo tempore pendere oportet. dicente domino ad Dauid. Cum Dañ. xii
tuleris ſummam filiorum Iſrael iuxta numerum:dabunt ſinguli precium domino. alioqui ex Exo. iiii.
ſola profeſſione/aut libro non inſcriberentur:aut ſi ad tempus deſcripti forent:uelut inutiles ii. Regū
delerentur. Iuxta quod de his per prophetam dicitur. deleantur de libro uiuentium: & cum xxiii.
electis non ſcribantur. & alibi deus ipſe loquens dicebat. qui peccauerit mihi delebo illum de Pſalmo
libro meo. Qui autem deſcribi ſe poſtulant:ſi cenſum non perſoluunt:hi ſunt qui in præſen/ lxviii.
ti Eccleſia inter fideles:immo & in ſacerdotum numerum aſſumpti:nulla opera faciūt digna Exodi
Chriſtiano:nedum ſacerdote. Eoq; modo ore tantū confitenť/ factis autē negāt. & hi quidem xxxiii.
arbori infructuoſæ comparātur:quæ in uinea domini plantata: cum nullum fructum faceret: Ad Ti. i.
exciſa eſt/& in ignem mitti iuſſa. de quibus etiam Saluator ipſe dicebat:populus hic labiis me Mat. iii.
honorat:cor autem eorum longe eſt a me. & iterum:nō omnis qui dicit mihi domine domine: & Lucæ
intrabit in regnum celorrm. ſed qui facit uoluntatem patris mei. ¶ Secundum autem hunc xiii.
ſenſum ad ſolos electos deſcriptio hæc pertinet. Sicut enim ſæpenumero in ſupioribꝰ diximꝰ Mat. vii
perfectionis ſtatum deſcribere:quibuſq; gradibus ad illum perueniatur oſtendere: præſentis
eſt inſtituti. Nam & iuxta litteralē Euangelii noſtri ſenſum/tametſi orbem uniuerſum deſcri
bi Cæſar auguſtus edixiſſet. Ad ſolos tamen imperio Romano ſubditos edictum pertinuiſſe
certo certius eſt. quos orbem uniuerſum iccirco conſtituere dicebant:ꝙ mundi ſe dominū Au

Orbis terræ ad electos tā tum ſæpe re fert.

guſtus appellabat: q̄uis Parthi/Medi/Indi/aliæq; innumeræ nationes: nunq̄ eius paruerint
imperio. Sed ne nomen quidem Romanorū ad earum plæraſq; potuit penetrare. Pari quoq;
modo/ſolos prædeſtinatos uniuerſi orbis appellatione hoc loco debemus accipere. quēadmo
dum & in pſal. cum dicitur:etenim firmabit orbem terræ: qui non commouebitur. Et rurſus: &
enim correxit orbem terræ:qui non cōmouebitur. de hoc etiam orbe loquitur propheta dum Pſalmo
dicit: ſpūs dñi repleuit orbē terrarum. Idq; uel ex eo fit manifeſtius:quod ſtatim Ioſeph cum xcv.
Maria uxore prægnante ad hanc deſcriptionem aſcēdiſſe ſubiungitur:quos electoꝝ Typum Pſalmo
gerere/non eſt ambiguum. ¶ Neq; tamen hæc iuſtorum deſcriptio: uocatioq; ad ſalutem/re xcii.
proborum uocationem excludit ad gehennam. omnes quidem uocati ſunt: pauci uero electi: Sap. i.
quemadmodum in ſagenam multi ſunt cōcluſi piſces:ſed bonos in uaſa ſua piſcator recepit Mat. xx
malos autem foras miſit. & ad regales nuptias tam mali q̄ boni ſunt uocati. ſed qui nuptialem Matth.
ueſtem inuenti ſunt non habere: ligatis pedibus & manibus miſſi ſunt in tenebras exteriores. xiii.
& poſtremo ne per ſimilitudines & enygmata aberremus diutius:Chriſtus ipſe dum ad iudi/ Matth.
cādum orbem uniuerſum uenerit: ſe agnos & hædos/ electos: ſcilicet & reprobos: uocaturū xxii.
prædixit. Verum pro meritorum differentia his præmia/ illis ſupplicia/ retributurum. & hoc Matth.
quoq; modo propheticū illud accipi poteſt:in libro tuo omnes ſcribenť. Neq; enim deſcriptio xxv.
delectuſq; fieri bonorum poteſt: quin et malorum quoq; deſcriptio atq; diſtinctio fiat de hac Pſalmo
autem cōmuni bonorum malorūq; deſcriptione in Apocalypſi legitur: mortui ex his quæ in cxxxviii
libris ſcripta ſunt/ iudicati ſunt ſcd'm opera ſua. ¶ Signanter autem orbem uniuerſum/ non Apo. xx

Textus.

omnes homines deſcribendum dixit Euangeliſta. ut ſcilicet oſtenderet:non hominum dunta
xat noīa eſſe deſcribēda. Sed & cuius quiſq; ſit nationis/prouinciæ/ciuitatis/gentis/familiæq;
exprimi oportere. Quod & ſequentia manifeſte demonſtrant. dum dicitur. aſcendit autem
Ioſeph a Galilea ciuitate Nazareth. eo ꝙ eſſet de domo & familia Dauid. Et hoc quidem ſigni

In extremo iudicio omīa hominū ſe/creta patefi/ent.

ficare nobis poteſt:in illo tremendo iudicio non opera dūtaxat omnium omnino hominū eſſe
manifeſtanda uerum & minuta quæq; etiam quæ intra mentis arcanum concluſa erant/eſſe
deſcutienda/ Iuſtorum quidem ut ampliorem gloriam/& impiorum ut maiorem cōfuſionem
conſequantur. Iuxta quod dicit Apoſtolus:tunc manifeſtabuntur abſcondita cordium. & ob Ad Co/
id de electis dicebat Chriſtus. quicunq; me confeſſus fuerit coram hominibus: & filius homi/ rin. iiii.
nis confitebitur illum coram angelis dei. Hoc quoq; modo intelligendum eſt: quod alio loco Mat. x.
dicitur:tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus. de improbis autem per ꝓphetam di Lu. xiiii
citur:ne reuelet dñs abſcōdita tua. & in medio ſinagogæ elidat te:& alio loco:reuelabiť igno/ Eccli. i.

Oēs creatu/ræ in illo iu/dicio cōteſta buntur ope/ra hominū.

minia tua:& uidebiť opprobriū tuū. & rurſus reuelabo pudenda tua. ¶ Poteſt & aliud uniuer Naū. iii.
ſus orbis ſignificare:ut nō hoīes tm̄:ſed uniuerſas oīno creaturas cōplectať. quæ in electoꝝ cō Sap. xvi
mēdationē & reproboꝝ accuſationē ꝯſurgēt. de iuſtis qdē dicit ſcriptura:uindex orbis iuſtoꝝ. Prouer.
& alio loco diciť: laudēt eū in portis opa eiꝰ. & rurſus: labia multoꝝ enarrabūt ſenſum. de re ultimo.
probis aūt diciť: reuelabūt coeli inīqtatē eiꝰ. & cōſurgēt aduerſus eum. & alibi: reuelabit terra Iob. xx.
ſanguinē ſuū. & rurſum: pugnabit orbis terraꝝ ꝯ inſenſatos. & alio iterū loco diciť: creatura Sapi. v.
tua tibi deſeruiēs excādeſcet i tormētū aduerſus iiuſtos. Quinimo & tp̄s ipm̄ i teſtē uocabiť: & xv.
dicente

Treñ.i. dicente ꝓpheta:uocauit aduerſum me tempus.de hominibus autem tam bonis ꝙ malis ꝗ ad/
Mat.xii. uerſus reprobos inſurrecturi ſint:teſtem habem⁹ Chriſtum/qui ad Iudæos dicebat:ꝗ regina
& Lu.xi auſtri & niniuitæ aduerſus eos ſtarent in iudicio. ¶ Alio item modo uniuerſus orbis ad parti — Singula ex/
culares actionum noſtrarum circunſtantias referri poteſt:quæ ad ſupplicii augumentum/di/ — actiſſime di/
minutionemue conferre quoquo modo poſſunt. Quibus em̄ uera religio magis innotuit:eos — ſcutient' ho
cum eam contempſerint/grauiora manent ſupplicia.propterea remiſſibilius Tyro & Sydoni — minū opera
Lucæ.x. ꝙ Iudæis incredulitatis peccatū fore Saluator ipſe dicebat. & eorum econtra fides maioribus — bona uel ma
aucta præconiis celebrabitur:ad quos legis uel nouæ uel ueteris cognitio tardius peruenit.Sa — la.
Mat.viii maritanū em̄/Cananeam/Centurionēq;/ꝗ extra legem nati atq; educati cito cōſtanterq; cre/
Lu.cxv. didiſſent:Saluatoris ore legimus eſſe laudatos. Temporū,uero loci/& perſonarū/ reliquaſq;
&.xvii. circunſtātias proſequi:ocioſum eſſet.quas ſacri canones/ſanctiq; doctores abunde tradidere.
¶ Scd̄m hunc autem ſenſum uniuerſus orbis totum uitæ noſtræ curſum ſignificabit.nec ab/
ſurde quidem: orbis em̄ circuitus eſt.de quo Iob legitur:cūq; in orbem trāſiuiſſent dies. In cir
Iob.i. cuitu aūt impii ambulant.teſte ꝓpheta. Impius aūt eſt apud deum quēadmodum iam ſæpe di/
Pſal.xi. ximus/omnis homo uiuens. Iuxta quod dicebat Apl'us/ Corinthiis ſcribens: qm̄ epiſtola eſt
ii.ad Co Chriſti miniſtrata a nobis & ſcripta nō atramento: ſed ſpiritu dei uiui/nō in tabulis lapideis:
rin.iii. ſed in tabulis cordis carnalibus. Itaq; anima noſtra liber ipſe eſt.in quo cenſus uniuerſi orbis
deſcribit'.i.omnis actio noſtra bona uel mala.iuxta quem ſane ſenſum:& de iudicio cuiuſlibet
e uita præſenti tranſeuntis deſcriptio hæc uniuerſi orbis intelligi poterit. Et his/quæ in ſupe
rioribus a nobis tacta ſunt cōuenit maxime.tunc em̄ ad perfectionis ſtatum:de quo tractamus
quiſq; proueniet:cum appenſis in ſtatera bonoꝝ & maloꝝ operum ſuorum meritis/diſcuſſio
neq; uitæ corā præſide Syriæ facta/malitiā gratia:& culpam pietas ſuperabit.tunc em̄ Ioſeph
cum Maria uxore prægnante abſcōdēs/ut in cenſualē ſupernoꝝ ciuiū librū referat':cū fiducia
Pſalmo petere poterit: & cum propheta dicere: proba me dn̄e & tenta me. & uide ſi uia iniquitatis in
xxv. me eſt.& rurſum poſteaꝙ diſcuſſio facta fuerit:probaſti cor meum & uiſitaſti nocte. Igne me
pſal.xvi examinaſti:& nō eſt inuēta in me iniqtas:quā ſupple tua nō prorſus aboleuerit gratia. Idq; uel
. ſtatim ſoluta corporis nexibus anima dicere poterit/cum nihil coinquinatū in ea cernet: uel
poſt iuſtā expiationē/cū purgandum aliquid reſoluto corpore reſtabit. Ad ultimū quippe qua
Mat.v. drantē & rōnem reddere:& debita perſoluere:oportere:euangelico admonemur teſtimonio.
Ad hūc aūt ſenſum/quēadmodū & ad ſupiores/ſequētia quoq; uerba cōueniunt oia.hæc igit'
ſingula ꝓſequamur. ¶ Et deſcriptio hæc (inquit) primū facta ē a Præſide Syriæ Cyrino. In — Textus.
quibus ſane uerbis & ꝓuinciæ nomen exprimit':& Præſidis.& utrūq; myſticū/eūq; ꝓfundum
habet ſenſum. Syria equidem prouincia ad huius deſcriptionis initiū & nomine ipſo/ & ſitu — Quomodo
& aliis plæriſq; ex cauſis eſt comodatiſſima. ex noīe quidem primū:quia ſublimis īterpretat'. — intelligit' ꝗ
Siue igit' uniuerſalem/ſiue particularem iuſtoꝝ deſcriptionē intelligere uolumus:in ſublimi — in Syria ini/
cœlorum patria æterno dei graphio/ & tēporali ciuiū ſupernoꝝ recognitione eſt faciēda.Cū — tium deſcri/
Lucæ.x. dicat Saluator:gaudete/quia noīa ueſtra ſcripta ſunt in cœlis.& rurſus in Apocalipſi legitur. — ptionis fue/
Apocal'. de gaudio magno/quo angeli/cæteriq; cœlicolæ in reproboꝝ punitiōe/ & bonoꝝ præmiatio — rit factum.
xviii. & ne exultabūt. Poteſt etiam Syriæ noīe uniuerſalis fideliū Eccleſia ſignificari:quæ ſublimis &
xix. excelſa ex ueteris/nouæq; legis teſtimonio eſſe cōprobat'. Ait em̄ ꝓpheta:fundamenta eius in
Pſalmo montibus ſanctis. & de illo etiam dicit Saluator:non pōt ciuitas abſcondi ſupra montē poſita.
lxxiii. Cuius ut paulopoſt dicemus/præſes eſt Chriſtus. ¶ Ex ſitu autē ꝓ oportuna iccirco dici pōt
Syria:ꝗ circa mediū habitabilis terræ ſita eſſe dicit'. In ea aūt eſt paleſtina ꝓuincia:cui⁹ Iudæa
portio eſt haud contēnenda. Hanc em̄ electo Hebreoꝝ a ſe populo deus habitandā dedit. Ei⁹
Pſalmo uero metropolis eſt hieroſolyma in qua redēptionis humanæ myſteria impleta ſunt fere oia
lxxiii. ꝓpter quod ꝑ ꝓphetā dicit':ꝗ deus opatus eſt ſalutē in medio terræ. Itē & in eaſpa terra Iudea
in ualle ſcilicet/ꝙ Ioſaphat appellat'/iudicaturū credimus in humana ſpecie/maieſtateq; diui
na Chriſtū uiuos & mortuos: quæ erit perfecta extremaq; uniuerſi orbis deſcriptio. Iuxta qd̄
Oſee.iii in Oſea legitur:congregabo oēs gentes & deducā eas in uallem Ioſaphat:& diſceptabo cū eis
ꝙuis nō hanc uallē: aut Iudæā ꝓuinciā/uel paleſtinā/cuius eſt portio:ſed Syriā/ꝙ illam & alias
plæraſq; ꝓuincias ꝯtinet/exꝑmere Lucas uoluerit:ut oſtēderet:nō Iudæoꝝ/ ꝗ ex circūciſione
ſaluādi ſunt/deſcriptionē in libro uitæ faciēdā eſſe:ſed eoꝝ quoq;/ꝗ ex gētib⁹ credidere ꝯrū eo
maiorē nūerū fore demōſtrat: ꝗ Syria lati⁹ mlto patet ꝙ Iudæa. ¶ Quin ſub uno ꝓſide utrāq;
regi Iudeāq; uti ptē/mēbrūq; ſub Syriæ noīe ꝯphēdi/hoc nobis exꝑmere uidet':unā eſſe Eccle
ſiā ꝙ ex Iudæis/gētilibuſq; cōſtat. In hācq; ueterē ſinagogā ſic eē ꝯuerſam: ut ne nomē quidē
māſerit: ſed excellētiori ſublimioriq; ceſſerit:& ab uno eodē ꝓſide.ſ. Xp̄o/utrāq; regi atq; ſuo

nomine nuncupari. Quod & ipſe Chriſtus uiuens his uerbis prædixerat: & alias oues habeo: q̃ Ioan.x.
non ſunt ex hoc ouili. ſed eas oportet me adducere: & fiet unum ouile/ & unus paſtor. ¶ Hoc
igit̃ modo intelligẽdo talis erit euãgelicæ litteræ ſenſus: deſcriptionẽ iuſtoꝝ in extremo atq;
uniuerſali iuditio a Chriſto in ſublimi/ excelſoq; throno ſedentes primũ eſſe faciendã. non he
breorum tm̃: eorũq; qui ex circũciſiõe fideles extiterũt/ ſed & gentiliũ atq; penitus omnium:
quos fides/ pietas/ & religio deo cõiungens ad ſummũ dignitatis gradũ ſublimauit. Vel quos
deus ipſe ante reprobos ſuſcitans/ & ab his ſegregans trahet in ſublime. & hoc quippe eſt qđ Ad theſ
Apoſtolus ad Theſſal. ſcribens dicebat: & mortui/ qui in Chriſto ſunt/ reſurgẽt primi. deinde ſal.iiii.
nos qui uiuimus: qui reſidui ſum⁹/ rapiemur cũ dño in aera. Ecce ergo queadmodũ deſcriptio
primũ fit a Cyrino. i. Chriſto/ in Syria. i. in ſublimi loco/ ubi electi oẽs quos tam ex iudæis: q̃
ex gentib⁹ ab æterno deus prædeſtinauit/ cõueniẽt. Et eoꝝ prius noĩa in uitæ æternæ libro de
ſcripta recognoſcentur. Deinde uero reliquoꝝ/ qui. ſ. in uniuerſo orbe mũdano. i. in concupi
ſcentiis & affectibus humanis ſuis lege uitam trãſegerũt/ ad perpetuũ interitũ recenſebũtur.
dum illis horrenda uoce iudex tum implacabilis intonabit: Ite maledicti in ignẽ æternũ. neq; Mat.vi.
an tẽporis/ an intellect⁹/ uel rationis ordinem prioritas hæc uel poſterioritas indicet/ attinet
inquirere. Quocunq; eñ intelligat̃ modo: Idẽq; erit utrobiq; ſenſus. ¶ Poſſemus quoq; de
ſcriptionem primũ in Syria factã ea rõne dicere: ꝙ prima Chriſti ſuſcepit fidẽ: in imenſumq;
tum ex Iudæis: tum ex gẽtibus per Apoſtoloꝝ prædicationẽ breui admodũ tẽpore auctus eſt
credẽtiũ numerus. Primũq; apđ Anthiochiã Syriæ urbẽ Chriſtianoꝝ nomẽ frequẽtari cœpit.
qua etiã in urbe primam Cathedram Apoſtolorum princeps Petrus erexit: quemadmodum Act.xi.
Textus. ex actibus Apoſtolorũ/ cæteriſq; eccleſiaſticis hiſtoriis hæc omnia proſpicere licet. ¶ Qua
Cyrin⁹ quid. lemcunq; autem ex ſupradictis ſequamur ſenſum: bene ac congrue a Cyrino Siriæ præſide
primum factam deſcriptionem hanc Lucas refert. Cyrinus quippe hæres interpretatur. Hic Mat.xxi
igit̃ ille eſt hæres patris ſempiternus. de quo in Euãgelio dicit̃: hic eſt hæres uenite occidam⁹
eum. & de quo Apoſtolus dicit: quem conſtituit hæredem uniuerſorum per quem fecit & ſæcu ad He.i.
la. Is enim conſubſtantialis patri filius. eodẽq; filiationis iure nõ ſucceſſione: ſed cõmunicatio
ne ſubſtantiæ/ naturæq; unitate/ hæres eſt coætern⁹. Omnia quippe a patre ſibi tradita filius Lucæ.x.
ipſe teſtatur. qui tẽporali inſuper generatione ꝑ incarnationẽ fili⁹ effect⁹/ nõ cœleſtis dũtaxat
regni: uerũ etiã terreni hæres eſt cõſtitutus. cũ ei dictũ eſt a patre: poſtula a me & dabo tibi gen Pſal.ii.
tes hereditatẽ tuam. & poſſeſſionẽ tuã terminos terræ. ¶ Electoꝝ aũt deſcriptionẽ filius hic
Prædeſtina/ idẽq; hæres æterni patris uolũtate & decreto. in ſyria/ hoc eſt in ſublimi cœlorum patria per
tio attribuit̃ æternam prædeſtinationẽ primũ. i. ante mundi conſtitutionem: Apoſtolo teſte fecit. quæ ſane ad Eph.
filio. prædeſtinatio: iccirco filio tribuit̃: quia ipſe eſt pr̃is ſapiẽtia. & in eo/ qui & principiũ dicit̃/ crea i.
uit deus cœlum & terrã: cæteraq; fecit oĩa. dicente ꝓpheta: oĩa in ſapiẽtia feciſti. Sed præcipue Gene.i.
prædeſtinatio illi aſcribit̃: qui eſt uía/ ueritas/ & uita/ oſtium/ & paſtor. deniq; qui omnibus ſuis Pſal.ciii
uitã tribuit æternã. ꝓpterea Saluator ipſe dicebat: ego uos elegi de mundo. & alibi: ſcio quos Ioan.i.
elegerim. ¶ Quiuis & ad tẽporalẽ electionẽ uerba hæc alio ſenſu referant̃. & ad noſtrum ap &.xiiii.
prime applicari poſſunt. Apoſtolos equidẽ tẽporali electione diuina ſapientia uocauit. cũ illis Lucæ.vi
dixit. uenite poſt me. & Petro: ſequere me. Martyres uero/ cum ad martyrii palmã patientia/ Ioã.vi.
fortitudineq; roborãs trahebat. & deniq; quotiẽs in ſupernoꝝ ciuiũ numerũ aliquẽ recipit: illũ xiii.xv.
uocare deſcribereq; cõgrue dicit̃. ¶ Perfecta aũt atq; omni ex parte cõſumata fiet deſcriptio: Mat.iiii.
cũ uniuerſum ſimul obrem iudicaturus ueniet. Tũc eñ uelut prudẽs imꝑator poſt inſignẽ ui Ioan.i.
ctoriã/ uniuerſum recẽſebit exercitũ. & his/ qui ꝓ ſe ſtrenueq; pugnauerint/ nõ modo emerita
ſtipendia perſoluet: uerum etiã ꝓ uniuſcuiuſq; merito maxima premia cũ perpetua dignitate
largiet̃. Ignauos aũt & deſertores/ infamia pœnaq; mulctabit æterna. Hic ẽ eñ ille exercituũ Eſaie
dñs. de quo per ꝓphetã dicit̃: Et erit in die illa uiſitabit dñs ſuper militiã in excelſo. & ſup oẽs xxiiii.
reges terræ: qui ſunt ſup terrã. Vita quippe hoĩs (ut alibi legit̃) militia eſt. ¶ Sed neq; ab hoc Iob.vii.
ſenſu abhorrere putamus ſi deſcriptionẽ a Chriſto primũ factã tũc dicam⁹: cũ a morte reſur/
gens primogenitus mortuoꝝ fact⁹. multoꝝ quoq; ſctõꝝ/ qui dormierãt/ corpora ſuſcitauit.
& cũ ex inferni clauſtris/ ſctõs patriarchas/ cæteroſq; (qui redimẽdi erãt) extrahens/ in cœlum
triũphãs ſecũ perduxit: iuxta ꝓphetæ uerbũ inquiẽtis: aſcẽdẽs in altũ captiuã duxit captiuitatẽ.
¶ Per hũc inſup præſidẽ Syriæ Cyrinũ/ magnũ illũ Michaelẽ archãgelũ intelligere poſſum⁹:
qui electoꝝ ꝓpugnator a deo cõſtitut⁹/ ſicut in Daniele legit̃: dracone cũ angelis ſuis inſigni Dañ.xii
pugna ſuperauit. In illo nãq; extremo atq; uniuerſali iuditio/ in mortuoꝝ ſuſcitatione/ & in Apo.xii
electoꝝ reproborũq; ſeꝑatione/ angeloꝝ miniſterio uſurũ ſe iudex ipſe ꝓdixit: & qui ſingulis Mat.xiii
præpoſiti ſunt prouinciis: circa ſuos prouinciales/ ut credibile eſt/ uerſabunt̃: ſicut in Danielis Dañ.x.
uiſione

uiſione figuratum eſſe legimus. ¶ Idq; propemodum nobis imminere uidetur: quod in textu
ſequitur: ET IBANT omnes ut profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem. Omnes ſiquidem Textus.
uocatos dicit: ſed ſingulos ad proprias ciuitates euntes oſtendit: quaſi in ciuitatibus primũ no/
mina daturi conuenirent: ut ex ſingularum ciuitatum deſcriptione/ prouincialis liber cuncte/
rum ciuium noia continens per urbium magiſtratus/ prouinciæ præſidi/ & demum per præſi/
dem Cæſari redderet. Qua in re duo in hac deſcriptione actus ex ordine tradunt/ uniuerſalis
ſ. per edictũ uocatio/ quæ ad ſummũ ptinet imperatorem: & (quæ illi pſidi cõmittit) uocatio/
nis ſeu edicti executio. In qua ſane deſcribendorum ordo triplex cõſpicitur: puincialis. ſ. cũ di De triplici
cit: Et hæc deſcriptio primũ facta eſt a pſide Syriæ Cyrino Ciuilis ſeu urbana cũ dicit: Et ibãt locatione.
oẽs ut pfiterent ſinguli in ſuam ciuitatem. & (quæ ſtatim ſubſequit) ſingularis cũ dicit: Aſcen
dit aũt Ioſeph &c. Totidem enim angelorum miniſteria circa nos uerſari: ſacris oſtẽdi litteris Angeli tripli
põt. Nam de puincialibus/ qui ſingulis pſunt puinciis/ ſatis in ſcdo hui⁹ opis tractatu a nobis citer præſũt
dictum eſt: pariter & de ſingularibus qui ad ſingulorũ hoium cuſtodiã ſunt deſtinati. De ciui/ hominibus.
Apoc. i. libus aũt/ qui ſingulis pſunt ciuitatib⁹ uel eccleſiis/ pari quoq; rõne poſſemus affirmare. & in
ii. & iii. Apocalipſi Ioãnis aptiſſime cõprobare. De qbus etiã illud intelligi põt: qd Sapia dicit: In una/
Ec. xviii quaq; gente poſuiſſe deũ rectores. ¶ Quæ igit de uniuerſali iudicio/ uel pticolari decedentis
cuiuſq; hucuſq; dicta ſunt: eo ptinẽt: ut uerũ pfectionis ſtatum hi demũ ſe conſequi cũ gloria
ſperent: qui in pſiti uita cõſtituti illum toto conatu pmereri contendũt/ illiuſq; tremendi iudi/
cii rigorem aio uerſantes ſic uiuunt/ ut ante tribunal illud æterni iudicis ſtare ſe aſſidue arbi/
trent. ¶ Sed ad paſſumptũ a nobis ſenſum aliud a pdictis myſterium hæc euãgelicæ hiſtoriæ
uerba myſtica interpraetatiõe poſſunt exprimere: qd ad eũ (de quo tractam⁹) pfectiõis in uiato Quattuor
re ſtatum: ſupioreb⁹ uidet accõmodatius: ut ſ. qttuor hoium ad æternã ſalutẽ uocationes oſten hoium uo/
dat. Quarũ pma generalis eſt atq; uniuerſalis ex parte uocãtis: q edictũ uniuerſale propoſuit: cationes ad
ut orbis uniuerſus in libro. ſ. uitæ deſcriberet. Deus enim pmitiua ſeu antecedẽte uolũtate (ut uitam.
i. ad thi theologorũ utar uerbis) oẽs hoies ad æternã ſalutẽ creauit: oẽſq; ſaluos fieri (ſi nõ per eos ſtet):
mo. ii. cap. ii. nec delectat in pditione hois: mortem ue deſiderat pctõris/ ſed magis ut conuertat & ui
Sap. i. uat. Et hæc ſane prima eſt uocatio: quia uniuerſum orbẽ deſcribi Cæſar edixit. ¶ Scd'a uero
Ezechi. eſt ſpãlis: qua genus quoddã hoium præ cæteris uocaſſe/ atq; elegiſſe uidetur: ueluti iudeorum
xviii. ante Meſſiæ aduentũ. de qua in pſal. dr: Elegit dñs tribũ Iuda & alibi: Elegit dñs Syon in habi
Pſalmo tationẽ ſibi: & hæc illa eſt uinea electa/ quã apud Hyere. plãtaſſe ſe teſtat dñs. & apud Eſaiã le
lxxvii. git: Vinea dñi domus Iſrael eſt. Poſt Chriſti uero aduentũ uinea electa eſt Chriſtianorũ Eccle
Pſalmo ſia de qua p Aplm dr. Vos aũt genus electũ regale ſacerdotiũ/ populus acqſitionis. & de utraq;
cxxxi. locut⁹ eſt Chriſt⁹ in parabola/ qua patrẽfamilias operarios diuerſis tpibus in uineã ſuã mittentẽ
Hyer. ii uocantemq; introduxit. ¶ Hæc aũt ſcd'a uocatio act⁹ quoq; dei eſt prior/ & efficacior magiſq;
Eſai. v. pticularis: q facta eſt pmũ a pſide Syriæ Cyrino i. ab æterno herede diuinæ gloriæ p cõicatio/
i. Pet. ii. nẽ ſubſtãtiæ ante oia ſæcula: & p uerbũ ſuo tpe incarnatũ ſicut in pcedẽtib⁹ expoſuimus. Qui
Mat. xx eñ hebreis legẽ in mõte dedit: ille idẽ ipſe p ſeſe poſtea cõſumauit, & adimpleuit. Filius eñ cũ
Mat. v. uerbũ ſit pſis: qd aliud intelligere poſſumus: cũ ſcriptura dicit: Locut⁹ eſt dñs ad Moyſem: q p
Ioan. i. in uerbo i. in filio ſeu per filiũ/ q uerbũ eſt & ſapia pſis/ mẽtẽ uolũtatẽq; ſuã manifeſtauit qñ/
Io. xiiii. qdẽ de ſeipſo fili⁹ dixerit: Verba/ q ego loquor uobis/ a meipſo nõ loquor. A pſe igit. i. a pmo
pncipio p uerbũ. i. p filiũ ſibi coæternũ/ cõſubſtãtialẽ/ atq; p oia coæqualẽ/ utrãq; uocationem
factã fideliũ ambigit nemo: ſed diuerſo admodũ ordine. Primã qdẽ p diuinã dũtaxat reuelatio
nẽ. Scd'am uero p uerbũ ipm æternũ: humana carne ueſtitũ/ ex duabuſq; naturis perfecte atq;
inſepabiliter cõſtãs. Is aũt nouã familiã gentẽq; (reprobata ob eius nefandiſſima ſcelera pore)
Matth. ſibi cõparauit: & uineã ſuã porib⁹ eiectis ac pditis: nouis locauit agricolis/ q fructũ reddent in tpe
xxi. ſuo Hi qdẽ ſunt de qb⁹ in pſal. dr: Nõ fecit taliter oi nationi/ & iudicia ſua nõ manifeſtauit eis.
Mar. xii Vel pma uniuerſalis pſi ſeu toti ſimul trinitati icciroo tribuit: qa in omne pariter hoium gen⁹
Pſalmo naturæ & cõis grãæ cõtulit bñficia. Ipſe eñ oẽs oĩno ad ſuã imaginẽ creauit hoies: æternæq; ſa/
cxlvii. lutis capaces fecit: & oibus/ quæ ſub orbe lunæ creauerat/ reb⁹ ppoſuit: eoq; pacto ad ſui ipſius
timorẽ/ cultũ/ reuerẽtiãq; uocauit & inuitauit: mãdata quoq; naturalis legis oium mẽtib⁹ inſe/
ruit: pter ea q p ſeruos ſuos dedit. Itẽ flagellis frequẽtib⁹ malos reuocare curauit. Oib⁹ aũt imo
(ut pdixim⁹) ſingulis angelos dedit cuſtodes q & bona ſuadeãt/ & diſſuadeãt mala: neq; inſpi/
rare mẽtibus noſtris ceſſat: ea quæ (ſi ſequamur) nos ad ſuã trahũt grãm: quas ſane uocatiões
cõpendio quodã Sapia expſſit: dũ dicit: Vocaui & renuiſti: extẽdi manũ meã: & non fuit q aſpi/
puer. i. ceret: & deſpexiſtis omne cõſilium meũ: & increpationes meas neglexiſtis. Secunda uero uoca
tio filio. ſ. Chriſto icciroo aſcribit: qa ut morti primorũ parẽtum culpa addictũ genus humanũ

redimeret: mortẽ ipſe ignominioſam ſubire uoluit: nobiſq; ad ſalutẽ plurima cõtulit remedia.
¶ Tertia uocatio ꝑdeſtinatoꝝ eſt: ac ab æterno in uitæ libro deſcriptoꝝ: q̃ ſ credẽtib⁹ certiorẽ:
& ꝑticularis dici põt. Ad cuius ſane efficatiã ex uocatorum parte & uoluntas/ & actio eſt neceſ
ſaria. Neq; enim ex ꝓuincia Syriæ/ id eſt ſynagoga primũ: & Eccleſia poſterius: oẽs ſunt deſcri
pti: ſed hi demũ/ qui ad ſuas ciuitates ueniẽtes magiſtratibus Cæſaris nomina ſua deſcribẽda
dederunt. Hi porro ſunt: qui uitæ innocẽtia/ puritateq;/ necnõ pietate/ religione/ & fide/ inuicẽ
cõuenientes ſanctã ciuitatẽ recte conſtituunt de qbus dicit: Et credẽtium erat cor unũ: & anima Act. iiii.
una. & per Apl'm: Vnũ corpus & unus ſpũs/ unus deus una fides/ unũ baptiſma. & in pſalmo: Adeph. iiii.
Qui habitare facit unius moris in domo. Et hæc illa eſt uocatio: de qua per Apoſtolũ dicitur:
Oramus autem pro uobis ut dignetur uos uocare uocatione ſua deus. & alibi. Quos uocauit ꝑs. lxvii.
hos & iuſtificauit. ¶ Quarta autem ſingularis appellari poteſt: qua ad maiorẽ gloriam ſpecia ii. Ad
li quadam honoris & gratiæ prærogatiua nõnullos præelegit: quẽadmodũ illum qui de ſeipſo theſa. i.
ſcribit: Dñs ex utero uocauit me & eum item qui dicit: Cum aũt placuit ei/ qui uocauit me per Ad Ro.
grãm ſuam & deniq; apoſtolos oẽs & martyres/ ac confeſſores pleroſq;/ quos ueluti lumina/ viii.
ria coruſcantia in firmamẽto Eccleſiæ ſuæ ad cæterorũ lucẽ poſuit. Et hi porro ꝑfectioris gra/
tiæ munere inſignes per Ioſeph qui cum Maria uxore prægnante in Bethleem aſcendit/ nobis
exprimunt. & hæc pariter uocatio ex uocatoꝝ parte/ actũ priore multo excellẽtiorẽ/ ꝑfectio/
remq; requirit. De priorib⁹ ſiquidẽ dicit Euangeliſta: Et ibãt oẽs ut ꝓfiterent ſinguli in ſuam
ciuitatẽ. De his aũt dicitur: Aſcendit autẽ Ioſeph Etenim aſcendere maioris meriti actum ex/
primit: q̃ ſimpliciter ire: & contemplatiuas denotat actiones: ſicuti cũ de aſcẽſu Mariæ in mon/
tana loqueremur: in tertio tractatu ꝑcedentis capitis oſtendimus: ſed & præter id cætera uerba
quæ in tex. noſtro ſubſequunt ſingularis uirtutis/ ꝑfectioniſq; ſignificationẽ (ut ꝓxime oſten
dimus) cõtinẽt maximã. ¶ Hæ igitur duæ ad uocationem diuinã ex uocatoꝝ parte acceſſiões
ſic diſtingui poſſunt: ut ad mãdatoꝝ obſeruantiã prior: & ad cõſilioꝝ/ eorũq; (quib⁹ perfectior
ſtatus acquiritur) poſterior ſit referenda: ſicq; fit ex ſupradictis oibus: ut ad dei cognitionẽ uni
uerſum oino. humanum genus naturali quadã uirtute/ & potentia diuina nihilominus gr̃a ad/
iuta deducat & trahatur: dicente Sapientia: Magnitudine ſpẽi & creaturæ poterit creator hoꝝ Sap. xiii
cognoſcibiliter uideri. & Apl's ad Romanos ſcribẽs: eos qui deum omnino nõ credũt/ inexcu/ Ad ro. i.
ſabiles fore plurimis efficaciſſimiſq; rõnib⁹ argumẽtiſq; oſtẽdit: & uniuerſa theologorũ ſcho
la amplioribus uerbis ꝓſequitur. Eademq; ui naturæ: hoĩs bene inſtituti animũ/ maiorẽ huius
ſummi boni/ quod per ſe neq; cognoſcere: neq; appetere ſufficienter põt/ cognitionem de ſide
rare: tum ex aliis multis tum ex Prophetæ uerbis oſtenditur: inquientis: Cõcupiuit aĩa mea de Pſalmo
ſiderare iuſtificationes tuas. Ad Chriſti autem cognitionem religionemq;/ & ſecretiora fidei cxviii.
noſtræ myſteria/ ſpeciali quadam reuelatione per inſpirationem interiorem/ aut doctrinam
exteriorem opus eſſe ex ipſa ſacra ſcriptura liquet manifeſte: dicente Chriſto: q nemo nouit Mat. xi.
patrem niſi filius: & cui ipſe filius uoluerit reuelare: & Apoſtolus dicit: Nobis autem reuelauit i ad co/
deus per ſpiritum & de ea quæ fit per alterius doctrinam dicit alius Apoſtolus: Quomodo tin. ii.
autem credent ſine prædicante. Quæ quidem reuelatio tametſi a diuina gratia bonitateq;/ Ad ro. x
abſq; ulla controuerſia proueniat dicente Saluatore Petro eius diuinitatem cõfitenti: Beatus Matth.
es Simon bariona quia caro & ſanguis non reuelauit tibi ſed pater meus qui eſt in cælis Para/ xvi.
ta eſt tamen Apoſtolo teſte his qui tota mente ueritatem inquirũt reuelari. Id autem his/ qui i. Pet. i.
diuinarum ſcripturarum cognitionẽ habere poſſunt: innoteſcere põt ex earũ diligẽti ꝑſcruta/
tione. Propter qđ Chriſt⁹ ipſe dicebat: Scrutamini ſcripturas/ qa illæ ſunt quæ teſtimoniũ phi
bent de me Ideo eñ non niſi ab ipſo deo intellect⁹ nobis det: humano ingenio cõſequi nemo
poſſit: illum nobis ab eo dari quanta poſſumus inſtantia poſtulare debemus: & cum ꝓpheta di/
cere: Da mihi intellectum & ſcrutabor legem tuam. Idcirco alibi dicit Propheta: Os meũ ape
rui & attraxi ſpiritum: quaſi os aperuiſſe non ſatis eſſet. Quibus uero ſcripturæ ſunt incogni
tæ: ſed ad ueritatis indagationem/ quantum humani ingenii uis patitur/ mens eſt intenta: cum
propria uirtute id ſe appræhẽdere nequire cognoſcat: ab eo ipſo quem intelligere deſiderãt/
ſapientiam poſtulare debent. Talibus enim multis ſe deus manifeſtauit modis: nonnunq̃ per
particulares reuelationes: plerunq; autem per mirabilia opera quæ in ueteris teſtamenti tabu/
lis abunde ſunt conſcripta: & per Chriſti conuerſationem/ doctrinam & miracula in nouo cõ
ſummata: ita ut neminem excuſare ex toto poſſit ignorãtia ¶ Ad horum autem diuinorum in
nos beneficiorũ cognitionẽ/ fruitionemq; ꝑ fidẽ & charitatẽ oẽs oĩno ꝑdeſtinati: ſed excellẽti⁹
ꝑfectiuſq; nõnulli ꝑelecti ſunt uocati. Nã & Chriſt⁹ ipſe turbas oẽs uocauit & docuit: & ex ea
diuerſarum gentium colluuie/ qui eius doctrinã audierunt/ multi ſunt ſaluati. Particulariter
autem

Aſcendere maioris ẽ meriti: q̃ ſimpliciter ire.

Quõ fides ſine inſpiratione ſpũali hẽri nõ põt: & an ignorãtia excuſari quiſq; poſſit.

autem ad aliorum doctrinam:ſalutēq; duodecim ab eo Apoſtoli ſunt electi.&præter hos/duo
et ſeptuaginta diſcipuli: inter quos iterum Petrum/Iacobum/& Ioannem ſpeciali quadam/
atq; excellētiori gratia ſublimauit. Quippe quibus diuinæ maieſtatis ſuæ gloriam in monte
Matth. Thabor oſtendit:quoſq; appetente ſuæ paſſionis hora ſeorſum a cæteris oraturus aſſumpſit.
xvii. eorūq; uni matrem:alii ſponſam ſcilicet Eccleſiam cōmendauit.& alium ante cæteros glorio/
Io.xix. ſo coronauit martyrio. & hi nimirum illi ſunt:quos ad Galathas ſcribens Paulus columnas
&.xxi. Eccleſiæ nominauit. Et triplex hic electorū gradus.Ille quidem ipſe ex Euangelio eſt notiſſi
Act.xii. mus. ¶Sed & in Eccleſia hac militante eundem ordinem pa rēq; modum quotidie uidemus
Ad Ga/ uocationis.Chriſtianam quippe religionē uerbo/exterioribuſq; actibus plurimis profitemur
lath.ii. omnes:q̄uis eam opere negent plurimi.Ex hoc autem Chriſtianoꝝ grege nonnulli etiam in
ſortem domini ſunt electi:utpote qui ſacris ordinib⁹/Eccleſiaſticæq; hierarchiæ ſcd̄m uarios
ritus initiati ſunt & aſcripti.Et ne hi quidem omnes in ſua uocatione perſiſtunt: ſed reſpicien
tes retro ſe plærīq; regno dei reddunt indignos.Ex toto autem hoc fidelium numero aliqui/
& hi quidem prohdolor perpauci/in diuinis mādatis ad finem uſq; perſeuerantes:ſeſeq; pro
humana fragilitate exercentes/ad brauium ſalutis perueniunt. quos ſoli deo ab æterno: cœ/
leſtibus autem ciuibus tum cum in patriam peruenerint:nobis uero cōiectura duntaxat:cogni
tos prædiximus.E quibus quidem maioris perfectionis/amplioriſq; gratiæ munere a deo præ
cæteris illuſtratos/quoſdā ut ſanctos/diuinoſq; colim⁹ & ueneramur. ¶Harū autem uocatio/
nū figuræ afferri poſſent plurimæ.Sed his quas modo attulim⁹/uix ullæ certiores accōmoda/
tioreſq;:ex ſacris autem litteris teſtimonia citare cumplura haud dificile foret. Sed ne in re
manifeſta non neceſſaria quæramus adminicula:hæc quæ ꝓxime adduxim⁹/ uiſa ſunt ad ue/
ritatem aſtruendam eſſe ſatis.ex quibus/ qui ad perfectionis ſemitam ſe appropinquare arbi/
trantur: quattuor hæc quibus eam contingere datur/beneficia ab ipſo beatitudinis largitore
recognoſcere admonemur.pro hiſq; ſe illi obnoxios & ingratos ꝓfunda humilitate profiteri.
Quo facto Ieſum confeſtim Maria pariet. ideſt ſalutis effectum/& gratiæ plenitudinem fide
lis anima conſequetur.Primum quidem ꝙ rōnalem creaturam/& æternæ beatitudinis capa/
cem eos deus fecerit.Secundo ꝙ inter Chriſtianos/& ſub uera dei lege: non inter idolatras/
Maumethicos/ cæteroſq; infideles nati ſunt & educati.Tertio ꝙ ad eccleſiaſticos ordines:aut
epiſcopalē dignitatē/uel approbatam religionem aliquam inſpirante deo ſint uocati:aut alio
quoquo modo ab humanarum cupiditatum tentationibus erepti in pœnitentium uel proficiē
tiū/ aut etiam perfectorum ordine uitam agunt innocentem. Quarto/& hoc eſt omniū ma/
ximum/ꝙ inter hos in dei laudē: uel alioꝝ ædificationem a uulgo ſegregati profundioris do
ctrinæ/aut efficatioris inſpirationis: alteriuſue peculiaris gratiæ prærogatiua ſint ſublimati:
& ad uerā q̄tum humana capit imbecillitas dei/ ſuiq; ipſius cognitionē cœleſti lumine ſic per
ducti:ut præter diuina cogitent/tractent/curentq; nihil.Hoc ſiquidem eſt Ioſeph cum Maria
uxore prægnante ex Nazareth ciuitate Galileæ/in Bethleem ciuitatem Iudæ aſcendere:quod Textus.
in hiſtoria Euangelica ſubſequitur.explanandūq; reſtat. ¶In his igitur uerbis quattuor ex
ordine expreſſa uidemus:locum ſcilicet inferiorem qui relinquitur:ſuperiorem ad quem aſcē Quo ordine
ditur:aſcenſionis cauſam finalem.& poſtremo:itineris comitem. In quib⁹ ſingulis ſi accurate proficiēs ad
penſiculata fuerint: profundiſſimos ſenſus latere non eſt ambigendum.Quis enim tanti my perfectionis
ſterii enarratione/quod eſt omniū ſacramentorum/quæ in cœlo/aut in terra a mundi creatio gradum aſcē
ne facta ſunt/maximū:nō in explicabiles latere ſenſus credat.Quos utinā uel ad corticē attin dat.
gere imbecillitas nr̄a queat.¶Aſcendit igit̄ Ioſeph:ideſt ꝓficiens & ad perfectionem tendens
uiator/ Ioſeph nāq; augumentum interpretatur.Cum igitur in uiatore ſpiritualis gratiæ do/ Textus.
na per conſtantem in diuinis mandatis perſeuerantiam adaugentur: uere Ioſeph aſcende/
ii.Ad co re dicitur.De quibus dicit Apoſtolus:ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes
rint. ix. abundetis in omne opus bonū.& paulo infra:qui autem adminiſtrat ſemē ſementi & multipli
cabit ſemen ueſtrum/& augebit incrementa frugum iuſticiæ ueſtræ. & quod amplioris eſt &
meriti & uirtutis/eorum doctrina & exemplo electoꝝ adaugetur idētidem numerus. ſicut in
Actu.ii. actibus Apoſtolorum legitur/ꝙ ipſis Apoſtolis in oratione perſeuerantibus/& gratiam apud
omnem plebem doctrinæ puritate/& ſignorum frequentia comparantibus dn̄s augebat/ qui
ſalui fierent.Atq; ut ad ſublimem locum aſcendat: inferiorem quē inhabitat neceſſe eſt ut de
ſerat.Aſcendit igitur non a ciuitate modo/& domo ſua: ſed & a prouincia uniuerſa: quod &
ſpiritusſanctus per ꝓphetam his uerbis admonet faciendum:obliuiſcere(inquit)populū tuū/
Ps. xliiii ecce patria/ & domus patris tui/ecce domus & familia. & apertius in figura nobis monſtratū
Geñ.ii. eſt per id quod ad Abraam dixiſſe dn̄s legitur:egredere(inquit)de terra tua/& de cognatione

tua/& de domo patris tui. ¶ Quæ autem ſit prouincia/& quæ ciuitas/quam deſerit uideamus.
Prouincia eſt Galilea. Nazareth ciuitas. Galilea autem uolubilis aut rota interpretatur. & hic
ſiquidem eſt mũdus atq; orbis terrenarũ miſeriarum: qui nunq̃ in eodem ſtatu permanet: ſed Pſalmo
perpetua reuolutione agitat᷑. de hac rota in Pſal. dicitur: domine deus pone illos ut rotã. Vel lxxvii.
etiam cogitationes impiorum & fatuorum qui in terrenis rebus uerſantur. de quibus in Sapiẽ
tia legitur: præcordia fatui quaſi rota carri/& quaſi axis uerſatilis cogitatus illius. Ab hui⁹ igi
tur mundi operationibus: ſenſibuſq; & cogitationibus abſcedere eũ oportet: qui in Bethleẽ ci Sapien.
uitatem Dauid cupit aſcendere. Propterea & Apoſtoli ut Hieroſolymam cum Chriſto aſcen/ xxxiii.
derent: relictis omnibus ſecuti ſunt eum. ¶ Sed nec mundum relinquere ſat eſt: q̃tum ad ope
ra exterioreſq; cogitationes: niſi & nazareth/quæ flos aut uirgultum interpretatur penitus de Lucæ.v.
feramus. flos quidem colorem habet & odorem. quorum utrũq;/& ſi nullus ſequatur fructus
humanos tamen delectat ſenſus: uiſum ſcilicet & odoratum. Qui ergo mundum deſerunt:
utpote qui ad religionem aut ſacerdotium aſcendunt: tametſi humanas dignitates/ delicias/
cæteraſq; mundi huius illecebras/ a ſe abdicent: ſi tamen odorem earum retinent: Illarumq;
Quomodo uiſu/& recordatione delectentur: nõ poſſunt ad ciuitatem Dauid aſcendere. Horum enim (ut
a pfectis ter dixi) obliuiſci oportet penitus. Ita ut nec uiſu/nec auditu/nec odoratu/quib⁹ remotiora quoq;
rena ſunt re ſentimus ea retineamus: quæ guſtu relinquimus & tactu. Iccirco Iob ille patientiſſimus dice/
linquenda. bat: ſpiritus dei in naribus meis: ne ſcilicet terrena ſentiam: & eorum delecter odoramento.
Iuxta quod etiam per ꝓphetam dicitur: quieſcite ab homine: cui⁹ ſpiritus in naribus eius eſt: Io.xxvii
quia excelſus reputatus eſt. de uiſu quoq; rogabat Pſalmiſta: ut auerterentur oculi eius ne ui/ Eſa.ii.
derent uanitatẽ. Ab hoc autem morali documento aberrant noſtra tempeſtate plurimi: qui Pſalmo
Contra reli/ religionis aut pfectioris etiã ſtat⁹ ſimulacrum præ ſe ferentes/& mundum contemnere uerbis cxviii.
gioſos hypo habitu/geſtuq; ſimulantes/temporalia nihilominus ſub religionis ſpecie tractare uolunt de
critas. quibus in Euangelio legitur: q̄ ueniunt in ueſtimentis ouium intrinſecus autem ſunt lupi ra/
paces. ¶ Poteſt & alio ſenſu Nazareth mundanas uoluptates/ & humanam exprimere fragi
litatem: qui in plæriſq; ſcripturæ locis flori comparatur. homo enim (inquit Iob) natus de mu
liere/breui uiuens tempore: repletur multis miſeriis. qui quaſi flos egreditur: & conteritur: & Iob. xiii
fugit uelut umbra. & alibi legitur. omnis caro fenum/& omnis gloria eius quaſi flos feni. Ga/ Eſa.xl.
lileam igitur & Nazareth relinquere nihil aliud eſt: q̃ fortunæ/quam uolubilem appellant/&
naturæ ſimul bona propter deum contemnere/abnegareq;. propterea Saluator ipſe dicebat:
qui uult uenire poſt me abneget ſemetipſum: quaſi abnegare ſua non ſatis eſſet. ¶ Sed iam Lucæ.ix
Textus. quo aſcenderit hic Ioſeph: uideamus. Aſcendit inquit in iudeam ciuitatem Dauid: quæ uocat᷑
Bethleem. In quibus quoq; uerbis tria exprimuntur. prouincia/ciuitas/& ciuitatis illuſtrator.
Prouincia quippe iudæa eſt/quæ confeſſio ſeu glorificatio interpretatur. ſiue igitur æternam
Hieruſalem/cœleſtem ſcilicet patriam/accipere uolumus ad eum perfectionis ſtatum pertine
bit: quem poſt huius uitæ curſum beati conſequũtur poſt particulare ſcilicet iudicium: ſtatim
in anima dũtaxat: & poſt uniuerſale in hominis perfecta ſpecie. ubi Chriſtus quotide in menti
bus beatorum per gratiæ cõmunicationem naſcitur. Sin uero de beatitudinis/quam uiator cõ
ſequi poteſt/ ſtatu intelligere uolumus. Iudæa contemplationis locum nobis repreſentat. In Pſalmo
quo/qui habitant/deum ore ſimul & corde confitentur & glorificant. & ad religionem oppor lxxxiii.
tune refertur/aut ſacerdotiũ: qui ſunt perfectionis acquirendæ/ uel acquiſitæ ſtatus per ſe cer Pſalmo
tiſſimi: ſi non profeſſionem uita/aut pernicioſa mens cõmaculet. de hac autem in Pſal. dicit᷑: lxvii.
beati qui habitãt in domo tua domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te. & alibi: qui habita Pſalmo
re facit unius moris in domo. Et hæc eſt Iudæa de qua ſcribit᷑: facta eſt in Iudæa ſanctificatio cxiii.
eius. tametſi receſſus omnes mentis ad deum/qui per contemplationem fiunt/Iudæam quoq; ꝑs.lxxv
dicere poſſumus. de qua in Pſal. legitur: notus in iudæa deus. uel pro Iudæa Eccleſiam/ quæ Ioel.iii.
iuſtorum congregatio eſt/accipere poſſumus: de qua per prophetam dicitur: & Iudæa in æter/ Pſalmo
num habitabitur. bonorum quippe ſocietas & cohabitatio ad ædificationem noſtram maxime cxxxii.
De multipli confert. dicente propheta: ecce q̃ bonum & q̃ iocundum habitare fratres in unum. ¶ Sed ad Mat. iiii
ci pane. Iudeam aſcendere non ſufficit niſi & Bethleem/quæ domus panis interpretat᷑/ ingrediamur. Eſa.xxx
Hæc eſt enim domus/in qua panis ad alimentum datur abunde: ſiue panem doctrinæ intelli/ Eccliaſti
gere uolumus/de quo in Euangelio/non ex ſolo pane uiuit homo. & alibi: dabit tibi dominus ci.xxix.
panẽ arctũ. & Sapiẽs: initium uitæ hominis panis & aqua/ſiue panẽ pœnitentiæ: de quo ſcri/ pſ.xlviii
bit᷑: fuerũt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. & alibi: ſurgite poſtq̃ ſederitis: qui mãduca ꝑ.cxxvi.
tis panẽ doloris: ſiue panẽ ꝯſolatõis atq; ꝯfortatõis: de quo dicit᷑: nec deficiet panis ei⁹. uel etiã Eſa.li.
panẽ illũ cœleſtem: qui eſt Chriſtus: quẽadmodum ipſe de ſeipſo teſtis eſt. dum dicit: ego ſum Io.vi.
panis

panis uiuus qui de coelo deſcendit. ¶ Hos igitur omnes panes bethleem hæc tribuit:quib⁹ ad
ſuſtentationem & ſalutem indiget uiator. ad quos ſane conſequendos aſcendere debet ſpiri/
tu in Iudæam/& Bethleem toto conatu petere. Quæ ſcilicet ciuitas Dauid:ideſt Chriſti nun/
Pſalmo cupatur. Hic enim eſt ille Dauid:de quo cum in plæriſq; ſcripturæ locis/tum uero in Pſal. di/
cxxxi. citur:memento domine Dauid:& omnis manſuetudinis eius. Hæc quoq; illa eſt ciuitas. de qua
Pſalmo in Pſal. dicitur:ciuitas regis magni/ſiue Eccleſiam dicimus: ſiue animam timoratam. de qua
xlvii. etiam dicit̃: fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. ¶ Sed cur ad hanc ciuitatem hic Ioſeph
Pſalmo aſcendat. tex. noſter oſtēdit. eo (inquit) q̃ eſſet de domo & familia Dauid. qui ſcilicet manu for Textus.
xlv. tis interpretatur. & propterea quemadmodum in præcedentibus tractatibus ſæpe dictum eſt:
hunc qui perfectionis gradum attingere geſtit/fortem/cōſtantemq; eſſe/ac permanere opor Perſeueran/
tet. Alioqui in hac ciuitate ubi panis eſt ſapientiæ/uitæ/& gloriæ/non recipietur:quia non co tia opus eſt
ii. ad thi ronabitur:niſi qui legitime certauerit. nec qui incœperit tm̃:ſed qui pſeuerauerit uſq; in finē proficienti.
mo.ii. hic ſaluus erit. Sed neq; de domo Dauid eſſe ſufficit:quin & de familia illum eſſe oportet. fa/
miliæ quippe nomen/ quod a famulatu/uel familiaritate deriuatur/domo aut tribu ſpecialius
Deute/ eſſe ex Deuteronomio comprobat̃. dum dicitur:ne forte ſit inter uos uir/aut mulier/familia/
ro.xxix. aut tribus. Qui enim domum dei: ideſt Eccleſiam uel religionem ſunt ingreſſi:niſi perpetuū
illi famulatum præſtent:& talem quidem/quo eius ſe familiaritate dignos reddant. aut uelut
inutiles abiiciantur:aut uelut temerarii ſuppliciis quoq; acerrimis deputantur. ſicuti de eo qui
ueſtem nuptialem non habens inter inuitatos diſcumbens inuentus eſt. Quem non ſolū eiici
cum ignominia rex iuſſit:ſed & in tenebras exteriores detrudi. Qui autem in eo ſtatu ſunt:
Matth. iuxta uerbum Apoſtoli/ciues ſanctorum & domeſtici dei appellari poſſunt/& hi proprie de
xxii. familia Dauid ſunt cenſendi. immo & ipſius Chriſti non domeſtici:ſed ſocii:quēadmodū dicit
i. ad Co Apoſtolus:fidelis deus per quem uocati eſtis in ſocietatem filii eius Ieſu Chriſti. ¶ Ad quid
rin.i. autem uenerit Ioſeph littera docet:ut ſcilicet profiteret̃. & quid quæſo profiteri uenerat:Cæ/
ſaris quidem ſe ſubditum/& tributarium. Idq; nō uerbo tm̃:ut in præcedentibus diximus: ſed Textus.
& opere oſtenſurus:tributum ſcilicet ſeu cenſum pro ſuo capite perſoluendo. Hic igitur tria
ſunt: profeſſio/inſcriptio/& ſolutio/quæ confeſſionis partes omnes continent manifeſte. Is
Pſal.l. enim ſe obnoxium deo profitetur:qui peccatum ſuum coram eo recognoſcit. & ſe ut peccato De cōfeſſio/
rem accuſat:quemadmodum:propheta qui dicebat: qm̃ iniquitatem meam ego cognoſco. & ne ſacramen
Iterum tibi ſoli peccaui. deſcribitur autem:cum peccata ſacerdoti manifeſtat:& in numerum tali & ei⁹ par
pœnitentium atq; Eccleſiæ gremium recipitur. Tributum uero perſoluit: cum pro peccatis: tibus.
iuxta impoſitam pœnitētiam/& ſuæ fragilitatis poſſibilitatem/ſatiſfacit. & hoc quoq; modo
Lu.xvii publicanus ille qui in tēplum aſcendit/& qui demiſſo in terram uultu dicebat:deus propicius
eſto mihi peccatori. uel ſi de extrema deſcriptione/quæ per iudicium uniuerſale aut particula
re fit intelligere uolumus:profitetur: cum ante iudicis æterni tribunal adductus/peccatorem
ſe recognoſcit:& tanta gloria iudicat indignū:ſicut in illo extremo iuſtos dicturos ab ipſo iu/
Matth. dice didicimus. cum illi eoꝝ pia opera palam laudanti reſpondebunt:domine quando te uidi/
xxv. mus eſurientem & pauimus te &c. deſcribetur:cum in ciuium cœleſtium numerum recipiet̃:
illiq; dicetur:uenite benedicti patris mei:poſſidete regnum &c. Soluet autem cum tantorum
bonorum largitori in hymnis & canticis ſpiritualibus gratias aget:ſicut in Apocalipſi legit̃:
Apoca/ & de hac etiā Pſalmiſta loquitur: dum dicit:uota mea domino reddam in conſpectu omnis po
lip.xix. puli eius in atriis domus domini. in medio tui Hieruſalem. ¶ Vel quod ad ſenſum noſtrum
Pſalmo magis conuenit:& utranq; deſcriptionem complectitur/ prius aſcendit per complationem ut
cxvi. profiteatur. ſecūdo profitetur. tertio ſoluit. poſtremo deſcribitur. Prior igitur eſt contempla
tio cum corporis afflictione. ſecūda recognitio cum humilitate. tertia exhibitio mentis & ope
ris cum promptitudine & charitate: quæ tria ad proficientem ſpectant. poſtremo uero ex par
te dei ſubſequit̃ acceptatio ſcilicet ad glorificationem. ¶ Et hæc quidem omnia æque in præ
ſenti Eccleſia militante/ ſicut in triumphante/ quotidie adimpletur. Quos enim contritos
corde ad pœnitentiæ ſacramentum recipit Eccleſia: his poſt ſatiſfactionem uitam promittit
æternam:eiſq; ſalutis authorem per Eucharſtiæ ſacramentum uti perfectis præbet māducan
dum. Sed qui abſconditorum cognitor eſt deus: Id infalibili iudicio diſcernit:præbetq; per ſpe
ciem/quod Eccleſiæ miniſtri per ſacramētum uiſionem: ſcilicet apertam ſuiipſius fruitioneq;
tribuens. ¶ Sed iam quos habuerit in uia Ioſeph comites uideamus. Aſcēdit (inquit) cū Maria
deſponſata ſibi uxore prægnante. & in primis illud eſt animaduertendum:quod ſi ad illud/qđ
præcedit / uerbū ſcilicet aſcendit:hæc/quæ ſubſequūtur/referēda putamus: Ad iter tm̃ Maria Textus.
aſſumpta a Ioſeph uiro ſuo ex Euangelio comprobatur. Sin uero ad uerba illa profiteretur:

tunc etiam ad actum profeſſionis eſt uocata:& uterq; ſenſus ad intelligentiam moralem æque
eſt utilis:& ad litteram accōmodatus. Si enim per Mariam/illuminantem gratiam/quod uer/
bum ſonat/accipimus:proficientem ad contemplationis ſuauitatem in hac uita:& ad æternæ
beatitudinis conſecutionem in futura/comitabitur: nō ipſa profitebitur. hæc enim illa eſt dei
miſericordia de qua per prophetam dicitur:& miſericordia tua ſubſequetur me omnibus die Pſalmo
bus uitæ meæ. ut inhabitem in domo domini in longitudinem dierum. Saluatoreq; iccirco fœ xxii.
ta dicit̃: quia dum hāc illuminantē gratiā proficiens & beatificans conſequitur:quaſi hæc illā
peperiſſe dicitur. Sin uero per Mariam/ ſuperiorē animæ rationalis partem/ut in hoc tracta
tu fere ſemper/intelligamus:tunc & ipſa cum Ioſeph:ideſt cum ſenſuali animæ portione per
omnia coniuncta. illam quocūq; pergat:ſiue ad pfectionem in hac uita/ſiue ad glorificatio/
nem in æterna/ comitat̃. ipſa p ſe illuminata. gratia ſcilicet proficiente/& ſalutem inſuper in
utero gerēs:quam diſcriptione facta e ueſtigio & paritura. poſt completa enim omnia ad per/
fectionis ſtatum ſpectantia/ſalus a domino tribuitur in præſenti quidem uita per gratiæ ple/
nitudinem:ex qua & mētis quies/& fruitio diuina per ſpeculum in ænigmate/ ſicut dicit Apo
ſtolus/ perfectis datur. In patria uero per gloriam ueramq; diuinæ eſſentiæ fruitionem. i. ad Co
¶ Et hanc quidem harum duarum animæ potentiarum cōiunctionem/quæ ſubſequuntur uer rin. xiii.
ba demonſtrant apertius/dum dicitur:cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante. Sicut eñ
Textus. per matrimonium uir & uxor: Ita & per naturam primum/dehinc & per mutuum inuicem cō
ſenſum in anima timorata hæ coniunguntur potentiæ: dum altera præſidet/& obedit altera.
& hoc ſane ex tribus eſt unum:quæ ſumme placere deo Sapientia teſtat̃. uir ſcilicet & mulier Eccliaſti
inuicem bene conſentientes. ꝗꝗ hoc loco/ut in præcedentibus diximus/pro ſuperiori animæ ci. xxv.
Maria aliqñ portione Maria/ & pro inferiori Ioſeph accipiatur. Illiq; hic actus aſcendendi in bethleem
repſentat ſu potius ꝗ Mariæ iccirco aſcribitur: quia ad litteram hæc deſcriptio humanum actum & pro/
periorē ani/ feſſionem ſubiectionis terreno principi faciendam continet: ut in tertio huius operis tractatu
mæ portio/ oſtendimus. Scd̃m noſtrum uero ſenſum prout Mariæ non diuinam gratiam/ſed ſuperiorem
nem aliquan animi partem tribuimus:hunc in Iudæam aſcenſum non ad contemplationem pertinere dicē
do inferiorē. dum eſt. quæ ſuperioris animi portionis abſq; controuerſia eſt propria: ſed ad pœnitentiam
ſicut & publicani illius/de quo proxime meminimus/aſcenſum in templum. & de hoc fidelis
animæ per pœnitentiam in Iudæam aſcēſu in canticis legitur:quæ eſt iſta quæ aſcendit per de Cāti. iii.
ſertum/ſicut uirgula fumi. Hic enim Ioſeph:ideſt ſenſualis portio in hoc aſcenſu: ideſt in pœ
nitentiæ rigiditate/per ieiunia/orationes/& cæteraſq; corporis afflictiones/laborat cū Maria:
ideſt intellectualis & diuina animæ portio deo grauida per contemplationem lætatur: quēad/
modum Maria dum Martha laboraret:iucunditatem contēplationis fruebatur. propter quod Lucæ. x.
rationabile eſt/& diuinæ cōuenit iuſticiæ:ut hæc inferior animæ portio/quēadmodum in præ
ſenti uita ex multis/tum tribulationibus & preſſuris/ tum a ſuperiori potētia imperatis labo
ribus/ anxietatibuſq; uexata fuit. Ita cū ad gloriam cœleſtem trahitur quod eſt Ioſeph cum
Maria in Iudeam aſcendere/cū ipſa ſuperiori portione æternæ lætitiæ/gloriæq; fit particeps.
& Ieſu: ideſt ſalutis/quam Maria peperit/ipſa quoq; dicatur parens. quam & ſi non genuerit:
ſicuti nec Ioſeph Chriſtum: ſuis tamen laborib⁹ aluit/fouit/& omni quo potuit/obſequio eſt
proſecutus. Quin & in præſenti peregrinatione poſteaꝗ omnia pœnitētis & proficientis mu
nera obiit contemplationis quoq; dulcedine/quam ſuperior animæ percipit portio/trahitur.
& delectatur:& quæ in lachrymis ſeminauit:in exultatione metit. & Iſtud eſt: quod per ꝓphe/ Pſalmo
tam dicitur: auditui meo dabis gaudium & lætitiam. & exultabunt oſſa humiliata. & alibi: pro cxxv.
pter hoc lætatum eſt cor meū/& exultauit lingua mea:inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Pſal. l.
¶ Ex prædictis autem omnibus/quæ per totum hoc euangelii caput dicta diſcuſſaq; fuere fit Pſal. xv
perſpicuum:quīta priuſꝗ Saluator naſcatur:præcedere oporteat myſteria. quæ ſane totidem
nobis gradus ſcandādos exprimūt/priuſꝗ perfectionis in hac uita/ aut in futura beatitudinis
ſtatum attingamus. His igitur conſcēſis gradibus/perfunctiſq; ad ſalutē/ in qua ſummus per
fectionis conſiſtit gradus/conſequēdam myſteriis ad eam ipſam Saluatoris natiuitatem: ideſt
ſalutis originem accedamus. quam Lucas his nobis enarrat uerbis.
¶ Factum eſt autem (inquit) cum eſſet ibi: impleti ſunt dies ut pareret. & peperit filium ſuum
Textus. primogenitum. & pānis eum inuoluit. & reclinauit eum in præſepio:quia non erat ei locus in
De natiuita diuerſorio. In quib⁹ ſane uerbis tria ad litteram nobis traduntur myſteria. primū quidē tēpo
te Saluatoris ris implementum/ dehinc Mariæ partus. poſtremo Mariæ in puerū natum materna pietas:
officioſaq; ſedulitas:quæ ſingula iuxta præaſſumptum a nobis ſenſum proſequentes plurima
in his latere myſteria perſpeximus. Illaq;/prout ſpirituſſanctus permittet/explicare conabi/
mur. Factū

mur. Factum eſt (inquit) cum eſſet ibi. factum quippe eſt ſicuti in huius capitis initio diximus Textus.
Pſalmo non caſu ſed diuina præordinatione: quæ omnia ſtatutis temporibus / ſumma cum ratione ab
cxviii. æterno præordinauit. ne dum ea quæ excellentioris ſunt & operationis & myſterii. Iuxta quod
Pſal.ciii per prophetam dicitur: ordinatione tua perſeuerat dies. & rurſus: omnia a te expectãt: ut des
illis eſcam in tempore. Hoc autem myſterium natiuitatis certo tempore ab æterno inſtitutum
Ad Ga/ fuiſſe his uerbis nos admonet Apoſtolus. at ubi uenit plenitudo temporis: miſit deus filium
lat.iiii. ſuum factum de muliere. factum ſub lege. Moraliter autem iuxta ſenſum noſtrum recte hoc
poſitum eſt: cum eo quod ſtatim ſubſequit̃. Factũ eſt (inquit) cum eſſet ibi: ſcilicet in bethleem Moraliter.
ciuitate Iudæ: & proinde cum Galilea Nazaretq; relicta: cõlcenſiſq; Iudæ montibus: ideſt om
nibus / quæ ad perfectionis ſtatum conſequendum pertinẽt / adimpletis. Hæc enim (ut prædixi
mus) Saluatoris ortum neceſſe erat anteire. Cõgrueq; & ſumma cum ratione adiecit: cũ eſſent
ibi quaſi nõ in uia Saluatorem naſci conueniens eſſet: aut extra ciuitatem: ſed in ea ipſa urbe
in qua deſcriptio facienda erat. Nemo enim dum in uia eſt. Saluatorem parit. propter quod in Nemo in ui/
prædicationem Apoſtolos mittens Chriſtus ipſe illos admonebat: ne quem in uia ſalutarent: ta pfecte lau
ideſt certa diffinitione ſaluum iudicarent. & in Sapientia legitur: in mortem ne laudaueris dari poteſt.
Eccli. ii. hominem: quia in fine hominis denudatio operum eius. Idq; q̃tum ad humanum iudicium at/
tinet: non niſi ſuperatis uitæ huius periculis poſteaq̃ in ſalutis portum fœlici curſu nauta per
uenerit: diffinire quiſq̃ poteſt mortalium. Sed ne tum quidem / niſi pia opinione / aut diuina re
uelatione innoteſcere uiatoribus defunctorum ſtatus poteſt. Sed apud eum / qui omnia prius Quomodo
q̃ fiant nouit ab æterno / cum uniuerſa pœnitentis / proficientiſq; munia obierit uiator: neq; re cognoſcatur
Pſal.i. tro amplius eſt ueſtigia cõuerſurus: tum perfectionis ſtatum aſſequutus comprobat̃: nouit eñ quis eſſe i ſta
i.ad Co dominus uiam iuſtorum. & hi quidem ſunt / quib⁹ Apoſtolus in hæc uerba ſcribit. Ita ut nihil tu pfectiõis.
rinth. i. uobis deſit in ulla gratia expectãtibus reuelationem domini noſtri Ieſu Chriſti: qui confirma
bit uos uſq; in finem ſine crimine. quod plenius in huius tractatus initio diſcuſſimus. neq; ta
men ad prædeſtinationis tempus referri hæc cognitio debet. q̃uis enim ſaluandum quẽq; ab
æterno præuiderit deus: & proinde q̃tum ad eum in electorum / perfectorumq; numerũ extũc
ſit deſcriptus / nõ prius tamen ex ſui parte dici perfectus poteſt: q̃ per fidei & charitatis opera
gradiens ad eum / quẽ diximus / perfectioris ſtatus gradum peruenerit. a quo decidere amplius
non poſſit: cum enim ibi eſt: tunc implentur dies Mariæ. Et idcirco paſſioni proxim⁹ Saluator
Io.xvii. ad patrem uerba de diſcipulis faciens dicebat: pater manifeſtaui nomen tuũ hominibus: quos
mihi dediſti de mundo tui erant: ſcilicet per prædeſtinationem: & eos mihi dediſti: ſcilicet in/
ſtruendos & proficiendos: & ſermonem tuum ſeruauerunt in fide: ſcilicet & bonis operibus p
ſeuerando: ecce actus perfectionis ex parte uiatorum. ¶ Sed neq; ſine ratione factum crede/
re debemus: ut cum in paterna domo Ioannes domini præcurſor natus ſit. Saluator ipſe neq;
in propria paternaue / neq; in amici alteriuſue priuati hominis. Sed in publico cõmuniq; omni
bus peregrinis loco naſci uoluerit. Hoc enim nobis ſignificare uidetur: peccatorem / q̃uis pœ
nitentem / tum etiam cum proficientis ſtatum per gratiæ confirmantis operationem ingredi
tur / quod eſt Ioannem Elizabeth (ut ſupra oſtendimus) peperiſſe in propria domo: ideſt inter
mundi huius fluctuationes / atq; illecebras permanere. q̃q̃ in mõtanis habitet / altaq; deguſtet.
Needum enim ex toto ſeſe concupiſcentus eximit: qui perficere tantum cœpit. Sed poſteaq̃
adoleuerit Ioannes: ideſt gratia coadiuuans in eo fuerit confirmata: atq; corroborata: tunc re/
lictis paternis ædibus in deſertum pœnitẽtiæ nõ rediturus abſcedit. Perfectionis autem cum
attingere gradum cœperit domum iam reliquiſſe comprobatur. Illam ſcilicet de qua ſcribi/
Pſalmo tur: obliuiſcere populum tuum / & domum patris tui. & ideo domum in quam Chriſtus intra/
xliiii. uit Marthæ fuiſſe / non Mariæ / Lucas teſtatur. Item & in propatulo / publicoq; ciuitatis di/
Lucæ.x. uerſorio natus inuenitur Chriſtus. quo omnibus paſſim ciuibus / incolis & qui in circuitu ſunt
accolis / tum nobilibus / tum ruſticis / paſtoribuſq; uidendum ſe præbeat. neq; enim (ut inquit
Saluator abſcondi poteſt ciuitas ſupra montem poſita. Cunq; (ut prædiximus) Bethleem ciui
Mat.v. tas Dauid Eccleſiam nobis repreſentet / quæ eſt fideliũ cõuentus atq; conſenſus / in ipſius Ec/
Eccl̃.xv cleſiæ medio perfectorum opera conſpicienda ſunt. ſicuti per prophetam dicitur: in medio Ec
Pſalmo cleſiæ aperuit os eius. & alibi: in medio Eccleſiæ laudabo te. nam & Chriſtus in templo / aut in
xxi. ſinagoga: uel ubi populus frequens erat / ſemper legitur prædicaſſe: quemadmodum & ipſe
Io.xviii Pſeudo pontifici reſpondens dicit: ego ſemper in templo & in Sinagoga docui. ubi oẽs Iudæi
cõueniunt: in occulto autem loquutus ſum nihil. ¶ Cum igitur tam Ioſeph q̃ Maria eſſent
ibi: ideſt cum toto corporis atq; animi conatu proficiens ad deum cõuerſus eſſe cœperit: tunc
impleti ſunt dies Mariæ ut pareret. Illud autem in hiſtoriæ uerbis quærendũ uidetur. cur cum Textus.

Ad litteram de Elizabeth partu locutus eſt Lucas: aliis uerbis ꝗ̃ hoc loco ſit uſus. Ait eñ: Elizabeth impletum eſt tempus pariendi. Hic autem non tempus impletum dicit: ſed dies. Dehinc ibi eñ dicit filium: hic autem hec adiecit uerba: ſuum primogenitum: ꝗ̃uis uterq; primus nouiſſq; / immo & unicus partus fuiſſe a fidelibus paſſim omnibus credatur. Sed quicquid alii hoc loco ſentiãt: nihil quidem quoad primum differentiæ reddi rationem hanc poſſe uidetur. ut imperfecti partu non ſolum temporis ad ortum conuenientis rationem habendam eſſe intelligamus: ſed & dierum partum quippe a ſeptimo ad decimum menſem legitimum eſſe phiſici omnes conueniunt: ꝗ̃uis nonus frequentior ſit: quem attigiſſe quoq; ſatis putant: ut nono natus menſe dicatur puer. omnes igit̃ noni menſis dies ad partũ ſunt idonei. Verũ quæ toto menſe peracto ultima eius die parit. Ita ut a conceptu ad partum impleri decem menſes dicantur: perfectiſſimo tempore iudicanda eſt peperiſſe. Saluator autem noſter ducentis ſeptuaginta ſex diebus

Chriſtus decimo menſe natus eſt. in utero matris manſit: qui menſes nouem & dies inſuper aliquot cõplectũtur. ſicuti qui recte numerabit ab uirginis annunciatione / uerbiq; incarnatione ad eius natiuitatẽ inueniet: quod de nullo alio in ſacra ſcriptura legitur: præter Salomonem: qui Chriſtũ nobis præfigurauit: Saſ.vii.
ſicuti alio loco paulo infra dicetur. Decimo igitur menſe naſci Saluator uoluit: quia denarius numerus perfectus eſt: ſed & in perfecti ortu non menſium duntaxat: ſed etiam dierum implementum eſt expreſſum. Omnia quippe apud perfectos cõuenit eſſe perfecta: atq; ex amuſſim eorum patere opera. Iuxta quod Saluator ipſe dicebat: eſtote perfecti: ſicut & pater ueſter Mat.v.
cœleſtis perfectus eſt. & Apoſtolus frequenter: perfecti eſtote. maturius quippe ex pœnitenti i. ad Co
bus ad proficiẽtium ſtatum nonnulli / tardius plærique perueniunt: ſicut de ſeipſo dicebat Pſal rinth .i.
miſta. Præueni in maturitate & clamaui: & ad ſepulchrum domini / qui ab eo magis diligebat: Pſalmo
Apoſtolus cucurrit prior. Sed perfectionis ſtatum attingere / non poteſt niſi qui ad brauium cxviii.
& toto ſtudio cucurrerit: & manibus quoq; apprehẽdit. propterea de ſeipſo dicebat Apoſtolus Io.xx.

Textus. curſum conſumaui. Ideo repoſita eſt mihi corona iuſticiæ. Cõſumata itaq; perfectorum oportet eſſe opera: ut ex aliis huius capitis uerbis in ſequenti tractatu apertius eſt euidens. Iccirco autem dum filium hic dixit: ſuum adiecit: ut oſtenderet non / quemadmodum Ioannem Zachariæ / atq; Elizabeth / ita & hunc Ieſum Ioſeph & Mariæ: ſed ipſius dũtaxat Mariæ ſcd'm carnem fuiſſe filium. Quod ad ſenſum quoq; noſtrum relatum hoc nobis exprimit: perfectionis opera parti duntaxat perfectiori: non etiam infirmiori hominis tribui oportere: quod & in ii.ad thi mo. iiii.

Quomodo Chriſtus dicitur primogenitus. ſuperioribus a nobis eſt tactum. ¶ Primogenitum autem non ordinis nomen eſt: ſed dignitatis: ſicuti & cum Paulus dicit: at cum introduxit primogenitum in orbem terrarum. Ipſe item Ad Hebreos.i.
Chriſtus de ſeipſo dicit: ego ſum alpha & omega: principium & finis. Idem enim qui primus eſt & nouiſſimus. Nam & quod de primogenitis deo ſanctificandis in antiqua lege ſcribitur. Et in proxime ſequenti tractatu circa Mariæ purgationem refertur: ad unigenitos quoq; pertinere nemo ambigit. hoc quoq; ſenſu intellexit Spirituſſanctus: dum per os prophetæ dixit: Pſalmo
& ego primogenitum ponam illum excelſum præ regibus terræ. Primo quoq; genitum ſi in clxxxviii.
duas diuidamus dictiones: ita ut prima idem ꝙ prius / uel quod antea / ſignificet: hoc nobis aperte demonſtrabit: hũc / quem temporaliter Maria genuit / antea fuiſſe a deo ſcilicet patre æternaliter genitum. Vel primo: ideſt anteꝗ̃ naſceretur: genitum: ideſt ſpirituſancto cooperante in Mariæ utero ex eius puriſſimo ſanguine corporaliter formatum. Ita ut quod in cæterorum hominum generatione ſeminalis parentum materia facit / adiuuante natura: hoc purus Mariæ ſanguis fecerit cooperante deo: eoq; pacto uerus Mariæ filius ſcd'm carnem ab ea genitus dici debeat: non fortuito & nullo naturæ ordine ſeruato / nullaq; generatione carnali præcedente ut Sabelliani aſſeruerunt / e uentre ipſius effuſus: uel iuxta eam puer inuẽtus. & illud eſt: quod Io.i.

Textus. Ioannes uerbum dei carnem factum eſſe dixit. & Paulus illum de muliere factum. Hunc enim ad He.i.
iccirco primogenitum dici: quod alios poſt eum Maria genuerit: ꝗ̃uis nonnulli ſcripturarum conſuetudinem / ſenſumq; non intelligentes temere auſi ſint aſſerere: & ex alio Euangelii teſtimonio: ubi Chriſtus fratres habuiſſe legitur / cõprobare: ab omnium tamen recte de Chriſtiana religione ſentientium opinione abhorret maxime: quod cum ad præaſſumptum a no/

Moraliter. bis ſenſum non pertineat: attingere nequaꝗ̃ uolumus. ¶ Ad noſtrum autem ſenſum ſcd'm omnes uerborum intellectus opportune cõgruit. fidelis ſiquidem anima perfectionis ſtatum ingreſſa / filium ſuum primogenitum peperiſſe ea ratione dici poteſt: ꝙ ſalutem ſibi penitendo / proficiendoq; comparauit. quod eſt / ut in præcedentibus ſæpenumero oſtendimus / Mariã Ieſum peperiſſe quæ quidem gratia proficiens: ſcilicet & beatificans. ob id primogenito filio comparat: quia is cæteris eſſe ſolet honoratior: atq; iccirco deus / ut in ſequenti tractatu dictu ri ſumus: illum ſibi conſecrandum in lege mandauerat. Primo quoq;: ideſt anteꝗ̃ in anima per

gratiam

gratiam hic ſtatus naſci incipiat: & ab æterno per diuinam prædeſtinationem eſt generatus/
hoc eſt præordinatus:& temporaliter per præuenientem primũ gratiã ſatus atq; conceptus:&
per coadiuuantem formatꝰ/fotuſq; & alitus. neq; ab hoc ſenſu/quẽadmodũ a litterali/ abhor
rent:ſi hunc ſalutis ſtatum/quem uiator in præſenti uita ſibi parit. Iccirco primogenitum di/
camꝰ: ꝙ alius poſtea ſit naſciturus:cum ſcilicet in gratia per particulare primum. Dehinc per
uniuerſale confirmabitur iudicium. Sed ſi hoc pacto intelligere quiſpiam uolet:tunc primo/
geniti non dignitatis nomen erit:ſed ordinis:quando quidem poſteriores duo priore iſto eo
ſunt digniores: quo & ſine cõparatione perfectiores/atq; omni ex parte ſtabiliores/excellen/
i.ad Co tiores/præſtantioreſq;.quẽadmodum Apoſtolus docet dum dicit:ex parte enim cognoſcimus
rint.iii. & ex parte ꝓphetamꝰ.Cum autem uenerit quod perfectum eſt: euacuabit̃ quod ex parte eſt.
& infra:uidemus nunc per ſpeculum in ænigmate. tunc autem facie ad faciem. ¶ Hunc itaq; Textus.
primogenitum enixa pia mater Maria pãnis inuoluit:non quidem ſericis/aut purpureis/ſicu
ti regũ huius ſæculi filii ſolent:ſed uilibus & ſordidis:& quales pauperis fabri uxor domicilio
hoſpitioq; oĩni excluſa ſecũ ferre potuit. Qui enĩ dicturus erat/eos qui mollibus induunt̃/in
regũ dombꝰ uerſari:& regnũ ſuũ ex hoc mũdo non eſſe:exẽplo quoq; naſcẽs oſtẽdere uoluit:
ſe regio more neq; naſci neq; ueſtiri neq; educari uelle.Sed eoꝶ potiꝰ:quos uice ſua in hoc ſæ
culo regnaturos uolebat. De quibꝰ dixit:qđcũq; uni ex minimis iſtis feciſtis:mihi feciſtis. Idq;
cũ ad litterã Saluatori ſit conuenientiſſimũ: ut quod in omni uita & doctrina maxime curauit
ſectatoribꝰ ſuis humilitatis exemplũ relinq̃ret:oĩbꝰ oino perfectis ꝓbuit imitãdũ: quẽadmodũ
& cætera q̃ in humanis agẽs fecit omnia. Ita ut præter ea/quæ diuina poteſtate ſupra humanã
cõditoinem egit/ in cæteris perfecti hominis typum geſſiſſe credendus ſit.alioqui quo pacto Chriſtus ty
Io.xiii. dixiſſet exemplum enim dedi uobis.ut quẽadmodum ego feci:ita & uos faciatis.& alibi:diſci/ pum geſſit
Mat.xi. te a me: quia mitis ſum & humilis corde. & rurſum:qui mihi miniſtrat:me ſequatur. & alia omnium per
Io.xii. eiuſmodi plurima. & Apoſtolus: Chriſtus pro nobis paſſus eſt uobis relinquens exemplum: fectorum.
i.Pet.ii. ut ſequamini ueſtigia eius. ¶ Quicunq; igitur perfectionis ſtatum ingredi uolunt:uilibus pã/
nis inuoluere corpus ſuũ debent.& ſicuti in geſtu/inceſſu/uictuq;/ita & in ornatu/atq; ueſti/ Moraliter.
tu/profundam præ ſe ferre humilitatem/maieſtatem uero & dignitatem/in uerbi efficacia.&
ii.ad thi uultus hilaritate:aut(prout res exigit)ſeueritate/ſeruare illos oportet:ſicut Apoſtolus docet:
mo,iiii. dum diſcipulum qualem ſe erga cõmiſſum ſibi gregem præſtare debeat inſtruẽs dicit:argue/
obſecra/increpa.Propterea(ni fallor)inuolutus toto corpore uilibus (ut prædiximus) pannis
Ieſus:facie tamen detecta manſit/ſicut cæteri ſolent pueri. & ad reſpirandum neceſſe eſt: de
Pſalmo qua quidẽ facie p ꝓphetã prædictum erat: oſtende nobis(inquit)faciem tuam & ſalui erimus.
lxxviii ¶ Ad hoc igitur exemplo atq; documento longe mihi aberrare pleriq; uidentur:qui perfectio
nis ſtatum ſolo nomine profitentes ſub obtentu dignitatis/quam maximo occupant periculo
ne contemptibiles ſe reddant:delicatis precioſiſq; ueſtimentis uti ſe dicunt.quaſi eos nõ uitæ Nõ eſt uten
puritas/morum grauitas/& doctrinæ præſtantia: ſed ornatus corporis exterior uenerabiles dum precio/
reuerendoſq; faciat. Quod ſi ita eſt:& Apoſtolos/ & eorum ſucceſſores perplurima tempora ſis veſtimen
Mar.xv ſanctos:totoq; terrarum orbe illuſtres:& Chriſtũ ipſm perperã feciſſe: malũq; poſteris exẽplũ tis a pfectis.
Matth. reliquiſſe/fateri neceſſe eſt. Ipſe ſiquidem Saluator tunc ſe illuſum iri haud ab re uoluit: cum
xxvii.& eſſet purpura indutus. Hunc etenĩ inuolutũ & hoc loco pannis: & illo purpurea ueſte:& ſindo
Mar.xv ne munda:cum ſepulchro corpus eius exanime illatum eſt:in Euãgelio legimus. Primum na/
ſcens humilitatis exemplum in cultu quoq; corporis ſectatoribus(ut prædiximus)relinquere
uolens. Poſtea inter ſalutis myſteria luxus quoq; uitandos admonens. q̃diu enĩ purpureo inuo
lutus manſit ueſtimento nihil aut egit:aut loquutus eſt:ad noſtram ſalutem pertines:cũ prius
& poſteaq̃ purpura exutus rurſum ueſtimentis ſuis indutꝰ eſt: multa ad eam rem pertinẽtia &
dixiſſe/& feciſſe referatur. quaſi purpura illa/tametſi nolẽti impoſita/uirtuti eſſet impedimẽ
to/aut ab operatione uirtutis abhorreret. Quanto igitur magis/qui illam non modo ſponte
deferunt:ſed magno ſtudio exquirunt:ad diuinas uirtutes operãdas inutiles ſe reddũt. ¶ Pro Triaueſtimẽ
pterea nec ſindone munda cum mortui fuerint:induent̃. quæ cũ & caput & cætera texerit mẽ/ mentoꝶ uel
bra Saluatoris:in omni uita atq; actione munditiam/atq; innocentiam in eo fuiſſe teſtata eſt. tegmẽtoꝶ ge
Primus autẽ/ qui & uiliſſimus/ amictus a Maria:ideſt a ſuperiori animæ portione huic perfe/ nera q̃ in hac
ctionis ſtatũ ingreſſo datꝰ eſt. Secũdus purpureus a Pilati militibꝰ ſceleſtiſſimis quidẽ & infi/ uita Chriſtꝰ
i.ad thi delibꝰ diaboliq; miniſtris impoſitꝰ. Tertiꝰ uero a Ioſeph & Nicodemo religioſis ſane uiris pie habuit quid
mo.iii. tatis officio datus:quia & ab his teſtimoniũ nos habere oportet uitæ noſtræ(ut Apoſtolus in/ moraliter ſi
Io.xii. quit) & Chriſti exemplo docuit: cui teſtimoniũ turba ꝓhibebat. ipſeq; nõnullos diuinarũ atq; gnificẽt.
humanarũ actionũ ſuarũ;reſurrectionis præſertim;& in coelum aſcenſionis teſtes relinquere

uoluit ſicuti Aplus ſcribit. Albũ uero niuis inſtar ueſtimentũ quo dum in mõte Tabor trãſfi/ Actu.x.
guratus tribus Aplis apparet: indutus tradit᷑/ nõ a mortali quopiã hoĩs accepiſſe ſcribit᷑. Illud
quippe glorificati per reſurrectionẽ corporis inſigne ab eo ipſo/ qui ĩmortalitatis eſt author/
nullo humano merito/ adminiculoue præcedente tribuit᷑. Quod ſi de illo ſupremo perfectio
nis gradu/ quo ſpeciali prærogatiua nõnullos donatos eſſe in præcedentibus diximus/ intelli
gendũ quis putet: nõ incõgrue per ueſtimẽtũ illud niue candidius poterit ſignificari. qñ quidẽ

Moraliter.

id nullis meritis præcedẽtibus a ſola dei optimi/ maximi/ gratia: largitateq; ꝓueniat. ¶ Põt
& aliud nobis hæc pãnorũ inuolutio ſignificare. Duplici eñ ex cauſa pueros pãnis inuoluũt
mulieres: tũ ut illoꝝ tenera mẽbra cõfoueant: ne ab exteriore aeris uel frigore/ uel æſtu offen
dant᷑: tum ut mẽbra ipſa/ pudibunda præſertim: occultent. Vtrũq; aũt diſcretio/ q̃ uirtutũ ma
ter eſt/ in ſanctis perfectiſq; ſtatum attingentibus facere debet. Nam ne charitas/ quã interi⁹
gerũt/ refrigeſcat: pãnis illã tegere nõ ſufficit: niſi & inuoluãt. exterioribus/ quas habẽt/ reb⁹
circa pietatis opera uerſari/ nõ ſat eſt: niſi & inuoluãt. i. omni ex parte cõtegãt. quod eſt om̃ia
charitatis opa ſædula mẽte adimplere. Sed & a nimio calore/ ſcilicet carnaliũ deſiderioꝝ cohi
bere corpus ſuũ debẽt. queãdmodũ ille qui dicebat: caſtigo corpus meũ & in ſeruitutẽ redigo: i. ad Corint. ix.
occultare etiã diuinã/ quã in ſe ſentiunt/ uirtutẽ ſic eos decet: ut nullã exterius gloriã requirãt:
ſed ſup oĩa/ pudibunda. i. quoꝝ aſpectu offendi hoĩes poſſunt/ & ad cõcupiſcẽtiã carnis/ oculo
rũue/ irritari/ ſolerti cura abſcõdere. ne quod in ſe nullũ habet uitiũ: aliis ſcãdali præbeat ma
teriã. ¶ Facies aũt (ut paulo ante diximus) patere omnibus/ omniq; tẽpore debet. ſic ut opera
tiones omnes corporis quibuſcũq; exerceant᷑ ſenſib⁹: tanq̃ oĩbus nos ſemp ſpectantibus facia
mus. oculos eñ/ aures os/ atq; nares/ quæ ſunt ad uiſum/ auditũ/ guſtũ/ & odoratum/ a natura
nobis inſtrumenta cõceſſa/ cũ facie ipſa tota/ quæ humanæ ſpeciei formã repræſentat/ retecta
eſſe cõuenit. & ſicuti recũbentibus/ ſupiniſq; infantibus cõtingit: in cœlũ cõuerſa. Tactus autẽ
ſenſum licet omnia æque exerceant corporis mẽbra: is tñ qui ea faciei/ oriſq; parte exercetur/
quæ patere debet/ innoxius eſſe cõſueuit. cũ ex reliquis ad carnis illecebras/ cæteraq; obſena/
nõnullis ad rapacitatẽ ꝓximiq; & dei offenſionẽ aliis magna ex parte hoĩes utant᷑. ob idq; pã
nis inuolui/ faſciaq; cõſtringi illa oportet. i. caſtigatiõe uoluntaria: & ſacrarũ ſcripturaꝝ lectita
tiõe: diuinæq; iuſticiæ recordatione coherceri. ne quod appetitu ſenſuali geſtiũt: libere ualeãt
operari. Quid eñ aliud angeli uerba nobis exprimũt: qui cũ Petrũ e carcere mundanarũ cõcu Act.xii.
piſcẽtiarũ educturus eſſet: illũ calciare primũ caligas/ deinde præcingere ſe/ & circundare ſibi

Quomodo bona opera ſint occultã/ da uel maniſeſtanda.

ueſtimentũ ſuũ iuſſit. ¶ Hoc aũt qui perfectionis ſtatũ ingrediũtur/ ſeruare debent. ut oĩa. ſ.
mẽbra tecta habeãt. Præter faciẽ: quæ in cœlũ ſit erecta. mẽte ſiquidẽ p cõtẽplationẽ ad deum Mat.v.
cõuerſi/ quæ ad ꝓximos pietatis exercẽt opera/ nõ palã: ſed in abſcõdito facere debẽt. Ita ut qd᷑
dextra fecerit: ignoret ſiniſtra. ¶ Vbi uero infantiã exceſſerit puer. i. poſteaq̃ perfectionis ſta
tum ingreſſus per cõtẽplationis dulcedinẽ iam roborari cœperit: nõ amplius in Cuna contine
re ſe debet. i. in ſecreto mẽtis exceſſu: aut in loco ſolitario: ſed paulatim nudis pedib⁹: patenti
buſq; manibus intra domũ paſſiculare: donec exercitatione. ſimul & coaleſcentiũ mẽbroꝝ ſo/
liditate/ roboreq; firmat⁹ certo firmoq; greſſu incedere poſſit/ & in publicũ prodire: neq; tunc
ſtatim duriora exercere opera: aut ad remotiora loca ſe conferre debet. ſed quoad maturior
ætas ſupuenerit: puerilibus actib⁹ inter domeſticos tñ uacare: triuialibuſq; diſciplinis inſtrui.
hoc eñ & Saluatorẽ ſeruaſſe/ ad noſtrã inſtructionẽ ex Euangelio didicimus. Neq; eñ infanti
lis ætas: aut mẽbroꝝ imbecillitas/ quã diuina gerebat uirtus/ impedimento fuiſſent/ quomin⁹ Lu.iii.
& miracula/ & cætera ſalutis opa facere/ ex ipſo natiuitatis die potuiſſet. Verũ ne temeritatis
ueſtigiũ ullũ nobis relinqueret: nihil ab eo prius factum legimus: q̃ ad duodecimũ annũ/ qui
pubertati proximus eſt/ perueniſſet. tametſi in ei⁹ natiuitate multa in eo maximaq; ſint a deo
patre oſtenſa miracula. Quod & ſi ſanctis uiris contingit: qui licet initio ſuæ cõuerſationis ce
lare diuinã ſibi collatã gratiam ſtudeant: fit tñ eo reuelante manifeſta. Idq; ex Euangelio didi Mar.vii
cimus. Nam cum Saluator: in fines Tyri & Sydonis perueniſſet/ neminem ſcire uelle oſtendit
ſed latere non potuit. Quod ſane nõ ita intelligendũ eſt: ut præter uoluntatẽ eius quiſq̃ ſciue
rit: cui⁹ uolũtati cuncta ſunt ſubiecta: ſed exemplo nos admonere uoluit: & exterius gloriam Heſter
non quærere: & illã q̃to magis ſpernitur nos uel inuitos comitari: ſicuti & in præcedentib⁹ eſt xiii.
oſtenſum/ & ex ſequẽtibus quoq; fiet perſpicuũ. Tunc igit᷑. i. poſt actã in cõtẽplatione p tẽpus
congruũ a conuerſione uitam de Cuna clauſtri ſeu cõtẽplationis exeuntes: nõ modo faciẽ ho
minibus debẽt oſtẽdere: ita ut ne a cœli aſpectu ſe auertant: ſed etiã manus præbere detectas:
ideſt ita inter hoĩes operãdo uerſari: ut eoꝝ opa & bonis & malis operent᷑: quo & hos ad con/
uerſionem

uerſionē/ & illos ad meliorem uitam ſuo trahant exemplo. Quod & in ſuperioribus frequen Textus.
ter eſt expoſitum. & in ſequentibus quoq; commemorare rurſus pro locorum opportunita/
te oportebit. ¶ Pannis quoq; inuolutum Ieſum pia mater reclinauit in præſepio: ut ad reliqua
transeamus. Inuolutum igitur pānis puerum non in ſuis manibus tenuit Maria: aut iuxta ſe Textus.
in lectulo poſuit: uel alteri lactandum dedit. Sed quod in textu ſequitur/ reclinauit in præſe/
pio/ ut pannorum tenuitati loci quoq; uilitas atq; indignitas conueniret. neq; enim purpura
indutū in tam abiectum locum iumentis paratum reclinare fas fuiſſet: aut in eum dimitten/ Moraliter.
dum purpura inuoluere. Vt igitur & eos confunderet: qui ornatu corporis luxuriā præ ſe fer
unt: & qui ſuperbis ſumptuoſiſq; ſupra modum ædificiis gloriantes: quæ in pauperum alimo
Prouer. niam erogare deberent: in magnifica conſumunt ædificia: in utroq; contēptibiliora deilgere
xvii. naſcens uoluit Saluator. utrumq; & enim paris eſt periculi: ait enim Sapientia: qui altam fecit
Amos domum: ſuam quærit ruinam. & apud Amos legitur: & peribit domus eburneæ. ¶ Sed ad
iii. altiora tranſeamus: quid eſt eñ q Saluator recens natus in præſepio ſeu præſepe locū inuenit Queſtio ad
ubi totū corpus reclinaret: uir aūt effect⁹ dixit/ ſe nō habere: ubi caput ſuū reclinaret. Quāuis litteram.
eñ ad litteralem ſenſum facilis ſit queſtionis ſolutio: quia nec ꝓpriā domū uel habitationem
habuit cū naſceret: ſed in publico hominibus iumētiſq; cōmuni diuerſorio reclinatus eſt: nec Moraliter.
maiori facto cōmodatæ ab amicis Martha præſertim defuere. Ad moralem tamen intelligen/
tiam aliud ex hac diuerſitate tempoꝝ/ ætatū/ & ſermonū/ poſſumus elicere myſterium/ naſcē
te quidem Saluatore. i. uiatore primū perfectionis gradum adepto/ Maria: ideſt ſenſus ſupe/
rior animæ illā illuminās in præſepe eū reclinare debet: ideſt in cōtemplatione cœleſtiū/ & in/
ſtructione ſacrarū litterarū frequenti lectione exercere. Sicut enim brutis ad manducandum
Iob.vi. plena dantur præſepia. Sic contēplatiuis uerus animæ cibus ex ueteris nouiq; teſtamenti ſcru/
Prouer. tatiōe/ diuinorūq; ſermonū ingi auditione ſumendus ꝓponit. Hunc enim ſenſum præſepe &
xiiii. alio recipit loco. Apud Iob enim legitur: nunquid mugiet bos/ cū ante præſepe plenum ſtete/
Eſa.i. rit. & alibi dicitur: ubi nō ſunt boues: præſepe uacuū eſt. Et iterū Eſa. dicit: cognouit bos poſſeſ
ſorem ſuum: & aſinus præſepe dñi ſui: neq; enim/ ut ſæpe dictum eſt/ ad docendum/ prædican
Marci dumue. nudus & inermis/ uacuus/ & ieiunus/ accedere debet: ne quēadmodum dicit alio loco
viii. Saluator: ſi ieiuni abeant deficient in uia. Cū aūt ad altiorē cōſumatiorēq; perfectionis gradū
peruenerint: ideſt cum & ad prædicandū/ & ad docendū/ & ægros ſanādū/ uirtus abunde creue
rit: non ad præſepe ſcilicet doctrinæ alienæ & litterarum ſtudia eſt redeundum: ſed rumināda
ſunt & euomenda: quæ ad ſaturitatem/ aut omnino ad nutrimētū ſumpta ſunt cibaria. aut ue/
lut bos ex præſepe ad agriculturā. Ita & talis perfectionis ſtatum appropinquās/ ad omnia pie
Actu.i. tatis & charitatis opera exire debet. Nam cum Apoſtolos ad prædicandū Euangelium in uni/
Mat.x. uerſum mundum aſcenſurus Saluator dimitteret/ ac deſtinaret: intra urbem/ immo intra do/
mum/ ut ſe tantiſper continerent: iuſſit: quoad ſpiritumſanctum/ qui eos omnem & linguam
& ſcientiam doceret/ eis miſiſſet: quem ubi accepiſſent: non amplius aliam doctrinam expecta
Lu.ulti. re uoluit. quinimo nec quid loqui deberent: cogitare ¶ Tum uero cum a præſepe hoc pacto
Io.x. digreſſus: & ad laborē egreſſus eſt bos: ideſt paſtor & doctor ad doctrinæ & ædificatiōis officiū
Io.i. profectus: ſi neminē a quo recipiat: inuenit: iuſte conqueri poterit: q non inuenit ubi caput re
clinet: ideſt a quo eius doctrina recipiat: talis erat ad Iudæos/ a quibus aſpernebatur. & repu/
diebatur Saluatoris ſermo: qualis etiā cū ad eos dicebat: loquor uobis: & non creditis. & alibi:
ſi ueritatem dico uobis: quare non creditis mihi: & hoc eſt quod in Euangelio dicitur: & ſui
eum non receperunt: optimeq; congruit quod in textu ſequitur: quia non erat locus in diuerſo
Cāti.iii. rio: ut ſtatim apparebit. & propterea illis in extremo iudicio improperando dicet iratus iudex: Alia queſtio
hoſpes eram & non collegiſtis me. ¶ Alia inſup r queſtio animum pulſare poteſt: cum enim
myſtico ſenſu in omnibus fere ſcripturæ partib⁹ Salomō Chriſti perſonam præfiguret: quid
eſt quod ille in ferculo ſeu curru/ quem ſibi extruxit/ aureum habuit reclinatorium in quo
caput reclinaret: ipſe autem uerus Meſſias pro aureo reclinatorio præſepe iumentorum habe Quomodo
re uoluit. Sed æque facilis eſt ad hanc/ ſicut ad priorem queſtionem reſpōſio. Salomon enim Salomon re
rex & diues/ & pacificus/ & omni ex parte glorioſus/ Chriſtum ipſum non in noſtræ carnis preſentet
miſeria: ſed in diuinæ gloriæ magnificentia/ præfigurat: quemadmodum & in Pſalmo.lxxi. Chriſtum.
& alibi frequenter ſcriptura oſtendit. Et tunc quoq; cum ad illum ſummum perfectio/
nis gradum uiator aſcenderit: & fulgebit ſicut ſol: & gemmis/ coroniſq; aureis ador/
nabitur: & ſplendida ac decora conſequetur omnia. non modo in regno illo/ in quo lux
perpetua/ & theſauri infiniti & inextimabiles abunde inueniuntur. Sed & in præſenti uita

uirtutum claritate ſic efflorebit:ut omnia quæ de Salomone ſcripta inueniuntur/ad hunc re/
ferri myſtico ſenſu poſſint.& quæ de Chriſto figuraliter in Pſal.ꝓdicto.lxxi.legũtur. ¶Põt
& alio modo hæc in præſepe reclinatio nõ incõgrue accipi.ad myſticum eñ ſenſum qui ſe mã
ducãdũ daturus erat moriens:naſcẽs quoq; in eo loco iacere uoluit: ad quem inſenſatæ creatu
ræ/quales erãt tunc hoies fere oẽs/:ꝓ cibo ſumendo cõueniebãt.neq; ab hoc ſenſu ciuitatis no
abhorret:cũ Bethleẽ domus panis interꝑtet̃.Ipſe eñ ut prædixim⁹ panis eſt uiuus qui de cœlo
Moraliter. deſcẽdit. ¶Moraliter quoq; qui ſalutis initiũ ſuſcepit: dum cõtẽplationi/orationi/lectioniq; Ioã.vi.
cũ omni humilitate/ſedulitateq; uacat: & ſi nõ uerbo qui uerus eſt animæ cibus/alios paſcat:
recreat tñ exẽplo.Chriſtum eñ in præſepe iacẽtẽ neq; iumẽta mãducauerũt:neq; Paſtores do
cẽtẽ audiuerũt: ſed utriq; uiderũt.Paſtores qdẽ/ꝑ quos ꝓlati deſignãtur/ ut cæteris ãnũciarẽt.
bruta uero atq; inſenſata/ꝑ quos rudis & inſenſat⁹/aut brutaliter uiuẽs ppl's repñtat̃/ut illũ
uelut dñm recognoſcẽtes adorarẽt.Illiq; obſequiũ præſtarẽt. Vel de cõtactu ei⁹ dulcoratũ fœ
num mãducarent.i.exteriora/manifeſtioraq; & cõmuniora fidei ſacramẽta deguſtarẽt.de hoc Pſal.ciii
Textus. eñ fœno ꝑ ꝓphetã dicit̃:ꝓducẽs fœnũ iumẽtis & herbã ſeruitutis hoim. ¶Quod aũt in tex.
ſequit̃: quia nõ erat ei locus in diuerſorio:æque aptari ad oẽm ex ſupradictis ſenſum põt.De
litterali ſiqdẽ nulla ẽ hæſitatio. In eo eñ loco naſci uoluit: q uiatorib⁹ & peregrinis erat cõis/
oibuſq; patebat: tã aduenis q̃ ciuib⁹/cũ ab ædibus priuatoꝝ ciuiũ ob ipſoꝝ parẽtũ tenuitatẽ &
paupertatẽ/& alioꝝ hoſpitũ multitudinẽ arcerẽtur. Sed neq; in eoipſo diuerſorio locũ/in quo
puerũ cõmode reclinaret:cunã aliunde ad infantes reponẽdos aptũ inſtrumẽtũ inuenire mater
potuit.Ita ut neceſſitate urgente pãnis inuolutũ in ſordidiſſimũ totius diuerſorii locũ/utpote
Myſtice. iumentis nõ hominib⁹ deſtinatũ/reponere diuinã ſobolẽ regia uirgo ſit coacta. Quo ſane qđ
maius humilitatis exẽplũ relinq̃re mortalibus potuiſſet. qui de ſinu patris ad hoc ipm in ter
ram deſcẽdere dignatus eſt. ¶Myſtice uero in diuerſorio locũ ſibi nõ inuenit: quia ab huius
Moraliter. ſæculi incolis præſertim a conciuibus/ gentilibuſq;/ & cognatis ſuis nõ eſt receptus. Sed intra
præſepe iumẽtoꝝ: ideſt intra Eccleſiam ex gẽtilitate collectã collocari uoluit. ¶Iuxta mora
lem uero ſenſum:eos qui perfectioni uacãt/ab his qui ſæculi diuerſoriũ habitãt/ſegregare ſe Luc.vii.
ſe oportet:ideſt ab his qui ſeculari & mũdano more uiuũt. Recte etenĩ diuerſorii noie mũdus i.Io.v.
exprimitur:tum q nos a cœleſtibus diuertit:cũ ſit totus in maligno poſitus:tum q nõ ad ꝑpe/ Ad He/
tuã habitationẽ/ſed ad tẽporale hoſpitiũ nobis dat̃.Nõ eñ(ut inquit Aplus) domũ habemus bre.xiii.
hic manẽtẽ:ſed futurã inquirim⁹. Et iccirco religio ad hoc ipm habitatio eſt accõmodatiſſima
receſſuſq; ꝓpportun⁹:q̃ & ꝑſepe non incõgrue a nõnullis/interꝑtat̃.Quin etiã qui ꝑfectiore
loco ſiti ſũt.ꝓlati.ſ.& doctores:quo eoꝝ doctrina ſit fructuoſior:& uita exẽplarior/a cõi hoim
cõſortio ſeq̃ſtrare ſe debẽt.ne nimia familiaritate/aſſiduaq; cõuerſatione/ eoꝝ & doctrina uile
ſcat:& uita cõtẽnat̃.quod & Chriſtus ipſe(ut in ꝓcedẽtib⁹ diximus) frequẽter faciebat Quodq;
maius ꝑfectis ſeq̃ſtrandi ſe a mũdanis præbet documẽtũ tametſi cũ Aplis in carne manens oia
pœne diuina et faceret & doceret: eos tñ nõ prius ſpirituales fieri poſſe ꝓmonuit: q̃ ipſe ab eis Io.xvi.
corporaliter abiẽs ad patris dextrã ſe transferret. qđ certe nihil nobis aliud ſignificat:q̃ q nõ
poſſunt Paſtores aiarũ ſpm ſalutis & charitatis in ſubditos mittere: niſi & ipſi primũ a carnali
eoꝝ conſortio ſeparati/totos ſe ſpirituales oſtẽdãt.nõ uſq; adeo tñ: ut cõgruis tẽporibus illis
nõ aſſiſtãt.cũ & Saluator ipſe diſcedens Aplis promiſerit: eos ſe nullo unq̃ tẽpore deſerturũ. Io. xiiii.
quin aduſq; ſæculi cõſumationẽ cũ eis futurũ:ſed ut ea cõuerſatione ſeſe illis cõmunicẽt:q̃ cœ Matth.
leſtes illos magis q̃ humanos eſſe demõſtret.Iuxta Apli uerbũ inquiẽtis:noſtra aũt cõuerſatio xxviii.
in cœlis ẽ. Hoc eñ pacto dũ ſpũalia congruo tẽpore nõ uerbo tñ:ſed & opere & exẽplo ſemi Ad Phi
nabũt: facile terrã bonã impinguabũt: atq; inebriabũt.ita ut fructũ quinquageſimũ aut ſexa/ lip.iii.
geſimũ referat:imo & in aliqua parte cẽteſimũ.ſicq; fiet:ut & in illoꝝ operib⁹/iuxta Saluato
ris uerbũ/glorificet̃ deus:& eoꝝ in luce cæteri ꝑ uiã ſalutis incedãt. & illi ipſi in ueneratiõe atq;
admiratione habeant̃:quẽadmodũ de Moyſe legim⁹:q ex cõſortio diuino facies eius cornuta Mat.v.
fulgore quodã eminẽte appebat:ita ut in eã intueri plebs nequiret.de Aplis quoq; legit̃:q cæ/ Exodi
teroꝝ nemo audebat ſe coniungere illis:ſed magnificabat eos populus.quin & eoꝝ nonnulli xxxiiii.
quominus a gẽtilibus ut dii colerent̃:ægre prohibere potuerint. ¶Hunc autem perfectionis ii ad Co
gradum in præſenti exilio nos conſcẽdere ille idem ipſe tribuere dignetur:cuius munere præ rint.iii.
dicti oẽs/cæteriq; ſunt aſſequuti. quo mediãte ueræ perfectæq; gloriæ participes fieri mereã/ Actu.v.
mur in patria in qua ſine fine cum ſanctis omnibus uiuit & regnat:in ſæcula ſæculorum. act.xiiii

Finit Tractatus primus ſuper Caput ſecundum.

Incipit Tractatus ſecundus ſuper Caput Secundum.

CVm igitur natiuitatis Chriſti tempus/locum/& ordinem ex ſuperioribus
intellexerimus: quo pacto/quibuſue perſonis ipſo natiuitatis tempore/aut
paulopoſt intra quadraginta aut circiter dierum ſpacium manifeſtata fue/
rit: ad fidei religioniſq; noſtræ ſtabilimentum ualde attinet intelligere.
In ortu ſiquidem magnorum principum/clariſſimorumq; uirorum mul/
ta & admiranda ſigna apparuiſſe: tum in ſacris litteris/tum in genti/
lium hiſtoriis. Ita enim eos/ qui Idolorum ſuperſtitioni dediti erant/
ſcriptura uocat/memoriæ proditum eſt. ¶ In huius igitur ortu nulla e cœlo teſtimonia/
ſignaue prodiiſſe: haud credibile eſſet: qui & regum rex erat: & dominus dominantium.
Cuiq; mortalium æquari poteſt nemo: ne ſi in unum quidem conferantur omnes. & qui
talia patraturus erat: quæ non modo facere: ſed ne cogitare quidem humanus unq̃ potuit
poteritue intellectus. & qui deniq; elementa orbis omnia/ cœloſq; & cœleſtium coporum
globos creauit. Cuiuſq; imperio parent abſq; ulla contentione omnia. Eum profecto ſolem
a quo non tantum coeli & terrarum orbis per temporum uiciſitudinem illuminatur. Sed
qui eſt lux uera/ atq; indeficiens/ immo æterna atq; increata: & qui ſupra omnes orbium
Spheras ipſum beatorum habitaculum inenarrabili atq; imperſcrutabili lumine illuſtrat:
eum (inquam) tam obſcure atq; latenter mundo inferi: ut mortalium illuſtret neminem:
Matth. xxiiii. Marci. xiii. & Lu. xxi. ab omni ratione uideremus alienum. Cum & ipſe de ſeipſo dixerit: q̃diu ſum in mundo:
lux ſum mundi. Inſuper cum ſecundum Chriſti aduentum tot tantaq; ſigna præceſſura/
ipſe dei nobis prædixerit: qui fieri potuiſſet: ut in primo nulla prorſus apparuiſſent.
¶ Quemquem non eadem ſit huius & illius ratio. Tunc enim in maieſtate ſua/ non in
humana duntaxat/ ſed diuina ſpecie/ uinerſo apparebit mundo: utpote qui omnes omni/
no homines/orbemq; terrarum cum gloria & poteſtate magna iudicaturus adueniet. &
Eſa. lii. implebitur quod dictum eſt per Prophetam: uidebit omnis caro ſalutare dei. Tunc uero cum
Ioan. iii. natus eſt: ſub noſtræ carnis uelamine diuinam tegens gloriam/non ut per eum iudicare/
tur mundus: ſed ut per noſtrarum erumnarum tolerantiam mortiſq; ignominioſe acerbi/
tatem/mundum ipſe ſaluaret/ deſcendit. Quapropter non omnibus manifeſtandus erat:
ſed his duntaxat/ quos ad cæterorum inſtructionem teſtes ſibi ob æterno delegerat. &
illis quidem ipſis non aperte ſe in maieſtate diuina inſinuare uoluit: ſed uerbis tantum
& ſignis cognoſcendum præbere. Ita ut manus quidem exaneſſent: uox autem Iacob: ideſt
Geneſis xxvii. Io. v. x. xiiii. & xv. quod palpabatur/ & materialibus oculis cernebatur: caro eſſet. Quod autem audiebatur/
menteq; ac interiori oculo cernebatur/ diuinam redoleret maieſtatem. Propterea ipſe de ſe
ipſo dicebat: opera quæ ego facio ipſa teſtimonium perhibent de me. Veruntamen hunc
primum aduentum & ſi non qualia ſecundum aliqua tamen comitari ſigna oportebat.
¶ Ad hanc igitur auferendam fidelibus dubitationem/ & obſtinatis atq; incredulis ampu/ Quot & qualia ſigna in ortu ſaluatoris apparuerunt.
tandam omnem excuſationis materiam/ ortum ſuum plurimis/maximiſq;/tum ſignis/tum
teſtimoniis humano generi/ad quam ſaluandum uenerat/ manifeſtare uoluit. quæ ſane cer/
to certius eſt: non uulgaria fuiſſe: ſed inſolita/ & quæ nulli omnino mortaliũ contigiſſent/con
tingereue poſſent. ¶ Hec autem ut ſummatim colligamus/ quattuor ab Euangeliſtarum
collegio ad noſtram fidem aſtruendam nobis tradita ſunt: q̃q̃ & alia ab aliis referantur: ut
pote a ſibilla. quam fama eſt: Auguſto Cæſari in eo loco quem nunc in facti memoriam
Aram cœli Romani uocant puerum recens natum in puellæ ſinu oſtendiſſe. Sed hæc quæ
probatiſſimis ſubſiſtunt teſtimoniis: proſequamur. Primum quidem paſtoribus qui in ea re/
gione ſupra greges ſuos uigilabant. Secundo magis in oriente. Tertio Symeoni in ſpiri
tu: & paulopoſt etiam Annæ prophetiſſæ. Per hos autem multis aliis diuulgata eſt hæc
Saluatoris natiuitas. Per Paſtores quidem his qui erant in regione illa. Per Magos He/
rodi & principibus ſacerdotum/ac ſcribis. ¶ Per Symeonem & Annam/ his qui erant in De quattuor uocationibꝰ hominũ iterum.
templo. ¶ Earum igitur reuelationum / quæ ſupernæ factæ ſunt ſignificatio poteſt eſſe
multiplex. Nã & quattuor uocationes (de quibꝰ pauloante diximꝰ) haud incõgrue p eas ſigni
ficari poſſunt. Primã quidẽ/quæ eſt generalis / & per legem naturæ diuina gratia ſubmixã
repræſentare põt apparitio magis p ſtellã in oriẽte facta. Stella eñ lumen naturale ab agente Prima uocatio.
ſupernaturali hoc tẽpore acta ſeſe ſupra cõmunẽ/ naturalẽq; curſum in oriẽte: ideſt a mundi
initio demõſtrauit. quã & ſi oẽs uidere potuerint: qui in oriente erant. Magi tmen ſoli. i. ſapiẽ/
tiæ ſtudioſi agnoſcentes ſunt ſequuti. Eaq; duce ad Saluatorem uſq; non ſine labore/ piculoq;

non diſcedebat. Ieiuniis/orationibus/& obſecrationibus uacans/& ſeruiens deo nocte ac die.
Hæc ſane eos nobis refert:qui inter electos prærogatiua quadã/ ut ꝑdiximꝰ/grãæ glĩaꝗꝫ reful
gent. ¶ Huic autem expoſitioni & locus reuelationis conuenit: & modus ac circunſtantiæ
reliquæ. Prima nãqꝫ in regione longinqua extra terram promiſſionis inter gẽtiles uiuentibus
facta eſt. ſecũda in regione Iudeæ: ſed procul a ciuitate & templo. tertiá in ciuitate. quarta in
ipſius templi penetralibus. Rurſus prima per ſtellam: ſignum equidem non ſatis certum: ſed
quod adminiculo ſcripturarum indigebat: quas ſcribæ & phariſei docuerunt. Secunda per An
gelũ/ qui ſpecifice Saluatoris ortum indicauit: locũqꝫ expreſſit: & ſigna dedit. Tertia & quar
ta per ſpiritumſanctum abſqꝫ ullo naturalis inſtrumenti: uel humanæ doctrinæ aut Angeli mi
niſterio. ¶ Item prima gẽtibus/fidelibus tamen & qui pro Balaam/aut alium prophetam de
huius ſtellæ ortu edocti regem in Iudæa naſciturum cum ſtella credebant. & non utcunqꝫ re/
gẽ quales alii qui temporaliter regnãt: ſed cui reges terræ ſubditi eſſent: cuiuſqꝫ imperio uni
uerſus orbis eſſet pariturus: quiqꝫ non in purpura & ſceptro materiali regnaturus eſſet: ſed in
ſumma humilitate regnũ cœloꝝ ad terreſtres homines trãſlaturus. Nam alioqui quo pacto
hi ſapientes & magnæ tum doctrinæ/ tum auctoritatis & potẽtiæ uiri/ infantem in uili diuer
Ioan.vi. ſorio inter pecora natum/& in gremio pauperis/rerumqꝫ omnium indigæ matris adoraſſent.
Illiqꝫ ueluti regi reges ipſi/aut reguli/munera ex theſauris ſuis obtuliſſent: profecto niſi ſen
ſum fides ſuperaſſet: nihil hoꝝ ab his factum fuiſſet. uocati ergo ſunt a lege naturæ & gratiæ
beneficio tracti. Ad filium enim æterni patris niſi ipſo patre trahente uenire nequiuiſſent. ſe
cunda uero apparitio Angeli Iudæis/ac proinde fidelibus/& paſtoribus ſupra gregẽ ſuũ uigi
lantibus/efficaciter facta eſſe refertur. tertia autem timoratæ cõſcientiæ notæqꝫ probitatis &
iuſticiæ uiro. & quarta etiam ꝓphetiſſæ. & quæ carnis illecebris abdicatis tot annos in dei obſe
quio ſedula tranſegerat. ¶ His igitur omnibus & per conſequens uniuerſo generi humano
Mat. xx Chriſti natiuitas realiter ſenſibiliterqꝫ manifeſta eſt facta. & priuſꝗ naſceret᷑: & poſteaꝗ natꝰ
&.xxii. eſt/& paſſus/& ad patrem in glorificato corpore reuerſus: ſed paucorum teſtimonio tanti my
ſterii creatum eſt ſacramentum. Magis ſcilicet quos tres fuiſſe creditur. per quos tres omnino
mortalium ſtatus exprimuntur. Ante legem ſcilicet/poſt legem/& poſt Euangelium. Paſtori
bus uero quorum numerus nullus aut exprimitur/aut a ſacris doctoribus tradit᷑: quia in omni
prædictorum trium ſtatuum tempore ſemper fuere paſtores ꝗꝗ pauci admodum ueri & boni
& in regione Iudeæ: ideſt in ſinagoga & in Eccleſia/ubi deus uerus colebatur/ greges pecoꝝ
paſcentes. Iuſtis aũt & electis duobus tantum poſtrema fit reuelatio: quia multi ſunt uocati De excellen
pauci uero electi. Sed tamen utriqꝫ ſexui uiro ſcilicet & mulieri. per quos uterqꝫ ſexus ſaluan/ tia Mariæ.
dus exprimitur. Atqꝫ iccirco mulier ultima & maiori perfectione prædita nominatur: quia in
eo ſexu gratiæ prærogatiua maior hominibus eſt conceſſa. omnes enim ſanctos/immo & An/
gelos ipſos merito/dignitate/gloria/gratiaqꝫ uirgo Maria Chriſti mater lõge anteceſſit. quã
Eccleſia ſuper omnes Angelorum choros aſſumptam prædicat. & multæ ſacræ ſcripturæ/ tũ
figuræ/tum ꝓphetiæ teſtantur. ¶ Item & alia in his diuerſitas oſtẽdit᷑. Magis enim ſtella pri
mum apparuit: qua duce in Iudæam uſqꝫ peruenerunt. natum quidem regem eo indicio credẽ
tes. Sed ubi natꝰ eſſet: & proinde ubi illũ inuenire poſſent: Ignorãtes. & ob id ad metropolim/
regiamqꝫ & ſacerdotalem Iudæorum ciuitatem/ſeſe contulerunt: quem ignorabant/natiuita
tis locũ quæſituri. ubi uero a ſcribis & ſacerdotum principibus iuſſu Herodis congregatis di/
dicere: abſqꝫ illorũ ductu ſtella rurſum illis iter monſtrante ſoliqꝫ ad Saluatorem peruenerũt.
Quo quid aliud nobis exprimitur ꝗ gentiles tametſi lumine naturali/ ut prædictum eſt/deũ
cognoſcerent. Ad illius tamen ueram perfectamqꝫ cognitionem ſacrarum litterarum teſtimo
Pſalmo nio indiguiſſe. Iudæos Herodi: ideſt diabolo parentes ipſarum ſcripturarum teſtimonium pro
xciiii. tuliſſe. neqꝫ tamen ipſos crediddiſſe. de quibus prædictus erat: quadraginta annis proximus fui
Ad he/ generationi huic: ſcilicet per reuelationem diuinarum ſcripturarum: & per operum magnitu
bre.iiii. dinem: & tamen dixi ſemper hi errant corde. ipſi uero non cognouerunt uias. quam quidem
ſpiritusſancti prophetiam Paulus ad eundem ferme ſenſum referens aptiſſime explanauit. &
hoc in nouo teſtamento tum manifeſtum factum eſt: cum caiphas ille uir ſceleſtiſſimus/eo ꝙ
i. ad thi erat põtifex/de Chriſti morte/& mundi ſalute poluta lingua prophetauit. quod ipſe nrqꝫ cre
mo.i. didit: neqꝫ intellexit. de his quoqꝫ per Apoſtolum dicitur: uolentes eſſe legis doctores non in/
telligentes neqꝫ quæ loquuntur: neqꝫ de quibus affirmant. ¶ Paſtoribus uero cum & locus na
tiuitatis/& natr ꝓditio apte ab ãgelo tradita eſſet: nõ opꝰ fuit alioꝝ ꝑſertim impioꝝ/& q ueri
tatẽ lr̃æ falſa interpretatiõe deprauare poſſent teſtimoniũ indiciũue ingrere. lõge aũt minꝰ Sy
meoni & Annæ/quos ſpũſſctũs & docuerat apertiꝰ: & ad alioꝝ doctrinã ꝓphetiæ domũ inſup

addiderat. Quod ſane de perfectis duntaxat atq; electis dici põt. ⁋ Sed neq; aliud myſterio
uacat/quod Magis & paſtoribus initio ſtatim natiuitatis ſuæ Saluator ſe reuelare uoluit. Sy/
meoni autem & Annæ poſteaq̃ in templo a matre eſt preſentatus:ſiquidem ut pleriq; magnæ
auctoritatis & doctrinæ uiri opinantur Saluatorem uenturum omnes ab initio homines tam
in lege naturæ/ q̃ in lege ſcripturæ uiuẽtes credere oportuit:atq; in ei⁹ nomine ſalutem homi
nibus eſſe tribuendam. Sed illum manibus attrectare/& ſpiritu ꝓphetico Saluatorem futurũ
prædicere mortiſq; eius acerbitatẽ matri:& in eo matris dolorem prænũciare non niſi electis
& ad tantũ miniſteriũ & ab æterno præordinatis conuenit. Idq; non ſtatim fieri oportuit:ſed
poſteaq̃ Saluator ipſe circumciſus nomen(quod ab angelo prædictum erat)accepit: & in tẽplũ
purgata mr̃e peruenit.i. poſteaq̃ lex gratiæ fideliũ mẽtibus illuxit:& in Eccleſia fideliũ Chri/
ſti fides manifeſtata fuit. ⁋ Iuxta quẽ ſenſum hæ quoq; quattuor manifeſtationes ad tres alia
rõne reduci põt/ut duas ultimas pro una cõputem⁹. Eritq; prima in lege naturali.i ſcripturæ
uero lege ſecunda/& in lege gratiæ tertia:quæ omnes meſſiam aut uenturum prædixerunt:
aut ueniſſe pronunciauerũt.prima quidem per ſigna & enigmata ſolis electis intellecta. ſecũ
da uero ab omnib⁹ qui uigilantia/ſolertiaq; adhibita ſcrutari ſcripturas uoluerũt quib⁹ dictũ
eſt:ſcrutamini ſcripturas/quia illæ ſunt quæ teſtimonium perhibẽt de me. tertia uero his qui Ioan.v.
buspræter ſcripturaꝝ teſtimonia deus ipſe per filium/aut per ſpiritũſanctum reuelare digna i.ad Co
tus eſt. nemo enim dicere poteſt dominus Ieſus:niſi in ſpiritu ſancto.propterea gentiles ad fi/ rin.xii.
dem conuerſi ex Hebræorum ſcripturis fidei teſtimonia quæſierunt. Apoſtoli uero tametſi ad
cõuincendos Iudeos/ & gentiles roborandos earum adminiculo ſint uſi: Euangelium tamen
& uerbi efficatiam a ſpirituſancto per reuelationem ſunt aſſecuti. quippe qui poſt acceptum Actu.ii.
illum uiſibili ſpecie ea liquebantur:quæ idẽipſe ſpiritusſanctus dabat eloqui illis. & Paulus de Ad Ga.i.
Fœmine⁹ ſexus efficaci⁹ operatus eſt ad ſalutem q̃ maſculinus. ſe teſtatur:ꝙ non ab homine:ſed a deo Euangelium accepit. & alibi de ſe & aliis loquens dicit i. ad Co
nobis autem reuelauit deus per ſpiritum ſuum. ⁋ Et icirco uirum & mulierem in lege gra/ rinth.ii.
tiæ exprimere uoluit:ꝙ uterq; ſexus pariter ad legis manifeſtationem operatus eſt. & mulie/
bris aliquanto etiam efficatius atq; feruẽtius. nam ut Mariam uirginem omittamus/ quæ ipm
Saluatorem genuit/aluit/& ad mortem uſq; ſecuta eſt/ſolaq; Apoſtolis deficientibus in fide
permanſit: Maria Magdalene prima reſurrectionem Apoſtolis nunciauit. ⁋ Item & in eo ꝙ Marci
uterq; ſexus exprimitur:& maior prærogatiua femineo tribuitur:in lege gratiæ & in ſtatu per xvi.
De uita actiua & cõtẽplatiua. fectorum duæ uitæ exprimuntur. altera actiua/& altera contemplatiua. Prima per Symeonem
uirum timoratum & iuſtum. Altera per Annam uiduam prophetiſſam in templo aſſidue oran
tem. Atq; icirco mulieri hic extremus datur locus/ꝙ ſexus ille ad contemplationem: q̃ ad ne
gociũ eſt aptior. Et ob id Eccleſia femineum ſexum deuotũ appellat. & Marie Magdalene/& Lucæ.xi
ſupra omnes Mariæ uirgini/uitæ huius contemplatiuæ palma tribuitur: q̃uis & uiris nõ dene
getur. ſed his demum:qui uirginalem uitam agunt. ueluti Ioanni filio Zebedei.cui ſenſui ma
xime conuenit:ꝙ de Symeone dicit Euangeliſta prædictum illi eſſe: ꝙ mortem non guſtaret
donec Chriſtum in carne uideret/quod de Anna non legitur. nam & Petro/qui actiuæ uitæ ty
pum gerit/ mortis tempus/& genus/& ꝙ in charitate moreretur/a Saluatore prædictum eſt.
Cum de Iohanne nihil horum dicere etiam interrogatus uoluerit: ſed illum ſic manere uelle Io.xxi.
quoadusq; ueniret reſpondit. His enim/ qui in continuo labore deo ſeruiunt/ ſpem aliquam
futurorum præbere conuenit. propterea cum Chriſtus Apoſtolis multa ſe atq; illos paſſuros
prædixiſſet:de ſua reſurrectione & eorum glorificatione plurima ſubdidit. Quin & eius ordi Io. xiiii.
nis principibus diuinæ gloriæ ſuæ lumen ex parte oſtendere uoluit. Quibus uero in dulcedi/
ne contemplationis in preſenti uita frui conceſſum eſt:cum oculis mentis deum frequenter in
ſpiciant: ſpem futurorum maiorem dare non expedit:cum illis dicatur:quod frugi filio patrẽ
familias dixiſſe legimus:omnia mea tua ſunt. & hi etiam ſunt qui cum ſponſo ceteris ieiunã Lu.xv.
tibus in lætitia epulantur. ⁋ Nõnulli uero tria hæc hominũ genera hoc ordine diſtingũt: ut Lucæ.v.
paſtores pro uno ponant:Magos uero pro actiuis: & Symeonem ac Annam pro contemplati
uis. Quod & ſi a ꝓcedenti ſenſu non abhorreat: prælatos tamen ſeu paſtores ab aliis duobus
generibus ſeparare. Icirco cõuenire non uidetur:ꝙ utriq; uitæ uacare illos oportere/utriuſq;
teſtamenti ſcriptura teſtatur. ⁋ Poteſt autem & aliter accipi: ut magi populi gentilis uoca
tionem præfigurent:qui de longinqua uenerunt regione: quia cum Idola colerent: longe ab Pſalmo
his iuxta ꝓphetæ uerbũ ſalus erat. Paſtores uero eos qui ex iudæis crediderũt:quos cæterorũ cviii.
omniũ paſtores fuiſſe cõſtat. Symeon autẽ & Anna ex utroq; ſexu oẽs oĩno Iudæos/qui in fine Hiere.
mũdi ſunt credituri. & ideo nõ ſtatim illis reuelatio facta dicit: ſed poſteaq̃ ad tẽplũ Chriſtus xxiii.&
eſt adductus. Ita & illi tunc credẽt:cũ in ſecũdo aduentu Chriſtus ad uniuerſalis Eccl'iæ templũ xxxiii.
ueniet

uenietpar turturum: aut duos pullos columbarum: ideſt oẽs omnino electos: tam actiuos q̃
contemplatiuos patri æterno oblaturus. ¶ Illud autem cõſideratione dignum uidetur: ꝙ ab
oriente cœpta eſt hæc natiuitas reuelari. magis quidem ad oriẽtalem plagam/ac hieroſolymã Initiũ fidei
degentibus/& ipſis in Iudea habitantibus/quæ etiam ab occidentalibꝰ inter orientales cõnu atq; Eccleſię
meratur. Conſumatio uero in occidente iam tum facta eſt: cum Magi Chriſtũ adorauerunt: & fuit in orien
quibus Iudea occidens erat. Et poſt Chriſti reſurrectionem ſuccedente tempore in occidua te conſuma/
orbis parte Chriſtiana religio ſic floruit: ut Romanus pontifex uniuerſi gregis dominici ca/ tio uero i oc
put & paſtor. & Romana Eccleſia cæterarum omniũ mater/a cunctis fidelibus ſit habita. & ue cidente.
ra atq; intemerata fides in hiſipſis occidentis partibus maneat. Cũ in cæteris omnibus prodo
Eſaie. lor fere ſit extincta. Et hoc eſt quod per ꝓpheram dixit dñs: ab oriente adducam ſemen tuum:
xliii. ab occidẽte cõgregabo te. Idq; naturæ cõuenit: in ortu enim cuiuſq; rei initium: & in occaſu cõ
ſumatio. ¶ Sed & alia nobis occurrit in his tribus hominũ generibus conſideratio: ut pro Ma
gis incipiẽtes ponamus: cum & hi de lõge ueniãt. Et pro paſtoribus proficiẽtes: dum recte ſup
gregem uigilant: & ſibi ſubditiſq; optime proficiunt. pro Symeone uero & Anna ꝑfectos: tã
actiuos q̃ contemplatiuos. Cui expoſitioni uniuſcuiuſq; actus correſpondere uidetur. Magi
enim ex oriente mouẽt uiſo ſydere: cum peccator luce diuinæ gratiæ illuminatus ſuũ reatum
agnoſcens ſalutẽ p pœnitentiæ ſacramentum quærit. Hieroſolymã uero quæ confeſſio inter/
pretatur: petit & ubi Saluator natus ſit inquirit: cum ſacerdoti peccata ſua detegens/quæ ſit ad
ſalutem uia ſollicite percunctatur. Chriſtum autem adorat: cum per orationem peracta con/
feſſione ad deum ſe totum conuertit. Illiq; munera offert: cum pro erratis ſatiſfacit: & opera
inſup pietatis exercet: atq; in finẽ uſq; incorruptꝰ perſeuerat. Aurum enĩ omnium metallorũ
eſt precioſiſſimum. & ob id cæterarum rerum precium: & ad cũcta comparanda neceſſarium. Tria Mago/
Lu. xix. Illud igitur deo offert: qui & male ablata reſtituit. & ex reliquis partem non neceſſariam in rum mune/
pia opera diſtribuit. uelut Zacheus ille: qui ob hoc ipſum Saluatorem hoſpitẽ habere meruit. ra quid ſigni
Thus uero ſua natura calidum atq; odoriferum: bonæ uitæ/cõuerſationiſq; odorem ſignificat ficent.
Eccliaſti qui & ad deum aſcendit: & proximorũ nares delectat. propter quod de iuſto dicitur: ꝙ eſt quaſi
ci. xl. thus redolens in diebus æſtatis. & quaſi ignis refulgẽs/& thus ardens in igne. Mirrha uero cũ
ſuapte natura incorrupta ſeruet corpora: & proinde ad diuturnam illorum conſeruationem
maxime ualeat: perſeuerãtiã in bonis operibus: ſanctoq; ꝓpoſito aptiſſime nobis exprimit. Et
Eſaie cum ſit amara: pœnitentibus maxime conuenit: quos in amaritudine poſt etiam pœnitentiã
xxxviii. pactã recogitare male actæ uitæ tẽpus ꝓpheta teſte oportet. & de hac mirrha dicitur/manꝰ meæ
Cãti. v. diſtillauerũt mirrhã/& digiti mei pleni ſunt mirrha ꝓbatiſſima. hãc quoq; Saluator peccata nr̃a
pſoluẽs in cruce deguſtauit amarã/quã fideles uiri & mulieres ut corpꝰ eiꝰ exanime ungerẽt: in
maxima quãtitate: cõparaſſe referũtur. quo diutiꝰ a corruptiõe ſeruarẽt imune: q̃ ſane & ſi cor
pori Saluatoris iam glorificato nõ ꝓfuerit: ꝓfuit tñ ad mentis incorruptionem pro affectu de
ferentibus/uel per aurum ſplendor & ſoliditas fidei & charitatis: cum de iuſtis dicatur tanq̃ au/
Sap. iii. rum in fornace probauit eos: & princeps Apoſtolorũ dicit: ut probatio fidei ueſtræ multo pre/
i. Pet. i. cioſior ſit auro: quod in igne probatur: per thus uero aſſiduitas ſuauitaſq; orationis: ſicut in pſal.
Pſal. cxl legitur: dirigatur oratio mea ſicut incẽſum in conſpectu tuo. Per mirrham uero mortificatio
carnis: & uiuificatio ſpiritus. per quam putrefactio prohibetur: ideſt carnalis cõcipiſcentia ar/
cetur. de qua per prophetam dicitur: computruerũt iumenta in ſtercore ſuo. ¶ Ad hunc aũt
ſenſum ualde pertinet: ꝙ Magi poſteaq̃ munera obtulerunt: ab angelo ſunt præmoniti: ne ad
Herodem: ideſt diabolum redirent: ideſt ne priſtinæ uitæ uicia repeterent: quia nullus ponens
Luc. ix. manũ ad aratrũ & reſpiciẽs retro/dignus eſt regno dei. Et icirco mulieri in adulterio dep̄hen
Io. viii. ſæ dixit Ieſus. Iã ampliꝰ noli peccare. cui ſane admonitioni paruerunt Magi: qui p aliam uiã. ſ.
Pſalmo q̃ uitæ priori ꝯtraria erat redierũt i regionẽ ſuã. ſ. ſalutis æternæ. q̃ eſt pr̃ia nr̃a: & regio uiuorũ
cxiiii. ut Dauid cecinit. ¶ Paſtores aũt: ideſt pficiẽtes/angeli hoc eſt ꝑdicatorũ/doctorũ/uel ꝑlatorũ
teſtimonio abunde cõfirmati cõfeſtim ad Chriſtũ ueniũt. Illumq; in præſepe iacẽtem intuẽtes
cæteris regionis illius incolis manifeſtant. ſimul & quæ ab angelo illis nũciata ſunt: & q̃ illis au
diẽtibus cecinit cœleſtis militia: ꝓficientes enĩ pacta pœnitentia ſcripturas ſacras ſcrutantur:
per quas ad dei ac Chriſti incarnati cognitionẽ deueniunt. quẽ poſtea cæteris prædicant: & mo
nent eſſe quærendum. perfecti uero nõ ſolum ſcripturæ teſtimoniũ afferunt: ſed ſpũſſancti re
uelatione multa plærũq; prædicant & manifeſtãt: q̃ humanꝰ ſenſus cõprehẽdere nequiuiſſet.
Quinimo & qui uitæ actiuæ incombunt: Chriſtum in ulnas ſuas recipiunt: quemadmodũ iu
ſequẽtibus declarabimus: dum ad illum Euangelii locum perueniemus. Anna autem ſola fide
fulcta/contemplationiq; uacans non manibus contrectaſſe Ieſum refertur: ſed ſpiritu plena

inſpexiſſe atq; prædicaſſe. ¶Horum inſuper trium ſtatuum diuerſitatem facta his tribus ho
minū generib⁹ natiuitatis Chriſti manifeſtatio apertiſſime diſtinguit. Magi enim Iudæorum
regem natum indicio ſtellæ dūtaxat cognouerunt. nec de diuinitate illius quicq̃ expreſſerunt:
tametſi illum adorando poſtmodū ut deū coluiſſe credantur. paſtoribus uero Angelus multo
maiora denunciauit: natum ſcilicet eſſe Saluatorem Chriſtum dominum. Symeoni autem &
Annæ longe etiam altiora: ut ex Symeonis ipſius cantico: ac uerbis eius ad Mariam prolatis li
quido apparet. & Anna ipſa confitebatur domino: & ſic deum ꝓfitebatur. Sicq; factum eſt: ut
pro uniuſcuiuſq; merito & capacitate ſe deus illis manifeſtauerit. quēadmodum & cæteris mor
Moraliter. talibus facit indeſinenter. & hæc de his manifeſtationibus / quæ iuſtis tm̄ ad coꝝ aliorūq; ædifi
cationem & ſalutem factæ ſunt ſatis dictū arbitramur. ¶Sed ad moralē præaſſumptū a nobis
Quãto quiſq; magis diuinam in ſe gratiá celat: tanto fit perſpectior. ſenſum prædicta redigēres ad perfecti ortum referre omnia facile poſſumus. quēadmodū eñ
in ſuperioribus a nobis iam frequenter dictum eſt: qui perfectionis gradū attingūt: quo magis
diuinā in ſeipſis gr̄am ex humilitate celare ſtudent: tanto & apud deum / & apud homines fiunt
clariores: cum ſcriptum ſit: & ore Saluatoris ꝓlatum: qui ſe humiliat exaltabitur. & in cantico Lu. xiiii
Mariæ dicitur: ꝙ deus humiles exaltauit. plenaq; ſunt huius ſententiæ utriuſq; teſtamenti uo
lumina: quē admodū enim in præſepe natū ieſum Magis ſtella / & Magi Herodi / ſacerdotūq;
principibus produnt: paſtoribus Angeli: & paſtores regionis incolis annūciant. Symeoni ue/
ro & Annæ ꝓphetiſſæ ſpirituſſanctus reuelat: & aliis prædicare / atq; euangelizare docet: eoq;
pacto in anguſti præſepis tenebris reclinatum Saluatorem / pãniſq; inſuper uilibus obuolu
tum / & ex oriēte Magi ſtella duce: & e uicino rure paſtores Angelo monitore adoratum uene
rint: & in templo pro legis obſeruantia uelut pauperum parentum mortalem prolem oblatū
uterq; ſexus diuino ſpiritu agitatus deū prædicat. Sic ing̃ hominū humiliū / pia opera. exube/
ranteq; in illis diuinā gratiam / deus ipſe cæteris mortalib⁹ uariis ac diuerſis manifeſtat modis:
propter quod unicum omnis humilitatis / totiuſq; uirtutis / inter puros hoïes ſpecimen Maria
uirgo / de ſeipſa cogente deo compulſa cecinit: quia reſpexit dominus humilitatē ancillæ ſuæ
beatam me dicent omnes generationes. & ſummus ille diuinæ legis promulgator Moyſes:
q̃to magis ad diuina miracula patranda / diuināq; uirtutē exercendam / ſe indignū atq; imparē
profitebatur: tanto maiorem a deo poteſtatem cōſequebať. Eiuſq; nomen inter gentiles ſuos
& inter barbaros principes populoſq; / celebri⁹ / formidabiliuſq; / illo etiā ſiue ignorāte ſiue re
pugnāte fiebat. Dauid quoq; ſtatura puſillū / ætate imbecillum / inter pecoꝝ greges latentem
atq; a patre celatū / præ cæteris fratribus ꝓceritate corporis / ætatis prærogatiua / patriſq; teſti/
monio / lōge aptioribus / in regē diuino iuſſu ꝓpheta delegit: atq; inunxit illiuſq; nomen: inter
cunctos reges deus ipſe fecit præclarum. Sed quid circa ueteris teſtamenti exempla immoror.
Cum Chriſti duces noſtri ad huius rei teſtimoniū / ut Paulum / Apoſtoloſq; cæteros prætereā /
ſatis ſuperq; geſta ſufficiant. ¶Ad hunc tamen / in quem incidamus) Euāgelicæ hiſtoriæ con
textū redeuntes / tribus modis perfectorum opera alioqui pro illoꝝ opinione deſiderioq; oc/
culta / diuina diſpenſatione ad alioꝝ ſalutem manifeſta fieri cōſpicimus: naturali / ſcilicet rerū
creatarum miniſterio. angeloꝝ teſtimonio. & diuina reuelatione. de creaturis quidem inſenſa
tis cum exempla extent in ſacris utriuſq; teſtamenti codicibus infinita: tum illud præ cæteris
eſt locupletiſſimum: quod Chriſtus ipſe proprio ore protulit: turba & enim in laudes ei⁹ / dum
Hieroſolymam ingrederetur / perſonante a phariſeis / ut illos increparet / admonitus: in hæc Lu. xix.
uerba reſpōdit: dico uobis / quia ſi hi tacuerint: lapides clamabūt. Signa ergo quæ ſupra natu
ralem rationem authori ſuo obtēperante natura / cunctiſq; creatis rebus obſequētibus / omni
tēpore: ſed in hac potiſſimū lege gr̄æ / deus edidit / ſeruoꝝ ſuoꝝ merita ſic manifeſta reddide
re: ut eoꝝ magnitudine multitudineq; orbē uniuerſum ad Chriſti fidē cōuerſum fuiſſe cōſtet.
Angeloꝝ aūt teſtimonia / diuinaſq; reuelatiōes: quibus ſanctoꝝ uiroꝝ uirtus / gr̄a / & poteſtas
manifeſta eſt / cōmemorare: his qui ſacrarum litterarum peritiam habeut ocioſum atq; inuı
dioſum cenſeretur. Sed et ſi locoꝝ diſtinctionē attendimus: nonne de remotiſſimis regionib⁹ iiii. Re/
Naamam Syrum ad Eliſeum mulierculæ perſuaſio deſtinauit. & cuius uirtutem rex hebreus gum. v.
ignorabat: barbari hominis fides eſt experta. Nunquid & reginam illam Saba a finibus terræ ii. Para/
Salomonis ſapientiæ rumor pertraxit. Num & diſcipulorum Chriſti miracula / & Antonii / cæ lip. ix.
terorumq; ſanctoꝝ uita cœleſtis / ex omnibus ferme mundi partibus: etiā ad heremi Vaſtā ſo Lucæ. ii.
litudinē perduxerūt. ¶Quod ſi (ut alio loco oſtendimus) nō ex locoꝝ interuallis: ſed ex moꝝ
diuerſitate diſtantes myſtico ſenſu intelligere maluerimus: quot perditæ uitæ homines demo
niis & carni ſeruientes / ad frugi uitam / ſanamq; mentem / hi ſancti uiri ſuis uerbis & exēplis
reuocauere. ¶Hæc igiť ſtella eſt: quæ Magos ad Chriſti præſepe perduxit: lux ſcilicet bonoꝝ
operum

Mat.v. operum:ſicut Saluator ipſe dicit:uos eſtis lux mundi:ſic ergo luceat lux ueſtra coram homini
bus:ut uideant opera bona/ & glorificent patrem veſtrũ & cætera id genus plurima. ¶ In re/
gione uero propinqua eſſe dicutur;qui eiuſdẽ ſunt ꝓfeſſionis & uitæ: tametſi imparis meriti.
Ad phi hos angeli:ideſt prælatoꝝ admonitio iuuat.qui quotiens aliquẽ ſpectatæ uirtutis/ probatæq;
li.ii. &.i ſanctitatis in ſua congregatione eſſe intelligũt:iſtum cæteris imitandum ꝓponũt:ſicut & Pau
ad theſ/ lus de Thimoteo faciebat:& de cæteris bonis ac ſanæ doctrinæ:innocentiſq; uitæ prælatis atq;
ſa.iii. doctoribus alio loco dicebat;mementote præpoſitorũ ueſtroꝝ:qui uobis loquuti ſunt uerbũ
Ad He/ dei;quoꝝ intuentes exitum conuerſationis imitamini fidem.& rurſum:ut non ſegnes efficia/
bre.xiii. mini:uerum imitatores eorum/ qui fide & patientia hæreditabunt promiſſiones. ¶ Intra tẽ
Ad He/ plum uero ſpiritu ſancto admonente Saluatorem manifeſtant qui ſanctorum uirorum uirtu/
bre.vi. tem & ſanctitatem nulla humana ratione cognitam: ſed diuino ſpiritu reuelatam inter ſuos
Danie & ipſi ſancti prædicãt: quemadmodum de Anthonio/ & Paulo apud Hieronymum legimus.
lis.xiiii. Itidem de Daniele ſcriptura teſtatur.Cuius ſanctitatem Abacuc ꝓphetæ ſpiritus reuelauit.Si
Act.xvi cut & Ananiæ Pauli electionem/futuramq; magnitudinẽ.& plæraq; id genus. Item & horum
ſcilicet perfectorum/ uita atq; doctrina/ Magos/ ſæculares uiros:& paſtores: ideſt prælatos: &
Symeonem atq; Annã:ideſt cõtẽplationi prorſus deditos: ad ſui admirationẽ imitationẽq; fa/
cile trahit. Aut ſi magis placet: incipientes/ proficientes/ & perfectos. ¶ Vel aliter eorũ/qui
uere perfectionis ſemitã ſunt ingreſſi/utpote ueri prælati ſanctitatem/perfectionẽq; tria po/ Triplicitter
tiſſimũ manifeſtant.exẽplaris ſcilicet uita exterius primũ:quæ ſæculares plus etiam q̃ doctri/ ſctõꝝ uiroꝝ
na mouet atq; inducit:ꝓpter qđ Saluator ipſe dicebat:ꝙ nõ põt filius facere:niſi qđ uiderit pa opera fiunt
Io.v. trem facientẽ.Et ob id alio loco dicit:ꝙ bonus paſtor ante oues uadit.& hoc ꝑ ſtellam(ut præ/ manifeſta.
Io.x. diximus ſignificatur.Secundum eſt doctrina ipſa:qua ſtudioſi & diſciplinæ capaces inſtruũtur
qui per paſtores(ut prædiximus)intelligunť:& hæc per angelum repræſentať. Tertiũ eſt con
templatio atq; animi puritas interior:& oratiõis aſſiduitas.& hæc a ſpiritu ſancto permaxime
ꝓuenit.hominesq; ſpirituales reddit/ ꝓdeſtq; cæteris cõtẽplatiuis & pfectis: qui ad æmulatio
nem maioris perfectionis hoc exemplo trahuntur. per quos Symeon & Anna ſignificãtur.
¶ Triplex igitur ex perfecto lux emanat:quæ totidem hominũ genera illumiat. Prima quidẽ
exterior ſeu materialis:& hæc eſt ſtella. ſecunda intellectualis/quæ ex parte ſui interior eſt/
& ſpiritualis.ſcilicet doctrina ſeu ſcientia:& hæc eſt angelus: ſed inſtrumento naturali exerce Triplex lux
tur ſcilicet humana uoce. ſicuti hoc loco Angelus aſſumpto materiali organo paſtorib⁹ eſt lo quæ a perfe/
quut⁹.tertia uero eſt lux omnino interior & ſpiritualis. & hæc per inſpirationẽ ſpiritusſancti ctis manat.
in corde perfecti zelum & feruorem charitatis accẽdit.Hiſq; ſolis cognita eſſe poteſt:qui pari
Eſa.ix. ſpiritu agũtur.q̃uis & ipſi aliis pro ſinguloꝝ capacitate cõmunicent. ¶ Prima aũt lux eſt:quæ
Eſaie tenebras peccati expellit. de qua ſcriptũ eſt:habitãtib⁹ in regione umbræ mortis:ſcilicet pec
lviii. cati lux orta eſt eis. & illa inquã eſt de qua prædixim⁹/loquutũ eſſe Saluatorẽ/dũ dixit:luceat
Prouer. lux ueſtra coram hominib⁹.& expreſſius Eſa.qui poſteaq̃ opera pietatis/quæ nos facere opor
iiii. tet enumerauit:ſubiũgit:tunc erumpet quaſi mane lumẽ tuũ.& alibi dicitť:iuſtoꝝ ſemita qua/
Eſaie ſi lux.ſecũda uero tenebras ignorantiæ fugat.de qua ſcriptũ eſt:dedi te in lucẽ gentiũ ut ſis ſa
xlix. lus mea.& alibi de talib⁹ perfectis dicitť: qui mittit diſciplinã ſicut lucẽ. & alibi:ponã lucẽ ſapiẽ
Eccliaſti tiã illius. tertia uero lux nõ ſolũ tenebras priores expellit:ſed redire ꝓhibet.& hæc eſt gratia
ci.xxiiii diuina:quæ ſic hoĩem deo cõiungit:ut nullis carnis /mundi/ aut dæmonis/tentationibus/quæ
Saþ.vi. tenebræ ſunt/obnoxius ſit.de qua in Pſalmi.dicitť:lux orta eſt iuſto. & alibi:inextinguibile lu
Pſalmo men eius.Item & ad altiora præbet aſpectum: ſicut lux inter ſenſum:uiſus & uiſibile obiectũ
xcvi. & de hac dicitur:in lumine tuo uidebimus lumẽ. & Apoſtolus alio in loco dicit: ſi autẽ in luce
Saþ.vii. ambulamus/ ſicut & Chriſtus ambulauit/ſocietatẽ habemus adinuicem.Huius aũt lucis/diui
Pſalmo næq; gratiæ figurã cum ex plurimis Euangelii partibus excerpere liceat: tum uero ex ea:qua
xxxv. Marcus dæmoniũ ſurdũ & mutũ magna uirtute a Chriſto eiectũ memorat/quod Apl̃i eiicere
i.Io.i. nequiuerant nõ eñ illi ut exiret:dũtaxat imperauit:ſed ne amplius introiret/uetuit:& ſanato
Mar.ix. inſuper cum humi adhuc iacenti mortuoq; ſimili manũ/ut ſurgeret/porrexit. Hæc autẽ tria
lumina ex initio Euangelii Ioannis nobis aperte demonſtranť.de primo eñ dicit:& uita ſcili/
cet Chriſti erat lux hominũ.de ſecũdo uero:& lux ſcilicet doctrinæ eius lucet in tenebris ſci
licet in eis qui prius caligine ignorãtiæ obtenebrati erant.de tertio aũt:& tenebræ ſcilicet pec
catoꝝ/& tentationũ/eũ nõ cõpræhenderũt.Quæ ſane lumina oĩa ille uiuis præbet/ & infun/
dit.de quo ſubiungit:erat lux uera. quæ illuminat omnem hoĩem uenientẽ in hũc mundũ. &
de ſeipſo ſaluator dicit:ego ſum lux mundi. ¶ His igiť ad harũ reuelationũ/quæ de Chriſti
Io.viii. natiuitate factæ referunť/intelligentiam præmiſſis:ad Euangelici textus explanationẽ ꝓpius

accedamus.& de hac/quæ paſtoribus facta/particulatim loquamur.

Explanatio litteræ.

¶ In hac igitur parte duo principaliter myſteria ſunt notanda:quæ profecto maximã ac ꝓfun diſſimam in ſe cõtinẽt ſententiam.Primũ quidẽ quales & quo in ſtatu eſſent hi quibus reuela/ tio facta eſt oſtendit.Secũdo reuelationis modum & ordinẽ:atq; ita ſibi inuicem hæc duo my/ ſteria correſpondent/ut octenis quæ hic deſcribuntur/paſtoꝝ conditionibus/octenæ uiciſſim conferantur gratiarum prærogatiuæ.Sicq; fit:ut octenario numero/& meritum concludat̃:& premiũ.

Octo conditiones in proficiẽtibus requiſitæ ut ꝑfecti fiant.

¶ A primo igitur incipientes ex uerbis Euãgelii has octo conditiones hoc pacto di ſtinguim⁹.Prima quippe colligit̃ ex eo ꝙ dicit tex. paſtores.Secunda ex eo ꝙ dicit erant.Ter tia ex eo ꝙ dicit:in regione illa.Quarta ex eo ꝙ dicit:uigilãtes.Quinta ex eo ꝙ dicit:& cuſto/ dientes uigilias noctis.Sexta ex eo ꝙ dicit:ſupra.Septima ex eo ꝙ dicit:gregem.Octaua ex eo ꝙ dicit:ſuũ.

Paſtoꝝ officiũ ſemper deo acceptũ.

¶ Ex prima nanq; paſtores hos/quibus reuelatio facta eſt/fuiſſe demonſtrat̃.qd̃ ſane uocabulũ ad litteram ſimplices uiros/pauperes/& humiles/nobis repreſentat:qui a forẽ ſibus negociis mercaturæ/ac turpis quæſtus/ lõgeq; magis a publicis officiis/dignitatibuſq;/ ſunt alieni.quiq; lautis epulis/& ſplendidis cõuiuiis precioſiſq; ueſtimentis/prorſus excluſi: ac ꝓinde inuidiæ/elatiõi/cõtẽtiõi/cupiditati/luxuriæ/gulæq; parũ admodũ obnoxii/pauperẽ tenueq; in rure uitam agũt.& inter ſe pro gregis quiſq; ſui cuſtodia/ ſedulitate/& cura/ uices partientes/die noctuq; de pecorũ ſibi cõmiſſoꝝ ſalute atq; augumento ſunt ſolliciti.Idq; quo magis credibile fiat:hoc.ſ.hoim genus/tãetſi multos malos/& peruerſos fuiſſe/ futuroſq; eſſe/ non ſit ambiguũ:ex officii tñ qualitate ſemper gratos deo extitiſſe ueteris teſtamenti exẽpla nobis ſuppetunt infinita. Geñ.iiii

¶ Abel nãq; paſtor ouium fuiſſe memoratur. & Iacob ſoceri ſui Geñ.iii. greges ipſe paſcebat.Itidem & Rachel uxor ſua faciebat.Idem & Ioſeph cum fratribus ſuis/ Geneſis xxix. & cæteri patriarchæ oẽs.Moyſes quoq; paſcebat oues Ietro cognati ſui quando primũ illi de⁹ apparuit.Similiter & Dauid/cum a deo per ꝓphetã ad regnũ eſt uocatus. Geneſis xxxvii. &.xlvi. nimirũ igit̃ ſi id ge/ nus hoim/quod ad præfigurãdũ/prædicendũq;/ aduentus ſui in carnẽ ſacramentũ deus elege rat/& ex quoꝝ ſemine ſcd̃m carnẽ originẽ trahebat/primũ quoq; eſſe uoluit:cui cõſumatio fi gurarũ/& ꝓphetiarum/uaticinioꝝ implemẽtũ manifeſtaret̃/utpote quod uitæ puritate/ atq; Exo.iii. ſimplicitate/cæteris præſtare uideretur. i.Regũ xviii.

¶ Si autem myſticum in hoc paſtoꝝ uocabulo quæ ramus intellectum:per hos/prælati/doctores/cæteriq;/ad quos alioꝝ cura pertinet/intelligũ tur.qui quales eſſe debeant: ex ſupradictis conditionibus manifeſte liquet: ſimplices ſcilicet/ pauperes & humiles:& ex ſequentibus demõſtratur apertius.Sed & quẽadmodũ ſupradixim⁹ ſibi quiſq; paſtor eſt.& poſtremo ad ꝓficientes hoc uocabulum pertinet. quod eſt ad ſenſum noſtrũ accõmodatius. quippe per has octo qualitates/quæ hic de paſtoribus colliguntur/toti dem uirtutes deſignantur:per quas paris muneri gratiæ diuinæ munera conſequũtur.

¶ Nec incongruũ uideatur:ꝙ paſtores inter proficientes collocemus.Cum alioqui prælati perfectio nis gradum aſſequi perhibeant̃.quos paſtores eſſe certo certius eſt.

Perfectio uera non ex officio uel dignitate cenſetur ſed ex merito.

Hic eñ nõ ex nomine aut officio:ſed ex merito perfectos a ꝓficientibus diſtinguimus. nam & quo tẽpore Chriſtus na/ tus eſt:multi erant in Hieroſolymis ſacerdotes:quoꝝ tñ nulli ſignum naſcentis Saluatoris ap paruiſſe legimus:ſed ad humiles prorſus/abiectæq; conditionis uiros/ diuinæ peruenit tanti myſterii reuelatio.per quod aperte indicat̃: quãto pluris merita:q̃ officia/ & dignitati/ huma naſq; ſapientias/& ſcientias: faciat deus .quod & Chriſtus ipſe palam poſtea prædicans dixit: Mat.x. gratias(inquit)ago tibi dñe:quia abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus:& reuelaſti ea Matth. xix. paruulis.& paruuloꝝ regnũ cœloꝝ eſſe alio loco pronũciauit.

Textus.

¶ Sequitur ergo in textu:uer bum erãt: quod eſt ſecundæ qualitatis demõſtratiuũ.neq; enim in uia adhuc uitiorum exiſten tibus/tãetſi ad meliorẽ uitam ꝑ penitentiã ꝓperarent/tanta debebatur gratia:ut per uiſionẽ/ atq; admonitionẽ angelicã luce diuina/& hymnis cœleſtibus ſociatã/ ad Saluaroris cunabula perducerentur/quod eſt perfectionis initium. Prius eñ/ſicuti & ſuperius alio loco diximus/ per uarios gradus ex incipientiũ ſtatu/ad ſtatũ ꝓficientiũ eſt perueniendũ: q̃ perfectionis ſe/ mitas attingere quis poſſit.nam & prius dixit ꝓpheta in perſona huius perfecti: dñe probaſti Pſalmo cxxxviii me & cognouiſti me:& quæ ſequuntur:q̃ ſubiũgat mirabilis facta eſt ſcientia ex me.Hos ergo paſtores eſſe oportet:non fieri uelle:aut nouicios eſſe paſtorum.

Textus.

¶ Item & quod in textu ſe/ quitur:in regione illa/ſcilicet in qua Chriſtus natus eſt:quæ ſane pacis/quietis/humilitatis/& totius continentiæ/omniſq; diſciplinæ/& uirtutis regio eſt.hæc eñ de qua in Pſal.dicitur:pla Pſalmo cxiiii. cebo dño in regione uiuoꝝ:in qua ſcilicet deus:& naſcitur:& habitat:& de qua ipſe dicit:hæc Pſalmo cxxxi. requies mea:hic habitabo qm̃ elegi eam.anima ſcilicet timorata/quæ (ut Apoſtolus dicit) ha bitaculum dei eſt in ſpirituſancto.& alibi dicit propheta:lætentur omnes/qui ſperant in te.in Pſal.v. æternum exultabunt:& habitabis in eis.& inter eos/qui in eius nomine ſunt congregati ſicut

ipſe dicit

Matth. xvii. ipſe dicit:ubicunq; fuerint duo aut tres congregati in nomine meo:in medio illoꝝ ſum.Cum
malignis autem & peccatoribus non habitat deus. Immo nec iuxta illos cum ſit ſcriptum: nõ
Pſal.v. habitabit iuxta te malignus.& alibi:non habitabit in medio domus meæ/qui facit ſuperbiam
Pſal.c. qui loquitur iniqua. Qui igitur hanc reuelationẽ expectant ſtudeant in religione aliqua/aut
inter ſanctos uiros habitare:aut quod omnium eſt maximũ/in domo dei:& in regione uiuo/
rum. per fidem:ſcilicet charitatem/& cõtemplationem. ¶ Neq; tamen hoc omnino ſufficit:
ſed uigilãtes illos eſſe oportet.quod eſt quartum in hac particula uerbum. Illudq; ſobrietatẽ Textus.
includit/quæ maxime uigiliæ eſt coniuncta:præſertim nocturnæ.propter quod apud Lucam
Lu. xxi. Saluator dixit:attendite autem uobis ne forte grauentur corda ueſtra crapula/& ebrietate. &
i.Pet.i. paulo infra concludit:uigilate itaq; omni tempore.& Apoſtolorũ princeps Petrus: ſobrii eſto
Eccliaſti te & uigilate.& Sapientia:ſufficiens eſt homini eruditio. uinũ exiguũ:& in dormiendo non la/
ci. xxxi. borabit ab illo/& non ſentiet laborem. ¶ In his autem Euangeliſtæ uerbis/ut a ſequentibus
non confundantur/duplicem uigilantiam conſiderare oportet: alteram quidem quam fidelis
quiſq; pro ſeipſo agere debet:& hæc illa eſt: de qua loquimur: & ad aliorum curam altera/de Duplex uigi
qua ſequẽs particula loquitur.Prior igiť omnibus paſſim fidelibus eſt neceſſaria. Secunda:Pa lantia.
ſtoribus & Præpoſitis tñ:& de utraq; loquitur Saluator. Cum enim prius dixiſſet Apoſtolis/
Mat.xiii quos totius gregis Paſtores fecerat/uigilate.poſterius ſubiunxit:quod autem uobis dico om/
nibus dico.uigilate. Ac ſi aperte diceret: non uobis duntaxat prælatis uigilandum dico: ſed &
omnibus omnino mortalibus. & hæc quidem uigilia quæ pro ſuiipſius cuſtodia fit/continua
Lu.xxi. eſſe debet.Propterea hic dixit primum uigilantes abſolute:& hoc eſt quod alio loco Saluator
Canti.i. ipſe repẽtino aduentu iudicii deſeruiſſet/ſubiunxit:uigilate tuaq; omni tẽpore orantes. Nullũ
Prouer. enim tempus eſt:quo ſpiritu non ſit uigilandum.ſicut de Sapiente legitur. ego dormio/& cor
viii. meum uigilat.Propterea dicebat Sapientia diuina per os ꝓphetæ: beatus uir qui uigilat ad fo Omni tẽpo/
i.ad Co res meas quotidie.unde:non in tenebris tñ & nocturno tempore/ prout in ſequenti particula re eſt uigilã/
rin.x. diciť:ſed etiã plena luce/ & interdiu/ uigilare nos oportet: ideſt non ſolũ dum tentamur: ſed dum.
pſal.lxii etiã dum ſumus in ſtatu gratiæ.ne decimus.Iuxta illud: qui ſtat/uideat ne cadat.& ob id dice
Sap. vi. bat propheta:deus deus meus ad te de luce uigilo.& alibi dicitur:qui de Luce uigilauerit:non
laborabit. ¶ Paſtores autem ouium:ideſt prælati & qui curam gerũt aliorum:tametſi ad gre
gis paſturam/& cuſtodiam/omni tempore ſint aſtricti: nocte tamen præcipuæ excubias agũt
ideſt cum ob tenebras ignorantiæ/aut maliciæ/uel ingruentes lupoꝝ: ideſt dæmonũ/uel he/ In morte ꝑ/
reticorum/ aut maloꝝ hominũ inſidias:uident imminere periculum.& ideo i n Euangelio di/ cipue eſt ui/
Io.x. citur:ꝙ bonus paſtor debet animam ſuam ponere pro ouibus/non ſicuti mercenarius facere gilandum.
qui uidet lupum uenientem & fugit.& apud Eze.dicit dñs:ꝙ ſi ſpeculator uidens gladiũ uenië
Eſechi. tem bucina cecinit extra culpã eſt:quaſi non niſi uiſo gladio bucina ſignũ dare teneatur.q̃uis
xxxiii. igitur ad omnes caſus paratus eſſe debeat prælatus: ueluti & medicus:& exẽplo/ doctrina/ac
diſciplina/iter gregi oſtẽdere.præcipue tamen noctis & tenebrarum tempore uigilare debet
¶ Poteſt & aliter hæc prima uigilia ſecũda ſic diſtingui:ut illa quidem diuina: ſcilicet indiffe
rens ſit/ & uniformis/quaſi minus neceſſaria Hæc uero in quattuor ptes/de quibꝰ paulo infra
Io.iii. dicemus/diſtincta:utpote quæ & difficilior ſit & periculoſior. ꝓpterea ꝙ id tẽpus & ad ſomnũ
& ad inſidias/ſit aptius: cũ ſit ſcriptũ: qui male agit odit lucem.& alibi dicitur:ꝙ dies domini
uenit ſicut fur in nocte. & ꝓpterea nõ ſatis eſt uigilare:ſed & uigilias noctis diligenter cuſto/
Prouer. dire/obſeruareq; oportet.quod profecto plus eſt:q̃ ſimpliciter uigilare. Iccirco cũ Sapiẽtia di
viii. xiſſet:beatus uir qui uigilat ad fores meas quotidie/ſubiunxit: & obſeruat poſtes oſtii mei.Et
prima quidem ab omnibus fieri debet.Secunda uero a perfectis obſeruari. propterea in textu
ſubiciť:& cuſtidiẽtes uigilias noctis. ¶ Cuſtodire enĩ eſt cum magna attentione ipſum uigilia Textus.
Pſal.ciii rum ordinẽ ſeruare:ſicuti alibi dicitur: beati qui cuſtodierũt iudicium/ & faciunt iuſticiam in Cuſtodire
Ioſue.i. omni tempore.Nam & facere legem/ non idem eſt:quod cuſtodire: cum ad Ioſue dixerit dñs: quid ſit.
Luc.xi.. cuſtodias & facias omnem legem.Cuſtodire enim eſt/& in corde ſeruare:& uerbo/atq; opere
opportuno tempore explicare.iuxta quod per Saluatorem dicitur: beati qui audiunt uerbum
dei/& cuſtodiunt illud.Siue ergo ꝓ ſeipſo uigilare quis debeat:ut a prauis cogitationibus:dæ
monumq; & carnis tentationibus ſenſus ſuos ſeu bonus paſtor gregem ſeruet innoxios. ſiue
pro aliorum uitando periculo:conſtat nocte multo q̃ interdiu attentius/ atq; accuratius/excu
bare oportere. ¶ Propterea in quattuor uigilias ab antiquis nox eſt diuiſa: ut ſingulis inouẽ
tur cuſtodes.Nam ſi totiꝰ noctis uigilia quibuſdam cõmitteretur:illos facile ſomnus opprime Quattuor
ret.de quibus quidem quattuor uigiliis Saluator apud Marcum(quem ſupra retulimꝰ) memi uigiliæ no/
nit.Singulæ autem trium horarum concludebantur ſpaciis: ſicuti enĩ dies omnes duodecim ctis.

horis antiq terminabãt:& dicit ſaluator:nõne duodecim horæ ſũt diei:ita & eadẽ rõne noctes.
horas qdẽ ipſas ꝑ diei aut noctis breuitate lõgitudineqꝫ æqlibꝰ ſpatiis cõpẽſantes.& diurnas qdẽ
in qttuor ptes diſtinctas ternas faciebãt.Sicqꝫ diẽ in qttuor partes diuidebãt.Primã.ſ.q & mane
dr.tertiã/ſextã/nonã/& duodecimã/quod ueſperũ erat.& hoc ex Euangelio quoqꝫ docemur.
Sed nocturnas partes (ut diximus) a numero uigiliarũ denominabant. Quarum prima quidẽ Mat. xx
a noctis initio in tertiã inde horam protendebatur. Secunda ad noctis uſqꝫ mediũ:a media rur
ſus nocte ſex reliquæ horæ in duas & ipſæ partes erant diuiſæ.Qui mos in caſtris ꝑmũ ſerua
tus/hanc in reliquis quoqꝫ actionibus diuiſionẽ noctis poſteris reliquit. ¶ Nec ab re a Salua/
tore eſt obſeruatus.per noctẽ ſiquidẽ peccatũ ſignificat̃.unde p Saluatorẽ dicit̃:ſi quis ambu/
lat in nocte offendit.hæc etiã tenebrarum nomine nũcupatur:quia diuiſit dñs tenebras a luce Io.xi.
& uocauit tenebras noctem:lucẽ uero diẽ. Tenebræ uero peccatũ pariter ſignificãt.unde pro/ Gen.i.
pheta de malignis dicit:fiat uia illoꝝ tenebræ. Et Chriſtus in Euangelio:uide ergo ne lumen Pſalmo
quod i te eſt / tenebræ ſint.& Apl'us:uos aũt fratres nõ eſtis in tenebris.& alibi: abiciamꝰ ergo xxxiiii.
opera tenebrarum. ¶ Huius aũt noctis:ideſt peccati quattuor ſunt partes.Prima eſt tentatio/ Luc. xi.
nis:quæ habet tres horas.mundũ/carnẽ/& dæmonia . Secunda eſt præuaricationis : quæ alias i.ad the
habet tres horas:delectationẽ/conſenſum/& conſumationẽ. Tertia eſt perſeuerantiæ: cuius ſa.v.
horæ ſunt: aſſuefactio/ contemptus diſciplinæ/& induratio cordis. Quarta eſt cõfirmationis Ad Ro/
ſeu obſtinationis:cuius horæ ſunt:gloria maliciæ/defenſio culpæ/& deſperatio ueniæ. ¶ Ad ma.xiii.
uerſus primam tenebrarum partem conſtituta eſt prima uigilia:cuius horæ tria continent. de
quibus Marcus loqtur:uidete/uigilate/ & orate. Aduerſus ſecundã partem noctis: ſi in prima Marci
quis dormierit eſt ſecunda uigilia:cuius tres horæ ſunt. Prima quidem eſt promptitudo ad re xiii.
ſiſtendum. Secunda fortitudo ad repugnandum. Tertia cõſtantia ad perſiſtendum. Aduerſus
tertiam quoqꝫ noctis partẽ tertia eſt uigilia: cuiꝰ quidẽ tres ſunt horæ:cognitio ſcilicet culpæ:
deteſtatio peccati/ & metus pœnæ.Aduerſus quartã eſt qrta uigilia:huiꝰ tres horæ ſunt:timor
De tribꝰ ho mortis:conſideratio diuini iudicii:& ſpes ueniæ.de quibus ſingulis tam noctis ꝗ uigiliarũ par
ris primæ ꝑ/ tibus aliqua diſcutere operæpretium uidetur. ¶ Conſtat eñ ad tẽtandos/ illaqueãdoſqꝫ homi/ i.Io.ii.
tis noctis. nes tria potiſſimũ ualere/quæ his uerbis cõmemorat Apoſtolus:omne quod eſt in mundo/aut
eſt concupiſcentia carnis/aut concupiſcentia oculoꝝ/aut ſuperbia uitæ.Primũ igitur tentant̃
hoïes titillatiõe naturali a carnalibus ſenſibus ad uoluptates.& hæc eſt cõcupiſcẽtia carnis:de
ꝗ dicit Apl'us:tentat̃ uero unuſqſqꝫ a cõcupiſcentia ſua . Itẽ interiꝰ p cupiditatẽ aſſenſu uiſus
excitatã trahunt̃ ad cõcupiſcẽtiã externaꝝ reꝝ:quã Apl'us uocat cõcupiſcentiã oculoꝝ.& hæc Iaco.i.
mũdi noïe nũcupat̃:qa ea/ꝗ mũdi ſunt/extra corpꝰ noſtrũ appetit: utpote diuitias/ honores/
dignitates:quæ omnia mundus dat.& iccirco bona mundi appellantur. dicente Apoſtolo: qui
habuerit ſubſtantiã huius mundi. & uiderit fratrem ſuũ neceſſitatẽ habẽtẽ/& quæ ſequuntur. i.Io.iii.
Inde nimirũ mundanos ſeu de mundo eos dicimus:qui iſtius mundi nimia delectatione capiũ
tur.de quibus dicit Saluator. uos de hoc mundo eſtis/ego non ſum de hoc mundo. & Apl'us: Io.viii.
præterit eñ figura huius mundi. Tẽtant̃ & tertio homines a dæmõe/ qui ſuperbiæ/inuidiæ/ i.Ad co/
& diſcordiæ /omniſqꝫ flagitii/& author eſt:& ſuaſor . Eiꝰ generis peccata:cũ ſint ſpũalia:cæte rin.vii.
ris ſunt grauiora: ob idqꝫ tentatio multo cæteris periculoſior:& ex eo inſuper fortior eſt/atqꝫ
aſtutior hic hoſtis.propterea dicebat Apoſtolus:non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ad ephe
ſanguinem:ſed aduerſus principes & poteſtates/aduerſus mundi rectores tenebrarũ harũ cõ vi.
tra ſpiritualia nequitiæ.Quãuis igitur adoẽs has tentationes/tres hi tentatores cõcurrãt/ car
nalis:ſcilicet appetitus a fomite peccati allectus/trahẽdo.dæmon ſuggerẽdo/ & mũdus inſtru
mẽta ſubminiſtrãdo: principaliter tñ carni laſciuia/mũdo auaricia/& dæmoni ſupbia tribuit̃.
Tres horæ ¶ Aduerſus hanc igitur primã noctis tenebrarum partem/quæ ipſm peccatũ antecedit/ trium
ſiue uigiliæ. quas prædiximus/horaꝝ uigilia eſt conſtituta:quæ p illa Saluatoris uerba apud Marcũ expri/
mũtur:uidete/uigilate/& orate.Cum enim ad aliquã dictaꝝ cõcupiſcẽtiarũ ſpeciem ſtimulari
mentẽ ſuã/ſenſuſqꝫ corporales moueri/fidelis quiſqꝫ ſentit: primũ uidere debet: ideſt attente
conſiderare quid ſit:quod ſenſualis appetitus/aut diabolica ſuggeſtio/ſuadet/faciendũ.& in/
ueniet ꝓculdubio/momentaneæ delectationis/& uiliſſimæ contẽptibiliſqꝫ rei/ appetitũ eſſe:
quam diabolus aſſentientibus carnis ſenſibꝰ maximi/delectabiliſqꝫ boni obumbrat imagine.
ꝙqꝫ deus ſũme bonus/& de nobis tam bene meritus.& ſuapte excellẽtia nobis colendus/timẽ
dus/amandus/& magnificandus/ex ea grauiter offenditur.& hoc eſt ꝙ per ꝓphetam dicitur:
guſtate & uidete qm̃ ſuauis eſt dñs.& Apoſtolus:uidete qualem charitatem dedit nobis pater:
ut filii dei nominemur & ſimus.& Paulus:uidete bonitatem/& ſeueritatem dei.uidemus inſu
per ꝙ cum id fecerimus;mors æterna nos manet/ cum ſupplicio intolerabili : & ecõtra ſi hãc
tẽtationẽ

temptationem uicerimus:æterna nobis præmia promittũtur/quẽadmodũ de utroq; apud Io/
Apoca. annem in Apocalipſi diuina teſtatur ſentẽtia. Item cũ in ſupbiam erigitur animus:uidere de/
xxi. bet/& cõſiderare ſeipſm/q̃lis ſit/ſicut dicit Ioannes;uidete uoſmetipſos.& Paulus: conſidera
ii. Io.i. teipſum/ne & tu tẽpteris. Iſtud enim uidere nihil aliud eſt:q̃ conſiderare & præcogitare:atq;
Ad gal. ante uidere.Sed & cũ exterius nobis aliquid ſuggerit ab hoie/ uel dæmone/attẽtius cũſidera
vi. re quis debet/q̃lis ſit hæc ſuaſio/etiã ſi boni ſpẽm præ ſe ferat : quemadmodũ ex immaculata
uirgine ſuperius a nobis datũ eſt exemplũ/quæ & ſi ſanctiſſima eſſet:nulliq; obnoxia tempta
tioni:audiẽs tamẽ angelicam ſalutationẽ ſolito excellẽtiorẽ:uerita eſt/ne ut ſupra ſe extolle
retur:a maligno fortaſſis ſpũ in Angelum lucis ſe tráſformãte temptaretur. propterea cõſide
Mat. xx rabat q̃lis eſſet iſta ſalutatio.& Saluator ipſe apoſtolos præmonens ne ab aliquo/qui ſe Chri/
iiii.: & ſtum mẽtiret/decipi poſſent:dicebat:uidete ne qs uos ſeducat. multi enim dicẽt ego ſum Chri
Marci ſtus.& Apoſtolus ad Coloſſenſes ſcribẽs dicebat:uidete ne quis uos ſeducat per philoſophiã/
xiii. & fallaciam/ſcd̃m traditionẽ hoium/ſcd̃m elemẽta mũdi/& non ſcd̃m Chriſtũ.Et de his om/
Ad col. nibus plenius admonet Apoſtolus ad epheſeos ſcribẽs:nemo/inquit/uos ſeducat inanib⁹ uer
ii. bis.& infra:uidete itaq; fratres qũo caute ambuletis/ & quæ ſequũtur. & hoc eſt primum ad tẽ
Ad eph. ptationes uitandas datũ a domino remediũ. ¶ Secundum uero dedit dñ dixit:uigilate:qd ad
v. duplicem uigiliam referri poteſt:corporalẽ ſcilicet & mentalem. Vtraq; enim ad pellẽdas/ſu
perandaſq; temptationes eſt neceſſaria. Nam & ſomnus corporalis nimius nocet : ſicuti & mẽ
talis:tam et ſi hic eo ſit pniciosior:quo mẽtis uigor ad hoſtis tela retorquẽda: eiuſq; inſidias
Matth. uitandas/illo eſt fortior:atq; omni ex parte prõptior. dicente Saluatore:ſpũs quidẽ promptus
xxv. eſt:caro aũt infirma.& alibi:ſpũs uiuificat:caro aũt non prodeſt quicq̃. Vtroq; igitur modo eſt
Io. vi. uigilandum:nã & corporis ſomnus(ut ait Propheta)immutat ſciam. Et alibi:uſquequo piger
Eccl. xl. dormis:quãdo exurges a ſomno.& alio loco:noli diligere ſomnũ/ne te egeſtas opprimat. Pro
Prouer. pterea diſcipulos ſuos nocte ingruente:& paſſione ſua imminẽte/admonuit Chriſtus:ut uigi
vi. larent/ne in temptationem intrarẽt.& cum dormientes inueniſſet:increpuit. Hæc enim uigi/
Prouer. lia corporalis/carnem mortificat/dicente Sapiẽtia:uigilia honeſtatis tabefaciet carnes:& co/
ii. gitatio illius auferet ſomnum. Alia uero uigilia mentis ſcilicet & ſpũs/ longe magis (ut dixi/
Mat. x. mus)eſt neceſſaria. quæ etiã a dormiente nõ per inertiam/ſed per naturæ neceſſitatẽ/fieri põt
Eccle. dicente Apoſtolo:ſiue uigilemus/ſiue dormiemus/ſimul cũ illo uiuamus Hæc autẽ uigilantia
xxxi. in excitatione mẽtis conſiſtit:quam ſic uigilantẽ eſſe oportet:ut ad oẽs caſus/omneſq; hoſtiũ
i. ad The incurſus ſit homo paratus ne inertiæ ſuccumbat uirtus.& hæc quidem tã in feruore cõtempla
ſſa. v. tionis:q̃ in aſſiduitate lectionis cõſiſtit. necnon ẽt in ſtrenuitate operis. De prima in hæc uer/
Prouer. ba loquit Sapiẽtia:beatus uir qui audit me.& q uigilat ad fores meas quotidie. De ſcd̃a ibidẽ:
viii. qui mane uigilãt ad me inuenient me. De tertia idem Propheta dicit : uigilia fabri pficit op⁹/
Prouer. & ornabit in pfectione/& mũdabit fornacem. De hoc etiã loqtur Apoſtolus ad Titũ ſcribẽs:
viii. tu uero uigila/in oibus labora. & de ſeipſo dicit:q laborauit in uigiliis multis. ¶ Huic ſecũdæ
Eccle. horæ primæ noctis uigiliæ cõiũcta eſt tertia:Scilicet oro. Neq; enim ois noſtra ſollicitudo/atq;
xxxviii. uigilantia ad reſiſtendum tot tãtiſq; hoſtibus:& ab eoꝝ inſidiis cauendum/ſufficeret:niſi no/
Mat. vi. ſtris orõnibus exoratus deus nobis adeſſet Propterea dixit Saluator:uigilate & orate ne intre
& Luc. tis in temptationẽ.& inter cætera quæ nos orãdo petere docuit/ hoc eſt unum:ut nos in tẽpta
xi. tionẽ induci nõ pmittat.& hoc nos Propheta facere docuit/cum dicit:miſerere mei qm̃ infir/
mus ſum & alibi/accelera ut eruas me.& mille huiuſmodi. hoc etiam nobis Martha & Magda
lena præfigurarunt/dum ad Ieſum pro ſalute periclitãtis fratris miſerũt dicentes: ecce quem
amas infirmatur. hoc & Petrus dum mergi inciperet nos docuit:& cæteri diſcipuli dum ualida
tẽpeſtate naufragarentur. Ex prædictis itaq;(ni fallor) fit manifeſtum:has/quas prædiximus/
tres primæ uigiliæ noctis horas:ad temptationes uitandas/atq; ſuperãdas pertinere:quæ ſunt
præmia tenebraꝝ/noctiſq; portio. ¶ Ad ſcd̃am igitur tranſeamus:cuius (ut prædixim⁹)tres
quoq; ſunt horæ/delectatio ſcilicet:quæ ſuggeſtionẽ ſubſequit/conſenſus/& cõſumatio : qui
ſunt ad ipſm peccatũ conſecutiui gradus. Et hi ſane in primoꝝ parentũ tráſgreſſione apte oſtẽ Tres horæ ſecũde partis noctis.
Geñ. iii. dunt. Ad ſerpentis enim ſuggeſtionẽ caro delectata/ſcilicet Eua uiro/ideſt pti rõnali pſuaſit:
& ille cõſenſit. dehinc cõſumauit/& mãdatũ dei tráſgreſſus eſt.& de iſtis dicit Aplus:concupi/
Iaco. i. ſcentia ideſt delectatio cũ cõceperit ſcilicet per conſenſum/ parit peccatum ſcilicet per conſu
Prouer. mationem. De prima parte/ ſcilicet delectatiõis dicit Propheta:ne delecteris in ſemitis impio
iiii. rum:nec tibi placeat malorum uia.& alius item:in abominationibus anima eorum delectata
Eſa. lx/ eſt. De ſecundo extat pceptum ſenioris Thobiæ ad iuniorem Thobiam filium ſuum:caue ne
vi. aliquando peccato conſentias. De tertio apud Eſaiam legitur:cũ conſumaueris deprædationẽ

depredaberis. ¶ Aduerſus hæc peccati capita tria (ut dixim⁹) ſunt īſtituta remedia: quæ ſunt
Tres horæ ſecundæ uigiliæ. ſecundæ uigiliæ partes ſeu horæ tres. Reſiſtēria ſcilicet primu: cum quis temptari cœperit. de
qua dicit Apoſtolus: cui reſiſtite fortes in fide. & in Sapiētia legit᷑: cor prauum dabit triſtitiā: & i. Pet. v.
homo perit⁹ reſiſtit illi. & Iacobus apl's apertius monet dicēs: Reſiſtite diabolo & fugiet. Hæc Eccleſi.
aūt reſiſtentia fit elemoſinis: cum dicat ſcriptura: ꝗ elemoſina reſiſtit peccaris. fit etiā oꝛoni/ xxxvi.
bus. quæ quidem ad oīa proſunt. Neq; enim anteꝗ̄ temptemur orare tm̄ nos Saluator docuit/ Iac. iiii.
ne inducamur in temptationē: ſed & poſteaꝗ̄ in eam īciderimus: ut a malo liberemur/ id eſt ne Eccl. iii.
Armis qbus diabolo reſiſtitur. per illam in malum hoc eſt peccatū dilabamur. ¶ Quæ aūt arma aduerſus hāc temptationē Mat. vi.
aſſumere debeamus docet Apl's ad Epheſeos ſcribēs. Induite (inquit) uos armaturā dei/ ut poſ Ad eph.
ſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli. & īfra. Accipite armaturā dei: ut poſſitis reſiſtere in die ma vi.
lo/ & quæ ſequunt᷑. In quib⁹ ſane uerbis tria armoꝝ genera tradit Apl's. Primū quidē ad defen
dēdū. ſcd'm ad reſiſtendū. & ad utrunq; tertiū. Ibi etiam & reſiſtere uiriliter docet: & dimicare
ſtrenue: & ſtare intrepide. ¶ Hæc enim ad uictoriam ſunt neceſſaria. Nam primum impetū
hoſtium ſuſtinere non ſatis eſſet: niſi cum manus conſeruerit: ſtrenue audacterq; dimicetur.
quo haud cedatur: aut cedere cogatur hoſtis. nec ad tempus aliquod pugnare ſufficit: ſed ad ui ꝑs. xxvi
ctoriam uſq; indefeſſo animo eſt perſiſtendum. Quæ ſane tria ex illis Prophetæ uerbis colli/
gi aut incongrue poſſunt. uiriliter age/ ſcilicet reſiſtendo: confortetur cor tuum fortiter pu/
gnando: & ſuſtine ideſt expecta dn̄m ſtando & pſeuerando/ ſcilicet quoad ipſe auxilio uenīes ii. Para.
uictoriā tibi pſtet. & alibi dr̄: uiriliter agite/ confortetur cor ueſtrum. & nolite timere. Primum xxxii.
qdē fit per fidem cū dicat Apl's: cui reſiſtite fortes in fide. & rurſum in oīb⁹ ſumētes ſcutū fidei. Ad eph.
Secundum per charitatem: quia charitas oīa ſuffert/ oīa ſuſtinet. Tertium per ſpem .ſ. pmii vi.
qd' ex uictoria quis ſperat. Iuxta qd' per Prophetam dr̄: Paratū cor eius ſperare in dn̄o/ confir/ i. ad cor.
matum eſt cor eius/ non cōmouebitur donec deſpiciat inimicos ſuos. & hæc eſt galea ſalutis: viii.
quam pugnātes nos habere docet Apoſtolus. uel primū fit per caſtigationem/ & macerationē ꝑs. cxi.
corporis. ſcd'm per lectionem ſcripturarū & auditionem uerbi dei. & tertiū per opa iuſtitiæ & i. ad the.
charitatis: quæ pariter ex Apoſtoli uerbis ad Epheſeos ſcribētis apte colligūtur. ¶ Poſt ſecū/ ii.
De tertia parte & trib⁹ ei⁹ horis. dam aūt noctis partem/ quæ ad mediū uſq; puenit/ & ſic ad profundas tenebras: qd' eſt poſt cō
ſumatū (ut prædixim⁹) peccatū: ſuccedit tertia: ꝗ̄ perſeuerātia uocat᷑. & tres/ ꝗ̄s ſupra enume/
rauimus/ habet horas: aſſuefactionem/ cōtemptum diſciplinæ/ & duriciam cordis. Prima qui/ Pſalmo.
dem uinctum inſtar funis aut cathenæ peccatorem tenet. de qua dicitur. Funes peccatoꝝ circū cxviii.
plexi ſunt me. & alibi: Funibus peccatorum ſuorum quiſq; coſtringit᷑. & apud Eſaiā: Si abſtu/ puer. v.
leris cathenam de medio tui: inuocabis & domin⁹ exaudiet. Propterea de idololatris loquēs Sa Sa. xiiii.
pientia dicit: deinde interueniente tpe/ cōualeſcente iniqua cōſuetudine hic error tanꝗ̄ lex cu Prouer.
ſtoditus eſt. Ex hac cōſuetudine contēptus ſequitur: quia ſcriptum eſt: Impius cū in pfundum xviii.
malorum uenerit: ſcilicet per inueteratā cōſuetudinē/ contēnit. Excecant᷑ enim corda taliū ne Sap. ii.
lucē ueritatis uideant & cognoſcāt. de quibus ſcribit᷑: Excecauit illos malicia eoꝝ. & alibi. Fiāt ꝑs. lxviii
oculi eorum ne uideant. & Apoſtolus quoq; de his dicit: Deus huius ſeculi ideſt diabolus exce ii. ad co.
cauit mentes infidelium: ut non fulgeat lux Euāgelii. Cum autē ad hunc cōtemptum infelix iiii.
peruenerit peccator: ſenſim calum inducit: induraturq; uſq; adeo cor illius: & emoliri amplius Hie xix
uix poſſit. De his enim dicit: Indurauerūt ceruices ſuas. & de Pharaone: induratū eſt cor Pha/ Exo. vii
raonis. & Iob dicit: Indurabitur cor eius quaſi lapis: & ſtringetur quaſi incus maleatoris. & Sal Iob. xli.
uator apud Ioannem Eſaiæ teſtimonio utens dicit: Excecauit oculos eorum & indurauit corda Io. xii.
eorum: ut non uideant oculis nec intelligant corde. Et hoc eſt etiam quod dicit Propheta/ quē
ſupra retulimus/ poſteaꝗ̄ dixit: Obſcurentur oculi eorum ne uideant: ſubiungit: & dorſum eo
rum ſemper incurua: ideſt ſic ad terram conuerte per indurationem cordis: ut ſurſum reſpice/
re nequeant. mentis enim excecationem incuruatio/ quæ fit per affectum exceſſiuum ad terre/ ꝑs. lxxii
na/ ſemper ſubſequitur. iuxta quod per Prophetam dicitur: Prodiit quaſi ex adipe iniquitas
De tertia uigilia & trib⁹ eius horis. eorum/ tranſierunt in affectum cordis. ¶ Aduerſus autem has tenebrarum ſordes tertia ui/
glia eū/ qui in duabus primis ſomno oppreſſus eſt/ exurgere oportet. Priores nāq; uigiliæ ad
cauendum ſunt inſtitutæ: ut non in temptationem incidat prima: & ut temptatus non ſuccum
bat ſecunda. Poſt caſum uero & ruinam/ ubi ad mediam noctis caliginem per peccati cōſuma
tionem in corde uel in opere peruenit: huius tertiæ uigiliæ præco intonat dicens: Surge q dor Ad eph.
mis. ſcilicet per peccatū: & exurge a mortuis. & illuminabit te Chriſtus. De his enim Dauid: v.
nunquid qui dormit: nō adiiciet ut reſurgat. Et hoc etiam modo accipi poteſt: quod ipſe idem ꝑs. xl.
alibi dicit: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. ¶ Prima igitur huius uigiliæ hora Pſalmo
cognitio eſt culpæ. iuxta quod dicebat Propheta: Quoniam iniquitatem meā ego cognoſco cxviii.

& hæc

ii. Reg. & hæc ſunt uerba/quæ ad Dauid regem ſemei protulit dicẽs:agnoſco dñe ego ſeru⁹ tuus pec
xix. catum meum. ¶ Hanc autem cognitionẽ deteſtatio quoq; ut ſequatur:neceſſe eſt. quo enim
pacto grauitatem culpæ/magnitudinem offenſæ/ & acerbitatem penæ : cognoſcere quis po/
Hier. ii. teſt:quin illud toto mentis conatu deteſtetur.& tunc ad ſemetipſam dicit pœnitens anima/il/
Luc.xv. lud quod per Prophetam canitur. Vide q̃ uilis facta es.& quod ille filius prodigus dicebat.Pa
Pſalmo ter peccaui in cælum & coram te:iam non ſum dignus uocari filius tuus.& Dauid:Quoniã ini
xxxvii. quitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum.& quæ ſequuntur. ¶ Vbi uero & culpã cogno
ſcit & reatum deteſtatur:pene ſe obnoxium diffiteri non poteſt : & proinde pœnam non time
ꝑs.liiii. re pro delicto.iuxta quod in perſona peccatoris dicit Propheta: Timor & tremor ceciderunt
ſuper me.Hic enim timor pœnæ ſcilicet ad reuocãdum hominem a peccato ad pœnitentiam:
& ab impietate ad iudicium rectum:& iuſticiam ſuiipſius per confeſſionem/ & ſatiſfactionem
Eccle.i. proficit plurimum:dicẽte Sapientia: Timor domini expellit peccatum. Et de ea quidem penæ
grauitas fideli ſimul ac de illa cogitare cæperit:horrorem inducit neceſſe eſt.cum ſcilicet con
ſiderat quantam unius peccati primorum parentum poſt ſe traxerit ruinam. & deinceps in ue
teri teſtamento:quãta ſimplicem unius hominis inobedientiã ſequuta ſint ſæpenum ro uni
uerſo populo flagella.q̃ acerba inſuper/& q̃ expaueſcenda ſit Chriſti ipſius ſentẽtia. qui ignẽ
æternum cum diabolo & angelis eius præparatum eis pronũciat:qui in operibus pietatis exer
cendis fuerint negligentes.Quanta ergo qui impietatibus plurimis ſeſe contaminauerũt:ex/
pectare debent ſupplicia:& cætera id genus plurima:quæ de diuina in ſceleſtos homines uin
dicta in utroq; teſtamento paſſim ſunt ſcripta. ¶ Quod ſi hæc ad reuocandum a ſorde pec/
cati remedia nõ profuerint:ita ut ad pœnitentiam peccator non confugerit:ſed potius per cõ
ſuetudinem fuerit induratus. Tunc quarta atq; extrema ſubſequitur pars tenebrarum:quæ il/
lum (ſi ad eius finem uſq; dormierit) in perpetuam noctem trahit. mane enim ueniente ideſt
poſtea q̃ peccatoris obſtinati malicia uenit ad lucem iudicii:nulla ampli⁹ expectatur remiſſio. De q̃rta pte
ꝑs.cx. propter quod dicit Propheta:In matutino interficiebam omnes peccatores terræ.& in figu/ noctis & ei⁹
xiiii. ra ſcriptum eſt in Exodo:iam adueniente uigilia matutina:Et ecce reſpiciẽs dominus ſupra ca horis trib⁹.
Ge.xx. ſtra Egyptiorum per columnam ignis & turbinem interfecit exercitum eorum. ¶ Huius au
tem quartæ partis tenebrarum/quam confirmationem nominamus: hæ tres (ut prædiximus) In ortu quo
ſunt horæ/gloria maliciæ/defenſio culpæ/& deſperatio ueniæ. ¶ De ꝑma quippe dicit Pro que ſolis ſub
pheta:Quid gloriaris in malicia.qui potẽs es iniquitate:ac ſi diceret:qui iam inualuiſti p ma/ uertit de⁹ ſo
ꝑs.li. lam conſuetudinem/contemptum/& indurationem: quid inſuper addis ut glorieris in mali/ domã & go/
Eccle. cia.De his enim dicit Sapientia:Lætantur cũ male fecerint:& gloriant̃ in rebus peſſimis.& ali morram.
puer.ii. bi:Qui iocundatur in malicia/denotabitur.i.de nota libri uitæ delebit̃. Ex hac enim ſequun/
tur / ea quæ ĩ ꝑdicto pſalmo ſubiũgit Propheta: Tota die iniuſticiã cogitauit/lingua tua:ſicut
nouacula acuta fecit dolũ.dilexiſti maliciam ſup benignitatem: iniqtatem magis q̃ loqui æqui
tatem.dilexiſti oĩa uerba præcipitationis.lingua doloſa. Quorum ſatis plana eſt ad ꝓpoſitũ
expoſitio. ¶ Et in his etiam includitur:quod eſt pro ſecũda hora a nobis appoſitum.defen/
ſio.ſ.culpæ.adeo enim in malicia ſunt tales indurati:ut peccatũ uirtutẽ prædicent .cõtra quos
Eſa.v. inuehit̃ Propheta dicens: Ve qui dicitis bonum malum:& malũ bonum: ponẽtes lucem tene/
Eſa.lv. bras & tenebras lucem.& myſtice de his idem Propheta dicit : Dilexiſti ſtatũ eoꝝ.ſ.dæmonũ
manu aperta/ideſt ope euidenti/non celando peccatum:ſed defendendo: & ornaſti regio un/
guento ſcilicet ſuperbiæ ad magnificandũ peccatum tuum. ¶ Ex hac poſtremo in nouiſſi/
mã deſperationis horam puenitur:quæ inde ad æternam gehẽnam pducit:de qua per Prophe
puerbi. tam dicit̃:Si deſperaueris lapſus in die anguſtiæ:imminuetur fortitudo tua.& Sapiẽtia:Erudi
xxiiii. filium tuum ne deſperet.& contra hos ſcribit Apoſtolus : Iam nõ ambuletis ſicut gentes am/
puerbi. bulant:in uanitate ſenſus ſui/tenebris obſcuratum habentes intellectũ/ alienati a uia dei per
xix. ignorantiam quæ eſt in illis/ꝓpter cæcitatem cordis ipſoꝝ. qui deſperantes ſemetipſos/tradi
Ad eph. derunt impudicitiæ/in opationem immundiciæ/in auariciam.Hi quoq; ſunt de quibus Iob di
iiii. cit:ꝙ cum in tenebris ſint:non ſperant uenire ad lucem.ad hanc extremã horam qui peruene
Iob.xv. rint:& in illa ad finem uſq; perſtiterint:perpetuo dãnatiõis ſomno ſunt oppreſſi . ſicuti Cayn
Ge.iiii. ille.qui cum fratricidii a dño argueret̃:maior eſt (inquit) iniqtas mea:q̃ ut ueniã merear. Hæc
enim uera eſt in ſpũm ſanctum blaſphemia.quam Chriſtus & in hoc ſeculo & in futuro remiſ
Mat.xii ſibilem negat.Quippe quæ diuinæ clemẽtiæ/quæ ſpiritui ſancto tribuitur / aperte repugnat Quõ intelli
Matth. de qua qui deſperat/& ſi pœnitentia peracta/in reliqs quoq; ſatiſfaciat: nullam tñ meretur ue git̃ ꝙ pctm̃
xxvii. niam:ut inde proditoris teſtimonium pro noſtris extat locupletiſſimũ.dum autem ex illa ex/ ꝯ ſpũm ſctm̃
trema hora ideſt ex uita noſtra/liberiq; arbitrii uſu/ aliquid eſt reliquum:nullũ eſt tam graue ñ remittit̃.

crimen:quod diuinæ bonitatis/dum in tpe & puro corde ſit implorata/ nõ excedat magnitu/
do.quacunq; hora/uel horæ partæ id fieri cõtingat.ut per Prophetã ſanctus ipſe ſpũs pronũ/
ciauit.& apud Iob quoq; legiť:Si iniqtatẽ/quæ eſt in manu tua abſtuleris a te:& infra: Quaſi Ezechi.
meridian⁹ fulgor cõſurget tibi ad ueſperã ideſt in extrema hora mortis.Propterea & circa ho xviii.
ram undecimã uocaſſe legitur paterfamilias oparios in uineam. De his ergo loqtur:q; nullam Iob.xi.
inuenient in hoc uel in futuro ſæculo remiſſionẽ:quoniã in finẽ uſq; in ſua obſtinatione perſti Mat. xx
terunt.de quibus Paulus dicit:Peruenit enim ira dei ſuper illos uſq; in finẽ.Difficile tamen & i.ad the.
proinde uix poſſibile iudicať:ut qui in eam uſq; extremam uitæ morulam deum blaſphema/ ii.
runt:miſericordiam illius implorẽt.quã tam ptinaciter in id tp̃s negarunt:dicente Propheta:
Quoniã non eſt in morte qui memor ſit tui.& de his dicit Sapiẽtia:Peruerſi difficile corrigũ/ ps.vi.
tur.Propterea dæmoniũ illud ſurdũ & mutũ/ qď ab infantia puerum uexauerat/eiicere Apo/ Eccle.i.
ſtoli nequiuerunt.Sed ad Chriſtũ adduci illum oportuit.qui nec cõfeſtim/ſicut ceteros/ eiecit
ſed magna fide ad hoc opus eſſe oſtẽdẽs debiliter credẽtem patrem pueri increpauit.nec prius
eiecitq̃ ille exclamãs cum lachrimis & credere ſe ꝓfeſſus ſit:& incredulitatem ſuã adiuuari pe
tierit.Sed ne his quidem remedia deeſſe debẽt: q̃diu de eorum ſalute ſpes uel minima ſupeſt:

De q̃rta uigilia & ei⁹ horis tribus.

cum & q̃triduanũ lazarũ in ſepulchro peccati incluſum/ ingẽti quoq; obſtinatiõis ſaxo oppreſ Mar.ix
ſum/iãq; diuturno peccati nidore fetentẽ/notiſſimũ ſit:Saluatorẽ ſuſcitaſſe. ¶ Hec aũt reme
dia:præter eam:quã a deo ipſo ꝓuenire neceſſe eſt/trahẽtẽ grãm/ex peccatoris parte tria hæc
maxime cõferre ſolent:quæ ſunt hui⁹ q̃rtæ uigiliæ horæ tres. ¶ Primũ qdẽ mortis memoria.
Quos enim nulla religio/nulla admonitio/ ſigna nulla/& nullum deniq; uſitatum ad hoĩes a
uia tenebrarũ cõuertendos remediũ reuocare potuit:ipſa mortis memoria ſæpenumero reuo
cauit.ſicuti de Acab exẽplum extat manifeſtiſſimũ. qui tãetſi ſceleſtiſſimus eſſet. Ad uocẽ ta/ iii Reg.
men Prophetæ mortẽ cõminantis pœnitentiã egit. Propterea de talibus obſtinatis dicit ꝓphe xxi.
ta:Cõfiteãtur dño miſericordiæ.& mirabilia eius filiis hoĩum:quia cõtriuit portas æreas/& ue/ ps.cvi.
ctes ferreos cõfregit/ideſt induratos & obſtinatos ad pœnitẽtiã cõuertit. Propter hoc de mor
tis recordatione dicit Sapiẽtia:O mors q̃ amara eſt memoria tua homini iniuſto. ¶ Huic autẽ Ecc.xli.
horæ/ſecunda ſuccedit.quæ eſt diuini iudicii cogitatio.Cũ enim de morte naturali qs eſſe ſol/
licitus incipit:& illã inſtare formidat : niſi perpetua obſtinatione ſit imerſus: ſtatim de futura ps.cxlii.
quoq; uita anxius eſt. Idcirco cũ ab filio Abſalon pſecutionẽ Dauid pateretur/ & regnũ ſimul
cũ uita in periculo uerſari cerneret:dicebat:Anxiat⁹ eſt in me ſpũs meus.Deinde ſubiũgit:Me
mor fui dierũ antiquorũ:ſcilicet quos egi in peccatis. meditatus ſum in oĩbus opib⁹ tuis/ſcili/
cet iuſticiæ ad puniendũ.& in factis manuũ tuarũ/ſcilicet miſericordiæ:quã in plurimos exer/
cuiſti/meditabar. Ezechias quoq; cũ per ꝓphetam denũciata mors ſibi fuiſſet:ita ut ſe moritu
rum certo ex ea ægritudine crederet:poſtea q̃ dixit : Ego dixi in dimidio dierũ meorũ uadã ad
portas inferi/& quæ ſequunť:ſubiũxit:recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine animæ Eſaiæ.
meæ. Alio etiã loco in pſona talis timore correpti dicit Propheta:A iudiciis enim timui:& ſub xxxviii.
iungit:Feci iudicium & iuſticiã:q̃ſi timor ille effecerit: ut ad faciendũ iudiciũ & iuſticiã ſit com Pſalmo
motus.iudiciũ ſcilicet ad ſeipſum & iuſticiam ad alterũ. ¶ Vbi uero timore pterrita animam cxviii.
hæ ſubeunt cogitatiões:cõfeſtim ad cor redire cogiť.& ad extremã oĩum uigiliarum horam/
diuinã ſcilicet miſericordiã cõfugere:quẽadmodũ Dauid ꝓpheta nobis eſt exemplo:q poſtea q̃
multa/quæ ſupra cõmemorauim⁹/timẽs/& tremẽs/prædixit : tãdem ad Aſyllum confugiens Luce
ſubiunxit:Expãdi manus meas ad te.& quæ ſequuntur.Et publicanus ille poſtea q̃ percutiens xviii.
pect⁹ſuũ culpã eſt faſſus adiecit:Propiti⁹ eſto dñe mihi peccatori. Ad memoriã quippe miſeri/
cordias dñi quiſqs reduxerit:nullũ in his finẽ/nullũq; modum inueniet:dicente ꝓpheta:Miſe Pſalmo
ſerationes ei⁹ ſup oĩa opa eius. & illud quoq; Hiere. ad ſpem dictæ miſericordiæ nos trahẽtis cxliiii.
extat diuino ſermone ualidiſſimũ/certiſſimũq; documentũ. cum dicit. Tu autẽ fornicata es cũ Hie.iii.
amatorib⁹multis:tamẽ reuertere ad me.& q̃ ſequũtur/. ¶ Has itaq; uigilias oĩs qcunq; bonus

Quatuor uiatoris ætates

paſtor eſſe cupit ſcire debet:& ubicũq; tenebrarũ tp̃s uidet:tã ſupra ſe/q̃ ſupra cõmiſſum ſibi
gregẽ : cuſtodire ſi ad dñi pſepe ab angelo cupit pduci. ¶ Alio uero ſenſu p q̃ttuor has uigi/
lias noctis totidẽ nobis exprimũtur uiatorũ ætates:quarũ ſingulæ ſingulas/& eas quidẽ diuer/
ſas/ habẽt & infirmitatis & remedii ptes.Hæ ſunt enim:q̃s de extremo iudicio loquẽs Saluator
apud Marcũ enumerat:& ꝓpriis denoĩat uocabulis:ſero.ſ.quod eſt noctis pncipium/media no Marci
cte/gali cantu/ & mane. Apud Lucã uero tres tñ enumerat priores:q̃ſi in q̃rta uigilare nõ ſuffi xiii.
ciat.qď dupliciter intelligi põt.Primo qdem ſi ad extremã ipſius quartæ uigiliæ horam qs dor Lu.xii.
mierit:quẽadmodũ a nobis in pcedẽtib⁹ eſt declaratũ.Scdo q; & ſi in q̃rta uigilãs ſaluari poſſit:
qa tamẽ difficile admodũ uideť;noluit tales ſub beatitudinis titulo cõplecti:ut qď pdixerat/il
lis debeatur:q; ſcilicet pcinget ſe & faciet illos diſcũbere/& tranſiens miniſtrabit illis:quippe
qui uix

qui uix uenia digni ſunt. ¶Hæ autem uigiliæ ſic diſtinguūtur:ut ſingulis ætatis noſtræ par
tibus correſpondeant:quæ proculdubio omnes tenebræ ſunt.Cum & mundus ipſe/ in quo ui
uimus/tenebroſus ſit & per noctem & tenebras uita omnis noſtra ſignificetur/quemadmodū
in ſuperioribus abunde eſt oſtenſum. ¶Huius autem noctis/ideſt ætatis noſtræ q̃ttuor ſunt
partes:quarum prima eſt adoleſcētia. ſecunda iuuentus. tertia ſenectus.q̃rta decrepitudo.De De p̄ma æta
quibus etiā alio loco in ſuperioribus mētionem fecimus:dū de q̃ttuor anni partib⁹ loq̃remur. te & trib⁹ei⁹
¶Primæ itaq; ætatis hæ ſunt horæ:pueritia p̄ria. pubertas ſcd̃a/ & quæ adoleſcētiæ nomē reti partibus.
net tertia.p̄ma ſiq̄dē ætas infantilis ſcilicet/quouſq; doli ſit capax.i. pubertati proxima:nulli
actuali p̄ſertim mortali eſt obnoxia culpæ:cum necdum liberi arbitrii perfectū habeat uſum.
Saꝑ.xii. Propterea inſenſati dicunt̃ infantes/dicente Sapientia:Infantiū inſenſatorum more uiuētes.
Verūtamen & hi auxilio diuinæ gratiæ indigent:ut ſcilicet a peccato originali mundent̃ in fi
Ec.xxx. de parentū per baptiſmū.Itē & erudiantur a parētibus pro modo ætatis iuxta doctrinā Sapiē/
Lucæ tis dicentis. Tunde latera filii tui/dum infans eſt.& quæ ſequunt̃. Erꝑpterea infantes Chriſt⁹
xviii⁹ ad ſe adduci iuſſit:& hac(ni fallor)ratione in prima diei hora miſiſſe refert̃ paterfamilias ope
rarios in uineam ſuā:q̄a & illi originali(ut diximus)peccato purgati digni ſunt denario diur/
no/ideſt regno cælorum.qui alioquin/niſi ab eo uocarentur/ſcilicet per baptiſmi gratiam:nō
Iob. eſſent digni:cum nemo ſit mundus a peccato etiam unius diei infans. ¶Sed cum exacta hac
xxv. infantia pueraſcunt:doli capaces eſſe incipiunt. q̃uis enim a multis maioribus culpis ætas illa
ſit īmunis:habet tamen & ipſa ſuos manes: & niſi cōprimat̃:facile ſupueniente per ætatē pec/
Prouer. candi licentia:& potentia/coinquinat̃:dicente Sapiētia:Stultitia colligata eſt in corde pueri.&
xxii. rurſum:Puer/qui dimittitur uolūtati ſuæ/contundet matrē ſuam. ¶Tertia uero huius p̄mæ
Prouer. ætatis portio eſt pubertas:quæ cum ea/quā dixim⁹ doli capacē/ſic cōiuncta eſt: ut eodē utraq;
xxix. nomine cōprehēdatur.Nam ad pubertatem uſq;. infantiam maiores uno uocabulo diffiniere.
Eccl.x. quæ tam et ſi ad publica munera & res grauiores infirma cenſeatur:dicente Sapientia: Væ ti
bi terra cuius Rex eſt puer.Ad bene tamē maleue merendū : ſatis ſuperq; eſt idonea.De mul/
tis enim in ueteri teſtamēto legit̃:ꝙ in ea ætate ſpū ꝓphetiæ/& uirtute gratiæ/fuere præclari.
Tho.i. multaq; memoria geſſere digna/ſicuti de Ioſeph patriarcha.& de moyſe/de Sanſone/de Sa/
muelle/de Dauid/de Salomone/& de Ioſia. De Thobia quoq; dr̃:ꝙ in adoleſcentia nihil pue
rile fecit. In nouo aūt teſtō Ioannes præcurſor locupletiſſimus eſt pro oibus teſtis.Econtra ue
Ge. viii. ro turpē atq; flagitioſam Manaſſes / & alioꝝ plurimoꝝ pueritiā initiū p̄ditæ ſenectutis fuiſſe
legimus & ſacra ſcriptura teſtatur : ꝙ ſenſus & cogitatio cordis humani ꝓna ſunt ad malū ab
adoleſcentia.Quæ ſane peccata adoleſcētiæ eo ſunt piculoſiora:quo facile ad maturiorē æta
Prouer. tem/niſi rep̄ſſa fuerint/tranſmittuntur. dicente Sapiētia:Adoleſcēs iuxta uiam ſuā/etiā cum
xxii. ſenuerit non recedet ab ea.Et iccirco dicit̃ ꝙ bonū eſt homini/ſi portauerit iugū ab adoleſcen
Tre. iii. tia.Ad quod etiam illud applicari poteſt:quod in Deutero.legitur: Sicut dies iuuentutis tuæ:
Deuter. ita & ſenectus tua. ¶Propterea ſuper hanc ætatem maxime uigilandū eſt. a parētibus tum Tres uigiliæ
xxxiii. carnalibus:tum ſpūalibus.primū/ſeueritate ſcilicet uitæ/ eruditione/& uirga.Prima quidē in ſup primam
Iob.xix. ſeipſo eſſe debet:ut nihil niſi graue & ſeneꝝ corā iuuene faciat:aut loquat̃.ita ut in eo uerifi/ ætatem.
cetur:quod de ſeipſo Iob dicebat: Videbant me iuuenes & abſcondebantur Item ad eoſdem
iuuenes ut in uultu/uerbis/& geſtu illis ſemper appareant ſeueri non indulgentes.dicente Sa
pientia:Lacta filium tuum ſcilicet blandiendo/& pauentem te faciet. Iude cum eo:& contriſta
bit te:non corrideas illi:ne condoleas:& in nouiſſimo obſtupeſcent dentes tui.non des illi po/
teſtatem in iuuentute:& ne deſpicias ætatem illius:curua ceruicem eius in iuuentute: tunde la
Ecc. vii. tera eius dum infans eſt:ne forte induret/& non credat tibi. Doce filium tuum:& operare in
Prouer. illo.ne in turpitudine illius offendas.& alibi:Filiæ tibi ſunt:ſerua corpus illarum:& non oſtē/
xiii. & das hilarem faciem tuam ad illas. De eruditione autem & uirga in eadem Sapientia legitur:
xxix. Virga & eruditio tribuunt ſapientiam. & alibi:qui parcit uirgæ:odit filium.Et rurſus:Filii ti/
Ecc. vii. bi ſunt:erudi illos:& curua eos a pueritia.& hæc eſt diſciplina de qua dicit Sapientia:Noli ſub
Prouer. trahere a puero diſciplinam:& quæ ſequūtur.Multa quoq; alia in libris Salomonis de hac ex/
xxiiii. tant documenta.ſed & Paulus ad Epheſeos ſcribēs in hanc ſentētiam cōcurrit dicens. Patres
Prouer. nolite ad iracundiam prouocare filios ueſtros:ſed educate illos in diſciplina & correctiōe dñi.
xxiii. ¶Præter hāc aūt uigiliā paternā debet & ipſe puer pro ſuæ fragilitatis modo uigilās eſſe.ſ. in Qualem ſe
Ad eph. timore ad deū:q eſt initiū ſapiētiæ. Et ad tales dicit Sapiētia:Time dñm fili mi.Itē & in obediē/ gerere pue/
vi. tia atq; obſeruātia ad parētes & maiores cū uerecūdia.iuxta uerbū Ap̄li inquiētis:Filii obedite rū deceat.
Prouer. parētib⁹ p oīa.Itē & in ſtudio lr̃aꝝ/bonarūq; diſciplinaꝝ p̄ſertim diuinaꝝ:q̄a ſcriptū ē:declara
xxiiii. tio ſermonū dñi itellectū dat puulis. & rurſus cū iterrogaſſet ꝓpheta i quo corrigit adoleſcē/

tior uiā ſuā: ex ſpūs ſancti oraculo reſpondet/in cuſtodiēdo ſermones tuos. ¶ Secunda autem
De ſcd'a ætate & trib' ei' partibus. ætas quo; eſt robuſtior: eo eſt ad libidinem/& alterius iniuriā pronior: & in tres diuidiť horas:
iuuenilem ſcilicet calorem: qui in libidinem æſtuat: audaciā ſeu temeritatem: quam robur cor
poris atq; animi uigor ſubminiſtrat: & iracundiam: quæ ex uili incremento prouenit. ¶ Su/
De trib' uigiliis ſup hanc ætatem. per hanc eſt ſcd'a uigilia: quæ tres habet horas/ſobrietatem/orationem/& ſolertiam ſeu ſolli
citudinem. Cum enim a calore naturali excitet igniculus libidinis & ſpūs fornicationis: ieiu/
nio ad hūc extinguendū & oȓone opus eſt. qm̄ ut dicit Saluator: hoc genus dæmonii non eiici
tur/niſi in oȓone & ieiunio. Nā flammā illam libidinis/in fornace uoluptatis/ſextuplo q̄ ſole/ Matthei
bat accenſam ideſt per quinq; ſenſus corporis: & per duas animæ potētias exceptam. Triū pue xvii. &
rorum/quos Nabucodonoſor ideſt diabolus/in medias flāmas ligatos p̄cipitauerat/oratio ut Mar.ix.
rorem matutinum refrigerauit. cum eos/qui extra illā exiſtebant/ſolus uapor extingueret. & Dañ.iii.
Thobias eodē modo aduerſus dæmonem/qui priores Sarræ procos libidini obnoxios necaue Tho.vi.
rat/ligari obtinuit. Ieiunium autem & ſobrietas eo ſunt ad calores naturales/motusq; animi &.vii.
immoderatos comprimendos accommodatiora remedia: quo ebrietas & ingluuies ad illos ex
citandos inſtrumēta ſunt potiora. cum dicit Apoſtolus: Nolite inebriari uino. in quo eſt luxu/
ria. & alibi dicit: non in cōmeſſationibus & ebrietatibus/non in cubilibus & immundiciis/non Ad eph.
in contentione & æmulatione/ſed induimini dn̄m Ieſum Chriſtū. & carnis curam ne feceritis v.
in deſideriis. Primo enim ponit comeſſationes & ebrietates/quaſi materiā/poſtea ignē libidi/ Ad heb.
nis/qui inde excitatur: ſed & iracūdiæ ramos/quæ ex eadem inflāmatione ſubſequitur anne/ xii.
ctit. & poſtremo ſub carnis deſideriis oīa concludit. pro hoc aperte demonſtrans immodera/
tum cibū & potū/hæc ipſa deſideria & augere/& fouere. quæ ſua ſponte natura ſubminiſtrat.
Nam & Aſſuero legitur: ꝗ poſt epulas & nimiā potationē in libidinem primū/& poſtremo in
uindictā uxoris efferbuit. & Herodes ille adulter/inter epulas ioānis caput horridum cōuiuiis Heſter.i
ſpectaculum afferri iuſſit. ¶ Tertiū aūt remedium ſolertiā ſeu ſollicitudinē eſſe dico: quæ eſt Mar.vi.
Solertia bona & mala & indifferens. huius ſecūdæ uigiliæ hora tertia. non illā ſane quæ in tpalibus & caducis rebus nos occupat. & Lu.iii
qui Saluator bonū ſemen ſuffocare teſtatus eſt. & de qua Salomon dicit: Nam cū alius laboret Lu.viii.
in ſapientia & doctrina/& ſollicitudine. ſcilicet huius ſæculi: homini ocioſo quæſita dimittit. Eccle.ii.
Hanc enim/quæ curioſos nimiū mortales pro caducis reb' efficit/p̄hibet Chriſtus ipſe dicēs:
Nolite ſolliciti eſſe aīæ ueſtræ quid edatis &c. Sed de illa loqmur quæ circa ſpiritualia/uel pie
tatis opera nos exercet. de qua princeps Apoſtoloꝝ dicit: Omnem ſollicitudinē ueſtrā proiiciē Mat.vi.
tes in deum. & Paulus: Cupimus unūquēq; ueſtrū eandem oſtēdere ſollicitudinem. q̄q̄ & illa/ i.Pet.v.
quæ circa tpalia uerſatur/dum a iuſticiæ & pietatis tramite non diſcedat: ad ocium fugandum Ad heb.
ualde ſit utilis. Quod proculdubio totius iniqtatis fomentum eſſe & teſtatur ſcriptura/& ex/ vi.
perientia ipſa cōprobatur. unde in Sapiētia legitur: Multā enim maliciā docuit ocioſitas. Sed
multo hoc ex uerbis Ezechielis demonſtrať apertius: ecce (inquit) hæc fuit iniquitas Sodomæ Ezechie
ſororis tuæ/ſaturitas panis/& abundantia/& ocium eius/& filiarum eius. & Paulus de uiduis/ lis.xvi.
quæ fornicatæ ſunt/dicit: ſimul autem & ocioſe diſcūt circuire domos non ſolum ocioſæ/ſed i.adThi
& uerboſe/& curioſe loquentes. Eam igitur ſollicitudinem ſeu ſolertiā/quæ ad pellendū ociū mo.v.
iſtud eſt utiliſſima/dum circa honeſta uerſetur: abſit ut ab hominib' tollamus: q̄uis enim Ma Luce.x.
riæ contemplationem huic/de qua loqmur/Martæ ſollicitudini Chriſtus prætulerit: illam tn̄ i.ad cor.
p̄pterea non damnauit. & Apoſtolus dū dicit: Volo autē uos ſine ſollicitudine eſſe/ad pfectos vii.
loquitur. aliis hanc indamnatam relinquēs. unde Theſſalonicenſib' ſcribēs dicit: Rogam' aūt i ad the.
uos fratres: ut abundetis magis/& operā detis ut quieti ſitis. & ueſtrū negocium agatis/& ope iiii.
remini manibus ueſtris. Et inter cæteras ſapientis mulieris & fortis uirtutes hæ enumerātur: Prouer.
ꝗ panem ocioſa non comedit: ſed in omni negociationis genere ſeſe exercuit: Prima igiť ſol/ xxxi.
licitudo eſt damnāda: ſecunda toleranda: & tertia laudanda. ¶ Nunc igitur ad tertiam no/
De t̄tia ætate & trib' ei' partibus. ctis ideſt ætatis humanæ partem tranſeamus: quam ſenectutē appellant. Hæc tribus maxime
uitiis eſt expoſita: quæ ſunt noctis ipſius totidē horæ. Cum enim a libidinū feruore ætate ma
tureſcente refrigeſcit animus: & ad irā & audaciā deſinit ſanguis ebulire/ad auariciā atq; am/
bitionem homines tranſeunt: quibus inuidiam coniunctam eſſe certo certius eſt. Hi autem hu
mani affectus in ſenib': ex eo figurantur: quod in libro regum de Aſa legiť: ꝗ cum eſſet in ſe iii.Reg.
nectute: doluit pedes. In omni ſacra ſcriptura pedes pro affectibus miſtico ſenſu accipiuntur. xv.
Sicut eñ materiale corp' pedibus: ſic ſpūs affectib' trahiť & portatur. p̄pterea calciamenta in
pedibus portare diſcipulos Chriſtus monuit. Pedes igitur dolet: qui cupiditatibus urgetur il
licitis. De phariſeis quoq;/qui tunc erant ſeniores populi/dicit Euangeliſta: ꝗ auari erant.
& propterea in Sapientia legitur de uiro/qui ad ſenectutem immaculatam peruenit/ꝗ rapt' Sap. iiii.
eſt: ne

eſt:ne malicia/ſcilicet auariciæ & cupiditatis immutaret intellectum eius.aut ne fictio/ſcilicet
ambitionis & ſuperbiæ/quæ fingit in dignitatibꝰ & honoribus humanis fœlicitatem/ deciperet
animá illius.& ſequitur:feſtinatio nugacitatis/ ideſt inuidia (ita enim græce interpretatur) ob
ſcurat bona:& inconſtantia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum. ¶ In hac igitur ætate: quá/
to hæc flagitia ſunt frequentiora:tanto decet remedia eſſe promptiora. Et proinde huius no/ — De tribus uigiliis ſuper hanc ætaté.
cturnæ partis uigilia: diligenter eſt cuſtodienda. Nam carnis concupiſcentia inter cætera iu/
uentutis peccata eo ſunt remiſſibiliora : quo ex ſuggeſtione & ignorantia plerunq; originem
ducunt.propter quod Propheta dicebat:Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne me/
mineris.hæc autem magis ex malicia.Huius ergo tres quoq; horas/ ſicut in cæteris conſtitue/
mus.Quarú pma erit elemoſina:& exercitatio in opibus miſericordiæ. hæc enim in primis ſe
ps.xci. nes decet:dicẽte Propheta:Et ſenectꝰ mea in miſericordia uberi.& inſuper facilíꝰ ab alienis ab
ſtinet:qui aſſueſcit largiri propria.Sed & iſtis pietatis operibus/quæ elemoſinæ nomine cócu
Luce. xi duntur/cupiditates & cæteræ animi ſordes mundantur:maxime.dicente Saluatore:Date ele/
moſinam & ecce omnia munda ſunt uobis. Et multa in huius & cæterorum miſericordiæ ope
Tho.iiii & xii. rum commendationẽ Thobias ille ſanctus ſenex filium ſuũ inſtruens diſſeruit. De illa quoq;
dicit Sapientia:ꝙ peccatis reſiſtit.& Cornelius centurio propter illas precipue a deo meruit re
Eccl. iii. uelationem fidei accipere. Propheta item Dauid dicit:Iucundus homo qui miſeretur & com/
Act. xii. modat/diſponit ſermones ſuos in iudicio .quia in æternum non commouebitur. ¶ Secúdú
ps. cxii. autem remedium eſt frequens diuinorum mandatorum lectio/ atq; auditio: quæ cum ſint ple
na præceptorum atq; exemploꝝ: quibus ab Auaricia maxime arcẽtur homines/nó poteſt qui
Pſalmo cxviii. frequenter audit:non commoueri.cum dicat Propheta : A mandatis tuis intellexi: propterea
odiui omnem uiam iniquitatis. Auſcultare ſiquidem uerbum domini longe utilius eſt (ut Sa/
i.Re.xv muel teſtatur) q̃ adipem ſeu ſacrificium offerre. In Sapiẽtia quoq; legitur:ꝙ auris/quæ audie/
rit increpationem uitæ in medio ſapiẽtium cómorabitur.& alibi:Si inclinaueris aurem tuam:
Prouer. xv. accipies doctrinam/& ſi dilexeris audire:ſapiens eris. Vnde in perſona prædicatorú dicit Pro
pheta:Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi:in auditu auris obediuit mihi . & de Herode
Eccl. vi. illo homicida & inceſtuoſo legiť:ꝙ & ſi eſſet peſſimus/ audito tamen Ioanne multa faciebat.
ps. xvii. Itaq; uix contingere poteſt:ut qui frequẽter uerba dei audit:aut doctrinam eius legit:& ſi cu/
Mar. vi. piditatis atq; auariciæ nexibus ſit alligatus : non dicat poſtremo cum Propheta: Bonum mihi
Pſalmo cxviii. lex auris tui ſuper milia auri & argenti. Huius argumentum eſt : ꝙ princeps ille publicanorú
Zacheus cum aſcendiſſet arborem ut Ieſum prætereũtem uideret : a Tholoneo reuocatus/&
Lu.xix. male ablata reſtituit:& dimidium bonorum ſuorum ſponte eſt largitus. Qui enim cordꝫ ad
uerbum dei audiendum /uel legendum/aſcendit. Ille/ut Ieſum uideat/in arborem dicitur aſcẽ/
dere. ¶ Tertium autem remedium eſt frequentatio ſacramentorum:confeſſionis/ſcilicet &
euchariſtiæ.Cum enim ad illa quis accedit rememorare illum oportet/quæ inique egit.& a ſa,
cerdote conſilium capere ſalutis.ex eiuſq; frequenti increpatione neceſſe eſt illum meliorem
fieri.dicente Apoſtolo:Terra enim ſæpe uenientem ſuperbibens imbrem & germinans her/
Ad hebre.vi. bam opportunam accipit benedictionem. Item & de cófeſſione dicit Ioannes: ſi confiteamur
peccata noſtra:fidelis eſt deus:ut remittat nobis.& emundet nos ab omni iniquitate. Item & q — De uirtute & efficacia ſacroꝝ.
i. Io.i. ad altare accedit:ut Chriſtú manducet:ſi quid habet aduerſus proximum rácoris ex inuidia/
uel cupiditate contractú:neceſſe habet primú illi reconciliari. De confeſſionis quoq; utilitate
Matt. v. multa ex ſacris litteris extát teſtimõia:quæ ex illis Pſalmiſtæ uerbis colligũtur : & ibi a ſacris
ps lv. doctoribꝰ cómemoranť:dum dicit:Deus uitá meam annũciaui tibi:poſuiſti lachrimas meas in
ps.lx. cóſpectu tuo:& alibi cum dixiſſet:Confiteanť tibi populi deus/confiteanť tibi populi oẽs ſub
iungit:Terra dedit fructú ſuú : quaſi poſt cófeſſionem ſequať fructus melioris uitæ ex nobis/
qui terra ſumus:uel qui in terrenis ambulamus. Euchariſtiæ aút ſacſm/quo Chriſti corpus ſu
Io vi. ſumiť/quantæ ſit efficaciæ:non attinet hic inſerere/integrum enim uolumẽ occuparet.ſed ſa
Tho.vi. tis eſt:ꝙ uitam æterná tribuit pie ſumenti/ipſo Saluatore teſte. & iſtud eſt iecur piſcis/qđ ſup
prunas poſitú.i.intra uiſcera noſtra charitatis igne concoctú omne genus fugat dæmoniorú.
¶ Supeſt huius noctis/uoſtraꝝ.ſ.in hac uita tenebraꝝ pars ultima:quæ eſt Senectus extrema:
quã decrepitá uocant.hæc a robuſta pfectioriq; eo pacto ſenſibꝰ per deceſſum deficit: quo in/ — De q̃rta ætate & tribꝰ eiꝰ partibus.
fantilis per acceſſum.Solent enim in ea ita ſenſus pedetẽtim minui:ut ad puerilitatẽ nónunq̃
Eſaiæ lxv. mores redeát.qđ ſi p mẽbroꝝ debilitatẽ fiat:innoxiú eſt.ſin p maliciá : qa cócupiſcẽtia/quam
ætas negat/malitia ſubminiſtret:ſupra oẽ flagitiú dánabile ẽ.De his eñ p Prophetá dr̃ : Puer
i.ad cor. xiiii. cẽtú annorú morieť:& pctór cẽtú annoꝝ maledictꝰ erit. Et iccirco Aplus Corinthios admo
net : ne fiát pueri ſenſibꝰ: ppterea quoq; rephẽdiť /nec immerito Salomó:ꝙ cum eſſet ſenex/

deprauatum eſt cor eius per mulieres.& de his per eundem horrendam tulit deus ſniam. Ait Ecc. xv.
enim: Tres ſpũs odiuit aīa mea:& aggrauor ualde animæ illoꝝ/pauperē ſupbũ diuitē mēda/
cem/& ſenem fatuũ & inſenſatũ.Danielis quoq; ſpũm aduerſus ſenes illos/qui in cōcupiſcen Daniel
tiā Suſannæ exarſerant/dñs ſuſcitauit.Sup hanc igitur extremā noctis ptē eo attentius eſt ui xiii.
gilandum:quo ruina abſq; ulla ſpe recupationis eſt ꝓpinquior.dicēte ſcriptura/quod antiqua Ad heb.
tur/& ſeneſcit:ꝓpe interitũ eſt:Siue enim inueteratũ ſit a iuuentute peccatũ:difficillimũ eſt in viii.
extrema ætate(ut in ſupioribus oſtēdim⁹)reſurgere:ſiue intermiſſum reſumat:piculoſa ē cu Luc.xi.
ratio/quia(ut dicit Saluator)Cũ ſpũs maliciæ/qui ab homine eiectus fuerat/in eum reuertit:
aſſumit ſecum ſeptem alios neqores ſe.& fiunt nouiſſima illius peiora priorib⁹:ſiue in ipſa ſe
nectute præuaricari incipiat:deo fit ex prædictis abhominabilior. ¶ Huius aũt(ſicut & cæte/
rarum/horæ)ſunt tres.totidem ſcilicet uitia/quæ ſenibus:quominus ad pœnitētiam redeant:
& ſpiritum/quem ægre intra dentes retinēt/deo reddant:maximo ſunt impedimento.cum di Pſalmo
cat Propheta:ꝙ omnis ætas illa labor eſt & dolor. ¶ Prima igitur eſt tepiditas/ſeu ebetudo/ lxxxix.
nō quidē corporis tm̃:ſed & animi & uirtutis.de qua debilitate in figura dicitur:ꝙ Heli ſacer/ i.Re.iii.
dos ſenuerat adeo ut caligaſſent oculi eius:quia re uera in ſenectute defecit uirtus illius ad ca
ſtigandum filios. Tales igitur cum ſe robore corporis ſenſim labi cognoſcunt/ mente quoq;
fatiſcunt.quod timens Propheta ne ſibi contingeret:auxilium a domino poſtulabat dicēs:Ne Pſalmo
proicias me in tempore ſenectutis:cũ defecerit uirtus mea: ne derelinquas me.& paulo infra: lxx.
Et uſq; in ſenectutem/ & ſenium ne derelinquas me. ¶ Secunda eſt diffidentia dum illud ſe
præſtare peccator deo & proximo non confidit poſſe / quod eſt ad ſalutem neceſſarium: ut æ
ſcilicet emendationem:& erratorum ſatiſfactionem. Iuxta quod ſenſu myſtico angelo Ioānis
.i.gratiæ diuinæ/ cōceptũ nuncianti reſpondet Zacharias: Ego enim ſum ſenex:& uxor mea
proceſſit in diebus ſuis. Itidem prius & Abraam & uxor eius Sarra dixerãt.& Saluatori de ſpi Geñ. vii
ritualibus admonenti reſpondit Nicodemus:quomodo poteſt homo renaſci cum ſit ſenex. Io.iii.
¶ Tertia uero & omniũ nouiſſima eſt difficultas atq; perplexitas ſatiſfactionis in peccato pre/
ſertim auariciæ.quod in ea ætate non minuitur : ſed augetur. Hæc autem ex multis contingit
cauſis. Primo quidem ex innato ſenibus ſtudio ad retinendum:cum ad acquirēdum inutiles ſe
cogitant. Secundo ex nimia indulgentia ad liberos:uel propinquos:qui bonis eorum uelut ho
ſtes prædæ inhiant. Scriptum eſt enim: Inimici hominis domeſtici eius. & ideo cum Propheta Pſal.vii
dixiſſet:Dereliquit me uirtus mea:& lumen oculorum meorum:poſtea ſubiungit: Amici mei Pſalmo
& proximi mei aduerſum me appropinquauerunt. Item & alibi dũ de talibus dixiſſet:Domi/ xxxvii.
nus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius uniuerſum ſtratum eius:ſequitur:Etenim homo
pacis meæ/in quo ſperaui:ſubaudi,pdidit me ſeu inſidiat⁹ eſt mihi. Et qui edebant panes meos Pſal.xl.
magnificauerunt ſuper me ſupplantationem. Tertio prouenit difficultas ex defectu cōſilii &
auxilii externi:quia in ea ſunt ætate:qua nulli amplius prodeſſe poſſunt:quin omnibus labori
ſunt:& faſtidio atq; irriſioni. ſicut de Eliſeo legitur:ꝙ a pueris irriſus in uindictam deum pro/ iiii. Re.
uocauit. Iob quoq; cum in ſumma eſſet corporis & rerum omnium afflictione : atq; egeſtate:a ii.
regibus & amicis irriſus eſt/ & obiurgatus. Itidem & Thobiæ contigit. Abſalon quoq; cum Iob. v.
uideret patrem Dauid ætate iam prope defectum regnum illi auferre præſumpſit. & Noe in Thob.ii
ſenectute a Chaan filio irriſus eſt. Demon quoq; in receſſu aduerſus tales inſurgit fortius. qđ Geñ. ix.
præuidēs Pſalmiſta/quem ſupra commemorauimus/cum dixiſſet:Ne proicias me in tempo/
re ſenectutis:ſubiunxit:Quia dixerunt inimici mei mihi : & qui cuſtodiebant animam meam
conſilium fecerunt in unum:& alibi: Illumina oculos meos ne unq̃ obdormiam in morte. ſcili Pſal.xii
cet appropinquante:ne dicat inimicus meus/præualui aduerſus eum:Nam & Paulus in ſene/ ii.ad Co
ctute ſtimulo carnis premebatur:quem neq; oratione/neq; ieiunio:neq; ullo alio remedio pel rin. xii.
lere potuit. Et Ezechias moribũdus a dæmonio & propria cōſcientia ſupra uires oppreſſus di Ezechi.
cebat:Domine uim patior reſponde pro me. quid dicam:aut quis reſpōdebit pro me. Dæmon xxxviii.
quoq; ille/qui ad diſcipulorum præſcriptum eiici non potuit : cum ſe Chriſti iuſſione urgeri
uideret:acrius hominem/quem obſidebat/ uexare & diſcerpere cepit. exienſq; pene exanimē
reliquit. Aduerſus autem has decrepitæ ætatis miſerias illæ quoq; medicinæ conueniunt :
quas in extrema uigilia aduerſus ultimam noctis ideſt peccati partem paulo ante comme/
morauimus. Nam & hic ſenio confectus ut temptationibus reſiſtat : & a peccato reſurgat: Mar.ix.
De tribus uigiliis ſupra illá ultimam ætatis noctē. illis precipue antidotis uti debet. uerum particulatim & huic ſua ſunt adhibenda medicami/
na.nocturnæq; uigiliæ tres horæ reliquæ ſuis præſidiis muniendæ. Attenuatus ſiquidem uiri/
bus corporis per imbecilitatem/& infirmitatũ cæterarũq; miſeriarũ pſſuram uiator fortior in
ſpũ reſurgere debet.& ad deum eo uehemēti⁹ per mētis eleuationē cōfugere:quo & illius ope
magis

magis indiget:&terrenis bonis frui deinceps poſſe deſperat.moreq; aqlæ renouare iuuentutẽ
Pſal.cii. ideſt animi uigorẽ:ut ꝓpheta dicit: & caro iam tabefacta in ſpiritus uigore reflorere debet.&
ps.xxvii reſumpta fortitudine pennis aquilæ aſſumptis altius uolare.Quod & Iob ille ſanctiſſimus fa
Eſa.xl. ciebat/&docebat.Nam poſteaq̃ dixit:ſpiritus meus attenuabit̃/dies mei abbreuiabũtur/& ſo
Iob.xvii lum mihi ſupereſt ſepulchrũ/& infra:Caligauit ad indignationẽ oculus me⁹:& membra mea
quaſi ad nihilum reducta ſunt:ſubiungit: & tenebit iuſtus uiã ſuã/& mundis manibus addet
fortitudinẽ.Chriſtus quoq; inſtante mortis hora ipſam totã diem/quæ paſſionẽ eius præceſſit/
uſq; ad multã noctẽ in doctrina & myſterioꝝ/ac ſacramentoꝝ inſtitutione ſolito uberius per
fuſiuſq; expendit. ¶ Secundũ eſt remediũ obliuio totalis uitæ præſentis:cũ patiẽtia & deſide
iii. Re/ rio futuræ:quẽadmodũ & ſctũs ille ꝓpheta Helyas/qui a dño petiit:ut moreret̃.& Ionas pari
gũ.xix. ter dicebat:Obſecro dñe/tolle aĩam meã.Hoc quoq; Thobias/& multi ſancti uiri poſt multas
Ione.iiii tribulationes petiere. Paulus quoq; poſt conſumatã agonẽ dixit:cupio diſſolui & eſſe cũ Chri
Thobiæ ſto. ¶ Tertiũ & ultimũ eſt ſtudiũ & diligentia ad quærẽda auxilia externa.ſ.amicoꝝ/ſacerdo
iii. tum/& ſanctoꝝ uiroꝝ:qui in tribulatione ſunt adiutores:ſicut ſctũs ille Iob faciebat dicens:
ad Phi/ miſeremini mei/miſeremini mei:ſaltem uos amici mei:quia manus dñi tetigit me. & hoc eſt
lip.i. figuratũ in Dauid:cui cũ uſq;adeo ſenuiſſet:ut neq; ueſtimẽtis/neq; pellibus/calefieri eius ca
Iob. xix ro poſſet:puellã pulcherrimã uirginẽ adduxerũt Abigail noĩe:per quã Eccl'ia ſignificat̃:& ſic
iii.Re.i. fideliũ cõgregatio:uel ueri eccleſiaſtici & ſacerdotes. iuxta quod dicit Ap'ſus:infirmat̃ aliquis
Iaco.v. ex uobis:inducat præſbyteros Eccleſiæ/& orent ſup eũ. ¶ Poſſent aũt & hæ quattuor noctis
uigiliæ ad ea quattuor referri:circa quæ debet bon⁹ paſtor uigilare/ad extirpanda.ſ.uicia.Ad
informationem moꝝ: ad exhortationẽ pœnitẽtiæ bonorũq; operũ:& ad muniendos ſubditos
contra tentationẽ,quæ ſacri doctores latius ꝓſequũtur: ſup illud' Eccl'iaſtici.xxxviii.cor dabit
ut cõſumet luitionẽ:& uigilia ſua mũdabit fornacẽ.Sed iam de hac uigiliarũ nocturnarũ cuſto
dia pro loci opportunitate diximus ſatis: q̃uis pro rei dignitate parũ. Sed fortaſſis ꝓ legentiũ
iudicio nimis: ¶ Ad tres igitur reliquas conditiones accedamus:quas ex uerbis Euãgeliſtæ in Aliæ tres cõ
his/ad quos uerba Angeli de Chriſti natiuitate facta ſunt/paſtoribus deprehẽdere poſſum⁹. ditiões requi
Cuſtodiebãt igit̃ uigilias noctis & hæc ꝓxime expoſuim⁹.Sequit̃ ſupra gregẽ ſuũ.Quæ tria ſitæ in bono
uerba ſingula ſuũ ſenſum habẽt.ſupra eñ dicit:nõ quẽadmodũ de angelo ſeqt̃:ꝙ ſtetit iuxta paſtore ex
illos ſed ſupra.debet eñ paſtor tanq̃ ſpeculator ſtare ſupra gregẽ.i.eleuat⁹ ſpũ/uita/& doctri Euangelio.
na/ſuper oues ſuas:& ex alto earũ actiones reſpicere/iudicare/& dirigere.Hoc eñ eſt quod p Textus.
Eſa.xxi ꝓphetã dicitur:ſuper ſpeculã dñi ego ſum ſtans totis noctibus.&alius item dicit:ſup cuſtodiã
Abac.ii. meã ſtabo:& figã gradũ ſuper munitionẽ & contẽplabor: ut uideã quid dicat mihi. & ꝓpterea
i.Re.iiii de Hely ſacerdote legit̃:ꝙ dum ſederet.ſ.p ociũ ſup ſellam cõtra uiã ſpectãs.i.ad humanas &
Lu.xii mũdanas uanitates reſpiciẽs/retrorſum cecidit : effractiſq; ceruicibus occubuit.& icciroo dicit
Matt.v. Saluator:ꝙ fidelẽ diſpẽſatorẽ poſuit dñs ſup familiã ſuã.& alibi:ꝙ eſt lucerna ſuper mõtẽ po
Mar.iiii ſita. ¶ Sed & ſupra totũ gregẽ uigilare debet paſtor/nõ ſupra unã ouẽ/ aut alterã/uel gregis
Lu.xi. partẽ aliquã.Ita ut ꝓ una oue perdita/aut errante/ tãtũ ſit ſollicitus:q̃tũ ꝓ toto grege. & ſicut
Lu.xv. Ap'ſus:q dicebat:inſtãtia mea quotidiana ſollicitudo omniũ eccl'iaꝝ. & ipſe idẽ epos/quos cõ
ii.ad Co ſtituerat/ab eis diſcedẽs his uerbis admõebat:aduertite uobis & uniuerſo gregi i quo uos ſpũs
rint.xi. ſctũs poſuit epos:curare eñ debet ut grex unit⁹ i fide/& uĩculo charitatis:Saluatoris exẽplo/
Act.xx. q dicebat: habeo:alias oues q̃ nõ ſunt ex hoc ouili/illas oportet me adducere/& fiet unũ ouile
Io.x. & un⁹ paſtor. ¶ Et icciroo i textu dr̃:ſupra gregẽ ſuũ:q̃a ſup alienũ nõ debet paſtor uigilare:
nõ eñ alienæ uilicatiõis rõnẽ a uilico exegit dñs : ſed ꝓpriæ:nec alieni gregis/ſed ꝓprii.ſicut
Hie.xiii ſcriptũ eſt apud Hiere. ubi eſt grex q datus eſt tibi pec⁹:inclytum ſuũ.& Saluator in ſermone Contra præ
cuius proxime mentionem fecimus dicit:ꝙ oues alienum paſtorem non ſequuntur:ſed fugiũt latos uagan
ab eo quia non cognoſcunt uocẽ eius. Ab hoc igitur præcepto aberrare maxime uidẽtur præ/ tes in curiis
i. ad Co lati:qui relicto grege ſuo curias principũ ſequuntur: aut aliis temporalibus ſiue ſpiritualibus & per ſymo
rin.vii. negociis ſeſe implicant. Eam ſui erroris occaſionem afferentes:ꝙ utiliora reipublice gerant niã ꝓmotos.
Ad eph. & circa maiora uerſentur. Non enim hoc illis ad excuſationem proderit.cum ſcriptum ſit:In
iiii. ea uocatione in qua uocatus es / in eadem permaneas. Multo autem magis officio paſtora
li abutuntur/qui per oſtium non ingrediũtur in ouile:ſed per ſymonicã labem:aut impſſionẽ
laicalẽ ſe intrudũt.hi eñ/ut Saluator/quẽ ſupra retulimus/teſtat̃: nõ paſtores ſunt: ſed fures
& latrones:quia nõ ut paſcant: officium paſtoris occupãt:ſed ut mactẽt/& perdant/tondeant
deuorent/& deglutiant. ¶ Alio etiam modo ſupra gregem alienum uigilat/non ſuper pro/
Mat.vii prium:qui alienorum morum eſt cenſor/non propriorum:qui nõ uidet trabem in oculo ſuo
Lu.vi. ſed feſtucã in alieno,quiq; cũ maxie ægrotet/aliorum morbos curare cõtendit. Hos ex Euan/

gelio a Chriſto ipſo taxatos legimus. Simul & eos qui in alienam meſſem falcem immittũt. Mat. vii
¶ Ex his igitur octo Euangeliſtæ noſtri uerbis par uirtutum numerus in his/ad quos angeli ui Lu. vi.
Octo uirtu/ tes quas ha/ bere debent ueri prælati.
ſio: ideſt lucis diuinæ claritas/ & ea quæ ſequũtur/facta ſunt deprehenditur. & ſuo quæq; or/
dine. Per paſtoris enim nomẽ/ex ipſa officii/& exercitii qualitate: atq; hominum conditione
humilitatem exprimi iam ſatis ex præmiſſis liquet. quam ſane humilitatem cæterarũ omniũ
uirtutum fontem reginã & fundamentum eſſe ex Mariæ cantico in ſuperioribus oſtendimus.
& ob id hoc quoq; loco in arce prima locat͛. Septẽ reliquæ ad tres theologicas/ & quattuor mo
rales haud difficile referri poſſunt. aut ſi magis placet: ſic accipi poteſt: ut prius paſtorum no/
men poſuerit: dehinc per ea/quæ de his dicuntur/quales ueros animorum paſtores eſſe opor
Infideles eẽ nõ dicũtur: nec uiuere.
teat: expreſſerit. ¶ Dum enim dicit: erant: fides exprimitur: per quam in hac regione te/
nebrarum per carnẽ degentes uiuere: & proinde: eſſe recte dicimur: cum abſq; ea nihil ſim/
us. & ob id Petrus: cum iam Chriſtum negaſſet: accuſante eum ſeruo/ꝙ ex diſcipulis eius
eſſet: rectius quæ putaret: compellente eum reatus conſcientia/ reſpondit: homo nõ ſum. eſſe Lu. xxii.
enim uere homo deſiderat: qui eum/per quem/& in quo prius erat/negauerat. qui igitur ſi/
ne fide uiuit: in ſpiritu nihil eſt. & ad nihilũ oĩa eius opera redigũtur. & ſicuti palmes a uite
auulſus areſcit: & uitam non habet: ſic nec a Chriſti fide ſeparatus ſpiritus. qui ex Saluatoris Io. xv.
ſentẽtia in ignẽ mittit͛ & ardet. ſcriptũ eſt enim: ꝙ iuſtus ex fide uiuit: & Chriſtus utraq; uita
eſt: & in ſe credentibus uitã præſtat. dicente Apoſtolo: hæc eſt aũt uita æterna/ ut credatis &c. Ad ro. i.
& alius itẽ dicit: ꝙ in Chriſto mouemur: & ſumus. ¶ In regione aũt illa/in qua ſcilicet ſalus Actuũ
naſcitur/nos habitare charitas facit. hæc enim (ut ꝓpheta dicit) habitare facit unanimes in do xvii.
mo. Quinimo teſte Apl'o: ut Chriſtus ipſe in nobis habitet maneatue/& nos in eo: perfecta Pſalmo
nobis charitas efficit. Propterea cũ in ipſa charitate ſic oĩa poſuiſſet Paulus. ut ſine illa nihil ſe lxvii.
eſſe profiteretur: alio loco dixit: noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt: ſcilicet per charitatem. i. Ioan. i.
¶ Per id aũt ꝙ dicit uigilantes: quid aptius ꝗ̃ ſpes ſignificari poteſt. Per hanc eñ uigilias/ labo Ad Phi
res/ inedias/ & cæteras/ quæ corpus affligunt/ paſſiones patienter toleramus. dicente Apl'o. lip. v.
omnis eñ/qui in agone cõtendit/ ab omnibus ſe abſtinet/& illi quidem/ ut corruptibilem co i. Ad Co
ronã accipiant: nos autem ut incorruptã &c. & alibi dicit͛: ꝓpter te: ideſt ut te fruamur: morti/ rint. ix.
ficamur tota die. & ob id in Canticis legitur: beatus uir qui audit me. ſcilicet per fidem: & uigi Pſalmo
lat ad fores meas quotidie: ſcilicet per ſpem/ & obſeruat poſtes oſtii mei: ſcilicet per chari/ xliii.
tatem. ¶ Ad morales uirtutes aũt ptinẽt: ꝗ̃ ſequũtur. Quod eñ dicit & cuſtodientes uigilias Prouer.
noctis ad perſeuerantiã/& magnanimitatẽ. & proinde ad fortitudinẽ pertinet. qui eñ omni tẽ viii.
pore periculoſiſſimo præſertim/hoſti reſiſtere/cumq; illo dimicare/ paratus eſt: neq; unq̃ illi
in pugna ſubcũbit: nonne fortiſſimus ac ſtrenuiſſim⁹ athleta iudicandus eſt. Iſte quippe eſt for
tis armat⁹: qui cuſtodit atriũ ſuũ. ſ. die ac nocte: & dũ ſic facit in pace ſunt oĩa ꝗ̃ poſſidet: quia Lu. xi.
nullus eũ uexat hoſtis. hinc Ioſue fortis & ſtrenuus æſtimatus dux Hebreoꝝ: quia nocte cõſur
gẽs hoſtes ꝓfugauit. & de forti muliere dicit͛: ꝙ nõ extinguet͛ in nocte lucerna eius. ¶ Quod Ioſue. iii
aũt dicit ſupra: cũ præeminẽtẽ ac præcelſum dignitatis aut officii gradũ (ut oſtẽdim⁹) ſignifi/ & x.
cet: modeſtiã ſeu tẽperãtiã/ſecũ neceſſario trahit. Quos eñ circũſpectiores/ modeſtioreſq; eẽ Prouer.
decet: ꝗ̃ eos/quoꝝ mores/atq; actiones/hoibus ꝓponunt͛ ad exẽplũ: quiq; alioꝝ opa diſcretio xxxi.
nis & modeſtiæ ſale condiũt: reddũtq; ſapida: ad quos illud eſtat Apl'i pceptũ: modeſtia ueſtra Mat. v.
nota ſit oibus hoibus. & qualẽ epiſcopũ eſſe oporteat alio loco ſcribens/inter cætera modeſtũ Ad phi/
dicit/& cõtinẽtẽ eſſe oportere. ¶ Sed & quod de grege ſubiungit͛: nõ qualeſcũq; uita & ſancti lip. iiii.
tate pſpicuos ſignificat: ſed eos qui alioꝝ regimini pſunt: quos prudẽtes maxime eſſe opor/ i. ad thi/
tet. dicẽte Saluatore: quiſputas eſt fidelis ſeruus & prudẽs. quẽ cõſtituit dñs ſup familiã ſuã: nã mo. iii.
& hi ſunt: ad quos Saluator dixit: eſtote prudẽtes ſicut ſerpẽtes. & In his/q. ſ. aliis pſunt/pru/ Ad Ti. i.
dẽtiã quoq; Apl's ad thi. ſcribẽs/cui⁹ ꝓxime meminim⁹/ affirmat eſſe neceſſariã. ꝓpter hoc & Matth.
in Euãgelio legit͛: ꝙ laudauit dñs uilicũ ſuũ ꝙ prudẽter feciſſet. ¶ Per id aũt qđ ſuũ ad extre Mat. x.
mũ poſuit/iuſticia nimirũ exprimit͛: ꝗ̃ ab alienis abſtinere. & ius ſuũ unicuiq; tribuere decet: ſi Lu. xvi.
cut in Pſal. dicit͛: qui cuſtodit ueritatẽ in ſæculũ facit iuſticiã/iniuriã patiẽtib⁹/da eſcam eſuriẽ Pſalmo
tibus. Et hãc iuſticiam exercendã nobis exẽplo oſtendit Saluator: dum dixit: reddite ergo quæ cxlv.
ſunt Ceſaris Ceſari/& ꝗ̃ ſunt dei deo. Hãc aũt uirtutẽ iuſticiæ/paſtorẽ præcipue hẽe oportere Matth.
Paul⁹ quoq; ad Titũ ſcribẽs nos admonet. ¶ Cõſequẽs eſt aũt ut talib⁹ uirtutib⁹ pditos paſto/ xxii.
De ſeptẽ do nis ſpũſſãcti
res/diuinæ grãe dona/ꝗ̃ ſpiritui ſancto tribui ſolẽt/pficiant. Hæc aũt ex ſequentibus Euãgelii & Mat.
uerbis colligi poſſunt: ꝗ̃ Eſaias his uerbis expreſſit: & requieſcet ſup eũ ſpũs dñi. i. grã ſpũſſcti xii.
ſeptiformis. & deinde ꝓcedit/exprimẽdo per ſingula ipſa grãꝝ dona: dũ dicit: ſpũs ſapientiæ Ad Ti. i.
& intellectus/ſpiritus conſilii & fortitudinis/ſpiritus ſcientiæ & pietatis & replebit eum ſpi/ Eſa. xi.
rit⁹ timoris

An dona ſancti ſpūs ſint uirtutes. & i quo differūt a moralibus

ritus timoris domini. ¶Quāuis enim ſine diuina gratia nulla earum/quas præmiſimus/ uir
Io.xv. tutum/haberi poſſit.dicente Chriſto:ſine me nihil poteſtis facere. & Apoſtolo:non q ſumus
ii.ad Co ſufficientes aliquid:ſcilicet boni cogitare ex nobis ſicut ex nobis.& ſeptem quæ nunc enume/
rint.iii. rauimus. ſpirituſſancti dona/uirtutes quoq nūcupari poſſint: cum Apoſtolis Saluator dixiſſe
Lucæ referatur:ego mittam pmiſſum patris mei:uos autem ſedete in ciuitate quoadusq induamini
xxiiii. uirtute ex alto:ſcilicet per infuſionē ſpūſſancti: alio tamen modo primæ præſertim morales
q̄ hæ poſteriores/a deo nobis tribuūtur.primæ quidem naturali intellectu/& ratione/quibus
nos deus per creationem donauit/acquiri poſſunt. de quibus in ſapientia legitur:deus creauit
in terra hoiem:& ſcd̃m ſe ueſtiuit illum uirtute: quæ tamen ad æternam uitam promerendā/
etiam congruo per ſe nequaquā ſufficerēt/niſi pro amplioris gr̃æ diuinæ infuſionē roborarē
Eccliaſti tur/informarētur/& augerētur. pter quod dicebat Eſaias:quaſi pannis meſtruate omnes iu
ci.xvii. ſticiæ noſtræ:ſcilicet humana tm̃ uirtute conſtantes:& Dauid:in deo faciemus uirtutē.& Apo
Eſaiæ ſtolus:non ex operibus iuſticiæ quæ fecimus nos: ſed ſcd̃m ſuam miſericordiam ſaluos nos fe
.lxiiii. cit:& quæ ſequūtur.& alibi:in quo & laboro certando: ſcd̃m operationem eius: quā operatur
ps.cvii. in me uirtutem.hoc igitur conſiderans ppheta/uirtutem quā per creationē operatus erat in
Ad ti.iii nobis/cōfirmari poſtulabat per gratiam dicens: cōfirma hoc deus:quod operatus es in nobis:
Ad Co/ & alibi:ſpiritu principali cōfirma me. Inde poſt baptiſmi ſacramentum:in quo uirtutem acci/
lo.i. pimus/cum peccato℞ remiſſione:Apoſtolorum imitati ueſtigia maiores noſtri/confirmatio/
ps.lxvii nem quoq per manus prælato℞ impoſitionē ſubſequi decreuerunt. per quā prior uirtus in/
Pſal.l. fuſione amplioris gratiæ roborat̃.non igitur fortitudo/ſi pro morali:uel ut noſtri uocant/car
dinali accipiat̃:ea eſt omnino:quam in hac parte donum ſpirituſſancti dicimus.Similiter neq
ſcientia aut ſapientia/uel conſilium idem eſt q prudentia:q̄uis etiam prudentiam fide radica/
tam accipiamus.quæ enim humano errore falſo inſcribitur: ab omni uera uirtute eſt aliena.
Propterea dicebat Saluator:a prudetib⁹ & ſapientib⁹ abſcondiſſe deum diuina conſilia.de hac
Mat.x. etiam dicit Apoſtolus:q ſapientia huius ſæculi ſtulticia eſt apud deum:quā tamen aliquid ha/
i.ad Co bere uirtutis ex electione uoluntaria operationis/quæ ſui natura tendit ad uirtutem nemo ne
rint.iii. gabit.Quis enim inficiari poſſet:eos qui naturali pietate in cæteros charitatis exercent opera
aut qui iudicio naturali fragilitatem humanæ conditionis agnoſcentes/abiectis caducis fortu
næ bonis:& carnis illecebris caſtigatis:philoſophiæ totos ſeſe dederūt/atq ab omnibus flagi/
tiis abhorrentes uitam innocentem/mūdamq egerunt:uirtutis opera nō feciſſe. Verum(ut
prædiximus) hæc quæ ex naturali uirtute libero agunt̃ arbitrio niſi ſpirituſſancti gratia fo/
Iacobi ii ueantur: nullā habent uirtutis formam. cumq uitaliq ſpiritu careāt mortua exiſtimātur.ſi/
cut enim fides ſine operibus mortua eſſe dicit̃:ita & ſine fide opera.Hæc enim omniū operum
i.ad Co quæ ad ſalutē æternā ſpectāt/radix eſt & fundamentū:ut Ap̃lus ad Corinthios ſcribēs teſtat̃.
rin.iii. & alibi dicit:ſine fide impoſſibile eſt placere deo:Sed & charitate opus eſt: ut accepta deo ſint
Ad He/ opera:qua quidem ad finē dirigūtur rectū & meritoriū:ſcilicet ad deū. Iccirco Ap̃lus multa in
bre.ii. hanc ſniam ſcribens/ſine illa tandē ſe nihil eſſe dixit.Qui em̃ ea /q̄ prædiximus/ ad humanā
i.ad Co gloriā faciūt:mercedē ſuā Chriſti teſtimonio receperūt. Quicunq igit̃ abſq fide ſcd̃m uirtu
rint.iii. tem ſūt opari: hi pfecto nec quicq̄ laborauerūt.dicente ppheta:niſi dn̄s ædificauerit domum:
Mat. vi. in uanū laborauerūt qui ædificāt eā.q̄uis em̃ bona fecerint:bene tn̄ feciſſe dici nō poſſunt. hæc
Pſalmo quippe ſpeciē ſeu apparētiā quidē habent uirtutis & ſapiētiæ: re aūt uera uana ſunt atq ſuper
cxxvi. ſtitioſa ſicut dicit Ap̃lus:ſcd̃m præcepta & doctrinas hominū: quæ ſunt rōnem quidē habētia
Ad Co/ ſapiētiæ in ſupſtitione & humilitate. Scit em̃ deus/qui eſt ſcrutator cordiū/ eo℞ finē humanā
lo.ii. eſſe gloriā.dicente propheta: dn̄s ſcit cogitationes hoim:qm̄ uariæ ſunt. Quo℞ ſane uerbo℞:
ps.xciii. ſenſum Ap̃lus ad Corin.ſcribēs abunde interpretatus eo℞ nobis pſpicuū reddidit ſenſum. Ba
i.ad Co. ruch quoq de his multa copioſe eruditeq ſcribens:cū eo℞ prudentiā/q̄ ex carne eſt/ dānaſſet
i.& iii. ſubiūxit:exterminati ſunt & ad inferos deſcēderūt. Dehinc cauſam reddit dicēs:quia uiā diſci
Baruch plinæ ignorauerūt:neq intellexerūt ſemitas eius.& Ap̃lus dicit:euanuerūt in cogitationib⁹ ſuis
iii. & obſcuratū eſt incipiēs cor eo℞:dicentes em̃ ſe eſſe ſapientes/ſtulti facti ſunt. bonū itaq for
Ad ro.i. maliter abſq hac dei gr̃a opari nullus unq̄ potuit: tāetſi boni materiā plærīq habuerint: atq
exercuerint. ¶Hic aūt formā ſeu animā/ſpiritūue uitalē/deus ipſe primū nr̃is inſerit animis
quo/ad ſuā ipſius gloriā & noſtrā ſalutē opandū noſtrā incitat uolūtatē. hanc ubi in nobis men
ad ephe tem hoc pacto excitauit:ne ea bene agendi uoluntas inanis ſit:utq opere impleat:quod diui/
ſeos.iii. no inſtinctu mente concepit:aliam inſuper gratiæ amplioris/quæ uoluntati cooperetur/ effi/
Ad Co/ catiam tribuit.de qua dicit Ap̃lus:det uobis ſcd̃m diuicias gloriæ ſuæ uirtutē corroborari per
lo.i. ſpiritū eius in interiori homine.& alibi:in omni ope bono fructificātes: & creſcētes in ſciētia

An uirt⁹ moralis ſit a deo uel a nobis.

dei/ In omni uirtute cõfortati ſcd̃m potentiam Claritatis eius &c. & ſapientia dicit: in me oĩs Eccliaſti
ſpes uitæ & uirtutis. Ex his quoq; gratiæ muneribus alterũ ut homo benefacere uelit efficit: ci. xxiiii
alterũ ut poſſit. Inde uero ubi in hac benefaciendi uoluntate cõfirmatus eſt animus: ſiue in mẽ
te ſola: ſiue in interiori operatione conſiſtat opus: uirtus formatur. quæ cũ a deo (ut diximus)
& initiũ/ & progreſſum/ & cõſumationẽ accipiat: illi iure optimo tribuiť: ab eoq; præcipue de
nominãda eſt: quaſi a fonte: quæ tñ operãti quoq; aliqua ratione aſcribi põt: quatenus ſcilicet
uolũtate ppria ex arbitrii libertate diuinæ gratiæ conſentit. trahiq; ſe non inuita permittit: &
miniſteriũ quoq; ſenſuum tam corporaliũ q̃ ſpiritualiũ ſubminiſtrat: unde hãc uirtutẽ ad deũ
uelut eius authorẽ/ conſeruatorem/ & cognitorẽ ſacra nõnũq̃ refert ſcriptura. nõnũq̃ homini
uelut cooperatori tribuit. In Pſal. quippe dicitur: dñs uirtutem populo ſuo dabit. & rurſus: in Pſalmo
deo faciem⁹ uirtutẽ. & alibi frequẽtiſſime. & Paulus nõ eñ inquit dedit nobis dñs ſpiritum ti/ xxviii.
moris: ſed ueritatis & dilectionis & ſobrietatis. Et Petrus: ſi quis miniſtrat tanq̃ ex uirtute quã Pſal. lix
adminiſtrat deus. & Sapientia dicit: qm̃ data eſt nobis poteſtas a deo & uirtus ab altiſſimo. Rur & Pſal.
ſus aũt homini uirtus tribuitur: cum dicit ppheta: nõ te extollas in cogitatione animæ tuæ/ ne cxvii.
forte elidatur uirtus tua per ſtulticiam. & rurſus: hoĩes magni uirtute & Sapiẽtia ſua præditi. i. Pe. iiii
¶ Has autem uirtutes heroicas ſcilicet quæ & cardinales dicũtur/ in nobis diuina/ ut iam ſæpe Sap. vi.

Gratia præ/ ueniens ſeu trahẽs & gratia ſubſeqñs ſiue corroborãs ſũt eadẽ ſpecie.

diximus/ gratia radicatas eadem cõſequenter ampliori illuſtrat luminis claritate. neq; eñ alia Eccliaſti
eſt hæc ab illa gr̃æ ſubſtãtia/ ſed uelut eadẽ lux in corpore aliquo plus/ in alio minus ſplẽdet: ci. vi.
aut in uno atq; eodẽ nũc clarior cerniť nũc min⁹ clara. Ita diuina gr̃a ſine qua nulla eſſe in no Eccliaſti
bis lux põt/ poſteaq̃ his uirtutũ luminibus uelut lucernis/ aut igniculis quibuſdam nos illumi ci. xliiii.
nauit: faculã ardẽtiſſimã ſupaddit. q̃ illas in nobis facit teſtatiores: atq; illuſtriores. Ita ut qui
fortis erat per uirtutem a deo tributam: nunc per uberius donum ſpũſſancti ſit fortiſſimus. Si
militer & qui prudens erat/ & iuſtus/ & temperatus/ prudentiſſimus/ iuſtiſſimus/ & tẽperatiſſi
mus efficiať: ſicuti & Apoſtoli poſt extremã ſpiritusſancti receptionẽ/ & poſt diuini uerbi cõ/
ceptũ Maria. ¶ Quæ ſane oĩa iccirco a nobis ſunt explanata: ne quiſcũ hinc atq; inde forti
tudinem atq; ſapientiam ſiue prudentiam nominari audierit: confuſa hæc in ſacris litteris ar/

Tria gratia/ rum genera tribus trini/ tatis pſonis tribuuntur.

bitretur eſſe nomina. ¶ Et licet omnia hæc a tota trinitate/ cuius opera indiuidua eſſe cõſtat/
procedant. Prima tamen qua ad deum trahimur/ gratia patri præcipue tribuiť. dicente filio
nemo poteſt uenire ad me niſi pater meus traxerit eum. hac certe ratione: quia potentia/ quæ Mat. xix
ipſius patris eſt ppria/ in peccatore iuſtificando opus eſt non mediocri. propterea cum dixiſſet & Lucæ
Chriſtus: facilius camellum per foramen acus intrare poſſe: q̃ diuitem regnũ cœlorũ: & diſci/ xviii.
puli turbati interrogaſſent: quis ergo poterit ſaluus eſſe: reſpondit/ apud homines impoſſibi/
le eſt: ſed apud deum omnia poſſibilia ſunt. Item & ex eo/ quia illa eſt in hoĩe initium luminis
a quo reliquæ duæ pcedunt: ſicut in trinitate perſona patris. Secunda uero gratia/ per quã con
uerſi opera iam uirtutis nomen accipiunt/ ad filium haud ĩmerito refertur/ cui per idiomatũ i. ad Co
cõmunicationẽ ſapientia tribuitur: ex qua uirtus oĩs abſq; cõtrouerſia pcedit. Propterea Pau rinth. i.
lus eam uocat dei uirtutem & ſapientiam. Ad has autem uirtutes acquirendas ex his/ quæ præ
miſimus/ conſtat dei cognitionem eſſe neceſſariam. Iccirco dicebat filius: nemo nouit patrem
niſi filius. & cui uoluerit filius reuelare. pfectionem uirtutũ/ quæ in fornace charitatis diuinæ Lucæ. x.
per flãmam excellẽtiſſimæ gratiæ cõflatur/ ſpirituiſancto/ ut tribuamus/ ratio omnis ſuadet:
qui & inflãmat/ & illuminat fideliũ corda gratia uberiore. de qua diciť: illuminans tu mirabili
ter a montibus excelſis: & in die penthecoſtes uiſibilis in igneis linguis eius forma per ſpeciẽ Pſalmo
demõſtrauit. & hi illi tres ſunt ſpiritus diuini: quos in Pſalmo. l. ppheta cõmemorauit dicens lxxv.
primo: ſpiritũ rectum innoua in uiſceribus meis. Deinde: & ſpiritũſanctũ tuũ ne auferas a me. Actu. ii.
Poſtremo: & ſpũ principali cõfirma me. Hi quoq; illi ſunt tres ignes: quos in ſe hr̃e quattuor
aĩalia Ezechias teſtať. Primus ſcilicet carbonũ ardentiũ. Secundus lampadarum lucentiũ: &
fulguris coruſcantis tertius. Per primũ quidẽ ardorẽ lumẽ cõtritionis accipimus. p ſecũdũ uir Exo. i.
tuoſæ opatiõis. p tertiũ coruſcationẽ pfectæ gr̃æ. Prim⁹ hoꝝ ad incipiẽtes ptinet. Secũdus ad
pficientes. & tertius ad perfectos. Huius rei gratia ad noſtrã ſalutẽ primo cathecíſmus. ſecũdo

De ſeptẽ donis ſpũſſan/ cti iterum ex hoc Euangelio.

baptiſmus. & tertio cõfirmatio ab Eccleſia ſunt inſtituta. Quib⁹ explicitis ad horũ ſanctiſpũs
donoꝝ enumerationẽ ex Euãgeliſtæ nr̃i uerbis deſcẽdam⁹: ſummatimq; ſingula pcurram⁹.
¶ Ecce inquit Angelus domini ſtetit iuxta illos. per hoc donũ intellectus deſignatur. Angelus
enim intelligentia eſt ſimplex & ſpiritualis a deo ad miniſterium ſuum creata. Vnde & de his

Textus.

in Pſal. dicitur: qui fecit cœlos: ideſt angelos & cœleſtes ciues in intellectu. ¶ Sequitur: & cla Pſalmo
ritas dei circumfulſit illos: ecce Sapientia. quæ ſane aliunde nihil eſt: q̃ lumen ſeu claritas dei/ cxxxiii.
animæ noſtræ infuſa. per quam ad diuinarum atq; humarum rerum peruenimus cognitionẽ. Ecc. viii

De qua

Ecc.viii. De qua per Prophetam dicitur: Sapientia hominis lucet in uultu eius. & alibi: Sapientia eius
Ecc. li. luxit aĩa mea & ignorãtias meas illumĩauit. de hac etiã in pſal. dr̃: Quoniã tu illuminãs lucer
ps. xvii. nã meã dñe. Illumina tenebras meas. Alibi quoq; legitur. Diligite lumẽ ſapientiæ: omnes qui
Sap. vi. præeſtis populis. & iterum: Inuocaui & datus eſt mihi ſpũs ſapientiæ. & infra poſui pro luce
&.vii. habere illam: qm̃ inueſtigabile eſt lumẽ eius. ¶ Sequitur tertiũ donũ. ſ. timoris dum dr̃. Et ti
muerunt timore magno. Hic aũt eſt ille ſanct⁹ timor: qui/ uti ſæpe in ſupiorib⁹ dictũ eſt/ a dei Textus.
offenſa & oĩ reatu nos deterret. ¶ Ad illum uero/ qui inanis eſt & carnalis/ pellendum/ forti
tudine opus eſt/ qui ad ſiniſtra atq; aduerſa queq; ferẽda nos animat. & hæc in ſequẽtibus uer
Mat.x. bis exprimitur du ſeqtur i tex. Et dixit illis angelus: Nolite timere: ſicut & alibi Saluator: No Textus.
lite timere eos qui occidũt corpus &c. ¶ Seqtur: Ecce annũcio uobis gaudiũ magnum quod Textus.
erit oĩ populo: qa natus eſt nobis hodie Saluator &c. In qbus pietatis donum apte exprimit̃.
Siue enim pietatẽ ad diuinũ cultum/ religionẽq; referamus/ quã græci theoſebiam appellant/
ſiue ad naturalẽ cõpaſſionem: aut ad ea/ quæ opa miſericordiæ nũcupamus/ hoc/ qđ paſtorib⁹
angelus nũciauit ſacrm̃/ non modo hæc oĩa cõplectitur: ſed excellentiſſimũ exprimit pietatis
i.ad thi/ actũ. de quo Apl's dicit: Et manifeſte magnũ eſt pietatis ſacrm̃: qđ manifeſtatum eſt in carne/
mo.iii. & iuſtificatum eſt in ſpũ/ & apparuit Angelis: & pdicatum eſt gẽtibus: & creditũ eſt in mundo:
& aſſumptũ eſt in gloria. Chriſtus enim ad hoc natus eſt: & ad hoc uenit in mũdum: ut uerita/
Io.i. tem religionis errãtibus hoĩbus oſtenderet/ per quã filii dei fierent/ ut Ioãnes teſtatur. & Chri
Io.xviii ſtus ipſe de ſe ꝯfitetur: dicens/ Ego ad hoc ueni in mũdum: ut teſtimoniũ perhibeã ueritati. &
Io.iii. alibi: Sic deus dilexit mũdum: ut filium ſuũ unigenitum daret: ut oĩs/ qui credit in eũ/ non pe/
reat: ſed habeat uitã æternam. Hoc aũt dum fecit dei filius: ſeq; adeo humiliauit: ut carnem no
ſtrã mortalẽ aſſumeret: atq; in ea omne gen⁹ miſeriæ & doloris ac poſtremo acerbiſſimã mor
tem pro noſtra ſalute pferret. nõne inauditũ pietatis opus ergã nos exercuit. ipſe quoq; pieta/
Matt.v. tis opa in proximos exercere nos ſũmopere docuit: q non ſolũ amicos diligendos eſſe uoluit:
Luc.vi. ſed etiã inimicos. & in ſumma oĩa ſua pcepta ad pietatis opa nos impellere uidẽtur. q (ut in ſu
Matthe. perioribꝰ ſæpe diximus) in extremo iudicio eorum potiſſimũ rationem habiturum ſe pdixit.
xxv. ¶ Per id aũt/ qđ in tex. ſequitur/ & hoc uobis ſignum: inuenietis infantẽ pannis inuolutum: &
quæ ſequũtur: Spũs conſilii cõgrue intelligi põt: tum ex eo ꝙ puer demõſtratur recens nat⁹. q Textus.
Exo.ix. Propheta teſte: uocat̃ admirabilis cõſiliarius: tum ꝙ per qlitates ab Angelo expſſas/ ea quæ ad
ſalutem cõparandã cõſilii ſunt/ nõ præcepti/ exprimũtur. dũ dicit: Inuenietis infantẽ pãnis in/
uolutum: & poſitũ in pſepio. per q̃ (ut pdiximus) ſumma humilitas/ & extrema pauptas aper
Mat.xix te demõſtratur. Talẽ aũt eum eſſe oportet: q Chriſtũ ſequi: & crucem poſt eum portare/ decre
uit/ ut ipſemet & uerbo docuit: & exẽplo: cum dixit: Si uis eſſe pfectus: uade & uẽde oĩa quæ ha
i.ad cor. bes: & da paupibus. & ſequere me. Hmõi enim pfectionis opera conſilii eſſe nõ præcepti: docet
vii. Apl's dicens: De uirginibus pceptũ domini nõ habeo/ cõſilium aũt do. Rurſus cõſiliũ maturã
Ec.xxx/ in reb⁹ decernendis examinationem ſignificat/ ita ut ne qd temere fiat. Iuxta qđ in Sapientia
ii.&.xx/ legitur: Fili ſine cõſilio nihil facias: & poſt factũ non pœnitebis. Et rurſus: ante oẽm actum cõ/
xvii. ſilium ſtabile. Huic aũt pcipitatio penitus eſt cõtraria/ dicẽte Propheta ex pſona dei aduerſus
Eſa xix. impiũ: Et conſilium eius pcipitabo. Ne igit̃ paſtores pcipitãter atq; incaute credidiſſe uideren
Iob.xxii tur: neu natiuitate Saluatoris nũciata de pſona manerẽt ambigui: ſignum eis cognoſcẽdi illis
dedit. ¶ Poſtremo id/ qđ in tex. ſeqtur/ Et facta eſt cũ Angelo multitudo cœleſtis exercitus
cantãtium &c. põt ad ſciẽ grãm aperte accõmodari: que in cognitione reꝝ oĩum: ſed pcipue di Textus
uinarum cõſiſtit. In libro enim Iob legit̃: Nunqd deo cõparari põt homo, etiã cum pfecte fue
rit ſciẽ per quã ſcilicet oĩa diuina atq; humana intelligat. Hæc aũt ſcientia a qbus hauriri abũ/
Matth. dantius põt: q̃ a multitudine Angeloꝝ/ quos cõſtat oĩ gratia & ſapientia eſſe illuminatos. pro
xxiiii.& pter qđ cum Saluator dixiſſet: De die aũt illa nemo ſcit: ſubdidit: Neq; angeli eius: qui ſupple
Marci etiã hoĩbus abſcõdita ſciunt. Inde de Chriſto dicitur: Minuiſti eũ paulo minus ab angelis. ſ. in
xiii. natura humana & paſſibili: quæ angelis æquari non põt. Per angelos quoq; (ut ſæpe diximus)
ps.viii. plati ſignificãtur/ in qbus ſcientia maxime eſt neceſſaria. De his enim dr̃: Labia ſacerdotũ cu/
Mala.ii. ſtodiunt ſciam: & legem reqrẽt ex ore eius. Quæ ſane doctrina haberi tãto maior põt: quanto
Eccle. in ea diſſeminãda/ in unã atq; eandẽ doctrinã conſentiens/ doctoꝝ eruditiſſimoꝝ maior eſt nu
ultimo. merus. dicente ſapiẽtia: Verba ſapientum ſicut ſtimuli/ & q̃ſi claui in altum defixi: quæ per ma
Hie.iii. giſtroꝝ conſilium data ſunt a paſtore uno. Et iccirco ad populũ electũ ex ore dei dicebat Pro/
Ecc.vi. pheta: Dabo uobis paſtores iuxta cor meũ/ & paſcent uos ſcia & doctrina. & in Sapiẽtia legit̃:
In multitudine pſbyteroꝝ prudentũ ſta. & ſapientiæ illorum ex corde cõiungere: ut oẽm nar
rationẽ dei poſſis audire. ¶ Sed & illud/ qđ angelos ſimul cõuenientes cecinisse refert Lucas

Textus. oēm ſciam cōplectitur. quā fideles hēre debent: ut uitā æternā conſequātur: dū dicit: Gloria in
altiſſimis deo: & in terra pax hoīb⁹ bonæ uolūtatis. Hæc eñ duo ꝑcepta cōtinēt. e/qb⁹ uniuerſa
lex pēdet & ꝓphetæ: ut deū. ſ. colēdo/laudādo/& glificādo/toto corde diligam⁹. & pacē aiæ. ſ.
& corpi/cūctis hoīb⁹ cupiēdo ea/q̄ ad illā cōſequendā ptinēt/ ꝓ uirib⁹ & faciam⁹: & ꝓcurem⁹. Matth.
Hoc eñ/ ingt ſaluator/ fac. & uiues. uā & his duob⁹ ꝑceptis charitatis diſciplina oīs cōcluditur. xxii.
quā Paulus legis plenitudinē eſſe teſtat̄. & alibi dicit: q̄ ad oia ualet. q aūt ab hac Chriſti doctri Luce. x.
na recedētes uanis ſe īuolnūt humanaꝝ ſciaꝝ enigmatib⁹/ ignorantes ſunt: nihilq̄ ſciētes: ſi/ Ad ro.
cut Apl̄s ad Thimo. ſcribēs in hæc uerba teſtat̄. ſi qs alr̄ docet. & nō acq̄eſcit ſanis ſermonib⁹ xiii.
dñi nr̄i Ieſu Chriſti: & ei/q̄ ſcd̄m pietatē eſt/ doctrinæ: ſupbus eſt: & nihil ſciēs: ſed lāguēs cir i. ad thi.
ca q̄ōnes/& pugnas uerboꝝ & q̄ ſequunt̄. De his quoq̄ & alio loco ſic dicit: Erit. n. tp̄s: cū ſanā iiii.
doctrinā nō recipiēt: ſed ad ſua deſideria coaceruabūt ſibi magiſtros pruriētes aurib⁹: & a ue/ i. ad thi.
ritate qdē auditū auertēt. Ad fabulas aūt cōuertētur. ⁋ His igit̄ ad ſpūalē Euāgelii ītelligen vi.
Explanatio litteræ. tiā ſatis ſupraq̄ ꝑmiſſis/ad ipſoꝝ uerboꝝ explanationē deuenianr⁹. Ait eñ ī primis: Et ange/
Textus. lus dñi ſtetit iuxta illos. Pōderandū eſt enim ꝑmo loco q̄ dicit: ſtetit. nō ſedit/uel appuit. ſicu/
Stare quid importat. ti in aliis ſcripturæ locis īuenit̄. Stare eñ actū exprimit ad aliqd expediēti⁹ explicatiuſq̄ operā
dū cōgruentē. Sic eni & illud accipit̄: qd̄ in Apocalipſi legit̄: ſtetit angelus ante altare hn̄s tur Apoca.
ribulū aureū &c. Eodēq̄ ſenſu accipit̄: qd̄ in pſal. legit̄: Et ſtetit Phinéas: & placauit. Et in Eze viii.
chiele. Sta ſup pedes tuos. & in Euāgelio dū Chriſt⁹/ ꝑdicādo / docēdo / aut aliqd egregiū & ex ps. cv.
cellens faciēdo ſuā uirtutē oñdebat: frequenter ſtetiſſe legit̄. Si igitur p angelū diuinā īſpira/ Ezech. ii
tionē: & p paſtores: bonos ſctōſq̄ ꝑlatos accipiam⁹: ſtare iſtud nihil aliud eſt: q̄ paratū eſſe deū
oi tp̄e ad mētes eoꝝ illuſtrādas: quos nouit in charitate miniſteriū ſuū fidelr̄ adiplere. nā & ip̄e
p os Apl̄i dicit: Ego ſto ad hoſtiū & pulſo. hoc quoq̄ mō ſtetit Ieſus in medio diſcipulorum. Apoca.
Si uero p Angelū ꝑlatū ītelligi uolum⁹. & p paſtores īferioris gradus fideles: ſtādum eſſe ꝑlati xii.
admonent̄. i. ꝑſiſtendū in officii exercitio. hoc eſt in uita/ doctrina/ & opatiōe uirtuoſa/ nō aūt Io. xx.
ꝑtrāſeundū/ & remiſſi⁹ laborādū. iuxta qd̄ p Apl̄m dr̄: Vigilate & ſtate: quēadmodū & alio lo/
co a nobis eſt in ſupiorib⁹ demōſtratū. ⁋ Sed nec a lōge ſtare ſatis ē: ſicuti & Petrus in fide ua i. ad cor.
cillās ſeq̄batur a lōge Saluatorē. Veꝝ iuxta eos ſtandū & manēdū: quoꝝ ipſi curā ſuſceperūt. xvi.
Propterea de his q̄rula uoce dicebat ꝓpheta: Et q iuxta me erāt: de longe ſteterūt. Similr̄ & dei
īſpirationē ſeu grām de lōginquo hēre nō ſufficit. Nā & p multiplicis grāæ bñficia malos & re/ Pſalmo
Quō dr̄ eſſe probos reſpicit: ſed de lōge ſicut in pſal. dr̄: Dn̄s alta de lōge cognoſcit. & Sapia dicit: q̄ longe xxxvii.
lōge uel ꝓpe eſt domin⁹ ab ipiis. qd̄ plene ītelligens idē ipſe ꝓpheta & metuēs orabat dicens: ne lōge facias Pſalmo
miſeratiōes tuas a me. Et patiētiſſim⁹ Iob dicebat: libera me domine. & pone me iuxta te: & cu cxxxvii.
iuſuis man⁹ pugnet cōtra me. Cū enim deū aut ei⁹ miniſtrū ꝓpe uel iuxta quēpiā eſſe ſcriptura prouer.
cōmemorat: nō loci ſed grāæ ꝓximitatē exprimit. neq̄ enim loco diſcerni diuina ꝑſentia diſtin/ xv.
guiuc pōt: quē nullus capit locus. nec angelus loco/ cū nullū occupet/ cōtineri. Iccirco dicebat Pſalmo
Apl̄s: domin⁹ ꝓpe eſt. nihil ſolliciti ſitis. Eodē ēt mō duo illi uiri iuxta diſcipulos in ueſtib⁹ al/ xxxix.
bis aſtitiſſe referūtur: ut de ſcd̄o Chriſti tum aſcendētis aduētu eos cōmonefacerēt. ⁋ Hanc Iob. xvii
aūt angeli uiſionē comitata eſt lux diuina: ſicuti dormiente Petro cū Angelus nocte ad eū libe Ad phi.
rādū uenit: lux refulſit in habitaculo carceris. & cū dn̄s Saulo ꝑſequēti ꝓpe Damaſcū appuit: iiii.
lux quoq̄ ſic illū circūfulſit: ut præ claritate nimia uiſum amiſerit. Similr̄ & angeli/q ſanctis Act. i.
mulierib⁹ dominū in ſepulchro q̄rētib⁹ apparuit/aſpectū fulguris iſtar fuiſſe euāgelica teſtat̄. Act. xii.
Queſtio ad litteram. In q̄re ſane q̄ſtio fortaſſis nō ocioſa pulſat aium. Cur. n. cū Gabriele dū ad Mariā eſt īgreſſus: Act. ix.
nullū/refulſiſſe lumen ſcriptura cōmemorat: Paulū uero Chriſtū actu ꝑſequētem ea claritas/ xxii. &
quēadmodū & hic/ Paſtores/ circūfulſiſſe refert̄. Cur inſup Petro/ quē paſtoꝝ ꝑncipē Chriſt⁹ xxix.
cōſtituit/ lumen dūtaxat refulſiſſe legim⁹: Paulū aūt adhuc ꝑſequentē circūfulſiſſe. pias uero Matth.
mulieres neq̄ circūfulſiſſe claritatē: neq̄ illuminaſſe/ In his ſane/ tā & ſi aliæ ab peritioribus/ xxviii.
atq̄ in ſacris lr̄is exercitatis meliores atq̄ accommodatiores rōnes fortaſſis occurrere poſſint.
Quod tamē nobis ſpūs ſuggerit: ſincera fide proferem⁹. Maria ſiquidē cū eſſet grā plena in/
terius: & cū ea dominus ſpāli quodā & ampliori modo/ q̄ cū cæteris iuſtis ſemper maneret: ex/
teriori nequaq̄ indigebat lumine. Sicuti in Apocalipſi de ſanctis/ q diuina gloria fruūtur/ legi Apoca.
tur. Et ciuitas nō eget ſole/ neq̄ luna ut luceat in ea. nā & claritas dei illuminabit eā. & lucerna xxi
eius eſt agnus. ⁋ Petrus uero in carcere dormiens inter duos milites uinctus cathenis duab⁹:
De triplici mō quo illu/ & habēs quattuor q̄terniones militū. trib⁹ per/ quas exeundū illi erat/ portis aſſidētes: peccato
minatur peccator. rem morali ſenſu repreſentat. quē eccleſiæ ſuffragiis prouocatus de⁹ a peccatoꝝ tenebris ad
poenitentiæ & grāæ lumen eduxit. Propterea nō ſtatim lumine diuinæ gratiæ circūuallari po/
tuit. Nam neq̄ angelū agnoſcebat: neq̄ ſe liberatum iri credebat: ſed exiſtimabat ſe per ſom
num deluſum

num deluſum.Lux ergo gratiæ præuenientis illi intra carcerẽ diaboli incluſo dũtaxat illuxit:
qua & ſe ligatum eſſe : & diuino munere/ſi uelit/ſolui poſſe uidere potuit. Neq; enim ange/
lus illi cathenas amputaſſe legiť:neq; caligas pœnitentiæ calciaſſe: aut ueſtimentum bonorũ
operum circũdediſſe:ſed & cathenas cõfeſtim lumine uiſo diuina ope cecidiſſe.ſicuti per Pro/
ps.xxxi. phetã dicitur:Dixi confitebor iniuſticiam meam.& tu remiſiſti impietatẽ.Et ad angeli hoc eſt
Io.xi. ꝑlati/uel confeſſoris admonitionẽ cætera poſtmodũ feciſſe.Nã & Saluator ipſe cũ q̃triduanum
Mat.xv. Lazarũ uerbo ſuſcitaſſet/atq; a monumẽto erexiſſet/ſoluẽdũ aplis remiſit. Et cum panes cha
& Marci ritatis & amoris/utpote ex multis granis cõfractis & coagulatis fiant/ & piſces timoris/qa in
viii. aqua latẽtes ad oĩa timent/benedixiſſet:& fregiſſet : illos non ipſe diſtribuit:ſed aplis tradidit
diſtribuendos. ¶Paulus quoq; tãetſi de cælo lux eũ circũfulſit exterius:nõ tamen illi lucem
corpalem dedit:ſed abſtulit:qa uſq; ad baptiſmũ cæc⁹ mãſit.ipſaq; lux/quam loquẽtis ſplẽdor
emittebat:ut intra mẽtis interiora penetraret:terrenoꝝ aſpectũ ãputauit.donec fidei ſacro ſu
ſcepto ſpũali cibo refocillat⁹ cadẽtib⁹ tpaliũ ſollicitudinũ ſquamis caſtiorib⁹:oculis & terrena
deſpicere poſſet:& interiorem luminis claritatem cæteris demõſtrare.Pias autẽ mulieres:tam
etſi charitatis operib⁹intentas/parũ tamẽ in fide cõſtantes/decuit angelũ oculis refulgentẽ:&
niuea ueſte albicantẽ uidere.qui & ſplendorem fidei reſtitueret/& mundiciam candoreq; uitæ
cuſtodiẽdum ſignificaret.Ob idq; Saulus circũfulſa luce plus cæteris indigebat:ꝙ undequaq;
tenebrarum cæcitate obcæcatus erat: quippe qui nõ ſolũ Chriſtum blaſphemabat:ſed & eius
ſectatores omni ſtudio proſequebatur.In eo igitur& fides/& ſpes/& charitas/&ꝓinde ſalutis
lumen omne erat extinctũ.Propterea maiore lucis ui/ atq; impetu/ad illũ a tam ꝑdita uita re
uocandũ opus erat.Ob idq; ad terrã cecidiſſe:& uiſum ꝑdidiſſe:& ad cibũ ſumẽdũ naturali uir
tute caruiſſe/triduo legiť.Per hũc(ni fallor)obſtinat⁹ peccator/quẽ ad pœnitẽtiã diuina miſe
ratio reuocat/nobis repreſentatur.Et icciroo nõ in nocte:ſed in die ambulãs deꝓhẽſus legiť.ꝙ
id gen⁹humanũ/ut in ſupiorib⁹oſtendim⁹/ lucẽ uertũt in tenebras. palãq; de ſua malicia glo/
riãtes/ſeſe impios operib⁹peſſimis palã ꝓfiteri nõ uerentur.Prius enim q̃ uiſum recipet.i.ueri
tatis lumen agnoſceret:& anteq̃ baptiſmo ſcilicet abolitiõis culpæ/per cõfeſſionẽ ablueref.&
prius deniq; q̃ cibũ æternæ uitæ ſumeret:triduũ hoc in tenebris & amaritudine illum ſuſtine/
re oportebat. ¶Qui enim in peccatis inſenuerũt:hos pri⁹ q̃ ad uiam ueritatis reuertanť:& ſi
a deo per gr̃am tracti fuerunt/tres dies in amaritudine animæ trãſigere oportet:quorũ ꝓmus
eſt cognitio peccati cum deteſtatione.ſecundus eſt timor pœnæ cũ trepidatiõe. tertius ſpes ue
niæ cũ humilitate.His enim trãſactis ad eos uenit Ananias ſcilicet ſacerdos:qui manus eis im/
ponẽs uiſum primo reſtituit:grauitatẽ culpæ/magnitudinem pœnæ/& prõptitudinẽ/ facilita
temq; ueniæ illis oſtẽdens/ac deinde illorum uera contritione agnita/baptiſmo pœnitentiæ
illos abluit.Dehinc cibo corporis Chriſti reficit:quib⁹confortati ſacramẽtis : nõ modo a mor
bo peccati cõualeſcũt:uerũ poſt dies: aliquot reliquos ſanãt ægrotos. Petrus uero peccatorem
in præuaricationis tenebris iacentem atq; dormiẽtem nobis exprimit. qui & ſi ex malicia pec/
cauerit:& diaboli laqueis ſit alligat⁹ : nec dũ tñ a ſpe ueniæ decidit. ſtatimq; poſt reſtitutã lu/
cem/& diſſoluta peccati uincula angelica ꝓcepta implet:illumq; licet titubãs ſua ſponte ſequi
tur: atq; in uicum rectũ perductus ſuã liberationẽ agnoſcit.& ad priſtina ſalutis opa cõfeſtim
reuertiť. ¶Piæ uero mulieres fragilitate poti⁹ q̃ malicia peccãtes/ubi angelũ lucis ex oculo/
rũ fulgore & habitus candore cognouerũt:cõfeſtim ei⁹ uerbis adhibuere fidem. & aliis diuinæ
reſurrectionis ueritatem manifeſtauere. facile enim/qui hoc modo lapſi ſunt:conuertuntur.
& poſt conuerſionẽ ſunt feruẽtiores.quẽadmodum & de Petro legitur: & de ſe Dauid ipſemet
Pſalmo teſtatur.Ait enim:prius q̃ humiliter deliqui:ꝓpterea eloquium tuum cuſtodiui.& paulo infra:
cxviii. Bonum mihi qa humiliaſti me:ſcilicet ꝑmittẽdo labi in peccatum:ubi eius abundauit delictũ/
Ad Ro. poſt pœnitẽtiã ſuperabundat & gratia Apoſtolo teſte.& apud Eſaiã legiť:In cubilib⁹ ubi pri⁹
viii. habitabãt dracones uiror calami & iunci orietur.Icciroo dicit Apoſtolus ꝙ diligentibus deum
Ad ro.v omnia cooperanť in bonũ:hoc eſt nõ ſolũ bonæ opationes:ſed lapſus & peccata. Et ideo nõ in
Eſaiæ nocte ideſt in peccati caligine dormiiſſe mulieres iſtæ referũtur : ſed cũ adhuc tenebræ ſcilicet
xxxv. ignorantiæ eſſent ſup terrã ideſt in cordib⁹ earũ/quæ necdũ cæleſtia:ſed terrena ſapiebãt/ cha
ritatis opibus intẽtæ/ aromata ferentes ad ſepulchrũ Chriſti ante lucẽ properarũt:& orta ſta/
tim luce ꝓuenerũt.Propterea Angelũ ueritatis doctorẽ uidere cõfeſtim merueruntq; & blãde
illas allocutus timorẽ eis abſtulit:& in fide titubantes confirmauit:& ad cæterorum inſtructio
nem roborauit. ¶Hos autem paſtores/qui in cuſtodiendo grege uigiles erant atq; ſolliciti/
Matt.v. lux ſcilicet amplioris gratiæ & notitiæ/circũfulſit/ideſt omni ex parte illuminauit : ita ut nul/
&.vi. lam in eis tenebrarum ignorãtiæ ſcilicet/aut tepiditatis/partem reliquerit.Sed eorũ doctrinã

uitam & opera cunctis hoībus/ſicut Chriſtus ꝑcipit/redderet luminoſa. Tres igiť priores cla
ritates ad peccatoꝝ iuſtificationē ꝑtinent: Hæc uero/de q̄ loqmur ad ꝓficiētiū ꝑfectionē. Pro/
pterea nō q̄lēcūq; claritatē hāc fuiſſe legim⁹: aut ab angelo ꝓceſſiſſe: uel de cælo emicuiſſe: ſed
a deo ipſo ꝓueniſſe. Claritas/inq̄t/dei circūfulſit eos. ſ. ꝑfectæ charitatis & cōſumatæ gr̄æ. ſicu
Textus. ti in ꝑſona talis ꝑfectioni proximi dicit Propheta: Circūdediſti me lætitia. & alibi: Sperātē aūt ꝑs. xxix
in domino miſericordia circundabit. Etenim nato illo. q eſt lux uera: q̄ illuminat oēm hoiem ꝑs. xxxi.
uenientē in hūc mundū/conueniens erat: ut eos/q̄bus primum ſuam natiuitatem innoteſcere Io. i.
uolebat/lumine ſuo abunde circūluſtraret. Lucē quoq; creatā ipſis paſtoribus per noctis tene
bras affuiſſe ad lr̄am Euangeliſta teſtať: qua Angelū in aſſumpta hois ſpecie cernere poſſent.
Idq; nobis indicio eſſe pōt: beatoꝝ ſpūs nō niſi mediante diuino lumine/ideſt gr̄a illumināte
diuinam eſſentiam uidere/ideſt agnoſcere poſſe. cum ſcriptū ſit: In lumine tuo uidebimus lu/
men. ſicuti nec paſtores iſti incarnatū uerbū oculis corporeis ꝓus uiderūt: q̄ eos diuina claritas Pſalmo
Moraliter Quid ſit circunfulgeri a luce. circūfulſit. ¶ Quod aūt circūfulſiſſe paſtores lucē hāc dicit: hoc ad moralē ſenſum eo ꝑtine xxxv.
re uideť: ut oī ex ꝑte/q ꝑfectioni ſtudet/lumen recipe debere oſtendať. ſ. ꝑ contēplationē: per
ſacrarū ſcripturaꝝ lectionē. & ꝑ curioſam ab doctis uiris inueſtigationē. & illud inſup quaqua
uerſum in oīs generis hoīes effundere: ſicuti de Maria in ſuperiorib⁹ dixim⁹/q & illuminata et
illuminās interꝑtať. Itaq; ſupne & inferne & ante ac retro: a dextris & a ſiniſtris lucē hanc: ut
circūfulgere dicať: micare oportet. ſupne quidē per contēplationē cæleſtiū: & inferne ꝑ cōcul/
cationē terrenoꝝ. Propterea in ſepulchro domini duo angeli ſtetiſſe referunť: alter ad caput
alter ad pedes. Benedictio inſup ut ꝓpheta dicit eſt ſup caput iuſti. & alibi dr̄: Lucerna pedibus Io. xx.
meis uerbū tuū. Ante aūt & ꝓinde a facie lucē hr̄e/eſt in opatiōib⁹ ſuis/q̄s hoīes uidēt/habere puer. x.
prudentiā & tēperātiā: ſicut dicit Salomon: In facie prudētis lucet ſapientia: a dorſo uero lucē Pſalmo
habere eſt his q nos ſequūtur/lucē boni exempli/in q̄ ambulent/relinquere. De hac eñ di/ cxviii.
cit Propheta: Poſteriora dorſi ei⁹ in palore auri. uel ante eſt ſpes ꝑſīæ ad quā tēdimus: & iſtud Prouer.
eſt lumen qđ parauit domin⁹ ante faciē oīum populoꝝ: de quo in ſequētib⁹ Euāgeliſta loquiť. xvii.
Retro uero eſt obliuio terrenorū: ſicut dicit Apl's: quæ retro ſunt obliuiſcere. a dextris aūt lu/ ꝑs. lxvii
men eſt in ꝓſperitate cōtinentia & modeſtia: & a ſiniſtris in aduerſitate: patiētia & fortitudo:
ſicut dicit Apoſtolus: Per arma iuſticiæ a dextris & a ſiniſtris. & Propheta: Cadent a latere tuo Ad phi.
mille: & decem millia a dextris tuis. Et hæc quoq; circūuallatio luminis in Apl'i uerbis cōpre/ ii.
hēdi pōt: dū dicit: ut poſſitis cōprehēdere cū oībus ſanctis/quæ ſit latitudo lōgitudo/ſublimi/ ii. ad co/
tas/& profundū. ¶ Ad angeli aūt uiſionem/& tantæ claritatis circūfuſionem timore corri/ rin. vi.
pi paſtores cōueniebat. Vix enim in ſacris litteris deus: aut Angelus/uel lumē cæleſte/cuiq̄ ap ꝑs. xv.
paruiſſe legiť: qn illum aut turbatū/aut exterritum/ſeu timore correptū ſcriptura cōmemo/ Ad eph.
De ſancto timore q̄ ē triplex frenum uiatorum. ret. Hoc enim in ſuperiorib⁹ in Maria/dum ſalutaretur: & in Zacharia dum ei natiuitas filii præ iii.
diceretur/uidimus & alia ſcripturæ loca huic cōueniētia recenſere: nō minus ocioſum eſſet: q̄
laborioſum. Eſt enim timor domini ſanctus & modeſtus uelut frenū nobis a deo ipo datū: quo
& in multa ſanctitate: atq; gratia cōtinemur: ne ſupra nos efferamur/qđ eſt frenū ꝑfectorum/
& dum in uia recta ambulamus dirigimur/ne aberrem⁹/qđ eſt frenum ꝓficientiū. & deniq; in
uia ꝑditionis quo retrahamur/& reuertamur: qđ eſt frenū pœnitentiū: ſeu incipientiū. De pri
mo dicit Apl's: Tu aūt in fide ſtās noli altum ſapere: ſed time. De ſcđo dicitur: Sapiēs timet & Ad Ro.
declinat a malo. & rurſus: Per timorem aūt domini declinat oīs a malo. De tertio idē Prophe/ xi.
ta: Qui timet deum cōuertetur ad cor ſuum: & Paulus: Si autē male feceris/time. Omni ergo Prouer.
tpe eſt timendū: Propterea dicit Propheta: Timor domini ſanct⁹ ꝑmanet in æternū: tātoq; ma xiiii. &
ior eſſe debet: quāto maiore qs gr̄a ſe uidet euectū. Propterea hoc loco dr̄: Timuerūt timore xiiii.
magno. ſicuti & tres apl'i cū gloriā Chriſti uidiſſēt: & uocē ꝑr̄is ſimul audiſſēt: timuerūt ualde. Ecc. xxi
Textus. ¶ Ne aūt hic timor nimiū terreat: ſubſequi debet cōſolatio: per agnitionē ſcilicet & cōtempla/ Ad Ro.
tionem diuinæ miſericordiæ ac bonitatis. Propterea dū ad uiſionem angeli pia mens expaue xiii.
ſcitante oīa timor auferť: ſicuti & Mariæ: & Zachariæ/de quib⁹ ꝓdiximus/contigit: & cæte ꝑs. xviii.
ris oībus/ad quos conſolandos Angelus miſſus eſſe legitur. Sanctus enim iſte timor gaudium Matthe.
habet admixtum. Propterea de ſanctis mulieribus/: quæ ad ſepulchrū Chriſti uenerūt/legiť: xvii.
Quo pacto gaudiū mixtum eſſe debeat cum timore. q audita uoce Angeli exierunt cito de monumento cū timore & gaudio magno. Eſt enim hæc
in reb⁹ oībus humanis uiciſſitudo: ut triſtitiam/uel timorem a bona ſalubriq; cauſa inchoantē
lætitia conſolatioq; ſubſequatur: ſicut dicit Saluator: Triſtitia ueſtra cōuertetur in gaudium. Io. xvi.
Contra uero/gaudii extrema luctus occupat: nec de irrationabili dumtaxat gaudio illud dictū Prouer.
eſſe quis arbitreť. Nam & ſpūale triſtitiam atq; dolorem: ſcilicet erratoꝝ ſemper habere de/ xiiii.
bet admixtum. Iccirco Pſalmiſta. Potū meum ſcilicet delectationis cū fletu ſcilicet cōtritionis ꝑs. ci.
miſcebam

i.ad cor. vii. miſcebam.& Apoſtolus dicit:Qui gaudẽt/ tanꝗ non gaudentes. Ex qbus quidẽ uerbis aperte
oſtenditur:gaudium nõ debere a triſtitia extingui:ſed moderari:cum dicat Aplus:Gaudete in
Ad phi. iiii. domino ſemp. Cũ uero ad ultionẽ imminẽtis pœnæ/timor & tremor diuini iudicii mittitur:
nullã expectat cõſolationẽ.Propterea cũ de his/q ſepulchrũ cuſtodiebãt/dixiſſet Euangeliſta:
præ timore aũt ei⁹ exterriti ſunt cuſtodes:ſubiũgit:rñdens aũt angelus dixit mulierib⁹:Nolite
timere uos:ac ſi diceret/ad uos ueni/ut gaudium nũciarem:ſed ad iſtos:ut illos confunderem.
⁋ Cauſam aũt cõſolatiõis:qlẽ hoc loco Angelus ſubiũxerit:opepreciũ eſt uidere. Eſt eñ talis Explanatio
ac tãta:ut non mõ ab his timorẽ pellere:eoſqꝫ gaudio replere ſufficiat. Sed oẽs oĩno mortales: uerboꝝ an
ĩmo & eos q in charitate uita ſunt defuncti.Ait eñ:Ecce euãgelizo uobis gaudium magnũ:qđ gelicorum.
erit oĩ populo:qa nat⁹ eſt uobis hodie Saluator:q eſt Chriſtus ieſus in ciuitate Dauid.In qbus Textus.
ſane uerbis tot pene ſunt myſteria/quot uerba. Quæ tñ/ne in ĩmenſum creſcat opus: ſũma/
tim pſtringemus.Ecce eñ primũ inqt:qđ uerbũ/quẽadmodum in rñſione Mariæ ad Gabrielẽ
diximus/rem pſentẽ demõſtrat.Idqꝫ ex alio ſubſequenti uerbo oſtendit aptius:dũ dicit:Quia De uerbo
natus eſt.Neqꝫ enim illũ naſciturũ:ſed iã natũ eſſe pnũciat.Tãto igitur gaudiũ ſeu bonum/qđ ecce.
nuntiatur/maius eſt:ꝗto eſt pſentius.propter qđ Ioãnes plus ꝗ pphera eſſe ex eo dr̃:qꝫ Salua
Io.i. torem/quem alii uẽturum prædixerãt/ipſe digito pſentem mõſtrauit:dicens: Ecce agnus dei.
⁋ Neqꝫ tñ gaudiũ oĩ populo ſtatim cõĩcandũ oſtendit:dũ dicit:Quod erit oĩ populo.In futurũ
ergo gaudii uniuerſalis diffuſio cõfert,poſtea ꝗ & redẽptiõis myſteria Saluator ipſe cõpleuiſ
ſet:& ĩ uniuerſã terrã diſſeminata lex ſalutis extitiſſet.Gaudiũ itaqꝫ tũc his exortũ ẽ:q Salua/
toris natiuitatem intellexerũt/& redẽptionem per eũ faciendã crediderũt. Nã & Magi ea fide
ambulãtes/prius etiã ꝗ Saluatorẽ uiderent:ad ſtellæ uiſionẽ gauiſi ſunt gaudio magno ualde.
⁋ Quod ſane moraliter hoc nobis oſtẽdit:prælatos & doctores / cæteroſqꝫ/quos ad aliorũ in/ Moraliter.
ſtructionẽ/& ædificationem diuina cõſtituit benignitas:pmos omniũ in ipſius ueritatis cogni
tione mente refici:gaudioqꝫ pfundi.Cæteros uero poſtea ꝗ & uerbũ dei audierũt:& efficaciter
Io.iiii. in corde ſuo retinuerũt.In quo ſenſu accipiẽdum eſt:quod Saluator ipſe dixit: ut & qui ſemi/
Sap.vii. nat ſimul gaudeat:& qui metit.& in Sapiẽtia dicit Propheta:Inuocaui & uenit in me ſpũs ſa/
pientiæ:& infra:Et lætatus ſum in oĩbus:qm̃ antecedat me.deinde ſubiungit:Quã ſine fictio/
ne didici/& ſine inuidia cõmunico. Hi autem ipſi prælati tales eſſe debent:ut ad eos diuinarũ
rerum notitia primum deueniat:quo dehinc per eos cæteri inſtruantur. Turpe enim & perni/
cioſum eſt ei/qui ad aliorum doctrinam:atqꝫ inſtructionem ex officii munere eſt aſſumpt⁹/ab
Ad heb. v. his ipſis ſcientia:uirtuteqꝫ præueniri. Aduerſus hos enim Apoſtolus ad Hæbreos ſcribens:ſic
ait:Etenim cum deberetis magiſtri eſſe propter ætatem: rurſum indigetis ut doceamini quæ
ſunt elementa exordii ſermonum. ⁋ Notandũ eſt inſuper qꝫ angelus hoc uerbo euangelizo/ Textus.
non eſt abſqꝫ miniſterio uſus. Poterat enim dicere annuncio uel denuncio.ſed euãgelizare rẽ/ Quid ſit e/
quæ denunciatur/ex ui uocabuli exprimit bonam eſſe:quemadmodũ & in primo huius operis uangelizare.
tractatu/ubi eodẽ uerbo uſus eſt Angelus/a nobis dictũ fuit. ⁋ Ex multis itaqꝫ ſimul iunctis
patet manifeſte:nihil Angelũ in his uerbis omiſiſſe:qđ ad ſũmi & ĩcõparabilis gaudii expreſ/
ſionẽ ptineret.Primo eñ dixit:ecce:qđ rẽ pñtem demõſtrat.Sc̃do:euãgelizo:qđ illã bonã eſſe
oſtẽdit. Tertio ſubiũgit:gaudiũ:ex quo illã nõ mõ bonã:uerũetiã iocundã intelligim⁹. Quar/
to addiicit magnũ:ut nõ uulgare illud gaudiũ extimaret. Poſt hæc annectit: qđ erit oĩ popu/
lo:ut quo diffuſi⁹ magis qꝫ uniuerſale bonũ illud:atqꝫ gaudiũ cognoſceret:tãto mai⁹ atqꝫ excel
lẽtius iudicaret. Poſtremo uero ex multitudine angeloꝝ canentiũ/& p tãto beneficio deũ/nõ
ſimplici uoce:ſed canora modulatiõe/laudãtiũ/excellentia bñficii/ magnitudoqꝫ deprehẽdit.
Nõ eñ in uniuerſa ſcriptura ſacra tanta cũ expſſione hoĩbus ſignificatũ eſſe lætitiã ĩuenient⁹.
Ad ro.i. nec ĩmerito qdem:cũ cætera dei in humanũ gen⁹ beneficia hoc unũ lõge excedat:dicẽte Aplo:
Ad eph. i. Vbi abundauit delictũ ſupabũdauit gr̃a p Ieſum chriſtũ dñm nr̃m.& alibi:Sc̃dm diuitias gr̃æ
eius:quæ ſupabũdauit in nobis.& rurſum alio loco:Deus aũt q diues eſt in miſericordia,ppter
Ad eph. ii. nimiã charitatẽ ſuam/ꝗ dilexit nos:& cũ eſſem⁹ mortui peccatis:cũ magnificauit nos in Chri/
ſto ieſu.& infra: Vt oſtẽderet in ſæculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ.
⁋ Ex his igit̃ ſatis apparet:quanto hæc natiuitas Saluatoris dignior fuit natiuitate pcurſoris: Quãtũ ſtat⁹
quẽadmodũ in ſupiorib⁹ tractatib⁹ a nobis eſt tactũ. ⁋ Moraliter uero iuxta ſenſum noſtrũ: pfectiõis ſta/
q excellẽtior ſit pfectoꝝ ꝗ pficientiũ ſtatus. Ibi eñ multos gauiſuros Angelus pdixit: hic oẽs tu pficientiũ
populos.ibi uicini & cognati de illi⁹ noĩe ſolliciti.de eius etiam futura magnitudine pſagiunt. ſit dignior at
hic uero nõ ſolũ hoĩes:ſed & ipſi cæleſtes ſpũs:& nõ unus tñ:ſed exercit⁹ magn⁹ gloriã & lau qꝫ excellenti
des deo reddũt.Ibi pr̃ & mater pphetizant:& pr̃næ linguæ uinculũ ĩ laudẽ & gloriã dei ſoluit: or ex ſerie
hic angelica denũciatione & ſalutis initiũ denunciat:& conſumatio pdicit. Ibi amici & cognati euangelii.

naturali dilectione:iureq́ humanæ ſocietatis pmoti/cõgratulatũ ueniũt; hic paſtores & Magi
diuino oraculo/aut ſupernaturali ſigno cõmonefacti/ad natũ Saluatorẽ/ ideſt pfectæ uitæ du
cem accurrunt. Hic inſuper lux diuina paſtores circũfulget:& Magos ſtella ſupra uim naturæ
ſuæ interdiu rutilans uiam oſtẽdit:quorum neutrum in pcurſoris natiuitate factum legitur.
¶ Quæ ſane oĩa ad pꝛæſumptũ a nobis ſenſum relata qđ aliud nobis oſtẽdũt:q̃ excellentiſſimũ
eſſe ſup cæteros pfecti hoĩs ſtatum:cui oẽs oĩno fideles congratulari decet / & congaudere:ex
eoq́ (ut frequenter diximus) fructũ ſperare maximũ. Sed neq́ cõis cõditiõis hoĩes dũtaxat / in
talium uirorũ ſanctificatione/lætitiæ ſigna oſtendere oportet:uerũ & angelos ipſos.i. plꝛatos:&
non ipſi tñ gaudere:uerũ & plaudere:ſed & his/quos ſciũt diuinæ diſciplinæ capaces/humili
bus ſcilicet & deo deuotis:atq́ in eius timore uiuẽtib⁹: denũciare diuinæ grãæ ex iuſtificatiõe &
ſanctificatione uni⁹ uiatoris largitatẽ:q̃q́ utilis & fructuoſa pfectorũ uita & doctrina:nõ huic
tñ ordini:aut populo/ſed paſſim fidelib⁹ cũctis ſit futura:& nõ unus tñ plꝛat⁹ in ſua diœceſi/
uel cõgregatione hoc facere debet:ſed plus ex diuerſis eccleſiis cõuenire/ſicuti cum in ſctõrũ
munerũ/iuxta ritũ ecclĩe defunct⁹ aliqs referſ/fieri ſolet:& tũc plꝛati quoq́ ipſi/ ne dũ plebs uul
garis/ipſi⁹, qui ſanct⁹ celebratur/laudes & uota deo atq́ ipſi ſctõ ſupplices offerũt:in illiuſq́
pꝛouia uniuerſa reſonat Eccleſia:& ſigna atq́ miracula : ſi quæ ab eo ſint facta/ pdicat:ſin mi/
nus uitæ auſteritatẽ:atq́ ſimplicitatẽ & uirtutum magnitudinẽ:exituſq́ ſeu mortis/q̃ Chriſto
in gloriam nat⁹ eſt/fœlicitatẽ & triumphũ. Quæ qdem oĩa & ſi his dumtaxat debeanſ qui ſta/
dium percurrerũt:& ad ſalutis portũ patriáq́ puenerunt / eorũ tñ/ quos adhuc ſupſtites dedit
deus in lucẽ gentiũ:quorũq́ ſancta opa mũdo ſunt pſpicua/laudes & merita/ab angelis/ideſt
plꝛatis & paſtorib⁹/qui in eadẽ regione uigilias agũt/ideſt his/q pie & religioſe uiuunt/denun
ciãda ſunt:ut & ipſi ad ſanctorũ uirorũ/quos tantope laudari cõmẽdariq́ intelligũt/imitatio/
nem inuitẽtur:& alios etiã trahere poſſint. Hoc eñ uti de mortuis:ita & de uiuẽtib⁹ ſæpenume
ro ſancti pdicatores ad audiẽtiũ ædificationẽ facere cõſueuerũt. Et Paulus ipſe/quẽadmodũ in
ſupiorib⁹ a nobis eſt tactũ/ frequẽtiſſime feciſſe legiſ:& ſacro ſanctæ ecclĩæ doctoꝝ:ac cõfeſſo
rũ plena ſunt uolumina/q̃ in ſanctoꝝ uirorũ tã uiuẽtiũ:q̃ uita defunctoꝝ laudes cõſcripſerũt.
Textus. ¶ Illud tñ non eſt pꝛætermittendũ:q gaudiũ illud ex Saluatoris ortu futurũ dicit Angelus omni
populo:nõ aũt oĩb⁹ hoĩb⁹:quippe in oẽm terrã pdicata Chriſti fides gaudiũ oĩbus attulit po/
pulis:tãetſi multi eam nõ receperint:& ne ſui quidẽ domeſtici iudei:ut Ioãnes teſtaſ. Propterea
in apocalipſi dicit idẽ Apl̃s: Vidi turbam magnã ante thronũ dei ſtãtẽ ex oĩbus gentib⁹ & tri/ Io.i.
bubus/& populis/ & linguis:cui⁹ rei figurã in Euãgelio Chriſt⁹ ipſe per parabolã oſtendit:dũ Apoca.
dicit:Simile eſt regnũ cæloꝝ ſagenæ miſſæ in mari ex omni genere piſciũ cõgregãti. Sicquidẽ vii.
Chriſti natiuitas:& paſſio:meritaq́ cætera:ad oĩumoĩno hoĩum ſalutẽ ſatis ſupq́ fuit:effica/ Matth.
ciam tñ illoꝝ hi tñ ſenſerunt:q eorũ participatione ſe dignos reddiderũt:quoſq́ deus ipſe ab xiii.
æterno capaces fore præuiderat/prædeſtinaueratq́/ſicuti iam a nobis ſæpe dictum eſt.
Textus. ¶ Et hoc quoq́ ex ſequẽtib⁹ uerbis intelligi põt/cũ dicit:quia nat⁹ eſt nobis Saluator/ut intelli
gatur nobis.ſ.pie uiuẽtib⁹/ ſicuti cũ Saluator dicebat apl̃is: Vobis datũ eſt noſce myſteriũ re/
gni dei. Nõ enim eos ſolos intelligi uolebat:ſed & cæteros:q ad diuinoꝝ myſterioꝝ cognitio Matth.
nẽ ſeſe/ſicut & illi/idoneos redderẽt. quis & oĩum hoĩum Saluator dici poſſit deus:cũ ſit ſcri/ xiii.
ptum:Hoĩes & iumẽta ſaluabis domine. & Apl̃s dicit:Qui eſt Saluator oĩum/maxime fideliũ.
Reprobos quippe a malis tẽporalibus & corporalibus ſaluat & liberat:prædeſtinatos autem a Pſalmo
Textus. morte æterna ad æternã ſaluat gloriã. ¶ Per ea aũt/quæ proxime retulim⁹/ uerba:& cætera/ xxxvi.
quæ in hac euãgelici textus particula ſequunſ: liquet manifeſte angelũ iſtũ paſtores de Salua i.ad thi.
toris ortu omni ex parte ſtuduiſſe facere certiores. Ait enim/quia nat⁹ eſt:ecce iam ortũ conſu iiii.
matũ. hodie/ecce tpſ:ne uirum iam eſſe/aut adoleuiſſe putarent: uobis/ ecce particularẽ effe
ctum ad ſtudiũ ipſoꝝ/affectũq́ excitãdũ:Saluator:ecce pueri dignitatem/potentiã & uirtutẽ:
qui eſt Chriſt⁹ dñs:ecce diuinã cum humana fragilitate excellẽtiã: In ciuitate Dauid/Ecce lo/
cum natiuitatis. Dehinc quia in una ciuitate:tãetſi exigua/qualis illa erat/potuiſſet eadem no
cte ali⁹ nat⁹ eſſe:rurſum ſignũ quo is ab cæteris dignoſcaſ:dedit:dicẽs. Et hoc uobis ſignũ &c.
Moraliter. ¶ Quo admonenſ exẽplo:q alioꝝ docẽdorũ curã ſuſcepunt:ut in his/pſertim q̃ ad ſalutẽ pti/
Sacra ſcri/ nẽt/q̃ certiſſimã atq́ lucidiſſimã doctrinã miniſtrẽt:nõ aũt/ut pleriq́ ad ſuã oſtẽtationẽ faciũt/ ii.ad co/
ptura & res ſophiſmatib⁹:& exqſitæ eloquẽtiæ figuris audiẽtiũ ingenia cõfundãt:de qbus Apl̃s dicit:Non rin. iiii.
diuinæ uer ſum⁹ ſicut plurimi adulterãtes uerbũ dei:ſed ex ſinceritate/ſicut ex deo corã deo ĩ Chriſto loq i.ad thi.
bis ſimpli/ mur. & alibi: A qbus qdã aberrãtes conuerſi ſunt in uaniloquiũ/uolẽtes eſſe legis doctores nõ i.
cibus tradi intelligẽtes/ neq́ q̃ loquunſ:neq́ de qb⁹ affirmãt. De q̃ re admonẽs idẽ Apl̃s Thimoteũ ſcribe/ ii. ad thi
debent. bat:Sollicite aũt cura teipſm pbabilẽ exhibere deo opariũ incõfuſibilẽ/recte tractantẽ uerbum mote.ii.
ueritatis:

i.ad cor. i. ueritatis : Prophana autem uaniloquia deuita.& ipſemet Apoſtolus : de ſeipſo ad Corinthios
ſcribens ſic ait: Ego cum ueniſſem ad uos/ ueni nõ in ſublimitate ſermonis aut ſapiẽtiæ annũ/
cians uobis teſtimoniũ Chriſti: Non eñ iudicaui me ſcire aliq̃d niſi Chriſtũ ieſum: & hũc cru/
cifixum.& paulo infra ſubdit: Et ſermo meꝰ & ꝑdicatio mea nõ in pſuaſibilibꝰ humanæ ſapiæ
uerbis: ſed in oſtẽſione ſpũs & uirtutis.& paulopoſt ſequiť: Quæ & loq̃mur non in doctis hu/
manæ ſapiæ uerbis: ſed in doctrina ſpũs: ſpũalibꝰ ſpũalia cõparãtes. Et hoc q̃dem mõ loquẽdũ
eſt de diuina philoſophia cũ eiꝰ ſtudioſis: & qui cũ humilitate & pio deſiderio illam audire ge
ſtiunt: ut ſibiipſis primũ/ dehinc cæteris proficiãt: q̃les erant paſtores iſti: ad quos angeli ſermo
Matth. xiii. factus eſt. Qui uero nõ ueritatis indagãdæ: aut ſalutis acquirẽdæ cauſa: ſed curioſitate aliq̃: uel
ambitione: aut cõtradicendi ſtudio/ audire uolũt: illis non apte: ſed in parabolis eſſe loquendũ
Mar.iiii. Chriſtus ipſe & uerbo docuit: & exẽplo. ¶ Sin aũt per paſtores hoc loco ipſos eccleſiæ præ/
& Luce viii. latos accipe uolumus: illud nobis ſignificať : oportere eos particulatim & ſpecifice ea/ quæ ad
fidẽ religionẽq; pertinẽt/ prout alio loco ſupra diximus/ ſcire atq; intelligere: quã quidẽ intel/
ligentiã Angelus/ ideſt diuina gratia abũde dabit: ſi (quẽadmodum iſti) in regione/ qua Chri/
ſtus naſcitur/ ideſt in religione/ aut inter ſanctos & doctos uiros manentes in cura gregis ſint
uigilantes. ¶ Illud quoq; ad litterã eſt cõſiderandũ: ꝙ Angelus dicit: Natus eſt. nõ uenit/ uel
apparuit/ aut deſcendit: aliudue ſimile uerbũ : q̃d deitatẽ quidem Saluatoris/ nõ humanitatem
exprimeret. Si enim eo die natꝰ eſt: ut dicit Angelus: cõſequens eſt illũ ante nõ fuiſſe ſcilicet in
Pſalmo lxxxvi. carne. Itẽ non caſu aut diuino ſpiramine ex Mariæ utero proſiliiſſe: ſed naturæ lege natũ eſſe.
Propterea dicit ꝓpheta: Homo ſcilicet Chriſtꝰ ſcd̃m carnẽ natus eſt: in ea ſcilicet in Maria per
Mat.i. conceptũ: ſicut Angelus alibi dicit: Quod eñ in ea natũ eſt : de ſpũ ſctõ eſt. ſubiicit Propheta:
Ad gal. iiii. Et ipſe. ſ. dei filiꝰ ſcd̃m diuinitatẽ/ fundauit eã altiſſimꝰ. Idem aũt qui natus eſt: factꝰ quoq; ea/
dẽ rõne dr̃: Factũ (inq̃t Apl's) de muliere: factũ ſub lege. ¶ Aduertendũ quoq; eſt: ꝙ in q̃buſ/
dam codicibꝰ inuenit̃ nomẽ hoc uobis : ſed in pleriſq; nobis: & uterq; ſenſus ſtare põt. Nam ad Textus.
hoium ſalutẽ natꝰ eſt Chriſtus: per quã angeloꝝ ordines p ſupbiã reproboꝝ ſpũum iminuti
reparant̃. hoibꝰ ergo ꝓncipaliter natus eſt: ſed utriſq;: diuerſo tñ modo natiuitas ſalutẽ attulit.
Apoca. xii. His quidẽ p abolitionẽ culpæ: & cõicationẽ gloriæ: illis uero per inſtaurationẽ ierarchiæ. Inde
eſt ꝙ in Apocalipſi: poſteaq̃ proiectꝰ eſt draco. ſ. diabolus per Chriſti uictoriã: facta eſt uox ma
gna in cælo tã angeloꝝ: q̃ beatoꝝ dicẽtiũ: Nũc facta eſt ſalus & uirtꝰ: & regnum dei nr̃i & ꝑtãs
Chriſti eius Ex eoq; fiebat paſtoribꝰ manifeſtũ: ꝙ Saluator ille/ quẽ natũ Angelus nunciabat/
nõ purus erat hõ/ aut in terra regnaturꝰ: cũ per eũ angeli quoq; ſaluandi eſſent. Neq; enim ad
Actu.ii. ſalutẽ angeloꝝ uniuerſum humanũ genus ſuffeciſſet: neq; toto orbe ſubacto: terrenoq; impe
Ad Ro. iii. rio uni ꝓmiſſo angelicis ſpiritibꝰ ulla fieri poterat ſalutis uel gloriæ acceſſio. ¶ Licet autem
& aliis noĩbus ſeu ꝓnoĩbus aliq̃n Chriſtum appellari inueniamus : utpote redemptor/ propi/
Io. xiii. ciator/ magiſter: & ſi qua ſunt ſilia: proprie tamẽ & freq̃tius Saluator iccirco appellať : quia
ad ſaluãdos hoies ꝓcipue/ atq; in primis naſci uoluit. & hic fuit natiuitatis/ mortis/ reſurrectio
Io.iii. nis/ aſcẽſionis/ & cæterarũ in ꝓſenti uita actionũ ſuarũ finis ꝓcipuus: quẽadmodum & ipſe te/ Chriſtꝰ pro/
ſtis eſt locupletiſſimus. Ait enim filiũ hominis in mũdum ueniſſe: ut ſaluet̃ mũdus per eum. prie dr̃ Sal/
¶ Quod aũt dixit Angelus hodie: nõ icõgrue dictũ ex eo qs arbitrari debet: ꝙ nõ in die: ſed in uator.
Geñ .ii. nocte Saluatorẽ natũ eſſe cõſtet. Nã lucẽ cũ nocte diẽ integrũ uocamꝰ. factũ eſt eñ (inq̃t ꝓphe Textus.
Pſalmo cxxxviii ta) ueſpe & mane dies unus. cõgruẽtiuſq; diẽ uocat: q̃ noctẽ: ꝓpterea ꝙ de nocte illa: quẽadmo
dũ & de alia/ qua reſurrexit/ ſcriptũ eſt: Et nox ſicut dies illuminabit̃. & alibi: Exortũ eſt in te/
ꝑs. cxi. nebris lumẽ rectis corde. & rurſus: Habitãtibꝰ in regiõe umbræ mortis/ lux orta eſt eis. Diuino
Eſa. ix. ſane cõſilio factũ eſſe nemo dubitet: ut nocte Saluator mundi naſceret̃ & reſurgeret : interdiu Quare chri
uero doceret/ prædicaret: uirtuteſq; & miracula faceret : & die media ſpiritum in cruce exala/ ſtus in nocte
Eſa. lx. ret. ex eo potiſſimum ꝙ p natiuitatẽ/ ſeculi huiꝰ tã ignorãtiæ: q̃ maliciæ tenebras illuminauit: natꝰ eſt & re/
ſicut i cantico Zachariæ legit̃: Illuminare his qui in tenebris & umbra mortis ſedẽt. & in Eſa. ſurrexit: reli
ꝑs. lxxv legitur. Surge illuminare hieruſalẽ/ q̃a uenit lumen tuum: & gloria dñi ſuper te orta eſt. & in q̃ uero ope/
pſal. Illuminans tu mirabilr̃ a mõtibꝰ excelſis. Prodiit ergo ex ꝑtenebris materni uteri: tenebra ra fecit I die.
rũ quoq; tpe Saluator noſter in cruce moriturꝰ : ut opera tenebraꝝ nos uitare/ & lucis ſemitas
Io.i. ſectari/ in pñti uita doceret: uitæ. ſ. & doctrinæ ſuæ claritate. Ipſe eñ eſt lux uera quæ illuminat
ii. ad corin. iiii. oẽm hoiem uenientẽ in hũc mũdũ. unde Apl's dicit: Deus/ q dixit de tenebris lumẽ ſplẽdeſcere/
ipſe illuxit in cordibꝰ noſtris: ad illuminationem ſciẽtiæ claritatis dei: in faciẽ Chriſti ieſu. Re/
ſurgẽs uero ex monumẽti opacitate/ noctis quoq; tpe/ luce facta immortalẽ ſeſe oſtẽdit: ut no
bis in hac tenebrarũ ualle laborãtibus / ſi per carnis mortificationem cũ eo mortui fuerimus:
& ſepulti : ad uere lucis ſemitã/ & perpetuæ inextinguibiliſq; lucis patriam præberet aditum.

Si enim (inquit Apoſtolus) cōplātati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul & reſurrectio
nis erimus. & infra: Si eñ mortui ſumꝰ cū Chriſto: credimus qa etiā uiuemus cū illo/ ſciētes qa Ad Ro.
Chriſtus reſurgēs ex mortuis/ iam nō moritur/ mors illi ultra nō dominabit̃. & quæ ſequunt̃. vi.
Mortē uero pati uoluit die media/ frequēti populo/ aſtātibus tam matre & Aplo/ ſanctiſq; mu
lieribꝰ: q̄ ſacerdotū principibꝰ/ & uniuerſo populo iudeoꝝ/ necnō & gentilibꝰ/ militibꝰ ac tri/
bunis/ ſup crucis lignū in ſublime erectus/ extēſis ad dextram & ſiniſtrā manibus: ut oſtende/
ret: ſe iam ignorātiæ & impietatis tenebras ꝑ doctrinæ lumē & ſanctæ cōuerſatiōis ſplendorē
depuliſſe. Quippe q de ſe dicebat: Me oportet opari opa pr̄is mei donec dies eſt. & parū infra: Io.ix. &
Quādiu ſum in mundo: lux ſum mūdi. & alibi: Ambulate dū lucē habetis. & rurſus ad patrem xii.
uerba referēs ait: Pater manifeſtaui nomē tuum hoībꝰ. & ad principē ſacerdotū dixit: Ego pa/ Io.xvii.
lam loquutus ſum mūdo/ & docui in ſinagoga & in tēplo/ in quo oēs iudei cōueniūt: in occul/ Io. xviii
to aūt loquutus ſum nihil. Iſtis ergo patratis ꝑ lucē opibus/ ꝑfectæ ſalutis myſteriū in ipſa me
dia luce decuit adimpleri. tali quidē mō: taliq; tpe & ordine: ut oēs illius participes ſe fieri poſ
ſe clara luce agnoſcerent. Rurſus opa ſalutis: & quæ ad noſtrā doctrinā/ & exemplū faciebat/
palam & in luce fieri cōueniebat: ſicut ipſe aplos docēs dicebat: Luceat lux ueſtra corā hoībꝰ. Mat.v.
& alibi: Qui aūt facit ueritatē/ uenit ad lucem: ut manifeſtētur opa eius: quia in deo ſunt facta. Io.iii.
Sūmæ autē uirtutis/ patiētiæ/ & charitatis exēpla in ipſa paſſione Chriſtus præbuit: eius uero
in noſtris pectoribꝰ natiuitatem per grām occulte ꝓuenire manifeſtū eſt ipſomet dicēte: Spūs Io.iii.
ubi uult ſpirat: & neſcis unde ueniat/ aut quo uadat: ſicut & ros qñ in gedeonis uelus per noctē Iudi. vi.
occulte deſcendit. Iuxta qđ dicebat ſaluator ipſe: Sic eſt regnū dei: quēadmodum ſi homo ia/ Io.iii.
ciat ſementē in terrā: & dormiat: & exurgat nocte & die/ & ſemen germinet/ dum neſcit ille.
Diuinæ aūt bonitatis excellētia nō oībus erat demōſtrāda/ ſed his dūtaxat/ quos uirtutis & pie
tatis ꝓrogatiua dignos effecerat. Propterea dicit Apl̄s: Hūc deus ſuſcitauit a mortuis: & dedit Actu.x.
illum manifeſtū fieri nō oī populo: ſed teſtibꝰ ꝓordinatis a deo. Iccirco dum ſe tribꝰ præelectis Matth.
Textus. aplis in trāſfiguratione glorioſum uidendū ꝓbuiſſet: deſcendētibus illis de mōte/ ne cuiq̄ dice xvii.
Moraliter. rent: impauit. ¶ Quo exemplo/ qui ꝑfectionis gradū in pn̄ti uita attigerūt/ admonētur. ope
ra quidē pietatis & charitatis/ quæ ad aliorū ædificationē ꝑtinent/ palā facere/ palāq; docere/
& prædicare. quæ uero a deo ſpāli munere illis cōferūtur gratiæ dona/ non oībus: ſed his dūta
Textus. xat/ quos ſuoꝝ arcanorū cōſcios habēt/ manifeſtare. Quod cū in uiſitatiōe Mariæ abūde a no
bis ſit tactū: non repetemꝰ. ¶ Accōmodate quoq; maioris (ut prædiximꝰ) demōſtratiōis grā
poſtea q̄ Saluatorem natū Angelus nūciauit: qualis hic Saluator eſſet: adiecit dicens: Qui eſt Iudic.iii
Chriſtꝰ dominus. Alii nāq; in ſcriptura Saluatores dicti ſunt: qui in dei uirtute populū iudaicū iiii. Re.
a tpali ꝑturbatione liberabāt: q̄lis fuit Othoniel. De alio etiā in libro regū legitur: q̄uis nō no/ xiii.
men eius: ſed tempus dumtaxat/ quo id contigit exprimatur: quo tempore ſcilicet Ioachac in
iſrael regnabat. Alio etiam loco Eſdras ad dominum orās. eiuſq; beneficia in populū hebreū Nee. ix.
cōmemorans dicebat: Et in tēpore tribulationis clamauerunt ad te/ & tu de cælo audiſti/ & ſe
Textus. cundum miſerationes tuas multas/ dediſti eis Saluatores: qui ſaluarēt eos de manibus hoſtiū
ſuorū. ¶ Hunc aūt/ quē natum angelus nunciat/ longe illis maiorē oſtendit: dum dicit: qui eſt
Chriſtus dominus. Quāuis eñ Chriſtos reges/ eo q̄ ungi ſolerēt/ ſcriptura nominet: immo &
Chriſtos domini: ſicut ī libro Regū frequēter legit̃: & ab eoꝝ quoq; ſubditis noient̃ domini. i. Regū
Quinimo & ſacerdotes nōnunq̄ Chriſti domini uocent̃: nedū reges: dicēte domino ꝑ ꝓphetā: xvi. xx/
Nolite tāgere Chriſtos meos. Abſolute tamē: cū Chriſtū dominū dicimus: de meſſia oportet iiii. & .x
intelligi/ præſertim cū ab angelo noiatur: quē conſtat in terra nullū habere dominum: per an xvi. & .ii
thonomaſiā enim is eſt Chriſtꝰ: quē pater unxit oleo exultationis & lætitiæ præ participibꝰ ſuis. Regū.i.
Propterea dicebat ſamaritana: ſcio qa meſſias uenit qui dr̃ Chriſtꝰ. Apte ergo Angelus pueꝝ ꝓs.ciiii.
hūc deū profitet̃. Cum eñ dominū uocet & Chriſtū: neq; enim ea hora oleo materiali in regē ꝓs. xliiii
Textus. unctus eſſe poterat: qua natus erat. ¶ Ad maiorē inſuper expreſſionē: quoq; aptiꝰ de meſſia ad heb.i
Quare chriſtus dr̃ filius david. illū loqui cōſtaret: ut poſtremo ſubiūxit: in ciuitate Dauid: nō ciuitatis qdē nomen exprimens:
ſed eius/ ex cuius natiuitate erat ꝑcelebris/ Dauid ſcilicet regis & ꝓphetæ dei amātiſſimi: tū q̄
meſſiam ex ſemine Dauid carnem aſſumpturū ſacræ litteræ teſtabātur. In pſal. enim dicitur: Pſalmo
Semel iuraui in ſancto meo/ ſi Dauid mentiar: ſemen eius in æternum manebit. & alibi: Iura/ lxxxviii
tauit dominus Dauid & non fruſtrabitur eum: de fructu uentris tui ponam ſuper ſedem tuā. Pſalmo
Vnde & iudæ ab ipſo Chriſto interrogati/ quid de Chriſto/ ideſt de meſſia ſentirent/ cuiꝰ eſſet cxxxi.
filius. reſponderunt Dauid: tum uero q̄ Dauid ipſius meſſiæ typum geſſit. Propterea in ſen/ Matth.
ſu allegorico quo in pſal. dicitur. Memēto domine Dauid: de Chriſto intelligitur. & alibi fre/ xxii.
quētiſſime. Eum ergo/ qui de ſtirpe Dauid originē trahebat: & quem Dauid ipſe præfigurauerat/ in ea

rat in ea ciuitate naſci cõgruum erat:q̃ fuerat ipſius Dauid natale ſolum. ¶ In morali aũt ſen
ſu:cum angelus/ideſt prælat⁹ / uel dei miniſter/Saluatorem natũ/ideſt hominẽ pfectiõis ſtatũ Moraliter.
aſſequutũ:oſtendere nititur:has oẽs q̃litates exprimere debet:ſcilicet ꝙ eſt ſaluator/ideſt tali
uita/& doctrina pditus/qui cæteris uiã ſalutis pbere ſciat/ & uelit. Item & ꝙ eſt Chriſtus/ ideſt Qualitates in pfectis re quiſitæ.
unctus oleo ſcilicet cõtritionis/quo Maria peccatrix pedes unxit Saluatoris. Item oleo deuo/
Lu.vii. tiõis qđ iam in fide & Chriſti amore feruẽs & uitæ ſanctimonia pficiens effudit ſup caput eius Triplex oleum.
Matth. diſcumbentis:& demum oleo pietatis:quo Nicodemus Chriſti corpus exanime circumliniuit:
xxvi. nec ſolum unctus eſſe debet:ſed etiã dominus ſcilicet cupiditatũ ſuarũ:ut illis imperet/nec il/
Io.xix. las dominari pmittat. De his eñi/qui dñari nolunt cupiditatib⁹ dicit Iudas Apl's:carnẽ quidem
maculant/ ſcilicet per peccatum actuale:dominari autẽ ſpernũt ſcilicet cõcupiſcẽtiis propriis.
Iſtud quoq; eſt imperiũ:qđ dedit deus homini:cũ illũ ad ſuã creauit imaginẽ/ut ſcilicet dñaret
Gene.i. uolatilib⁹ cæli.i.ſupbiæ:quæ ſurſum trahit. beſtiis terræ/ideſt luxuriæ:q̃ nos brutis ſiles facit:
& piſcibus maris/ideſt auariciæ. Illi eñi fere oẽs ex rapto uiuunt. De his etiam miſtico ſenſu in
Oſea legit:Propter hoc lugebit terra:& infirmabit ois qui habitat in ea. In beſtia agri & uolu
Oſe.iiii. cre cæli:ſed & piſces maris cõgregabunt: hoc ẽ ẽt dñium illud:qđ dedit Iſaac filio ſuo Iacob
Geneſis dũ illi benediceret dicẽs:Eſto dominus fratrũ tuoꝝ. Hi eñi ſtimuli nr̃i ſunt fratres:q̃a nobiſcũ
xxvii. ex eodem ſemine nati:de q̃bus Propheta dicebat:Extrane⁹ factus ſum fratrib⁹ meis:& peregri
Pſalmo nus filiis mr̃is meæ. Debet inſup hõ pfectus naſci in ciuitate Dauid.q(ut ſæpe dictũ eſt) manu
lxviii. forti interp̃taẽ/ideſt cõſtãs & fortis in tẽptationib⁹ pſtare. ¶ Sed ex q̃bus indiciis præter has/
q̃s pdiximus/q̃litates cognoſcerẽt:ſequẽs Euãgelii pticula demõſtrat. ab opib⁹ naq; q fructus
nr̃i ſunt/maxime cognoſcunt hoies:dicẽte domino: A fructib⁹ eorum cognoſcetis eos. Et hoc
Mat.vii (inquit) uobis ſignũ:Inuenietis infantẽ pãnis inuolutũ poſitũ in præſepio. Ex q̃bus pfecto uer
& Lucæ bis magna & uere angelica demõſtraẽ circũſpectio atq; prudẽtia. Prius enim ipſius pueri re/
vi. cens nati ſummã expoſuit dignitatẽ:atq; auctoritatẽ:ex diuina atq; humana cõditione cõſtãtẽ.
Nũc uero ne illũ cæteroꝝ pncipũ more regnatuꝝ paſtores fortaſſis arbitrarent:ſummã in ei⁹
ortu pauptatẽ/atq; humilitatẽ ex loci atq; apparat⁹ tenuitate/ ſorditateq; demõſtrat:ꝙ & pã/
nis.ſ.uilib⁹ ſit inuolut⁹:& in pſepe iumẽtoꝝ iaceat:quo manifeſtũ illis fiat:ſalutẽ/quã allatur⁹
uenerat/humilitate maxime:atq; pauptate/nõ regali põpa/ humanaq; ptãte/ eſſe cõparandã.
& ne ex hoc forſitan deſpectui illis foret:quo q; in tam extrema inopia ſupremã agnoſcerẽt
maieſtatẽ inumerabiliũ angeloꝝ in diuinas laudes pro hui⁹ in tãta paruitate tam magni regis
ortu ſubſeq̃tur contẽtus. Ex q̃bus ſane oibus intelligere apte q̃ſq; põt:hui⁹ pueri/q nat⁹ nũtia
tur/initiũ/& finẽ/diuinã rem eſſe:& humanã dignitatẽ longe excedere:media uero ſupra etiã
Io i. cõem hoium conditionẽ deſpecta atq; humilia:uerbũ quippe pus q̃ incarnaret:ab æterno erat
Marci. apud deũ pẽm/& cũ ipſo de⁹:poſt reſurrectionẽ quoq; ſedet a dextris uirtutis dei.i.cũ deo pa
xvi. tre maieſtate eq̃lis:uirtutẽ & ſapiam/q̃ ipſi uerbo tribuit/oſtẽdens & exercẽs:Dum uero inter
hoies uerſatus eſt:oẽm oino mortalis cõditionis miſeriã ppeſſus:oium humilitatẽ ſumma pau
Luce.ix pertate q̃maxime exceſſit:quippe q neq; ubi caput reclinaret:unq̃ habuerit:neq; certũ aut pro
prium (quo aleret) prouentũ/qn & eos/q illũ ſequuturi erãt/ne illoꝝ facultatib⁹/ ſuis neceſſi
tatibus ſubuentũ iri/ſibi q̃ſq; putaret/oia ſua uẽdere/& paupib⁹ erogare iubebat. Hæc autem
Matth. ad moralem intelligẽtiam/ſenſum habent manifeſtũ:oportere ſcilicet eũ / q pfectiõis ſtatum
xiii. pfitet/infantẽ eſſe per uitæ mũdiciã atq; innocẽtiã ad fugandã carnis lubricitatem/& pãnis ui Moraliter.
Mar.x. libus inuolutũ per paupertatẽ cõtra auariciã:quæ eſt cõcupiſcẽtia oculoꝝ:& in præſepe iacere
Luc.xii. cum aialib⁹ iugo aſſuetis per obediẽtiã aduerſus ſupbiã:cũ dixerit Saluator:q molib⁹ induunt
&.xviii. in domib⁹ regum ſunt.& alibi: Tollite iugũ meũ ſup uos/& diſcite a me:quia mitis ſum & hu
Luc.vii. milis corde. Hæc aũt tria ſunt uota:quæ religioſi emittũt. hæ quoq; tres ſunt uirtutes:quæ ad
Mat. xi. uerſus tria principalia peccata ſunt inſtitutæ: q̃s pcedere oportet ſummã mẽtis dignitatẽ atq;
excellẽtiã p gr̃æ diuinæ infuſionẽ illuſtratã:q̃ ad deũ ſic trahimur:ut unus ſpũs cum eo efficia/
i.ad cor. mur. Hãc deniq; excellẽtiſſima ſubſeq̃tur:cũ fœlicitate gl̃ia:nõ i cæleſti dũtaxat pr̃ia poſt triũ/
vi. phũ:ſed & i eccl'ia militãte p angeloꝝ.i.platoꝝ religioſoꝝ/ſctõrũq; uirorũ/q angelicã uitam
ps.xxi. agũt/piã laudationẽ:dicente de talib⁹ ppheta: Apud te laus mea in eccl'ia magna.& in Sapiẽtia
Eccleſi. legitur: Laudes eoꝝ annũciet eccl'ia.& rurſum alio loco: Et memoria iuſti cũ laudib⁹. & alibi:
xxxix. Laudem⁹ uiros religioſos:& parentes noſtros in gñatione ſua. ¶ Cõgrue autem ad noſtram
&.xliiii. inſtructionẽ factum eſt:ut hæc angelorum armonia/nõ in ſtabulo / in quo nat⁹ erat Saluator/
puer.x. ſed in rure a paſtoribus audiretur:ut diſcamus ſanctos & magna uirtute / doctrinaue & præ/ Quõ liceat pſentẽ lau/
ſtantes uiros/ab prælatis cæteriſq;(quos prædixim⁹) pfectũ ſtatũ pfitẽtib⁹ nõ in eoꝝ oculis ma
gnope eſſe laudandos:ſed apud alios ad ipſoꝝ ædificationẽ eoꝝ opa/meritaq; eſſet celebrãda dare.

Propterea dicebat ꝓpheta:Ne iactes queq̃ labiis tuis.ſ.laudãdo ꝑ adulationẽ.idq; exẽplo ma/
nifeſto Saluator docuit:q Ioãnem baptiſtã ſũmis laudibꝰ extollere uolẽs/nõ mo illo audiente Prouer.
nõ hoc fecit:ueꝝ & nũcios/ac diſcipulos ipſiꝰ/ꝓuſq̃ eũ laudaret abire ꝑmiſit: q̃uis ad aliorum xxiiii.
ædificationẽ:& ipſiꝰ/cuiꝰoꝑa laudanť/incitamẽtũ/nunq̃ deũ in eoꝝ opibꝰ laudare ſit permiſ/ Lu.vii.
ſum:ſicuti a nobis in ſuꝑioribꝰ/maxime in Mariæ uiſitatiõe/eſt oſtẽſum. ¶ Eſt aũt in his uer
bis notãdũ:qđ dicit Angelus:& ſubito facta eſt cũ angelo &c.nullã q̃ppe morã diuina patiũtur
myſteria. Qui enim a dño Ieſu curãdi erant/uerbo aut cõtactu/cõfeſtim uerbo ꝓlato/aut ma Lu.viii.
nu admota/ſanabanť.Et iccirco cũ Saulus a Chriſto per miſericordiã tractꝰ eſt:ſubito circũful xiii.&.x
ſit eũ lux. ¶ Sed & illud nobis hoc loco ſignificať:ꝙ humiliationẽ hoĩs ꝓfundã:illico diuina viii.
ſubſequiť gr̃a:ita ne momentũ quidẽ tp̃is intercedat. Sicut enim eũ lancea latꝰ Saluatoris mi/ Io.xi.
les aperuit:cõtinuo exiuit ſanguis & aqua:ita qui lãcea pœnitentiæ & cõpũctionis latꝰ Chriſti/ Act.ix.
id eſt diuinã pulſat miſericordiã:cõtinuo ſanguinem fouentẽ & aquã mũdantẽ excutit De hac Io.xix.
enim lãcea in Hiere.legiť:Polite lãceas ueſtras.& in Iob: Circũdedit me lãceis. Idq; in Magda
lena cõſpici põt manifeſte:quæ dũ Chriſti pedes lachrimis rigaret:prius etiã q̃ illi diceret/re/ Hiere.
mittunť tibi peccata tua:iam Phariſeo dixerat: propter qđ remiſſa ſunt uel remittunť ei pec/ xlvi.
cata multa.Sicuti & ꝓpheta de ſe teſtať:Dixi cõfitebor aduerſum me iniuſticiã meã dño.& tu Iob.xvi
remiſiſti ĩpietatẽ peccati mei.Hãc aũt gr̃am/ q̃ humilitati cõiũcta eſt/glĩa poſtea ſubſequiť:di Luc.vii.
Textus. cẽte Sapĩa:Gloriã ꝓcedit humilitas. ¶ Seqtur in tex.facta eſt multitudo:nõ eñ dixit aduola/ Prouer.
uit aut cõgregata eſt:ſeu conuenit:ſed facta eſt.qđ rẽ ꝑfectã ſignificat:ſicut dr̃ de deo:qa ipſe xv.
dixit & facta ſunt. Tãta eſt q̃ppe angelicæ naturæ agilitas:ut in momẽto ad quẽcunq; locũ uo Pſalmo
luerit:ſe trãſferat.Nã & de diabolo dr̃:ꝙ in momẽto oñdit Chriſto oĩa regna mũdi:& ĩ momẽ cxlviii.
to angeli ꝑ oẽs orbis ptes tuba canẽt/ut mortuos ad iudiciũ ſuſcitẽt. Siue ergo dicamꝰ illã an/ Luc.iiii.
geloꝝ miliciã iã ab initio cũ loqui cœpit Angelus/affuiſſe:ſiue finito ſermone aduẽtaſſe:nihil i.ad cor.
intereſt. Vtroq; enim caſu & momẽto tp̃is aſtitiſſe illi ad diuinas laudes cõtinẽdas nõ eſt ambi xv.
guum:nec dubitãdũ eſt/qn is/q uerba fecerat/ex maximis illius angelici exercitꝰ ducibꝰ eſſet:
qui ſolus præ cæteris uerba tãti myſterii ꝓnũciauit. Itaq; aut Gabrielẽ archãgelũ hũc fuiſſe cre
diderim/q & præcurſoris & Saluatoris cõceptũ nũciauerat/aut Michaelẽ: qui exercitꝰ cæleſtis Apo.xii
Textus. dux fuiſſe deſcribiť:cũ apoſtatarũ ſpũum eiectio facta eſt.Hũc etiã Daniel ꝑncipẽ magnum:& Dañ.x.
& unũ de ꝑncipibus ꝑmis noĩat. ¶ Itẽ ex eo ꝙ dicit multitudo cæleſtis exercitꝰ/cõiici põt:ex &.xii.
oĩbus ordinibꝰ angelos ad Saluatoris ortũ celebrãdũ cõueniſſe.Immo & ſi oẽs dixerim:nõ me
erraſſe crediderim.De hoc enim ſcriptũ eſt per Prophetã:Adorate eũ oẽs angeli eius. Quod ꝑs.xcvi.
explanans Paulus aptius dicit:Et iterũ cum introduxit ꝑmogenitũ in orbẽ terrarũ:dicit:Ado/ Ad heb.
rent eum oẽs angeli eius.Neq; per hoc deus pater in cælis ſolus manſit/cui angeli oẽs/quoſ/ i.
cũq; eſſe cõtigerit/ſemꝑ aſtãt:& ipſe cũ filio cõſubſtãtialiter ſemꝑ fuit:quẽadmodũ in ſuꝑio/
ribus iã a nobis ſæpe dictũ eſt. Poſtremo cũ miniſterio dicit canentiũ & dicentiũ: ut ſimul & ar
Textus. moniã exprimat:& uerboꝝ formã.Potuit enim alterũ ſine altero eẽ:ſed utrũq; ſimul nõ ſolũ
uoluptatẽ tribuit ex cantus ſuauitate:ſed etiam ad dei laudem & gloriam mentes audientium
incitat ex uerboꝝ dignitate.Propter qđ dicebat Propheta:Laudabo nomẽ dei cũ cantico/&
Moraliter. alibi frequẽtiſſime. Idq; ad moralẽ ſenſum interpretatũ nobis aperte exprimit:cum affectu & Pſalmo
hylaritate mẽtis uerba laudis diuinæ diſtincte atq; intelligibiliter eſſe ꝓferẽda:ſi illa ſuæ maie lxviii.
ſtati cupimꝰ eſſe accepta. Iuxta qđ in Sapĩa legiť:Date nomini eiꝰ magnificẽtiã:& cõfitemini il
li in uoce labioꝝ/& ĩ cãticis labioꝝ & citharis. Alioqn de his/q uerba tñ ẽt cũ cãtu ꝓferũt:ſed Ecleſi.
cãticũ laudis corde nõ expromũt/dicit Saluator ipſe: Populus hic labiis me honorat:cor autẽ xxxix.
eorũ lõge eſt a me.Quod q̃ noſtris tp̃ibus in eccleſia dei ſit frequẽs:deus ipſe nouit:& cunctis
mortalibꝰ ꝓh dolor iã eſt teſtatiſſimũ:ita ut nõ amplius mirari debeamꝰ:ſi nr̃as orõnes deꝰ nõ Mat.xv
exaudit:neq; pſalmi/hymni/& cãtici/ex ore nr̃o illi ſunt accepti:cum ſit ſcriptũ:Non eſt ſpe/ &Marci
cioſa laus in ore pc̃tõris.& ad tales dixerat per ꝓphetã dominus:Cantica liræ tuæ nõ audiam. vii.&
Textus. ¶ Poſtremo q̃le hoc cãticũ fuerit: uidendũ ſupereſt.Gloria (inquit) in altiſſimis deo:& in terra Eſaie
pax hominibus bonæ uolũtatis.Cum enim (ut Propheta dicit) ueritas de terra orta ſit:& iuſti xxix.
cia de cælo proſpexit:& qui deus erat:homo factus ſit:quia uerbum caro factum eſt: cõueniẽs Ec.xv.
eſt ut utriq; cõuenientia ꝑſoluanť: ita ut natꝰ ſaluator neq; in eo ꝙ diuinã ſeruauit maieſtatẽ: Amos.
debitis fraudeť laudibꝰ:neq; in eo ꝙ humanã aſſumpſit naturã:tantoꝝ laborũ fruſtretur effe/ v.
ctu: ei ſiquidẽ:qui (ut ait Ap̃ls) eſt inter deũ & hoĩes mediator:utrũq; cõuenit:& ꝑter eũ nemi/ Pſalmo
ni. Verũq; igiť hoc cãtico ſumma cũ breuitate factũ eſt. Quid enim aliud pro tanto beneficio lxxxiiii.
omnipotenti deo ꝑſoluere poſſumꝰ:q̃ gloriam cũ laude reddere.Hæc enim (ut ait Apoſtolus) Io.i.
illi ſoli debeť qui ẽt per ꝓphetã dicit:Gloriã meã alteri nõ dabo.& nos hoc unum ꝑſtare poſſu
mus

mus. Vnde ꝓpheta ubiq; canit: Afferte dño gloriá in tẽplo ei⁹ oẽs dicent gloriá: & mille hmõi.
Pſalmo Hæc aũt gloria tũc a nobis illi uere ꝑſtat̃: cum uerbis facta correſpõdẽt. Propterea dicit Pro/
xxviii. pheta: q̄ glorificat̃ de⁹ in cõſilio ſctõꝝ. & de his itelligi põt: qđ angelicus hymnus dicit: Glo/
Pſalmo ria in altiſſimis deo .i. in ſanctis / & deo deuotis uiris / qui altiſſimi ſunt .i. ſup cæteros exaltati.
lxxxviii In his enim habitat dñs: dicẽte ꝓpheta: Quis ſicut dñs de⁹ nr̃: q in altis habitat. & alibi: Mirabi
ꝑs.cxii. lis in altis domin⁹. Item & in ꝓuer. dr̃: Sapiã clamitat: & prudẽtia dat uocẽ ſuam in ſũmis excel
ꝑs.xcii. ſisq; uerticib⁹. Põt etiá / qđ in altiſſimis dr̃ / de cælo empireo intelligi: ubi thronus dei ſummi
Prouer. in maieſtate ab angelis & beatis ſpiritib⁹ clare cernit̃. Neq; enim alibi digne laudari põt: q̄ ubi
viii. nihil eſt coinquinatum: nihil impurũ: ſed ſancta / mũda / depurata / & ĩmaculata ſunt oĩa: dicente
ꝑs.xiiii. te Propheta: Domine qs habitabit in tabernaculo tuo: aut qs requieſcet in mõte ſancto tuo: q
ĩgreditur ſine macula &c. & alibi dr̃: Nihil coinquinatum introibit in regnũ illud. Cum enim
(ut ſæpe dictũ eſt) nullus mortaliũ ſine peccato ĩueniat̃: nec ſit ſpecioſa lus ſ ĩ ore peccatoris:
nõ põt ab hoĩbus mortalibus digne laudari deus: ſed & ſi q ſunt: quoꝝ uoces & laudatiões deo
Ad phi. ſint acceptæ: hi cælicolaꝝ numero cenſent̃. Horũ qppe / ut ait Apl̃us / Cõuerſatio in cælis eſt:
v. & cælorum noĩe nũcupãtur: de quib⁹ dicit̃: Cæli enarrãt gloriam dei. Quocunq; igit̃ modo ac
ꝑs.xviii cipiam⁹: hic eſt horũ uerboꝝ ſenſus: ex hac Chriſti natiuitate canticũ nouum in ei⁹ gloriá eſſe
canendũ / laudesq; cũ grãrum actione reddẽdas per beatos ſcilicet angelos: qui illi ſemp aſtãt:
& per mortalium hoium mũdos atq; immaculatos ſpũs: quẽ ſane cãticũ / nos Propheta docuit
Pſalmo dicens: Cãtate domino cãticum nouum: qa mirabilia fecit: & quæ ſequunt̃. Hũc enim pſalmũ
xcvii. dum hũc Chriſti aduentũ in ſpũ ꝓuideret: cõſcripſiſſe / ſacra conſentit Eccl̃ia. Cũ enim (ut inqt
Ad eph. Apl̃s) pro cõtinuis dei beneficiis illi ſemp grãs agere debeam⁹: quanto magis pro iſto: qđ cæ/
v. & .ii. tera oĩa longe excedit. Propterea de ſanctis illis ſpiritib⁹ legit̃: qđ pro tam immẽſo beneficio
ad theſ. canebãt cãticum magna uoce / dicentes / Benedictio / claritas / & ſapientia / & gratiarũ actio / ho
ii. nor / uirtus / & fortitudo / ſit deo nr̃o. ¶ Seqtur / & in terra pax hoibus bonæ uolũtatis. Ex q/
Apo.vii bus uerbis liquet / uerbũ dei icirco carnẽ humaná aſſumpſiſſe: ut pacẽ hoibus redderet: cum Textus.
Ad gal. deo ſcilicet primũ: tanq̄ mediator: ſicut dicit Apl̃s. Item cum angelis a quorũ conſortio ꝑ pec/
iii. i. ad catoꝝ ſordes plurimas ſe fecerant alienos. Per humanæ ſiquidẽ formæ aſſumptionẽ / Saluator
Thi. ii. ipſe utraq; fecit unum: quia hominibus innocentiá reſtituens eos angelis cõſociauit: factumq;
& ad ro. eſt unum ouile & unus paſtor. Et de iſta pace dicit Apoſtolus: pacificans per ſanguinem crucis
viii. & eius ſiue quæ in terris: ſiue quæ in cælis ſunt. & hæc plane illa eſt ciuitas ſancta Hieruſalẽ: ideſt
ix. ſocietas & unitas beatoꝝ ſpirituum tam angelicorum q̄ humanorũ / quá Ioãnes in ſpiritu ſe
Ad eph. uidiſſe teſtatur. Pacem quoq; inter hoies cõſtituit: qui præcipue atq; in primis pacem charita/
ii. temq; illis inuicem habendá non ſemel / atq; iterum / ſed ſæpiſſime mãdauit: & poſtremo pacẽ
Io.x. hoibus ad ſemetipſos reſtituit. Cũ enim peccati labes rebellẽ ſpiritui carnem / & ſenſualẽ ap/
Ad col.i petitũ rõni reſiſtentẽ / bellũq; continuũ cientem effeciſſet: & ꝑinde pacem ex interiori homine
Apoca. ſubſtuliſſet: dicente Propheta. Nõ eſt pax oſſib⁹ meis a facie peccatoꝝ meoꝝ: hãc carnis & ſen
xxi. ſualis appetitus arrogãtiá: & diaboli inſuper ſtimulãtis audaciá / Chriſtus ipſe frenare docuit:
Pſalmo frenumq; ipſe donauit. & iſta eſt pax de qua in pſal. dicitur. Poſuit fines tuos pacẽ. & alibi: Ro/
xxxvii. gate quæ ad pacem ſunt Hieruſalem. & rurſus: Pax ſuper Iſrael. ¶ Verum quia hãc pacem
Pſalmo impii conſequi nequeunt: dicente Propheta: Non eſt pax impiis: ſubiungit: Hominibus bonæ
cxlvii. uoluntatis: ideſt his qui in lege dei perſeuerãtes: & uoluntatem ſuam ad ipſius mãdata referẽ/
ꝑs.cxxi. tes / forti conſtantiaq; ſtant aduerſus tentationes animo: de quib⁹ dicitur: Pax multa diligentib⁹
Pſalmo nomen tuum. Quæ enim ad malum eſt concordia / quá pacem quoq; appellãt hoies / nõ a deo
cxviii. datur: ſed exploditur. De hac enim dicit Saluator: Nõ ueni pacẽ ponere in terrá: ſed gladium:
Eſa.lvii De hac etiam dicit Apoſtolus: cum dixerit pax & ſecuritas: tũc repẽtinus ſuꝑueniet interitus.
Matt.x. ¶ Sed & aliũ ſenſum hæc uerba (ni fallor) recipe poſſunt: ut in excelſis ſeu altiſſimis ſit glo/ Textus.
i.ad the. ria / ideſt in contemplatiuis: qui diuinis laudibus indeſinẽter uacant: illiusq; mirabilia contem/
v. plantes / gloriam & honorem quãtocũq; poſſunt animi affectu illi tribuunt de quib⁹ ſcribitur:
ꝑs.cxlix Exultabunt ſancti in gloria. In terra autem / ideſt in illis qui per uitam actiuam ambulantes /
terrena non deſerunt / ſit pax / ideſt ab huius mundi procellis / belloq; carnis & dæmonum / cõ
ꝑs.xliii. tinua tranquillitas mentis per tolerantiam & patientiam: quam nos Saluator habere docuit.
In Chriſto enim hoſtes noſtri ſcilicet ſenſualis appetitus & dæmones / pelluntur. dicente Pro
pheta: In te inimicos noſtros uẽtilabimus cornu: & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes in
ꝑs.iiii. nobis: unde pax ſubſequitur: per quá in eodem ipſo Chriſto quieſcimus: quemadmodum ipſe
idem Propheta alio loco dicit: In pace in idipſum dormiam & requieſcã. Hanc autem pacem
non oẽs oĩno homines cõſequi poſſunt: ſed hi dũtaxat qui carnẽ ſuam crucifixerũt. Qui enim

in carne & ſcd'm carnem uiuunt:eius penitus ſunt expertes:cum ſcriptum ſit:Nō eſt pax uni/
uerſæ carni:ideſt illis qui ſcd'm carnē uiuunt. Huic autē ſenſui naturalis quoq; cōgruit ratio. Hie. xii.
Qui enim carnis cōcupiſcētiis cōculcatis/dæmonūq; ſuperatis inſidiis/ad deū tota mētis acie
per cōtēplationē tendūt.his uelut uictoribꝰ triūphus debeť: nō ad eoꝝ gloriā/ſed ad dei ipſiꝰ
in cuius uirtute uicerūt:cū dicat Propheta:Nō nobis domine nō nobis:ſed nomini tuo da glo/
riā.& Apl's dicit:Deo aūt grãs/qui ſemp triūphat nos in Chriſto.Quibꝰ aūt duri & fortes ad/ i.ad cor.
uerſarii ſunt infeſti:ita ut de ſuis uiribꝰ diffidētes ſuccūbere formidēt:nōne ex Saluatoris cōſi/ ii.
lio ea/quæ pacis ſunt/cogitare debēt.Illáq; a domino/a quo uno ſperari pōt/humili uoce po/ Lu. xiiii
ſtulare:quēadmodū Propheta faciebat:& alios facere incitabat dicens:Rogate quæ ad pacem ps.cxxi.
ſunt hieruſalē/ideſt eccleſiæ militātis:uel aiæ ueſtræ:& deinde fiat pax ſcilicet aiabꝰ noſtris in
uirtute tua &c. ¶ Hāc aūt pacē in terra Chriſto nato Angeli nūciarūt:appetente aūt eius paſ
ſionis tpe pueri hebreoꝝ diuino inſtinctu acti/dū hieroſolimā ingrederetur:occurrētes cane/
bant:Pax in cælo & gloria in excelſis:tū/ut qdā interpretanť/ꝙ eā/quā naſcēs ad terrā detule
rat/poſt mortē reſurgēs in cælū relaturus erat. tum/ut nobis uideť/ꝙ carnē noſtrā aſſumens
dei filius/pacē quidem iam tum in terra ipſe fecit.quippe qui inimicorū inſignia ſumpſit:ſeq;
illis fratrē/ſocium/& amicum conſtituit:quæ ueræ pacis argumenta manifeſtiſſima. Patri aūt
æterno ipſius filii mors/nō natiuitas nos cōciliauit:ſicut dicit Apoſtolus:ſi enim(inquit)cum Ad ro.v
inimici eſſemus:recōciliati ſumus deo per mortē filii eius &c. ꝑſonaliter itaq; dei æterni filiꝰ/
per quem tanq̃ ipſius pr̃is ſapientiā huius redēptionis:atq; recōciliationis myſteriū erat implē
dum/priꝰ quidē fœdus cū humano genere:ſocietatēq; naſcēdo cōtraxit:de quo ſcribiť:ꝙ erat
amicus publicanoꝝ & peccatoꝝ:& Lazarū/per quē nimirum peccator ſignificať / amicū ipſe Lu. vii.
uocabat.& Apoſtolus:Fidelis deus:per quē uocati eſtis in ſocietatē filii ſui.Sed pater æternus/ Io.xi.
cui iuſticia tribuiť/nō prius humano generi pacē dare uoluit:q̃ uerbum caro factū.Neq; enim i.ad cor.
homo ſolus poterat/debiti chirographum reddidiſſet.Propterea īminente paſſione/ꝑ quam i.
(ut Apl'us ait)chirographū illud in cruce delendū erat/pueri ſpū ſancto docēte(ſicut ipſemet Ad col.
Saluator tūc teſtatꝰ eſt)pacē hāc in cælo fieri poſtulabāt:quā in natiuitate factā angeli nuncia/ ii.
runt.Ob hāc igiť cām dici pōt:pacē/quā ſcd'o loco hic angeli ꝓnūciarūt/ibi pueros ꝑmo loco
cecinīſſe:ꝙ cū de pace ꝑ Chriſti mortē firmādā ꝓphetarent:illā primū fieri oportebat.Dehinc
gloriam in excelſis ſubſequi.Si enim per excelſa cælum intelligamꝰ:Chriſtꝰ poſt reſurrectio/
nem per mortē ſuam uicto diabolo cælū ingreſſurus erat cū triūpho: ſicut ipſemet diſcipulis
ſuis in uia teſtatꝰ eſt:dicens:Nonne ſic oportuit Chriſtum pati:& ita intrare in gloriam ſuam. Luce
Maxima enim tūc in cælis apparuit gloria:cū humanā carnē ſuper omnes angelorum ordines xxiiii.
Chriſtus ipſe prouexit.propter quod diciť:Pſallite domino qui aſcendit ſuper cælū cæli:ideſt
ſup omnes angelos.Si uero per excelſa apoſtolos cæteroſq; fideles accipimꝰ:illi ſunt qbus per ps. lxvii
Chriſti paſſionē gloria eſt cōparata:dicente Apoſtolo:Mihi aūt abſit gloriari: niſi in cruce do Ad gal.
mini nr̃i Ieſu chriſti.In natiuitate aūt gloria primū deo relinquenda erat:q inſcrutabili ſacra/ vi.
mēto:& inæſtimabili bonitate filiū ſuum unigenitum humanæ carnis participē:& redēptionis
miniſtrū fieri uoluerat.& deinceps per illius futurā mortē pax hoībus & ſperanda erat/& pe/
tenda.Atq; interea dū patri genus humanum conciliaret: pacem & charitatem ſuā/ quæ erat
ad patris recōciliationē neceſſaria/non omnibꝰ hoībus/ſed diſcipulis ſuis donauit:dum dixit/
Pacem meā do uobis:pacē relinquo uobis.& cæteris non paſſim oībus:ſed his qui recto eſſent
corde dandā mandauit:dicens: In quācunq; domū intraueritis:primū dicite:pax huic domui:& Io.xiii.
ſi ibi fuerit filius pacis:requieſcet ſup eū pax ueſtra:alioqn ad uos reuerteť.Quæ omnia Chri Luce.x.
ſtus adhuc uiuens & fecit/ & docuit.Nō ergo in cælum aſcendens pacem ab hominibus ſecum
reportauit:ſed potius cū patre ſtabiliuit:& per ſpūm ſanctū / quē utiq; paulo poſt Apl'us tranſ
miſit/cōfirmauit: ſicut ſcriptū eſt:Confirma hoc deus:qd' operatus es in nobis.Sed nec Chri/ ps. lxvii
ſtus ipſe ſic ab hoībus diſceſſit ꝑſentia corporali:ut nō in finem uſq; ſeculoꝝ cū his per grãm Matth.
ſit ꝑmanſurus:ſicut in Euāgelio dixiſſe legitur.Ecce ego uobiſcum ſum uſq; ad cōſumationē xxviii.
ſeculi.Et icciro Paulus apl's frequētiſſime fideles pacis Chriſti uinculo cōſtringēs eos ad illā Ad phi.
Moraliter. cōſeruādā animabat & ne ab ea diſcederēt : Chriſtū ipm exorabat.itidē & Petrus faciebat. iiii.
¶ Poſtremo ex hoc angelorū cātico morale nobis datur documētū:ut quoties a deo ad nr̃am Ad col.
utilitatē aliqd petimus:prius illi laudes & gloriā ꝑſoluamꝰ.Quod & Chriſtꝰ ipſe orādi modū: iii.&.ii.
atq; ordinē diſcipulis tradens apte docuit. ¶ Sed & aliud elicere ex cātici parte extrema poſ/ ad theſ.
ſumus.q̃uis enim ſalutem omnibus omnino hoībus deſiderare debeamus: & hoc a deo etiam iii.
poſtulare ipſe docuerit : dum in prædicta oratione dominicali adiecit : Fiat uoluntas tua : ſi/ i.pe.i.&
cut in cælo & in terra.Pacem tū humanā/ideſt/ quæ inter hoīes : bella ſeditiōeſq; extinguit/& ſcda.i.
procellit

proceſſit/a deo dari hominibus poſtulare non debemus.Sed his dumtaxat:in qbus fructū ſa/
ṗs.cxxi. lutis illā germinare poſſe ſperem⁹:q̄r.bonæ ſunt uolūtatis.Propterea in pſal.dī:Rogate quæ
ad pacē ſunt hieruſalē/ideſt ꝑ unitate & pace ecclīæ militātis:q̄ eſt fideliū cōgregatio.Et eccle
ſia pariter rogat:Da pacē dn̄e ſuſtinētib⁹te.Inter infideles aūt & religionis hoſtes:atq; hereti/
cos & cæteros/q hac pace & cōcordia in fideliū pnicīē ſunt abuſuri/nō pacē ſed diſſidiū deſide Dn̄ica.xviii.
Actuū rare/ꝓcuraretq; licet.ſicuti & Apl̄s q inter iudeos in eū cōſpirātes ſchiſma prudēter immiſit:di i itroitu miſ
xxxiii. cēs:Ego de reſurrectione mortuoꝝ iudicor.& in pſal.dī. Diſſipa gētes quæ bella uolūt.& ali/ ſæ.
ṗs.lxvii. bi:Præcipita domine/diuide linguas eoꝝ:qa uidi iniqtatē & contradictionē in ciuitate.Et deus
ṗs.liiii. ipſe ædificātiū turrim babel.i.cōfuſionis linguas diuiſit:qa eos a malis cogitatiōib⁹ nō receſſu
Geñ.xi. ros ꝓuidit.Ait eñ:Cœperūt hoc facere:nec deſtiterūt a cogitatiōib⁹ ſuis/donec eas ope com/
pleāt.Venite igif deſcēdamus/& cōfundam⁹linguā ipſoꝝ.Quādiu aūt eos redire ad ſanā mē
tē ſperam⁹:pax etiā cū eis & cuſtodiēda eſt:& q̄rēda/atq; ſuadēda.tāetſi pro tpe illi aduerſent̄:
ṗs.xviii ſicut dicit Propheta:Cū his qui oderūt pacē:erā pacificus. ¶Et hæc ad euāgelici textus ex/
planationē abunde ſint dicta.Quid aūt paſtores ipſi angelica denūciatiōe admoniti deinceps
fecerūt:ſequentia manifeſtāt.Ait enim Euāgeliſta noſter:& factū eſt ut diſceſſerūt ab eis ange Textus.
li/& quæ ſequūtur.In qbus ſane uerbis uſq; ad dn̄i circūciſionē ſeptē p ordinē tradunf miſte/
ria.Primū qdē paſtoꝝ poſt angeloꝝ diſceſſum cōſiliū deſcribif:cū deliberatiōe/& cōcluſiōe.
Scd̄o eoꝝ ꝓfectio ad Saluatorē/iuxta cōſilii deliberationē:ibi/Et uenerūt feſtinantes. Tertio
angelicæ denunciationis uerificatio:ibi/Et inuenerūt Mariā.Quarto paſtoꝝ/poſt Saluatoris
uiſionē cōfirmatio/& maior cognitio:ibi/Videntes aūt cognouerūt.Quinto alioꝝ/qbus pa/
ſtores ipſi retulerūt/admiratio:ibi/Et oēs q audierūt mirati ſūt.Sexto Mariæ contēplatio:ibi/
Maria autē &c.Septimo paſtoꝝ ad gregē redit⁹/& cōſolatio:ibi/Et reuerſi ſunt.Quæ ſingu/
la iuxta præaſſumptū ordinē diſcutiam⁹. ¶Et quidē circa primū duo tacta eſſe uidem⁹:An/
geloꝝ ſcilicet in cælū receſſum:& paſtoꝝ ſubſequutos ſermones.De primo aūt in annūciatio
ne Mariæ/in calce ſcilicet ſcd̄i tractat⁹/ſup primo hui⁹Euāgelii capite aliq̄ a nobis tacta ſunt.
quæ ad hui⁹quoq; particulæ intelligētiā ſatis eſſent.Verū noua myſteria:noua quoq; in nr̄is
mētib⁹atq; ingeniis generant fantaſmata.Adeoq; eſt ſacræ ſcripturæ fons exuberās:ut nouos
ṗs.xviii. ſemp ſcaturire faciat riuos:dicēte Sapientia:Aqua ꝓfunda ex ore uiri:& torrēs redundās fons
Eſa.xii. ſapiæ.& alibi legif:Haurietis aq̄s cū gaudio de fontib⁹ Saluatoris.Ad ea igif/q̄ ſupradicto lo/
co enucleauim⁹de angeloꝝ māſione/motu/& receſſu/aliq̄ ꝓ clariori tātoꝝ myſterioꝝ intel/
ligētia uiſa ſunt hoc loco adiiciēda. ¶Hic itaq; angeloꝝ in cælū redit⁹ triplicē hēre ſenſum
pōt:lr̄alē.ſ.myſticū/& tropologicū.In lr̄ali quidē ſenſu plana eſt uerboꝝ intelligētia.In my/
ſtico uero/Angelū pro diuina inſpiratione accipim⁹.& in morali ſeu tropologico ꝓ p̄lato/ſeu
doctore.Sed circa lr̄alem ꝓter ea/quæ in dicto tractatu a nobis dicta ſunt/quærendū uidetur:
q̄re hoc loco angelos in cælum rediiſſe Euāgeliſta dicat:cū in annūciatione Mariæ ſolū dixiſ/ Quæſtio ad
ſet:Angelū ab ea diſceſſiſſe.Quāuis enim ibi illud & ſuppleri poſſit:& ſcd̄m lr̄alē ſenſum de/ litteram.
beat:qd̄ eſt hic adiectum:cū alio:Gabrielem non iiſſe:q̄ in cælum ſit pſpicuū:expreſſio tñ iſta
myſtice aliqd in hac parte nobis ſignificare poſſe uidef.Idq; ſaluo meliori iudicio nobis cōſi/
derandū occurrit:q̄ per Mariā contēplatiui ſignificantur:& per paſtores ipſos actiui.Qui aūt
cōtemplationi uacant(ut paulo ante diximus)cæli appellatione cōtinētur.In quib⁹per maiorē
ṗs.xlix. mētis illuminationē ſedes dei eſt atq; habitatio.Ait eñ ꝓpheta:Aduocauit cælū deſup:& ter/
Iob.xx/ rā diſcernere populū ſuū.& in Iob legif:Spūs dn̄i ornauit cælos.& de iſtis rurſus in pſal.dicif:
xvi. Domin⁹in cælo parauit ſedē ſuā.Aliū ergo cælū nō poterat angelus Gabriel inuenire ſuauio/
ṗs.cii. rem:q̄ beatam uirginē:in cuius aīa tota trinitas per grāe plenitudinē habitabat.& in eius uiſce
ra pſonaliter fili⁹cooperāte ſibi pr̄e/& ſpū ſancto p incarnationē iam illapſus erat.Quæ uero
paſtores circūfulſit lux diuina:lōge minorē præ ſe fert diuinæ grāe/ac gloriæ plenitudinē.Pro
pterea in cælū/ideſt ad cōtemplationē diuinæ gloriæ angeli ſunt reuerſi.Vtrobiq; igif ange/
lus pfectoꝝ typū gerit:utpote p̄latoꝝ/q cū ad cōtemplatiuos uenerint:& cū eis aliqua altitu/ Perfecti al/
dinē diuinoꝝ myſterioꝝ ſpectātia ꝑtractauerint:ad actiuā uitā redire debēt.ne dū cōtēplatio ternatim cō/
nis ſuauitate nimia detineant:cōmiſſi ſibi gregis cuſtodiæ atq; regimini ſegnius uacēt.Vbi ue tēplationi &
ro ꝓdicationis & doctrinæ officiū opportune erga ſubditos exercuerint:ad cæli ſublimia.i.alti actioni uaca
tudinē cōtēplatiōis redire debēt.Eoq; mō alternatim:uiciſſimq; mō uni uacare/mō alteri:quē re debent.
admodū Chriſtū ipm/& Mariā/atq; apſos feciſſe/iam frequēter a nobis eſt oſtēſum. ¶Illud Quo pacto
quoq; ex hac lr̄ali expoſitiōe fit manifeſtū:qd̄ alio quoq; loco i ꝓcedētib⁹oñdim⁹:deū.ſ.tāetſi deus diuerſi
nullus apphēdat loc⁹/ne cæloꝝ qdē orbes uniuerſi/& qcqd eoꝝ ābitu cōtinef.ex locoꝝ tñ/in mode eſt in
qb⁹eēntia/uirt⁹ & potētia/ei⁹formalr̄ eſſe dī/diuerſitate/diuerſificari ei⁹eēntiæ modū:nō i ſe creaturis.

quidẽ ipſa/quæ uniformiter ubiq; eſt eadẽ/ſed ex locorum/ſeu corpoꝝ/uel creaturarum ca/
pacitate/conditioneq;. In inferno quidem eſt per iuſticiã/cum dicat Propheta:Si deſcende
in infernum ades.Nullo autem modo per actualem gloriæ oſtenſionẽ:quæ eſt ipſa beatitudo. Pſalmo cxxxviij
In mundo autem eſt per multiplicem in rebus creatis/& præcipue in hoibus uirtutẽ & grãm.
ex qua per ſpeculum in ænigmate(ut Apoſtolus ait)eius cernitur caligantibus quidem oculis
maieſtas & gloria.& rurſus/In iuſtis uno modo habitat.in impiis alio. Sed & inter iuſtos diui/ i.ad cor. xiii.
næ eſſentiæ modi per gradus ſunt diſtincti:quemadmodum & Solis radios lucida integre reci
piunt corpa:put eoꝝ quæq; ꝑ materiæ tenuitate ad recipiẽdũ ſunt aptiora. Denſa uero & opa
ca/aut nullũ admittunt intra ſe radiũ: aut plus minuſue luminis ꝑ materiæ dẽſitate:atq; opaci
tate recipiũt. Et hoc eſt qđ Apl's dicit/aliã eſſe Solis claritatẽ/aliã Lunæ:& ſtellas ipſas diuerſi
ficari/diſcerniq;/claritate.neq; illud creditu nobis debet eſſe difficile. Nã & hu9 ſæculi reges
& principes/q̃uis p eſſentiã/corpaleq; dimẽſionẽ certo ſint loco circũcluſi:alio tñ habitu/ uul
tu/ & comitatu/ in bello/alio in pace. Itẽ alio in rure/alio in ciuitate. Alio rurſus in publico/
alio in ſecreto.& demũ alio domeſticis & familiarib9:atq; amicis:alio plebi. Alio deniq; bonis/
& ſibi charis:alio improbis & inuiſis ſeſe oſtẽdũt. Abſentes quoq; iuſticiam ſuã/aut impieta/
tem/manſuetudinem/aut ſeueritatem/per decreta/miniſtroſq; ſuos demõſtrant: quanto er/
De cælo empireo & ſede manſioneq; dei & beatorum. go magis/qui poteſt omnia:& per quem:atq; in quo ſunt omnia/ deus. ¶ In cælo autem em
pireo dei ſedes eſt/per gloriæ apertiorem manifeſtationem: & cõmunicationem. Iccirco ſpe/
cialiter ibi ſedere/manere/& habitare dicitur: quia & locus eſt cæteris omnibus orbibus cla/
rior/ſplẽdidior/& undequaq; ſpecioſior: atq; ab omni macula/opacitate/ac labe penitus imu
nis. Ob idq; angelorum ibi & beatorum ſpirituum ſpecialis ac particularis eſt manſio:quibus
ſeſe pro cuiuſq; merito diuina inſinuat immenſitas/ facie ſcilicet ad faciem/ideſt clara & aper
ta cognitione per ſpiritualem contemplationem. & iſtud eſt tertium cælum:ad quod ſe raptũ
teſtatur Paulus.& illud item:quod Stephanus apertum ſe uidiſſe: Ieſumq; ibi a dextris uirtu/
tis dei aſtantem aſpexiſſe:dum morti appropinquaret:exclamauit/ ſed & corporali uiſione lu
cem illam:necnon & corpus Chriſti glorificatum omnem lucem/ claritatemq; abſque ulla cõ
paratione tranſcendẽs intuebunt:poſt uniuerſalẽ reſurrectionẽ beati omnes:ſicut dicit Apo/ i.ad cor. iii.
ſtolus ad Corinthios ſcribens:Nos uero(inquit)omnes reuelata facie gloriam domini ſpecu/
lantes in eandem imaginem tranſformamur:a claritate in claritatem. Et in Apocalipſi Ioan/
nes ait:ſed ſedes dei & agni in illa erunt;& ſerui eius ſeruient ei:& uidebunt faciem eius:& no
mẽ eius in frontibus eorum. Auditus quoque & cæteri corporis ſenſus: quicquid ad ſummam
uoluptatem & lætitiam deſiderari poterit:accipient ſuauitatis & dulcoris. De hoc autem cælo
in pſal.legitur:Dominus in cælo parauit ſedem ſuam, & rurſus: Pſallite domino:qui aſcendit
ſuper cælum cæli.& in Eſa. Cælũ ſedes mea. Iſtud item illud eſt:de quo angeli cecinerũt: Glo/ ꝑs.cii.
ria in altiſſimis deo. Item de quo Saluator ipſe intellexit.dum patrẽ/qui eſt in cælis/orare do ꝑs.lxvii.
cuit. Igitur cælum iſtud empireũ/quod cõnexum ſicuti & reliquos eſſe cõſtat/cæteris eſt ſub/ Eſa.lxvi
limius/maius/& capacius:utpote qđ cæteros cõplectatur: & circũcingat orbes. In quo corpus
Saluatoris & cætera glorificata:necnõ & angelicos ſpũs certo diffiniri loco oẽs cõſentiant:il/
lãq; ipſam paradiſi mãſionẽ affirmãt:q̃ uniuerſam ciuiũ cæleſtiũ curiã uti perpetua eoꝝ man/
ſio ad diuinæ gloriæ fruitionẽ accipiat. Quod cũ ita ſit cõſonũ rõni uidet:nõ per totũ illi9am/
pliſſimi orbis ambitũ æque/uniformiterq; eſſe diffuſam. ſed certã ei9 partẽ eſſe:in q̃ nõ mõ gr̃a
& lumine ampliore:uel minore:ſed & loco ſupiore/ aut iferiore/ angeloꝝ/cæterorũq; beato/
rũ ordines ſint diſcreti. Ita ut q maiore digni ſunt gloria:amplioreq; ſunt ꝑditi merito/& uir/
tute:ſup cæteros & luce/& loco emineãt:diuinoq; throno ꝓpius aſſideant. In quo p ſingularẽ/
excellẽtiſſimãq; manifeſtationẽ diuina ſeſe maieſtas oſidit.& in humana ſpecie Chriſt9 ipſe in/
carnat9 tota circũfuſus trinitate ſedet: ſiue reſidet:p ſingula mẽbra rutilãs:& incõprehẽſibilẽ
humanis ſenſib9 claritatem gloriãq; demõſtrans. De quoquidẽ throno in pſal.legitur:Sediſti ꝑs.ix.
ſup thronum/q iudicas iuſticiã. Hũc quoq; Ezechias aptiſſime deſcribit.& in Apocalipſi Ioan Eze.i.
nes:de hoc etiã in Euãgelio legit:nõ eſſe iurãdũ p cælũ/qa thronus dei eſt.& hic loc9 in ea or/ Apo.xx
bis illi9 pte/quã diuina maieſtas magis idoneã iudicauit/certis terminis a reliqs diſtinct9 in ex/ xxi. xxii
trema ſublimiori ipſi9 ſpheræ regione/aut ſupra etiã ſpherã totã/ſublimis (ni fallor) exiſtit: Matt.v.
quemadmodum & paradiſum deliciarum deus ipſe ad humani generis cõmodiſſimã habita/ Geñ.ii.
tionem perpetuam/ſi in eius obedientiæ primi parentes manſiſſent/creauerat/a certa habita
bilis terræ parte:tam loci ſublimitate:q̃ aeris puritate atq; amœnitate: necnon Soli ubertate:
ſuauitateq; diſtinctum:qui hunc/de quo loquimur/præfigurabat. Nam & illam ſanctorũ ha/ Apoca.
bitationem in certa empirei orbis parte cõſiſtere Ioãnis apoſtoli deſcriptio oſtẽdere uidet:cũ xxi.

quadratam

quadratam ſeu in quadro poſitam illam aſſerat. Cælum enim ſphericæ figuræ eſſe nemo du/
Pſalmo lxxxv. bitat. Sed & in manſione damnatorum/quæ infernus dicitur/inferiora ſunt alia aliis loca. dicẽ
te Propheta: Eruiſti animam meam ex inferno inferiori. Ibiq; pro merito cuiuſq; locus ei ad
ſupplicium deputatur. ¶ Hæc inſuper ſanctorum cælicolarũ habitatio mons ille eſt dei/ de
ꝑs.xxiiii. quo in pſal. dicit̃: quis aſcendet in mõtem domini: aut quis ſtabit in loco ſancto eius. & alibi:
ꝑs.iii. Exaudi me de monte ſancto tuo. & in Apocalipſi: uidi ſupra montem agnum ſtantẽ. & hic ni/
ꝑs.lxvii mirum ab eodẽ Propheta dicitur: mõs pinguis: & mons coagulat⁹/ ideſt omni ſuauitate/fœli
citateq; refertus. & mõs in quo bene placitũ eſt domino habitare in eo. de hoc etiã itelligi põt:
Eſa ii. qđ in Eſaia legitur: Erit in nouiſſimis dieb⁹ præparat⁹ mons domus domini in uertice mõtiũ/
Pſalmo lxxxvi. & quæ ſequunt̃. Hæc quippe eſt ciuitas dei de qua in pſal. dicit̃. Glorioſa dicta ſunt de te ciui/
tas dei. & alibi: Domine in ciuitate tua imaginẽ ipſorũ ad nihilum rediges. quã in Apocalipſi
ꝑs.lxxii. plenius deſcribit Ioannes. hoc inſuper eſt atrium: & tabernaculũ domini: de quo in pleriſq; ſa
Apoca. xxi. cræ ſcripturæ locis fit mentio: ꝓſertim in pſalmis. ¶ Et de huius ſitu tametſi curioſum nimis
uideatur altius inueſtigare: q̃ tamen religioni noſtræ nequaq̃ aduerſatur: & põt uel cõiectura
ipſa/aut teſtimonio ſcripturarum nõnulla notitia inueniri: ꝓbabiliter dicere poſſum⁹. Ciuita
tem hanc ſanctã ſupra illã terræ partẽ ſitã eſſe: in qua Paleſtina ꝓuincia poſita eſt. Inde enim
Act.i. & Chriſtus recta in cælum linea aſpicientibus diſcipulis aſcendit: & per eã rurſum cũ iudicare
uenerit: deſcẽſurus creditur: cũ & angeli ita eũ deſcenſurũ/uti aſcẽderat ꝓmonuerint: & in ual
le Ioſaphat mundum uniuerſum iudicaturum ꝓpheta teſtetur. In cælũ quoq; intuens Stepha
Ioel.iii. nus: Cum in ea ipſa hieroſolimoꝝ ciuitate eſſet: inde Chriſtũ ad dextrã dei ſedentẽ cõſpexit.
¶ Quæ ſane de cæleſti patria/ſñia a ſanctoꝝ eccleſiæ doctoꝝ dogmate nequaq̃ diſſentit. & ad
eius corroborationẽ multa ex ſacris litteris citari poſſunt teſtimonia. In pſal. eñ legit̃: Sup cæ
ꝑs.cxii. los gloria eius. & alibi: Eleuata eſt magnificentia tua ſup cælos. & aptius dicit Apl's de Chriſto
ꝑs.viii. loquens: conſtituens (inquit) eum ad dexterã ſuã in cæleſtib⁹ ſup oẽm principatũ & poteſtatẽ/
ad eph. i. & uirtutẽ/& dñationẽ: & omne qđ noiatur non ſolum in hoc ſæculo: ſed etiã in futuro. & oĩa
ſubiecit ſub pedib⁹ eius. Quæ quidẽ uerba: & pleraq; id genus/ tãetſi myſtico ſenſu aliud no/
bis ſignificent: nõ eſt tamẽ a litterali penit⁹ diſcedendũ. eoq; pacto diuinã hãc gloriã/in qua ſe
beatis fruendã diuina ꝓbet eſſentia/ſuper oẽs angelos: & ſup uniuerſam cæloꝝ cõpaginẽ emi
nẽtiſſimo conſpici loco credendũ eſt. Dehinc intemeratæ matris Chriſti: ſiue ſpũm dũtaxat/
ſiue/ut pie credimus/corpus glorificatum/ ꝓxime illi diuinæ gloriæ collocatũ. & deinceps an
gelicorum ſpũum ordines: & beatoꝝ aĩas ab ſummo illo gradu ad infimum uſq;/ pro cuiuſq;
dignitate/meritoq; diſtributas. ita ut ad illum cæteris ſupereminẽtẽ locũ/ ubi dei thronus eſt/
omnes ſuſpiciant. Sicq; fieri: ut cælum illum empireũ: tametſi ſphericum ſit: nec ex formæ na
tura principium/medium/aut finem: ſuperiuſq;/aut inferius/recipiat: ſed orbiculariter in om
nẽ partẽ ſit æquales: & pariter multoq; facilius diuina lux in eo rutilãs ſplendorẽ ſuũ quocũq;
uelit: pro ſuæ uoluntatis arbitrio effundat: non æque tamẽ gloria diuinæ maieſtatis orbis ipſe
totus ſit illuſtratus: ſed quẽadmodũ in orbe Solis uidem⁹ q̃uis eñ ipſius ſolis radii æque in oẽs
eius partes defluũt & micant. ipſe tamẽ Solis glob⁹ certo eius ſpheræ loco eſt defixus: Sic di/
uina gloria: eiuſq; ſplẽdor in toto orbe illo radios ſuæ lucis & gratiæ dimittit. ipſa tamẽ diui/
na eſſentia alio & quidẽ ꝑfectiori mõ in certa eius ſpheræ parte: aut ſupra illã ſeſe uidendam/
fruẽdãq; cæleſtis patriæ ciuib⁹ exhibet. Neq; tamen tã hebes ſum ingenio: ut ſolẽ deo cõparare
contendã: & deum uelut ſolem certa menſura: certoq; orbe cõprehẽdere arbitrer: ſed ꝓ ſimilitu/
dinẽ quãdã dicim⁹ diuinã ipſam eſſentiã alio mõ in certo illo loco/quẽ thronũ uocãt/alio in re
iii.Reg. viii. liqs ei⁹ orbis ꝑtib⁹ uideri/& cõprehendi. ſicuti & itra hoſtiã alio mõ: & extra illã alio eſſe nemo
dubitat. & in tẽplo quoq; alio mõ q̃ extra. imo & in tẽplo ipſo ꝓpẽſiore gr̃a in eo loco q ſancta
ſanctoꝝ dr̃/q̃ in cæteris ei⁹ ꝑtib⁹ adeſſe credit̃. In uertice quoq; mõtis Moyſi loquens deus/in
Exo. iii. ſolo rubro igneo ſuæ p̃ñtiæ ſignũ oſtẽdit. Quod ſi cui ꝓbabile nõ uideat̃: paradiſum illũ/q̃ ẽ
Luce.xx ſctõꝝ habitatio/ad certã ipſius orbis empirei partẽ coarctari: ſed uniuerſum cõplecti: in hac
re nõ cõtendim⁹: cũ ad diuinũ illũ ſplendorẽ cõſpiciendũ/neq; incluſi orbes cæteri: neq; terra/
& quicqd eſt intra lunæ globum/impedimento eſſe poſſint. Quin qui infimo ab ipſo diuinæ
gloriæ throno cõſtituti ſunt: pro ſua quiq; capacitate ipſius luminis ꝑcipiant claritatẽ. Sed ſa/
tis nobis eſt: oſtẽdiſſe: in ipſa cæleſtis p̃riæ habitatiõe loca eſſe diſtincta. ſupioraq; ab iferiorib⁹
nõ gr̃a tãtũ: uerũ etiã loco diſcerni. ſupq; oĩa dei thronum eſſe: q & loci dignitate/puritateq; &
ſplẽdore/& ſpãli ac ꝑfectiori diuinæ gl̃iæ manifeſtatiõe atq; irradiatiõe cæteras ei⁹ orbis ꝑtes
excellat. ¶ Deus enim ab æterno caſum angeloꝝ: hoiumq; ꝓuidẽs reparationẽ per unigeniti
ſui incarnationẽ faciẽdam ꝓordinauit atq; iſtituit. & ex cõſequẽti ipſius uerbi incarnati corpus

& aĩam beatitudine ſingulari:atq; incõprehẽſibili per unionẽ diuinitatis ſublimare decreuit.
ipſiusq; humanã ſpẽm nõ ſolũ hoibus:ſed etiã angelis uelut obiectũ excellẽtiſſimũ:utpote di/
uina luce/atq; uirtute ſupra omnes creaturas lõge illuſtratam & glorificatã proponendã cen/
ſuit. Ob idq; illi locũ in cælo illo empireo ſupra oẽs angeloꝝ ordines præparauit. In quo poſt
glorioſam reſurrectionẽ:uictasq; iferas ꝑtãtes/in cælũ cũ ingẽti glioſoq; triũpho aſcẽdẽs reſi ꝑs. xcii.
deret. ſicut dr̃ in pſal. Parata ſedes tua extũc.i. ante mũdi cõſtitutionẽ. Illũ aũt locũ humanita/
te Chriſti uacuũ/hoium nemo uidit unq̃:qa nulli ante eiꝰ aſcẽſum i cælũ patebat igreſſus. oc/
cluſa ꝑmoꝝ parẽtũ ꝑuaricatione uniuerſo gñi humano cæli ipſius porta:quã aſcẽdẽs Chriſtꝰ
ꝑ uiã ꝑmꝰoium fecit. Ipſe eſt eñi q dixit: Attollite portas ꝑncipes uřas/& eleuamini portæ æter ꝑs.xxiii
nales:& itroibit rex glie. Angeli uero:q pꝰ eoꝝ creationẽ & cõfirmationẽ i cæloꝝ atrio diuinæ
maieſtati cõtinẽter aſtiterũt/locũ qdẽ illũ priꝰq̃ Chriſtꝰ aſcẽderet:uidebãt. Illũq; uelut ſup oẽs
res inſenſatas lucidũ/purũ/& oi ꝑfectiõe cæteras eiꝰ cæli ꝑtes lõge ſuperãs/ nõ oculis corpis/
cũ nõ habeãt:ſed intellectu:quẽadmodũ & reliq̃s corpeas/materialeſq; creaturas/cõſpiciebãt.
In eoq; diuinã eſſentiã ſpãli quodã & excellẽtiori mõ diuinitatis ſuæ excellẽtiã (ut ꝑdiximꝰ) de
mõſtrãtẽ intuebãtur. In tantãq; ex illiꝰ excellẽtia admirationẽ ſunt adducti:ut nimia eius cupi
ditate tractus lucifer/eo ſe aſcenſuꝝ Eſaia teſte cogitauerit. ¶ Neq; tñ huic loco tñ tribue Eſaie
runt:ut totã diuinam eſſentiã atq; uirtutem cõcludi crederent:quã (ut ꝑdiximus) ne orbis qui xiiii.
qdẽ comꝑhẽdere poteſt uniuerſus. Sed quẽadmodum aĩa nr̃a/quæ & indiuiſibilis eſt/& reſpe
ctu corpis ſimplex/licet in q̃libet ipſius corpis parte tota ſit/atq; integra:in aliqbus tamẽ mẽ/
bris:& in capite ꝑſertim uim ſuæ uirtutis excellentiꝰ oſtendit:Sic deus ipſe nullo nõ mõ loco:
ſed ne itellectu qdẽ creato cõprehẽſibilis:licet ubiq; totꝰ ſit/atq; integer:excellẽtiori tñ mõ ibi/
quẽadmodũ & in altaris ſacro eſt:& in aliis (quos ut ꝑdiximus) locis & ſpẽbus ſuã exercet/ de/
monſtratq; maieſtatẽ. Nã & ſi Thronũ ſedẽq; dei beatos angeloꝝ:imo & hoium ſpũs eſſe nõ
dubitemꝰ eo q in eis per grãm & gloriæ cõicationem maneat & habitet:ſupra tamẽ atq; extra
illos excellentiꝰ multo in ſeipſo qeſcit:eo/quo priꝰq̃ aliqd certaret/qeſcebat modo. quem ſane
thronũ ipſi quoq; ſuꝑmæ ꝑfectiõis angeli illius magnitudinem/excellentiã/uirtutem:& qcqd
dici põt excellentiꝰ/intuẽtes/diuinã in illo maieſtatem adorãt/colunt/magnificãt/ admirant.
& qbus poſſunt laudibꝰ/ꝑconiiſq;/non lingua ſed ſpũ extollunt. Et nihilominus pro ſua q̃ſq;
capacitate:& pro mõ/quẽ ſingulis deꝰ ipſe uult ſatis eſſe/ipſius dei infinitã:tũ potentiã/ tũ ſa/
pientiã/tũ bonitatem/q̃ ꝑcipue ſunt in deo uirtutes ſeu ꝓprietates tribꝰ ipſius diuinæ eſſentiæ
ꝑſonis attributæ/intellectu creato intuent.i.cognoſcũt & intelligunt/nõ ꝓpria qdem uirtute:
ſed ꝑ mediũ illuminantis dei grãe. de q̃ in pſal. dr̃: In lumine tuo uidebimꝰ lumẽ. Sicuti enim in ꝑs.xxxv
naturalibꝰ:qui excellẽtiora alicuiꝰ principis aut ſtrenui uiri audit/aut uidet opa/ex illis ſapiẽ
tiã uirtutẽq; eiꝰ agnoſcit & admirat/quẽadmodũ de regina Saba & Salomone legit:ita angeli
beatorũq; aĩæ/cũ cæli huiꝰ empirei ſplendorẽ iprimis/excellentiã & uaſtitatẽ/ & deinde alioꝝ
orbiũ amplitudinem/pulchritudinẽ/imenſitatẽ conſonantiãq; & armoniã conſiderãt: cũ So/
lis & lunæ & ſtellaꝝ claritatẽ/ motũ & uirtutẽ/ac deniq; terræ/ maris/elementorũ:cæterarũq;
rerũ/q̃s lunaris orbis tegit cõcauitas/uarietatem/formã / ſtabilitatẽ/motumue/mente cõſpi/
ciũt:ſuꝑmã ipſius opificis potentiã agnoſcũt/ admirãturq;:dicentes itra ſe cũ ꝓpheta:q̃ terribi ꝑs. lxvi.
lia ſunt opera tua domine. & alibi:Mirabilia opa tua:& aĩa mea cognoſcet nimis. multoq; ma Pſalmo.
gis mirãtur Angeli:cũ ſuos ipſorũ choros/& ſingulorũ ſpũum dignitatẽ/ atq; excellentiã/& cxxxviii
hoium quoq; mortaliũ ex aĩe portione ꝓximam ipſis angelicis ſubſtãtiis intelligentiã mente
reuoluunt. Tãtum uero in rebꝰ oibus creatis ordinẽ aĩaduertẽtes/ipſius dei infinitã agnoſcũt
ſapiam. & cũ ꝓpheta pariter in ſpũ dicunt: Quã magnificata ſunt opa tua/oĩa in ſapia feciſti.
Sũmã aũt atq; inextimabilem illiꝰ bonitatem ex imenſis/tũ ſibiipſis/tũ humano generi colla
tis beneficiis/ꝑſitent. utpote quos abſq; ullis eorũ meritis tantæ gloriæ ꝑticipes facere digna
tus ſit. Et poſtq̃ hoium uarias grauiſſimasq; ꝑuaricatiões & blaſphemias/filiũ ſuũ æterna ge/
neratione ſibi coæqualẽ eorũ fragilitatis formã ſumere:& i humana ſpecie oium miſeriaꝝ hu
manarũ ꝑcurſo ſtadio ignominioſam tãdẽ mortẽ ſubire: tãtarũq; offenſionũ pœnas luere uo/
luerit. Tantã igitur & tã incredibilem dei bonitatẽ cõſiderãtes hãc quoq; admirãtur. & cũ ꝑdi/ ꝑs.lvi.
cto Propheta dicũt: Magnificata eſt uſq; ad cælos miſericordia tua. ¶ Sed ꝑter hæc oĩa:quæ
nos eodem/ſed multo impfectiore diſcurſu rõnis itelligimꝰ:alia in deo ipſo ueluti in ſpeculo
quodã ſecretiora atq; admirabiliora angelici beatorũq; ſpũs intuent. Ex qbus illiꝰ potentiam/ Ec.xliii.
ſapiam & bonitatem/ maiorẽ ĩmodũ ꝑcipiunt & agnoſcunt. Dicit enim Sapia: Cũ multa ꝑus
de magnitudine operũ eiꝰ narraſſet:multa abſcõdita ſunt maiora his. Sed & eius eſſentiam &
ꝑſonarũ diſtinctionem/ac relationem/ in qbus humanũ alucinat igenium:ipſo deo inſinuãte
aperte

aperte diſcernunt. Dicit enim Apoſtolus: Scimus quoniã cum apparuerit: ſimiles ei erim⁹: qm̃
uidebim⁹ eũ ſicuti eſt. & hoc eſt qđ Paulus dicit: Facie ad faciẽ. & Propheta: Adimplebis me læ
ps.xv. titia cũ uultu tuo. ❡ Hæc autẽ atq; his ſĩlia ea eſſe nõ ambigim⁹: quæ ſcriptura dicit: aurẽ nõ
audiuiſſe/ oculũ non uidiſſe: neq; in cor hoĩs aſcẽdiſſe: præter quæ ſane oĩa/ illud eſt ad dei ma
gnitudinem/ atq; excellentiã ipſius oĩbus angelicis ſpiritib⁹ teſtatius: ꝙ ne nimiã partẽ qdem il
lius ex ꝓmiſſis oĩb⁹ ſe capere poſſe cognoſcũt: lõge min⁹ q̃ dolium exiguum totã maris aquã.
Ea enim & ſi ad noſtrã cognitionẽ ſit immenſa: finita tamẽ eſt. Deus uero in ſe oĩ reſpectu eſt
infinit⁹. & ob id nullus creat⁹ ac ꝓinde finit⁹ intellectus tantæ magnitudinis capax eſſe poteſt.
Propterea dicebat Apoſtolus: O altitudo diuitiarũ ſapiẽtiæ & ſciẽ dei/ q̃ incõprehẽſibilia ſunt
AdRo. iudicia eius/ & inueſtigabiles uiæ eius. & Sapiẽtia: Ne laboretis: nõ enim cõprehẽdetis. ꝓinde q;
xi. licet p eos (quos ꝓdixim⁹) modos tot⁹ deus a creato intellectu uideri & cognoſci dicat̃: ex toto
Ec.xliii. tñ eſt cognit⁹ nulli: prorſus/ ut qcqd de ipſo beatiſſimi quiq; ſpũs uidẽt/ ſeu intelligunt ei/ qđ
cape nõ poſſunt/ cõparatũ/ exiguũ dici poſſit/ utpote finitũ infinito. ❡ Ex quib⁹ oĩbus illud li/
quet manifeſte: diuinã eſſentiã infinitã ſane/ incõprehẽſibilẽ: atq; impceptibilẽ ab angelis bea
tiſq; ſpiritib⁹: tũ ex opeꝝ magnitudine/ tũ uero ex ſuiipſi⁹ interiori ad eos manifeſtatiõe/ pro
mõ capacitatis uniuſcuiuſq; clare & apte cognoſci/ ac cõprehẽdi: ſed maiorẽ ſuæ diuinitatis &
gloriæ ſplendorẽ atq; irradiationẽ ex eo loco cõſpici: quẽ uelut thronũ ſibi in certa cæli empi/
rei regiõe delegit. Nã alioqn ſi ea rõne ꝙ nullis circũſcribit̃/ aut diffinit̃ locis: & ſupra atq; ex
tra orbem extremũ æque atq; infra eſt imenſus: nullã illi particularẽ manſionẽ attribuerem⁹:
in qua ſuam nobis gloriã expreſſius oſtẽderet: ſed ubiq; eadẽ ſe nobis forma/ atq; ſpecie mani
feſtaret: empireum cælũ ad beatoꝝ habitationẽ nec quicq̃ creauiſſet. Si inſup idem in toto il/
lo cælo eſſet ei⁹ uiſionis modus: fruſtra mãſiones diſtinxiſſet. de qbus Saluator ipſe dicit: In do
mo pr̃is mei mãſiones multæ ſunt. Nihil inſuper humana Chriſti forma ei/ quod diffinit̃ loco/
ſpãlis ꝓrogatiuæ tribueret: cũ tñ ipſe duob⁹ filiis Zebedei dixerit: Sedere autẽ ad dextrã uel ad
Mat.xx. ſiniſtrã meã: & ꝓinde mihi in cæloꝝ habitatione ꝓximos eſſe/ nõ eſt meũ dare uobis: ſed quib⁹
& Mar. paratũ eſt a pr̃e meo. Quib⁹ ſane uerbis ab oĩpotenti deo præordinatũ eſſe fatet̃: quo beatorũ
x. qſq; gradu atq; ordine ipſi Chriſto in cæleſti pr̃ia eſſe debeat ꝓpior/ aut remotior: & ſi neq; de
xtra fortaſſis ꝓprie ibi uel ſiniſtra: ſed locoꝝ tamen eſt diſtinctio. In cui⁹ quidẽ Chriſti intuitu
magnã beatitudinis partẽ: ꝓſertim poſt uniuerſalẽ reſurrectionem cõſtare omnes admittunt.
❡ Nõ tamẽ ex præmiſſis tantã gloriã & excellẽtiam loco illi/ quẽ thronũ dei dicim⁹/ tribuim⁹:
ut ſupra oẽs creaturas diuinã capiat magnitudinẽ: atq; ex ei⁹ dignitate dei potẽtia/ uirt⁹/ ſapiã/
bonitaſq; ſue/ plus q̃ ex cæteris reb⁹ creatis/ manifeſtetur. Lõge enim excellẽti⁹ ex collata uirgini
Mariæ/ & ſupremis angelicoꝝ ordinũ ꝓncipibus/ gr̃a dignoſcunt̃: ſed ex diuina eẽntia/ quã in
eo loco nõ in creaturis ſed in ſeipſo ꝑfectiſſimis etiam ſpiritib⁹ demõſtrat de⁹: hoc contingere
arbitramur: cũ ad thronũ ipſm illi quoq; ſupremi cæleſtis militiæ ꝓncipes cernui intendere di
catur: idq; dũ Chriſt⁹ ibi reſidet: eſt manifeſtiſſimũ. In eo eñ diuinã eſſentiã reſplẽdere/ mani/
feſtariq;/ multo q̃ alibi nuſq̃/ expſſi⁹/ atq; aptius/ nemo ibit inficias. dũ aũt ab eo diſcedit: illum
quoq; beatiſſimos ſpũs comitari credibile eſt: quẽadmodũ cũ ad iudicandũ uenerit: ipſemet te/
ſtatur fore: & cũ beatiſſima ei⁹ parens in cælũ aſſumpta eſt: pie credim⁹ factũ eſſe: nec poſt gene
Matth. ralem reſurrectionẽ aliqñ illũ eſſe factuꝝ/ credere a fide/ religioneq; nr̃a/ abhorrere arbitror:
xxv. cũ de uirginibus dicat Apocalipſis: ꝙ ſequunt̃ agnũ quocũq; ierit. qđ ubi euenerit: diuinam in
eo maieſtatẽ expſſius q̃ alibi nuſq̃ ꝑſpicuã eſſe: haud dubiũ eſt. & in ipſo nihilomin⁹ dei thro/
Apo.vii no diuinã quoq; eſſentiã certo mõ/ quẽ cõcipe mens humana neqt: ne dũ lingua ꝓferre/ mane
re: ſeq; manifeſtare ꝓut ante Chriſti incarnationẽ faciebat: neq; aſſerere audeo: neq; alienum a
rõne/ ueritateq; cenſeo: niſi ipſm eũdẽ Chriſtũ in eodẽ corpe etiã cũ alio ſe cõfert: ibi nihilomi/
nus manere dicam⁹: ſicuti cũ in hoſtiam per ſacri uirtutẽ deſcendit: quod tamẽ q̃uo fiat: nõ eſt
imbecilitatis nr̃æ diffinire. ❡ Ad hui⁹ aũt cõſiderationis cõfirmationẽ Chriſti trãſfiguratio nõ
parũ nobis uidet̃ ſuffragari poſſe. eñ ex illa trãſfiguratione aliquã trib⁹ illis diſcipulis ſuæ di/
uinitatis facere uoluiſſe reuelationẽ/ quo & ipſi/ & q ab eis poſt ei⁹ reſurrectionẽ audirent/ de
mercede diuinæ uiſionis fierẽt certiores. Cur ergo in mõtẽ excelſum: ſanctũq; conſcendit: cur
in uultu ſplẽdorẽ ſolarem: atq; in ueſtimentis niueũ cãdorẽ aſſumpſit: cur aſtare ſibi duos illos
ueteris teſtamenti ꝓceres uoluit: & nube inſup e cælo demiſſa obumbrari: uocemq; paternam
ſup illum audiri: cum ea oĩa & in cõualle/ & cæteris apoſtolis præſentib⁹/ nec tamẽ uidentib⁹/
ſi uoluiſſet: æque facere potuiſſet. Verũ id ea rõne fecit: ut oſtenderet in excelſo loco diuinita/
tis ſuæ gloriã excellentiori modo beatis eſſe manifeſtandã: & illos pro cuiuſq; merito ꝓpiores:
ſibi/ aut remotiores fore: paternumq; teſtimonium ubiq; ſibi affuturum. Quod quidem in

cæleſti patria nõ alio fieri modo credimꝰ:q̃ ꝙ illius humanitatẽ diuinitatis ſuæ radiis præ cæ/
teris oĩbus illuſtrat illuſtrabitq;.Nã & duodecim ap̃los cũ ad iudicãdum uenerit:ſibi aſtituros/ Mat.xix
ipſemet Chriſtus ꝓdixit uiuẽs: cæteris in inferiore aeris regione iudicii finem expectantibus.
¶ Deſcriptionẽ ergo localẽ hos beatitudinis gradus habere fateamur neceſſe eſt/ ut thronum
diuinũ excelſiore cõſtituamꝰ loco:ad qđ tota hæc noſtra tendit digreſſio. qđ & eccleſia militãs
imitari cupiens:inter ſacerdotes ſuos hũc ſeruat ordinẽ:ut pro dignitatis mõ ipſi eccleſiæ ui/
cario capiti/ſinguli ꝓpius/remotiuſue aſſideãt.Quod enim in cælo deus qui oĩum merita no
uit/ pro meritoꝝ menſura/graduq;/infalibili iudicio:hoc eccleſia ꝑ dignitatis ꝑrogatiua fa/
cit:cũ merita nequeat certo librare iudicio. ¶ Hæc aũt oĩa cũ humanã trãſcendãt capacitatẽ/
& nr̃am ꝓſertim imbecilitatem:eaq; ſanctiſſimi doctiſſimiq; uiri reliquerint ĩdiſcuſſa : abſit ut
paruitas atq; ignorãtia nr̃a diffinire ꝓſumat.Sed quæ nr̃æ ꝑmiſit deus occurrere ſpeculatiõi:fi
deliter/cõſidẽterq; ꝓferimꝰ/nõ diuino tñ/ſed & ſacro ſanctæ eccleſiæ/doctiorũq; quorumuis
iudicio/deciſioniq; ſubiicientes. ¶ Sed dũ diuinæ eſſentiæ ſublimia ĩq̃rimꝰ:lõge ab inſtituto
digreſſi ſumus.De angeloꝝ ſane in cælũ reditu loq cœperamus:ad eum itaq; redeamꝰ. Scđm
duos igit̃ ſenſus hãc euãgelii particulam diſcuſſimꝰ:lr̃alem/ſcilicet quẽ mõ abſoluimꝰ : & mo
ralem/ iuxta quẽ Angelus hic ꝑlatos ecclĩæ nobis repñtat . Tertius ſupeſt/ſcđm quẽ Angelus
diuinã reuelationẽ ſeu inſpirationẽ nobis exꝑmit:quæ tũ a nobis diſcedit:cũ iam ſuum in ea re
opata eſt effectũ:ſicuti in Mariæ ãnũciatione oſtendimꝰ:nec aliud occurrit adiiciendũ:ſed ſolũ
ex his/quæ ſequunt̃/inſpiciendũ relinquit̃:num Angelus hic quocũq; in ſenſu accipiamꝰ:pfe
cte officio apud paſtores iſtos functus fuerit:ita ut cõfectum negociũ diuinæ maieſtati in cæle
Textus. ſti throno referre potuerit. ¶ Factũ eſt(inq̃t Euãgeliſta) ut diſceſſerũt ab eis angeli in cælũ:
paſtores loquebant̃ adinuicem/& quæ ſequunt̃. Ex ipſa ſiquidẽ paſtorum collocutione/quãtꝰ
fuerit ex angeloꝝ reuelatione in eos deuotionis feruor accenſus: liquet manifeſtiſſime. Ex eo
in primis:ꝙ ſtatim & nulla ĩteriecta mora cœperũt de myſterio illis denũciato habere ſermo/
nem.Ex eo itẽ:ꝙ abſq; ulla diſceptatione atq; titubatione ſtatim de itinere/ad diuinũ uerbũ ui
dendũ/arripiẽndo egerũt:nec an eũdũ eſſet:inter ſe tractarũt. Ex eo tertio ꝙ ubi cõcordi uoto
eundũ ſtatim diffiniere:nõ lento paſſu iere:ſed feſtinãtes. Quarto ex eo ꝙ ea/ q̃ uiderãt/cæte/
ris nũciauere:cũ dicit:Et oẽs/q audierãt mirati ſunt:de his quæ dicta ſunt a paſtoribꝰ ad ipſos.
Quinto ex eo ꝙ ĩpleto officio:uiſo ſcilicet Saluatore:ad greges ſuos paſcẽdos/ cuſtodiẽdoſq;
rediere. Et ex eo poſtremo:ꝙ redeũtes laudes & gloriã dñ̃o reddidere. ¶ Ecce quãta eſt uniꝰ
inſpiratiõis diuinæ uis/atq; efficacia. Fidem etenim ꝑmũ tribuit:dehinc inueſtigãdæ ſalutis ſtu
diũ:poſtea ſolertiã & feruorem ſupaddit. deinde ad ꝓximos charitatem:& ꝓdicãdi officiũ exci
tat. Subſequẽter ad iniuncti officii implemẽtũ accẽdit : & poſtremo ad diuinas laudes mẽtem/
linguãq; inſtruit:q ſunt ſex ꝑfectionis gradus/ꝑ quos poſt ſeptiformẽ ſancti ſpũs gr̃am ſuſce
ptã ad ꝑfectiõis ſtatũ ꝑ gr̃am ipſam in uia/& per gloriã aſcendimꝰ in ꝑr̃ia:quos alio loco ſupra
enumerauimꝰ atq; diſcuſſimus. Et q̃uis multa in hãc ſñiam hoc loco ſupaddenda occurrerent:
opis tñ iam ꝑſpicua ſupra inſtitutũ quoq; noſtrum ꝓhibet ꝓlixitas : ſatiſq; erit ſingulas huius
partis clauſulas ad ſuperiorũ rationem atq; ordinem redigere. ¶ Illud tamẽ ante omnia no/
tandum uidet̃/ꝙ oĩa/quæ a paſtoribꝰ iſtis facta ſunt/cum feſtinatione:& abſq; dilatione facta
ſcribũtur. Vt enim angeli ab his diſceſſerunt:cõfeſtim loqui de ea re/quã audierant cœperũt:
illicoq; eundũ cõſenſerunt:& deinde feſtinãtes ierunt. Videntes deinceps puerũ ſtatim cogno
uerunt . De reditu autẽ ad greges ſuos::& de diuulgatione miraculi : uiſioniſq;:tametſi nullũ
Bona opera in euãgelico textu inſtãtaneum uocabulum ſit expreſſum : ex actuũ tamẽ ꝓximitate facile eſt
cũ celeritate iudicare celeritatẽ. Nã & eorũ/qui audierũt/admirationẽ: & Mariæ ſimul in corde ſuo cõtem/
prõptitudie plationẽ/eodẽ cõtextu ſubſequutã ipſa Euãgelii uerba indicare uidẽtur. Quod eſt ad oĩa/quæ
q; ſunt faciẽ ex bonorũ gr̃e eſſe cõſtat faciẽda/ſaluberrimũ documẽtũ:ut ſcilicet abſq; ulla dilatiõe fiãt:&
da. cum inſpirat deus cogitationẽ ſanctã : ſtatim illã recipiamꝰ. Cũ uero mentẽ iam ad illã exequẽ
dam cõfirmauerimus:ſine mora inchoemꝰ:& abſq; interruptione/aut ſupuacua dilatione/ꝑfi
ciamus:illaq; ꝑfecta de alio bono opere repẽte cogitemus. Et ꝓinde ſic bonas opationes cõiun
gamus:ut ſe inuicem cõſequãtur. Neu diuinæ gratiæ mẽtis prõptitudo/aut uoluntati corpalis Eccle.v.
deſit ſolertia. Quod in Sapiẽtia his uerbis docet ſpũs ſanctus:nõ tardes cõuerti ad dominum: Ecclĩa/
& ne differas de die in diẽ.& alibi:Si quid uoueris deo/ne moreris reddere. & Apoſtolus:Feſti ſtes.v.
nemꝰ ergo ĩgredi in illã requiẽ:ſup quẽ locũ multa de hac feſtinatione a ſacris doctoribꝰ ſunt Ad he/
Accõmoda/ collecta. Figuræ aũt & exẽpla ſũt frequẽtiſſima. Sed illud qđ in Geneſi de patriarcha Abraam bre.iiii.
tiſſima figu/ legitur/eſt accommodatiſſimũ. Cũ enim illos tres angelos uidiſſet in cõualle ambræ: cucurrit Geneſis
ra. in occurſum eorũ. Cũq; illis refectionem paraturus eſſet:feſtinauit in tabernaculũ ad Sarram: xviii.

& ubi eam inuenit:iuſſit ut acceleraret ſubcinericios panes conficere/& coquere/dehinc ad ar
mentum cucurrit:ut uitulum afferret/allatumq; dedit puero ut coqueret:qui feſtinauit & co/
xit illum:omnibuſq; paratis tulit butirum & lac & uitulũ:& poſuit ante Angelos:quo in my/
ſterio/ſex quemadmodum & in iſto exprimuntur feſtinationes:quæ cum his cõferri facillime
poſſunt.Sicut enim iſti audita Angelorum euangelizatione cõfeſtim crediderunt:ita & ille ui
ſis angelis fide plenus ad eos cucurrit:illoſq; adorauit. Item & iſti poſt diſceſſum angelorũ/il
lico inuicem colloquẽtes non tam quid facere oporteret:q̄ ut cito fieret:cõuenerunt. Ille ab an
gelis diſcedens/ad uxorem in tabernaculum feſtinãs uenit/ & quod fieri uellet:ut citiſſime fie
ret:imperauit:illaq; ad eius præſcriptum eſt executa. Item illi uenerunt ad præſepe domini fe
ſtinantes:illa ad armentorum præſepia cucurrit. Item iſti uidentes cognouerunt de uerbo ꝙ
illis ab angelo nunciatum erat:iſte uitulum puero coquendum tradidit:puerq; cũ feſtinatione
coquendum curauit/quod eſt in fide confirmari/& apertius cognoſcere. Non enim prius cibꝰ
Exo.xii. comedendus eſt/ꝑſertim carnium/q̄ ſit coctus.dicente domino:Non comedetis ex eo crudum
quid/ideſt non bene in mente ueſtra per ignem charitatis: & flãmam fidei cognitũ & digeſtũ.
Item iſti audita & cognita cæteris retulerunt:ille coctum cibũ a puero & uxore/tulit aliis pro/
ferendum:quo quid eſt aliud:q̄ uerbum dei aliis proponere & denunciare:qui ſane panis eſt ui
Eſa.iii. tæ:& cibus ſalutis.de quo in Eſaia legitur:In domo mea non eſt panis.& in pſal.Panis cor ho/
ꝑs.ciii. minis confirmet.& Apoſtolus:perfectorum eſt cibus ſolidus. Item hi ad greges ſuos / quos in
paſcuis reliquerant / redierunt . Ille ad angelos / quos dimiſerat eſt reuerſus . Nec certe mi/
rum:ſi hæc ita ſe habeant:ut alterum myſterium alteri correſpondeat:quãdo & ibi angeli pue
ri inſpirati conceptum/atq; originẽ/& perpetuum genus denũciatum uenerint. Ex quo etiã
meſſias erat naſciturus:quem Angelus hic natum eſſe manifeſtauit.& in utroq; teſtamẽto / in
fide & charitatis operibus accelerandum/& ſolertia ardẽtiq; ſpũ agendum: ex his fit manife/
ſtũ. A patre enim genitũ/ex cuius ſemine ſalus humana ꝓdire debebat/iã iã iſta fieri cœpiſſe:
ex prædictis liquet. Ab his uero paſtoribus initio ortæ ſalutis repertia fuiſſe/hoc loco legimꝰ:
dum aũt Euangelium a Chriſto prædicari cœptum eſt:& deinceps quoad mortales uiã ſalutis
docuit:exemplis plurimis hæc ſunt cõprobata. Extat enim in primis exemplum de Andrea &
Petro/cæteriſq; apoſtolis/qui ad primam uocantis Saluatoris uocem/relictis omnibus/ illico
eum ſunt ſequuti. Petrus quoq; & Ioannes audita ex mulieribus Chriſti reſurrectione/ſtatim
curſu ad monumẽtum contenderunt:ſed & ipſe Chriſtus uocatũ a ſe Ioannẽ increpuit: ꝙ ꝓius
q̄ ſequeretur : patrem ſepelire ſe uelle reſpondet: eum inſepulto patre ſequi ſe iuſſit. Virgi/
nes inſuꝑ prudẽtes/eo ꝙ uocante ſpõſo intẽpeſta etiam nocte cum lampadibus/quas ad hoc
ipſum paratas habebant/ſtatim ſurrexerũt/illũq; ſunt ſequutæ:an nuptias eſſe receptas oſtẽ/
dit. non igitur lento gradu/aut tardiore/remiſſioreq; inceſſu/ſed celeri curſu/brauium iſtud
uitæ æternæ comprehendere poſſe quiſq̄ confidat:quod ne currentes quidem omnes compre
hendere ualent:ſed qui cæteris curſu præuenerit.ille Apoſtolo teſte comprehẽdit: Iccirco di/
cit Propheta:Sine iniquitate cucurri/ & direxi. Cum enim uiam noſtram multi explorent inſi
ꝑs.lviii. diatores:præſertim dæmon/de quo ſcriptum eſt:Inſiadit quaſi Leo in ſpelunca: currendũ eſt
ꝑs.ix. ut eius inſidias præueniamus. Iuxta quod in Sapientia legitur:Et currens non habebis offen/
Prouer. diculum.& icciirco dicebat Propheta:Viam mandatorum tuorum cucurri. ¶ Ad euangelicã
iiii. igitur hiſtoriam redeamus. Paſtores(inquit) loquebantur ad inuicem. Ex hoc primum mora/ Textus.
Pſalmo le nobis datur præceptum:ut qui einſdem ſunt uocationis:ſimulq; gratiam diuinam ſuſcepe/
cxviii. runt:inuicem conferant/& communicent : quemadmodum Paulus apoſtolus ſe feciſſe teſta/
tur:cum Hieroſolimam poſt baptiſmum & prædicationem aſcendiſſet. Aſcendi(inquit)ſecũ/
dum reuelationem:& contuli cum illis/ſcilicet apoſtolis euangelium quod prædico gentibꝰ.
Hoc & in uiſitatione Mariæ a nobis eſt aliis teſtimoniis/exempliſq; cõprobatum. ¶ Quales
autem hi fuerint ſermones ex ſequentibus liquet. Tranſeamus(inquit) uſq; in Bethlẽe: & ui
Act.xii. deamus &c. Non enim(ut prædiximus)in queſtionem aut dubitationem angelica monita uer Textus.
Mar.vi. terunt.dicentes: Vera ne ſunt:quæ audiuimus:an ſomnia:ſicut Petrus in carcere:qui exiſtima
Matth. bat ſe uiſum uidere.& alibi:apoſtoli dominum uidentes/putabant fantaſma eſſe.& de aliis: q
xxviii. eum poſt reſurrectionem uiderant/diciturq; quidam dubitauerunt. Hoc plæbi:hebreorũ im/
Deut.i. putabat Moyſes:ꝙ poſt tanta dei ſigna/uerba/& prodigia credere noluiſſent.& Chriſtꝰ ipſe
Mar.x/ duobꝰ diſcipulis in Emaus proficiſcentibus. O ſtulti(inquit)& tardi corde ad credendũ in om/
vi.&Lu nibus quæ loquuti ſunt ꝓphetæ. Iſti ergo paſtores fide pleni confeſtim eundũ ad locum/quem
cæ.xx/ angelus demõſtrauerat/cẽſuerunt. nõ quidẽ:ut uiderent an uera eſſent:quæ audierãt:nõ enim
iiii. dixerunt/uideamꝰ ſi hoc uerbũ factũ eſt/ſed nullatenus de ueritate oraculi titubantes/ad rem

certã accedebãt. Videam⁹ (inqt) hoc uerbũ qđ factũ eſt: & paulopoſt: qđ dñs oſtẽdit nobis. q̃ſi
iam oſtenſum crediderint: qđ uerbo tñ erat nũciatũ. ¶ Quinimo nõ tñ puerũ natũ: ſed uer
bũ a deo factũ crediderũt: cũ tamẽ id aptis uerbis angelus nõ expreſſiſſet. Dixerat enim dũta/
xat: Nat⁹ eſt nobis Saluator: q eſt Chriſtus dñs. Iſti aũt dicũt: Videam⁹ hoc uerbũ: qđ factũ eſt:
quod fecit dñs/ & oſtẽdit nobis. & licet ſermo iſte ab aliqb⁹ ſic interpretet᷑: ut ſit ſenſus. Videa
mus hoc uerbũ/ ideſt hoc qđ uerbo angeli nobis eſt oſtẽſum: ex aliis ſcripturæ locis teſtimõia
Textus. afferẽtes: in qb⁹ pro uerbo id/ qđ uerbũ ſonat/ accipit᷑. ali⁹ tñ ſenſus/ quẽ uerba ſuapte natura
exp̃mũt/ ẽ accõmodatior. Ex trib⁹ eñi cõiectari poſſum⁹: paſtores de uerbo diuino ſenſiſſe. Pri
mo qdẽ ex uocabuli uirtute. Facile eñi erat Euãgeliſtæ dicere: Videam⁹ hũc puerũ uel ſaluato
rẽ natũ. Scđo ex eo qđ dicunt: qđ fecit dñs. quæ ſane uerba nõ apte ad Angelicũ ſermonẽ refer
ri poſſunt. Ad hũc eñi pertinet/ qđ ſubiũgit: & oſtẽdit nobis. aliud quippe eſt feciſſe deũ: aliud
oſtẽdiſſe. Fateamur igit᷑ hos paſtores de uerbo æterno ſenſiſſe: & erit ſenſus: uideam⁹ hoc uer
bum: ſcilicet æternũ: qđ factũ eſt. ſ. caro: ſicut dicit Ioãnes: Verbũ caro factũ eſt & apl̃us: Factũ Io.i.
de muliere: factũ ſub lege: & hoc ad filiũ tñ ptinet: q ſolus carnẽ aſſumpſit: qđ fecit dominus/ Ad gal.
ideſt tota trinitas: quæ in uerbi incarnatiõe eſt coopata. & oſtendit nobis/ ſcilicet paſtorib⁹ p an iiii.
gelicã reuelationem: uel nobis/ ſcilicet mortalib⁹ p ſuã in carne natiuitatem: quã oſtenſionem
in pſona ſctõrũ patrũ accelerari poſtulabat his uerbis Dauid ppheta: Oſtẽde nobis dñe miſeri
cordiã tuã. & alio loco: Oſtẽde faciẽ tuã & ſalui erim⁹. Oſtẽſum ergo mũdo ex quo natũ crede/ Pſalmo
Queſtio ad litteram. bant/ pfitebãtur. Nec quenq̃ moneat: q paſtores iſti uiri ſane ſimplices: & (ut credibile eſt) in/ lxxxiiii.
docti & ignari: atq̃ ingenio rudes/ confeſtim de hac uerbi incarnatione id crediderint: qđ apl̃i Pſalmo
poſt multa miracula/ & ipſius incarnati uerbi atteſtatiões plurimas/ uix intellexerũt: cum pſer lxxix.
tim nõ tã apte angelus ipſe diuini myſterii nuncius rem aperuiſſet. Si enim Eliſabeth/ cui nul
lus apparuerat angelus/ uiſa ſtatim Maria illã dei matrem & agnouit/ & exclamauit: & quæ ab
archãgelo illi dicta erãt/ in ea pficienda eſſe confirmauit: q̃to hoc creditu facilius eſt: ut iſti & ſi
paſtores/ uiri tñ/ nõ mulieres: nato iã domino/ nedũ cõcepto/ angelica uoce pmoniti/ luceq̃ di/
uina circũfulſi: & angeloꝶ canora iubilatione confirmati/ illud de uerbo hoc ſenſerint: qđ ex
ipſius angeli uerbis/ quẽadmodũ in illoꝶ expoſitione docuim⁹/ dep̃hendere non ſolum facile
erat: ſed pene neceſſariũ. ¶ Atq̃ eo magis claram hui⁹ myſterii notitiã illos habere par fuit:
Moraliter. quo paſtorũ ecclie typũ pfigurabant. quos utpote alioꝶ doctores & eruditores/ plenã ſacroꝶ
ecclie: eorũq̃/ q̃ ad fidem & religionem ptinent/ notitiã habere oportet: ut in primo hui⁹ Euã/
gelii capite a nobis eſt oſtẽſum. Et ob id illis primũ tã apta huius natiuitatis facta eſt reuelatio/
quã licet nõ tã nudis uerbis illis angelus manifeſtaſſet: ex quo tñ uerboꝶ ſenſum ex lucis diui
næ/ q̃ eos dũ uerba audirẽt/ circũfulſit plane pſpexerãt) aptiorib⁹ uerbis illos inuicẽ loq dece/
bat: q̃ ad eos angelus eſſet loquut⁹. Nã nec bethleem ipſe noiauerat: ſed ciuitatem Dauid dixe
rat. Ex quo ſane ſenſu illud nobis oſtẽdit᷑: tãtam eſſe ſinceræ fidei uirtutem: ut ea/ q̃ per reuela
tionẽ/ aut ſcripturarũ lectionẽ/ uel alterius doctrinã/ accipim⁹/ multo q̃ accepimus: nobis fiãt
aptiora: atq̃ notiora. Plãtationem enim & irrigationẽ doctoꝶ in cordib⁹ fideliũ adauget dñs,
dicente Apoſtolo: Ego plãtaui: Apolo rigauit: dñs aũt incrementũ dedit. Idq̃ ex ipſo Paulo fit i. ad cor.
manifeſtiſſimũ: q a domino hoc ſolũ audierat: Ego ſum Ieſus quẽ tu pſequeris. & nihilomin⁹ iii.
ſtatim poſt baptiſmũ Chriſti fidẽ cæteris apl̃is efficati⁹/ aptiuſq̃ pdicauit: quã pri⁹ nõ mõ igno Act. ix.
rabat: uerũetiã toto impugnabat conatu. Et iſtud eſt qđ Saluatorẽ ipſum iudeis cõteſtatũ fuiſſe
Ioãnes auctor eſt. Ait enim: Qui credit in me/ ſicut ſcriptura dicit: Flumina de uẽtre ei⁹ fluẽt. Io. vii.
aquæ uiuæ. Hoc aũt (inquit) dicit de ſpũ quẽ accepturi erãt credentes in eũ. & in pſal. dr̃: Emit/ Pſalmo
tet uerbũ ſuum: & liquefaciet ea: flabit ſpũs eius: & fluent aquæ. ¶ Aliud quoq̃ documentum cxlvii.
morale ex his dat᷑: debere. ſ. eos/ q ex ſcriptura/ uel aliena doctrina/ aliqd ad religionẽ ptineus
auxerunt/ planiorib⁹ atq̃ uſitatioribuſq̃ uerbis: q̃ accepint (ſi fieri põt) cæteris explicare. qđ &
Chriſtũ dominũ in humanis ageret: & poſt reſurrectionẽ ſuã apud diſcipulos: & ipſos diſcipu
los apud alios feciſſe: ex noui teſtamẽti libris eſt manifeſtiſſimũ. Ipſe enim ueteris teſtamẽti &
pphetaꝝ ſcripturas diſcipulis interptaba᷑. Illi uero/ q̃ obſcurius ab eo tradita uidebant᷑/ ſim/
plicib⁹ & aptiſſimis uerbis enucleabãt: idq̃ in oĩ ſcia & diſciplina eſt pſpectiſſimum/ ut a qbus Lucæ
pma uniuſcuiuſq̃ tradita ſunt rudimẽta: illaq̃ ad artẽ eſt redacta: illorum dictamina obſcurio/ xxiiii.
ra ſint: q̃ q a uulgarib⁹ intelligi queãt. Et ob id alioꝶ in ea ipſa arte peritoꝶ cõmẽtariis idigẽt:
q pſcoꝶ uerba/ mentẽq̃ aptiorib⁹ interpretẽtur uerbis: ſed in ſacris potiſſimũ myſteriis & di/
ſciplinis tanto altiorem/ atq̃ latentiorẽ ſenſum eſſe cõuenit: q̃to maiora atq̃ ſublimiora conti
nent ſacramenta. Propterea oĩa ferme/ quæ uerbo/ aut exemplo in ueteri teſtamẽto ſunt tra/ Ad gal.
dita/ per allegoriã dicta ſunt: ut Paulus teſtis eſt: ita ut litteralem ſenſum elicere non ſit ſatis: iiii.

niſi &

Io.v. niſi & ſpiritualē perſcrutemur. dicēte dño: Scrutamini ſcripturas. & Propheta: Ego aūt in to
Pſalmo to corde meo ſcrutabor mādata tua. & alio loco dicebat Apl's: Littera occidit: ſpūs autē/ideſt
cxviii. ſpūalis ſenſus a ſpū ſctō puenieñs/uiuificat. Nā & Chriſtꝰ ipſe/ut Matthеꝰ teſtat/ſæpe in para/
ii. ad co bolis/aut obſcuris uerbis loqbat. imo/ut Marcus aſſerit/ſine parabolis nihil loqbat. quo & di
rin.iii. ſciplinæ cæleſtis ſtudioſos attentiores redderet: & ſegnibꝰ atq; ueritati aduerſantibꝰ cæleſtem
Matth. theſaurū nō pdigeret. Propterea dicebat Apl's: Myſteriū qđ abſcōditū fuit a ſclis & gñatiōibꝰ:
xiii. nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis eius: qbus uoluit deus notas facere diuitias ſacri huius Quare ſa/
Mar. iiii Sed & aliis ex cauſis latere ſub uerborū cortice ſpūalē ſenſum deus uoluit: q̄s in enucleatione. cra ſcriptu/
Ad col. locoꝝ pdictorum ſacri Euangelii cōmentatores abunde tradidere. Alius inſuper loquēdi mo ra continet
i. dus deo cōuenit/alius angelis: & hoibus alius. Itē & peritis atq; eruditis alius: q̄ impitis & indo metaphoras
i. ad cor. ctis/qđ intelligēs Apl's: aliis lac/ideſt uerba doctrinæ ſimplicia: aliis ſolidum cibū/ideſt ſecre/ & eſt obſcu/
iii. & ad tiora myſteria: pro pſonarum capacitate miniſtrabat. & alibi dicit: Sapientiā loqmur inter pfe ra.
hebre. v ctos. Item & prout in eodē myſterio diuerſa ſunt conſiderāda: ita aliis terminis eſt utendum.
i. ad cor. Quāobrem dum humano more: & ſcđm humanā naturā loquitur Chriſtꝰ: humilia loquitur.
iiii. Cum uero ad diuina tranſcendit: ſe dei filium dicit: & alta pnūciat. Itē prout uarie illi tribuun
tur uirtutes & opationes: diuerſis in ſacra ſcriptura appellatur noibus. Aliqñ enim Leo pꝑter
fortitudinem: nonunq̄ ouis pꝑter māſuetudinē: interdum paſtor pꝑter ſollicitudinē: plerunq;
petra/ſeu lapis pꝑter firmitatem/ac ſoliditatē: nunc fons pꝑter doctrinæ & grẽ exuberantiā:
& cætera id genus plurima. Item aliquando filiꝰ Dauid/uel Abraam/ p repromiſſionē. aliquā Chriſtus di/
do filius Mariæ per naturā: aliquādo filius dei per coæternitatē. Propterea qđ hic dixit Ange/ uerſis noibꝰ
lus: Natus eſt uobis hodie ſaluator Chriſtꝰ dominꝰ: diuinitatē ſimul cum humanitate expſſit: noiat: & q̄re.
& eius inſuper/qđ denunciabat/myſterii finalē cām. & id ſane Angelo dei ipſius nuncio cōue
niebat: uerbaq; ſunt accōmodatiſſima. Saluatoris enim (ut pdiximꝰ) nomē præ cæteris dei filio
ps.cix. incarnato cōuenit. Chriſti uero regi & ſacerdoti: domini aūt ſoli deo. Ipſe enim ſolus eſt ſacer
i. ad thi. dos ſummꝰ/de quo ſcriptum eſt: Tu es ſacerdos in æternū. Itē & rex regū/& dominꝰ dominā/
vi. tium. Nā & de ſeipſo dicit: Ego dominꝰ & hoc nomē meū. Paſtores aūt dicūt: Videamꝰ hoc uer
Eſa. xlii bum qđ factum eſt: qđ fecit dominꝰ: ubi de diuinitate tm̄ & incarnationis/natiuitatiſq; myſte/ Textus.
rio/nō etiā de ſacerdotio/regno & ſaluationis officio fit mentio: qa huius incarnatiōis/atq; na
tiuitatis myſterii ſacēm illos tunc apte cognouiſſe atq; intellexiſſe ſatis erat. Reliq̄ uero Chri
ſtus ipſe poſtmodū erat manifeſtaturus. ¶ Angelus inſuper ciuitatem Dauid dicit: ut ex ſtir/
pe Dauid (ſicut prædiximus) hūc puerum deſcendiſſe faciliꝰ crederent. Item ut fortem & hu/
milem illius exēplo futurū intelligerent. Paſtores uero Bethleem ſuo noīe uocant: q̄ domꝰ pa
nis interpretatur: qa ad illā tranſire uolebant: in qua panē uitæ æternæ inuenire ſperabāt: atq;
ps.xliiii ita ex uocabulorū aut ſententiarū uariatione/ſenſus quoq; ſacræ ſcripturæ uariat. Propterea
de hac dicitur: q̄ aſtitit a dextris dei circūdata uarietate. ¶ Sed neq; illud eſt pꝑtermittendū:
q̄ dum angelus ſignum agnoſcendi puerū paſtoribus dediſſet: de ipſo atq; eius ſtatu ex loci &
amictus q̄litate loquutus eſt. Cum uero paſtores ad locum puenerunt non ſolū infantem pā/ Textus.
nis inuolutū uerum etiā cū eo Mariā & Ioſeph inueniſſe illos Euangeliſta teſtatur. Qui enim
clara uiſione uerbum dei ſcđm utrāq; naturā uidebat Angelus: quiq; illum euāgelizabat/qui
Eſaiæ ſalutis humanæ paleſtram ingreſſus erat ſolus/ſicut ſcriptū eſt: Torcular calcaui ſolus. nihil
lxvi. præterea paſtoribꝰ nunciauit: qui uero diuina myſteria/non niſi per organa materialia uidere
queunt: hos pmum Mariā & Ioſeph uidere oportuit: q̄ Ieſum in præſepe iacentē panniſq; inuo
Ad ro. i lutum poſſent agnoſcere. Nā ut ait Apl's: Inuiſibilia ipſius a creatura mundi per ea/quæ facta
ſunt/intellecta perſpiciunt. Circūlocutionibus enim in omni ſacra ſcriptura deus ipſe/eiuſq; Quare deo
uirtutes & potētiæ/atq; opatiōes/quoquo mō pōt humanū ingeniū capere: demōſtratur. Hinc mēbra & hu
deo & aures/& oculos/& manus/& pedes/& cætera deniq; humani corpis mēbra/tribuimus: manæ paſſio
quēadmodū amorem/irā/& cæteras humanas paſſiones. & iccirco paſtoribꝰ iſtis pmum Maria nes tribuūt.
occurrit uera Chriſti ſcđm carnē mater: quæ filium ſe peperiſſe: & ſi nō fortaſſis uerbo/q̄q̄ ne
id qdem arbitrari ſit erroneū/nutu tamē & puerperio ipſo fatebat. Ioſeph aūt Mariæ ſpōſus:
atq; ex eo pueri putatiuus pr̄ aderat: q puerū de uirgine diuina uirtute natū humano indigere
adminiculo oſtēdebat: & proinde uerum hoiem eſſe: cum & matri & puero adeſſet ſedulus. Di
uinitas aūt oraculi teſtimonio cōprobata in ipſius pueri intra pſepis clauſtra iacētis: oculis/fa
cieq; p fidem cernebat. ¶ Pōt aūt & alio ſenſu/quē a ſacris doctoribꝰ accepimꝰ/per Mariam/
quæ amarū mare interpratat/pœnitentiæ: amaritudo ad incipiētes ptinens ſignificari: & per
Ioſeph/qui augmentū dr̄/pfectus uirtutū: & pinde pficientium ſtatꝰ. Per hos ſiqdē ad Chri/
ſtum/ideſt ad ſalutē/q̄ eſt pfectiōis ſtatꝰ/trāſire nos oportet: uel per Mariā cōtemplatiui: & p

Ioſeph actiui exprimunť. Vtriq; enim Chriſti ꝑſepe circũſtant/illiq; aſſiſtunt. ¶ Põt quoq;
(ut alio loco in ſupiorib⁹ tractatib⁹ dixim⁹) ꝑ Ioſeph corpus: per Mariã aïa/& per infantẽ di/
uinitas Chriſti nobis repreſentari: quæ ſunt ipſi⁹ homouſion tres integrales inuicẽ coniunctæ
partes: duæ q̃rũ ad humanitatẽ: ad diuinitatẽ tertia ptinet. ¶ Illud tñ neutiq; myſterio carere
exiſtimo: ꝙ dum Magi ad Saluatorem adorandũ uenerũt: Ieſum cũ Maria eos inueniſſe Mat/
theus deſcribit: nulla de Ioſeph facta mentione. A noſtro autẽ Luca primum Maria & Ioſeph
a paſtorib⁹ inuẽti referũtur: & poſtremo puer in ꝑſepio poſit⁹. Lõge enim magis humanis ſen
ſib⁹ ad tãti myſterii cognitionẽ indigebãt Magi: q ſolo cæleſti ſigno ducebanť/gẽtiles alioqn/
& legis ignari: q̃ hi/q & iudei/& paſtores/& in regione illa uigilãtes ſupra greges ſuos/deſcri
buntur. qua ratione prius illis Mariã & Ioſeph occurrere debuiſſe: q̃ Ieſum uiderent quiſq; iu
dicaſſet/quo ſcilicet uterq; ſenſus ad fidei cognitionẽ illis aditum ꝓberet. Verũ alia ratio fa/
ctum diuerſificat. Per Magos enim gẽtilis populi uocatio oĩum ſacræ ſcripturæ doctorũ ſñia
repreſentať: & ꝑ paſtores iudaici populi. Ille aũt poſt Chriſti reſurrectionẽ dũtaxat ad fidem
erat cõuertẽdus. Ex hoc uero in humanis agẽte plurimi: cum ergo paſtores ad ꝑſepe ueniunt/
ideſt cũ iudei ad Chriſti fidem uocari incipiũt: Chriſti docẽtis/& miracula faciẽtis/humanitas
ꝑus q̃ diuinitas: erat agnoſcẽda. Immo cũ diuina in humano corpe lateret potẽtia: corpus ipm̃
aïatũ ueris ſenſib⁹ & uidẽdũ: & palpandũ: diuinitas uero carne inuoluta/fide tñ pſpicienda. &
iſtud eſt Mariã & Ioſeph apta facie uidere ꝑmum: dehinc puerũ in ꝑſepe latentẽ pannis circũ/
uolutũ inſpicere. Poſt reſurrectionẽ uero Ioſeph/q mortale corp⁹ (ut diximus) repñtat/non
ampli⁹ uideť. cũ dixerit Saluator ipſe: Modicũ & nõ uidebitis me. ſ. in carne humana: ſed ſola Io. xiiii.
Maria q̃ illuminata dr̃/ideſt corp⁹ glorioſum & ĩmortalitatis dotib⁹ ueſtitũ/aïæq; coniunctũ/ &.xvi.
& unitũ diuinitati. Hoc igiť mõ gentilis populus poſt Chriſti reſurrectionẽ ad fidẽ conuerſus
Saluatorẽ deũ non ampli⁹ pãnis inuolutũ/& in ꝑſepe iacentẽ: ſed iã in Mariæ gremio recũben
tem/ideſt in corpe glorificato triũphãtem: & in eccl̃iæ fide ꝑ gr̃am: atq; in altaris myſterio per Io.xx.
ſacr̃m/manentẽ uiderunt: cõfeſtimq; adorauerũt. de qbus ipſe ꝓdixerat: Beati q non uiderũt &
crediderunt. ¶ Quid aũt ex hac Saluatoris uiſione Paſtores iſti ſunt aſſequuti: ſequẽtia oſtẽ

Textus. **Cognitionẽ fides ꝓcedit.**

dunt. Ait enim: Videtes aũt cognouerũt de uerbo qđ dictũ erat illis de puero hoc. Fidem nãq;
cognitio ſubſequiť. Propterea ad Chriſtũ dicebãt apoſtoli: Nos credimus & cognouimus: quia
tu es filius dei. Et ſiqdem de cognitione pfecta loquamur: quã uiator nullus habere põt: dicẽte Io.vi.
Apoſtolo: Nũc cognoſco ex pte: tũc aũt cognoſcã: ut cognit⁹ ſum. Planũ eſt qđ niſi fides ꝓceſ/ i.ad co/
ſerit: ad illã pueníre nemo põt: ſicut dicit Apl̃s: Per fidem qdẽ ambulamus/ſcilicet ad deum: & rin. xiii.
nõ per ſpẽm. & alibi: Gratia ſaluati eſtis ꝑ fidẽ. Si uero de cognitione poſſibili: & cui⁹ eſt huma ii.ad co/
na cõditio capax/loq uolum⁹: poſtea q̃ ꝑ ſubmiſſionẽ atq; humiliationẽ nr̃am a diuina inſpira rin.v.
tione ꝓuocatã ea credere cœpim⁹: q̃ neq; corpeo ſenſu: neq; humano ingenio cape poteram⁹: Ad eph.
ad maioris intelligẽtiæ ſtudiũ ex ipſius fidei/charitatiſq; ardore incẽdimur. ſicq; fit ĩ ut quoti/ ii.
diana ſollicitudine/pia mẽte ueritatis apicem ingrẽtes/ad eã (quã nobis ſatis eſſe deus ipſe cõ/ ii. Pet.i.
ſtituit) deuenerimus cognitionẽ. Quod qdem apoſtoloꝝ ꝑnceps his cõfirmat uerbis: uos aũt
omnẽ curã ſubinferẽtes miniſtrate in fide ueſtra uirtutẽ. In uirtute aũt ſcientiã/In ſcĩa autem
abſtinentiã/In abſtinẽtia aũt patientiã/In patientia aũt pietatem/In pietate aũt amorẽ frater/
nitatis/In amore aũt fraternitatis charitatẽ. Hæc enim ſi uobiſcum aſſunt: & ſuperẽt: non ua/
cuos/nec ſine fructu uos conſtituent in dñi nr̃i Ieſu Chriſti cognitione. hæc ille. Ex qbus quot
gradib⁹ ex initio fidei ad cognitionis pfectionẽ ſit aſcendẽdũ: intelligi põt: quos in pñti diſcu/
tere nr̃i nõ eſt inſtituti. Verũtamen illud manifeſte liquet: fide ꝑueniri cognitionem. ꝓpter qđ
dicebat Propheta: Deus miſereať nr̃i ꝑ gr̃am ſcilicet ꝑueniẽtẽ: & bñdicat nobis per gr̃am ſub
ſequẽtẽ/illuminet uultũ ſuũ ſup nos/ꝑ gr̃am illuminãtẽ: q̃ fidẽ tribuit: & miſereať nr̃i ꝑ gr̃am
corroborãtẽ. deinde ſeqť: Vt cognoſcam⁹ in terra uiã tuã: in oĩbus gẽtib⁹, ſalutare tuũ. Hoc aũt
eodẽ mõ/quo in paſtorib⁹ iſtis/cõfirmatã Symeonis fidẽ in ſequẽti tractatu uidebim⁹. Pri⁹ eñ
diuino rñſo crediderat: qđ ubi pueꝝ Ieſum in tẽplo uidit: & ĩter ulnas tenuit: cõſumato myſte

Textus. **Explanatio litteræ.**

rio dixit: Nũ dimittis ſeruũ tuũ dñe in pace: Quia uiderũt oculi mei ſalutare tuũ. Cognouerũt
igiť Paſtores iſti pleniori fide ꝑ ſenſuum inſtr̃a corroborata/de uerbo. ſ. diuino qđ dictũ illis
fuerat. ſ. ꝑ Angelũ de puero hoc. ſ. ꝙ hic eſſet Chriſtus dñs & Saluator: uel de uerbo. ſ. Angeli
qđ dictũ erat illis. ſ. ꝑ ipm̃ angelũ de puero hoc. ſ. quẽ inuenerũt in ꝑſepio: ac ſi diceret: cogno
uerũt ex eo ꝙ pueꝝ inuenerunt eo loco & apparatu/quẽ illis ꝓdixerat Angelus/ꝙ hic ille erat
puer: quẽ illis Angelus nũciauerat. q̃uis eñ natũ eſſe Saluatorẽ mũdi: & hũc eẽ uerbũ dei ĩcar
natũ/certa fide iã tenuerint: qs tñ ille/aut ubi nat⁹ eſſet: nõ aliũde cognoſcere poterãt: q̃ ex ſi/
gnis q̃ ab angelo accepant: Sicuti & Ioãnes Baptiſta/q̃uis meſſiã iam ueniſſe: & ſciuiſſet: & ꝓdi
caſſet:

caſſet:imo ꝑus ꝙ naſceref;agnouiſſet: quo tñ certiore iudicio illũ inter cæteros/q baptiſmum
Io.i. ab eo petituri erãt/agnoſceret:a deo ſignũ illi datũ erat:ut ſup quẽ uideret ſpũm ſctũm in co
lũbæ ſpecie deſcendentẽ:hũc uerũ meſſiã crederet. ¶ Poſtꝙ uero ex fide in ꝑfectã ſen poſſibi/ Moraliter.
lem/aut certe ſufficientẽ cognitionẽ Paſtores ꝑuenerunt:qd aliud ſupeſt: ꝙ ut quæ uiderũt/&
crediderũt/cæteris manifeſtent.Hic enim uer⁹ eſt & neceſſari⁹ordo:quo ad diuini uerbi ꝑdica/
tionẽ ꝑlati eccleſiæ ꝓcedere debẽt:ut ſcilicet primũ ꝑfecte credãt:dehinc qđ credunt ꝑ doctri/
næ eruditionẽ intelligãt:& diſtincte expliciteq; cognoſcãt. qđ cũ iam ex aliis huius Euangelii
locis a nobis ſit auctoritatib⁹exẽpliſq; cõfirmatũ:non repetem⁹. ¶ Verũ ex hoc Euãgelii cõ/
textu ſubintelligere oportet:hos paſtores cũ Ieſum in ꝑſepe uidiſſent:& Saluatorẽ/& Meſſiã/
atq; dei filium cognouiſſent:illũ & adoraſſe/& omni pietatis officio fuiſſe ꝓſequutos. Si enim
Gene. Abraã & pleriq; ſancti uiri/angelos/aut aliqđ dei ſignũ adoraſſe referũtur:quanto magis hos
xviii.& paſtores/q ex diuino oraculo deũ hoiem factũ agnoſcebãt/id feciſſe uериſimile eſt. Idq; ex ſe/
iiii.Re. quentib⁹ cõiici põt:qa reuerſi ſunt glorificãtes & laudãtes deũ in oĩbus q̃ uiderãt:ſicut dictum Textus.
xxi. erat ad illos.Qua aũt rõne id ab Euãgeliſta non ſit expſſum : quæri nõ incõgrue põt:ꝑſertim Queſtio ad
cum de Magis/qui gẽtiles erãt:nec diuino oraculo inſtructi fuerãt/ſcripſerit:ꝙ & puerũ adora litteram.
uerũt/& ex ſuis theſauris munera illi obtulerũt.Quãuis enim in ſupiorib⁹hui⁹tractat⁹ qõni/
bus de illa Magorũ adoratione/& munerũ oblatione/iuxta allegoricũ ſenſum aliqua ſint di/
cta:hui⁹tamẽ qõnis explanationẽ in hũc locũ/ubi melius aptari poſſe uideť /ſeruauim⁹.Et qui
dem ad litteralẽ ſenſum hæc põt accõmodari reſpõſio:illud/ſcilicet de Magis Euangeliſtã ex/
preſſiſſe:qđ niſi dixiſſet:aut difficile ꝑſuaderi potuiſſet:aut abſq; reprehẽſione negari.Illi eñ
gentiles erant:aut inter gẽtiles educati:nec diuinã reuelationem habuiſſe referunť:ſed Stellæ
tñ ſignũ illis apparuiſſe:quæ regẽ in iudea natum demõſtrabat. Chriſtũ autem uel Meſſiam/
aut dei filiũ eos ꝯſiniſſe nuſꝗ ſcriptura cõmemorat . Quãobrem cum in uili ſtabulo iacentem
inter iumẽta infantem inueniſſent:matrẽq; & eum/qui pater putabať/cultu/ornatu/ ceteroq;
apparatu/a regia ſtirpe longe abhorrẽtes cõſpexiſſent:qs affirmare auderet: eos talem puerũ
ut deũ/aut ut regem adoraſſe:illiq; uelut regi & domino (ut apud Perſas mos eſt)munera ob
tuliſſe:ſi nõ Euangeliſta hoc expreſſiſſet.Hos aũt Paſtores/niſi hũc/quem angelica conteſta/
tione deũ atq; hominẽ:& humani inſuper generis/immo & Angelorũ/Saluatorẽ audierãt : &
(ut ſupra oſtẽdimus)crediderãt/adoraſſent.qs nõ impios:atq; omni reprehẽſione dignos iudi
caſſet.Propterea iſtud ueluti de ſe manifeſtũ atq; indubitatũ omiſit Lucas:quẽadmodum & de
Maria tacuit:quã nemo dubitat:filiũ ſimul atq; natũ uidit:uti uerũ deũ adoraſſe . Itidem & de
Chriſti poſt reſurrectionẽ apparitione ab oĩbus pariter Euãgeliſtis eſt ſeruatũ.Nullus enim il
lum Mariæ apparuiſſe ſcripſit:ꝗꝗ de aliis pleriſq; apparitiõib⁹ſinguli atteſtentur. ¶ Ad no
ſtrum aũt ſenſum hoc eo ꝑtinere uideť:ut cũ Magi incipientes : & Paſtores ꝓficientes(ut iam Ad ſenſum
oſtẽdimus)nobis repreſentẽt:hæc adorationis & munerũ oblationis officia ueluti incipiẽtib⁹ moralem.
potiſſimum cõuenientia in his proficientibus nõ repetiiſſe. In quib⁹ longe maiora exprimun/
tur:ꝙ/ſcilicet uerbũ diuinum cognouerũt:& cæteris annunciauerũt:& ad greges ſuos cũ diui/
nis laudibus redierũt.Nã ad terrenũ regẽ adoratio:lõgeq; Magis munerũ oblatio referri põt.
In pleriſq; enim ſacræ ſcripturæ locis/reges legim⁹adoratos:munera uero etiam æqualib⁹ &
i.Regũ inferiorib⁹offerunť.Hæc & dum de cõceptu ꝓcurſoris tractarem⁹ : a nobis ſunt tacta:quando
xx.&.ii. multa & qdẽ magna de illius futura uirtute:atq; magnitudine/ab Angelo ꝓnunciata:docuim⁹
Reg.ix. quæ in Saluatoris conceptione/eo ꝙ multo lõge maiora illi competebant/ non ſunt repetita.
¶ Aliud quoq; ad Euãgelii uerba ſubintelligẽdũ eſt neceſſario:hos/ſcilicet Paſtores/cũ Salua
torẽ uidiſſent:atq; cognouiſſent:ad greges ſuos reuertiſſe:ſed ꝑus ꝙ eo perueniſſent: pleroſq;
Bethleem uerbis incolas/ac regionis accolas cõueniſſe: illiſq; cũcta/quæ audierãt:& uiderãt/
ex ordine narraſſe.Cũ dicat Lucas:ꝙ oẽs/qui audierũt/mirati ſunt:& de his quæ dicta erãt a Textus.
paſtoribus ad illos. ¶ Ex hoc aũt morale documẽtũ ſumi põt:Eccleſiarũ ꝑlatos/qui ueri pa Moraliter
ſtores ſunt/ab ſuo grege nõ niſi urgẽte neceſſitate/aut publica ſuadẽte utilitate/diſcedere de Boni prala/
bere:tãtiſq; reditũ morari:quoad ſuſceptũ mun⁹impleuerint:& dũ ad gregẽ redeũt:curare de ti qũo & qb⁹
bere:ut ꝙ maxime poſſunt:aliis quoq; ꝓſint.Hoc eñ Chriſtũ paſtoꝝ principẽ feciſſe/euangeli ex cãis a ſuo
Mat.xv ca teſtať hiſtoria:q̃nis enim ad oues/q perierã/iſraelitici populi miſſum ſe maxime atq; in pri grege diſce/
mis ꝓteſtaretur:ad Samaritanos tñ & fines Tyri & Sydonis/iudeis ad tꝑs relictis trãſiuit.Sed dere debeãt.
his q ad ſalutẽ eoꝝ(quos ſaluãdos ꝑdeſtinauerat) ꝑtinebant/expletis/ſolẽni quoq; feſto hie/
roſolimã reuertebať:ſicuti ſequẽtia hui⁹euãgelicæ hiſtoriæ capita nos docebũt.Idq; ex ꝓcedẽ
tib⁹ſatis oſtenſum eſſe putam⁹:cũ de Mariæ annũciatiõe/& illi⁹ uiſitatiõe tractauim⁹. Illa eñ
ut cognatã ꝓcurſore grauidã uiſitaret:cũ feſtinatiõe in mõtana cõſcendit:& apud illã ad partũ

uſq; māſit: nō ſolū ut ꝓpinquitatis iure officiū cognatæ pſtaret: ſed ut diuina illi quoq; myſte/
ria cōicaret. Dehinc expleto utroq; officio in domū ſuā eſt reuerſa. p quā abſq; dubio ꝓlati ſi/
gnificātur: qui & illuminati eſſe debēt ſcīa & grā: & alios deinceps illuminare: utrūq; enim Ma
riæ nomen (ut ſæpe iā diximus) ſignificat. Paulus quoq; pterq̄ q diuerſas ꝓuincias / ut uerbum
dei ſereret: pagrauit: Timotheū / quem corinthiis epm cōſtituerat / urgente neceſſitate ad ſe fe ii. ad th
ſtinum uenire iuſſit: ut multa illi fidei & religionis arcana committeret: q̄ p lrās non poterant mo. ult.
explicari: per eū poſt ipſius Pauli obitū Corinthiis (ꝓut res exigeret) diſpēſanda atq; cōicāda.
Itidem & erga Tytū feciſſe eius ad illū epla docet. ¶ Verum ne has maioris boni cauſas ꝓlati/ Ad Ty
cōtra quos iā ſupra inuecti ſumus / ſibi cōfingāt / eoq; ptextu: re autē uera humana tracti cupi/ tū ultio
ditate: atq; ambitione / Eccleſias ſuas deſerant: meminiſſe illos oportet: neq; hos paſtores ante
angelicā reuelationē / atq; admonitionē: neq; Timotheū / aut Tytum / in iuſſu Pauli a cōmiſſis
ſibi gregib⁹ diſceſſiſſe. Mariā aūt diuino (quo plena erat) ſpū ad maxima myſteria pagenda do
mo exiiſſe. Si quē ergo neceſſitas humana alio trahit: nō eſt ei⁹ ſtudiū rephendēdū: ſui charitas
nō qdē ficta / ſed ꝓbata / etiā laudandū. Sin reipublicæ utilitas / aut priuatæ rei cā (dū non diutur
na ſit in redeundo mora) & manſio fructuoſa atq; honeſta) tolerandū. Nam & Saluator paſto
rem (qui ut ouē pditam inueniret: gregē uniuerſum reliqt) nō dānauit: ſed laudauit potius / & Mat. xi
ꝓpoſuit imitādū. ¶ Verū tunc quoq; cū gregē deſerit: cuſtodē fidū adhibere debet: il liq; dū
abeſt / enixe oues cōmēdare. Sicuti Dauid / dū in caſtra prīs iuſſu ad frēs ſuos pgeret: feciſſe legi i. Regū
tur. Vocāte aūt deo eiuſue miniſtro / gregē ex toto relinquere / ut rei maiori lōgeq; utiliori in/ xvii.
cūbat: nō iprobat. Nā & Paulus cū ad Corinthios redire decreuiſſet: diuina ordinatiōe alio illū ii. ad co
deducēte ꝓhibit⁹ eſt. Sed pus q̄ ab eo diſcedat: ei / q cōmiſit / reddere illum oportet: ab eoq; acce
pta licētia dei ſequi uolūtatem: ſicuti Moyſem dum Iero gregem paſceret: feciſſe legimus. Ge. xxx
Textus. ¶ Nūc aūt ad lrām redeam⁹. Oēs (inquit) qui audierāt: mirati ſunt. nec ab re qdē. Quid eīn tan vii. & x
ta admiratione dignū audiri unq̄ potuit: q̄ q deus humanā carnem aſſumeret: ut hoiem / a quo xxviii.
maxime offenſus erat / ꝓprio ſanguine redimeret. Vix eīn (ut ait Aplus) pro amicis & iuſtis qs Ad Ro.
morit. ſed longe hoc admirabili⁹ eſt: ut is / cui⁹ impio tot⁹ paret orbis: neq; tñ illū cōprehēdere v.
pōt: in anguſti præſepis latibulo inter iumēta pannoſus iaceret. Quādo uero auditū: aut ubi le
ctum erat ante id tpſ: totā angelo militiā: aut oīno exercitū eo grādem cōſona atq; canora
uoce tales in terra laudes deo cecinilſe. Magna ergo ſuberat ex his admiratiōis cā. Tūc eīn ad/
mirari ſolent hoies: qñ pter naturalē ordinē / aut ſupra humanā rōnē / aliqd factū ab aliis audi
uerūt / ſicut paſtores ipſi. multoq; maiorē affert mētibus hoium admirationē: cum talia ꝓprio Iudith.
uiſu / aut auditu / alioue ſenſu pcipiūe. Sicuti ex ſermonib⁹ Iudith / uniuerſus Olophernis exer xi.
citus. & ex doctrina Saluatoris iudei oēs: & pariter ex his (q̄s opabat) uirtutibus: imo & in his Mat. vii
nōnunq̄ hoies mirātur: q̄ & ſi humanā rōnem nō trāſcendāt: cōtra tamē opīonē eueniūt: ſicuti Mat. v.
de ſeruis Ioachin legit: q cum Suſannā in adulterio dephēſam iniqui iudices deferrent: mira/ & .xi &
bātur: qa nunq̄ talis de ea rumor erat audit⁹. Apoſtoli quoq; mirati ſunt q Ieſus cum muliere Io. vii.
ſolus loqueretur. ¶ Hæc autē admiratio plerunq; animū ad pietatē emolit: & ad diuinæ uir/ Daniel
tutis trahit cogitationē: ut ex Saluatoris uerbis liquet: qui apoſtolis dicebat: Pater diligit filiū / xiii.
& demōſtrat ei opera quæ ipſe fecit. & maiora his demōſtrabit / ut uos admiremini ſubaudi: & Io. iiii.
ex admiratione efficiamini in fide firmiores / & in charitate feruētiores. Hæc enim miracula in Io. v.
prædeſtinatis ſalutis augmentū operātur: reprobis autē cum excuſationē tollantē culpā aggra Io. xv.
uant. Et proinde ſuppliciū augent. dicente Saluatore: Si opera nō feciſſem: quæ alius nō fecit: Mat. xi.
peccatū non haberēt: nunc autē nullam habēt de peccato ſuo. & alibi Capharnaum & nōnul/ & Lu. x
las alias ciuitates increpans eorū peccatū / utpote grauius / acerbiorib⁹ ſuppliciis uindicandum
cōminabatur: q̄ Sodomorū Tyriorumq; & Sydonio: q apud hos nulla / apud iſtos uero pluri
ma eſſent patrata miracula. ¶ Ex his igitur / qui a paſtorib⁹ myſteria natiuitatis audiētes mi
rati ſunt / nōnullos credidiſſe cōiecturari poſſumus / ſed plurimos poſt admirationē fabulā pu/
taſſe: aut in ſua milicia pſtitiſſe: quēadmodū & ex his / qui Chriſti opera / doctrināq; uiderant /
& [illegible] audierant / pars maxima nō mō nō credidere / Verūetiā in eius odiū ſunt cōcitati. Propterea
ip e dicebat: Nunc autē & me uiderūt: & oderūt me: & patrē meū. & hos Apls illis comparabat
quos Moyſe duce ab ægyptiaca ſeruitute deus ipſe liberauerat. ¶ Illud aūt nō eſt ptermittē Io. xv.
Textus. dum: q dum dicit Lucas: Oēs / qui audierunt / mirati ſunt: addit per copulā: & de his / quæ dicta Ad he/
erant a paſtorib⁹ ad ipſos / quaſi aliqua aliūde q̄ a paſtorib⁹ audiſſent. Idq; facile credi pōt: mul bre. v.
ta / ſcilicet præter hæc in tāti myſterii ſacramēto apparuiſſe ſigna / atq; prodigia: quæ ab Euan
geliſtis ſcripta nō fuere. Nā quod de Magis Mattheus poſuit: cæteri omiſerūt. & ut Ioannes te Mat. ii.
ſtatur: multa præterea (quæ ſcripta reperiunt) fecit Ieſus ſigna atq; miracula. ¶ Et hoc de pa Io. ulti.
ſtoribus

ſtorib⁹/ & de his qb⁹illi uiſa atq; audita retulerāt/ Lucas primū poſuit. Quod uero Maria in/
ter tot miracula:totq; Angelorum/atq; hominum gaudia/tunc egerit : ſubiungit. Ait enim:
Maria autem conſeruabat omnia uerba hæc/conferens in corde ſuo.Non equidem(ut nōnul
li ſentiunt)quo ex his fieret de filii ſui diuinitate certior:quem per fidem certiſſimam in mē/
te/ & per totius diuinitatis cooperationem conceperat in uentre:ut in ſuperiorib⁹ſatis ſuperq;
a nobis eſt oſtenſum:dum de illius ad Gabrielem reſponſionē tractauimus. Sed ut ex ſingu/
lorum recordatione atq; ruminatione miraculo⁊ & meritum illius augeref :& gaudiū: Quā/
uis enim iam cū ab Angelo ſalutata eſt:plena eſſet gratia.& cū diuinū uerbū in eius uiſcera eſt
illapſum:multo etiā ampliori ſit cumulata:q̄diu tamen in humanis egit:meritū ex omnibus/
quæ agebat/auxiſſe nemo ibit inficias. Vnde & primū ſi nō eſſentialiter/accidētaliter tamē au
ctum eſſe fateri oportet.Sed quicquid ad mercedem æternæ gloriæ cæteri ſentiāt:læticiam &
conſolationem ſecundū diuerſa filii ſui myſteria non dubium eſt in illius ſpiritu incrementū
habuiſſe:& tum quidem cum natū uidit in carne:quem prius cernebat in corde : & cū illum ex
mortuis in glorioſo atq; incorruptibili corpore uidit ſuſcitatum.ac poſtremo cum illū in cæ/
lum aſcendentem conſpexit.Propterea in eccleſia canitur:Regina cæli lætare:quia quem me
ruiſti portare:reſurrexit ſicut dixit.quem canticum ab Angelis decantatum Eccleſiaſtici tra/
dunt autores.Sed & cū primū in Cana galileæ ſignum fecit:cū Lazarum cōem hoſpitem ſu/
ſcitauit:& cum extra diuinitatis ſuæ potentiam conteſtantia patrauit:quis illam non totiēs no
ua lætitia perfuſam crediderit:quotiens aut oculis ipſa conſpexit:aut ab aliis prædicari audi/
uit.Nam & de Angelis/qui ſunt in gloria/Saluator teſtatur:q̇ in unius peccatoris cōuerſione
gaudium magnū accreſcit.Hæc autem lætitia/quā ex rei deſideratæ / aut per ſe gratæ atq; io/
cundæ:uiſione mēte cōcipimus/ex eius rei memoria:atq; cogitatione fit in nobis cōtinua.Pro

Pſalmo cxviii.

pterea dicebat Propheta:Memor fui iudicio⁊ tuorū a ſæculo domine & cōſolat⁹ ſum.& alibi:

Pſalmo lxxvii.

Memor fui dei & delectatus ſum:quæ ſane læticia eo eſt in pfecto⁊ mentibus maior:quo cæte
ris quoq; pfuturum id/ in quo lætanf /intelligunt. Propterea Saluator cum Lazarū mortuum

Io.xi.

a ſe ſuſcitandū prædiceret:adiecit:gaudeo ppter uos : ut credatis.Maria quippe uidens/atq; au
diens filii ſui/quē dei quoq; uerbū certiſſime ſciebat natiuitatē & per Angelos/ & per hoīes iā
prædicatam:hanc ſementē huius diuini myſterii ſurgere gaudebat. Ex qua redēptionis huma
næ fructū puenire nou multo poſt ſperabat. Et ob id hæc oīa in corde ſuo cōferens/ nō ſolum
ſibiipſi gaudebat:uerum & humano generi cōgratulabaf :deoq; ipſi humili: piaq; mente lau/
des & gratias reddebat.Sicuti de Apoſtolis legif :q̇ dum multiplicari fidelium nume⁊ ex eo/

Actuū xiii.

rum doctrina/ſigniſq;/uidebant gaudio/replebanf.& ad Corin. ſcribēs dicebat Paulus:gau/

ii.ad co. ii.

diū meū oīum ueſtrum eſt. In Maria igitur ex his ſupuenientib⁹ indiciis:cæteriſq; eius piis/ ſan
ctiſq; opationibus nō tam fides aut Charitas quo ad effectū:q̄ meritum utriuſq; uirtutis:quē/
admodum & cæterarum eſt auctum: quādoquidē deus ſpeciali priuilegio in inſtāti cōceptiōis

Eccleſi. xxiiii.

oīum uirtutū excellentiā eius aīæ īfuderit.De ea enim in cāticis legif :In me gr̄a omnis uitæ &

Ibidem c.ii.

uirtutis:In me oīs ſpes uitæ & uirtutis.& rurſus ordinauit i me charitatē. ¶ Verū nō abſurde
fortaſſis qs quæſierit:cum Ioſeph ſpōſum ſuū Mariæ affuiſſe:omneq; officium optimi ſponſi

Quæſtio ad litteram.

exhibuiſſe:ex Euangelio ſit manifeſtum:cur non illi hæc ſacra myſteria communicauit:quem
præſertim illorum ſciebat expertem non eſſe:cum enim dicat Euangeliſta:q̇ ſeruabat omnia
uerba hæc conferens in corde ſuo:aperte oſtendit: nulli illam ea communicaſſe. Ad quod iu/
xta litteralem quidem ſenſum plana eſt reſponſio. Ad ſpiritualem autem non contēnendū in
ſe continet myſterium.Hæc enim/quæ paſtores de Angeli denunciatione/ & de hymno decā/
tato Mariæ retulerunt/ Ioſeph/qui in illo⁊ aduētu Mariæ aſtabat/ ab his ipſis audiuerat.neq;
ad fidem myſterii Mariæ confirmatione indigebat: quippe qui Angeli teſtimonio puerū húc
de ſpiritu ſancto conceptum & Saluatorem mūdi futurum didicerat.Quāobrem uirginali ue
cordia/maritaliq; reuerentia/quā ex ſumma profundiſſimaq; humilitate / cum apud omnes/
tum uero apud ſponſum/ Virum alioqn ſanctum & iuſtū/ætateq;/& officio/ac pietate paren/
tem gerebat/ſubtimide illi ac uerecunde(ubi demum res exigebat)loquebatur. Ita ut nullibi
de illorum colloquiis ſcriptura teſtetur.Cum tamen multa nō ad rem domeſticam dumtaxat
ſed & ad diuina myſteria pertinentia inter eos dicta tractataq; fuiſſe/nemo dubitauerit.Sicuti
& de Zacharia in ſuperioribus oſtendimus. ¶ Quod ſane ad moralem ſenſum cōiugatis mu

Moraliter. Mulieres decet eſſe uerecūdas & non loquaces.

lierib⁹ optimū pbet documētū:ut.ſ.raro ac moderate/uerecūdeq;/cū uiris oib⁹ : ſed cū maritis
quoq; loquanf :garrulitatē enim/& loq̄citatē in muliere ſcriptura rephēdit.dicēte Sapiētia: Et

Prouer. vii.

ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata ad capiēdas animas/garrula & uaga:nec
ualens in domo cōſiſtere pedibus ſuis:quaſi hæc in mulieribus uitia ſint connexa. Similiter &

Textus.

Maria uirgo i hac uita habuit augumētum meriti.

Paulus de his/quæ luxuriatæ fuerūt/dicit: Simul aūt ocioſæ diſcunt circuire domos non ſolū i.ad thi.
ocioſæ: ſed & uerboſæ & curioſæ loquētes q̄ nō oportet. & alibi: Mulier in ſilētio diſcat cū omi v.
ſubiectione. Idq; Mariæ exēplo oēs diſcere mulieres oportet. De qua tāetſi in ſacris euāgeliis i.ad thi.
pleraq; ſcripta ſint: q̄ter tm̄ oīno illā loquutā cōmemorāt Euāgeliſtæ. Verecūdia q̄ppe i mulie ii.
magnope cōmendat. dicēte Sapiā: Noli diſcedere a muliere ſenſata & bona: quā ſortitus es in Eccliaſti
timore dñi. Gratia eñ uerecūdiæ illi⁹ ſup aurū. & Apl's: Mulieres in habitu ornato cū uerecū/ ci.vii.
dia & ſobrietate. ¶ Ad ſenſum uero nr̄m in eo ptinet: ut contēplatiui ea/q̄ altioris ſunt my/ i.ad thi.
ſterii/his/q uitæ actiuæ dūtaxat dediti ſunt/nō cōicent: ad qđ paulo ante Apli teſtimoniū ad/ ii.
duxim⁹ inquiētis. Sapiam loqmur inter doctos. Nā & ſaluator/cū Marthe dixiſſet: Sollicita es
& turbaris erga plurima: porro unū eſt neceſſariū: Maria optimā partem elegit: nō ꝓpterea di
xit: omitte quæ agis/& ſede cū Maria/ut uerba uitæ audias. quin utrāq; iuxta uiam ſuam am/
bulare pmiſit: q̄uis alteram altera iudicauerit meliorē. Et Apoſtolis in mōte ſecretiora myſte
ria detegebat: cū turbæ etiā fideli humiliora uerbis quoq; magna ex parte ambiguis traderet.
¶ Alia inſup rō ex his/q̄ iam diuerſis in locis ſupiorib⁹ tractatib⁹ expoſuim⁹/colligi poteſt. ꝙ
ſcilicet altiora hæc myſteria ſupiori rōnalis aiæ portioni/quā Maria repſentat/ſic cōueniunt:
ꝙ inferiori utpote illoꝝ incapaci/aut quāq̄ ſint cōmunicanda: quod ferme in idem recidit: Ma
ria quippe ſupiorē aiæ portionē/q̄ cōtēplationi ſola eſt apta/nobis repñtat: & Ioſeph iferiorē:
quæ ad actiuā magis eſt accōmodata. ¶ Verū aliud quoq; in hac tota euangelicæ hiſtoriæ pte
pſpicere licet: nō abſq; diſcuſſione ꝑtermittendum. Angelis enim ad paſtores: & paſtorib⁹ ad
obuios quoſq; hæc myſteria in Bethleem & finitimis regionib⁹ diſſeminātibus: & in urbe ac tē
plo Symeone & Anna cōteſtātib⁹. Magiſq; ex orientis regione ſtella duce ueniētibus: & Hero
de/omniq; ſecum iudea ex illoꝝ ſermone cōturbatis: ſacrarumq; litterarum abdita pſcrutan/
tibus: tandēq; pferentibus: ac proinde rumorib⁹ de hui⁹ pueri miraculoſa natiuitate: undequaq;
diſſeminatis/Chriſtus ipſe abſq; ullo diuinitatis iudicio/inter pecora in pſepe iacet/& tacet.

Quomodo & q̄n cōtēplationi & actioni ſit incumbendum.

Maria audit: & alioꝝ uerba in corde ſuo cōfert: Ioſeph uero neutrū facit: ſed matri tm̄ & pue/
ro ſedulus aſtat. Quid q̄ſo id nobis oſtendit/niſi qđ ex anterioribus quoq; iam liquere poteſt:
cū Maria/ideſt pia & fidelis anima Ieſum/ideſt gratiā pepit/ideſt primū pfectiōis gradum in/
greſſa eſt: ubi Angelos/ideſt cōtēplatiuos/& paſtores ideſt platos/necnō magos/ideſt doctri/
na pſtātes uiros: & deniq; Symeonē & Annā/ideſt utriuſq; ſexus fideles/in gr̄a ipſi piæ aiæ col
lata deum laudare: & alioꝝ ſtudia ad id incitare cōſpicit: nihil ipſa de ſe alte ſapere/aut loqui
debet: ſed taciturna cōtemplari: Ioſephq; pariter/ideſt inferior animæ uirtus: uel corpales ſen
ſus/talem dei gratiā abſq; ulla exteriori elatiōe admirari. Hoc eſt enim pueꝝ in pſepe (ut pre/
diximus) occultare. Quod cū omni tpe/tum uero maxime Saluatorem ſeruaſſe ſcriptura do/
cet: cum hieroſolimā illi ingreſſuro plebs uniuerſa reſuſcitatione Lazari audita cū hymnis/
pompaq; ſolēni occurreret: illumq; filiū Dauid acclamaret: cæteraſq; honoris cerimonias ſoli
deo cōuenientes impenderet. Neq; enim tū prædicaſſe/neq; miracula feciſſe legit̄: ſed ſup aſi/
nam ſedens/tacitūq; urbē templumq; ingreſſum/dimiſſa pōpa/in tēplo ipſo docuiſſe. qui igi/
tur prædicando/docēdo/aut ſanitatē diuina uirtute pſtando/alioue modo/diuinæ uirtutis gra
tiam ita ſibi aſtitiſſe cognoſcūt: ut hominum turba eorum in admirationem adducta ſua ſpōte
uero ad diuinæ bonitatis/& propriarū culparū agnitionem pueniat: interea quieſcere debet/
& ad cōtemplationem reuerti: ubi refrigeſcere uidet charitatem: rurſus inualeſcere atq; inſta/
re/& ad perſeuerantiam incitare atq; animare. Hoc & Paulus frequenter faciebat/ & Sapiētia Ec.xviii

Inchoādum eſt & deſinēdum in laude dei.

docet eſſe faciendū. Ait enim: Cum cōſumauerit homo: tūc incipiet: & cum quieuerit opabit̄.
¶ Poſtremo in hac Euangelii parte paſtorum reditus cū laudib⁹ ab Euāgeliſta nō abſq; myſte/
rio ponitur: ut in diuinis operationib⁹ ab ipſius dei laude & gloria incipiendum diſcam⁹ & deſi
nendū. Neq; enim in orationis/aut alterius actionis noſtræ initio/deo laudes reddere ſatis eſt:
niſi & finis in eius quoq; laudes & gratiarū actiones deſinat: cum a fine unaquæq; res maxime
nomen accipiat. Propterea dicebat Sapiētia: Melior eſt finis orationis: q̄ principium. Hunc aūt Ecc.vii.
morem ſacroſancta ſeruat Eccleſia: quæ uerſum illum/Gloria patri. & in initio cuiuſlibet diui
ni officii ꝑmittit. & in calce ſingulorum pſalmorum repetit. Idq; iam alio loco ex hac Euange
lii hiſtoria ſupra deſcripſimus. ¶ Eſt aūt ab angelis/ideſt pfectis & cōtemplatiuis inchoādū:
& ab paſtorib⁹/ideſt reliqua fideliū multitudine finiendum. Nā & de Iudith legit̄: ꝙ ipſa poſt Iudith.
partā ſua manu: ſuoq; cōſilio/adiuuante deo/ex hoſtib⁹ uictoriā: hymnum ipſa primū cecinit. ultimo.
Dehinc cæteri mox ut purificati ſunt obtulerunt omnes holocauſta & uota/& repromiſſiones
ſuas. Sed & Ionatas ſacerdotū pnceps oronē ꝓ uictoria Machabeis a deo cōceſſa: ſacriſq; locis ii. Ma/
& inſtitutis recupatis inchoaſſe legit̄. Cæteri uero reſpōdiſſe: qđ & in cunctis ſeruat̄ eccleſiis. cha.i.

& Salomon

iii.Reg. & Salomon poſtea q̃ templum domino conſecrauit:orationem primus cū dei laudibus & præ
viii. coniis fudit. Dehinc populus reliquus diebus ſeptem in ſacrificiis feriatis domū cum laude eſt
reuerſus. Equum quippe eſt:atq; rationi cōgruum:ut qui cæteris præſunt:uiam illis oſtendāt:
Io.x. & qui ſubſunt:illam ſequātur/ſicut de paſtore apud Ioānem dicit Saluator. ¶ Notandum eſt
quoq;:ꝙ hi paſtores nō per aliam uiam/ſicut de Magis legitur/ſed per eandē in regionē/unde Quando ſit
uenerat/rediere:quia nimirū per uiā contemplationis proceſſerant in feruore ſpirit⁹:& in fi/ reuertēdum
dei firmitate: iam mēte/fideq; concipientes:qđ poſtea oculis pſpexere. Magi uero (quēadmo eadē uia uel
dum in præcedētibus diximus) longe alia uenerāt uia. Illi ergo impfecta uia relicta poſt Sal/ alia.
uatoris adorationem per uiam pfectionis reuerterūt. Iſti autem relicta ad tempus uita actiua
ad contemplatiuam tranſierunt:per quā ad Chriſti ſaluatoris uiſionem uſq; peruenerunt. Rur
ſus autem illa intermiſſa ad priſtinū munus redierunt.qđ eſt propriū paſtorum officiū. De qui
Eze.i. bus metaphorice in Ezechiele legitur:ꝙ quattuor illa animalia oculata/atq; allata ibant & re
uertebātur in ſimilitudinem fulguris coruſcantis. De his etiam intelligi poteſt myſtico ſenſu:
i.ad co/ qđ Apoſtolus:de habētibus uxores ſcribit dicens. Nolite fraudare inuicem/niſi forte ex con/
rin.vii. ſenſu ad tempus/ut uacetis orationi: & iterum reuertimini in idipſum. ¶ De iſta aūt reuer/
Ezechi. ſione per eandem uel per aliam uiam eſt alia figura apud eundem Ezechielē:populo em̄ pce/
xlvi. pit deus/ut non reuertatur per uiā portæ per quā egreſſus eſt:pncipē uero cū omnibus ingre/
di & egredi eadem uia iubet:per populum ambulātes in uiis cōmunibus mundi huius: per pn
cipem ambulantem in uiis ſuperioribus iuſticiæ:ſcilicet ſcientiæ & ueritatis oſtendens.
¶ Poſtremo laudant paſtores iſti deum in oibus quæ audierāt & uiderāt. Hi ſiquidem duo ſen Viſus & au/
Ad ro.x ſus ad meritū/& præmiū præ cæteris ſunt accōmodatiſſimi. Fides enim ex auditu:ut dicit Apo dit⁹ ſunt pn
Io.xx. ſtolus. Item ex uiſu ut dicit Saluator:Quia uidiſti me Thoma credidiſti:cum ſcilicet ex rei ui/ cipales ſen/
Ad he/ ſibilis intuitu ad inuiſibilium perducimur credulitatem. ſicut dicit Apoſtolus. Item hic eſt cer ſus.
bre.ii. tior/ille ad diſciplinā aptior. Vterq; aūt in patria poſt perfectā corporum reſurrectionē præ/
Apoca. cæteris æterna fruetur beatitudine. Vnde in apocalipſi dum ciuitas hæc deſcribiť/citharedo/
xiiii.xv. rum melodiæ/& omnis generis lucidæ gēmæ:claritatiſq; & luminis uaria ponunť genera.quæ
&.xxi. omnia ad hos duos ptinent ſenſus:quibus ſane excluſis/intellect⁹ humanus capere uix ſpūale
i.ad co/ quicq̃ poteſt. Iccirco diciť:Quæ oculus nō uidit:nec auris audiuit: nec in cor hominis aſcēdit.
rin.ii. Saluatorq; dicebat:Vt uidentes nō uideāt:& audientes non intelligant. His duob⁹ ſenſibus ex
Mar.iiii cluſis uiam diſciplinæ penitus obtruſam indicare uolens. & in actibus apoſtolorū legitur. Nō
Act.iiii. enim poſſumus quæ uidimus & audiuimus:nō loqui:quaſi totum/qđ fide perceperāt/ & uer/
bo docebāt his duobus ſenſibus hauſiſſent. ¶ Ad extremum illud eſt cōſiderandum:ꝙ hi pa
ſtores dum ad gregem redirent:cum iam uiſa & audita oibus in uia occurrētibus nunciaſſent:
illoſq; in admirationem tanti myſterii traxiſſent:ibant laudantes & glorificantes deum in oi/
bus quæ audierant ab angelis:& uiderāt in ſtabulo/ſicut dictū fuerat illis.qđ ultimum ad uiſa
dūtaxat refertur. De eo enim/qđ audierant/ nihil prius dictum illis fuerat:q̃ ab angelis audie
runt. Debet igiť ibi fieri punctus:In omnibus quæ audierāt.& hæc eſt prima gr̄a ſcilicet reue/
latiōis:pro qua nimirum laudes & gratias deo reddebāt. Dehinc ſequiť. Et uiderāt ſicut dictū
eſt ad illos.& hæc eſt ſecunda gr̄a:& laudis & glorificationis eoꝝ ad deum:cauſa:ſcilicet mani
feſtatio:& uerificatio myſterii per ocularem uiſionē:quæ fuerat conformis reuelationi:qm̄ ita
inuenerant/ ſicut dictū fuerat ad illos. ¶ Qua in re heſitare fortaſſis ꝗs poſſet:& in his/quæ
proxime de ipſorum paſtorum prompta fide diximus/titubare. Quo pacto enim firmā fidem Quæſtio ad
angelicæ denūciationi præbuerunt: qui pro his/quæ ab angelo primum illis reuelata fuerāt/ litteram.
& deinde pro cæleſtib⁹ laudib⁹ a cæleſti exercitu decantatis/nō prius gratias & laudes deo red/
dere:q̃ oculari inſpectione rem tenentes / uera eſſe/quæ illis pdicta erāt/inuenere:cum Tho/
mas eo ꝙ reſurrectionē Saluatoris non prius credidit:q̃ illius uulnera palparet: didim⁹/ideſt
Io.xx. dubius appellat⁹ fuerit:& a domino obiurgat⁹. Verum ſi utriuſq; myſterii ordinē/ & rōnem/
cōſideremus/magna cōmendationis in iſtis:& rephēſionis in illo/ratio fuit. Ille enim tot/tali
buſq; teſtibus/Chriſtum in carne uidiſſe ſe teſtātibus credere noluit:q̃uis ab ipſo Saluatore ꝙ
poſt triduum reſurgeret:ipſe (quēadmodum & cæteri apoſtoli) audiuiſſet:& plurima in eo/&
ex eo/ſigna uidiſſet:ex quib⁹ reſurrectio quoq; credibilis eſſe debebat. Iſti uero paſtores: & ſi
ab angelo natū Saluatorē audiuiſſent/& credidiſſent:illo tamē iubente/ ſignumq; præbente/
ad locū/ubi natus erat/iere:nō ut de natiuitate certiores fierēt:quā ex oraculo credebant: ſed
(quēadmodū ſupra dixim⁹) ut illum agnoſcerēt:& ꝗs/q̃liſue eſſet:intelligerent:neq; ex eo ꝙ
in reditu laudaſſe:& glorificaſſe/deū referunť:qn etiam ab initio/& priusq̃ a gregib⁹ diſcede/
rēt:illi gr̄as egerint:negať. Sed hoc loco iccirco (ni fallor) exprimiť:qa maior erat hui⁹ iubila

tionis ſpũaliſq; lætitiæ/& in deũ pietatis occaſio illis ꝑbita:poſtea q̃ & rẽ ex ordine/ ꝑut audie
rant/pſpexerant:& alios ex illa admirari uidebant:& ad ſuos greges/re undecunq; comperta
reuertebãtur.Sed prior animi iubilatio & dei laudatio in mente eorum tum fuit: cum poſt di/
uinam reuelationem in ſpiritus feruore per contemplationem ad myſterium perſpiciendum
ex angelica admonitione perrexerunt:quam poſt conſummationem lingua/uoce/uerboq;/&
geſtu/apertius effuderunt.Nam nec Maria ſtatim poſt cõceptum Saluatorẽ laudes deo reddi
diſſe legitur:ſed demum poſtea q̃ ab Eliſabeth cognata extolli ſacramẽtũ audiuit. Tũc enim
in illud canticum diuinis laudibus/arcaniſq; myſteriis plenũ prorupit:Magnificat anima mea
dominum:Zachariæ quoq; lingua non prius in dei laudem eſt reſoluta:q̃ natus eſt Ioannes:&
circũciſus.Moyſeſquoq; licet diuino oraculo liberãdum eius ductu Iſraeliticum populũ præ
nunciatum credidiſſet:nõ prius tamen canticum cecinit : q̃ proſtratis ægyptiis populus ſaluus Exo.xv
factus eſt:ac deinde cũ poſt gentes plurimas deuictas/cõpluraq; patrata miracula/legeq; pro/ Deute.
mulgata/& diuinam potentiam/& uirtutem abunde manifeſtatam:ſpiritum reuocãti/deo red xxxi.
dere debuit. Iudith quoq; non ſtatim occiſo Olopherne:ſed demum poſt profligatũ eius exer Iudith.
citum/& diuiſa ſpolia/hymnum deo canendum curauit. ¶ Quod ſane documentum ſaluta ultimo.
re illis præſtat:qui per diuinam reuelationem/aut inſpirationem/aliquid non ſolum ad ſuam Adeph.
ipſorum/ſed aliorum quoq; ſalutem acceperunt: ut & ſi intra ſe per ſummam deuotionẽ ſta/ v.
tim & ſine intermiſſione laudes & gratias deo agere debeant:dicente Apoſtolo:Gratias agen
tes ſemper pro omnibus:publice tamen lætitiæ ſigna non prius oſtendant:q̃ ad aliorum noti/
tiam perueniſſe rem intelligant. Tunc enim ad eorum/& cæterorum/qui poſterius audiẽt/ſtu
dia excitanda publicæ ſupplicationes indicendæ ſunt:& cantici/atq; hymni pſallendi.prophe ꝑs. xcv.
tæ Dauid exemplo:qui in reædificatione domus dei poſt captiuitatem ad diuinas laudes popu &. xcvii
pulum inuitans clamabat:Cantate domino canticum nouum:cantate domino omnis terra: &
quæ ſequuntur.& rurſum : Cantate domino canticũ nouum:quia mirabilia fecit.& hoc maxi/
me tunc fieri a Paſtoribus/his/ſcilicet/ qui cæteris præſunt/cõuenit:cum ex contemplatione Math.
ad gregis curam agendam redeunt:quemadmodũm & hos feciſſe uidemus:& Saluatorem:in xxvi. &
eo/qui ultimus eius uitæ fuit/die . Cum enim omnia cum diſcipulis diſpoſuiſſet : multaq; & Marci
maxima ſacramenta inſtituiſſet:ad extremam paleſtram/ certamẽq; acerrimũ exiturus/hym xiiii.
num cum his cecinit:ſicuti qui cohortatis militibus pugnam initurus eſt imperator:ſignũ tu/
ba dari iubet:quo ad dimicandum & inſtructiores illos reddat/& alacriores . Sed & poſt partã
uictoriam/ hoſteſq; ſuperatos triũphanti imperatori cani ab omni ordine ſolet:ſicuti poſt oc
ciſum Goliam:& Paleſtinorum ſeu Philiſtinorum diſſipatũ exercitũ Dauidi factum eſſe ſcri/ i. Regũ
ptura teſtatur.Hunc autem triumphum/mundi huius/& hoſtis antiqui:inſidiis exercitibuſq; xviii.
ſuperatis/in cælũ ut ducere poſſimus:ille ipſe præſtare dignetur:qui ſolus uictoriã:& uera ui/
ctricibus præmia dare poteſt. Cuius regnum & imperium ſine fine permanet in ſecula ſecu/
lorum.Amen.

FINIS SECVNDI TRACTATVS.

SEQVITVR TRACTATVS TERTIVS.

NAto ſaluatore: eiuſq; natiuitate per inſenſata cæli inſtrumēta: per ang elos/ ꝑ
homines ab angelis & ſyderibus edoctos: & per ſpūm deniq; diuinum nūcia/
ta/ atq; manifeſtata: illum circūcidi cōueniebat : & deo iuſta ex lege ꝑſoluere:
humaniſq; paſſionib⁹ atq; infirmitatib⁹ cōicare: & legis: cuius ipſe autor erat/
obire præcepta: quo illā & impleſſe dici poſſet / & cōſumaſſe . Neu prius eius/
quā ut ſanctā atq; neceſſariā ipſemet anteq̄ homo fieret : ad ſalutem hominū
cōſtituerat : imutaſſe potius argui poſſet/ atq; uiolaſſe: q̄ uerborum corticē & myſterioꝝ figu
ras ad planā ſenſus ſententiarūq; intelligentiā & latentiū ænigmatum elucidationē retexiſſe.
Hanc porro unam ex pluribus/ ſacrarum litterarū interpretes dn̄icæ circūciſionis afferūt ra/
tionem: quas & refellere inſanæ mentis eſſet: & alias inueſtigare ocioſum. Nec ea/ quæ ad litte
ralem ſenſum ꝑtinent/ attingere noſtri eſt inſtituti/ quæ tanto ſtudio/ tantaq; diligentia/ diui
no illuminati ſpiritu ſanctiſſimi catholicæ eccl'iæ doctores ſunt proſequuti: quoꝝ nō nos di/
gnos iudicam⁹: qui calciamētorum corrigias attingam⁹: q̄q̄ ubi ad ipſam lr̄alem intelligētiā/
uel allegoricū ſenſum/ nobis aliquid occurrit: qd' ab eorum dogmate non diſſentit: impune id
facere poſſe putamus: & ad illorum gratiam ac gloriam ꝑtinere: qui ſuis ſanctiſſimis/ acutiſſi/
mis/ ſolidiſſimiſq; doctrinis non modo iugum Chriſti nobis leuigauere: uerūetiam ſacrorum
eloquiorum campum/ durum/ ſane & aſperum/ maximiſq; dumiſq; & rubis: obſitum : & ꝑuiū
nobis fecere/ & culturæ idoneum præbuere. Ad moralem igitur (quam præſumpſimus) intel/
ligentiam hoc totum circūciſionis myſterium redigentes: ea/ quæ in præcurſoris circūciſione
a nobis dicta ſunt/ non repetemus. Sed quæ huic/ atq; illi/ conuenire uidebuntur : quæq; ex eo
tp̄e/ quo ea conſcripſim⁹/ ſpeculationi noſtræ ſupuenere: pia mente referemus. Sed priuſq̄ ad
litteræ explanationem iuxta ordinē noſtrū deueniamus: nonulla ad totius materiæ cognitionē
neceſſaria diſcutere oportet. Et in primis illud eſt maxime conſiderandum : ꝙ cum Saluatoris
ortus/ circūciſio/ cæteraq; geſta omnia/ ad perfectionis ſtatum : ꝓcurſoris uero ad ꝓficientium
ꝑtineant: nullum eſt utriuſq; ab Euangeliſta uerbum poſitū: quod nobis ad hoꝝ ſtatuū diuer/
ſitatē non aliqd afferre uideatur. Propterea quæ in utriuſq; natiuitate diuerſa inueniuntur : q̄
accuratiſſime potuim⁹: cū de illis tractauimus : diſcutere ſtuduim⁹: pariq; rōne idem hoc loco
facturi ſumus. Atq; illud ante oīa cōſideratione dignum putamus: ꝙ aliis uerbis idē Lucas cir
ca circūciſionē ꝓcurſoris eſt uſus: q̄ utatur in circūciſione Saluatoris. Ibi etenim dicit : & factū Textus.
eſt die octauo uenerūt circumcidere puer ī. hic aūt dicit: Et cum cōſumati fuiſſent dies octo ut
circūcideretur puer. Quæ ſane diuerſitas magnā nobis ad moralem ſenſum inter ꝓficiētes &
ꝑfectos differentiā oſtendit. Sicut enim in natiuitate Saluatoris impletos eſſe dies ut pareret
Maria: Euangeliſtam magno cū myſterio dixiſſe docuimus: cū in natiuitate ꝓcurſoris dixiſſet:
impletum eſt tempus/ quaſi maiorem dierum q̄ temporis implemētum/ ꝑfectionē ſignificare
uoluerit: ita hic quoq; longe maiorem perfectæ rei expſſionem cōſumatio dierum deſignat ꝙ
die octauo res ſit geſta . Quis enim dubitat/ uerbū cōſumare rē oīi ex ꝑte abſolutā/ ꝑfectāq;
ſignificare: ad cuius cōprobationē cū plurima ex ſacris litteris citari teſtimonia poſſint: hæc ad
Io.xix. rem abunde oſtendēdā ſatis erunt. Chriſtus enim cū myſteriū ſalutis nr̄æ integre abſoluiſſet/
aīam pr̄i redditur⁹ dixit: cōſumatum eſt: Illicoq; ſanctiſſimam aīam exhalauit/ ac ſi apte dice/
ret: nihil amplius in hac mortali uita ꝓ ueſtra redemptione ꝑ me reſtat agendū. Paulus quoq;
mortē ꝓxime ſibi imminere ꝓuidens: cōſumaſſe & ipſe curſum miniſterii ſui chariſſimo diſci/
ii.ad thi pulo ſcribēs atteſtat᷑. Ait enim : Curſum cōſumaui: in reliquo poſita eſt mihi corona iuſticiæ.
mo.iiii. Quod enim initio diei octaui factū eſt/ id die octauo factū eē nemo negauerit. ſed cōſumatos
eſſe dies octo/ niſi ad extremā horā ꝓuētū ſit: & illa qdē integre lapſa: dicere non poſſumus: &
re qdē ipſa ita cōtigiſſe euāgelica ſatis apte nobis teſtatur hiſtoria. Enimuero Chriſtum nocte
natum Lucas teſtatur: qui paſtoribus ſuper gregem ſuum noctis uigilias cuſtodientib⁹ denun
ciatam natiuitatē eius refert: tametſi de hora parum ex canone ſacræ ſcripturæ cōſtat. Verum
ante lucem natū ſatis eſt ad inſtitutū noſtrū. ea ſiquidē nocte/ quæ diem circunciſionis ꝓceſſit/
conſumatos fuiſſe dies octo ſit perſpicuū. neq; enim noctu circūciſionē factam uero eſt ſimile.
Quid igit᷑ hæc nobis diuerſitas aliod exprimit : q̄ Saluatoris oīa: q̄ ꝓcurſoris/ opera oportere
eē ꝑfectiora. Propterea dr̄: ꝙ dei ꝑfecta ſūt opa: qa & ipſe ſūme ē ꝑfect⁹. In Sapia quoq; legit᷑:
Deter. Iuſtoꝝ aūt ſemita q̄ſi lux ſplēdēs ꝓcedit/ & creſcit uſq; ad ꝑfectā diē. Hanc igit᷑ Saluatoris cir
xxxii. cūciſionē nō q̄cūq; hora octaui diei fieri ſatis eſſet: niſi & minuta quæq; horæ portio ꝓteriiſſet:
Prouer. hoc eſt nō linguā/ nō man⁹/ nō oculos/ cæteroſq; ſenſus corpeos ab oīi opatione noxia circū
iiii. ciſis oſtēdere ꝑfecti debent exterius : ſed & cor ipſum ab omni praua cogitatione interius ha/
bere purgatū: quæ uera eſt & ꝑfecta in nobis circūciſio: quēadmodū cū de ꝓcurſore circūcidē/
do loqueremur: a nobis abūde eſt oſtēſum: uel nō ab hoc peccato aut illo/ hoc tēpore uel illo:

ſed ab omni prorſus flagitio etiam non læthali/ omni quoqꝫ tẽpore abſtinere perfecti debent:
immo (ut Apl's inqt) Ab omni ſpecie mala. & inſuper cũ ꝑ octo dieꝝ numerũ/ quos circũciſio i.ad the.
nẽ ꝓcedere oportet/ octo uirtutũ gradus/ quos in ſupiorib⁹ quoqꝫ ſæpe enũerauim⁹/ ꝑfigurẽt: v.
nõ ſatis ẽ extremũ gradũ attigiſſe: ſed cõſcẽdere illũ: pedẽqꝫ ſup eũ figere neceſſe eſt. iuxta qd
de Ioſia legit: ꝙ ſtetit ſup gradũ tẽpli. i. in ſublimi pte ꝑ bonæ atqꝫ exẽplaris uitæ ſupeminen/ iiii. reg.
tiã: & legẽ dñi populo audiẽte ipſe ꝓmulgauit. & illud idẽ de Eſdra legit. Iſti autẽ dies octo ſic xxiii.
cõmemorant: ut & circũciſiõis/ & natiuitatis dies ĩcludant. Sicqꝫ fit: ut octauo ab natiuitate die Nec.v.
circũciſio facta dicat. Eoqꝫ mõ qd ad lr̃alẽ ĩtelligẽtiã uidet eſſe diuerſum: & aliter dies ĩ Salua
toris/ alr̃ in ꝓcurſoris/ circũciſiõe eſſe cõnumeratos re ipſa nõ diſſonat: ſed ad moralẽ tñ ſen/
ſum hæc loquẽdi diuerſitas ptinere uidet. Atqꝫ iccirco ſcd̃m hũc dierũ numerũ/ ꝑm⁹ dies na/
tiuitati aſcribit: cæteri ſeptẽ ad circũciſionẽ expectantur/ ꝑ qd intelligi põt: eũ/ qui ꝑfectionis
gradũ primũ eſt ingreſſus/ ꝑ ſeptẽ uirtutũ (q̃s ſupiore ꝓximo tractatu enumerauim⁹) ſemitas
ambulaſſe: oportere/ ꝓus q̃ circũcidat/ ideſt ĩmaculatũ & mũdũ ab oĩ labe/ q̃tũ hũana pmittit
fragilitas/ ſe oñdere. Totidẽ eñ gradib⁹ ad tẽplũ ſanctũ/ qd Ezechieli in ſpũ oſtẽſum eẽ ipſe Eze.xl.
teſtat/ patebat aſcẽſus. Siue igit octo dies cõputem⁹/ octo uirtutes exꝓmunt/ ꝓut ĩ circũciſio/
ne ꝓcurſoris dixim⁹: ſiue etiã ſeptẽ ad paris numeri alias ab illis effectu nõ differẽtes repreſen
tãdas atqꝫ exprimẽdas/ & figura & auctoritas ſeſe offert. Verꝝ qd in circũcidẽdo ꝓcurſore/ idẽ
numerus dieꝝ obſeruat: q̃ in Saluatore: id nobis nimirũ demõſtrat: pari ad utrunqꝫ ſtatũ aſcẽ
dendũ eſſe gradu: parẽqꝫ ad utrũqꝫ ſubeſſe difficultatẽ: ut ĩ ſupiorib⁹ quoqꝫ a nobis ẽ oſtẽſum:
ſed quẽadmodũ ĩ ꝓxĩe ꝓcedẽti tractatu expoſuim⁹: eiuſdẽ gñis gr̃a in aliis ꝓfuſior eſt atqꝫ teſta
tior: in aliis ſtrictior/ atqꝫ occultior. Ita quoqꝫ & uirtutes morales in qbuſdã ſunt ꝓclariores: in
aliis obſcuriores. Septẽ igit/ octoue gradus/ qb⁹ ex pœnitẽtiũ ſtatu ad ꝓficiẽtiũ: & ex eoꝝ rur/
ſus ad ꝑfectoꝝ ſtatũ ꝑuenitur: & ſi re ipſa idẽ ſint: lõge tñ excellenti⁹ in ꝑfectis eminere debẽt:
q̃ in ꝓficientib⁹. Quod enim Saluator dixit: Si uis eſſe ꝑfectus: uade/ & uende oĩa/ quæ habes/
& da paupib⁹: nõ aliud eſt mãdatũ ab eo: quo deũ ſup oĩa: & ꝓximũ noſtrũ ſicut nos metipſos:
iubemur diligere: ſed dilectiõis feruorẽ atqꝫ actũ excellẽtiſſimũ oſtẽdit. Nã alioqn quo pacto
uerũ eſſet: qd ille dixit: Qui diligit ꝓximũ: legẽ ĩpleuit. Iidẽ igit ſũt gradus: eædẽqꝫ uirtutes: Ad Ro.
ſed ꝑfectius ab his: q̃ ab illis habent atqꝫ exercẽtur. Verũ iam par eſt: ut ad reliqua tranſeam⁹. xiii.
Cum itaqꝫ in ꝓcurſoris circũciſione magn⁹ referat ab Euãgeliſta uicinoꝝ & cognatoꝝ cõcur/
ſus eſſe fact⁹: multaqꝫ de nõis impoſitione cõtrouerſia: & utriuſqꝫ parentis ꝓphetic⁹ ſermo: ui
cinorũqꝫ/ ac remotiorũ/ in mõtanis habitantiũ timor & admiratio: Cur hoꝝ nihil in circũciſio
ne Saluatoris factũ legimus. Hoc eñ neutiqꝫ fortuitũ cõtigiſſe arbitrari debem⁹: ut ſæpe dixi
mus. Sed ſecretã & eam qdẽ ꝓfundã hr̃e rõnem/ atqꝫ ſignificationẽ: in qua inueniẽda ſi qs aut
prius laborauit/ qd nobis nõ innotuit/ aut poſthac laborabit: ad dei & diuinæ parentis gloriam
atqꝫ honorem ptinebit. nos alioꝝ ingenia ſtimulabimus: & iuxta priorẽ ſenſum/ quod inſpi/
rante deo nobis occurret/ ꝓferem⁹. Proficientẽ ſiqdem tãetſi ad deum recta intentione ſit con
uerſus. Ex quo tamẽ nec dũ ſeculi hui⁹ curis ſe totũ abdicauit: multæ humanæ miſeriæ curæue
circũſtãt: quib⁹ ꝑfectioris uitæ hoĩes ſunt immunes Propterea: dũ ſe his abſoluere contendit/
qd eſt ſenſus humanos cultro diſciplinæ cœleſtis circũcidere/ cognati hoc eſt carnales amici
etiã fideles & uicini/ ideſt eãdem uitã ꝓfitentes/ de hui⁹ circũciſione/ ideſt mortificatiõe ſenſuũ
& opationib⁹ uirtuoſis aliter ſentiũt: q̃ diuina gr̃a huic reuelauerit faciẽdũ: qb⁹ niſi cõſtãter ipſe
reſtiterit/ & in diuina uocatiõe ꝑſiſtere ſe uelle abſolute demõſtrarit: ſub ſpẽ melioꝝ deterior
ra ꝑſuaderẽt: ſicuti in circũciſione ꝓcurſoris eſt oſtẽſum. Vbi uero ꝑfectiõis gradũ qs eſt ĩgreſ
ſus: iamqꝫ ꝑ ſtellã/ & ꝑ angelos/ exuberãtis in eo gr̃æ/ eo quo in ꝓcedẽti tractatu declaratũ eſt/
modo/ atqꝫ ordine ſigna patuerũt. Nec in pr̃na domo/ huius/ ſcilicet ſeculi inter cognatos &
uicinos carnaliter adhuc: tãetſi chriſtiano ritu uiuentes: ſed extra pr̃ios lares in ſtabulo religio
nis uel cõtẽplatiõis eſt nat⁹/ ideſt a ſclariũ exercitationũ ꝑturbatiõe ſeqſtrat⁹: nemo de nõie il/
li ĩponẽdo diſceptat: ſed ubi ſe circũcidẽdũ ꝓbet/ ideſt ꝑfectã/ ꝑpetuãqꝫ humanaꝝ cõcupiſcẽtia
rũ abſciſionẽ/ ãputationẽqꝫ ꝓfitet: & Ieſus. i. ſalutis uel ſaluatoris nomẽ a Maria/ gr̃a. ſ. illumi
nãte/ & Ioſeph. i. augmẽto ipſi⁹ gr̃æ illi ĩponit: abſqꝫ ulla diſceptatiõe ſeu cõtrouerſia hæc oĩa
ꝑaguntur. Neqꝫ eſt aliqs uicin⁹ aut cognat⁹: q alio illũ nõie uocari debere contendat: quĩmo in
eo circũcidẽdo nullus eoꝝ uocat: qa talia ꝑfectiõis opa diuina gr̃a coopante intra cordis pene
tralia/ uel ĩtra clauſtrũ/ aut ĩ ſolitudine animi/ & ſemotis carnalib⁹/ hũaniſqꝫ curis/ oĩb⁹/ edun
turq̃/ qui uidẽt/ fideles nõ arguũt: ſed admirant poti⁹ & cõmẽdãt. Et iccirco de Chriſto teſtat
Euãgeliũ: ꝙ docebat/ nõ ſicut phariſei q legẽ exponebãt: ſed ſicut ptãtẽ hñs. Itẽ de eo ſæpe le/
git: ꝙ diſcipli/ & ſi aliqd uiderẽt illũ faciẽtẽ qd ĩ alio fortaſſis reꝓhẽdiſſent: nõ tñ aut eũ argue Mat.vii
re/ aut rationẽ facti ab eo exigere audebãt: ſicuti cũ eum ſolũ cum muliere ſamaritana loquen Mar.i.
tem

tem inuenerūt. Cum enim tāta eſſent in natiuitate Saluatoris uiſa miracula in circūciſione/quæ
Io.iiii. pro obſeruātia legis fiebat/nullū erat neceſſariū/aut conueniens:nec erat admiratione dignū:
ꝙ huic a parētibꝰ nouum imponeret̄ nomē/Illuſtre ſane atq; elegās:cum longe de eo maioris
admirationis argumēta ꝓdiiſſent:ex qbus/qui aderāt/hoc a deo ꝓueniſſe apte cognoſcere po
terāt. Itē in purificatione Mariæ paulo poſt/erat in loco eminētiore faciēda manifeſtatio:ſcili/
cet in tēplo:de qua paulo poſt dicemus:quæ in ꝓcurſore facta nō legit̄. Vnde actus iſte nullam
aptiorē admirationem merebatur:idq; ad ꝓcedentē ſenſum hoc nobis exprimit:ꝙ carnis caſti
gatio/& cætera auſteritatem uitæ cōcernentia/ab his/qui ꝑfectionis ſemitā ſunt ingreſſi/pri/
uatim qdem & ſemotis arbitris fiūt:quæ uero ad aliorū eruditionem ꝑtinēt:palam ac manife/
Matt. x ſte:quod & Chriſtꝰ ipſe nos docuit: qui & in deſerto ieiunauit:& oraturus loca ſolitaria petiit:
iiii. Mar auulſuſq; a diſcipulis mixtū ſanguine ſudorē emiſit: palā uero & ꝓdicauit:& miracula magna
ci.i. & ex parte fecit. Admirabile præterea nomē hoc fuit:qd a parentibꝰ illi nō impoſitū:ſed expreſ/
vi. Lucæ ſum eſt. Vocatū eſt (inquit) nomē eius Ieſus:qd uocatū eſt ab Angelo/prius q̄ in utero cōcipe Textus.
y.vi.& retur. Hoc eñ eſt nomen illud qd (ut dicit Apoſtolus) eſt ſup omne nomē:& in quo omne ge/
ix: nu flectitur/cæleſtiū/terreſtriū/& infernoꝝ. & de quo principes & cōſilium iudeoꝝ dixit: Nec
Lu. xxii aliud nomē ſub cælo datū eſt hoībus: in quo oporteat nos ſaluos fieri. In hoc enim nos bapti/
Marci zandos/& ſaluādos/& dæmonia deniq; eiciēda/ſanitates cōferēdas:& miracula faciēda/ Salua
viii. Io. tor ipſe declarauit:nec fruſtra qdem. Nā ſubiūgit Euāgeliſta: Illi aūt ꝓfecti ꝓdicauerūt ubiq;/
xviii. domino cooperāte/& ſermonē cōfirmāte/ſequētibus ſignis. Cuiꝰ rei cū infinita extēt ex ſacris
Ad phi. litteris/ſanctorūq; uirorū ſcriptis/teſtimonia:in actibꝰ apoſtoloꝝ:illud fuit illuſtre ac memora
ii. bile:qd Petrus ad portā tēpli ſpecioſam ſedentē claudū/hoc ſolo noīe ſanū fecit. Immo & Sal
Act. iiii. uatore ipſo adhuc in humanis agēte/diſcipuli in eiꝰ noīe dæmonia eiiciebāt/ac ſubiiciebāt. Re
Marci miſſionem aūt peccatoꝝ eius uirtute fieri in actibꝰ apoſtolus Petrus teſta. Et in epl'a canonica
xvi. Ioannes:& nec hoc qdē tantū nomē iſtud ineffabile ꝑſtat:ſed & ſanctificationē & iuſtificationē.
Act. iii. Ait enim Apoſtolus: Sed abluti eſtis & ſanctificati/& iuſtificati in nomie domini Ieſu. Et alibi
Luc. x. quoq;: In huius noīe inuocatione ſalutē tribui/ipſe idē teſtat̄ dicens: Omnis quicūq; inuocaue
Actu. x. rit nomē domini/ſaluus erit. & in ſumma:qcquid in eo noīe a deo pr̄e recte petitur:filius ipſe
&. xxii. cōcedendū eſſe ꝓmiſit. Sed nemo recte in eius noīe petit/ cuius petitioni ſancti ſpūs gratia nō
i. Io. ii. aſſiſtat. Nemo enim (inquit Apl's) pōt dicere dominus Ieſus:niſi in ſpū ſancto. Huius aūt no/
i. ad cor. minis dignitas/atq; excellētia cū ex ſupradictis:tum uero ex aliis pleriſq; deprehēdit̄: ex figu
vi. ra/ſcilicet ex ethimologia ex litteris ſeu figuris/ex ſyllabis/& ex declinatione. Tres enim in
Ad ro. x ueteri teſtamēto hoc noīe uocati/ſunt uiri illuſtres: q hūc uerū & promiſſum a deo Saluatorē
Io. xvi. præfigurarūt. Hoꝝ primꝰ fuit Ieſus naue:qui populū iſraeliticū in terrā ꝓmiſſiōis introduxit.
i. ad cor. Secundus a Moyſe dux hebreoꝝ/quiq; ut ſacræ ſcripturæ interpretes uno ore cōſentiūt: huiꝰ
xii. meſſiæ typū noīe & factis geſſit:ſicut ex ſerie eiꝰ (q illi iſcribit̄ poſt Deuteronomiū) libri/apte
deprehēditur/& in paucis Salomonis uerbis exprimunt̄:neq; per ſingula eius geſta hæc com/
Ec. xlv. probare nobis in aīo eſt:quādo & integrū uolumen hoc unū opus exigeret/& a ſacrarū litte/
rarū interpretibꝰ abūde eſt traditū:ſed ad compendiū hoc ſatis erit:ꝙ ſicut defuncto Moyſe le
gis antiquæ latore/Ieſus ille alio noīe Ioſue uocatꝰ/ex deſerti uaſta ſolitudine in terram ſan/
ctam proſtratis hoſtibꝰ introduxit. Sic Ieſus noſter defecta/atq; immutata ueteris teſtamēti le
ge populū electū/ideſt prædeſtinatos oēs/in terram ſanctā æterne/ſcilicet beatitudinis deui/
ctis infernalibus potētiis fortiſſime in cruce pugnās attraxit. Secundus uero fuit Ieſus ſeu Io/
i. Eſd. v. ſue filiꝰ Ioſedech qui cum Zorobabel filio Salathiel tp̄e Darii regis cœpit templū hieroſoli/
& Eccle. moꝝ deſolatū reædificare. Zorobabel quidem ex regia ſtirpe & Dauid ſemine originē duce/
xlix. bat:& iterpretat̄ ꝓnceps tranſlationis:uel magiſter cōuerſionis. Ieſus aūt ille Ioſedech filiꝰ de
i. ad thi. ſacerdotali erat gn̄e/ipſeq; ſacerdos. Hi igit̄ ambo cōiūctim Ieſum ueꝝ regē & ſacerdotē ſi/
vi. & a/ gnificāt. Ipſe eñ eſt rex regū & dn̄s dn̄antiū:& ſacerdos in æternū. Itē & ſaluator eſt cōuerſio
poc. xix niſq; magiſter:qa ipſe eſt:q ſaluū fecit populū ſuū a pc̄tis eoꝝ: & q dixit: Vos uocatis me magi
ps. cix. ſter & dn̄e:& bn̄ dicitis. & de quo dicit ꝓpheta: Ecce dies uenerūt/dicit dn̄s: & cōuertā conuer
Math. i. ſionem populi mei iſrael/& cōuertam eos ad terram quā dedi patribꝰ eoꝝ. Hic igitur tēplum
Io. xiii. ſinagogæ deſtructū reædificare cœpit:& innouare in eccleſiā nouā grāe. de quo myſtico ſenſu
Hiere. l. intelligi & illud pōt:qd Saluator ipſe dixit: Soluite templū hoc/ſcilicet legis antiquæ/me cru
Io. ii. cifigendo/& ego poſt triduum/ſcilicet reſurgēdo reædificabo illud/ideſt iā per me q̄ per apo
Ad Ro. ſtolos/& fideles cōfeſſores meos in nouam eccleſiā inſtaurabo. Ipſe eñ eſt lapis qui factus eſt
ix. in caput anguli:ut duos parietes cōiungeret Ipſe inquā eſt petra ſupra quā eccleſia eſt funda/
Mat. xxi data:& altare ſacrificii noſtri. Ipſe deniq; eſt ædificator/faber/& Architectꝰ tēpli huius:quod

ſumus nos: Ait eñ apl's: Dei ædificatio eſtis: & Dauid. Edificãs hierl'm dñs. & oĩa cõcludens di/ i. ad cor.
cit apl's: Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dign⁹ habitus eſt: q̃to ampliorẽ habitatorẽ ha iii.
bet dom⁹: q ædificauit illã: oẽs nãq; domus fabricant̃ ab aliquo. Qui autẽ creauit oĩa deus eſt: ps. cxlvi
& ĩfra: Chriſt⁹ uero tanq̃ filius in domo ſua: q̃ dom⁹ eſtis uos. Terti⁹ aũt Ieſus/de quo ĩ lege ue Ad heb.
teri habet̃ memoria fili⁹ fuit Syrach: q diſciplinæ & ſapiæ doctria ſcripſit & renouauit ſciam iii.
& ſapiam de corde ſuo. qđ & Ieſum nr̃m amplius/pfectiuſq; cæteris oib⁹ feciſſe ãbigit nemo. Ec. l.
De hoc itaq; Saluatore populi regeq; & ſacerdote plura myſtico ſenſu ſcripſit Zacharias pro
pheta: & de hoc etiã alius loqtur in ſpũ q dixit: Et exultabo in deo Ieſu meo. & in eccleſiaſtico
Salomon. Horũ igitur ſucceſſor nois Saluator eſſe uoluit: q & bello & pace clariſſimi fuere: & Zac. iii.
iudeoꝝ populo ſalutẽ dederũt/aut religionem ac cerimonias amplificauerũt uel reſtituerũt. Ec. xliii.
& p eos abſq; cõtrouerſia uerus ſaluator Ieſus fuit pfigurat⁹. Nec min⁹ ad hãc ſniam cõuenit
nois ethimologia. Saluator enim nr̃a lingua idem qđ Ieſus in hebraica ſignificat. Hoc aũt pci
pue nomẽ Chriſto redemptori nr̃o cõuenire in ſupiorib⁹ oſtẽdim⁹. & a Mattheo aptiſſime tra/
ditur. Refert enim angelũ: dũ Ioſeph de Mariæ cõiugis pgnãtis integritate titubãtem confor
taret: illi dixiſſe: pariet qdem filiũ: & uocabis nomem ei⁹ Ieſum: ipſe enim ſaluum faciet popu/
lũ ſuum a peccatis eoꝝ/ac ſi diceret: Iccirco ita uocabitur: qa ex nois ethimologia uirtutis ſub Mat. ii.
ſequetur effect⁹ Idem & Eſa. cecinit dicẽs: Apperiat̃ terra. ſ. Maria & germinet Saluatorem.
Ex litterarũ aũt numero/& figura ĩterpretatioeq;/& uirtute/nomen iſtud Chriſto cõuenire: Eſa. xlv
facile oſtẽdem⁹. In hoc eñ ſcribẽdo/q̃ttuor ſunt figuræ ſeu lr̃æ/tres qdẽ uocales diuerſæ: ſcili
cet. i. e. & u. & una liqda/ſcilicet. s. q̃ eſt repetita: & pinde qntã efficit numero. Illud aũt hoc no/
bis ſignificare põt: in hoc Ieſu fuiſſe totã trinitatem & integrã diuinitatẽ: qa ĩpe dixit: Qui ui/
det me/uidet & pr̃em meũ. & ego & pr̃ unũ ſum⁹. Tres eñ illæ uocales tres pſonas exprimũt:
liquida uero bis poſita/unitatẽ ſubſtãtiæ diuinæ dupliciter oſtendit/in q̃libet/ſcilicet triũ pſo Io. xiiii.
narũ/& ſimul in trib⁹: nec iſtarũ lr̃arũ natura ab hac abhorret inductione. Prima eñ uocalis/
ſcilicet. I. duplici rõne pr̃i cõuenit: primũ qa hæc ſola inter cæteras eſt oĩpotens: Quicqd enim
cæteræ ſimul oẽs poſſunt hæc põt ſola: orõnem/ſcilicet ĩtegrã pficere. Nã & officio lr̃e fungit̃
iũcta cæteris: & ſyllabã ſolã cõſtituit/atq; dictionem: q̃ uerbũ eſt/ex eo/is deſcendẽs. qđ ſi ĩpe
ratiuæ ponat̃ integrã efficit orõnem. Hui⁹ igit̃ oĩpotentiæ/q̃ pr̃i attribuitur/rõne pr̃em ipſum
repñtat: nec ex eo tm̃ q uerbũ ſola pducit: ſed & ex uerbi ſignificatione pr̃num officium facit.
Ait enim ſcriptura: q pr̃ filiũ miſit in mũdũ: illud aũt p uerbũ. I. ſignificat̃ qđ idem eſt ac ſi di
ceret: uade. Hæc aũt figura apud hebreos/qua in lingua nomen hoc Ieſus pmũ fuit pnũciatũ/ Ioã. iiii.
pncipiũ ſignificat: qđ ſoli pr̃i cõuenit: q nõ ſolũ rerũ oĩum principiũ eſt p creationẽ: ſed & ipſi⁹ vi. & x.
filii p æternã gñationem: & ſpũs ſancti p æternã ei⁹ a pr̃e nõ uti pmo principio/& a filio ſimul & ad ga
uti pr̃i coeterno & cõſubſtãtiali pceſſionem. E. uero lr̃a ſpũi ſancto in hac pte iccirco conuenit: la. iiii.
q latine dictionẽ efficit/quæ idem qđ ex uel de ſignificat: quo in ſenſu appoſitiſſime ſpũi ſc̃tõ
cõuenit ppter duo: primo qa ipſe ex pr̃e & filio pcedit: ut pxime diximus. Præpoſitio enim no/
mini ſeruit: nomẽ aũt ſubſtãtiã ſignificat uel q̃litatẽ: ſed hoc loco cum ad pr̃em & filiũ refert̃/
q̃ ſubſtãtiua ſunt noĩa/ſubſtãtiã abſq; dubio ſignificat. Perinde eſt ergo ac ſi diceremus/ſpũs
ſc̃tũs ex ſubſtãtia pr̃is & filii pcedit. Alia etiã rõne. E. lr̃a ſpũi ſc̃tõ cõuenit: qa ex eo/ſeu de eo cõ
ceptus eſſe fili⁹ dr̃: ſicut a pr̃e genit⁹: quemadmodũ in ſimbolo legim⁹. & apud Mattheũ Ange
gelus de Maria pgnante uiro ſuo loquẽs dixit: Quod enim in ea eſt/de ſpũ ſc̃tõ ẽ. Eyn quoq; Matt. i.
lr̃a/quã huius loco hebrei habẽt/oculũ/ſeu fontẽ ſignificat: utrũq; aũt huic ſpũi ſc̃tõ cõgruit.
Oculus ſiqdem lucẽ dat/& illuminat: ſicut dicit in euãgelio Chriſt⁹: ſic & ſpũs ſanctus/qui in Matt. vi
ignis ſpecie/aplorum mẽtes lumen ſciæ/ac ſapiæ illuminauit: nr̃a quoq; corda lumine fidei &
charitatis illuminat. Eſt etiã fons irriguus & flumina oĩs gr̃æ pducens: abũdeq; terrã irrigans.
de quo dr̃: Quia apud te domine eſt fons uitæ. & alibi: Fluminis ĩpet⁹ lætificat ciuitatem dei. & Pſalmo
rurſum dicit Saluator: Qui credit in me/flumina de uentre eius fluẽt aquæ uiuæ. Hoc aũt Euã xxxv.
geliſta teſte dixit: De ſpũ quẽ datur⁹ erat credẽtib⁹ in eum. Propterea de eo ſacra canit Ecclia: ps. cxlv.
Fons uiu⁹/ignis/charitas. Porro. V. lr̃a filio/q & uerbum dicit̃/applicari uel ea rõne põt: q ab Io. vii.
ea nomen hoc uerbi initiũ habet: ſed hæc uulgaris/rudiſq; eſt ratio: ſiqdẽ ab ea pte/qua princi
piũ eſt dictiõis argumẽtũ ſummere uolum⁹: infinite occurrerẽt ab ea inchoãtes dictiones: nec
rõ ulla ad hanc nos coharctat. Alia igit̃ pbabiliter uidet̃ rõ reddi poſſe: quæ ex lr̃æ ipſius figu
ra deprehendit̃. binis enim brachiis ab imo clauſa: & ſurſum equis ſpaciis ſeſe dilatãs in trique
trã formã conſurgit. qđ ſane uerbi diuini ppriũ eſt. Hæc eñ triũ pſonarũ media æque ad pr̃em/
& paracletũ ſe extẽdit/qa utriq; cõpar eſt/& cõſubſtãtialis/coequaliſq;/& ſurſum latera porri
git: q̃ſi ad diuinitatem/cæleſtemq; ſublimitatẽ reſpiciẽtia. q uero deorſum reſtricta cõtrahit̃:

& uacat

Geñ.i. & acuta in imo apparet:duoꝝ alterum/aut ſimul utrunq;/figurat:ꝙ ſcilicet in Sapīa (quæ illi
ꝑs. ci. & tribuit)inferiora oīa creata ſunt:dicēte Propheta:In ꝑncipio/ideſt in uerbo creauit deus cælū
ciii. & terrā.& ali⁹:& tu dñe in ꝑncipio terrā fundaſti/& opa manuum tuaꝝ ſunt cæli. & alibi:Oīa
Hie .lv. in ſapiētia feciſti.& rurſus:Alius:q fecit terrā in fortitudine ſua & præparauit orbē in ſapiētia
Sapiæ ſua. Illius quoq;ꝓuidētia creata oīa gubernant:dicente Sapīa:Tu aūt pr̄ gubernas ſapīa/ideſt
xiiii. per filiū qui eſt ſapīa.& alibi:Per me reges regnāt/& potentes decernūt iuſticiā.ꝙ aūt hæc lit/
Prouer tera in exiguum angulū inferre deſinit:ſignificare pōt:ꝙ ſcilicet uerbū iſtud uere lapis eſt qui
bi.vii.& reprobatus ab ædificātib⁹factus eſt in caput anguli Tū ex eo ꝙ(ut ꝓdixi)deſinit in angulū ab
viii. inferiori parte/ideſt ab humanitate in q̄ ab iudeis reprobat⁹ eſt:ſed a deo elect⁹ & poſit⁹in ca/
ꝑs.cxvii put anguli/ideſt ut utrūq; parentē ſinagogæ.ſ.& eccl'iæ cōiūgeret:ſicut dicit ꝓpheta Dauid:&
Hiere. ali⁹iteꝝ:Ecce ego mittā in fūdamētis ſyon lapidē angularē.ꝓbatū/ꝓcioſum/in fūdamēto fun
xxviii. datū.De hoc etiā apl'oꝝ ꝑnceps dicit:Ad quē accedentes lapidē unū ab hoīb⁹ qdē reprobatū/a
i.Pe.ii. deo autē electū & honorificatū.Et Paulus ipſo ſūmo angulari lapide Chriſto Ieſu/in quo oīs
Ad eph. ædificatio cōſtructa creſcit in tēplū ſanctū in dño.tum uero ꝙ lapis/qui in angulo ad duos pa/
ii. rietes copulandos locat.In angulo qdē cōſtrictus & acuminat⁹:& ad utrūq; lat⁹ æqualiter pro
tenſus huius litteræ. V.formā/figurāq; ſeruat.Item & ex alio/hæc litteræ figura in parte infe
riori anguſta ſignificat:ꝙ hoc uerbū ad inferiora terræ penetrās per incarnationē ex immēſis
cæli ſpaciis in adoleſcentulæ uirginis uterū ſeſe cōcluſit:& in anguſto præſepis receptaculo re
clinatus eſt infans.Dehinc in anguſtiſſimo crucis patibulo redēptionis noſtræ myſteria cōſu/
mauit.exhalataq; aīa anguſti quoq; ſepulchri ſpelūca corp⁹ circiter triduū ſeruauit exanime.
Et inſuper q̄q̄ uniuerſi orbis & factor eſſet:& dñs:Anguſtā Paleſtinæ ꝓuinciæ portiunculā per
tres: & triginta/quos mortalis nobiſcū egit/annos:nunq̄ exceſſit . & in ſumma q̄tenus noſtrā
miſeriā aſſumpſit:infima anguſtiſſimaq; in eo fuere oīa. Cui⁹ magnitudinē/ſublimitatēq;/ ex
diuinitatis portione/ne cæli quidē ipſi capere poſſunt.Propterea de uirgine glorioſa canitur:
ꝙ eum/quem cæli cape nequierāt/ſuo cōtulit gremio.Huius quoq; litteræ formā Chriſt⁹ ipſe
pendēs in cruce ſurſum brachiis extēſis/pedibuſq; in imo clauo uno cōfixis in ſuo corpe ptu/
lit:quēadmodū & ex crucis forma TAV ſignū figuratū prius exꝓſſit. Hebraice autē hui⁹litte
ræ ſignificatio hoc idē exprimit:VAV enim eorū lingua tripliciter accipit: aliquādo ꝓ uerbo
eſt:iterdū ꝓ copula ET:nōnunq̄ pro ꝓnoīe IPSE.Horū ſane quodlibet filio cōuenit. Ipſe ſiq/
dem uerbū eſt:ut diximus. Itē & hoc particulare ſcilicet eſſe illi conuenit. De eo enim dicit:ex
ꝑs.xcii. tūc a ſeculo tu es:& de ſeipſo hoc idē teſtatur ipſe:dū dicit:Ante q̄ Abraam fieret ego ſum. &
Io.viii. in Apocalipſi.Ego ſum Alpha &.O.ꝑncipiū & finis:& dicit dñs qui eſt/q erat/& q uentur⁹eſt.
Apoc.i. Quod quidē & ad totā trinitatem ptinet ſicut & cæteræ oēs uirtutes & actiones:ꝓter eas/quas
&.xi. relationes uocam⁹/& quæ ex his ꝓcedūt opationes:quæ ꝓprie ſunt ſingulaꝝ pſonarū.& in no
bis nō in illis ex tpe uariantur/acciduntq;. Illudq; igit de tota trinitate intelligi poſſe dicim⁹:
qđ dictū eſt:Ego Sum q Sum:ſicut in Exodo legit.& ad ſingulas pſonas referri : ſed ad filiū
Exo.iii. aliquo etiā reſpectu pſonaliter & ꝓprie:uti paulo infra oſtēdemus.Pro copula & icirco recte
ponit:tū ꝙ pr̄i æterno ac ſpūi ſctō inſeparabiliter eſt cōiunctus: tū ꝙ diuinam naturā cum hu/
mana:& ſinagogam cum eccleſia:& homines cum Angelis:& terrena cū cæleſtibus ipſe cōiū/
Adeph. xit.Et in ſumma fecit utraq; unū:& reliqua quæ Apl's ſcribit. Pronomē quoq; demōſtratiuum
ii. IPSE/illi maxime cōpetit:qui de ſe dicit.Videte quia ego ipſe ſum:& demōſtrabilē ſe fecit ho
Lucæ minibus:quibus cū (ut ait Propheta) cōuerſatus eſt.eumq; Ioannes digito demōſtrauit. Nec
xxiiii. abre quidem hoc loco duæ priores uocales cōiunctæ ante ponūtur:quæ patrē & ſpiritum ſan/
Baruch ctum repræſentāt.Tertia uero/qua fili⁹exprimitur/liquida interpoſita poſtponitur. Quāuis
iii. enim in trinitate filii pſona ſit ſecūda/& ꝓinde media:In hoc tamē incarnatiōis myſterio duæ
Io.i. patris & filii pſonæ ſuam in ſemetipſis:atq; in cælo & in terra ſeruarunt maieſtatem. Neutra
ſiquidem carnem humanā aſſumpſit:ſed filius ipſe ſolus:qui & uerbum : patre nihilominus ac
ſpiritu ſancto cooperātib⁹humiliationis huius uicem eſt ſortit⁹:ſiquidē habitu inuētus ut ho/
mo humiliauit ſemetipſum uſq; ad mortē.Neq; tamē dū hoc fecit : patris ſinū deſeruit : quin
cum eodē patre & ſpiritu ſancto æternā retinens maieſtatē:In humano quoq; corpe/qđ aſſum
pſit/eandē q̄uis latentē & abſcōditam ſeruauit:ita ut & in cælo/& in animato corpe:& in ſepa/
ratis humanæ ſpeciei partibus anima ſcilicet & corpore integra eſſet:ſemperq; fuerit ipſi⁹ fi/
ꝑs.xv. lii Deitas.Immo & Trinitas tota q̄uis non incarnata:cū in eius pſona dixerit Propheta: Non
derelinques animā meā in inferno:nec dabis ſanctū tuum uidere corruptionē. Sed quia nomē
hoc Ieſus illi incarnato impoſitū eſt:duæ priores uocales quæ patri & ſpiritui ſancto tribuun
tur/primo cōiunctæ unica ſyllaba poſitæ ſunt:quia carnē nō ſuſceperunt. Deinde tertia/quæ

uerbum figurat/ſubſequif:liquida ſcilicet S inter illas inſerta & in fine repetita:ut hoc (quod
pdiximus)denotet uerbum:ſcilicet ipm in cælo cum patre & ſpiritu ſctō dum incarnaretur:&
in terra poſtq̄ incarnatū fuit/integrā retinuiſſe diuinitatē. Per illā ſiquidē liqdā.S.deitatē expri
mi ea rōne diximꝰ:q̄ cū ſemiuocalis ſit:dū illā pnūciamꝰ:uerbū eſſe ppemodū exprimit/unde
eſſentia deriuaf:quæ & ſi tribꝰpſonis æque conueniat:magis tamē pprie tibi cōuenit trinitati:
quia trium ſimul pſonarū unam dicimus eſſentiā. Eius quoq; figura huic concordat aſſimila/
tioni. Eſt enim circūflexa ac ſinuoſa : unicaq; & continente figura tres oſtendit in hac ſua re/
uolutione lineas æqualibus ſpaciis protenſas:ſuperiorem ſcilicet/ mediam/ & inferiorē:Qua
re quid poteſt in unica figura trinitati perſpici ſimilius:ſed & unicæ lineæ circūflexio/duos ſi/
nus efficit æqualis prorſus & formæ & magnitudinis:quod ſpūm ſanctū duas/reliquas trinita
tis pſonas connectere nobis repræſentat. Hæbraica quoq; lingua Sameth lr̄a/quæ idem qđ S
apud nos officium habet/firmamētū interpretatur:qđ pprie excellētioriq; mō diuinæ cōgruit
maieſtati:& pinde toti trinitati:q̄ eſt reꝝ oium abſq; ulla dubitatione firmamētū.dicēte pphe/ ps. xvii.
ta:Dn̄s firmamentū meū.& alibi:Firmamētū eſt dn̄s oibus timētibꝰeū.uel ſi pro lr̄a S eā acci/ Pſalmo
piamꝰ:quā hebrei uocāt Syn.Illa quoq; adaptari cōcine pōt:duplicē eñ habet ſignificationem xxiiii.
ſcđm primā idē q huc ſignificat.In altera idē q duc te.Prima igif/q̄ locū ſeu terminū/ad quē
eſt puenīedū/oſtēdit:ipſi deo ſoli cōuenit:quippe q terminꝰ eſt ſtadii ad qđ currimꝰ: ad quem i.ad cor.
actio nr̄a oīs/ſpeſq; & cogitatio/uelut ad finē ultimū dirigi debet.ſicut dicit ppheta:Ad te ſūt ix.
oculi nr̄i ne pereamꝰ.& rurſum:Oculi oium in te ſperāt domine.& ille idē ipe eſt:q dicit: Aſcē ps .ciii.
dite huc.ſ.ad me q ſum uita æterna:& de quo dr̄: Vbicūq; fuerit corpꝰ illuc cōgregabuntur & Apo.xi.
aquilæ.Scđa quoq; huius hebraicæ lr̄æ iterpratatio nō minꝰ q̄ hæc deo cōgruit. Ipſe eñ ſolus Lu. xiiii
eſt a quo ducimur oēs.dicēte ppheta:Dux meus & notꝰ meus.Cuiuſq; ductu & nutu reguntur ps.liiii.
uniuerſa.Dicit eñ ſcriptura.Colūnæ cæli cōtremiſcūt & pauēt ad nutū eius.Ipſe uero a nullo Iob.xx/
prorſus regif aut ducitur:ſed quo uult ſe ipſe ducit. non ut loco/aut mutabilitate aliq̄ moueri vi.
poſſit:q ubiq; ſemp eſt idem/ſed uariis effectibꝰſuæ uolūtatis motū ad creaturas oſtēdit:ita ut
ad nos uenire/deſcēdere/recedereq; a nobis & ſeparari atq; diſiūgi ſæpenumero in ſacris lr̄is me
thaphorice referaf:& huic iterpratatiōi illud maxime cōuenit : qđ in Euāgelio legif:ductum Mat.iiii
eſſe Ieſum a ſpū in deſertū.Qui eñ ducebat:ſpūs ſanctꝰerat:& q ducebaf uerbum æternū.Et
pinde uterq; idē per oīa deus:q & ducebat/& a ſeipſo ducebaf/& tota ſimul trinitas unitā ſi/
bi humanitatē per ipſiꝰuerbi incarnationē corpus illud aīatum in deſertū ducebat.Propterea
hæc lr̄æ hebraicæ interptatio Duc te:toti ſimul trinitati eſt accōmodatiſſima. Poſſunt autē &
alio ſenſu per ſyllabaꝝ diſtinctionē hæ lr̄æ id/qđ pdiximꝰſignificare.Diſſyllabū eſt eñ nomē
iſtud:ut denotet duas i ipo Chriſto fuiſſe naturas: diuinā.ſ.& humanā.Humanæ aūt ptes ſunt
duæ/aīa & corpꝰ.Et ppterea pma ſyllaba duabꝰlr̄is cōſtat.In ſcđa aūt ſyllaba lr̄æ tres poſterio
res pſonarū trinitatē in eadē eſſentia nobis demōſtrant.Atq; icirco duæ/q̄ ad humanitatē pti/
nent/pponunf:qa per illā ad diuinitatis cognitionē deuenimꝰ. Prius eñ q̄ humanā carnē dei
filius aſſumeret:nemo hāc trinitatē pfecte cognouit/aut detexit.q̄q̄ in figura & in ſpū per ob
ſcuros/atq; cæteris uix pceptibiles terminos/nōnulli pphetæ illā effinxerint : potius q̄ expſſe/
rint.Propterea dicebat Saluator ipe:q nemo nouit filiū niſi pr̄/& pr̄em nemo niſi filiꝰ: & cui Mat. xi.
uoluerit filiꝰreuelare/& Philippo/q oſtēdi pr̄em poſtulabat/reſpōdit:tāto tpe uobiſcū ſum & Io.xiiii.
nō cognouiſtis me:& q̄ ſequunf.& apud Ioannē ad pr̄em loquēs/filiꝰ dixit:Hæc eſt autem uita Io.xvii.
æterna:ut cognoſcāt te ſolū deū uerum/& quē miſiſti Ieſum Chriſtū: ego te clarificaui ſuper
terrā:& infra/qa uerba q̄ dediſti mihi:dedi eis/& ipi acceperūt:& cognouerūt uere: qa a te exi
ui:& crediderūt qa tu me miſiſti.Huiꝰaūt trinitatis unicā eſſentiā & pſonarū pprietates/nō ſo/
lum doctrina & ſermone oſtēdit Chriſtꝰ:ſed etiā opibꝰ. ppter qđ ipe dicebat:Si hoc q ego in
pr̄e/& pr̄ in me eſt:nō creditis:ſubaudi mihi atteſtāti: alioqn ppter opa credite.Nā & Apl̄s ait: Io.xiiii.
Inuiſibilia dei a creatura mūdi pea/q̄ facta ſunt/itellecta conſpiciunf. Ex duabꝰaūt prioribus Ad ro.i
lr̄is I ſcilicet & E pma corpꝰ/ſcđa ſpūm ſeu aīam repræſentat. atq; eadē/quā pxime diximus/
rōne/corpus pmittif:quia per eius opationes/q̄ humanis pcipiunf ſenſibꝰ/aiæ uirtꝰdignoſci/
tur. I quippe lr̄a inter reliquas & apud græcos/& apud latinos:eſt minima.Propterea cū Salua
tor nihil in lege antiqua ſcriptū fuiſſe/qđ nō impleturꝰeſſet/uellet oſtēdere:dixit:Iota unum
aut unus apex nō præteribit &c.ac ſi diceret ne minimus qdem punctꝰ.Chriſti igif paruitas atq;
humilitas & deiectio in corpe paſſibili & oī opprobrio expoſito oſtēdebatur . Hinc de illo in
carnis humilitate apparēti dixit ppheta Paruulus datus eſt nobis. & alibi hanc eius paruitatē Eſa . ix.
idem ppheta prolixiori explicat ſermone dicēs:Et aſcēdit ſicut uirgultū coram eo/& ſicut ra/ & .l.
dix de terra ſitiēti/non eſt ſpēs ei/neq; decor:& q̄ ſequunf.E uero lr̄a aīam ſeu ſpūm hac rōne

ſignificare

ſignificare poteſt:quia ex ea corpus uires uitáq̧ ſumit:dicente deo: Producat terra animam ui
uentẽ &c.uel ex eo etiã q̧ apud hebreos(ut diximus)oculus/aut fons interpretaẽ : Anima aũt
in corpore uelut oculus eſt inter cætera corporis mẽbra: quia totũ corp⁹illuminat. Propterea
Mat. vi. dicit Saluator:Si oculus tuus/ideſt aia ſeu ſpũs ſimplex fuerit : totũ corpus tuum lucidũ erit.
Similiter & aia fons uitæ noſtræ dicitur:qa uitã nobis effundit.& de⁹ in aia reſidẽs fons quoq̧
Pſalmo eſt uitæ:quia animã uiuificat. ſicut dicit ꝓpheta: Apud te domine eſt fons uitæ. Hæ autem lr̃æ
xxxv. (quib⁹humanitas exprimiẽ)ambæ ſunt uocales:qa ad uocẽ formãdam ambæ ſunt neceſſariæ.
neq̧ abſq̧ illis formari uox põt: q̃uis eñ frequẽtiſſime in ſacris lr̃is De⁹/aut Angelus loquuti
referunẽ:nõ tamẽ p uocis expreſſionẽ niſi per ſubiectã creaturã:aut aſſumpto materiali inſtro
uerba illos ꝓtuliſſe arbitrandũ eſt. ſed aliis modis ad hoies loqui deũ intelligere debem⁹.quos
Ad he/ ſacræ ſcripturæ interꝑtes abunde tradiderunt ſup illud Pauli:Multifariã multiſq̧ modis olim
bre.i. loquẽs deus pr̃ibus in ꝓphetis.nouiſſime in dieb⁹iſtis loquutus eſt nobis in filio. Ex quib⁹ ſane
uerbis illud quoq̧(qđ dicim⁹)manifeſte oſtẽditur:oportuiſſe/ſcilicet Chriſtũ hoiem fieri : ut
nobis humana uoce loq̃reẽ. Propterea ipſe de iudeis dicebat:ſi nõ ueniſſem/& loquut⁹eis non
Io.v. fuiſſem:peccatũ nõ haberẽt. Et ꝓinde ſcđa quæ i hoc noie Ieſu eſt/ſyllaba cũ trib⁹ cõſtet lr̃is:
media tñ/quæ filii pſonã repræſentat/uocalis eſt:qa filius humanã carnem aſſumẽs uocẽ ſo/
Pſalmo lus naturalem inter hoies formauit. De qua in pſal.dr̃: Vox domini ſup aquas: uox domini in
xxviii. uirtute.& quæ ibi ſequũtur. Vel ideo etiã/qa(ut in ſupiorib⁹dixim⁹) dũ de legis ꝓmulgatione
loqueremur:ex quo filius patris eſt uerbũ : cũ deũ loqui legim⁹:per uerbũ ſibi coæternũ hoc
ꝓnũciatum intelligere debem⁹. S. uero liquida ac ſemiuocalis patrẽ & ſpũm ſanctũ repræſen
tat:quib⁹humanæ formæ aſſumptio haud quaq̃ cõuenit:ſed incarnãdo atq̧ humanãdo filio co
opantes diuinitatem abſq̧ ulla(ut prædixim⁹)admixtione ſeruauerũt: mediũ nihilomin⁹ uer
bum inſepabili quoq̧ naturæ unitate intra ſe cõtinentes. Cui tamen uocale nomẽ ex humanæ
formæ aſſumptiõe neutri ipſarũ perſonarũ patris ad paracleti cõuenieus tribuerũt. Neq̧ enim
Pater uel Spũs ſanct⁹Chriſt⁹ uocatur/aut Ieſus/uel Meſſias. Hæc ſane noia illi ſoli/quæ hu/
mana carne ſe induit/ſunt attributa pſonæ. Poſſet aũt & alio ſenſu V littera ſpiritũ ſanctum
tertiam in trinitate pſonã:& S repetita patrẽ ad filium demõſtrare. Spirit⁹quippe paracletus:
Sap.i. ut in Sapiẽtia legitur/Sciẽtiã habet uocis:atq̧ iccirco p uocalem exprimiẽ. Eſtq̧ inter patrem
& filiũ ea rõne media:qa utriuſq̧ nexus eſt/& per Charitatis ardorẽ copulatio. Ex utroq̧ etiã
Ad col. procedẽs. Filius aũt cũ ſit imago patris:ac ſplẽdor gloriæ : & figura ſubſtãtiæ eius:eadẽ lr̃a ex/
i. primi debuit & figurari. Ex his igiẽ haud impertinẽter(ni fallor)eſt oſtẽſum nomẽ hoc Ieſus
Ad he/ Chriſto:tũ ex figura:tũ ex ethimologia:tũ ex litteris:tũ ex ſyllabis eſſe cõuenientiſſimũ. Idq̧
bre.i. ſcđm grãmaticalem latinoꝝ declinationẽ alio iſuper inditio pſuaderi põt. Hoc enim nomẽ in
ꝑmo caſu S lr̃a terminaẽ:in q̃rto littera M:in reliqs uero oib⁹ V:quæ tres ordine caſuum ſimul
iũctæ lr̃e uerbũ SVM efficiũt. Hoc aũt(ut paulo ante dixim⁹) Chriſto maxime cõuenit. Licet
Io.viii. eñ toti Trinitati ſit ꝓpriũ:multis tamẽ modis ſoli filio adaptari põt. Ipſe enim dicit:Ego ſum
Lucæ qui teſtimoniũ phibeo de me ipſo:ſcilicet uerbis humanis.& rurſus:Videte man⁹ meas & pe/
xxiiii. des meos:quia ego ipſe ſum.& iterũ. Ego ſum paſtor bon⁹:qui aiam meã pono ꝓ ouibus.& cæ
Io.x. tera id genus plurima:q̃ neq̧ patri/neq̧ ſpũi ſctõ conueniũt. Itẽ ex ꝑmiſſis S diuinitatẽ/ſeu to
tam diuinã eſſentiam:& V iunctã humanitati diuinitatẽ ſignificare:ſupra eſt oſtẽſum. M uero
quæ ex trib⁹tractib⁹ſimul iuncti cõſtat/exprimere poteſt cõmode tres pſonas:atq̧ eo magis:
quo iuxta hebraicã interpretationem:Mem/quæ idẽ q̧ M apud nos eſt : q̃tuor habet interꝑta
tiones Aliquãdo eñ idem qđ uiſcera ſignificat:nõnunq̃ uero idẽ qđ ex ipſis:interdum idẽ qđ
ex intimis:& plerũq̧ idem qđ ignis:q̃ ſignificatiõe trib⁹his pſonis uix eſſe poſſent accõmoda/
ꝑs.cix. tiores. Viſcera eñ & intima pr̃is pſonæ attribuunẽ:ex qbus fili⁹æterna/perpetuaq̧ ꝓpagatiõe
genit⁹dr̃. ſicut in pſal.legiẽ:Ex utero ante luciferũ genui te:Per ignẽ aũt ſpũm ſctũm ſignifi/
cari manifeſtiſſimũ eſt:& a nobis in ſupiorib⁹ſæpe oſtẽſum. Hæc igiẽ/q̃ de hoc ſacro ſctõ Sal/
uatoris noie in mentẽ uenere/ꝓ tpe ſatis erunt:qđ alios ſanctiſſimos/doctiſſimoſq̧ uiros mul
tis & maximis extuliſſe ꝑconiis/táetſi ea nõ legerim⁹/nõ ignoram⁹. Ad reliqua igiẽ Euãgelii Textus.
uerba ꝓcedam⁹. In tex.n.ſeqtur:QVOD uocatũ ẽ ab Angelo:pri⁹ q̃ in utero conciperet. Hic
autẽ illud notãdũ:q̧ nõ ſemel tñ ab Angelo nomẽ iſtud puero iponi iuſſum eſt:nec uni tñ:ſed
bis/atq̧ duabus diuerſi ſexus pſonis:Mariæ/ſcilicet primũ. Dehinc etiã Ioſeph:a qbus in cir/
cũciſione puero nomẽ ex Angeli iuſſione impoſitũ nõ eſt ambigẽdũ. Hoc aũt in ꝑcurſoris cir
cũciſione alio ordine eſt ſeruatũ. Soli ſiquidem Zachariæ Angelus naſcituri pueri nomẽ indi/
dicaſſe ex Euãgelio phibetur. q̃uis Eliſabeth nato puero prius nomẽ illi indictum ꝓnunciaue/
rit uerboꝝ q̃ Zacharias ſcripto. quod non aliunde eã intellexiſſe putandũ eſt:q̃ a ſpiritu ſancto:

quo per Mariæ uiſitationē repleta: ſecretiora etiam de Saluatoris incarnatione inter Gabrie
lem & illam habita colloquia ipſa reſciuit. Quãto ergo facili⁹ ea quæ de cõi filio uiro proprio
ab eodem angelo fuerãt prænũciata. Poterat aũt & ab uiro ipſo per ſcripturæ adminiculũ ꝓus
hoc didiciſſe. Sed hoc neutiq; ex Euãgelio teſtatũ habemus. Vtrum igitur horũ interuenerit:
diuina reuelatio/ an uiri manifeſtatio, ad hiſtoricum ſenſum parum intereſt. Ad tropologicum
aũt diuerſitas hæc documentũ nobis aliqđ afferre debet. Atq; in primis illud eſt cõſideratione
dignũ: ꝙ Ioſeph/ qui (ut in ſupiorib⁹ ſæpe diximus) inferiorẽ animæ rõnalis partem repræſen
tat/ iuſtus ab Euãgeliſta dicitur: & tamẽ Mariam traducere nolebat: ſed de ea dimittenda cogi
tabat. Hoc autem nõnulli ita ad hiſtoriæ ueritatem ſunt interpraetati: ut Ioſeph non de Mariæ
pudicicia/ uirginitateq; dubitauerit: ſed myſterii magnitudine deterrit⁹ indignũ ſe illius cõta/
ctu cõſortioq; iudicãs: quo pacto ſe ab illa abſq; dei/ illius/ ſuiq; ipſius/ offenſione ſeparet: co/
gitarit. quod a uerbis Euãgeliſtæ/ & cõi intelligentia alienũ prima cõſideratione uidetur: q̃uis
enim iuſtus eſſet: quo pacto prius q̃ edoceretur uirginẽ illã diuina uirtute cõcepiſſe: intellige/
re potuit: quãdo ne Angelis quidem oĩbus tanti myſterii ſecretũ patuiſſe pleriq; affirment: &
ipſa quoq; Maria dixit: Quomodo fiet iſtud: qm̃ uirum non cognoſco. Nam & qđ in Eſaia ſe/ Eſa. vii.
cũdũ græcã & latinã tranſlationẽ legiẽ: Ecce uirgo cõcipiet: nõ tã apte in hebreo eſt expſſum:
uixq; huic nõ legis pito: ſed fabro lignario & tenuioris cẽſus uiro tãti ſacri ſecreta a ſacerdoti/
bus ẽt & legis pitis haud apte intellecta patuiſſe eſt ueriſiſe: cũ de Aplis ipſis/ qbus uiuẽs Chri
ſtus pleraq; legis arcana aperuerat. Et ꝓterea de ſua ipſius reſurrectiõe illos non ſemel ſed plu
ries ꝓmonuerat/ dicat Euãgeliſta: ꝙ nũdũ ſciebãt ſcripturã: qa oportuit eum a mortuis reſurge Io.xx.
re. Sed & ſi ſpõſæ dignitate/ & gr̃æ diuinæ in ea redũdãtis exuberãtia (ut illi aſſeruit) obrueba/
tur: q̃ rõne illũ confortare uolẽs Angelus dixiſſet: Quod em̃ ex ea natũ eſt: de ſpũ ſctõ eſt. Hæc
em̃ una erat timoris cã: quã ſibi cognitã fuiſſe illos (q ita opinanẽ) fateri oportet. Cũ enim eam
ꝑgnãtẽ uideret: & ex ſuo ſemine minime cõcepiſſe cõſci⁹ ſibi eẽt: nõ niſi diuina uirtute eã ſine
crimine cõcepiſſe arbitrari poterat. Quippe ſupra humanã rõnẽ eſt: uirginẽ cõcipe. Nõ igitur
ad hãc ei⁹ piã cogitationẽ ea ptinebãt Angeli uerba: ſed poti⁹ dicendũ illi erat: qđ Mariæ dictũ
fuerat: Ne timeas hãc mulierẽ/ q̃ de ſpũ ſctõ cõcepit/ ducere: qa de⁹ illi te cõiugẽ eligere uoluit:
ut illi ac ꝑli miniſtrares. Timebat igiẽ ne adulterã ſi ſciẽs duceret: adulterii cõſci⁹/ ſtultuſq; ha Prouer.
bereẽ: dicente Sapia: Qui tenet adulterã ſtult⁹ eſt & inſipiens. Et ob id uxorẽ adulterã ex nulla xviii.
alia cã dimittẽdã Saluator cẽſuit q̃ ſi fornicata fuerit: nec ut illi argumẽtanẽ: iniuſt⁹ poterat iu/ Matt.v.
dicari: ſi uirginem a ſe deſpõſatã: neq; tamen cognitam: cum uideret ꝑgnatam adulterã ſuſpi &.x.
cabaẽ. ¶ Verũtamen quicqd ad hiſtoriæ ueritatẽ cæteri ſentiãt: ad ſenſum noſtrũ hoc eo ꝑti/
net: ſupiore animæ rõnalis portione altiora petente: q̃ quæ inferior cape põt: occulte illam di/
mittere cogitat/ ideſt a tali cogitatione diſtrahere: & in mediocrib⁹ cõtinere/ ſicuti Marta quæ Lucæ.x.
a dño petebat: ut iuberet Mariã ſororẽ ſuam/ illi⁹ uerbis intẽtã/ ad miniſteriũ ſecum ꝓperare.
Quod cũ ſine crimine/ ex ignorãtia potius & diffidẽtia: q̃ ex malicia/ cõtemptuue/ ꝓueniat: di
uina cõſolatiõe/ cõfortatiõeq;/ eſt opus. Idq; Saluator ipſe nõ mõ in Mariæ excuſatione/ cõmẽ
dationeq;/ & Martæ obiurgatiõe. Verũ in ſemetipſo oſtẽdit: dum paſſioni proximus humano
ſenſu tam cruentam mortem horrente ex ea parte cæleſtem patrem orauit: uti ſi fieri poſſet: Lu. xxii
tranſiret ab eo calix ille. Aſtitit enim illi Euãgeliſta teſte Angelus de cælo confortans eum: nõ
tam ut illum/ qui & deus erat: & ad hoc in mundũ uenerat: roboraret: q̃ ut nobis & documentũ
ĩplorãdæ in grauibus tẽptationib⁹/ arduiſq; opib⁹: diuinæ opis/ & ſpem obtinẽdæ relinqueret.
Qui igiẽ ſublimioris uitæ difficultatẽ/ aut cõtẽplationis ſolitudinẽ/ humanis uirib⁹ diffiſi non
aſpnanẽ: ſed refugiũt: diuino auxilio digni ſunt: quẽadmodũ & in Mariæ annũciatiõe/ & alio ẽt
loco dixim⁹. Idq; ad eos/ q ex ꝓficiẽtiũ ſtatu ad pfectoꝝ trãſierunt/ maxime ptinet: qm̃ id quidẽ
(ut frequẽter diximus) humanam quodãmodo trãſcendat capacitatẽ. Maria igiẽ/ ideſt cõtem/
platiua/ ſuperiorq; aiæ portio diuina inſpiratiõe iam ad cæleſtia/ ſublimioraq; ꝓuocata/ non fa
cile Ioſeph/ ideſt iferiorẽ actiuãq; in ſuam ſuiam traheret: niſi diuino quoq; hamo ineſcareẽ.
Cũ uero ex pniæ aſpitate per ꝓfectũ ad gr̃æ tendim⁹ augmentũ. Iãq; ad proferendã uitæ auſte
ritatẽ, uterq; ſenſus incipit roborari/ qđ eſt Eliſabeth ex Zacharia Ioãnẽ cõcepiſſe/ Gabrielis/
ideſt fortitudinis ꝓoris/ q̃ eo uſq; uiatorẽ nõ abſq; maxima difficultate ꝑduxerat/ pſuaſio non
ſatis eẽt: niſi & Maria. i. gr̃a illuminas Ieſu. i. Saluatore feta accederet. Eliſabethq;. i. infirmiorẽ
aiæ partẽ ſalutaret/ uiſitaret/ & confortaret. qđ ubi factũ fuerit: ea ſubſequnẽ: quæ in Mariæ
uiſitatione a nobis abũde ſunt dicta. Põt aũt & alio ſenſu hæc Angeli de Ieſu noie ad Ioſeph
admonitio aliud nobis indicare myſteriũ. Sicut em̃ natiuitatẽ Saluatoris/ q utrunq; ſexum ſal
uare ueniebat/ utriq; ſexui manifeſtari par fuit: quẽadmodũ in primo tractatu oſtendimus: ita

& illius

& illius conceptionem. Propterea tã Mariã q̃ Ioſeph de ipſius Saluatoris & ortu/ & nomine/
& officio/ admoneri cõueniens fuit. Signanterq; de utroq; ſexu per Ieſum Saluando diximus:
Neq; enim uiros dumtaxat/ ideſt fortes atq; conſtantes in fide & charitatis operibus hoĩes/ ex
actionum ſuarũ merito: ſed etiã mulieres/ ideſt molliores/ debilioreſq; ex ſuæ ipſius paſſionis/
cæterarũq;/ q̃s ꝓ nobis ꝑtulit/ miſeriarũ apud pr̃em merito ſaluare uenit Chriſtus. Propterea
& cæcos & claudos & debiles cõpellẽdos in domũ ſuã pr̃ familias in parabola iuſſiſſe refertur.
Lu. xiiii & Saluator ipſe phariſeis & ſcribis dicebat: ꝙ meretrices & publicani eos in regno cælorũ præ
Mat. xxi cederent. Per auſteritatem quippe/ aſperitatemq; pœnitentiæ uiri tm̃/ ideſt cõſtantes in fide &
robuſti/ & hi quidẽ pauci ingrediunt̃. Arcta enim eſt & ardua & ꝓinde aſcenſu difficillima. atq;
Mat. vii iccirco Zachariæ dũtaxat/ ideſt fortiori aĩæ uirtuti ꝓmũ eſt nũcianda/ & poſt lõgũ interuallum
ſubacta iam Eliſabeth/ ideſt carnis infirmitate/ ſpũs uirtute cõculcata/ diuina ad infirmitatem
ſubleuandã ſupinfundit̃ gr̃a. Sed & ad huius ſacri noĩs manifeſtationẽ contẽplãdã/ aliã quoq;
ex euangelica hiſtoria cõſpicari poſſumꝰ rõnem. Nõ enim ſemel dũtaxat ſanctũ hoc & ineffa/
bile nomen eſt impoſitum: ſed iterum ac tertio. Primo quidẽ per Angelũ/ prius q̃ in utero uir
ginis cõciperetur. Sc̃do per eundẽ poſtea q̃ cõceptꝰ/ formatuſq; fuit. & eo nato dum circũcide/
retur. Tertio qđ plurima nobis ſignare poteſt myſteria/ ſiue ꝙ eos ſaluare Chriſtus uenerat/
qui ante legem: & eos q ſub lege/ & eos q poſt trãſlatã/ trãſfuſamq; in gr̃am legem: ſiue primo
iudeos qui ante aduẽtũ Chriſti/ & poſt crediderũt. Sc̃do gẽtiles: qui poſt Chriſti paſſionẽ ſunt
cõuerſi. & tertio in extremis tꝑibus utroſq; ſiue qđ per triplicẽ gr̃am ꝓuenientẽ/ ſcilicet cor/
roborantem & ꝑficientem: ſiue ꝙ pœnitentes/ proficientes & perfectos: ſiue ꝙ contẽplatiuæ/
actiuæ & utriuſq; ſimul uitæ hoĩes. ¶ Põt & aliter hoc accipi. Prima quidem uocatio ab Ange
lo facta eſt ante cõceptum: quæ gratiam præuenientem ſignificat. Sc̃da poſt cõceptũ quæ gra/
tiam ſubſequentem. Tertia uero poſt pueri natiuitatẽ ab utroq; ſcilicet Maria & Ioſeph nõ ab
Angelo: ſed ex Angeli iuſſu: quod quidẽ nobis repñtat: cum diuina uocatione atq; inſpiratiõe
ad ſalutem cõſequendã & Maria/ ideſt fide/ q̃ in ſpũ & contemplatione cõſiſtit/ & Ioſeph/ ideſt
charitatis opibꝰ opus eſſe: q̃uis enim (ut ſæpe diximus) Salus nr̃a ex diuina gr̃a: bonitateq; ini
tium cõſumationẽq; ſummat: illiq; uelut ꝓncipaliori cauſæ tota tribuat̃: ad illã tamẽ cõſequen
dã ex noſtri parte Merita ſunt neceſſaria. Hæc aũt oĩa & pleraq; id genus: his tribus huiꝰ ſacri
noĩs impoſitionibus accõmodari facile poſſunt. Atq; ex his/ q̃ in ſupiorib' tractatibꝰ a nobis di
cta ſunt/ cõprobari. Verũ ne aut ſæpe dicta repetendo nauſeam/ faſtidiumq; legẽtibus genere
mus/ aut in hmõi ſacris altius atq; par ſit: ſuſpicientes/ ſplendidiſſimæ atq; incõprehẽſibilis lu
cis nimietate oculoꝝ noſtrorum acies uelut noctuæ ad ſolis proſpectum retundat̃: hæc & alia
his/ qui aquilarũ lumina ſolis radiis minime obnoxia ſortiti ſunt/ ſpeculanda relinquemus: Si
hoc unum prius diſcuſſerimꝰ: qđ ad huius euãgelicæ hiſtoriæ & ſpiritualis intelligẽtiæ cogni
tionem maxime ꝑtinere uidet̃. ¶ Primũ quidẽ hunc/ qui ad Saluãdos hoĩes naſci debebat/ Ie/
ſum uocandũ eſſe/ cum Angelus Mariæ diceret: multa & pene incredibilia de illo nunciauit: q̃
dum myſterii illius ordinem ꝓſequeremur: a nobis abunde ſunt declarata. Cum uero itidẽ ab
ipſo eodem Gabriele Ioſeph nunciatũ fuit. Hoc illi tantũ eſt manifeſtatũ: ꝙ ſcilicet de ſpũ ſan
cto cõceptus erat fœtus: ꝙq; ſaluum faceret populũ ſuum a peccatis eoꝝ. Eſt aũt hoc quidem
maximũ atq; ꝓcipuũ: ſed in eoꝝ/ q̃ de puero hoc Mariæ Angelus ꝓus dixerat/ uidet̃ paruum.
eo aũt nato cũ de noĩe imponẽdo Euãgeliſta loquitur: aliud nihil dicit: ꝑterq̃ ꝙ uocatum eſt no
men eius Ieſus: qđ ab Angelo uocatũ erat/ ꝓus q̃ in utero conciperetur. Item nec de illa Ange
li uocatione/ quæ poſt eius conceptionẽ facta eſt/ ullã facit mentionẽ. Sed & hæ difficultates ex
his/ quæ uariis in locis ſupioribus tractatibꝰ a nobis dicta ſunt: ſolui facile põt. Mariæ ſiquidẽ
eo ꝙ purior/ ſanctior/ & omni ex ꝑte ꝑfectior erat: atq; in diuinis ſacris inueſtigãdis ſeu uetior:
aptius ea manifeſtari par fuit. Ioſeph aũt tãetſi fideli: titubãti tamẽ & tepidiori reſtrictius: par/
ciuſq;. quod & ad moralẽ ſenſum accõmodari põt: quippe ſupior aĩæ portio ſeu cõtemplatiõi
deditus ſpũs ad altiora ſpeculanda: intelligẽdaq;/ longe inferiori atq; actiuæ portioni & aptior
eſt: & dignior/ atq; capacior. Poſtea uero q̃ uterq; ſenſus hæc arcana ſuſcepit myſteria: & ad cæ
leſtia capienda ſe accinxit: dum puer circũciditur/ ideſt dum ex uirtute prioris gr̃æ opera ꝑfe/
ctæ charitatis eduntur: nõ amplius de modo q̃ri oportet: cũ in credendo/: aut ſperãdo difficul/
tas ſupſit nulla. cuius rei argumentũ eſt manifeſtiſſimum: ꝙ cum multis uiuẽs Chriſtus apo/
ſtolos inſtituiſſet: tum doctrinis: tum exemplis: poſt reſurrectionẽ ſuã illos iam cõfirmatos re/
linquẽs & in cælum aſcendẽs paucis admonuit uerbis: qbus nõ iam quid crederent/ aut qd ſpe
rarent: ſed quid facturi eſſent: eos inſtruxit. & Paulus ipſe initio epiſtolarum ſuarum plurima
ad fidem/ deiq;/ & euãgelicæ ueritatis cognitionẽ præmittit. Dehinc ad ea/ quæ ſunt agenda/

illis nõ repetitis ſe conuertit Quo exemplo/qui ad aliorum doctrinã atq; ædificationem ſunt
conſtituti:poſteaq̃ eos in fide ſatis fundatos cognoſcunt:circa moralia uerſari debẽt. Nec prio
ra in diſputationem/dubietatemq; refricare. Propterea ad Romanos ſcribens Apoſtolus:ſciẽ Ad ro.
tibus legem ſe loqui ꝓteſtabat̃:ac ſi diceret:Non opus eſt principia legis uobis reperã. Item & vii.
nominis impoſitio/quæ a Maria & Ioſeph facta eſt/iuſſu dei fiebat. Nõ igitur de illa diſceptã/
dum amplius erat:ſed diuinum mandatum exequendum:quemadmodum Abraã ille patriar/
charum princeps & parens:cum a deo iuberetur filium immolare:tametſi & a naturæ lege:& Ge.xxii
a propria ipſius uoluntate maxime abhorreret: nihil tamẽ cunctatus mandatũ diuinũ exequi
feſtinauit. Propter hoc ut Apoſtolus ait : reputatum eſt illi ad iuſticiam. Idq; aliud nobis præ/ Ad ro.
bet documentum:ut ea quæ a deo/uel eius miniſtris ꝓcepta ſunt/atq; inſtituta abſq; ulterio/ iiii.
ri inueſtigatione faciamus:non ut pleriq; parum fide/charitateq; cõſtantes: qui aut excuſatio
nes afferunt:uelut ille qui uocatus a Chriſto patrem prius ſepeliẽdum cauſabatur : aut de mã
datorum diuinorum:paternarumq;/& eccleſiaſticarum cõſtitutionũ intelligẽtia/ualiditateq;/ Matth.
ambitioſa diſputatione contẽdunt. Quod autem hoc loco de ea uocatione Angeli/quam ante viii.
pueri conceptionem Mariæ fecerat mentionẽ tantũ facit:non autẽ de illa : quæ ab eodẽ ipſo Io
ſeph Mariæ ſpõſo facta fuerat/ad litterã plana eſt ratio:qa nec de illa Lucas ipſe in Euangelio
meminit:ſed a Mattheo dũtaxat eſt traditum. Sed ſi ab eo utraq; eſſet poſita: priori ueluti po/
tiori tribuenda erat. Aliæ inſuper huius noĩs uocationes factæ fuere ꝓter ſupradictas:quarum
ꝑma fuit in mente diuina ab æterno:q̃uis enim ſtatuto tempore nat⁹ ſit Chriſtus/& uerbũ di/
uinum incarnatum/ac deinde nomẽ hoc Ieſus ab Angelo ꝑmũ/deinde ab hoib⁹ impoſitũ:hoc
tamẽ nomen ſicut & cætera oĩa in diuina mente/cui oĩa pñtia ſunt/ab æterno fuerat ꝓordina/
tũ/& noĩatum. ſicut legit̃ : A ſæculo nomẽ tuũ. Quinimmo ꝓprio hoc noie illũ uocandũ eſſe/ Eſa.lxii
ſpũs ſctũs longe ante per os ꝓphetæ ꝓdixerat. Ait enim: Reuelabit̃ filius meus Ieſus cum his iii. Oſee
qui cũ eo ſunt. In figura quoq; Ioſeph patriarcha/q ipſius Chriſti oĩum theologoꝝ ſnĩa typũ viii.
geſſit/uocat⁹ eſt Saluator mũdi. Ieſus aũt Saluator interpr̃tat̃. Et hoc eodem noĩe Angelus Ge. xli.
illum paſtoribus demõſtrauit:ſicut in ꝓcedenti tractatu oſtendimus. Scd̃m aũt alias ꝓprietates
ſeu uirtutes & oꝑationes aliis noĩbus nuncupat̃. Aliqñ enim uocat⁹ eſt uir oriens:qa orta eſt in Zac. vi.
diebus eius uel eo naſcente iuſticia & abũdancia pacis/uel quia ex eo orti ſunt fideles:uel quia Hiere.
ipſe tanq̃ ſol oriens ex utero matris eſt egreſſus. Vocat̃ etiã dñs iuſtus noſter: qa ipſe domina xxiii.
bitur in iuſticia. uocatur rurſus Emanuel : qd̃ interꝑtatur nobiſcum deus: quia carnem noſtrã Eſa. vii.
aſſumendo nobiſcũ eſt uerſatus. Alia quinq; noĩa eius habent̃ quæ his uerbis Propheta expri Eſa. ix.
mit: Paruulus enim natus eſt nobis:& filius datus eſt nobis:& factus eſt principat⁹ ſup humeꝝ
eius:& uocabitur nomẽ eius admirabilis cõſiliarius/deus fortis pr̃ futuri ſeculi/ꝑnceps pacis.
Alia autem plurima ſcd̃m hãc rõnem recipet noĩa:plura etiã q̃ humana lingua exprimere poſ
ſet:qa innumerabiles & incõprehẽſibiles ſunt eius uirtutes:ſed hoc/ qd̃ Angeli iuſſu in circũ/
ciſione accepit/illi magis ꝓpriũ eſt:qa ꝓcipue Saluator dr̃:quẽadmodũ alio loco diximꝰ. De di
uino aũt uel dei noĩe/eiuſq; uirtute infinitæ ſunt in utriuſq; teſtamenti ſcripturis autoritates:
quas enumerare/& ad hũc ſenſũ trahere : tãetſi nõ magnæ difficultatis foret:plus tamen iuſto
tractatũ noſtrũ ꝓduceret:noſtriq; eſt inſtituti his ſolis inniti: quæ huic nomini Ieſus/ſeu uer/
bo diuino incarnato ꝓprie pſonaliterq; cõueniũt. Quib⁹ illud ad extremũ adaptare licet:quod
per prophetã in pſal. dr̃: Scd̃m nomen tuũ/ita & laus tua. De Chriſto enim partem illam pſal ꝑs. xlvii
mi intelligi nemo fidelis negat. In huius itaq; nominis uirtute/ in quo omnia facienda monet
Apoſtolus: his ꝑmiſſis quæ in eius laudẽ & excellentiã:ſteriliter/atq; pro ei⁹ dignitate/magni Ad coſ.
tudineq; ieiune/a nobis dicta ſunt/ad reliquum/qd̃ ſub hoc tractatu incluſimꝰ/purificatiõis/ iii.
ſcilicet Mariæ/& pñtatiõis in tẽplo ipſi⁹ Saluatoris myſteriũ eo duce trãſeamꝰ. ¶ Circũciſio/
nẽ igit̃ Saluatoris cõgruo ordine ſubſequit̃ illi⁹ in tẽplo ex legis antiquæ inſtitutiõe pñtatio/
mr̃isq; purgatio ſeu purificatio:quã Lucas illi cõnectit:tãetſi iuxta hiſtoriæ ueritatẽ inter hæc
duo myſteria Epiphania/ideſt Magoꝝ adoratio interuenerit : quã ſolus tradit Mattheus. De
qua/quantũ ad inſtitutũ noſtrũ attinet/hoc eſt de ipſo apparitionis ſtellæ/& magoꝝ fide atq;
officio in ſuperioribus ea attigimus : quæ ad noſtrũ propoſitum uiſa ſunt ptinere. Neq; enim
tantam aggreſſi ſumus prouinciam:ut cuncta/quæ de Saluatore ab Euangeliſtis ſcripta ſunt/
pari ſtilo proſequi præſumamꝰ. Sed Lucæ/qui nobis primũ a ſpũ oblatus eſt/hiſtoriã eo uſq;
ꝓſequi eſt animꝰ:quo ad duos uiatoꝝ ſtatus ex eius cõtextu abſolutos/& pfectiõis initia abũ/
de tacta iudicemus:qd̃ quidẽ in ꝓcurſoris decollatione cõſequutos nos eſſe arbitramur:q pſe/
uerãtis/ac ꝓinde ꝓficientis (ut ſæpe dixim⁹) typũ gerit. De Zacharia uero & Eliſabeth/p quos
incipiẽtiũ ſtatũ repræſentari uolumꝰ/nulla deinceps fit ab Euãgeliſta cõmemoratio. Poſtea q̃
& Ioannes

& Ioannes nat⁹ eſt & circūciſus/ideſt poſtea q̄ pctōr conuerſus gr̄a præueniente & cooperante
ſubnixus iamiam ſalutis uiā p ſenſuū caſtigationē/& ſalutares pniæ fructus ſic eſt ingreſſus:
ut nō mō uicinis & cognatis:uerūetiā remotiorib⁹ & admirationi ſit & timori. Tūc enim in Ec
cleſiæ militātis opinione & in dei cognitione e ſtatu pœnitentiū/ad pficientes trāſiiſſe cenſet:
q̄uis (ut in pcedētib⁹ eſt oſtenſum) quo pfectiore qſq; gradu cōſiſtit:eo ſe magis erga deū pec/
catorē fateri debeat. ¶ Sed hos ſtat⁹ ex ordine euāgelicæ doctrinæ pro pſonarū cōditiōe diſtin
guim⁹. Itaq; pcurſorem hūc/ideſt pficientē gratia puentū/amplioriſq; & pfectioris plenitudi
nem peuntē cum Saluatore ipſo relictis parētib⁹/domoq; ppria/ideſt pctōrū ſordib⁹ & mundi
illecebris eo uſq; uerſari pcedereq; cōuenit:quouſq; & ſaluator oībus/q̄ ad legis implementū
ptinēt/ex pctōris pſona adimpletis:magiſterii/doctoriſq; & ſaluatoris officiū palam aſſumat/
ideſt ad eū pfectionis gradū proficiēdo uiator puenerit: ut iam ſe ſpū impellēte cæteris ducē/
paſtorē/aurigamq;/& magiſtrū publice exhibere poſſit. Tūc enim pcurſorē capite trūcari cō
uenit:& ad Chriſtū eius diſcipulos cōuolare/ideſt relictis leuiorib⁹ ac mediocribus ſtudiis atq;
pfectib⁹/ad cōtemplatiōis/aut pbatiſſimæ/ feruētiſſimæq; cōuerſatiōis/& opationis apicē puę
nire. cuiuſmodi cūcta/quæ poſt Ioannis interitū Chriſt⁹ egit/abſq; cōtrouerſia ſunt opa. Licet
enim & pdicando/& docēdo/& ſanādo/& orādo/& alia ſalutis noſtræ miſteria opando/multa
fecerit:q̄ & proficientibus cōueniunt:& pctōribus nō mō pœnitētib⁹ & conuerſis:ſed adhuc in
peccato dormientib⁹ cōferāt ad ſalutem:ex pſona tamen perfecti oīa geſſit. Quorū ſane offi/
cium eſt (ut pdiximus) & ſuam infirmitatē coram deo iugiter/ & corā hoībus opportuno tpe
Prouer. xviii. pfiteri. Ait enim Sapientia: Iuſtus prior accuſator ſui eſt:& omni hoīum generi ſalubria cōfer
re remedia:nemineq; aut negligere/aut aſpernari:ſed quēadmodū Apoſtolus dicit: Oībus oīa
i. ad cor. ix. fieri. ¶ Cū igitur ad illū puenetim⁹ locū: In quo de Saluatoris tm̄ pclaris/egregiiſq; geſtis oīs
erit ſermo:aut a tā uaſto pelago uela diuertemus/aut ſi is/quo duce pter ſpem:& ſupra noſtrā
opionē hos uadoſos ſinus ingreſſi ſum⁹/ſuaſerit:quo uentus flabit: eo duce uela laxabimus.
Interim uero/q̄ ad hæc pſentationis/purificationiſq; myſteria pertinent/ſolito more pſeque/
mur. Quāq̄ id plurimū ab ope nos deterret:qđ tanta ad oēs ſenſus a ſacris doctorib⁹/diuina/
rūq; litterarum peritiſſimis interptibus circa hæc ſunt ſcripta:ut pclaris eo℞ ingeniis: diuino
inſuper ſpū illuminatis: ceu torcularibus ingentiſſimis ualidiſſimorū uinitorū manu calcatis
contortiſq; oēm/quæ ex ſacræ ſcripturæ uoluminib⁹ ad hæc myſteria conferre poſſunt/ſuccū
muſtūq; & humorē ita expreſſerint:ut ex cōtuſis tāta ui ipſius uineæ dominicæ uuis excutere
poſſimus amplius nihil. Aliorū autē dicta:aut altiorē ſpū aut accōmodatiore ſtilo cōpoſita re/
ferre uani atq; futilis laboris opus eſſet. Verū nō tam aridā tamq; exhauſtā uindemiā putam⁹:
ut nō cuicūq; cū fide ad torcular manū admouēti:nouos ſit pfuſura liquores: prioribus etiam
interdum & ſuauiores & ſalubriores. Quādoquidem ei/qui una tm̄ hora in hac ipſa uinea la/
borauit:parē his/qui diutius/laborioſiuſq; in ea inſudauerāt/mercedē pater ipſe familiæ ſtti/
tiſſe perhibeatur. Vtpote qui paruo hoc tpe:poſt aliorū diuturnos labores/parem quoq; fru/
ctū retulerint. ¶ Hac igit̄ ſpe/fiduciaq; freti:uaſtū hoc pelagus patentibus uelis/ſtridētibuſq;
remis/ingredientes primū illud inueſtigabimus: Quid eſt q̄ Euāgeliſta cum de pcurſoris cōce Quæſtio ad
ptu/ortu/circūciſioneq; plurima in ſupioribus dixerit:& de eius quoq; profectu paulo poſt nō ad litteram.
pauca:de illius tamē in tēplo præſentatiōe/& matris purificatione nihil retulerit:pſertim cum
& primogenitum illum/ſicut & hūc Saluatorē/fuiſſe cōſtet:& deo inſuper pus etiā q̄ concipe/
retur deuotum/ad eiuſq; obſequia/& miniſteria pſignatum. Neq; enim abſq; myſterio facta
hæc fuiſſe (ut ſæpe diximus) arbitrari debem⁹. Hoc enim dei cōſilium fuiſſe in euāgeliſtarum
enarratione omnes cōueniūt:ut nō eadem ſinguli:neq; oīa ſimul omnes ſcripſerint. Sed ad ua
rios ſenſus/uarioq; ordine/diuerſis etiā ſententiis:prout cuiq; ſuggeſſit ſpūs:ea Saluatoris ge
ſta:quæ ad noſtrā doctrinam atq; inſtructionem/deus ipſe cēſuit ſatis eſſe. Omnia quippe ei⁹
facta/dictaq;/neq; uolumina plurima/neq; mūdū ipſum capere poſſe:eiuſdē Saluatoris & pro
Io. ulti. pinquus/& chariſſim⁹ diſcipulus/& a ſecretis præcipuus proteſtatur. Sed quęcunq; de eo me/
moria ſunt prodita:& ad nos q̄ttuor illo℞ ſanctorum aīalium uoce deprompta certam & eam
quidem maximam habent ſignificationem Neq; enim credibile eſt Chriſtum ipſum tres dū/
taxat mortuos ſuſcitaſſe:ſed per eos/quos legimus/a morte naturali ſuſcitatos / oīs oīno per
peccatū in ſpiritu mortuo℞ myſtico ſenſu nobis ſuſcitatio fit pſpicua. Et pariter qđ de ſana/
tiōe morbo℞ traditū eſt:eo quoq; ptinet. Cū enim quorūdā morbo℞ ſpēs in Euāgeliis expſſas
Matth. xxi. & legam⁹: paſſim atq; incōfuſo de reliqs dr̄: q. ſ. oēs ſanauit: & quotquot eū tāgebāt: q̄uis ægritu
Luc. vi. dine laborantes ſalui fiebāt. Quippe q̄ noīatim exprimunt corpo℞ uicia:eadē in animis iuxta
ſpūalem expmūt intelligētiam. Sed & cætero℞ oīum Chriſti operū quæ ad noſtrā doctrinam

(ut Apl̄s inq̄t) ſcripta ſunt/eadē reddi ratio pōt. Quo argumēto in hac quoq; re probabiliter
itendū putamus:ut conſulto Saluatoris/nō etiā ꝑcurſoris/in tēplo præſentatio : atq; oblatio:
& matris purificatio ſit deſcripta. Cuius & ſi in promptu ad litteralem ſenſum ſeſe offert ra/
tio:q ſcilicet non quēadmodum in Saluatoris/ita & in ꝑcurſoris præſentatione diuinit⁹ ſigna
ſunt oſtenſa:Ad moralē tamen intelligentiā aliud documentum nobis relictum arbitramur.
quod quale ſit coniectura atq; opinione cōſequi dūtaxat poſſumus:& quid quiſq; ſentiat libe/
rum eſt (ſalua fide) proferre. Nobis aūt ad præaſſumptum totius operis argumētū hæc occur/
rit diuerſitatis ratio. Saluatoris quidē:q ꝑfectoꝝ uti princeps/dux/& exēplū eſt:ita & norma
atq; figura:ꝑfecta decuit eſſe oīa:nihilq;/quod ad perfectionis uiam conferre poſſit/illū ꝓter/
mittere:qui Apl̄is etiam ipſis dicebat: Eſtote ꝑfecti ſicut & pater ueſter ꝑfectus eſt. Hanc igi/
tur matris purificationem:& ſuiipſius factam in tēplo oblationem:& in figura/& in re ad ꝑfe Mat.v.
ctorum inſtructionem q̄maxime conducere manifeſtum eſt. Quod enim in primis documen/
tum humilitatis relinquere Saluator mūdi poterat maius:q̄ ut legi ſe:ſubderet: quæ peccatori
bus ad remedium data erat:qui tantum aberat:ut ex eo eſſet numero:ut etiam aliorum pecca/
ta ipſe ſolus dimittere poſſet:quiq; peccatum nō fecit : nec dolus inuentus eſt in ore eius. Idq;
in circunciſione obſeruare nō ſatis illi eſt uiſum:niſi & in hac quoq; ſuiipſius oblatione feciſ/ Eſa.liii
ſet:quin & puriſſimam/atq; ab omni prorſus malicia immunē matrem:tametſi lege non tene
retur:utpote quæ ex uirili ſemine non cōcepiſſet:legis tamen ſubire cenſurā uoluit. Quodq;
pluris etiam faciendum quiſq̄ arbitrari poſſet.cum aliud diuitibus:aliud pauperibus ſacrificiū
lex imperaret:pauperum & indigentium ſortiri cōditionem:q̄ diuitū maluit. Qui enim Agnū
offerre nequiuiſſent:par turturum/aut duos pullos colūbarū dare in ſacrificiū iubebant̄. Hác
ex multis hui⁹ myſterii rationē ſacri doctores afferūt:quæ & ad moralē ſenſum eos admonet/
qui perfectionis ſtatū ſunt ingreſſi/ne ſe uelut a peccato mundos ab uniuerſalib⁹ legis diuinæ
ꝑceptis/q̄ mortalib⁹ in remediū peccatoꝝ data ſunt/īmunes facere ꝓſumāt : quēadmodū illi fa
ciunt/q dicunt:Recede a me/& ne appropinques mihi:qa īmundus es.q orōnis loco in ſui lau Eſa.lxv
dem iactāter dicebat:Grās tibi ago dn̄e:qa nō ſum ſicut cæteri hoīum. Nemo eīn niſi mendax Lucæ
mundū ſe eſſe a pctō dicere pōt/dum uiuit. Apoſtolo teſte : qm̄ neq; cæli neq; ſtellæ/ideſt neq; xviii.
maiores ꝑlati:neq; minores mundæ ſunt in cōſpectu eius:nec quiſq̄ gloriari poteſt:ſe mundū i.Io.i.
hr̄e cor. Propterea & ꝑcepto Eccl̄iæ/quo ſingulo quoq; anno ad cōfeſſionem pctōrū aſtringi/ Iob.xv.
mur/ſanctiſſim⁹ q̄ſq;(ſi qs forſitan inueniri hoc tpe poſſit) obtēperare debet/& ſe dum ſacra & .xxv.
cōficit:pctōrē (ſicut & cæteri) ꝓfiteri. Nā & in lege ueteri ſummi quoq; ſacerdotes nō ſolū pro ꝓuerbi.
populi/ſed ēt ꝓ ſuis ipſoꝝ peccatis hoſtias offerebāt. Admonent̄ inſup in ꝑfectiore ſtatu con xx.
ſtituti:ut cū ea faciūt:quæ dixim⁹ pctōribus indicta eſſe/nō diuitum more/ideſt maiore cum ſo Ad.he/
lēnitate & ſingulari cerimonia id faciūt:ſed pauperū/ideſt humiliū pſonā induant. Idq; & alio bre.v.
exemplo Saluator apertius nos docuit:dū ſe Ioanni baptizandū:eadem qua cæteri humilitate Mat.iii.
obtulit. Quod ſane illos magnope ſugillat:qui ſublimiore gradu cōſtituti cū ſacerdotibus īfe
rioribus peccata ſua ſacramentali confeſſione detegunt:ita ſuā erga illos maieſtatē ſeruāt : ut
uter alteri confiteatur:diſcernere non poſſis/qn & illū/qui audit/maiorē cōfitenti reuerētiam
atq; inclinationem exhibere perſpicies:q̄ confitentē audienti:qđ & a diuina lege/& ab oī rōne
abhorret maxime:ut ei qui dei uicem gerit:& ligādi atq; abſoluendi ptātem in ea parte obti/
net/is/qui reū ſupplicemq; ſe profitetur/maiorem ſe/aut æqualem oſtendat. Sunt etiā/qui dū
ſacra conficiunt:tāto utātur faſtu:ut ad pompā potius atq; humanam iactantiam : q̄ ad dei glo
riam eos talia facere/ex eorum luxu/atq; ornatu/geſtuq;/facile ſit iudicare. Seruanda eſt igi/
tur in hiſce rebus ab pontificib⁹ mediocritas:ita uti neq; dignitatis atq; officii auctoritas/excel
lentiaq; contēnat̄:neq; in nimiā proteruiam/ambitionēq; extollat̄:& potius in humilitate q̄ in
elatione excedatur: Hoc autē in præcurſore ꝑtermiſſum ea rōne dicere poſſumus:qua de eius
& parentū ſuorum erga Cæſarem ꝓfeſſione/quod de Saluatore ſcriptū eſt/tacitum eſſe in pri/
mo huius capitis tractatu dixim⁹:eo.ſ.q de ꝑfectis mar⁹ dubium eſſe poterat:an uſq; adeo ſeſe
humiliare deberent:de ꝓficientib⁹ enim nulla erat dubitatio. Alia quoq; ꝑfectis/ex his/q̄ nūc
proſequimur/miſtice dātur ꝑcepta:quæ dum ſingulas huius Euangelii particulas ꝓſequemur
explicare conabimur/& quæ ꝑfectis q̄ poenitentibus aut ꝓficiētib⁹ ſunt accōmodatiora. Sed il/
lud nō eſt hoc loco ꝑtermittēdū:q de Ioāne Lucas poſtea q̄ illū circūciſum/nomēq; illi īpoſi/
tum retulit:ſtatim de illius ad deſertū tranſitu ſubiungit. quod ꝓficientis ꝑcipuum eſt officiū.
De hoc autē Saluatore/ꝓter Magoꝝ adorationē hoc quoq; interponit̄ myſterium:quo & ipſe
deo in templo a parentibus ꝓſentat̄ & mater purgatur:& pro eo/uel pro utroq; munus ſacer/
doti offert̄ :quæ ſunt ad perfectionem myſtico ſenſu neceſſaria. Neq; ꝓter ea ſupereſt quicq̄;
quod

quod a ꝑfectiſſimo quoqꝫ deſiderari poſſit. Circúciſio quidẽ miſtica/quæ ꝓficientibꝰ ſatis eſt/
ꝑfectionis gradú non attingit. Eſt eñ(ut in ſupiori bꝰ oſtẽdimꝰ)amputatio ſuꝑfluoꝝ in corpe
atqꝫ in aio:tú actuum:tú deſiderioꝝ:ita uti neqꝫ dicat qs/neqꝫ faciat quicquá:quod modum iu/
ſticiæ/modeſtiæqꝫ excedat:nec cogitet quidem. Hic ṗmus eſt pœnitentis ad profectú gradus:
ut ſcilicet a mala opatione/cogitationeqꝫ/abſtineat:qđ eſt Ioánem circúcidi: ṗuſqꝫ q̃ ad illam
perueniatur:ſeptem dies ꝓcedere oportet:qui ſunt ſeptem pœnitentiæ gradus:qui per totidẽ
pœnitẽtiales pſalmos exprimunť:ſeptẽqꝫ mortalibꝰ culpis ſunt antidota. Et ob id ſepties ſan/
Leui. guine uituli aſperſioné fieri deꝰ ꝓcepit in expiationé pctórú. Poſt hanc autẽ circúciſionem in
xvi. deſertú/ſcilicet pniæ cú Ioanne tráſeat conuenit:ibiqꝫ in cultu/& uictu auſterá agere uitam:&
cæteros uerbo & exemplo ad pœnitẽtiá prouocare. Sed múditiá mẽtis/uitæqꝫ innocẽtiá & quæ
ad perfectionis gradú neceſſaria eſt/animi puritatem/hæc non ſtatim ꝓſtát:qn triginta & tres
poſt circúciſioné dies Mariá in ſanguiné purificatióis manere neceſſe eſt/ideſt ꝑfectionis ſtatú Sanguis uer
ꝑs.l. igreſſum oẽm ſenſualitaté ꝑfecte purgare/& múdanas delicias/ imo & ꝓpoꝝ cóſanguineoꝝ bo qđ intelli
curá a ſe abdicare:q̃ oia ſanguinú noie cõtineri ꝓpheta oñdit dicẽs:Libera me de ſáguinibꝰ deꝰ gaꝰ in ſacra
deꝰ ſalutis meæ & exultabit liugua mea iuſticiá tuá:q̃ſi exultare neqꝫ lingua/neqꝫ animꝰ in di/ ſcriptura.
ꝑs.xv. uina iuſticia poſſit manẽtibꝰ in nobis carnalibꝰ affectibꝰ. Eodẽ quoqꝫ ſenſu apud eúdẽ ꝓphetam
Miche. accipiť qđ dicit:Nó cógregabo cõuẽticula eoꝝ de ſanguinibꝰ.& alrꝰ itẽ ꝓpheta:Oia recta per/
iii. uertitis q ædificatis ſyon in ſanguinibus.De hoc etiam ſanguine Ezechi. loquitur:dum dicit:
Ezechi. Et laui te aqua & emúdaui ſanguinem tuum ex te:uel per ſanguinẽ/qui eſt intra nos/& ani/
xvii. mæ noſtræ ſedes/cogitationes intelliguntur. Eſtqꝫ ſenſus : ut non ſolú malas operationes:pur
Eſa.i. gemus:ſed malas etiam cogitationes. Et ita illud Apoſtoli intelligi poteſt. dum dicit : Non
acquieui carni & ſanguini.& hoc eſt quod per Prophetá dicitur : Auferte malum cogitationú
ueſtrarum. Sic igitur per tres illos & triginta dies purgare ſe iu ſanguine ſuo debet ꝑfectioni
Eſaiæ. ꝓpinquás:ut omnia primum intra ſe recogitet:quibus deum offendere potuit:ſicut ille qui di
xxxviii. cebat:Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Item ut omnes ſuas co
ꝑs.liiii. gitatiões ſic in deú referat:ut ꝓter illum cogitet nihil:quẽadmodú ꝓpheta nos inſtruit dicẽs:
Iacta cogitatú tuú in domino/& ipſe te eutriet:nec dabit in æternú fluctuationem iuſto. Vel
aliter in ſanguine purgatióis puerperá ſtare oportet : ṗuſq̃ puer iu tẽplo offerať:ideſt ea etiá
ꝑs.l. peccata purgare:q̃ ab utero tulimꝰ/ideſt ſenſuales appetitꝰ:q nobiſcú naſcunť. De qbꝰ ꝓphe/
Iob.x/ ta dicit:Ecce in inigtatibꝰ cóceptꝰ ſum:& in pctis cócepit me mŕ mea.& alrꝰ itẽ:Quis pót facere
iiii.&.x/ mundum de immundo cóceptum ſemine.& iterú:de utero matris meæ egreſſa eſt mecú miſe
xxi. ratio.& iſta ſunt delicta iuuentutis & ignorátiæ,de qbus dicit ꝓpheta:Delicta iuuentutis meæ:
ꝑs.xxiiii & ignorátias meas ne memineris.Ita ergo debet talis perfectioni inhians/ſenſus/motuſqꝫ ani
i.ad cor. mi oẽs cõprimere atqꝫ mortificare:ut pareat ꝑ oia appetitꝰ róni/Apli exẽplo:qui dicebat: Caſti
ix. go corpus meú/& in ſeruituté redigo.Quod & myſtico ſenſu deus ipſe mádauit:dum ad mu/
Gen.iii. lierem/per quá mollicies & ſenſualis appetitus ſignificať/dixit:Sub Viri poteſtate eris:& ipſe
dominabitur tui:Sed neqꝫ dierum numerus myſtica ſignificatione caret. Ter quidem decimꝰ
qui triginta efficit/triplicem cópoſiti uumeri perfectioné efficit: Quippe denarius numerus
ita perfectus eſt:ut numerádi meta ſit.& quicquid ſupra primú denarium aſcendit:rurſus mu
Exo.xx tatis uocabulis ad illum redeat. Huiuſqꝫ perfectionis argumẽtum eſt/ꝙ decem præceptis om
ii.Num. nem diuina lex iuſticiam pietatemqꝫ concluſit:decimaſqꝫ ſibi offerri deus iuſſit.& regnum cæ
xviii. lorum decem uirginibus cóparauit. Tertii uero numeri ꝑfectioné:cú ex aliis plurimis:tú uero
Matth. ex hoc uno depræhẽdere licet:ꝙ ſumma rerú oium ꝑfectio:ſúmaqꝫ & incóparabilis ꝑfectióis
xxv. deus/trino ſe numine per triú ꝑſonarú diſtinctioné in una tñ ſubſtátia coli uult & nominari:
diſtinctæqꝫ ſunt cuiuſlibet ꝑſonæ proprietates. Hæ igitur tres ſunt decimi numeri perfectiões
quæ triginta efficiunt. Et una inſuper trium unitatum:quibus(ni fallor)admonemur:ad perfe
ctionem uiatoris opus eſſe:ut & iu pluritate & unitate ſit perfectus/ideſt tam ad aliorum ædifi
cationem:In omniumqꝫ oculis quod ad uitá actiuá ptinet:q̃ recta apud deum cóſcientia:quod
ꝓcipue contemplatiuorum eſt:apud alios quidem/doctrina/uita/& operibꝰ relucere debet ꝓla
ti/cæteriqꝫ actiui:que ſingula per denarium numerú diſtingui poſſunt. Doctrina quidẽ decem
Pſalmo legis mádatis cócludiť. & iſtud ẽ pſalteriú decẽ chordaꝝ:in quo ꝓpheta dicit dño eſſe cauẽdú.
xxxii. Vita aút ꝑ decẽ ſenſus exerceť:quoꝝ quinqꝫ ſunt corpales & qnqꝫ ſpúales. & hæc ſunt decẽ ta
Matth. lẽta:quoꝝ qnqꝫ a deo ṗmú danť:& quinqꝫ reliqua/ex illis fenore maximo ſuplucrari nos opor
xxv. tet.Nã qđ quinqꝫ talenta Matthæꝰ dediſſe pŕem familias refert.x. Mnas Lucas interpratatur.
Lu.xix. Opatiões quoqꝫ ad charitatis ꝑfectioné neceſſariæ pari cóſtát numero:q̃s allegorico ſermone
Ec.xxv. Sapientia enumerat:q̃ſi ſummú hoibꝰ bonú:& nomẽ qdẽ inſuſpicabilia cordis noiat:decimum

uero apertis exprimit uerbis. Et iſte etiam per decem argenteos apud Hieremiam ſignificat.
Quibꝰ tres uirtutes theologales: q̄ttuor cardinales: & tria ſpiritualia pietatis opa haud imper
tinēter nōnulli expreſſa putarūt. Hæ deniq; ſunt tres in denario numero pfectiones: In quibꝰ/
qui actiuā agunt uitam: ſi perfecti eſſe cupiunt/ ſe exercere debent. In unitate aūt tres pfectio/
nes reliquæ/ quas per tres/ qui ſupra triginta dies ad purgationē mulieris neceſſario ſupaddi/
tos oſtendimꝰ/ ad cōtemplatiuos: & eos qui monaſticā aut ſolitariā uitam agunt/ referri cōcine
poſſunt. Siue tria in religione uota per ea expmi uolumꝰ/ Obediētiā ſcilicet/ Pauptatē/ & Ca/
ſtitatem: quæ ſunt aduerſus tria pcipua peccata tres oppoſitæ uirtutes: ſiue tres illas theologa
les/ de quibus dicit Apoſtolus: Fidem ſcilicet Spem & Charitatē: Siue tres aīæ potentias: ītelle i.ad cor.
ctum ſcilicet/ memoriā & uoluntatem: Siue tria lumina/ de quibꝰ in ſupiore ꝓximo tractatu lo viii.
quuti ſumus: multaq; alia ad hāc ex tribꝰ unitatibꝰ cōpoſitā trinitatē cōferentia appoſite refer
re poſſemus. Sed ne uaſto in pelago diutiꝰ euagemur: hunc numerū triū & triginta Chriſti Sal
uatoris nr̄i ætas cōſecrauit pfectiſſimūq; eſſe oſtēdit. Cuiꝰ enim pfecta eſſe oīa opera fateri ne
Perfectio numeri.xxxiii. ceſſe eſt: dicente ſcriptura: Et dei perfecta ſunt opera: hūc tali annorum numero uitam ſuam Deuter.
inter mortales concluſiſſe/ nō abſq; maximo eiuſdem numeri perfectionis argumento fidelis xxxii.
qſq; debet extimare. Idq; aptis uerbis oſtēdit Apl̄s. Qui ob id in ea ætate omnes hoīes reſur/ Ad eph.
recturos autūmat dicens: Donec occurramꝰ oēs in unitatē fidei: & agnitiōe filii dei in uirū pfe iiii.
ctū/ in mēſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Cū autē hæ ad pfectionis ſtatū pueniētes uirtutes
atq; opatiōes (quēadmodū ſupius diximꝰ) nō æque pcurſori ac Saluatori cōueniāt: Iccirco de il
liꝰ in tēplo pntatione: tāetſi factā eſſe nō ſit dubitādū: nullā tn̄ ob hanc ipſam cām mētionē ab
Euāgeliſta factā cōiicere poſſumꝰ. ¶ Sed & alia pter hæc cōcurrūt in eādē ſniam adminicula: q̄
ex ſequētibꝰ detegenꝰ. Porro illud ex his/ quæ ꝓxime dicta ſunt/ elici pōt: tres has poſtremas
pfectiones/ quæ ex ſimplici trinario numero unitatū excerpunt/ cæteris/ q̄ ex denariis cōſtāt/
eo eſſe pfectiores: quo actiua uita cōtemplatiuam excellentiorē/ pfectioreq; eſſe ipſius Salua/
toris teſtimonio admonemur. Ipſe enim/ Mariā optimā partē elegiſſe ꝓnunciauit. Idq; in hoc Luc.x.
de quo nunc agimꝰ/ terdenario & trinario numero ex eo fit manifeſtum: q̄ poſt triceſimū an/
num eo trieunio/ qd̄ fuit uitæ Chriſti extremū/ oīa ſalutis noſtræ impleuit myſteria. Seſeq; &
deum & Saluatorem & doctorē hoīum apte demōſtrauit: uirtuteſq; fere oēs eſt opatus: & ſi q̄s
pus feciſſe refertur: nō palam atq; in publico fecit: q̄uis in anno duodecimo excellentiā ſui in/
genii/ quæ deitatē redolebat/ inter doctos immo & doctores detexit: ſed nō apte diuinam oſtē/
dit poteſtatē. Quinimmo (ut ſequēti tractatu oſtēdemus) poſt illud magnæ admiratiōis factū
parentibꝰ ſubditus manſit. Qua in re q̄le nobis exēplum reliquerit/ ibi oſtēdemꝰ. Interea uero
Textus. euangelicæ hiſtoriæ uerba pſeq̄mur. Ait eīn: ET POSTQ VAM impleti ſunt dies purga
tionis eiꝰ ſcd̄m legē Moyſi: & q̄ ſequunt. In qbus tpis obſeruatio primum expmit: dū dicit: Et
poſteaq̄ impleti ſunt dies purgatiōis eiꝰ. Scd̄o Saluatoris ad tēplū delatio. Tertio illiꝰ pntatio/
& oblatio deo facta. & quarto oblatio animalium ſeu alitum pro eo facta: quæ ſingula proſe/
quemur. ¶ Et in primis circa tēporis plenitudinē atq; dierū implementū & cōſumationem nō
alia occurrūt: q̄ quæ in pcedenti huius tractatus particula a nobis fuere dicta. Quare aūt a deo
ad purgationē q̄dragenarius hic numerus eſt pfixus & in femina duplicatus: ad lr̄alē ſenſum
ſacri doctores uarias afferūt rōnes: quarū illa ad noſtrā intelligētiā pcipue ptinet: q̄ quāto tpe
in mulieris utero ſemē uirile pus q̄ formet foetus: manet īforme: tāto debet mulier enixa: pus
q̄ purificet/ ſe purgare. Et iccirco dū feminā parit: tp̄s duplicat: qa ad formā in utero ſuſcipiē/
dā duplo q̄ maſculus eſt tardior. Hæc eīn ad moralē ſenſum dupl̄r intelligi pn̄t. Primo q̄dē: ut
per partū mulieris ex uiro cōceptū bona opa/ q̄ aīa fidelis Chriſto p m̄rimoniū fidei copulata
facit/ itelligat. Nō eīn cōfeſtim illa deo accepta iudicare debet: ſed quoad bn̄ purgatā ſe oī cō/
ſciæ ſcrupulo ſentiat: peccatricem ſe exiſtimare: & cū Iob dicere: Verebar oīa opa mea/ ſciēs q̄ Iob.ix.
nō parceres delinquēti. & infra ſi latꝰ fuero q̄ſi aqs nimis/ & fluxerint uelut mūdiſſimæ manus
meæ: tn̄ ſordibꝰ intinges me. Quē ſenſum nōnulli ſcriptores hoc loco poſuerunt. & aptiſſime
q̄dē: cui q̄ paulo an̄ a nobis dicta ſunt/ cōuenire pſpicuū eſt: Sed aliū quoq; ſenſum afferre poſ/
ſumꝰ. Cū eīn (ſicut pdiximꝰ) in peccatis naſcamur oēs: neq; mundū ſe qſq̄ gloriari poſſit ante ps.l.
deū/ & pſertim in cōceptu a traduce libido ſenſibꝰ corpis titilata maculā originalē ſecū trahat:
rōnabile diuina iuſticia iudicauit: ut p id tp̄s/ quo ſemē illud inaiatū in muliebri uaſculo māſit:
ipſa quoq; immūda partu edito cēſeat: inde uero cū aīam infundit deus: q̄uis maculā ex infecti
ſeminis cōtagione recipiat: qa tamen ad imaginē dei/ eiuſq; gr̄æ & gloriæ capax facta eſt aliq̄
ex pte purificari ſeminis cōtaminationē dicimꝰ: Subſequuta. ſ. ea/ quā deꝰ ipſe cōſtituit/ expia/
tiōe. Ita quoq; trāſacto p ptū eodē tpis curriculo/ quo abſq; aīæ cōſortio dānatū in puaricatiōe
primorū

ꝑmoꝝ parentũ ſemen manſit:mulieri enixæ purificationis expiatio eſt conſtituta:quia ex lege
ſuſcepta munda fit penitus:& ingreſſu templi digna. Hoc autem illud nobis oſtendere uide/
tur:eum qui in peccati actualis ceno per tempus aliquod iacuit/poſt deletam cõtritione/ſacer
dotiſq; relaxatione culpam/tãdiu ſe immundum/& diuina gratia indignum iudicare debere:
Ad Ro. quoad tanto tẽpore:quanto in ſenſuali uolutabro ſe cõmaculauit/digna pœnitẽtiæ opera edi
vi. derit. Idq; Apl'i ſentẽtiæ cõſonũ eſt qui dicit:Sicut enim (inquit) exhibuiſtis mẽbra ueſtra ſerui
re immũdiciæ & iniquitati ad iniquitatẽ:ita nunc illa exhibete ſeruire iuſticiæ in ſanctificatiõẽ.
quinimmo in diuinæ iuſticiæ rigore pro ſingulis diebus culpæ uix ſinguli ſufficerent anni.ob
murmurationem enim & incredulitatem/qua diebus.xl.Iſraeliticus populus deum exacerba
uit/quadraginta annis illum in deſerto uagari permiſit:Sed in grãæ lege nos conſtituti:& leuiori
iugo ſubacti mitiorẽ habemus deũ/atq; utinã paria pœnitentiæ ipa impẽderemus:quæ impẽ/
dimus culpæ.Et inſuper q̃uis ad delendam culpã & fortaſſis pœnã remittẽdam/tãti temporis
recte acta pœnitentia ſatis eſſe poſſit:ad gratiæ tñ plenitudinem cõſequendam multo maiore
atq; ꝓlixiore opus eſt & caſtigatione & tempore:ſicuti ex his quæ de Anna in ſequenti capite
dicentur.apparere poterit:uel aliter per illos quadraginta ſexagintaue dies/q̃bus in utero ſe/
men coagulatur & organizatur:atq; in humanã formã effigiatur corpus/tempus illud/quo in
operibus pœnitẽtiæ uerſatur peccator/intelligere poſſumus. Quæ ſane opera per ſupfuſum
animæ ſpũm/ideſt diuinæ grãæ rediuiuum uigorem aĩata:& in radice charitatis ſolidata dein/
Lu. viii. ceps in utero matris/ideſt in uolũtate/menteq; noſtra coaleſcunt. Ea enim eſt noſtrarum ope
rationum/ſiue bonarũ/ſiue iniquarum mater:dicente de bonis operibus Saluatore:ꝙ hi/q bo
Mat.xv no corde & perfecto uerbum dei recipiunt/fructum referunt uberrimũ.De malis quoq; ope/
ribus:ꝙ de corde exeunt:ipſe aperti⁹ teſtatur dicens:De corde enim exeũt cogitationes malæ/
adulteria/ſtupra &c.Et ſicuti in ꝓcurſoris conceptu a nobis eſt dictum: debet mater ipſa bona
mente feta exemplo Eliſabeth ad tempus latere: deinde adueniente Maria Saluatorem in ute
ro geſtante exultare:ſeſeq; aliquãtiſper in publicũ exhibere:partu uero in lucẽ edito/ideſt di/
uina gratia & uirtute ex bonis operibus iam ſeſe prodentibus:tametſi cum uicinis & cognatis
lætari debeat:domo tamen exire illiuſq; ad purificationis tempus nõ licet. Verum ſeptẽdie/
bus arctius: cæteris uero uſq; ad quadrageſimum paulo remiſſius uelut ĩmunda ab hoium cõ
ſortio ſe debet continere:quæ per ſingula proſequi haud difficile foret. Verum ad noſtrã in/
telligentiam hoc ſatis erit:admoneri his legis antiquæ figuris ad brauium ſalutis currẽtes: ut
alternatim & uirtutem ac gratiam in ſe diuinam ad aliorum ſalutem oſtendant atq; manife/
ſtent:& ſuam ipſorum fragilitatem/atq; imperfectionem agnoſcentes intra cordis penetralia
infirmitatem ſuam & culpas defleant:& a ſacramentis ob illorum reuerentiam nonnunq̃ ab/
ſtineant:partiuſq; & timoratius ſacra contractent.& dum id facturi ſunt arctiorem uitã agãt/
ac orationibus/ieiuniis. cæteriſq; piaculis deum ſibi propiciare procurent.Hoc enim lex uet⁹
Exod iubebat:quæ ſummo ſacerdoti ſancta ſanctorum ingredi/non niſi ſemel in anno/& maxima
xxx.& cum reuerẽtia/cerimoniaq; permittebat. & Agnus pariter paſchalis ſemel tñ in anno:cũ ma
ad heb. gnaq; temporum & cerimoniarum obſeruantia ĩmolabatur.Moyſes quoq; cum deo loquutu/
ix. rus/& legem accepturus/myſtice multa nos obſeruare docuit: cum ad ſacrificium ſalutis ac/
Exo. xii ceſſuri ſumus.quæ/qui frequentius id faciunt/ſeruare uix poſſunt: quando & raro utentibus
haud ſit facile.Admonentur quoq; his cerimonialibus præceptis/qui uoluptatis ſtimulis agi/
tati ſunt:& qui carni etiã abſq; culpa indulgent:utpote matrimoniali lege dantes liberis ope/
ram:ut cum ad altaris ſacramentum ſunt acceſſuri: ab omnibus his alioqui licitis per tempus
Exodi congruum abſtineant:ſicut ꝓcepit Moyſes populo/dum in montem domini eſſet aſcenſurus:
xix. ut ab uxoribus ꝓpriis continerent: Idq; ſacris eſt canonibus inſtitutum. Quod etſi neceſſita/
xxxiii. tem non paſſim ingerat:præbet tamen conſilium ſalutare. Et huic conuenit:quod mulieri ex
q.iiii. uir partu feminæ tempus duplo maius:q̃ in maſculi partu eſt præfixum. Illud enim nobis aperte
cũ ꝓpria ſignificat:ꝙ eos/qui muliebri molicie atq; lubricitatis illecebris ſunt dediti/cum tardius ac dif
& de cõ ficilius a ſenſuali hac culpa reſurgant:fructumq; bonæ & caſtæ conuerſationis ægre cõcipiãt/
ſe. di.ii. & pariant:carnis uinculis arctius eos conſtringentibus/maiore etiam abſtinentia uti debere/
ois hõ. diutiuſq; in pœnitentiæ atq; expiationis operibus immorari.Sicuti etiam in præcedentibus ex
Matth. Saluatoris ſententia oſtendimus:qui dæmonium illud/per quod carnalis incontinentia ſigni
xvii. ficatur docuit non poſſe niſi in oratione & ieiunio eici. Alio quoq; ſenſu ex prædictis admonẽ
tur:qui in charitatis operibus ſunt frigidiores/atq; tepidiores: ꝓlixiore ad fœtũ/bonorũ/ſci
licet operũ formandũ indigere tp̃e: quẽadmodum & ſemen uirile/quod ob caloris defectum
maſculũ generare nequit duplicato tp̃e feminã facit. Hi quippe fœtu hoc frigidioris & com/

plexionis & uirtutis in lucem edito/maiore ad pfectionis opa edenda indigent & præparatiōe
& tempore. Poſſet aūt non imptinenter hoc loco q̄ri: quã ob cauſam ſolis mulieribus ex uirili
complexu cōcipientibus/non etiã uiris/a lege purgatio ſit indicta: qđ pſertim in gñatione/ex
qua oīs procedit ſiue culpa/ ſiue macula/potiſſimã formalemq; cām ab eo puenire oēs conſen
tiant. Ad qđ iuxta litteralem ſenſum reſponderi facile pōt: q ex quo uiri act⁹ ad generationē
concurrens eſt momētaneus: nec intra ſe quicq̄ recipit infectum: ſed in mulieris genitale mē/
brum potius immittit: illa uero utroq; uirili ſcilicet/& pprio ſemine cōmaculata/lōgo etiã tē/
poris ſpacio infectū quoq; fœtū & cōcipit & natura adiuuãte format & nutrit. Propterea purifi
catione ſola indiget: utpote q̄ ſola & ſeminali & mēſtruo humore eſt polluta: q̄ etiã ex ſolo mē
ſtrui ſanguinis profluuio erat imunda. Sed & alia efficacior ratio reddi pōt: Illa enim a diabolo Leuiti.
perſuaſa: & prior de uetito ligno comedit: & uirū ad diuinæ legis trãſgreſſionē induxit. Pro/ xviii. &
pterea cum utriq; deus ipſe iuſtiſſimus pro culpæ merito penã infligeret: mulieri circa conce/ xx.
ptum & partū maledixit: uirū aūt aliis ærūnis addixit. Ad moralem autem/quē ſequimur/ſen
ſum: mulier (ut ſæpe diximus) carnē ſeu ſenſualem motū: aut inferiorem rōnalis aīæ portionē
ſignificat. Hæc aūt utpote infirmior/& ad omnes bonas operationes ſegnior/atq; tepidior/lō
ge q̄ ſuperior ſpūaliſq; aīæ ſenſus maiore indiget caſtigatione/purgationeq;: quinimo cum in
parte ſenſuali fere tota pœnitentiæ diſciplina/ſeueritaſq; ſit exercenda: illi ſoli hæc purgatio
tribuitur. Nã & Apoſtolus ipſe (ut paulo ante diximus) cū in cæteris oībus perfect⁹ eſſet: ſtimu
lo tamē carnis afflict⁹/corpus ſuū caſtigabat/& in ſeruitutē redigebat. Quid enim aliud ſunt
ieiunia/uigiliæ/peregrinationes/flagellationes/& cætera id genus/quib⁹ peccata expiant ho/
mines/q̄ carnalium ſenſuum purgatio ſeu purificatio. Et ob id/cum hæc mulier/ſenſualis ſci/
licet & carnalis portio/fructū bonoꝝ operū parit: illi nō/uiro uicinos cōgratulari in pcurſoris
natiuitate oſtendimus. q ſi Mariã hoc loco/put ante hac ſemp/ pro aīa ſeu ſuperiori uirtute
animali/& Ioſeph pro corpe/ſeu pro inferiori accipiendū qs contendat. & hãc Saluatoris a cæ
teroꝝ purgatione ſe iungere uelit: nō deeſt ad hūc quoq; intellectū optimus ſenſus. Cū enim
de pfectionis opibus hic tractem⁹: aīam & ſupiorē ipſius arcē purificari oportet. Hæc nēpe ad
illã pprie ptinet: emūdatio uero ad corp⁹/uel inferiorē rōnalis aīæ partē: aut ad opa exteriora
refert: dicēte Apſo: Emundate man⁹ pctōres: & purificate corda duplices aīo. & in Sapia legit. Iac.iiii.
Quis pōt dicere/mūdū eſt cor meū: & purus ſum a peccato: q̄ſi purū plus ſit q̄ mundū eſſe. Et pucrbi.
ppterea Saluator ipſe arborem/q̄ fert fructū/purgãdã eſſe dicit: ut fructū plus afferat. Et Pro xx.
pheta filios Leui: eadē rōne dicit eſſe purgãdos. Hæc igit purgatio ſeu purificatio: cū perfectã Io.xv.
uiatoris emūdationē ſignificet: pfectiori quoq; hoīs portiōi abſq; dubio eſt tribuēda. ⁋ Sed iã Mal. iii.
reliqua pſequamur: & qđ factū fuerit: & a quib⁹ poſt hui⁹ tpis legalis implemētū uideam⁹. In
quo ex Euãgeliſtæ uerbis pmo ponit ipſius pueri in hierlm delatio. Scđo ipſi⁹ delatiōis cauſæ
Textus. duæ: pma/ſcilicet ut ſiſterēt eū corã dño. ſcđa ut darēt hoſtiam &c. Ad pmum igit accedamus.
TVLERVNT (inqt) eū in Hierlm &c. in qbus ſane uerbis tria ponūt. Hi/ſcilicet q tulerūt: is
q delat⁹/ſeu portat⁹ eſt: & locus ad quē eſt delatus. Et pmū quidē: q̄uis text⁹ hoc loco nō expri/
mat: exprimit tñ paulo infra manifeſte: dū dicit. Et cū introducerent eū parentes eius &c. Hanc
aūt filii in templū delationē documēto nobis eſſe morali ſenſu ſacri doctores hic tradūt parē/
tib⁹ oīb⁹: ut pmo quoq; tpe filios ſuos deo offerãt: atq; deuoueãt: & q̄ pñt: diligētia/atq; ſollici
tudine/in dei mãdatis inſtruãt atq; exerceãt. qđ cū ſit ab aliis tactū: nō trãſcribem⁹: Sed alti⁹ ad
nřam intelligētiã ſpeculãtes: p Mariã & Ioſeph: rōnalē/& ſenſualē aīæ nřæ uirtutē accipiētes:
aut ſupiorē atq; inferiorē rōnalis aīæ portionē: aliud cuicūq; fideli in fide & charitate pficiēti/
& ad pfectionis metã cōtendēti: dat ex hac Euãgelii pticula documētū: ut natū Ieſum/ideſt ſa/
lutis opa p utrūq; ſenſum/atq; utrãq; aīæ potētiã in Hieruſalē/q̄ eſt pacis uiſio/deferat & deo
ſiſtat/ducat/offerat/ideſt ad dei gloriã. pmū: deinde ad ppriæ mētis pacē/quietēq;: nō ad huma
nã laudē/iactantiamue cūcta referat: hic mētē aīum ſenſuſq; oēs flectat/dirigatq;: ſicuti Chri/
ſtus ipſe/ut cætera ſcripturæ teſtimonia ptercam/& uerbo docuit & exemplo: q non ppriam
gloriam ſed eius/a quo miſſus erat: patris/ſe quærere frequēter eſt pteſtatus: cuius doctrinam Ioã. vii.
imitatus Apoſtolus/in lucem & doctrinam gentiū ab eo electus dicebat: Siue ergo mãducatis/ & viii.
ſiue bibitis/ſiue aliud quicq̄ facitis/omnia in gloriam dei facite. Quibus plane uerbis oſten/ i. ad co/
dit: nō animæ dumtaxat: ſed & corporis opationes ad dei gloriã eſſe reiciēdas: quod quid aliud rin.x.
eſt: q̄ Ioſeph/ideſt corporales ſenſus: & Mariam/ideſt animales/ Ieſum/ideſt ſalutis opera in Ad eph.
Hieruſalem/ideſt in deū/qui eſt pax nřa/deferre. uel in Hieruſalē/ideſt dilectionē pximi. iux ii.
ta doctrinã Apli: Cū oīb⁹ hoībus pacē habentes: & ſiſtere dño/ideſt in charitate dei: & ad eius Ad Ro.
(ut diximus) gloriã: ac ppter eū oīa facere. In his eñ duob⁹ mandatis plenitudo conſiſtit legis. xii.

Et ppterea

Mat.x. Et propterea præmittit̃ q tulerunt filiũ in Hieruſalẽ:& deinde ſequit̃:Vt ſiſterẽt eũ domino:
Lu.xii. ac ſi apte diceret:nõ ſatis eſt pacẽ q̃rere: niſi & in deo q̃rat̃.Chriſt⁹enim non pacem:ſed bellũ. Textus.
& gladiũ in terrã ſe ueniſſe mittere palã eſt ꝓfeſſus.Quæ enim ad dei offenſionẽ hoies con ſo/
ciat nõ eſt pax uera:quã deus Apl̃is reliquit:ſed ueluti ꝓdonum ad malũ turpis flagitioſaq; cõ
ſenſio.Hoc aũt officium/qđ Chriſto infanti Ioſeph & Maria/aſina & pullus ei⁹/in poſtremis
præſtiterũt. Vtriq; enim in Hieruſalẽ illũ detulerũt.Per aſinã quippe domitã aiam/& per pul
lum/indomitũ corpus:uel per aſinã/aiam rõnalẽ/& per pullũ ſenſualẽ motũ/uirtutẽq; ſignifi
cari ſacri doctores cõueniunt.Eo enim actus nr̃os & ab initio cũ naſcũtur:& in fine cum conſu
manda ſunt:dirigere nos oportet.Ex his etenim extremis media cẽſent̃:q̃ alioqu & ſi nõ ipoſ/
ſibile/ualde tñ difficile & ſupra humanã uirtutẽ eſt:deo ſemp eſſe intẽta. Propterea q in ipſo
rerũ gerẽdaꝝ initio deũ ſpectat/eiuſq; cõſpectui op⁹ offert:& de hinc re pfecta illi gloriã/ gra
tiaſq; reddit: tãetſi nõ perpetuo obtutu (dũ media pagit) in deũ figat oculos: ſed ꝓ humana fra
gilitate aut ad caduca deflectat/aut diuina cõuincat:nõ ob id fructũ boni opis amittet. Ita eñ
illud dictũ Apl̃i intelligit̃:Continuã in uobis charitatẽ hñtes:& illud:Sine intermiſſione ora/
i.pe.iiii. te:& cætera id genus plurima.Nã & ille/q eſt in oib⁹:oia:cũ dixit:Ego ſum Alpha & O:ꝑnci/
i.ad the piũ & finis:de medus quoq; intelligẽdũ ex his putauit:Fini th atq; cõſumatiõi cũ laus debeat̃:
ſa.v. illã oportet eſſe pfectiorẽ atq; excellẽtiorẽ:dicẽte Sapia:Melior eſt finis orõnis:q̃ ꝑncipiũ:& il
Apoca. lud bñ dixit dñs nouiſſimis Iob magis q̃ ꝑncipio.Propterea cũ ſup aſinã & pullũ elat⁹ eſt Sal/
xxi. uator in hierl̃m:ſexto poſtmodũ die oia/q̃ de illo ſcripta erãt/cõſumatur⁹/i ei⁹occurſum uni/
Eccleſia uerſa ciuitas eſt effuſa:ipſeq; palã & ſpectãte/applaudẽteq; populo:& pueris in eius laudes uo
ſtes. vii. ces laxãtib⁹ eſt ingreſſus. Aliis aũt modis atq; tpibus:& ad alia loca Saluator ipſe uiuens porta
Iob. xlii tus legitur.Ex quibus ad moralem ſenſum pleraq; hoc loco ſacri doctores eliciũt documẽta:
que ne in alienos labores introiſſe uideamur/ꝓſequẽda non putamus:ſumma eorũ auctorita
te cõtenti.Hũc ergo puerũ ut ſiſterẽt/ideſt offerrẽt & deuouerẽt domino in tẽplũ tulerũt pa/
rentes eius.Natura quidẽ alter/ſcilicet Maria. & obſequio atq; officio & hoium opione alter.
qđ (quẽadmodũ alio quoq; loco oſtẽdim⁹) hoc uobis ſignificat opa perfectionis:& ſi hominũ
opione inferiori aiæ ſenſui:& ipſi etiã ſenſitiuæ pti tribuãtur:qa ex opibus exterioribus iuxta
Saluatoris doctrinã/iudicare hoies oportet:cum interiora iudicet ſolus deus.Re tamẽ uera ex
Io.viii. ipſo interioris animi ſenſu (ut paulo ante diximus) meritũ radicatur/ aut demeritũ. Exterior
&.ix. autem ad miniſteriũ & obſequium dũtaxat aſſumitur. Et iccirco nullũ opus ſine charitate/q̃ in
aio cõſiſtit/bonũ eſſe Apl̃s teſtatur.qđ & Saluator ipſe de elemoſina & orõne loquens prædi/ Perſeueran/
i.adcor. xerat.Siſtere aũt domino qui ex lege tenet̃:nõ ſatis obligationi facit:niſi ad finem uſq; perſi tia in ſctõ ꝓ/
xiii. ſtat.Hoc enim eſt ſanctũ eſſe domino:quẽadmodũ in Saluatoris cõceptione dixim⁹:dum uer/ poſito neceſ
Mat.vi. ba illa explanarem⁹:Quod enim ex te naſcet̃ ſanctũ:nec ꝓpterea qđ pecunia redimi poterat: ſaria.
ſanctus eſſe deſinebat:tãetſi a templi ſeruitio eſſet immunis:ut infra oſtẽdim⁹. Hinc qui ſacris
initiaut̃/aut religionẽ ingrediunt̃: alioue quouis mõ deo ſe deuouẽt/admonẽtur:ut in ſancto
Ge.xix. hoc ꝓpoſito in finẽ uſq; pſiſtãt,nec retro quẽadmodũ uxor Loth ſe cõuertãt.Qui enim hoc fa
Luc.ix. ciunt:regno dei indignos ſe Saluatoris teſtimonio reddũt:nec ſeſe deo utcũq; offerre ſatis ẽ.
niſi ꝓut Euangeliſta dicit:ſcđm qđ ſcriptũ eſt in lege domini fiat:ideſt ſeruato ordine legis/iu
xta uerbũ Apl̃i inquientis:Oia aũt honeſte & ſcđm ordinẽ fiãt in uobis. Actiones quippe no/
i.ad cor. ſtras diuinæ cenſuræ ſubiectas nemo niſi amẽs it inficias.Propterea nõ parua ſunt repꝛhẽſione
xiiii. digni:q ſuo arbitrio/contẽpto legis ordine/aut ſupioris decreto/uiuere/opariq;/uolunt.Hoc
enim Sapia diuina per os ꝓphetæ uetuit dicẽs:Ne innitaris prudẽtiæ tuæ:& ne ſis ſapiẽs apud
ꝓuer.iii temetipm.& alius itẽ ꝓpheta:Væ qui ſapiẽtes eſtis in oculis ueſtris:& corã uobis metipſis pru
Eſa.v. dentes.& Apoſtolus:Nolite prudentes eſſe apud uoſmetipſos.De Thobia quoq; legit̃:hæc &
Ad ro. his ſilia ſcđm legẽ dei puerulus obſeruabat. & in Eſdræ cõmendatione ſcribit̃:q magnam di
xii. ſciplinã obtinebat:ne ꝑtermitteret qcq̃ eoꝝ q̃ eſſent ex lege domini & ꝑceptis.& Saluator ipſe
Thob.i eum/qui unum ex mãdatis minimis ſoluerit/minimũ iudicari dicit in regno cæloꝝ. Ne autẽ
iii.Eſd. de qua lege/ſeu de quo legis capite loqueretur ambigi poſſet: ipſius legis uerba ſubiungit:
viii. uel fortaſſis ut quam legis partem in Chriſto ſeruari deus uoluerit: oſtenderet.Conſtat enim
Mat.v. ex Exodi & Numeri libris legẽ ipſam/quæ de offerendis deo primogenitis maſculis/lata eſt/
Exo.xiii multo plura uerba continere:quæ Lucas hic inſerenda non putauit:ſed tãtum illa poſuit:quæ
&.xxx/ ad rẽ ꝑtinebãt: QVIA (inquit) omne maſculinũ adaperiens uuluã ſanctũ domino uocabit̃:
iiii.& atq; inter cætera illud ꝑtermittit qđ de ipſo maſculo quinq; ſiclis argenti redimendo in ea ipſa Textus.
Nu.iii. lege eſt expreſſum:& cõſulto quidẽ hæc illũ tacuiſſe mihi ipſe pſuadeo:ſicuti de aliis multis in
xviii. ſupiorib⁹ factũ oſtendim⁹.Ea enim erat legis illi⁹ ſanctio:ut ꝑter eos/q ex leuitico gñe erant/

cæteri p̃mi part⁹/licet deo cõſecrarent̃/ſanctificarẽturq̃:nõ in tẽplo tñ ſacerdotib⁹relinquerẽ
tur:neq̃ ad ipſius tẽpli miniſteriũ dicarẽtur:ſed pecunia ſe ab ſacerdotib⁹ redimerent quinq̃/
ſcilicet ſiclis:quorũ ſinguli obolis.xx.æſtimabãtur. Vtrũ quia Saluator noſter Chriſtus q̃uis
nõ ex leuitico:ſed ex regio genere foret:qa tamen ſacerdos a deo cõſtitutus eſt:dicẽte ꝓpheta:
Tu es ſacerdos in æternũ:& Apl's ad Hebreos ſcribens/multis oſtẽdit argumentis.Iccirco non ꝑs.cix.
pecunia a dei in tẽplo obſequio redempt⁹legit̃.toto quippe uitæ tp̃e in tẽplo corporis ſui deo Ad he/
patri ex forma ſerui acceptabile obſequiũ præſtitit. Corpus enim ſuum tẽplum uocauit/dum bre. vii.
dixit:Soluite templũ hoc/& in trib⁹dieb⁹reædificabo illud. Deo aũt per oĩa paruiſſe eũ/& fa/
cta eius & dicta ferme oĩa conteſtãtur. Verũ & quinq̃ illum ſiclis ſe in libertatẽ uindicaſſe & a Io.ii.
ueteris ſynagogæ/legiſq̃ iugo humanũ genus in ſuo corp̃e liberaſſe:quinq̃/ q̃s in cruce inſi/
gnes plagas ꝑtulit:& ſanguis ille immaculat⁹/quẽ quinquies quoq̃ pro nobis fudit/ ꝓteſtãtur
in præpucii ſiclis circũciſione:in ea/quã pro uitã a morte i orto ad patrẽ fecit/ oratione:In ſpi
neæ coronæ impoſitione:In flagellatione:& poſtremo in cruce.de quo Apl's dicit:Qui pecca/ i.Pe. ii.
ta noſtra ꝑtulit in corp̃e ſuo ſuper lignũ.& alius itẽ dicit:Qui liberauit nos & lauit nos a pec/ Apoc.i.
catis noſtris in ſanguine ſuo.& rurſus:Redemiſti nos deus in ſanguine tuo.Hoc igitur tributũ &.v.
in p̃ciũ redemptionis humani generis/quod uti unus homo p̃diderat:ita unus ipſe redẽpturus
erat/nõ ſtatim integre perſoluit:ſed ubi in cruce dixit:Cõſumatum eſt. Aut ſi id fecit/nec Euã Io.xix.
geliſta retulit:figurã ſtudioſe tacuit:quã paulo poſt ueritas aboleuit.Poteſt autẽ & aliud nobis
documentũ ex hac re dediſſe:nõ licere pecunia redimere ſacra:quod & ſi ad tẽpus/ſicuti & cæ
tera ueteris legis cerimonialia/& permiſiſſet lex/& iuſſiſſet: ipſa tamẽ oĩa ſacerdotes per id tẽ
pus ad auariciam & cupiditatẽ/non ad religionem cõuertere ꝓſpiciens/ approbare noluit.Cui
equidem illud cõgruit: q̃ uendẽtes in templo ea/quæ ad ſacrificiũ neceſſaria erãt/eiecit:q̃q̃ id Matth.
lex uetus/aut p̃mitteret/aut certe toleraret. Nã & in ueteri quoq̃ lege hoc ſcriptũ erat:ſacri/ xxi.mar
ficia hæc & holocauſta atq̃ oblationes/& cætera cerimonialia/quæ pura mente nõ fiebãt/deo ci.xi.Lu
eſſe exoſa. Ait enim per Eſaiã domin⁹: Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra:& incẽſum abho cæ. xix.
minatio eſt mihi:& quæ ſequuntur.Notandum eſt quoq̃ q̃ ex maſculino tm̃ ſexu primogeni/ & Io. ii.
ta deus elegit:feminã uel ea/quã ſupra retulimus/rõne: reſpuens q̃.ſ.mortẽ mũdo intulerat: Eſa.i.
uel fragilitate ipſius muliebris ſexus moles oẽs & effeminatos figurãs:quos ſanctificari nulla
p̃mittit rõ:ſed damnari potius diuina lege ſancitum eſt.Nam & Apoſtolus:poſtq̃ fornicarios/
adulteros/cæteroſq̃ carnis illecebris allectos/& mundi huius concupiſcentia corruptos/enu/
merauit:ſubiũxit:Quoniam qui talia agunt:regnum dei non poſſidebunt . Maſculinus autẽ/ Ad gal.
uiriliſq̃ ſexus(ut in ſuperioribus frequenter diximus)robuſtos/ cõſtantes/forteſq̃ & pruden v.
tes/ſignificat.Horum aũt nõ omnes quidem ſed primogenitos elegit deus: qui cogitatuum/
atq̃ operũ ſuorum initia deo cõſecrantes ab eius numine cuncta auſpicãtur/ſaluatoris conſi/
lium ſequuti:qui dixit:Scit enim pater ueſter q̃ his oĩbus indigetis:uerũtamen q̃rite primũ re Mat. vi
gnum dei/& iuſticiã eius/& oĩa hæc adiicientur uobis. Vel eos elegit qui maternæ uuluæ clau
ſtra primum aperiẽtes/non modo in lucẽ ipſi ꝓdeunt:ſed poſteris p̃uium matris uterũ ad ean/
dem lucem faciunt.Propterea nõ ſimpliciter de primogenitis loquit̃ Lucas: q̃q̃ hoc etiã uoca/
bulo in lege ueteri de⁹ ſit uſus.Sed hũc loquẽdi modũ eſt ſequut⁹q mysticũ in ſe continet ſen
ſum.Hos nimirũ ſctõs apoſtolos/glorioſoſq̃ martyres/& cæteros cõfeſſores ꝓbatiſſimos:qui
uirtutũ p̃rogatiua/doctrinæq̃ excellentia/ac uitæ puritate/ex maternis uiſcerib⁹/ideſt ex hu/
ius mũdi affectib⁹ac cõcupiſcentiis erũpentes:& ad lucis æternæ agnitionẽ ꝑuenere:& cæteris
uiã eandẽ/qua ipſi egreſſi ſunt/p̃buere Hæc enim illa eſt uulua in qua ſe mortuũ fuiſſe deſide
rabat Iob:potius q̃ in ampliores tenebras exiiſſe/ideſt carnis illecebra quæ cõcupiſcentiam pa Iob.iii.
rit.Melius enim erat in ea p̃ma/ſcilicet ſuggeſtione manere: q̃ per cõſenſum:q ex animi dele/
ctatiõe ꝑuenit/peccatũ cõſumare. Ille quoq̃ eſt matris uterus:ex quo ſe ꝓpheta uocatum glo/ Eſai.xl/
riatur : adhuc illa eſt terra:quã aperiri deſiderabat ille idem ut Saluatorẽ germinaret. Porro iiii.&.xl
hæc primogenita maximã ſecum habebãt p̃rogatiuam. Is eñ qui naturæ ordine nat⁹erat p̃or: v.
fratrũ ſuoꝵ dominus erat:ut ex Iſaac bñdictiõe fit manifeſtũ:quẽadmodũ & eos/quos ſupra di Geneſis
ximus/p̃mogenitos deo per ſpũm factos/cæteroꝵ duces magiſtros/& dñõs eſſe cõuenit. Et ic xxvii.
circo Saluator ipſe dicebat: Vos uocatis me magiſter & dñe/& bene dicitis/ ſum etenim.ſed ſi Io.xiii.
cuti naturæ ordine p̃us in lucẽ editũ Eſau:ſcd̃o genit⁹ Iacob a deo p̃elect⁹eo iure diuina diſpẽ/ Geneſis
ſatiõe p̃uauit. Sic eos/q in alioꝵ lucẽ & doctrinã ab Eccleſia militãte ſunt electi/dum aliena ab xxvii.
officio faciunt:& tanta dignitatis prærogatiua uitæ turpitudine & cupiditatis executione ſeſe
reddunt indignos:plerıq̃ inferioris gradus fideles:& proinde poſteri⁹ geniti/& merito/& gra
tia/& p̃mio (proh pudor) antecedũt. Eſau enim ſcd̃m carnẽ nat⁹ erat:& ob id Iacob ſecundo

genitum

genitum perſequebatur/odioq; habebat:tandemq; ab eo ſupplantatus & patris benedictione
& hæreditate priuatus eſt:illiq; (quẽ pſequebatꝛ) paterna ſentẽtia ſubiugatus. Ita quippe per/
uerſis & carnalib⁹plaris cõtingit:qui ſordidã ipſi uitã agẽtes auctoritate ꝑlaturæ pauperes hu
ꝑs. lxv. milesq; & deo deuotos ſubditos pſequũtur/uexantq; & cõtemnũt. De quib⁹in pſalmo dr̃:Im/
poſuiſti hoies ſup capita noſtra. His enim anguſtiatis/ afflictisq; ſubditis regna cæleſtia tãdem
capientibus ipſi exheredes fiũt:quẽadmodũ & iudeis eorũq; principibus & põtificib⁹contigit/
qui ex ꝑmogenitis facti reprobi: & terreno regno & cæleſti hæreditate deciderũt:qđ qdem iam
Matth. ab aliis pphetis lõge ante frequ:terq; ꝑdictum Saluator ipſe in hæc uerba denũciauit.multi ex
viii. oriẽte/& occidẽte uenient/& recũbẽt cũ Abraã & Iſaac & Iacob in regno cælorũ: Filii aũt regni
Tre.v. eicienꝛ in tenebras exteriores.& hoc ꝑuidẽs & dolẽs Hiere. dicebat: Trãſlata eſt hæreditas nr̃a
ad alienos/& hæc ad hãc particulã dicta ſufficiãt.Seqtur alia q̃ nõ min⁹ habet tũ myſterii atq;
doctrinæ/tũ ſacri.Scđam cãm ppter quã Ioſeph & Maria puerũ Ieſum in hieruſalẽ tulerunt
cõtinẽs:ut ſcilicet p eo ſacrificarẽt. Ait eñ:Et ut darẽt hoſtiã ſcđm qđ dictũ eſt in lege dñi &c. Textus.
Et in primis quidẽ notandũ uideꝛ:q Euãgeliſta ter repetit de obſeruãtia legis. Primo enim di
cit:Poſtq̃ impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſcđm legem Moyſi. Scđo ſubiũgit:ut ſiſterent
eum dño:ſicut ſcriptũ eſt in lege dñi. Poſtremo adiũgit:& ut darẽt hoſtiã ſcđm qđ dictũ eſt in
lege dñi. Quæ ſane legis diuinæ trina repetitio aliqđ nobis ſignificare uidetur ad noſtrã inſtru
ctionẽ pertinens. In his aũt cum oporteat cõiectura atq; ſubtiliori inueſtigatione opinari:mul
ta occurrũt/quæ ad flexibilẽ latumq; moralis intelligentiæ ſenſum cõferre uidentur:quorum
(quæ pbabiliora iudicamus) cõfidẽter referemus. Primũ quidẽ per hãc trinã legis obſeruatio/
nem illud expſſum dici põt:q ad trinã mãdatorũ obſeruãtiã oporteat pfectos attẽdere/legis.ſ.
Moyſi:q̃tum ad ꝑcepta iudicialia:q̃ nõ ſunt imutata. Item & legis euãgelicæ:quæ ſcripta eſt:&
ab uniuerſis Chriſti fidelib⁹/ſacroq; ſancta Eccleſia recepta:& deinde aliorũ mandatorũ:quæ
ſummæ doctrinæ ſanctitatisq; & fidei uiris: uerbo poti⁹ q̃ ſcripto tradita ſunt: & quotidie tra
dunꝛ. Propterea ſcđo loco dicit:ſicut ſcriptũ eſt.& tertio loco ſcđm q dictũ eſt:q̃ſi non ea tm̃
ii. ad co quæ in noua lege ſcripta ſunt/ſeruare teneamur:ſed ea etiã quæ per man⁹ uerbo tradunꝛ. Iu/
rin.iii. xta qđ dicit Apl's:qm̃ eſtis Chriſti miniſtrata a nobis & ſcripta/nõ attramento/ſed ſpũ dei ui/
i.ad thi. ui/nõ in tabulis lapideis:ſed in tabulis cordis carnalibus. Propterea idẽ Apoſtolus alio loco bo
v. nos paſtores nõ ſolum doctrina:ſed & uerbo laborare oportere oſtẽdit.& in actib⁹Apoſtolorũ
multo plura eos uerbo:q̃ ſcripturarũ patrocinio pegiſſe liquet. Eſt etiã legis diuinæ intẽtio tri
plex. Prima quidẽ ad cerimonias ptinet:de qua hic dr̃:ſcđm legẽ Moyſi: illa ſiquidẽ circa hæc
uerſatur maxima. Scđa circa fidem/& hoc ſcripto cõtineꝛ. Neq; eñ cuiq; (qđ in mentẽ uenit)
Ad gal. credere licet:aut qđ audit a quocunq;:ſed qđ aut in euangelio:aut in cæteris ab uniuerſali Ec/
i. cleſia receptis ſcripturis eſt traditum. Atq; iccirco Apoſtolus ad Galatas ſcribens dicebat. Si qs
Deuter. uobis euangelizauerit præter id quod accepiſtis anathema ſit.& in Deutero. legitur:Non ad/
iiii detis ad uerbũ quod uobis loquor. Et in Apocalipſi. Si quis appoſuerit ad hæc:apponet domi/
Apoca. nus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. Quæ aũt circa mores uerſatur lex: quotidianis le
ultimo. gibus monitis decretisq; & exemplis aut immutatur:aut ampliatur: Et propterea nulla poteſt
ſcriptura tota complecti:ſed uerbo potius & exẽplo q̃ litteris traditur. & icircò quod primũ
dicitur:de purgatiõis tempore ex lege Moyſi traditum/recte ad cerimonias pertinet. Nam &
in lege gratiæ euacuatũ eſt. Quod aũt de primogenito deo ſiſtẽdo ſcriptum refertur:ad my/
ſticum ſenſum relatũ fidei noſtræ præcepta cõtinet. Circa:quã primogenita noſtra/ideſt bona
rum cogitationũ initia uerſari oportet/& ad deum ipm referri:cum ſit uirtutũ omnium abſq;
cõtrouerſia fundamentũ:& cæteras theologales ordine ꝑcedat. De qua Apoſtolus dicit:Edifi/
Ad eph. ficati ſupra fundamentũ Aplorũ & prophetarum.& alibi:Fundamentũ aliud nemo poteſt po/
ii. nere præter id qđ poſitum eſt:quod eſt Chriſtus Ieſus/ideſt fides. ſine illa quippe (ut ipſe idẽ
i.ad co/ autor) impoſſibile eſt placere deo. Quod aũt de animalium oblatione ſubſequitur ad tertiam
rin.iii. legem (quæ circa mores uerſatur appoſitiſſime pertinet. Idq; ex ſequentibus fiet perſpicuum:
Ad he/ dum de illorum animalium/alitumq; natura & ſignificatione diſeremus. nec ab hoc ſenſu lon
bre.xi. ge abeſt:quod de triplici ueritate in ſacris ſcripturis inuenitur/uitæ ſcilicet doctrinæ/ & diſci/
plinæ ſeu iuſticiæ. Adhuc aũt ſunt in triplici differẽtia leges: naturæ/ſcilicet ſcripturæ & grãæ.
q̃rũ ꝑma nec ſcripta eſt:nec uerbo plata:ſed nr̃is animis diuina bonitate iſuſa. unde nõ dicit de
ꝑma ſicut ſcriptũ eſt:uel ſcđm q dictũ eſt. De illa eñ dr̃:Signatũ eſt ſup nos lumen uultus tui.
ꝑs.iiii. & alibi:Senſu impleuit cor illorum.& mala & bona oſtendit eis. nec refragatur quod de Moy/
Ec.xvii. ſe ſit mẽtio:quẽ legis ſcriptæ promulgatorẽ eſſe cõſtat: quãtũ eñ ad miſticũ ſenſum:nõnunq̃
etiam deum nobis aut Chriſtũ ſignificat/aut repræſentat & interpratatꝛ aquatic⁹ ſeu de aqua

ſumptus:aqua uero inſitã nobis a deo cognitionis uirtutẽ aliqñ exprimit:in quã ſi flauerit ſpi
ritus ſanct⁹in bona opa effundit̃:ſicut dicit ꝓpheta : Flabit ſpũs eius & fluẽt aquæ.& eo etiam Pſalmo
mõ accipi põt/qđ alio loco dicit idẽ ꝓpheta:Notas feciſti uias tuas Moyſi/ideſt naturalẽ motũ cxlvii.
per grãm traxiſti iu uias tuas. Ad legẽ aũt ſcripturæ aptat̃ qđ ſubſequit̃ : ſicut ſcriptũ eſt &c. ps.cii.
Et ad legẽ gratiæ qđ poſtremo ſubdit̃ ſecundũ qđ dictum eſt. Illa eñ uerbo Saluatoris ꝑmũ/
& deinde Apl'oꝝ & reliquoꝝ deinceps fideliũ eſt ꝓmulgata.ſicut ſcriptũ eſt. In oẽm terrã exi/ ps. xviii
uit ſonus eoꝝ:& in fines orbis terræ uerba eoꝝ. Has aũt leges fideles quoſq; pfectos pſertim Leuit.
ſeruare oportet:dicente dño:Leges meas cuſtodite. Poſſunt quoq; p has tres leges & ea q̃ hic xviii.
exprimuntur/myſteria/tres pniæ partes ſignificari per tps qdem purgationis cõtritio:q̃ pctã
primũ purgat:p pſtationẽ in tẽplo cõfeſſio:q̃ ad ſacerdotẽ accedim⁹ : & p eũ in dei familiã ſer
uitiũq; recipimur.& p oblationẽ ſatiſfactio. q̃ oĩa nobis a diuina lege ſunt idicta:de hiſq; a no
bis abũde in ſupiorib⁹ eſt traditũ. Sed de his ſatis ad hũc enim ſenſum dũ alia inueſtigamus :
alia ſeſe offerũt plurima/iãq; ad hãc oblationẽ/de q̃ Lucas loquit̃/propi⁹accedam⁹.Circa quã
tria tãgunt̃.primo oblatiõis uolũtas/atq; ꝓpoſitũ:dũ dr̃/& ut darẽt hoſtiã/ac ſi diceret ad hoc
quoq; ꝑter id (quo ſupra diximꝰ) uenerũt/ut.ſ.darẽt hoſtiã. hæc eñ copula/&/nobis demon/
ſtrãt. Scđo oblatiõis modus neceſſitas/dũ dixit:ſicut dictũ eſt in lege dñi. Tertio oblatiõis ma
teria uel forma/dũ dicit par turturꝝ &c.Ex ꝑmo illud excerpi põt documẽtũ:eos/q in hieruſa
lẽ/ideſt in locũ pacis:uel etiã ad tẽplum ſeu eccleſiã aſcendũt/nõ alia mente eo ferri debere:q̃
ut deo hoſtiã ſeſe laudis offerãt:ſicut ille q dixit:Tibi ſacrificabo hoſtiam laudis:& nomẽ dñi ps. cxv.
inuocabo.qđ iterpretat⁹ Apl's dicit:per ipm ſcilicet Chriſtũ offeram⁹hoſtiã laudis ſemp deo.i. Ad he/
fructũ labioꝝ confitentiũ nomẽ eius:talib⁹eñ hoſtiis ꝓmeret̃ deus. Hoc etiã mõ aſcendere ſe bre. ult.
hieroſolimã diſcipulis ſuis Chriſt⁹ipſe ꝓdixit:Ecce inqt aſcẽdimus hieroſolimã:& filius hoĩs Mar.x.
tradetur in man⁹ pctõꝝ:& q̃ ſequuntur.Hoc itẽ mõ Petrus & Ioãnes aſcẽderũt in tẽplũ ad ho/ Lucæ .x
rã orationis nonã.Lõge aũt alia huic prorſus oppoſita & obliq̃ aſcẽdit/qui ad ꝓlaturã uel ad re viii.
ligionẽ/aut ſacra/nõ ut oret:aut ſacrificet:accedit:ſed ut deuoret/ mactet/uel pdat. ſicut dicit Act.iii.
Saluator de pſeudo paſtore:uel etiã ut ſupra alios emineat:& uocet̃ ab hoĩb⁹ rabi:uel ut cæte/ Io.x.
ris bonus ſctũſq; uideatur:ſicuti de ſcribis & phariſeis idẽ ipſe Chriſtus teſtat̃ . Hoc enim mõ Matth.
aſcẽdet Antichriſt⁹:ut in tẽplo dei ſedeat ſicut dicit Apl's: Pariq; & ſi nõ æque graui/culpæ ſũt xxiii.
obnoxii:q ad ꝓdicta cõſcendũt pfectiõis officia:nõ ut in uinea dñi laborẽt:ſed ut ocio torpeãt/ ii . Ad
& labores uitẽt:qđ pleriq; faciũt:q ſeculariũ laboꝝ ſarcina pſſi per inhertiã/ Eccl'iæ/ aut reli/ the.ii.
ligioni ſe deuouẽt.nõ quẽadmodũ dicit Apl's: ut quietã & trãquillã uitã agãt in oĩ pietate & ca i.ad thi.
ſtitate:ſed ut moleſtiis mũdanis ſe liberẽt.Hi ſane nõ recte aſcẽdũt:ſicut neq; illi pro qbus ma/ ii.
ter petebat a Chriſto:fac ut ſedeãt hi duo filii mei/ unus ad dextrã tuã/& alter ad ſiniſtrã/in re Mat. xx
gno tuo.quib⁹ipſe ut regnũ ſuũ nõ ocii:ſed laboris eſſe oſtenderet:cum pri⁹dixiſſet:Neſcitis
qd petatis:poſtea eos interrogauit:an calicem bibere poſſint:quem ipſe bibiturus. Sed nec ad
hoc aſcenderet ſatis eſt:niſi & illud poſtea fiat:Reprobat⁹enim a deo phariſeus ille legitur:q Lucæ
cũ ad tẽplũ aſcendiſſet ut oraret:orõnis loco iactãter multa de ſe dixit:& in publicani etiã ora xviii.
tis cõtumeliã/iudiciũq; temerariũ prorupit.Perſeuerãtia igit̃ opus eſt & cõſumatione:ut me/
ritoriũ fiat qđ bene & ad debitũq; finem eſt inchoatũ.Mediũ aũt/qđ in mõ ordineq; rei pagẽ/
Textus. dæ uerſatur/eſt neceſſariũ.Idq; ex illis uerbis elicit̃: ſcđm qđ dictũ eſt in lege: quẽadmodum
paulo ante a uobis eſt oſtenſum. Et iccirco a nõnullis ſacrarũ litterarũ doctorib⁹ haud impti/
nẽter dictũ eſt:nõ uerba ſed aduerbia placere deo. hoc eſt nõ facta : ſed ordinẽ rõnemq; eorũ: Ge.iiii.
& facientiũ aĩum nõ uerba illũ reſpicere. Et iccirco accepta deo Abel:nõ Chayn ſacrificia fuiſ Io.xi.
ſe ſcriptura teſtat̃:lõgeq; minus Cayphæ ꝓphetiã q̃ unũ hoiem ꝓ populo mori oportere pro/ Eſaiæ
nunciauit.& in hãc ſniam Eſaias plurima ſcripſit:plenaq; ſunt utriuſq; teſtamenti talib⁹ſentẽ lviii.
tiis uolumina. Tria igit̃ in quolibet actu:ut rite:recteq; factũ dicere poſſim⁹ : ſunt neceſſaria:
mens ſcilicet ad initiũ recta:ordo & moderatio in opatione: & effectus in cõſumatione:q̃ pau/
cis in uerbis Propheta exprimit:dũ dicit:Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. Greſſus enim ẽ ps. x vi.
initiũ & opus in quo affect⁹eſt neceſſari⁹.& ꝓpterea (ut ſæpe dictũ eſt) per pedes affectus expri
mũtur:hos petit ꝓpheta pfici:& hæc eſt cõſumatio.& non ut cũq;:ſed in ſemitis dei/ideſt ſecũ
dum ordinẽ:& in obſeruãtia diuinoꝝ mãdatoꝝ.& iſtud quoq; eſt qđ paulo infra ſubdit Euan/
geliſta noſter. Ait enim. Et ut pfecerũt oĩa ſcđm legem Moyſi. Et iſtud quoq; eſt qđ dicere ſo/
lemus/ad cuiuſlibet opis pfectionẽ tria eſſe neceſſaria uelle.ſ.ad ꝑncipiũ:ſcire ad ꝓgreſſum:&
poſſe ad conſumationẽ. Itaq; q̃lis erat in hac pte legis obſeruãtia : & q̃le holocauſtũ iam uidea
Textus. mus:ut darẽt (inqt) hoſtiã par turturũ:aut pullos colũbarũ. Quib⁹ in uerbis illud latet qđ ſu/
pra dixim⁹:Ioſeph/ſcilicet & Mariã inopia rerũ humanatũ laborãtes agnũ ad ſacrificiũ offe/
rendum

rendum nō habuiſſe. Illū enim in primis ab his/quibus illius dandi facultas erat/offerri opor/
tebat. Cum pauperibus uero:& quibus id onerosum erat: lex diſpenſabat: ut alites offerrent. A
Quod & ſi ad moralem ſenſum documentum præbeat/quod ſupra retulimus: aliū tamen ha
bet longe profundiorem. Christus enim: q(ut pdiximus) ſe pro nobis hoſtiā patri oblatur⁹ ue
nerat/agni immaculati nomine in omni pene ſcripturæ ſanctæ loco eſt ſignificatus: longūq;
eſſet omnia ſacræ ſcripturæ loca ad hunc ſenſum adaptare Sed hoc in lege noua euāgelica ita
Io.i. eſt manifeſtatum: ut ambigere deinceps poſſit nemo. Ioannes quidē Baptiſta uidēs Ieſum præ
tereuntem/de illo dixit: Ecce agnus dei. & in toto Apocalipſis uolumine Ioannes alius multo
quoq; expreſſius illum uere eſſe agnū/quē Prophetæ in figura oſtenderāt/atteſtatur. Cū itaq;
ſeipſum paulopoſt patri in cruce eſſet oblaturus: & iā iam uti primogenit⁹ a parētibus in tem/
Ad gal. plo eſſet oblat⁹/obumbrari figuræ ueritatē in eodē myſterio nō decebat: imaginē quippe res
v. &. vi. ipſa exploditur ſicuti Apoſtolus docet: eorū ob hoc ſententiā improbās: qui poſt Chriſti reſurre
Ad heb. ctionē antiquæ legis cerimonias cū euangelica lege ſeruandas cenſebant. Et illud pphetæ te/
viii. &. x ſtimoniū affert: Sacrificiū & oblationē noluiſti: aures autē patefeciſti mihi: holocauſtū & p pec
Pſalmo cato non poſtulaſti: tūc dixi: Ecce uenio: In capite libri ſcriptum eſt de me/ut facerē uoluntatē
xxxviii. tuam &c. Agnū ſiquidē hoc loco in holocauſtum offerri lex iubebat non pro peccato. Ipſe er/
Leui.xii go legē impleuit: qui uerus agnus atq; immaculat⁹ exiſtens/ſeipſum iam tum in holocauſtū
obtulit. Sicuti eo ipſo oblationis tpe Symeon ille uates annoſus pdixit. ¶ Nec huic derrogat:
q oblatur⁹ ſe in cruce idē ipſe Chriſt⁹/prius agnū paſchalē ex legis inſtituto cū diſcipulis mā/ B
ducare uoluit: & pinde legē ueterē/quā poſtridie illi⁹ dici ppria morte cōſumatur⁹ erat/prius
adimplere. Ait eīn dū cū Apoſtolis in cena ſederet/Deſiderio deſideraui/hoc paſcha māduca/
re uobiſcū: anteq̄ patiar: ſed tūc non de agni holocauſto agebat: ſed de eſu: nec ſimul ipſe ſe &
agnū offerebat & pecudē māducabat: ſed q̄ in illa figurata fuerāt myſteria paſſiōis ſuæ: ſolēni
ritu tū demū amicis pcipuis ſuarū actionū futuris in uniuerſo orbe teſtibus patefacere pus uo/
luit q̄ figuram implere: nec tanto ante tempore: ut nō alterū alteri coniungeretur: ſed & aliud
tanti ſacramenti memoriale per panis & uini conſecrationem poſteris eadem cena relinquere
uoluit: ut quod carne & ſanguine pecudis in futuræ imolationis ſuæ figurā inſtitutū erat: & ad
illū uſq; diē a fidelib⁹ obſeruatū/per inſenſatarū rerū immutationē: diuina uirtute in tāti bene
Lu. xxii ficii memoriā perpetuo ſeruaret. eo ipſo admonēte: cū dixit: Hæc facite quotiēſcūq; ſumitis in
meam cōmemorationē. Ille quippe agn⁹ Chriſti mortē pdiſſe figurabat: quā p pmoꝝ parentū
culpa totiuſq; humani gñis ſalute illū ſubiiſſe nemo ambigit: tāetſi ad pticulares offenſas no/
ſtras remedia quoq; plurima cōtulerit. Hic autē agn⁹/quē in mulieris purificatione offerri lex
iubebat/non oium: ſed illi⁹ tm mulieris maculā purgabat/purgationēq; cuiuſlibet peccati: ſeu
iuſtificationē pctōris p dei miſericordiā figurabat: quā nobis horatim ab æterno pře Saluator
Io.ii. ipſe noſter impetrat. dicēte Aplo: Aduocatū habem⁹ apud pžem Ieſum Chriſtū &c. Propterea
cū iam eū Maria & Ioſeph ſcdm legis præceptū deo obtuliſſent: ſicq; legis figura in ea parte
eſſet adimpleta: nō erat in agni oblatione iterāda. ¶ Sed neq; huius agni oblatio paſſim oīb⁹
mulierib⁹ ad purificationē erat neceſſaria. Multi quippe abſq; actuali peccato in pñiam perue/
nīūt: & pſertim q originali macula mūdati pus uita excedūt: q̄ peccare poſſint. Nullus aūt oīno
ſine Chriſti agni immaculati oblatione ſaluari poterat: ut ſupra diximus. Et iſtud eſt: q ab hu
ius (de quo nūc agimus) agni imolatiōe paupes excuſabant: cū alioqn ab alterius ſacrificio nul
lus oīno eximeret: ſed iuxta pauperē atq; diuitē lex aſtringebat. ¶ Pōt aūt & aliud ex hoc/ar C
gumētū ſumi: q in expiatione pfectoꝝ q̄drupedū ſacrificiū nō ſufficit: q̄q̄ in aliis ſit & utile/&
plerunq; neceſſariū: ſcilicet In diuitib⁹ p quos delitiis & humanis uoluptatib⁹ irretiti ſignificā
Lu.xvi. tur: ſicut in illo epulone diuite/q Lazarū mēdicū ſpreuit/Saluator oñdit. Illis eīn: cū ad uiā ſa/
lutis redire uolūt/offerre q̄drupedē cōuenit: immaculatā ſcilicet: & oī ſorde īmunē. i. p cōfeſſio/
nis & pniæ ſacm ſe quidē purgare: ſed nō ſtatim in cælum tēdere pñt: qa ad terrena conuerſi
quadrupedū more/p uiā tamē pniæ gradiunt. Propterea q oculos ſuos/quos in terrā declina
Pſ.xvi. re ſtatuerāt/iuxta pphetæ uerbū/nō ſtatim ad cælum erigere pñt: quēadmodū nec publicanus
Lucæ ille: qui & in templum (ut oraret) aſcendit/ſed recurui tā ſper incedūt: donec ampliore gratia
xviii. ſuperueniente pennas aſſumant: quibus ſurſum erigi per cōtemplationē poſſint: ſicut ille de/
ſiderabat: qui dicebat: Quis dabit mihi pēnas ſicut colūbæ/& uolabo: & requieſcā. & nihilomi
Pſ.liiii. nus cū q̄drupede/alitem quoq; offerre lex iubebat: ut intelligam⁹: eos/qui pniæ uiā recte ſunt
igreſſi/neq; penit⁹ in terrenis uerſari: neq; cæleſtia oīno reſpicere. pfectiores uero/q iā terre/
na contēpſerūt/in alitib⁹ totū cōſūmāt ſacrificiū: de qb⁹ dr. Noſtra aūt cōuerſatio in cælis eſt. &
Eſa.xl. de his dicit ppheta: Qui aūt ſperāt in dño: mutabūt/fortitudinē/& aſſumēt pēnas ſicut Aqlæ.

D

Qua rõne i ſacrificio colũbæ & turtures præ cæteris alitibus offerebãtur.

¶ Sed q̃les q̃ſo alites i holocauſtũ offerri ſibi poſtulabat: nũ Aq̃las pgrandes cæteris uolatilib⁹
pncipãtes: aut Accipitres: uel Miluos: cæterasq; minorib⁹ iſidiãtes/ atq; aliaȝ carne: ſãguineq;
uiuẽtes? Nũ purpuratos Pauones: uariiſq; colorib⁹ diſtinctas aues? Nũ loq̃ces Pſitacos/ aut gar
rulas luſcinias/ uł Cornices? Nũ fœdas & uenenoſis/ ſordidiſq; cibis ueſcẽtes Cicõias: & obſce
nas paſtu Vppupas? Nũ cadauerũ putridis carnib⁹ uiuẽtes Vultures/ & Coruos? Nũ ſubdolas
Corniculas: & auri atq; argẽti fures Graculos? Nũ ipias erga pullos Strutiones? Nũ imoderata
libidine infames Perdices? Nũ gulæ indulgẽtes/ ſemperq; famelicos Miluos? Nũ deniq; inher
tes & ocio torpẽtes Noctuas? Nũ lucis impatiẽtes Bubones? Nullã pfecto ex his auib⁹ idoneã
altarib⁹ ſuis iudicauit deus: ſed ſimplices/ mites/ exiguas/ uirgines aut caſtas: fœcũdas tñ/ fru
gib⁹/ mũdiſq; cibis ueſcẽtes/ cãdido aut ſubcinericio ueſtitu amictas: non cantu aut garritu cre
bro: Sed gemitu triſti uocẽ formãtes/ pias/ innoxiaſq;/ & ſolertes/ Columbas/ Turtures ue ſibi
placere ſignificauit. ¶ Quo certe nõ auiũ carnes pẽnaſue/ aut etiã (q illis ab ipſo rerũ opifice
datus eſt) naturalẽ inſtinctũ ille ipſe idẽ/ q dedit/ notauit: ſed p illarũ pticulares naturæ dotes/
qd in hoĩbus expeteret ſignificauit. Neq; eñ illis indiget: aut ad uſum ſuũ illas a nobis exigit
q per pphetã dicit: Quoniã meæ ſunt oẽs feræ ſiluaȝ: iumẽta in montib⁹ & boues cognoui oĩa ps. xlix.
uolatilia cæli: & q̃ ſequunt. Propterea niſi cũ haȝ uictimarũ alitumue oblatione mens pia con
curreret: aut parũ accepta: aut etiã exoſa deo erãt taliũ aĩaliũ ſacrificia: ſicut idẽ ipſe ppheta ſub
iungit: Imola (inqt) deo ſacrificiũ laudis: & redde altiſſimo uota tua: & inuoca me in die tribu
latioĩs & eruã te/ & glorificabis me. & alio loco in hãc eandẽ ſnĩam ſic ait: Quoniã ſi uoluiſſes ps. l.
ſacrificiũ dediſſem: utiq; holocauſtis nõ delectaberis: Sacrificiũ deo ſpũs cõtribulat⁹: cor cõtri
tũ & humiliatũ nõ deſpicies. ¶ Rudi eñ adhuc: terrenoq; populo/ ac frequẽti gentiliũ cõuer
ſatione idoloȝ cultib⁹ dedito: atq; arcanoȝ myſterioȝ incapaci oblationes/ ſacrificiaq;/ & ho
locauſta pmiſit certis ritib⁹ offerẽda: nõnullarũq; herbarũ/ & aromaticarũ ſpecieȝ odoramen
ta/ ſuffumigationeſq; ſtatutis tpibus & locis adolẽda: Nõ ſtatuis qdem/ aut imaginib⁹/ gẽtiliũ
more: ſed inuiſibili deo ſup puris altarib⁹ offerẽda: quo illoȝ mentes ab idoloȝ cultura retra
heret: quẽadmodũ & diuortia ne uxores occiderẽt: & alia pleraq; pp̃ter eoȝ duriciẽ illis ad tps Matth.
pmiſit: quæ poſtea fieri uetuit: necnõ ut prudẽtiorib⁹: atq; peritiorib⁹ in figuris redẽptionis hu xix. &
manæ myſteria: diuinæq; pietatis officia demõſtraret. Et his/ q poſtmodũ in uero uerbi diuini Mar. x.
ſacrificio ſaluãdi erãt/ facilius ea oĩa/ q̃ in ſuo corpe ĩplẽda erãt/ p figuras & ænigmata: pphe
tarũq; oracula: multo ante pmõſtrata/ pnũciataq; fuiſſe pſuaderet: & incredulos ex eoȝ libris
cõuinceret. Propterea ad eos dicere ſolebat: Scrutamini ſcripturas: qa illæ ſunt q̃ teſtimonium Io. v.
phibẽt de me. ¶ Et hæc qdẽ pter cæteras cõplures una eſt/ & ea quidẽ ualida/ atq; pſuaſibilis
ratio/ pp̃ter quã neq; ab initio carnẽ noſtrã aſſumpſit deus: neq; aptis ſermõib⁹/ q poſtea factu
rus erat/ pdixit. Quodq; in humana forma inter hoĩes cõuerſat⁹ plura in parabolis atq; figu
ris: q̃ apto ſermone eſt loquutus. ¶ Quis eñ prudẽs uir infantulos adhuc & pueros grãmã re
ligioĩs/ aut philoſophiæ pcepta docebit: aut q̃ matura ætate credẽda/ dicẽda/ agẽdaue ſũt/ illis
perſuadere conabitur. Sed interim dum adoleſcũt: figuris/ & exẽplaribus primũ eos (quãtum
ætas patitur) inſtruunt: & deinde uti quiſq; ingenio pcox acutiorq; apparet: ita illi altiora gra
uioraq;: & intellectu difficiliora ppinãt. Poſt ubi infirmiorẽ ætatẽ maturior excepit: & cum cor
poris uiribus ingenii quoq; robur ſuccreuerit: ſolidiorib⁹ uti corpi/ ita ingenio/ mẽtiq; cibis eſt
opus. Quod & Apoſtolus ſollicite ſeruãs/ dũ Corinthiis ſcriberet: dicebat: Nõ potui uobis loq
q̃ſi ſpũalibus: ſed quaſi carnalib⁹: tanq̃ paruulis in Chriſto lac uobis potũ dedi: nõ eſcã. Nũdũ i. ad corin. iii.
enim poteratis: ſed nec nũc qdẽ poteſtis. Adhuc eñ carnales eſtis: ſed nec delicatos cibos conti
nuatis dieb⁹ & paſtib⁹ parentes adoleſcẽtibus filiis pbent: uerũ cũ his rudiores ſicuti cum agno
lactucas agreſtes edi lex iubebat: aut alternatis ferculis modo hæc/ modo illa: interdum dul
cia: nõnunq̃ amara: aliquãdo groſſiora atq; inſipidiora: quãq; leuiora: guſtuq; delectabiliora. ne Exo. xii.
delicatorum uſus quotidianus faſtidiũ generet: aut nauſeam/ ſeu uomitum prouocet. Sicut in
Numeris dixit ad Moyſen dominus: Dabo uobis carnes non uno die/ nec duobus: uel quinq;/
aut decem: nec uiginti quidem: ſed uſq; ad mẽſem dierũ: donec exeat per nares ueſtras: & uer Nu. xi.
tatur in nauſeam. Quinetiã quæ captu difficiliora ſunt: utpote quæ uenatu: aut aucupio cõpa
rantur/ gratiora eſſe interdũ ſolẽt. Propterea & Iſaac ille annoſus: etſi hedoȝ carnib⁹ liben
ter ueſceret: quæri tñ ſibi uenatu cibos petiuit. Hæc igit ſiue q̃drupedũ: ſiue auiũ holocauſta/ Geneſis
ſacrificiaue certis ſpẽb⁹/ certiſq; ritib⁹/ ac tpibus diſtincta ac modificata: hebreoȝ gẽti: etſi a xxvii.
deo præ cæteris dilectæ: rudi tñ & ad omne flagitiũ: atq; in pmis idolatriã pnæ pmittere utilius
æquiuſq; fuit: q̃/ qd oĩno/ ſi ea penit⁹ uetita illis fuiſſent: futuȝ erat/ ad deteriora ſinere plabi.

F

¶ Ad hoc ergo colũbaȝ & turtuȝ pticulare ſacrificiũ accedam⁹: qd nõ i mulieȝ tñ nouo pturiũ
immundarũ

immundarum purgationem/purificationemq;: ſed & in leproſoꝝ mũdatione & aliis pleriſq;/
fuerat inſtitutũ:& de haꝝ auiũ natura: ꝓprietatibuſq; q̃tum ad noſtrũ ꝓpoſitũ attinet: nõnulla
referem⁹. Particulatim eñ ſingulas eaꝝ ꝓprietates proſequi/qđ ſacrarũ litteraꝝ interp̃tes ua
riis in locis fecere/ſupfluum hoc loco iudicam⁹: ne ſi in his im̃oremur: excedam⁹ repromiſſæ
concinitatis modũ. Ea igitur/quæ de prædictis ad rem ptinere uidebunt. attingere ſatis erit.
¶ Turtur quidẽ in uno p̃cipue cõmendatur:q; præ cæteris aialibus caſtitatẽ/cõiugalẽq; charita A
tem ſeruare fert. Et in utroq; ſexu uiuo mortuoq; cõiugi obſtinate adeo fidem ſeruare: ut non Turturis na
mõ alienos cõgreſſus nullos admittat: Verũ amiſſo pari ꝑpetuo ſe luctu excruciet: ſolitariaq; tura.
ꝑgẽs nec ſe cæteris ſociet: nec uirẽti arbori inſidat: ſed arida deſertaq; loca ꝑuolãs reliquam in
mœſticia trahat uitã. Et hæc qđẽ ẽ illa caſta generatio cũ charitate quã Sapiẽtia cõmẽdat. Vel
Sap. iiii. ſicut alia habet lr̃a: Cũ claritate. ſ. opeꝝ exẽplariũ. Ex hoc eñ & claꝝ inter cæteras aues nomẽ
habet: q; tanta fide/tantoq; amore defunctum coniugem proſequatur: & hoibus ad caſtitatis/
coniugaliſq; obſeruantiæ ac charitatis proponatur exemplum. In alio quoq; a ſacra ſcriptura
Cant. i. commendatur: quia genas habere pulcherrimas dicitur. Propterea in canticis ſpõſam imma/
culatam a pulchritudine genarum laudare uolẽs ſponſus dicit; Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut
Can. iiii & vi. Turturis. Non quidẽ ex eo q; in Turturũ genis/aut ꝑmixtus cãdori rubor decorẽ ſpectãtib⁹
afferat: ſicuti cum alio loco eas fragmẽtis: aut cortici mali punici aſſimilat: ſed ex ea opinione/
qua auis ipſa caſta: fideiq; cõiugalis obſeruantiſſima reputatur/genæ illi⁹/in quib⁹ maxime to
tius corporis pulchritudo ſpectat/pulcherrimæ formoſiſſimæq; iudicant. ¶ Quod ad moralẽ
ſenſum eo pertinet. Eorũ/q caſtitatis: atq; integritatis opinione commendatur/omnia reliqua B
pulchra formoſaq; eſtimari: ita ut non ſolum ex apparentibus exterius/& quæ oculus cernit Moraliter.
materialis ſed ex latentibus: & quæ mẽte cõcipiuntur/decoris/formæq;/& pulchritudinis iudi
ciũ fiat. Propterea & in loco ſupradicto cũ a pulchritudine gẽnarũ ex colore exteriori ſpõſam
laudaſſet ſpõſus/ſubiũxit: abſq; eo qđ intrinſec⁹ latet: ac ſi apte diceret: nõ tã pulchritudinẽ ex
operũ exterioꝝ nitore cenſemus: qn & maiora latere itelligam⁹: q̃ patentib⁹: multo ſunt excel
lentiora. Quippe ſctõrũ/pfectorũq; uiroꝝ talia eſſe cõuenit in alioꝝ cõſpectu opa; ut ex his
Cant. i. lõge maiorẽ in ſpũ Charitatẽ/puritatẽ/uirtutẽq;/& gr̃am/cõſpicent. Propterea & in perſona
eiuſdẽ ſpõſæ rurſus dicit Sapiẽtia: Nigra ſum ſed formoſa ſicut tabernacula cedar: & ſicut pel
lis Salomonis: nolite me cõſiderare q; fuſca ſum. ¶ Põt aũt & a genis alia rõne eius pulchri/
tudo denotari: eo. ſ. q; graciles & macilentæ ſint: & in roſtrũ cineritio colore extenuatæ. Quod
maxime ſctõs & pfectioris cõuerſationis uiros decet: quoꝝ maxillæ ieiuniis: uigiliis & oratio/
nibus cõtinuis palidæ ſunt & cõſtrictæ: ita ut inſtar roſtri eoꝝ acuminari uideantur ora. Sicut
Hiere. xiiii. in Hiere. legit: Si introiero ciuitatẽ ecce attenuati ſunt fame. Et ideo p̃nceps ille Eunucorũ Da
Dan. i. nieli cæteriſq; pueris dicebat: Timeo ego dominũ meũ regẽ q cõſtituit uobis cibũ & potũ; qui
Mat. vi. ſi uiderit uultus ueſtros macilẽtiores præ cæteris &c. Et de his q/ut ieiunãtes uideantur/arti/
Ione. iii. ficioſe ora ſua/facieſq; exterminãt/Saluator ipſe dicit: q; receperunt mercedẽ ſuã. Sed q ad dei
gr̃am ꝓmerendã hæc faciunt/maxima expectãt ab eo p̃mia/quẽadmodũ Niniuitæ: q cõminatã
a deo ſubuerſionẽ ieiunio & oratione uitare meruerũt. ¶ Rurſus ex taciturnitate a genis lau
Mat. vi. dat Turtur: quã maxime decet pfectos: ad quos illud Saluatoris ptinet: Neſciat ſiniſtra tua qđ
faciat dextera tua Eſt quippe uerboſitas iutilis uſq; adeo in reb⁹ oib⁹ rep̃hẽſibilis: ut & i ořone
quoq; ip̃a ex dñi p̃cepto ſit uitãda. ¶ Ex alio quoq; Turtur in ſacris lr̃is cõmendat: q. ſ. ſagax
Hiere. viii ſit & prudẽs in cuſtodiẽdo tpe aduẽt⁹ ſui: quẽadmodũ Ciconiæ & hirũdines. Maxima eñ ẽ pru/
dẽtiæ pars in p̃latis p̃dicatoribuſq; tẽpoꝝ uices obſeruare: ita ut cõgruo tpe loquant & taceãt:
Eccleſiaſtes. viii iuxta ꝓphetæ uerbũ: Tp̃s loquẽdi & tp̃s tacendi: tp̃s flendi & tp̃s ridẽdi. Et in ſumma ſcite ſub/
Matth. xxiiii. ditis & infirmiorib⁹ cibũ dare in tpe. Tales eñ fideles ſeruos & prudẽtes uocat dñs. Ex mãſue/
tudine itaq; & ſimplicitate. Ex caſtitate & cõtinẽtia. Ex charitate & fide. Ex triſtitia & ſolitudi
ne & deniq; ex prudẽtia/ꝓuidẽtiaq; aı̃al iſtud cõmẽdari in ſacris lr̃is/nõ ad ſuã gloriam: ſed ad
Puer. vi nr̃am inſtructionẽ meruit. Sicuti de Formica dicit ꝑ os ſapiẽtis Spũs Sctũs: uade ad Formicã o
Matth. piger & reſpice uias ei⁹. & Saluator i euãgelio: Eſtote prudẽtes ſicut ſerpentes: & ſimplices ſi/
cut colũbæ. Tãta eſt eñ dei nr̃i erga nos pietas/atq; mãſuetudo: ut nõ præceptis tm̃ & hoium
uerbis: & interdũ diuinis oraculis nos inſtruat: ſed & irrationaliũ animãtiũ exẽpla ad noſtram
eruditionẽ p̃beat. Ex illorũq; iduſtria: & (ſi in his cadere põt) uirtute: nr̃am ignauiã/ſecordiãq;
Eſaiæ. i. coarguat. ſicut alibi dicit ſcriptura: Bos cognouit poſſeſſorẽ ſuũ: & aſinus p̃ſepe dñi ſui: Iſrael
aũt me nõ cognouit. ¶ Itaq; qđ de Turture diximus: de colũbis quoq; itelligere oportet. Ex C
qb⁹. ſ. i ſacra ſcriptura id gen⁹ auis ad noſtrã iſtructionẽ cõmẽdat. Propter qđ ſacrificiis a deo Colũbæ pa/
ẽ præ cæteris alitib⁹ deſtinata: & qdẽ i p̃mis Turturi eſt aſſiſis: & ob id illi i ſacrificio cõiũgit ii ritas turturi.

ut eius formā deus aſſumpſerit.& ne hanc qdem ſic aſſumpſit : ut eius naturam diuinæ coniun
geret:aut illi gratiam conferret:ſicut humanamſpeciem aſſumens fecit:ſed ut ſignum tñ ani
matum quoddam: per cuius uiſibilem formam diuine uirtutis agnoſceretur operatio. A
¶ Hæc igitur de harū auiū ſignificatione ad ꝓpoſitū noſtrū ſatis ſint dicta:uerū aliæ haud for/ Quæſtiones
taſſis imptinētes ſuccedunt queſtiones.Quid eſt enim in primis/ ꝙ in cūctis ſcripturæ locis dū de diuerſita/
de ſacrificio agitur:colūbæ turtur in ordine ꝓponitur:& agnus utriq; : cum tñ præter eas/quæ te hoſtia℞ &
colūbæ & turturis ſunt cōes/plurimas colūba ex ꝑmiſſis habere ꝓrogatiuas dignoſcatur:atq; modo ſacrifi
in multis:& quidē excellētiſſimis/diuinæ opationis myſteriis eſſe prælecta. Agnum uero aīal candi.
q̄drupes & terreſtre:& ꝓinde terrenis(ut ꝓdiximus)affectib⁹ obnoxios exprimēs alitibus poſt
ponēdū rō ſuadere uſ.Quid deinde ꝙ turtures etiā ætate maturas:colūbas uero pullas tñ of/
ferri placuit:& deniq; in q̄drupede offerēdo atq; imolādo:cur tanta ab alitū harum imolatione
diuerſitas.Quadrupes ſane excoriatū & in fruſtra cōciſum offerri lex iubebat:necnō & inte/
ſtina quoq; aqua lota.His aūt auibus retorto in collū capite:uulnus tñ /quo ſanguinis effuſio
fieret/inferri/ueſiculā uero gutturis & plumas ꝓiici ꝓpe altare:& aſcellas tñ cōfringi:nec aſr
ferro ſecari aut diuidi. ¶ Magnæ equidē/profundæq; inueſtigationis hæc ſunt : quæ prorſus
atq; ex ordine diſcutere neq; īſtituti nr̄i rō patitur:neq; ingeniū/aut doctrina ſuppetit:neq; ab B
aliis mendicare/ſicuti nec cætera/quæ in hoc opus cōtulim⁹/anim⁹ eſt: Verū quæ ad nr̄am in/
tentionē cōferēt:attingētes:ſūmo(ut inquūt) labro delibabim⁹:retiaq; nō in maris ꝓfundū ia/
ciem⁹:ſed ſufficieter⁹ explicabim⁹:ut uel emergētes:ſeſeq; capturæ offerētes piſciculos colli/
gam⁹. ¶ Illud igiſ haud īprobabilr dici pōt:ſacrificiū ab q̄drupede icciрco īcohari oportere: C
ꝙ terrena ꝑmū & carnalia deo ſūt imolāda:& abſtracta ꝑmū a pecude pelle excoriata caro ſic ī Rñſio mora
fruſtra cōcidēda eſt:ut itegrū nihil maneat:quo imolatæ hoſtiæ forma ſpēſq; dignoſci poſſit. lis.
Inteſtina quoq; & caput a trūco corpe ſeparatum offerri oportet:quo qd aliud itelligere poſ/
ſum⁹:q̄ eū/q deo ſeſe dicare cupit/& ad pſectiōis gradū ꝑuenire:exſpoliare in ꝑmis oportere
Ad col. uetere hoiem:q ſcd̄m carnē factus eſt:ut Apſus inquit.i. tpalia ab ſe abdicare oīa/exteriora.ſ.
iiii. q̄ per cutē ſeu pellē ſignificari ſcriptura docet:ſicuti in libro Iob legiſ:pellē ꝓ pelle dabit hō.
Ad eph. & apd̄ aliū:Audite ꝑncipes dom⁹ Iacob:& duces dom⁹ Iſrael:q uiolēter tollitis pelles co℞ de/
iiii. ſup eis:uel ēt exteriorē cōuerſationē:ſicut in Hiere.legiſ:Vetuſtā feciſti pellē meā. nec hoc ſa
Iob.ii. tis eſt exteriora.ſ.dimittere:ſed interiora quoq; terrenis īfecta cupiditatib⁹/affectibuſq; ſic in
Mic. iii. fruſtra cōcidere:ut ne ueſtigiū qdē ullū remaneat ꝑſtinæ cupiditatis:ſed & membra ſingula/q̄
Tre. iii. miniſteriū culpæ ꝓbuerūt/affligere.Et iſtud eſt qd̄ dicit ꝓpheta:Allidet paruulos ſuos.i.cogi/
Pſalmo tat⁹ carnales.dū naſcunſ:ad petrā.i.ad Chriſtū:q petra dſ.& alibi:Concidiſti ſaccū meū.i. cor/
cxxxvi. porales affect⁹ diſſipaſti.Et hoc qdē eſt qd̄ Saluator ipſe dicebat: Qui uult uenire poſt me:ab/
i.ad cor. neget ſemetipm̄:& tollat crucē ſuā & ſequaſ me.Oportet inſup ita corp⁹ totum in agēda fru/
x. ctuoſa pnīa affligere:ut nulla ſit portio interior/exteriorue:q̄ nō ex peccati recordatione ſen
ps. xxix tiat afflictione:ſicuti citharedus ille de ſeipſo dicebat:Nō eſt ſanitas in carne mea:non eſt pax
Luc. ix. oſſib⁹ meis a facie pctōrū meo℞.Et iſtud qdē nobis p figurā traditū eſt in ſctā muliere Heſter:
Pſalmo: de qua dſ:ꝙ Olofernē.i.diabolū occiſura depoſitis ueſtib⁹ regūs:fletib⁹ & luctui apta ueſtimē
xxxvii. ra ſuſcepit : & pro unguentis uariis/cinere & ſtercore caput aſperſit/corpuſq; ſuū humiliauit
Heſter ieiuniis : omniaq; loca/in qbus antea lætari cōſueuerat/crinium laceratione compleuit. D
xiiii. ¶ Verū qa hæc ſūmæ pfectæq; charitatis ſunt opa:pauciſq; ad tātū pfectiōis gradum ꝑuenire
Mat.xx datū ē:dicēte dño:Multi qdē ſunt uocati:pauci uero electi.qb⁹ nō tāta ineſt uirtutis copia:tāq;
&.xxii. uehemēs in deū pietas:remiſſiori nō carēt ad æternā gloriā cōſequendā remedio. Enimuero q
diuitias & tpalia bona relinquere nequeunt:neq; tanta ſeueritate corporis ſenſus affligere:ac
ꝓinde agnum ſcoriatū mēbratim cōciſum offerre:turtures:aut colūbarū pullos offerāt.i.par/
tem ſaltē rōnalem ad deū conuertāt:qua impietatū ſuarū magnitudinē/& culpa℞ grauitatem
agnoſcant:doleātq; ꝙ non pro earū merito exteriores ſenſus affligere pñt:& a deo ipſi lachri
Hie.viii mas ſibi dari poſtulēt:illius exēplo/ q dicebat : Quis dabit oculis meis fontē lachrimarū.Simi
liter & qui nō poteſt terrena cūcta dimittere/reſtituat ſaltē aliena & ſupflua largiatur:ſicut il
le qui dixit:Ecce dimidiū bonorum meorū domine do pauperib⁹:& ſi qd aliquē fraudaui/ red E
Luc.xix do quadruplū.¶ Huius documētis figuram/ex libro Geneſis habem⁹ accōmodatiſſimā. Loth
quidem a deo iuſſus Sodoma urbe exire:& in uicinum montem uitandi incendii cauſa conſcē
dere.Primo quidem præcepto nihil contradixit:quod eſt peccatum dimittere.Secundum ue/
ro uti ſeni iam & ætate confecto/ideſt inter carnales uoluptates inueterato/impoſſibile/aut
certe admodū difficile/mitigari petiit/& obtinuit:ut in paruā/ſcilicet urbem/quæ ex ea re no
uum accepit nomē/fugere illi liceret/ideſt ut in paruis & cōibus præceptis/& quæ ad ſalutem

tamen eſt inferior. Propterea & alternatim in oblatione ponunť: ita ut neutrũ altero acceptus
indiceť; ordine tamẽ loc⁹ ille ubiq; anteponiť quẽ turtur exprimit. ¶ Neq; illud eſt ꝑtermittẽ A
dum q agnus immaculatus offerebať in holocauſtũ/ & auis pro peccato: ſed ubi agnus in facul
tate nõ erat offerẽtis: altera ex auib⁹ illius uice cedebat holocauſto. Quod ſane illud nobis ex
primere põt: oportere pctõres ꝑus interiori atq; exteriori cõtritiõe/ animi. ſ. & corpis afflictio/ Pœnitentiæ
ne/ deũ placare. Poſt ubi ꝓpiciatũ illũ eſſe noſtra humiliatione/ uolũtariaq; caſtigatione arbi/ partes duæ,
ps.l. tramur: tũc demũ pro peccati abolitione ſacrificiũ confeſſionis & ſatiſfactionis offerre. Iuxta
qđ dicebat ꝓpheta: Quoniã ſi uoluiſſes ſacrificium dediſſem. ſ. materiale pecudũ: uel actualis
& uerbalis cõfeſſionis/ nõ mẽtalis. & ſequiť: utiq; holocauſtis eiuſmodi. ſ. non delectaberis. Sa
crificium deo ſpũs cõtribulat⁹ per peccati. ſ. agnitionẽ: Cor cõtritũ. ſ. per actualẽ afflictionẽ ſen
ſus interioris: & humiliatũ per caſtigationẽ exteriorẽ/ deus nõ deſpicies. Alterũ enim ſine al/
i. ad thi. tero nõ ſufficit. Nã corpalis exercitatio (ut apl's inquit) ad modicũ ualet: quã. ſ. mentis contem/
iiii. platio/ & humiliatio nõ comitať: ſicut ecõtratio mẽte deũ cognoſcere: & culpaꝝ ſuarũ magni
tudinẽ ꝓfiteri. Nihil aũt pro illarũ expiatione ꝓferre: nõ aliud eſt: q̃ uirginẽ eſſe: ſed lãpades ua
Ad Ro. cuas hre: aut creditori quidẽ debitũ fateri: ſed ſolutionẽ negare. Iuxta qđ dicebat Apl's. Obſe/
xii. cro uos frẽs per miſericordiã dei: ut exhibeatis corpa ueſtra hoſtiã uiuentẽ ſanctam/ deo placẽ
Ad Ro. tem: & rõnabile obſequium ueſtrũ. & alibi: Sicut exhibuiſtis corpa ueſtra ſeruire immundiciæ
vi. & iniqtati/ ad iniquitatẽ: ita nunc exhibete ſeruire iuſticiæ in ſanctificatiõe. Et iccirco ad hmõi
ſacrificia pecudi uolatile recte ſociabatur: ut & ſpũs per internã cognitionem culpã agnoſcẽs:
& miſericordiã ſperans/ affligereť: & corporalis ſenſus a ſupiori cõmotus mutua pariq; cõſen Afflictio in
ſione deo ſeſe humiliaret. Quod ſi pec⁹ hæc/ carnalis. ſ. mot⁹/ ad tantã diſciplinã apta nõ inue pte ſenſuali
niatur: eius ſaltẽ uice ales/ ideſt mẽtis intẽtio offerať: ita ut (quẽadmodũ ſupra diximus) & pro aiæ nõ eſt ne
admiſſo ſcelere/ & pro ſenſualis portiõis fragilitate/ rebellioneq;/ rõnalis portio contriſtetur: ceſſaria pœ/
Pſalmo auxiliumq; a diuina bonitate depoſcat: Prophetæ exẽplo: qui dicebat: Inclina cor meũ: carnali nitenti ad ſa
cxviii. bus. ſ. rebus irretitũ: in teſtimonia tua. & alio loco: Cõfinge timore carnes meas. ¶ Nec aliud lutem.
Luc. ix. ſignificare uideť: qđ Lucas de immũdo ſpũ a Chriſto eiecto refert: quẽ Apoſtoli eiicere neque
rant. Ille qdẽ ſpũs filiũ illius hois/ qui Ieſum rogauit/ illidebať/ & diſſipabat cũ ſpuma. Quæ
oĩa/ in ſenſuali aĩa libidini obnoxia exprimũt operationes. Pater igiť poſteaq̃ Apoſtolos talẽ
ſpũm eiicere non poſſe cognouit: Chriſtum adiuit: & filii liberationẽ obtinuit: ita prorſus face
re illum oportet: qui poſtq̃ peccatum ſacerdoti eſt confeſſus: uidet in parte ſenſuali fomitẽ nõ
extingui: rõnali etenim ſenſu ad Chriſtum confugere debet: ab eoq; ſupplex petere: ut carnis
hunc inſupabilem humana uirtute ſtimulũ/ ſupnæ grẽ largitate reſtringat: ipſumq; ſenſualẽ B
ii. ad co/ motũ rõni parere cõpellat. Sicuti & Paulus ipſe feciſſe ſe teſtať. ¶ Nec myſterio caret: q bi
rin. xii. na hæc uolatilia offeruntť/ ubi agnus deficit. Cũ agno autem unum ſufficit: nempe ad grãm di
uinam cõſequendã pctõri duo hæc/ quæ paulo ante diximus/ ſunt neceſſaria: mẽtis/ ſcilicet ad
deum cõuerſio per peccati agnitionẽ/ cum intẽtione cõfitendi: Et cõfeſſio ſubſequẽs cũ ſatiſſa
ps. xxxi ctione: ſicuti ex ꝓpheta didicimus: qui primũ ſuã agnoſcẽs culpã in corde ſuo dixit: Cõfitebor
aduerſus me iniuſticiã meã dño. Et prima quidẽ oblatio/ quæ ſacrificium ſeu holocauſtũ dr/
ps. l. illa eſt de qua idem ꝓpheta cecinit: Sacrificiũ deo ſpũs cõtribulatus. Secunda uero/ quæ fit pro
Pſalmo pctõ/ illa eſt de qua alio loco ipſe idem dicit: Quoniã iniqtatẽ meã annunciabo & cogitabo pro
xxxvii. pctõ meo. ¶ Item & ad pctõrum remiſſionẽ duo ſunt neceſſaria: Fides/ ſcilicet & Miſericor/
ꝓuer. v. dia: dicente Sapientia: Per miſericordiam & fidẽ purgantur pctã. Fides igiť eſt quæ ꝓcedit in
prima oblatione ad cognitionẽ: & miſericordia ad ꝓximũ. Duo quoq; ſunt legis mandata: qb⁹
Matth. cætera cõprehendi Saluator ipſe teſtatur: quoꝝ primũ religione ad deũ: ſcđm uero charitate
xxii. & pietate ad ꝓximũ nos trahit: cuius rei argumentũ ex eo ſumere poſſumus: q Chriſtus diſci/
Mar. vi. pulos ad ꝑdicandũ binos non ſingulos miſit. Similiter & cũ Aſinã & pullũ adduci ad ſe uoluit
Lucæ. x. duos ex diſcipulis nõ plures/ pauciores ue. ¶ Poteſt etiam ad timorem & amorẽ hæc duorum
Mat. xi. aĩalium: ſicut & illa duoꝝ diſcipuloꝝ ſociatio referri: quæ pariter ad ſalutem ſunt neceſſaria:
Mar. xi. De qb⁹ in Sapiẽtia legiť: Qui timetis dñm diligite illũ. uel ad timorẽ & ſpem/ de quib⁹ pariter
& . xiiii. ſupra diximus: Quod utinã & nobis/ qui ad alios excitandos hæc ſcribim⁹/ & his/ qui ea/ cæte
Lu. xix. rarũ eiuſdẽ ſentẽtiæ teſtimonia ſacræ ſcripturæ legerint/ perficere Autor ipſe pietatis & om
Eccleſia nis boni largitor/ præſtare dignetur: qui in trinitate perfecta uiuit & regnat deus in ſecula ſe
ſtici. ii. culorum: Amen.

EXPLICIT TRACTATVS TERTIVS.

SEQVITVR TRACTATVS QVARTVS.

TAnta eſt diuinæ ſapiētiæ ꝓfunditas/& pietatis in humanū genus magnitudo:
ut ad ſalutē noſtram unigenitū uerbū ſuū ſumma cū rōne: quo iuſtitiæ ſimul
& miſericordiæ modū ſeruaret: humana carne ueſtiri uoluerit & in ea/ꝗ ad
nr̄am redēptionem iuſticia exigēte neceſſaria erāt operari. Quæ quidem oīa
tanto cum ordine (uti par erat) geſta ſunt: ut nihil oīno ab eo/aut in eo factū
legamus: qđ nō ad noſtrā & ſalutē & inſtructionē ſimul factū agnoſcat: qui/
cunq; intēſiore ſpū ea conſiderat. Singulaq; eius geſta tantis ſunt cumulata myſteriis: ut dum
aliud geritur: aliud ex eo cōfeſtim emergat. Idq; ex his/quæ ſancti Euāgeliſtæ de ipſius geſtis
ſcripta reliquerunt/deprēhēdi manifeſtiſſime pōt. Ita enim cōnexa ipſi⁹ opa/cōtextaq; fuiſſe
referunt: ut poſtq̃ ætate iam matura opari/quæ ab æterno inſtituerat/cœpit: ne momēto qdē
tpis ab aliquo/& quidē excellenti pfectoq; opere quieuiſſe uideatur. ¶ Sed & ea/quæ de eius
conceptu/ortuq;/& cæteris ad initia tanti/& tam ꝓclari facinoris ptinētibus/ſcripta ſunt/my
ſterioꝝ multiplicitate/diuerſitate/ꝓfunditateq;/adeo ſunt referta: ut ſi qs illa pro eoꝝ digni/
tate/magnitudineq; attentiorib⁹ oculis rimari contēderit: tp̄s/ꝙ res/maturius eū deſeret. Idq;
tum ex his/quæ ſupioribus tractatib⁹ a nobis tacta ſunt/tum uero ex eo/cui ad pn̄s inſiſtim⁹/
elicere promptū eſt. quāta enim myſteria/quotq;/& q̄lia documēta/in hac Mariæ purificatiōe
nobis oſtenſa ſunt: ex parte retulimus. multoq; plura/lōgeq; excellentiora/ab aliis aut elicita
eſſe/aut elici poſſe arbitramur. Et poſt oīum labores: qđ ad hoīum cognitionem deuenerit: il
lud minimū eſſe: ſicut in Sapīa legit̄. Cum enim multis maximiſq; epithetis ſponſam ſpōſus
exornaſſet: poſtremo hæc uerba ſubnexuit: abſq; eo quod intrinſecus latet: quaſi illa incōpre Canti.
henſibilia ſint/ſicuti alio loco dicit Apl̄s. Et ob id quicūq; hæc arcana pſcrutatus fuerit: ubi ex iiii.
his quicqđ ingenio/ſtudio/aſſiduitate/lucubrationibuſq; frequētiſſimis/conſequi pōt: pcepit: Ad Ro.
debet cū ꝓpheta dicere: Defecerunt oculi mei in eloquiū tuum. ¶ Neq; id tamē a ſacrarū re xi.
rum pſcrutatione deterrere nos debet: quā Saluator ipſe/ut eū cognoſceremus/fieri iuſſit: ſed Pſalmo
allicere potius & incitare: quādoquidē in his ipſis remaſticādis tātus ineſt ſuccus: tāq; ſuauis ſa cxviii.
por: ut tāetſi decies milies repaſtinētur/atq; digerantur: nouum tamē extrema paſtio inueniat
& pabulū & alimentū. ꝓpter qđ in Eſaia legit̄: Frequēta canticū. Igitur quāta cū opportunita Eſaiæ
te & cōcinitate in ſacrū purificationis Mariæ myſterium/Simeon uir iuſtus & timorat⁹ ac ſpū xxiii.
ſancto plenus: & Anna uidua ꝓphetiſſa ſeſe ingeſſerint: immo in impetu ſpūs introierint: & ar
cana cæleſtia palam ꝓtulerint: aīaduertere/operæprecium eſt: atq; ex uerbis/geſtiſq;/illorum
mentes uehementi ſpiritu incenſas introſpicere. Ex hiſq; ceu ex fœcundiſſimis uberibus quic
quid fragilibus atq; auidis labris licebit/ad noſtram conſolationem/ſalutemq;: ſuggere.

C ¶ ET ECCE (inquit) homo erat in hyeruſalem &c. In quibus quidem uerbis qnq; primum
Textus exprimuntur hui⁹ hoīs q̄litates ſiue cōditiones: deinde tres Spūs Sancti in eo grāæ ſeu opatio/
nes. Erat quidē homo iſte in hyeruſalē: & hæc ꝑma eſt ſecūda uero ex noīs ethimologia elici/
tur. tertiā & q̄rtam exprimit Euāgeliſta. q ſcilicet iuſtus erat. & timoratus quintam uero ex eo
demonſtrat: qđ dicit: Expectās cōſolationē Iſrael. Hæ autē ſingulæ ſuas hn̄t ſignificationes/a
ſacris doctoribus hoc loco abūde traditas: quoꝝ dicta non tranſcribemus: ſed ſuccincte referen
tes iuxta præaſſumptū a nobis ſenſum/q ab illoꝝ interpretatione nō diſſentit/quæ accōmodā
D da uidebuntur: ſolito ordine pſequemur. ¶ Hūc igitur Symeonē Typū/figuraq; ꝓlatorū ge
rere ſacrarū litterarū interꝓtes cōſentiūt: qui ē abſq; controuerſia perfectoꝝ ſtatus ꝓcipuus.
Nos quoq; Chriſtū pfectoꝝ/& ꝓncipem/: & exemplar certiſſimū/in hoc toto ope poſuimus.
& nihilominus hūc Symeonem & Annā pariter/quā ſequēs Euāgelii particula memorat/eo/
dem quoq; locauimus ſtatu: multaq; de īcarnati uerbi uirtute dignitateq; illis reuelata/iam in
E primo huius ſecūdi capitis tractatu diſcuſſimus: quæ pſentē tractatū leuigabunt. ¶ Verum
Quæſtio ad prius ꝗ ad hoꝝ explanationem deueniamus: haud imptinēter q̄rēdū uidetur: cur Saluator no
litteram. ſter oīum pfectiſſimus: imo & totius pfectionis ſpecimē/in his ſuis initiis ſanctis tantū/atq; ti
moratis utriuſq; ſexus pſonis inſpiciendū/cōtractandū/adorandumq; ſe ꝓbuit. Cum poſt ubi
Oīa Saluato adoleuit & multo etiā magis uir factus/cū peccatoribus/publicanis/& meretricib⁹ conuerſat⁹
ris geſta iu/ fuerit: paſſimq; oībus cognoſcendū/fruendūq; ſeſe dederit: tāetſi obſtinatione atq; inuidia ex/
xta moralē cæcati plurimi eū agnoſcere noluerint. Prius quidē ꝗ naſceretur utero matris clauſus illā ad
atq; allegori uiſitandam Eliſabeth/ex diuina non humana uirtute ꝓduxit: ibiq; primum ſanctæ illi mulie/
cū ſenſum. ri piæ parentis merito cognatæ/& formato iam in eius utero ꝓcurſori ſeſe manifeſtauit. poſt
cuius ortū ad domū reuerſa Maria/alio nuſq̄ profecta legitur: donec cum Ioſeph ſponſo ſuo
in bethleem. ut Cæſari uterq; ſubditum ſe ꝓfiteretur/partui ꝓxima prexit. Neq; in eo quidē
loco: aut in uia alios comites habuiſſe memorat̄. Natum aūt Saluatorē in ꝓſepe paſtores dūta
xat inueniſſe

xat inueniſſe ſcriptura memorat. Magos uero in eodē (ut tp̄is rō ſuadet) diuerſorio: ſed nō in ꝑſepis anguſtia, uerū in matris ſinu inueniſſe pleriq; opinant̄: & pictoꝝ omnium monumēta teſtantur. Dum aūt eſt circūciſus: & dum in templo eſt oblat⁹: ꝑter Ioſeph & hos, de quib⁹ loquimur, alius affuiſſe refertur nemo. Cum uero factus eſſet annoꝝ.xii. a parentib⁹ ſe ſubtrahens in tēplo remanſit: & in medio doctoꝝ poſt triduum eſt inuent⁹. poſt ubi diſcipulos eligere cœpit cū his & domeſticis paucis cōuerſabatur. Interea ad amici, uiciniq; hoīs (ut credibile eſt) nuptias cū m̄re & diſcipulis inuitat⁹ interpellāte matre ſignū aſtantib⁹ ſuæ diuinitatis primum oſtēdit. Et haud multo poſt ad Ioannē baptizādus acceſſit: & ab eo diſcedens in deſertū abſceſſit: ipſoq; Ioanne demū mortuo cunctis mortalibus in ea regione ſe ſuāq; diuinā uirtutem patefecit: & cum publicis pc̄tōrib⁹ plerunq; uerſatus: ex his non paruum numerū in ſuam quoq; clientellā aſſumpſit: & hoꝝ nōnullos inter chariſſimos habuit. Inſuper Herodis ſenioris perſecutionē infans uitare uoluit: maior uero factus: ad Herodem alterū ꝑoris filiū & duci ſuſtinuit, & ab eo eiuſq; exercitu illudi, & demū ab iniquo iudice dānari: & ab impiis, ſceleſtiſſimiſq; miniſtris cedi, conſpui, irrideri: & poſt uaria probra, tormentaq;, crucifigi.

¶ Quæ ſane oīa ad lr̄alem ſenſum manifeſtā habent rōnem. Neq; enim ſi in puericia ab Herode occiſus eſſet: cætera ſalutis nr̄æ opa per os ꝓphetarū longe ante ꝓnūciata implere potuiſſet. neq; infantili ea cōueniebāt ætati: quæ etiā pc̄tōres ad pœnitudinē cōuertere, ordine naturæ, quē immutare noluit, ꝓhibebat. Sed ad moralē, quem ꝓſequimur, ſenſum ꝓfundior exquirenda eſt hoꝝ omniū ratio: q̄q̄ & hæc quoq; ex his, quæ in ſupiorib⁹ attigimus, haud grauate ſeſe offerant, ſcilicet puer Ieſus a conceptu initiū ſtatus pfectionis (ut diximus) ſignificat. Ad quē (qbus a deo datum eſt) ꝑtingere: intra domeſticos ſuæ conſcientiæ parietes cōtinere ſe debent & quantūcunq; ab cæteris eoꝝ facta magnificentur, celebrenturq;: ipſi tamē tacere & cū humilitate maxima: utpote nō intelligentes: neq; mentem humanis laudibus applicantes: obmuteſcere: q̄les eſſe debent religionem ingreſſi, prius q̄ inter ꝓfeſſos recipiantur. Poſt deinde cum ꝓfitētur qđ eſt (ut alibi diximus) circūcidi: exteriora quidē mundi & carnis palam, hoc eſt in conſpectu Eccleſiæ exuere: qđ in ipſa ꝓfeſſione ſolenni uoto fieri cōſueuit. Verum latentē in ſe dei gr̄am ſub humilitatis quoq; umbraculo celare, donec ad templū a parentibus deferātur, ideſt donec ad ipſa opera uirtutis: utputa prædicationis, uel lectionis, ꝓlatoꝝ eos compellat auctoritas. Tunc enim obire iniunctum munus eadē cū humilitate debent: & ſeſe, ſuamq; induſtriam & eruditionem gemina cū ſacrificii exhibitiōe offerre: ſuā ſcilicet culpā, atq; ignorantiā ꝓfitendo: & nihilominus in dei laude & in ſpe gr̄æ iniunctum miniſterium adimplēdo. Poſt ubi ad.xii. annum puenerint, ideſt in eo munere ſub obedientia ſupioꝝ tanto tp̄e pſeuerauerint: ut matureſcere, atq; uirtutē aliquāto firmiorem præ ſe ferre eoꝝ pia opera uideant̄: inter peritos etiam iniuſſu parentū, ideſt ſupioꝝ: illis tn̄ non ꝓhibentibus de diuinis reb⁹ publice tractare, atq; diſputare: uerū ne ad religionis iugū excutiendum ea temere fieri quiſq̄ arbitretur: reuocantibus ꝓlatis ad maturiorē ætatē uſq;, ideſt quoad pfectæ cōſumatæq; cōuerſationis ſuæ: & ſummæ tū religionis: tum doctrinæ ſigna oſtenderint: eoq; pacto cæteroꝝ regimini, eruditioniue fuerint præpoſiti, in eadem obedientia, abſq; ulla oſtentatione pſeuerare: Exacta deinde adoleſcentia pfectaq; & matura ætate ſupueniente: tū demum ad fortiora ſe accingere: Verū prius q̄ in publicum ſeſe magiſtros, doctoreſq; cæteris ꝓbeant: ubi ſe diuina diſpoſitione, publicoq; decreto ad tātum faſtigium: tāq; arduum opus uocatos eſſe cognoſcunt: rurſus incipientium & peccatoꝝ pſonā induentes: nouo ſe pœnitentiæ lauacro dilluere debēt: auſterioriſq; uitæ ſolitudine diuinā in ſe augeri gr̄am aſſidua, diuturnaq; oīone flagitare: qđ eſt a Ioāne baptizari, & in deſerti ſolitudinē.xl. dieb⁹, totidēq; noctibus ſecedere. Quib⁹ ſane oībus pcurſis uirtutum & diſciplinæ ſtadiis tum demū diuini luminis in ſe largitatem diffundere: & ducum, ꝓconum, doctorūq; munere cum fiducia defungi. ¶ Eodēq; ordine, q ſūmo ſacerdotio, pontificatuq; non ut præſint: ſed ut ꝓſint: idonei eſſe cupiūt, ad tātum tāq; inſignē gradum pedetentim repe debent: nec curſu ſaltuq;, ceu pardus ad ꝓdam auolare: ſed in uirtutum opibus diu exercitati, plurimis, maximiſq; experimētis uires ſuas: & collatā ſibi a deo gratiam periclitari. Quod Moyſen & Aron, Eſaiā: & Dauid: & ueteris teſtamenti ꝓceres pleroſq; feciſſe legim⁹: qui deo quoq; iubēte infirmitatē, ignorātiāq; ſuam cauſantes: non prius ducū, regum, ſacerdotū, aut ꝓphetarū, officium ſuſceperunt: q̄ eos ſecunda dei urgeret iuſſio: & manifeſta eius gr̄æ uirtute infirmitatē ſuā corroboratā iri cognoſcerēt. Sed & in ipſis in lucē omnium populorum ab æterno patre electis Apoſtolis, & ex tp̄e ab incarnato uerbo uocatis: hāc eandem moram: probationemq; factam in ſuperioribus oſtendimus: & eo quidē exactiorem, diuturnioremq;: quo ad maiora pfectionis opa fuerūt deſignati. ¶ Væ igitur nobis: cæteriſq;

A

Quibus gradibus religionem ingreſſi ad conſumatiōis ſtatū cōſcendere debent.

Quāta circūſpectione ad pontificiā dignitatem ſit aſcendendū.

B

Inuehitur in

prophetico ſpũ impleuit. Sic & Saluator in lucẽ editus:atq; non ita multo poſt ad tẽplũ ſuum delatus/Symeonẽ & Annã Spũs Sancti gr̃a iam ꝓuentos ad par officium ꝑtraxit/& roborauit. Qualis itaq; hõ iſte fuerit:ex uerbis Euãgeliſtæ facile eſt intelligere. Erat igiť homo iſte hyeroſolimæ urbis ciuis/aut incola:quæ cũ uiſio pacis interꝑtetur:& ſupnã cæleſtẽq; pſiam:in qua eſt ſumma pax/& militantẽ Eccleſiã/q̃ ꝓ illa cõſequẽda laborat aſſidue/& religionẽ/aliumue contẽplationis locũ in hac uita mortali:& deniq; aĩam deo per charitatẽ iuxta humanã capacitatem cõiunctã/exprimere põt. Tot enim ſignificationes in ſacra ſcriptura pro locoꝝ opportunitate ciuitas hæc recipit.

¶ Sed hoc loco ſi per Symeonem ꝓlatos paſtoreſq; Eccleſiæ accipe uolumus:ſcd'o aut tertio modo eſt accipiẽda. Quicũq; enim ꝓlati ſeu paſtoris uicẽ gerit: hũc in Eccleſia eſſe oportet/ A Moralr ad iſtructionẽ ꝓlatorum.
ideſt in unitate fideliũ per fidẽ/& inter miniſtros Eccleſiæ per canonicã ꝓmotionẽ/ſc̄tãmq; cõuerſationẽ. Qui enim aut fide uacillãt:aut nõ paſtoꝝ more per portã: ſed uelut latrones/aut lupi Eccleſiã per poſticũ ingrediũtur:tãetſi corpe materialis tẽpli tecta occupẽt: ab ipſa tamẽ
Ad col. i. & ad ephe. v. lo. viii. Eccleſia/ideſt fideliũ unitate cõioneq; ſunt q̃remotiſſimi. Etenim Eccleſia Chriſti corpus:ipſe uero caput illius eſt: Apoſtolo teſte: Quo pacto igiť mẽbra illius eſſe poſſunt: q ab eius fide p ambitiõis ſcelus deficientes eius aduerſarii/diaboli ſeſe membra/imo filios & ſeruos Saluatoris ipſius iudicio cõſtituerũt. Sed & ſi eos/q aliũde q̃ per portã ingrediunť/fures ipſe idem Saluator appellauit:nunqd tales ſui ſanctiſſimi atq; immaculati corpis mẽbra eſſe pmitteret:q eos ubi ſcãdalo cæteris eſſe cœperint:abſcindendos/ꝓiciẽdoſq; mãdauit. Quod ſi ex hac militãti Eccleſia/diuina ſn̄ia ſunt pellẽdi:quo nã pacto in triũphãte recipiendos ſe ſperare poſſunt:in quã nihil coinquatum/nihil ſordidũ:& deniq; nihil nõ pfecte purgatũ/defecatũq; igredi põt.
Ad phi lip. iii. Illa igiť uera eſt ciuitas Hieruſalẽ/in q̃ Symonem hũc:etiã dũ in carne mortali uiueret/cæteroſq; illi ſimiles cõuerſari dicere poſſum⁹:dicẽte Apoſtolo: Noſtra cõuerſatio in cælis eſt. Sed & q̃libet aĩa deo p charitatẽ (ut diximus) cõiuncta p Symeonẽ ſignificari põt. In Hieruſalẽ em̃ ideſt in uiſione pacis habitãt:q bonæ ſunt apud deũ uolũtatis:quẽadmodũ in ipſius Saluatoris natiuitate hymnus angelic⁹ paſtorib⁹ declarauit. In Hieruſalem itaq; homo iſte tũ erat:cum in templũ adduct⁹ eſt Saluator noſter:qa cũ deo/atq; cum hoibus:ſecũq; ipõ pacẽ habebat. Propterea in tẽplũ/ad qd' Saluator uenerat/facilis illi erat aſcẽſus. Aliã aũt & ſcd'am (ut ꝓdixim⁹) hui⁹ hoĩs uirtutem ex eius noĩs ethimologia poſſum⁹ elicere. Symeõ quippe interꝓtať audiẽs merorẽ:qd' pietatem in ꝓximos cõpaſſioneq; ſignificat. Talẽ igiť ꝓlatũ eſſe decet:qui (ut dicit
Ad heb. iiii. Apoſtolus) cõpati ſciat infirmitatib⁹ nr̃is:quã cõpaſſionẽ ut habeãt:exemplũ Saluator ipſe reliquit:q uiduã unici filii defuncti funus cũ lachrimis ꝓſequẽtẽ cũ uidiſſet:miſericordia mot⁹/
Lu. vii. ſup eã dixit:noli flere. Huic aũt noĩs ethimologiæ cõſequẽs eſt:qd' de eodẽ Simeone ſubſequitur:q. ſ. expectabat cõſolationẽ Iſrael:lachrimas quippe ſc̄tõrũ patrũ in ſinu Abrahæ:Saluatoris liberatoriſq; ſui aduentũ expectantiũ in ſpũ/quo eũ deus illuminauerat/ꝓſpiciens & eoꝝ
ꝓs. lxxix uoces audiens:qui p os ꝓphetæ clamabãt: Excita dñe potentiã tuã & ueni/ut ſaluos facias nos: pro aduentu Meſſiæ deũ & ipſe cũ lachrimis exorabat:qd' dũ pie atq; aſſidue faceret:rn̄ſum dari precibus ſuis meruit:non ſolum q breui Meſſias ueniret: ſed & q illum in carne adhuc uiuens ipſe uideret:ut paulo infra plenius explicabimus.

¶ Quod aũt per metaphoram de huius Symeonis uirtutib⁹ & ꝓſtantia dixerat:aptiorib⁹ uerbis Lucas expſſit:dũ dicit: Vir iuſtus & timoratus. Quãuis enim uirtutũ perpetua ſit inuicem connexio:earũ ꝓſertim/q̃ in charitate dei radicatæ uere dici cẽſeriq; uirtutes pñt:& ꝓmiũ æternæ beatitudinis ꝓmereri. Ex diuerſis tñ̄ opationib⁹/atq; effectibus diuerſa nimirũ noĩa ſortiũ- B De uirtutũ cõnexione & an una ſine cæteris eſſe poſſit.
ꝓs. xci. tur. Nemo enim uere iuſtus eſſe põt:ut non idem & pius/& prudens/& timorat⁹/& caſt⁹ & ſo-
Sap. v. brius ſit. Propterea eũ ſcriptura dicit: Iuſt⁹ ut palma florebit:uel iuſti in perpetuũ uiuẽt: & infinita einſmodi:oẽm ad ſalutẽ neceſſariã uirtutẽ cõplectiť. Similiter & de timoratis/& de prudentib⁹:& de piis dicẽdum eſt:& innumerabilia eſtãt in hãc ſn̄iam ſacræ ſcripturæ teſtimonia. Sunt enim noĩa hæc uirtutũ/cũ ea ſic accipim⁹/uſq; adeo ꝓgnantia:ut niſi particularem in his conſtituendis cæterarũ/quæ ſpãle nomẽ obtinent/rõnẽ habeam⁹: illis deficientibus hæ quoq; nomen/uimq; & efficaciã/amittãt:tãetſi ſpẽm aliquã illi⁹/quã nomẽ exprimit/ uirtutis habe-
Iaco. ii. re uideanť:utpote q iuſticiam abſq; miſericordia exercet: Is enim iam nõ iuſt⁹/ſed crudelis appellatur. Similiter & q ſua pauperib⁹ nõ in radice charitatis largiť:uel qui corpis qdem libidines frenat:mẽtis aũt cupiditatib⁹ indulget/& cætera id genus. Is nẽpe neq; liberalis/neq; continens eſt apud deũ:q in pte aliq̃ illi eſt infenſus. ¶ Quãuis enim uirtutes iſte ſcd'm uarias diffinitiões/ſpecificaſq; formas realiter ſint diſtinctæ:ita ut aliud ſit Fides/aliud Charitas/aliud Spes/item aliud Caſtitas/aliud Humilitas/aliud Pietas/aliud Fortitudo/aliud Prudẽtia:aliud

Iuſtitia/ & ſic p ſingula: & pariter circa opationis modum in uno eodéq; hoie uel diuerſis/ una plus reliquis emineat: ita tñ ſunt in radice côiunctæ: ut in mẽtis habitu/ atq; affectu: eas pariter eſſe oporteat. prorſus ut cui ex his/ q̃ ad ſalutẽ ſunt neceſſariæ/ deeſt una/ aliaꝝ nullam uere dici poſſit habere. & ſi in eaꝝ aliq̃ necquicq̃ ſe exercere uideaꝰ. Qui enim (ut ait Apoſtolus) in uno defecit: factꝰ eſt oium reus. & alibi: Qui in uno peccauerit: multa bona pdet. Forma ſiqdẽ/ directioq; uirtutũ oium bene inſtitutaꝝ/ & ad finẽ pfectum (ut par eſt) directaꝝ charitas eſt: quæ ita mentẽ hoium diſponit atq; informat: ut & fide nos ad deũ dirigat: & amore illi nos cõiungat: quo in pximi quoq; dilectionem neceſſitate cogimur. Enimuero deum diligere nemo põt: quin illũ prius credat: illiuſq; mãdata/ q̃ maxime in pximi dilectione cõcludunꝰ/ ſeruet: cũ dicat Saluator: Si diligitis me/ mãdata mea ſeruate. Sed neq; in eum credere: niſi opa credentis exerceat: cũ ſit ſcriptũ: Fides ſine opibꝰ mortua eſt: ab omniq; rõne refugit: nec pſuaderi ſanæ mẽti põt: ut qui uere & pfecte ea/ quæ ad fidem ptinent/ credit: non deo ſit charitate côiunctꝰ: Qui enim fieri põt: ut tãtæ in ſeipſo dignitatis/ bonitatis/ pfectionis: tantorũq; in nobis bonorum autorẽ deũ nõ ſup oia is/ qui illũ agnoſcit/ diligat: cũ carnales parẽtes/ filios/ ppinquos/ & beneficos hoies mortales qdem: & plerũq; malos oino aũt impfectos/ amare/ diligere: colereq; natura ipſa cõpellat. Propterea Saluator ipſe dicebat: Qui credit in me: habet uitam æternã: q uero credere ſe deo uel i deũ pfitenꝰ: & illũ ipiis actiõibꝰ quotidie offẽdũt: qd̃ ore pfitenꝰ factis negãt: Ex hiſq; apte mẽdacii cõuincunꝰ: neq; ob id fidem peccãdo retinuiſſe ſunt cẽſendi: q eadẽ/ q̃ prius de deo crediderãt/ nũc quoq; credũt. Nam ſi id fatenꝰ: fateanꝰ & ipſi ſe pus nõ pfecte: ſed inaniter atq; debiliter credidiſſe. Quod ſi inficiari pgant: nec rõne uinci ſe patiãtur: cedãt expimento. Latrones quippe & ſicarios iminentis periculi metꝰ/ mortis ſcilicet: aut leuioris etiã ſupplicii/ qd̃ uitare ſe poſſe non ſperant/ a flagitio deterret/ atq; auertit: & ab aliquoꝝ iniuria amicitiæ iure/ aut naturali reuerẽtia plerũq; abſtinẽt. Spe aũt exiguæ prædæ: periculo ppe certo pleriq; milites ſua ſpõte ſe exponũt. Similiter & qui podagra/ aliiſq; morbis laborant: quum eſu nociuoꝝ repẽte cruciãtur: his cibis metu parui doloris abſtinẽt. Quis igitur crediderit illos/ ſi quẽ peccãdo offendũt/ cõſiderarẽt: peccatiq; iacturam & ſuppliciũ: & amiſſi boni magnitudinẽ uera fide ſpectarent: tantũ facinus admiſſuros: cũ ſolã mortis naturalis recordationem a pctõ mortales cõtinere ſcriptura teſteꝰ. Dicant ergo q uerbo ſe credere ptẽſtãtur: & infideliũ opa faciunt: ſe articulos fidei/ quos didicere/ memoria qdẽ retinere & credimus eis: ſed fidem aut pus nõ habuiſſe: aut tũ cum aduerſa illi opa faciunt: pdidiſſe eos indicamus: cũ dicat ſcriptura: q qui ſuoꝝ curã non habet: infidelis eſt.

Fides uera ñ eſt niſi q̃ radice charitatis eſt iformata.

Iaco. ii. Eccleſiaſtes. ix. Io. xiiii. Iaco. ii. Io. vi. Ad Ti. i. Eccleſiaſtici. vii. i. ad thi. v.

C

Dĩa iter dona gratuita & uirtutes.

Hac igiꝰ rõne ſi finem ultimũ & debitũ attendamꝰ/ uti eſt neceſſe attendere/ uirtutũ oium unus eſt cõcentus. eaꝝ ſ. ut pdiximus/ quæ ad finẽ ipm ſunt neceſſariæ. Gratuitas quidẽ/ & q̃ tales ſunt/ ut licet plus pfectionis tribuanꝰ: ſine illis tamen ſalutẽ cõſequi poſſumꝰ: deus ipſe earũ autor/ atq; largitor inter mortales pro ſuæ uolũtatis modo diſtribuit: ſicut teſtaꝰ Apl's: quis & ea dona uerius q̃ uirtutes ſint dicenda. Sed de his hoc loco cõtendimꝰ: q̃rum tanta eſt ad nrãm ſalutẽ connexio: ut quãtũlibet in cæteris qſq̃ eminere uideaꝰ: cũ radicẽ charitatis/ q̃tenus eſt neceſſaria/ nõ habeat: ne illã qdẽ uere habere dicẽdus ſit. Quod ſane de charitate ipſa loquẽs Apl's apte oſtendit: dũ nihil ſine illa ſe eſſe pfitetur. & alio loco dicitq; finis pceptoꝝ eſt charitas.

Ad Ro. xii. & i. ad Cor. xii. i. ad cor. xiii. i. ad thi. i.

D

Similitudo.

Hoc & in materialibꝰ cernimus rebus: In cythara enim tãetſi cordulæ oẽs ſepatum/ diuiſumq; ſonũ emittãt: una tamen diſſonãte harmonia tota ſoluiꝰ: ad quã oium pariter neceſſariꝰ eſt cõcentus Sed quẽadmodum ex acuto/ aut graui ſono cordulæ diſtinguntꝰ: ſic & ab opatione uirtutes. Et ſicuti ſi ex fidibus/ corduliſue unam aut alterã acrius/ ſæpiuſq; pcutias: dũ reliq̃s opportuno tpe pulſes: tãetſi ſerius aut remiſſius id facias: melodiã non offendis. Ita & cũ in una aut altera uirtute frequẽtius attẽtiuſq; te exerceas: dũ tamẽ q̃tum eſt ad charitatis ordinẽ neceſſariũ/ cæterarũ ptes nõ ptermittas: oium pariter habitũ/ fructũq; ſeruabis. Pleriq; enim ad charitatis opa in pximos ſunt ardẽtiores: ad ea aũt/ quæ fidei ſunt/ remiſſiores: neceſſaria tamẽ ad ſalutẽ pfecte credunt. alios humilitatis ſtudiũ uehemẽtius incendit: q̃ charitas pximoꝝ: nihil tñ erga eos/ quod lex diuina fieri iubeat/ ptermittũt. Hoc quippe mõ in diuerſa ſtudia dũ trahimur: alteriꝰ præ cæteris in nobis habitꝰ uirtutis augeꝰ & meritũ: quẽadmodũ in glorioſa uirgine ipſamet teſte hũilitas præ cæteris/ q̃rũ nulla illi defuit/ eminebat: & in Petro amoris feruor/ in Ioãne uero puritas mẽtis.

E

Diſtinctio q̃dã uirtutũ.

Porro in his ipſis uirtutũ uocabulis ac denoiationibꝰ alia eſt hñda cõſideratio Quædam eñi ſunt uocabula q̃ nõ hãc aut illã uirtutem: ſed ſimul oẽs ppria ſignificatione ſic cõplectunꝰ: ut nõ magis unã q̃ aliam exprimãt: ſicut bonitas q̃ boni abſolute dicimur. Nemo enim bonꝰ eſſe põt: q nõ ad diuinã grãm pmerendam uirtutes oẽs neceſſarias habeat. Et iccirco Saluator ipſe dicebat: Nemo bonus niſi ſolus deus: ſcilicet pfecte. & in puer. legitur: Qui bonus eſt hauriet

Mar. x. & Lucæ xviii.

gratiam

pverbi. gratiam & de Barnaba in actibus apoſtolorum legitur:q erat uir bonus. Itidem & cum dicimus
xii. pfectus/aut abſolute iuſtus & cætera eiuſmodi. Quædã uero cõtra:tã ſpãle nomen habent/ut
Act.xi. cæteris ex ui uocabuli nequeãt applicari:ſicuti Caſtitas/Sobrietas/Liberalitas/& id genus ple
ræq. Nõnullæ aũt quæ ſtricta ſignificatione particularẽ exprimunt uirtutẽ. Latiore aũt inter/
pretatione cæteras cõtinere poſſunt:ſicuti Iuſticia:ex qua iuſt⁹ qs dr̃. Id eñ ad ea dũtaxat/quæ Iuſticia du/
in aliis exercẽt/& qua ius ſuũ unicuiq tribuitur/referri ſolet:uſitatioreq uocabulo dũ illam p pliciter acci/
Pſalmo morali uirtute ponimus:hoc ſenſu accipitur/ſicuti cum dr̃: Feci iudiciũ & iuſticiam &c. põt & pitur.
cxviii. ad naturalẽ animi rectitudinem ptinere:eoq pacto oẽm tã in deum/q̃ in ſeipſum/& pximum
Ezechi. quoq æquabilitatem cõplecti:ſicuti cũ ſcriptura dicit: Iuſti aũt in perpetuum uiuẽt:uel in me/
xviii. moria æterna erit iuſtus:& alibi: Iuſtitia iuſti ſup eũ & mille hmõi. ¶ Sũt etiã q̃ & ſi alias nõ A
ex uirtute ſermonis cõtineãt:earum tñ ſunt neceſſariũ cõdimentũ:ita ut niſi cũ cæteris illæ cõ
currant:nulla earũ eſſe poſſit meritoria:q̃lis eſt Charitas/qua cũcta opa noſtra in deum dirigũ
tur. Ex eo quoq numero humilitas/q̃ modeſtiæ pars eſt/cenſeri põt. Ea quippe ad obtinẽdam
a deo grãm nos diſponit:ut in ſuo cãtico dicit Maria: Quia (inquit) reſpexit humilitatẽ ancillæ De hũilitate
ſuæ &c. & illud etiã cõuenit Saluatoris: Qui ſe humiliat/exaltabit. deĩde cũ cæteris uirtuoſis
actibus/quos p charitatẽ facimus/aſſidue cõcurrit. & uelut ſal cibo:ſic iſta opationi alioqn uir
tuoſæ guſtum/ſaporẽq cõfert. Vel ſicut color q materiã illuſtrat:deũq ad illius intuitum tra
ps. cxii. hit. Humilia enim (ut inquit ppheta) reſpicit in cælo & in terra. Hæc igitur diſpoſitiue cæteras
pſertim theologales pcedere uidetur:q grãm/per quã aliæ cõparant/ad ſe trahit. Huius de/
Ad heb inde merito fides datur ad illuminationem mẽtis/ideſt ut opationib⁹ nr̃is lucẽ pbeat: ſine qua
xi. Apoſtolo teſte: Impoſſibile eſt placere deo. & pinde pncipiũ operũ ſpectat. ¶ Hãc aũt ubi
ſuſcepimus:confeſtim ſubintrat Charitas q̃ ad deũ/quẽ iã per fidẽ cognouim⁹/nos trahit amo De charita/
rem:& ad illum uelut ad ultimũ finem oĩa refert. Qui enim mẽte cõcipit:quanta deus amoris te.
argumenta illi oſtendit:quo pacto illũ amare ex toto corde nõ põt. Et ppterea dicebat Apoſto
i. Io.iiii lus: diligendum eſſe deũ:quia ipſe prius nos dilexit. His aũt tribus uelut anſis reliquæ iuſtorũ
ſuſtinẽtur:& ad deũ tollunt opationes. ¶ Sed & ſpes diuinæ retributionis nos ſtimulat:atq De ſpe.
uelut calcar excitat & accelerat/& ad pferendas tribulationes roborat animũ. Propterea dice/
ii. ad co bat Apoſtolus: Habentes aũt talem ſpem multa fiducia utimur. Merito igitur inter cætera ar/
rin.iii. ma/q̃ aduerſus tẽptationes humanas Apl̃s enumerat/hanc galeã cognominat. ¶ Ex his aũt B
i. ad the uelut fontib⁹ cæterarum uirtutũ manant pculdubio riuuli:q̃rũ aliæ quoq ex aliis uelut ex trũ/
ſa.v. co rami pullulãt. Et in ſumma tãetſi ad deũ oẽs recto atq ultimo fine referant:pticulari tamẽ
atq ĩmediata pximaq rõne q̃tũ ad operationem in quoq oẽs prorſus gñã diſtinguunt. Quæ/ Alia diſtin/
dam enim ad deũ ſolum ſpectãt:q̃les ſunt Fides/Spes/& cæteræ q̃ ad dei cognitionem/cultũ/ ctio uirtutũ.
& religionem dũtaxat ptinent. Quædã uero ad noſmetipſos: ſicuti Caſtitas/ Continentia/ So
brietas/æquanimitas:& cæteræ qbus ppter deũ corpus atq animũ mũdum/atq ĩmaculatũ cu/
ſtodire curamus. Reliquæ ad pximos pcipue atq in primis opationes ſuas exercent:ſicuti iuſti
cia ſtricte ſumpta:& put moralis eſt uirtus/liberalitas & cætera pietatis opa: quædã ad omnes
ſunt ordinatæ:ſicut eſt Charitas atq Humilitas:nõnullæ ad ſe & pximũ tñ:q̃lis eſt Modeſtia &
Tẽperantia. ¶ Verũ poſteaq̃ in hunc locũ incidimus nõ modo ab Theologis:uerũ etiam ab C
Philoſophis abunde tractatũ:tametſi his artib⁹ nullã unq̃ dederim operam:a nulliſq pcepto/
ribus ne una quidem lectione quicq̃ hauſerim:quod & rudis atq inſipidus noſter de his ſermo
teſtari põt/qd tñ ex recenti ſacrarum ſcripturarũ lectitatiõe priuato ſtudio:pauciſq euolutis uolu Item alia di/
minibus apprehẽdere potui:ingeniiq imbecillitate cõcipere/multa fiducia pferã. In duas qdẽ uiſio mora/
ſpẽs uirtutũ oĩum ſũma eſt diuiſa:quarũ alteras theologales:alteras uero morales ſeu cardina liũ & theolo
les uel politicas noĩant. Et priores qdem tres ſunt oĩno: Fides ſcilicet/Charitas & Spes:quæ iccir galium.
co theologales noĩant:q in deũ oẽs pariter uelut ultimum finẽ ſeu obiectũ referunt. Morales
uero q̃tuor eſſe conſtat:eaſq inde nomẽ ſortitas:q mores humanos componãt: uel ad bonos
pfectoſq mores mẽtem inſtruãt:& cardinales ſeu politicas ex eo q ad humanã quoq ſocieta
tem cõſeruandã ſunt neceſſariæ:& uelut cardines illam ſubſtẽtant. Priorum aũt ad poſteriores:
tãetſi cognatio quædã/cõnexioq in opatione eſſe poſſit:eo q diuinæ legis pcepta/quæ in con
ſummata charitate cõcludunt/circa eadẽ magna ex pte uerſentur:ex qbus morales quoq uir
tutes conſtãt. Ex quo tñ earum ultimus finis circa diuerſa uerſat obiecta:ſepari ab inuicẽ poſ/
ſunt:& ita qdem:ut & opa uirtutũ moraliũ ſi ad ſolã morum pfectionem & habitũ mẽtis uirtuo/
ſum aut naturali pietate exerceant:nihil cum theologicis habeãt cõe:ſicut ex Saluatoris docu
Luc.iiii. mẽto fit pſpicuum:q ad cõuiuium nõ cognatos aut amicos/ diuites ue: aut uicinos:ſed paupes
monet eſſe uocãdos Sin uero ad deũ uelut finẽ ultimũ dumtaxat referantur:iam morales non

ſint:ſed theologaliũ ex agẽtis intẽtione fineq́;/& nomen & meritũ ſortiunť. Sin & cũ hoc ulti
mo fine theologico moralis quoq́; cõcurrat:ita ut circa utrũq́; debite atq́; ſubordinate agẽtiũ
uerſetur intẽtio:utrarũq́; meritũ & habitũ/qui ſic faciũt/cõſequunť. Vt exempli gr̃a qui iuſti
tiam ꝓximo facit:aut in eũ pietatis opa exercet/ uel eius inſolentiã modeſte ſuffert. Siquidem
ꝓpter deũ dũtaxat id facit:nec ullũ oĩno aliũ actioni ſuæ ꝓponit finẽ:charitatem ꝑfectã habet.
Iuſtitiæ aũt uel tẽperãtiæ:ꝓut morales ſunt uirtutes a theologalibꝰ diſtinctæ:q̃q̃ earũ actꝰ exer
cet:uirtutẽ nõ habet:cũ a fine/quo humanæ oẽs actiones nomẽ accipiũt/ſint alieni. Sicuti e di i.ad cor. xiii.
uerſo q ad humanã ſocietatẽ conſeruandam uel propter ipſius uirtutis habitum dũtaxat ope
ratur:charitatis(ut prædiximus)caret merito:dicente Apoſtolo: Et ſi diſtribuero omnes fa/
cultates in uſus pauperum:Charitatem autem nõ habeam/nihil mihiꝰ prodeſt. Idq́; ſacræ ſcri
pturæ plurimis teſtimoniis comprobať:q̃bus ſæculi huiꝰ prudentia apud deũ ſtultitia iudicať:
quos alio loco abunde retulimꝰ. ꝙ ſi ad deum ꝑncipalis/finaliſq́; referatur intẽtio:& ſimul ad
D moralis uitæ ꝑfectionẽ actus quoq́; dirigatur:meritũ Charitatis & moralis nihilominꝰ uirtu/

Vtrũ theologales uirtutes ſeparabiles ſint.

tis:utpote Iuſtitiæ uel Tẽperãtiæ habitũ talium actuum frequẽtatione conſequetur.
⁋ Hæ aũt tres theologales an cognatione tãta inuicẽ ſint cõnexæ: ut ſeparari nequeãt:nõ paruã
habet difficultatem. Illud tamẽ haud improbabiliter dicendũ occurrit. Earũ quidẽ cũ circa di/
uerſa uerſenť/immo & a diuerſis aĩ potẽtiis ꝓcedãt:diuerſam eẽ ſubſtãtiã formã/ac diffinitio/
nem. Iu abſtractoq́; ab humano intellectu ꝑ diſcurſum ſic abinuicẽ eſſe diſtinctas:ut ad unius
poſitionem alia neceſſario nõ ponať. Fides q̃dem in intellectu cõſiſtit. Charitas aũt eſt in uolũ
tate. Item & circa cognitionẽ prima uerſať:Sc̃da circa affectũ. Tertia circa finẽ. Rurſus prima
& ultima ad earũ eſſentiã nulla exteriora exigũt opa:q̃ ad habitũ charitatis/ubi ꝑſertim exer/
ceri poſſunt/neceſſaria eſſe cõſtat. Verũtamen in actu ꝓductæ ſingulæ alias neceſſaria quadã
cõſequẽtia ſecũ trahere ex ꝑmiſſis oſtenſum putamꝰ. Qui enim ꝑfecte credit in deũ:illum uti
ſummũ/ꝑfectiſſimũq́; bonum iu ſeipſo/& oĩum bonoꝝ in nos largitorẽ agnoſcit. Cognitum
aũt tantũ/tãq́; excellẽs/& in oẽs diffuſum bonũ/non amare/& rõni & naturæ ꝓrſus repugnat.
Qui aũt ꝓ mõ cognitionis amat:charitatem ꝑfectã aut poſſibilẽ/q̃tenus uiator eſt/habere di/
gnoſcitur. Porro ſi illũ ſũme bonũ agnoſcit:& cognitũ ut oportet/amat:nõ põt non eius ĩdi/
gnationem nõ metuere:& ꝓinde nõ eius mãdatis obtẽperare:ꝑſertim q̃ naturali quoq́; & mora
li congruunt rõni. Cognationẽ enim inter hoĩes natura cõſtituit/q̃ alterũ alteri affici piũ atq́; i.Io.v.
ꝓbabile:inſidiari uero nephas ducimus. Propterea dicebat Ap̃ls:Hæc eſt charitas dei ut mãda
ta eius cuſtodiamꝰ. Cum itaq́; ꝑter hãc naturalẽ inclinationẽ/tãti/tãq́; in obedientes liberalis:
& in rebelles ſeueri ꝑncipis ad ꝓximũ diligendũ decreto aſtringamur/ad illius obſeruantiã ex
ꝑambula cognitiõe/fideq́;/ſi uera ſit/neceſſario ĩducimur. Quod cũ facimꝰ:nunq̃d & de illiꝰ/
quẽ tã benignũ/tã liberalẽ/tãq́; beneficũ cognoſcimꝰ/retributione non ſperare poſſumus:ubi
ꝑſertim tãtis nos policitationibus allicit/q̃rũ ſacræ ſcripturæ/cui per fidẽ credimꝰ/plena ſunt
uolumina. Rurſus quo pacto ꝑfecte deũ q̃s diligere põt:ut nõ eum prius fide cognoſcat/& de
eius quoq́; fruitiõe ſperet. Sperare aũt multo etiã minus/niſi & credãt:& iuxta fidem opari ſe
intelligat. Idq́; in aĩæ nr̃æ potẽtiis ꝓſpicere licet. Hæ ſiquidẽ:q̃uis certa diffinitione ita ſint di/
E ſtinctæ:ut alterã ab altera rõcinãdo ſeparemus:actu tñ nequeũt ſeparari. Voluntatem enim co
gnitio ꝑcedit:& in cognitũ ſi appetibile eſt:uolũtas ſuapte ui fertur. ⁋ Fateamur igitur harũ
theologicarũ uirtutũ diffinitionem q̃dem formalẽ/atq́; eſſentialẽ diuerſam:habitum aũt inſe
parabilem eſſe. Sed ita quãlibet eaꝝ alteri ſubordinari:ut charitatem fides ꝑcedat: ſicut uolũ
tatem cognitio. Has aũt uelut cõſequens neceſſariũ ſubſequať:cũ ꝓpter finem fieri cõſtet a re/
cte agente oĩa:ꝓpter q̃d dicebat ꝓpheta:Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas Pſalmo
ꝓpter retributionẽ. Non uſq́; tñ adeo ſunt cõnexæ:ut æque oĩum in oĩbꝰ ſubiectis forma atq́; cxviii.
efficacia conſtituať:ſed q̃tenus ad ultimũ finẽ/qui idẽ eſt oĩbus/neceſſariũ eſt. ita ut in uno eo/
F dẽq́; hoĩe atq́; in diuerſis aliq̃ cæteris/ſicuti ſupra oſtendimꝰ/& illuſtriores ſint & teſtatiores.
⁋ Huius aũt noſtræ cõſiderationis argumentũ eſt(ni fallor)efficaciſſimũ:ꝙ harũ cuilibet ſepa
ratim in diuinis ſcripturis æternæ uitæ ꝑmia ꝓmittunť:ut de Fide & Charitate ex ꝑmiſſis ſatis
oſtenſum arbitramur:& undequaq́; diuina citari teſtimonia poſſunt. De Spe uero inter pluri/
ma hæc ſatis erũt. Ait q̃dem Ap̃ls:Spe enim ſalui facti ſumus. & aliꝰ:Oĩs qui habet ſpem hãc
G in eo ſanctificat ſe. & Pſalmiſta. Mirifica miſericordias tuas:qui ſaluos facis ſperantes in te.
⁋ Nec quẽq̃ moueat ꝙ Ap̃ls dixit:Et ſi habuero oẽm fidem ita ut mõtes trãſferã:Charitatem
autẽ nõ habeã:nihil ſum:q̃ſi fides in nobis abſq́; charitate eſſe poſſit. Hoc enim Ap̃ls dicit poſ
ſibile ponẽs iu intellectu/uel loquẽdi modo:q̃d eſt tñ actu impoſſibile. ſicuti cũ dicimꝰ:ſi deꝰ Hiere.
uellet peccare nõ poſſet. Nõ enim hoc uelle põt:q̃ enim in conditione ponunť:plerũq́; ſic acci xiii.
pi ſolent

pi ſolēt:ueluti cū dicit per ꝓphetā deus:ſi mutare pōt æthiops pellē ſuā:uel pardus uarietates
ſuas:& uos poteritis benefacere cū didiceritis malū:& mille hmōi. ¶ Poſſum⁹ tñ hoc per na/ A
turam poſſibile fateri: cū arcem inter cæteras aiæ potētias uolūtas teneat:eaq; ita ſit libera:ut
etiā pfecte cognitū bonū poſſit nō eligere.ſed ſe plus illo diligere:ſicuti & Luciferū feciſſe nō
Matth. eſt ambiguū. Verū per rōnem ita eſt factu difficile:ut impoſſibile quodāmodo ſit iudicādū: ſi/
xix. cuti & illud qđ Saluator ipſe dixit:Diuitē ſaluari impoſſibile eſſe. ¶ Sed & ſi hoc admittam⁹: B
ut ſine charitate in hoīe fides eſſe uera poſſit:& de ſpe quoq; idem fateamur: ipſam tñ charita
tem nō poſſum⁹ a duab⁹ cæteris ſepare:cum dicat in loco ꝓallegato Apl's:Charitas oīa credit/
oīa ſperat: Idq; ut fateamur:rō ipſa naturalis cogit. Quippe quod qs ſenſu aut fide nō nouit
amare nequit. Deū aūt ꝑius cognitū amare/ & nihil ab eo ſperare boni:repugnātiam in ſe ha
bet manifeſtā. Et ob id fortaſſis Apl's ipſe/cuius paulo ante meminim⁹/charitatē duabus cæte
ris theologicis uirtutib⁹ anteponit:ꝙ illas neceſſitate q̄dam ꝑſuppoſitiōis eius nomē includit.
Illæ uero iudicio potius rōnis q̄ nlla neceſſitate/reliq̄s ad ſe trahūt. Iſta quoq; cæteras oēs uir/
tutes morales q̄tenus ad dei & ꝓximi dilectionē ꝑtinēt:& ad ſalutē ſunt neceſſariæ/non ſolum
ſub ſe cōplectitur : ſed ex fine/ad quē oīa eoꝝ opa dirigit/ex moralib⁹ facit eſſe theologales:
ex humanis diuinas:ex impfectis pfectas/& deniq; ex informib⁹ & inanibus formatas/merito
i.ad thi. rias/ atq; ſupra humanā capacitatē fructuoſas. Sed & ex aliis cauſis maioritatē illi tribui ſacri/
i. doctores tradūt:q̄s trāſcribere ſupfluum ducim⁹. Eapropter de hac charitate dicit Aplus:ꝙ fi
Ad Ro. nis eſt ꝓcepti.& alio loco dī:ꝙ plenitudo legis eſt dilectio. ¶ Eſt ergo ordine qdē naturæ/imo C
xiii. & tpe Fides inter cæteras ꝑma:Charitas uero ordine ſcđa : ſed merito/dignitateq; ꝑma: Spes
aūt omni ex parte poſtrema:quo ordine intellectū uoluntatē & memoriā tres aiæ potētias phi
loſophi cōſtituunt. ¶ Vna tñ eſt humilitas:q̄ ꝑdictas theologales(ut ſupra diximus)antece/
dit/illiſq; uiam parat/& ad illas ſuſcipiēdas nos diſponit:q̄ licet tēperantiæ aſcribi ſoleat:mo/ De hūilitate
ralis tñ uirtutis terminos lōge excedit. Ciuili quidē atq; politica rōne non in oībus/neq; oi tpe
ꝓbatur:ſed dūtaxat q̄tum ad ciuilem ſocietatē conſeruandā pſonis/locis atq; tpibus couenire
humana iudicat prudētia. Hæc aūt/de q̄ loqmur/ad deū ſic nos ptrahit:ut ne uoluntatē quidē/
quā nobis deus ipſe liberā dedit/retineam⁹:ſed illi ſubiiciam⁹ oīa:dicente Saluatore:Qui uult
Lucæ.ix uenire poſt me:abneget ſemetipſm & ſequat̄ me. Quinimo & intellectum noſtrū ſic captiuat:
deoq; inclinat:ut ea recipiat:ueraq; firmiter de diuinis credat:quæ nulla ratione/nullaq; ui na
turali concipe pōt. Quādoquidē nō ſolū talia ſunt:q̄ naturalē ordinē/rōnemq; trāſcēdant:ue/
i.Io.v. rumetiā naturalib⁹ ꝑncipiis & regulis uideant̄ eſſe contraria. Propterea dicebat Apl's:Quis eſt
Mat.xi. aūt qui uincit mundū:niſi qui credit qm̄ Ieſus eſt filius dei. Hæc inſuper humilitas/quā ſibi pe
culiarē Chriſtus ipſe delegit/tāta erga cæteros hoīes eſſe debet:ut his/qui morali dūtaxat ra/
tione nituntur/nulla poſſit ratione fieri probabilis:ſed potius magnanimitati/ atq; prudētiæ/
imo & tēperantiæ ipſi/cuius eſt portio/repugnās a moralibus philoſophis:ſtultaq; iudicatur.
Ad phi. Propterea de Chriſto/q uſq; adeo ſe humiliauit/ut crucis ſupplicium ſubſtinere pro humani
ii. generis ſalute/ſua ſpōte uoluerit/dicit Apl's:ꝙ ſtultitiam gētiles hoc ſacrm æſtimabant.& alio
loco ipſe dicit:ꝙ prudētia carnis mors eſt:quin & Saluator ipſe hoc manifeſti⁹ oſtēdit:cū dixit:
Gratias tibi ago pater q abſcōdiſti hæc a ſapientib⁹ & prudētibus:ſcilicet hui⁹ ſeculi:& reuela/
i.ad cor. ſti ea paruulis. ¶ Eſt igit̄ uirtus hæc humilitatis cæteraꝝ oīum theologicaꝝ ꝑuia:non per ſe D
i. quidē ad ſalutē ſufficiēs:ſed diſponēs:& diuinā grām ꝓuocās:ſine qua (ut ſæpe dictū eſt) nullā
Ad Ro. uirtutē ad ſalutē/meritūq; æternū/cōſequi mortalis quiſq̄ pōt. Hæc nempe nō mō ad initium
viii. (ut dixim⁹)eſt neceſſaria:ſed etiā ad ꝓgreſſum. Peruiū eñ iter aiæ nr̄æ ad uirtutes/& dei grām
Mat.xi. facit:dicēte Sapientia:Gloriam ꝓcedit humilitas:& uirtutes ipſas/grārūq; dona uaria uelut fi/
Prouer. delis comes antecedit:augmentūq; ꝓmeret̄ earū:cū dicat Maria: Quia reſpexit humilitatem/
xv. ſcilicet ꝓfundā & cōtinuam ancillæ ſuæ:ecce enim ex hoc.i.ꝓpter dictæ humilitatis habitū ex/
celētē/beatā me dicent oēs gnātiones: Quia fecit mihi magna q potēs eſt. Cum humili enim
Eſa.lyii deus habitat:dicēte ꝓpheta: Nomē dñi in ſctō habitans/& cū contrito & humili ſpū. ¶ Ex ꝑdi E
ctis itaq; fit pſpicuum:morales uirtutes alio fine a theologis/ & alio a philoſophis diſtermina De morali/
ri.& ob id aliā quoq; eſſe haꝝ ab illis formā/opationēq; lōge diuerſā. Nā & liberalitatē/& for/ bus uirtuti/
titudinē/& prudentiā/ q̄q̄ iiſdem apud utroſq; nūcupent̄ noībus:diuerſis tñ ꝓceptis diffiniūt. bus an īſepa
¶ Verū & de his/q̄s morales dixim⁹/an eandē inter ſe cōnexitatē habeant : quam theologales biles ſint.
hr̄e dicimus:haud leuis inter peritiores eſt diſceptatio:quæ tñ ex ꝑdictis facile ſolui pōt:quate
nus enim moraliū uirtutū ultimū finē ponim⁹ deū:illarū cōnexitas atq; cognatio eaten⁹ præ/
ſupponit̄:q̄ten⁹ ad ſalutem eſt neceſſaria:atq; ex pſonarum q̄litate/conditioneq; diſtinguitur.
Quippe in ꝓlato prudētia maior:q̄ in ruſtico eſt neceſſaria. Maior aūt in religioſo humilitas/q̄

in milite. In principe rurſus iuſtitia & liberalitas maior q̃ in paupe & mẽdico: quaꝝ igiť uirtu
tũ ad dei & ꝓximi dilectionẽ/quæ eſt Charitas/cõcurſus eſt neceſſarius: earũ cõnexitatẽ fatea/
mur neceſſe eſt. Nã ad humanã rõnem diuerſificato fine/idem eſt & de his iudiciũ. Ex ꝑſonaꝝ
ſiquidẽ cõditione/natura/dignitateq̄ eaꝝ/ſicut & aliarũ/diuerſas eſſe oportet opationes: q̃re/
nuſq̄ ad finẽ recte inſtituẽdi animi iuxta politicũ modũ cõcurſu indigẽt: eatenus cõnexitatem
illarũ neceſſariã iudicam⁹. Neq̄ enim iuſt⁹ dici põt: quin & modeſtiã/& prudentiã/& fortitudi
nem eaten⁹ habeat: q̃tenus ad eam ipſam exercẽdam ſunt neceſſariæ. Si enim aut ea ignorat/q̃

F

ſunt ad iuſtitiã adminiſtrandã neceſſaria: uel cupiditate aliq̃ corrũpi ſe patiť: iã apte eſt iniuſt⁹.
¶ In reliq̄s uero alterã ab altera ſepatã eſſe cõſtat. Idem enim humano iudicio iuſt⁹ eſſe poteſt/
ꝓut iuſtitia moralis eſt uirt⁹/q tñ neq̄ ſobrius/neq̄ caſtus erit: q̃ ſunt temperantiæ ptes. & ſic
de ſingulis. Totalis igitur cõcurſus uirtutũ oium nõ eſt neceſſarius: ſed particularis. Sicq̄ fieri
ut idẽ & iuſt⁹ dicať: & nihilomin⁹ imodeſtus/intẽperans/imprudẽs/remiſſus: pari quoq̄ rõne
q in oibus tolerandis aduerſis fortis eſt: & in ſecundis reb⁹ ferẽdis modeſtus: Idem tamen ob
ignorantiã multarũ rerũ/quæ uiro abſolute forti uel modeſto ſeu temperato ſunt neceſſariæ/

G

De pruden/
tia qd ſit & q
bus partibus
conſtet.

imprudẽs eſſe poterit. ¶ Quãuis de prudentia hoc pleriq̄ nõ admittant: quã oium uirtutum
nexum ſit habere exiſtimãt: ut nemo prudẽs eſſe poſſit: qu & iuſt⁹ ſit/& tẽperans/& fortis: q̃ſi
ex ui uocabuli/& ipſius uirtutis forma eſſentiali ꝓdicta oia cõcurrere oporteat: ſicut de chari
tate paulo ante dictũ eſt. Sed hi (ut mihi uideť) late nimis hoc nomẽ accipiũt: eadem naq̄ rõne
idem & de iuſtitia dicere poſſemus & de cæteris: ſi ad ꝑfectã hoĩs uirtutẽ referre ſingulas ueli
mus. Neq̄ enim abſolute iuſt⁹ dici põt: qui nõ per oia pietatẽ/æquitatẽq̄ ſeruat: neq̄ fortis aut
modeſtus/qn oẽs animi cupiditates uincat & frenet. ¶ Si igiť prudentiã in cognitione rerum
intellectu ꝑceptibiliũ conſiſtere dicim⁹: nõ in opatione: prudẽs is ꝓculdubio erit: q qd in quaq̄
re iuſtũ/honeſtũ/ac decorũ ſit: p rõnis diſcurſum intelligit: tametſi nihil hoꝝ faciat. Sin uero/
qđ ꝓbabilius uidetur/cũ intellectu uoluntatẽ neceſſariã eſſe dicam⁹: p quã quæ intelligit: fa/
cienda eligat: iam oẽs habet uirtutes: q omnia intelligit atq̄ eligit: q̃ ſunt ad earũ uſum atq̄ ha
bitũ neceſſaria. Qđ ſi non ea intelligit: tãetſi in his/quæ ad ſuã cognitionẽ ꝑuenerunt/cũ ra/

H

tione & modeſtia ſeſe exerceat: nõ erit ꝓpterea prudẽs: cũ ignoret cætera. ¶ Sicq̄ fit: ut dũ ſub
tilius inueſtigam⁹: in maximã incidam⁹ perplexitatem: quã tñ hoc pacto diſſolui poſſe nobis
occurrit: ut prudentiã in abſtracto eã dicam⁹: quæ earũ reꝝ cognitionẽ tribuat: q̄bus ꝑfici mẽs
humana moraliter/ciuiliterq̄ poſſit: & hãc mortaliũ ꝓter Chriſtum habuit nemo: ꝓut uero in
aliquo mortali ſubiecto eſſe põt: illã ex ꝑſonaꝝ q̄litate diſtinguam⁹: diuerſoq̄ mõ diffiniam⁹.
ita ut illũ prudentẽ dicamus: qui ea q̃ pro cõditione ſua ad decoꝝ/ciuilẽ/ac politicũ modũ in/
tellectu/factuq̄ ſunt neceſſaria & ſufficienter intelligit: & accurate facit. Hoc enim pacto & in
ruſtico/& in milite/& in fabro/& in mercatore/illã quẽadmodũ in ꝑncipe/in ſenatore/in præ
lato/uel in philoſopho/cõſtituem⁹. In ea quoq̄ gradus diſtinguemus: quib⁹ ex eodẽ gñe alter
altero prudẽtior eſſe dignoſceť: cum & in ſacris lr̃is prudẽtes/prudentiores/prudentiſſimoſq̄
inueniam⁹. Ait enim Saluator: Prudentiores ſunt filii hui⁹ ſeculi: filiis lucis in gñatione ſua. Et Lu xvi.
ſapientia: Qui moderať labia ſua prudẽtiſſim⁹ eſt. Abſolute aũt is maxime prudẽs æſtimabiť: ꝓuer.x.
q cæteros rerũ diuinaꝝ atq̄ humanaꝝ cognitione: & uirtuoſa opatione antecellit. Idemq̄ in/

G

xta humanã rõnem/& optim⁹/& ſapientiſſim⁹/& ſanctiſſim⁹ quoq̄ dici poterit. Hoc igiť pa/
cto, prudẽtia ſuis quidẽ finibus/metiſq̄ contẽta cæteras uirtutes non confundet: ſed ab his q̃tũ
ad ſubiectũ/cui ineſt/opus erit: accipiens/in reliquis ſuam cuiq̄ relinquet dignitatem: quæ cũ
in uoluntate & affectu cõſiſtant/cognitionẽ ab hac mutuabunť: reliq̃ ipſe per ſe abunde perfi/
cient. Hocq̄ pacto & bon⁹/& iuſtus erit index: q domi temulentus/uel impudic⁹/& faber/aut
miles prudẽ[illegible]rtiſue: q iuſtitiæ partes/cum non intelligat: nõ recte ſeruat; & ſic de reliquis.

I

Reſolutio cõ
pẽdioſa præ
miſſorum.

¶ Secundũ quem qdẽ ſenſum/ut diffuſius fortaſſis q̃ par ſit: dicta perſtringam⁹/theologales
ab moralibus/immo & morales ipſas, ꝓut a theologis accipiunť: ab his/q̄s philoſophi tradũt/
ſic diſtinguem⁹: ut ſcđm theologoꝝ diffinitionem/q ab una uirtute/eiuſue radice aliqua/ſic
aberrauit: ut deũ mortali culpa offenderit/& ſi cætera oia uirtutũ opa ꝑficiat: omniũ tamẽ me
ritũ perdat. Cũ enim ad deũ oẽs æque referãtur: neq̄ ullius meritum abſq̄ diuina gratia conſe
qui quiſq̃ poſſit: q unico ſcelere illã a ſe abdicauit: nullã habere dici põt: ſed uelut extincta radi
ce arbor/q̃ fructuum ſpẽs ferre cõſpicitur/nullũ illis alimentũ dare põt: ſed humore ceſſante
paulatim fructus exſiccanť/atq̄ fatiſcũt. Sic qui uirtutũ oia opa fecerit: ſi illi charitatis/q̃ deo
cõiunctus erat/humor radixq̄ per peccatũ ſubtrahatur: nec quicq̃ ad finẽ æternæ beatitudinis
opatur: ſed mortua ſunt eius opa: dicente Saluatore: Si q̄s in me nõ mãſerit: ſcilicet per chari/ Io.xv.
tatẽ: excidetur ſicut palmes & areſcet. Ad qđ etiã illud Apoſtoli maxime cõuenit qđ ad Ephe.

ſcribit

Ad ephe. iii. ſcribit dicens: In charitate radicati & fundati. ¶ Secundum humanam uero rationem non tã
anguſto loco uirtus eſt conſtituta: Quãuis enim ut quis perfecte ſit uirtuoſus: omnium uirtu/
tum habitum illum habere oporteat: quæ ſunt eius conditioni neceſſariæ/ atq; condecentes. Si
tamen in una ſic ſe exercuerit: ut habitum ex actuum frequentia illius ſit aſſecutus: tametſi in
aliis peccet: nihilo tamen minus illius retinet habitum. alioqui neminem ipſi/ iuſtum/ pruden/
tem fortem/ continentemq; inuenient: quem imitandum proponere nobis poſſint. Eorũ enim
optimi quiq; in multis defeciſſe conuincentur. ¶ Quãq̃ & hoc haud abſq; probabili ratione A
defendi poſſit: ſtricta quidem ratione nullam omnino uirtutem illum habere: qui contra præ/ Alia opinio
cepta alterius facit. Cum enim uirtus nomen ſit generis: eaq; ſit eius nominis uis atq; ſignifi/ probabilis.
catio/ ut habitum mentis exprimat ita cõpoſitum/ ut mediocria (quæ intellectu cognoſcit) uo
luntate eligat/ & extrema reiciat: quoties ab hac regula mediocritateq; deuiat: iam a uirtute di
ſcedit. Quo pacto igitur iuſtus eſſe poteſt: qui nõ eſt uirtuoſus: a quo enim genus remouetur:
ſpecies quoq; remoueri neceſſe eſt. Nam quemadmodum eum qui ſobrius quidem eſt potu &
cibo: ſi libidine uincatur: aut contra caſtus: ſed eluo edax/ aut ebrioſus temperatum dicere nõ
poſſumus: nec pariter eum qui in his omnibus continentia utitur: ſi uerbis aut factis erga uici/
nos conciueſq; inſoleſcat: eo q̃ a mediocritatis regula excedit: qua temperãtiæ uirtus conſtrin
gitur: ita qui in aliqua moralium actionum ab norma regulaq; diſcedit: extra uirtutis metam
eſſe conſpicitur. Enimuero ſi ſub hoc generis nomine eadem linea uirtutes omnes concluda/
mus: eaſq; in illo ſicuti uaria ſigna in circulo collocemus: quacunq; ex parte circuli lineam quis
exierit: intra circulum manſiſſe dici non poterit. ¶ Verum qđ pdiximus: probabilius uidetur:
ut unaquæq; uirtus ſuis contineatur terminis: & quatenus in ea mediocritatem quis ſeruat: ea/
tenus uirtutis officiũ dicat̃ implere: ſatiſq; eſſe: q̃ in ea mediocritas illa ſeruet̃: qua generis ſui
formam contineat. Eoq; modo caſtus aut ſobrius erit: uirtuoſus & temperat⁹ abſolute nõ erit:
quemadmodum uirgines illæ quæ oleum in uaſis ſuis nõ tulerunt: licet fatuæ atq; imprudẽtes
iudicatæ ſunt: nomen tamen uirginitatis non amiſerunt: qnimo ubi charitas aut fides: operib⁹
alioqui ex ſe bonis deeſt: tametſi ad æternã ſalutem efficaciam nõ habeãt: diuinã tamẽ puocant
Act. x. miſericordiã & gratiam. Sicuti de Cornelio cẽturione in actib⁹ apl'orũ exemplũ extat manife/
ſtiſſimũ. ¶ Sed hãc de uirtutũ forma cõnexitateq; diſputationẽ/ philoſophis & dialecticis relin B
quam⁹. De hiſq; put qſq; ſenſerit: diſputet ac diffiniat. Nos (qđ ſacris dogmatib⁹ traditũ eſt)
ſequentes tã theologaliũ q̃ moraliũ uirtutũ finẽ ad eumipm referamus/ a quo uelut pmo rerũ
omnium principio cuncta pcedunt bona: & cui nulla nr̃a accepta eſſe poſſunt opa: quæ pus par
ticulari non præuenerit gr̃a: & uirtutes ipſas: quæ ſunt ad ſalutem neceſſariæ/ cum id diuina
gratia opitulante in noſtra ſit ptãte/ tota mente/ totiſq; præcordiis complectemur. Quæ uero
maioris ſũt & excellẽtiæ & meriti: cũ maiori quoq; indigeãt gr̃æ largitate: pro noſtra quiſq; fa
i. ad thi. vi. cultate concedi nobis ab ipſo totius boni autore pia mente poſtulem⁹: qui (ut ait Apl's) de ſuis
theſauris recto corde petenti largit̃ abundanter: ſed tamen iuxta ppriam uniuſcuiuſq; uirtu/
ii. ad thimo. ii. tem ſibi ab æterno cognitã plus minuſue ſingulis tribuit: quẽadmodũ idẽ ipſe in parabola nos
admonet: pr̃is familiæ nomẽ ſibi aſſumẽs: q bona ſua inter ſeruos p mõ uirtutis eoꝝ diſtribuit.
Matth. xxv. ¶ Propterea & in diuerſis ſacræ ſcripturæ locis/ & in ipſis pſertim euãgeliis/ uirtutes ipſas ua C
rio deſcribi mõ cõſpicim⁹. Nõnunq̃ eñ una dũtaxat nobis ad ſalutẽ amplectẽda pponit̃: ut po/
te Fides/ uel Charitas/ Iuſtitia/ Pietaſue: cui⁹ noĩe cæteras ad meritũ æternũ neceſſarias (ut dici
mus) uult intelligi. Interdum duas: ut hoc loco de Symeone: dum dicit: Vir iuſt⁹ & timoratus.
ps. vii. nonnunq̃ tres illas theologales/ quas in ſæpe allegato loco exprimit Apl's. plerũq; q̃tuor mo
rales ſeu cardinales: ſicut in pſal. dũ dr̃: Deus iudex iuſt⁹ fortis & patiens. Aliqñ ſex/ q̃ in uirgi
ne glorioſa exprimunt̃: & p ſex gradus Salomonis figurant̃: quẽadmodũ in eius annũciatione
oſtendim⁹. Sed & ſeptenario pariter/ octonarioq;/ nouenario/ ac denario numero aliis locis in
ſupiorib⁹ tractatib⁹ illas diffiniſſe/ ex ſacræ ſcripturæ auctoritatib⁹ arbitramur. Rurſus & duo
denario/ q̃tuordenario uel qndenario pluriue pro ampliori inſtructione/ uel pſonarum condi
i ad thi. iii. tione aliis ſacræ ſcripturæ locis cõcludunt̃/ ſicuti cum de epis loqtur Apl's: ex eius ad Thimo/
theũ & Titũ epl'is dephendit̃. ¶ Sed dũ in hæc/ q̃ ſuauitate qdã ſpũali ſunt pgnantia/ incidim⁹:
Ad titũ i. ab inſtituto ſermone longius fortaſſis ac par foret: omnino autẽ q̃ putaremus: digreſſi ſumus:
ſicuti illis contingit: qui de rebus iucundis/ deſideratiſq; ambulantes colloqunt̃. Sæpe etenim
prius q̃ dicendi finem faciant: allecti uerboꝝ/ rerumq; ſuauitate/ longe prolixius iter q̃ ab ini/
tio conſtituiſſent: emenſos ſe percipiunt: feſſiq; tandem ad propria ægre reuertuntur.
¶ Erat igitur (ut ad euangelicam expoſitionem redeamus) Symeon iſte uir iuſtus & timorat⁹. D
Quæ ſane uerba diuerſam habere ſignificationẽ pñt. Põt enim iuſtus ad iuſtitiam/ quæ primo

debetur)referri:& ad illá/quá deo pietatem debemus)timorat⁹ deũ ſiquidem amare non ſatis
eſt:niſi eum filiali quoq; obſeruátia timeam⁹:ut ſæpe iam dixim⁹:& plena ſunt utrinſq; teſta/
menti uolumina. Quod aũt ſubiicitur:Et ſpũs ſanct⁹erat in eo ad ſeipſum accõmodari põt.i.
ad eam corpis & animi munditiam/puritatem/continentiá/ſobrietatẽ/atq; modeſtiá redactus
erat:quá in ſe fidelis quiſq;:ꝓlatus preſertim ſeruare debet. ¶ Iuſtũ quoq; erga deũ intellige
re poſſumus:ſicuti in pmo hui⁹ euãgelii capite de Zacharia & Eliſabeth accipit̃.& timoratus
erga ſeipſum:qa timor dei ad eá(quá ꝓdiximus)uitæ munditiá atq; innocentiá intẽtos nos red
dit.Propter qd dicebat ꝓpheta:Confinge timore carnes meas & Apoſtolus dicit:Cũ modeſtia Pſalmo
& timore habentes conſcientiá bonam.Ad ꝓximi autem dilectioné illud ptinet:quod de noĩs cxvuii.
B æthimologia ꝓdiximus. ¶ Sed & alia(ni fallor)ad hæc nõ min⁹cõgrua ſignificatio põt accom i. Pe.iii.
modari,ut,dum iuſtum dicit:oẽm iuſtitiam(quæ erga deum & ꝓximum ſeq; ipſum exerceri de
bet)compræhendat:ſicuti in ſacra ſcriptura fere ſemp nomẽ hoc accipit̃.Quod aũt ſequitur/
Timor & ſpes oĩ iuſto ſunt neceſſariæ. & timoratus:& aliud/expectans conſolationem Iſrael:ad duas uirtutes:quæ iuſto ut in iuſtitia
ſua perſtet:neu a uia ueritatis diſcedat:ſunt pnecceſſaria:timor/ſcilicet diuinæ indignationis/
& æternoꝝ ſuppliciorꝝ ad cauenda mala:& ſpes futuræ retributionis ad facienda bona & ferẽ
das aduerſitates.Sicut enim humilitas(ut paulo ante diximus)ad diuinam gratiam promeren
dam/ꝓuocandamq; ab initio:ſic & in progreſſu ad illam conſeruandam hæ duæ ſunt neceſ/
ſariæ.De timore ſiquidem iam prædictum eſt.& Sapientia teſtatur:ꝙ qui timet deũ faciet bo/ Ecc. xv.
na:apertiuſq; dicit ꝓpheta:a Iudiciis tuis timui.Propterea odiui oẽm uiam iniqtatis.& alibi:ſi Pſalmo
nõ in timore domini tenueris te:inſtanter ſubuertetur domus tua:nec minora de ſpe inueniun cxviii.
tur teſtimonia.Ait enim ꝓpheta:Beatus cuius eſt nomẽ dñi ſpes eius:quia non reſpexit in ua Eccle.
nitates & inſanias falſas.& alibi legitur:Qui ſperat in dño non infirmabitur. Sunt enim uir/ xxvii.
tutes iſtæ ſic coniunctæ:ut uná ſemper altera comitet̃. Ait enim Pſalmiſta. Qui timent dñm Pſalmo
ſperauerunt in dño.& in eandẽ ſñiam Sapia:Qui timetis dñm ſperate in illum. & rurſum in xxxix.
pſal.Lætetur cor meũ.ſ.p ſpem:ut timeá dñm. Hæ ſiqdẽ illæ ſunt duæ molæ/de qb⁹ in Deut. i.Mach
dicitur:Non accipies loco pignoris ſuperiorẽ & inferiorẽ molá. Supior quippe ſpes eſt:q̃ ſup/ ii.
F na reſpicit:& inferior timor:quæ inferna contremiſcit. ¶ Ex prædictis igitur uirtutibus me Ec.ii.
Currus uir/tutum. taphorice currum triumphalem conſtituimus q̃ttuor rotis.i.q̃ttuor moralibus ſeu cardinalib⁹ Pſalmo
uirtutibus ſubſtentatum:Harũ baſem fidẽ ponimus:pro Auriga uero & duce humilitatẽ adhi lxxxv.
bemus.& duas(de quib⁹ loqmur)ſpem & timorẽ/æquos duos currum trahentes efingimus:al Deuter.
tera quidem a dextris eſt/a ſiniſtris altera.In ſecũdis náq; reb⁹/q̃ per dextram ſignificant̃/ſi/ iiii.
cut:dicit Propheta:Delectationes in dextera tua:timor maxime ualet ad reprimendũ. Iccirco ps.xv.
dicebat Apoſtolus:Noli altum ſape:ſed time.& ꝓpheta:Ab altitudine diei timebo. In aduer/ Ad Ro.
ſis aũt ſpes ſubleuat.Ideo dicebat ꝓpheta:In deo ſperaui:nõ timebo quid faciat mihi homo.& xi.
alibi:Paratum cor eius ſperare in dño:confirmatũ eſt cor eius:nõ cõmouebit̃ donec deſpiciat ps lv.
inimicos ſuos.& Apoſtolus dicit:Tribulatio patientiá opatur:patientia ꝓbationẽ:ꝓbatio autẽ ps.lv.
ſpem:ſpes aũt nõ confundit̃.Porro per ſiniſtram aduerſa ſignificari:& ſpem in illis tolerantiá ps.cxi.
opari admonet ſpũs ſanct⁹ p os Sapiẽtis dicẽs:In ſiniſtra illi⁹ diuitiæ & gloria.i.in aduerſis pa Ad ro.v
tientia & tollerantia:per q̃s in his lætamur:ſicut in actibus apoſtolorum legitur:ꝙ ibant apo/ puer.iii
ſtoli gaudentes a conſpectu conſilii:qa digni habiti ſunt:pro noie Ieſu contumeliá pati. Hæc Act.v.
autem eadem in moralib⁹ eueniunt:qa boni ſpe pmioꝝ ad uirtutis opa alectant̃:& mali metu
penaꝝ a delictis arcent̃.Sup currũ aũt charitatẽ locabimus triũphali ſella ſedentẽ:q̃(ut ꝓdixi/
G mus)cæteraꝝ pnceps eſt & regina. ¶ Hũc quoq; currũ aliter ex uiſiõe Ezechielis cõſtruere Eze.i.&
poſſumus:q iuxta q̃ttuor rotas q̃ttuor quoq; aialia in ſpũ uidit:ad quoꝝ motũ rotæ mouebant̃ x.
per qd illud nobis expſſum dicere poſſumus:q̃ttuor illas uirtutes/q̃s morales diximus p ſe q/
dem currum trahere non poſſe:cum ſint inanimatæ:ſed animalium uigore accedente:aut alio
aliquo impellente ſpiritu uolubilitate ſua currum & mouere/& in ſublime quoq; ferre poſſe.
Nam ſi iſtis moralibus uirtutibus ad ciuilẽ dũtaxat politicũq; finem utãtur homines:inanima
tæ ſunt & inefficaces.Sin uero ſpiritus dei accedat:qui illas(prout ante diximus)theologales fa
ciat:aut morales quidem eſſe ſinat:ſed formam finemq; theologalem adiiciat:tunc oculos ha
bent & ignem/ac ſplendorem emittunt:tonitruumq; cum animalibus faciunt:quia in operi/
bus noſtris alioqui mortuis lumen ignemq; charitatis accendunt:illaq; interiora faciunt.Pro/
pterea in uiſiõe illa dr̃/ꝙ ſpũs uitæ erat in rotis aialib⁹cõiunctis:qa ſpũ dei.i.gratia/qua chari/
tas infunditur/ipſa(ut dixim⁹)uiuificantur opa.Spũs eñ/ut Saluator ait/& Apoſtolus refert/ Io.vi.&
eſt qui uiuificat.Firmamentum aũt/quod in uiſione illa Ezechielis eminebat ſuper rotas & ani ii. ad co
malia/fides eſt:quæ abſq; cõtrouerſia cæterarum omnium uirtutum baſis eſt & fundamentũ rin.iii.
dicente

i.ad cor. iii. dicente Aplo:Fundamentū enim aliud nemo pōt ponere ꝑter id qđ poſitū eſt:quod eſt Chri/
ſtus Ieſus.Duo uero cherubin ſpem & timorē ſignificare poterūt:qa binis alis ſurſum oīa tra
hunt. ¶ Sed & humilitas(quā ꝑire uirtutes cæteras diximus)ꝑ uirū illū ſignificari pōt : quem
Ezechias dixit ſe uidiſſe iudutū lineis:q uiſionis myſteria indicabat:&ꝓinde intelligētiā
eoꝝ ꝓueniebat:& ad ſingula exponenda aderat:qđ eſt humilitatis (ut ꝓdiximus) officiū/ueſti
mentiq; genus & color cōueniunt. Linea quippe ueſtimēta alba ſunt:& humilia : ſimpliciaq;
Exodi xxviii. & ideo mūdiciā mētis & corpis:atq; humilitatē ſignificant. Propterea & illis indui ſacerdotes — Albedo hu/
lex uet⁹ iubebat.& Chriſt⁹ Saluator nr̄/qui de ſeipſo dixit:Diſcite a me:qa mitis ſum & humi — militatem ſi
& Leui. vi. lis corde/in diuina ſpecie trib⁹ apparēs diſcipulis albis ueſtimētis ueſtit⁹ apparuit.& electi oēs — gnificat.
ante thronū dei ſtare dicunt in Apocalipſi/amicti ſtolis albis. ¶ Pōt etiā humilitas ꝑ electrū
Mat. xi. illud ſignificari:qđ ante rotas & aīalia Ezechiel uidit in medio nubis & ignis. Sicut enim ele/
Mar.ix. ctrum inter metalla:ſic inter uirtutes humilitas eſt lucida:qa & ipſa ꝑ ſe lucet:& aſpicientibus
Apoca. quoq; lumē ꝑbet:quēadmodum in mariæ cātico dictum eſt abūde. ¶ Qui aūt ſup rotas & ani
iii.& vii malia in throno ſedebat:Chriſt⁹ erat : q & ex dei pſona uera eſt Charitas:cū dicat Apoſtolus:
i.Io.v. Deus charitas eſt.Item & ex pſona ſerui/exēplar/ſpeciméq; totius charitatis:quia maiorē (ut
Io.xv. ipſe dicit)charitatem nemo habet:ꝙ ut quēadmodū ipſe fecit/aīam ſuā ponat pro amicis ſuis.
¶ Ad has aūt figuras accōmodari ſingula ex ſacræ ſcripturæ teſtimoniis haud difficulter poſ/
ſent:ꝙ cōſulto ꝑtereūda duxim⁹:ne modū inſtituti opis excedamus. ¶ Illa ergo uerba(ꝙ in te — A
xtu ſequūtur) EXPECTANS conſolationē Iſrael:charitatem hui⁹ ſancti uiri(ut ꝓdiximus). — Textus.
apte oſtendūt.Quippe q nō ſolū ſuā ipſi⁹:ſed & totius iſraeliticiæ gētis cōſolationem Meſſiæ — Eon⁹ ꝑlatus
ii.ad co/ rin.xi. aduentū expectabat:qđ eſt ꝓpriū paſtoris ſeu ꝑlati officiū:ut nō mō de ſua/uerum & de gregis — nō minus de
ſui ſalute ſit ſollicitus.Talis erat Paulus paſtoꝝ oium norma/dec⁹/& ſpeculum:qui dicebat: — alioꝝ ſalute
ii.ad thi mo.ii. Inſtantia mea quotidiana/ſollicitudo omniū eccleſiarū.& alibi:Oīa ſuſtineo ꝓpter electos:ut — ꝙ de ꝓpria eē
& ipſi ſalutem conſequātur. ¶ Quin & in his paucis uerbis tres illæ uirtutes theologales(de — debet ſollici
quib⁹ paulo ante abūde dixim⁹)exprimunt.Qđ enim expectabat:ſpem oſtēdit:ꝙ in rerū deſi — tus.
deratarū expectatione cōſiſtit.Quod aūt expectabat:cōſolatio/ſcilicet ex aduētu Meſſiæ pro/
uentura/fidem arguit.Prius enim ſcripturæ de ipſius Meſſiæ aduentu teſtificāti illū credidiſſe
fateri oportet:alioqui in illius expectatione ſpem nullam ponere potuiſſet.In eo uero qđ non
ad ſuā tm̄:ſed ad cōem cōſolationem expectabat : et ꝓinde cōis ſalutis deſiderio tenebat/cha
ritatē(ut ꝑmiſimus)demōſtrat.Ex quo quanta ſit harum uirtutū cōnexitas:ꝑter ea/quæ in ſu/
perioribus dicta ſunt/admonemur. Nam ſingulis quibuſq; clauſulis ſeſe nobis ingerit.
¶ Illud quoq; notādum eſt : ꝙ bonus qſq; & rectus cōſolationē expectat:quæ eſt ſalus æterna. — B
Lu.xxiii Propterea de Ioſeph illo decurione/qui Chriſti corpus exanime ſepeliuit/iſte idē Euāgeliſta — Quomodo
dicit:ꝙ erat uir bonus & iuſtus.& ſubiungit:Qui expectabat & ipſe regnum dei. Verūtamen — iuſti oēs ex/
Luc.xii. non ſegnis aut ocioſa eſſe debet huiuſmodi expectatio/ſcilicet cum omni uigilantia & ſollici/ — pectāt conſo
ꝑs. xxvi tudine expectandus eſt Saluator:ſicut ipſemet admonet dicens:Et uos ſimiles hominibus ex/ — lationem.
pectantibus dominum ſuum/quādo reuertatur a nuptiis.& Propheta dicit: Expecta dominū/
uiriliter age/confortetur cor tuum/& ſuſtine dominum. ¶ Conſolationem autem uerā nul/
ii.ad co/ rin.i. lam eſſe aliam ꝙ deum & unigenitum filium eius Ieſum Chriſtum teſtatur Apoſtolus dicens:
Benedictus deus & pr̄ dn̄i noſtri Ieſu Chriſti/pater miſericordiaꝝ & deus toti⁹ conſolationis:
qui conſolat nos in omni tribulatione nr̄a.& paulo infra:Quoniam ſicut abundant paſſiones
Chriſti in nobis:ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.Paria ſunt igitur expectare cō
ſolationem uel ſalutem:aut regnum dei:uel deum ipſum. ¶ Quod uero dicit Iſrael:ad litte/ — C
ram de populo iſraelitico intelligitur:ad quem liberandum Meſſias ipſe principaliter mitten
Mat. xv dus erat:ut idem ipſe Chriſtus teſtatur/dicens:Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierāt do/
mus iſrael.Secundū myſticum uero ſenſum/per Iſrael oēs prædeſtinati intelligunt : ſicuti in
cantico Zachariæ:& aliis pleriſq; locis ſuperius eſt oſtenſum. ¶ Secundū utrunq; autem mo/
dum admonentur fideles quiq;/ſed precipue qui cæteris in Eccleſia præſunt:ne pro his/qui fo — Vtrū pro ab
ꝑs.lvii. ris ſunt/& a cōione eccleſiæ ſepati/orent.Quod ſane de his/q abſq; ulla ſpe recuꝑandæ gr̄æ a — ſciſis ab ec/
puer .i. diuina charitate penitus ſunt ſepati/manifeſtū eſt.cum dicat per os ꝓphetæ ſpūs ſanct⁹.Læta — cleſia ſit orā
Hye.vii bitur iuſtus cū uiderit uindictā:manus ſuas lauabit in ſanguine pctōrum.& alibi.Ego quoq; in — dum.
xi. &.x/ iiii. interitu uſo ridebo.Immo & pro talib⁹/quos diffinitiua ſnīa reprobauit/orādū ad Hyeremiā
loquēs deus ipſe uetuit:Noli(inqt)orare pro populo iſto:qa nō exaudiā te.Pro iſtis igit orādū
ꝑs.vi. nō eſt/neq; de eoꝝ ſalute ſperādū:qa in iferno nulla eſt redēptio.dicēte ꝓpheta:In iferno autē
Eſaiæ qs cōfitebit tibi.& ali⁹ itē dicit:qa nō ifern⁹ cōfitebit tibi : ſed ꝙdiu ſperari pōt hoīs ſalus:quā/
xxxviii. tūſcūq; peccatis ſit irretit⁹:ꝓ ci⁹ ſalute orādū eſt/nec deſperādū: ꝙuis ꝑticulari uel publica etiā

religionis cauſa ſit inimicus:quẽadmodum Saluator ipſe (cuius teſtimonium ſatis erit) uerbo
D ꝓcepit:& docuit exẽplo. ¶ Ad hæc autem uirtutũ merita quid cõſequat̃:ex Euangelii uerbis Mat. v.
liquet manifeſte. Ait eñi:& Spũs Sctũs erat in eo.& quæ ſequunt̃:uſqꝫ ad aliã ꝑiculã dũ dicit: Lu. xxiii
Textus. ET CVM INDVCERENT puerum &c. ¶ In quibus quidẽ uerbis nõ ſine maximo (ut
opinor) myſterio tres mirabiles in anima iuſti huius cõtinentur Spũs Sãcti operationes. Prio
nãqꝫ dicit:ꝙ Spũs Sanctus erat in eo Secundo ꝙ reſponſum acceperat a Spũ Sancto &c. Ter/
tio ꝙ uenit in ſpiritu in templũ.neqꝫ hic repetere libet:quæ tam in ſalutatione Mariæ/ꝗ in an
gelica reuelatione paſtoribus ſacta aliiſqꝫ locis de multiplici infuſione ac plenitudine gr̃æ ſpi/
ritus ſancti abunde ſunt dicta.Sed quæ ad hũc locũ dumtaxat ꝑtinere uidebunt̃ afferemus.
¶ Cum enim de multiplici lumine paſtorib⁹ infuſo ꝓxime ꝓcedẽti tractatu loqueremur:tripli/
cem quoqꝫ gr̃am ſpũs ſancti ex pſalmo quinquageſimo annotauim⁹. Sed nouis myſteriis noua
Varietas bo debentur ſtudia:quẽadmodũ & ſpecioſis mulierib⁹ ad maiorem ornatum uariãtur ex tẽporũ/
narum rerũ ac dierum maxime feſtoꝝ diuerſitate ueſtimenta.Nam & in pſalmo dicitur. Aſtitit regina a ps. xliiii
deo placet. dextris tuis in ueſtitu deaurato/circũdata uarietate.Et Eunucus ille decẽ mutatoria ueſtimen iiii. Re.
torum ſecũ tuliſſe refert̃.Et omnis faber/aut pictor (teſte Sapiẽtia) uariat picturã.Similiter & v.
E uellum/quod in tẽplo ante arcam fœderis pendebat/pulchra erat uarietate contextum. Eccle.
¶ Notandũ igit̃ ꝙ primũ dicit:Spirit⁹ ſanct⁹ erat in eo.Scd̃o ꝙ accepat a ſpũ ſancto reſpõſum. xxxviii.
Tres gratiæ Tertio ꝙ uenit in ſpũ in templũ.Quib⁹ in uerbis quid aliud cõſiderari ꝑſpicue poteſt:ꝗ tres Exodi
ſpũs ſancti. ſpũs ſancti gr̃æ:quib⁹ iuſtus quiſqꝫ ac timoratus/& ꝓinde diuina iam gr̃a præuẽtus ad templum xxvi.
æternæ beatitudinis aſcẽdit in patria/uel ad templũ ꝑfectionis in uia. Quarum prima eſt gr̃a
corroborationis:ſcd̃a informationis:& tertia cõſumatiõis. Quæ qdẽ oẽs ꝑfectis quibuſqꝫ.i. his/
qui uiã ꝑfectionis attigere/ſunt neceſſariæ. Siquidẽ iam ꝓuentũ hũc Symeonẽ gr̃a:ꝓcedentia
demonſtrant:dũ dicit: Vir iuſtus & timorat⁹ expectãs cõſolationẽ Iſrael:ꝑut in illoꝝ explana
tiõe ꝓxime oſtẽdim⁹. Aliqd igit̃ ampli⁹ adiicere uoluit Euãgeliſta:dũ dixit:Et ſpũs ſanct⁹ erat
in eo.per quod nõ ſimpl'r illũ per recentem pn̄iam iuſtificatũ oſtenderet:Verũetiã per amplio
ris gr̃æ donũ ſingulari ſpũs ſplendore illuminatum:ſicuti in Mariæ ſalutatiõe:cũ dixiſſet An/
gelus:Aue gr̃a plena.poſtea ſubiũxit:Dñs tecum.Quid enim ampli⁹ dici potuiſſet illiqꝫ ꝙ eẽt
gr̃a plena.Verũtamẽ ad maiorẽ gr̃æ efficaciã exprimẽdã illud adiecit:quo (ni fallor) gr̃æ ipſi⁹
ſolidatio ſtabilimentũqꝫ uideret̃ expſſum.Propterea ad Dauid regẽ per os Natã ꝓphetæ dixit i. parali.
dñs.Ego tuli te/ut eſſes dux populi mei/& fui tecũ quocunqꝫ prexiſti.& in Iſaia dicitur: Ne ti/ xvii.
meas:quia ego tecum ſum/ne declines. Similiter in Sapientia legit̃: Dñs erit in latere tuo ne Eſa. xli.
capiaris.& in pſalmo:A dextris eſt mihi domin⁹ ne cõmouear.& Chriſtus ipſe Apoſtolos ſuos ps. xv.
certa ſpe confirmare uolens dixit ad eos:Ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſqꝫ ad cõ/ Mat. ul.
ſumationem ſeculi.Itidem & Moyſi/& Hieremiæ/& Ezechieli/& aliis nonnullis ſanctiſſimis Exo. iii.
uiris dixit dominus. ¶ Perinde eſt igitur/quod de iſto Symeone dixit Euangeliſta:Et ſpirit⁹ Hyere. i
ſanctus erat in eo:ac ſi dixiſſet:cõfirmat⁹ erat in bonis opibus/& roborat⁹ per inhabitãtẽ in eo & Ezec.
gr̃am:ſicut dicit Apoſtolus: Vos aũt in carne nõ eſtis:ſed in ſpũ:ſi tñ ſpũs dei habitat in uobis. ii.
Neqꝫ enim aliud eſt dicere/ſpũs ſanct⁹ erat in eo:ꝗ/dñs tecũ/ſeu cum eo/uel domin⁹ manet in Ad Ro.
eo:ſicut apud Ioannẽ dixit domin⁹:Qui manducat meam carnẽ & bibit meũ ſanguinẽ/in me viii.
manet & ego in eo:uel habitare cum eo:ſicut dicit Apoſtolus:Vos autẽ eſtis tẽplum dei: ſicut Io. vi.
dicit dominus/Ego autem inhabitabo in illis/& alibi: Vt det uobis ſecũdũ diuitias gloriæ ſuæ ii. ad co
uirtutem corroborari per ſpũm eius in interiori hoĩe habitare Chriſtũ per fidem in cordibus rin. vi.
ueſtris in charitate radicati.Quibus in uerbis illud expreſſum cernit̃ qđ proxime diximus:ꝑ Adeph.
hanc inhabitationẽ ſpũs ſancti uel Chriſti:ſeu ſocietatẽ cũ eſt nobiſcũ roborationẽ & charita/ iii.
tis radicationem ſignificari:quod & Saluator ipſe oſtẽdit:dum dixit: Si quis diligit me:ſermo
nem meum ſeruabit:& pater meus diliget eum:& ad eum ueniemus/& mãſionem apud eũ fa
ciemus.Ex his ſiquidẽ uerbis illud idẽ excerpitur:quod hoc loco ex Euãgeliſtæ noſtri ſn̄ia.Per
hoc enim qđ dixit:Si qs diligit me/ſermonẽ meũ ſeruabit/aliud effectualiter exprimit̃ nihil:
ꝗ quod hic d cit̃: Vir iuſtus & timoratus:Quippe qui deum diligit:& mandata eius ſeruat:iu/
ſtitiam & timorem habet:& cũ his fidem/ſpem pariter & charitatẽ.qđ uero ſubiicit: Et pater Io. xiiii.
meus diliget eũ: quid aliud ſignificat ꝗ ꝙ deus erit cũ eo per gr̃æ infuſionẽ. ¶ Subiicitur/&
ad eum ueniemus/ſcilicet per gr̃am illuminantẽ & corroborãtẽ:& deinde/quod eſt ꝑfectionis
uerbum manifeſtum/& manſionem apud eum faciemus: per gr̃am perficiẽtem. Nã & ꝑmo &
ſcd̃o & tertio modo cũ gratiam ſuã infundit deus:ſiue priorem diſponentem/ſiue ſecundam
illuminantem/ſiue tertiam perficientẽ/in nobis ſemper inhabitat. Sed ſecundũ uarios loquẽ
di modos cum tripliciter illã exprimit/aut cõmemorat/hi ſemꝑ notantur gr̃æ effectus. Nam
& ad

& ad Mariam aliis uerbis hoc expreſſit loquens Gabriel. Primo enim dixit: dominus tecũ. Se/
cundo/ inueniſti grãm apud deum. Tertio/ Spiritus Sanctꝰ ſupueniet in te. ¶ Idẽ tñ myſtico A
ſenſu in aĩa quaq; fideli notatur diuinæ grãe effectꝰ: q & hic & in illis quæ modo retulimus Sal
uatoris apud Ioannem uerbis. Dominꝰ igit̃ hoc eſt trinitas tota: uel pr̃ uti pncipium grãe & oĩs
boni/ uel Spiritꝰ Sanctꝰ a pprietate pſonæ donum & grã/ cũ Maria & Symeõe: aut deniq; cum
iuſto quolibet/ ac timorato/ tunc eſſe dicitur. cum poſt præuenientis gratiæ operationem/ per
quam opera eius grata deo eſſe incipiunt/ in ea ipſa per uirtutis & rectæ uolũtatis habitũ cor/
roborat̃/ confirmaturq;. Et ille eſt ſpiritus rectus/ de quo in pſal. l. primo loco loquit̃ Prophe
ta dicens: Spiritum rectum innoua in uiſceribus meis. Variis enim ſermonibus diuerſis in lo Variis ſer/
cis ſemper ab ipſo ueritatis autore deo/ eadem exprimitur ueritas: inuicemq; ſic ſcripturæ ſa/ monibus ſa/
cræ uerba/ ſentẽtiæq; cõſentiunt: ut eodem ſemper tenore locutũ ſpiritum ſanctũ/ qui recte in cra ſcriptura
tuebitur/ apte intelligat. atq; ex uarietate tempoꝝ/ ſermonum/ figurarũq;: & pſonaꝝ/ multo eadẽ loqt̃ &
Act. v. fit ueritas ipſa teſtatior atq; perſpectior. Propterea in actibꝰ apoſtoloꝝ dicebat Iacobꝰ: & huic exprimit.
Act. iii. cõcordãt teſtimonia pphetaꝝ. Idq; amplioribꝰ uerbis pnceps ipſe apoſtoloꝝ iudeis loquẽs de/
clarauit dicẽs: Huic pphetæ oẽs teſtimonium phibẽt: & q̃ ſequunt̃. Oĩs enĩ ſcriptura (ut ait apo
ii. ad thi ſtolus) diuinitus inſpirata utilis eſt ad docẽdum/ ad arguẽdum/ ad corripiẽdũ/ ad erudiẽdũ &c.
mo. iii. ¶ Sequit̃ ergo ſcdæ grãe. ſ. inſtruẽtis uel illuminãtis expõſitio: dum dicit: ET RESPONSVM B
accepat a ſpũ ſctõ/ nõ uiſuꝝ ſe mortẽ/ niſi uideret Chriſtũ dñi. Spũs enĩ dei/ q illũ iam pdem Textus.
iuſtum/ timoratumq; fecerat: & deinde in fide & charitate roborauerat/ illum poſtmodum re
ps. l. uelatione aduẽtus unigeniti filii ſui in carne illuminauit: & donec illum uideret: uitam illi pro
gauit. Et hic quidem ille eſt propheticus ſpiritus: quem Dauid ob ſcelus enorme/ a ſe receſſiſ
ſe ueritus rogabat: ne ab eo auferretur: ſed confirmaretur potius & roboraretur. Ille idem
quoq; eſt/ de quo Mariæ loquẽs Gabriel ſenſit/ dum illi incarnationem uerbi diuini annuncia/
uit dicens: Inueniſti grãm apud deum: Ecce concipies in utero &c. Et ille item de quo Saluator
Io. xiiii. dixit: Et ad eum ueniemꝰ. ¶ Reſpõſum autẽ petitionem aliquã arguit pceſſiſſe: tametſi de illa C
textꝰ Euãgelii nõ loquat̃: quẽadmodũ & Angelus Zachariæ dixit: Exaudita eſt oõ tua: quã tñ Explanatio
& qũo fecerit: ſcriptura nõ memorat. Hũc itaq; ſanctũ uiꝝ Spe/ Fide/ Charitateq; plenũ/ cõiice litteræ.
Mala. iii re poſſumꝰ/ cũ Meſſiam in lege pmiſſum uẽturũ firmiſſime crederet/ tpˢ autem aduentus eius
ignoraret: dicente ppheta: Quis poterit cogitare diẽ aduentꝰ eius: aſſiduis piiſq; uotis & pcibꝰ a
deo petiiſſe: ut tandem ſuis diebꝰ poſt tot annoꝝ milia pmiſſum mittere dignaret̃: ipſumq; deũ
inſpiratione aliqua: uel uocali reuelatione/ aliove ſibi placito mõ illiꝰ pcibꝰ reſpondiſſe: exaudi
tam. ſ. oõnem ſui eſſe: neq; prius illũ exceſſurũ uita: q̃ Chriſtum ipſm uideret incarnatum.
iiii. Re. ¶ Huius aũt reuelationis figura pceſſit in Ezechia: q cũ filium nundum ſuſcepiſſet: & mors per
xx. Prophetam illi eſſet nũciata: promiſſionem diuinam Dauid ſuo longe parenti factam euacua/ Figura.
ri in ſeipſo cernens/ ad parietẽ cum lachrimis eſt conuerſus. Rogauitq; cũ fletu: ne in eo tantæ
promiſſionis ſeries deficeret: non q mortem metueret corpalẽ. Quippe qui in pietate/ deiq;
charitate uixerat: ſed q lineam in ſe deficere cerneret: ex qua Meſſias erat naſciturus. Eius igi
tur lachrimis/ precibuſq; exoratus deus: quod ab æterno decreuerat: Prophetæ teſtimonio cõ
firmauit: ipſiq; regi & uitæ terminũ prorogauit: & prolẽ tribuit: & illũ inſuper de manu Aſſi/
riorum liberauit. ¶ Sic igitur huic Symeoni contigit. Nam & uitam illi deus tantiſper pro/
duxit: quoad Chriſtꝰ naſceret̃: p quẽ de manu regis Aſſiriorum. i. diaboli ciuitas ſancta. i. Eccle
ſia ſanctoꝝ/ & cõgregatio pdeſtinatorum eſt liberata. ¶ Quod aũt dicit nõ uiſurũ mortem
haud iproprius eſt ſermo. Quippe ad oẽs ſenſus etiã itellectuales uiſus accõmodat̃. Ait enim
ps. xxvi Propheta: Vt uideã uolũtatẽ domini. & alibi: Verbũ dei qd̃ uidit Eſaias. & in Euangelio: Vidit Viſus ad oẽs
Eſaiæ. ii Ieſus cogitationes eoꝝ. ¶ Moraliter aũt fideli cuiq; reſpõſum iſtud factũ dici põt. Nemo ſa/ ſẽſus adapta
Mat. ix. ne iuſtus & a deo electus morte naturali ab hoc ſæculo ſubtrahit̃: quin prius fide pfecta Chri/ tur.
Matth. ſtum dominum uiderit: unde & illud Saluatoris uerbum (qd̃ Apoſtolus dixit) Sũt de hic ſtanti D
xvi. & bus qui nõ guſtabũt mortẽ/ donec uideant regnum dei. tametſi ad lrãm de his/ q in trãſfigura Iuſtus qui ſq;
Lu. ix. tione eius gloriam uiſuri erãt/ intelligat̃: myſtico tñ ſenſu ad oẽs oĩno fideles referri debet. & deũ uidet ai
Pſalmo in hoc ſenſu rogabat ppheta: Remitte mihi ut refrigerer. ſ. p cõſolationẽ diuinæ cognitiõis & mortem.
xxxviii. & grãe/ pus q̃ abeã & amplius nõ ero. ¶ Eodẽ quoq; ſenſu accipi põt: qd̃ Iacob de filio ſuo Io
Ge. xlv. ſeph dixiſſe legitur: Sufficit (inquit) mihi ſi Ioſeph filius meus uiuit. ideſt ſi Chriſtus in me p
Thob. x fidem manet qui me uiuificat: Vadam/ ſcilicet per opera charitatis/ & uidebo eũ p contẽplatio
Pſalmo nẽ/ & ſpem/ añ q̃ moriar. ¶ Eo quoq; ptinet/ qd̃ Raguel Thobiæ genero ſuo dixit: Videãt ocu
cxxvii li mei filios uños pus q̃ moriar. Filii enĩ (ut ſæpe dictũ ẽ) ſũt bona opa/ p quæ dei uiſionẽ pme/ Filii nñi ſunt
remur: de qbus dr̃: Filii tui ſicut nouellæ oliuaꝝ. Iſta ergo deſiderabat non ſolum uidere filios opa noſtra.

Filii nři ſunt opa noſtra.

ſuos.i.opa bona ſua ṗus q̃ moreret᷑:ſed filios filioꝝ.i.fructũ eoꝝ in aliis multiplicatũ.De qb⁹
in eodẽ pſal.ſubiũgit᷑:Et uideas filios filioꝝ tuoꝝ.& de hiſẽt itelligit᷑/qđ alio loco,ppheta di
cit:Pro pr̃ib⁹tuis nati ſunt tibi filii. ⁋Eo etiã ſpectat:qđ Iob ille uir ſc̃tũs a deo petebat dũ di
xit:Dimitte ergo me ut plãgã paululũ dolorẽ meũ anteq̃ uadã & nõ reuertar ad terrã tenebro/
ſam & optã mortis caligine.Lugẽdo eñ & plãgẽdo maxĩe/oculiſq; nõ ridẽtib⁹ ſed lachriman
tib⁹uidet᷑ de⁹.Sicuti Maria Magdalena locuplex tulit teſtimoniũ:q̃ dũ fleret ad monumẽtum
Chriſtũ uidere meruit ſuſcitatũ:a quo & pari offõ pc̃tõꝝ remiſſionẽ/& fr̃is ſuſcitationẽ iãpri/
dẽ obtinuerat.Ipſæ etenim lachrimæ ad diuinũ uſq; thronũ cõſpectũq; aſcẽdũt.dicẽte,ppheta:
Poſuiſti lachrimas meas in cõſpectu tuo.Vñ & ad Ezechiã(de quo paulo añ meminim⁹) dixit
dñs p,pphetã:Audiui orõnẽ tuã:& uidi lachrimas tuas. Qui igit᷑ deũ in carne.i.p carnis cogni
tionẽ ſibi,ppitiũ ṗus q̃ uita excedit᷑:uidere uolũt:illũ cũ lachrimis & orõnib⁹uocare/quærere/
atq; expectare:his atq; aliis plĩmis admonent᷑ teſtimoniis & exẽplis.

ps. xliiii
Iob.x.
Lachrimis exorat᷑ de⁹.
Io.xx.
Luc.vii. & Io xi.
ps.lv.

E
Textus.

⁋Sed & aliud eſt ad hãc
rẽ obtinẽdã neceſſariũ qđ Euãgelii text⁹ſubiũgit:dũ dicit: ET VENIT in ſpũ in tẽplũ.Parũ
quippe illi,pfuiſſet/iuſte & in timore dei uixiſſe:Meſſiæq; aduẽtum & ſperaſſe/ & expectaſſe:
imo & de illi⁹uiſione repromiſſionẽ accepiſſe:niſi cũ ṗmũ illũ aduenĩſſe ſpũs indicauit:confe
ſtim in eodem ſpũs feruore ad illũ uidẽdum aduolaſſet.Sicuti in paſtoꝝ ad Ieſũ,pfectione ſu/
periore tractatu/uariis argumẽtis/atq; auctoritatib⁹eſt oñſum.Enimuero ex cõſumatiõe opis
(ut ſæpenumero iã dictũ ẽ)merces cõparat᷑/& gloria.Et iccirco ultim⁹ iſte ſpũs q opus pficit/
a,ppheta/in ṗallegato pſal.l.ſpũs ṗncipalis appellat᷑:p quẽ qs nõ iã in bona uolũtate:ſed i gr̃a
cõfirmat᷑.Ille itẽ idẽ ipſe eſt:q Mariã diuino uerbo fœcũdauit:opuſq; nr̃æ ſalutis & illi apte re
uelauit:& in ea pfecte cõſumauit.Ille itẽ eſt/de quo Saluator dixit:Mãſionẽ apud eũ faciem⁹:
ſ.ppetuã/& glorioſam.Eius eñ habitatio cũ pfectis tñ eſt diuturna:dicẽte,ppheta:In ſc̃tõ ha
bitãs/& cõtrito/& humili ſpũ.

ps.lvii.

F
Textus.
Quid ſit ad deũ uenire i ſpiritu.

⁋Nec abre Lucã putem⁹uſum eẽ hoc loquẽdi mõ.ſ. VENIT
in ſpũ in tẽplũ.Tria eñ his trib⁹uerbis exṗmunt᷑ magni momenti myſteria.Prio qdẽ illud eſt
notãdũ:q; et ſi p diuinã reuelationẽ/uiſuꝝ ſe Chriſtũ pri⁹q̃ moreret᷑/Symeon accepiſſet:eo tñ
nato/ad illũ uidendũ hũc ire oportuit.Nõ eñ,ex fide/ſola impleta fuiſſet reuelatio:niſi & hæc
opa quoq; adhibuiſſet.Sicut & Regulus ille/cui Saluator dixit: Vade uiuit fili⁹ tuus:credidit
qdẽ:uerũtñ & qđ dñs iuſſerat/fecit:qa ibat. Paſtores quoq; ubi de Chriſti natiuitate p angelũ
certiores ſũt facti:ad locũ/angelica iſtructiõe illis oñſum/illico ſũt,pfecti.Venire igit᷑ ad deũ/
eiuſq; tẽplũ nos oportet/nõ i mũdi uolutabro iacere:& ut trahamur expectare/dicente Salua
tore:Veĩte ad me oẽs/q laboratis/& onerati eſtis.& alio loco/dũ Apl'os uocauit:Venite(inq̃t)
poſt me:& ad ſpõſam.i.fidelẽ aĩam/dicebat ſpõſus/ Surge amica mea.ſ. a terrenis affectibus:
propera p charitatis feruorẽ/& ueni p ſc̃tãrũ opationũ uigorẽ.& p Eſaiã dicit dñs:Cõuertimi/
ni/& uenite.

Io.iiii.
Mat.iiii & xi.
Cant.ii.
Eſa.xxi

G

⁋Venire quoq; ad Eccleſiã ſui debẽt ṗlati/nõ uicarios mittere:ſicuti dũ de pa/
ſtorib⁹ſermo habit⁹eſt:,pximo tractatu oſtẽdim⁹. ⁋Sc̃do ueniẽdi modus exprimit᷑:dũ dr̃:In
ſpũ:qđ certe aptã habet ſignificationẽ.Neq; enim in tẽplũ pedibus ferri ſatis eſt:ſi nõ uenire/
mus & mẽte:ſicuti Phariſei & Publicani/parabola ſæpenumero iã a nobis recenſita/nos edo/
cet.& q̃tuor aĩaliũ/q̃ Ezechias effinxit/figura extat accõmodatiſſima:ubi enim(inq̃t)erat ĩpe/
tus/ſpũs illuc gradiebãtur.Iuxta qđ Apl's dicit.Quicũq; ſpũ dei agũtur:hi filii dei ſunt.Nã &
Saluator ipſe a ſpũ ſc̃tõ duct⁹eſt in deſertũ:ut tentaret᷑ a diabolo. Quinimo in ſpũ aliqd fieri
uehementiã animi neſcio quã:atq; ab hũanis ſenſib⁹abſtractos,pfus ſpũs ſignificare uĩ:ſicut
cũ dicit Ioãnes ſe ſublatũ fuiſſe in ſpũ qđ & i ſc̃do tractatu ṗmi capitis meminim⁹fuiſſe tactũ.

Lucæ xviii.
Eze i.
Ad Ro. viii.
Mat. & Lu.iiii.

H
Cõtra prælatos illicite p motos uł male utentes dignitate.

⁋Nõ is aũt.ſ.diuin⁹:ſed aduerſus illi ſpũs/in tẽplũ eos ducit:q ſymoniaca pactiõe/aut cupidi/
tate aliq̃ reꝝ tpaliũ/in tẽplũ aſcẽdũt.Hi qppe nõ Symeõis:ſed Symõis ſunt ſucceſſores:pariq;
quo ille exitu/ex ſublimi/quẽ malis artib⁹ cõſcenderũt/loco:cũ ignominia ruent.& uniuerſo
orbe cæleſtiũq; ciuiũ turba ſpectãte/in luctuoſas/horrẽdaſq; terræ decidẽt tenebras:q̃(ut ſal/
uator inq̃t)fletu plenæ ſunt & ſtridore. ⁋Poſtremo uenire etiã in ſpũ ad tẽplũ nõ ſatis eſt:niſi
& in ipm pueniat᷑:& loc⁹quoq;/in quo Chriſt⁹eſt/requirat᷑.Eſſe enim pleroſq; nõ eſt ambiguũ:
q recta qdẽ uia/&,pinde in ſpũ ad tẽplũ ire cõtendũt: ſed aſcẽſu difficili deterriti/ṗus q̃ eo pue
niãt:reuertunt᷑.Sicuti Petrus/q amiſſa fide ſtabat ad hoſtiũ foris:i tñ etſi Ieſum quẽ paulopoſt
negauit/intus eẽ nõ ignoraret:nec pariter ſepulchrũ/in quo Chriſti corp⁹ exanime iacuerat/
ĩtroiuit.Nõnulli tẽplũ qdẽ in eodẽ ſpũs feruore ingrediunt᷑:ſed Ieſum ibi nõ requirũt:i q̃les ſũt/
qui eccleſiaſticas dignitates/& canonicis titulis/& recta intẽtione ſuſcipiunt. Poſt uero ubi ſu
ſcepint elati gloria/aut excæcati cupiditate/uel libidĩe carnali diſſoluti/a Chriſti uia diuertũt:
& tpalib⁹eccl'iaꝝ,puẽtib⁹allecti ſpũalia cõtẽnunt. Talis nẽpe ille fuit:q cũ a Saluatore audiſſet
deſerẽdas eẽ diuitias:relicto illo abiit triſtis. ⁋His aũt lõge ſũt deteriores:q ad Chriſtũ qdẽ ue
niunt:

Apoca. xxi.
Matth. xxvi
Io.xx.
Mat.xix

niũt:ſed ut illũ iudeis tradat:q̃lis iudas ille ꝓditor fuit:q parua pecũia/toti⁹ mũdi ꝓciũ uenũde/
dit.Hi ſane ſunt:q põtificalia:ſacerdotaliaq; polluto quidẽ ore adminiſtrãt & cæca licitãt cupi
ditate. ⁋ Hoꝝ igitur & facta dãnemus/& exẽpla uitemus:& cũ hoc ſctõ uiro/quẽ nobis ſacra
Euangelii huius hiſtoria imitandũ ꝓpoſuit/tẽplũ dei in ſpũ ſctõ aſcẽdam⁹: illũq; ad puerũ Ie/
ſum accedentẽ/atq; intra ulnas accipientẽ/oculis mentis intueamur: imitariq; cõtendamus:ut
& cũ eo ſecuri dicere poſſim⁹ :qđ in textu ſeq̃tur:Nunc dimittis ſeruũ tuũ dñe. ⁋ Sed prius q̃ — A
ad canticũ illud ꝑueniam⁹:referenda ſunt/q̃ ꝑmittunť. Ait enim Euãgeliſta: ET CVM IN — Textus.
DVCERENT pueꝝ Ieſũ parẽtes ei⁹:& q̃ ſequunť. Magni qđẽ myſterii uerba:q̃ ſane uſq; ad
Annæ aduẽtũ/q poſtponiť/multa continẽt/ad lr̃alẽ ſenſũ ſcđm hiſtoriæ ueritatẽ facta Primũ
q̃dem ꝑmittit introductionẽ Ieſu in tẽplũ/per Mariam & Ioſeph/quos parẽtes eius appellat.
Scđo Symeonis erga Ieſum plenũ deuotiõis officiũ/atq; amplexũ. Tertio eiuſdẽ Symeõis ad
deũ uerba. Quarto Mariæ/& Ioſeph admirationẽ. Quinto Symeõis in eos bñdictionẽ. Sexto
eiuſdẽ ad Mariã uerba ꝓphetica. Prius igiť q̃ a ſacris doctorib⁹ in ſingulis particulis tacta ſũt:
paucis abſoluem⁹:quo iuxta ꝓaſſumptũ a nobis ſenſũ/abſit uerbo iactãtia/altiora ꝑtingam⁹.
⁋ Et circa primã q̃dem ꝑticulã ꝓter ea/q̃ iam in ſupiorib⁹/aut relata ſunt/aut explanata/nihil — B
ſcriptũ inuenim⁹ ad ſenſum nr̃m ꝑtinẽs/relatu dignũ. Sed unũ/qđ a nobis in ꝓcedẽtib⁹ eſt præ
termiſſum/diſcutiendũ reſtat. In tertio etenim tã ꝓcedẽtis q̃ etiã p̃ñtis capitis tractatu annota/ — Obiectio ad
tũ meminim⁹:quoties Mariã ſolã aliq̃d egiſſe:uel cũ ea fuiſſe actũ inueniť:altioris/profundio — uerſus prius
riſq; miſterii rẽ fuiſſe:q̃ quæ ab ea ſpõſo/eo ſaltẽ ordine/expromenda eſſet. In cæteris uero/q̃ — dicta.
ad miniſteriũ aliq̃đ humanũ uel ex ꝑte ꝑtinerẽt/uirũ adhibitũ. Ad offm̃ utiq;/ſolatiũq;/& mi
niſteriũ/a deo ipſo nõ ad myſteriorũ ſocietatẽ electũ. Hoc aũt/de quo loq̃mur/plenũ ſacrorũ
& arcanoꝝ myſterioꝝ ex ipſius lr̃æ lectione/longeq; magis ex his/quæ & ſupius dicta/& in
fra ſunt dicẽda/fit ꝑſpicuũ : ob qđ nr̃æ cõſiderationi p̃ñs locus aliq̃b⁹ fortaſſis aduerſari uide/
bitur. ⁋ Veritamen ſi attẽtiori mẽte/atq; ꝑſpicatioribus oculis oĩa rimari uoluerimus:nihil — Reſponſio
erit a ꝑus dictis deuiãs/nihil alienũ/diſcrepãs nihil. ⁋ Sed uti de ſũma ueritatẽ dicta/in unã — C
ſn̄iam cõcurrent oĩa. Enimuero/humanũ hoc miſteriũ;potius q̃ diuinum erat:quo Chriſtus in
tẽplo ex legis decreto p̃ñtari uoluit:cũ certũ ſit/lege ſua ipm̃ legis autorem nõ potuiſſe obli/
gari/nec huic legis ipſius uerba cõueniſſe:ſed ipſum eatenus uti uerũ hoiem/celata diuinitate
cuncta legis antiquæ ꝓcepta cerimonialia:& poſt paulo per eũ imutãda ſeruare uoluiſſe:ſicuti
in prima hui⁹ tractat⁹ ꝑte oſtẽdimus. Queãdmodũ igiť cũ terreno ꝓncipi tributũ pẽdere opor
tuit:& in cẽſum deſcribi:Maria Chriſto grauida/cũ ſponſo ſuo Ioſeph in Bethleem aſcendit:
ita & hoc loco:cũ & deo ꝓmogenit⁹ mulieris in tẽplo offerri/& ſacrificiis expiari/pecuniaq; re
dimi ex lege debuit:q̃ oĩa a deitate Chriſti erãt aliena. Idq; ex uerbis Euãgelii ſatis apte demõ
ſtratur.dũ dicit:Primũ parẽtes eius.& paulopoſt:Et erãt p̃r eius/& mater. Quis enim neſciat: — Ioſeph ap/
Ioſeph opinione dũtaxat hoium pro patre habitũ: neutiq; t\ñ patrẽ fuiſſe:ut ſequẽti capite te/ — pellatus fuit
ſtať Lucas:& nemo niſi obſtinat⁹ iudeus negat:ne Maumet hes q̃dẽ chriſtianæ legis corruptor. — chriſti pater
⁋ Tãtiſper igitur ſe dei filiũ celare uoluit: quoad ipſe legitimo tẽpore/& ſcripturarũ teſtimo — quouſq; ad
niis/& miraculoꝝ magnitudine hoc demõſtraret. Propterea cũ fratres eius cõſobrini/qui nec — legitimã æta
dũ in eũ crediderãt/illi dixiſſent:Manifeſta teipm̃ mũdo:ipſe reſpõdit/tp̃s meũ nundũ uenit. — tẽ peruenit.
Io.vii. ⁋ Interea igiť & Ioſeph uelut maritus legitimus Mariæ : ipſiuſq; pueri p̃r/uulgo eſt creditus: — D
& ab ipſa etiã matre eius pater dicebať:q̃ eum in tẽplo illũ inter doctores diſputãtẽ inueniſſet:
ait illi:Ego & p̃r tuus dolẽtes q̃rebam⁹ te. Sed & puer ipſe illis/uti parentib⁹/ſubdit⁹ erat:ut in
ſequẽti huius capitis parte refert Euãgeliſta noſter. Nuſq̃ aũt a m̃re/aut ab Euangeliſta/uel a
Chriſto ipſo/poſtq̃ uir factus manifeſtare cœpit ſeſe/Ioſeph p̃r eius eſt appellatus : ſed ubiq; — E
patrẽ ſuum uocauit deũ. ⁋ Quo etiã admoneť exẽplo:q ꝑfectionis uiã ſunt ingreſſi:ut tunc — Qui ſunt in
demũ carnales relinquãt parẽtes:ab illorũq; humana ſubiectiõe ſe ſubtrahant:cũ ad ipm̃ ꝑfe/ — ſtatu ꝑfectio
ctionis gradũ ꝑuenerint:quo patrẽ ſolũ habeant deum:utpote ꝓlati poſteaq̃ ad pontificiũ cul — nis non ſub/
men ſunt euecti:& hi pariter:q religionis ſeſe uinculis aſtrinxerunt. Hos eñ (ut Saluator ait) — ſũt obedien/
Mat.x. patrẽ & m̃rem deſerere oportet. Et hoc quoq; ſenſu accipi põt:qđ alio loco Saluator dicit. Re — tiæ paternæ.
Mat.ix. linquet hõ p̃rem/& m̃rem / & adhærebit uxori: ut pro uxore Eccleſiã/aut religionẽ/quã q̃s in
& Mar. fide deſpõſauit/accipiamus. ⁋ Porro q̃uis uſq; ad legitimã ætatẽ ſuã (ut diximus) diuinitatem
x. in publicũ manifeſtandã nõ duxerit Saluator nr̃. Diuina t\ñ reuelatione paucis admodũ/& his
q̃dẽ ꝓcipua gr̃æ diuinæ largitate ꝓuẽtis/hui⁹ incarnatiõis dñicæ ſacri ueritas fuit denudata:nõ/
nullis uero nõ tã apte ſicuti Magis q regẽ iudeoꝝ natũ ex ſtellæ ſigno (ut in ꝓcedẽtib⁹ dictũ ẽ)
agnouerũt:nõ aũt ex uirgine natũ:neq; a ſpũ ſctõ cõceptũ:queãdmodũ Eliſabeth/Ioſeph ipſe:
& (de q̃b⁹ eſt ſermo) Symeõ atq; Anna. ⁋ Ad ꝓaſſumptũ aũt a nobis ſenſũ iuxta moralẽ intel — F

In pfectis debet ſenſus inferior obſeq ſuperiori.

ligẽtiá:illud elicere poſſum⁹documẽtũ q dũ ad pfectiõis ſtatũ ſpũs oĩ ex pte cõtrit⁹/ac morti/
ficat⁹aſcẽdit/qđ eſt/ut pdixim⁹/Chriſtũ circũciſũ in tẽplo pñtari:& ſpũ ipſo ſenſuales corpis
ptes ſurſum trahi oportet/& ipas ſpũm nõ deſerere:ſed ſubiicere illi ſeſe:qđ eſt Mariã & Io/
ſeph ſimul eẽ. Sicut eñ abſq mẽtis hũiliatiõe maceratio carnis eẽt inanis:ita & ſine carnis ca/
ſtigatiõe/mortificatiõeq/ſpũaliũ rerũ/cõtẽplatio nõ ſatis eſſet. Quod qdẽ & in uariis iá huius
opis ptib⁹ plurimis ſacræ ſcripturæ teſtimoniis abũde eſt cõprobatũ:& Euãgelii hui⁹uerba cõ
Textus. teſtãtur. Ait enim: ET CVM inducerẽt puerũ Ieſum parẽtes eius. Opationũ eñ ſalutariũ/
pfectarũq parentes ſunt in nobis(ut ſæpe dixim⁹) ſenſus nři. Supior quidẽ ad cõtemplationẽ:
& inferior ad laborẽ:uel ſupior ad charitatis ordinẽ : & ad opis qlitatẽ:executionẽq inferior.
De his parentibus loqtur Apſus dũ dicit:Parentes theſaurizare filiis debere/nõ filios parenti ii.ad co/
bus.& in eodẽ ſenſu accipi põt:qđ dicit Sapiã:Domus.ſ.cæleſtis & diuitiæ.ſ. paradiſi dantur a xii
parentib⁹.ſ.ab his quos pdiximus aïæ ſenſibus. ¶ Hi igitur parẽtes : tũc in tẽplũ inducunt Ie/ Prouer.
ſum/q Saluator dř/cum opa pietatis/& charitatis faciunt:ex qbus ſalus aïæ acqritur: Tunc eñ xix.
Ieſus uenit in templũ/ſcilicet ipſius aïæ iuſti : q templũ eſt dei:ut etiá in ſupiorib⁹ iam eſt ſæpe
G dictum. ¶ Sed & ad hũc ſenſum inductiõis uerbũ/quo uſus ẽ Lucas/accõmodatiſſimũ uideť.
Differẽtia inter inducere deducere et educere.
Aliud quippe eſt Educere/aliud Deducere/aliud uero inducere. Primũ qdẽ a loco aliquo quẽ/
piá extrahere ſignificat:Scđm poſt loci exitũ ad aliũ locũ comitari. Tertiũ uero in eũipm locũ
introducere. Quæ tria in pſal.accõmodatiſſime Propheta poſuit: Et abſtulit (inqt) ſicut oues Pſalmo
populũ ſuum:& eduxit eos tanq gregẽ:& deduxit eos in ſpe.& infra: Et induxit eos in montẽ lxxvii.
ſanctificationis: Ex quo ſane uerbo/illud qđ pxime dixim⁹/cõprobatur:nõ ſatis ſ.eſſe ad tem
plũ nos iter arripe:niſi & illud ingrediamur. ¶ Et illud inſup/q ubi in tẽplũ dei/ideſt ante ei⁹
cõſpectũ opa ſalutis utroq aïæ ſenſu offerimus:tũc Symeon ille in ſuum ſinũ nos recipit. Sy/
meon qdem/audiens mœrorẽ(ut pdictũ eſt) interpřatur:q & hoc loco ſacerdotis offõ(& ſi lit/
tera nõ exprimat) functus uideť. Opa ergo ſctá cum lachrimis/& mœrore offerri deo debent.
Tũc aũt cum & Ioſeph/ideſt corpales ſenſus lachrimari/& Mariá/ideſt interiorẽ ſpũm geme
re uidet Symeon/ideſt deus ipſe:tũc puerũ hunc Ieſum/ideſt opa nřa intra ulnas gřæ/miſera
tiõiſq ſuæ ſuſcipit. Ipſe eñ uer⁹ ẽ Symeõ:q lachrimaꝝ & gemituũ nřoꝝ exaudit affect⁹. Pro ps.vi.
pterea dicebat ppheta:Exaudiuit dñs uocẽ flet⁹ mei. Eſt quoq uerus ſacerdos/de quo ſcriptũ ps.cix.
H eſt:Tu es ſacerdos in æternũ. ¶ Verũ prius q ad hãc particulá deueniam⁹:unũ cõſideratione
Explanatio litteræ.
dignũ occurrit:qđ etſi a nemine tactũ inueniam⁹:nõ ab re tñ poſitũ putam⁹. Neq eñ(ut ſæpe
diximus) iota unũ/uel apicẽ/in his ſacris ſcripturis pſertim euãgelioꝝ/abſq myſterio poſitũ
putamus. Primũ ſiquidẽ dicit Euãgeliſta:Cum implerẽtur dies purgationis Mariæ/tulerũt eũ
ſcilicet Ieſum in Hieruſalẽ/& q ſequunť.deinde ſubiũgit: Et ecce hõ erat in Hieruſalẽ/cui no/
men Symeon:& infra: Et uenit in ſpũ in tẽplũ. Poſtremo aũt dicit: Et cũ inducerent puerũ Ie/
ſum parẽtes eius &c. Ex quo qdẽ uerboꝝ ordine/ſi ſubtiliter/atq accurate attẽdim⁹:hæc ſecũ
dum lřæ ordinẽ/rei geſtæ ſeries fuit : ut prius Ieſum Maria/& Ioſeph in ciuitatẽ Hieroſolimá
tulerint/in tẽplũ poſtmodũ eũ delaturi:illoq in ciuitatẽ illato/Symeon/q in ea morabať re/
uelãte/atq impellente ſpũ ſctõ ex ipſa ciuitate ad tẽplum prior in ipſius ſpũs feruore uenerit:
quo haud ita multo poſt Ioſeph/& Maria cõſcẽderũt pueꝝ Ieſum ferẽtes : ut facerẽt ſcđm cõ
ſuetudinẽ legis. Pro eo.ideſt ut eũ deo ſiſterẽt/& offerrẽt hoſtias p eo:deinde illũ pecunia a le
ge pfinita redimerent. Quæ qdem oĩa nõ Symeoni erãt facienda:ſed alteri ſacerdoti : q in or/
dine uicis ſuæ pro tpe in tẽplo miniſtrabat:ſicuti de Zacharia in pmo huius Euãgelii capite di
ctũ eſt:qũis & hũc Symeonẽ ex ſacerdotũ gñe(ut pxime diximus) fuiſſe nihil repugnat. Verũ
prius q ad eũ/cui oblatio faciẽda erat/ Ioſeph & Maria puenißent:hic Symeon in ipſo templi
ingreſſu illis occurrit:puerumq in ulnas ſuas cœpit:& cætera/quæ ſequunť expleuit.& paulo
poſt dũ hæc aguntť/Anna uidua ſupuenit:q & ipſa táetſi puerũ attigiſſe non referatur:quẽ(ut
coniicio) Symeon inter ulnas adhuc tenebat:uerbo tñ illius diuinitatẽ & pfiteri & manifeſta/
I re cœpit. Quib⁹geſtis & oblatio & ſacrificiũ & cætera/q lex iubebat/cõpleta ſunt. ¶ Quod
ſane eo ordine factũ nõ ſolũ lřæ cõtextus/ordoq ſcripturæ:uerũetiam uerboꝝ natura pprie/
taſq demõſtrat. Primo enim dicit:tulerũt eum in Hieruſalẽ:nec dicit in templum:poſt ubi Sy
meonẽ ueniſſe in tẽplum dixit:ſubiũgit: Et cũ inducerẽt: Quod qdẽ uerbũ pteriti impfecti tpis
eſt:rẽq fieri/nec dum tñ facta eẽ ſignificat. Inducere inſup ad locũ ipm/quo pueniri cõſumá
dæ rei cá oportebat/aptiſſime(ut paulo ante diximus)cõpetit/cũ & ferre uerbũ/unde tulerũt/
etiá ad loca cætera/q in uia ſunt/ex ppria uerbi ſignificatione accõmodari poſſit:ſicut de Ieſu Lucæ
dř:q ferebať in cælum. & illud aptius/qđ Magdalenæ dixit/ Tulerũt dñm meũ/& neſcio ubi xxiiii.
poſuerũt eũ. Huic et á ſnïæ aſtipulať:qđ poſt oĩa Lucas ſubiũgit:Et ut pfecerũt oĩa ſcđm legẽ Io.xx.
dñi &c.

dñi &c.ac ſi apte diceret:poſt hæc ita(ut pdixim⁹)a Symeone & Anna geſta: Ioſeph & Maria
pfecerūt oia:quæ.ſ.tam ad purgationē Mariæ:q̄ oblationē pueri ptinebant:deinde oibus rite
pactis reuerſi ſunt in domū ſuā. ¶ Huius aūt rei ordinē obſeruaſſe:niſi ex eo documentū ali/ A
qd̄ aut myſteriū eliceremˀ:nō eſſet opæpreciū.Propterea q̄tum nobis ſpūs ſuggerit:hoc pmū
nobis daṫ documentū:ut nō ſolū (quēadmodū ſupra dictū eſt) ad templum cōtemplatiōis/uel
charitatis/uocāte dño/cōfeſtim aſcēdere debeamus: Verūetiā dūm ipm pueniret:ita ut in ipſiˀ Occurrendū
Io.xii. templi ingreſſu illi occurramˀ:illūq; innocētibus cōtractemus manibˀ:ſicuti pueros hebreoꝝ eſt deo.
feciſſe legimˀ:q ueniēti dño prius q̄ urbē ingrederet:cū canticis & ramis arboꝝ occurrerunt:
Lu.xvii uestimētiſq; plebs cætera uiā ſtrauerūt.Et alibi cū ingrederet quoddā caſtellum/occurrerūt ei
Amos decem uiri leproſi.& hoc eſt qd̄ in parabola decē uirginū dr̄:Ecce ſpōſus uenit/exite obuiā ei.
iiii. &ppheta dicit:Para te in occurſum dei tui.& Apl's:Donec occurramˀoēs in unitatē fidei.& in
Ad eph. Sapia legiṫ:q; hoīes ſenſati obuiabūt ei.Sed & in ueteri teſtō plurimæ extāt figuræ/q̄ ad hunc
iiii. ſenſum adaptari facile poſſent. ¶ Verū utilius eſt q̄rere q̄lis hic noſter ad deū eſſe debeat oc/ B
Ecc.xv. curſus.Et qdem prōptum eſt dicere fide/boniſq; opibˀ/ eius cōſpectui nos offerre debere:non
Marci illiˀaduentū ocioſe (ut paulo ante diximˀ) expectare:ſicut de Magdalena legimˀ:quæ puenit
xiiii. ungere corpus Ieſu/pus q̄ ſepeliret.&ppheta in pſona iuſtoꝝ dicit:Præueni in maturitate.i.
Pſalmo tempeſtiue:ante oēm opationē:uel ante diē rōnis.& rurſus:Præuenerūt oculi mei ad te diluculo
cxviii. lo.qui qdem ſenſus planˀ ſane eſt cætera aptius diſcutiēda. Ex alius ſiquidem ſacræ ſcripturæ
Mat.ix. locis:Christū ſequi nō puenire admonemur.Ipſe nāq; Petro cæteriſq; aplis/cum eos uocauit/
& Ioā.i. dixit.Sequere me:uel Venite poſt me.&alibi:Qui mihi miniſtrat me ſequaṫ. Aliquando etiā
&.xxi. neq; ſeq neq; antecedere:ſed cū eo ire uel ſtare:ſicuti cū dixit diſcipulis:Vigilate mecū.& cum
Mat.iiii dixit:Eamus in Iudeā.& alibi:Ibāt cū illo diſcipuli eius:& multa id genˀ.Ex qbus plane admo
Luc.ix. nemur/& pueniendū eſſe Chriſtū & ſequēdū:ſed &cū eo ambulādū. ¶ Quæ oia & ſi factorū C
notēt diuerſitatē:finem tñ eūdem habēt:ſed pro tēpoꝝ aut actionū uarietate diuerſificantur. Quō præue
¶ Præuenire ſiqdē deū/Chriſtumue dicunṫ:aut/qd̄ in idē reſidet/illi occurrere:q ſtatim cum niēdus ē deˀ
grām dei ſentiūt/q̄ oia puenit hoium merita: cogitatuſq; oēs/ad amplioris grāæ receptionē ſe uel ſequēdus
Io.xi. præparāt:& oi ſtudio dignos reddere curāt/ad quos deus pueniat. Sicuti de Maria & Marta in aut cū eo am
ſupioribˀdictū eſt:q̄ mortuo fratre:ut illiˀ a domino ſuſcitationē impetrare mererenṫ:ipſi do bulādum.
mino extra Bethaniā pceſſerunt obuiā. Idq; nō oſtētatione tñ aut cogitatu:ſed affectu ſimul
Matth. & ope eſt faciendū.Propterea & uirgines fatuæ/licet ſpōſo obuiā cū lampadibˀ iſſent:quia ta
xxv. men oleū in uaſis nō habuerunt/nequaquā ad nuptias ſunt admiſſæ. ¶ Cū Ieſu aūt ambulāt:
ps.xxiiii qui dū pietatis ac iuſtitiæ opa faciūt:deum ipm:& ſi nō oculis:quēadmodū apſi:mēte tamē aſſi
ps.cxxii due intuētur:ſicut ppheta facere ſe pfiteṫ/& admonet faciendū. Ait eñ.Oculi mei ſemper ad
dominū.& alibi:Ecce ſicut oculi ſeruoꝝ in manibˀ dominoꝝ ſuorum:& ſicut ancillæ oculi in
manibˀdominæ ſuæ/ita oculi nr̄i ad dominū &c.Hæc nēpe dei ſocietas/ quæ Fide & Charitate
ps.xxii. deū nobiſcū adeſſe facit/ab oi metu/cupiditateq; (qbus auerti mēs humana ſolet) nos ſecuros
Apoc.iii reddit:dicēte eodē ppheta:Si ambulauero in medio umbræ mortis:nō timebo mala:qm tu me
cū es.& de talibus loquiṫ in Apocalipſi Saluator nr̄/dū dicit:Hi ſunt q nō coinquinauerunt ueſti
mēta ſua/ſed ambulauerūt mecū in albis. ¶ Dominū uero ſequunṫ:q nō utcunq; bene opari
i.Io.ii. contendūt:ſed Chriſti ueſtigia obſeruātes/quātacunq; poſſunt diligētia/illius ſectari pcepta
Mat.xi. atq; opa adnituṫ:Ait eñ Apl's: Qui dicit ſe in Chriſto manere:debet ſicut ille ambulauit:
Io.xiii. & ipſe ambulare.& idē Saluator dicebat:Diſcite a me:qa mitis ſum & humilis corde.'& alibi:
Exemplū eñ dedi uobis:ut quēadmodū ego feci:ita & uos faciatis. ¶ Aliud quoq; daṫ morale D
ex hoc hiſtorico ſenſu documentū:ut ſalutis opa/q̄ pſertim arcana cōtinent myſteria/nō per Ad bōa opa
urbiū cōpita/ſeu in medio foro cum plebis applauſu:ſed in ſacro loco:inter ipſaq; ſacrificia & cōfert loci q̄
inter domeſticos fidei faciamˀ.Non enim in urbe Chriſto Symeon occurrit:neq; in uia:aut in litas.
tēpli etiā ueſtibulo:ſed in ipſo ingreſſu:& dū ſacrificiū pro eo ex more eſſet faciendū. Loci eñ
q̄litas ad opis quoq; efficaciā cōfert plurimū:ſicuti ī pria pcedētis capitis pte/dū de Angeli ad
Zachariā apparitiōe loq̄remur/ſacræ ſcripturæ teſtimoniis cōprobauimˀ.Et de diuinis myſte
i.ad cor. riis inter pfectos illorūq; capaces loquēdū docet Apl's dicēs: Sapiam eñ loqmur inter pfectos.
ii. ¶ Itē &cum pdicatorē aut doctorē quēpiam ſalutis uerba ferentē uenire qs audit:non ſolū illi
occurrere/& reuerentiā facere:ſed etiā opibˀpietatis & charitatis illū cōplecti debet.Hoc quip
illud eſt:qd̄ in tex.ſequiṫ:Symeonem erga Ieſum feciſſe. ACCEPIT (inqt)eū in ulnas ſuas. Textus.
i.ad thi. & hoc admonet Apl's dicens:Qui bñ pſunt pſbyteri:duplici honore digni habeātur:maxime
iiii. q laborāt in uerbo & doctrina & q̄ ſequūtur.& ppheta dicit: Occurrētes ſitiēti ferte aquā & cū
Eſa.xxi panibˀoccurrite. ¶ Pōt & aliud ſignificare:nō eſſe/ſcilicet ad ſalutē ſatis Chriſtū uidere per E

Quō chriſt⁹ ſit amplexā/dus. A — fidē/& illum laudarē/ſeu benedicere ꝑ exteriorē uerboꝝ aut geſtus demōſtrationē: immo &
charitatis opa facere:niſi & illū utroq̧ brachio cōplectētes in ſinū pectoris noſtri excipiamus.
Iſtud enim eſt deū toto corde/tota mente/& oībus uirib⁹ diligere: ſicut in Euāgelio dr̄. Dextra Matth.
enim (ſicut ante diximꝰ) ſecūdas res ſignificat: & aduerſas ſiniſtra. In utraq̧ igitur fortuna deo xxii.
grās agere debemꝰ: ſicut Iob dicebat. Si bona accepimus de manu dn̄i: mala aūt q̄re nō accipie Iob.ii.
mus &c. & Apl's ad Corinthios ſcribēs ait: In oībus exhibeamꝰ noſmetipſos ut dei miniſtros.
& paulo infra: Per arma iuſtitiæ a dextris & a ſiniſtris per gloriā & ignobilitatē: per iſamiam
& bonā famā. Nihil em̄ a charitate Chriſti nos ſepare debet: neq̧ uita neq̧ mors/neq̧ gladius/ Ad Ro.
neq̧ aliud oīno quicq̄. ſicut idē Apl's alio loco admonet: iuxta qd̄ etiā dicebat Iob: A mandatis viii.
eius nō receſſi: & in ſinu meo abſcōdi uerba oris eius. Hoc etiā eſt/qd̄ in ꝓuerbiis de Sapientia Iob.xx/
loquēs ꝓpheta dicit: Glorificaberis ab ea: cū eam fueris amplexatus. ¶ Verbo igit̄/ ope/aīo/ iii.
In ꝓſperis & aduerſis/ ſtrictis corpis aīæq̧ ſenſib⁹ Ieſum pectori noſtro ſic iūgere & admoue ii.ad co
re debemus: ut a nobis nunq̄ diſcedat: donec dicamꝰ: Nūc dimittis ſeruum tuū in pace. tūc em̄ rin. vi.
laxare brachia opationum humanaꝝ oportet: & illum tātiſper corpe dimittere: quoad exuta Prouer.
carne/exanclatiſq̧ carnalibus aīæ motibus/puris illū oculis/liberaq̧ mente intueri: & in eius iiii.
ſinū recipi ualeamus: ſicut diſcipulus ille ab eo ꝓdilectus in paſchali cōuiuio in eius ſinu recū/ Io.xxi.
bere ꝓmeruit. Tunc enim illud cauere poterimus: qd̄ in ꝑſona fidelis aīæ in canticis legit̄: Le/ Cant.ii.
F — ua eius ſub capite meo: & dextra illiꝰ amplexabit̄ me. ¶ Hic inſuper Symeonis amplexꝰ aliud
nobis ſignificare pōt morali ſenſu: prout Ieſum ꝑfectoꝝ gerere typū dicimus: ut hi. ſ. qbꝰ ad
Prælati q̄les ſe gerere debeāt erga ſacerdotes. — tantū dignitatis gradum/tantāq̧ grāæ ꝓrogatiuā cōſcendere datū eſt: & ſi non palam & in con/
ſpectu populi uniuerſi: ſeorſum tn̄ & inter domeſticos uiros ſanctis ſeſe familiares exhibeāt.
iis. ſ. quos doctrina/uitæ ſanctimonia/aut deniq̧ ſacerdotali gradu/eminere agnoſcunt: nō ut
pleriq̧ faciunt/ꝓlati ꝓſertim: q oīni tpe & loco a ſuis etiā cōſacerdotibꝰ adorari ſe uolūt: Vixq̧
manus oſculādas genuflectentibꝰ porrigunt: humilitate quippe magis q̄ faſtu maieſtatē digni
tatis ſuæ ſeruare illos deceret: Saluatoris exēplo: qui nō q̄ oēs nūc ſumus: glorioſus dicebat:
Ego aūt in medio ueſtrū ſum: nō ſicut q ſedet: ſed ſicut qui miniſtrat. & cum pedes apoſtolorū Lu.xxi
(qd̄ ꝓfundiſſime humilitatis unicū fuit exemplū) pronus lauiſſet: dixit: Exemplum enim dedi Io.xiii.
nobis: ut quēadmodū ego feci: ita & uos faciatis. ¶ Hæc & alia pleraq̧ tāetſi ſæpius repetita/
nō poſſumꝰ tn̄ ubi ſeſe ex euāgelicæ hiſtoriæ uerbis occaſio ꝓbet/non recēſere. Nam & eadem
ꝓcepta ſæpenumero Saluator ipſe/mō aliis uerbis/nōnunq̄ hiſdē/plerunq̧ exēplis iterauit. &
Apl's dicebat: Terra enim ſæpe uenientē ſup ſe bibēs imbrē & germināns herbā opportunam Ad he/
illis/a qbus colit̄/accipit bn̄dictionē. Verūtamen q̄ ſemel pleniori ſtilo tractata meminerimus bre. vi.
G — ſicco ptranſibimꝰ pede. ¶ Aliud ꝓterea in eodē ſenſu excerpi documentum pōt. Cū enim (ut
Domeſticis & ꝓbatis debent etiā arcana cōicari. — ꝓdiximus) Ieſus ſalutis opa/Ioſeph & Maria utrūq̧ hoīs bene opantis ſenſum/ſignificent: ad
monent̄: q tales ſunt: ut pari fide ambulantibus: & eodem ſpū agitatis apto ſinu oīa detegant:
ita ut utriq̧ ſpūalem accipiāt cōſolationem & ꝓfectū: quēadmodum Chriſtꝰ ipſe nō uerbo tm̄:
& miraculoꝝ frequentia/magnitudineq̧ apoſtolis oībꝰ: uerūetiā tribus ꝓelectis detecta aliqua
ex pte diuinitatis maieſtate manifeſtauit ſeſe. & Maria diuinæ ſobolis (quā geſtabat) myſteria
I — Eliſabeth cognatæ plane aperuit. & inter amicos Iob uitæ ſuæ ſanctæ atq̧ imaculatæ curſum Iob xx/
& conſcientiæ rectæ ſane & timoratæ/arcana retexit. ¶ Alia ꝓter hæc a ſacris doctoribus ex iii.
hoc in ulnas Symeonis cōplexu Saluatoris notant̄ myſteria. Primū q̧ per pueri huius nouam
infantiā uetuſtas hoīs impuri renouāda erat. hoc eſt mundus q in pctōrū ſorde inueteratꝰ erat/
bonoꝝ opeꝝ inſtauratione p fidē repueraſcere: iuxta uerbū apl'i. Scd̄o q̧ per legis euāgelicæ
ꝓmulgationē ueteris legis cerimoniæ erant occultādæ. Tertio qd̄ p hūc Symeonē/q Chriſtū
in ulnis portauit/actiuoꝝ uita deſignat̄. Per Mariā uero/q̄ geſtauit in utero/cōtemplatiuoꝝ/
quæ qr ſunt a ſacris doctoribꝰ (ut diximus) tacta non trāſcribemus. Poſſent aūt & aliæ excogi
H — tari ex tanto ſacro alegoriæ: q̄s poſteris relinquimꝰ: ut ad reliqua ꝓperemꝰ. ¶ Poſtea q̄ igit̄
Textus. — Symeon hic Ieſum in ulnas ſuas accepit: qd fecerit: dixeritue: uideamꝰ. BENEDIXIT (inqt)
deum. Prius itaq̧ q̄ ſacrum & diuinoꝝ arcanoꝝ plenum canticū decantaret: bn̄dixit deū. Lau/
dando ſcilicet: grāſq̧ agēdo: ſicuti & Zachariā pridē feciſſe ſuo loco retigimus. Et iſtud ꝓfigu/
ratum erat in Dauid: qui cum reduxiſſet arcā dn̄i in ciuitatē ſuā: primum qdē ipſe & cū eo po/ i. Paral.
pulus uniuerſus bn̄dixerunt deo. Deinde canticum ipſe cōpoſuit: & cantari ante arcam fecit. xvi.
Sic Symeon poſtq̄ arca domini. i. Chriſtus Saluator/in quo diuinitas erat recōdita/in ciuitatē
Dauid & præparatum ſibi tēplū eſt introductꝰ: deum qdē bn̄dixit: poſt canticum cecinit uerbis
Textus. — ſane perbreuē: ſed ſenſu lōgiſſimū. Ait enim: NVNC DOMINE dimittis ſeruum tuum: &
Explanatio — quæ ſequunt̄. ¶ In quo ſane cātico duo facit uir iſte diuinus. Primo quidē a deo petit: ut a car/
nis uinculis

nis uinculis & mūdi huius tenebris dimittatur.Scḋo cūm adiungit dicens:Quia uiderunt ocu cātici ſymeo
li mei &c.ſed primā prius particulā diſcutiamus:quæ breuis eſt:nec pfunda nimis:ſed moralis nis.
dūtaxat & pia. ¶ Hic igitur iuſt⁹ & timoratus ſenex cū diuino rñſo pmonit⁹ eſſet:nō pus ſibi/ A
ſuccūbendum eſſe morti:q̄ mortalib⁹ oculis uitæ cerneret autorē: ubi illū & uidit:& palpauit:
& qḋ paucis datū legimus/in ſinu ſuo tenuit:abſolui ſe hoc atro carcere poſtulauit.Quippe q
Ad phi. iam pridē illud deſideraſſet:uerū tanti/tāq̧ uniuerſalis boni expectatione retent⁹/uitæ hui⁹ ſe
i. nectutiſq̧ icōmoda placide ſuſtinebat:ſicut Apoſtolus:q licet diſſolui cuperet:ut cū Chriſto eēt:
moleſtias tñ/pſecutioneſq̧ infinitas(ut alios lucrifaceret)ferebat fortiſſime.Poſt ubi/qḋ tan/
tope concupiuerat/Symeon eſt aſſequut⁹:cōfeſtim a deo mortē ſibi accelerari depoſcit.
Ge.xlvi ¶ Huius aūt in ueteri teſtō figura pceſſerat:cū Iacob filium ſuū in Egypto uidiſſet:& brachiis Figura
quoq̧ eſſet cōplexus:Ait enim iā lætus moriar:quia te uiuum relinquo. ¶ Sed nec tp̄s qdem
aliqḋ ad diſponendum domui ſuæ:aut ad publica priuataue negocia cōponenda indulgeri ſibi
Symeon deſiderauit:qn abſq̧ ulla dilatione:ſpe imortalitatis plenus liberari corporea mole/
Ad Ro. uelut carcere quodā efflagitauit:ſicut Apoſtolus dicebat:Infœlix ego:quis me liberabit de cor
vii. pore mortis hui⁹.Propterea dixit:nūc.i.ſtatim dimittis.i.dimittere digneris.ſeruum tuū in pa
ce:q̄q̄ & illud inſtantaneū tp̄is aduerbiū aliter accipi pōt:& pponitio ex ſubaudiri:ac ſi diceret:
Lu.xxii Poſtq̄ impleta eſt pmiſſio tua:ex nunc cū uoles:dimitte me.Sicuti cū Saluator ad paſſionē pau
Ad Ro. lo poſt iturus:dixit:Nunc q habet ſacculū tollat & perā. Exponit̄ enim nūc.i.poſthac:ſicuti &
vi. cū dixit Apoſtolus:Nūc exhibete corpa uīa ſeruire deo. ¶ Vtrocūq̧ aūt modo intelligamus:
Idem reſultat pculdubio ſenſus:debere.ſ.eū/qui bñ pſeſt/ſicuti nō grauari moleſtiis mortalis B
uitæ:q̄diu pdeſſe ſe putat cæteris poſſe:ita ubi curſum cōſumaſſe/& tp̄s uocationis inſtare co/ Moraliter.
gnoſcit:nō mō id nō recuſare:uerūetiā poſtulare.Quod cū alio loco tetigerim⁹:nō repetem⁹.
Sed cæteris tum auctoritatib⁹:tum exemplis iſtud quoq̧ accōmodatiſſime cumulabimus.
¶ Quod aūt dimitti petiit ſeſe:uerbo uſus eſt ad rē ptinentiſſimo:dimitti qdem ab aliquo pp̄e C
dr̄:q ab eo inuit⁹ detinetur:ſiue uim inferat:q detinet:nec in iuſſu eius abire alius poſſit:ſiue ur Quid eſt di/
banitate q̄dā & reuerentia/aut beniuolentia/q detinetur:ſit aſtrictus. Nā & Pilat⁹ iudeis dixit: mitti.
Matth. Quē uultis uobis de duobus dimitti:Barrabā an Ieſum:quoꝝ uterq̧ in ſua erat.ptāte: Latro
xxvii.& quidem re uera:Ieſus aūt in ipſius Pilati opinione. Simile eſt qḋ p Moyſem Pharaoni dixit
Mar.xv deus:Dimitte populū meū.Scḋo autem mō accipitur qḋ Angelus ad Iacob dixit:Dimitte me:
Exo.v. quia iā aſcendit aurora.& dominus ad Moyſen:Dimitte me/ut iraſcatur furor me⁹ cōtra eos.
Geneſis ¶ Pōt autē & myſtico ſenſu aliter de plato intelligi:qui poſteaq̄ utroq̧ brachio Chriſtū eſt cō
xxxii. plexus.i.poſtq̄ in uita actiua q̄cunq̧ ad officium ſuum ptinent:abūde impleuit:pōt a deo ipu/ D
Exodi ne petere:ut tandē in pace animi:& quiete cōtemplationis quieſcere:uel ad tp̄s ei liceat:quēad Poſt actiuā
xxxii. modum & Iacob pt̄iarcha fecit:q poſteaq̄ pro Lya/q̄ uitā actiuā repn̄tat/ſeptenniū in ſeruitio uitā pōt de ſi
Geneſis Labā tranſegit:Rachel ſibi dari poſtulauit. ¶ Quod eñ in pace dicit Symeon ad utrūq̧ refer derari contē
xxix. ri cōcine pōt:pax ſiqdem æterna morte acqrit̄ naturali/in pt̄ia/ſicut dicit ppheta:In pace i id/ platiua.
ipſum dormiā/& requieſcā. Pax uero ſp̄us:cū a carnalib⁹ cōcupiſcentiis ad cōtemplatiōis ſua/ E
Pſalmo uitatē mēs nr̄a transfertur in uia:de q̄ dicit idē ppheta:Pax multa diligētib⁹ nomē tuum. Tunc
cxviii. autē petitio pacis & quietis:tū tpalis:tum æternæ diſcreta eſt:cum ſcḋm uerbū diuinum petit̄:
quēadmodū Symeon iſte petebat.Hoc qppe mō Maria petiit:Fiat mihi (inqt) ſcḋm uerbū tuū.
Pſalmo & ppheta dicebat:Scḋm eloquium tuum eripe me.i.iuxta pmiſſiōes tuas:qb⁹ ſupple affore te
cxviii. laborantib⁹ pmiſiſti.& poſt uarias tribulationes atq̧ afflictiones refrigeriū tribuere. Ait enim
Mat.xi. Venite ad me oēs q laboratis/& onerati eſtis:& ego reficiam uos.& cætera id genus plurima/
iii.Reg. q̄ ſæpe retulimus.Qui igitur tedio uel puſillanimitate aut timore hoc petunt:nō ſcḋm uerbū
xix. dei petunt.Propterea Helyas cum hoc pacto petiiſſet ut moreret̄:nō impetrauit:ſed illi a dn̄o
rñſum eſt:adhuc tibi grandis reſtat uia. Et qm̄ ipſius dei iudicia/imo & nr̄a ipſa merita/nobis
ſunt occulta:q̄lis eſſe debeat petitio nr̄a:cum pacē quietēq̧ q̄rimus:ipſe idē Saluator uerbo do
M. vi. cuit/& exēplo mōſtrauit.Verbo qdem cum dixit:Dum oraueritis/dicite/Pr̄ nr̄ qui es in cælis/
Matth. ſanctificetur nomē tuū:fiat uoluntas tua.exemplo uero cum dixit: Pr̄ ſi poſſibile eſt/trāſeat a
xxvi. me calix iſte:uerūtamē non ſicut ego uolo:ſed ſicut tu fiat. ¶ Et hæc ad hanc primā tm̄ ptICu F
lam dicta ſint ſatis:cui & ſcḋa eſt cōſequens:Cum eñ petiiſſet ſe iuxta uerbū dn̄i in pace dimit
ti:q̄le iſtud uerbum fuerit nunc oñdit. QVIA (inqt) uiderunt oculi mei ſalutare tuū.ac ſi di Textus.
ceret:Diſtuliſti de⁹ uocationem ad te meā:donec Chriſtum tuum uiderē.Nunc igit̄ poſtq̄ il/
lum uidi:tp̄s eſt ut ad te reuertar. Et hoc quidē ad ſuā petitionē iuſtificandam ſatis erat:ſed ad
nr̄am inſtructionē nō ſatis.Quippe deus ipſe & ſuæ pmiſſionis memor erat:& Symeōis fidei
cōſcius.Propterea ſi uerbalis apud deū qcq̄ momēti habet oro/habet aūt pculdubio plurimū/

quid aliud ad obtinendũ petitionis effectũ potuit efficacius afferre:q̃ impletum eſſe tp̃s/quo il
lum reuocandum deus ipſe ꝓmiſerat. Scriptũ eſt enim:ꝗ nõ mẽtitur deus. reliq̃ uero/ q̃ in hoc Ad ti.
cãtico ſequunť/neq; ad petitionis iuſtificationẽ:neq; ad dei informationẽ:neq; ad ſuam ipſius
ædificationem quicq̃ ꝓfecerunt. Veꝝ ad nr̃am/nedũ eorũ/qui tum aderãt/eruditionem pluri
mũ cõtulerunt. Sicuti & Mariæ & Zachariæ cãtica:& cætera q̃ in utroq; teſtõ inueniunť. Quæ/
G cunq; enim ſcripta ſunt ad nr̃am doctrinã(ut Apoſtolus ait) ſunt ſcripta. ⁋ Quis igiť ſit hu Ad Ro.
ius cantici fruct⁹ attendam⁹. & prius quidẽ conſiderandũ eſt:ꝗ tres hi ſcd̃e partis uerſiculi tria xv.
& qdem ꝓfundiſſima/cõtinent nr̃æ ſalutis myſteria. In primo nãq; aduениſſe Meſſiã ſeu Salua
torem nudis ꝓnũciauit uerbis. In ſcd̃o ei⁹ a pr̃e miſſionẽ:& per eum populoꝝ oĩum uocationẽ
ꝓphetico ſpũ atteſtatur. In tertio uero ſui aduẽtus effectũ/fructumq; in oĩ hoĩum gn̄e apte de
H clarat. Quæ ſingula ſeꝑatim ꝓſeq̃mur. ⁋ Et in p̃mis circa priorẽ uerſum ſingula quæq; uer/
Textus. ba neceſſario uidenť eſſe poſita. Quippe qđ dixit/ VIDERVNT oculi mei:niſi myſteriũ in
uerbo lateret:cõgruenti⁹ dicere potuiſſet:q̃a uidi ſalutare tuum. Sed qm̃(ut in ꝓcedẽtib⁹ dictũ
eſt) ſup illis uerbis/nõ uiſuꝝ ſe mortẽ: Videndi act⁹ etiã ad oculos intellect⁹ referri cõgrue po
teſt:illud exprimere uoluit:quo hãc equocationẽ penit⁹ amputaret. Nã & Chriſtus ipſe iudeis
dixit. Abraã pr̃ ueſter exultauit:ut uideret diẽ meũ:uidit & gauiſus eſt. nec tñ ipſe Ieſum ocu/ Io. viii.
lis uidit corporeis:ſed fide tm̃/ & ſpe. qđ iudei nõ intelligẽtes/ſed ad corꝑalem uiſionẽ referen
tes/illi calumniati ſunt/ꝗ rem impoſſibilẽ dixiſſet. Propterea ſctũs Iob ueritatẽ reſurrectiõis Iob. xix
mortuorũ exprimere ſic uolens/ut nulla in uerbis reſtaret ambiguitas:cum dixiſſet. In carne
mea uidebo deũ Saluatorẽ meum:poſtea ſubiunxit:Quẽ uiſurus ſum ego:& non ali⁹/ ſcilicet
ꝑ me/& oculi mei cõſpecturi ſunt. Ita & hic dicit: Viderunt oculi/ſcilicet carnei:& mei quidẽ:
nõ aliorum a qb⁹ audiuerim. Nõ enim uerbis ꝓphetæ uti uoluit:qui dixit. Ab hoĩb⁹ uiſus eſt:& Baruch
cum hoĩb⁹ cõuerſat⁹ eſt. Nã & hoc credere debuiſſet fidelib⁹ teſtibus. ſicut Saluator ipſe dixit: iii.
dũ Thomæ rñdit: Quia uidiſti me Thoma credidiſti:beati q non uiderunt & crediderũt. Sed Io. xx.
quo de ꝓmiſſione diuina ad eũ facta certiores nos redderet/dixit: Viderunt oculi mei. Hoc etiã
mõ loquut⁹ eſt Eſa. dicens. Regẽ dñm exercituum uidi oculis meis. ⁋ Quod aũt ſubiungit: Eſa. vi.
I SALVTARE TVVM. magnũ(ut arbitror) occulit myſteriũ. Quid enim eſt qđ a reuelatiõe
Textus. diuina in hac ſua ꝓfeſſione uariare uideť. Rñſum q̃ppe acceꝑat/nõ uiſurũ ſe mortẽ/q̃n pri⁹ ui
diſſet Chriſtũ dñm. Nũc autẽ de Chriſto nullum uerbũ facit: ſed ſalutare dei ſe uidiſſe ꝓfiteť.
Et q̃uis ſciam nõ defore/q dicãt diuerſis uocabulis idem uerbũ incarnatũ ſignificari:qđ & nos
iam ſæpe dixim⁹/nunq̃ tñ uocabuloꝝ mutationẽ iudicauim⁹ carere myſterio. ⁋ Itaq; hoc lo
K co nomen iſtud Meſſiæ ſeu Chriſti a Symeone attributũ exiſtimo eſſe accõmodatiſſimũ. Et in
Chriſt⁹ & ſalutare dei & ſalutare noſtrum appellatur. primis:ut a leuiorib⁹ initiũ ſumam⁹:poſſet a rudiorib⁹ forſitan hæſitari: quo pacto hic Symeõ
uocat Chriſtũ ſalutare dei:cũ maria illum ſalutare ſuum uocauerit dicens: Et exultauit ſpirit⁹
meus in deo ſalutari meo. ⁋ Sed ex aliis ſacræ ſcripturæ locis difficultas hæc facile ſoluitur.
Enimuero hoc ſermonis gn̄e ꝓmiſcue ſcriptura utiť. Nã & Cytharedus ꝓpheta dicit: Expecta Pſalmo
bam ſalutare tuum:& alibi frequẽter idem ipſe tñ alibi dicit: Ab ipſo enim ſalutare meum. & cxviii.
rurſum: Salutare uult⁹ mei. Nec abre quidẽ: Dei enim ſalutare Chriſt⁹ eſt: q̃a ad ſaluãdos hoĩes pſ. lxi.
a deo miſſus eſt:& ex ꝑſona dei eius eſt coæteru⁹/coæqualis/atq; cõſubſtãtialis filius. Et iccir/ pſ. xli.
co ad Romanos loquẽs dicebat Apoſtolus: Notũ uobis ſit/qm̃ gentib⁹ miſſum eſt hoc ſaluta/ Act. ult.
re dei. Rurſus idẽ ipſe: Noſtrũ eſt ſalutare. i. Saluator nr̃. & ad hoc ipm̃ uenit ut nos ſaluaret: ut Lu. ix &
ipſemet teſtis eſt. ⁋ Is autẽ loquendi modus/in cõi quoq; eſt hoĩum uſu. Nã & ꝓſidem Cæſa/ Io. iii.
ris eum dicim⁹: quẽ Cæſar dedit. cum ad dantẽ reſpicimus. & illum eundẽ ſuũ ꝓſidẽ ꝓuinciales
appellant Similiter & ſacerdotes eoꝗ dei ſunt miniſtri: uocantur ſacerdotes dei: Iccirco dicit
ꝓpheta: Sacerdotes tui dñe induãtur iuſticiã. & alibi frequentiſſime. Eo aũt ꝗ ad ſuffragiũ dã/ Pſalmo
tur hoĩbus: ut illis & ꝓſint/ & ꝓſint: illoꝝ quoq; dicuntur ſacerdotes. Vnde in lamentationib⁹ cxxxi.
L Hyere. dr̃ de ſacerdotib⁹ ciuitatis Hieruſalẽ: Sacerdotes ei⁹ gementes. ⁋ Sed cur ſalutare hoc Tren. i.
Quid intereſt dicere ſaluatorẽ uel ſalutare. loco/& alibi ſæpenumero: potius q̃ Saluator appellať: manifeſta eſt rõ. Si enim Saluatorẽ eũ
diceremus: cum ad pr̃em uerba referimus: ſicuti hoc loco: abſonus eſſet ꝓculdubio intellect⁹.
Quippe ſi hoc mõ dixiſſet Zacharias: Viderũt oculi mei ſaluatorẽ tuũ: deum pr̃em a Chriſto
ſaluatum aut ſaluãdum uerba denotarẽt: quo nihil eſſet abſurdius. Ad nos aũt ſi uerba referã
tur: tãetſi parem utroq; uocabulo haberẽt ſenſum: habet tamẽ ſalutaris nomẽ/neſcio qd am/
plius. Propter qđ & ad deum pr̃em relatũ recte ſonat: & ad hoĩes uim atq; efficaciã cõtinet am
pliorẽ Saluator quippe ille dr̃: q ſalutẽ affert & ꝓpterea Chriſto incarnato nomẽ iſtud (ſicuti
in ꝓcedentib⁹ diximus) præ cæteris cõuenit denoĩationib⁹: ſed ſalutare ſi nomẽ adiectiuum di
cimus: ſubſtãtiuum illi ſubaudire/cui cohæreat/oportet: nec aliud ullum eſſe põt: q̃ uerbũ: qđ
eſt deus

eſt deus ipſe. Itidem & ſi ſubſtantiue accipiatur: exprimere palam eſt. Dei naq; ſalutare/uerbũ
Ge.xlix eius eſt. De hoc enim Iacob pĩarcha pculdubio ſenſit: cum dixit: Ego aũt expectabo ſalutare
Pſalmo tuum. & Dauid cum dixit: Defecit in ſalutare tuũ aia mea: & in uerbũ tuum ſupſperaui. & ali/
cxyiii. bi ſæpe. Vtroq; igitur mõ ſalutare non mõ Saluatorem exprimit; ſed etiã ſaluté quoq; ipſam.
Quippe Chriſt⁹ hõ factus Saluator nẽ fuit: q̃a morte ſua nos ab interitu æterno ſaluauit: neq;
aliud Saluatoris nomẽ ex ui uocabuli ſignificare põt: ſed ex dei pſona nõ mõ Saluator nẽ eſt:
ps. xxvi uerũetiã ſalus ipſa. i. merces ſalutis nr̃æ: dicẽte ppheta: Dñs illũinatio mea & ſalus mea. & alibi:
Pſalmo Dic aiæ meæ/ſalus tua ego ſum. qđ de aliis dici nulla rõne põt: tãetſi pleriq; Saluatores appel/
xxxiiii. lati ſunt: ut in ſcđo hui⁹ capitis tractatu multis cõprobatũ ẽ ſacræ ſcripturæ teſtimoniis/eo q̃
ſalutis conferendæ miniſtri fuere: tametſi non autores: ppterea de nullo dr̃ q̃ ſalutare fuerit:
ſed Saluator tñ: ſicuti & medic⁹ q̃ ſanitatẽ reſtituit: ſaluaſſe ſeu ſalutẽ attuliſſe dr̃. Salus aũt ipſa
itra nos ẽ a medico ipſo ſeparata. ¶ Hac igĩ (ni fallor) rõne hoc uocabulo uſus eſt Euãgeliſta
ut aptiori noĩe Meſſiam exprimeret. Quod enim prius dixerat: niſi uideret Chriſtũ dñi: longe A
ii. Re. i. magis ambiguũ eſſe poterat: cũ in ſacra ſcriptura eodẽ noĩe reges & ſacerdotes appellari con
ſueuerit: ut ergo oſtẽderet Chriſtũ dñi eũ ipſum eſſe: q̃ & Saluator & ſalus nr̃a futur⁹ erat: nõ
illud uocabulũ hoc loco repetiit: ſed hoc ei⁹ loco appoſuit certius ſane atq; aptius. Eum ſiqdẽ Verba ſacræ
qui ad alioꝝ iſtructionẽ reuelata pãdit myſteria/aptiorib⁹ uerbis q̃ accepit: loqui decuit. Iuxta ſcripturæ a/
Mat. x. qđ p Saluatorẽ dr̃: Quod in aure auditis. i. ſecreto & arcano myſterio pcipitis: pdicate ſup tecta perte ſũt tra
ideſt patẽtib⁹ & aptis uerbis manifeſtate. & ipſe idẽ apuiſſe diſcipulis ſenſum ſcripturarũ ſæpe denda & my
Lucæ refertur. Et iccirco (ſi Aplõ credim⁹) Moyſes dũ legẽ populo pmulgabat/uelamẽ ante faciẽ ha ſteria aperiẽ
xxiiii. bebat. Chriſt⁹ aũt apta facie grãæ legẽ pmulgauit. ¶ Sed q̃le iſtud ſit ſalutare: q̃ñ & ad quoꝝ da.
ii. ad co/ ſalutẽ ſit deſtinatũ: opæpciũ eſt ad nr̃am (ut dixim⁹) eruditionẽ intelligere. Propterea ſubiicit: B
rin. iii. QVOD PARASTI ante faciẽ oium populoꝝ. In pmis igĩ a deo paratum oñdit: q̃ñ aũt & Textus.
ad q̃d paratũ fuerit: non exprimit. ¶ Veꝝ pus q̃ hoc diſcutiam⁹: q̃d p uerbũ hoc/paraſti/ſi/ Parare q̃d &
gnificetur: noſce oportet. Vario naq; mõ paratum aliq̃d/aut parari dr̃. Tametſi ad aliq̃d agen quotuplr̃ ſi/
dum diſpoſitionẽ agentis/aut paſſuri: uel rei in q̃/ſeu p quã agendum eſt/ſignificet. Nã q̃d in gnificet.
Apocal. Apocalipſi legitur. Vidi ciuitatem ſanctã Hieruſalẽ a deo paratã q̃ſi ſponſam. & alibi: Mulier
xxi. in habitu meretricio præpata: ornatũ q̃dem exprimere uidet̃: inde paratura. i. ornat⁹/de quo in
Prouer. libro Parali. legĩ: Et oẽm paraturã tabernaculi. Ipſe tñ ornat⁹ ad aliã rem agendã exq̃rĩ atq;
vii. adhibetur. Spõſa quippe ad uirũ recipiendũ ſe ornat: & meretrix ad decipiẽdũ obuios quoſq;.
ii. Para. ¶ Parare igitur idẽ eſt: qđ pparare: ſicut in pſal: dr̃: Paraſti cibũ illoꝝ: q̃ñ ita eſt pparatio eius.
v. Idq; aliud nihil eſt: q̃ ad id (cuius grã præpatio fit) intentũ habere animũ: ſicut ppheta dicebat:
ps. lxiiii Parat⁹ ſum & nõ ſum turbat⁹ cuſtodiã mãdata tua. & Petrus ad Chriſtũ: Tecũ paratus ſum &
Pſalmo in carcerẽ & in mortẽ ire. Item & nihil omittere/quo id recte fiat. ſicut cũ dr̃: Parate uiam dño
cxviii. ideſt oi mõ poſſibili ad illũ recipiendũ uos diſponite. Nihilq;/qđ ad pficiſcendũ cũ eo ſit neceſ
Lu. xxii ſariũ) ptermittite. & ob id de ſapientibus uirginib⁹ dicitur: q̃ ornauerunt lãpades ſuas & ſum/
Eſa. xl. pſerũt oleũ ſecũ: propter qđ ueniente ſpõſo quæ paratæ erãt intrauerunt cũ eo ad nuptias. &
& Matt. de Thobia legitur: q̃ paratis oib⁹/q̃ erãt in uia portãda/fecit uale pr̃i. ¶ Nõnunq̃ etiã expe
iii. Mar. ctationẽ prõptã ad oẽe mãdatũ ſignificat: cæteris/q̃ ad rem agendã ſunt neceſſaria/ iãpridẽ di
i. ſpoſitis. & hoc quoq; mõ intelligi põt: qđ Saluator ait: Eſtote parati. Neq; enim armatũ & in/
Matth. ſtructum militẽ ſtare ſatis eſſet: niſi & prõpto alacriq; aio uocãte iubenteq; duce/quocunq; ille
xxv. iuſſerit: ſtatim eat. Itaq; q̃ rem aliquã recte facere inſtituit/parare debet primũ ſeſe. i. mẽte atq;
Thobi. aio ad illã faciendã totus incũbere: deinde oia ad eam pagendã nõ mõ neceſſaria: uerũetiã uti/
v. lia & accõmoda perquirere/atq; ordinare. & demũ reb⁹ oibus oportune diſpoſitis iuſſum ſupe
Lu. xii. rioris/aut tp̃s aliũne occaſionem bñ gerende rei intent⁹ pſtolari. Similiter & q̃ in ſe aliquid ab
alio fieri ſperat/atq; expectat (ut pxime diximus) parata debet habere oia. ſed & res ipſa/ſeu
ps. xcii. inſtrm̃: qđ ad rẽ agendã eſt deſtinatum/paratũ eſſe dr̃: ſicut illud: Parata eſt ſedes tua. & alibi:
Prouer. Equus parat⁹ ad diẽ belli. ¶ His aũt oibus modis ſalutare noſtrũ paratum ad ſalutẽ noſtram
xxii. fuit. In pmis q̃dem æterna deſtinatiõe q̃ filium incarnandum & crucifigendũ pro humani gñis C
redemptione pr̃ primo & cum eo fili⁹ ipſe ac ſpũs ſanct⁹ pordinauerat. Et hoc mõ myſtico ſenſu
i. ad cor. intelligitur/qđ in pſona Chriſti ppheta dixit: In capite libri ſcriptum eſt de me: ut facerẽ uo/
i. luntatem tuã. i. in æterna pdeſtinatione pr̃is: q̃ caput eſt & prima pſona in diuinis. & illud idem
teſtatur Apl̃s: qui cum pri⁹ dixiſſet: Nõ enim iudicaui aliq̃d ſcire inter uos/niſi Ieſum Chriſtũ:
& hunc crucifixũ: ſubiũgit: Sapiam loq̃mur inter pfectos: & infra q̃a abſcõdita eſt: & quã pde/
Ad ro. i. ſtinauit deus ante ſecula. & alibi: Qui pdeſtinat⁹ eſt filius dei in uirtute. & rurſus: Chriſtus aſſi
ſtens põtifex: & infra: introiuit ſemel in ſctã æterna redemptione inuẽta. i. ab æterno ad noſtrã

redemptionē præordinata. ¶ Si igitur de myſterio ſalutis loquamur/qđ erat ꝑ Chriſtum ad
implendū ab æterno/paratū fuiſſe ex ꝓmiſſis cōſtat. Sin de ipſa ſalute/quā illo mediante electi
conſequunt̄. Idem quoq; ꝓpheta teſtat̄ dicens: Miſericordia dñi ab æterno. & Apl's dicit: Qui ꝑs.cxii.
elegit nos in ipſo ante mūdi cōſtitutionem. & Saluator ipſe: Venite benedicti pr̄is mei: poſſi/ Ad eph.
dete regnū qđ uobis paratū eſt ante mūdi cōſtitutionē. ¶ Hæc igitur ex pte dei ꝑma fuit hu/ i.
ius ſalutaris ꝓparatio: q̄ ubi uenit plenitudo tpis (ut uerbis Apoſtoli utamur) ad effectū eſt de/ Matth.
ducta. Nā & pater filiū miſit in mūdū/paratū oia pati & facere: q̄ ad nr̄am ſalutē Trinitas tota xxv.
iudicauerat eſſe neceſſaria: & hoc eſt qđ p Eſaiā dr̄: Parauit dñs brachiū ſanctū ſuum in oculis Ad gal.
oium gentiū. Quæ qdem ꝓphetæ uerba/ his ipſis (de qbus tractauim⁹) Symeonis uerbis ꝑ oia iiii.
ſunt ſimilia. & in hui⁹ pſona dicebat ꝓpheta: Quoniā ego in flagella parat⁹ ſum. & alius: Ego Eſa.lii.
aūt nō contradico/retrorſum nō abii/corpus meū dedi pcutiētib⁹: & quæ ſequūtur. & in ſūma Pſalmo
eoꝝ (q̄ ad ſalutem noſtrā ptinebāt) ꝓtermiſit nihil: ꝓpterea in extrema uitæ hora dixit: Con/ xxxvii.
ſūmatū eſt. ¶ Stat inſup parat⁹ his oibus rebus geſtis ad orbis uniuerſi iudicium: quo & iuſtis Eſaiæ.l.
ꝓmia/& impiis ſupplicia decernat æterna. Per hūc enim Chriſtū in carne glorioſa & humana Io.xix.
ſpecie radiātē iudicaturus eſt mūdū deus: qa ptātem dedit illi iudiciū facere. & hoc eſt quod per
ꝓphetā dicitur: Parauit in iudicio thronū ſuum: & ipſe iudicabit orbē terræ. Ipſe igitur Chri/ Io.v.
ſtus ex pſona dei ſeipſm parauit: & a patre parat⁹ eſt ab æterno ꝑmū/& deinde ſtatuto tpe ad ſa ꝑs.ix.
lutem nr̄am pagendā dimiſſus/ipſe etiā ex pſona ſerui ad oia ſupplicia ferenda: & ad oēm pa/
tris uoluntatē exequēdā ſe parauit: nihilq;/qđ ad rem exequēdam ptineret/omiſit faciendū.
In ipſo etiā Chriſti corpe tanq̄ in aptiſſimo ad rem tāti myſterii conficiendam inſtro ad id (ut
ꝓmittit̄) præparato/cōſumata ſunt oia. Recte igit̄ atq; in rem dictū eſt ab hoc Symeōe de hoc
D. ſalutari: q̄ a deo paratū eſt. ¶ Sed qđ ſequit̄: rem magis apperit. Huius nāq; præparationis au/
Textus. get effectū: dū dicit: ANTE FACIEM oium populoꝝ. qđ fuerat (ut paulo ante retulimus)
ab Eſaia ꝓdictū. Et quidē ſi ad ſcđm Saluatoris aduentū referatur plana ſunt uerba: qa in illo Apoc.i.
abſq; cōtrouerſia populi oēs/immo & ſinguli hoies/eum facie ad faciē uidebunt: ſicuti in Apo
calipſi legitur: Ecce uenit in nubib⁹ cæli: & uidebit eum oīs oculus: & qui pupugerūt eū. & hoc Eſa.lii.
idem Eſaias ꝓdixerat: Oculo (inquit) ad oculū uidebunt cū cōuerterit dñs ſyon. Iuſti quidē ad ꝑs.cvi.
leticiam: dicente Dauid: Videbunt recti & letabuntur. Reprobi uero ad confuſionem: de qui Zac.xii.
bus dicitur: Videbunt in quem tranſfixerūt. & ꝓpheta: Peccator uidebit & iraſcetur: dentibus & Ioan.
ſuis fremet & tabeſcet: deſideriū peccatoꝝ peribit. ¶ Ante faciē igitur oium populoꝝ tūc ap xix.
parebit Chriſtus: cū ab uniuerſo ſimul hoium gn̄e oculis uidebit̄ corporeis. ¶ Sin uero ad pri ꝑs.cxi.
mū eius aduentus referre magis placet: qđ & tpſ/& pſonaꝝ/& myſterii rō ſuadere uidet̄/& q̄
Facies ꝓ co/gnitione. ꝓcedunt: ſubſequunturq; huius Symeonis uerba: Ante faciē oium populoꝝ/parat⁹ ab æterno
patre Chriſt⁹: ſi faciem pro fide/ſeu cognitiōe accipiam⁹/ſicuti in ſacra ſcriptura frequētiſſi/ ꝑs.ix.
me. hinc per ꝓphetā dr̄: Auertent̄ iudicia tua a facie eius: qa in oēm terrā per ſctōs apoſtolos diſ ii.ad co/
ſeminata eſt incarnatio ſua & hoc eſt qđ Apoſtolus dicit: Deo aūt gr̄as: qui triumphat nos in rin.ii.
Chriſto Ieſu: & odorē noticiæ ſuæ manifeſtat p nos in omni loco: quēadmodū Apoſtolus teſta Ad Ro.
tur ꝓphetæ uaticinio uſus. Atq; ita illud intelligi oportet: qđ alius ꝓpheta dicit: Et uidebit oīs x.
caro ſalutare dei noſtri: qđ & ſequenti capite refert Lucas. & illud ꝓphete: Viderunt oēs fines Eſa lii.
terræ ſalutare dei nr̄i. ¶ Vel qđ dicit: oium populoꝝ/exponi pōt. i. oīs gn̄is hoium: ita ut græ ꝑs.xcvii
ci/latini/hæbrei/gētiles & iudei/mares & feminæ/iuuenes & ſenes cōprehēdantur. Sicut & il Mar.ul.
lud: Prædicate euāgelium omi creaturæ Et hoc quidē ex teſtimonio huiuſmet Euangeliſtæ in Act.ii.
actibus apoſtoloꝝ aptiſſime cōprobatur: cū dicit/per ea tpa habitaſſe Hieroſolimis ex oi na/
tione/q̄ ſub cælo eſt/uiros religioſos. ¶ Ad quēcunq; igitur ꝓdictoꝝ ſenſuum hui⁹ Symeo/
nis uerba trahi haud grauatæ ſit Ex qb⁹ qſi/& qbus hoc ſalutare fuerit ꝓparatū intelligim⁹.
E ¶ Verū ne moralis ſenſus cui ꝓcipue ſum⁹ intēti/in hoc quoq; uerſiculo ꝓtermitti uideat̄: hoc
Perfecti de ſingulorum ſalute cura/re debent. nobis colligendū occurrit: pfectū quēq;/ſeu pfectiōis ſtatū profitentem nō ad unius/aut alte/
rius ſalutem ſpectare oportere: ſed ſimul oium hoium: q̄tenus illi facultas eſſe pōt: ita ut (qđ Mat.vi.
Chriſt⁹ ipſe petendū eſſe a deo monuit) eius uolūtati nō min⁹ in terra q̄ in cælo pareat̄. Sed qđ
uniuerſo in orbe fieri a nobis nequit: in nr̄is ſaltē eccleſiis & dioceſibus: atq; inter noſtrates fa/
ciamus: oibuſq; petētib⁹ noſmetipſos exhibeam⁹: ſicuti Chriſtus docet: cui⁹ doctrinā imitatus Lu.vi.
Apoſtolus: oībus oia factū ſe teſtatur: ut lucri oēs faceret. & nō ſapiētib⁹ mō & fidelib⁹: uerū & i.ad cor.
inſipientib⁹/& his q ſine lege erāt. Vti igitur altiore eſt quiſq; gradu: ita pluriū ſaluti ſtudere ix.
debet: atq; ante faciē oium parat⁹ eē: ut ſalutare dei dici mereat̄: & eſſe poſſit: ſicuti de Chriſto Ad Ro.
F hic ſanctus ſenex ꝓphetico cecinit ſpū. ¶ Sed ad qđ effectiue ꝓparatū fuerit ſalutare iſtud: ſe/ i.
Textus. quentia declarāt uerba: dū dicit: LVMEN ad reuelationē gentiū: & gloriā plebis tuæ Iſrael.

Ex qbus

Ex quibus inter gẽtes ſeu gentiles/ & populũ iſraeliticum diſcrimen fieri liquet manifeſtiſſi/
me. Quale autem hoc ſit: uerboꝝ diuerſitas oñdit. Ad gentium enim illuminationem ſeu re
uelationem: & ad iſraeliticæ plebis gloriã paratum hoc ſalutare oſtendit. ⁋ Prius igitur ad lit
teram: quid inter hoc interſit: qdue ex ui uocabuloꝝ uerba hæc importẽt: uideamus. Et quidẽ
lumen eſſe Chriſtũ ad hoium illuminandas mẽtes. qui in pctõꝝ: & maxime falſæ ſupſtitionis
tenebris errabũdi circuibant: ex aliis ſacræ ſcripturæ locis ſatis aperte liquet: de quib⁹ in canti/ Explanatio
co Zachariæ nõnihil tactum eſſe meminimus ſup ultimũ illius uerſiculũ: dum dicit: Illumina litteræ.
re his qui in tenebris & umbra mortis ſedent. Itẽ & in ſcđo huius capitis tractatu: dũ de luce/
qua paſtores ſunt circũfulſi/ ſermo eſt habit⁹. ⁋ Verum quo pacto hæc lux uera/ quæ (ut di/ A
Io.i. cit Euangeliſta) illuminat oẽm hoiem uenientẽ in hũc mundũ/ noiatim atq; pcipue ad reuela/
tionẽ gentiũ parata fuerit: intelligere oportet. Reuelari nãq; ea dicere ſolemus: q̃ cũ pus uela Reuelare qd
ta & oculta eſſent: deteguntꝛ: idq; uocabuli ꝓpria fert ſignificatio. Si igiꝛ ad rem (quæ corporeo
uel intellectuali oculo perſpicienda eſt) referamus: hoc exprimit: ut quod antea uideri nequi/
bat: eo q; ignorantia/ aut uelamine: alio oculebatur: ſublato uelamine/ detectaq; re ipſa/ nunc
Eſaiæ uideatur eoq; modo reuelari ſecreta noſtra aliis dicuntur: uel res quæ defoſſa erat: cum ter/
xxii. ra detegitur: ſicut in Eſa. legitur: Reuelabiꝛ opimentũ Iudæ: & in Ezechie. Deſtruam parietẽ
Eze. xiii & reuelabo fundamentũ eius. ⁋ Sinuero ad ſenſum noſtrum corporeũ/ aut ſpũalem: uerbũ
Pſalmo hoc referatꝛ: nõ in re/ q̃ uidenda erat/ ſed in ipſo organo uelamẽ eſſe oſtenditꝛ. Sicuti cũ ſup ocu
lxviii. los uelamẽ obduciꝛ: quẽadmodũ dicit ꝓpheta: Obſcurentꝛ oculi eoꝝ ne uideant: uel cũ intel/
Saꝑ.ii. lectui humano p maliciã/ aut ignorantiã/ illud nõ fit intelligibile: qđ & alii facile intelligunt/
Eſa.vi. & ipſi. Idem ſi apire intellectus oculos uellent: eadem facilitate intelligerent: de qbus dr: Exce
ii. ad co cauit eos malicia eoꝝ. & alibi: Excecã cor populi hui⁹. & Apoſtolus: Deus huius ſæculi exceca/
rin. iiii. uit mẽtes infideliũ: ut nõ fulgeat illuminatio euãgelii gloriæ Chriſti: & q̃ ſequuntur. Vbi autẽ
Pſalmo tale uelamen auferꝛ: tunc reuelati oculi dicuntur corporei. ſ. aut intellectuales: nõ aũt res ipſa
cxviii. q̃ pſpicua & patẽs erat p ſeſe, de hac reuelatione loqtur ꝓpheta: dũ dicit: Reuela oculos meos
i.Re.xx & illud qđ in librũ Regũ legitur; Reuelabo aurẽ tuã. ⁋ Interdũ aũt in utroq; eſt uelamen: in
&.ii. re/ ſenſu quidẽ q ſuapte uirtute rem cape nequit: aut ne capiat obice aliquo ſenſui appoſito impe
gum.vii ditur. & res quoq; ipſa nimia claritate: aut alio quolibet opimẽto/ obumbraꝛ/ atq; oculiꝛ: quo
ex gñe cuncta ſunt diuina myſteria: ad quæ cernẽda & oculi nr̃æ mentis humanaꝝ cogitatio/
num nube obducti hebetes fiunt. Neq; ea ipſa ſic apta ſunt: ut etiam clara luce cernenti pſpici
Matt.x. apprehẽdiq; apte poſſint. In his ergo diuino opus eſt lumine: quo & cõniuentes obtuſiq; oculi
Luc.xi. mẽtis noſtræ aperiantꝛ: & res ipſa alioqui abſcondita fiat perſpicua. Tale eſt qđ Saluator dicit:
Abſcondiſti hæc a ſapientibus: & reuelaſti a paruulis. & illud: Nemo nouit pr̃em niſi filius: &
Eſa.xx. cui uoluerit filius reuelare. In his ſiquidẽ & res ipſa incõprehẽſibilis per ſeſe reuelari diciꝛ: &
Io. xiiii. qui ad eam pcipiendam impedit⁹ erat/ human⁹ ſenſus. De primo quidẽ ait ꝓpheta: Reuelabiꝛ
ii. ad co gloria dñi. & dñs de ſeipſo dicit: Manifeſtabo meipſm: qđ idem eſt ac reuelabo. De ſcđo dicit
rin.iii. Apoſtolus: nos aũt reuelata facie gloriã dei ſpectãtes. ⁋ Ad huius itaq; reuelationis (de q̃ lo/ B
quimur) modũ ptinere poſſunt oĩa q̃ pdiximus. Nã ut ad ueritatis lucẽ uenire gẽtiles poſſent:
nõ ſolũ eoꝝ mẽtes carnalib⁹ ſordibus obuolutas: & idolatriæ tenebris excecatas reuelare opor
tuit: hoc eſt ignorãtiæ ac maliciæ uelamẽ auferendũ: uerũetiam Saluatorem ipſum uiſibilem/
atq; palpabilem ſeſe pbere oculis quidem corporeis: his quibus datum eſt/ fide autem & ſpi/
i.Pe.i. ritu/ his quos trahere pater uoluit: & qui trahi ſe permiſerunt. Parata eſt enim (ut Apoſtolus
i.ad cor. ait) omnibus reuelari in tempore nouiſſimo: ſcilicet in lege gr̃æ: quæ in ultima mũdi ætate eſt
x. pmulgata. de qua dicebat Apoſtolus: In quos fines ſæculoꝝ deuenerũt. ⁋ Iccirco igiꝛ ad gẽ
Ad ro.i. tiles ſeu idolatras hæc illuminatio maxime referꝛ: quia oĩ prorſus carebãt lumine: naturale ſi
Pſalmo quidẽ malicia eoꝝ (ut pdictũ eſt) excecauerat. & de his multa dicit ad Ro. ſcribens Apoſtolus:
xxxiii. Inter cætera aũt ſic ait: Euanuerunt in cogitatiõib⁹ ſuis: & excecatũ eſt inſipiẽs cor eoꝝ: & iſrat
Pſalmo Tradidit illos deus in reprobũ ſenſum: qa cũ iuſtitiã dei cognouiſſent: nõ intellexerunt. i. intel
cxlvii. ligere noluerunt: ſicut dicit ꝓpheta: Noluit intelligere/ ut bene ageret. Scripturæ autẽ claritas
Exo.xiii ad eos nõ puenerat: q̃ ſolis iudeis data fuerat per man⁹ Moyſi: & p ꝓphetas cæteros abũde elu Figura.
&.xiiii. cidata. Propterea in pſal. dr. Non fecit taliter omni nationi: & iudicia ſua nõ manifeſtauit eis.
⁋ Et hæc quidẽ in ueteri teſtõ figurata iãpridẽ fuerãt cũ fugienti ab egypto iſraelitico populo
columnã ignis per noctẽ dedit deus/ cũ egiptii in tenebris ambularẽt. Hoc quoq; qđ de illumi
natione gentiliũ hic dr: Prius q̃ impleretur/ in nouo teſtõ eſt pmonſtratũ: cum Chriſtus adhuc
infans ad herodis pſecutionem uitãdã Angelo monẽte in egiptũ eſt delatus. Nam pter q̃ q; egi
ptii ſupra cæteros gentiles uanæ ſupſtitioni idoloꝝ erant dediti: nomẽ quoq; rei maxime con

uenit. Egyptus nãq; idem qđ tenebræ hæbraica lingua ſignificat. Quãuis igitur & iudei ipſi il
luminatione diuinæ grãæ indigerent: longe tamen magis gentilibus erat neceſſaria. Propterea
C dicit: Lumẽ ad reuelationẽ gentiũ. ¶ Idẽ quoq; & qđ de gloria ſubiicit̃: eſt dicendũ. q̃nis enim
qui ex gentib⁹ crediderunt: iudeis gloria pares ſint futuri: qa (ut dicit Apoſtolus) Nõ eſt diſtin Ad ro. x
ctio iudei & græci. Nã idem eſt dñs oium diues in omnes qui inuocãt illum: maior tñ ob id iu/
deis gloria tribuitur: q; ſalus ex iudeis eſt. Ipſe quippe Saluator ſcđm carnem ex ea gẽte origi Io. iiii.
nem traxit: indeq; ois primũ fidei ueritas emanauit: iuxta qđ in pſal. dr̃: Notus in iudea deus. ps. lxxv
Poſt ubi per Chriſti aduentũ eſt conſumata: in oẽm terrã per Apoſtolos/& ipſos quidẽ iudeos
eſt diſſeminata/atq; pmulgata. Et iccirco in ſuo cãtico dixit Zacharias: Et erexit cornu ſalutis
in nobis/in domo Dauid pueri ſui: & in fine ſubiicit: Illuminare his qui in tenebris & umbra
mortis ſedẽt: qđ ad gentiles haud incõgrue põt referri. Sicut igit̃ iſraeliticæ nationi inter mor
tales huius redẽptionis pma atq; pcipua debet̃ gloria: ita quoq; & gentilitati illuminatio q̃ma
xime erat neceſſaria. ¶ Sed hæc diſtinctio illuminationis ad gentes: & gloriæ ad iudeos. Aliis
quoq; in locis ſacræ ſcripturæ facta conſpicitur. Ait enim ppheta: Veniet. ſ. per fidei illumina/ Agei. ii.
tionẽ/deſideratus cunctis gentib⁹: & implebo domũ iſtã. ſ. iſraelis populi gloria. & in pſal. legi
tur: Notũ fecit dñs ſalutare ſuum/ante cõſpectũ gẽtium reuelauit iuſtitiam ſuam. Nihil enim ps. xcvii
aliud eſt notum facere q̃ reuelare & manifeſtare: qđ per illuminationẽ fidei fieri certo certius
eſt: dicente Apoſtolo. Manifeſtata eſt aũt gratia per illuminationẽ Saluatoris noſtri Ieſu Chri ii. ad thi
ſti: qui deſtruxit quidẽ mortẽ: illuminauit autem uitã & incorruptionem per euãgeliũ. Quod mo i.
aũt dicit reuelauit iuſtitiã ſuã: aptius eſt. Nam & dei iuſtitia ipſe filius eſt: q (ut dicit Apl̃s) fact⁹ i. ad cor.
eſt nobis ſapia a deo & iuſtitia/ & ſanctificatio. & in pſal. dr̃: Iuſtitia & iudiciũ præparatio ſedis i.
tuæ. & alibi: Iuſtitia eius manet in ſæculũ ſæculi. ¶ Ad gloriã aũt plebis iſrael ptinet qđ in pdi Pſalmo
cto pſal. xcvii. ſubiungit̃: Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ/ & ueritatis ſuæ domui iſrael. Hoc lxxxviii
quippe ad maximã illoꝝ gloriã cedit: q; pmiſſiones ſalutis omnes illi nationi factæ ſunt: quas ps. cxi.
uerificari oportebat in Chriſto: & inde miſeratio quoq; ois ortum habuit. De hac etiam miſe/
ratione plurima dicit Eſa. capite. xlix. & alio loco dicit: Dabo in ſyon ſalutẽ: & in hieruſalẽ glo Eſaiæ
riam meã. nec minus ad pmiſſa cõuenit: qđ per aliũ pphetã Spũs Sctũs dixit: Dedi te in fœdus xlvi.
populi in lucẽ gentiũ: ut aperires oculos cecoꝝ. Hæc enim (ut pxime diximus) iſraelitici popu Eſa. xlii
li ſumma eſt gloria: q; fœdus eũ eo ab æterno deo eſt percuſſum: p qđ Meſſiam ſe ad ſalutẽ orbis
D missurũ/deus ipſe pmiſit. ¶ Poſſunt aũt & ad myſticũ itellectũ uerba hæc ita redigi: ut p oẽs
Myſtice. populos gñalẽ uocationem/atq; reuelationẽ intelligam⁹: de q̃ pdictũ eſt: qa in oẽm terrã exiuit
ſonus apoſtoloꝝ. & de hac uocatione plura etiã fortaſſis q̃ res exegiſſet in ſupiorib⁹ tractatib⁹
Textus. fuere dicta. Quod aũt ſequit̃: ET GLORIAM plebis tuæ Iſrael: ad uocationis efficaciã refe
ratur. i. ad electos. qui ex ea gloriam ſempiternã aſſecuti ſunt/uel aſſequentur. Multi qdẽ/imo
omnes ſunt uocati: pauci uero electi. Nulli aũt ex reuelatione gloria debet̃: ſed ex cõſumatio/
ne: dicente Saluatore: Non q incœpit: ſed q pſeuerauerit uſq; in finẽ/hic ſaluus erit. & in Apo Mat. x.
calipſi legitur: Eſto fidelis uſq; ad mortẽ: & dabo tibi coronã uitæ. ¶ Et iuxta hũc ſenſum opti &. xxiiii
ma rõne præponit̃ reuelatio: & ſequit̃ gloria. Iuxta uero alium ſenſum: iccirco præponi reue/ Apoc. ii
latio gentiũ/gloriæ Iſrael: qbuſdã uidetur/quia (ut Apoſtolus teſtatur) plenitudo gẽtiũ prius Ad Ro.
introducetur q̃ reliquiæ Iſrael ſaluæ fiãt: q̃q̃ ad primũ Chriſti aduentũ relata/hũc ſenſum uer xi.
E ba non poſſe cape/ex pmiſſis cõſtet. In eo ſiquidẽ illuminationẽ & reuelationem gentiũ glo/
Moraliter ad ria Iſrael & tpe & merito anteceſſit. ¶ Morale aũt documentũ ex hac quoq; cantici parte ex/
prælatos. trema hoc elicere poſſum⁹: q; duo pcipue in plato ſunt neceſſaria: lumẽ/ ſcilicet uitæ & doctri/
næ ad reuelationẽ gentiũ. i. ad uelamen auferendũ a cordib⁹ pctõrũ qui gentiliũ more uiuunt:
ſicut dicit Saluator: quẽ ſæpenumero iam in teſtem adduxim⁹. Luceat (inquit) lux ueſtra corã Mat. v.
hoibus: ut uideant ueſtra bona opa. & multa in hãc ſuiam extant teſtimonia. Gentiũ eñ appel
latione oẽs oino pctõres nõnunq̃ continent̃: ſicuti cum ppheta dicit: Increpaſti gentes & periit
impius. & q; in Euãgelio legitur: Erit in terris preſſura gentiũ. Hoc aũt non ſatis eſt habere pla ps. ix.
tũ/ut oẽs illuminet populos ſeu gentes: hoc eſt ois gñis hoies/mares & feminas/doctos & in/ Lu. xxi.
doctos/nobiles & ignobiles/iuuenes & ſenes: niſi clerũ ſuum ſic inſtituat: ut gloriã a deo pri/
mũ: & ab hoibus poſtmodũ cõſequatur. Hæc nẽpe uere plebs Iſrael eſt: q uidens deũ interpre/
tatur: & populus elect⁹ nuncupat̃. Ait enim Apoſtolus: Nõ oẽs qui ex iſrael ſunt: hi ſunt iſrae Ad Ro.
litæ: neq; enim ſemen ſunt Abrahæ oẽs filii: ſed in Iſaac uocabit̃ tibi ſemen. i. nõ qui filii carnis ix.
hi ſunt filii dei: ſed qui filii ſunt pmiſſionis. Propterea & de Nathanaelle dicebat Saluator: Ec Io. i.
ce hic uere iſraelita in quo dolus nõ eſt. ¶ Hæc igitur uera eſt gloria platoꝝ/cum filios. i. cle/ ii. Ad
ricos & ſacerdotes habet ſapiẽtes ac diſciplinatos. Propterea dicebat Apoſtolus: Quæ eſt eñ thi. i.
noſtra

ii.ad theſ.i. noſtra ſpes/aut gaudiũ/aut corona gl'iæ:nõne uos:ante dñm. Vos eñ eſtis gl'ia nr̃a & gaudiũ.
& alibi:Gloria ur̃a ſum⁹:ſicut & nos nr̃a.& hoc quoq; eſt qđ de ꝑcurſore in ꝑcedenti capite di
ii.ad corin.i. ctũ eſt:ꝙ parare ꝗuenit dño plebẽ ꝑfectã. ¶ Quæ aũt ꝑdicta ſunt:ad hui⁹ Euãgelii intelligen/
tiã ꝑtinent. Verũ ad alioꝝ ingenia excitãda:& ſcripturaꝝ inſup indagationẽ/ꝑſcrutationẽq;:
nõnullæ ſeſe nobis offerũt difficultates. ¶ Et in ꝑmis qdẽ q̃rẽdũ uidet̃:qđ eſt/ꝙ Zacharias/q Quæſtio ad litteram. A
Spũ Sctõ quẽadmodũ & Symeon iſte)replet⁹ dr̃/in illo ſuo pleno myſterioꝝ cantico cũ mul
to plura uerba:q̃ Symeon effuderit/q̃ ad eãdẽ rẽ ꝑtinebãt/nihil apte de gentiũ uocatiõe dixit:
ſed de uiſitatiõe atq; redẽptiõe plebis iſraeliticæ tñ eſt loquutus.Hic aũt in tam paucis uerbis
cum de plebe Iſrael unũ tãtum dixerit uerbũ:de oĩbus populis ꝑmũ:& de reuelatione gẽtium
poſtmodũ manifeſte eſt locut⁹. ¶ Neq; tamẽ tam ardua eſt q̃ſtio:ut ex ꝑſonarum & tẽpoꝝ cõ
ditione nõ facile ſolui queat. Zacharias nãq; ꝑcurſoris pater fuit:& ꝑus q̃ in lucẽ Saluator pro/
diret:ꝓphetauit.Neq; tam ad Chriſtũ ipſum uerba eius referebant : q̃ ad deũ patrẽ primum:
& ad ꝑcurſorem poſtmodũ. In ueteri igit̃ lege adhuc exiſtẽs:& ipſe ſacerdos legiſq; miniſter:
Mat.xv & de ꝑcurſore ꝑcipue uerba faciẽs : ea/quæ ꝑcurrere plenitudinẽ gr̃æ/& uocationẽ gentiũ de/
Mat.x. bebãt/annũciauit.Prius eñ uocãda erat domus Iſrael. Nã ad oues:q̃ ex ea perierãt/ſe miſſum
Mar.xvi. a pr̃e Saluator ipſe ꝓteſtat⁹ eſt:& Ap'los ac diſcipulos ad ꝑdicandum mittẽs/ne in uiã gentium
diuerterent:apte uetuit:cum tamẽ cælum aſcendẽs in mũdũ uniuerſum ire & ꝑdicare illos Euã
Act.xi. gelium poſtmodũ iuſſerit.& ne id qdem illico:uerum poſt tp̃s aliqđ eo reuelante ab ipſis Apo
ſtolis factũ legitur.Sed neq; Angelus ipſe cũ ꝑcurſoris ortũ Zachariæ ꝑdixit:de gentiũ uoca/
tione ullũ ꝓtulit uerbũ.Sicut igit̃ Chriſto per paſſiõis meritũ/& reſurrectiõis gloriã ad imor/
talitatem nõdum renato/gentiũ uocationẽ/ſeu reuelationẽ fieri nõ decuit:ita illo in utero ma
tris adhuc quieſcente/qui aduentũ eius ꝑdicebat:de gentiũ iuſtificatione ſilere debuit. Symeo
nem uero poſt eius circũciſionẽ/& in tẽplo oblationẽ/ipſum quoq; Meſſiã inter man⁹ tenentẽ/
de illo palã loq decuit circũciſio ſiquidẽ reſurrectionẽ:& oblatio in templo in cælũ aſcẽſionem
haud impertinẽter ꝑfigurare põt:Quippe q ſpũ circũcidunt̃ a morte peccati reſurgunt:dicente
Ad col.iii. Apoſtolo:Si cõſurrexiſtis cũ Chriſto.ſ.per peccatoꝝ emẽdationẽ(q̃ uera eſt circũciſio)q̃ ſurſũ
ſunt ſapite.In templũ autẽ aſcendere/ſeq; ibi deo offerre/quid aliud eſt in Chriſto;q̃ ad pr̃em
eleuatis manib⁹ ferri:& humanæ naturæ formã pr̃i æterno glorificãdam pñtare:nobis uero ad
Michę.ii. cælũ ꝑ cõtemplatiõis eleuationẽ uiã oſtendere/ſicut dicit ꝓpheta:Aſcendit(inqt)iter pandens
ante eos.iuxta qđ Ap'ls dicebat:Vnicuiq; noſtrũ data eſt gr̃a ſcđm mẽſurã donatiõis Chriſti:
Ad eph.iiii. ꝓpter qđ dicit.ſ.Spũs ſctũs:Aſcẽdẽs in altũ captiuã duxit captiuitatẽ:dedit dona hoĩb⁹:& q̃ ſe/
quunt̃. ¶ Hic igit̃ Symeon uocatiõis gẽtiũ merito fuit ꝓnũciator:aptiuſq; de illa locut⁹ eſt : q̃
aut Zacharias aut mater ipſa Chriſti dũ illũ adhuc geſtaret in utero:q̃q̃ hoc uocatiõis gẽtium
myſteriũ(quẽadmodũ & reliq oĩa)illi ſupra mortales cũctos nemo dubitet fuiſſe cognita:ſed
tpi:& figuræ non cõueniebat aptius loqui. Tẽpori quidẽ/qa Saluatorẽ ip̃m adhuc intra pia(ut
diximus)geſtabat uiſcera.Figuræ uero/qa ex ſinagogæ ꝑſona(quæ Chriſto grauida erat)ꝑdi
cere qdem oĩa debebat:q̃ de illo futura erant:ſed occultiorib⁹ uerbis:quẽadmodũ & ueteris te/
Lucæ xxiiii. ſtamẽti ꝓphetæ oẽs:quoꝝ oracula poſtmodũ ipſe idem Saluator explicuit. Propterea uirgo ip̃a
in ſuo cãtico de gentiũ uocatiõe hoc tñ cecinit:Ecce enim ex hoc beatã me dicẽt oẽs gñatiões.
Nec Gabriel angelus de hac aptius illi quicq̃ nunciauerat minuſq; Ioſeph uiro ſuo:ſed uerbis
tñ uelatis/& miſtice hoc ip̃m exprimẽtib⁹:Ioannes quoq; ꝑcurſor cum in deſerto baptizaret:
neq; gẽtiles admittebat:neq; de coꝝ cõuerſione ꝑ Meſſiã faciẽda loquebat̃:donec cũ oculis cõ
ſpexit corporeis:tunc enim/ſicut & Symeon iſte:cũ illum intra ulnas tenuit/prætereũtẽ illũ ui
Io.i. dens ait:Ecce agnus dei:ecce qui tollit peccata mũdi. nõ amplius ad Iſraeliticũ genus uerba re
ſtringens:ſed ad mũdũ uniuerſum.i.ad totius mũdi homines diffundẽs:tãetſi non æq; aperte.
¶ Propter qđ haud imerito dubitari fortaſſis poſſet:quã ob cãm Symeon iſte/nõ ꝑcurſor/aut
ꝓnunciator uocat⁹ eſt Saluatoris:q illũ nõ ſicut Ioannes/ꝑtereuntẽ digito:ſed toto cõplexũ cor B
pore demõſtrauit.Neq; agnũ dei tantũ/& peccata mũdi auferentẽ:ſed ſalutare dei paratũ ante Quare ſol⁹
faciem oĩum populoꝝ/lumẽq; ad reuelationẽ gentiũ:& gloriam iſraelitici populi ꝓnunciauit. Ioannes no/
Verũ preſſius ꝓfundiuſq; intuẽti in prõptu eſt rñſio.Neq; eñ ꝑcurſoris nomẽ ex eo Ioãnes eſt mẽ ꝑcurſo/
aſſecut⁹:ꝙ ꝑtereuntẽ Chriſtũ mõſtrauit digito:ſed ꝙ ante illũ per pœnitentiæ prædicationem ris obtinuit.
uiam parauit in mẽtibus hoĩum:ad quos iuſtificãdos in uerbis & ſignoꝝ uirtute Saluator ipſe
C cõfeſtim uẽtur⁹ erat:qđ neq; Symeonẽ/neq; Ioſeph:neq; aliũ quẽpiã feciſſe legimus.¶ Ceterũ
neq; hoc pacto ſoluta penit⁹ uidet̃ qõ Enimuero Ioãnẽ baptiſtã non ad hoĩes dũtaxat mortales
ꝓmiſſum ſcriptura memorat:ut eis & pñiam ꝑdicaret:& adueniſſe Chriſtũ/pauloq; poſt ſe/ad
eos cũ ſalut' opib⁹ uẽtuꝝ nũciaret. Veꝝ & ad ſctõs quoq; pr̃es ꝑriarchas.ſ.& ꝓphetas cæteraſq;

ueteris teſtamenti pietate religioneq; inſignes uiros/qui in ſinu Abrahæ Meſſiæ aduētum præ/
ſtolabantur/aſſiduiſq; depoſcebant precibus: quo illos quoq; & de Chriſti in carne aduentu/
& de proximo ad eos deſcenſu redderet certiores. Propterea tametſi iam ab initio cum ad ba
ptiſmum Chriſtus uenit/p̄curſor ipſe (ut paulo ante diximus) agnū dei/& peccatorū remiſſo/
rem illum nominaſſet: & ad turbas de illo loquēs multo etiā plura: imo & intra matris uiſcera
clauſus illū uix dū in materno utero formatū agnouiſſet: mortis tñ appetente ſibiipſi tpe/per
duos diſcipulos eū interrogauit: an ne ipſe ille idē eſſet: q erat in lege ꝓmiſſus: an aliū expecta/
ri oporteret. Hac (ut nōnulli ſacri doctores tradūt) rōne: ut quēadmodū illiꝰ aduentū uiuētibꝰ
denūciauerat: ita quoq; uita functis nunciaret. Nā qd̄ q̄ſo alio p̄curſore opus erat ad inferos: cū
ſanctꝰ hic Symeon/quē paulo poſt uiſum Saluatorē ad p̄res illos ſanctoſq; uiros trāſiiſſe nō eſt
ambigendū/teſtis & qdem locupletiſſimus multo ante tpe p̄ueniſſet: qui Saluatorē ipſum non
modo in carne uidiſſe ſe/uerūetiā cōtractaſſe/conuexoq; ſinu complexum eſſe/teſtatus erat.

D ¶ Niſi ad hoc quoq; obiectū remouendū ab humana cōſuetudine rōnē mutuemur. Neq; enim
inficiari fas eſt: hunc Symeonē: aut ad p̄res ſanctos deſcēdiſſe: aut illis/q̄ uiderat/nūciaſſe: aut
fidē tali teſti illos non adhibuiſſe. Quippe eadem omnes Fides/Spes/Charitaſq; coniūgebat:
& defunctis uiuentiū quoq; actiōes/meritaq; bona uel mala innoteſcebāt: ſicuti Lazari & Epu/ Lu.xvi.
lonis nō parabola/ſed res geſta Chriſto autore demōſtrat. Sicut eñ cū urbē aliquā inſignē p̄n
cipū nrōꝝ quiſpiā ingreſſurꝰ fertur: multi de illiꝰ aduentu p̄ueniūt nuncii: alii e loco remotio/
ri: e uicino alii: incerti qdē & exteri: pleriq; familiares atq; domeſtici. & eo qdē ipſo die: quo in/
greſſurus eſt rex/miniſtri p̄ueniūt: q nō ſolū aduentū eius aſtruāt: uerūetiā hoſpitiū/ & cætera
ad illius uſum neceſſaria parēt. Et hi qdē illū ſe ad iter accingentē uidiſſe: pauloq; poſt uenturū
cōteſtant: alii uero equum cōſcēdiſſe: & in uiam ꝓgreſſum: nōnulli ſcd̄o/tertio ue/aut q̄rto ab
urbe miliario ab eo diſceſſiſſe ſe affirmāt. Quibꝰ oibꝰ tāetſi fidē adhibeāt ciues: illū tñ certum
atq; indubitatū nūciū aduentꝰ Regii hñt: ꝑ quē e uicino Rex ipſe ad ciues ob hoc ipm̄ dimittēs
E & modū & tp̄s ingreſſus ſui/illis denūciat: p̄ſertim cū eū ſe nunciū ante miſſurū Rex ipſe ꝑ lit
teras ciues p̄monuit. ¶ Ita quoq; in hoc Saluatoris ad inferos deſcenſu exiſtimare poſſumꝰ:
multos eqdē nūcios ab ipſo pene mūdi exordio p̄miſerat deꝰ aduētus ſui: quoꝝ pleriq; nullum
adiecere aduentui tp̄s. nōnulli eū cito uēturū cecinere: ſignaq; aduentus dedere Poſtea uero q̄
in carne apparuit: hic Symeon (ut opinor) p̄mus oium illū ſe uidiſſe nūciauit: & poſt illū Anna
ꝓphetiſſa: & ex Chriſti ꝓpinquis nōnulli: quo ex numero Zachariā atq; Eliſabeth fuiſſe: ætas
utriuſq; credibile ueroq; ſile facit. Veꝝ cū ꝑ Spūs Sācti chirographū/ qd̄ Hyere. cōſcripſerat/
p̄curſorē ſe miſſurū p̄dixiſſet: q ꝓximū Saluatoris aduentū nūciaret: ſignaq; aduētꝰ ſui certiſſi
ma ſecū ferret. Poſt p̄dictos oēs q̄q̄ fide digniſſimos nūcios: hūc ad extremū cū certioribꝰ māda
tis p̄ntiſſimiſq; ſignis/paruo ante uenire tpe fui opæ p̄ciū. Hic ſiqdē Symeō pueꝝ ſe i māibꝰ te
nuiſſe teſtari poterat: quē Saluatorē ſæculi Spū Sctō reuelāte cognouerat. Alia qppe diuinita
tis ſuæ teſtimonia ꝓferre oiuo potuit nulla. Cæteri quoq; alia id genꝰ referre potuerūt: ſed ab
æterno īter cūctos mortales ad hoc munꝰ delectꝰ unus Ioānes/multo certiora afferre poterat:
illū. ſ. uirū iā factū ad ſe ueniſſe: & ab eo baptizatū fuiſſe. & qd̄ lōge fuit efficaciꝰ/ſpūm ſanctū
in colūbæ ſpecie ſup caput eiꝰ apparuiſſe: p̄riſq; uoce filiū appellatū eſſe: q̄ indicia ſūt ſane ma
xima atq; certiſſima cæteꝝ/ne his qdē cōtētus Ioannes: nō quo certior ipſe fieret: ſed quo ma
gis illi fides adhiberet: & audituris res & ꝓbabilior fieret/& iucundior/appetere iamiā ſuæ ad
inferos legatiōis tp̄s p̄ſentiēs: ex ipſiꝰ quoq; Saluatoris ore teſtimoniū ſecū ferre deſiderauit.
Et ob id ad eū duos ex diſcipulis ſuis (ut p̄diximꝰ) miſit. Sicuti & Thomas in latus eiuſdē Sal/
uatoris manum/ & in locū clauoꝝ digitos mittere/p̄us q̄ crederet/noluit: quo reſurrectionem
ipſius in toto orbe redderet teſtatiorem. Illud quoq;/ſicuti & iſtud/diuina ꝓuidentia factū eſſe
credendum eſt: quo & fideles firmius crederent: & nullam omnino infidelitatis ſuæ excuſatio
nem haberēt increduli: ſicut idem Saluator dicit. Nunc (inquit) nullam excuſationem hñt de Io.xv.
peccato ſuo. ¶ Quāq̄ ad diſcipuloꝝ/quos mittebat/potius q̄ ad ſuā ipſiꝰ inſtructionē Ioannē
de his Chriſtū īterrogari mādaſſe ꝓbabilr pleriq; affirmēt quēadmodū & Chriſtū ipm̄ ſæpenu
mero feciſſe euāgelica teſtat hiſtoria: utpote cū diſcipulos īterrogauit/ quot panes habetis. & Mat.xv
Magdalenā & Marthā: ubi poſuiſtis eū. & p̄rem demoniaci: q̄tū tp̄s eſt q ei accidit: & alia id ge/ Io.xi.
F nus ꝓpe īfinita. ¶ Poſtremo nō alienū a ꝓpoſito uı̄ īueſtigare: q̄ nā inter Apl̄os (poſteaq̄ ſpūm Mar.ix.
Quæſtio ad litteram. ſanctū accepant/potuit eſſe diſceptatiōis/dubitatiōis ue cā: an ad gentiliū regiones trāſire de/ Act xi.
berēt/Euāgeliū illis p̄dicaturi: cum & ꝓphetæ fere oēs: & nuper hic Symeon/tā apte uocationē Marci
gentiū ꝑ uerbū Chriſti eſſe faciēdā p̄dixiſſent: & ipſe idē illis: ut in mūdū uniuerſum irent: & xvi. &
oi creaturæ uſq; ad extremū terræ Euāgeliū p̄dicarēt: ī ipa aſcēſiōis hora p̄cepiſſet. Qd̄ q̄uis a Act.i.
ſacris

ſacris doctorib⁹ intactū non cēſeam: multaq; dici poſſint ad eā rem ꝑtinentia: illud tñ ad pſens
nobis occurrit: nō dubitaſſe/ ſcilicet Petrū/ reliquoſq; Apoſtolos/ quin ad gētes Euangelii ꝑdi/
catio eſſet ꝑuentura. Quod & ꝓphetæ ꝓdixerant: & iuſſerat Chriſtus. Verum quo tpe id fieri
oporteret: ignoraſſe: pſertim cū īngrentib⁹ illis de reſtitutione regni Iſrael: quo tpe eſſet futu
ra: rñdiſſet Saluator: Nō eſt ueſtrū ſcire tpa uel momēta: quæ pr̄ poſuit in ſua ptāte. & illud/ qđ
eos Saluator facere iuſſerat/ ꝓdicare. ſ. Euangeliū per mundū uniuerſum oī creaturæ: nō ad lit
terā accipiendū cēſebant: qñ ne id quidē poſſibile uidebat: ſed qđ ad eos dictū fuerat: in ea par
Matth. xxviii. te ad eoꝝ ſucceſſores: uniuerſamq; Eccleſiā referēdū: ſicut & illud. Ecce ego uobiſcū ſum oīb⁹
diebus uſq; ad cōſumationē ſæculi: & pleraq; alia. Non igitur ambigebāt ex tabāt ue: qn certo
tpe a deo iſo pordinato/ in oēm terrā chriſtiana religio penetraret: & ab oīb⁹ natiōib⁹ reciperet.
Cæterū interea & donec/ a quo/ qñ/ & quēadmodū/ id fieri uellet: ipſe oſtēdiſſet: a gentiū cōſor
tio abſtinendū ſati⁹ iudicabant: ne maius (ut poſtea contigit) ſcandalū Iudeis inferreret. Et ob
id nō niſi urgente diuina iuſſione Eunuco Philippus/ & Cornelio Petrus/ euāgelii myſteria de
texere. Et ne cæteros coapoſtolos: atq; ex circūciſione fideles diuinæ reuelatiōis eis factæ igna
ros/ rei nouitas cōturbaret: in frequēti conuentu rē manifeſtare/ iudiciūq; fratrū exqrere uolue
runt: ſicuti de Mariæ dubitatione in eius ſalutatiōe dixim⁹: ꝙ de angelicæ denūciationis ueri/
tate nō dubitauit: ſed modū quo res denūciata fieri poſſet/ ignorās inqſiuit. ¶ Et in hūc eūdē A
maxime ſenſū incidit: qđ in textu ſeqtur. ET ERANT pr̄ eius & mr̄/ mirātes ſup his q̄ dice Textus.
bātur de illo. Neq; eñ ex his Maria pſertim/ in admirationē adductā credēdū eſt fuiſſe: q̄ mul Ad intelligē
to his maiora atq; altiora non ab hoīe: ſed a cæleſti nūtio audierat: & diuina ſupra mortales cū tiam litteræ.
ctos repleta erat gr̄a luceq; illūinata: ad hæc q̄cūq; de filio/ quē a deo ſolo cōcepiſſe ſibi cōſcia
erat/ futura dicebātur: iā pridē intellexerat. Sed & Ioſeph pr̄ putatiuus præterq̄ ꝙ ab Angelo
de his ferme oīb⁹ fuerat pmonit⁹: oīa q̄ in ſpōſa geſta erāt diuinitus: quæq; nato puero ſigna/
miraculaq; apparuerāt/ ꝓpriis cōſpexerat oculis: ob idq; parum hæc Symeōis uerba illi quoq;
poterāt admiratiōis afferre: ſed nouā poti⁹ utriq; parēti/ Mariæ. ſ. & Ioſeph lætitiā/ ſpūaleq; cō
Eſa. lx. ſolationē acceſſiſſe credendū eſt. De q̄ quidē admiratione loquit ꝓpheta: dū dicit: Tūc mirabi/
tur & dilatabitur cor tuum: quemadmodum in ſecundo huius capitis tractatu iam plene fuit
oſtenſum. ¶ Quanq̄ & hunc admirationis actum potius q̄ animi motum fuiſſe dici poſſit. Si/
Matth. viii. cuti & illud quod de Saluatore legitur: ꝙ audiens Centurionis confeſſionem/ miratus eſt.
¶ Et hoc qdē pfectis eſſe debet documento: ut cū de diuinis ad plebē cōcionant: admirationis B
ſigna demonſtrent: quo in admirationem ſimul & deuotionem alios trahant: q̄uis ipſi utpote Moraliter ad
rerum cauſas intelligentes/ & longe maiora ratione/ aut fide concipientes/ illa non admiren/ ꝓdicatores.
tur. Verum ubi admirationem tantam eſſe percipiūt: ut fidei detrahatur: aut difficiliores ad
credendum reddantur auditores: admirationem illam increpare & exemplis/ aut rationibus
aſtruere ueritatem oportet: ita ut admiratio deſiderium quidem rei intelligendæ: conſequēdæ
ue faciat: ſpem uero aut fidem non minuat: ut eiuſdem Saluatoris admonemur exemplo: qui
Io. iii. dum Nicodemum ad credendum tardiorem uideret dixit: Non mireris quia dixi oportere uos
naſci denuo. Idemq; fieri debet/ cum ex admiratione trahi uidemus fragiles in timorem: ſi/
i. Io. iii. cuti Ioannes dicebat: Nolite mirari ſi odit uos mundus/ ideſt ne timeatis: & pariter cum leuio
ra credituq; faciliora dicimus: ſi nimia admiratione audientes capi uidemus: cum multo maio/
ra ſimus dicturi/ admirationem quoq; his adimere debemus: quo ad credenda cætera facilius
adducantur: quemadmodum Saluator ipſe de mortuorum ſuſcitatiōe apud Apoſtolos uerba
Io. v. faciens: cum prius dixiſſet: Sicut enim pater habet uitam in ſemetipſo: ita & dedit filio uitā ha
bere in ſemetipſo: & poteſtatē dedit illi iudicium facere: quia filius hominis eſt: Videns diſci/
pulos ex his ſupra modum admirari adiecit: Nolite mirari hoc: ſubaudi. Maiorē eñ rē ſum di
ctur⁹: qa uenit hora: & nūc eſt/ in q̄ oēs q in monumētis ſunt/ audiēt uocē filii dei: & q̄ ſequunt.
¶ Cur autem Ioſeph hoc loco patrē Saluatoris Lucas noiet: iam in ſuperiorib⁹ eſt declaratū. C
¶ Cæteꝝ hæc Chriſti: parētū admiratio/ Symeonis bñdictionē excitauit Sequit eñ in textu:
ET BENEDIXIT illis Symeon. ¶ Qualis uero hæc bñdictio fuerit: & ſi textus nō expri Textus.
mat/ cōiectura tamē poſſum⁹ arbitrari: uel ꝙ deū laudādo bñdictiōis uerba ꝓtulerit: ſicuti Za
charias in ſuo cātico fecit: & in ſacris ſcripturis frequētiſſime factū legim⁹: uel ſicut mulier illa
Lu. xi. q̄ de turba uocē ꝓtulit dicēs: Beat⁹ uēter q te portauit: & ubera que ſuxiſti. Aut ſicut Eliſabeth/
dū dixit: Bñdicta tu īter mulieres: & bñdict⁹ fruct⁹ uētris tui. & rurſū: Et btā q̄ credidiſti &c. Et
ſicut pueri hæbreorū q dicebāt: Bñdict⁹ q uenit in noīe dñi. ¶ Nihil quoq; repugnat quomin⁹
Symeonē exiſtimem⁹ cuilibet hoꝝ cōiugū pticulatim fœlicitatis aut diuinæ gr̄æ qdpiā impca
Ge. xlix tū fuiſſe/ ſicuti Iacob ſingulis filiis ſuis feciſſe legim⁹. ¶ Neq; mirari debem⁹ aut temerariū in D

hoc ſenẽ iudicare: ꝙ ſacræ dei parẽti bñdixerit uir mortalis: quã a deo ſup creaturã oẽm bñdi/
ctã ignorare nõ debebat. Ex quo etiã Spũ Sctõ replet⁹ erat: ꝗuis Gabrielis ad Mariã ſalutationẽ
hæc cõteſtãtẽ nõ audiſſet: nõ poterat tñ ignorare: ad illi⁹ bñdictionẽ/ſanctificationẽq; nihil de
ſiderari excogitari ue potuiſſe mai⁹: ꝗ ut deũ cõcipet & pareret. Quippe ſi hũc ſacerdotẽ fuiſſe
admittimus: & ex legis cõſuetudine hoc myſteriũ pegiſſe: nihil eſt ꝙ repugnet: quominus ad
Ioſeph/& Mariã quoq; pro more bñdictionis uerba ꝑtulerit: quæ in alios ꝑferri ſolerẽt. Quod
& Ioannẽ in Saluatore baptizando feciſſe coniectari poſſumus. ¶ Idq; documẽto nobis eſt:
Moraliter ad prælatos. inferiores ſacerdotes dũ pro ſacris ꝑcipiendis ad eos maiores ueniũt: illis cæteroꝝ more bene
dicere debere. Quando quidẽ nõ ſuperioꝝ aut pontificũ: ſed ſupplicũ & pctõrũ in ea pte pſo/
nam induãt. ¶ Vel qđ magis applaudere uidet̃ litteræ/ubi ad eũ/q officio/aut dignitate pfe
ctiõis ſtatum obtinet/alius merito/ſanctitateq; lõge ꝑſtantior accedit: utpote ſanctæ ꝑbatæq;
uitæ & famæ celebris religioſus ad epm: in his/quæ ad epalem ptinent dignitatẽ atq; auctori/
tatem/neuter quicq̃ ꝑtermittere debet: ꝗꝗ in cæteris meriti & ſanctitatis ꝑcipuã habere debeat
ꝑlatus rõnem: quẽadmodũ & alio loco iã in ſupiorib⁹ ex hui⁹ Euãgelii ſerie comprobatum eſt.
¶ Huic aũt intelligẽtiæ litteræ cõtextus alludit: ꝙ utriq; pariter benedixiſſe Symeon refertur:
Mariæ. ſ. & Ioſeph: qui uti parẽtes pueri illũ in templo obtulerãt: ſicut aliis parentibus facere
mos erat: tametſi Ioſeph (ut ſæpe dictum eſt) pueri nullo modo parens eſſet: quod equidẽ Sy
meon ipſe confeſtim agnoſcere ſe oſtendit. De arcanis quippe futuriſq; myſteriis Spiritu San
cto afflante dicturus: ad ſolam Mariam uti ueram atq; unicam Saluatoris in carne parentẽ uer
Textus. ba conuertit. Sicuti ex uerbis Euangelii liquet manifeſtiſſime. AIT ENIM: & dixit ad Mariã
E matrem eius. ¶ Sapienter igitur atq; ex ordine pro rerum dicendarum/atq; gerendarũ qua/
litate eorum perſonas aut diſtinxit/aut cõiunxit. Cõi enim lege agentes ueluti pueri parẽtes:
cõi quoq; more bñdixit. Altiora uero/diuinioraq; locut⁹ ad eã uerba retulit: quæ diuina gratia
erat plena. ¶ Quod & prælati cæteriq; uerbi diuini enũciatores attente ſeruare debent: ut
Ad prædicatores. ſcilicet cõmunia cõmuniter ꝑferant: utpote cum uitia repꝛhendũt: & moralia ꝑdicant. Vbi uero
altiora illis dicenda occurrunt: ad peritiores ſermonẽ conuertãt: quo & hos attentiores reddãt
ad audiendum: & illi ſi capere nequeãt/quæ dicuntur/nõ ægreferãt: ſed ſua ſint parte contẽti:
quemadmodum Chriſtum ipſum eiuſq; ſectatores/Paulũ ꝑſertim doctorem gẽtiũ frequẽter
F feciſſe iã ſupra retulim⁹. ¶ Qualia igit̃ hæc arcana uerba fuerint/quæ ad ſolã Mariam perti
Textus. nere Symeon exiſtimauit/uideam⁹. ECCE (inquit) hic poſit⁹ eſt in ruinam: & quæ ſequunt̃.
Quæ ſane uerba ꝓfundũ adeo ſenſum habẽt: ut in his intelligẽdis atq; exponẽdis/nudandiſq;
uniuerſa ſacroꝝ doctoꝝ ſchola nõ parũ laboret qđ noſtrũ minuet ꝑfecto laborẽ. Illoꝝ quip/
pe opinionib⁹ in rebus tã arduis inhærere lõge eſt ſatius: ꝗ poſt tot/taleſq; uiros noua inueſti/
gare fantaſmata. Verũtamẽ ſaluo illoꝝ iudicio: ꝗ ad nſm moralem ſenſum pertinebũt: libere
ꝓſequemur: atq; in reliquis quicquid probabile indicabim⁹: quod neq; ſacrorum theologoꝝ
doctrinæ repugnet: neq; a ſenſu litteræ ſit alienum/ſolita fiducia ꝓferemus. ¶ Et quoniã di/
uiſione fiũt res quæq; clariores/intellectuq; faciliores: bifariã uerba hæc diſtinguemus. Ex his
enim priora ad filiũ pertinent: ad mrem poſteriora. dũ dicit: Et tuã ipſius animam pertranſibit
gladius. Rurſus quæ de ipſo Chriſto dicuntur: tria continent. Primũ quidẽ: ꝙ eſt poſit⁹ in rui/
nam. Scdm ꝙ in reſurrectionẽ multoꝝ. Tertiũ ꝙ in ſignũ cui cõtradicet̃. Quæ ſingula uarias
G recipiũt a ſacris doctorib⁹ interꝑtationes: quoꝝ nos dicta nõ trãſcribem⁹: ſed illa ſũmatim at/
De uerbo ponere quid & quotuplr ſignificat. tingentes/ꝗ nobis occurrẽt interſerem⁹. ¶ Et in ꝑmis illud cõſideratione dignũ cẽſeo: ꝙ hæc
tria/quæ ꝓxime retulim⁹ unico uerbo Lucas copulauit. ſ. Poſit⁹ eſt. De illius ergo ui: ſignifica
tioneq; opæpreciũ eſt aliqđ præmittere. Quã qdẽ cũ tanta myſteria cõplectat̃: fateri oportet/
eſſe maximã. Et quidẽ ꝗuis diuerſis apud uarios autores accipiat̃ modis: uſitatior tamen atq;
communior/uerboq; magis ꝓprius ille eſt: quo idem ꝙ collocare/uel cõſtituere ſignificat: cum
ſcilicet rem aliquã/aut pſonã certo loco: uel ad effectum aliquẽ collocam⁹: atq; hoc pacto aut
ad locũ/aut ad effectũ/actus iſte ponẽdi refertur. Ad locum quidem cum dicitur: Ponã in ma/
ri manum eius. Ibi enim & ſi ex loco & re quæ in eo ponitur/effectus aliquis præſignetur: loci
tamẽ ꝑſertim: atq; in primis habet̃ rõ. Ad effectũ uero tũc uerbi uis ptinet: cum aut loci nulla
fit expſſio: aut ad effectũ ꝑcipua cõfert̃ uerbi diſpoſitio: ſicuti ex hoc loco & aliis pleriſq; pſpi Matth.
H cere licet. Locũ enim ſubeſſe/in quo res poſita ſit/ſemp oportet. ¶ Hic igit̃ ꝑmũ qs ſit locus xxviii.
ubi is (de quo fit ſermo) Chriſt⁹ ſit poſit⁹: deinde a quo: & poſtremo ad qđ uideamus. Nã in ſu Mar. xv.
perioribus illum in ꝑſepe poſitum uidemus: ſed & in ſepulchro poſitus legitur. Veꝝ hoc loco Lu. xx/
(ni fallor) latius hæc poſitio accipienda eſt: ut dicamus/poſitus eſt. ſ. in hoc ſæculo per incarna iii. & Io.
tionem: uel (quod in idẽ recidit) in hoc corpore mortali. ¶ A quo autem ſit poſitus: haud eſt xix.
ambiguum

Zac. ix. ambiguum:a patre ſcilicet æterno:in cuius pſona dicit Propheta: Ponam te quaſi gladiũ for
Age.ii. tium.& alius.Ponam te quaſi ſignaculum. ¶ Sed & ex perſona dei Chriſtus ipſe ad ea/quæ
Ioan. x. ſequuntur/poſuit ſeſe qui apud Ioannem dicit:Pono animam meam pro ouibus meis: & po/
teſtatem habeo ponere animam & iterum ſumere eam. ¶ Ad quid autem in hoc mundo & A
in mortali corpore poſitus fuerit:aut ipſe ſe poſuerit:Sequitur in textu:primum quidẽ in rui/ Explanatio
nam:Scdo in reſurrectionem.Quod autem in textu ſequitur. MVLTORVM: poteſt uel ad litteræ.
alterum/uel ad utrunq́/ſecundum uarias expoſitiones referri.Tertio in ſignum cui contradi Textus.
cet.De primo igitur & ſecũdo quæ ſunt inuicem connexa ſeu correlatiua prius eſt dicendum.
Et q̃q̃ uariæ a ſacris doctoribus traditæ ſint expoſitiones: idem tamen eſt omnium ſenſus/ꝙ
ſcilicet poſitus eſt Chriſtus in ruinam impiorũ & obſtinatorum:& reſurrectionem/ideſt iuſti/
ficationem pœnitentiũ & electorum:uel in ruinam diaboli inferni/mortis/& peccati/& reſur
rectionem uitæ/gratiæ/& uirtutis. ¶ Certum eſt enim ꝙ Chriſti in carnem aduentus cæte/
raq́ redemptionis noſtræ in eo aut per eum impleta myſteria/ſicuti ad uitam æternã electis/
non modo utilia:uerumetiam neceſſaria fuere:ita reprobis ad ruinam atq́ interitum pernicio
ſiſſima.Nam in Eſa.legitur:Dominum exercituum ipſum ſanctificate:& erit uobis in ſancti/
ficationem.In lapidem autem offenſionis:& petram ſcandali duabus domibus Iſrael:& in la/
i.ad co/ queum & ruinam habitantibus in Hieruſalem.Atq́ in eundem ſenſum cõcedit:qđ dicit Apo/
rin.i. ſtolus.Verbũ enim crucis pereũtib' ſtultitia.His aũt/qui ſalui fiunt.i.nobis uirt' dei eſt.& apo
ſtolorum pnceps uerba Eſa.referens atq́ amplificans ait:ꝓpterea continet ſcriptura:Ecce po/
nam in ſyon lapidẽ ſummũ angularẽ ꝓbatũ electũ ꝓcioſum:& q crediderit in eũ nõ cõfundet.
uobis igit hoc credẽtib':nõ credentib' aũt lapis/quẽ reprobauerunt ædificãtes/hic factus eſt
in caput anguli:& lapis offenſiõis/& petra ſcãdali his qui offendunt uerbo:nec credunt in quo
poſiti ſunt.Eandem quoq́ ſentẽtiã:ipſe idem Saluator prius tulerat:qui ad Iudeos in parabo/
Matth. lis loquens/cum pleraq́ ad eoꝝ cõuincendã obſtinationẽ præmiſiſſet:adiecit.Nunq̃ legiſtis ꝗa
xxi. lapidem/quem reprobauerunt ædificantes/hic factus eſt in caput anguli:a dño factũ eſt iſtud.
& eſt mirabile in oculis noſtris:ideo dico uobis:qa aufereť a uobis regnũ dei:& dabiť gẽti faciẽ
ti fructũ eius:& qui ceciderit ſup lapidem iſtum confringetur:ſuper quem uero ceciderit:con/
teret eum.Eſt ergo hic.ſ.Chriſt' lapis uiuus poſit' in ruinam malorum:de quib' dr:erit ruina
Zac. xv æqui & muli.& iſti quoq́ ſũt/de ꝗb' in pſal.dr:Cõquaſſabit capita in terra multoꝝ. ¶ Quod
ꝑs.cix. aũt de reſurrectione ſubiũgit/ad eã referri oportet:per quã a pctõ ad grãm/a morte ad uitã/a
Ad col. ſupplicio ad gloriã reſurgim' & reuocamur.Hæc enim uera ẽ reſurrectio:ſicut dicit Aplus:Si
iii. cõſurrexiſtis cũ Chriſto:q ſurſum ſunt ſapite &c.De hac etiã loqtur ꝓpheta/dũ dicit:ꝙ nõ re/
ꝑs.i. ſurgent impii in iudicio.Ipſe quoq́ Saluator de ſeipſo dicebat:Ego ſum reſurrectio & uita.i.q
do grãm per quã a morte ſpũali ad uitã æternam reſurgit pctõr. ¶ Poſſet aũt & utrũq́:rui/ B
na.ſ.& reſurrectio alio ſenſu accipi:ut ex ruina reſurrectio genereť. Ex ruina quippe Iudeo/
Act.xiii rum uocatio ſeu reſurrectio quodãmodo ſequuta eſt gẽtiliũ. Idq́ ex uerbis Pauli & Bernabæ
in actibus apoſtoloꝝ fit perſpicuum/qui uidẽtes iudeoꝝ incredulitatẽ atq́ obſtinationẽ dixe
rũt:uobis oportebat ꝑmũ loq uerbũ dei:ſed qm repellitis illud/& indiguos uos iudicatis æter
næ uitæ:Ecce cõuertimur ad gẽtes:ſic eñ ꝓcepit nobis dñs. Et huic quoq́ ſnīæ cõſequens eſt il
lud qđ ꝓxime retulimus apud Mattheũ Iudeis dixiſſe Chriſtũ.& illud etiã eſt qđ in pſal.ſupra
allegato dicitur:Iudicabit in nationibus implebit ruinas/ſcilicet impioꝝ iudeoꝝ in eorum lo
Eſa.li. cũ gentiles ſubrogando.Ad qđ & illud ꝑtinet:qđ alio loco in Eſa.legiť:Cõſolabiť dñs ſyon:
& cõſolabiť oẽs ruinas eius. ¶ Scdm quã qdem ſnīam uerba illa in Iſrael/quæ ſubiũgit Euã
geliſta/ad utrũq́ ruinã.ſ.& reſurrectionem/hoc mõ adaptari poterũt:ut ruina ſuper domum
Iſrael materialem.i.ſuper iudaicum populum primũ fiat:qui fuit maxima ex parte incredulus
Reſurrectio uero.i.reparatio ex domo Iſrael ſpũali.i.ex Eccleſia catholica:quæ ex gentilibus
fere tota eſt conſtructa.Atq́ hoc pacto quod de Chriſto dixit Symeon/non ſolum ad ea/quæ
eo uiuo ex eius perſona contigerunt/refertur: Verum & ad ea/quæ poſt eius mortem ex no/
mine eius ſunt ſequuta:Ipſe enim eſt/in quo nunc quoq́ ruimus non credendo: & reſurgim'
agnoſcendo.Quodſi ad ea tm̃/quæ dum in humanis ageret/referenda eſſe quis putet: illud
quod de Iſrael ſubiungit:ad utrunq́ eodẽ ſenſu aptius pertinebit. Ex ea enim gente plerıq́ in
eũ crediderũt:quos reſurrexiſſe a peccatis:& ad grãm remiſiſſe haud ẽ ambiguũ.multoq́ plu
res iſidelitatis uitio ad æterna ſupplicia ruiſſe:& hæc de his duob' effectib' magnis ſane & oĩa
cõtinẽtib' ſatis ſit dictũ. ¶ Tertiũ aũt ab his maxĩe pẽdet. Qđ eñ dicit: ET IN SIGNVM C
cui contradicetur:cauſa eſt eius(de qua prædixerat)ruinæ quo ad non credentes: pariq́ ratio/ Textus.
ne reſurrectionis quo ad eos qui illis negãtibus/& contradicentibus/conſtanter crediderunt.

De multipli ¶ Quo autem modo ſignum hoc intelligendum ſit/cum uarie huius nominis ſignificationes
ci ſignifica/ ex diuerſis ſacræ ſcripturæ locis inueniantur:inter doctiſſimos quoſq; queri ſolet Multaq; paſ
tu nomis ſi/ ſim proferūtur huius uocabuli ſignificata. Verū ut omnia/quæ ad ſenſum, ſiue litteralē/ſiue
gnum. (quem nos proſequimur) moralem ꝑtinent/complectamur. Primum quid res/de qua loqui/
D mur ſignificare poſſit:intelligere oportet:ipſiuſq; uocabuli uim deſcribere. ¶ Eſt igit̃ (ni fal
lor) ſignū res uel actus ſeu actio ſenſu ꝑceptibilis per quā alia res uel actio nō ꝑceptibilis ꝑ diſ
curſum rōnis repñtat̃/demōſtrat̃/ſeu ꝓſignat̃. Idq; cū multiplr cōtingat: æquiuocationē uo/
cabuli facere uidetur. Aliqd enim ꝑcipi ſenſu nō poſſe/ex pleriſq; ꝓuenire cauſis pōt. Interdū
ex eo quia res corporea quæ aliquādo ſenſu noſtro cognita fuit/amplius nō extat:ſed periit.
Vel factum quod uidimus:aut alio ſenſu percepimus præteriit:uel extat quidem res ipſa : ſed
a ſenſu noſtro eſt remota:utpote per abſentiam:uel occultationem/aut uelamen:ſicuti paulo
ante/dum de reuelatione loqueremur/fuit dictum:uel etiam nūdum fuit ſenſui noſtro cogni
ta:ſed intellectu percepta expectatur in futurum. Et ꝓinde tam ad ꝓterita q̄ ad præſentia & fu
tura hæc priuatio ſenſus referri poteſt. Nonnunq̄ etiam ex parte rei hoc contingit:qa ſui na/
tura corporeo ſenſu capi nequit:quales ſunt res ſpirituales:& quarum fide ſola/atq; opinione
haberi cognitio pōt. Ad hæc omnia ſiue repræſentanda/ſiue ſignificanda/ſiue præmonſtran/
E da/ſigna ſunt inuenta. ¶ Ex primo genere rerum præteritarum ſunt imagines & ſtatuæ ho
minum/uel rerum cæterarum : quas aut oculis ꝑſpeximus: aut ex alioꝝ auditu imaginamur.
Et horum ſignorū duo ſunt genera. Quædā enim ſunt imagines ueræ ac uiuæ quæ effigiē aut
uirtutem ſeu aliā q̄litatē uel ſubſtantiā ſic repñtant : ut dū has uidemus:alias ꝓpemodū uidere
arbitremur. Quo ſane modo in filiis ꝑſes repræſentātur:uel q pares corpis aut animi ſpēs/uo Exodi
ces/actuſue habēt. Hoc mō imago dei fuit/ꝑus q̄ ꝓuaricaret̃ Lucifer. De quo dicit̃: Tu ſignacu xxviii.
lū ſimilitudinis plenus ſapientia. Hoc mō ad dei imaginē creatus eſt homo. de quo etiā in pſal.
dicitur:Signatū eſt ſup nos lumē uultus tui dñe. Alio aūt & ſcd̓o mō in rebus inaiatis & inſen Parali.
ſibilibus/ea q̄ ſunt/aut fuerunt ſenſibilia & aiata/repñtantur : q̄les ſunt ſtatuæ atq; imagines: xxxiii.
de quibus in libro Paralipo. legitur:ꝙ Manaſſes rex impūſſimus ſculptile & conflatile ſignum
poſuit in domo dei/ideſt imaginem alicuius hominis mortui:quem gentiles pro deo colebāt.
Et eius generis ſunt imagines Chriſti & ſanctoꝝ:quas in templis colimus:eorum memoriam
illarum intuitu aīo repetentes. Nec ſolum ipſarum ꝑſonaꝝ:quarū imagines cernimus/ueꝝ &
actionum earū/quæ memoria retinem⁹/ſpēs intellectui noſtro repñtant̃ : utpote dū crucifixi
imaginem uidemus:nō ſolū fuiſſe Chriſtū recolimus:uerūetiam illum cruci affixum:& multa
dira pro nobis paſſum:quæ uel pictura/uel ſculptura demōſtrat : aut nobis ex ſolius imaginis
& ſigni aſpectu recenſet memoria. Huic ſimile eſt/ꝙ iuſſu dñi Moyſes ſerpentis ænei ſimula/
crū erexit:quo populus ille ex ipſius efficti colubris intuitu uiuorū ſerpentū/quos ad eorum Nu. xxi
ſcælus ulciſcēdū deus ipſe immiſerat/recordarent̃:eoq; deterriti ſigno a legis ꝓuaricatiōe ab/
ſtinerent. quēadmodum in Sapientia legit̃: Signū habentes ſalutis ad cōmemorationē mādati
legis tuæ. q̄q̄ & in futurum ſuſpenſionē atq; exaltationē Chriſti in ligno ꝓfiguraret:ſicuti ipſe Sap.xvi
id ē Iudeis eſt cōteſtat⁹: & ꝓinde tā ad præteritoꝝ memoriā/q̄ ad futuroꝝ ꝓmōſtrationē ſigna
adinuēta fuere. Sed nec ſtatuis tm̄ & picturis/quæ hoium/cæterarumue ſpecieꝝ effigies/aut Io.iii.
rerum geſtarum ordinem referūt/ſigna nobis dantur ꝓteritoꝝ:quinetiā aliis figuris & notis a
reb⁹ ipſis ſignatis penit⁹ diuerſis:q̄s ad earum repñtationē nr̃a uel alioꝝ conſtitutione idoneas
iudicam⁹:q̄le eſt crucis dñicæ uexillū:quo & paſſiōis eius ſeries:& ſalutis nr̃æ nobis repñtātur
myſteria. Talia etiā ſunt trophea:q̄ in ſignū uictoriaꝝ erigi ſolēt:uel caput hoſtis qd̓ circūfer
F tur, ſicut in libro Machabeoꝝ legit̃. Tale ē etiā ſignū fœderis qd̓ dedit dñs Noe:& circūciſio/
nis qd̓ dedit Abraæ. ¶ Ex ſcd̓o aūt gn̄e ſunt q̄tum ad res corpeas nobis indicādas:q̄ uel abſūt ii. Mac.
lōgius q̄ a ſenſu noſtro ꝑcipi poſſint:uel etiā aliquo uelamine occultāt̃:aut alio modo a nobis ultimo.
abſq; indice nō poſſunt agnoſci. Tale eſt qd̓ paſtorib⁹/nati Saluatoris ſignū Angelus dedit:& Gen.ix.
q̄le Iudeis ad Chriſtū ꝓdendū Iudas. & de quo in Apocalipſi legit̃. Nolite nocere terræ aut ma & xvii.
ri/uel arboribus quoad uſq; ſignemus ſeruos dei in frontibus eoꝝ: & quod deus poſuit ſuper Matth.
Cayn ut agnoſceret̃:quoq; per ſanguinis agni linitum ad domos q̄s hæbrei inhabitabāt agno xxvi.
ſcēdas deus ipſe cōſtituit. His etiā adaptari pn̄t q̄ ad ꝓſtandā hoibus quos ad alios mittim⁹/fi Ge.iiii.
dē dari ſolēt:q̄ uulgus iterſignia nūcupat:& iſta cōſiſtūt uel ex aliq̄ re inter mittētē & eū ad quē Exo. xii
mittit̃/cognita:& quā nō niſi ab illo manifeſtari potuiſſe uериſīle eſt/q̄le fuit chyrographū qd̓ Thobi.
dedit Thobias filio ſuo Gabello deferēdū. Itē & cū ex ſigni magnitudine atq; excellētia mitiē/ v.
tis potētia atq; auctoritas apte mōſtratur:cuiuſmodi fuit:quod dedit dñs Moyſi & Gedeoni. Exo. iiii
¶ Similr̃ & ad ea/q̄ fiūt/aut q̄ fieri debēt/ſignificāda atq; intelligēda ſolēt ſigna ꝓponi:quale ē & Iudi.
quod vi.

Iudic xx. quod in libro Iudicū legit̃/ꝑ fumū captam urbē cognitū fuiſſe/& tuba quoq; quid milites in
exercitu facere iubeat dux:qdue ipſe faciat/aut ubi ſit:ſignificatur. Tale fuit quod ad ſtatuam
Dañ.iii. auream adorandam muſicoꝝ cōcentū Nabucodonoſor rex inſtituerat Ex hoc item gñe ſunt/
q̃ nobis imitāda ꝓponunt̃ ex alioꝝ geſtis q̃le eſt qđ dare ſolet ꝓceptor diſcipulis:paſtor ſubdi/
i. Pet.ii. tis:& deniq; artis alicuius magiſter his q in ea ꝑficere nolūt:ſicut de ſaluatore dicit Apoſtolus:
Ioan. ii. Vobis relinquens exēplum:ut ſeq̃mini ueſtigia eius.De hoc quoq; ſigni gñe intellexere Iudei
dum ad Chriſtū dixerunt:qđ ſignū oſtendis nobis/cur ita facis. Et iſta dicuntur metaphorice
ſigna ad ſagittam:qa ſicut ad dirigēdos ſagittarios ut recte ſagittas mittāt:ſignū/ad qđ rectis
oculis reſpiciāt/ꝓponitur:ita & ad uiā uirtutum oſtendendā:qui ſumme ſunt uirtuoſi. De hoc
Iob. xvi loquitur Iob:Poſuit me q̃ſi in ſignū.& in pſona Eccleſiæ uel Chriſti Hyere.eiuſmodi etiā ſūt/
Tre. iii. quæ ſupra mōtes uel turres nauigātib⁹ oſtendunt̃:quo uiā tutam teneant:& ſcopulos ac alia ui
tent pericula.Et in terreſtri quoq; itinere/ne diuertamus a uia : aut aberremus/cruces alia ue
ſigna qua uiatores ꝓgredi debeāt/indicātia eriguntur. Et de his in Eſaia legit̃:Leuabit domin⁹
Eſai.v. ſignū in montib⁹.& qđ de ſignis militarib⁹ uidemus:quæ militib⁹ ut ea ſequātur quocūq; per/
xi. &.x/ gant ꝓponunt̃.De his per metaphorā loquit̃ Saluator:dū dicit:Vos eſtis lux mundi/non po/
vi. teſt ciuitas abſcōdi ſupra montē poſita.& q̃ ſequunt̃. Ʋ Ex tertio uero ſunt gñe/ea quæ ſcđi A
Matt.v. aduentus ſui Chriſt⁹ Apoſtolis ſigna ꝓpoſuit. Talia etiā fuerūt/q̃ in Apocalipſi apparuerunt
Luc. xi. Ioanni & q̃ futurā pluuiā uel ſerenitatē:aliud ue ſimile ꝓſagiunt:q̃lia ſunt q̃ uocant̃ cæli ſeu zo
Matt.x/ diachi ſigna & hæc de his/q̃ corpea qdē ſunt & ſuapte natura nr̃is obiecta ſenſibus:q̃ aut ꝓſen
iiii. tia ſūt:aut aliqñ fuerūt:aut ſperant̃ fore.In qb⁹ etiā illud eſt ſciendū/qđ nōnunq̃ ex rebus ſeu
Mar.xiii ſpēb⁹ & formis aliis:aliæ demōſtrant̃.Ad qđ pleraq; ex ſupradictis exēpla ptinent:nōnunq̃ ex
Lu. xxi. factis ſeu actionib⁹ actiones aliæ:ut cum tubæ ſigno pugna cietur:qñq; ex rebus facta uel fien
Apocali da:ut cum uexilli alteriuſue rei oſtentatione/pugnæ pariter aut uictoriæ inſigne ſpectantib⁹
pſis.xii. ꝓponitur.Plerunq; ex factis res ipſæ iudicātur:qualia erunt quæ aduentū domini ſigna præce
& xv. dent:& cætera quæ in hoc genere locauimus. Aliquādo etiā ad ſignū tam res q̃ facta cōcurrūt:
Gen.i. ut cum ſacrm̃ altaris in memoriam Chriſti paſſionis offert̃.Ibi enim panis uiniq; ſpēs & ſacer
dotis concurrit actus:quēadmodū econuerſo unicum ſignū tam rem q̃ actionē refert: ſicuti de
cruce Saluatoris dixim⁹:q̃ & ipſius pſonam & geſta repñtat. De his uero/q̃ ſenſu humano cō/
præhēdi minime poſſunt:ſed intellectu ſolo capiunt̃/exempla quoq; ſunt plurima.:Eiuſmodi
quippe ſunt ſpūalia oīa.Deum enim nemo uidere oculis pōt/aut uocē eius audire:qa ſpūs eſt.
i. Io.iiii. Fide tñ (quā ut Apoſtolus ait) auditu cōcipim⁹/p aliq̃ ſenſibilia/ad illi⁹ agnitionē adducimur:
Ad ro.x per eius.ſ.creaturas/& mirabilia eius opa:q̃ uel inuitis nobis nr̃is ſeſe offerunt ſenſibus : hoc
Ad ro.i. argumēto Chriſtus ipſe diuinitatem ſuam oſtēdi affirmabat:qa opa faciebat/quæ nō niſi a deo
Ioā.v.& fieri poſſe palam erat.Mens quoq; humana introſpici corporeis nequit ſenſibus:actionib⁹ ta/
x. men nr̃is:aliiſue exterioribus indiciis plerūq; demōſtrat̃. Sicuti ex porrectiōe ſeptri Aſſuerus
ſignū clemētiæ oſtēdebat.Et hoꝝ nōnulla effect⁹ uiſibiles ſunt reꝝ latentiū:ſicuti palor timo
Heſter ris/rubor uerecūdiæ:& pulſus bonæ aut malæ ualitudinis.Quædā uero nō p modū cohærētis
iiii.& cauſæ/aut effectus a cauſa neceſſario ꝓuenientis:ſed aliunde ex nr̃a opinione/quā aliquo rōnis
viii. diſcurſu uel fide accepim⁹/q̃lia ſunt ſigna/quæ ad ſacra eccleſiaſtica/ſacroſancta ꝓfiniuit Ec/
cleſia/qbus diuinæ grãæ/quā cōferri per ea credim⁹/nobis indicat̃ infuſio.His potiſſimū (ut ar
bitror) modis ſigna dari poſſunt:uixq; alia ab his inuenient̃ q̃ uere ſigna noīare poſſim⁹: hoc
eſt quib⁹ ſignari/demōſtratiue quicq̃ humanis ſenſib⁹ ab alia re/ſeu p aliā rem ſenſibilē poſſit.
Ʋ Hæc aūt ſigna iccirco ſunt introducta:ut dū p ea ad reꝝ ſignatarū recordationē/agnitionē/ B
aut expectationē adducimur:ad aliqd agendū noſter moueat̃ affectus:utpote ad Pietatē/Fidē/
Dilectionē/Spem/Timorē/uel ad opa Charitatis/aut aliud quodcūq;:quēadmodū in Deuter.
Deut̃.vi dixit dñs:Erūt uerba/quæ dixi tibi hodie/in corde tuo:& narrabis ea filiis tuis:& meditaberis
ſedens in domo tua:& infra.& alligabis ea quaſi ſignum in manu tua:& cū introduxerit te do/
minus deus tuus in terrā/pro qua iurauit patribus tuis.& paulo infra: Caue diligenter ne obli
uiſcaris domini dei tui:qui eduxit te de terra Aegypti:dñm deum tuum timebis.& que ſequū/
tur.Multaq; alia in hanc ſententiam proferri teſtimonia poſſent/& ex ſupradictis apte liquet.
Ʋ His igitur ad huius uocabuli ſignificationem ꝓmiſſis: uidendum ſupeſt quo ex modis prædi C
ctis intelligi poſſit qđ Symeon noſter Mariæ dixit:Chriſtum in ſignū cui cōtradicet̃ eſſe poſi/ Quō Chri/
tū:& pꝰs de ſigno/poſtmodū de cōtradictione uideam⁹.ſ.q̃tū nobis pſpicere datū eſt:oīa/quæ ſtus eſt in ſi/
de ſignis proxime dicta ſunt/adaptari ad illū poſſunt cōmodiſſime:ſi unū ꝓmiſerimus/qđ eſt gnum.
ſane ueriſſimū:hoc.ſ.qđ de Chriſto Symeō ꝓphetauit/nō in ei⁹ pſona dū in humanis egit/ex
toto implēdū ipſmet Symeonē intellexiſſe:ſed eo in cælū reuerſo per omne huius ſæculi tp̄s

per eū aut in eo adimpleri oportere: Idq; uerba Symeōis faciūt manifeſtū. Quis enim dubitet/
etiā hoc tpe ſignū ſiue nomē Chriſti plurimis poſitū eſſe in ruinā: & multis quoq; in reſurre/
ctionē: eo (quo paulo ante explanauimus) mō. cōtradici nāq; illi nūc maxime uidem⁹. Is nēpe
ille ipſe eſt: quē gentiles & maumethici blaſphemāt: iudei deteſtantur: hæretici lacerant: impii
quoq; Chriſtiani contemnūt: & proh dolor factis negāt; pphaniſq; & neſandiſſimis cōſpurcāt
uerbis: Ille item q a Iuda pdit⁹: a Petro negat⁹: ab apl'is derelictus/ a iudeis cōprehēſus ligatus/
accuſatus/ cæſus/ illuſus: blaſphemat⁹/ ad diuerſa tribunalia tractus/ a Pilato uero cōdēnat⁹/
& ab eius militib⁹ crucifixus/ felleq; & aceto potat⁹/ atq; lancea trāſfixus. An nō ipſe idem eſt:
qui apoſtolis dixit: Ecce ego uobiſcum ſum oibus diebus uſq; ad cōſumationē ſæculi: & q Pau
lo eccleſiam pſequēti dixit: Paule qd me pſequeris. Ille item de quo dictum eſt: q regnabat in Matth.
domo Iacob. i. in ſanctis & electis in æternū: quiq; apl'is dixit: Qui uos odit me odit: & quoties xxviii.
uni ex iſtis minimis feciſtis/ mihi feciſtis: & alia in hāc ſniam plurima. Propterea qđ ſine tpis Act.ix.
pfinitione/ dixit Symeon/ hunc Ieſum poſitū eſſe in ſignū: ſpūs ſctūs p os Eſaiæ definit aptius Io.xv.
ſignū hoc perpetuū fore. Ait eīm primū: Erit radix ieſſe/ hic eſt de quo loqmur/ Chriſt⁹: q ſtat Matth.
in ſignū populoꝝ: ipm gentes depcabūtur: & reliqua. Poſtmodū alio loco dicit: Erit dñs noia/ xxv.
tus in ſignū æternū: qđ non auferetur. De hoc etiā Cytharedus uates cecinit: Et pmanebit cū Eſa.xi.
ſole ante lunā in gñatione & gñationē: & quæ ſequunť: in qbus de illo plurima dicūtur: q̄ ma/ Eſa.lv.
xima ex parte poſt eius aſcēſionē/ imo & lōge poſt apoſtoloꝝ ex hac uita trāſitū/ ſunt adimple ps.lxxi.
ta: plurimaq; alia extāt eiuſmodi ſcripturæ teſtimonia. Hoc igitur mō Chriſtū ſumēdo (ut cer
te ſumere neceſſe eſt) poſit⁹ recte dr̄ in ſignū perpetuū/ in quo pterita/ pñtiaq; & futura ad no/
ſtrā uel ſalutē uel cōfuſionem/ cōtemplemur: qdq; aut credere/ aut ſperare/ aut facere/ aut uita
re debeam⁹/ admonemur. de quo in cāticis legiť: Pone me ut ſignaculū ſup cor tuū. & ſup bra
chiū tuū figuratiue alibi de eo dr̄: Ponā te ſicut ſignaculū: quia te elegi. Simulachrū quippe ei⁹ Apoca.
apud nos eſt perpetuū: qđ illius nō modo oculos/ uultum/ mēbraq; cætera/ mētib⁹ nr̄is repſen ultimo.
tat: uerūetiā uerba geſtaq; oia. & ne id quidē crucifixi imagines/ cæteraq;/ qbus in memoriā ei⁹ Agei.ii.
utimur/ cōteſtať: ſed & linguæ pdicatoꝝ/ & utriuſq; teſtamēti ſcripturæ: q̄ ſūt abſq; dubio pte/
ritarū/ futurarūq; rerum ſigna: ſicut Apoſtolus docet: q illa uoci tubæ aſſimilat dicēs: Etenim i. ad co/
ſi intentā uocem det tuba: qs parabit ſe ad bellū: ita & nos per linguā/ niſi manifeſtum ſermo/ rin. xiiii
nem dederitis: qūo ſcietur id qđ dr̄. & paulo poſt: linguæ in ſignū ſunt/ nō fidelibus: ſed infide
lib⁹: prophetiæ aūt nō infidelib⁹ ſed fidelibus. In ſanctis quoq; & pfectis uiris/ q carnē ſuam
cū eo crucifixerūt/ æque agnoſciť Chriſtus. Propterea dicebat Apoſtolus: Viuo iā nō ego: ſed Ad gal.
uiuit in me Chriſt⁹. & alibi dicit: loqui in eo Chriſtū: qđ & iāpridem Chriſt⁹ ipſe dixerat: Non ii.
enim (inqt) uos eſtis qui loquimini: ſed ſpūs ſctūs pr̄is ueſtri qui loqtur in uobis. Nec abre qdē: ii.ad co/
cum eodē Apoſtolo teſte/ nō modo uniuerſalis eccleſiæ caput ſit Chriſt⁹ uerūetiā omnis uiri. rin.i.
Alio etiam loco dicit Apoſtolus: Nos uero oēs reuelata facie/ gloriā dei ſpeculantes/ in eādem Mat.x.
imaginē trāſformamur a claritate i claritatē. De hoc quoq; ſignaculo ppheta loqtur: dū dicit: i ad cor.
D Signatū eſt ſup nos lumen uultus tui dñe. ¶ Sed pter hæc oia: qđ maius ſignū ſuæ erga nos iii. & ad
pietatis/ & redēptionis nr̄æ memoriale/ relinquere potuit: q̄ corpis & ſanguinis ſui mirū atq; ephe.v.
imperceptibile ſacrm̄: ſub panis & uini ſpēbus ſigniſq; diuina ptāte occulatū: de quo ipſe dicit: ii.ad co
Hoc facite quotieſcunq; ſumetis in meā cōmemorationē. Nōne & ipſe in carne mortali uiſibi/ rin.iii.
le fuit ſignū: quo diuinitas in ea ipſa carne latēs manifeſta credētib⁹ fieret: ipſomet dicēte: Qui ps.iiii.
me uidet: uidet & prēm meū. & rurſum: Pater/ q in me manet/ ipſe facit opa. qđ non ſolū apo/ Luc.xii.
E ſtoloꝝ pnceps tam ſuo q̄ alioꝝ noie/ reuelāte ſpū ſctō/ pfeſſus eſt. Sed & Marta & centurio/ & Io.xiiii.
pleriq; alii. ¶ Ad oſtēdendū aūt uiam quā ſeq̄mur: q̄le nobis ſignū eſſe pōt certius: quippe qui Mat. x/
de ſeipſo dicit: Ego ſum uia: q ſequiť me nō ambulat in tenebris: ſed habebit lumē uitæ. & apo vi. Ioā.
ſtoloꝝ princeps: Chriſtus pro nobis paſſus eſt/ uobis relinquens exēplū ut ſequamini ueſtigia vi.&.xi.
eius: & Paulus: Eſtote imitatores Chriſti. & in apocalipſi legitur: q lucerna ciuitatis ſanctæ. i. Io.xiiii.
eccleſiæ erat agnus: q eſt Chriſtus. & alio loco dr̄: Qui dicit ſe in Chriſto manere: debet ſicut Io.xii.
& ille ambulauit: ita & ipſe ambulare. & in pſal. legiť: Notas mihi feciſti uias uitæ. & mille hu i.Pe.ii.
F iuſmodi. ¶ Ad futura aūt pnūcianda ipſe idem Chriſt⁹ ſignū eſt præ cūctis aliis certiſſimum. Ad eph.
Peccatorib⁹ etenim pmū ſpem ueniæ poſuit: ſignis ſane clariſſimis atq; euidētiſſimis: dū mere v.
trices/ publicanos/ & latrones/ nō modo ad poenitentiā recepit: uerūetiā inter chariſſimos pci Apoca.
puoſq; habuit & diſcipulos & amicos: ſed & ad uocandos pctōres ueniſſe ſe palam pteſtat⁹ eſt: xxi.
pficientib⁹ aūt affore ſe paribus ſignis ſæpe oſtēdit: q diſcipulis in naufrago ſæculi huius pela i.Io.ii.
go laborātibus: & nōnunq̄ mergi incipiētibus/ opē tulit: oibuſq; petentib⁹ pñtiſſima contulit ps.xv.
remedia: & ſe non defore poſtulant. b⁹/ plerūq; pmiſit. Ait enim: Venite ad me oēs q laboratis
& onerati

Mat.xi. & onerati eſtis/& ego reficiā uos.& ſi quis ſitit:ueniat ad me & bibat:& rurſum:Petite & acci/
Io.vii. pietis:pulſate & apieť uobis:& nō derelinquā uos.& id gen⁹ ꝑpe infinita.& in ſumma/ipſe eſt
Mat.vii (ut Apoſtolus dicit) q cōſolať nos in oī tribulatiōe nr̄a.prȩter ea q̄ & ꝓphetȩ de eo ꝓdixerūt/
Io. xiiii. & apoſtoli in ſuis epiſtolis decies milies cōteſtati ſunt. ¶ Reſurrectiōis aūt ſpem ipſe nobis
ii. ad co tam certam dedit reſurgēdo:ut dicat Apoſtolus:Si Chriſt⁹ reſurrexit/& nos reſurgemus:& ſi
rin.i. non reſurrexit nec nos reſurgemus. Vana ergo erit fides nr̄a.& de hac reſurrectione alio lo/
i.ad co/ co ſcribens hȩc uerba ſubiūgit:Firmū fundamentū dei ſtat hn̄s ſignaculum hoc.Sed & Laza/
rin.xv. ri/cȩteroꝝ ūq;/quos uiuēs uerbo ſolo ſuſcitauit/necnō & eoꝝ/qui eo reſurgēte ſurrexerunt/
ii.ad thi argumentū)ſignūq; nr̄ȩ reſurrectiōis eſt teſtatiſſimū:quā inſup ipſe proprio cōteſtat⁹ eſt ore:
mo.ii. Ait enim:Et qui bona egerūt ꝓcedēt in reſurrectionē uitȩ:q uero mala egerunt in reſurrectio
Io.v.& nē iudicii.& alibi:Ego ſum reſurrectio & uita: & quȩ ſequunť. ¶ Aeternȩ aūt beatitudinis A
xi. his/qui redēptionis eius ꝑticipes fieri uoluiſſent/ſpem ipſe reliqt certitudinis plenam : nō mō
ſermone ſuo:q mētiri nō pōt:uerum & argumētis/ſigniſq; perſpicuis:quoꝝ illud fuit excellē
tiſſimū:quo trib⁹ diſcipulis in glorioſo corꝑe nōnihil manifeſtauit diuinȩ claritatis & glorię:
Eo enim uelut de libamēto quodā ad ipſius diuinitatis agnitionē/deſiderium/ſpemq; non eos
Io.xvii. mō:uerū fideles quoſq; alliciēdos curauit:nec aliud eſt uita ȩterna (ut Saluator ipſe teſtať) q̄ ut
credamus unū deū eiuſq; filiū Ieſum Chriſtū.& nō utiq; uana credulitate:ſed uera fide:quȩ in
Io.xii. mādatoꝝ obſeruātia maxime cōſiſtit:cū ſcriptū ſit:Mādata eius/uita ȩterna. ¶ Quoties aūt
credētib⁹ ipſe ꝓmiſit:nō attinet referre.Plena enim ſunt euāgelioꝝ uolumina:ſed illud refer/
Io.iii. re ſatis eſt:quo nullū pōt eſſe certius aptiuſue.Qui credit (inqt) in filiū dei habet uitā ȩternā,
Ioan.x. & rurſus:Oues meȩ uocē meam audiūt:& ego uitā ȩternā do eis. ¶ Sed ut nullū nobis deſit
in eius noīe ſignū/ipſe idem eſt:quē ſup nos/& in nobis gerimus : ut a deo patre recognoſca/
Ad Ro. mur.Sicut enim circūciſio iudeis in ſignū data eſt:ut a deo recogniti in patriā reciperentur:ita
iiii. & baptiſmi ſacr̄m chriſtianis:de quo dicit Apoſtolus:Firmū fundamētū dei ſtat habēs ſignacu
ii.ad thi lum &c.eiuſdē gn̄is ſunt & cȩtera ſacr̄a quȩ in nobis Chriſtū exprimunt. Propterea in Apo/
mo.ii. calipſi legiť de electis/q; hn̄t ſignū dei uiui in frontib⁹ eoꝝ.De hoc etiā loquiť Apoſtolus/ dū
Apoca. dicit:In quo credētes ſignati eſtis ſpū ꝓmiſſionis.& alibi:Nolite cōtriſtare ſpūm in quo ſigna/
vii.&.ix ti eſtis/ in die redēptionis.& rurſum de Chriſto loquēs dicit:Qui ſignauit nos & dedit pignus
Adeph. redemptionis in cordib⁹ nr̄is.Item & charitas illa eſt:q̄ maxime Chriſti filii & diſcipuli cogno
i. &.iiii. ſcuntur:ſicut ipſe dicit:In hoc cognoſcent hoīes q; mei eſti diſcipuli:ſi charitatē habueritis ad
ii.ad co/ inuicem. ¶ Sed & illud poſtremo cauēdū eſt/ne falſis/cōfictiſq; ſignis decipi nos patiamur.
rin.iii. Angelus qppe tenebraꝝ in angelū lucis ſȩpenumero ſe trāſformat. Propterea Saluator ipſe
Io. xiii. a falſis ꝓphetis cauere nos admonuit:qui ueniūt in ueſtimentis ouiū: intrinſecus aūt ſunt lupi
ii.ad co/ rapaces:modūq; agnoſcendi illos nobis dedit. ¶ Ipſe igitur Chriſtus (ut ad uerba Symeonis B
rin.xi. redeamus) certiſſimū ac patētiſſimū eſt ſignū:quo & pœnitētes ad diſciplinā reuocantur:& ꝓfi Epilog⁹ prȩ
Mat.vii cientes in uia adiuuātur:& ꝑfecti reficiuntur:atq; fruunť.Per qđ inſup/ & in quo ꝑterita reco/ miſſorum.
gitamus:pn̄tia cognoſcim⁹:& futura cōtemplamur.Quo item uia mōſtrať:uiator dirigitur/
an mať/& adiuuať.& merces oſtendiť/quo ducimur agnoſcimur/recipimur/in quo deitas cer
nitur/humilitas exprimitur.& oīa deniq; creata pn̄tia ꝑterita ſimul & futura uidenť:a quo tra
himur in quo uiuimus/& ad quod tendimus.Item ſignū ſagittantium:uexillū pugnātium : &
branium currentiū:& deniq; quicqd/quocūq; ſigno monſtrari/aut effici/ad hoīum ſalutē pōt:
ſolus hic oſtendit:& ꝓſtat.Et ſicuti bonis & electis eſt gaudio magno:quēadmodū Magis ſtel/
la fuit:ſic reprobis terrori.In pſal.enim legiť:Turbabūtur gētes/& timebūt:qui habitant ter
ꝓs. lxiiii minos a ſignis eius. ¶ Quo igitur pacto in ſignū poſit⁹ ſit Chriſtus:iam (ni fallor) plane in/ C
telligimus:ſed a quib⁹/q̄liter & in qbus illi cōtradicendū Symeon ſenſerit:intelligēdū reſtat. Quo pacto
Quod ſane tāetſi ex ꝓmiſſis ꝑcipi aut difficulter poſſit:enucleare tamen conabor apertius. & a qb⁹ chri/
¶ Contradicūt itaq; illi dȩmones/ infideles/& impii chriſtiani. Dȩmones ſiquidē tāetſi errore ſto contradi
Iaco.ii. non contradicant/nec fragilitate:Quippe qui (ut ait Apoſtolus) credūt & cōtremiſcūt: mali/ catur.
Gen.iii. tia tñ & fraude hoībus ab initio ſerpēs ille falſa perſuaſit:qb⁹ eos ad diuini mādati trāſgreſſio
nem induxit:dū dixit:Nequaq̄ moriemini:ſed eritis ſicut dii/ ſcientes bonū & malū . Idq; dein
ceps inuidia fœlicitatis humanȩ facere nō deſtitit:mēdaciis & illuſionib⁹ atq; fallaciis morta/
les quoſq; ꝑtentans:& diuinȩ legi/ac uolūtati ſuadēs cōtraria. Tanta qdem audacia atq; obſti/
natione:ut ne Chriſtū quidē a uia ueritatis auertere poſſe dubitauerit:quē & ſi deū eſſe nec dū
Zac. iii. agnoſceret:oīum tñ mortaliū ſanctiſſimū/inocētiſſimūq; nō ignorabat.In figura quoq; Chri
Mat. x/ ſto contradixit:ſicut in Zacharia legiť:q; ſtabat a dextris Ieſu ſacerdotis : ut aduerſareť ei. Et
iiii. ideo dicit Saluator:q; uerbū bonū a deo in cordib⁹ hoīum ſeminatū ipſe erradicat : aut ſupſe/

minat zizania. Hic igit̃ oīs contradictionis/q̄ fit contra deum/uel autor eſt/ uel ſuaſor. Quo/ Lu. viii.
niā (ut Apoſtolus ait) qui facit peccatū: ex diabolo eſt. Non eſſet aūt Chriſtus uerum ſignum: i. Io. ii.
ſi non diabolus/qua eſt ad oēm ueritatē impugnandā obſtinatione/illi contradiceret. In eo eñ
(ut Saluator inqt) non eſt ueritas: quia in ea non ſtetit. Et ꝓpterea cū loquit̃ mendaciū ex pro/ Io. viii.
C priis loquitur: qa mendax eſt: & pr̃ mendacii. ¶ Huius ergo cōtradictionis non tā in ſuam/q̄
hoīum mortalium ꝑniciem autor diabolus/eos ad impia cōſilia inſtigare nō deſinit. Primūq̧
ab oī pietate cultuq̧ & religiōe/cū iamdudū maximā orbis partē ad idolatriam auertiſſet: hac
noua ueræ atq̧ intemeratæ religionis lege ꝓmulgata/magnū aduerſus eā/grauiſſimūq̧ bellū
excitauit: quippe qui eo ægrius hāc ferebat: ꝙ per eā fallacias/decipulas/fraudes/uerſuciaſq̧
ſuas nudari cernebat. Quodq̧ grauius erat: hui⁹ nouæ legis miniſtri: nedū lator ipſe/illum nō
ꝓcibus ſicut gentiles/implorabāt: ſed iuſſis diriſq̧ comminationibus arcebāt: cogebātq̧ impara
facere: imo & nouo quoq̧ pœnæ gñe torquebant: ob qđ in Euāgelio q̄ſti referunt̃ dæmones de Matth.
redemptore: ꝙ ante tp̄s torquere eos ueniſſet. ¶ Ipſum itaq̧ legis latorē & religionis inſti/ viii.
tutorē: ubi nequicq̄ tēptaſſe ſe uidit: eūq̧ maiore uirtute ꝓditum cognouit: q̄ ut ſuis artibus fal
li/capiue poſſet: aduerſus eū iudeos fere oēs: ſed in primis ſacerdotū ꝑncipes & phariſeos/cæ/
teroſq̧/quoꝝ apud populū autoritas erat ꝓcipua/cōcitauit: ita ut ad ꝑdendum eum ipſoꝝ fer
me oium incēſa eſſent ſtudia. Ob id maxime/ ꝙ eoꝝ palā peccata/quæ utiq̧ manifeſta erāt/ar
guebat: tam aptis ſane uerbis: ut illoꝝ hypocriſim/atq̧ auariciā/uniuerſæ plebi perſpectiſſi/
mas faceret. Et poſtremo diabolica illos ꝑſuaſione oīa facere teſtat⁹ eſt: & ob id diaboli filios
nuncupauit. Iſti igitur primi fuere: q huic ſalutifero ſigno obſtinatiſſime uehemētiſſimeq̧ cō/ Io. xviii
tradixere. Et ne uerbis quidē tm̄ aut cōtētionib⁹: uerū & iurgiis & probriis/& poſtremo ui aper
ta illum oppugnauere atq̧ oppreſſere: quēadmodū tota euāgelica teſtatur hiſtoria. Quarū re
rum in ueteri quoq̧ teſtō plura ꝓceſſerant enigmata/atq̧ uaticinia: q̄ qbus referēdis unic⁹ tra/
ctatus ſatis eſſet. ¶ Tantus aūt fuit ꝑditoꝝ hoīum furor: ut ne poſt reſurrectionē quidē eius
a Pilati militibus illis teſtificatā/nedū ab eius diſcipulis/ad pœnitudinē/erroriſq̧ agnitionem
adduci pars maxima potuerit: ſed in diſcipulos/ſectatoreſq̧ eius pari rabie atq̧ amentia exar/
ſerint. ¶ Verū ne his quidē cōtradictorib⁹ content⁹ diabolus: diſcipulū quoq̧ ipſius Saluato
ris proh pudor ad infame/nefandūq̧ & oībus ſæculis deteſtādū induxit facinus: ut parua .ſ. pe/
cunia/uitæ autorem deū ac dn̄m ſuum acerrimis atq̧ implacabilibus hoſtib⁹ occidendū ꝓdide/
rit. Nō enim id prius uel fecit/uel cogitauit: q̄ diabolus in cor eius introiuit. Idq̧ iam tū accidit Lu. xxii
cum cupiditatis zelo ſtimulatus cōdiſcipulos ad murmurandū aduerſus eū & Magdalenā ꝓuo & Ioan.
cauit/eo ꝙ unguenti ꝓcioſi liquore caput ipſi⁹ Saluatoris ꝑfuderat/ex quo ſi ueniſſet: pecuniæ xiii.
partē latrocinio erat ſubtracturus. ¶ Paganoꝝ aūt ſupſtitionem/excæcataſq̧ mentes/tum Io. xii.
primū ad contradicendū huic uitæ autori excitauit: cū Pilatū ad ferendā in eū capitalē ſniam/
eiuſq̧ milites & centuriones ad illam crudelius etiā ac iuſſi eſſent: exequendam impulit.
D ¶ Cæterū quæ poſt Chriſti paſſionē/reſurrectionē/aſcenſionēq̧ accenſa eſt contradictio lōge
ardentior/diuturnior/periculoſiorq̧ fuit. Quippe cū in oēs orbis partes diffundi/diſſemina/
riq̧ huius nouæ legis initia ꝑſpiceret Satanas: oēs pariter tum ꝑncipes: tū philoſophos & hu/
manarum ſcientiaꝝ ꝓfeſſores: tū uero populos paſſim uniuerſos aduerſus Chriſti ſigna/apo
ſtolos .ſ. ſanctoſq̧ martyres/& cōfeſſores impulit/aīauit/armauit: quēadmodū in actib⁹ apo/ Actuū
ſtoloꝝ ille dixit: De ſecta hac notū eſt nobis ꝙ ubiq̧ illi cōtradicit̃: illudq̧ ꝓphetæ uerbum eſt xxviii.
adimpletū: Quare fremuerūt gentes: & populi meditati ſunt inania: Aſtiterunt reges terræ: & ꝓs. ii.
ꝑncipes conuenerūt in unū. aduerſus dominū & aduerſus Chriſtū eius. quod ipſe Chriſt⁹ eiſ/ Mat. x.
dē diſcipulis uiuens ꝓdixerat: Eritis (inquit) odio oībus hoībus/ꝓpter nomē meum: & erit tp̄s Io. xvi.
in quo oīs qui occidit uos: arbitretur obſequiū ſe ꝓſtare deo. Lugēda tamē maiorē in modum
atq̧ deteſtāda eſt contradictio illa/quā in ipſis met Chriſti fidē non mō ꝓfeſſis: uerūetiā ad do
ctorum uel epoꝝ officia/dignitateſq̧ aſſumptis/inſidiator ille perpetuus ceu bellum inter fra
tres ciuile conflauit: qđ fuit oium (ut in ciuilib⁹ diſſenſionib⁹ euenire ſolet) ꝑnicioſiſſimū. Ab
ipſis enim chriſtianæ religionis initiis/& dum prima illius fundamenta iactarent̃: pſeudo apo
ſtoli/ꝓphetæq̧/ſurrexere: qui uarias in ea ipſa fide ſciſſuras hæreſeſq̧/uelut in agro tritico
optimo ſato zizania diſſeminauere. uenenoſa ſane atq̧ periculoſiſſima. Et hi quidē non ea/q̄
Ieſu Chriſti ſunt/ſcilicet ueritatē atq̧ humilitatem & charitatē/ſed quæ ſua ſunt .i. ꝓpriā glo/
riam/aurāq̧ popularē aucupātes: ut cæteroꝝ magiſtri uiderent̃: uarias ſectas ſuo ſenſu erexe
runt: ſanāq̧ euāgelicæ ueritatis doctrinā deprauauerūt. De quib⁹ Apoſtolus in hæc uerba loq̄/ i. ad thi.
tur: Finis aūt ꝓcepti eſt charitas de corde puro & conſciētia bona: & fide non ficta: a quib⁹ qdā i.
aberrantes cōuerſi ſunt in uaniloquium/uolētes eſſe legis doctores/nō intelligētes: neq̧ q̄ lo/
quuntur:

Ad gal. quuntur:neq; de quib⁹ affirmant.&alibi:Dignitatē deſiderant:propterea ad ueritatem non re
v. ſpiciunt.&rurſum alio loco:Inueniũtur aũt falſi teſtes dei:qm teſtimonium diximus aduerſus
i.ad co/ deum q ſuſcitauerit Chriſtũ quē non ſuſcitauit.& alio itē loco:Non enim ſum⁹ſicut plurimi/
rin.xv. adulterantes uerbũ dei:ſed ex ſinceritate ſicut ex deo corã deo loqmur. Ad Philipenſes quoq;
ii. ad co ſcribens ſic ait:Quidam enim ꝓpter inuidiã & cõtentionē/qdã ꝓpter bonã uolũtatē Chriſtum
rin.ii. ꝑdicãt.& infra:quidã aũt ex contentione Chriſtũ annũciant/nõ ſincere.& Apoſtoloꝝ ꝑnceps:
Ad phi Fuerunt aũt Pſeudoꝓphetæ ſicut in uobis erũt magiſtri mēdaces qui introducũt ſectas perdi/
lipē.i. tionis:& quæ ſequuntur. qđ & Chriſtus ipſe uiuēs illis ꝑdixerat. ¶ Sed neq; in his dũtaxat/ A
ii. Pe.ii. quæ ad fidē religionemq; ptinēt/cõtradictionē hanc ſpectare quiſq̃ arbitretur: latius ꝑfecto ē
Matth. accipienda:In multis quippe deo contradicitur:uariiſq; cõtradictionib⁹ Chriſtus carne morta
xxiiii.& li uestitus oppugnat⁹ eſt:& nunc ad dextrã pr̃is reſidēs oppugnatur etiã pluribus.Contradicit Quot mõis
Marci quippe illius nõ ſolũ maieſtati:uerũetiam doctrinæ/mãdatis/ac uoluntati. Eius nãq; ma eſtati chriſto con/
xiii. cõtradicunt:qui illũ aut deũ/aut dei filium/aut Meſſiam negãt.Nec min⁹ q uerum hoiem non tradicat.
confitētur:quiq; illius uel poteſtati/uel ſapiæ/uel bonitati/minus tribuunt : q̃ ſit omnipotēti/
atq; ſapientiſſimo/& optimo deo tribuendũ:& q̃ de eo ſcripta ſunt/atq; a ꝓbatiſſimis autori/
i.ad Ti/ bus tradita/& ab uniuerſali Eccleſia recepta credere nolũt:ſed ocioſa diſputatione cõtendũt.
tum. vi. aduerſus quos Apoſtolus ad Tytũ ſcribēs inuehitur.Hoc quippe mõ contradixerũt filii Iſrael
Nu. xx. dño in deſerto nõ credētes illum ex ſilice aquã poſſe emittere:ꝓpter qđ quæ manarũt per uir
&.xxvii ge contactũ/aquæ contradictionis ſunt appellatæ.& ob illã cæteraſq; iſtiuſmodi cõtradictiões
& pſal. populus ipſe contradicēs dict⁹eſt a dño.Ait eñ per os ꝓphetæ:Populus tuus ſicut hic q cõtra
lxxx.& dicunt ſacerdoti.& in pſal.legitur:Eripies me de contradictionib⁹populi. Et recte quidē popu
cv. lus ille duræ ceruicis cõtradicens eſt dictus:qa oĩ tpe deo contradixit: & tum maxime cũ ab eo
Oſeæ. maxima atq; inaudita acciperet beneficia:& cũ eius mirabilia uideret opa/ſicut in Exo. & in nu/
iiii. meris legit:deinde uero ſuccedēte tpe ꝓphetas/qui ad eos erudiēdos/atq; in lege/mãdatiſq; di
ꝑs.xvii. uinis dirigendos a deo miſſi erãt/aſſidue ſunt ꝑſequuti:eorũq; plurimos occiderũt : ſicuti im/
Matth. properãs illis Saluator obiecit dicēs:Hieruſalem hieruſalem q̃ occidis ꝓphetas & lapidas eos q
xxiii. ad te miſſi ſunt.Neq; id ad eoꝝ exſatiandũ furorem ſatis erat:niſi & patris æterni filium occi
Matth. diſſent:ꝓpter qđ in parabola eoipſo Chriſto confeſſionē atq; iudicium ex eoꝝ ore extorquen
xxi. te ſeueriſſimã aduerſus ſemetipſos tulerunt ſñiam/dicētes:Malos male pdet:& uineã ſuã da/
Io.ix.x. bit aliis agricolis.Ipſi quidem æterni dei filii contradixerũt diuinitati primũ/cũ dixerunt: Tu
&.xvii. homo cũ ſis/teipm deum facis.Item & doctrinæ dũ cæco illuminato in hæc uerba male dixe/
runt:Tu diſcipulus eius ſis:nos Moyſi diſcipuli ſumus. Et cum illum ut ſeductorē turbarũ ac
cuſarunt.Item & uitæ eius cõtra dixerunt/dũ dixerunt:Scimus qa hic hõ peccator eſt. & uirtu
ti ac ſignis:dũ dixerũt:In Belzebuth ꝑncipe dæmonioꝝ eicis dæmonia. Contradixerũt inſup
eius terrenæ poteſtati atq; auctoritati/dũ Pilato ad eos dicenti:Regē ueſtrũ crucifigam:rñde/
runt:Non habem⁹regē niſi Cæſarem.Multo aũt grauius cũ illũ uelut blaſphemũ/legis corru
ptorē/& ſeductorē/accuſarũt/& crucifigendũ acclamarunt.Dumq; illũ flagellarũt/ceciderũt/
irriſerunt/& ad ignominioſam mortē uſq; pertraxerunt.Propter quæ oĩa aduerſus populum
Eſa.lxv hunc acclamabat ꝓpheta dicens:Tota die expandi manus meas ad populũ non credētem/ſed
Ad ro.x contradicentē mihi.Quã in ſententiam alia cõplura Apoſtolus ad Romanos ſcribens adiecit.
Matth. ¶ Sed & eo mortuo/cũ de reſurrectione illius milites conteſtarent/pecunia ueritatē occulere
ultimo. uoluerunt.Deinde aduerſus diſcipulos eius nullis deterriti miraculis : ut eos a uerbi ꝑdicatiõe
Pſalmo ꝓhiberēt:ſæpenumero eadē ſunt moliti:ut in eoꝝ actibus abũde Lucas cõmemorat:ꝓpter qđ
lxxix. in eorũdem apłoꝝ ꝑſona dicit ꝓpheta:Poſuiſti nos in cõtradictionē uicinis nr̃is & inimici no/
Ad he/ ſtri ſubſanauerũt nos.Ad hos aũt cõſolandos atq; corroborandos Apoſtolus in hæc uerba ſcri
xii. bit:Recogitate eũ/qui talem ſubſtinuit a peccatorib⁹ aduerſus ſemetipm cõtradictionē/ut nõ
fatigemini animis ueſtris deficientes:nondũ enim uſq; ad ſanguinē reſtitiſtis aduerſus peccatũ
repugnantes. ¶ Neq; uero lõge ab his abſunt:qui & ſi oĩa/quæ de ipſo ſcripta referunt/cre B
dere ſe profitētur:eius tñ mãdata cõtemnunt:immo apte nõnunq̃ impugnãt:de quibus per os
ꝓphetæ ipſe conquerit dicēs:Cum his q oderũt pacē erã pacificus:cum loquebar illis impugna
ꝑs.cxix. bãt me gratis.& ipſemet ore ꝓprio eos ãrguēs dicebat : Si ueritatem dico uobis:q̃re nõ creditis
Io. viii. mihi.Aduerſus quos in pleriſq; iam locis ſupra ſumus inuecti:qui.ſ. deũ uerbis fatētur:factis
Ad tytũ aũt negãt:quoꝝ uerbis/ac ꝓfeſſioni/inaniq; fidei contradicũt opa. ¶ Ex ꝑmiſſis itaq; mani/
i. feſte cõſtat/nõ uerbis tñ Chriſto cõtradici:ſed & aĩo & factis.Qui enim infidelitatem ſuã oc/
Iaco.ii. cultant:aut impietatē diſſimulant/nõ minus deo aduerſantur:q̃ q apte reſiſtũt.De corde enim
Mat.xv (ut Saluator ait)exeũt cogitatiões malæ:ſceleraq; oĩa.Quinimo qui(ut cæteris iuſti uideant)

Cōtra hypocritas. opera alioqn bona faciūt:a deo plerūqꝫ manifeſtis peccatoribꝰ ſunt remotiores.Hos aūt hypo/
critas dicimus:aduerſus quos tā frequēter inuectꝰ eſt uiuens Chriſtꝰ:ut nullū genꝰ hominū ui/
ſus ſit odiſſe magis. ¶ Sed & alia in nobis ſūt cōtradictionis incētiua:caro.ſ.mūdus & dæmo Mat. vi.
nia:q̄ ſūt cōcupiſcentia carnis/cōcupiſcētia oculoꝝ/& ſupbia uitæ:de qbꝰ Ioannes apl̄s loquiť vii. xv.
Item in his ipſis delectatio/cōſenſus/& opatio.Quæ ſane oia Chriſto/eiuſqꝫ legi/& mādatis/ &.xxiii.
cōtradicūt/aduerſanturqꝫ.qđ ſane fit interdū errore:nōnunq̄ fragilitate : ſed plerūqꝫ malicia. Luc. vi.
His ſiquidem feneſtris in aīam nr̄am mors ingreditur.Hi ergo ſūt Ieſu.i. ſalutis contradicto/ &.xii.
res/impugnatores/occiſores:qbꝰ reſiſtere humana uirtꝰ abſqꝫ illiꝰ adiutorio nequaq̄ poſſet:eo i.Io.ii.
ipſo teſte:q Apoſtolis ſuis dixit:Sine me nihil poteſtis facere:illo aūt adiutore nulla eſt perti/ Io.xv.
meſcenda cōtradictio:dicēte ꝓpheta: Iuxta eſt q iuſtificat:qd cōtradicet mihi?& alıꝰ: Dn̄s mihi Eſaiæ.l.
adiutor:nō timebo qd faciat mihi homo. ¶ Ex ꝑdictis igitur fit ꝑſpicuum/qcqd aduerſus dei ꝑs.cxvii
uolūtatē quocūqꝫ modo cōmittitur:cōtradictiōis cōpræhendi noie. Veꝝ qđ Symeon hoc loco
dixit/in ſignū/cui cōtradicetur Chriſtū eſſe poſitū:ad eā contradictionē/quā uiuens cōuiciis/
blaſphemiis/probriis/cōtumeliiſqꝫ:& tādē ignominioſa morte ꝑtulit/referre uoluiſſe ſequē/
D tia illiꝰ uerba declarant.Ait enim: ET TVAM ipſius aīam ꝑtrāſibit gladiꝰ.Quæ ſane uerba:
Textus. tametſi diuerſos ſenſus recipe poſſunt:planus tn̄ eſt iuxta lr̄æ ordinē & uerboꝝ ꝓprietatem:ſi
Ad explana/ ad ꝓxima:iuxta ꝑcedentē intelligentiā referamꝰ. Ambiguitatē aūt/ſenſuumqꝫ diuerſitatē tria
tionem & in potiſſime faciūt:nomē illud ipſiꝰ:qđ pleriqꝫ iidemqꝫ ꝓbatiſſimi autores ad Chriſtū referūt:ita
telligentiam ut gladii nomē determinet.ac ſi diceret:Tuā aīam Chriſti gladiꝰ ꝑtrāſibit:alii unicū uocabulū
litteræ. tuam ipſiꝰ eſſe uolūt:qđ eſt apud latinos frequēs:quo pacto ad Mariæ aīam refertur : ꝑinde ac
ſi diceret:tuāmet aīam gladiꝰ ꝑtranſibit. ¶ Sed quēcūqꝫ ex his ſenſum accipiamꝰ:q̄lis iſte ſit
gladiꝰ:ambigi haud imerito pōt:cū in ſacris lr̄is uariæ huꝰ uocabuli ſignificatiōes inueniant:
q̄s tranſcribere nihil iuuat:patent eñ legentibꝰ:ꝑſertim ſup illud Iob:Cū appræhēderit eum Iob.xxi
gladiꝰ ſubſiſtere nō poterit.& ſup illud Hyere.Meliꝰ fuit occiſus gladio q̄ interfectus fame.& Tre. iiii
ſup illud Euāgelii:Ecce gladii duo.His duabꝰ ambiguitatibus accedit tertia:ex ſubſequētibus Lu. xxii
ipſius Symeonis uerbis procedens. Ait enim:ut reuelētur ex multis cordibꝰ cogitationes:quæ
ſane uerba ex ſermonis ꝓprietate/atqꝫ ratione/exprimere uidenť fore:ut ex hac gladii pene
tratione cogitationū reuelationes ceu effectꝰ a cā ſubſequunť . Quod qdem paulo obſcuriorē
ꝑcedentiū uerboꝝ intelligētiam facit:& in ſeipſo haud clare patet: & ne tn̄ circa ſingula uerſe
mur diutiꝰ in his ꝑſertim q̄ ab aliis abūde ſunt trutinata:queqꝫ ad eū/quē ꝓſequi ab initio inſti
tuimꝰ ſenſum/non ualde ſunt neceſſaria:illā dumtaxat interꝑtationem ſequemur : q̄ & litteræ
E magis eſt amica:& ad nr̄am intentionē accedit ꝓpius. ¶ Iſte igitur (quē Symeon noiat) dolo
ris & cōpaſſionis gladiꝰ eſt.Cum enim priꝰ dixiſſet Chriſtū in ſignū/cui cōtradicetur/poſitum
eſſe/plurimis eum ꝑſecutiōibꝰ(q̄s paulo ante retulimꝰ)obnoxiū illum fore oſtendit.cui conſe
quēs eſt:ut tā excellentis filii tā pia mater:niſi prius q̄ ea eueniāt uita excedat/earū ſit materna
pietate particeps.Quo pacto eñ(ut ꝑ os ꝓphetæ dicit Spūs Sctūs)pōt mater filii ſui unigeni Eſaiæ
ti nō eſſe memor:aut in illiꝰ ꝑſecutionibꝰ/anguſtiis/laboribꝰ/tormētis/& deniqꝫ crudeliſſima xlix.
morte nō affligi:ubi ꝑſertim ab his patiebatur/in quos genꝰ omne bn̄ficii cōtulerat/qbuſqꝫ &
doctrinā ſalutarem dederat:& diuinæ uirtutis ſigna oſtenderat:& ſanctæ cōuerſationis exēpla
reliquerat:nullaqꝫ iniuria queq̄ affecerat:ſed pro ipſis iniuriā uimqꝫ inferētibꝰ pr̄em rogabat:
q̄uis enim hoc ꝑcio ſalutē humani gn̄is cōparari oporteret/cuiꝰ pia Chriſti genitrix/qua fuit
in oēs hoies charitate/erat cupiētiſſima:fieri tamē ſeruata naturæ lege non potuit:ut in tantis
talis filii afflictionibus nō eius uiſcera caterētur:cū & ipſius Saluatoris humanos ſenſus a tan
to facinore abhorruiſſe Euāgeliſtæ referant:& angelos quoqꝫ lucis amare fleuiſſe Spūs Sanctꝰ
F per os ꝓphetæ teſtetur. ¶ Duo itaqꝫ his paucis uerbis Mariæ ꝑdixiſſe Symeonē tenemꝰ:eam Matth.
ſcilicet filio ſupuicturam:& ꝑſecutionū/erūnarūqꝫ filii participē futuram. & ob id fortaſſe Sy xxvi.
Ioſeph mortuus eſt ante Chriſtum. meon ad Mariā tn̄ hæc de filio uerba direxit:cū ꝑus tā illi q̄ Ioſeph eius uiro bn̄dixiſſet : qa nō Marci
ad eam ætatem erat ipſe ꝑuenturꝰ:ut has Chriſti ꝑſecutiones uideret.Quod qdē tametſi nul/ xiiii.
lius autenticæ ſcripturæ teſtimonio ꝓbari poſſit:ex euāgelicæ tamē hiſtoriæ cōtextu coniici fa Lu. xxii
cile pōt.Poſtq̄ eñ inter doctores eum diſputātem Ioſeph & Maria inuenerūt/& domū reduxe Eſaiæ
rūt/nulla deinceps ab Euāgeliſtis de illo habetur memoria:cū de mr̄e frequens habeatur. Sed xxxiii.
tūc ꝑſertim eū cruci affixo aſtitit filio:quo in tpe uirū ſanctū ſi uixiſſet:chariſſimam tſanctiſſi/
māqꝫ cōiugē in tanta ꝑſertim anxietate deſerturū eſſe nō eſt uериſimile : minuſqꝫ Chriſtū ipm Io.xix.
illo ſuperſtite deſolatā eā diſcipulo cōmendaturū fuiſſe/mr̄emqꝫ cōſtituiſſe.Idqꝫ alio pōt argu Mat. xii
mēto ſatis(ni fallor)ꝓbabili cōfirmari:eo eñ q̄nqꝫ turbis euāgelizāte:nūciatū eſt illi mr̄em eiꝰ Mar.iii.
& fr̄es foris ſtare:eūqꝫ uocare.De pr̄e autē putatiuo uerbū nullum. ¶ Quibꝰ ſane argumētis Lu. viii.
hoc ꝓbabile

hoc ꝓbabile nobiſ uidet̃:qđ & rõni iudicamus fuiſſe cõſentaneũ.Ioſeph quippe ad Mariæ uir
ginitatem inter ſanctos cõteſtandã:& eius fœcũditatẽ atq; ꝑgnantiã ſub coniugii uelamẽto ab
adulterii ſuſpitione apud Iudeos purgãdã:necnõ ad infantis curã gerẽdã/diuina ꝓuidẽtia fuit
aſſumpt⁹.Quo qdem tpe:cum ſe puer necdũ manifeſtare cõgrue poſſet:& dei filium noiare:
hois filiũ cõi naturæ lege ꝓcreatũ exiſtimari cõueniẽs fuit. ⁋ Poſt uero ubi & uerbis & ſignis
diuinitatem ſuã detegere/manifeſtareq; cœpit:pr̃is carnalis nomen ab eo abhorruiſſet maxi/
me. Nã & almam genitricẽ ſuam q̃uis eam uti par erat/& coleret/& ueneraret̃/& diligeret: Chriſt⁹ Ma/
nunq̃ tamen deinceps matrẽ appellaſſe legitur:ſed cũ ad eã ſermonẽ haberet:aut nullo natu/ riã nunq̃ ma
Luc.ii. ræ/uel amicitiæ/aut cõi noĩe/uocans ad eam rñdendo uerba emiſit:ut cũ dixit:Quid eſt ꝙ me trem appel/
Ioã.ii.& q̃rebatis:aut ſi aliquo eã noĩe appellauit: qđ bis tñ cõtigiſſe Ioannes ſolus memorat/eam nõ laſſe legitur.
xix. matrẽ ſed mulierẽ noĩauit.Quinimo cũ ab aliis mater eius appellaret̃:ubi ad eũ uerba ſunt di
recta/nõ tam ſe illã ex naturali cõceptu matrẽ ſuã exiſtimare teſtatus eſt:q̃ eos qui ꝑ fidẽ:pieta
temq; illũ ſpũ concepiſſet. ⁋ Quod etiã alio poſſum⁹ argumento cognoſcere.Quos enim ꝑ A
fidẽ:pietatemq; ad ſe uenire cognouit:filios/filias ue uocauit:tãetſi exteri eẽnt: & alienigenæ.
Mat.ix. Sicuti mulierẽ emoroyſſam quã a fluxu ſanguinis ſanauit.Propriã aũt mr̃em cõi noĩe mulierẽ
Mar.v. appellauit:eo ꝙ mr̃no officio:naturali.ſ.affectu:tũc cũ ita eſt appellata fũgebat̃ mouebaturq;
& Lucæ nihilq; ſpũale apparẽter agebat:q̃q̃ plena ſemp fuerit fide/charitateq;. Sed id cæteris occultũ
viii. erat:ꝙ aũt mater eſſet:manifeſtũ.Propterea carnali affectu nihil in myſterio moueri ſe oſten/
dere uoluit:qđ tũ quoq; euidẽtius demõſtrauit:cũ mulieri de turba exclamãti:Beat⁹ uenter qui
Luc. xi. te portauit:& ubera q̃ ſuxiſti:ipſe rñdit:Quinimo beati qui audiũt uerbũ dei & cuſtodiũt illud.
Idq; nõ iccirco fecit:ut contẽnendas eſſe nobis mr̃es oſtẽderet:quippe eos q nõ iuxta legis an/
Mat.xv tiquæ mentẽ officioſe pr̃em & mr̃em honorabant grauiter increpuit:ſed ut ſe diuina lõge hu
manis ꝑferre mõſtraret.Neq; ullo mr̃næ charitatis uinculo ab his diſtrahi:ſed in his dũtaxat/
quæ naturæ iura cõcernũt/dũ diuinæ legis ꝑceptis nõ aduerſent̃:illis parendũ/obſequendũq;
Mat.x. eſſe:in reliqs deo adherendũ.Quo in ſenſu illud accipit̃:qđ ipſe dixit:Veni ſepare hominem
aduerſus pr̃em ſuũ:& filiã aduerſus mr̃em ſuam.qđ uerba/q̃ ibi ſequunt̃/manifeſtum faciũt.
Ait enim:Qui amat pr̃em aut matrẽ ſupra me/nõ eſt me dign⁹.Vtrũq; aũt ſuis tpib⁹ ipſe ſer
uauit:dũ enim adoleſceret:qđ tp̃s (ut ꝑdiximus) ad diuina opa edẽda erat imaturũ/parentib⁹
legitur fuiſſe ſubdit⁹:mr̃i.ſ.& (q putabat̃) pr̃i. Poſt ubi patris æterni tractare negocia cœpit:
dũ in his uerſaret̃:maternæ reuerẽtiæ parũ legitur tribuiſſe. ⁋ Quo exẽplo admonent̃:qui B
põtificio ſacerdotali ue munere fungunt̃:ut dũ ea exercẽt:q̃ ad cerimonias atq; põtificale offi/ Moraliter ad
ciũ attinent:parẽtibus carnalib⁹ non plus cæteris deferant:ſed ſuam imo dei (cuius uices ge/ ſacerdotes &
runt) maieſtatem æq; cum illis:ac cum cæteris ſeruent. In reliqs erga eos pietatem colant. prælatos.
⁋ Põt tamẽ & alia a ꝑdicta rõ aſſignari:ꝓpter quã ad Mariã dũtaxat Symeon hæc uerba dire/
xit:quã in ſupiorib⁹ tractatib⁹ tactã meminim⁹:ꝙ.ſ.arcana (quæ his uerbis cõtinent̃) myſteria
Mariæ dũtaxat uti pfectiori:uel ſupiorẽ aĩæ portionẽ:aut contemplatiuos repr̃itanti erãt ma/
nifeſtanda. ⁋ Neq; illud eſt ꝓtermittendũ: ꝙ in ſua hac:ſiue ꝓphetia:ſiue orõne eũdem ꝑ oĩa C
ferme ordinẽ ſeruauit Symeon:quẽ in ſuo cantico Zacharias: ad deũ quippe p̃ma uterq; dire/
xit eiuſdẽ ꝓpe tenoꝝ uerba:quib⁹ de Meſſiæ aduẽtu deo egit uterq; gr̃as:& eũ ad ſalutẽ hoium
ueniſſe uterq; pariter eſt cõteſtat⁹.Deinde ad puerũ ille:ad matrem iſte uerba cõuertit:quæ de
utriuſq; geſtis:fortunaq; futura ꝓnũciabant.Et ob id fortaſſis ad mr̃em iſte/nõ ad puerũ uelut
ille:quia p̃ora/q̃ ad deũ direxerat/huic ipſi dicta exiſtimant̃:quẽ uti hoĩem:ita ut deũ eſſe non
ignorauit.Ea inſuper ad mr̃em ex pte ꝑtinebãt:quoꝝ neutrũ in altero dici potuit:nec ad uxo
rem maritũ/ſicut ad mr̃em dñi ſeruum/loq decebat.Illa inſuper ſenſualis aĩæ portionis:hæc
rõnalis & qdẽ ſuperioris/in ſenſu myſtico typũ gerit:ſicuti iam frequẽter a nobis eſt oſtẽſum.
⁋ Nũc ad reliq̃ trãſeam⁹.Maior quippe difficultas in uerboꝝ hui⁹ Symeonis intelligẽtia cir/ D
ca ꝑticulam illoꝝ extremã uerſatur:q̃ in cæteris/q̃ p̃us dixerat ſimul oĩbus Quod enim dicit:
VT REVELENTVR ex multis cordib⁹ cogitationes ad id (qđ ꝓxime dictum eſt) uix conſe Textus.
quens eſſe põt.Ex Mariæ ſiquidem afflictione/triſtitia ue/aut dolore:q̃ cordiũ reuelatio ꝓue/ Ad intelligẽ
nire poſſit/haud facile eſt cogitare.Eam ob rẽ ad cætera/q̃ de Chriſto ꝑdixerat/uerba hæc re/ tiam litteræ.
ferri cõuenit:ut ſit ſenſus:Hic puer poſitus eſt in ruinam reproboꝝ & reſurrectionem electo
rũ:& in ſignũ cui cõtradicetur:paſſim.ſ.ab oĩb⁹:neq; enim hoc loco repetit a multis. Quippe
Apoca. qđ de ruina & reſurrectione ꝓmiſit:finẽ effectũq; intuentur: in quo multi utrinq; ſunt nume/
vii. rãdi:cum de electis in Apocalipſi dicat Apoſtolus:uidiſſe ſe turbã magnã/quã dinumerare ne/
Mat. xx mo poterat.Quos tñ in cõparatione reproboꝝ paucos eſſe Saluator ipſe teſtatus eſt:dũ dixit:
&.xxii. Multi enim ſunt uocati/pauci uero electi. Verũ utrunq; ſit;multi & a dextris & a ſiniſtris ante

tribunal æterni iudicis ſunt ſiſtendi. Sed ex his quoq;/q ad cæleſtes epulas æterna ꝓdeſtinatiōe
ſunt uocati/pauci admodū inueniuntur q huic ſigno ſalutis nō aliq̄n alio ex ꝓdictis cōtradixe
rit mō:cū(ut iam ſæpe dictū eſt) nullus a pctō ſe imunē gloriari poſſit/ ꝑter eā/de q̄ loqmur/
Chriſti mrem:& alios admodū paucos/qui in mris utero tradūtur fuiſſe ſanctificati.& eos qui
originali culpa abluti ætate/furore/alio ue obſtaculo ipediti/uſum arbitrii nō habuere. Pro/
pterea (ut dixi) hæc particula nulla numeri expſſione eſt reſtricta. Ad hanc aūt maximē ea (de
quoꝶ intellectu agim⁹) uerba ſunt referenda. Et qđ de Mariæ aīa gladio afflictiōis/cōpaſſio/
niſq; trāſfodienda ſubiungit:interpoſitio eſt ad ꝓcedentem pticulam ptinens:ac ſi diceret:ex q̄
qdem cōtradictione tibi quoq; paratæ ſunt anguſtiæ. Quæ ſane cōtradictio efficiet:ut reuelē/
E tur ex multis cordib⁹ cogitationes. ¶ Hāc aūt reuelationem nō eam exiſtimare debem⁹:q̄ in
extremo iudicio eſt faciēda. In eo nāq;(ut Apoſtolus ait) manifeſtabunt̃ conſilia cordium/non
qdem multoꝶ:ut hoc loco dr̃:ſed prorſus oīum:dicente Saluatore:Nō eſt occultū qđ nō ſcia/
tur/& manifeſtet̃. Et de hac etiā dicit ꝓpheta:Reuelabitur ignominia tua:& opprobrium tuū i. ad co/
uidebit̃.:& ad Corinthios ſcribēs Apoſtolus his uerbis cōfirmat:Dies(inqt) dn̄i declarabit̃:qa iiii.
in igne reuelabitur:& uniuſcuiuſq; op⁹ q̄le ſit ignis ꝓbabit. Ad eā igitur reuelationē/q̄ in pn̄ti Mat. iiii
uita faciēda erat/uerba hæc ſunt referēda:& quo pacto in poſterū adimpleta fuerit ingredū. Lu.viii.
Nec magnus quidem ad inueniēdum ſacrarum ſcripturarum arcana:rimantibus erit labor. &.xii.
F ¶ Siqdem in ipſis Chriſti pſecutionib⁹:& in morte ꝓſertim/multoꝶ latentes cogitatus patue Eſaiæ.
Quo reuela runt:imo uero oīum:quos illi adeſſe/aut aduerſari contigit. Primū qdem diſcipuloꝶ qui ma xlvii.
ta ſūt corda xima ex pte plebei erāt:& ꝓinde rudes & puſillanimes exiſtimabātur:uirtus/cōſtantiaq; ab ini Mat.iiii
multorū ex tio cognita eſt. Quippe q audita Chriſti uocātis uoce:cōfeſtim relictis retibus:cæteriſq; oībus Mat.iiii.
paſſiōe chri/ ſecuti ſunt eū:cum eoq; in tētatiōib⁹ eius uſq; ad extremā paleſtrā pmanſerunt. Sed & publi/ & Lu.v.
ſti. canoꝶ quorūdā Zachei.ſ. & Matthei:& meretricum/ꝓſertim Magdalenæ/cæterorūq; turpitu Lu.xxii
dine uitæ/infamiū religio/zeluſq; apparuit:cū ſacerdotib⁹/phariſeiſq; illum pſequētib⁹:hi ad Matt.ii.
pniam ꝓmum/dehinc ad uitæ pfectionē ſunt conuerſi atq; pducti:& latro ille inſignis/q apo/ Luc.iii.
ſtolis a fide lapſis inter extrema ſupplicia/Chriſti humanitatem/diuinitatemq; confeſſus eſt: &.vii.&
Cēturionis quoq; & Cananeæ/aliorūq; plurimoꝶ/fides/mētiſq; uirt⁹/& religio/ipſo Saluato xix.
G re reuelante/& cognita eſt/& laudata. ¶ Iudeorū autē leuitas atq; incōſtantia/malignitaſq;/ Lucæ
& ad omne facin⁹ audacia/aptiſſimo patuit indicio. Eum em̄/quē maximo applauſu/cū hym/ xxiii.
nis & laudib⁹ in urbē frequētes ſuſcepant) quinto uix poſtmodum die: cōcordi pene clamore Mat. x/
atq; aīo crucifigendū curauerūt. Principū quoq; ſacerdotū & phariſeoꝶ/quorum hypocriſim viii. &
atq; auariciā ſæpenumero Chriſt⁹ ipſe frequenti turba detexerat/eo furor atq; crudelitas ꝓru xv. &
pit:ut ne uitæ autor oīſq; boni largitor dimitteretur:homicidā & latronem Barrabā ſupplicio Lu.vii.
ſubtrahere populo pſuaſerint. Tanta qdē impudētia:ut & præſidi palā fieret:q per inuidiam Mat. x/
Chriſtū accuſaſſent. ¶ Sed & ipſi⁹ Pilati improbitas eius ore ꝓprio facta eſt teſtatiſſima:q in xi.Mar.
eum/in quo nullā mortis cām ſemel atq; iterū corā oī populo ꝓnūciauerat/improboꝶ hoīum xi.& Io.
importunitate uict⁹ capitalem tulit ſniam. ¶ Apoſtoloꝶ autē & Petri ꝓſertim/q cæteris for xii.
tior/atq; feruentior & habebat̃ & erat/fragilitas tunc maxime reuelata eſt:cū relicto Ieſu oēs Mat. xx
fugierunt:& hic ad uni⁹ mulieris uocē/non ſemel/atq; iterū/ſed tertio quoq; negauit. Iudæ ne vii.Mar
ro ꝓditoris q ex officii dignitate/& Chriſti familiaritate/ſanct⁹ habebat̃/auaricia ſimul & in/ ci.xv.
gratitudo/inexpiabili ſcælere uniuerſo iam orbi facta eſt notiſſima. Mulierū ꝓterea/q̄s ſexus Lu.xxiii
fragilitas/& naturalis timiditas puſillanimes efficit & incōſtātes/in ea ipſa paſſiōis dn̄icæ pu/ & Ioan.
gna:Virtus/Cōſtantia/Pietas/atq; animi uigor claruerūt. Quippe uiris oīb⁹/aut abnegātib⁹/ xix.
H aut deſerētib⁹/ſole uiuo/atq; mortuo Saluatori pietatis officia impēderunt. ¶ Et ne per ſin/
gula diſcurramus:eo ipſo paſſionis tpe:ꝓter ea/q̄ prius cōtigerant/tanta aīoꝶ cordiūq; reue/
latio facta eſt:quāta ne maior qdem fieri potuiſſet. Multo tn̄ poſtmodū maior tū p orbem uni
uerſum cōtradictio eſt ſubſecuta. Quæ enim Chriſto in humana carne agente in Iudea/a Iu/
deis fere oīb⁹:& a gētilib⁹ perpaucis inchoata fuerat:ea mortuo qdem in carne/ſed in Apoſto
lis fidelibuſq; ducib⁹ & athletis ſuis p grām uirtutēq; uiuente maiorē imodū inualuit:& uelut
ſcintilla ignea ex parua hæbreoꝶ domo in urbem uniuerſam:totū.ſ. mundū deflagrauit:quia
in oēm terram exiuit ſon⁹ eorū. Et (ut paulo ante diximus) ab oī hoīum gn̄e/ſecta/natione/ad
uerſus eos cōtradictionis gen⁹ oē fuit excitatū. Quo tpe illud adimpletum eſſe credim⁹:quod
longe ante ꝓpheta in hæc uerba ꝓdixerat: Vox dn̄i præparātis ceruos.i. Aplos ſuos ad toti⁹ or/ Pſalmo
bis doctrinā diſponētis/& inſtruentis:& reuelabit condēſa.i. obſcura cordium. Tunc em̄ maxi xxviii.
me cordiū arcana retecta fuere:cū in ptes incēſa erāt oīum ſtudia. Chriſti qdē exercit⁹ ſub ꝓſtā
tiſſimis:ſtrenuiſſimiſq; ducibus p fortiſſimos milites maximas in hoſtes fidei ſtrages edebat.
ita ut

ita ut neq; domeſtici/neq; externi fidei oppugnatores/neq; ꝓuinciarum ꝑſides aut ꝓcõſules/
neq; gentilium populi uniuerſi/neq; reges ipſi.& impatores monarchiã tenentes/diris edictis
horrendoꝝ tormentorũ cõminationib⁹/crudeliſſimis ſuppliciis:alia ue arte ulla reſiſtere poſ
Actuũ xxv. ſent:quomin⁹ per dies ſingulos in immẽſum creſceret fideliũ numerus.Sicuti in actib⁹ Apo/
Exo.i. ſtolorũ legiť:& in populo Iſraelitico fuerat ꝑfiguratũ in Exodo:cũ dicť : Quãto opprimebã
tur filii Iſrael:tãto magis multiplicabãtur & creſcebãt. ¶ Tũc igitur excitata in toto terraꝝ A
orbe inter Chriſtũ & Sathanã contẽtione:& inter eorũ milites ſeruoſq; & ſectatores factione:
quo qſq; aĩo eſſet facile erat ꝑſpicere. Veri enim & fortes Chriſti milites neq; minis/neq; pla/
gis deterreri poterant:neq; ꝑcib⁹aut blãdiciis/uel pollicitatiõib⁹ auerti/quin ſuã erga Chriſtũ
militiam ꝓfiterenť.Sed cũ oĩb⁹ in tolerandis patientiæ humanæ cruciatib⁹ lacerarentur / eum
ſumma cũ animi prõptitudine atq; hilaritate Chriſti diuinitatẽ ꝑdicabãt idolorũq; ſimulacra
deteſtabãtur. Quoꝝ uero fragilior atq; infirmior erat anim⁹:eorũ ſegnities/puſillanimitas/
atq; uecordia frequenter patefiebat:& eorũ pariter (qui fideles ſe mentiebanť)ꝑfidia. Nõnul/
lorũ ꝑterea hoſtiũ/quæ ꝑus latuerãt/iniqua cõſilia/odiaq; inteſtina creberrime detegebantur.
Quæ ſane oĩa (ut diximus) ſeditio ex partiũ ſtudiis cõflata efficiebat ꝑſpicua:quẽadmodũ in
cæteris ciuilib⁹ diſſenſiõib⁹ fieri uidem⁹. Quæ cũ ad tp̃s ſiluerint:ubi ab aliqb⁹ ꝑſertim factio/
nũ principib⁹ cõtentio excitari cœpit:q prius ſe pacis ſtudioſos & factiõis inimicos/nulliq; par
tim adictos ꝑdicabãt:in partes plerũq; trãſeũt primi:cæteriſq;/quoꝝ notiſſima erãt ſtudia:ſũt
ſeuiores atq; obſtinatiores.Sicq; fit/ut quẽadmodũ Symeonis ꝓphetic⁹ ſermo indicat/quo ad/
uerſantiũ ſignis enixius cõtradicitur:eo cordiũ cogitatiões apti⁹ manifeſtãtur.Naturæ quippe
cõe uicium eſt:ut ex cõtentione creſcat inuidia/atq; æmulatio:q̃ cũ aĩum incẽderit/uix ullis cõ
ꝑs.ix. tineri frenis poteſt.Ait enim ꝓpheta:Dum ſupbit impi⁹.ſ.ꝑſequendo:incenditur pauper:zelo
ſcilicet fidei:cõprehẽdũtur.ſ.utriq; in cõſiliis qbus cogitãt.i.eorũ cõſilia/ſtudiaq; bona uel ma
la/q̃ intra cordis penetralia cõtinebanť/deteguntur : & iuxta illa deꝑhendiť eoꝝ affect⁹. Idq;
in religione quoq; nr̃a expimento iã diu comptũ eſt.Ceſſante qdem gẽtiliũ ꝑſecutiõe:ubi pri/
mũ quies Eccleſiæ data eſt:tãta repente moꝝ & ſtudiorũ facta eſt cõmutatio:ut nouæ quotidie
hereſes & ſectæ:ciuileſq; diſſenſiões inſurgerẽt:uixq; ab impiis fideles ſecernerentur:oĩbus ſe
Chriſti Apoſtolos/ſeu ꝑcones uel ſectatores aſſerẽtib⁹:cũ prius dũ ꝑſecutiõis feruor ebuliret:
paterent in dies(ut dixim⁹)hoſum uolũtates.Quiuis & hoc ciuile bellũ maiore cõtentione &
i.ad co/ rin.xi. grauiore ꝑiculo poſtea fuerit geſtũ:ut fidelium atq; electoꝝ fides fieret perſpectior & ueritas
ipſa certior atq; teſtatior Ad hunc enim effectum hereſes eſſe oportuit:Apoſtolo teſte:ut pro
bati manifeſti fiant ¶ Ex prædictis igitur planus redditur omnium Symeonis uerborũ ſen/
ſus. Verum ad moralem doctrinam iuxta inſtitutum noſtrũ redigere illa oportet. ¶ Atq; in Moraliter ad ꝑlatos & religio/ ſos.
primis ex eo/quod ad Mariam Symeon uerba direxit/ꝑter id/quod ſupra dixim⁹/debere al/
tiora myſteria perfectiorib⁹ cõicari. Aliud quoq; documentũ ſumi põt : eos ſcilicet q ad ꝑfectio
nis ſtatum alios recipiũt/de his q̃ illi ſtatui cõgruunt admonere debere:etiã ſi grauiora ſint & B
auditu horrenda:neq; tã metuere : ut ex tali admonitione deterriti/a ꝓpoſito deſiſtãt/qn futu
Iudic vii. rorũ ꝑiculorum eos cõmonefaciãt. Lõge eñ tolerabili⁹ eſt ante pugnæ ingreſſum/militẽ bello
abſiſtere:q̃ in medio certamine ſigna deſerere:& turpi fuga cõmilitones ꝓdere.Propterea Ge/
deonem deus admonuit:ut eos/quos ꝓuidebat in periculoſo certamine defecturos/domũ re/
Matth. xix. mitteret.Et Chriſt⁹ ipſe:q̃uis iuuenẽ illũ diuitẽ audito pauptatis cõſilio abiturũ nõ ignoraret:
nihilo tñ remiſſius illi/q̃ ad ſalutẽ ptinebant/denũciauit.Hic igiť Symeon ſiue ſacerdos fuerit
Mar.x. ad myſteriũ pñtatiõis hui⁹ pueri & purgatiõis Mariæ(ut ꝑdixim⁹) adhibitus:ſiue oĩno ad dei
& Lucæ xviii. conſilium manifeſtãdum miſſus:Mariã/q̃ ꝑfectiõis gradũ ingredientẽ ſignificat/non mõ q̃ cir
ca puerũ:uerũ & quæ erga eã ipſam erãt futura/ꝑmonuit.i.nõ ea mõ:q̃ circa ꝑfectiõis opa : ex
eoꝝ magnitudine/atq; arduitate difficilia ſunt factu:uerũ & q̃ in illis exercẽdis extrinſec⁹ con/
tingere ſolent triſtia hoc epi dum ordines cõferunt ex Eccleſie decreto faciũt:& dum ad ꝓfeſ/
ſionem nouicios recipiũt/religionum ꝑlati:multoq; magis in epoꝝ conſecratione obſeruať.
Matt.x. qd̕ & Chriſtus prius facere docuit:q Aplis ſuis/quæ poſt ei⁹ mortẽ paſſuri erãt/aperte ꝑdixit.
& Lucæ Idq; ad Thymotheũ diſcipulũ ſcribẽs fecit Paulus. ¶ Hos aũt magnopere admonere oportet
xii.&. x harũ rerum/q ꝑfectionis Munia obeũt/utpote ꝑlatos:qbus qd eos facere pati ue/cõueniat : &
xi.&Io. q̃les ſe ꝑſtare debeãt/inſtruãtur.Hi ſiqdem poſiti ſunt in ruinã.ſ.obſtinatoꝝ per caſtigationẽ.
xi. & ſeueram punitionẽ:& in reſurrectionem pœnitentiũ p admonitionẽ & pr̃nã increpationem
ii.ad thi atq; correptionẽ:ſicut ad ꝓphetã dixit dñs:Ecce conſtitui te ſup gentes & ſup regna:ut euellas
mo. iii. & deſtruas & diſꝑdas/& diſſipes/& plãtes.Et Apoſtolus ad Thymoteũ ſcribẽs dicit:Quidã re
Hyeř.i. pellentes circa fidẽ naufragauerũt:ex qbus eſt Hymeneus & Alexãder:quos tradidi in manus

Sathanæ:ut diſcant non blaſphemare. Petrꝰ quoq; Ananiā & Saphyrā eius uxorē ꝓpter ꝑua/
ricationem morte mulctauit:cum alios pleroſq; ad pniam recepiſſet. Prælatꝰ quippe in rebel/ Act.v.
les leo. In māſuetos agnus eſſe debet:quo in ſenſu dicit ꝓpheta: Lupus & agnus ſimul paſcen/
tur: Leo & Bos comedent paleas. Item & aliqñ arguere/increpare/corrigere debet: nonnunq̄ Eſa.lxv
C obſecrare/admonere lenire ſicut dicit Apoſtolus. ⁋ Signū quoq; eſſe debet ꝑlatus his quos ii.ad thi
ſupra diximus modis. qđ ubi facere uoluerit: cōtradici illi a malis oportet: cū dicat Apoſtolus: mo. iiii.
Oēs qui pie in Chriſto uiuere uolunt/pſecutionē patient. Et ob id dicebat Saluator: Beati eri/ ii.ad thi
tis cum maledixerint uobis hoīes: & pſecuti uos fuerint: & dixerint omne malum aduerſus uos mo.iii.
mentientes ꝓpter nomē meū. Eſſe eñ in uiatoribꝰ uirtutū aduerſus uicia: bonoꝝ aduerſus ma/ Mat.v.
los/Iuſtitiæ aduerſus impietatē: & deniq; Chriſti aduerſus Belial perpetuā pugnā: & rōne do/
cemur: & teſtimonio ſacræ ſcripturæ admonemur: & quotidiano cernimꝰ expimento. Propte/
rea dicebat Iob: Militia eſt uita hoīs ſup terrā. ⁋ Quæ quidē oīa tā auctoritate ſcripturarū q̄
cōmemoratione alioꝝ: & quotidiana inſup expientia icirco oculis nr̄is ꝓmōſtrat deus: ut cum
acciderint nō terreamur/aut ſcādalizemur: ſed memores ſimus ea potiſſimū rōne nobis a deo
honores & dignitates eccleſiaſticas eſſe cōmiſſas: diuināq; diſpenſationē creditā: ut & in hiſce
aduerſis rebꝰ ꝓbemur atq; exerceamur: & uirtutis exēpla cæteris ꝓbeamus. Nā & Saluator ipſe Io.xvi.
cū hæc Apoſtolis ꝓdiceret: adiecit: Hæc locutꝰ ſum uobis: ut non ſcādalizemini: & infra: ut cum
D uenerit hora coꝝ reminiſcamini: qa ego dixi uobis. ⁋ Admonemur poſtremo his Symeōis
uerbis: Quicunq; aliorū curā gerimus: ad pſecutiones ſuſtinendas fortes/cōſtāteſq; eſſe. & ea
lege nobis id munꝰ demādatum reminiſci: ut intelligamus aīam nr̄am doloris ex humana fra
gilitate ſenſualiq; cōtradictione ꝓuenientis, gladio ſæpe trāſfigendā: & ut cum id intellexeri/
mus/cum Apoſtolo dicamꝰ: Paratus ſum nō ſolū alligari: ſed etiā mori ꝓpter nomē dn̄i Ieſu. Act.xxi
& alio loco: Perſecutionē patimur & ſuſtinemus. & rurſus: Omnia ſuſtineo ꝓpter electos: ut & i.ad cor.
ipſos lucrifaciā. ⁋ Sed neq; ad alioꝝ iniurias fortiter ferendas aīum cōfirmare: atq; roborare iiii.
ſatis eſt. Quinetiā ex alioꝝ ꝑditione aut uexatione ꝑ piam cōpaſſionem graues animi anxie/ ii.ad thi
tates expectare oportet: q eſt in corde bonoꝝ ꝑlatoꝝ pertranſiens gladius acutiſſimꝰ. Hoc no mo.ii.
bis exemplum ꝓbuit Chriſtꝰ: q uidens ciuitatem/in qua non ita multo poſt oīa opprobria atq; Lu.xix.
ſupplicia erat ꝑpeſſurus/eius nihilominꝰ ruinæ atq; exitio compatiens/fleuit ſuper illam.
⁋ Ad ſuſtinendas quoq; ꝓximoꝝ imbecilitates/patiētia opus eſt: & dexteritate: cū dicat Apl̄us: Ad Ro.
Debemꝰ autē nos firmiores imbecilitates infirmoꝝ ſuſtinere. Hæc quippe ſi fecerit ꝑlatꝰ mul/ xv.
torum cordium cogitatiōes ꝓculdubio ſibi patebunt: tā ꝑ uoluntariā fragilium cōfeſſionem/q̄
ꝑ induratorum cōtinuata in malis opibꝰ ſtudia: quæ ꝑfecto boni paſtoris cura eſſe debet præci/
pua/ut. ſ. oues ſuas cognoſcat. Saluatoris exemplo: qui dicebat: Ego cognoſco oues meas. & in
E Sapientia legitur: Diligenter agnoſce uultum pecoris tui: uultūq; eius conſidera. Io.x.
De reuelatione & confeſſione Annæ ꝓphetiſſæ. ⁋ Et hæc de Symeōis reuelatiōe/ꝓphetia ue dicta ſint ſatis. Nunc igiť ad aliā Annæ ꝓfeſſionē Prouer.
ueniamꝰ: circa quā in ſupioribꝰ multa iā dicta fuere: dū in ſcđo huiꝰ capitis tractatu de natiuita xxvii.
tis Chriſti reuelatiōe tractaremꝰ. plura etiā a ſacris doctoribꝰ cæteriſq; comētatoribꝰ hoc loco
ſcripta ueniunť: q̄ nos ſuadēt eſſe breuiores. Hāc eñ mulierē ex octo cōditionibꝰ/q̄s ex textu
colligunt/cōmēdabilē faciunt/treſq; alias eiuſdem nois mulieres ex ueteri teſtō cōmemorāt:
ex qbus & iſta q̄ttuor efficiunt: quibꝰ q̄ttuor morales uirtutes attribuunt. Sed & ab utroq; ſexu
& ab oī hoīum ſtatu natiuitatē hanc ꝓphetico ſpū cognitā & ꝓconizatam oſtendunt: a uirgine
ꝑmū. ſ. Maria domini matre. a cōiugatis: utpote Zachariæ & Eliſabeth: & ab hac uidua. De qbꝰ
cum in ſupioribꝰ tractatibꝰ aliqđ a nobis fuerit tactum: & aliorum ſcripta recenſere ſupfluum
putemus/nō plura dicemus: q̄ quæ ad nr̄am moralē intelligētiam iudicabimus eſſe neceſſaria:
aut ab aliis ꝓtermiſſa. ⁋ Per has igitur octo Annæ uiduæ conditiones octo gradus uirtutum/
qbus ad ꝑfectionis ſtatum ꝑueniendum eſt/aptiſſime poſſumus intelligere: quos alio loco ple
nis uelis ſumus proſecuti. & his Annæ cōditionibꝰ accōmodare facile poſſemus Cætera igitur
F attingamus. ⁋ Et in primis illud ſūmopere notandum cenſeo: q ſui aduētus: ſuæq; humani/
Deus elegit teſtes ſuæ humanitatis oi exceptōe maiores. tatis/ſimul & diuinitatis ꝓcones elegit deꝰ/uiros ac mulieres ætate graues/& uita cōſpicuos:
gn̄e claros: & diuinæ gr̄æ plenitudine inſignes: quo tāti myſterii ueritas cunctis mortalibus in
oē tp̄s eſſet teſtatior: qn̄ quidem hi teſtes ꝓferanť: aduerſum quos ne obſtinati qdē Iudei obiice
re qcq̄ potuerunt. Propterea nō abſq; myſterio factū eſſe liquet: ut eoꝝ noīa/genus/parētes/
uita atq; cōditio ab Euāgeliſta exprimerenť. Hæc enim ad teſtium fidē maxime pertinēt: ſicut i.ad thi.
Apoſtolus dicit: Vidua eligatur non minꝰ. lx. annoꝝ/quæ fuerit uniꝰ uiri uxor: In opibꝰ bonis v.
teſtimonium habēs: & quæ ſequunť. & ad Moyſem dixit dn̄s: Congrega mihi. lxx. uiros de ſe Nu.xi.
nioribꝰ Iſrael: quos tu noſti q ſenes populi ſint ac magiſtri. Et Moyſes ad populū: Date (inq̄t) Deut.i.
mihi

mihi ex uobis uiros ſapiẽtes & gnaros:& quorum conuerſatio ſit probata in tribubus ueſtris.
Sed hæc ſenũ utriuſq; ſexus teſtificatio tum facta fuit: cũ dñs aut in utero adhuc latebat ma/
tris:aut infantili cælabat᷑ ætate. Poſt uero ubi matura ætate eſſe cœpit:& ad ꝓdicatiõis officiũ/
pr̃numq; mãdatũ exequendũ ſe accinxit: Ioãnis ꝓcurſoris iuuenis quidẽ:ſed ætate pfecta & uali/
da uiri teſtimoniũ lõge manifeſti⁹ acceſſit. ⁋ Quod eo ptinere uſ᷑ ab antiqs pr̃ibus tũc primũ — A Miſtice.
teſtimonia huius aduent⁹ fuiſſe ꝓlata: cũ adhuc ipſe ſub uelamine oraculoꝝ diuinoꝝ & um/
bra figurarũ latebat in ueteri lege. Poſtea uero q̃ in carne apparuit/ & legẽ antiquã impleuit:
a recentiorib⁹.ſ. Apoſtolis fuiſſe manifeſtatũ:qui & ſi iuuenes erant/idest nouæ legis ſacramẽ
tis initiati:uiri tñ/ideſt fortes/& robuſti:uita/ſignis/doctrina/& uirtute ſunt habiti. De quib⁹
Ioan .ii. per ꝓphetam prædictum fuerat:& per Apl̃oꝝ principem recitatũ: Et ꝓphet.ãbunt filii ueſtri &
Actu.ii. filiæ ueſtræ:& iuuenes ueſtri uiſiones uidebũt. Prophetæ aũt & p̃triarchæ ueteris teſtamẽti an/
Luc. ix. tiqui uocant᷑. Propterea in Euãgelio legit᷑: q; de Ioãne nõnulli dicebãt/q; ꝓpheta unus de anti/
Pſalmo cxlvii. quis ſurrexit:& hoc eſt q; in pſal. legit᷑: Iuuenes & uirgines:ſenes cũ iuniorib⁹/ideſt oĩs ætas &
ſexus laudẽt nomen dñi.& alius itẽ ꝓpheta de hoc aduentu:Spũ Sctõ inſpirante loquens dicit:
Hiere. xxxi. Tũc lætabitur Virgo in choro/& iuuenes & ſenes ſimul. ⁋ Et ꝓfecto ſi teſtimonia/quæ Chri — B
ſto aſtipulata legimus/ſimul omnia conferam⁹: nulla prorſus manere põt incredulis excuſa/ — Teſtimonia
tionis materia. Nã ut ueteris legis ꝓphetas/ſigna/ænygmata/figuras/& cætera ꝑtermittã:qui — plurima de
bus ipſemet Saluator Iudeos arguebat & cõfundebat:quorũq; ſenſus ſacri doctores/a quibus — Chriſto ex
fidei fundamenta ſuſcepimus abũde aperuerũt:in lege noua tam apta atq; frequentia ſunt:q̃ — ſacris euan
quæ maxime deſiderari poſſent. ⁋ Prius enim q̃ naſceretur:ab Angelo Mariæ ꝓnũciatum fi/ — geliis.
deles oẽs conſentiunt:& Lucas teſtatur. Sed cõcedamus a matre teſtimonium nõ eſſe accipien/ — Ante ei⁹ na/
dum:a qua ſola uel Spũ Sctõ didiciſſe Euãgeliſtam neceſſe eſt. Et pari quoq; ratione Angeli ad — tiuitatem.
Ioſeph reuelationem prætermittamus. Eliſabeth & Zacharias ætate/uita & ſanctitate proba
ti/ex ſacerdotali gñe ꝓgnati:& uir ipſe ſacerdos ꝓcurſoris ab oĩbus Iudeis recepti & pro iuſto
atq; ꝓpheta & dei amico habiti parẽtes/nõne Chriſtũ clara uoce ſunt ꝓfeſſi. & ipſa inſuper mu
lier ſignũ exultationis in utero filii ſui ſenſiſſe ſe cogente ſpiritu exclamauit. Acceſſitq; pro/
phetiæ miraculum:quod anus & ſterilis ꝑter naturæ leges & oĩum/nedum ſuã & cõiugis opi/
nionẽ cõcepit:& ſenex incredulus ꝓmum uoce priuat⁹ ea poſtmodũ reſtituta mirantib⁹ cũctis
ĩn dei & Chriſti laudes/præconiaq; prorupit. ⁋ Nato deinde Saluatore: quod poteſt certius — C
teſtimonium haberi:q̃ qđ a paſtorib⁹ eſt receptũ. Illi ſiquidẽ & numero plures fuiſſe referun/ — In ipſa nati/
tur:& in regione illa uigilantes:quo tempore angeloꝝ denunciationẽ/& amœniſſimũ canticũ — uitate.
audiuere:ne forte illos ſomno inani deluſos quis putauerit. Fidem quoq; denunciationi ſigna
ab Angelo data ꝓbuerunt. Qua enim ratione in tãto ciuiũ/aduenarũq; cõcurſu/relictis gregi
bus ſuis ad puerum recens natũ in uili præſepe iacentem recognoſcẽdũ/adorãdũq; ueniſſent:
niſi eos angelica reuelatio impuliſſet:qua deinde ratione illo uiſo/dum ad ſuos greges redi/
rent:de tam paruo tamq; omni humano honore & ſuffragio deſtituto infante tam magna re/
tuliſſent. ⁋ Quid paulo poſt de Magorũ/qui ex oriente uenerãt/ cõteſtatione dici aliud põt:
q̃ q; tam euidens eſt & manifeſta:ut nullo poſſit cauillo uitari:aut refelli. Nam & Magi/ideſt ſa
pientes erant & potentes/& exteri: & ex remotis orbis partibus ad iter longum/& incogni/
tas nationes:etiam cum muneribus adoratum nouum Iudeorum regem uenerant. Quæ enim
quæſo illos cœpiſſet demẽtia:tanto ſumptu:tãtis inſuper ſe laboribus onerare:uiros ꝓſertim
ſapientes/niſi eos apta ſigna mouiſſent:nũ & ſtella ſignũ dedit:& a ſcribis phariſeiſq; teſtimo
niũ ſcripturæ ꝓlatũ eſt:q̃ locũ etiã expſſerat natiuitatis. ⁋ Age mõ in ipſis infantiæ pmordiis — D
q̃lia fuere Symeõis/& Annæ/q̃ ad pñs examinamus/teſtimonia: pſonaꝝ in primis maturitas/ — In infantia.
grauitas/innocẽtia/ſanctitas:& in qb⁹ diuina quoq; ſeſe manifeſtabat uirt⁹ & gr̃a. Hiq; non ſi/
mul habitãtes:ita ut cõſpiraſſe dici poſſent. Hic eñi in ciuitate:illa uero in tẽplo reſidebat:neq;
familiaritate cõiuncti:qa illa in ieiuniis & oṙonib⁹ ſolitariã in tẽplo agebat uitam/nec diuerſis
tpib⁹:quo potuiſſet ab altero alter inſtrui/aut ſubornari. Neq; alter ante Chriſti & Mariæ in
tẽplũ ingreſſum:alter poſt:ſed una eadẽq; hora uterq; in eũdẽ locũ ad eũdẽ pueꝝ uiſendũ pro
currit. Pariaq; de illo ꝓphetico ſpũ ꝓnũciauit. Nũ igit᷑ hæc i Chriſti cõceptu/natiuitate/ꝓmaq;
ĩfantia ſufficere Iudeis teſtimonia debuerũt: q̃/q̃ ſunt mortales oẽs reꝝ nouaꝝ cupiditate/nõ
potuerũt in toti⁹ ꝓpl̃i notitiã nõ ꝓuenire:cũ ꝓſertim regi/ſacerdotib⁹/legiſq; pitis ĩnotuerint.
⁋ Puераſcente aũt Saluatore:q̃q̃ in canone ſacræ ſcripturæ nullũ inueniat᷑/abeo/uel in eo ſi/ — E
gnũ eſſe factũ:aliud ue teſtimoniũ ſuæ diuinitatis ꝓſtitũ. Nõ eſt tñ dubitãdum qn multa in ea: — In pueritia.
q̃uis infirmiori ætate in ipo patuerit diuinæ uirtutis argumẽta quũ (ut ſupra relatũ eſt) dicat
euãgeliſta noſter:q; puer creſcebat:& cõfortabat᷑ plen⁹ ſapia/ & gr̃a dei erat i illo. Veꝝ q̃ in ea.

ætate admirãda geſſit ea (quã alio loco in p̃cedẽtib⁹ dixim⁹) rõne/ ab euangeliſtis cõſulto ſunt
p̃termiſſa: unicũq; pro oĩb⁹ cõmemoratũ: qd̃ in ſequẽti tractatu pleni⁹ diſcutiem⁹: dũ inter do
E ctores duodecim annoꝝ puer de legis arcanis diſſeruit & diſputauit. ¶ Ad maturã igit̃: legiti Mat. ii.
In ætate ma/ mãq; & ad maximas q̃ſq; res gerendas idoneã ætatẽ puect⁹: Ioãnẽ coæuũ locupletiſſimũ teſtem Marci. i.
tura. ſuæ diuinitatis habuit: quẽ ſane Iudei oẽs tãta ĩ admiratiõe habuere: ut paſſim ad eũ baptizãdi Luc. iii.
cõcurrerẽt: ab eoq; ſalutis mõita acciperẽt: qppe cui⁹ uita atq; doctrina oĩb⁹ erat admiratiõi: nec Io. iii.
Spũs Sãcti p̃cipua claritate talem uirum carere putabant: cuius & concept⁹ miraculoſus: & or/
tus admirationis/ nouitatiſq; plenus/ & pueritia in deſerto inſolita atq; incredibili uict⁹ cõtinẽ
tia & auſteritate trãſacta: & uerba prophetiæ: ac ſupra humanum ſenſum neſcio quid redolen
tia diuinum in eo ſpiritum oſtẽdebant: ſicq; fiebat: ut non modo plebs ignaua & rudis: uerum
etiam principes ipſi ſacerdotum illũ nõ modo ut propheram haberẽt: ſed an unus ex p̃cipuis il
lis anteriorib⁹: aut etiam Meſſias eſſet: addubitarẽt. Ob idq; ad illum ex ſuo ordine primarios
miſerunt: qui ueritatem ab eo inueſtigarent: illius nimirum ſimplici uerbo fidem adhibituri:
in quo dei uirtutem manere arbitrabãtur. Sed & Herodes ille tyrannus/ qui ne ſaltatricem cõ Mar. vi.
triſtaret illum decolauit/ eum ſanctum uirum reputabat: eoq; audito multa faciebat. Tãti igi/
tur uiri/ cui in p̄pria quoq; cauſa fidẽ erãt habituri: quo pacto potuerũt teſtimoniũ de Chriſto
nõ habere ratũ: cũ p̃ſertim ſummã auctoritatẽ quã Chriſto tribuebat/ p̄ncipũ/ populorũq; cõ/
ſenſu uſurpare ſibi facile potuiſſet. Hic tñ & uerbo/ & nutu/ & ſcripturarum teſtimonio: & dei
ipſi⁹ ſũmi cõteſtatione hũc Chriſtũ/ Meſſiãq; eſſe/ oſtendit. ¶ Sed & maiorib⁹ his: lõgeq; gra/
uiorib⁹/ & manifeſtiorib⁹ teſtimoniis ſuã diuinitatẽ cõprobatã fuiſſe/ idẽ ipſe Chriſt⁹ demõſtra Ioan. v.
bat: ſignorum ſcilicet magnitudine/ & uerborum efficacia: ex quib⁹ quem patrẽ ſuum merito
uocabat/ deũ in eo & loqui/ & opari: & p̄pemodus cõſpici apparebat. Quorum ſane ſignorũ/
p̄digiorũ/ atq; miraculorum/ q̃uis nõnulla a ſacris Euangeliſtis ad noſtrã ædificationẽ ſcriptu
ræ ſint demãdata/ talia quidẽ ac tãta quæ fidelium aĩos obruant: & infideliũ inſaniam abunde
cõfundant: multo tamẽ plura ac fortaſſis maiora ab eo geſta ſunt: quæ (ut dilectiſſimus eius di
F ſcipulus teſtatur) ne mũdus qdem capere poſſet. ¶ Pater igitur æternus/ & ſuam in eo uirtu/
A p̃re æter/ tẽ oſtẽdit: & nihilomin⁹ uerbo eũ filiũ ſuũ nõ ſemel/ & iterũ: ſed & tertio quoq; eſt teſtificatus: Io. vlti.
no. dum ſcilicet a Ioãne baptizaret̃: quẽadmodũ ipſe poſtea publice p̄palauit: & dum in monte eſt
tranſfiguratus: & ne id quidem teſtimonio humano caruit: tres enim p̃cipuos diſcipulos hui⁹
rei teſtes habere uoluit: quorũ uita & uirtus ex ſignorum magnitudine ipſis etiam Iudeis erat Mar. ix.
admirationi. q̃ ſi minus talib⁹ teſtib⁹ credendum contendant: nonne in turba dum patrẽ cæleſtẽ Actu. v.
rogaret: ut eũ corã incredulis clarificare uellet: uox hæc ab omnibus eſt audita: & clarificaui: & & ad ga
iterum clarificabo: quæ ſane a quo potuit alio q̃ ab ipſo/ qui implorabat̃/ deo æterno proueni la ii.
re. q̃ ſi eum uti filiũ nõ habebat: q̃re uti p̃rem inuocãti reſpondebat. Spũs aũt ſancti in colũbæ Io. xii.
ſpecie teſtificationẽ idem Ioannes retulit: & poſt ipſi⁹ Chriſti reſurrectionẽ oĩ nationi eiuſdẽ
Spũs ſancti ſigna patuere manifeſtiſſima: qbus Chriſtũ & deũ eſſe/ & uera dixiſſe: & in omnẽ
G terrã p̃dicãdum eſſe/ mõſtrauit. ¶ Verũ ut ad humana teſtimonia redeam⁹: nullum eſt gen⁹
Ab oĩum ho hoĩum/ nulla ætas/ nullus ſexus/ nulla ſecta/ q̃ Chriſti in humanis agẽtis diuinitatẽ nõ ſit p̄feſ
minũ gñe. ſa. Nam ut Ap̄los cæteroſq; diſcipulos/ & pias hoſpites Marthã & Mariã: & oẽm deniq; turbã/
quæ ex hæbraica gẽte credidit/ p̃tereã: qd mulier cananea de illo ſenſit: qd Cẽturio: cuius ſer Matth.
uum Ieſus curauit: milleq; alii qui nõ uerbo tñ/ illum filium dei & Chriſtum appellabant: ſed/ viii. &
ab eo uelut uero atq; omnipotẽte deo opem ſupplices implorabãt: illũq; uti deum adorabãt/ xv. Luc.
uenerabantur/ p̃dicabant. In illa quoq; p̃clara celebritate/ qua urbem ouãs eſt ingreſſus/ nõne vii.
turba omnis puerorũ/ ſimul & uiroꝝ/ maſculoꝝ & mulierum illi occurrit: & diuinas laudes/
diuinoſq; honores exhibuit. In cruce autem pendẽti latro & Centurio nonne alter deus ĩ & re
gem: alter dei filium nũcupauit: & qui p̄cutientes pectora ſua reuertebantur: nonne idem ipſi
quoq; profitebãtur. An ne & Pilatus ipſe hoc conteſtatus eſt: qui titulum appendi ſuper crucẽ
iuſſit: Hic eſt Ieſus Nazarenus rex Iudeoꝝ. ¶ Porro ſi diuitis illius Epulonis/ cui⁹ uitæ cõſen/ Lu. xvi.
tiũt opinione ducant̃ increduli: ut mortuoꝝ hoĩum teſtimonio magis q̃ uiuoꝝ credãt: Lazaro
acqeſcãt: quẽ fœtẽtẽ & q̃triduanũ a monumẽto ſuſcitauit: credãt & reliqs/ quos cũ Chriſto ipſo
H ſurrexiſſe & in ſancta ciuitate multis apparuiſſe ſcriptura memorat. ¶ Sed ſi angelorum &
Ab angelis oĩs gñis cõditioniſq; hoĩum teſtimoniũ repudiãt obſtinati: accipiãt/ uel dæmoniũ/ quorum ipſi
reprobis. ſunt eruditione diſcipuli/ imitatione filii/ & obedientia ſerui. Audiant quippe illos per obſeſ/
ſorum corporum inſtr̃a atq; organa conclamãtes: qd nobis & tibi Ieſu fili dei uenisti huc ante
tempus torquere nos. ¶ Rurſus ſi neq; his fidem adhibẽt: quoꝝ mẽtiri p̄prium eſt adhibeant: Matth.
uel elementis ipſis uel iſenſatis creaturis: quas nullus affectus/ nulla perſuaſio/ error nullus viii.
ad falſum

ad falſum teſtimonium perhibendũ inducere poſſunt. Cæli ſiquidem/Sol/Luna/Stellæ/Ter/
ra/Mare/Flumina/Saxa/Arbores/cæteraq; res omnes & uiuẽti illi ad nutum paruerũt:& mo
rienti compaſſionis quoq; ſigna exhibuerũt: ipſum quoq; & piſces & bruta aĩalia/prout cuiq;
ſorte cõtigit: recognouerũt:eiuſq; mandatis obediuerunt:quæ per ſingula referre/teſtimo/
niiſq; ſacræ ſcripturæ comprobare/iccirco non curamus: quod ea apud alios abunde collecta
inueniri nõ ignoramus. Ex præmiſſis tamẽ/quæ intẽtioni noſtræ hoc loco cõſonãt/nũ poſſu/
mus obſtinatorum iudeoꝝ/cæterorumq; incredulorũ pertinaciã/ſtultitiãq;/immo demẽtiam
non admirari:qui poſt tot tantaq; de Christo teſtimonia:eum dei filium negare: uel in contro
uerſiam/dubitationemq; uertere nõ uerentur. ¶ Vnum ſcio ab his potiſſimum aduerſus ea
dari reſponſum. Hæc ſcilicet/quæ ab Euãgeliſtis ſcripta ſũt/& ab Apoſtolis prædicata/ab his — A Euãgeliſtaꝝ
confiƈta fuiſſe:atq; a Chriſtianis in ſuæ ſectæ defenſionem coaptata. Qua me hercule calum/ — fides indubi
nia nihil eſſe poteſt impudentius atq; ineptius. Primum quidem eos/qui talia dicunt/interro/ — tata.
gabo:quam ob cauſam priores illi Chriſtianæ religionis fundatores/& inſtitutores/has fabu
las cõfinxiſſent:num ut diuitias/imperia/dignitates/honores/aut humanam ſaltem gloriam
his artibus cõſequi poſſent:quibꝰ ne duas quidem habere tunicas licebat:& in ſũma pauptate
atq; anguſtia laborioſam/erũnoſamq; uitã agere ſumma dignitas/maximaq; uoluptas erat:
quorũq; doctrinæ & ſectæ principes & populi omnes aduerſabanť:uitæq; coꝝ ubiq; inſidiabã
tur:& eos eorumq; ſectatores perpetua notabant infamia. Cæterũ q̃ in Iudea/& Galilea/atq;
ĩ ipſa earũ metropoli hieroſolima celeberrimis diebꝰ/frequẽti populo geſta fuere. Quis eſt rã
perditæ mentis:qui ea eodem ipſo tp̃e/quo geſta ſunt/& dum apud omnes magiſtratus/mili/
tes/p̃ncipes/ſacerdotes/phariſeos/nobiles plebeios/uulguſq; omne recẽs erat memoria:aut
cõfingere/aut alio(quã geſta ſũt)ordine cõſcribere p̃ſũpſiſſet. An ne gentiles ipſi:philoſophi
p̃ſertim & p̃uinciaꝝ magiſtratus/belloꝝ duces/p̃ncipeſq; & reges/& deniq; orbis uniuerſus
his ſomniis/cõmentiſq; ſeduci faſcinariq; ſe paſſi eſſent:qui tãtopere ſectã illã primũ ĩpugna
rãt/atq; ĩprobarãt:& ſcripturaꝝ/qbꝰ ea innitebať/ignari erant. O cæcã inſaniã/o dãnandã ob
ſtinationẽ/o nulla uenia dignũ ſcelus:& a cũctis tũ hoibus:tũ dæmonibꝰ:tũ elementis(nedũ a
deo ipſo) æternis cruciatibꝰ uindicãdũ. Hæc nos hoc loco rememorare Symeõis & Annæ teſti/ — B
monia coegerũt/q̃ ad inſtitutũ quoq; noſtrũ p̃tinere uiſa ſunt. ¶ Ad Annæ igiť teſtificationẽ — Quæſtio ad
reuertamur:& inter cætera illud q̃rẽdũ occurrit:cur Lucas huius mulieris genus/parẽtes/uitæ — litteram.
totiꝰ curſum & merita tãto ſtudio p̃ſequať. Quæ oĩa de Symeone tacuit. Et q̃dem ad litteralẽ
ſenſum illud fortaſſis dici poſſet: huius Symeonis natales fuiſſe obſcuriores.& ob id nihil ad
hoĩs cõmendationẽ cõferre potuiſſe. Propterea ex his/q̃ uere ſunt laudes/illũ extuliſſe/ſatis
ſuperq; fuit. Annæ uero genꝰ & parentũ gloriã ad opinionẽ ſanctitatis adminiculũ quoq; præ
buiſſe:quo magis illius teſtimonio credendum fuiſſe oſtenderetur: p̃ſertim cum mulier eſſet/
qui ſexus & ſi ad grãm diuinã æque ut maſculus ſit idoneus:& plerũq; capacior:uirorũ tñ uir
tus/fideſq;/ſemper fuit probabilior. Eam ob rem Symeoni ex his/quibꝰ inſinuať/circũſtãtiis
ſatis erat fides comparata. Ad mulieris uero de tanta re loquentis fidem confirmandam om/
nia adminicula & ſi non neceſſaria/opportuna tamen fuiſſe. ¶ Ad moralem autem(qui no/ — C
ſter eſt ſenſus)illud conuenit:quod in ſecundo huius capitis tractatu diximꝰ:per hanc Annam — Moraliter.
perfectiores ſeu contemplatiuos ſignificari:quorũ oĩa eſſe debent p̃fectiora. Et ideo ex nomi
ne quoq; parẽtũ/ex p̃ria/ex genere/ex conditione/cæteriſq; circũſtãtiis/quæ myſticam quoq;
habẽt in eam ſentẽtiam ſignificationẽ/laudari cõſueuerũt:ſicuti ex dictis in annũciatione præ
curſoris:& in cõceptione/ac natiuitate Saluatoris liquere põt. ¶ Poſſet inſup & alia rõ exco/ — D
gitari:p̃pter quã de hoc Symeone tacitũ ſit:qua ex tribu eſſet: quibuſq; parentibus ortꝰ:& an — Deꝰ oẽs pro/
uxoratus uel uiduus:quæ oĩa in Anna ſeriatim ſunt exp̃ſſa:ut ſcilicet oſtẽdatur oĩbus omnino — miſcue ad ſe
hominibꝰ ſi pie uiuãt:Chriſtum ſe manifeſtare. Nam uirgini primũ non modo reuelauit ſeſe: — uocat.
uerũ/quod lõge maius eſt/in ea uoluit incarnari: cõiugi deinde celibatũ cũ ipſa uirgine ſeruã/
ti myſterium angelica admonitione detexit. Poſt uero Eliſabeth coniugata inſpiratione Spũs
Sancti:& fœtus in utero cõcepti cõmotione/arcanũ ſenſit ſacrm̃. Hæc quoq; Anna uidua natũ
Saluatorem p̃phetico ſpũ agnouit & p̃dicauit:qui ſunt tres hoium diſtincti ſtatus:in quibꝰ ſal
uari uiatores poſſunt. Verũ ut & hi/qui nullũ hoꝝ integre ſeruauerũt:ſed ut cũq; cõfuderũt/
excluſos ſe non arbitrenť:hic Symeon abſq; ulla p̃dictoꝝ ſtatuum exp̃ſſione eſt interpoſitꝰ:
de quo ſolũ illud diciť:q; erat iuſtus & timoratus expectans cõſolationẽ Iſrael:quaſi illud oſtẽ
dere uoluerit:non eſſe ulterius de quoquã quærendũ unde ſit/aut q̃lis fuerit. Nam & aliorum
quoq; genus/& patriam/ſectamq; diſtinxerat:ut ad quoſlibet reuelatio facta probaretur. Ma/
riam quippe & Ioſeph de regia ſtirpe deſcendiſſe apud oẽs conſtat. Zachariã autẽ & Eliſabeth

ex ſacerdotali. De reliquis uero tribub⁹ cōib⁹ Annam. ſ. de tribu Aſſer. Item & ex gētili popu/
lo Magi ſunt uocati. Hic aūt Symeon nullo ex his indicio manifeſtatur: ſicuti neq̧ paſtores: ut
oſtēdat (quēadmodū pdictū eſt) nulla pſonaꝝ diſcretionē diuinā ſapiam/ grāmq̧ cōferri: qđ &
dñs in parabola demōſtrauit: cū inuitatis ad nuptias nominatim uenire cōtemnētibus/ ad exit⁹ Lu. xiiii
uiarū ſeruos: miſit qui paſſim obuios quoſq̧ in aulam præparatam cōpellerēt. Idq̧ paſtor gre Act. x.
gis dominici Petrus apte declarauit: dum dixit: Nūc ſcio qa perſonarū non eſt acceptor deus.
D ¶ Accedit & aliud/ nō mea qdē ſnīa ſilētio ptereundū. De hac ſiquidē Anna inter cæteras lau/
Textus. des dicit Euāgeliſta: PRIMVM q̧ pceſſerat in dieb⁹ multis: deinde q̧ cum uiro ſuo uixerat an
nis ſeptem a uirginitate ſua: & poſtremo/ q̧ uidua erat: uſq̧ ad annos octoginta quatuor: quæ
ultima uerba duplicem habere poſſunt ſenſum: uel q̧ totum ætatis tempus ſit annoꝝ octogin
ta quatuor: uel q̧ totos illos in uiduitate trāſegiſſet: qđ mihi ſane uidet̃ litteræ magis eſſe con
ſentaneū: cum prius dixiſſet: q̧ proceſſerat in dieb⁹ multis quaſi annorū (quib⁹ uixerat) nume/
rum: compertum nō haberet: ſed ex cōſequentib⁹ magnū eſſe oſtēdere uoluerit: quippe ſi ſe/
ptem annos/ quib⁹ uiro iuncta fuit/ cū his. lxxxiiii. (quos in uiduitate peregit) cōiungamus: no
naginta & unū efficiēs: ad matrimonium aūt contrahendū/ duodedecimū annū leges in mulie
re requirūt: raroq̧ ante qntūdecimū nubūt. Itaq̧ illā cētēſimū annū exceſſiſſe/ ex hac annorū
E ſupputatione cōprobat̃: quæ in lōgiſſima hoium uita: cū etiam in potentatib⁹ poſt octuageſi/ Pſalmo
Ex magna mū: eam doloroſam/ laborioſamq̧ pppheta diffinierit. ¶ Ex quo morale nobis dat̃ documētū: lxxxix:
cōtinētia ui/ ex cōtemplatiua/ cōtinentiſſimaq̧ uita mortē nō accelerari: ſed differri poti⁹/ & remorari. Vix
ta ſit diutur/ enim inter luxus & laſciuias mūdanaſq̧ delicias tantū uixiſſe pncipū qnēquā legimus: quātum
nior. in ieiuniis & orōnibus hæc mulier uixit. Dauid quippe/ quē plenū dierum cū moreret̃: ſcriptu iii. Reg.
ra cōmemorat q̄draginta regnauit annis: cū regnū in iuuētute eſſet adept⁹: triginta quippe an ii.
noꝝ erat cū regnare cœpit: & pinde ſeptuageſimū ānū nō exceſſit. In eaq̧ ſenectute/ quā pau ii. Re. v
lo poſt mors eſt ſubſecuta/ ita reſolut⁹ erat calor: in corpe alioqui natura robuſto/ & ad oēm la
borem ualido: ut calefieri nullis pellibus poſſet. Hæc autem mulier ſexu frigida/ & fragilis/ or
bata uiro/ macerata ieiuniis & orōnib⁹ continuis ſenſib⁹ abſtracta/ centeſimū exceſſit annū: &
ex pnīæ ſpelunca in mediū templum/ ubi purgāda erat Maria: & Ieſus offerendus/ non allata
eſt: ſed ſuis ipſa pedibus feſtina uenit: & deniq̧ nihil de illa quod corpis imbecilitatē arguat/
refertur: præter q̄ q̧ annoſa erat: & ad multam uixerat ætatem. Propterea non ab re a Pſal/ ps. liiii.
miſta dictū eſt: De iuſto lōgitudine dierū replebo illū. Contra uero de impiis dicit: Viri ſangui Pſalmo
num & doloſi nō dimidiabunt dies ſuos. & alio in loco: Fiant dies eius pauci. & rurſus alibi dr: cxviii.
Non ſit bonum impio: nec prolōgentur dies eius ſuper terram. & iterū: Dies impiorū breuia/ Ec. viii.
F būtur. & in Iob legitur: ante q̄ dies eius impleatur: peribit. ¶ Quæ omnia ad litterā plerunq̧ puer. x.
cōtingunt: nōnunq̄ uero ſecreto dei iudicio iuſtus præmatura morte eripit̃: ne malicia īmutet Iob. xv.
animū ei⁹. & impius ad pœnitentiam multo tēpore expectatur: qa non uult deus mortē pecca Sap. iiii.
toris: ſed magis: ut cōuertat̃ & uiuat: uel ut per eum iuſti exerceantur: & fructus aliquis ex ei⁹ Ezechi.
malicia percipiatur: ſicut ſcriptum eſt: Iuſtus perit in iuſtitia ſua: & impius multo tpe uiuit. xxxiii.
¶ Sed quicquid in his æterna prouidentia per ſingula diſponat: hoc ſatis conſtat: continentia/ Ecc. vii.
oratione/ ieiunio (dum diſcrete fiant) uitam non minui: ſed augeri: parcoq̧ uictu/ & moderato
labore/ corporis uires cōſeruari: luxuria uero & ocio reſolui. Quod æquidē plurimis tum ue/
teris: Tum noui teſtamenti exemplis comprobare facillimum eſt: & quotidiano experimento
G conſpici poteſt. ¶ Aliud item documentum ſumere licet: parui temporis uoluptatem/ & ſi le
Quāta uitæ gi diuinæ non repugnet: ad pfectionis metam attingendā magna ac diuturna caſtigatione in/
aſpitate pfe digere. Hæc enim mulier ſeptenniū/ quod in coniugio carni indulxerat/ quatuor ac octoginta
ctionis ſtat⁹ annis orbata uiro in ieiuniis & orōne deo ſeruiēs cōpēſanit: ut Chriſtū ī carne uidere mereret̃.
comparat̃. ¶ Qua igit̃ ſpe deū per grām uidere cōfidūt: qui uitam oēm nō in honeſta uoluptate: ſed in oī
turpitudine cōmacularūt: ægreq̧ paucoꝝ dierū iniunctā cōtinentiā/ aut ſobrietatē ſeruare uo
lunt. Quis enim ſi ita ſeſe res habet: nō inſanos eos iudicabit: qui cum innocentem pro huma
næ fragilitatis modo uitā agerēt: perpetua carnē ſuā maceratione ſubegerūt: ueluti & Paulus: i. ad cor.
qui de ſeipſo dicebat: Caſtigo corpus meū & in ſeruitutē redigo. Helias quoq̧ & Eliſeus/ cæte ix.
riq̧ pphetæ: & noui teſtamēti martyres/ cōfeſſoreſq̧ plurimi/ pari continentia ad æterna cōui
uia ſunt uocati: de q̄ ſane cōtinētia alia pleraq̧ in ſupiorib⁹ dicta/ ad hoc quoq̧ ppoſitum ſatis
H erūt. ¶ Vides inſup ſtudioſe lector Apl'i ſnīam ex hoc loco abūde cōprobatā: q eam/ q̄ nupta i. ad co/
eſt/ carni obnoxiā dicit: quæ uero iugo cōiugii eſt ſoluta: libere (q̄ ad dei cultū ptinent) cogita/ vii.
re. Hæc enim Anna non prius ad templum confugiſſe: & orationib⁹/ ieiuniiſq̧ uacaſſe legitur:
q̄ cœpit eſſe uidua. Nemo enim (ut Saluator ait) duobus poteſt dominis ſeruire. Hoc igi/ Mat. vi.

tur intelligentes carnis & mundi huius ſarcinam (quoad licet) deponamus: ut ad brauiũ abſq;
impedimentis currere ualeamus: & cum nudo hoſte nudi luctari. ¶ Hæc inſuper Anna tres A
uiatorum ſtatus abſq; dei offenſione: immo & ſumma cum laude tranſegit: Virgo enim cũ nu
pſit fuiſſe perhibetur: dum dicit: q; ſeptem annis cũ uiro uixit a uirginitate ſua: quod pleræq; Textus.
miſeræ atq; infœlices non faciunt: quæ mente & corpore corruptæ uirginalem pudorem men
tientes impudentiſſime nubunt. Et quod parẽtum cuſtodia: & ignominiæ perpetuæ metu coer
citæ timidius / atq; difficilius admittebant licentia umbraq; matrimoniali abutentes liberius
atq; audacius proſequuntur. Hæc poſtmodum nupta non illi adhæſiſſe: aut cum eo manſiſſe re
fertur: ſed cum eo uixiſſe / quod eſt uitam / mores / animum corpus / fortunas / & deniq; quicqd
eſſe poteſt reliquum / in illius arbitrium poteſtatemq; redegiſſe: cõmuniaq; uiro iudicaſſe oĩa:
i.Pe.iiii. & ſuper hæc: atq; in primis deo uitam deuouiſſe: ſicut dicit apoſtolorum princeps: ut iam non
i.ad co/ hominum deſideriis: ſed uoluntati dei quod reliquum eſt: in carne uiuat. Multoq; prolixi⁹ hæc
rin.vii. & alia doctor gentium ꝓſequitur ad Corin. ſcribens. Poſtremo aũt ex iuſtis nuptiis ad ſanctã
uiduitatem peruenit: ſicq; omnibus eſt defũcta muneribus: & qđ uirginitate matrimonii lege
corrupta ſeruare nõ potuit: cõtinẽtiſſima uiduitate: cum ampliſſimo fœnore reſarciuit: In eaq;
Luc.x. (quod paucis contingit uirginibus) & ſpũm prophetiæ obtinuit: & dei filium nõ modo / quod
multi reges & ꝓphetæ deſiderarant / in carne uidit: uerũetiam agnouit: & cæteris indicauit. B
¶ Nec inconſulto ad extremũ hæc mulier eſt ſeruata: quæ Chriſti adhuc infantis diuinitatem
promulgaret: cum in eius laudem plura dicantur: q̃ in alterius cuiuſq̃ ex ſupradictis. Mariã tñ
ſemp excipio: quippe quæ extra omnẽ aleam: & ſupra omnes gradus eſt poſita: & merito qui/
dem in hac Anna myſterium huius reuelationis eſt conſumatum: quæ tanta cũ integritate ſin Virginitati
gula uitæ cucurrit ſtadia: q̃uis enim uirginalis ſtatus perfectior: puriorq; / & proinde deo acce nõnunq̃ præ
Apoca. ptior habeatur: utpote qui Angelis homines faciat pares. Et propterea de his in Apocalipſi le fertur uidui/
xiiii. gitur: q; ſequuntur agnum quocunq; ierit: multæ tamen inuentæ ſunt: quæ uirginitatem qui/ tas.
dem primum inuiolatam ſeruauerunt: ſed matrimonio copulatæ / & deo & marito præſtitã fi/
dem libidine uictæ uiolauerunt. Multo autem plures: quæ in utroq; ſtatu irrepræhẽſibilem ui
tam egerunt: ſed maritali iugo liberatæ / & ſui iuris effectæ / prioris uitæ gloriam turpitudine
i.ad titũ poſterioris / fedauerunt: de quibus Apoſtolus ad Tytum ſcribens loquitur: Quæ autem ſingu
v. los ſtatus in dei timore tranſegit: maxima nimirum laude: cõmẽdationeq; digna eſt: in eoq; uir
gini præferenda: q; illecebris / quas non guſtauit / illa carere uoluit: hæc uiri amplexibus aſſue/
ta cognitas / atq; expertas cõtempſit: & ꝑſertim cum in ea ætate uirum amiſit: quæ carnis con/
cupiſcentiis maxime eſt obnoxia: ſicuti huic Annæ contigiſſe uidemus. Virgines inſuper a ui
rorum conſortio / uirginalis arcet uerecundia: quũ ad id uiduas plerunq; cogat neceſſitas rei fa
miliaris. Illæ deniq; parentũ / aut alioꝝ timore atq; cuſtodia cõtinenť: his uero libertas occaſio
nẽ / facultatẽq; uagãdi & laſciuiẽdi ꝑbet. ¶ Propterea tãetſi ꝓrogatiuã auferre uirginib⁹ noli/
mus: qb⁹ etiã ſicuti & martyrib⁹ / confeſſoribuſq; laureolã ſingularis meriti & uirtutis inſigne
nõnulli tribuunt / plurimas tñ uiduas in cælis maiori / atq; ampliori gl'ia multis uirginibus frui
nõ dubito: & inter cæteras hãc (de q̃ loqmur) Annã: ſed & ſup oẽs Magdalenã: quẽadmodũ &
Ioãnẽ euãgeliſtã martyrib⁹ qbuſq;. Nã & Mariã dñi mřem nõ tã uirginitas: q̃ hũilitas / ipſamet
teſte / deo gratã fecit. Idq; in ueteri lege ꝑſpicuũ eſt / in q̃ (q̃ inſigne nomẽ ſortitæ ſunt) mulie/
res aut uiduæ fuerũt / aut cõiugatæ: & harũ uiduaꝝ maxime ꝓtectorẽ eſſe deũ ueteris teſtamẽ/
ps. lxvii ti ſcripturæ teſtanť. Nã p os Dauid přem ſe orphanoꝝ dicit: & iudicẽ uiduaꝝ. & alio loco ait:
Pſalmo Viduã eius bñdicens bñdicã. & rurſus pupillũ & uiduã ſuſcipiet. & p Eſaiã: Defendite uiduã. &
cxxxi. p Hiere. Nolite cõtriſtare uiduã. & alibi frequẽter hũc ſtatũ de⁹ cõmẽdat. Has etiã lex noua iu/
ps. cxlv bet honorare: dicẽte Apl'o: Viduas honora: q̃ ueræ uiduæ ſunt: tãetſi in ipſa lege noua: utpote
Eſa.i. ꝑfectiore: & q̃ nõ carnalia & terrena ꝓmittit / ut illa: ſed ſpũalia atq; cæleſtia: uirginalẽ ſtatũ da/
Hiere. ta meritoꝝ paritate / uiduali ꝑferri haud ſit ambiguũ. Mulier eñi inupta & uirgo (ut Apl's ait)
xxii. cogitat q̃ dñi ſunt: ut ſit ſãcta corpe & ſpũ. Et iccirco regnũ cæloꝝ uirginib⁹ Saluator cõpara/
Matth. uit: & q̃ttuor Philippi filiæ uirgines in actib⁹ Apl'oꝝ ꝓphetiæ ſpũ repletæ referunť. ¶ Hãc in/
xxv. ſup (de q̃ loqmur) uiduã ex aſſiduitate meritoꝝ nedũ ex diuturnitate cõtinẽtiæ / magnope Lu/
Act.xxi cas cõmẽdat: dũ dicit: QVE non diſcedebat a templo ieiuniis & obſecratiõib⁹ ſeruiẽs nocte ac C
die: magnũ qppe erat a tẽplo nõ diſcedere: mai⁹ ieiuniis & orõni frequẽter uacare: ſed die ac no Textus.
cte cõtinuato tãto tpe talib⁹ opib⁹ incũbere / ſũmæ ꝑfectiõis eſt argumẽtũ. q̃q̃ & illud cũ tẽpe/
ramẽto ſit irelligẽdũ: eam. ſ. ſingulis dieb⁹ & noctib⁹ horis cõgruis & oĩ tpe / quo cõmode pote
Act.xxi rat / hoc feciſſe: ſicut & illud qđ in actib⁹ aploꝝ legiť: orõ aũt fiebat ſine itermiſſione ab Eccl'ia
ad deũ pro eo. Illud tamẽ magni erat meriti: a templo nõ recedere: deiq; obſequio totã ſe mã/

Qui ex uoto ieiunant magis merẽtur q̃: qui ſua ſponte.

cipaſſe: quod & uiri religioſi faciũt. Et ob id ieiunia cæteraq; meritoria opa/quæ ex uoti neceſſitate deo offerũt, in uirtute hui⁹ primi meriti/quo ſe uoluntarie ſeruituti ſubiecerũt/maioris ſunt efficaciæ: & meriti: q̃ ea quæ nullo uinculo aſtricti interdum ſua ſponte faciunt/liberi tamen eſſe malũt. Propterea dicebat Saluator: Tollite iugum meũ ſuper uos. & alibi: Qui uult uenire poſt me/abneget ſemetipſum/& tollat crucem ſuam/& ſequatur me. Et his/quibus ea præceperat/quam ex hoc mercedem expectarent: inquirẽtib⁹ reſpondit: Vos qui reliqſtis oĩa & ſecuti eſtis me cum ſederit filius hoĩs in ſede maieſtatis ſuæ: ſedebitis & uos: & q̃ ſequunt. Mat. xi. Luc. ix. Lu. xxii.

Obſecratio quid.

¶ Quod autem dicit obſecrationib⁹: plus aliquid q̃ oratio ſignificat: preces/ſcilicet & orones cũ ſacrificiis mixtas/uel adiecta p ſacra uehemẽtiori deprecatione ſuffragia. Propterea cũ Pſalmiſta dixiſſet: Dñe exaudi orationẽ meam: ſubiũxit: auribus percipe obſecrationẽ meam: & in prouerbiis legitur: Cum obſecrationib⁹ loquat pauper. & hoc maxime uiduis conuenit: quod Annam feciſſe Lucas memorat. Ait enim Apoſtolus: Quæ aũt uere uidua eſt/& deſolata: ſperet in deum & inſtet obſecrationibus & oronibus nocte ac die. ps. cxlii. Prouer. xviii. i. ad thimo. v.

C

Quæſtio ad litteram.

¶ Porro quid ieiuniis & obſecrationibus poſtularet: tametſi euangelicus tex. nõ aperiat: coniectari tamen ex pmiſſis facile poſſumus: eã redẽptionẽ Iſrael per Meſſiæ aduentum & deſideraſſe/& piis uotis efflagitaſſe: quẽadmodum Symeon/de quo pxime locuti ſumus: & hi pariter/quib⁹ ipſa myſteriũ manifeſtauit: qui ut in tex. ſequit/expectabãt redẽptionem Hieruſalẽ.

Multis argumẽtis tp̃s aduent⁹ chriſti auſpicari licuit.

Ex his enim cõiicere poſſum⁹ fideles pleroſq; in expectatione aduentus Meſſiæ per ea tp̃a extitiſſe: eo pſertim q; ex diuinis ſcripturis/& pphetarum pdictionib⁹/multæ apparebãt cõiecturæ: ſigna quoq; magna tãti regis ortum pmonſtrabãt: quæ q̃uis in ſacris canonibus non ſint inſerta: In libris tamẽ gentiliũ inueniuntur: necnõ & noſtratiũ: quorum fides cũ ab Eccleſia nõ ſit recepta: nec nos ad pñs diſcutere uolumus: in Euãgelio tamẽ præter id/qđ hic dicit/inuenim⁹. Vnde hoc pbabiliter aſſerere poſſimus: nec ſacro℞ doctorũ nobis deeſt auctoritas. Quod enim Samaritana mulier dixit: Scio quia Meſſias uenit: ita pleriq; interpretant/ideſt: cito uentur⁹ eſt. Eoq; loco a ſacris doctoribus multa referunt in hanc ſnĩam argumẽta: pſertim pax uniuerſalis ſub Auguſti imperio: & regnum iudeo℞ ad alienigenas tranſlatũ: & numerus anno℞ a Daniele prædictus: quæ cum in opinionẽ etiã uulgi & uſq; ad mulierculã hanc ſamaritanã/& impudicã peruenissent: nõ eſt dubitãdũ/huic tã ſanctæ tãq; deo deuotæ mulieri reuelãte ſpũ/ſicut & Symeon/innotuiſſe: ipſamq; aduentũ Meſſiæ certa fide circiter id tp̃s futurum ſperauiſſe. Et ppterea ut eum oculis carneis uidere poſſet: quẽadmodũ Reges & pphetas/cõcupiuiſſe. & ſicuti Symeon a deo ieiuniis & obſecratiõib⁹ (ut pdixim⁹) fuiſſe depcatã: atq; interim dũ in ea ſpe decrepitã uitã utcũq; traheret: cum familiarib⁹ & paris uitæ ac conuerſationis uiris/& mulierib⁹ frequẽtes de illo aduentu ſermones habuiſſe. & poſt ubi illũ Spũ Sãcto reuelante adeſſe cognouit: iiſdẽ ipſis/qbus ſpem quoq; redẽptionis dederat/ſuam pphetiam adimpletã pnũciaſſe. Cum enim (ut Euãgeliſta dicit) pphetiæ ſpũm haberet: qd aliud eo tp̃e pphetandum erat: aut melius/aut gratius/aut certius: & pſertim cũ ex Euãgelio illã ea ipſa hora teſtimoniũ Chriſto pbuiſſe conſtet: qua Symeon Chriſtum in ulnis tenebat: & ob id quod indefinito ſermone. De illa Lucas dicit: eam. ſ. prophetiſſam fuiſſe/ad hoc ipm referri ratio omnis ſuadet: ut ſicuti præcurſor prius dixerat: Veniet fortior me: poſtea dixit: In medio ueſtrum eſt: & poſtremo: Ecce agnus dei. ita & hanc mulierem feciſſe pie credere poſſumus: prinſq; inter amicos & notos: fideles ſcilicet: ac timoratæ conſcientiæ homines dixiſſe/cito ueniet/& nõ tardabit. Poſtmodum: Iam uenit & carnem aſſumpſit: & demũ: Hic eſt de quo pdixi uobis. Io. iiii. Lucæ. x.

D

¶ Nec ea rõne Lucã mulieris uerba ſubticuiſſe mihi pſuaſum eſt: quã nõnulli hoc loco afferũt: q; ſcilicet nõ æque mulierib⁹ ac uiris in templo pſertim iuxta Apli pceptũ ſacra loqui licet. Hæc eñ multo plura/& ad plures locuta ex Euãgelii uerbis cõprobat. Ille qppe ad deũ p miſſi ſibi facti implemẽto gr̃as agens aduenisse Chriſtũ profeſſus eſt: ad deũq; uerba dirigens/abſolui ſe carnis uinculis poſtulauit. Deinde ad matrẽ ſermonem conuertens nonnulla de pueri perſecutione/& de contradictione/quam paſſurus erat: deq; anguſtiis/animiq; moleſtiis: quæ ex his perſecutionib⁹ ipſi quoq; matri imminebãt/ſatis obſcuris uerbis pauca ſubiunxit.

Textus.

HEC AVTEM domino primum cõfitebatur: ſcilicet gratias agendo: uel etiam dei promiſſiones eſſe adimpletas pnũciando: quẽadmodũ Symeon: Id enim ppius uocabuli ſignificationi accedit. & deinde/qđ ille matri paucis/& parũ aptis uerbis pdixerat/hæc ad oẽs latiorib⁹ explicuit. Loquebat (inqt) de illo omnib⁹: qui expectabãt redemptionem Iſrael. His enim/qui hac expectatione erant ſuſpenſi/quid aliud dicere poterat ſancta mulier/& pphetiſſa: & q̃ Chriſtũ cõfitebat: q̃ q; is ipſe puer ille idẽ erat: quẽ ipſi expectabant: & quẽ pphetæ ad ſaluãdum Iſrael pdixerãt eſſe uẽturũ.

Mulierib⁹ aliquãdo docere pmittit.

Apoſtoli aũt pcepto planũ eſt eas mulieres nõ cõprehẽdi: q̃ ſpũ dei impellente loquunt: aut faciũt qcq̃: eodẽ ipſo Aplo teſte: qui

Ad Ro. ad Roma.ſcribẽs dicit:Quæ ſpũ dei agunť:nõ ſunt ſub lege.Quis em̃ Iudith ſanctiſſimæ mu
viii. lieris audaciſſimũ ac memorabile facinꝰ arguẽdũ putabit:ꝙ immaniſſimi hoſtis/exitio ſanctæ
Iudith urbis iminentis/callidiſſima fraude/ꝓditioneq;:caput amputauit:& cruẽtũ ad ciues ſuos,ꝓprio
xiii. & in gremio detulit:ꝙq; pro uictoria in conſpectu ſacerdotũ:,totiuſq; populi canticũ inchoauit.
xvi. Quis itẽ aliam mulierẽ reprehẽdere audebit:ꝙ ꝓdicante Saluatore/e media turba uocem extu
Luc. xi. lit:dicens:Beatꝰ uenter q te portauit & ubera q̃ ſuxiſti. ¶ Poſſent & aliæ ꝑmultæ in teſtimo/
niũ citari:q̃ deo inſpirante ꝓclaras res:& uix a maximꝭs fortiſſimiſq; uiris auſas/geſſere:& di/
uina etiã arcana ſanctis quoq; uiris abſcõdita/detexere : quarũ nemini Anna hæc:neq; gratia:
neq; rei geſtæ magnitudine:neq; uirtute/cedit.Et ob id non uni aut alteri : ſed oĩbus/q Meſſiã A
expectabãt/illum hæc adueniſſe nũciauit. ¶ Nõ puto quoq; carere myſterio:ꝙ de Symeone
dicit Euãgeliſta:expectaſſe illũ cõſolationẽ Iſrael. De hac uero dicit:ꝙ loquebať his qui expe
ctabant redẽptionem Hieruſalẽ.Quãuis em̃ myſtico ſenſu eadẽ ſit utriuſq; uerbi ſignificatio:
quia Hieruſalem uiſio pacis:& Iſrael uidens deũ interpretatur.Latiꝰ tñ Iſrael materialiter pa
tet:q̃ ꝓuinciã uel gentẽ uniuerſam exprimit:cũ Hieruſalẽ ciuitatis ꝓpriũ ſit nomẽ.Iſte ergo uir
ſanctꝰ cõſolationẽ Iſrael.i.oĩum electoꝝ:uel populi iſraelitici ꝑmum ut ſuo loco diximꝰ)ex/
pectabat.Impfectiores uero hoĩes:ad quos Anna loquebať/Hieroſolimæ urbis ciues erant:&
iugo ſeruitutis/quo ab Herode idumeo ꝑmebãtur/liberari urbẽ ciueſq; primũ a Meſſia ſpera
bant:quæ erat regni caput:& dehinc cæteras utriuſq; regni Iudeæ.ſ.& Iſrael ciuitates.De his
ergo loquẽs Euangeliſta iuxta illorũ deſideriũ uerba retulit. Hoc eſt enim cõe mortaliũ uitiũ:
ut etiam/qui cæleſtia appetunt/interim de terrenis ſint ſolliciti. Nã & Apoſtoli ipſi cũ Ieſum
a mortuis ſuſcitatũ ad mõtem/unde cõfeſtim erat in cælũ aſcenſurus/comitarentur:inter plu/
rima/quæ de uitæ æternæ expectatione illis dixerat/eũ curioſa ſollicitudine ab humana cupi/
Act.i. ditate ꝓueniente interrogarũt:an in tpe illo regnum Iſrael:terrenũ.ſ. reſtituturus eſſet.
¶ His igitur diſcuſſis/quæ de reuelatione huiꝰ aduẽtus ab Euangeliſta ſunt ꝑmiſſa/ poſtremo B
myſteriũ concludit dicens: ET VT PERFECERVNT oĩa ſcd̃m legẽ dñi:reuerſi ſunt in Textus.
Galileã in ciuitatem ſuam Nazareth.In quibꝰ ſane uerbis cõſumatio ꝑmum legis antiquæ ab
Lucæ ipſo Chriſto faciẽda deſignať:de qua poſteriꝰ Saluator ipſe dixit:Et cõſumabunť.oĩa quæ ſcri
xviii. pta ſunt de filio hoĩs.Et tunc impleta eſt:cũ morti proximꝰ dixit:Cõſumatũ eſt.& ſignãter di/
Io. xix. cit Lucas omnia:ne quid oĩno ſuſpiceť omiſſum. Iota quippe unũ/aut apex unus(ut ipſemet
Matt. v. Chriſtus teſtatꝰ eſt poſtea)ꝓtermittendus non erat:qn oĩa fierent. ¶ Et ad moralem ſenſum
& Lucæ (quemadmodũ iam ſæpe dictũ eſt)admonemur:pfectoꝝ perfecta debere eſſe opa : ita ut neq;
xvi. in re/&ꝓinde in materia:neq; in opa/neq; in tpe/ neq; in mõ/cæteris ue circũſtantiis/omiſſum
aut uariatum quicq̃ argui poſſit. ¶ His aũt omnibꝰ rite pactis ipſius Chriſti/& parentũ eius C
(ut uerbis Euangeliſtæ utar)in patriã poniť reditus:quod inter uitam actiuã & contẽplatiuam
uiciſitudinem moraliter ꝓlatis repñtat.De qua cũ iam ſæpenumero conſimili oblata occaſio/
ne multa dixerimus:nihil hoc loco repetemus.Põt enim per tẽplũ/ad qđ aſcẽdendũ erat:& in
quo deus maxime colebatur/contẽplatio accipi:& per Galileã & Nazareth actio:huicq; inter/
pretationi res geſtæ cõueniunt:cum in templo ſacramẽta legis diuinæ fuerint adimpleta:& le
gis nouæ myſteria Spũ Sctõ reuelãte detecta.In Nazareth uero puer a parentibus cõi naturæ
lege altus/educatuſq; eſt. ¶ Poſſet aũt & econuerſo in domũ ſuã reditꝰ cõtẽplationi attribui:
& ad tẽplũ pro implẽdis legis mãdatis acceſſus actioni:huicq; nomẽ Galileæ:& Nazareth accõ
modari põt:ſed cũ ſit idẽ utroq; mõ ſenſus atq;(ut ꝓdictũ eſt) hæc ſæpius iã a nobis fuerint re
petita:& ab aliis quoq; ſcriptoribꝰ hoc loco abũde tacta/ꝓtermittẽda cẽſemꝰ: cũ ꝓſertim huiꝰ
tractatus cõpendiũ luxuriante calamo in maius longe uolumẽ excreuerit:q̃ ab initio aut inſti
tuiſſemus/aut ſperaremꝰ.Atq; utinã/quæ ſcripta ſunt/ipſi uni ſint accepta:quẽ tum huic opi:
tũ cæteris actionibꝰ nr̃is finẽ/terminũq; conſtituimꝰ/pia uirgine adiuuãte:quæ & initium opi
dedit & adeſſe in hũc uſq; diẽ uiſa eſt:qñ id qdem nõ ſtudio aliquo nr̃o : ſed fortuito ſeu diuina
(ut ex fide loquar)ꝑmiſſione cõtigerit:ut oẽs tractatꝰ ꝑores in celebritate aliqua eiuſdem uir/
ginis glorioſæ:aut intra illius octauas abſoluerimus.Et huic quoq; hoc ſacro die:quem in me/
moriam ꝓſentationis eius in templo a parentibus factam ſancta conſecrauit Eccleſia/ultimã
manum appoſuimus:eo ipſo ꝓſtante:qui in trinitate pfecta uiuit & regnat in ſecula ſeculoꝝ.

EXPLICIT TRACTATVS QVARTVS.

INCIPIT TRACTATVS QVINTVS.

D IAM SATIS ABVNDE (ni fallor) atq; appoſitæ ſupioribꝰ tractatibꝰ enar
rauimus Præcurſoris primũ initia: q̃ paucis ſunt myſteriis abſoluta. Nihil eñ
de illius infantia ſcriptũ inuenit̃ ꝑter ꝓnunciationẽ conceptus eius: & deinde
natiuitatem/ & circũciſionem cũ nominis impoſitiõe: quæ ad infantiã ꝑtinẽt:
De pueritia uero aliud nihil: q̃ q; creſcebat & cõfortabat̃ ſpiritu: & erat in de
ſertis uſq; ad diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael. Eadem ferme de Saluatoris in/
fantia ſunt uiſa: ſed eo ampliore narratione/ altioreq; ſtilo quo fuere maiora/ atq; mirabiliora:
ſicuti & rei/ pſoniſq; cõueniebat. & figuræ. Hæc ſane oïa in ſupioribꝰ huiꝰ capitis tractatibꝰ ex
ordine: ſi non pro magnitudine myſteriorum: pro noſtræ tñ fragilitatis/ atq; imbecillitatis/ ca
pacitate diſcutienda curauimus. ¶ Nunc reliq̃ explicanda ſupſunt: quæ ꝑtinent ad ipſius Sal/
uatoris infantiã. e quibꝰ Euangeliſta noſter ad grauiora ꝓperãs/ duo haud cõtemnenda myſte/
ſteria ꝑtermiſit Magoꝝ. ſ. adorationem: & ipſius Saluatoris: ſuorũ ue parẽtũ (Ita enim noiare
inter hæc initia iuuat) in Aegyptũ fugã atq; inde reditũ. Quorũ/ qđ & tpe & ordine anteceſ/
ſit/ q̃tum ad ꝓaſſumptum a nobis moralem ſenſum attinere uiſum eſt/ in ꝓcedentibꝰ huius ca/
pitis tractatibus uti ſeſe occaſio obtulit: ſummatim examinauimus: nõ qdẽ ſingula Euãgelicæ
hiſtoriæ uerba/ quæ ex Mattheo ſũpta ſunt/ ꝑenſiculãtes: ſicuti in hoc Lucæ textu fecimus: ſed
ſenſum: tũ lr̃alem q̃tenus res expoſtulabat: tum myſticũ: tum uero moralem ꝓ inſtituto noſtro
ꝓſequentes. Quem ſane ordinẽ in altero quoq; ſeruare decreuimus: ita ut neq; hiſtoriæ ueri/
E tas prætermittatur: uti q; ex ea ſuccus iuxta intentum noſtrũ exprimat̃. ¶ Quippe apud oẽs
tum hiſtoriæ chriſtianæ ſcriptores/ tum ſacrarum litterarũ expoſitores cõſtat: poſt pſtatiõnẽ
Saluatoris in templo factã: & Mariæ matris purificationem nõ confeſtim eos in Nazareth de/
migraſſe: ſed ſicuti Mattheus tradit: in Aegyptũ prius metu Herodianæ pſecutionis fugiſſe.
Indeq; poſt annos aliquot in Nazareth rediiſſe. Et ꝓinde qđ Lucas dicit: eos poſtea q̃ oïa ex le
ge pfecerunt/ in Nazareth reuerſos eſſe: nõ uſq; adeo ſtricte eſt intelligẽdum: ut cõfeſtim id fa
ctum arbitremur: niſi ea uerba ſic interꝓtari uelimus: ut hunc quoq; in Aegyptũ trãſitum/ &
inde reditum/ uerba etiã ipſa cõplectantur. Quid enim ꝓhibet dicere: hoc totum ſcđm legem
Legis appel dñi factum. qđ a dño per ꝓphetas/ ut fieret/ erat ꝓnũciatũ: ſicuti & Mattheus ipſe teſtat̃. Quæ
latione quid enim in ꝓphetarum uaticiniis ſcripta inueniuntur: latiore uocabulo legis appellatione conti/
continetur. nentur: idq; ex Saluatoris ipſius uerbis fit manifeſtũ: cum enim dicit: Iotã unũ/ aut unus apex/ Mat. v.
non ꝑteribit ex lege: donec oïa fiant: qs per legem oïa/ quæ de eo ſcripta erant/ intelligi nega
F bit: niſi legis ipſius & ſcripturarũ ignarus. ¶ Quocũq; igitur in ſenſu accipiamus: nihil Mat
theo Lucæ uerba cõtradicunt. Neq; id quidẽ mirum cuiquã uideri debet: aut ex hoc infidelibꝰ
cauillandi ulla ſubeſt occaſio. Quod apud hiſtoricos oẽs eſt uſitatiſſimum. Ex his enim/ qui
De concor/ Herculis/ aut ex priſcis illis/ quos gentilitas colit/ cuiuſpiã uetuſtioris/ uitã/ geſtaq;/ cõſcripſe
dia Euange/ runt. Et exinde Syri/ Xerxis/ Darii/ Alexãdri/ Pyrrhi: aut ex illa græcoꝝ turba plurimoꝝ: uel
liſtarum. etiam Romuli: Numæ: Brutorũ: Scipionũ/ Cæſaris ue/ & ex Romana gente principum cætero
rũ: & deniq; alioꝝ regũ & ꝓncipũ: tum uetuſtioꝝ: tum recẽtiorũ: Nũ oẽs in ſcribendo eũdem
ſeruarunt ſtilum. Nõne ab ortu nõnulli: & (ut eorũ uerbis utar) ab ouo initiũ ſcribẽdi faciunt.
Alii a pueritia: qdam a matura ætate: pleriq; a rebus geſtis: atq; in his nõ eodẽ oẽs ordine hiſto
riam texunt. Quidã enim ætatem in ptes diuidunt: & ſingulis ſua geſta tribuunt. Alii annales
ſcribunt: & qd quoq; anno ſit geſtum per ſingula tpa ꝓſequunt̃: alii per loca ꝓuinciaſq;: ut qd
quaq; in ꝓuincia ab uno/ altero ue ſit geſtum: facilius inuentu fiat. Alii uero eoꝝ (quorum ge
ſta referunt) uitia uirtutes ue diſtinguunt: & qcquid ad earum ſingulas ꝑtinens ab his geſtum
eſt: ex ordine diſſerũt: & demum uti diuerſa ſunt hoïum ſtudia: uariæq; imaginationes: ita ſua
quẽq; uoluptas trahit. ¶ Non igit̃ in hac Euangeliſtarum hiſtoria redarguendum exiſtima/
re debent: qđ in ſuis ipſorum ꝓbare cogunt̃. Atq; multo id qdem minus in his: q̃ in cæteris ar/
gui põt. Illorum nãq; ſtudiũ ad hiſtoriæ ordinem: ſeriemq; & ueritatẽ debet eſſe ꝓcipuũ: quoꝝ
hoc primũ immo unicũ eſt inſtitutũ: ut quæ facta/ dicta ue fuere/ ex fide/ quãtum omñi diligen
tia fieri põt: ab his tradant̃: tametſi ad poſteriorũ eruditionem ea quoq; ꝑtinere poſſint: ut ex
aliorum exẽplis fiant prudẽtiores/ fortiores/ meliores/ cautiores. Verũ hoc ex conſequenti ac
cidit: & maiore attẽtione indiget: q̃ quæ in legenda cur ſim hiſtoria adhiberi poſſit: rei aũt ue/
ritas/ ſerieſq;/ ad eorum ꝓcipue curam ꝑtinet: uti ne quid ab his ſcriptũ ex alioꝝ teſtimoniis/
ſcriptis ue/ coargui poſſit/ ab ueritate/ ſerieq; rei geſtæ deuiare. Noſtris aũt euangeliſtis nõ ea
fuit cura: neq; id inſtitutum: ut oïa Christi opa ex ordine cõſcriberent: quæ/ ut Ioannes ueriſſi/
mus fideliſſimus

mus fideliſſimuſq; & teſtis & ſcriptor ꝓteſtatur maiorã ſunt:q̃ ut tot⁹orbis capere poſſit. Ve/
rum ex his nõnulla ad nřam (ut ipſe idem dicit) doctrinã & ſalutẽ ſcripturæ ſunt demandata:
quæ q ſcripſere nõ ordinẽ rei geſtæ ſeruare ſtuduerunt:ſed prout in rem/cui intẽti erãt/ fore
Spũs Sanct⁹ ſuadebat:ita ipſi⁹ Saluatoris geſta tradidere Sicq; fit:ut diuerſa uniuſcuiuſq; ſcri
bendæ huius hiſtoriæ initia conſpiciãtur. Alius quippe a diuini uerbi æterna gñatione exordi/
tur. Alius ab Abraham carnalẽ ipſius duxit genealogiã. Alius a ꝓcurſoris cõceptu orſus: & ab
eius ꝓdicatione alius. De his uero quæ in pueritia Saluator geſſit/ꝓter Lucã nullus quicq̃ ſcri
pſit. Et ne is quidẽ ꝓmaturæ indolis facin⁹ recẽſuit:& ſic per ſingula:ita ut in his odioſum atq;
erroneum ſit hiſtoriæ ordinẽ reqrere:quẽ ipſi non ſeruaſſe ſe ꝓfitẽtur:ſatiſq; eſt/q in enarrã/
dis Chriſti geſtis/nulla inter eos inuenit̃ diſſonãtia : qn iuxta eoꝝ ſenſum ad cõſonãtiam redi
gi poſſit:idq; ueritatem geſtæ rei manifeſtat:fidẽq; ſcriptoribus maiorẽ tribuit. Facile quippe
priſcis illis fidei religioniſq; noſtræ aſſertorib⁹ fuerat:ſi ex cõpoſito (ut impii uolunt) hæc euã
gelia fabricaſſent:nõ q̃ttuor quinq; ue:ſed multo plura diuerſis autorib⁹ uolumina aſcribere:
quæ eodẽ ordine:pariq; ſtilo Chriſti geſta continerẽt. Verum ne id ſuſpicari quiſq̃/aut obiice/
re/nobis poſſet:diuino cõſilio factum eſt:ut quẽadmodũ diuerſo tpe/diuerſiſq; in locis/ab di
uerſis quoq; autorib⁹/hæc ſunt ſcripta::ita diuerſum quoq; haberẽt ordinẽ & ſtilũ:neq; tamẽ
in rei ſubſtantia diſcreparent. ¶ Proinde ut ad id (unde hic ꝓceſſit ſermo) redeamus: Lucas A
noſter poſt narratam Mariæ purificationem/in qua tot tãtaq; ꝓfunda latebant myſteria/cæ/
tera/quæ in oĩ infantia Chriſtus egit/unico ſermone concluſit:q puer proficiebat ætate:ut ad
aliud/qđ in pueritia fecit/& inde quoq; ad maiora ꝓperaret : nulli quippe ambiguum eſt:qn is
qui (ut iſte dicit) plenus erat ſapiẽtia & in quo deus ipſe latebat/plurima inter hæc infantiæ &
pueritiæ tpa fecerit:quæ niſi maiora de eo dicẽda eſſent:integram hiſtoriã exigerent. Et ob id
ſi quid deo eo aꝓbato quopiam autore ſcriptum inueniatur per id tempus geſtũ: nunqd huic
repugnare dicẽdus erit:quẽ nihil horum ſcribere uoluiſſe perſpicuum eſt. ¶ Ad hanc igitur
Mat.ii. Saluatoris in Aegyptum fugã accedam⁹: In qua recẽſenda/explanãdaq; Matthei de illa loquẽ B
tis uerba tanta diligẽtia diſcuſſere plurimi:ut nihil poſteris intactũ reliquiſſe uideant̃: qđ ad
ſenſum aliquẽ addi poſſit. Idq; nobis ad hunc extremum huius ſecũdi capitis tractatum ꝑſtrin
gendum maximo erit adiumento:dũ aliorum dicta atq; inuenta curſim ꝓtereuntes. In his ſo/
lis immorabimur:quæ neq; a cæteris tacta inuenimus:neq; a noſtro inſtituto uidebũtur alie/
na:aut legẽtibus oneroſa. ¶ Et in primis ut alioꝝ dicta ad noſtrũ ſenſum ꝑtinẽtia ꝓcurram⁹:
hanc Saluatoris fugam in Aegyptũ multa nobis documenta ꝓbuiſſe ſacri doctores tradidere.
Mat.x. Primũ quidem:ut ꝑſecutiones fugiamus:ſicut ꝓcipit dñs Apoſtolis. Si uos (inquit) ꝑſecuti fue
rint in una ciuitate:fugite in aliam. Scđo q mixta contingũt bonis atq; ꝑfectis luctu & amari/
tudine gaudia. Quẽ enim paulo ante Angeli cecinerant/Magi adorauerãt:Paſtores coluerãt:
Symeon & Anna ꝓdicauerãt:celeri fuga in alienam ꝓuinciam cuna efferri oportet. Eoq; pacto
ab impii perſecutoris eripe ſæuicia/infantẽ ſane:hyeme aſpera per deuia/in longinquam re/
gionem/genti inimicã/a parentib⁹ egenis. Inde humilitatis/patientiæq; exẽpla nobis in Sal/
uatore ſunt relicta:quæ imitari fideles quiq; in humanis ꝑſecutionibus oporteat. In Aegyptũ
autem iccirco confugiſſe:ut plagã a deo ægyptiis per man⁹ Moyſi illatã:dũ inde fugeret : hic
a moyſe ꝓfigurat⁹ eo fugiens cũ multiplici fenore reſarciret:oſtẽderetq; a iudeis (apud quos
natus erat) initiũ ſalutis factũ:ſed ad gentes poſtmodum tranſiuiſſe. Ad extremũ uero ad eos
Io.i. ſaluandos Meſſiam/eius ue duces/rediturum. Item ut Aegyptũ (quæ tenebræ interpretãtur)
ipſe/q eſt lux uera q̃ illuminat oẽm hoiem uenientẽ in hũc mundũ/aduentu illuminaret ſuo.
Neq; id ſua ſpõte feciſſe:ſed Angeli iuſſu/ ut oſtendatur:nõ temere a grege metu ꝑſecutionis
diſcedendum. Hæc ſunt ferme:q̃ ad moralẽ/myſticum ue ſenſum a ſacris ſcriptorib⁹ hoc loco
tradi ſolent:q̃ ſane ſunt utiliſſima/atq; ꝑtinentiſſima:lõgeq; altiore ſtilo:& accõmodatioribus
uerbis grauioribuſq; ſentẽtiis ab his tradita. & ob id a nobis nõ latius referẽda:q, maieſtati tã/
torum uiroꝝ : & tam limati ſermonis : tãq; librataꝝ ſniaꝝ derogatum iri ex noſtra tranſcri/
ptione iudicamus:longeq; maiorem ex eorum lectione (qui ea noſce uolent) q̃ ex noſtris nu/
gis ꝑcipient uoluptatẽ. ¶ Ad reliqua igit̃/quæ noſtræ intentioni conferunt:neq; tamẽ ab his
diſcrepant/tranſeam⁹. Inter quæ nõnulla ex ꝓmiſſis occurrent latius fortaſſis examinanda &
cribranda ſubtilius. ¶ Quæri nãq; haud incõgrue põt:cur ꝓcurſor nullã referatur perſecu/ C
tionem in infantia ꝑtuliſſe:ſicuti & Saluator. Cum enim iuxta ſenſum nřm ꝓcurſor ꝓficiẽtiũ
& Saluator ꝑfectorum typum gerat:quis negabit:ꝓficiẽtibus æq; ac perfectis/imo uero mul
ii.ad thi to fortaſſis magis imminere perſecutiones:cum dicat Apoſtolus:q oẽs/qui pie uiuere uolũt/
mo.iii. perſecutionem patiunt̃: Ecce etenim dicit uiuere uolũt:qđ ad proficientes potius:q̃ ad ꝑfectos

pertinere uidetur:qui nō modo bene uiuere uolūt:ſed iā ita uiuunt : ut male uiuere ꝓpemodū
D uelle nequeant. ¶ Sed ſi tp̄s & modus cæteraq; in his circūſtantiæ/conſiderent̄:maxima cō/
ſtabit diuerſitatis ratio:quæ & ad litteralē ſenſum manifeſta quidem eſt. Cæterum & ad mora
lem accōmoda. Chriſti enim natiuitas uniuerſam iudeam cōmouit:ſed ꝓcipue atq; in p̄mis He
rodem tyrannū:qui prim⁹ ex alienigena gente regnū occupauerat. Hic nimirū(queādmodum
id genus tyrannoꝝ ſolet)formidoloſus:atq; ſollicit⁹ de regni amiſſione/ad oia timebat:quæ
quocūq; modo ſuſpitionē afferre poſſent amittendi regni. Is a Magis audierat:natū eſſe in iu/
dea regem Iudeoꝝ:qui & ſtellam nati regis indicem uidiſſe ſe teſtabantur. Audierat & a pha/
riſeis cæteriſq; legis peritis/in Bethleem regē iudeorū naſciturū:neq; exiſtimari oportet:eum
latuiſſe:quæ ab paſtorib⁹ de puero uulgata erant: Quippe tyrānis noua oia referri/& plerūq;
etiā ſupra ueri fidem confingi ab paraſitis & adulatorib⁹ ſolēt. Quanto ergo magis ea:q̄ & ue
ra ſunt:& inter multos diſſeminata:& quæ intelligere ipſorum tyrannorum intereſt maxime.
Quid igitur mirari oportet:ſi impius tyrannus huic puero tetēdit inſidias:qui alioqui tāta re/
gni amittendi ſuſpitione uexabatur:ut ꝓpriis quoq; filiis ob eam ipſam cauſam nō pepercerit:
q̄n crudeli cūplures ꝓeoꝝ morte mulctauerit:ſicuti Ioſephi ꝓbatiſſimi autoris tradit hiſtoria.
Hunc igitur nulla pietate:nullaq; religione tyrannū/& inſolita miracula/& gentiliū ſuorum
legis peritoꝝ teſtimonia/& externorū denunciationes/adeo exterruerūt:ut facin⁹ longe cru/
delius fuerit admiſſurus:q̄ ut hunc puerū necaret:& illo nō inuento coetaneos eius plurimos.
E ¶ Hæc uero ad moralē intelligētiā oſtendunt:q̄to maiora in ſanctis ꝓbatiſq; uiris apparēt uir/
tutis doctrinæ atq; integritatis argumēta:tanto in eos maiores inuidias conflari : ꝑſecutiōeſq;
ſuſcitari ab his ꝓſertim/qui ſuorū ipſi ſcælerum infamiſq; uitæ cōſcii/ab ipſis ſanctis ꝓbatiſq;
uiris(quorū a cūctis gentib⁹ uita ꝓbatur)ſacerdotiis:aut dignitate aliqua pelli metuūt:aut om
nino uitia ſua manifeſtari:& ꝓinde res ſuas & fortunas piclitari. Hæc fuit Caiphæ cæterorūq;
pharīſeorum/ſacerdotū/& ſcribarū ſollicitudo:hic timor/hæc inuidia. Totus (inquiūt) mun/ Io.xi.
dus currit poſt eū:ſi dimittim⁹ eum ſic/uenient Romani:& tollēt locū noſtrum & gentē. Hæc
Sauli ꝑſequendi Dauid occaſio fuit:hæc aduerſus Iacob cōmouit Eſau: hæc Ioſeph in Aegy/
ptum deduxit ſeruum:quæ pōt hui⁹ Chriſti fugæ figura fuiſſe : & deniq; ocioſum eſſet:ex ue
teri aut nouo teſtō exempla q̄rere:quæ nr̄a quoq; ætate/noſtraq; memoria/extant plurima.

Quāto q̄ſq; melior tanto maiorē a malis patit̄ ꝑſecutionem.

¶ Tanta eſt enim uirtutis uis:tamq; ingens ꝓpriæ iniquitatis conſcientia:ut nullius cenſus/nul
lius dignitatis/nullius nobilitatis/aut potentiæ hoies uirtus ipſa/immo & uirtutis opinio/re/
gib⁹/ſapientib⁹/ſummaq; dignitate aut ſcientia humana uel potētia ꝓditis:terrori eſſe faciat.
Quid enim Ieſu in Bethleem nato ſcd̄m humanā exiſtimationem abiectius:qd paupius:qdq;
ad ullam rem grandē gerendā imbecilius. Hūc tamen recēs natum Herodes rex tā potēs : tāq;
animo ex Auguſti ꝓſertim amicitia elatus ita ptimuit : ut ſi ille uiueret regnum ſibi cōſta:e nō
ſperaret poſſe. Num & alius Herodes tetrarcha Ioannē Baptiſtā oīa humana:terrenaq; contē
nentem metuebat:num & Helyam Manaſſes. Hi quippe ſunt de q̄bus ꝓpheta dicit:Deum nō
inuocauerūt:illic trepidauerūt timore:ubi nō erat timor. Item & de his dr̄: Terrebit eos ſtrepi ꝓs. xiii.
tus folii uolantis:& ita fugient q̄ſi gladium. & in Iob. Sonitus terrens ſemp in aurib⁹ eius. & cū &.lii.
pax ſit:ille ſemp inſidias ſuſpicat̄. Qui igitur ꝓficere cœperūt:illi needū tantū incutere terro Leuiti.
rem poſſunt:donec ꝑfectionis gradui fiant proximi:aut illum cōſcendere incipiāt. Et ob id nō xxvi.
prius inceſtu atq; adulterio infamis mulier Ioannē ꝑſequi cœpit: q̄ ille paſſim uitia coarguēs/ Iob.xv.
pniæq; ꝓdicās uiam/concubinū quoq; eius Herodē redarguere palā eſt auſus. Ieſum uero etiā
infantē/ideſt ꝑfectionis initia oſtendentē tyrannis formidabilē ſigna/ſupnæq; uirtūtis rumor
crebetrimus/faciebāt. Has aūt hoium ꝑſecutiones: & ſi ꝑfecti ꝓſertim uitæ actiuæ incūbētes/
maiorē in modū patiantur:quia ut in ꝓcedēti tractatu de Chriſto dictū eſt/in ſignū poſiti ſūt/
cui contradicitur:interiorib⁹ tamē ꝓficientes urgentur acrius:ſicuti in initio hui⁹ opis a nobis
eſt oſtenſum. ¶ Alia quoq; rō eſt ad lr̄am manifeſtior:de Chriſto quippe dixerāt Magi: Vbi
F eſt qui nat⁹ eſt rex Iudeorū:qd ſane regis nomē regnū occupāti nō poterat nō eſſe odioſum per
ſeſe. Adiecto aūt teſtimonio legis/& miraculo formidoloſum:ab ꝓcurſore aūt nihil tale me/
tuebatur:qui a nullo rex dicebatur:ſed a nōnullis ꝓpheta credebat̄:a q̄buſdam uero an Chri/
ſtus ſeu Meſſias eſſe dubitabat̄:quam dubitationem propria ipſe cōfeſſione illico amputauit.
G ¶ Ex quo illud quoq; documentū morale ſumi pōt:eos/q q̄cūq; ex cā uel ſolo noie ꝓcipari uo
lunt/& ſi recto fine ducant̄:magno ſe exponere piculo:multoq; id magis:ubi ad terrenā glo/
riam:potētiā ue ſub obtentu ſanctitatis ꝑuenire moliūtur. Hi eīn & diuinā/& humanā ſibi cō/
parant indignationē atq; inuidiā. Propterea cauendū eſt maxime ne humana cupiditate id fiat
neu dei ſpū urgente fieri oportere quiſq̄ ſibi facile perſuadeat. qd̄ ubi cōtingit: obediendū eſt
proculdubio

Dignitates eccliaſticæ ſūt fugiendæ.

proculdubio diuinæ iuſſioni:ſed attẽtius explorãdum:ne ſub ſpecie diuinæ uolũtatis ſurrepat
Hiere.i. Sathanæ ſuggeſtio. Nã neq; is/cui dictũ é: Ecce cõſtitui te ſup gẽtes/& ſup regna &c. cõfeſtim
Exo. iii. diuinæ acqeuit iuſſiõi:nec Moyſes ſumm⁹ ille dei amicus & miniſter:ſed opis magnitudine de
territi:ſuiſq; ipſi uirib⁹ diffiſi/onus detractarũt:quoad ſcdæ eos diuinæ iuſſionis interpellatio
roborauit. ¶ Quib⁹/aliiſq; exemplis plurimis/admonẽtur: q Chriſti uice alioꝝ correptiõi/ A
atq; inſtructiõi incumbũt:ne a uitioꝝ increpatiõe/extirpationeq;/q̃ ꝑcipua illis eſſe debet cu/ Inuectiua cõ
ra/ad ſecularium reꝝ/& publicoꝝ/priuatorũ ue negociorũ curam deflectant:ſeſeq; illis plus tra religio/
debito implicẽt atq; inuoluãt:ſicuti plurimi diuerſarũ ſectarũ/religionũq; autores/fautoreſq; ſos humanũ
ſæpenumero faciũt: q popularem aurã/fauoremq; uariis figmẽtis/nouiſq; adinuẽtionib⁹ au/ fauorem am
cupantes:dũ miracula ꝑdicãt:& ꝓphetas/aut dei cõſiliarios ſeſe metiunt:potentiã & ſummam bientes.
Act. vi. in ciuitatib⁹ atq; apud principes autoritatẽ qbuſcũq; poſſunt/artib⁹ ambiũt. Horũ quippe exi/
tus triſtis atq; ignominioſus eſſe ſolet:ſicuti de Theoda & Iuda galileo in actib⁹ apoſtolorum
legitur. & recẽtia exẽpla docuerũt. ¶ Hoc aũt in Saluatore ſuſpicari/a fide eſt alieniſſimum:
Io. vi. atq; ex euãgelica hiſtoria lõge illum ab hac ſuſpitiõe fuiſſe fit ꝑſpicuum. Quippe ſatiata pau
cis panib⁹/atq; piſciculis ingẽti turba:cũ eos cõſpirare uidit:ut ipm ſibi regẽ uel inuitũ conſti/
tuerent:ab eis fuga ſe ꝓripuit. Sed neq; unq̃ ſe regẽ noiauit:aut a ſuis paſſus eſt noiari. Tãetſi Chriſtus re/
Lu. xx/ hoc illi falſo ſacerdotũ ꝑncipes impoſuerint crimẽ:ut eũ ueluti Cæſari aduerſantẽ ꝑſidi reum giũ nomẽ
iii. & Io. capitis facerent. Quinimo iterrogãti illi an iudeoꝝ rex eſſet:tãetſi nõ negauerit:confeſtim tñ abhorruit.
xix. adiecit regnũ ſuum hinc. i. in mũdo hoc nõ eſſe. Regiũ igitur nomẽ ſemel atq; iterum deuita
uit. Nũc ꝑmũ cum ob id Herodi ſuſpitionẽ iniectã cognoſcẽs in Aegyptũ fugit:& cũ poſtmo/
dum a plebe in regẽ erigẽdũ acclamãdumq; ſe ꝓuidit: non qdẽ ut ab hoc abhorreret noie:quo
eũ per ora ꝓphetarũ Spũs Sanct⁹ frequẽtiſſime appellaſſet:ſed ut terreno regno nõ aſcribere/
tur:qđ erat deſtinatũ æterno:uti q; ſe eum regẽ oſtẽderet:quẽ ꝓphetæ ꝑdixerãt:quẽ uero uul/
gus expectabat:non eſſe. De hoc eñ plurima ſub Regis noie dicta ſunt humillima:ad primũ
eius aduẽtum ſpectãtia:inter quæ & illud: Ecce rex tuus uenit tibi mãſuet⁹:ſedẽs ſup Aſinam
& pullũ ei⁹. Secũdus aũt aduẽt⁹ eũ uere cæleſtiũ terreſtriũ & infernorum regem oſtẽdet: oiaq;
ſummi regis impium denotãtia eũ & ꝓcedẽt/& comitabunť/& ſubſequenť. Propterea quicqd
de illi⁹ apparatu/faſtuq;/& potẽtatu regio ſcriptũ reperiť aut ad ſcđm eius aduẽtũ referri de/
bet:aut ad ſpiritalẽ ſenſum redigi:ut in ſpũ imperet:nõ in carne/& occulta mortalib⁹ uirtute
ſuam in eis exerceat autoritatẽ. ¶ Diuino igitur cõſilio factũ fuiſſe non eſt dubitandũ:ut ab B
his impitis legis magis Iudeorũ rex noiareť:quo. ſ. tyrãni animũ ab occupati ui/maliſq; arti/
bus regni/de tẽtatione diuerteret/atq; deterreret:cũ a deo legitimũ regẽ datũ intelligeret:cui
(niſi bellua erat) ſcire debuit:humanas uires atq; cõſilia nõ poſſe reſiſtere:utq; populũ illũ &
ſacerdotes/ꝑncipeſq; & ſapientes ſollicitos redderet inqrendæ ueritatis:quã ſi recta fide dili/
genter inueſtigaſſent:hũc uerũ Meſſiam ex eoꝝ ſcripturis:ex ſanctorũ uirorũ/ac mulierũ te/
ſtimoniis/ex ſignis atq; miraculis inueniſſent. Verũ ille Pharaonis exemplo quãto maiora au
diebat diuinæ uirtutis atq; uolũtatis ſigna (qbus ad dimittẽdũ regnũ admonebať) tãto fiebat
ad retinẽdũ obſtinatior:uſq; adeo qdem ut & a deo cõſtitutũ regẽ e medio tollendũ curaret:q̃ſi
ſuis cõſiliis diuinã anteuertere uolũtatẽ poſſet:nec impune qdẽ. Nam & infœlicẽ uitam miſe/
rabili fine cõcluſit:& inferni cruciatib⁹ perpetuis acerrimiſq; eſt deputat⁹. Iudeorũ uero ꝑnci/
pes & duces/humanæ cupiditatis nimietate excæcati/terreno q̃ cæleſti regi parere atq; obſeq
maluerũt. Propterea cũ eis Pilat⁹ dixiſſet: Ecce rex ueſter. rñderunt: Nõ habem⁹ regẽ niſi Cæ/
ſarem. & rurſus cũ titulo ſup crucẽ appoſito/illũ regẽ Iudeorũ inſcripſiſſet:apud eũ q̃ſti ſunt:
Io. xix. q eũ eo noie uocaſſet. Noli (inqt) ſcribere rex Iudeorũ:ſed qa ipſe dixit/Rex ſum Iudeorum.
Matth. qui ob cãm haud imerito iuxta ipſi⁹ Saluatoris uerbũ: Et regno & ſacerdotio & pr̃ia tã terre/
xx. na q̃ cæleſti ſunt priuati:oĩaq; in gentẽ fructũ facientẽ trãſlata. ¶ Oportebat inſup ꝓphetarũ C
ꝑs. ii. impleri uaticinia:q aduerſus Chriſtũ aſtituros & in unũ cõſenſuros ꝑncipes:& ex Aegypto il/
Oſe. xi. lũ uocãdũ:atq; ab infantia ꝑſecutionib⁹ regũ exagitãdũ ꝑdixerãt/aut præmõſtrarant. Moyſes
Exo. ii. quippe in ea ætate piclitat⁹ legitur:in quo Chriſtũ repñtari oẽs conueniunt. Oportebat quoq;
innocẽtiũ puerorũ ſanguinẽ ei⁹ innocentiæ cõſecrari atq; parẽtari:quæ niſi ex hac/uel alia ſili
occaſione/ad hãc ꝑſecutionẽ cõmotus Herodes fuiſſet:nõ poterãt ordine naturæ contingere:
quẽadmodũ nec Iudæ auaritia ad tantũ facin⁹ prorũpere: ut dei filiũ magiſtrũ & optime de ſe
meritũ dñm/iudeis pecunia ꝓderet:niſi unguẽtũ eſſet effuſum. Neceſſe eſt quippe ut ueniant
Matt. x/ ſcãdala:ex qbus fruct⁹ ſubſequať:q cẽtuplo iacturã compenſet. Ob idq; Saluator ipſe apoſto
viii. & lo Iudæ ꝓditionẽ & Iudeorũ ſcelus impedire conanti rñdit: Quõ ergo implebunť ſcripturæ:
Lu. xvii q̃s ne temere qdem & abſq; ſumma rõne futura ꝓnunciaſſe credendũ eſt. Non eñ hæc & alia p

per os ꝓphetarũ pronũciata: Iccirco cõtigere: ꝙ ꝑdicta erãt: ſed ob id prædicta: qa fieri oporte/
bat: neceſſitatẽq; non ſcriptura facit: ſed indicat: quã ea rõne impleri oportere credendũ eſt: ꝙ
eo autore ſit ædita: q mẽdax eſſe nõ põt. Et ꝓinde (ut rem ꝑſtringam⁹) futura hæc ꝓphetæ ꝑdi
xerãt inſtinctu diuino afflati: quæ deus ipſe: tũ ad nr̃am inſtructionẽ/ tum ad alios effect⁹ æter/
na diſpõne ſibi ꝑcognitos ante oĩa ſæcula deſtinauerat. In qbus allucinãtes qcquid uſa cogni/
D tione dignũ cẽſet: uti cuiq; reuelare dignat᷑ ita opinamur atq; cõiicim⁹. ¶ Hæc igit᷑ de ꝑſecu/
Alia q̃ſtio. tiõis cauſis dicta ſunt ſatis q̃uis & alia excogitari poſſint. De fuga uero ipſa q̃ri põt: q̃le nobis
ex ea ſignũ dare uoluerit: quoq; mõ conſon⁹ ſit fugiendæ hui⁹ pſecutionis actus/ ſermoni: quẽ
Saluator ipſe alio loco dixit/ fugere a grege nõ boni paſtoris officium eſſe/ ſed mercenarii.
¶ Cũq; in hac re uaria & quæ inuicẽ repugnare uidẽtur/ eiuſdem Saluatoris extẽt/ tum moni
ta/ tũ exẽpla: qd in his ſeruare infirmiores oporteat: maxima circũſpectiõe eſt inqrẽdũ. Sicq;
ipſius ueritatis & ſapiẽtiæ autoris geſta/ dictaq; trutinãda: ut nõ mõ in his nulla contrarietas/
Quõ & qñ repugnãtia ue deprahẽdat᷑: Verũ ex ſingulis moralis ſalutariſq; doctrina eliciat᷑: qua quo tpe/
perſecutiões quoq; mõ pſecutio uitãda ſit/ atq; fugiẽda: & quo appetẽda: aut nõ ſuſtinẽda/ ulciſcenda ue/ diſ
ſunt uitãdæ. cernere ualeamus. ¶ Q d̓ ſane unico abſolui uerbo põt. In hiſce reb⁹ diuinã uoluntatẽ ſequi
oportere: ut quoties ad maius bonũ cedendũ deus inſpirauerit: nõ timore/ ſed charitate urgẽte Mat. x.
cedamus. & illud ſeq̃mur: qd̓ ipſe iuſſit: dũ ad Ap̃los loquens dixit: Cum uos pſecuti fuerint in
una ciuitate: fugite in aliã. Cũ uero eſt reſiſtendũ: fortiter pſiſtamus: ſicuti Stephan⁹ fecit ipel/
lente ſpũ. & ipſe idem Saluator faciendũ mãdauit: dũ dixit: Cum ſteteritis ante reges & pſides Marci
nolite terreri &c. Et ap̃loꝝ princeps: Sed & ſi qd patiamini ꝓpter iuſtitiam beati: timorem aũt xiii.
eoꝝ ne timueritis: ut nõ cõturbemini. ¶ Verũtamẽ nõ tam eſt de diuina ope cõfidendum: ut i. Pe. iii.
ꝓpriã uirtutem ab eo ipſo ad id tributã nõ exerceam⁹: ſed (ut poeta ille ait) ducenda eſt cũ Mi
nerua man⁹: quippe cũ per os ꝓphetæ dixiſſet deus: Expecta dñm: ꝓtinus adiecit: uiriliter age. ꝑs. xxvi
Et Moyſes q̃uis deũ populo ducẽ fore ꝓnunciaret: inſtit tamẽ uiriliter agere. Idq; uti in agen/ &. xxx.
dis reb⁹: ita & in intelligẽdis ſcripturis ſeruari oportet. Ipſe ſiqdẽ Chriſt⁹ ait: Scrutamini ſcri/ Deuter.
pturas: ac ſi apte diceret: nolite expectare: ut de cælo uobis reuelatio fiat. Et ꝓpheta ipſe: intel xxx.
lectũ tñ ſibi dari petebat: quo ſuopte ingenio (duce deo) ſcrutari ſcripturas poſſet. In hac igit᷑ Io. v.
re quæ ex ſcripturarũ atq; exemploꝝ diuerſitate perplexitatem habere uidet᷑/ diligẽter ſunt Pſalmo
oĩa librãda: & quid: quoq; mõ: ordine/ ac tpe/ facere nos oporteat: inueſtigandũ. ¶ Qua in re cxviii.
tametſi nõnullorũ ſacræ ſcripturæ expoſitorũ ſacroſanctæq; Eccleſiæ doctoꝝ ſentẽtia nobis
perſpecta ſit: alti⁹ tñ exordiendũ/ & latius excurrendũ ſuadet rei difficultas atq; magnitudo.
E ¶ Igitur quo magis: an & quãdo perſecutioni cedendũ: reſiſtendum ue ſit/ intelligamus: ipſa/
Quotuplex rum perſecutionum genera: cauſaſq; diſtinguere neceſſe eſt: qñ ex hoc ipo ad id quod q̃rim⁹/
ſit pſecutio. nõ parum inſtrui poſſum⁹. Eſſe enim põt pſecutio: aut iuſta: atq; legitima aut iniqua & iniuſta
rurſus legitima: aut re: atq; hoĩum opinione: aut altero tñ modo. Primũ quidem tũ contingit:
cum iuſtitiæ zelo ꝓnceps: aut alius/ ad quẽ ea res ꝑtinet/ crimen ad publicã uindictam aduerſus
delinquẽtes pſequit᷑: qd̓ ubi acciderit: non eſt dubitandũ ab eo/ qui iuſte patitur/ cum humili
tate ſuſtinendũ eſſe. Eodẽq; mõ/ cum agẽtis intentio rem illicitã facit: quã qui patiunt᷑: iuſte ſe
pati intelligit: utpote cũ dei uindictã in nos exigẽtib⁹ culpis exerceri cognoſcimus. Tãetſi (qui ii. Reg.
illius ſunt miniſtri) iniqua id agãt mente. Sic fecit: faciendũq; docuit Dauid: cũ ab ſemen ra/ xvi.
F niſſimis afficeret᷑ contumeliis. ¶ Fieri quoq; põt: ut ex opinione agentis iuſta ſit aut tolera/ Geneſis
bilis pſecutio: re tamen ipſa iniuſta: q̃lis ea fuit: qua Eſau aduerſus Iacob inſurrexit: eo ꝙ illi & xxviii.
ꝓmogenita primũ & deinde paternam quoq; benedictionẽ fraudulẽter ꝓripuiſſet. Itidem ad/ &. xxxi.
uerſus eundẽ pari ꝓpemodũ occaſione fecit Labã: quæ enim illis aduerſus Iacob pſecutiõis oc
caſionem ꝓbuerant: tametſi diuina uoluntate diſpoſitioneq; cõtigiſſent: erãt tamen illis/ q ia/
cturã paſſi erãt: & ipſi fortaſſis facienti ignota. His ſane caſibus ſuſtinenda eſt cum humilitate
pſecutio patiẽter: neq; pri⁹ reſiſtẽdum: q̃ abũde uolũtati diuinæ/ aut aduerſarii idẽnitati: q̃tum
iuſtitia exigit/ factũ ſit ſatis. Quod qdem (ut ſuſtineam⁹) ita nobis incũbit: ut ſuperogationis
gr̃am nullam ex hoc ꝓmereamur: qñ id qdem iuſtitia exigẽte patimur. teſte Ap̃lo. Quæ enim i. Pet. ii.
G (inquit) eſt gr̃a: ſi peccantes & colaphizati ſuffertis. ¶ Tertiũ autem pſecutionis genus illud
qdem eſt: de quo nunc loqui euangelicæ hiſtoriæ ratio ſuadet: cũ ſcilicet oĩ ex parte eſt iniqua:
quia & qui infert: praua mẽte facit: & qui ſuſtinet iniuriam patit᷑. Eſtq; res ipſa impia per ſeſe.
Hæc quippe illa eſt/ de qua Saluator ait: Beati qui pſecutionẽ patiunt᷑ ꝓpter iuſtitiã. & rurſus:
Beati eritis cum uos oderint homines & perſecuti uos fuerint propter nomen meum. Mat. v.
H ¶ Huius autẽ pſecutione imediata cauſa eſſe ſolet inuidia: aut cupiditas. Et ex primo qdẽ gñe
plurima extãt in ſacris litteris exẽpla. Ea quippe initiũ hoĩum ruinæ dedit: dũ diabolus trãſgre
diendum

Sap.ii. diendum primis parētib⁹ diuinū mandatū pſuaſit:eoꝝ inuidēs fœlicitati:qua ſe ſua culpa pri
Matth. uatū dolebat.Hæc Cayn ad fratricidiū incitauit:hæc (ut cætera ꝓtereā) pōtifices & phariſeos/
xxvii.& cæteroſq; principes in Chriſti necem faſcinauit.Cupiditate uero potius ꝗ̄ inuidia inſidiat⁹ eſt
Mar. xv Achab rex Naboth.& iudas Chriſto.& falſi fratres paulo ex ſimulata religiōe q̄ſtū facere/illo
iii.Reg. e medio ſublato ſperātes.Item & Pilatus dū Cæſaris indignationem timuit in Chriſti necem
xxi. ſniam nephariā ꝓtulit.Et (quos ꝓdiximus) ſacerdotes & phariſeos cū inuidia cupiditas quoq;
Lu.xvi. excæcauit:dū dixerūt:Si dimittim⁹ eū ſic:oēs credēt in eū:& ueniēt Romani & tollent locū no
Io.xi. ſtrum & gentē:ꝗ ſane cupiditas nō circa res dūtaxat uerſaſ:ſed plerunq; circa uoluptates.Hac
in Ioānis Baptiſtæ interitū Herodias eſt agitata:atq; in ſumma/ubi ex q̄cūq; cā odiū in quēpiā
eſt cōflatū:inde perſecutio oriri ſolet.Eaq; tū eſt execranda:cū aduerſus pietatē pugnat impie
tas:aduerſus religionem ſupſtitio/aduerſus iuſtitiā iniuria:q̄lis illa erat:ꝗ Iezabel Heliā inſe/
ctabaſ:& iudei atq; gētiles Apl'os/cæteroſq; chriſtianos. ¶ Porro oīs pſecutio plerūq; ex ma A
lignitate ꝓcedit:dū ueritas a nō ignaris oppugnaſ:aut ignorātiā ſic uincit malicia:ut a ueritatis
Ad Phi notitia ulceratū auertat aīum Nōnunꝗ̄ uero ab errore atq; ignorantia:ſicuti de ſeipſo Paulus
lipē.iii. teſtaſ:& ad pleroſq; Iudeos dicit Petrus.Scio ꝙ per ignorātiā feciſtis.Quo qdem in caſu ab er
Act.iii. rore ad ueritatem oī ſtudio ſunt errantes reuocādi:uti Petrus fecit:& pro eis quoq; orādum:
Act.vii. ut Stephanus:cuius meritis ꝓcibuſq;/Paulū a deo uocatū nōnulli opinātur.Hoc aūt tāet ſi cir/
ca eos/q:ꝓpria malicia peccāt/ſit tētandū:eo tamē in alioꝝ cōuerſione magis laborandū ratio
ſuadet:quo & in his culpa eſt leuior:& ſpes ꝓbabilior.De qb⁹ illud Apl'i intelligi pōt:quod ad
ii.ad thi Thymoteū his uerbis ſcribit:Cum modeſtia corripies eos q reſiſtunt ueritati:q̄ꝗ̄ ad oēs æque
mo.ii. ꝑtinere poſſit:ſicuti & pro oīb⁹ (ut cōuertātur):Apl's ipſe docet orādū:ſed ſeruato bñ inſtitutæ
i.ad thi. charitatis ordine:Nā et pri⁹ uocādos Iudeos cēſuit ꝗ̄ gentiles:ad eoſq; ꝓcipue atq; in primis ſe
ii. miſſum ꝓfeſſus eſt:utroq; tñ caſu æque ueritas eſt defendēda. ¶ Sed an:qua ue ex cā:quo item B
tpe:qbuſq; modis/cedendū ſit:autum cōtendēd/uel reſiſtēdū: hoc opus hic labor eſt.Neq; eñ
ex amuſim hæc determinare/eſt facile:legemq; ſeruare:ꝗ̄ dare multo difficili⁹.Quātum tamē
attingere ſūmo fas eſt:ſingulos quoſq; caſus pſtringem⁹. ¶ Atq; illud in ꝓmis aīaduertēdū ē:
ꝙ & ſi Chriſt⁹ dixerit:Beati q pſecutionem patiuntur ꝓpter iuſtitiā:nō ita tñ late hoc patet:ut
oēm humanam iuſtitiam cōpræhēdat.Si qs enim ab alio rē iniuſte uult auferre:illeq; reſiſtat:&
ob id iniuriā inferēs inſidieſ:aut alio pſequaſ mō: nō eſt hic ex hac pſecutiōe beat⁹:ꝗn potius
Mat.x. ſi rem penit⁹ illi relinquat:cū in Euangelio ſcriptū ſit: Si qs uult tecum in iudicio cōtēdere:&
tunicam tollere:ꝓbe ei & palium.Idq; pro regula daſ:ut & ſi pro rerū defenſione abſq; pctō li
i.ad co/ ceat iudicio cōtendere:ſuaq; ſeruare:cōſilii tñ eſt (qd̄ pfectis dūtaxat cōuenit) rei poti⁹ cedere:
tin.vi. & ꝓinde pſequēti nō reſiſtere:Sicuti & Apl's ad Corin.ſcribēs oñdit:niſi officii ratio aliud ſua/
deat:utpote ſi nō ſua ſint:ſed Eccl'iæ uel alteri⁹ quæ iniuſte auferunſ/bona. Quæq; nō tā ſuo
iure qs defendit:ꝗ̄ alieno:ſcādalūq; in illoꝝ defenſione nō imminet manifeſtū.Et ob id fortaſ/
ſis cedēdum Herodi Saluator putauit:ꝙ ille nō pro religiōe:ſed pro regno tpali erat ſollicit⁹:
fugiēdo quippe ut a ſuſpitiōe uacaret:effecit.& exemplo nos itidem facere docuit:quoties pro
reꝝ tpaliū cupiditate patimur pſecutionē. ¶ At ubi de iuſtitia pietateq; diuina/ideſt ad reli/ C
gionem fidēq; ꝑtinente cōtendiſ (ꝗ eſt q̄ſtio nr̄a) maxima eſt habēda ratio:nō pſonarū modo:
Iob.vii. uerū & temporū/& cauſarū/& locoꝝ:cæterarumq; circūſtantiarū:exemplo terrrenæ militiæ:
ii.ad thi cui uita quoq; nr̄a cōparaſ:dicēte ſcriptura:Militia eſt uita hoīs ſup currū. & Apl's ad Thymo.
mo.ii. ſcribēs ait:Labora ſicut bonus miles.Ex ꝓdictis enim conditionib⁹ in militib⁹ ducibus ue fuga
aut laudabilis eſt:aut excuſatiōe digna:aut turpis:aut certe inexpiabilis atq; capitalis. Ita pror
ſus eſt cū de fide agiſ.ubi eñ contendendo nihil cōmodi:ſed iacturæ plurimū ſequi pōt. Quis
nō etiam fugiendū ſati⁹ putet:ꝗ̄ ut maior ſequaſ ſtrages:Nū diſſipata acie paucos/q pugnā in/
ſtaurare poſſint/fuga ſalutē petere præſtat:ꝗ̄ ubi de alioꝝ ſalute deſpatur:ne quicꝗ̄ occūbere
morti:ꝗ̄ ſubſecuta regni uel ciuitatis exitiū cerniſ.Rurſus/nōne Duci/aut Centurioni/uel Si/
gnifero/fuga eſt turpior:ꝗ̄ aut tyroni/aut gregario militi:& dum pugnæ maxime incumbere
oportet:ꝗ̄ ante ꝑiculū ſe ſubtrahere:lōgeq; deſertoris ac fugitiui:ꝗ̄ timidi & ſecordis grauius
eſt delictum.Nōne rurſus ſi odio ducis pax exercitui negaſ:quo cedēte parcereſ cæteris:ꝓcla
rius eſt/atq; cōſultius/ſeceſſione uel etiā fuga ſaluti exercit⁹ conſulere:ꝗ̄ obſtinata cōtentione
rem in extremū diſcrimē adducere.Contra uero ubi morte ducis acqri pōt patriæ ſalus:glorio
ſum eſt pro pr̄ia imolādū ꝓbere ſeſe.Quod nō mō Saluator ipſe fecit:faciendūq; mādauit:Ve
rum & ex gētilib⁹ pleroſq; humanæ gl'iæ cupiditate/aut pr̄iæ charitate/feciſſe memoriæ ꝓdi/
tū eſt.Nec ex antiqua hæbreorū militia plurima deſunt exēpla. Quib⁹ ad eam (de ꝗ tractam⁹)
pugnā uti licet. ¶ Cū igiſ pſona tñ q̄riſ:nec fidei agiſ cā:cedendū eſt oīno pſequentiū furori D

hac de cã Moyſes Pharaõis poſt occiſum ægyptiũ:& Helias athaliæ:& Thobias ſennacherib/ Exo.ii.
ſeuitiã fuga deuitarũt.Hæc potuit etiã ipſiꝰ Saluatoris fugæ in Aegyptũ fuiſſe cã. Nec dũ eñ iii.Reg.
de legis defenſione agebaẽ:nec pariter cũ in mõtis ſupciliũ ab cõcinibꝰ ſuis ꝑcipitandus eſt du xix
ctus.ꝙ ſi ex hac quoqꝫ fuga alios pari ꝑiculo exponere nos intelligimꝰ:ſiqdem nr̃a pñtia nul/ Thob.i
lũ illis auxiliũ eſſet allatura/& ex interitu nr̃o iactura fieret non leuis ex his(ꝙ ſtatim dicẽtur) Luc.iiii.
expedita eſt qſtio.Sinuero maxima cũ reipublicæ iactura ꝑiculo nr̃o aliorum malo occurrere
poſſumus/an perire nobis reiqꝫ publicæ ꝑſtet:ꝙ ut ex noſtra fuga cæteri pereãt innoxii:noſtra
ꝑſertim inuidia nõ leuis eſt qſtio:quæ tñ ex Euãgelio hoc noſtro ſoluta uideẽ. Quis enim ne/
ſciat Saluatorẽ ſi ſe a Magis Herodi manifeſtãdum ꝑmiſiſſet:& nõ in Aegyptũ fugiſſet:inno/
cẽtium infantiũ necẽ/& impium nephãdũqꝫ Herodis ſcelus nõ fuiſſe ſecuturũ. Verum cum ex
eo ſalus æterna:imo & gloria ꝑcipua/infantibꝰ pararẽ:quæ ſi ſupuixiſſent:ſcd̃m humanam
A rõnem erat ambigua:multũ illis fuga ſua ꝓfuit:& cõſuluit inſup uniuerſo orbi. Quoties igiẽ
id ea cã fieret:ſanctũ piumqꝫ eſt ſtudiũ. Alioqui qui alios ad martyriũ aĩauerunt:cum ipſi non
ſint ſupplicio affecti:ꝙꝙ aliis maxime ꝓfuiſſent/rei tñ ſanguinis alioꝝ eſſent cenſendi:qđ tãtũ
abeſt ut credamꝰ:ut magnũ inde meritũ illos aſſecutos nõ dubitemꝰ.Hoc eñ ut Paulus abſens
litteris:& ꝑſens amplioribꝰ uerbis curabat:ut oẽs Chriſtũ ubi res exegiſſet/capitis/uitæqꝫ pe/
B riculo ſectarẽtur:qđ & Chriſtꝰ ipſe priꝰ fecerat. ¶ Cũ aũt de illorũ uirtute dubitari ueriſimi
li cõiectura põt:& eorum uitæ ex nr̃a fuga ꝑiculũ impẽdere nõ ignoramus:qđ uitare poſſemꝰ
morte ꝓpria:ſiqdem & aĩæ in illis quoqꝫ ꝑiculum uerſaẽ:nõ eſt dubitãdum nr̃o ſanguine ſalu
tẽ illoꝝ adiuuari oportere. Id enim charitatis ordo exigit:ut ꝓximi aĩam corpi anteponamus
noſtro.Sin uero de ſola utrinqꝫ uita carnali eſt periculũ:magnæ ꝑfectiõis eſt alienã ꝑferre no/
ſtræ:niſi ex nr̃a/ſalus quoqꝫ pẽdeat plurimoꝝ.Eo enim caſu inprudẽs eſſet cõſiliũ pro aliena
ſalute mori:neceſſitate aũt aſtringi ad hoc putamꝰ neminẽ:ut uitæ periculũ ſubeat:quo alius
euadat:etiã ſi ex nr̃a inuidia:dum abſqꝫ noſtra culpa ꝑiclitẽ:nec ſi rei quoqꝫ publicæ uel mul/
torũ ſaluti tꝑali noſtro interitu cõſulere poſſumus:ubi nullũ in religione:uel in ꝓximi æterna
F ſalute uerſaẽ periculum.Nihil enim ꝑter deum ſupra nos diligere lege diuina coartamur.
¶ Vbi uero ꝑſonali odio fidei quoqꝫ cã eſt cõiuncta:ſiquidem cædendo extingui ꝑſecutio põt:
nec his/q deſerunẽ/tãtum imminet ꝑiculũ:ut non fructꝰ ex fuga ſperẽ maior fore:utpote cũ
alii in urbe/uel fideli populo ſupſunt duces atqꝫ paſtores:qui & ſi nõ tãta fortaſſis ſint uirtute
ꝑditi:ad rem tamẽ bene gerẽdã idonei uidenẽ:& is/in cuiꝰ odiũ ꝑſecutio ſuſcitaẽ/alibi uberio
res ſua ꝑdicatione/doctrina/ac cõuerſatione edere fructꝰ ſperaẽ:cædere nõ tam cõſiliũ uideẽ:
ꝙ ꝑcepti.Hac rõne e Damaſco ſe ꝓripuit Paulus:quo ſe ad multo maiora/quæ diuina reuela/ ii.ad co/
tione illa agẽda reſtabãt/reſtauraret:eadẽ quoqꝫ fortaſſis rõne Saluator in Aegyptum infans rin.xi.
aufugit:& maior factꝰ cũ audiſſet ab Herode tẽtum Ioãnem:& in uincula cõiectũ:relicta Iudea Mat.iiii
& Nazareth ciuitate(in ꝙ & cõceptꝰ/& altus fuerat)in Galileam trãſiuit:domiciliumqꝫ in Ca/ Luc.iiii.
G pharnaum trãſtulit.Et rurſus ab ipſoꝝ Capharneorũ inſidiis/dũ in ſupciliũ mõtis ductꝰ eſſet:
ut ꝑcipitaretis:ſeſe ꝓripuit. ¶ Alia inſup iuſta atqꝫ honeſta eſt ſeceſſiõis cã:cũ ſcilicet tumul
tuaria ſeditio exoriẽ:pugnaqꝫ inſignis toto cũ exercitu paulo poſt eſt ſubſecutura. Non enim
temere ſe ꝑiculo exponere dux debet:ut leui in certamine uincat:ſed ad illuſtriorẽ/clarioreqꝫ
uictoriã ſe ſeruare. Ita & Paulus ſeditiõe populari appetitꝰ:& arte/&(qbꝰ potuit)modis euade Actuũ
re curauit:quo legitimo certamine/cõſumato militiæ curſu in urbe mũdi dñã poſt inſignes ui xxiii.
ctorias triũpharet.Ob hãc quoqꝫ(ut res ipſa teſtaẽ):cãm/cũ lapides aduerſus Chriſtũ Iudei tu Io.x.
liſſent:abſcõdit ſe/& exiuit de tẽplo.Nondũ enim(ſicut alio loco dixit)uenerat hora eius:qua Io.ii.&
ſcilicet cõſumatis oĩbꝰ/quæ de ipſo ſcripta erãt/nõ in templo per popularem tumultũ:ſed in x.
Caluaria ꝑcio appreciato:ab diſcipulo ꝓditꝰ:a principibꝰ accuſatꝰ:acclamatiõe uniuerſi popu/
li mortis reus iudicatꝰ:atqꝫ ad ſuppliciũ petitꝰ/& demũ a ꝑſide uniuerſi populi ſeditiõe exor/
ta/dãnatꝰ:inter latrones per mediã urbem crucẽ baiulãs ꝑtractus/uariis ſuppliciis/atqꝫ oppro
briis affectꝰ/poſt plurima deniqꝫ myſteria/ligno affixus aĩam tandem patri redderet.Eoqꝫ pa
cto & uirtꝰ eius/& ꝑſequẽtium iniqtas atqꝫ impietas/fieret teſtatior:Simul ut ad certã/uolun
tariãqꝫ mortẽ ſemetipſm pro nr̃a ſalute ſua ſpõte obtuliſſe liqueret. Quæ ſane oĩa ſi lapidibꝰ
oppreſſus in tẽplo fuiſſet:infecta mãſiſſent:paucorumqꝫ ſeditioſoꝝ crimini tãta memoria di/
gnũ facinꝰ tribuereẽ.Itidem & in Aplis eſt iudicãdũ:q ſi ab initio poſt Chriſti aſcẽſionẽ oĩ cũ
rigiditate atqꝫ audacia/inter Iudeos Chriſti Euãgeliũ ꝑdicare uoluiſſent:ꝑriaſqꝫ leges(uti pau
lo poſt factũ eſt)in multis trãſgredi.Quo pacto in oẽs orbis ꝑtes ſonꝰ eoꝝ ꝑdicationis exiiſſet:
oẽs ꝓfecto a iudeis oppreſſi breui tꝑe fuiſſent.Quod ne cõtingeret/diſcedens ab his Saluator
H monuit:ut cũ in una ciuitate ꝑſecutio in eos fieret:ad aliã trãſirẽt. ¶ Pari quoqꝫ rõne idẽ eſt
faciendũ

faciẽdum:ubi ex fuga ſperari poteſt ipſorũ etiam perſequẽtiũ emẽdatio atq; pnĩa:utpote quos
cæcus furor paucorũ fortaſſis diaboli miniſtrorũ cõſpiratiõe excitat⁹/ad repẽtinum faciu⁹ ipu
lit:quo ſedato ad ſanam mẽtem redituros:q̃ in eo furore ꝑſtituros/uero eſt ſimilius: quæ po/
Actuũ xviii. tuit eſſe Pauli ex Corintho diſceſſus cauſa & Saluatoris in Galileã ex Iudea redit⁹/ cũ diſcipu
loꝝ eius baptiſmo diſcipuli quoq; Ioãnis eſſent ſcãdalizati. ¶ Vbi uero nõ tãtum imminet ex A
pſecutiõe piculũ:quin ex tolleratia plurimarũ etiam ærumnarũ & iniuriarũ fruct⁹ ſperari po
teſt uberior:nõ eſt metu periculi populus deſerẽdus:ſed appetẽda ſunt poti⁹ pro illius conſola
tione ſupplicia. Qua rõne adduct⁹ (ni fallor) Paulus ipſe diſſuadẽtib⁹ cũctis/ & piculi futuri fa
Mat. xvi ctus certior Hieroſolimã ad diẽ feſtũ aſcẽdit. Et Chriſt⁹ ipſe cũ pro oĩum ſalute ad paſſionẽ itu
Marci rum ſe Aplis prædixiſſet:& Petrus naturali pietate mot⁹/ne id faceret/diſſuadere conaret̃:illũ
viii. grauiter adiecta etiam uerborũ cõtumelia increpuit. ¶ Multoq; id magis eſt cauendũ:ubi ex
diſceſſiõe uniuerſo gregi inſtãs ĩminet piculũ:ne.ſ. paſtore fugiẽte:nulloq; defendẽte/pauidus
Act. viii grex a lupo rapace lanietur:aut malis pſuaſionib⁹ in errorẽ ſeducat̃. Eam obcãm manere Pau
lũ Corinthi annũ & dimidium deus iuſſit. ¶ Quæ ſane oĩa cum nõ perſonæ:ſed cauſæ odio
pſecutionẽ fieri cõſtat:maiorem in modũ ſunt cuſtodiẽda:multoq; adnitẽdũ forti⁹ atq; conſtã/
tius ne indefenſa maneat dei cã:neu prodat̃ hoſtib⁹ grex fidelis. Hos enim q lupũ ueniẽtem ui
Ioan. x. dẽtes gregem deſerũt:Chriſti iudicio damnatos nemo ignorat:mãdatũq; paſtorib⁹ ut pro oui/
Ad heb. bus ſuis ſanguinẽ uitãq; effundãt. Propterea ignauiæ arguẽs hæbreos Apls dicebat: Nõdũ enĩ
xii. uſq; ad ſanguinem reſtitiſtis. ¶ Sed & in his aliæ ſũt circũſpiciẽdæ cõditiõis locus.ſ. & tpſ:ut B
ex Saluatoris facto/qđ paulo ante retulim⁹, depræhẽdi põt:dũ lapidationẽ i tẽplo uitauit. Ma A diſtinctu a
gnæ ſiqdem pſecutiõis tpe atq; ubi in pcipiti fidei uerſat̃ cã/nullius periculi habẽda eſt ratio. circũſtantiis.
Eccleſia aũt pace trãquilla fruẽte/ ſiqđ emergit ſcãdali:nõ eſt tam ſtrenua pugna atq; cõtentiõe
Eccleſia opus. Propterea in Sapiẽtia legit̃: In tpe tribulationis pmane aĩo fidelis/a facie illius nõ te ab
ſti. xxii. ſcõdas:& ſi mala tibi obuenerint:ꝓpter illũ ſuſtine. Hinc Saluator diſcipulos ſuos ex eo maxi
Lu. xxii. me cõmẽdabat:q cum eo in tribulatiõib⁹ ſuis pmãſiſſent. ¶ Habẽda eſt quoq; in hac re pſona C
rum diſtinctio:qbus enim aliorũ cura eſt cõmiſſa:hi maiorib⁹ exponere ſe periculis debẽt:mi/ Alia pſona/
nuſq; ꝓpriæ uitæ parcere. Ad hos enim Saluator pcipue loquitur:quos paſtores uocat: atq; in rũ cõditione
Apoſtolorũ perſona ad oẽs oĩno prælatos. Q đ enim aliis crimini nõ daret̃:ſi timidatæ pſecu
tionis incẽdium uitarẽt:his ſcelus eſſet maximum:pariq; rõne q doctrina/auctoritate/exẽplo/
cõfirmare cæteros poſſunt:lõge plus (ſi eos deſerãt) delinquũt:q̃ qui harũ rerum præſtare pſt
Act. viii nihil. Et ob id cũ ob ſeuam perſecutionem cæteri diſcipuli magna ex parte Iudeã deſeruiſſent:
Io. xviii Apoſtoli tamẽ manẽdum ſibi iudicarũt:& fugiẽtib⁹ Aplis Chriſtus mãſit ſolus:Iudeiſq; dixit:
Si ergo me quæritis:ſinite hos abire. Sed & imbeciles:quiq; parũ uirtute atq; aĩo cõſtãt:melius
ſibi fugiẽdo cõſuluerint:q̃ ſi inſuetæ pugnæ inermes/debileſq; ſeſe temere ingerant:pſertim
cũ eoꝝ caſu piclitari poti⁹ cæteri poſſint:q̃ cõſtãtia uirtuteq; adiuuari. Et ob id quoq; in Aegy/
ptum infantẽ Chriſtũ fugiſſe haud abſurde cõiicere poſſum⁹. Quippe q in ea ætate nullũ præ
bere cõgrue poterat uirtutis exẽplum:& nõ ſatis adhuc in fide roboratis Aplis pcepit Ieſus:ut
ſi in una ciuitate pſecutionem paterẽtur:fugerẽt in aliam. ¶ Secũdum has & his ſimiles cir D
cũſtantias qđ perſecutione ingruẽte faciẽdũ ſit/ exiſtimare qſq; haud difficulter poterit:ſuæq;
cõſciẽtiæ iudex eſſe:dũ nõ rectũ iudicium/diuinamq; inſpirationẽ timor aut alia humana per/
uertat paſſio Et hoc in primis obſeruare:ut cum manẽdũ cẽſuerit:magna (queadmodũ in ſu/ Alia a modo
periorib⁹ diximus) utat̃ modeſtia:neu temeritate meritũ uirtutis amittat. Exemplo Pauli/qui
Act. xxvi. & xxvii. q̃ nõ ex equo a Iudeis accuſaret̃:pſpiciẽs blãdis atq; humilib⁹ uerbis feſtum cõſulem/& Agrip
pam regẽ cõciliãdos curauit:dehinc plebis furorẽ ſanctis pſuaſionib⁹ reſtinguere. In Sapien/
tia enim legit̃:q uerbum dulce multiplicat amicos & mitigat inimicos. Arte quoq; aliqua quo
Eccl'iaſtici. vi. ſeditio ſedet̃:& pſecutio ceſſet/uti nõ ꝓhibemur. Hoc enĩ & Paulus fecit:q cum pſuaſionib⁹ ni
hil ſe ꝓficere apud agitatos furore aduerſum ſe Iudeos uidit:inter eos ſchiſmatis materiã ſu/
ſcitauit:quo & ab eius ſanguine man⁹ eoꝝ ſeruarent̃ innoxiæ:& ipſe apoſtolatus ſui mun⁹ in
reliquum maximo cũ Eccliæ ꝓuẽtu cõſeruaret. Apli quoq; ne Iudei in eoꝝ cõuerſatiõe ſupra
ac par eſſet:tpiſq; ratio ſuaderet:ſcãdalizarentur:multa legis pcepta cerimonialia dũ apud eos
Act. xvi mãſerit:ſeruauere/q̃ poſteris ſeruãda uetuere. Et Paulus ipſe Thymoteum circũcidit:q circũ
Ad gal. v. ciſionẽ poſtmodũ plus cæteris dãnauit. Hoc aũt ita eſt tolerabile uti:ne id tanta timiditate fiat:
ut a uera diſciplina diſcedat̃:quã nulla ex cã uiolare fas eſt. In quo cũ Cephas errare uideret̃:
Ad gal. ii. a Paulo eſt reprehẽſus. Vbi uero nihil modeſtia ꝓficere poſſe. fidelis qſq;:ſed platus pſertim/
pſpicit:magna uirtute defendere ueritatẽ oportet: nec timide/trepideq; uacillare/ aut parũ ex
dignitate loqui. Et ob id cũ ab diſcipulis admoneret̃ Chriſtus/ex eius ſermonib⁹ aſperioribus

iudeos fuiſſe cõturbatos/reſpondit:Sinite illos/cæci ſunt & duces cæcorum. Et Petrus magna Mat. xv
auctoritate rñdit:Oportet nos obedire deo magis q̃ hoibus. Pulchrũq; eſt ꝓclaro aliquo faci/ Actu.v.
E nore ædito/pro ueritate mori:Stephanũq; ſequi:qui ꝓmus oium pro Chriſti confeſſione ſan/
guiné ſuum imortalitati cõſecrauit. ¶ At ubi cedendũ ꝑſecutioni ratio ſuadet : cõſtare uirtus
debet:idq; non animi cõſternatione:ſed meliori cõſilio fieri/ꝑſuadendum eſt cæteris:ne & ipſi
terreãtur. Et in paſtore/fratre ue ſecordiam arguant. Illudq; maxime curare/ ut qui ex fuga
ſperatur fructus ſubſequat᷑. Hoc aũt Saluator fecit:q poſt oẽs ſiue fugas/ſiue ſeceſſiões ſuas/
multa/& priorib⁹ maiora atq; utiliora ſalutis noſtræ edidit opa. Hoc & Paulus/& cæteri Apl̃i
abunde fecere. Ceſſante quoq; fugæ cã:primo quoq; tpe ad ſuſceptũ munus redire : qđ & pñs
Chriſti actio nos admonet:cum enim Ioſeph nutriciũ eius ut fugeret/cũ puero Angelus ad/
monuit: hoc adiecit: Vſq; dũ dixero tibi. Idẽq; defuncto Herode:ut rurſus iu Iudeam rediret/
impauit:atq; interim a deo ꝓcibus implorare fugitiuus debet ut gregi conſulat:ſicut in actib⁹
Apoſtolorum factũ legimus/dũ Petrus ab Herode capt⁹ eſt. Oratio enim fiebat ab Eccleſia ad Act. xii.
deũ pro eo. Propheta quoq; pro Eccleſiæ tribulatiõe rogabat dicẽs: Libera deus Iſrael ex om
nib⁹ tribulationibus ſuis. & Apl̃s ad Theſal. ſcribẽs dicebat: Orate pro nobis/ut ſermo dei cur ii.ad the
rat & clarificet᷑:ſicut & apud uos:& ut liberemur ab iportunis & malis hoibus . & ad Hæbreos ſalo.iii.
ſic ait: Orate pro nobis: amplius aũt deprecor uos id facere:quo celeri⁹ reſtituar uobis. In qui/ Ad heb.
bus ſane uerbis non ſua tm̃/ſed magis illoꝝ cauſa ſuffragiũ orõnũ ſe petere oſtẽdit. Idq; ſiue xiii.
maneat paſtor:ſiue cædat eſt faciendũ:ut.ſ. nõ uincamur a tentatione:ſed liberemur a malo:ſi/ Mat. vi.
cut Chriſtus nos orare docuit. Quæ oia Paulus ipſe tanta cũ rõne/moderatiõeq; ſeruauit:ut
hic ſolus ad oia nobis & doctrina ſufficiat/& exemplo. Sed & Saluatoris geſta eo ꝑtinent fere
oia:q; ſi timore uincimur:dũ non apte ſubditos fratres ue/ꝑdamus/excuſationẽ humanæ fra
gilitatis cõditio plerunq; tribuit:his ꝑſertim qui ꝑfectionis ſtatũ non ꝓfitent᷑. Nã & Helyas/q
tanta uirtute atq; conſtãtia tã egregia ꝑus facinora ædiderat/unius mulieris cõminatiõe deter iii.Reg.
F ritus (quam ſæpe deſiderauerat) mortẽ fuga deuitauit. ¶ Ex ꝓmiſſis itaq; (ut rẽ ꝑſtringam⁹) xix.
Epilogus & reſolutio ꝓdictorum. hæc documẽta cape poſſumus. ſequẽdam in hiſce reb⁹ diuinã primũ uolũtatem:quãtũ reuela/
tione aut cõiectura aliqua ꝓbabili perſpici põt. In hocq; ꝓpriam cõſcientiã iudicem eſſe. Quã
tamẽ ex ꝓmiſſis informare licet : hacq; duce meliora atq; utiliora non uobis dũtaxat ipſis:ſed
& ꝓximis noſtris forti aio cõplecti:ꝓut ꝑſonarũ/cauſarum/tẽporũ/& locorũ/cæterarũq; circũ
ſtantiarũ ratio ſuadet. Cauereq; in primis ne puſillanimitate quicq̃ a nobis fiat/omittatur ue/
quo deus offendat᷑. Idq; in duob⁹ mea quidẽ ſentẽtia cõſiſtit maxime. Primũ ut qui alioꝝ curã
Prælati gre/gem ſuũ deſerere nõ debẽt etiã pro alioꝝ ſalute ſuſceperũt:neceſſario tpe illos non deſerãt:qđ ne aliorũ qdem ſalutis cã faciendũ cenſeo : & ſi
maior fortaſſis inde ſperari utilitas poſſit. Nã & ſi Moyſi/ut eius erga ſibi creditũ populũ cha
ritatem ꝓbaret deus ꝓpoſuiſſet eũ in multo maiorẽ ac meliorẽ populũ ducẽ conſtituere uelle:
dum illũ impiũ & rebellem deſereret:aſſentiri nequaq̃ uoluit:ſed cũ illo perire:q̃ in alio ꝑfice/
re ꝓelegit:eoq; illud ꝑtinere põt:qđ Saluatot alio loco dixit: Nolite trãſire de domo in domũ: Exodi
niſi ad id ſupiorum iuſſio cõpelleret:ſicuti in ſupioribus dũ de paſtoribus ad ꝓſepe dñi uenien xxxii.
tibus loqueremur:nõ nihil attigim⁹:qua in re ꝓlatoꝝ ab cæteris ſecreta atq; diſiũcta eſt ratio. Lucæ.x.
Pariq; iure cenſendos iudico cæteros ꝑfectioris uitæ hoies:qui ad alioꝝ:& ſi nõ regimen/ædi/
ficationẽ tñ & eruditionẽ ſunt poſiti. Cũ enim ex eorũ ignauia ſcãdalum cæteri ſunt ꝑpeſſuri:
nullus eos mortis metus excuſaret a peccato. Hæc eñ eſt Chriſti ſñia:ut qui cæteris ſua culpa
ſcandali hoc eſt peccati materiã ꝓbent:pari ſint obnoxii penæ : aĩamq; pro amicorũ ſalute ex/ Matth.
G ponẽdã eſſe. Secundũ uero huic proximũ eſt:ut tum timori indulgẽdũ impune putemus : dum xviii.
res eſt integra:ita ut ꝓter fugam nihil admittamus grauius:utpote cũ ꝑſecutio inſtat:nec dum Mar.ix.
tamẽ ad conflictũ eſt deuentũ. Nã cũ eo res proceſſit:ut iam de cõfeſſiõe fidei cõtendere opor/
teat:nullo pacto cedendũ eſt/aut taciturnitate/uel diſſimulatione ueritas deſerenda. His enim Ioã.xi.
duobus (ni fallor) caſib⁹ ad mortalem culpam ignauia/timiditaſq; accedit. In reliqs aũt uenia/
le eſt peccatum/aut nullũ prorſus:ſed cõſilii maioriſq; erogationis ſunt quæ ſupra neceſſita/
tem ſalutis forti cõſtãtiq; aio fiunt:atq; interdũ cædere ꝓbabilius eſt: q̃ aut fruſtra contendẽdo
maiorem iacturã facere:aut ſe temere periculo obiicere. Sicq; fit:ut qui ꝑſecutiones uitant/in/
terdũ grauem culpã incurrãt:plerũq; leuem:ſæpe nullã:& nõnunq̃ etiã maius meritũ cedendo
q̃ perſtãdo cõſequat᷑. Et hæc de fuga Saluatoris in Aegyptũ iuxta hũc ſenſum dicta ſint :ſatis:
quæ neq; aliena ab hoc loco uiſa ſunt:neq; fortaſſis infructuoſa:quippe quæ cæteris apti⁹ atq;
H utilius ſcribendi materiã ꝓſtabunt. ¶ Neq; tamẽ ignoramus alio in ſenſu a ſacris doctoribus
Moraliter. moraliter hanc Saluatoris fugã accipi:quo.ſ. infirmioribus hoc ſit documẽto : etiã qui ꝑfectio
nis gradũ ſunt ingreſſi:ut cũ ab Herode, ideſt a dæmõe/uel a cõcupiſcẽtia carnis/aut ſupbiæ/
ꝑſecutionem

perſecutionē/nobis imminere cernimus/in Aegyptum/ideſt in tenebras pœnitētiæ fugiam⁹.
Hæ ſiquidē ſunt ſalubres tenebræ/quib⁹abſcondimur:ne ab hoſte compræhendamur. De qui
ꝑs. xvii. bus in pſalmo dicitur:Poſuit tenebras latibulum ſuum:& alibi:Contexerunt me tenebræ.
&.liiii. ¶ Quo in ſenſu illud quoq; conſideratione dignum eſt:ꝙ necdū cœpto certamine ubi perſecu A
tionis inditia percipiuntur:fugiendū eſt:& cauendū ſibi.Neq; em̄ dixit Angelus:Herodes,pue/ Fugiēdū eſt
rum inſectatᷣ:aut milites ad eum ꝑdendū deſtinauit:ſed quid ait:Futurum eſt(inquit) ut Hero a facie pecca
des quærat puerū ad perdendū eum.E longinquo igitᷣ uitādus eſt hoſtis:uiaq; illi quātum fieri ti.
Ec.xxx. pōt:ꝓcidenda/& eius conſilia aīuertenda:dicente,ꝓpheta: Triſtitiā longe expelle a te:per tri/
Prouer. ſtitiam peccati materiam denotans:quæ triſtitiam parit:de qua alibi dicitur:Spiritus triſtis de/
xvii. ſicat oſſa.Hoc quoq; Iob/afflicto corde poſtulabat/dicens: Conſiliū impiorum lōge fac a me.
Iob. xxi & per Eſaiam dicit dn̄s:Repellant procul fornicationes ſuas. Et iterum Sapientia:Quaſi a fa/
Ezechi. cie colubris fuge peccata:quod de peccato carnis maxime eſt intelligēdum:dicēte Aplo:Fugi/
xxxv. te fornicationem.& ob id ad Loth dum fugere a Sodoma iuberetᷣ:dixit dn̄s: Salua animā tuā:
Ec.xxi. noli reſpicere poſt tergum tuum:nec ſtes iu omni circa regionem : ſed in mōte ſaluum te fac.
i.ad cor. ¶ Eadem nobis ex uerbis Saluatoris datᷣ doctrina:Dum enim a facie Antichriſti fugiendū ad/
vi. monet:accelerare iubet:ita ut ne tunicā quidē aut aliud ad uſum corpis neceſſariū tollere e uici
Ge.xix. no permittat:ſed quo nulla prætendatᷣ more,cauſa ſubiūgit:Orate ne fuga ueſtra fiat hieme/
Math. uel ſabbato:eo ꝙ tali tempore eſt difficilior.& rurſus:Væ ꝑgnantibus & nutrientibus illis die
xxiiii. bus:quæ ſcilicet ob uteri grauitatem:uel prolis charitatē ſerius/ſecordiuſq; fugere poterunt.
Hæc enim omnia myſtico ſenſu ad eos pertinet: qui prius q̄ fuga ſibi conſulere poſſint/a pra/
uis cogitationibus ſunt præuenti:quas ægerrime relinquere poſtmodum poſſunt : & cum his
grauantur:eos etiam corpore fugientes peccatum/facile ſequuntur.Et propterea Ioſeph/per
quem(ut prædiximus ſenſualis motus:uel inferior intellectualis animæ portio ſignificatᷣ/ab
Angelo admonetur:ut puerū/ſcilicet Ieſum(quæ eſt diuina gratia ſalutem nobis tribuens)&
matrem eius.ſ. gratiam illuminātem ſecū ducat.Cum his enim fuga tutiſſimum erit aduerſus
omnes inimicorum inſidias refugium:ubi.ſ.omnes animæ & corporis ſenſus a peccato fugiēt:
& gratia quoq; diuina gratum faciens atq; illuminās fugientes comitabitur. Tunc enim cum
ꝓpheta dicere poterit:Dn̄s illuminatio mea & ſalus mea/quē timebo.Eaq; ratione nō Mariæ/
ꝑs. xxvi ſed Ioſeph facta eſt reuelatio:ꝙ ſenſualē partem labor & fatigatio pœnæ totā affligit:neq; cla
ra luce diuinū intueri lumen pōt.Quāobrem in ſomnis noctu:nō interdiu uigilāti apparuiſſe
Angelū ſæpenumero legimus:quēadmodum alio loco a nobis iam eſt oſtēſum. ¶ Neq; illud B
myſterio carere credendū eſt:ꝙ in ſomnis & nocte dormientē de fuga Angelus admonuit:il/
leq; etiā nocte in Aegyptum iter cœpit.Rurſus noctu atq; per ſomniū de reditu eſt cōmonefa
ctus:non tn̄ nocte rediiſſe ſcribitᷣ.Aegyptus quoq; tenebras ſignificat. Ex his itaq; fit ꝑſpicuū
ꝑfectionis initia in tenebris maxima ex parte conſumari:eſſeq; tria in his tenebrarū gn̄a:no Tenebrarū
Ioan.i. ctē:ſōnū/& Aegyptū:in qb⁹ eos/q ad extremū ꝑfectiōis gradū cōſcēdere uolūt/q̄diu Herodis/ tria gn̄a.
i.Io.ii. ideſt diaboli ꝑſecutio īminet:uerſari neceſſe eſt.Primū qdē tenebraꝝ gen⁹ ignorantia eſt:de q̄
Adeph. illud Ioannis intelligitᷣ:Et lux in tenebris lucet:& tenebræ eū nō cōprætēderūt.& illud:Tene
v. bræ trāſierūt/& uerū lumē iā lucet.& qđ dicit Apl's:Eratis aliqn̄ tenebræ:nūc aūt lux in dn̄o.&
Pſalmo apti⁹ ꝓpheta:Neſcierūt neq; intellexerūt:in tenebris āmbulāt. Quæ qdem tenebræ ad noctem
lxxxi. proprie pertinent.Propter quod dicit Saluator : ꝙ:q ambulat in nocte:offendi:& alio loco di
Io.xi.& cit:Qui ambulat in tenebris:neſcit quo uadat: quaſi nox & tenebræ idem ſunt. ¶ Secundum C
xii. uero genus tenebrarū eſt culpa:de qua dicit Ioānes: Qui odit fratrem ſuum:in tenebris eſt.&
i.Io.ii. Apl's:Abiiciamus ergo opa tenebrarū.& hæ quidē per ſomnū recte ſignificanᷣ:quia qui in pec
Ad Ro. cato manet:dormire dicunᷣ:ſicut Apl's docet/dū dicit:Surge q dormis:& exurge a mortuis.&
xiii. rurſus:Et dormiūt multi.Tertiū uero genus tenebraꝝ tribulatiōes ſunt & miſeriæ:q̄s aut cul
Adeph. pis noſtris exigētibus aut ad ꝓbationē noſtram:uel maius meritū patimur.De qbus Iob dicit:
v. In tenebris ſtraui lectū meum.& Eſaias:Aſpiciemus terrā & ecce tenebræ tribulationis:& has
i.ad cor. peropportune Aegypt⁹ ſignificat. ¶ Ea enī in ꝓuincia hæbreoꝝ gens frequētes & ꝓpe conti/
xi. nuas miſerias & perſecutiones eſt perpeſſa.Et ideo cum ex Aegypto redierunt : ex captiuitate
Iob. & miſeria rediiſſe ſe dicebant:& qui miſerias illis reddituras dicere uolebant: Aegyptum illis
xvii. proponebant.In Deutero.enim legitᷣ:Memento ꝙ ſeruieris in Aegypto:& eruerit te dn̄s deus
Eſa.v. tuus inde.& rurſum:Niſi,cuſtodieris omnia uerba legis:conuertet in te oēs afflictiones Aegy
Deuter. pti:q̄s rimuiſti. ¶ Et hæ quoq; tres illæ ſunt tenebræ:de qbus in Sapiētia legitᷣ:In obſcuro ad/
xxiiii.& ueſperante die in noctis tenebris/& in caligine:quas ne perfecti quidem uitare facile poſſunt:
xxviii. præſertim dum incipiunt.Eam ob rem clamat Propheta:Saluum me fac domine:quoniā defe/

cit ſanctus/& diminutæ ſunt ueritates a filiis hominum.Et alibi.Omnes declinauerũt.non eſt ps.xiii.
qui faciat bonum:nõ eſt uſq; ad unum.Quiu tum maxime:cũ perfectoꝝ ſeſe gregi ĩmiſcent:
infirmiores & oĩs culpæ reos ſe profiteri debent:& lumẽ ſupnæ a dño petere ac ſperare:Pro/
phetæ exẽplo:qui a domino petebat dicẽs:Domine deus illumina teuebras meas.& iterũ. Illu ps.xvii.
mina oculos meos ne unq̃ obdormiam in morte.& rurſus cum de ſeipſo dixiſſet:Exquiſiui do ps.xii.
minum:& exaudiuit me:& ex omnibus tribulationibus meis eripuit me:Exhortãdo alios ſub/ Pſalmo
iungit:Accedite ad eum & illuminamini:ac ſi aperte diceret ipſe:Dominus eſt lux uera quæ il/ xxxiii.
Triplex lu/ luminat omnem hominem ad ſe uenientem:lumine ſcilicet doctrinæ aduerſus tenebras igno
men. rantiæ/lumine cognitionis aduerſus tenebras peccati/& lumine gratiæ & miſericordiæ aduer
ſus tenebras tribulationum.Hoc ego ſum expertus:quippe ex his omnibus dum ad eum con/
fugiſſem:me liberauit. Accedite igitur ad eum confidenter hac ſpe certiſſima:ut & uos illu/
D minet atq; emundet. ¶Notanduſq; eſt:harum tenebrarum ordo.Primo ſiquidem nox adue/
nit:quæ ſomnum prouocat/ita ut uel cunctis in multa nocte torpẽtibus mẽbris ſurrepat. Hoc
modo Petrus/per quem (ut alio loco diximus) peccator ſignificatur/in nocte dormiens inter
duos milites uinctus cathenis duabꝰ deſcribit̃:& pariter uirgines media nocte ueniente ſpõſo Act. xiii
dormientes aliæ:aliæ dormitantes ſunt reperte.& in Sapientia legitur : Somnus noctis inuitat Mat. xv
ſcientiam eius.Qui enim perfectionis gradum conſcendunt:ignorantia plerunq; laborant:ex Ecc .iiii.
qua poſtmodum in tenebras peccati prolabuntur:dum aut plus æquo de ſua ipſorum doctri/
na & eruditione/uirtuteq; præſumuut/aut ex opinione ſcientiæ in errorem aliquem labũtur:
uel gloriam humauam inde appetunt/alia ue cupiditate deprauantur. Hi certe ſuut piſcato/
res:qui tota nocte piſcati nihil prẽdiderant:feſſiq; ac uacui rediiſſent:niſi in eorum nauiculam Mat.iiii
Chriſtus aſcendiſſet:in eiuſq; uerbo laxaſſent retia.Et de his in Eſaia legit̃:Speculatores cæci Eſa. lvii
oẽs neſcierunt uniuerſi:Canes muti/non ualentes latrare:uidentes uana/dormientes & aman
tes ſomnia:& canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem:ipſi paſtores ignorauerunt intelli
B gentiam. ¶Ad hos ita dormientes præſertim cum ex ignorãtia plus q̃ ex malitia labuntur:
mittitur in ſomnis Angelus:diuina/ſcilicet inſpiratio:quæ illos admonet Ieſum infantem ac/
cipere/ideſt ſalutis monita & opera cum uitæ innocentia ſuſcipere. Hoc enim eſt Chriſtum
uel deum aut Spiritum ſanctum accipere/tota mente in eius amorem conuerti:& ſe illius gra/ Act.xix
tia dignum efficere.Propterea Corinthios interrogauit Paulus:ſi Spũm Sanctum accepiſſent Io.v.
credentes.& Chriſtus dicebat Iudeis:Ego ueni ad uos iu noĩe patris mei/& non accepiſtis me.
Sed nec Ieſum ſolum per fidem accipere ſat eſt:niſi & matrẽ eius Mariã/ideſt lumen doctrinæ
ac charitatis accipiamus:& cũ eo in Aegyptum:ſcilicet laboris & pœnitẽtiæ cõfugiamus:ibiq;
tamdiu moremur:quoad ipſo eodem Angelo reuelante Herodis perſecutoris/ideſt diabolicæ
ſuggeſtionis mors ſeu extinctio reueletur.Tũ enim nobis nec dum plaue uigilãtibus/ſed dor/
mientibus rurſus in tenebris apparet idem Angelus/& inimicorum mortem denuntiat:exur/
gẽdũq; a ſomno tãdẽ hortat̃:relicta Aegypto & pœnitẽtiæ auſteritate in terrã Iſrael/ideſt ui/
ſionis dei/& proinde ad contemplationem tranſeundum:cuius dicto ſi audientes ſimus:confe
ſtim Ieſum & Mariã accipimus:& ab Aegypto exeũtes eo(quo moniti ſumus)modo nõ iã per
noctis tenebras:ſed plena luce proficiſcimur. Quod & Petrus in carcere uinctus & dormiens
G excitãte iterq; præbẽte Angelo feciſſe refertur. ¶Illudq; ſilentio prætereundũ non putamꝰ:
Ioſeph aban q; quater huic Ioſeph Augelum in ſomnis apparuiſſe Mattheus commemorat. Primum qui/
gelo q̃ter mo dem dum de Mariæ pudicitia titubaret:aut myſterii admiratione exterritus/de illa dimittẽda
nitꝰ in ſõnis. cogitaret.Deinde cum iu Aegyptum fugere illum iuſſit Augelus:poſtmodum cũ inde rurſus
illi redeundum iu terram Iſrael nũtiauit.Et poſtremo dũ illũ ut in Galileam diuerteret:admo
Quadru/ nuit.Quæ ſunt quatuor ad hominẽ peccatorem dei uocatiões ſeu iuſpiratiões & gr̃æ:uel qua
plex lucerna tuor ad tenebras pellendas lucernæ.Prima quidẽ/quæ tenebras ignorãtiæ pellit/eſt lux ſciẽ/ Pſalmo
ſeu lux. tiæ/qua Ioſeph/ideſt peccator perfectionis gradũ aſſumẽs de Mariæ puritate & myſterio diui cxviii.
næ incarnationis:humanæq; redemptionis admonet̃.Et hæc illa quidẽ eſt de qua ꝓpheta dicit: Prouer.
Lucerna pedibus meis uerbum tuum.& Sapientia:Lucerna domini ſpiraculũ hoĩs : que inue/ xx.
ſtigat omnia ſecreta uẽtris & illa rurſus/quã dñs ſuper cãdelabrũ/nõ ſub modium ponẽdam Matt.v.
docet.Scd̃a uero eſt lucerna timoris/quæ nimia ſecuritate dormiẽti Ioſeph ĩminẽs herodianæ Mar. iiii
i deſt diabolicæ ꝑſecutiõis indicat ꝑiculũ:fugaq; dat cõſiliũ:& ſalutis oſtẽdit locum. Et hæc eſt Lu. viii.
illa:quã idem Propheta eodẽ quoq; pſalmo poſtulabat dicens : Confige timore carnes meas: ꝓuer. vi
a iudiciis enim tuis timui.& de qua in Sapientia legit̃ : qa mãdatũ lucerna eſt & lux:& uia uitæ ꝓuer . i.
increpatio diſciplinæ.Primum enim mandatũ legis & ſapiẽtiæ/eſt timor dñi:ꝓpter quod alibi &. ix. &
dicitur:In tota anima tua time deum. Tertia lucerna eſt ſpei:qua Ioſeph.perſecutoris morte ps.ex.
nunciata

nunciata in ſpem reuertendi in terram Iſrael/ideſt æternæ uiſioñis patriam/erigitur. Iſte quip
Apoca. pe eſt agnus qui in patria lucet beatis per fruitionem: nobis autem per ſpem: de qua in Apoca
xxi.&.x lipſi legitur:ꝙ lucerna eius eſt agnus:& de qua in pſalmo legitur: Exortum eſt in tenebris lu/
xii. men rectis corde. Quarta uero lucerna eſt charitatis per quam ad dei unctionem accedimus:
ꝑs cxi. ſicut Magdalena:uel unctionem ab eo recepimus.de qua dicitur: Vnxit te deus tuus oleo læti/
ꝑs.xliiii. tiæ &c. ¶ Porro hoc eſt in Nazareth habitare:quæ unctio interpretatur uel mũdicia. Vtrũq; A
enim ad uitæ perfectionem eſt neceſſarium:mundicia/ſcilicet uitæ:& in piis operibus exerci/
Matth. tatio continua. Lucerna quippe lumen reddit:& oleum lumini alimoniam præbet. Propterea
xxv. decem uirginibus:ut a ſponſo recipiantur:utrunq; eſt neceſſarium. Cuſtodiẽs inſuper alio ſen
Pſalmo ſu Nazareth interpretatur:quia in cuſtodiendis præceptis (ut ait Propheta) eſt retributio mul
cxviii. ta. Hæc autem ex duobus charitatis operibus cõſtare palam eſt:quæ in dei & proximi dilectio/
Matth. ne concluduntur. Igitur hæc illa ipſa eſt lucerna:de qua in Euangelio dicit Saluator: Sint lum
xxii. bi ueſtri præcincti:& lucernæ ardentes in manibus ueſtris. Et recte quidem uitæ mundiciæ/
Luc.xii. que per lumborum reſtrictionem exprimitur coniungitur feruor charitatis. Ad tenebras igi
tur ignorãtiæ/nimiæ confidentiæ/uani timoris & remiſſioris charitatis/pellendas quatuor an
gelicæ apparitiones ſunt deſtinatæ. Angelus quippe lux eſt:ſed in tenebris ſtanti & præſertim
dormienti nõ poteſt in tota ſua claritate fieri perſpicuus.& ob id in ſomnis apparet occulta ui
ſione. Et hæc quidem eſt (ut diximus) diuina inſpiratio:quæ mentes dormientiũ in peccato pri
mum excitat:& ad Ieſum accipiendum incitat. Quibus ſi cõfeſtim acquieſcamꝰ/ſicuti Ioſeph
feciſſe uidemus/Chriſtum illico per gratiam corroborantem cum Maria/ideſt eius gratia illu
minante accipimꝰ illum in Aegyptum/ideſt in ſqualorẽ pniæ nobiſcum deducimus:& Aegy/
pto peragrato in terrã Iſrael/ideſt uiſionis dei & contemplationis reuertimur:ac poſtremo cũ Gradus qua/
eo Nazareth habitamus/ideſt opera pietatis eo duce exercemꝰ:& ꝑinde a gratia ꝑueniẽte ex/ tuor qbus ad
citamur/a corroborãte confortamur/& illuminamur:inde ad contẽplationem primũ uenimꝰ: ꝑfectiõis ſta/
& poſtremo ad actiuã uitã declinamus Hic enim eſt (ut ſæpe in ꝓcedentibꝰ quoq; eſt oſtẽſum) tum ꝑuenitꝰ.
ad ꝑfectionis gradũ ultimũ ꝑueniendi modus:hæc ratio:hic ordo. ¶ Et inſup ex hac Ioſeph
in obediẽdo promptitudine admonemur:ut quẽadmodũ carnis infirmitate facile cadimus: ita
ſpũs promptitudine ad reſurgendũ ĩpigri:ſolerteſq; ſimus. ¶ Aliudq; myſtico ſenſu hic Salua
toris in Aegyptũ tranſitus/& rurſus inde in iudeam reditꝰ nobis ſignificat: Apoſtoloꝝ.ſ. & le
gis euangelicæ ad gentes poſt Chriſti aſcenſionem tranſitum:& Iudeoꝝ in fine ſeculorum ad
Ioan.i. Chriſti fidẽ conuerſionem. Quocũq; enim ille conceſſit tenebras inuenit:lucemq; attulit:quia
ipſe eſt lux uera quæ in tenebris lucet. ¶ Qđ aũt poſt admonitionem Angeli Ioſeph ipſe in B
Iudeam ire timuit de pueri ſalute ſollicitus:nec incredulitati tribuendũ eſt/nec errori:ꝗuis eñ Timor natu
ſatis ſuperq; intelligeret:puerũ ipſum in dei tutela eſſe:quippe quẽ & ipſe deũ quoq; eſſe non ralis uacat a
ignorabat:infirmitatibus tamen humanis ſciebat obnoxiũ:ſuæq; curæ illius humanitatis ptes culpa.
donec adoleuiſſet:eſſe cõmiſſas. Propterea ne ſuo erga eũ ulla in pte officio defuiſſe argui poſ
ſet:in Archelai/qui Herodis & filius/& in regni pte potiori ſucceſſor erat/ptãtem uenire/nõ
Mat.vii ab re formidabat. Solet enim filiꝰ ſilis eſſe patri:cum dicat Saluator: Nõ põt arbor mala fructꝰ
& Lucæ bonos facere:neq; ecõtra.& alio loco: Nõ põt filius facere:niſi qđ patrẽ uiderit facientẽ. Hic igi
vi. tur timor piæ ſollicitudinis & charitatis plenus:nõ modo repræhẽſione caret:uerũetiam com
Io.xi. mẽdatione dignus habetꝛ:ꝓſertim cũ Angeli uerbis nullus ꝑiculatim exꝓſſus eſſet locus. Ter/
ra enim Iſrael/& Iudeã & Galileã:& nõnullas finitimas regiones complectebatꝛ:quæ datæ fue
rant filiis Iſrael a dño poſſidendæ. Sicut ergo cũ uxorẽ ꝑgnãtẽ uideret:de illa dimittenda cogi
tans nihil offendit:nec ipſa eadẽ Maria:cũ poſt Gabrielis denũciationẽ interrogauit: Quõ fiet
iſtud:ita neq; hac naturali piaq; ſollicitudine metuẽs:qđ metuendum ratio ſuadebat humana.
Alioqui & cũ illũ ambo dolentes reqrebant apud notos & uicinos:pari quoq; ratione culpa nõ
caruiſſent:neq; Apoſtoli cum illi ne in Iudeam rediret:perſuadere nitebantur:principũ & pha
riſeorũ inſidias illi ꝓponẽtes Sed neq; mater ipſa cũ eius paſſioni/mortiq; cõdoleret. Hæc eñ
pietatis officia:dum nõ a diuina uolũtate/humanum prorſus affectũ auertant: nõnunꝗ uirtuti
Matth. & pietati:interdũ naturæ tribuuntꝛ/culpæ uero nunꝗ:cum & Chriſtꝰ ipſe transferri a ſe calicẽ:
xxvi. ſi poſſibile foret/ad noſtræ fragilitatis conſolationẽ patrem rogauerit:& ſuper ſacrilegam fle
Marci uerit ciuitatem. ¶ Moralia autem hinc quoq; elici poſſunt documenta non parua. Eorum in C
xxiiii. primis conſortium & timendum & deuitandum eſſe:quorum de uita atq; doctrina ex alioꝝ cõ Moraliter.
Lu. xix. tagione dubitari uериſimiliter põt:utpote qui hæreticoꝝ aut impiorum hoĩum conſuetudine
ſunt infames:& pariter qui diaboli inſidias euaſit:filiorum eius qui ſunt homines impii me/
tuere laqueos debet. Propterea deuitandos hæreticos/de quorum ſalute conuerſioneq; non

ſperat᷑/Paulus admonet. Et de his dicit Sapientia: Filii abhominationum ſunt filii peccatorum Ad titū
& qui cōuerſauerit ſec⁹ domos impioꝝ/& quæ ſequunt᷑. Admonent᷑ inſup/ q actiuā uitā agūt: iii.
ut cū poſt pſecutiones dæmonū ſupatas ad mētis quietudinē redierint: & a tenebris malaꝝ co/ Prouer.
gitationū ad lucē ueræ cognitiōis puenerint: nō ſtatim qdē ad opa ſæcularia etiā ſancta & ꝓba/ xli.
ta reuertant᷑: cū adhuc Archelaū.i. reliqas diabolicæ temptationis illoꝝ fragilitati īminere co/
gnoſcūt: ſed ad cōtemplationis ſecreta cōfugiāt: ibiq; tādiu ſeſe exerceāt: quoad roboratā uir
tutē: & ab oī tēptatiōis piculo immunē eſſe cognoſcat. Ex his quippe/q ꝓpriæ uirtuti plurimū
D tribuere noluerunt/pleriq; cecidere. Nōnulli uero tā ancipiti Marte pugnauere: ut ꝓpius picu/
Quare deus lo fuerint: q̃ quos uicere. ¶ Aliud itē documentū dat᷑: adeſſe.ſ. deū pie dubitantib⁹: & reuelare
nō aptis uer paratū quæ agēda ſunt: quæq; cauēda. Et ob id nobis ambigua ꝓponere: ut certiora inquirendo
bis ſacramē plus mereamur. Nā quēadmodū Mariæ ab initio oīa explicare Gabriel potuiſſet: ita & hic eius
tum legis ꝓ ſpōſo. Et dñs quoq; oīum pſcius plurima diſcipulis quoq; ipſis in pabolis & ænygmaticis uer
ponit. bis eſt locut⁹: q poſtmodū illis interrogātib⁹/ aut interrogare uolentibus/ explanauit. quod &
pdicatores/cæteriq; hoīum doctores facere debēt. Pulſari enim uult iubetq; deus: ut apiat᷑: nō
patere paſſim oīb⁹ paradiſi fores: qd̕ qa alio loco/aliis cōprobauim⁹ auctoritatib⁹/& argumen Lu.xi.
E tis/ulteri⁹ non ꝓſequemur: pſertim ut ad Lucæ nři Euangelium redeam⁹: cui⁹ hiſtoriæ pticula
Figuræ occi/ hec ad nřm quoq; ſenſum neceſſario erat inſerēda. ¶ Quod aūt de infantiū nece Matthe⁹ ſcri
ſionis inno/ bit: nō ualde ad Chriſti geſta: nihil uero ad nřam intētionē attinet: abūdeq; a ſacris doctoribus
centium. in oēs ſenſus eſt digeſtū. Illud tñ ocurrit dicēdū: hanc pſecutionē puerorū ab Herode factā in
alia fuiſſe figuratā: quā Athalia in ſtirpem regis Iorā: ut omne ſemē Dauid extingueret/exer/
cuit: cuius tñ impietatem dei uolūtate fraudauit Ioſabeth: quæ Ocoziā furtim ab illi⁹ interni/ iiii. reg.
tione ſubtraxit: nomēq; cōuenit. Nam Ocozias retinēs dñm: uel appræhēſio dñi interpræta᷑t. xi.& .ii.
Chriſt⁹ aūt hic eſt: qui licet formā ſerui accepit: retinuit tñ formā dñi. Athalia uero interpræ/ paralip.
tat᷑ peccās domino/ſeu declinās dñm: qlis Herodes fuit plenus iniqtatis & maliciæ. ¶ Figurari xxii.
quoq; pōt in Moyſe q pus per mřem fluminis bñficio diræ legis/nephādiq; edicti regii cenſu/
F ram euaſit: & deinde maior fact⁹ fuga quoq; ab eiuſdem regis furore ſe ꝓripuit: eoq; defuncto Exo.ii.
Moraliter cō in přiam rediit. ¶ Sed & ad moralē ſenſum nō incōgrue perſecutio hæc ad aliud gen⁹ hoīum
tra ꝑlatos hi trahi poteſt. Hi plane ſunt ꝑlati hypocritæ maleq; uiuētes: qui nō ſpūaliter in populo p bona
pocritas. documēta & exēpla dñantur: ſed ſæcularē potius ptātem exercentes/reges q̃ ſacerdotes uideri
malunt. Et ꝓinde Herodis nomē aſſumunt: q gloriās in pellib⁹ interꝓtatur: qa in exterioribus
ſæculi hui⁹ non in aīæ bonis interiorib⁹ gloriam quærūt. hi cū alicui⁹ ſancti/religioſiq; uiri fa
mā audiūt. Et ob uitæ mūditiā/& miraculoꝝ ſplēdorē/ac doctrinæ ſeu pdicatiōis uerbiq; effica
ciā/ab hoīb⁹ ſumma in ueneratiōe haberi intelligūt: ad eūq; Magos.i. ſapiētes & doctos/poten
teſq; in Eccleſia uiros/uelut ad uerū dei ſeruū cōſulēdū accedere/palāq; illi⁹ ſanctitatē etiā co
rā ipſis maiorib⁹ ꝑlatis ꝓfiteri: zelo inuidiæ exardeſcūt: in eiuſq; pniciē ſtatim aīo ferunt᷑: cum
tñ ab talis uiri uita/miraculis/doctrina cōuinci ſe ita pſpiciūt: ut palam illū abſq; periculo ac
ſcandalo nequeāt īſectari: aduerſus eū phariſeos & principes ſacerdotū ſibi ſimiles conuocant
ideſt uiros in ſacris ſcripturis/ & humanis diſciplinis eruditos: quoꝝ uita moreſq; a ꝓfeſſione
abhorrēt maxime: ut ſi quo pacto poſſint/talis ſancti uiri ſermones/geſtaq; repræhēdāt. Cūq;
nullā ab his occaſionē inueniri poſſe intelligūt: quippe quos ueritas ipſa conuincit/ad inſidias
cōuertunt᷑: & eos/quoꝝ ſtudia in talē uirū uidēt incēſa/ad illi⁹ uenerationē uerbis qdē alliciūt:
ſeſeq; illius intellecta ſanctitate illū pari affectu ꝓſecuturos ꝓfitent᷑. Verū occulte illi offendi
cula q̃quauerſum tendūt: ut ſi nō colore aliquo iuſtitiæ poſſint: uel apta ui opprimunt: q̃ſi eorū
ſacerdotia/auctoritatē ue eccleſiaſticā cōturbantē. Cūq; apud eos/quib⁹ cū ſimulationibus uſi
fuere/nihil ſe ꝓficere uidēt: ſed talē uirū dei uolūtate & eoꝝ inſidias reſciuiſſe intelligunt/&
impietatē euitaſſe: atq; ad loca illis nō parētia ſe trāſtuliſſe: in uniuerſum illius ſancti uiri ordi
nem/aſſertores/fautoreſq; eius omnes paſſim deſeruiūt: corpuſq; occidūt/ideſt tēporalia illis
auferunt: ut eo pacto ſancti quoq; uiri nomē in ſuis diocœſibus: aut prouinciis extinguūt. Sed
iuſtus/miſericors/omnium potens deus/talium pſeudo ꝓpontificum/& prælatorum maligni/
tati occurrens: & hunc & illos/q̃les ſunt/hoībus detegit: huiuſq; nomen celebre/& illoꝝ exe
crabile cūctis mortalib⁹ reddit. Tales fuere principes ſacerdotū & phariſei/cæteriq; ſinagogæ
iniquæ cōplices/cōſpiratoreſq;: q poſt Chriſti reſurrectionē illū in aploꝝ pſona pſequebant᷑.
Neq; eñ diuinā ſapiam eoꝝ malignitas potuit īpedire: qn regnū ſimul & ſacerdotiū/pꝛiamq;
G amittentib⁹/hi toto terrarū orbe claruerūt. ¶ Spūaliter quoq; idē & diabolus facit: qui ſctoꝝ
uiroꝝ opib⁹ inuidens eoꝝ pcipue/quoꝝ exēplo/doctrina ue/multos pſpicit ſaluādos eſſe/oī
conatu eorum ſtudiis aduerſat᷑: & ubi maiorē in his ipſis uirtutē agnoſcit/quā quæ ſuis artib⁹
ſuperari

ſupari/elidi ue poſſit/in imbeciliores/quo pōt/impetu debacchaẗ.Illiſq; qđ ſuæ ꝑtātis eſt:au/
fert:cū uariis machinatiōib⁹eoꝝ fortunis/corꝑibuſq; quātaſcūq; ꝑmittit deus/infert plagas/
atq; moleſtias:hoc pacto illos a ſancto ꝓpoſito diſtrahere confidēs.Sed cū eoꝝ inuictū animū
ꝑſpicit: ab his cōfuſus abſcedit.Illi uero eo uicto nō modo in cōſpectu dei:& ad ſuā ipſoꝝ glo
riam uictores euadunt:uerū & alios ſuis meritis/exemplíſq; & ſermonib⁹a dæmonū ſeruitute
eripiūt.Sic dæmon Helyam Theſbitē:ſic ſanctū Iob & ſua & miniſtroꝝ ſuoꝝ ꝑſecutione ho
ſtis ille antiquus ꝑtentauit:ſed illorū uirtute ſupatus magnā quoq; in aliis/quos ad ſe trahere
ſperabat/eoꝝ opera iacturā fecit. ¶ Redit igiẗ defuncto Herode ab Aegypto dn̄s in terram A
Iſrael:cū poſt tribulationē/quā in carne/ideſt terrenis reb⁹ ſancti hoīes(ut eoꝝ uirt⁹ ꝓbaret)
ſunt ꝑpeſſi/& poſt actā in tenebris ꝑnīæ atq; lachrimarū diu uitam/ad ſerenā mētis quietē per
ſanctā contēplationē eos reducit: & poſt tenebras lucem/quā uelut Iob ſperauerūt/recipiunt.
Iob.xvii. Hoc itaq; pacto/ ut ad hiſtoriā reuertamur/.poſt mortem Herodis:& regnāte in Iudea Arche
lao reuerſus Chriſtus ab Aegypto in Nazareth ciuitate Galileæ habitauit : oēmq; pueritiā ac Textus.
iuuētam cū piis parētibus exegit.&(ut Lucas ꝓſequiẗ) PVER creſcebat & confortabaẗ/ple B
nus ſapientia:& gratia dei erat in illo. ¶ In qbus ſane uerbis ante oīa illud eſt conſideratione
dignū:q̄ in cæteris tractatibus ſummope a nobis eſt aīaduerſum:qua ſcilicet uerboꝝ diuerſi/
tate Saluatorē ab præcurſore Lucas noſter diſterminat : in his quæ utriq; uidentur cōia fuiſſe:
ꝓnūciatione.ſ.cōcept⁹/natiuitate & circūciſione.Qui quidē diuerſitatē nō modo ad litteralē
ſed etiā ad eū(quē nobis ſumpſim⁹)ſenſum/maxime ꝑtinere in ſupiorib⁹ tractatib⁹ oſtendi/
mus:atq; idē in p̄ſēti quoq; ſentimus: dum enim de ꝓcurſore locut⁹eſt Lucas/hoc ſolum dicit:
Puer aūt creſcebat & cōfortabaẗ ſpū.q̄'maioris aūt ſint momenti:q̄q; excellētiora exprimant:
quæ hoc loco de Saluatore dicunẗ:facile ex uerboꝝ ipſoꝝ ſignificatione intelligi pōt. Verū
qa in ſacra ſcriptura pro ꝑſonarū diuerſitate plus min⁹ ue denotant/ qd hoc loco p ea intelli/
gēdū ſit:uidere oportet:& an quæ in ꝓcurſore & Saluatore ſunt/eadē uocabula:eādem etiā ha
beant uim atq; efficaciā. ¶ Nec in p̄mo uerbo difficultas ad ſenſum lr̄alē uideẗ ulla : quomi/ C
nus ad corꝑis mēbrorūq; excreſcētiā & coaleſcentiā ꝑtineat. In ea qppe ꝑte cōis erat utriq; lex
naturæ:q̄uis eīn cōcept⁹ diſpar fuerit:cū tamē ueritatē carnis aſſumpſit deus : nihil in ea ꝑte a
cæteris differre ſe uelle m̄trisipſe idē oſtēdit/& uerbis & argumētis.Creuit igiẗ uterq; cæteroꝝ Chriſt⁹ habi
infantiū more.Et quidē ad iuſtā magnitudinē utrūq; creuiſſe cōiecturari poſſumus:ſed Salua/ tudīe corꝑis
ꝑs. xliiii torē ꝑſertim:de quo ſcriptum eſt.Specioſus forma præ filiis hoīnm:ita ut neq; magnitudine/ fuit perfectiſ
neq; paruitate nimia mēbroꝝ ulla in eo appareret corꝑoris difformitas: immo ad decorum de ſimus.
ſiderari poſſet nihil:illudq; ex uerbo hoc Euāgeliſtæ coniici pōt:eum/ſcilicet ſupra cōmunem
puerorum infirmiorū cōſuetudinem plus aliquid creuiſſe:nō quo cōuenientē modum(ut dixi/
mus)magnitudinis excederet : ſed quo præ cæteris aliquid ad ꝑfectā formā humanā haberet.
Quis enim dubitauerit illū/qui ab infantia ad uirilē ætatē ꝑuenerit/creuiſſe. Illud ergo expri
mere/ſupuacaneū fuerat:ſi non aliquid ſingulare in eo præ cæteris cūnotare Lucas uoluiſſet.
¶ Idēq; & de uerbo/cōfortabaẗ:qđ Euāgeliſta ſubiūgit/ i utroq; pariter ꝓcurſore.ſ.& Saluato D
re dici pōt:ut eādē habeat ſignificationē .ſ. in utroq; dū creſcerēt mēbra/ animi quoq; uigor/
roburq; creſceret:ita ut præ cæteris coætaneis ingenio & ſpū excellere uiderenẗ.Et ipſe ꝑſer/
tim Saluator:nō quidē increata uirtute:qua p̄ri æqualis erat:ſed creata atq; humana:quæ tn̄ ex
diuinæ ſubſtātiæ cōſortio atq; unione ad ſummū quātū ætas cape poterat:& uis humana cōple
cti/manifeſtabaẗ;ſicuti ex ſequētib⁹fiet manifeſtū.Confortari quippe & ad uires corꝑis/uita/ Confortari
Act.ix. leſq; ſpūs/& ad animi uigorē ꝑtinere pōt.De p̄mo intelligiẗ:qđ de Paulo in actib⁹ Apoſtolo/ qd ſignificet
rū legitur:& cū accepiſſet cibū cōfortat⁹eſt Scđm rurſus ad robur animi tam quod inferiora/
Deut.xxxi.& Ioſu.i. q̄ qđ ſuperiora ſpectat/referri pōt. Confortaẗ enim ſpūs hoīs ad rem fortiter gerentē:ſicuti
cū dr̄:Cōfortare & eſto robuſt⁹:uel cōfortamini & bellate:uel ad lætitiā & uitaliū partiū exci/
tationem & reſumēdū/augēdū ue uigorē animi cū triſtitia uel ægritudine cōſternata eſt natu/
i. Regū iiii. ralis uirt⁹:ſicuti de Iacob legiẗ:q̄ cū ægrotaret audito Ioſeph filii ſui aduētu cōfortat⁹ſedit in
lectulo.Hac rōne cōfortari dicunẗ q diuitiis affluunt:qa illorum poſſeſſione uſuq; & cogitatio
Ge. xlix ne efferunẗ animo:ſicut in Iob legitur:Quare(inquit)impii uiuūt ſubleuati ſunt/ cōfortatiq;
Iob. xxi diuitiis.Similiter & ad rem prudēter agendā : uel quid ſimile ad humanam prudentiam perti/
i. Eſdræ x. nens faciendum:quale eſt quod ad Eſdram dixerunt filii Iſrael:Surge & fac:tuum eſt diſcerne
re/confortare. Ad ſpirituales uero actiones optima eſt cōfortatio:de qua in Sapientia legitur:
Ecc.vii. Sapientia confortauit ſapientem:& hac Dauid confortatus legitur & Salomon filius eius.Cō/
i.Regū xxx. fortatus eſt(inquit ſcriptura)Dauid in domino deo ſuo.& de Salomone : Confortatus eſt Sa/
lomon in regno ſuo:& dominus erat cum eo.Hæc autem a ſuperiore eo differt;quo illa natura

li uirtute a deo miniſterio naturæ homini tributa haberi poteſt. Hæc uero abſq; ſpeciali eiꝰ gra
tia non poteſt. Propterea in pſal. dicitur: Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum. & ali/
E bi: Nimis confortatus eſt principatus eorum. ¶ De qualibet autem earum/quas prædiximꝰ/
confortatione intelligi uerba Euangelii poſſunt: corporis quidē robore atq; uigore ad huma/
nas res & ferendas & gerendas/tam præcurſor/q̃ Saluator ætate procedente confortabantur.
Sed & ad diuinam rem/ad quam deſtinati erant/prout etas patiebat᷑: fortes robuſtiq; fiebant:
adeo ut duodenis Saluator cum in medio doctorum diſputans a matre obiurgatus eſſet: ꝙ ea
& patre putatiuo inſciis ibi remāſiſſet: reſpondit: Neſciebatis quia in his/quæ patris mei ſunt/
oportet me eſſe. Et Ioannes ab adoleſcentia ad deſerti ſolitudinem ſe tranſtulit. ¶ Verum il
lud non eſt prætermittendum: ꝙ de præcurſore poſtea q̃ dixit Lucas: ꝙ confortabatur: ſubiecit
ſpiritu: quod in Saluatore non dixit. Ex eo enim fit manifeſtum: præcurſorē non ꝓprio ſed di/
uino ſpiritu ad tam ardua gerenda cōfortatum fuiſſe. Hunc autem Saluatorem ſuo ipſius hoc
eſt diuina uirtute: quæ humanæ fragilitati inſeparabiliter erat cōiuncta. Quod & in ſuperiori
bus pari ratione ab Euangeliſta ſeruatum oſtendimus: dum Angeli uerba de utriuſq; conce/
ptu loquentis retulit. De præcurſore quippe dicit: Erit enim magnus coram domino. De Sal/
F uatore uero hoc tm̄: hic erit magnus. ¶ Sed & quemadmodum ex ſubſequentibus Angeli
uerbis eo loco diuerſitatis ratio eſt oſtenſa: ſic & in hoc ex uerbis Euangeliſtæ: De Saluatore
Textus. quippe ſolo ſubdidit: PLENVS SAPIENTIA: & gratia dei erat in illo. Quæ uerba ſi de
alio quocunq; q̃ de incarnato uerbo dicerentur: eſſent admirationis plena. Qui enim fie/
ri poteſt: ut infirma ætate infans plenus ſit ſapiētia: quam habere ne ſenes quidem ita poſſunt:
ut pleni dicant᷑: immo nec ſemipleni: cum ſcriptum ſit: Omnis homo mēdax. Sed quæ haberi ꝓs. cxv.
humana ui pōt: in antiquis eſt: dicente ſcriptura: In antiquis eſt Sapientia. & alibi legitur: Qui Iob. xii.
multa didicit: narrabit intellectum: qui autem non eſt expertus pauca cognoſcet. Neq; tamen de Eccl'iaſti
illa ſapiētia hoc loco Lucas loquitur: quæ (ut iam diximus) increata eſt. Ipſe enim dei filius ſa/ ci. xxxiii
pientia eſt diuina. ſed de humana prorſus: quam tamē diuina adiuuabat atq; ſubminiſtrabat. Si
quidem oīs ſapientia uera/ſcilicet & perfecta a dn̄o deo eſt. Hanc igit᷑ huic homini/quē aſſum Eccl'iaſti
pſit/tam abūde dedit: q̃ humana ui cape poterat uerus homo. Illaq; ſicuti in ſequētibus dicet᷑: ci. i.
cum ætate uel augebat᷑ uel manifeſtabat᷑: ut plenus ſapientia (ꝓut ætas ipſa patiebat᷑) appare/
ret: humanamq; capacitatem ex aliorꝫ cōparatione excedere cerneret᷑. Nam & ſi de aliis hoc le
gat᷑: ut in re aliqua etiā mecanica pleni ſapientia a deo quoq; ipſo dicti ſint: & de Salomone ꝙ Exo. xx
cæteros ſapiētia mortales/puroſq; hoies cunctos anteceſſit. De nullo tamen ſcriptum puto: ꝙ xi. & iii.
in pueritia/multo aūt minus in infantia/plenus ſapiētia noīetur. ꝙ autem de infantili ſeu ꝓxi/ Reg. iii.
ma illi ætate loquat᷑: ex eo fit pſpicuum: ꝙ in ſequēti huius capitis parte/dum illum duodecim & vii.
annorꝫ fuiſſe cōmemorat: alia in hanc ſententiam uerba exprimit paulo his ampliora: ibiq; re
G liqua ad hunc quoq; locū ptinentia diſcutiemus attentius. ¶ Verꝫ qd᷑ in tex. noſtro ſtatim ſe/
Textus. quit᷑ ſupradictis maius eſt. ET GRATIA (inqt dei erat in illo. In illo. ſ. humano corpe gra
tia dei. i. totius trinitatis erat nō ſolū per unionē uerbi qui (ut non multo ante diximus) dei ſa/
pientia eſt/ſed ſpāli gr̄æ diuinæ infuſione: qua corpus illud aīatum a conceptu ſic pfuſum fuit:
Plus eſt deū ut addi potuerit poſtea nihil. Hoc quoq; eſt lōge pluris: q̃ qd᷑ de præcurſore in ſupioribus dicit
eē in hoīe q̃ Euāgeliſta. Etenim manus dn̄i erat cū illo: plus enim eſt dicere in illo q̃ cum illo. Propterea cū
cū eo. ꝓmum Mariā ſalutauit Gabriel dixit: Aue gr̄a plena dn̄s tecum. Poſtmodum cū de incarnatio
ne futura uerbi diuini illā admoneret: dixit: Spūs Sāctus ſuperueniet in te. Hæc enim interiorē
neſcio quam dei ad aīam cōnexionem exprimit. & licet his præpoſitionibꝰ diuina ſcriptura uta
tur ꝓmiſcue: ſicuti de Symeone dictū eſt paulo ante: ꝙ Spūs Sanctus erat in eo: ex uerborum
tn̄ proprietate aliud eſt rem unā alteri ineſſe: aliud cū ea eſſe. Prius eīm in ſubſtantia uel (ut phi
loſophi appellāt) ſubiecto p modū ꝓprietatis aut accidentis aliqd inſepabili quodam nexu affi
xum/inſertum ue/aut radicatū exprimit. Scd᷑m uero extra rē & ſubſtātiam mō aliquo ſociatū
uel cōiunctū. Et ꝓpterea Apl'is ſuis dicebat Saluator: Neſcitis quia ego in patre & pr̄ in me eſt. Io. xiiii.
H Alio aūt loco: Ego uobiſcū ſum. ¶ Hæc aūt uerba/quæ de Chriſto dicit Euangeliſta/q̃tuor in Matth.
eo pfectas partes exprimūt: quarū prima ad uegetatiuā aīam ptinere poſſunt. Scd᷑a ad ſenſiti/ xxviii.
uam Ad rōnalem tertia. Quarta uero abſq; cōtrouerſia ad diuinū munꝰ ac bn̄ficium: creſcere
quippe & plātæ dicunt᷑. Reſpicite (inqt Saluator) lilia agri qūo creſcūt. Cōfortari quoq; mēbra
non hoīum tn̄ uerūetiā cæterorꝫ aīalium tū dicimꝰ/cū robarant᷑/uigorēq; accipiunt: ſicut dr̄:
Cōfortent᷑ manus ur̄æ. & illud: Guſta pr̄is cibū & cōforta ſtomacū. & qd᷑ de Paulo iam dictum
eſt: ꝙ cū accepiſſet cibum cōfortatus eſt. Sapientiam aūt in parte rōnali eſſe/nemo ambigit.
¶ Pōt aūt & aliter intelligi: ut creſcere ad ptes ſenſitiuas/quibꝰ uegetatiuæ quoq; cōiūctæ ſūt/
ptineat.

ptineat.Cõfortari uero ad rõnalis animæ inferiorẽ motum/ſenſum/atq; uirtutẽ:& ſapiẽtia ad
ſuperiorem:quod in idem recidit. ¶ Hæc igitur in litterali ſenſu ad infantiam pertinẽt Salua/
toris.Quæ morali quoq; ſunt cõuenientiſſima:in proficiente quidem/pro quo præcurſorẽ po
nimus/uirtus ſcilicet naturalis a diuina excitata creſcit in bonis tum cogitationibus:tum ope/
ribus:ſicut dicit Paulus:Veritatem facientes in charitate creſcimus. & pnceps apoſtolo℞:Cre
Ad eph. iiii. ſcite uero in gratia & cognitiõe domini noſtri Ieſu Chriſti.Et ad hoc quoq; illud pertinet : qđ
ii.Pe. ul timo. in pſalmo legitur:Ibunt de uirtute in uirtutem.Confortari uero eſt:in ea ipſa gratia ꝓficiẽdo
roborari:atq; habitum cõſequi/ne decidamus:quin ad potiora mentem corpuſq; duremus:ſi/
cut ſcriptum eſt:Confortatæ ſunt manus eius ad bonum.& in pſal. Confirmatum eſt cor eius
Neæ.ii. non cõmouebitur:& rurſus Apoſtolus:Vt ambuletis digne deo per oĩa placentes in omni ope
ps.cxi. bono fructificantes & creſcentes in ſcientia dei:& in omni uirtute confortati . Ecce hic utrũq;
Ad col. i. ponitur & creſcere & confortari. ¶ Vel creſcere ad ea/quæ extrinſec⁹ ſunt/ptinet:cũ ad cor/
poralia ꝓprie referatur:& proinde ad opera charitatis exteriora/& uitæ munditiam ac purita/
tem in conſpectu hominum.Confortari autem cum ad interiorẽ animæ uim ſpectet/& ad ſpi
ritualia refertur:quibus ad deum conuerſus contemplatione/aſſiduaq; meditatione in ei⁹ gra
tia ſanctoq; propoſito roboratur:ſicut de Abraam dicitur:ꝙ confortatus eſt fide. & in his qui
dem exterioribus charitatis operibus tam proficientes q̃ perfectos oportet exercere ſeſe.
Ad Ro. iiii. ¶ Quod autem ſequitur: PLENVS ſapientia:ad perfectos tñ abſq; dubio ptinet.Hos ſiqui/ A
dem doctrina/prudentiaq; & ſpiritus rectitudine cæteros anteire conuenit:quæ ſunt ſapientiæ Textus.
partes De quibus ipſius ſapientiæ præco Salomon in omnibus (quos edidit) libris plura dixit/
ſpiritu ſancto & ipſe plenus:q̃ quæ humanus capere ualeat ſenſus. Quod uero poſtremo ſub
iungit̃: ET GRATIA dei erat in eo:q̃uis tam ad pœnitentes:q̃ ad proficientes referri poſſit: Textus.
quib⁹ abſq; dubio illa eſt neceſſaria:cum abſq; illa neq; fieri neq; cogitari boni aliqd poſſimus.
Gratia enim dei (inquit Apl's ſum id qđ ſum:uberiorem tamẽ ac exuberantẽ in Chriſto fuiſſe
per hæc exprimere uoluit ꝙ dixit : Et gratia dei erat in illo : & non cum illo:ut modo diceba/
i.ad cor. i. mus Item & ex alio:Ex prioribus namq; uerbis liquet: augere effectum:uimq; gratiæ ex uer
borum continuatione Euangeliſtam uoluiſſe. Plus enim eſt confortari q̃ creſcere/& plenum
eſſe ſapientia/q̃ confortari. Vnde & conſequens eſt ut cum gratiam dei in eo fuiſſe ad extre/
mum poſuerit:cæteris/quæ prædixerat/adiiciendum maius aliquid cenſuiſſe.Gratia igit̃ quã/
ta maxima in ea ætate perſpici poterat:in Chriſto cernebatur. Erat autem quanta ne cogitari
quidem ſicuti hæc:& ex prædictis nonnulla in præcedenti tractatu/dum de Symeõe ſermo ha
beretur latius aperuimus. ¶ Ad ſequentia igitur tranſeamus:quibus quæ per totum pueritiæ
tempus Chriſtũ geſſiſſe ſcriptura ſacri canonis teſtificatur:paucis admodum uerbis continẽ/
tur.Ait enim: CVM FACTVS ESSET Ieſus annorũ duodecim : & quæ ſequuntur.In qui Textus.
bus ſane uerbis multa/atq; maxima latent ad noſtram eruditionẽ ſalutaria documenta:ſingu De pueritia
læ ſane huius partis clauſulæ ſingula continent myſteria. Primo namq; loco ponitur Mariæ Saluatoris.
& Ioſeph laudabilis conſuetudo. Secundo ipſius Saluatoris a parentibus diſceſſus. Tertio
ipſorum parentum in filio perquirendo pia ſollicitudo. Quarto ipſius Saluatoris mirabilis
operatio. Quinto audientium admiratio. Sexto matris obiurgatio. Septimo filii reſpõſio.
Octauo parentum ignorantia. Nono filii erga parentes obſeruantia & humilitas. Decimo
matris contemplatio. Vndecimo filii in adoleſcentia profectus. Quæ ſingula ſi ex ordine ꝓſe
qui aniteremur:maximi laboris & ampliſſimi uoluminis opus eſſet.Præcedentium igitur tra
ctatuum prolixitate/magnitudineq; deterriti/& ad reliqua proſpicientes/in his paulo caſtiga
tiore calamo/reſtrictioreq; ſtilo procedemus. ¶ A primo itaq; initium facientes/ea præter/ B
mittemus quæ ad myſticum & moralem ſenſum ſacri tradunt doctores. Satiſq; erit ſumma/
tim ea recenſere:ut ab his uelut a fonte haurire ſitientes abunde poſſint.Per Ioſeph quippe &
Mariam/qui Chriſti parentes appellantur/illi repræſentantur:qui diuina mandata docent/&
qui obſeruãt:uel contemplatiui & actiui.Hi ſane ad templum domini affectu aſcẽdere debẽt:
bona opa/quæ filii ſunt bonarum mentiũ/ſecum portantes. Item & morale documentum da
tur ut uiri Chriſtiani & fideles ad templum dei ſeu (ut uulgo dicimus) Eccleſiam ſtatutis a ſan
ctis patribus cæteriſq; pontificibus diebus accedant : deoq; pia uota nõ ore tñ/ſed & corde red
dant ſicut dicit Propheta: Vota mea ad dominum reddam in conſpectu omnis populi eius:in
ps.cxv. atriis domus dei &c. Item ut non hoc tñ uiri & maiores faciant : ſed ut filios quoq; ab ipſa pue
ritia aſſueſcere curent. Admonentur inſuper qui Chriſti imitari uolũt ueſtigia:ut ab initio ſta
tim laborib⁹ ſeſe mancipent.Nihilq;/quod uires corporis ferre poſſint: pro dei obſequio præ/
termittant:cum & Ieſus ipſe in tam tenella ætate ſingulis quibuſq; feſtis maioribus/cum pa/

rentibus ad urbem Hieroſolimam/ & ad templum puer adhuc profectus perhibeatur: nõ qui/
dem iumento uectus: ſed ſuis ipſe pedibus. Si enim iumento uſus fuiſſet non tam longe ab ur/
be parẽtes ſine filio diſceſſiſſent: quin prius q̃ egreſſi eſſent/ aut iumẽto puerũ impoſuiſſent:
aut nõ inuẽtũ uel iumẽti eã reqſiuiſſent: hæc & his ſimilia ſacri doctores diffuſius attingũt: ſa
D craeq; ſcripturæ cõprobãt teſtimoniis. ¶ Ad ſenſum aũt noſtrũ: qui ꝑfectionis gradũ ſunt in/
greſſi: prius q̃ fortiora eius ſtatus Munia obeant: aſcendere in tẽplũ dieb⁹ feſtis cũ parẽtib⁹ de/
bent/ ideſt ad altitudinem cõtemplationis toto corporis atq; animi conatu cõſurgere. Idq; palã
eos facere & licet & decet: quo cæteris exẽplo eſſe poſſint: ſubditorũq; mẽtes uel ipſo ſacrorũ
myſteriorũ ſumma cũ deuotione celebratorũ/ aſpectu ad ſupna trahere: eãq; (ni fallor) ob cãm
Sacra ſolen/nia ñ ſũt ſin/gulis diebus ſed ſtatut̃ tã/tũ tpib⁹ exhi/benda. in ſacroſancta Eccleſia cõſuetudo inualuit haud improbanda: ut nõ frequẽter atq; aſſidue ꝑla
ti ſacra publice corã populo ſolẽni ritu pagant: ſed ſtatutis dũtaxat tpibus: quo ex raritate ma
ior & ad res & ad ꝑlatos ipſos habeat̃ reuerẽtia: ſintq; admirationi uulgo/ non ſicut ex aſſidui
tate nimia cõtingere ſolet/ cõtemptui: qd̃ & Chriſt⁹ ipſe maior quoq; fact⁹ ſeruaſſe legitur: q
ad ſanctam ciuitatem uix aliis q̃ feſtis diebus aſcẽdebat: ſeſeq; palã uniuerſo oſtẽdebat popu/ Lu. xxii & Io. v. vi. vii. & xiii.
lo: & ſermonib⁹/ miraculis/ exẽpliſq; ad ſui cognitionẽ/ admirationẽq; trahebat. Multo tamẽ
magis errant: q nunq̃ aut ꝑraro id faciũt. Aſſiduitas quippe per ſe bona qdem eſt: ſed per occa
ſionẽ opus nõ æque fructuoſum reddit. Raritas uero nimia/ aut totalis abſtinẽtia & legis cor/
rumpit mandatũ/ & populum tepidum/ ſegnẽq; efficit: & ꝑlatum ipm ſacrorũ oſtẽdit contem
ptorem eſſe. In utroq; igit̃ moderatio eſt adhibenda: parentũ Chriſti exẽplo: qui (ut Euãgeli/
ſta dicit) ibant ꝑ oẽs annos die ſolẽni paſchæ: non igitur quolibet die: aut alternatis annis: ſed
E ſingulo quoq; anno: & ipſo ſolenni die. ¶ Magna quoq; Ioſeph & Mariæ religio notat̃: q̃uis
enim nec mulieres/ nec pueri ad urbem Hieroſolimam ipſis etiam celebriorib⁹ feſtis legis de/
creto traherent̃: & regnãtis inſup Archelai hæreditarius in puerũ furor trepidationem timo
remq; deberet incutere: & oĩno pueri infirmior/ & minus apta peregrinationi ætas/ domi ma
nendũ cũ matre ipſa ſuaderẽt: periculis tamẽ & difficultatib⁹ ſpretis ſanctiſſima cõiunx uirum
ad feſtũ diẽ cũ chariſſimo puero comitabat̃: tãta erat in tã ſancta familia charitas/ aĩorũq; con
nexio. Nã & in bethleẽ utero grauis/ ſtatimq; paritura deſcriptiõis cã ꝓficiſcẽti uiro comes fuit
Coniugalis amor a deo ꝓbatur. amantiſſima cõiunx: & illã cum filio infante uir ipſe in Aegyptũ celeri fuga ꝑduxit: indeq; in
Galileam reuexit. Quib⁹ ſane exẽplis ad coniugũ amorem atq; obſequium cõiugati oẽs inui
tantur ꝑſertim uxores: qñ hæc regia uirgo/ dei mater/ & ſalutis humanæ radix/ uirũ ad obſe/
quium dũtaxat ſibi & filio datũ/ tãto affectu tãtaq; obſeruãtia coluit & dilexit: ut nullis ab eius
latere piculis/ nullis laboribus diſtrahi poſſet. Idq; & Apl̃s Paulus ad Epheſeos ſcribens/ am/
pliorib⁹ uerbis monet eſſe faciendũ. ¶ Q d̃ ſi egeſtatem tenueſq; utriuſq; facultates in cau/ Adeph. v.
ſa fuiſſe qs dixerit: cur una ſemp manerẽt: ne ex ſepatione creſceret ſumptus. Ad humilitatis
exemplũ Saluatoris hoc fuiſſe cõſiliũ fateamur oportet: ꝙ tanta pauptate laborãtes parentes
ſortiri uoluerit: q̃q̃ (qd̃ prius dixi) ad fidem ꝓpius eſt. ¶ Exemplũ tamẽ obeundi religionis cã
periculi Saluator ipſe poſtmodũ uir fact⁹ ꝓbuit: qui a diſcipulis de iudeoꝝ in ſuã pernicię con
iuratione ꝓmonitus: quomin⁹ ad diem ſolẽnem in Hieruſalem aſcẽderet: deterreri nõ potuit. Ioã. x.
Cuius exemplũ ſecutus poſtmodũ Paulus: cum a ꝓpheta laqueo collũ eius alligãte de futura Act. xxi
in illum Iudeoꝝ ꝑſecutione (ſi Hieroſolimã petiiſſet) admoneretur: nullis amicoꝝ precib⁹ re/
F tineri potuit: quominus ad diem feſtũ aſcenderet. & hoc ad hanc particulã ſatis: quãdoquidem
in ꝓcedentib⁹ multa ad eã ꝑtinentia fuerint dicta. ¶ Porro ſc̃da nõnihil habere uidet̃ ad litte
ralem ſenſum difficultatis. Quo enim pacto tã charũ filiũ tam pia mr̃: & tam officioſus: tamq;
ſedulus nutricius in urbe reliquerunt: & integro die iter ab urbe emẽſi eius aſpectu carere po/
tuerũt. Et rurſum quo pacto in comitatu illum exiſtimabãt cõciuium aut cõprouincialiũ eſſe:
ſi ab urbe diſcedẽtes illũ non uiderãt: & cæteris coætaneis pueris nõ ſociauerãt. Nonne inſup:
ne quid illi deforet: etiam alioꝝ turbæ ĩmixto in ipſo urbis egreſſu inſpicere illos oportebat.
ꝙ ſi fecerãt: ipſeq; eorum iuſſu (ut erat illis obſequẽtiſſimus) iter cum reliquis erat ingreſſus:
quo pacto illis inſciis in urbẽ redierat: ut illos graui afficeret moleſtia: q̃q̃ ex Euãgelii uerbis
nõ exiiſſe illũ urbe: ſed remanſiſſe uideamus. Et ꝓinde parentũ inexcuſabilis uidet̃ incuria.
Sed & ſi ad diluendã eam qſq; dixerit: tm̃ ſe illius ſapientiæ tribuiſſe: utpote/ quem diuino ſpũ
plenũ intelligebãt/ ut ſollicitudinẽ cõfidentia tollere debuerit: cur eo nõ inuento: tãta repen/
G te illo ſubiit anxietas: ut palam & in medio doctorũ ſedentẽ arguerẽt: ꝙ eos tali mœrore labo/
req; afflixiſſet. ¶ Hæc ſane piis & ab oĩ ſæcularium rerũ cogitatione abſtractis mẽtib⁹ pluri/
ma prætendũt myſteria cõtemplationis & teneritudinis plena. Quæ ut breui ꝑſtringam⁹ com
pendio: ad hyſtoriæ ueritatem pro ſupradictoꝝ: infraq; dicendorũ clariori intelligẽtia hoc ia/
ciendum

ciendũ putam⁹ fundamentũ. ¶ Mariã Chriſti matrẽ: & ſi ab æterno: atq; ante oĩa ſæcula præ A
mortalibus cũctis a ſũmo deo ſelecta ſit ab omniq; culpæ reatu ſeruata imunis: quippe cui in Mariæ perfe
inſtãti cõceptionis: & in ipſa aĩæ infuſione diuinæ grãæ / quã creatura cape poterat collata ſit ple ctio ſecundũ
nitudo: ita ut nihil ea in cælo aut in terra pter Chriſtũ ipm fuerit: eſſe ue in futurum poſſit pu grãm & ĩpfe
rius / ſanctius / pfectius / excellẽtius diuinius: hominẽ tñ illã dum in carne uixit / nõ deũ aut An ctio ſcd̃m na
gelum fuiſſe nemo it inficias: & ob id infirmitati carnis obnoxiã: cui ſe quoq; Chriſt⁹ ipſe ſub / turam.
didiſſe plurimis / maximisq; experimẽtis oſtẽdit. Sed & diuina cõſilia non ita Mariæ manifeſta
fuiſſe crediderim: ut nõ (quæ ad fidei & charitatis pfectionẽ neceſſaria nõ fuerãt) ei ad tp̃s ab /
ſcõdita fuiſſe putem: & ne ex eoꝝ quidẽ (quæ reuelãda illi deus cenſuit) notitia tñ illi roboris
cõſtantiæq; tributũ: ut carnales pimerent prorſus affectus. Mixta igitur cũ grãæ plenitudine in
illa beatiſſima uirgine fuit humana fragilitas: quæ & ignorãtiã / & timorem / & affectũ / quibus
abſq; ulla culpa infirmior mens humana reddit᷑ / neceſſitate q̃dã naturæ cõtraxit. Eoq; cõſilio a
diuina Sapiẽtia ita factum eſſe credi põt: quẽadmodũ & in ſupiorib⁹ dictum eſt / ne tñ carnali
matri ex iure ſanguinis & naturæ tribuiſſe homines putarent: ut nõ tantũdem cæteri mortales
fidei & charitatis feruore cõſequi poſſent. Neq; enim illi Eccleſiæ curã cõmiſit / neq; dæmonũ
eiectionẽ / morboꝝ ſanationẽ / ſacroꝝ adminiſtrationẽ / pdicandiq; / & pmulgandæ nouæ legis
autoritatẽ cõceſſit. Sed neq; miraculum ullum in ſacro canone illam feciſſe legit᷑: pter illud qd̃
oĩa longe excedit miracula / q uirgo deũ & hoĩem concepit ac peperit. ¶ Ad hãc igit᷑ naturæ B
impfectionem ptinet: qd̃ primo Gabrieli rñdit: Quomodo fiet iſtud. Et hoc qd̃ hic dr̃ putaſſe
illã puerum eſſe in comitatu: & qd̃ paulo infra ſubiungit᷑: & ipſi nõ intellexerũt: ex quib⁹ igno
rãtia euidẽter arguitur. Sed & illud qd̃ ipſa / quẽadmodũ & Ioſeph / mirabãtur: de his quæ a Sy
meone & Anna de Ieſu dicebantur / eo ſpectare uidet᷑. Quãobrem ſi qd errore humano ab ea
cõmiſſum / omiſſum ue legimus: non eſt q tãtope miremur. Sed & ſi abſq; nllo errore / affectu
materno de ſalute pueri plus ſollicita fuerit: q̃ diuinæ diſpoſitionis / quã non ignorabat / rõ ex /
poſtulabat: dum ad ipſius dei arbitriũ oĩa retulerit: quis eam ob id minus pfectã iudicet / niſi q
& Chriſtũ ipm infirmitatis & ſecordiæ arguẽdũ putet / q acerbæ paſſiõis horrore deterrit⁹ ca /
Matth. licem illum: ſi patri placeret / a ſe transferri poſtulauit. Cum itaq; pia mater iuxta crucẽ pendẽ
xxvi. tis filii ſtans illum & clauis affigi uidit / & felle atq; aceto potari / & a circũſtantib⁹ irrideri / & po
Marci ſtremo a milite lancea transfodi: qs eſt qui non illius ſanctiſſimã aĩam (qd̃ Symeon pdixerat)
xiiii. & dolore incredibili transfixã / cõſternatãq; fuiſſe credat: q̃uis eo pacto ſaluti totius humani ge /
Lu. xi. neris cõſulendũ ipſa pſciuiſſet: & poſt triduum reſurrecturũ filium: atq; ita in gloriã ſuã ad pa
trem cũ glorificato corpore rediturum certa fide / ſpeq; teneret. Hoc & in ſanctiſſimis dei ſer / C
uis Moyſe & Helya / Hyeremia / Dauid / cæteriſq; pphetis: hoc & in Apl̃is poſt ſuſceptũ in die
ſancto Pẽthecoſtes diuinæ grãæ plenitudine fit pſpicuum: qbus cũ altiſſima ſecretiſſimaq; my
ſteria reuelaret: celabat tamẽ longe minora / & naturali uirtute agere pmittebat: quã neq; deſe
Ad gal. rebat prorſus: neq; adiuuabat penit⁹: ſed ad tp̃s maioris lucis retrahebat radios: ſicuti ſolẽ ad
ii. lunam facere uidemus: ita ut interdũ de his / quæ ad fidem ptinebãt / diuerſa ſentirẽt: atq; inter
Act. xi. ſe nõ æmulatione ſed fidei zelo diſſiderẽt / atq; contẽderent. Fieri itaq; potuit: ut Maria hoc lo /
& xv. co prudentiæ filii / quã diuinã eſſe ſciebat / tñ tribueret: ut pro humanæ cõditionis ratione mi /
nus ac par erat: adhibuerit erga filiũ diligentiæ atq; cuſtodiæ. Rurſumq; ubi apud notos & co /
gnatos nõ fuit inuent⁹ / materno affectu / naturaliq; pietate ita eius uiſcera cõmota: ut de illius
ſalute ſollicita uereri cepit: ne qd illi cõtigiſſet aduerſi: quẽ tñ nõ ignorabat nihil niſi ſua ſpõ
te pati poſſe: nulloq; humano illi adiutorio opus eſſe. Eoq; pacto humano ſenſu cũ humana ra
tione / diuina etiã gratia illuſtrata cõtendente / nec de filii ſalute penit⁹ dubitaſſe nec plane de
illius incolumitate fuiſſe ſecurã. ¶ Verum qcquid in re fuerit totũ diuino conſilio factũ / ne / D
mo dubitabit. Quippe has manifeſtationis ſuæ pmitias ſumma cũ rõne ptuliſſe illum credere
Mat. x. oportet: ſine cuius nutu ne arboris qdem foliũ decidit: nec capillus capitis noſtri mouetur. In
Lu. xi. hoc itaq; facto multa & allegorice & tropologice ſignantur myſteria: quoꝝ quæ a ſacris do /
ctoribus prænotata inuenimus: iuxta ordinẽ noſtrũ ſub compẽdio pcurremus: & quæ inſuper
noſtræ mẽtis oculis obuerſabunt᷑: ſuccincte quoq; pſtringemus. ¶ Et in pmis ætatis tp̃s non / Nũeri duo /
nulli notant / atq; iccirco in anno ætatis duodecimo cœpiſſe oſtẽdere uirtutẽ: ut in illo annorũ denarii ſigni
numero / duodecimũ Apl̃oꝝ chorum pnotaret: quoꝝ organo uniuerſo mũdo diuina eius uir / ficatio.
tus atq; clemẽtia poſtmodũ fuit manifeſtata: & ad hunc duodenariũ numerum multa ex ſacræ
ſcripturæ canone teſtimonia pferri poſſent: atq; ad hũc ſenſum accõmodari. Maximã eñ perfe
ctionem in hoc numero demõſtrari hæc pcipue oſtendũt. Annus ſiquidem totus in duodecim
menſes eſt diuiſus: & in totidẽ horas dies: noxq; (ut ſupra oſtẽdim⁹. Sed omiſſis his & id genus

pleriſqꝫ aliis/ad nūerū ꝑſonarū duodenari⁹ ex utriuſqꝫ teſtamēti exēplis uidet̃ accōmodatiſſi/ Ge. xv.
mus/ꝑfectiſſimuſqꝫ duodecim eñ pr̃iarchas/ex qb⁹ duodecim trib⁹ manarūt legim⁹. Itē iuſſit &.xlii.
dñs ex iiſdē tribub⁹/duodecim uiros eligi:q arcā ſanctā portarēt. Salomō quoqꝫ duodecim ꝑfe Exo. xx
ctos ſuper oēm Iſrael cōſtituit. Duodecim inſuper extāt in ueteri teſtō ꝓphetaꝝ uolumina:& iiii.
Chriſtus duodecim Aplos elegit. Coronā quoqꝫ mulieris illius excelſæ/quam in figura Eccliæ Ioſuæ
Ioānes in Apocalipſi deſcripſit/duodecim ſtellis diſtinctā legim⁹. Multaqꝫ poſſent ad hoc ꝓpo iii.
ſitū adduci:ſed hæc uiſa ſunt accōmodaciora:cōcurritqꝫ in hui⁹ nūeri ꝑfectionē rō mathemati Mate x.
ca:ſiquidē numerū ſenariū omni ex ꝑte ꝑfectum mathematici oſtēdunt:duplicat⁹ igit̃ duplicē Mar.iii.
arguit ꝑfectionem. ¶ Illud tamē ad facti congruitatē & diuini cōſilii in ea re prudētiā ꝑtine/ Lucæ &
E re uidet̃:qꝙ ea ætas iccirco ſit ad hūc actum maxime expectata:ne cōtra naturæ iura infirmiori Io.vi.
ætati nimium tributū uideret̃ fuiſſe:aut nō ꝓprio ſenſu illum loqui doctiores putaſſent:ſed di
uino poti⁹ ſpū uerba ex illius ore ꝓferri: quēadmodū de Samuele & Daniele legit̃. Maturiorē i. reg.ii.
uero ætatē aſſecut⁹ non tātæ admirationi:ex ea diſputatiōe fuiſſet:quādo & puberes effectos in &.iii.
ipſa adoleſcentia multa de legū & moꝝ diſciplina diſputaſſe/diſſeruiſſeqꝫ memoriæ ſit ꝓditū: Daniel
& in ea ætate Salomon regnū adept⁹ ſapientia inenarrabili a dño eſt cōdonat⁹/atqꝫ illuſtrat⁹: xiii.
quippe cū eam a dño poſtulauit de ſeipſo dixit: Ego enim ſum puer paruulus. Nec pubertatē ii.reg.iii
igit̃ expectandā putauit:nec pueritiæ plus debito tribuēdū: ſicuti dū a mortuis reſurrexit/nec
F uniuerſalē hoīum reſurrectionē ꝑſtolari uoluit nec cōfeſtim exalatā animā reſumere Quippe
qui & modū/& tp̄s/& circūſtantias oēs ſumma cum ratione/æterna ꝓuidentia in cūctis rebus/
actionibuſqꝫ obſeruauit. ¶ Ex hoc inſup nōnulli argumētant̃: licere filiis etiā paruulis: dum
tamē diſcretione nō careāt. inſciis nolentibuſqꝫ parentib⁹ religionē ingredi:Chriſtiqꝫ auctori/
tati inniti/inquientis: Sinite paruulos ad me uenire. Verum ne id temere fiat/a ſacris cano/ c. ad no
nib⁹:qua ætate id fieri liceat:eſt diffinitū. & exēplū:hoc Saluatoris euacuari facile pōt:cū reuo/ ſtrā .de
cantib⁹ parētib⁹ Ieſum a templo diſceſſiſſe/& cū illis domū rediiſſe/appareat. Paruuli autē ad regu. &
Chriſtū accedere etiā ꝑter religionis ingū aliis pleriſqꝫ modis pñt. ¶ Quod ꝑterea in textu c.i. eo.ti
G ponit̃/ COMSVMATIS oībus/argumentū ꝓbet:non pri⁹ ab Eccleſia feſtis dieb⁹ diſcedendū tu.li. vi.
Textus. eſſe:ꝗ diuina penit⁹ cōſumata ſint officia. Et ob id in ſacris miſſarū ſolēniis a ſanctis pr̃ibus eſt
inſtitutū/ut abſoluta re diuina dicatur: Ite miſſa eſt. quo/qui eā uiſuri atqꝫ audituri uenerunt/
conſumata oīa eſſe intelligant:& uelut commeatu dato diſcedāt. ¶ Ad noſtrū uero ſenſum ex
hac particula illud elici poſſe putam⁹:eum qui ꝑfectionis ſtatū eſt ingreſſus: utpote religionē
aliquā non tantū parētū reuerētiæ/charitatiqꝫ indulgere oportere:ut diuinā rē data tp̄is lociqꝫ
opportunitate ꝑtermittat:etiā dum illorū ſubdit⁹ eſt ꝑtāti:qd̃ & de parētib⁹ ſpūalibus(ut in ſu
perioribus diximus)eſt intelligēdū:ita tamē ut illis reuocātibus ab obedientiæ diſciplina nō di
ſcedat̃:cum dicat ſcriptura:Melior eſt obedientia ꝗ uictimæ:& auſcultare:ꝗ offerre adipē arie i.Regū
tum:uel ſi pro parētib⁹ ſenſus nr̃os corporeos/atqꝫ ſpūales accipim⁹:qui (ut iā ſæpe dictū eſt) xv.
ſunt ſalutarium operū parētes. Hoc quoqꝫ docemur exēplo:uiros ꝑfectos nōnunꝗ a ꝓpriis ſen
ſibus diſtrahi decere:& ad ſupna cōſurgere:ut inter templi doctores/ideſt inter cæleſtes ciues
de arcanis ſecretiſqꝫ diuinis:in ſpūs feruore diſputent:nec pri⁹ inde diſcedāt/ꝗ defatigati lōga
exinanitione ſenſus/ſpūm uel inuitū in ꝓriam reducāt/ideſt ad corꝑalia & terrena curāda/ur/
gente humana neceſſitate reuocēt:ſicuti Saluatorē ipm feciſſe legimus:qui non prius a deſerti Mat. iiii
ſolitudine rediit:ꝗ eſurientē fames compulit. Et Paulus poſt primā dñi uocationē trib⁹ diebus Act.ix.
totidēqꝫ noctibus cibū nō ſumpſit:ſed ne tū qdem donec ab Anania pene cogeret̃. Et hoc in fi Exodi
gura ꝓſignauit Moyſes:qui populo pugnāte cum Amalechitis ad deū manus leuabat/in auxi xvii.
H lium pugnātiū:nec ꝗdiu ſuſtinere eas in ſublime poterat:relaxabat. ¶ Et ꝓinde qui actiuā ſi/
Cōtēplatiōi mul & cōtemplatiuā agunt uitā:quales ſunt ꝓlati/ꝗtum officii ratio ꝑmittit/contēplationi ua/
& actiōi quō care debēt:& qd̃ ſupeſt actioni:& in ipſa cōtemplatione diuina prorſus & humanū ſenſum ex
ſit uacādum. cedētia agere/atqꝫ meditari. In cæteris ſupra humanā rōnem nō ſuſpicere. Hoc Petr⁹ fecit:qui
in ſupiora dom⁹.i.in celſiora mētis oraturus aſcendit:& Paulus ad uſqꝫ tertium cælum eſt ra/ Actu.x.
ptus:qui in religs inter hoīes ſumma ſollicitudine/multiſqꝫ laborib⁹ diuina miniſtrabāt. Itidē ii.ad co/
& Chriſtus frequēter fecit:quēadmodū iam ſæpennmero a nobis eſt dictum. ¶ Sed & latenter rin.xii.
quantū fieri pōt hoc eſt agendū:ita ut a parentib⁹ etiā ſpūalib⁹ clam fiat. Quinimo tunc ꝑclare
agit̃:cū ꝓprii quoqꝫ ſenſus ſupplantant̃:&(ut ita dicā)decipiunt̃. Quod qdem tū fieri dicitur:
q plus contēplationi ex uehementia ſpūs tribuit̃:ꝗ ſenſus ipſi ſi conſulerent̃:eſſent ꝑmiſſuri: Gene.
Hoc enim pacto Iacob/qui ſupplātator interpretat̃/ ꝓmogenita Eſau pia fraude ſubtraxit: & xxvii.
Saluator ipſe metaphorico mōſtrauit exēplo:dū cum fratrib⁹ ſuis cōſobrinis/q needū in eum Io.vii.
ꝑfecte credebāt/ad diem feſtū aſcēdere noluit:ſed ſeorſū ab eis poſtmodū aſcendit ſolus:& tp̄e
paſſionis

Lu. xxii paſſiõis primũ tribus pcipuis Aplis aſſũptis ad orõnẽ cæteris relictis in ſecretiorẽ locũ ſeceſſit:
Prouer. deinde & ab illis ipſis/quos nihil ferme latere ſecretum uoluit ſegregauit ſeſe:ſoluſq; orauit.
xxv. Gloria enim dei(ut Sapiens inquit)eſt celare uerbũ. ⁋Documentũ inſup hoc exẽplo pfectis A
daẽ:ut ſalutis gratiam/quã ſecũ tulerũt/ad ſublimiora tẽdẽtes diligẽter ſeruẽt: atq; cuſtodiãt. Virtuti ppriæ
Caueãtq; ne nimia cõfidentia ppriæ uirtutis/dũ illã in comitatu actionũ ſuarum pergere exiſti nemo confi/
mant:latẽter ab eis diſcedat.Cito etenim a noſtris elabiẽ manib⁹ tã excellens bonum:paruaq; dere debet.
ii.paral. cura dũ ſe cuſtodiri cognoſcit/indignãs abſcedit.Sic Oziæ cõtigit:qui cũ multa pſpere auxiliã
xxvi. te deo feciſſet:eleuatũ eſt cor eius/& neglexit dñm.Et ob id in Sapia legiẽ:Qui timet deũ ni/
Eccſia/ hil negligit.& rurſus Sapiẽs:In oĩbus metuit & in dieb⁹ delictoꝝ attendit ab inertia. & Apls:
ſtes. vii. Noli negligere grãm quæ eſt in te.& in cãticis:Aĩa fidelis/quæ chariſſimũ ſpõſum pri⁹in cubi
Eccſiaſti culũ ſuũ introduxerat/cũ ſubito diſparuiſſet:clamabat dicẽs:Quæſiui illũ & non inueni. Q ď
ci. xviii. meruẽs ppheta in pſona iuſti clamabat ad dñm dicens: Vidiſti dñe ne ſileas: ne diſcedas a me:
i.ad thi. & rurſum:Ne derelinquas me dñe deus meus ne diſceſſeris a me. ⁋Nõ eſt tñ tã auſterus de⁹: B
iiii. tãq; ad indignationẽ pronus:ut a iuſtis paruã ob negligẽtiã iratus diſcedat:ad eos poſtmodum Quo pacto
Canť.v. nõ reuerſurus:qu ut in eo pergrẽdo meritum augeãt/atq; in illo deinceps retinẽdo ſtudio atq; de⁹ a uiatore
Pſalmo diligẽtia utanẽ maiore:ad modicũ tps diſcedit:fitq; rediẽs charior/hilarior & fructuoſior:ſicu diſcedat & ad
xxxiiii. ti per ppphetã ipſe idem dicit:In modico dereliqui te:& in miſerationib⁹ magnis cõgregabo te. eũ reuertať.
Pſalmo ⁋Tardi⁹ aũt ad eos redit:uel ab his inuenitẽ:qui lõgius ab eo receſſere.Quidam enim iter diei
xxxviii. tñ ab eo diſcedũt:& hi ſunt de qb⁹ loquimur:qui negligẽtia uel ignorãtia cũ in ſuo comitatu
eſſe crederẽt:eũ reliquerũt:aut a qbus ipſe imprudẽtib⁹ diſceſſit. Vtrunq; enim ſimul euenit &
cum accedit/& cũ diſcedit.Siqdem dũ ille ad nos uenit, niſi & nos illi occurram⁹/eũq; læta frõ
te ſuſcipiamus:nequaquã nřam domũ ingrediẽ:ſed repulſus abſcedit: pariterq; dum nobiſcũ
manet:niſi eum cõplectamur/illiq; blandiamur:ipſe quoq; nos relinqt.Et ob id in perſona aĩæ
Canť.iii fidelis loquẽs in cãticis ſpõſa de ſpõſo ſuo(qui eſt Chriſt⁹)dicit: Tenui illũ nec dimittã donec
Geneſis introducam illum in domũ mřis meæ:& in cubiculũ genitricis meæ. Nec Iacob Angelũ dimit
xxxii. tere uolebat/niſi prius benedixiſſet ei. ⁋Qui igiẽ per ignorãtiã illũ relinquunt/aut a quibus C
ipſe diſcedit:una tñ die falſa opinione pgrediunẽ:poſt ubi aduеſperaſcit illum requirunt.
⁋Qui uero nõ errore ſed fragilitate peccãt lõgius ab eo fugiunt/nec pmo aut altero die reuer
Matth. tunẽ:ſed errãt diutius:tales fuere Apli:q Chriſto relicto metu.ſ.mortis pculſi fugierunt.Qui
xxvi. & aũt malicia peccãt:abeũt in regionẽ lõginquã:q̃lis fuit fili⁹ pdigus:qui a pře portionẽ/ quæ illi
Mar. x/ cõtingebat/petiit:ut ab eo diſcederet:& hic qdẽ non prius reuerſus eſt:q̃ oẽm ſubſtãtiam diſſi/
iiii. pauit, uiuẽdo luxurioſe:& in tãtam egeſtatẽ atq; miſeriã peruenit:ut ne ſiliquis qdẽ/quæ por
Luc.xv. coꝝ paſtio erat/ſatiari poſſet. Tũ enim demũ lõgo poſtliminio ad patrẽ reuerſus ab eo nihilo
acerbius eſt except⁹ atq; habit⁹. Pleriq; uero tam obſtinata mente recedunt:ut reuertẽdi nunq̃ I
Mat.xix phdolor aĩum reſumãt: q̃lis ille fuit qui audito uerbo Saluatoris:quo oĩa quæ poſſidebat/re
Matth. linquere monebatur/abiit triſtis. Talis & Iudas proditor:qui abiens laqueo ſe ſuſpendit.
xxvii. ⁋De priorib⁹ autẽ/qui redeũt/ſermo hñdus eſt:& hi quoq; tres illi ſunt myſtico ſenſu:quos a D
morte dñs ſuſcitauit:de quib⁹ in ſuperiorib⁹ tractatib⁹ habit⁹ eſt ſermo.Iſti igitur/de qbus lo/
quimur/Chriſti parentes/cũ die tñ uno in errore pceſſiſſent:Ieſum ipm in comitatu eſſe arbi
trãtes/ueſpere (ut credibile ẽ) dũ ad hoſpiciũ peueniſſent: Ieſum q̃rere apud notos & cognatos
cœperunt. Prius igiẽ q̃ in noctis.i.maliciæ & actualis peccati tenebras incidiſſent:errorem de/
præhenderũt:cõfeſtimq;(ut in textu ſequiẽ)ad q̃rendũ illũ redierunt. Hic ſane prim⁹ eſt pecca Tres peccati
ti gradus/in quẽ(ut pdixim⁹)incidũt qui de ſua uirtute nimiũ cõfidentes in cuſtodiẽdis mãda/ gradus.
tis/aut diuina gratia implorãda:uel uitãdis periculis ſunt negligẽtes. Nam hi cadũt qdem:ſed
cũ dolo careãt/cõfeſtim reſurgũt:cognito ſiqdem errore illico ad deũ corde & corpe reuertun E
tur. Sed prius q̃ illum inueniant: duos alios dies in mœrore atq; triſtitia & labore tranſigere
illos oportet/ put in tex. ſequiẽ. Verũ anteq̃ a loco/ubi errorẽ dephẽderũt/diſcedant: OMNI Textus.
diligentia puerũ apud cognatos & notos q̃ſierunt: quo qd aliud eſt q̃ ꝙ hi /q cum aliis errant/
aut ab his ipſis in errorẽ tracti ſunt/ubi primũ errorẽ ſuum cognoſcũt:ab cõplicib⁹ ueritatem
exquirũt. Illi enim ſunt uicini & cognati eorũ:q Ieſum in tẽplo reliquerũt:in quoꝝ ſcilicet ſo/
Mat. xv cietate/ſanctitateq; hi cõfidebãt:de qbus Saluator ipſe dicit:Si cæcus cæcũ ducat: ambo in fo
& Lu.vi ueã cadunt. Et ob id nõ inuenientes apud eos Ieſum:illis dimiſſis Hieroſolimã reuertuntur.
⁋Et hic qdem tria primũ ſunt cõſiderãda:q̃ hi pri⁹ q̃ ad urbẽ ipſam peuenerint ex ordine fece/ F
rũt. Primũ nãq; cũ pueꝝ ueſperi (ut ſolebãt) nõ inueniſſent/de eo dubitare cœperunt:ſtatimq;
apud cognatos & notos illum reqſierunt. Tertio non inuẽto illo pma (ut credibile eſt) luce ad
urbẽ redierũt:nec illũ tamẽ ſtatim urbem ingreſſi inuenerũt:ſed poſtea q̃ eum triduo integro

circũquaq; triſtes & dolentes quæſierunt:quẽadmodũ ipſa mater poſtea eſt cõteſtata:dũ dixit:
Textus. Pniæ tres partes. EGO & pater tuus dolẽtes q̃rebamus te.Quid igit̃ hæc tria primum ab his parẽtib⁹ facta:&
deinde qd tres iſti dies ſignificent opæprecium eſt intelligere.Quidam enim tres pniæ partes
ex his nobis exprimi autumãt: cõtritionẽ/cõfeſſionẽ/& ſatiſfactionẽ:uel tres cognitiões.ſ.ſen
ſibilium/imaginabiliũ/& intelligibilium & numerus qdẽ aſtipulatur:ſed cætera non æque cõ
G petunt. ⁋Prim⁹ dies igit̃ (ut nobis uidet̃)& ſatis per ſe patet:eſt dubitatio:cũ ſollicitudine &
timore.Secundus eſt erroris cognitio cum anxietate & dolore. Tertius conuerſio cũ fatigatio
ne & labore.Qui enim in ſtatu grẽ eſſe ſe arbitrãtes per unum diem/ideſt p humanam fragi
litatẽ a contẽplatione uel a ſancta cõuerſatione recedẽtes ad terrena deſcendunt:reuocare eos
ꝓpria illoꝝ cõſcientia ſubuereri incipiũt:ne ab eis diuina receſſerit gr̃a:qm̃ non eã in mẽte ha
bent quietẽ atq; delectationem:quã pri⁹ ex ſpũali eius fruitione habere ſolebãt. Tale aũt in fi/ Thobi.
gura Thobiæ ſeniori/& Annæ uxori eius cõtigiſſe legim⁹:cum nõ ſtatuta die filius eoꝝ redi/ x.
ret:quẽ lumen oculorũ & baculum ſenectutis eoꝝ iudicabãt. Tale & Ruben cũ Ioſeph fratrẽ
ſuum in ciſterna nõ inueniſſet. Et hoc itẽ illud eſt:qd̃ Iob dicebat: Verebar oĩa opa mea:ſciens Gene. xxxvii.
ꝙ non parcis delinquẽti. Et hos quoq;:qui (ut ſupra diximus)in reb⁹ humanis nimia cum fidu
cia uerſant̃/Spũs Sanctus per os ꝓphetæ arguit dicẽs: Viã manus tuæ inueniſti.ſ.ambulãdo in Iob.ix.
rebus terrenis cũ fiducia temeraria Propterea non rogaſti/ideſt nõ ut ſolebas: intẽta orationi Eſaiæ
fuiſti:pro quo.i. ꝓpter qd̃ ſollicita timuiſti/ne.ſ.deus te puniret:cum ab eo te receſſiſſe cogno lvii.
ſcere cœpiſti.& ſubiicit:Quia mẽtita es: in eo.ſ.ꝙ te pſeueraturã in charitate ꝓmiſeras cõfeſ/
H ſori ſupple:uel ipſi deo quãdo illi reconciliata fuiſti. Sequit̃: Et mei nõ es recordata/dum.ſ.in
uia carnis ambulares. ⁋Hunc igit̃ timorẽ ſubit anxietas cũ dolore:dum.ſ.apud notos & co/
gnatos q̃ſitus Ieſus non inuenit̃.Hi aũt cognati & noti (ſicut in natiuitate Ioãnis dixim⁹)ſũt/
aut qui parem nobis uitã agunt/aut nr̃i tam corpis q̃ aiæ ſenſus iidem enim hic ſunt noti:ꝙ ibi
uicini.Nam utriſq; pariter facta innoteſcũt noſtra.& hi illi quoq; ſunt: De quibus in Iob legi/ Iob.xix
tur: dum dicit:Fratres meos longe fecit a me:& noti mei q̃ſi alieni receſſerunt a me:& in pſal. Pſalmo
Elongaſti a me amicũ & ꝓximum/& notos meos a miſeria.Cum enim a gr̃a decidiſſe ſe timo/ lxxxvii.
rata ſuſpicat̃ aĩa/amicos & notos ſeu cognatos cõſuluit.i. cõreligioſos & cõfratres/quib⁹ cũ
in eadem religione uerſat̃:illis.ſ.facta ſua referando: & in qbus an deum offenderit:anxia eſt:
conſiliũ ab eis capiẽdo. Vel etiã requirit a ſen ib⁹ ſuis tam corporeis q̃ ſpũalibus diligenter in
quo offenderit deũ/& an ab opib⁹ eoꝝ diſceſſerit:ſicut Ezechias faciebat/dũ dicebat Recogi/ Eſaiæ
tabo tibi oẽs annos meos in amaritudine aĩæ meæ.& ꝓpheta:Conturbata ſunt oĩa oſſa mea/& xxxviii
ſic ſenſus corporei/Et aĩa mea turbata eſt/& ſic ſenſus aĩales & ſpũales. Et hui⁹ figura fuerũt
I hi de qbus paulo ante dixim⁹ ſancti cõiuges Thobias & Anna:qui poſt ſollicitudinẽ & timorẽ Thob.
flere contriſtariq; cœperũt ac pœnitere/ꝙ filiũ ab ſe dimiſiſſent. ⁋Poſt ubi apud cognatos & x.
notos conſolationẽ peccator nõ inuenit:ſed abeſſe ab illis hoc eſt a ſenſib⁹ ſuis oĩbus deũ co/
gnoſcit/ad eũ cõuertit̃:& dimiſſa (qua uenerat) uia: ſcilicet humanarũ actionũ Hieroſolimam
ideſt ad ſpũalem uitã redire inſtituit/itineriq; & labori rurſus ſe cõmittit.Qui enim a uia ſalu
tis diſceſſit:& ad ſæcularia ſe tranſtulit negocia:niſi cõuerſis ueſtigiis retro eadẽ uia redeat ſa
lutem inuenire nõ poterit:hoc eſt niſi recogitãdo quæ ꝑuerſe egit:contraria faciat opa:& pro
malis ꝓferat bona:quẽadmodũ Apl̃s admonebat dicẽs: Sicut exhibuiſtis mẽbra ueſtra ſeruire Ad Ro.
immũdiciæ & iniqtati ad iniquitatẽ:ita & nunc exhibete mẽbra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſancti vi.
ficationẽ. Et iſtud eſt qd̃ in canticis legit̃: Reuertere reuertere ſunamitis reuertere:ut intuea/ Canſ.vi
mur te:& qd̃ per ꝓphetã dicit dñs:Reuertat̃ unuſqſq; a uia ſua mala: & dirigite uias uſas & ſtu Hyere.
K dia ueſtra. ⁋Nec huic repugnat ſniæ:qd̃ de Magis dictum eſt/alia eos uia Angelo admonẽte xviii.
Q ñ eadem ul̃ alia uia ſit reuertendũ. in regionẽ ſuam reuertiſſe Illi qdem lic t ſigno cæleſti duce Hieroſolimam ueniſſent:inde tñ
ab Herode miſſi erant:& ad eũ redire iuſſi:quo puerũ occideret/qui pegrinationis eoꝝ merces
erat Et ob id ne ad Herodem redirent:alia uia in regionẽ ſuam ſunt reuerſi.Hi aũt non ab He
rode dimiſſi erãt:ſed pacta celebritate ab Hieroſolimis redeũtes in hoc errauerãt.ꝙ puerũ mi/
nus diligenter obſeruãtes in ciuitate dimiſerãt.Eadem ergo rõ & hos qua uenerãt/& illos alia
q̃ ueniſſent:uia redire ſuadebat.Hos ſcilicet:ut quẽ querere oportebat & pœnitebat dimiſiſſe:
inuenirẽt.Illos ne quẽ maxime uitare deberẽt:in eius man⁹ inciderẽt Rurſus Magi peccatores
repñtant:qui ad Chriſti agnitionẽ per pniam ꝑueniunt:nõ ut cũ eo p contẽplationẽ maneant:
ſed ut oblatis pniæ munerib⁹ in eius timore domũ/ideſt ad negociationẽ licitã reuertantur:&
ob id alia uia non qua Herodes inueniẽdus eſt/ideſt per uiã tenebrarũ & peccati:ſed per uiã uir
tutum redire ad opationes non p̃ſtinas/ſed meliores debẽt.Chriſti uero parẽtes/ideſt cõtem/
platiuos ſcilicet/q paulo ante illũ incuria amiſerãt/ad eum ipm̃ reqrendũ reuerti/qua uenerãt
uia oportet

uia/oportet ut cum eo perpetuo maneat. ⁋ Hoc aũt moraliter eo ꝑtinet:eadẽ an alia uia quis A
ad deũ & in pr̃iam cæleſtẽ redeat:modo eo ꝑueniat/nihil intereſſe. Qui igiť in ea(quã pri⁹ ele
git)uia maius periculum & inſidias ſibi ab Herode/ideſt a diabolo metuit præparari:aliam ca/
piat:utpote qui in ſæculo errauit:ſi ꝑ mũdanas ꝓcellas ꝑiculũ ſibi imminere ꝑſpicit:ad religio
nem tranſeat:uel ſi iam uni eſt adict⁹:ꝓcuret ſe ad aliã dimitti:iuxta Sapientis conſiliũ inquiẽ
Eccl'iaſti tis:Ne credas te uiæ laborioſæ:ne ponas aĩæ tuæ ſcandalũ. Sin uero prima nõ diſplicet/neq; in
ci.xxxii. ſidioſa eſt:ſed per eã aliquo tpe negligenter ꝓceſſit:omiſſis per ignorãtiam aut incuriã:quæ ad
ꝓficiſcendũ erant neceſſaria:eadem/qua ꝓfectus eſt/cõfeſtim reuertatur.& accepto/qđ neceſ/
Adeph. ſarium fuit/rurſus ꝓcedat. Vtrũq; enim ſcriptũ inueniť. Obſecro uos(inqt Ap'ls) ut digne am
iiii. buletis in uocatione qua uocati eſtis.& rurſum: Vnuſq̃ſq; in quo uocat⁹ eſt:ꝑmaneat. Econtra/
i.ad cor. rio uero in libro Regũ legiť:q; ꝓceperat deus uiro dei/ne per uiam(qua uenerat) rediret. Ad
vii. utrunq; aũt cõſilium ſalubre per os Hyeremiæ dedit Spũs Sanctus dicẽs. State ſuper uias & au
iii.Reg. dite & interrogate de ſemitis antiq̃s quæ ſit uia bona & ambulate in ea. Neq; eñ de uia ſed de
xiii. meta ꝓcipue atq; in primis eſt quærendũ. Nã(ut ait Ap'ls) Multi quidẽ currũt : ſed unus accipit
Hyere. brauium.& a deo tũc q̃rendũ eſt cõſilium:& cũ ꝓpheta poſtulandũ: Notã fac mihi dñe uiam in
vi. qua ambulẽ.& ipſe pie peteñti cum eodẽ ꝓpheta rñdebit: Intellectũ tibi dabo/& inſtruã te in uia
i.ad cor. qua gradieris. Quod cũ feceris:tu rurſus cũ ꝓpheta dices: Notas mihi feciſti uias uitæ:adimple
ix. bis me lætitia cũ uultu tuo. ⁋ Põt aũt & alio ſenſu hoc accipi. Qui eñ a uia ꝑditionis & peccati B
ꝓs.cxlii. recedere uolũt:contrariis(ut diximus)ueſtigiis per eãdem uiam retrocedere debent. Recogitã
ꝓs.xxxi do ſcilicet menteq; amara ruminãdo quæcũq; perpetrarũt mala:ſinguliſq; cõtraria opponere
ꝓs.xv. (ſi fieri poteſt)merita:ut ſiue deus offenſus ſit a nobis:ſiue proximus beneficio aut officio pa
ri iniuria cõpenſetur. Hoc enim eſt eadem reuerti ad deũ uia: Verum cum Herodis timenť inſi
diæ:ab ea diuertere oportet:& alia/quæ eodẽ ducat/ petẽda:utpote cũ ex rememoratiõe ſcele
rum noua metui põt fragiliũ adhuc ſenſuum titillatio:ſicuti in his/quæ carnis uoluptas cõtra/
xit/ſæpe cõtigiſſe palã eſt. Satius qdem fecerit:qui ea cõmiſit : ſi nõ in eoꝝ recordatione diuti⁹
immoreť:ſed q̃tenus eſt ad peccati cõfuſionẽ atq; expreſſionem neceſſarium ꝑcurrens alia uia
peccati ueniam depꝓcetur:deũq;/quem offendit/ante oculos ponat : peccatiq; generalẽ & abſq;
particulari diſcurſu/grauitatem/pœnæq; acerbitatem:& amiſſi boni magnitudinem mẽte uer
Ge. xix. ſet. Hac nimirũ ex cã/uxori Loth ob eius fragilitatẽ:retro ad dãnatas igni urbes reſpicere inex
piabile fuit:qđ uir fecit impune:eoq; ꝑtinere põt:q; ꝑ Pſalmiſtã dr̃: Obliuiſcere populũ tuum
Ezech. & domũ pr̃is tui.& qđ in Ezechi.legiť per metaphorã de muliere/quæ uidens imagines cõcu/
xxiii: binoꝝ ſuoꝝ/quos reliquerat in eorũ cõcupiſcentiam plus etiam ſolito exarſit. ⁋ Pariq; ra/
tione & qui in re aliqua offenſus eſt:ſi talis tãq; inſolens eſſe cognoſcať : ut ex noſtra humilia/
tione & inſolentior ſit futurus:& ſcãdalum maius timeatur:alia uia cõſulendũ eſt eius primũ
Prouer. idemnitati & ſatiſfaciẽdũ iniuriæ. Ait enim Sapiens: Sicut q mittit lapidem in aceruũ mercurii:
xxvi. ita qui tribuit inſipiẽti honorem. ⁋ Hic igitur tertius eſt pœnitẽtis actus:cõtrariis.ſ. ueſtigiis C
eadem uia reuerti:qui quo laborioſior atq; difficilior/eo quoq; eſt fructuoſior : commodeq; hi
priores act⁹ ad tres pniæ partes adaptari poſſunt:ut per p̃mũ/quo error & amiſſio gr̃æ cogno/
ſcitur/ cõtritionem ſignet. Scđm/quo ad cognatos & notos recurriť/ſit cõfeſſio. Et pro cogna
tis & notis nõ incõgrue ſacerdotes accipi poſſunt:q nobis & carne cõiũcti ſunt:& officio/digni
tateq; noti:de quib⁹ in pſal.legitur: Tu uero hõ unanimis dux me⁹ & not⁹ meus.& paulo poſt:
ꝓs. xiiii. Et in domo dñi/ideſt in Eccleſia ambulauim⁹ cũ cõſenſu:in uia.ſ. diſciplinæ & ſacramentorũ.
Apud hos enim potiſſimũ requirendus eſt Saluator:cui⁹ eſſe debent familiariſſimi:& apud quos
Chriſt⁹ ipſe uſq; in finẽ ſæculoꝝ mãſurum ſe ꝓmiſit. ⁋ Sed apud nullos horum Ieſus a parẽ/
tibus eſt inuẽtus. Quippe oẽs eo Hieroſolimis relicto ad ꝓpria remeabãt:qđ eſt cõe noſtri ſa/
cerdotalis ordinis miniſtrorũ uitium:ut relicto templo cõtemplationis/& ciuitate pacis:ſacris
pro more:immo & ad q̃ſtum plerũq;/magis q̃ pro deuotione & pietate pactis/ad ſæcularia con
Ad phi/ feſtim ſe cõuertant negocia:& quẽadmodũ Ap'ls dicit: Quæ ſua ſunt quærãt : nõ q̃ Ieſu Chri/
lipẽ.ii. ſti:uerumtamen & ſi Ieſum ſecũ habere nõ mereanť:uiam tñ aliis ad illum inueniendũ oſten/
dũt:quẽadmodũ hos feciſſe uiriſile eſt:cũ apud eos a parẽtib⁹ requireret:dum illum apud ſe non
eſſe teſtati ſunt:ſimul & ad locũ/ubi illũ parentes reliquerãt/rediri oportere dixerunt. Et hoc
eſt cõfitentib⁹ peccata/pniam imponere:quæ eſt certiſſima ad ſalutẽ uia:quẽadmodũ ex ſequẽ
ti capite Euãgelii hui⁹ apparebit uberius. ⁋ Hi igiť/q cognatoꝝ/ideſt ſacerdotũ & ſuopte/cõ D
ſilio Hieroſolymã redeũt:ut Ieſum inueniãt/ſatiſfacere dicunť. Et ꝓinde tertiã implent ſacra/
mẽtalis confeſſionis partẽ:in labore itineris & afflictione mẽtis:quæ ſunt ſatiſfactionis partes
ꝓs. vi. duæ.iuxta uerbũ ꝓphetæ inquiẽtis: Laboraui in gemitu meo.& utrunq; maria expreſſit dicens:

A Dolentes quærebamus te. Poſt uero ubi ad urbē Hieroſolimā eſt uentū/ ideſt pn̄iæ iniunctæ &
ſatiſfactionis iter emēſum: prius q̄ Ieſus inueniat: trib⁹ diebus eſt magna cum ſollicitudine &
pſeuerantia quærendus: q̄nis enim ad urbē ſanctā/ quæ eſt pacis uiſio/ qs puenerit/ ideſt pacē &
indulgētiā pro peccato obtinuerit: ad templū tn̄/ ideſt diuinæ cōtemplationis & pfectiōis locū/
in quo Chriſt⁹ habitat/ per gr̄am/ in cordib⁹. ſ. noſtris/ non ſtatim cōſcendere licet. Verū poſt
expiationē peccatorū per pn̄iæ aſpitatē/ qđ uno die abſolutū eſt/ opa perfectionis trib⁹ diebus
E & his quidē cōtinuatis ſunt exhibēda. ¶ Hæc autē in multis ſunt figurata. Primo nāq; Helyas iii.Reg.
Figura audita denunciatione Iezabelis, que illi mortē cōminabat/ prexit uiā unius diei per deſertū: qa xix.
gratia dei p̄mū ducit peccator ad pn̄iæ ſolitudinē atq; aſperitatem. Deinde uero cū aīam ſuam
Multa de tri a dn̄o tolli potuiſſet: rn̄ſum eſt ei: q; longa adhuc reſtabat pcurrēda uia: ita q pniam egit: mul/
bus dieb⁹ mi tis ad conſequendā gr̄æ plenitudinē indiget opibus & meritis. Nā & Chriſt⁹ ipſe poſteaq̄ in de
ſtice. ſerto ieiunauit: oīa pfectionis opa cōſumauit. Item & Ionas: cū in Niniuem ingreſſus eſſet uia Ionæ.ii.
unius diei: ad pniam Regem ciueſq; ꝓuocauit: qui audito eius uerbo tridui ieiunio cū orōne in
ſacco & cinere ſe cū macerauerūt. Ita qppe p diē unū ambulat de⁹ in aīa peccatrice/ ideſt p gra/
tiam trahentē: ut illā ad pn̄iam cōuertat. Illaq; cōuerſa triduo agit pn̄iæ opa: quæ ſunt tres cō/
feſſionis ſacramētalis (ut dixim⁹) partes. Tres aūt dies reliqui/ qbus opib⁹ ſanctis ꝓpiciādus eſt
deus/ ut plenitudinē conferat uirtutis & gr̄æ: illi ipſi ſunt tres dies: qbus iuſſu dei Moyſes cum Exo. iii.
populo/ quē de manu Pharaonis & Aegypti tenebris eduxerat/ eripueratq;/ p deſertū prius q̄
ſacrificaret/ ꝓceſſit. Illi itē quibus Heſter cū omni familia ieiunauit: ut caput Olofernis/ ideſt Heſter
diaboli truncare poſſet: & populū dei liberare. Et quib⁹ Thobias in orōne pſeuerauit: prius q̄ xii.
cū uxore congrederet: ut dæmonis inſidias/ & mortis euitaret periculū. Itē & iſtud trium dierū Thobi.
eſt iter/ qđ Iudas Machabeus poſt ſupatum iordanis flumē in deſertū cōfecit: quo q; cōfecto a vi.
Nabutheis phumane accept⁹ fuit: pauloq; poſt ingēti uictoria in hoſtes potitus. Tribus quoq; i.Mach.
F diebus & Ionas in uētre Ceti/ & Chriſtus in ſepulchri antro iacuerunt. ¶ Qui autē ſint tres v.
iſti dies: quid ue per eos nobis ſignificatū intelligere poſſum⁹: haud difficile eſt ex ſupradictis Matth.
inuenire: atq; ex aliis ſcripturæ partib⁹ afferre. Sed q̄ ad rē propi⁹ accedere arbitrabimur/ pro/ xii.&Lu
feremus. Poſſunt eñ ad tres uirtutes theologales aptiſſime referri: qbus ad diuinæ gr̄æ pleni cæ.xi.
tudinem conſequēdam nihil eſſe pōt efficacius: illiſq; tria hæc maxime cōueniūt/ fidei ueritas/
opis bonitas/ & puritas intētionis. Poſſum⁹ etiā ieiunium & elemoſinā & orōnē per hos intel/
ligere: quæ ſunt (ut in ſupiorib⁹ abunde dictū eſt) ad placādū/ ad noſq; trahendū deum/ reme/
dia pſtanea. Vel etiā ieiuniū/ orōnem/ & ſacr̄m Eccl̄iæ: de quibus in actib⁹ Apl̄orū legitur: q Act.xiii
Apoſtoli uolentes Paulū & Barnabā ad p̄dicationē mittere: ieiunātes & orātes manus impoſue
re. Aut alia itē tria quæ ad pfectiōis gr̄am cōſequēdā/ Saluator ipſe ꝓpoſuit: dū dixit: Si uis eſſe Mat.iiii
pfectus: uēde oīa quæ habes & da paupibus: & ſequere me. Quid enim aliud eſt hoīem qcquid Marci.i.
habet uēdere: q̄ a rebus terrenis animū abdicare. Neq; enim Petrus & Andreas quicq̄ uēdidiſſe Lucæ.v.
legunt: ſed reliquiſſe oīa. Dare aūt paupib⁹ charitatis pfectæ opus eſt: Chriſtū uero ſequi/ hu
militatis & māſuetudinis. Diſcite (inquit) a me: quia mitis ſum & humilis corde: uel patiētiæ & Mat. xi.
amoris: dicente Apoſtolo: Chriſtus pro nobis paſſus eſt: uobis relinquēs exemplū/ ut ſequami i. Pet.ii.
ni ueſtigia eius. Vel innocētia ſeu odor uitæ: excellētia ſeu ſplendor doctrinæ: & ꝓfunditas ſeu
feruor deuotionis: uel Pietas ad deū: Charitas ad ꝓximū/ & Tēperantia ad ſeipſum. Hi quippe
ſunt tres illi cæli ſupra quos raptū ſe fuiſſe Paulus teſtat: ibiq; audiuiſſe arcana uerba quæ nō ii.ad co/
licet homini loqui. Sic & iſti tam alta uerba Saluatoris audiuere: nōnulli mortalium fas fuerit rin.xii.
intelligere: poſteaq̄ neq; mater ipſa neq; nutriti⁹ intelligere potuerūt. Illud plane in om̄i hoc
myſterio ē cōſideratione dignū: q cū dierum hic ubiq; mētio fiat: nulla noctium habet men/
tio: qa hi qui ſuo errore ducti a diuina gr̄a parūper deciderūt/ nūq̄ a tenebris fuere depræhēſi:
prius enim q̄ p̄mā diem exegiſſent: ueſpere in noctē uergente errore (ut diximus) cognito/ Ie/
ſum diligentiſſime quærere cœperūt. Poſtridie uero eius diei Hieroſolimā rediere: ibiq; tribus
illis dieb⁹: quos in illo regrendo cōſumpſerūt/ interdiu tm̄ quæſiniſſe uero eſt ſimile. Quē eñ
luce clara nō inueniſſent: noctu inueniēdi ſpes eſſe poterat nulla. Ex hoc aūt manifeſte liquet:
deū in tenebris peccatorū/ aut ignorātiæ/ uel carnaliū deſiderioꝝ/ iueniri nequaq̄ poſſe: ibiq; Io.i.
minime eſſe requirēdū: quippe qui eſt lux uera/ quæ illuminat oēm hoīem uenientē in hūc mun Io. xii.
G dum: & qui lucē quærendā/ & fugiēdas docuit tenebras. Illum ergo quarta die clara qdem luce
Textus. inuenerunt. ¶ Sed quo in loco q̄ſo/ an ne in foro/ uel in taberna, aut theatro. IN TEMPLO
inquit. Aut cū quib⁹: an cū mulierculis/ uel ſcurris/ aut etiā pueris/ uel aliis nullius frugi hoib⁹:
In medio doctorꝝ erat: ſed diſcurrens uel ad modicū tp̄s ibi ſtās aut pertranſiens: nō: ſed ſedēs.
Quid aūt ſedens faciebat: ludebat ne/ an iocabat: uel puerile aliquid tractabat; audiētē (inqt)
illos &

illos & interrogātē.Quid uero illud fuerit/qđ audiret:uel de quo interrogaret:tāetſi Euāgeli
ſta nō exꝑſſerit:de ſeriis tñ & diuinis rebꝰ ſermones illos fuiſſe:ſequētia demōſtrāt:dū dr:ꝙ ſtu
pebāt oēs ſup prudētia & rñſis eius:& ꝙ ipſe dixit:In his/quæ pr̄is mei ſunt/oportet me eſſe.
Ex quibꝰ quoq; uerbis hoc manifeſte liquet: nō ſolum audiuiſſe illū & interrogaſſe doctores:
uerūetiam ad interrogata eoꝝ rñdiſſe:cum dicat:ſup reſponſis eius. Cęteꝝ/qd aliud in tāte/
nella ætate edere/eo ꝑſertim loco/potuit ſummæ ſapiæ/&diuinæ uirtutis indiciū:q̄ in templo
inter medios doctores ſtare:& de rebꝰ ꝓfundis ac diuinis audire/interrogare/& reſpondere.
Ec.xi.& ⁋Porro nō temere aut arrogāter in medio taliū uiroꝝ ſedē illam poſtulaſſe/aut aſſediſſe/cre A
xxxii. dendū eſt:puerū adhuc:qui per os ꝓphetæ dixerat:In medio ſapientū ne adiicias loqui. & rur/
ſus:In medio magnatoꝝ loqui nō ꝓſumas.& qui ore ꝓprio inuitatum alioqui honoratū & pri
ma ſede dignum docuit/nō in medio diſcūbere (qui locus eſt honoratior) ſed in nouiſſimo &
abiectiori. Verum cōiectura ꝓbabili cōcipi pōt:puerū hunc ad cōuentū doctoꝝ/qui in pte ali/
qua tēpli ſedebant/acceſſiſſe:& cū de rebꝰ legis (ut eoꝝ officii erat) forte fortuna diſputarent:
illum aliqd in medium ꝓtuliſſe doctrinæ & ſapiæ plenū:illoſq; admiratos a puero necdū adul/
Ecc.xi. to tam alta & ꝓfunda dici:iuſſiſſe ut illi in medio eoꝝ ſedes afferref:quo maturius/quietiuſq;
illius prudentiā & doctrinā periclitarent̄.Et hoc qdem ad litterā de Chriſto in libro qui Eccle
ſiaſticus noīatur/ſcriptū erat. Ait enim Sapia:humilia exaltabit caput illius:& in medio magi
Act.iiii. ſtroꝝ ſedere illū faciet. Vbi enim multi ſunt qui unū aut plures audire uolunt:quo melius oēs
intelligāt/in medio cōſtituunt:quēadmodū ꝓncipes & cōſiliū Iudeoꝝ feciſſe legimus:cū Apo
ſtolos ad ſe uocarent:ut in qua uirtute miracula faciebāt:ab his intelligerēt. Medium autem in
hoc loco & aliis pleriſq;/aut ſtetiſſe/aut ſediſſe/aut recubuiſſe/legimus:quæ ſacri doctores cū
abūde referāt:nō repetemꝰ/tāmq; adiiciūt:ut ſcilicet oñderet in medio bona oīa cōſtituta eſſe.
& licet aliæ referri poſſent pro locorum opportunitate rōnes: non iuuat ad præſens inſiſtere:
neq; pariter cur hoc in actu ſedere uoluerit:q in aliis pleriſq; ſtetiſſe legitur. Hæc enim ab aliis
quoq; tradita ratio ſatis erit ꝙ docēs plerūq; ſedebat. Quod qdem & Apl'i eius poſtmodū ſer/
Matt.v. uauere. Nā & ſi hoc loco nō doctoris partes ſuſcepit:ſed diſcipuli potiꝰ: & doctrinæ auidi:nō
& Lucæ potuerūt:tamē eius rñſa/quæ tāta admiratione ſuſpēſos doctores illos tenuerūt/nō plurimū
iiii. Act. continere pfectæ ſolidæq; doctrinæ. ⁋Verū cum quieſcere iſtud & ſedere/nō tam ad corpis B
xiii. q̄ ad animi quietē ſpectet:admonētur hoc exemplo:quicūq; alios docent:& qui alioꝝ doctrinā Moraliter.
ſuſcipere uolūt:in his ꝑſertim/quæ ad fidē & religionem ptinent/ut nō temere aīoq; turbato Sedere qd ſi
uel abrupto/ad loquendū/uel audiendū prorūpant:ſed prius cōpoſita mēte & ꝓcogitatis/quæ gnificet.
Sap.i. dicēda ſunt/ab externis quoq; cogitatibꝰ ſedent animū.Scriptū eſt enim/ꝙ puerſæ cogitatio/
nes ſepant a deo:& in aīam maliuolā non introibit ſapia.& paulo infra:Spūs enim ſanctꝰ diſci
i.ad co/ plinæ effugiet fictum:& auferet ſe a cogitationibꝰ quæ ſunt ſine intellectu:& Apl's:Aīalis hō/
rin.ii. ideſt uiuens ut cætera aīalia/& circa carnalia occupatus/nō pcipit ea quæ ſunt ſpūs dei:& quæ
Matt.v. ſequunt̄.& ideo dn̄s ubiq; ſediſſe ſcribit̄/cū doceret.& Maria Magdalenæ cum doctrinam eius
Mar.iiii audiret:& diſcipulos monuit idem dn̄s in cælū aſcēſurus/ut ſederent in ciuitate quoad uſq; in/
Lu.v.& duerenf uirtute ex alto. ⁋Item & aliud daf documentū:ut de hiſce (q̄s ꝓdiximus) rebus inter C
Ioā.x.& doctos tm̄ diſceptatio fiat:dicēte Apl'o:Sapiam loquif inter pfectos. ⁋Ex ſerie quoq; litteræ Taciturni/
ul.& Io. aliud a ſacris doctoribꝰ ſumit:ut ſcilicet prius qs audiat:q̄ interroget/uel loquaf:ad qđ pluri tas cōmēdaf
viii. ma accōmodari pt̄t:quæ in ſacra legunt̄ ſcriptura. Ait enim:prius q̄ audias/ne rñdeas uerbū. & ſermonis
i.ad cor. & alibi:Qui prius rñdet/q̄ audiat:ſtultū ſe eſſe demonſtrat.& rurſus: Audi tacens/& pro reue maturitas.
ii. rentia accedet tibi bona gr̄a:& poſt pauca:audi tacens ſimul & quærēs. Quæ qdem ꝓcepta ad
Ec xi. eos maxime lata ſunt:qui uel ætate/uel impitia/ſunt infirmiores:& ꝓcipue dū inter peritos lo
Prouer. quunf:quēadmodū & in eodē loco apit ꝓpheta:dū dicit: Adoleſcens loquere in tua cā/uix dū
xviii. neceſſe erit.Si bis interrogatꝰ fueris:habet caput rñſum tuū:in multis eſto q̄ſi inſcius.& alio lo
Eccle. co.Prius q̄ loquaris diſce. ⁋Hæc igif ſeruare hac in ætate uoluit Saluator:qđ cæteris (ut ꝓdi
xxxii. ximus) per os ꝓphetæ docuerat eſſe ſeruādū. Itidem & qui pfectionis ſtatū ſunt ingreſſi/obſer
uare admonent̄:cum aut recētior eſt uocatio eoꝝ: aut cum ea ſe impitia ībecillitate ue eſſe co
gnoſcūt:ut alioꝝ potius doctrina indigeāt:q̄ ipſi docere alios poſſint. Quoꝝ uero & doctrina
Act.xiii & auctoritas eſt ſolidior:hi audacter ingerere ſe aliorū eruditioni debēt:quēadmodū Saluator
xiiii. & ipſe ætate matura fecit:& Apoſtoli oēs:ſed præ cæteris Paulus feciſſe tradunf. ⁋Hæc autem
uſq; ad Chriſti adhuc pueri cū doctoribꝰ diſputatio:tametſi nō docendi/ſed diſcēdi potius cauſa facta D
xxi. eē uideret̄:tantā tm̄ in eo ſapiam atq; eruditionē in ſententiis:tantāq; in uerbo/geſtu/& uultu/
prudentiā/modeſtiāq; demonſtrauit:ut & qui uerba audiebāt/ſenſumq; intelligebāt:& q gra/
uitatē/uerecundiā atq; cōpoſitū undiq; adoleſcentis os/corpuſq; totū inſpiciebāt:utrūq; in eo

Stupor qd & admiratẽnt: & tãta quidẽ admiratione: ut iu ſtuporẽ admiratio uerteret: qđ ſenſuum quãdam
admiratõ qd cõſtipationẽ & alienationẽ ſignificat: ſicut in libro Paralipo. legit: Præ ſtupore (inquit) nõ erat ii. paral.
in ea ull⁹ ſenſus. & in actib⁹ Apl'oꝝ: Repleti ſunt oẽs ſtupore & extaſi. & rurſum Paulus: Factũ ix.
E eſt a'it reuertẽti in Hieruſalem & oranti in templo fieri in ſtuporem mẽtis: & uidere illum &c. Act. iii.
¶ Signãterq; ab Euãgeliſta ponit ꝙ ſtupebãt oẽs / qui eũ audiebãt / ſup prudẽtia & reſpõſis ei⁹. &. xxii.
& deinde ſubiicit: Et uidẽtes admirati ſunt. Quæ eñ ab eo dicebant talia erãt: & ſummã ꝓfun/
diſſimãq; doctrinã & ſingularẽ prudẽtiã in eo oſtẽderẽt. Propterea nõ admiratiõe tñ: ſed etiã
ſtupore digna erãt. Quis enim in tam tenella ætate puellũ fabri lignarii (ut putabat) filium: &
nullius adhuc diſciplinæ / aut ſcientiæ / ne primitiuaꝝ quidẽ artiũ ſatis capacem altiſſima my/
ſteria elucidantẽ: & ſumma cũ modeſtia & grauitate nũc interrogãdo / nũc reſpõdẽdo / de apici
bus legis diſſerentẽ / nõ magni haberet miraculi loco. & humanã rõnem ſupare crederet: quod
eũ nõ capiant humani ſenſus: obſtupeſcũt: ita ut an plane uera ſint / quæ ꝑcipiũt: an uero fallã/
tur: ambigãt. Sicuti & Petrus: qdum a carcere ab Angelo educeret: exiſtimabat ſe uiſum uide/ Act. xii.
re. Aſtantes aũt & (qui uerboꝝ quidẽ ſonũ / & uult⁹ ac corpis geſt⁹ inſpiciebãt) eoꝝ autẽ / quæ
dicebant / cognitionẽ nõ habebãt: admirabant qdem tantã in puero grãm & modeſtiã. qđ pla/
ne fuit admiratione dignũ: ſed nõ ſtupore: qa & ſi ſupra cõem hoiũ cõſuetudinẽ hoc fieret /
Moraliter. nõ tamẽ ſupra uim naturæ. ¶ Ex hoc autẽ his / q ꝑfectionis ſtatũ ꝓfitent / aliud quoq; dat do/
In oĩ actu ꝑ/ cumentũ: ut nõ in doctrina tñ & eruditione admirãdos ſe ꝓbeant: ſed in geſtu / uerbo / omniq;
fecti debet uitæ & corpis actu modeſtiã / grauitatẽ / prudẽtiã / ſanctitatẽq; præ ſe ferãt. Quæ oia cũ in cle
eẽ grauitas. ricis oĩbus / & his ꝓſertim / qui ſacris ſunt initiati / requirat Apls: tum uero in ep̃is oſtẽdit eſſe ne i ad thi.
ceſſaria: quoꝝ utinã uel leuiora ſatis teneremꝰ. Hoc igit i loco iter tales uiros talia / taliq; mõ/ iii. & ad
F atq; ordine agentẽ inuenerũt Ieſum parẽtes eius. ¶ Quid aũt illo inuento dixerũt: in tex. ſe/ tytum.
Textus. quit. ET DIXIT (inquit) mater eius ad eũ: Fili quid feciſti nobis ſic &c. Et primũ quidẽ pſo
Quæſtio ad na loquẽtis notãda eſt / quã fortaſſis etiã: repræhẽdẽdã qs putauerit. Quo enim pacto Maria / q̃
litteram. ſpecimẽ erat toti⁹ humilitatis atq; modeſtiæ / pñte uiro utriuſq; noĩe loquit: in tanto ꝓſertim /
taliumq; uirorũ cætu: qnimmo & ſe uiro ꝓponit: dum dicit: Ego & pater tuus. Hoc enim & a uir
ginali uerecundia & a mfimoniali modeſtia abhorrere uidet: necnon & ab Apl'i ꝓcepto: q dicit: i. ad cor.
Mulier in ſilentio diſcat / cũ oĩ ſubiectione. Docere autẽ mulieri nõ permitto: neq; dñari in ui/ ii.
rum: ſed eſſe in ſilẽtio. Verũ ad litteralẽ ſenſum matern⁹ eã affect⁹ excuſat: quo enim maiore
anxietate fuerat affecta in Ieſu quærẽdo: eo ad exprimendũ dolorẽ impune fuit prõptior: atq;
eo magis: quo materna uiſcera ꝓpriæ carnis pignora repetebãt: quæ ſolius dei myſterio abſq;
uiri cõmercio genuerãt. Ad Ioſeph aũt ꝓter miniſterium (ut ſæpe dictũ eſt) nihil attinebat. Pa/
ri quoq; ratione mater filioꝝ Zebedei excuſata fert: ꝙ materna pietate nõ qdẽ pro ſe: ſed pro Mat. xx
filiis ipſis immodeſtã rem petiiſſet. In his ſiqdẽ / quæ ad filioꝝ affectũ ptinẽt / matri plus etiã q̃
pri indulget: qppe q̃ & cõcipiẽdo / & ĩtra uiſcera fouẽdo / & pariẽdo / & nutriẽdo / plura atq; diu
turniora naturæ officia illis ꝓſtãt: ſũtq; ꝓterea mlieres uti fragiliores: ita quoq; aĩo teneriores /
& ad amorẽ aut odiũ ꝓniores atq; ꝓpẽſiores. Propterea cũ nihil a pia matre alienũ fecerit: nõ ẽ
hic in talẽ ꝓſertim filiã repræhẽdẽdus affect⁹. In cæteris uero / ꝓſertim ſeriis grauibuſq; reb⁹ /
ſilentio prudẽtia mulieris maxime dignoſcit. ¶ Quod aũt ſe uiro iu uerboꝝ ſerie ꝓpoſuerit:
ſi non rõnis / ſermonis tñ ordinẽ ſeruauit. Non enim dũ de nobis & alio loqmur: dignitatis or
G do attendit: cum & Chriſt⁹ dixerit: Ego & pr̃ unum ſumus. ¶ Ad myſteriũ uero illam / ſicuti Io. x.
Supior aĩæ & alibi ſemp / locutã Euangeliſtæ memorãt: nuſq̃ uero Ioſeph. Ob id (ni fallor) ꝙ illa ſupiorẽ
rõne portio (ut ſæpe diximus) aĩæ rõnalis portionẽ: uel ipſam rõnalem aĩam repñtat: Ioſeph uero ſenſua
ad ſupna eſt lem / aut rõnalis partem inferiorẽ. Hæc eſt igit: quæ oia & ꝑcipit / & explicat myſteria: illa uero
aptior. ad opa miniſterium dũtaxat ꝓſtat: uel cum miniſterio quẽ põt / affectum. Hæc eſt inquã quæ Ie/
ſum alloquitur / ideſt quæ uerba ſalutis ꝓfert & per cõtemplationẽ colloquit. Hæc deniq; eſt q̃
amiſſa dei grã ſollicitius / ardẽtiuſq; illã reqrit: amiſſamq; dolet uehemẽtius. Propterea ad hãc
ipſam dicebat ꝓpheta: Quare triſtis es aĩa mea & q̃re conturbas me: ſpera in deo qm̃ adhuc cõ ꝓs. xli.
fitebor illi. Rurſus Maria cõtemplatiuos nobis repñtat & Ioſeph actiuos: illos autẽ familia/
H ri⁹ cũ deo loqui: q̃ iſtos / haud eſt ambiguum. ¶ Sed qd hæc ſancta aĩa: piaq; mater filio dixe/
Textus. rit: Videam⁹ fili (inquit) quid feciſti nobis ſic. Et ne fruſtra quæri uideret: ſtatim adiecit: EGO
& pater tuus dolentes quærebam⁹ te. Factum in primis filii arguit: & deinde ſuũ & pr̃is tũ dolo
rem: tũ laborẽ: cãmq; utriuſq; manifeſtat. ¶ Hæc autem non tã querellæ q̃ piæ ſollicitudinis
& affectus immẽſi ſunt uerba: q̃lia & illa fuere: quæ prius iu pſona Chriſti ꝓpheta protulit: &
ipſe deinde in cruce pendẽs iterauit: dum dixit: Deus deus meus q̃re me dereliquiſti & rurſus: ꝓs. xxi.
Quare oblitus es mei. & plena ſunt ſacræ ſcripturæ / ꝓſertim pſalmorũ talium ad deũ deuotæ &. xli.

Iob .vii. animæ uerborum uolumina. Sanctus quoq; Iob multa eiuſmodi ad deum locutus refertur:dũ
&.x. dicit:Quare poſuiſti me contrarium tibi:cur faciem tuam abſcondis : quare de uulua eduxiſti
me:& plurima id genus. ⁋ Quod autem ſubiunxit: EGO & pater tuus dolentes quærebamus te. hoc ſignificare uoluit:ac ſi diceret: Tu/qui omnia noſti/ ignorare nequaquã potuiſti: Textus.
q̃ ex hac tua a nobis diſceſſione maximã utriq; moleſtiã/maximumq; laborẽ intuliſti. Hoc aũt
ſine cauſa a te fieri non potuit:qui es ſumme iuſtus/ſumme bonus/ſumme perfectus. Quam
igiť ob cauſam hoc feciſti:ſicut & ille dicebat: Indica mihi cur me ita iudices ⁋ Ad hanc autẽ A
interrogationem accõmodatũ dedit ipſe reſpõſum. QVID eſt(inquit) q̃ me quærebatis &c. Textus.
quemadmodũ enim illa inquirẽdo ab interrogatione cœpit:ſic & hic reſpõdẽdo : & ſicut que/
relæ cauſam illa ſubiecit:ita & hic excuſatiõis. Perinde eſt igiť ac ſi dixiſſet:quæritis a me quã
ob cauſam diſcedentes uos hinc nõ ſum ſecutus:exploratũ habentes me nõ ſine maxima rõne
manſiſſe:quem deũ & hoĩem eſſe cognoſcitis Si igiť talem me ſciebatis:qd eſt q̃ me quærebatis:aut pro me tantope eratis ſolliciti. Siquidem nec me a uobis diſceſſurũ/ aut ad patrẽ reditu
rum ſuſpicari debebatis:cũ nedũ legatione mihi ab eo demãdata ſim defunctus. Sed interea
dum in hoc ſæculo ſum:ſcire cogitareq; debuiſtis:me in his/quæ pater mihi cõmiſit/ ꝓut loco
rum / pſonarũ/ & tẽpoꝝ ratio ſuadet:ſupeſſe/uerſariq; oportere:& in his nihil uobis mecum
eſt cõmune:neq; particularem a me debetis rõnem exigere. ⁋ Simile huic reſponſum diſci/
pulis de regni Iſraelitici reſtitutione nimia curioſitate interrogãtibus idem Saluator dedit:qđ
hic matri nimio ſanguinis & carnis affectu: ꝓpẽſioreq; cura de illi᷒ cõuerſatione quærẽti:dum
dixit:Nõ eſt ueſtrum ſcire tpa uel momenta quæ pr̃ poſuit in ſua ꝑtãte. ⁋ Notãdũ eſt aũt/q̃ B
nõ eãm: ꝓpter quã remãſerat in templo/ iq̃ſiuit mater:utpote quæ pro ſua ſingulari prudẽtia
atq; in filiũ reuerẽtia nõ eſſe ſibi de his inquirẽdũ ſatis intelligebat. Sed quod ad eam & uirũ
ſuum ꝑtinebat:hoc intelligere cupiebat:Quid(inq̃t feciſti nobis ſic:ac ſi diceret:Scio te ſũma
cum rõnẽ manſiſſe:Verũ cur nobis ſaltem hoc nõ indicaſti. Nũ aliqd in nobis culpæ depræhẽ
diſti: ꝓpter qđ te a noſtro cõſpectu/comitatuq; ſubtraxeris. Talis profecto fuit illa/de qua ꝓdi
xim᷒ Saluatoris interrogatio:Quare me dereliquiſti. & altera Iob ſancti uiri:Indica mihi cur
me ita iudices/& cæteræ id gen᷒. ⁋ Ad hoc aũt cõgruit apprime Chriſti reſponſio:quæ eiuſ-
modi eſt:ac ſi dixiſſet:Nõ ob culpã ueſtram aliquã a uobis diſceſſi : aut meæ a uobis diſceſſiõis
& moræ in urbe eãm reticui:ſed ut pr̃is mei uirtutẽ in me ipſo manifeſtare inciperem:cui ſane
reſponſioni par illa fuit:quã Apl̃is dedit ipſe idem Chriſtus dũ eũ interrogaſſent:Quis pecca
Io.ix. uit:hic aut parẽtes eius ut cæcus naſcereť:Neq;(inq̃t) peccauit ipſe:neq; parẽtes ei᷒:ſed ut ma
nifeſteť gloria dei in illo. ⁋ Hæc aũt rñſio moraliter pleriſq; cõuenit. Filiis ꝑmũ qui religionẽ C
ingreſſi ſunt:aut deo ſe quoquo mõ totos addixerint:cũ a carnalibus parẽtib᷒ increpanť:q̃ illis Moraliter.
inſciis hoc fecerint/ut eos a pio retrahãt uoto. Oſtendũt eñ illis & longa ſerie cõmemorant:
quãtos in his educãdis ſuſtinuerint labores:q̃ magnaſq; anxietates:quãtaſq;/ſi ab his deſeran
tur ſunt perpeſſuri anguſtias atq; moleſtias:imo & mortẽ eis ĩminere ꝓteſtanť:cui᷒ filios ipſos
apud deũ & hoĩes indicãt reos fore. His quippe & aliis eiuſmodi uerbis Saluatoris accõmodan
da eſt rñſio:Quid eſt q̃ me q̃rebatis:neſciebatis q̃a in his/quæ dei ſunt/oportet me ꝑmũ eſſe:
Lu. xiiii cui᷒/qui nõ pr̃em/matrẽ/fratres/ & ſorores reliquerit:non põt eo ipſo teſte/fieri diſcipulus.
⁋ Hæc eadem reſpõſio prælatis quoq; conuenit:qui cum ad diuina pluſq̃ mos ſit cæteris:ſeſe
cõuertũt/& ſæcularia negocia:carnaleſq; cõſanguineos negligẽtius q̃ humana ſollicitudo deſi
deraret:curãt:a ſubditis aut amicis:uel ꝓpiquis ſæpenumero obiurgãtur. Cur(inquiũt) nos cõ
temnis:cur noſtris neceſſitatib᷒ nõ ſubuenis:teq; & Eccleſiæ tuæ facultates pro his nõ expẽdis:
& pariter cũ ad dignitatẽ aliquã/aut paſtorale officiũ/ hi ad quos electio pertinet/ea ſpe quẽ/
piã elegerint: ut eoꝝ cupiditatib᷒/turpiq; & repræhẽſibili uitæ eſſet indulgentior:dum poſt/
modũ ab ipſo ꝑlato arguunť/caſtigãtur & corripiunť:magnas aduerſus eũ q̃rimonias ꝓpo/
nũt dicẽtes:Ego & pr̃ tuus dolẽtes quærebam᷒ te/ ideſt nos eligẽtes:& ſupior/ qui te confirma
uit/dolẽtes q̃ nõ haberem᷒ paſtorẽ iuxta mores nr̃os/q̃rebam᷒ te:exiſtimãtes.ſ. te nobis mitio
rẽ indulgẽtioreq; fore:qd ergo nunc nobis hoc facis:his & eius gñis q̃rellis rñſio hæc Saluato
ris eſt accõmodatiſſima:qd eſt q̃ me in Abbatẽ/uel ꝑlatũ q̃rebatis ſ.ſi in uia peccatoꝝ & cõtra
inſtituta regularia uiuere uolebatis:neſciebatis ꝑlatũ oportere/in dei mãdatis/ & ipſm ambula
re/& alios ꝑſertim ſubditos/dirigere. ⁋ Spũaliter quoq; dũ aĩa deuota a Chriſto ſe derelictã
q̃riť:& q̃ in eius natiuitate/paſſione/cæteriſq; ſalutis hũanæ myſteriis cõſiderãdis/cõtẽplãdiſq; D
uerſari ſolebat:nũc a cogitatiõib᷒ terrenis diſtracta nõ ampli᷒ illoꝝ memoriam guſtare põt:a
Chriſto hoc illi rñdeť:qd eſt q̃ me q̃rebas.ſ.iter carnis uoluptates & mũdanas uanitates:nõne
ſciebas me in his/ q̃ pr̃is mei ſunt/oportere eſſe ideſt nõ alibi ĩueniri : q̃ in his q̃ diuina tractãt

E &cogitāt. ¶ Mirū enim uidet̃ qđ in tex. ſequit̃. ꝙ ſcilicet MARIA & Ioſeph Ieſu uerba nō
Textus. intellexerūt: quippe haud quicq̃ obſcure hypbolice ue locutꝰ erat: nihilq; uſus circūlocutione:
& uerba ipſa ſatis aperta erant per ſeſe. Ipſi quoq; illū ab æterno patre miſſum ad ſalutem ho
minū nō ignorabant. Vterq; enim ab Angelo edoctus erat de hac ipſa re. Miraculū inſup ipſos
reddere debuerat certiores: cum admirari ſtupereq; circūſtantes omnes uiderēt ſapiētiam/ do
ctrinam/ & grauitatem pueri: quā ob id diuina uirtute prouenire palam illis erat: ſicuti & alio
loco ipſe dicit: Doctrina mea non eſt mea: ſed eius qui miſit me patris. ¶ Hoc igitur dei opus
eſſe ad hominum ſalutem factum ignorare quo pacto potuerūt. Et proinde quid potuit in uer
bis eius obſcuritatis ambiguitatis ue eſſe: quominus intelligerent illum a deo ad hominum ſa
lutem/ miſſum/ ad ea/ quæ eo pertinebant/ intendere oportere. Nam cum de patre locutus eſt:
ad æternum cæleſtemq; patrem retuliſſe palam erat: quando nec ad Ioſeph nutritium cōgrue
ſermo referri poſſet: tum quipe q pr̃ nō erat: neq; unq̃ eū patrem legimus a Chriſto nomina/
Chriſtꝰ nō legitur Ioſeph prēm ſuū appellaſſe. tum: tāet ſi in pueritia & intra domeſticos parietes illū eo nomine appellaſſe credibile eſt. Age
etiam & inter homines ita appellare ſolitum: cum Maria dixiſſet: Ego & pater tuus (de Ioſeph
intelligens) quærebamus te. Et ipſe utiq; reſpondēs dixiſſet: Quid eſt ꝙ me quærebatis? & ne
ſciebatis &c. Planum eſt ꝙ dum ſubiungit: In his/ quæ patris mei ſunt/ de alio patre locutꝰ eſt.
F ¶ Hæc maxime rem ambiguam reddunt. Neq; aliud mea quidem ſententia dici poteſt: q̃ quod
alio loco ſupra diximus: Virginem/ ſcilicet glorioſam quātacunq; plenitudine gratiæ diuinæ
redundaret: nunq̃ tamen omnia etiam ad myſterium humanæ redemptionis pertinentia perfe
cte in hac mortali uita intellexiſſe: quæ erant in futura manifeſtanda lucidius: atq; apertius: ſed
Maria in hac uita non intellexit oīa arcana myſteria. ſummam dumtaxat rerum illi fuiſſe cognitam: hunc ſcilicet puerum dei myſterio incarnatū/
deumq; & hominem factum pro ſalute mundi obiturum aliquando mortem: deinde ad patrē
cum gloria & triumpho rediturum: perpetuoq; tum apud fideles per fidem: tum apud patrem
per gloriam regnaturum. Quo autem tempore/ quo ue modo: id eſſet implēdum: haud prius
intellexit: q̃ uel geſta res eſt: uel reuelatione particulari filius ipſe illi uoluit fieri manifeſtum:
quod cum ita ſit: non eſt tantopere mirandum: ꝙ ipſa etiam mater multa filii ſui opera huma/
nam rationē excedentia/ longe tamen a diuina omnipotentia minora fuerit/ admirata: q; ꝙ mul
ta illius uerba/ geſtaq; non plane intellexerit: cum eſſet adhuc infirmitate carneæ molis circū
data: & in his pſertim initiis/ quādo nihil adhuc tale filiū per annos ferme duodecim/ quos na
tus erat/ egiſſe uiderat. Quādo & Apoſtoli/ qui eū filium dei confeſſi fuerant/ & ex dei operi/
bus/ quæ quottidie coram eis patrabat/ cognoſcebant: non plane illius diuinitatem crederent:
neq; uerba illius etiam clara atq; aperta intelligerent: cum enim illis dixiſſet: Ecce aſcendimꝰ Lucæ
Hieroſolimam/ & filius hominis tradetur &c. non intellexerunt. & rurſus cum pauciſſimis pa xviii.
nibus multa hominum millia refeciſſet: haud ita multo poſt ne ſibiipſis deforet panis: erāt ſol Mar. vi.
G liciti: nec miraculum/ quod recens uiderant/ intelligebant. ¶ Quod & ad noſtram admoni/ & viii.
tionem ſcriptum exiſtimo: ut qui omnia ſe ſcire arbitrantur: & deum quoq; illorum mentibus
atq; ingeniis ineſſe: non tantū ſibi tribuant/ quin & in leuioribus errare ſe poſſe intelligant:
eorūq; comparatione/ quæ ignorant/ nihil eſſe qđ ſciūt: cum ſacratiſſimam dei genitricē alū/
nam & toto uitæ tempore affectatricē: & ſanctos quoq; eius Apoſtolos multa haud plane in/
tellexiſſe legimus/ quæ aperta uidebātur/ & quæ nos inſenſati intelligere nobis perſuademꝰ/
atq; interprætari præſumimus. Multa igitur cum humilitate/ magnoq; timore ſacræ ſcriptu/
ræ uerba/ ſentētiaſq; perſcrutari nos oportet: & cum Propheta petere: Reuela oculos meos &
conſiderabo mirabilia de lege tua. & rurſum: Da mihi intellectum & ſcrutabor legem tuam. Pſalmo
Qui uero propriæ uirtuti/ ingenioq; confidentes abſq; diuinæ opis imploratione in paſcua do cxviii.
H mini irruunt: in ſuam & multorum perniciem plerunq; delirant. Contra quos in ſuperioribus
ex ſacræ ſcripturæ teſtimoniis abunde inuecti ſumus. ¶ Sed ne quis hæc/ de quibus loqmur/
Saluatoris uerba tam aperta exiſtimet: ut non modo Maria/ uerum & alius quiſq;/ qui Ieſum
dei filium ſciuiſſet/ intelligere debuerit: dicant nunc/ etiā qui ita ſentiūt: quid per ea ſignificaſ/
ſe Saluator uoluerit. Siquidem nihil ad patris gloriam/ uel redemptionis myſteriū illū feciſſe
ex Euāgelio nobis cōſtat: ſed argute tm̄ ſciteq; & ſapiēter: audiuiſſe pmū: deinde interrogaſſe/
poſt etiā ad interrogata reſpōdiſſe. Ex quibus de illiꝰ diuinitate & futuro ſalutis humanæ ſacro
nihil deprætendi potuit: quando ne diabolus quidem longe homines ingenio/ & rerum om/
nium notitia/ ex naturæ excellentia diutiſſimaq; experientia excedens: cum hæc in pueritia &
alia ante baptiſmum/ atq; in ipſo baptiſmo geſta non ignoraret. Necdum tamen illū Meſſiam Mat. iiii
& dei filium eſſe cognouit: immo nec poſt trinam temptationem ex tribus illius tam pruden/ & Marci
tibus reſponſis certi aliquid retulit: ſed neq; poſtmodum cum Angelos illi uidit miniſtrare. i.

Rurſus

Rurſus non dicit:In his quæ pater meus mandauit/oportet me uerſari aut operari:ſicuti cum
Io.ix. myſteria ſalutis noſtræ pageret:dixiſſe legitur:dū enim cæcū natū illuminaturꝰeſſet/dixit:Me
oportet operari/opera eius qui miſit me.Hic autem neqꝫ operari ſe dixit:neqꝫ opus patris face
re:ſed in his/quæ patris ſunt/eſſe:quod ad res uel loca pertinere uidetur. Propterea nonnulli
Ioan. ii. de templo intelligere uoluerūt:ut domum patris ſui templum illud dixerit:ſicuti cum dixit:
Nolite facere domum patris mei domum negociationis. Sed rurſus nunquid illa uera eſt do/
mus dei uel templum/an non magis anima iuſti:in qua(ut iam ſæpe diximus)per gratiam ha
bitat. Item & ſi ibi illum eſſe oportebat cur inde diſceſſit. ¶ Q d ſi de animabus intellexit:ꝙ
in his illum eſſe oportebat:quæ patris eſſent : per electionem æternam & prædeſtinationem:
uix in illa doctorum turba quiſq̄ fuit ex eo numero:cum legis periti fere omnes præter Gama
lielem & alios perpaucos illum præ cæteris ad mortem uſqꝫ fuerint perſecuti:ſed nec aliquem
ex ipſius uerbis/interrogationibuſqꝫ/uel reſponſis/in eum credidiſſe refertur. ¶ Qui igitur
Mariam hæc uerba non intellexiſſe mirantur:quorum ipſi tam facile ſenſum capere ſibi pſua
dent:ex his aut aliis/quæ fortaſſis inuenient ad eorum intelligentiam aptiora/nobis expli/
cent:quippe ue uiſis quidem multorum ſacræ ſcripturæ doctorum ſanctiſſimorumqꝫ uirorū
expoſitionibus/exitationibus his ſatiſ:adhuc factum cenſemus.Quāq̄(quod ſuperiꝰdiximus)
probabilius iudicemꝰ:ut iam tum quidem manifeſtare in ſe paternam uirtutem cœperit:cum
tantam doctrinam/prudentiam/ſapientiamqꝫ apud tales uiros oſtendit : quando pſertim poſt
eius natiuitatem/& matris purificationem/de illo nihil memoratu dignū ſcriptum inueniat:
namqꝫ partem aliquam temporis in Aegypto fugitiuus tranſegit:& reliquum infantiæ/pueri
tiæqꝫ tempus in parua ciuitate Nazareth. Inde factum eſt : ut quæ Hieroſolimis/uel a Ma/
gis Herodi/uel a Symeone & Anna in templo ipſo dicta fuerant / oblitterata eſſent : lon/
geqꝫ magis obſoleuiſſent:ſi ad annum trigeſimum ætatis nihil omnino oſtēdiſſet admiratione
dignum:quo & præteritorum miraculorum oraculorumqꝫ memoria reuiuiſceret : & ad futura
præberet argumentum. Iccirco in templo ipſo ciuitatis ſanctæ/magnæ ſolennitatis tēpore co
ram ſapientibus & legis peritis hoc opus facere uoluit:quod doctores ipſos/cæteroſqꝫ aſtan/
tes/quos haud dubium eſt ad nouum hoc ſpctaculum plurimos accurriſſe/in admiratione tra
heret & ſtuporem:indeqꝫ ſecutum eſſe/tāetſi ſcriptum non ſit/putauerimus:ut ex his/qui uel
a paſtoribus/uel ab Symeone & Anna/de illo infante tanta audierant/nonnulli affuerint qui
priora recenſerent:aut oīno rem tam nouam atqꝫ admirandam in maius etiā(ut fieri ſolet)p
urbem diſſeminauerint:indeqꝫ uarios de illo rumores in uniuerſam urbem : totamqꝫ Iudeā. &
Paleſtinam percrebuiſſe:nec tanta negligentia omnes præſertim fideles & piæ mentis homi/
nes fuiſſe:quin multi de illo/eiuſqꝫ parentibus/& patria interrogarent:quē redemptorē Iſrael
fore ab Angelis & hominibus probatiſſimis pronunciatum audierant:cum de præcurſore di/
catur:ꝙ per omnia montana Iudeæ diuulgabantur omnia:quæ illo naſcente non tā mira q̄ in/
ſolita contigerant:adeo ut dicat Euangeliſta:ꝙ poſuerunt omnes in corde ſuo dicentes: Quis
putas puer iſte erit. Quid igitur in tam populoſa urbe/rebus in templo geſtis tanta admira/
tione dignis factum putamus:ſi in montanis de re ad comparationem eorum/quæ de Saluato
re dicta erant/minime : factum eſſe legimus/quo fit:ut eorum/qui ad uerba Paſtorum:Mago
rum/Annæ/uel Symeonis de Chriſto crediderant/hoc ſigno tāetſi citra euidens miraculum
& diuinitatis manifeſtationē fuerit:confirmatos fuiſſe plurimos mihi perſuadeam : & ad ob/
ſtinatorum quoqꝫ confutationem/confuſionemqꝫ ualuiſſe. Et ob id recte illum/congrueqꝫ di/
xiſſe:In his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe/ideſt ea quæ ad eius gloriam in me manifeſtā
dam ab eo mihi demandata ſunt/operari/ſeu in his uerſari. ¶ Hanc ergo ſollicitudinem pa A
rentum carnalium/qui ipſum carnali affectu quærebant/hoc(quo prædiximus) modo ſuſtu/
lit Chriſtus:rationabili accommodatiſſimoqꝫ reſponſo:neqꝫ admodum humili/neqꝫ ſupra fi/
lialem reuerentiam acerbo. Nihilo tamen magis illis obſequi in reliquum deſtitit:quoad pa/
trem cæleſtem deum eſſe palam prædicare cœpit. Tunc enim neqꝫ poſt hunc actū uſq̄ Ioſeph
putatiuus pater cum eo/aut cum Maria matre eius fuiſſe legitur:neqꝫ(ut in ſuperioribus dixi/
Mat.xii mus)matrem ipſe materno appellauit nomine. Quin uero alio tempore:ſed loco eodem cum B
Mar.iii. pari ſollicitudine ab ea ipſa matre quæreretur/non illi/ſed alii eius nomine cum ab prædica/
tionis & doctrinæ officio reuocare conanti aliquanto acerbius/aſperiuſqꝫ reſponſum dedit:dū
eūille dixiſſet:Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærētes te:ipſe reſpōdit:Quæ eſt ma/
ter mea & fratres mei. Et extendens manum ad diſcipulos/adiecit: Qui facit uolūtatem pa/
tris mei qui in cælis eſt ille mater mea & frater & ſoror eſt. Et quoniam circa has duas matris
queſtiones/ſeu perquiſitiones multa ſeſe offerunt conſideratione digna:quæ ad diuerſos ſen/

ſus trahi facile poſſunt: ſi ſingula quæ in utraq; interuenerunt/diuerſa penſare uelimus non/
nulla pro loci opportunitate ſuccincte attingemus ſilentio non prætereunda.
C ¶ Primo namq; hoc loco Maria & Ioſeph parentes Ieſu ponuntur: ibi mater & fratres. Item
hic parentes iter diei ab Hieroſolimis confecerant/Ieſum in comitatu eſſe arbitrantes: indeq;
ad urbem rediere/& triduo illum quæſiere/quorum nihil ſecunda uice factum eſſe legimus.
Rurſus hic parentes templum ſunt ingreſſi ibi præ turba ingredi non potuerunt: ſed foris ſte
terunt: inde contigit: ut hoc loco maria per ſe ſit locuta: ibi uero alium ſubmiſit. Item hic ma
tri reſpondit: non illi officium negans: ſed factum excuſans. Ibi uero etiam maternum nomen
inficiari uiſus eſt: & tribuere alii. Poſtremo hic cum parentibus abſceſſit: ibi ne opus quidem
cœptum omiſit. Quæ profecto ſingula maxima in ſe continere myſteria nemo negabit: quip
pe quæ a deo & homine in re tam graui/in tot hominum conſpectu/tam ſerio dicta/& fa/ i.cor.ii.
cta fuere: ad quæ uel cortice tenus explicanda atq; elucidanda utinam ſufficeremus: ut poſſe/
mus cum Apoſtolo dicere: Nos autem ſenſum dei habemus. Quicquid tamen in mẽtẽ ueniet:
D ſalua ueritate/fideq;/proferemus. ¶ Diuerſitatem igitur uerborum/& factorum diuerſitas
in primis temporum effecit. Hic namq; duodẽnis puer/nec dum pubes factus ſub paren/
tum cura educatus/nemini adhuc cognitus iecit initia futuræ magnitudinis: ibi uero plenam
maturamq; nactus ætatem ex plurimis tum ſermõibus/tum miraculis in uniuerſa Iudea/Ga
lilea/finitimiſq; prouinciis: & tota præſertim Syria prædicatus atq; diffamatus. Rurſus hic nõ
docendi aut prædicandi officium ſumpſit: ſed quaſi diſcendi cupidus audire primum cœpit:
deinde interrogare: poſtmodum etiam per occaſionem interrogantibus aliis reſpondere: quæ
ſunt diſcipuli partes non magiſtri. Sed nec hic frequenti turba/atq; in ipſo die feſtiuitatis/ſed
exactis ſacris diebus ſeorſum a turba inter doctores ſedit. Ibi uero: poſtq̃ publice docere cœ/ Io.xix.
pit/ſeq; palam facere diebus ſabbatis & celebrioribus quibuſq; in media ſinagoga/aut frequẽ Mat vii
ti turba: & ubi pclara q̃q; opera faciebat/ſicuti ſacerdotum principi de doctrina ſua illum in/ & Mar.i
terroganti idem ipſe reſpondit. Sed neq; ueteres leges/quemadmodum cæteri doctores ex/
planabat/ſeruandaſq; perſuadebat: uerũ tanq̃ auctoritate a ſeipſo habens: & nouas promulga
bat/& ueteres moderabatur: ſed & tunc iam Apoſtolos & miniſtros uerbi deſignauerat: & to/
tius populi ad eius doctrinam magnus fiebat concurſus. Hic uero ſolus & obſcurus uelut for/
tuito in conuentum aliorum doctorum incidit. Ecce igitur quantum inter hoc & illud tempus
intereſt: q̃q; multa ſunt in utroq; diuerſa. Ex quibus ad litteram factorum quoq; & dictorũ cla
B rere diuerſitas facile poteſt. ¶ Primum namq; Ioſeph Mariæ ſponſum: iam cũ prædicare Ie/
ſus cœpit: mortem obiiſſe (ut prædiximus) coniici poteſt. Et ob id tam dilecto: tamq; ſedulo &
obſequẽti comite priuata Maria fratres Ieſu cõſobrinos: ſuos ipſius ex ſorore nepotes ad mi
niſterium & obſequium aſſumebat. nec ipſa filium amplius ad templum ducebat/inde ue re/
ducebat: ſed ille cum opportunum tempus cẽſeret: eo aſcendebat. & rurſus cũ uidebatur: quo
ſpiritus trahebat: reuertebatur proinde quæri illum a matre non oportebat: quem præſertim Mar.i.
ſequens turba quocunq; pergeret: faceret manifeſtum: tanta quidem tamq; importuna: ut eũ Lucæ.v.
nonnunq̃ pene oppreſſum ægre naui euaſiſſe legamus/& per tegulas aliquando occluſa unde
quaq; ad eũ uia imiſſos ægros: immo & in templum/quem tam uaſtis porticibus: tamq; ma/
gno ambitu patuiſſe ſcriptura memorat/tantus eo prædicãte fiebat (diebus præſertim feſtis)
F hominum concurſus: ut non modo ad eum: ſed neq; in templum ipſum matri eius & fratribus
pateret aditus: quæ cum hoc loco nulla fuerint: facile ad eum parentes eius ſunt ingreſſi. His
rurſus naturæ iure & paterna/maternaq; auctoritate filium adhuc puerũ obiurgare ætas/cau/
ſaq; permittebat: quæ eo in tanta maieſtate uerbi atq; operum/diuinam profitẽte uirtutẽ fuiſ/
ſent alieniſſima: quin non uti ad filium/ſed uelut ad deum populiq; ducem & Saluatorem ma
ter ipſa ſumma cum humilitate & deuotione accedebat: & cum præ turba non poſſet/aut pu/
dore/uerecundiaq; non auderet/ad eum per internuncios loquebatur. Deniq; hic materna re
uerentia humile reſponſum cum facti excuſatione ab obſequentiſſimo/morigeratiſſimoq; fi
lio expetebat. Ibi uero nihil amplius carnali lege agendum erat: nec mater quidem eius ore in
terra nominanda: qui cæleſti patre genitũ diuinamq; prolem ſeſe profitebatur: neq; tñ carna/
li affectui tribuendum: ut non ſpirituales filios q̃ carnales parentes faceret pluris. Vnde po/
ſtremo ad eorum uocem & preces/multoq; minus iuſſum & imperitũ/: neq; a loco tum diſce/
dendum fuit: neq; opus ad cõem ſalutẽ cœptum intermittendum. Hic uero expleto/quod ſa/
tis ad inſtitutum erat/officio/parendũ maternæ uoluntati ætas/tempus/& pietas ſuadebant.
Moraliter. ¶ Quæ ſane oĩa ad moralẽ ſenſum redacta: eos/qui pfectiõis ſtatũ ſunt ingreſſi/q̃cq̃d quocũq;
tpe erga parẽtes ppinquoſq; carnales facere debeãt: quantũq; illis in ſuæ perfectionis initiis: &
quantum

quātū in ſumma cōſumatione agentibꝰ/tribuere debeant admonentur: atq; illud in primis ne — Perfectionis ſtatū ꝓfiten/tes quo pacto parētibꝰ carnalibꝰ obtempare debeant.
carnali affectui/pietatiq; paternæ aut maternæ tm̄ indulgeāt:ut ab ſancto propoſito/diuiniſq;
rebus ſtatutis tpibus diſtrahātur:neu illorum charitatem cæterorum præferant ſaluti. In pri/
uatis autem domeſticiſq; rebus & cauſis pietate illos debita ꝓſequātur. Saluatoris exēplo: qui
in adoleſcentia erat ſubditꝰ illis:& ne moriens quidē erga piam matrem filialis officii eſt obli/
tus:quin illam deſolatam cernēs ꝓprii doloris oblitus chariſſimo diſcipulo cōmēdauit. Qua
ex re quantū in rebus oībus(quoad uixit)illi obſequeret̃/tāetſi ſcriptura non memoret/facile
tamē coniectura cōcipi pōt. ¶ Ad ſpūalem autē intelligentiā:haud ſcio an ſingulis(quas expli — A
cuimꝰ particulis cōgruum inuenire ſenſum poterimꝰ:ſed coipſo auſpice/qui ab quærētibꝰ pa — Alius ſenſus moralis.
rentibꝰ inueniri ſe paſſus eſt:& cū his quoq; in domū eoꝝ ſe recepit: quicqd accōmodari poſſe
uidebitur:nō tacebimus. ¶ Atq; in primis illud pro infradicēdoꝝ omnium fundamento ſatis
iam oſtenſum putamus:Chriſtum in hac puerili ætate eos/qui pfectionis ſtatū recēs ſunt in/
greſſi/nobis ſignificare:maiorem uero factū prædicantem/docentem/ & miracula facientem:
eos qui ad ſummū perfectionis apicem puenere. Porro hi matrem & fratres habent: carēt au/
tem patre/quem puberes facti amiſerunt. Per patrem igitur & matrē fratreſq; carnales carna — Per patrem matrē & fratrē quid.
lia deſideria atq; opa deſignari frequēter in ſacris ſcripturis inuenit̃. Iſti enim ſunt de quibus
dicit ſanctꝰ Iob:Putredini dixi pater meꝰ & mater mea:& ſoror mea uermibꝰ. Carnalia quippe
Iob.xvii. opera putredo ſunt & ſtercus:dicente Propheta:Computruerūt iumenta in ſtercore ſuo.& idē
Ioel.i. qui ſupra Iob:Homo putredo/& filius hominis uermis. Iſti quoq; illi ipſi ſunt parētes:de qui
Iob.xxv. bus Propheta dicit:Quoniā pater meus & mater mea dereliquerunt me:dn̄s autem aſſumpſit
me & alibi:Obliuiſcere populū tuū & domū patris tui. Fratres quoq; carnaliū ꝑſuaſionū ſūt au
ꝓs.xxvi tores:ſicut de his ipſis dn̄i fratribus Euāgeliſta dicit: q; non credentes in eū:ut ad diem feſtum
ꝓs.xliiii aſcenderet/humanæ gloriæ cā illi perſuadere conabant̃.& hic eſt Iſrael qui Iſaac/& Eſau q Ia
Io.vii. cob pſequebat̃. Iſte itē ille frater ē: de quo dicit ꝓpheta:frater nō redimit redimit hō.& alius:
Ge.xvi. Vnuſquiſq; a ꝓximo ſuo ſe cuſtodiat:& in oī fratre ſuo nō habeat fiduciā:qa omnis frater ſup
&.xviii. plantans ſupplantabit.& rurſus:Fratres tui/& domus patris tui ipſi pugnauerūt aduerſum te:
Pſalmo & clamauerūt poſt te plena uoce/ne credas eis cū locuti fuerint tibi bona. Iſti poſtremo illi ſūt — B
xlviii. quos Saluator his/q eius fieri diſcipuli uolunt/dicit eſſe relinquēdos. ¶ Ponamus igit̃ pro pa
Hyer.ix tre/cui eſt in filiū autoritas maior q̄ poteſtas/mundū ſeu mūdanas ſuggeſtiones: uel etiā ipm
ix.&.xii peccati fomitē a quo peccata oīa uelut a parente generant̃ pro matre uero carnalē cōcupiſcen/
Mar.ix. tiam atq; titilationē.& pro fratribꝰ externas domeſticoꝝ uel ꝓpinquoꝝ ſuaſiones/aut rerum
& Mar. terrenarum diuerſas ſpēs humanos trahētes affectꝰ. Hæc oīa pfectioꝝ initiis ꝓfectuiq; inſidiā
x. tur:ſed initio parēs adeſt qui falſam rerū mundanarū fœlicitatē & gloriam nobis oſtētat:ſicut
Mat.iii. diabolus cū Chriſtū in montē excelſum tulit:& ſerpēs cū Euam matrē noſtram decepit: Eritis
& Mar.i (inquit) ſicut dii/ſcientes bonū & malū. Hic ubi ſe uidet pfectos uerbis pſuaſionibuſq; ſuis tē
Ge.xiii. ptare nō poſſe:quippe qui oīa/quæ mūdi ſunt cōtempſere/matrē ideſt carnalē concupiſcentiā
loquentē introducit: quēadmodū ſerpens Euam:illaq; magnas in ſenſu nr̄o excitat querellas
dicens:Filii qd feciſti nobis ſic:ego & pater tuus dolētes quærebamus te. qd̃ eſt perinde ac ſi di
ceret:Cur nos in hac tua tā robuſta floridaq; & ad oēs ſæculi huius fœlicitates accomoda ætate
derelinqs. Nos cæteri omnes quærūt & ab his plerūq; fugimꝰ:te uero quærimus/& fugis a no/
Matth.viii. bis:q ea/q̄ aliis negant̃/tibi offerimꝰ. Parce fili parce iuuētuti/indulge corpori/conſule hono
ri/proſpice parentibus neceſſariiſq; tuis:hæc & his ſimilia tales nobis parentes proponunt: & — C
hi quippe illi ſunt/quos ut ſepeliret adoleſcens/Chriſtū ſequi diſtulit. ¶ Sed fortis cōſtanſq;
filius in hæc(quæ ſupra retulimus)uerba illis reſpondet. Neq; tamen ab illis ſe ſubtrahit:quin
relicto templo ad tēpus cum illis deſcendit/eiſq; ſubditꝰ manet. Quāuis enim infirmioris ad/
huc uirtutis prælati ac religioſi pleraſq; ab ſe temptationes repellant. Hæc tamen incentiua ui
tiorum abiicere nequaq̄ poſſunt Cum autem ad pleniorem ætatē Ieſus/ ideſt uiam ſalutis in/
greſſus peruenit:a talibus ſe parētibus palam ſubtrahit & abſq; illorum imperio atq; conſilio
cuncta operatur. Enimuero ubi ad illum ſūmū uirtutis apicem pueneritiam mūdana prorſus
Ad Ro.viii. contemnit omnia:tumq; pater abſcedit penitus: quādo nulla amplius nos mundi trahit cupi/
do:ſicut ille dicebat:Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti/fames an gladius:& q̄ ſequuntur.
Ad gal.ultimo. & rurſus:Mihi autem abſit gloriari:niſi in cruce dn̄i noſtri Ieſu Chriſti per quē mihi mundus
crucifixus eſt:& ego mundo:ueruntamen mater uel inuitos nos ſequitur/carnis ſcilicet ſtimu
ii.ad co/xii. lus a quo poſt tanta uirtutū & ſanctitatis opa:poſt tot ſupatas pſecutiones:poſt aſcēſum illum
ad tertiū cælū/colaphizari ſe Apl's ipſe q̄rebat̃:ſed & loco pr̄is fratres ſubeūt De qbus idē ipſe
dicit:Periculum in falſis fratribus: qui.ſ.ſub religionis & pietatis ſpecie ſaluti noſtræ ſuadent

aduerſa. Et hi uel ſenſus noſtri corporei ſunt: uel etiam qui ſe pari fide ac religione nobis con
D iunctos profitentur: cum ſint praua mente corrupti. ¶ Qui quidē Ieſum/ideſt perfectū omni
ex parte uirum tanta bonarum operationū/uirtutumq; turba circūſeptum in templo contem
plationis diuina tractantem inueniunt: ut appropiare illi nequeāt: ſed ſedent foris explorātes
eum: ut uel dum exibit: circūueniant; ſicut in pſal. dicitur: Sedet in inſidiis/ut interficiat inno/ ps.ix.
centem: quin uero & impatiētes moræ: cum diutius illum diuinis uident myſteriis occupatum:
nuncios ſubmittunt: diabolicas/ſcilicet ſuggeſtiones: quæ facile turbā omnē penetrāt & quo/
quouerſum confeſtim aduolant: cum apud Iob legatur.: Sathan coram deo cum ſanctis ſpiri/ Iob.i.
tibus aſtitiſſe. Omnia enim ſibi peruia facit: ita ut & ad clauſtra religionum/& ad ſacraria al
tarium/& ad ipſa etiam ſanctorum cubicula repat penetretq;. immo & inter medios Chriſti di
ſcipulos ſpectāte eo Iudā ſeduxit: de quo Saluator ipſe dixit: Ego uos duodecim elegi: & unus Io.vi.
E ex uobis diabolus eſt. ¶ Hic ergo malignus ſpiritus matrem & fratres foris eſſe nuntiat: cupe
req; hunc Ieſum/ideſt uirum perfectum uidere/ſecumq; loqui: utrunq; enim Euangeliſtæ po
nunt. Hæc nempe diabolica ſuggeſtio primū illud curat: ut oculo corporali uel etiam mentali
mundanas carnaleſq; pompas/luxurias & uoluptates perſpiciat: quarū uiſu recordationeq; ad
illorum deſiderium facile cōſtantiſſimus quiſq; trahi pōt. quemadmodū & amicus ille dei præ
cæteris electus Dauid/uiſa Berſabe in eius concupiſcentiam illico exarſit: quæ tātorū flagitio/ ii.reg.xi
rum tamq; nephandi facinoris fuit initium. Per has quippe feneſtras mors ingreditur: quas oc
F cludi his uerbis propheta poſtulabat: Auerte oculos meos ne uideant uanitates. ¶ At ubi ſen Hyer.ix
ſus iam mortificatos ſolus aſpect⁹ irritare nō eſt potis: colloquia ſuccedūt: quæ (ut Apl's inqt) Pſalmo
cū praua ſint: facile bonos corrumpūt mores/& alio loco dicit: Prophana aūt & uaniloquia de/ cxviii.
uita. Multū enim pficiunt ad impietatē: & ſermo eorū ut cancer ſerpit. & rurſus: Per dulces ſer i.ad cor.
mones & benedictiones ſeducūt corda innocētiū Quod quidē tam de his/quæ ſpūalia ſunt: q̄ xv.
etiam que carnalia: intelligendū eſt: ut ſcilicet ea caueamus. De mulierū enim colloquio dicit ii. ad thi
Sapiens: Colloquiū illius ſicut ignis exardeſcit. Per colloquium inſuper intelligi pōt delecta/ mo.ii.
tio: uiſus quippe qui primus eſt ſenſus a naturali concupiſcentia excitatus per ſe quidem præ/ Ad Ro.
uaricationem nō inducit: ſed cum ſpecies delectabiles recipit/eaſq; & ſenſuali animæ portioni ii.
repræſentat: ad colloquium deuenit/ideſt ad delectationem: quæ ex attentione/moraq; ſubſe Ecc.ix.
quitur. Hoc enim ordine ſerpens Euam ſeduxit. & de hoc ſermone loquit Sapientia/dū dicit: puer .ii.
Vt eruaris a muliere aliena & ab extranea: quæ mollit ſermones ſuos: ſed fortis cōſtāſq; athle/
ta non modo has diaboli ſuggeſtiones non admittit: uerūetiam confutat & conuincit: oſtendēs
non iſtos eſſe fratres/aut illam matrē/qui foris ſtant/& diuinū opus interturbare nitunt: q̄uis
carne ſint coniuncti: ſed eos potius eſſe parentes & cognatos: qui dei audiunt & cuſtodiūt uer/
bum. Et hi quippe ſpirituali ſenſu ſunt animæ noſtræ mot⁹: qui ad diuinam cognitionem nos
pertrahunt & allectant. Pari etiam arte diaboli temptationes/ſuggeſtioneſq; Saluator ipſe & Mat.iiii.
reiecit/& cōfutauit: dum illum teſtimoniis ſacræ ſcripturæ falſa & impia ſuadere cōuicit. Hæc & Mar.i
igitur allegorice de parentibus & fratrib⁹ Ieſum q̄rentibus dicta ſint pro loco ſatis. alios aūt
modos plurimos: quib⁹ quæri pōt & quæſit⁹ legit Saluator: ſacri doctores abūde tradunt: quos
ad præſens proſequi neq; ocium eſt: neq; ad tractatū alioqui iam ſatis ſuperq; myſteriis refer/
G tum pertinere uiſum eſt: ſed alio fortaſſis ſeſe offerent loco. ¶ Inuentus itaq; Ieſus a parenti/
Textus. bus reuocatus cum eis deſcendit: quēadmodū textus proſequitur: ET VENIT in Nazareth:
& erat ſubditus illis. Deſcēdit inquā a loco cōtemplationis ad locū laboris & actionis a diſpu/
tatione & diuinarum rerū ſermonib⁹ ad domeſtica/& cōditioni ſtatuiq; eius mortali cōuenien/
Moraliter. tia negocia: a conuētu doctorum ad obſequium parentū & cōſortiū puerorū. ¶ Q d' p̄latis cæte
riſq; pfectæ uitæ profeſſoribus documentū eſt ſaluberrimū immo neceſſarium: tum (ut quēad
modū iam prædiximus) expleris/quæ ad dei cultum ptinēt/parentibus. i. ſuperioribus in reli/
quum pareant. Item ut a cōtemplatione ad actionem redeant: & deniq; ut omnibus ſe petenti
bus tribuant: ſintq; omnibus omnia/ideſt cunctis pro pſonarū & temporū cōditione ſatiſface/ Luc. vi.
H re curēt: quæ omnia Chriſtus ipſe primū & poſtmodū Apl's & feciſſe perſpiciunt & docuiſſe. i.ad cor.
Tria neceſſa ¶ Tria itaq; hic ſignantur ad initium pfectionis neceſſaria. Deſcenſio primū cum parentibus ix.
ria ad initiū ſ. ab altis cogitatiōibus: iuxta illud: Nolite extollere in altum cornu ueſtrū. Itē & a ſupbis/ua/ Pſalmo
perfectionis niſq; actibus: quæ dn̄s de longinquo cognoſcit/ideſt reſpuit: & a terrenis affectibus/rerūq; tē/ lxxiiii.
poralium gloria: quæ ad alta hoīes trahere ſolent/ideſt ad elationē ſui ipſius & pximorū contē Pſalmo
ptū. Et ob id ad Thy. ſcribens Apl's dicebat: Diuitib⁹ hui⁹ ſæculi præcipe nō ſublime ſape/nec cxxxvii
ſperare in icerto diuitiarū. Hoc aūt nō alio fieri pōt mō: q̄ ſi oīa a nobis terrena abdicem⁹/& in i.ad thy
paupertate ſpiritus Chriſtum ſequamur: ſicuti ipſemet nos & uerbo docuit & exemplo. Hæc mo.vi.
ſiquidem

ſiquidem uera humilitas cum extrema ſpiritus paupertate perfectis primmu conuenit: hácq
qui religionẽ ingrediunť/ante oĩa pfireri ſolẽt:ſed & plati cæteriq pfectiorẽ uitã affectãtes/&
i.ad cor. ſi nõ abiiciãt rerũ oiumtpalium ab ſe curã:aĩo tñ illoꝝ abiiciunt affectũ: illaſq(ut Apl's ait)
ii. & .ii. habẽt tanq̃ nõ hñtes. ⁋ Poſt hæc in Nazareth eũdũ eſt;q̃ flos & uirgultũ interpratať. Hoc ad
ad cori. caſtitatem:uitæq mũditiã cõcine referť:cum dicat Sapia:Flores mei fruct⁹ honoris & hone/
vi. ſtatis.& illud:Fulcire me florib⁹:obedientiã uero uerbũ ipm ſonat. Erat (inquit) ſubditus illis. A
Eccliaſti ⁋ Vel aliter deſcẽdit per humilitatẽ cum illis.ſ. Ioſeph q interpratať augmẽtũ: pficiendo.ſ.p
ci.xxiiii augumẽtũ gr̃æ corroborãtis de uirtute in uirtẽ:& cũ Maria/ideſt illuminatione mẽtis ad cæle/
Canť.ii. ſtia:& uenit in Nazareth p initium bonoꝝ operũ/q̃ flori cõparanť:ſicut in cãticis legiť:Flores
Canť.ii. apparuerũt in terra nr̃a. Et erat ſubdit⁹ illis.ſ. gr̃æ corroborãti & illuminãti:qa uota ſua & deſi
deria oĩa diuinæ ſubiecerat uolũtati:erãtq talia: qbus & gr̃a augebať & mens illuminabať. Et
Eccl.li. hoc qdẽ eſt qđ in Sapia legitur:Cõparate nobis ſine argẽto ſapiam:& collũ ueſtrum ſubiicite
iugo:& aĩa ueſtra ſuſcipiat diſciplinã.& de Ieſu hactenus. ⁋ Sequiť autẽ in tex. ET MATER Textus.
eius cõſeruabat oĩa uerba hæc in corde ſuo. Quæ ſane uerba in ſcđo hui⁹ capitis tractatu/ubi
uno addito ſunt eadẽ/ſatis(ni fallor)abũde ſũt diſcuſſa:neq aliud hic circa ea dicẽdũ occurrit.
⁋ Vltima pariter hui⁹ capitis pticula aliq̃ ex pte in hoc eodẽ tractatu explanata fuit ubi haud B
multo his diuerſa ab Euãgeliſta poſita ſunt uerba. Verũtamẽ q̃uis in ſenſu diuerſum dep̃hen
dať fere nihil:in ipſa tñ uocabuloꝝ diuerſitate latere aliquid arbitramur ſpũalis ſucci:quod &
ad rei intelligentiã & ad noſtrã inſtructionem/eruditionemq ptineat:factũq eſſe de induſtria:
ut nõ eadẽ eſſent utrobiq uerba: Ibi ſiquidẽ dicit PVER hic Ieſus:ibi creſcebat & cõfortaba/
tur:hic proficiebat ſapiẽtia Rurſus ibi dicitur:Et gratia dei erat in illo:hic aũt proficiebat gra
tia apud deũ & hoĩes. ⁋ Magna profecto in uerbis diuerſitas:unũ enim tantũ inter tam mul
ta hic atq ibi eſt repetitũ/ſcilicet ſapiẽtia:quin & ibi plenitudinis nomẽ poſuit:quod plus ali/
quid exprimere uideť:q̃ qđ hic proficere dixit. Hoc enim augumẽtũ & proinde impfectionẽ.
Illud uero cõſumationẽ notare uidetur:qđ tamẽ a ratione alieniſſimũ quiſq prima frõte iudi
caret/ut in infante plenitudo maior eſſe gratiæ/q̃ in adoleſcẽte. Verũ ſi recto ſenſu oĩa matu
re cõſiderenť & ſummã habebit rationẽ uerborũ diuerſitas/& ad ſenſum cõueniẽtiã maximã.
⁋ Quod igitur ibi puerũ/hic Ieſum noĩauit:ea poteſt eſſe ratio. Nam præter puritatem(unde C
& puer diciť)in ea infantuli ætate depræhẽdi poterat ad ſalutẽ noſtram operãdã nihil. Hic ue/
ro pubertati iam proximus/hoc magnæ ſpei in templo atq inter doctores de ſeipſo præbue/
rat experimentum:ex quo ad noſtrã inſtructionem tot/quot ſupra elicuim⁹/& multo etiã plu
ra/quæ ab aliis elici poſſunt/præbẽt ad inueniendã uitæ æternæ uiam documẽta. Sed & alia in
adoleſcẽtia & uirili quoq ætate:utrãq enim Euãgeliſta complectitur/feciſſe/dixiſſeq & oſtẽ
diſſe credendum eſt. Ad noſtram quoq ſalutẽ pertinentia. Ex quib⁹ iam Saluatoris nomẽ aſſe/
qui poterat. Quãuis enim(ut in cãtico Zachariæ dixim⁹)ab initio cũ natus eſt:immo & in ipſo
inſtanti cõceptionis/ſalutẽ humanã operatus dici poſſit:cum dixerit ad paſtores Angelus:Na
tus eſt uobis hodie Saluator. Hæc tamen ad rem iuxta diuinã diſpoſitionem ac præordinatio/ Chriſt⁹ ab in
nem cõſumandam erant initia quædam & præludia futuræ redemptionis:quã pendens & mo/ ſtãti ꝯceptio
riens in ligno conſumauit. Et ob id(quæ præceſſerunt)reliqua:tametſi ad ſalutem omnia con nis humanã
tulerint:quãto tamen/aut doctrina/aut exemplo/aut deniq tolerantia:uel nos inſtruebat:uel ſalutẽ opari
ipſe affligebatur:tanto Saluatoris nomen officiumq obibat efficacius. ⁋ Illudq ex ſequenti cœpit.
uerborum diuerſitate depræhendi apertius poteſt. Supra enim de puero dixit ꝙ creſcebat & D
cõfortabatur:quæ uerba(ut eo loci declaratum eſt)ad corporis robur/& animæ ſenſitiuæ/aut
etiam rationalis confirmationem pertinere poſſunt:quod autem hic dicit proficiebat:nõ mo/
Ad gal. do incrementum/uerum & profectum/ac proinde ipſius incrementi fructum aliquẽ denotat:
i. ſicuti illud quod Apoſtolus dicit:Proficiebam in iudaiſmo ſupra coætaneos meos.& per Sapiẽ
Prouer. tem dicitur:Radix iuſtorũ proficiet. Et illud tum enim proficies:ſi ſeruabis mandata dei. De
xii. Samuele quoq dicitur/ꝙ proficiebat & creſcebat:& pariter de Dauid. ⁋ Et congrue quidem E
i. Paral. proficiendi hoc uerbum tam ad ætatẽ q̃ ad ſapientiam & gratiam relatum eſt. In his ſiquidem
xxii. omnibus profectus erat Quãto enim ætas inualeſcebat:tanto & opera eius pfectiora appare
i.Reg.ii bant/& conſumationi myſterii ſalutis humanæ fiebat propior:ſapientiæq argumẽta atq ex
i.parali. perimenta fiebant teſtatiora/& gratiam quoq maiorem apud deum & homines comparabat.
xi. Hoc enim eſt proficere gratia apud deum & homines:opera ſcilicet ei⁹ eſſe gratiora:ſicuti de
i.reg.xi. Samuele dicitur:ꝙ proficiebat atq creſcebat:& placebat tam deo q̃ hominibus:quod alio loco
Lucæ de Saluatore ipſo diciť:ꝙ erat potens in opere & ſermone corã deo & hoĩb⁹. Proficiebat itaq
xxiiii. puer Ieſus nõ mõ ætate/uerũetiã gr̃a & ſapia. ⁋ Neq hoc/qđ hic dr̃. eũ ſapientia profeciſſe:

minus eſt eo/qđ de illo infante & puero dictũ erat:plen⁹.ſ.ſapia.Sed aliquãto etiã mai⁹:ſiqdẽ
ſapiæ plenitudinẽ oiumq; uirtutũ habitũ ab ipſo coceptionis & aiæ rõnalis infuſionis inſtãti il
lũ habuiſſe nemo ambigit:cũ de eo ſit ſcriptũ:Et impleuit eũ dñs ſpũ ſapiæ & intellectus: & q̃
ſequunť.Neq; pfecto aliud de eo dici põt:cui diuina ſapia iũcta atq; unita erat inſepabilr. Ve
rũ q̃tum ad humanã rõnem attinet:ipſi⁹ ſapiæ effect⁹ atq; indicia/uti cũ ætate puer creſcebat:
ita apparebãt cernebanturq; aptius:& hic erat ſapiæ pfectus ad noſtrã.ſ.tum cognitionẽ:tum
eruditionẽ:cũ a pẽe illi rñſum legam⁹:& clarificaui te/& iterũ clarificabo. Et hoc quippe q; in Io. xvii.
Chriſto ſcđm hoium opinionẽ hæc oia augerenť, planũ habet ſenſum/nihilq; cõtinet dubi/
F tationis. ¶ Sed an reipſa in Chriſto cũ ætate ſapia aut gr̃a creuerit:& alicui⁹ uirtutis augumẽ
tũ cum tpe illius aia ſuſcepit.& rurſus an apud deũ ex his quæ in carne mortali geſſit/& ptu/
lit/meritũ aliqđ cõtraxit:quo gratiam ſibi maiorẽ comparauerit uel gloriã : haud leuis eſt qõ:
cuius explicatio cum ad euãgelicorũ uerborũ intelligentiã ſit neceſſaria:eã in duos articulos di
uidemus:quo aptius planiuſq; ois euacueť difficultas. ¶ Et ut ois æquocatiõis atq; ambiguita
tis materia ſubmoueať:de ſola Chriſti aia tota eſt controuerſia.Nam de corpe nemo ambigit:
qn incrementa naturæ pceperit:& ſi qua ex forma cõparari apud hoies poteſt gr̃a/ut certe cõ/
parari plurimũ ſolet/ſicut de Ioſeph/Daniele/& aliis pleriſq; legitur:dubitari nõ oportet:qn
coaleſcentib⁹concreſcentibuſq; mẽbris & pſertim facie ipſa/in quã Angeli reſpicere cupiunt/ Geñ.iii.
gratia etiã apud hoies creuerit:cum (ut pdixim⁹) ſpecioſus forma fuerit/præ cũctis filiis homi ix.
nũ:multoq; min⁹ de uerbo diuino humanitati Chriſti unito dubitari põt.Quod cũ pr̃i conſub Dan.i.
ſtãtiale ſit/& coæternum:nullã oĩno acceſſionem/nullã mutationẽ/accidẽs deniq; nullum re/ i.Pet.i.
G cipit:de quo diciť: Tu autem idem ipſe es.& alibi: Ego dñs & non mutor. ¶ De Chriſti igiť ps. xliiii
An aĩa Chriſti receperit augmentum gr̃æ cũ tpe. anima an augumẽtũ gr̃æ cum tpe accepit/q̃ſtio manet ea rõne dubia : q; multa utrinq; urgent
argumẽta:uariæq; in utrãq; partẽ afferunť rõnes/atq; auctoritates. ¶ In primis quidẽ nemo
recte ſentiẽs negauerit aĩam a deo Corpi Chriſti infuſam a ſua creatione atq; infuſiõe diuino
uerbo & pinde eſſentiæ diuinæ/q̃ pr̃i filioq; eſt cõis/fuiſſe cõiũctã atq; unitã.De hac eñ in pſo
Argumẽta p pte negatiua na humanitatis Chriſti dicit Salomon: Sapia pſenerauit mecũ. De hac quoq; intelligi poteſt:
qđ in Hyere.legiť:Nouum facit dñs ſup terrã/mulier circundabit uirum:qa in utero uirginis Ecc ii.
pfectus uir extitit.plenus.ſ.ſapientia & gr̃a Hoc enim eſt eſſe uirũ/ut alio loco dictum eſt. Idẽ Hyere.
& ex uerbis Euangelii noſtri quæ ſupra retulim⁹/apte colligitur:dũ de illo infante dicitur:q; xxxi.
plenus erat ſapia.Illud quippe ætas tribuere nõ poterat:ergo diuina gr̃a tribuebat: nec maior
ratio eſt/cur in infantia tribuiſſet:q̃ in creatione aiæ:utrobiq; enim unio diuinæ pſonæ hoc fue
rat opata.Ioannes inſup dicit:q; cæteris data eſt ad mẽſurã gr̃a:illi uero ſine mẽſura:imo & de
eius plenitudine alii accepunt.& illud etiam qđ idẽ Euãgeliſta paulo ante de illo dixerat: ple/ Ioã. iii.
num gr̃æ & ueritatis.Sed pter auctoritates/rõne demõſtrať urgẽtiſſima ita eſſe oportere.Quo Ioan. i.
pacto enim potuit diuinitati unita eſſe p naturã aĩa Chriſti:qn illa frueretur:qñ quæ ſola gr̃a/
charitateq; illi ſunt cõiunctæ ea fruanť in pr̃ia.Ea aũt dum fruitur:nõne ſcientia/ſapia/& gl̃ia
eius repleť & illuſtratur:de qua in pſal.legitur. Inebriabũtur ab ubertate domus tuæ:& torrẽ
te uoluptatis tuæ potabis eos.& ſeqtur:Quoniam apud te eſt fons uitæ:& in lumine tuo uide/ Pſalmo
bimus lumẽ.Vnita igitur diuinitati hæc fœlix aĩa ab ipſa creatione (ut pdixim⁹) ſuam pfectio xxxv.
nem/plenitudinẽq; oẽm uirtutis & gr̃æ/quo pacto potuit nõ habere:pfectiſſimo aũt & ſũmote
nus pleno:imo & extra ſe præ multa exuberantia redũdãti:qd adiici amplius potuit.& qđ ad ſu
premã magnitudinem puenit:qua põt rõne creſcere uel augeri.Hæc nimirum hãc partem red
Argumenta pro pte affirmatiua. dunt ualidiſſimã. ¶ Sed nec alteri urgẽtiſſimæ deſunt rõnes atq; auctoritates. Et ut ab aucto
ritate initium faciamus:qd põt dici aptius:q̃ qđ hic Euangeliſta dicit:Proficiebat ſapia & gr̃a.
Huic aũt concordat. qđ Apl's dicit:Cum eſſet (inqt) dei fili⁹:didicit ex his/q̃ paſſus eſt/obediẽ/ Ad heb.
tiã/& cõſumat⁹ fact⁹ eſt:oibus obtẽperãtib⁹ ſibi.Quæ ſane uerba haud ſcio an eſſe poſſint aper v.
tiora.Ratiõib⁹ aũt hoc quoq; pſuaderi põt maximis.Scilice Chriſti corpus atq; aiam a deo crea
tionem initiũq; habuiſſe in tpe/nemo negat:qn & infirmitates humanas eũ ſuſcepiſſe oẽs con
ſentiũt.eas inquã/quib⁹ aut exẽplũ uitæ nobis pbere poſſet:aut ueritatẽ humanæ cõditionis in
ſe oſtendere : quibus exerceri in quocunq; mortali homine uirt⁹ põt/& dei gr̃a pmereri: ſicut Eſa. liii.
de eo dicit ppheta: Vere lãgores nr̃os ipſe tulit:& labores noſtros ipſe portauit.& rurſus:Deſi ii. ad co/
deranimus illum deſpectũ/& nouiſſimũ uirorũ.& Apl's:Nã & ſi crucifixus eſt ex infirmitate:ui rin. xiii.
uit ex uirtute.& rurſus.Nõ enim habem⁹ pontificẽ:qui nõ poſſit compati infirmitatib⁹ noſtris. Ad heb.
Temptatũ autem per oĩa pro ſiſitudine abſq; pctõ.& rõnem alio loco ponẽs ait: Et debuit per iiii.
oĩa fratribus aſſimilari:ut miſericors fieret:& fidelis põtifex ad deũ. Hæc igiť/q̃ humanæ ſunt Ad he/
infirmitatis uitia/cum ad eã ipſam humanã impfectionẽ profitendã atq; purgãdam ſumpſerit bre.ii.
Chriſtus

Chriſtus.Cur enim/ fructum qui ex his mortalis ꝗſq; ꝑcipere cōi lege pōt/ huic negabimus
uirtutū.ſ.incremētū .& habitum/ ꝑfectūq;:qbus ex earum infirmitatū tollerantia/cæterorum
hoīum animi fiūt abſq; dubio fortiores/clariores/ꝑfectiores. ⁋ Rurſus tametſi hoc cōceda/ A
mus/qđ ne inficiari quidē poſſe uidet᷑/habitū.ſ. oēm ſapiæ & uirtutis in ipſa creatione animæ
huic fuiſſe infuſum/ nōne & de cæteris aialib⁹, pleriq; haud cōtēnēdæ auctoritatis philoſophi
idem cēſuere Verum enimuero expiētia quottidiana hūc habitū confirmari & corroborari ne
mo negabit:immo & uirtutis augeri effectū Siquidē ab inſtāti creationis ad oēs paſſiōes/quas
ſubeundas ſibi in ſpeculo diuinæ maieſtatis cernebat/tollerādas:cōſtanti aio ex charitatis pro
funditate ſeipſam hæc aia confirmauit:dolorē tamen ipm/quem prius q̃ ſentiret:horruit non
ante ſenſit:q̃ cum illata ſunt corpi ſupplicia:aut repugnātia ſibi ſenſus human⁹ eſt perpeſſus.
qđ dum fieret:qs nō patientiæ/fortitudinis/charitatiſq; uirtutem cōfirmatā/auctāq;/iudicet:
ueluti cū quis aliū laniari oculis ꝑſpicit:paremq; uicē eo abſumpto cōfeſtim expectat. Is enim/
quæ in ſe mox exercēda ſunt/ ſupplicia.Cernit quidē aperto mentis intuitu ab corporeo ſenſu
& obiecto pñti informato/actu uero tū demū/cum admouentur corpi torturæ inſtrā. Is ſi pari
conſtātia illa ſuffert:cū magnū uirtutis expimentū ꝓbuerit:dū ea in alio cōſpiciens conſtanter
expectāda ferēdaq; cōſtituit:maius tamen cū illa ſuſtinet. Alioqui q martyriū Chriſti fide deſi
derarunt:pares illis eſſent:qui & deſiderarūt:& ſuſtinuerunt. Quod rō nulla ſuadet:qñ ꝓſer/
tim ad ferēdos in corpe ab aia dolores/multo maior uirt⁹ ſit neceſſaria : q̃ ad illos in mente ſo
la concipiendos:& oīno qui utrunq; fecit:plus utiq; præſtitit : q̃ qui alterū tm̄. Illud ꝓſertim qđ
quo difficilius :eo eſt ꝓſtantius. Quis enim conſumationem opis nō multo maioris ꝑfectionis
eſſe cenſeat:q̃ uel cogitationē aut deſtinationē/uel incohationē:cum dicat Sapiētia:Multa dici
Eccliaſti mus & definimus in uerbis/conſumatio aūt ſermonum ipſa eſt.& rurſus:Interrogatio hois in
ci xliii. conſumatione eſt.& illud idem in pſal. legit᷑: Ois conſumationis uidi finem. ⁋ Inſuper qui
Eccliaſti Chriſtum iſirmitatē carnis humanæ aſſumpſiſſe cōfitent᷑. ⁋ Cōfitent᷑ aūt oēs/negabunt ne in B
ci.xvi. infantia uagiiſſe infantē:deinde balbutiiſſe/& conſequēter inualeſcente ætate uocē uerbaq; in
Pſalmo melius formaſſe:ac ꝑinde actionum humanarū/quæ per organa corpis exercent᷑/uſum exerci
cxviii. tiumq; pro ætate/ uigorē/ꝑfectionēq; ſumpſiſſe:cum Eccleſia militās canat:Vagit infans inter
arcta poſitus ꝑſepia.Corpus igit᷑ cum naturali lege ad intellectualis aiæ operationem organa
non prius habeat idonea:q̃ ad iuſtū incremētū roburq; adoleuerint fuerintq; ſtabilita:qđ repu
gnat quomin⁹ dicamus:Chriſti aiam ab inſtanti creationis oēm quidē ſcientiā/ſapientiāq; ha/
buiſſe:uerum uſum atq; opationē earum cū ætate creuiſſe. Alioqui cū iuxta corpi atq; aiæ inſe
parabili nexu eodē tpis momēto unita fuerit diuinitas:corpus ipm eiuſdē unionis uirtute atq;
efficacia eandē ꝑfectionē habuiſſe dicendū erit/cū in utero eſt formatū:quā cū eſt in lucē editū.
& rurſus eandē in natiuitate/infantia/atq; pueritia:quā in ætate ꝑfecta:imo & eandē cū morta
Ad Ro. le fuit:quā poſtmodū ſuſcitatū a morte:qđ apte falſum eſt:cum dicat Aplſ:Chriſtus reſurgēs
vi. a mortuis iam nō morit᷑/& quæ ſequunt᷑. Nemo quippe negat acceſſiſſe per reſurrectionē illi
ipſi corpori immortalitatem/impaſſibilitatem/agilitatem/cæteraſq; glorificati corpis dotes.
⁋ Pari quoq; rōne cū incluſa corpi aia humanitatis paſſionib⁹ eēt obnoxia:quippe quæ ſenſus
qui dolorib⁹ afficiunt᷑/ipſa miniſtret:nōne poſt reſurrectionem glorificato corpi rurſus iūcta/
impaſſibilis eſt effecta:& ꝑīde in ea pte ꝑfectior atq; beatior . Qui igit᷑ & corpi & aiæ Chriſti
potuit has ꝑfectiones ab initio tribuere:nec uoluit:ne a uera humanitate aiatū hoc Chtiſti cor
pus eximeret:cur & de aliis uirtutib⁹ aiæq; dotibus :q̃s ex carnis ſocietate bene opando cōtra/ C
here pōt/aliter ſtatuiſſe illum credam⁹. ⁋ Quo quidem argumēto illud ſolutū uidet᷑ : qꝑ in
partē alteram urgere uidebat᷑.q̃uis eñ humanā naturā per uerbi incarnationē diuina ſumpſe/
rit:neutiq; tamen ex hac unione facta eſt utriuſq; confuſio:quin in Chriſto uti duæ naturæ/ita
quoq; duæ fuerūt uolūtates:ſicuti & euangelica teſtatur ueritas/& catolica conſentit Eccleſia.
Ex ea tamen unione impꝑfectiones quædā ab ipſa Chriſti humilitate ab initio ſunt explosæ:q̃s
diuina cōſociatio nō admittebat:carnalis.ſ.cōcupiſcētia/peccandi ptās/ & rerum intelligibiliū
ignorātia:tātūq; illi aiæ in illius creatione infuſum eſt ꝑfectionis & gratiæ:quātum creaturæ &
quidē excellentiſſimæ/ratio & corpis ſocietas pro tpe pmittebat/atq; exigebat:ita ut aliquan
do paſſibilis fuerit/& poſtmodū impaſſibilis.Et in ſumma non quāta in uerbo ipſo diuino illi
unito inerat/qui eſt ipſa ſapia ſed quātam illi ipſi diuinæ ſapientiæ ad myſterium/cuius cauſa
illam ſibi aſſumpſerat implēdū uiſum eſt ſatis eſſe:& oīno longe q̃ cuiuis creaturæ/ immo q̃
ꝓs. xliiii cæteris ſimul oībus cumulatius/abūdantius/ ꝓfuſius/ꝑfectius:ſicut dicit ꝓpheta:Vnxit te de⁹
oleo lætitiæ/præ participib⁹ tuis.In cæteris uero illam eandē aiam tā in rōnali parte:q̃ in ſenſi
tiua humanis/q̃s ꝓdixim⁹/miniſteriis atq; paſſiōib⁹ tantiſper/idoneā reliqt:quoad infirmitatū

noſtrarũ opprobria ſufferendo/redẽptionis quoq; noſtræ opus impleuiſſet. Tũ ut hoc pacto
pro nr̃is culpis diuinæ iuſtitiæ ſatiſfaceret/peccatiq; chyrographũ (ut Ap̃li uerbis utar) a dia/ Ad col.
bolo extorqueret:tum etiã ut ex earũ miſeriarũ/paſſionũq; & afflictionũ tollerãtia ad ea forti/ ii.
ter ferenda nos animaret:ſicut Ap̃ls dicit:Chriſtus pro nobis paſſus eſt/nobis relinquẽs exem
D plum:ut ſequamini ueſtigia eius. ⁋Quod aũt ex aduerſo dicebat̃:ex unione/fruitioneq; uer
bi/oẽm illi ſapiam uirtutemq; tributã eſſe:cũ in ea ipſa diuina eſſentia/quæ eadẽ utiq; eſt/ue/
lut in ſpeculo oĩa cerneret aptius/atq; ꝑfectius:q̃ ulla ui humana aut naturali potentia p aliũ
modũ cape poſſet/dicente Ap̃lo:ꝙ in ipſo cõplacuit oẽm plenitudinẽ diuinitatis inhabitare:& Ad col.
ꝑinde qđ ꝑfectiſſime ſciuit atq; intellexit ab inſtãti ſuæ cõceptionis: poſtmodũ non potuit ali/ i.
q̃ actu explicito planiꝰ/ aut ꝑfectiꝰ/uel ſcire uel intelligere:neq; habitũ hũilitatis /charitatis/
cæterarũq; uirtutũ/facere meliorẽ:cum dicat Ap̃ls: ꝙ ꝑfecto adueniẽte/euacuat̃ qđ erat minꝰ i.ad co/
ꝑfectum. Hoc quippe ex ꝓmiſſis ſolutũ uidet̃:qñ non oẽm oĩno perfectionem ſtatim ab initio rin. xiii.
cõſecutã fuiſſe Chriſti aiam eſt oſtẽſum. Et queadmodũ in uiatoribꝰ impfecta charitatis opera
ad ꝑfectiſſimã charitatem/quæ eſt in pr̃ia/iter ꝑbent:ita & in Chriſto:tum ad noſtrã/tũ ad ſuã
ipſius gloriã ꝓbuerũt. Neq; interea & dũ ad ſummã ꝑfectionẽ per immortalitatis aſſumptionẽ
ꝑueniebat̃:ꝑfectior atq; ſimplicior cognitio oĩum rerũ/quæ ex uerbi diuini intuitu fruitiõeq;
& unione illius aĩæ contingebat/aliam & ſi minus ꝑfectã/meritoriam tñ excludebat/quã ipſa
rerũ experientia tribueret:alioqui artes oẽs & diſciplinæ/quas multo ſtudio lõgaq; exercitatio/
ne uiatores didicere/reſoluto corpe in beatis ſpiritibꝰ deperirent:quãdo ea & longe maiora in
lumine diuinæ eſſentiæ ꝑfectiori modo:q̃ humanꝰ ullus cape intellectꝰ poſſit:cernãt atq; perci
Perfectiõ ma piant:qđ neq; rõ ulla ſuadet:nec theologica ueritas admittit. Perfectio quippe maior tum de/
ior qñ exclu mũ minorem detrudit:cũ illi repugnat:ſicuti ſpem & fidẽ ſeu credulitatem. rerũ ꝑſentia:& aſ
dat minorẽ. ſecutio certaq; notitia nõ ſecũ patitur. Quæ uero nõ repugnãt/impfectiora/ꝑfectius nõ dedi/
gnatur:ſed illuſtrat potius & adauget. Alioqui naturales aĩæ nr̃æ dotes diuina ſupueniens gr̃a
extingueret. Idq; exemplo naturali fit manifeſtũ:quippe qui hoĩs imaginẽ uidet in ſpeculo:il/
lius uera eſſentialiq; ob hoc ipſum uiſiõe nõ priuat̃: neq; per uerã imaginaria atq; artificialis.
Item qui uno ſenſu minus ꝑfecte rẽ appræhẽdit: ſi ꝑfectiore rurſus apꝑhendat:utroq; illã co/
gnoſcere dr̃:non ꝑfectiore tñ:ſicuti ex Chriſti ipſius ſermone cõprobat̃:qui cũ Thomæ late/
ris plagas/& clauoꝝ loca palpãda ꝓbuiſſet:nõ dixit:Quia me palpaſti credidiſti:ſed qa me ui Io.xx.
B diſti Thoma credidiſti. Vtroq; enim ſenſu corpus agnouerat:q̃q̃ altero certiore. ⁋His igitur
rõnibus/argumẽtiſq; & auctoritatibꝰ palã eſt quæſtionẽ ambiguã fieri: & adeo quidẽ:ut ſummas
Reſolutio. ipas ſacroſanctæ Eccleſiæ columnas nutãtes ꝓpemodum rei altitudo/difficultaſq; reddiderit.
⁋Verũtamẽ qđ ſalua fide defendi poſſe putabimus:in hac quoq; quẽadmodũ & in cæteris dif/
ficultatibꝰ/ꝓut ſuggeret ſpũs:depromere non uerebimur: doctioꝝ tamẽ iudicio/& ſacroſan
ctæ Eccleſiæ determinationi oĩa ſubiicientes:atq; ea ꝓmittemus:quæ minus hr̃e uident̃ dubi/
tationis ac difficultatis. ⁋Et illud in primis(qđ nemo negauerit)Chriſtum:q̃uis in eius aiam
ab inſtãti conceptionis oẽm ſapiæ. ſcientiæ/uirtutiſq; habitũ diuina infuderit gr̃a. In hominũ
tamen opione & cognitione in eo cũ tpe oĩa concreuiſſe:augumẽtũq; ſeu ꝑfectum ſuſcepiſſe:
imo & in ipa ꝑfecta ætate pro tẽpoꝝ/locoꝝ/& ꝑſonaꝝ opportunitate/illa hoibꝰ mãifeſtaſſe:
non qdem integre/atq; ex toto/ qñ ne humanus qdem ſenſus cape potuiſſet:ſed quãtum diui
næ ſapiæ/qđ eſt uerbum ipm/ placuit uiſumq; eſt opus eſſe. Reliquũ uero in illa ſacratiſſima
fœliciſſimaq; aĩa manſit recõditũ:ſicut de eo teſtatur Ap̃lus dicẽs: In quo ſunt oẽs theſauri ſa/ Ad col.
pientiæ & ſciæ abſconditi. Ab hoc aũt ſenſu euãgelicus textus non abhorret:cũ & de deo ipſo ii.
qui nullam uiciſſitudinẽ/ nullã mutationem/& deniq; accidens nullũ recepit:iuxta hoium opi
nionem multo alieniora in ſacris codicibꝰ ſcripta frequẽtiſſime inueniant̃:dum illum in nobis
uel ex ope aliquo ſuo exaltatũ/magnificatũq; decantamus:aut mitiorẽ uel aſperiorẽ factum/
& infinita id genus. ⁋Negari quoq; nõ põt: quin uſum & explicationem aĩalium uirtutũ in
infantia atq; pueritia nõ ad tp̃s impediuerit mẽbroꝝ infirmitas. Nõ quidẽ ex impotentia uirtu
tis:ſi ad diuinã referamus:ſed ex fragilitate/miſeriaq; cõditionis : quã ſibi cum cæteris mor/
talibꝰ ex ſui ꝑſona uoluit eſſe cõem. Ita ut abſq; ſpãli diuinæ uirtutis opatiõe corpus illud im/
becillũ adhuc & tenellũ/aĩæ quãtacunq; ſapiæ & ſciæ plenitudine redundantis/explicare con
ceptus nequiſſet. Quãquidem infirmitatis noſtræ conditionem ita Saluator ipſe ſeruauit:ut ni
hil ab eo infante geſtũ inueniatur:& hoc ꝑmũ pubertati ꝓximꝰ argumentũ non tã diuinæ uir/
tutis:q̃ ꝓcocis ingenii & futuræ magnitudinis oñdit:dũ inter doctores diſputauit:qđ ex rei no
uitate nõ illi tñ & circũſtantes cæteri:uerum & parentes ipſi (ut ꝓdiximus) admirabantur.
F ⁋Tota uero difficultas in eo uerſatur : an ſupueniente ualidiori ætate :,cũ tã multa charitatis
& fortitudinis

& fortitudinis atq; humilitatis expimēta ꝑberet: acceſſionem aliquā ex his eius aīa recepit. Et
qdē in aīa Chriſti plenitudinē gr̄æ ab initio fuiſſe negare temerariū eſſet: & a fide religioneq;
nr̄a penit⁹ alienū: ſacræq; ſcripturæ teſtimoniis (q̄ ſupra retulim⁹) aduerſum. Verūtamē ut ad
cōcordiā reducant̄ oīa: hoc nobis ꝑmittendū occurrit: aīæ Chriſti pfectionē trib⁹ tpibus diuer/
ſificari oportere: Quo. ſ. mortali iūcta fuit corpi primū: quo ab illo ſoluta māſit. ſcd̄m: & quo
illi ſuſcitato reſtituta eſt: tertiū. Primo igit̄ tpe ita fuit corpori (ut ꝑdiximus) obnoxia / ꝓpter
humanæ fragilitatis cōditionē: ut & ſi paſſionib⁹ / q̄s per eius membra & inſtfa ſentiebat / uinci
frangiq; nequiret: cōmoueri tn̄ naturali affectu ad dolorē / timorem / cōmiſerationem & cæte/
ras eius generis infirmitates potuerit: ſicuti in pleriſq; actibus / ſed ꝑcipue in paſſione ſua / mul
tis nobis oſtēdit argumentis. Vincēte aūt ſenſualem appetitū rōne: oia diuinæ ſubiiciebat uo/
luntati / fortiterq; deinceps acerrima quæq; tormēta pertulit. Quæ quidē & ſi ab inſtāti creatio
nis ſuæ aīa ipſa & in uerbo apte ꝓuidiſſet / & uirtute ſibi ab ipſo tributa pro hoīum ſalute ferē/
da cōſtituiſſet: & ꝓinde certā futurorum notitiā habuiſſet / atq; habitū charitatis / fortitudinis /
& humilitatis / cæterarūq; oīum uirtutū pfectiſſime iam cōtraxiſſet: negari tn̄ non pōt: qu re/
pugnāte quoq; ſenſuali appetitu: illa poſtmodū ſuſtinēdo nō maximū / & priore etiā maiorem
fecerit uirtutis actū: qn̄ & eadē (quæ prius) cognitio / uolūtaſq; adeſſet: & ꝓter eā in ſenſitiua pte
Treñ. i. dolor urgeret cūctis / quos pati poſſunt hoīes / acerbior atq; intēſior: eū per os ꝓphetæ ipſe dixe
rit: Aſpicite & uidete: ſi eſt dolor ſilis ſicut dolor meus. ¶ Hic aūt & cæteri uirtutis actus: an ad A
ipſius uirtutis habitū quicq̄ adiecerint: an uero numerū dūtaxat meritorioꝝ actuū auxerint: &
rurſus an ex talibus experimētis plus aliqd intellexerit: q̄ intellexiſſet prius: nō eſt noſtrū dif/
finire. Illud tamē ſalua fide dici poſſe putauimus: ꝙ ex quo Chriſtū uere hoīem ac uiatorē con
fitemur: in eo / quēadmodū in cæteris / tria conſiderari pn̄t: qbus aīa & in ſeipſa pficit̄ / & ꝓmiū
æternæ beatitudinis promeret̄. Cognitio. ſ. quæ in intellectu conſiſtit: ex qua fides / ſpes / & ſa/
pientia oīs deinde uoluntas: quæ bona cognita eligit: ex qua charitas initium / cōſumationēq;
ſumit: & poſtremo opatio / quę ad utriuſq; executionē / pfectionēq; ſubſequit̄. Primā & ſecūdā
pfecte habuit aīa Chriſti ab ſuæ creationis initio: quantū aīa creata habere potuit: uerū utriq;
acceſſionē aliquam per ſubſequentē opationē atq; expientiam factā fuiſſe mihi quidē uidetur
rōne / atq; auctoritate ꝓbabili defendi poſſe. Quāuis eī (ut ꝓdictū eſt) q̄ in deo ſpūs beati men
te pſpiciunt: tametſi aptius / certius / pfectiuſq; cernāt: q̄ quæ corporeis cernunt̄ oculis: minus
tn̄ uiſio hæc ſpecularis futuroꝝ ꝓſtare uidet̄: q̄ rerum ipſarū pn̄s & actualis cognitio / cū ſpecu B
lari ꝓſertim iuncta. Soli namq; deo ob eius ſimplicitatem atq; īmutabilitatē competit / eadē co Solus de⁹ ea
guitione futura / qua ꝓterita atq; pn̄tia / cōprehēdere: & ꝓinde oia illi eſſe pn̄tia: cum dicat pſal. dē notitia co
Pſalmo ꝙ mille anni ante oculos eius ſunt tanq̄ dies externa: & alibi: Nō eſt deus ut hō: ut mētiat̄: neq; gnoſcit ꝓteri
lxxxix. ut filius hoīs / ut mutet̄. Cæterarum aūt creaturarū hoc tribui pōt nemini: cū ſcriptum ſit: mu/ ta & futura q̄
ii. Pe iii. tabis eos & mutabunt̄: tu aūt idem ipſe pmanes: immo & de angelis ipſis deo aſſiſtentibus ſcri & pn̄tia.
Nume. ptū eſt: qui ſeruiūt illi nō ſunt ſtabiles. Beati igit̄ ſpūs & ipſa Chriſti aīa / quā creaturā fuiſſe ne
xxiii. mo it inficias / licet ꝓterita & futura in ſpeculo diuini luminis cōſpiciāt / mēteq; compræhēdāt:
ꝓs. ci. nō eo tn̄ modo quo pn̄tia: ſed in ſua quodq; natura: pn̄tia. ſ. uti ꝓſentia / & futura uti futura. Ita
Adheb. ut cū ea / quæ futura ꝓuiderant / euenerint: alio & quidem perfectiori aut ampliori modo perci/
i. piant: q̄ futura ꝓnouiſſent: ꝓſertim cū ex his ipſis aliqd eis accedit boni: qd̄ ꝓcognitū expecta/
Iob iiii. bant / atq; deſiderabant. Alioq anīas beatoꝝ / quæ iā in pn̄a clara dei fruunt̄ uiſione / p corporū
reſurrectionē / reſumptionēq; nihil plus beatitudinis aſſecuturas dicēdū eſſet: cū illā / quam in
ea ipſa reſurrectione ſunt habituri / iam mēte cōcipiāt: & in ipſo dei ſpeculo intueant̄: & de illa
inſuper ex ipſius Saluatoris teſtimonio facti ſunt certiores: qd̄ puto defendere uelle neminē:
quādo ipſi⁹ Saluatoris ſuiæ repugnaret manifeſtiſſime. Qui cum ab Ap̄lis de ꝓmio ſuoꝝ me/
Mat. xix ritoꝝ eſſet interrogat⁹: pro maximo illis opæ ꝓcio ꝓpoſuit: ꝙ in ipſo uniuerſali iudicio ei iudi/
Matth. canti eſſent aſſeſſuri. Et inſup alio loco de illo eodē iudicio uerba faciēs / oſtēdit ad regnum ab
xxv. æterno eis paratum electos tum eſſe uocādos. & Apoſtolus dicit: ꝙ tunc nos immutabimur. C
i. ad cor. ¶ Chriſti igit̄ aīa q̄uis iam cūcta in uerbo pſpexiſſet / quæ illi erāt ꝑpetiēda / cognitaq; obire /
xv. nō mōnō recuſaſſet: uerūetiam affectaſſet: ꝓter hanc tn̄ cognitionē ea dum ꝑtulit / in oībus cor
poris ptibus expta eſt Quod qdem expimētū priori acceſſit cognitioni: nouumq; factū eſt cō/
ceptæ iam in aīo per habitū uirtutis periculum / & uolūtas quoq; prior in re pſenti / ubi maior
uirtus exigebat̄ / eſt cōfirmata. Quæ ſane pfectio opis: cū in hiſce uirtutib⁹ uerſatur / quæ non
tam in ſpeculatione: q̄ in opatione cōſiſtunt / uiatoꝝ aīas admodū pficit: & ad ꝓmia æterna red
dit digniores. Nō eſt igit̄ a Chriſto (dum uiator fuit) auferenda. ¶ Ex ꝓdictis autem ſecundæ / D
quoq; q̄ſtionis perplexitas ſolui poſſe uidet̄. Qui enim Chriſtū in ſtatu uiæ mereri aliquid po/

Chriſtus an in ſtatu uia/ toris meruerit.

tuiſſe negāt:eo nituntur quippe fundamēto:q.ſ.in inſtāti cōceptionis aīa eius ob diuini uerbi
cui coniuncta erat/ aſſiſtentiā/atq; radiationē tanta uirtutū atq; meritoꝝ redundātia cumula/
ta fuerit: ut ad grāæ gloriæ ue augumētū accedere potuerit deinceps nihil:quippe qđ aliud bea
titudinis incremētū expectare/cōſequi ue potuit:quæ ipſi diuino uerbo iſeparabiliter erat uni
ta:in cuiꝰ uiſione tota conſiſtit beatitudinis merces. Quod & Apl'i uerbis/quæ ſupra retulimꝰ/ Ad col. ii.
E confirmari pōt:dū dicit in eo theſauros oēs ſapiæ & ſciæ fuiſſe abſcōditos. ⁋ Verū enimuero
in oppoſitū plura nos cogunt:tum argumēta tū ſacræ ſcripturæ teſtimonia. Et in primis ratio
ipſa. Quis enim negare pōt:illum dū infirmitates & miſerias noſtras ferme omnes pcurreret/
& mortē pſertim tam acerbā:tāq; ignominioſam/tanta cū patiētia/ charitateq; ſuſtineret:plus
aliquid pfeciſſe meruiſſeq;:q̄ cum cōceptus/natus/ & ab amātiſſima parēte/ ſolertiſſimoq; &
obſequētiſſimo nutritio tenerrime/accuratiſſimeq; pro illoꝝ facultate altus eſt/& educatus:
illudq; eadē rōne confirmari pōt:quæ ad pcedētis difficultatis elucidationē fuit adducta:eū.ſ.q
uti uiator oibus humanis infirmitatibꝰ atq; miſeriis expoſitꝰ obiectuſq; fuit/ non potuiſſe me
rito illo/mercede ue priuari:quæ uiatoribꝰ cæteris totius ſunt pmii/ mercediſq; ex eoꝝ pte uel
cā/uel occaſio:diuinæ quidē bonitati pcipue atq; in primis tribui debet ois beatitudinis cā. Hoc
igitur negare cū ab rōne ipa naturali uideat alienū:tū uero ſacræ ſcripturæ aduerſum/qū acer
bæ mortis/ & cæterarū q̄s pro nobis ptulit/ infirmitatum tolerātia/eius exaltationi cām præ/
F buiſſe/& ueteris & noui teſtamēti & ipſiuſmet Chriſti teſtimoniis demonſtret apertiſſime.
⁋ Atq; ut ex multis pauca referamꝰ:de eo per os Dauid Spūs Sanctꝰ pnunciauit:De torrēte in
uia bibit:ppterea exaltauit caput.& rurſus:Dilexiſti iuſtitiā & odiſti iniquitatē:ppterea unxit ps.cix.
te deus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis & de eo rurſum in eandē ſuiam fere totus pſalmꝰ ui/ ps. xliiii
geſimus pnūciauit. Ipſe autē dum duobꝰ diſcipulis in Emaus pficiſcētibꝰ loqueret/ dixit:Nōne
ſic oportuit Chriſtū pati:& ita intrare in gloriā ſuā. Paulus quoq; apl's gentiū doctor & uas ele Lucæ
ctionis/ huic ſnīæ maxime aſtipulat:dū dicit: Chriſtꝰ factus eſt pro nobis obediēs uſq; ad mor xxiiii.
tem:mortē aūt crucis:ppter qđ & deus exaltauit illū:& donauit illi nomē qđ eſt ſup omne no Ad phi. ii.
men.& alio loco: Videmꝰ Ieſum ppter paſſionē mortis gloria & honore coronatum:ut gratia
dei pro oībus guſtaret mortē. Quæ ſane oīa & his ſilia/qui contra ſentiūt/ſic intelligenda di/ Ad heb. ii.
cunt:Chriſtum qdem ppter pmiſſa gloriā meruiſſe:ſed nō magis cū ea ptulit:q̄ cum ea ferēda
& puidit/& decreuit. Quicqd aūt per oēm ætatē mereri potuit:nō ſibi ſed nobis meruiſſe:eoq;
ptinere:qđ Apoſtolus de eo ſcripſit/dicens: Qui in diebꝰ carnis ſuæ pces ſupplicationeſq; ad Ad heb. v.
eum/qui poſſet eū ſaluum facere a morte/cū clamore ualido & lachrimis offerens exauditꝰ eſt
pro ſua reuerētia. Nihil enim in cruce pendēs a pře petiit efficacius:q̄ ut delinquētibꝰ ignoſce/
ret. Sibi autem ipſi hæc merita ſi abiicere quicq̄ ad primū & ſummū illud (qđ pdiximus) pmiū
potuerunt/ad corpis glorificationē dūtaxat ptinere:aīæ uero ex his ad maiorem gloriam acceſ
ſiſſe penitꝰ nihil:qn deum oīum pſcium/ hæc ipſa merita ab æterno puidētē/ ſumma iā illi aīæ
pmia deſtinaſſe:& cum illā poſtmodū creauit confirmaſſe:eoq; ptinere:qđ in pdicto pſalmo ui
geſimo dř: Quoniā puenisti eū in benedictionibꝰ.& rurſus illud: Intellexiſti cogitatiōes meas Pſalmo
de longe/ ſemitas meas/ & funiculū meū inueſtigaſti:& oēs uias meas puidiſti. Et ita quidē atq; cxxxviii
in tantū hæc uera eſſe:ut ex ſubſequētium opeꝝ/ quæ merita dicimus/ exhibitione accedere il Pſalmo
li nihil potuerit:noui/ maioris ue meriti. Quod quidē & de Maria eiꝰ matre multi affirmāt: cxlviii.
quēadmodū in ſupioribꝰ quoq; a nobis eſt tactū. ⁋ In tanta igitur difficultate q̄uis temere ali
G Reſolutio queſtionis. quid diffinire ſit periculoſiſſimū:nō pōt tamē inter tot tāq; urgentes utrinq; rōnes/ atq; aucto/
ritates de ueritate fidei periclitari:ubi pſertim in utranq; ptē grauiſſimi cōcurrunt autores.
⁋ Salua igitur pbabiliori opinione : ita nobis diſtinguendū pro huiꝰ qōnis deciſione uidetur.
Primū iſtud ſi ex parte pmæ cauſæ/quæ deus eſt/ cōſideremus: nulla Chriſti/ ſicuti nec aliorū
pdeſtinatoꝝ/merita/ beatitudinē/æternā pmereri cōdigne potuiſſe:ſed diuinæ bōitati (ut pau
lo ante:& alibi diffuſius diximus) tribui omnia debere. Quod equidē de Chriſto ſicuti & de
cæteris/ ſentiendū eſſe Ioannes oſtēdit:dū dicit:Nō eñ ad menſurā dat deus grām/ ſcilicet ipſi Io.iii.
filio uti creaturæ:deinde ſubiungit. Pater enim diligit filium & oīa dedit in manu eius/ per qđ
nimirū oſtendere uoluit přis charitatē/ qua filium diligit/ nō filii ex humanitatis rōne merita/
cām huius grāæ plenitudinis extitiſſe. ⁋ Si uero merita ipa uti cām conſequentē accipiamus/
ſine qua deus ipſe hæc pmia nō erat largiturus/ difficultas tota in his duobus uerſatur. pmū/
an in ipſius aīæ infuſione Chriſtus hæc omnia merita pfecte adeo conſumauerit:ut ex ſubſe/
quentibꝰ opationibus per omne mortalis uitæ tp̄s mereri amplius nihil potuerit.& rurſus/an
illi aīæ/cui ab ipſo cōceptionis inſtāti diuinū uerbū inſepabiliter unitū fuit/ accedere aliqd ex
nouis meritis potuerit beatitudinis/ & gloriæ. Ad noſtrā quippe glorificationē & beatitudinē
comparandam

Io.iii. comparádam hæc merita ꝓfuiſſe/oēs cōſentiūt:quippe quæ ob eā maxime cām interuenerunt:
ſicut idem ipſe Chriſt⁹ teſtat̄ dicens. Exalrari oportet filiū hois.ſ.in cruce:ut ōis qui credit in
ipſm/nō pereat:ſed habeat uitā æternā Sic enim deus dilexit mundū:ut oīs/qui credit in eum/
Ad gal. non pereat:ſed habeat uitā æternā.& Apl'ſ:Miſit deus filiū ſuum factū de muliere:factum ſub
iiii. lege:ut eos/qui ſub lege erāt/redimeret:& adoptionē filioꝝ recipemus. & rurſus:Fact⁹ eſt no
i.ad co/ bis ſapientia uſq; & iuſtitia & redēptio:& iteꝝ:in quo habem⁹ redemptionem per ſanguinem
rin.i. eius & pleraq; id genus. ¶ Quod ad primū igitur attinet:iam ſatis ex ſupioris articuli deciſio A
Adeph. ne claruiſſe putam⁹:hæc ſubſequētia merita habitū quidē uirtutis/q̄tenus in cognitione & uo/
i. lunrate cōſtat/nouā formā ex ipſoꝝ meritoꝝ/actionūq; poſteriorum exhibitione nō accepiſ/
ſe. Verum q̄tenus ex actuum frequētatione cōfirmari mens bene inſtituta pōt.& rurſum qua/
tenus plus eſt aliqd actu exequi:q̄ in mēte ꝓponere:& deniq; q̄tenus ad earū rerum/quæ in ope
ratione magis:q̄ in ſpeculatione conſiſtūt/cognitionē cōferre pōt expientia/eaten⁹ uirtutes in
Chriſto augumētū atq; incremētū ſuſcepiſſe:cui cōſequēs eſt:ut & eius merito fateamur factā
eſſe acceſſionē/eāq;/quā ab inſtāti creationis aīa eius ſuſceperat/ꝑfectionē eo ptinere:ut erra/
Eſaiæ re aut labi in uiatoris ſtatu nō poſſet.Poſſet aūt mœreri & non quēadmodū cæteri oēs uiatores
lxiii. tm̄:ſed plus ſimul oīb⁹ ſolus:ſicut ſcriptū eſt:torcular.ſ mortis/calcaui ſolus:& de gentib⁹ non
eſt uir mecum:qa.ſ.totū humanū gen⁹ ad hoc nihil cōferre potuiſſet. ¶ Sed an & gloriæ beati B
tudiniſq; accreuiſſe quicq̄ illi dici poſſit:tota uerſat̄ difficultas. Etenim hæ/q̄s ſupra retulim⁹/
Dauid Chriſti/& Pauli/auctoritates/hanc interprætationē cōgrue nō admittūt : ut.ſ dicam⁹/
hæc Chriſti merita cæteris/nō ſibiipſi ꝓfuiſſe:cū apte dicant : ꝓpterea illum intraſſe in gloriā
ſuam/& a deo fuiſſe exaltatū. ¶ Cæterum hoc aſſerentes alio rurſus euadūt:ut dicāt/non ad
aīæ/ſed corpis dūtaxat ꝑfectionē aut glorificationem ea cōtuliſſe:quippe qd̄ ex mortali factū
eſt īmortale/ex paſſibili/impaſſibile ex carneo &(ut ita dicā)rerreſtri/ponderoſo/opaco/den
ſo/aereū/agile/luminoſum/ſubtile/& deniq; plurimas per reſurrectionem ſuſcepiſſe dotes:q̄
ſi nō æquali ꝑfectione/pari tm̄ mō/cæteris quoq; ſuſcitatis beatoꝝ corporib⁹ erunt cōes:cū di
Adeph. cat Apoſtolus ꝙ reſurgem⁹:in plenitudinē ætatis Chriſti/& alibi:Saluatorem expectam⁹ dn̄m
iiii. noſtrū Ieſum Chriſtū:qui reformabit corpus humilitatis nr̄æ/cōfiguratū corpi claritatis ſuæ.
Ad phi. ¶ Verū ſi hoc corpi tribuunt:cur nō & aīæ:quā ipſi corpi ſenſum oēm/motūq; ꝑſtare:haud eſt
iii. ambiguū:neq; abſq; illa ipſi corpi etiā ſuſcitato hæ darent̄ dotes.Cū igit̄ impaſſibile factū di/
cimus/aut immortale:nōne ad aīam ptinet quæ ſenſus ꝑbet paſſionis capaces : alioqui tū uere
impaſſibile factū eſt:cum ab aīa eſt derelictū.Han cigitur meritoꝝ mercedē nontā corpi:q̄ aīæ
tributā liquet. ¶ Inſuper cū auctoritates ꝑdictæ affirmēt Chriſtum ꝓpterea ꝙ paſſus eſt:exal C
tatū/glorificatū/ & coronatū fuiſſe.Quæro primū an corpus ſolū Chriſt⁹ dici poſſit.Rurſum
an illud ſolum ſit paſſum:& deniq; an ea beatitudinis/& hæc paſſionis accidētia illi ſoli conue
niant/& nō magis aīæ/aut oīno aīato corpi:nonne inſup ex uiatoris ꝑſona Chriſt⁹ ipſe animā
Lucæ patri moribūdus cōmendauit dicens:Pater in manus tuas cōmendo ſpūm meum. Ad quam uo
xxiii. cem ptinere cōgruum uidet̄:qd̄ Apl'm ſupra retulimus dixiſſe:ꝙ dum clamore ualido cum la/
chrimis deū oraſſet:meruit a pr̄e exaudiri pro ſua reuerentia : quā.ſ.in oī uita ſua:ſed tum ꝑci/
Lu.xxii pue/exhibuerat patri.Conſtat enim tum uoce magna ad patrē exclamaſſe.& rurſus uerba Pau
li in eo cōueniunt:dum dicit:ꝑces ad eum fudiſſe:qui poſſet illum ſaluum facere a morte:quaſi
ad animæ ſalutē atq; glorificationem obtinēdam ptinerēt:non ꝙ de illa eſſet dubius:ſed ex ſer
ui perſona:tum ad ſuā ipſius humilitatē demonſtrandā:tum uero ad noſtram eruditionem ab
æterno pr̄e petere uoluit:ut quæ pro ſalute nr̄a perpeſſus erat:illi forent accepta. ¶ Prætefea
qd ſibi uult ille tant⁹ cæleſtiū ciuiū applauſus:quē in Chriſti aſcēſiōe ꝓphetæ futurū cecinerūt. D
ꝑs. lxvii Ait enim Dauid:Pſallite dn̄o qui aſcendit ſup cælum celoꝝ.& in perſona eiuſdem Saluatoris
ꝑs.lxxii alibi ad patrem loquētis canit:Tenuiſti(inquit)manū dexteram meā/& in uolūtate tua dedu
xiſti me/& cum gloria ſuſcepiſti me Ioannes quoq; in reuelatione ſua nō modo Angelos cæ/
Apocal. leſteſq; ſpūs:ſed & patriarchas/cæteroſq; beatos introduxit/ Chriſto uelut triumphāti cōgra
iiii.v. ix tulantes atq; applaudentes:uariaſq; laudes decātantes ob deuictam mortē:proſtrataſq; in ſuo
& xxi. ſanguine inferias poteſtates.Et deus ipſe pater oīpotens/dū illum ad ſuā dexterā collocauit:
Pſalmo ait:Sede(inquit)a dextris meis donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.
cxcix. ¶ Ex his itaq; & eiuſcemodi aliis plurimis auctoritatib⁹ liquet Chriſtū ob hæc tanta ſua in car
ne merita/glorioſum in carne īmortali/corpeq; omni ex pte luminoſo & in aīa inſup impaſſi E
bili & rediuiua ex uirtute uniti uerbi ſurrexiſſe:ab ipſoq; æterno deo cū totius cæleſtis militiæ
incredibili lætitia/applauſu/tripudio/iubilationeq; ſuſceptū fuiſſe/& ad dexterā eius colloca
tū/ideſt in potiorib⁹ bonis ipſi⁹ diuinitatis:ita ut tota ſimul trinitas pleniſſime/ꝑfectiſſimeq;

ſeſe illi cognoſcendā/fruendāq; & poſſidendā ꝓbuerit. Alio/& quidē (ni fallor) ſi nō perfectio/
F ri/ampliori tamen modo: q̄ in carne mortali agenti illi ſe patefeciſſet. ¶ Porro huic opinio/
ni illud dūtaxat aduerſari uidet̄: qđ ſupra in partem alteram retulimus: aīæ. ſ. Chriſti ex unio
ne/fruitioneq; diuini uerbi tantū gratiæ ac gloriæ cōceſſum ab initio ſuæ creationis fuiſſe: q̄tū
nec merito aliquo cōparare humana uis poſſet: proindeq; nō magis ex his meritis beatitudinis
acceſſum: q̄ ſoli ex lucernæ lumine: ſicuti in Apocalipſi dicit̄: ꝙ cui lucerna eſt agn⁹: nullo alio Apoca.
lumine opus eſt. ¶ Verū quantū in talib⁹ allucinari/potius q̄ intelligere mens humana pōt: xxii.
hoc in primis rñderi poſſe uidet̄. Plenitudinē p̄mii antecedentē/meritoꝝ ſubſequētiū nomē/
fructūq; non auferre. Finge enim Regē aliquē filiū adhuc infantē regni ſucceſſorē deſignaſſe/
tum ob paternā in eū charitatē: tū ob ſpem futuræ in eo probitatis: ipſum uero filium uirū fa
ctū oīa pietatis gratitudinis & probitatis opera patri/patriæq; impendiſſe atq; edidiſſe. nunqd
ex eo ꝙ amplius illi ꝓſtare nihil poteſt pater: tantis meritis merces nulla ſuperit. Profecto li/
cet ad regni ſucceſſionē/quæ ſūma eſſe poterat meritoꝝ qualiūcunq; retributio/nihil iſta con
tulerint. Ad filii tamē apud hoīes gloriā/cōmendationēq;/& apud patrē gratiā maiorē cōparā/
dam/profeciſſe nemo negabit. Sed & ipſi quoq; filio ex recte ꝓbeq; geſtarū rerū conſcientia/
& recordatione ſūma atq; icredibilis/ꝑter regni gloriā/accedet lætitia. Ita quoq; & hoc loco di
ci poſſe uidet̄: tāetſi humanarū rerū ad diuinas: cōparatio nulla fieri recte poſſit. ¶ Quod ſi
G neq; hoc pacto ſublatam eſſe difficultatem quiſq̄ contendat: dici uel hoc pōt: diuinam quidem
ſapiam aīam iſtā/quā corpi humano/nō cōi naturæ lege: ſed ſingulari arcanoq; myſterio ſta/
tuto tp̄e infunderet/ꝑdeſtinaſſe: in eaq; & corpore ſimul illi coniūcto/ſedē ſibi & māſionē in/
effabili quodā impceptibiliq; ſacramēto delegiſſe: ita ut cū ea non ad tp̄s: ſed in perpetuū/non
ad menſurā ſed ſupabundāter & effuſiſſime/nō per acceptationē & adoptionem; ſed per natu
rā diuinū uerbū illi uniretur: fieretq; in eade Chriſti perſona diuinæ atq; humanæ naturæ co
pulatio & unio perpetua/manētib⁹ tamē utriq; naturæ ꝓpriis iuribus: uiribuſq;: diuinæ. ſ. æter
nitate/oīpotentia/immutabilitate/impaſſibilitate/& deniq; pfectionib⁹ oībus: quæ negatione
impfectionis: q̄ pfectionis poſitione facilius exprími poſſunt: q̄q̄ neutro modo ſatis: humanæ
uero fragilitate/inſtabilitate/paſſibilitate/& deniq; mortis neceſſitate: indeq; euenire: ut cum
nullam mutationē/alterationē/paſſionē ue aut moleſtiā diuina pati natura poſſit: Sola huma/
na oībus dolorib⁹/anxietatibus/miſeriis atq; infirmitatib⁹ maneat obnoxia. Quibus (ut ſæpe
diximus) & humanæ cōditionis ueritas manifeſtari poterat: & ipſe ut uiator aliqd promereri.
Verūtamen ne quid illi ex humana fragilitate accidere poſſet: qđ diuinæ ſocietati eſſet aduer/
ſum: aīam illā ſic ſua claritate diuinū uerbū dum eā corpuſq; aſſumpſit/illuſtrauit/atq; ſancti
ficauit: ut nihil neq; facere/neq; cogitare potuerit/quod diuinæ repugnaret uoluntati. Quin/
immo econtra ad oīa/quæ fieri a creatura in creatoris laudē & gloriā/atq; obſequiū & gratiā
poterāt/ſeſe ab initio ſtatim ſuæ creationis deuouerit. Quoq; id facere maiore uirtute poſſet:
cognitio rerū oīum cæleſtiū terreſtriūq; immo & ipſius diuinitatis tanta illi data eſt: q̄ta crea/
turā ullam capere ex diuina indulgentia erat poſſibile: infinitam enim finita nō capiebat.
H ¶ Cæterū quo in ſtatu uiatorū oīa obire munia poſſet/qbus beatitudinis æternæ p̄mia cæteri
hoīes ꝓmerentur/nō modo corpus/uerū aīam ipſam illi coniunctā cōi hoīum naturæ pmiſit:
cunctis (ut diximus) infirmitatib⁹ humanis idoneā. Corpus quidem/& ſenſitiuas aīæ partes: ut
eas ipſas infirmitates ferre poſſet: rōnalē uero portionē ut uellet. Quæ uero illi cōiuncta erat
diuinitas/quū ꝓbari terribilibus qbuſq; doloribus & anxietatib⁹ humanas partes decreuiſſet:
quo magis ex illoꝝ tolerantia uel nobis/uel etiā ſibi æterna p̄mia deberent/ad fortiter omnia
ferenda/ſapiēterq; & pie gerēda illi nunq̄ defuiſſe: ſed aſſidue cōtinēterq; aſtitiſſe: beatitudinis
aūt pfectæ cōſumatæq; uel (ſi magis ita loqui placet) integre/p̄mia in tp̄s cōſumati agonis di/
ſtuliſſe. Et ꝑinde clarā & aptam uiſionē ſuæ diuinitatis/quā prius in ſtatu uiatoris: quantū ſta/
tus ipſe patiebatur/habuerat/ſuperata morte alio/ſi nō pfectiori/ſaltē ampliori mō ꝓbuiſſe:
ita ut tum demū plenā & omni ex parte cōſumatā & integrā fœlicitatē fuerit aſſecut⁹: cū glo/
rificato corpori ſociata aīa ad cæli celſitudinē eſt euecta. In præparatoq; ab æterno illi throno
I cum triumpho (ut ante diximus) collocata. ¶ Quæ quidē oīa & ſi in uerbo iam ab initio fu/
tura præuidiſſet: non idē tamē fuit fruitionis utroq; tp̄e modus. Alioqui ſi apta uiſione/perfe/
ctaq; fruitione aīa ipſa mortali corpori iuncta integre atq; in oībus ſuis: tum potentiis: tum ſen
ſibus potita eſſet: quo pacto dixiſſet: ut quid dereliquiſti me. Quo item pacto dolere/flere/tri
ſtari/pauereq; potuiſſet. Quippe diuinā eſſentiā aperte cernēti ſomnia hæc uiſa fuiſſent: ſicut
dicit Apoſtolus: exiſtimo oīa eſſe detrimenta ꝓpter eminētē ſciam Ieſu Chriſti dñi mei: ꝓpter Ad eph.
quem omne detrimētū feci/& arbitror ut ſtercus: ut Chriſtū lucrifaciā: quin potius gaudiū in iii.
rationali

rationali aĩæ partẽ talia tormenta attuliſſent:quẽadmodũ & Stephano contigit/& ſanctis ple
riſq;:immo & gẽtiles quoſdã etiã infimæ/ſeruiliſq; cõditionis hoies ſpe humanæ gloriæ ꝓpoſi
Act.v. ta in crudeliſſimis tormẽtis riſiſſe/& exultaſſe memoriæ ꝓditũ eſt:& in actib⁹ Aploꝝ legitur:
q̃ ibãt gaudentes a cõſpectu cõſilii/quia digni habiti ſunt pro noie Ieſu cõtumeliam pati.
¶ Cæterũ ſi cui ꝓbabilius dicendũ eſſe uidet̃:nullã oĩno poſt reſurrectionẽ aĩæ Chriſti gloriæ A
acceſſionẽ eſſe factã:in re tã ardua nõ cõtendemus. Sed ad hãc tandẽ mediã ſententiã deueniri
oportere arbitramur:ut eſſentialẽ quidẽ beatitudinẽ unio uerbi ab initio perfecte abſoluteq;
ꝑſtiterit aĩæ Saluatoris. Neq; ex prædictis ſenſitiuæ atq; rationalis portionis paſſionib⁹ detra/
ctũ/diminutũ ue ab hac beatitudine quicq̃ fuiſſe:Acceſſiſſe tamẽ illi cũ nouis meritis aut præ
Lu.xv. miis nouã aliquã iucunditatẽ & lætitiã:quemadmodũ & de Angelis dicimus: q̃ gaudiũ eſt illis
Io.xi. ſup uno pctõre pniam agẽte.& de ſeipſo idẽ Saluator dixit:Gaudeo ꝓpter uos.immo & apud
hoies/cæleſteſq; ſpiritus/gloriã applauſum/& exultationẽ auctam eſſe uniuerſa cõteſtat̃ Ec/
cleſia/nouiſq; in tantoꝝ myſteriorũ cõmemoratione per annos ſingulos exultat iubilis:lon/
geq; maioribus exultare cælicolas pie credit. Idq; uel ea potiſſimũ ratione defendi poteſt:q̃ ad
beatitudinis eſſentiã gaudiũ iſtud uel ſuperueniẽs exterius gloria/nihil adiicit:quippe quæ in
perfecta dei cognitione/dilectioneq; tota conſiſtit:quã neq; in ſenſitiua/aut etiã rationali ani/
mæ portione,dolor minuere:neq; ſuperueniens impaſſibilitas/atq; imortalitas:uel aliud quip
piam extrinſecum/potuit adaugere: ſed uelut ori color/aut parieti pictura: ita hæc eſſentiali
gloriæ acceſſere. Eoq; prophetæ uerba trahi poſſunt:qui ex Chriſti perſona dicit:nã & ſi am/
ps.x. bulem in medio umbræ mortis/ideſt naturali uita/quæ umbræ cõparatur/ſim priuatus:nõ ti/
mebo mala: quoniã tu mecũ es/ideſt nihil mali ſentiã:quo pfecta tuæ diuinitatis fruitio in me
minuat̃. Scdm quã quidẽ ſententiã:cũ qs hanc cognitionẽ & dilectionẽ ad deũ habet:& ſi inter
iferni tormẽta cruciaret̃:beatitudini eſſentiali nullũ fieret detrimentũ. Contra uero ſi deũ ple
na cognitione in patria uideret:nec tñ perfecta illũ charitate diligeret:beat⁹ nequaquam dici
poſſet. ¶ Q d̃ ſi beatitudinẽ pro illo ſtatu accipiamus:qui eſt:omnium bonorũ aggregatione B
pfectus/& in quo omne deſideriũ penitus conquieſcit/tunc demũ illũ aſſecutus eſt ex huma/
na portione Chriſtus:cum ad cælos glorioſus aſcendit:Sicuti & animæ beatæ tũc aſſequentur:
cũ reſumpto corpore in patriã poſt finale iudiciũ rapient̃. Et tunc quidẽ ſi non perfectiori mo/
do haberi beatitudo dicenda ſit:nihil tamen repugnare uidetur:quin dicamus ampliori/cumu
latiori/integriori/conſumatiori:quæ omnia ad accidẽtalem gloriam ꝑtinebũt. ¶ Doluiſſe igi
tur & paſſam fuiſſe ſenſitiuã aĩæ Chriſti portionẽ ex præmiſſis manifeſtiſſimũ eſt. Sed & infe/ De pauore &
riorẽ ipſius rationalis portionis potentiã cõtriſtatã fuiſſe/haud ꝓbabiliter negari põt. Alioqui tedio Salua/
tũc demũ triſtitiã/doloreq; habuiſſet:cũ corpori tormẽta ſunt illata:nõ cũ illa cognitione præ/ toris inſtãte
uia intelligeret. Sed & pro afflictione ſua dũtaxat/non etiã pro noſtra miſeria & eorũ/qui tan ei⁹ paſſione.
torũ meritorum expertes ſe facerent/infœlicitate triſtatus eſſet:quod certe nemo dixerit/cum
ps.liiii. ſup Hieroſolimã fleuerit.& dicat Propheta:Cõtriſtatus ſum in exercitatione mea & conturba
tus. Quæ cum ita ſint alia haud intricatior emergit ex ſuperius deciſis perplexitas.
¶ Enimuero quicqd fruitione diuinæ eſſentiæ per cognitionẽ charitateq; pfectã ſuperior ani/
mæ Chriſti portio cõſecuta fuerit beatitudinis & gloriæ:inter cæteras tamẽ animæ portiones C
neutiq; uel min⁹ pfecte redũdaſſe atq; defluxiſſe ex ꝓxime dictis fit perſpicuum. Alioqni ex ta
li defluxu non modo dolorẽ ſenſiſſet oĩno nullũ:uerũ etiam lætitiã & ſuauitatem infinitã quæ
nullũ corporalẽ/mẽtalem ue dolorẽ ſecũ admittere potuiſſet:cũ itaq; una eadeq; anima ex tri/
bus his potẽtiis cõſtet:quo pacto integre beatam dicemus fuiſſe:quæ in duab⁹ potẽtiis ſiue por
tionib⁹ patiebat̃/affligebat̃/cruciabat̃. Nam & ſi perfectionẽ beatitudinis in ſola ſuperiori ra
tionalis animæ portione collocemus:quamdiu tñ ſibi ſoli retinet/nec cõicat cæteris:q̃uis abſo/
lute dicamus aĩam beatã:nõ poſſum⁹ tñ integre beatã dicere/quæ non oĩ ex parte beatitudine
pfruat̃. ¶ Plane ad hãc difficultatem extricãdã reſponderi ſolet hoc dei uolũtate ſupra natu D
rã factũ eſſe:ut quã ex diuinæ eſſentiæ fruitione uoluptatẽ percipiebat ſupior illa animæ por/
tio:ea in cæteras potẽtias illi natura coniunctas nõ penetraret:quo & humanæ conditionis ue/
ritas magis appareret:& nobis imitãdarũ actionũ eius facultas relinqueret̃: uti q; ex earũ paſ/
ſionũ tolerãtia:tum nobis/tũ ſibiipſi:eo(quo ꝑdixim⁹) modo amplius mereretur. Qua enim
ratione hãc ſuæ pfectæ fruitionis gratiã ab his inferiorib⁹ animæ Chriſti potentiis diuina ad tẽ
pus continuit/ſubtraxitq; ſapientia:eadẽ ut in illis ipſis ꝓficere/mererique poſſet effecit:ita ut
in illa ſupma animæ Chriſti arce diuini luminis pfecta claritas radiaret:& in cæteris nihilomi/
nus uera humanitas cerneret̃. ¶ Cæterũ ne ſic quidẽ abſoluta q̃ſtio uidet̃: quæ enim ſupior E
animæ intellectiuæ ſeu rõnalis portio dicit̃;ab iferiore (quã uocam⁹) eẽntia/ſubſtãtia ue haud Supior atq;

inferior aïæ portio nõ differt ſubſtãtia.

quaꝫ eſt diuerſa:ſed officio dumtaxat:atq; applicatione diſtinguunt̃: q̃tenus enim naturæ uis intellectiua ad inferiora ab ipſo ſummo bono cõuertit̃:eoq; uoluntas ſub rõne boni deflectit: inferior appellat̃:comparatione habita ad eãdem potẽtiam cũ ad ſummũ/ perfectũq; bonũ tota ſe confert:eadem tamẽ aïæ manẽte potẽtia:q̃q̃ circa diuerſa exerceat ſeſe. Sed neq; ea rõne diuerſæ potẽtiæ ſunt iudicãdæ:ꝙ poſterior ꝓpria uirtute a deo naturæ autore ſibi cõceſſa abſq; ulla ſpeciali gratia operari circa hæc inferiora poſſit. Ad ſuperiora uero niſi eo trahente non poſſit:ſicut Saluator dicit. Nemo põt uenire ad me/niſi pater meus traxerit. & iam ſæpe in ſuperioribus fuit repetitum:quã ob cauſam in illa/quã ſuperiorẽ appellãt/animæ portione/imaginẽ dei locauere nõnulli:ꝙ ſcilicet apertius/ꝑfectiuſq; in ea ipſa animæ potẽtia diuinæ claritatis radius eluceſcit:cum per cõtemplationẽ/charitateq; perfectam eoſdem in ſe radios ſuſcipit/& reflexione quadã/uelut corpus lucidũ/radios ſolis emittit. Ob huius nãq; amplioris gratiæ acceſſionẽ/diſceſſionẽ ue/in eſſentia ſiue ſubſtãtia animæ & potẽtiarum eius nulla fit imutatio Scd̃m quã quidẽ rationem quã ueriſſimam putamus/duas dũtaxat in aïa Chriſti/quẽadmodũ & in cæteris hoïbus conſtituemus partes/rationalẽ.ſ.& ſenſitiuã: q̃q̃ hæc rationalis ex tribus quoq; potẽtiis conſtet. Et hæ ſimul iunctæ rationalẽ aïam conſtituẽtes aliq̃n ad ſupiora trahunt:interdũ ad inferiora. Tota igit̃ rationalis animæ Chriſti portio paſſa fuiſſe dicẽda eſt: etiã ſi ſub ratione inferioris paſſam dicamus. ¶ Quinimmo ſiue unã potẽtiã/ſiue duas ponamus:in ipſa ſuperiori portione:aïam Chriſti cõtriſtatã fuiſſe ratione optima cõprobari poteſt.

Io. vi.

F
Chriſt⁹ ẽt in ſupiori animæ portiõe paſſus eſt.

Quatenus enim ad deũ tota ſe conuertebat hæc fœlix aïa:quo pacto triſtari non poterat:cum illius nomen tã impudẽter blaſphemari cerneret:tantaq; inſania lacerari:atq; offendi:qd̃ ꝓculdubio ad ſuperiorem ꝑtinet portionẽ:inimicis quoq; & crucifixorib⁹ nõ inferior aïæ portio cõpati docuit:aut illoꝝ factum excuſare/ac pro illis orare:ſed illa ipſa ſupior quæ cõtra naturalem inſtinctũ ꝓpter deũ inimicos diligere nos cõpellit:& pro illorum ꝑditione dolere. Hæc aũt in ſuperiori quoq; animæ portione exorta triſtitia:quo pacto potuit cum fœlicitate perfectaq; beatitudine conſiſtere:quo ue mõ beatitudine ꝑfecta atq; integra ꝑfrui aïa Chriſti:in qua nulla oïno fuit potentia/quæ nõ dolorẽ triſtitiã ue ſentiret/cũ in Apocalipſi dicat Ioãnes:ꝙ in illa ſumma beatitudine neq; luctus eſt/neq; labor/neq; ullus oïno dolor:ſed gaudii/ lætitiæ & ſuauitatis plena ſũt oïa. ¶ Hæc ꝓculdubio noſtrã intelligẽtiã lõgiſſime tranſcendũt:nõ iccirco tñ ab inquiſitione deſiſtam:uerũ quicqd ſuccurret ingenio libere ꝓferã:quo ſubtiliora rimando ſi quid rudis materiæ ex ꝓfundis terræ uiſceribus effodiam: artifex peritior auri uel argenti/ aut etiã eris minuta quæq; grana ſecernat/collataq; & purgata in maſſam ſolidam redigat.

Apocal. xxi.

G
Reſolutio.

¶ Hoc eſt igit̃ qd̃ nobis in re tam ardua dicendũ occurrit: aïam q̃dẽ Chriſti in parte ſenſitiua ſupra etiã reliquas oẽs creaturas dolores humanos ſenſiſſe/atq; ex ſenſus offenſione afflictã fuiſſe:cũ plurib⁹ aliis de cauſis:tum uero ex eo maxime ꝙ in delicatiſſimo corꝑe ſenſuales partes erãt ſenſibiliores:& in hoc quidẽ thæologoꝝ ſchola certatim cõſentit. In rõnali aũt parte quã tres (ut dixim⁹) cõſtituũt potẽtiæ/ipſa Chriſti anima ſicuti erat ſupra cæterarũ aïaꝝ cõditionẽ:per unionẽ diuini uerbi/multis aliis gratuitis donis priuilegiata atq; illuſtrata: ita & in hac quoq;: ut ſcilicet partim ſtatũ cõpræhẽſoris/partim uiatoris obtineret. In ſupiori ſiquidẽ portione/ideſt q̃tenus eius intellectus diuinã eſſentiã cui cõiuncta erat/capiebat. intelligebat/cernebat:& perfecte cognoſcebat:in illiuſq; amorem & dilectionẽ tota ferebat̃. Haud dubitandum eſt:q̃n illa ꝑfectiſſime frueret̃:qd̃ eſt cõpræhẽſoris merces/finiſq; ultim⁹:ſupra & præter quẽ deſiderari põt oïno nihil. In hac aũt portione clara luce ꝑſpexit dei uoluntatẽ eſſe:ut tota humana portio/quã ipſe aſſumpſerat/extrema oïa pateretur:quo & humani gñis ſcelus ea litatione expiaret/& illud ab diaboli nexibus ꝓpriaq; culpa liberaret. Perſpexit quoq; ſeipſam a deo optimo maximo ad hoc tã præclarũ opus exequẽdũ ab æterno fuiſſe electã &(ut Apoſtoli uerbis utar) ꝑdeſtinatã:ob idq; tam imenſa atq; inſcrutabili ꝓrogatiua donatũ ut cum dei uerbo unica fieret hypoſtaſis ſiue ꝑſona. Hæc aũt in diuinæ eſſentiæ ſpeculo ab inſtanti ſuæ creatiõis clara uiſione cernẽs & ex ui tributæ ſibi grãæ cognoſcẽs/ob tantũ hoc donum ſe (uti uere erat) fœliciſſimã reputauit:nihilq; magis appetiit:q̃ diuinæ ꝑ oïa parere uolũtati. Ad tãti ꝓmii reſpectũ tormẽta oïa/nõ mõ quæ corpus illud aïatũ pati oportebat:ſed quæcũq; excogitari potuiſſent/grauiora:nõ iam acerba & amara: ſed dulciſſima reputãs:quæ tũ ſibi:tũ uniuerſo gñi hũano tãtæ gloriæ/tãtæq; fœlicitatis cãm/materiã ue futura ꝓnoſceret. ¶ Verũ q̃a ſi hæc ſibi gaudia ꝓpoſuiſſet/& q̃bus ꝑfruebat̃/bona inferiori quoq; portioni cõicaſſet:nullus ex ſenſitiua ꝑte ad rõnalẽ dolor redũdare poterat. Quinimmo (ut ꝑdiximus) ex immenſa ipſi⁹ rõnalis ꝑtis delectatiõe dolor ipſe in ſenſitiua quoq; ꝑte aut extinct⁹ fuiſſet prorſus/aut oïno nõ cõtriſtaſſet. Sicq; diuinæ uolũtati iuſtitiæq; nõ fuiſſet in hac ꝑte factũ ſatis:diuinæ uoluntati lubens/ gaudẽſq;

Ad ro. i

gaudēſq; cōſenſit:uti ne qđ ſibi in ea parte ab ipſa diuina maieſtate cōcederetur/nihilq; ex illa
ſuæ diuinitatis fruitiōe ad inferiores ſenſus trāſmitteret: qđ dolorē illū uel impedire poſſet/
uel ulla ex parte lenire. ¶ Quēadmodū ſi regis filius ualido pr̄is exercitu cōſtipat⁹ ad ſingu/
lare certamen ab hoſte ꝓuocat⁹:cū hoſtē ſupare non diffidat/a pr̄e impetret/edicto ꝓponi:ne
pugnāti ſibi quiſq̄ opem ferat:ne hoc pacto ſtrēnuæ uictoriæ gloria defraudet. ¶ Id aūt cum A
deus & ſua ꝑordinatione/& ipſius aīæ rōnalis deſiderio morem gerēs conſtituerit: tota ratio/
nalis aīæ portio in cōtemplatione ipſi⁹ diuinæ celſitudinis ꝑ eandē ꝑfectiſſimam cognitionē
delectationemq; ꝑmanens/in reliqs ſeſe ad inferiora dimiſit: ea ſcilicet quæ ad media ꝑtinēt:
quibus recto ordine ad ultimū peruenit bonū:indeq; ſeipſam & materiale corp⁹/qđ regebat/
conſiderans profunda mente cogitare cœpit:quāta/q̄q; acerba eſſent tormenta:quæ illā in ſin
gulis corporis mēbris perpeti oporteret. Deinde q̄ iniuſte ea pateret:non ſua/ſed aliorum cul
i.Pet.ii. pa quippe qui peccatū nō fecit/nec dolus inuētus eſt in ore eius:ſed mortuus eſt iuſtus pro in/
iuſtis. Item & a quibus:ab his plane quos tot:tātiſq; beneficiis pater æternus affeciſſet: atq; in
peculiares amicos ſibi delegiſſet. & cætera id genus:quibus augeri ex rei iniquitate indignita/
teq; dolores corporis in mente poſſunt: & ad ſui ipſius cōpaſſionē rōnalē animæ uim trahere.
¶ Huius uero doloris magnitudinē ex eo perſpicere licet:q; dū in ea meditatione uerſat:ſan
Lucæ guinē profuſiſſimū/ueluti ſudorē/afflicta mentis amaritudine præcordia toto corpore profu
xxii. derunt. Age uero ex eodē charitatis fomite/quo ſeipſum diligebāt ad proximorū dilectionē
cōuerſa hæc fœlix aīa cōſiderabat/quāta foret incredulorū & impioꝝ hoīum infœlicitas:qui
ſe tanta gratia ſua impietate redderēt indignos:q̄q; paucis in perituroꝝ cōparatione: tā excel
lens medicina eſſet ꝓfutura:quæ ad infinitos mūdos/& centies millies alia homínū genera(ſi
extarent) ſaluāda potis eſſet. Quantas inſuper electi & prædeſtinati paſſuri eſſent in ꝑſenti ui
ta perſecutiones:quot mala:quot clades:quot pericula:& pleraq; eiuſmodi alia:qbus cognitis
perfecta in uiatore charitas compati illis & condolere illum cogebat: quæ in ea parte ad infe/
riorem animæ portionē bene ordinatam pertinēt. Ex quib⁹ ſcilicet ad ſummū & perfectū bo/
Matth. num ueluti per mediū cōuenientiſſimum peruenit. ¶ Quæ ſane omnia tāetſi diuinæ ꝑmitte
xxvi. ret uoluntati:ab eaq; in nullo diſſentiret:ſicuti cum dixit:Nō ſicut ego uolo:ſed ſicut tu/fiat:
Marci Non eo tamē minus ex uiatoris natura utraq; ipſius animæ potētia: tū ſenſitiua:tū rationalis
xiiii. cruciabat. Diuinaq; uirtus/& gloria qua per ſupremā contemplationem hæc anima frueba/
tur/ſpectatricem huius ſe præbebat certaminis:nihil illi ad ſolatium laborum & dolorū præ/
bens ſuffragii:ut glorioſiorem atq; ſpecioſiorem uictrix humanitas Chriſti/paulo poſt triū/
phum duceret Satis ſuperq; illi fore arbitrata:q; ex collata ſibi ab inſtanti ſuæ creationis gra/
tia/nō modo uinci nequiret:uerū uincere illam omnino oporteret. Et ſi quod prætereа ad for
titer ferenda ſupplicia ſuffragium ꝑcibus humana portio impetrauit:illud nō ex fruitione uni
ti uerbi:ſed cōmuni hoīum lege a deo ipſo eſt collatum: quādo quidem ad eum in agonia præ
nimia triſtitia cōſtitutū coſolandum/legamus Angelū e cælo fuiſſe demiſſum. ¶ Ipſa igitur B
Lu.xxii ſupior animæ Chriſti portio ad inferiores partes(uti diximus)cōuerſa:doloreq; acerrimo ſen
ſitiuæ portionis ſibi natura coniunctæ afflicta:tāetſi ex ui ſuperioris rationis/& uolūtarie pa/
teretur/& inter ipſa tormēta gauderet:nō eo tamē minus naturæ humanæ cōditionē/& pro/
inde infirmitatem retinens dolore angebatur: ob idq; opem ab eo/qui ſolus præſtare poſſet/
implorabat:finēq; deſiderabat tormentoꝝ:ſicuti & filius ille Regis/quē paulo ante certamini
ſingulari obtuliſſe ſe introduxim⁹/& ſi a pugna nō niſi uictor diſcedere uellet:urgēte tamen
Pſalmo hoſte/quo celeri⁹ uictoriam cōſequat:exitū pugnæ deſiderat Hoc pacto ꝓpheta in ꝑſona Sal
xxxix. uatoris cū dixiſſet: In capite libri ſcriptū eſt de me:ut facerē uoluntatem tuā:deus meus uolui.
Poſtea ſubiecit: Tu aūt dn̄e ne elongaueris auxiliū tuum a me:ad defenſionem meam cōſpice.
Lucæ.x & quæ ſequunt. Et hoc quippe eſt q; dū Maria ſederet ſecus pedes dn̄i/ut audiret uerbum eius/
ideſt dum ſupior rōnalis animæ portio diuini uerbi ſuauitate frueret:Marta eius ſoror ſollici
ta erat & turbabatur:circa plurima/ideſt inferior portio multis ꝑmebatur ſollicitudinib⁹ atq;
anguſtiis. ¶ Neq; id cuiq̄ uideri debet mirum: cum & in aliis hoc quottidie experiētia doceat
fieri poſſe. Qui enim ſanctoꝝ uirorū morte triſtantur:cum ſint & ipſi ſancti/de illorum tamē C
beatificatione ſimul lætant. Simil'r cū princeps quiſpiā inſignē uictoriā eſt aſſecutus: ſed quæ
multo ſanguine cōſtitit:gaudet quidem uictoria uehementer:at ſi non hoſtium:ſuorum tamē
Gen. interitum dolet/lugetq; amariſſime. Et cum Abraam patriarcha Iſaac unigenitum/eūdemq;
xxii. chariſſimum filium imolaturus gladium gutturi eius admouit/qđ fuit huius Chriſti imola/
tiōis ꝑſagiū/gaudebat quidē diuinæ ſe parere iuſſiōi/at facinus nō horrere/& talis tātæq; ſpei
filii morte nō ſūme triſtari:naturæ lex non ꝑmittebat/qui ꝑſertim ꝓpria inferebat manu. Ex

eodē namq́ facto huic lætitiæ:inde mœroris materia intellectui humano/ſi nō.eodem momē
to/minimo tñ interuallo/ repræſentari poteſt:quorū alterū uoluntas acceptat: alterū reſpuit.
Aut ſi utrunq́ acceptauerit:illud/quod per ſe bonū judicat/uti bonum ſimpliciter eligit:alte/
rū uero uti boni occaſionem:ſeu diſponens ad bonū/aut nō reſpuit:aut etiam recipit:ita ut &
ſi utrunq́ uolūtariū ſit dicendū:nō eodem tamē modo in utrūq́ uoluntas ferť:ſed in hoc pro/
pter ſe:&ꝓpter hoc in illud. ¶ Quod porro ne de rationali quidem creatura tñ dicere poſſu
mus:uerū & in brutis idem quoq́ experimento quotidiano ꝑſpicimus: quippe quæ fortæ ſunt
feræ:ſi paruulos ſuos rapi uiderint.quātaſcunq́ plagas ſibi intētari perſpiciāt: naturali tñ fœ
tus amore ultro ſeſe telis/ plagiſq́ & morti quoq́ ingerunt:nec ictæ aut tranſfixæ:plerūq́ ce
dunt:quin ſi per uulnera filios a uenatorum eripuerint manib⁹: quātocunq́ dolore illatorum
uulnerum crucientur:maiorem tamen ex ſalute prolis percipiūt iucunditatem. Itidēq́ ex his
nonnulla nō pro ſua aut prolis ſuæ dumtaxat:ſed pro aliarū ſui generis:aut etiā pro dominoꝝ
uel benefactorum ſalute faciūt:ſicuti in canib⁹ frequenter periclitamur. Quod ergo in illis na
turalis inſtinctus facit:hoc multo facilius in homine facit ratio:quæ diſcurſu multa ſimul com
D prehendere pōt:qđ bruta nequaq̄ poſſunt. ¶ Qđ ſi ꝑtinatius inſtare qs uelit:neq́ admittere
hunc ꝑfecte beatitudinis habitū cum dolore ſtare poſſe: quaſi hæc inuicem repugnantia ſint:
quæ ſimul eodem tempore in eodem ſubiecto concurrere nequeūt. Reſpōdemus primum ꝙ
ſub diuerſis rationibus nihil repugnat quominus ſimul eſſe poſſint uti exempla proxime rela
ta demōſtrant.& rurſum/ꝙ quātum ad actum uoluntatis nō ſunt dicenda hæc contraria:cum
utrunq́ uolūtas libere accepter:q̄uis ſub diuerſa(ut diximus)rōne. Quinimo alterū alteri eſt
ſubordinatum:cū id unde dolor naſcitur:ad finē illius cōſequēdum tendat:in qđ uolūtas abſo
E lute fertur:ſicuti & ſeminātis labor ad fructuū ꝑceptionem. ¶ Quod ſi neq́ hoc cōtentioſus
quiſpiam concedere uelit:Reſpondeat quæſo quid magis humanæ rationi repugnet:aut poti⁹
uim humanæ cōpræhenſionis excedat: an hoc qđ defendimus:rōnibuſq́ & argumētis cōpro
Quæ ſūt in fide difficilia creditu. bamus ualidiſſimis:an ꝙ una atq́ eadem pſona/ ſiue(ut noſtroꝝ theologoꝝ uerbis utar) uni/
cum ſuppoſitū/infinitū ſimul ſit & finitū:deus & homo:creator & creatura. Q ďq́/q nullo ca
pi loco pōt/ utero uirginis ſit incluſus. Et ꝙ eadē ſit triū perſonarū per ſe diſtinctarū ſubſtātia
unaq́ earum ſola carnē aſſumēte:cæteræ/ quæ natura ab ea ſeparari nequeūt/ nō aſſumūt:aut
ꝙ ex nulla re ſeu materia & uniuerſa mundi machina primū ſit creata/& ſingulis pene tēpo/
ris momētis nouæ ꝓducantur animæ:& deniq́ ꝙ manētibus panis & uini accidentib⁹/quæ ſen
ſus noſter recognoſcit/in Chriſti corpus & ſanguinem paucorum uerborū ꝓlatione ſubſtan/
tia cōuertatur.q́q́/qui ad patris dextrā in cælo ſedet/Chriſtus in plurimis locis eodē tpe æque
ſit totus. ¶ Hæc aūt oīa:qui iccirco non credūt:ꝙ ea non capiūt:ſi pari rōne hoc quoq́ nolunt
credere:nō eſt cū his ampli⁹ diſceptādum. Quippe qbus ea pſuaderi nequeāt:quæ humanam
intelligentiā:naturalēq́ rōnem trāſcendūt; ſolaq́ fide ꝑcipi pñt. Verū enim uero ſi cætera cre
dūt/quæ multo his ſunt difficiliora creditu oīaq́ diuinæ tribuūt ptāti; q̄ pſuppoſita/nihil eſt
qđ de ea credi nequeat:niſi qđ eius detraheret maieſtati:cur in hac una re longe cæteris pſua/
ſibiliore:tāta contētione eoꝝ opinioni:doctrinæq́ repugnāt:quoꝝ auctoritate cætera(ut cre/
derent/ grauiora ſunt pſuaſu:qñ illud dūtaxat diuinæ oīpotētiæ ut cōcedant/ab his exigim⁹:
ut qđ in hoīe carnali cū aliquo diſcurſu:& tpis forſitan ſucceſſu/ratio atq́ expientia docet fie/
ri poſſe:ex eadē.ſ.re ſub diuerſa rōne dolere ſimul & lætari:id in dei filio admittant: eodē ſi/
mul inſtāti fieri diuina diſpenſatione potuiſſe:qđ eſt dei propriū:quippe qui ſolus nutu & mo
mento facere pōt:quod nō niſi ſenſum & cū interuallo tpis natura pōt. ¶ Neq́ argumentū il
lud ex Apocalipſi ſumptū admodū urget. ꝙ enim in pria illa cæleſti neq́ luct⁹ ſit/neq́ labor/
neq́ dolor:hoc ex diſpoſitione diuina ꝓuenit:quæ & loci eius incolas his oībus perpetuo ſta/
tuit eſſe imunes. Nā & quæ eo diuina trahente grā raptæ ſunt animæ nihil amplius retinent:
quo uel mereri.labi ue poſſint. Propterea & paſſiones animi/quæ ex cōiunctione corpis in ſta
tu uiatoꝝ illis cōtingebāt/penitus ſunt ſublatæ/ unūq́ illis eſt obiectū:diuina ſcilicet eſſentia:
in quo uno quieſcunt. Aliudq́ deſiderare aut appetere poſſunt nihil:q̄ quod illi placere intelli
gunt. Sed neq́ ſenſus aliquis ſiue corporeus/ ſiue animalis/ ulla ex parte hāc eoꝝ deo per cha
ritatē cōiunctā uolūtatē alterare quoquo pacto pōt:Et ob id cū uiderint dei uindictam in ſcele/
ſtos hoīes etiā ſibi quūdā ſanguinis neceſſitudine cōiūctiſſimos/exerceri:nullaten⁹ cōpatiunť/
dolent ue/aut triſtanť:ſed lætanť poti⁹:ſicuti dicit ꝓpheta: Lætabiť iuſt⁹ cū uiderit uindictam. ꝑs.lvii.
In Chriſto uero/q fuit uiatoꝝ oīum ex ꝑte hūanitatis pfectiſſim⁹/uolūtas ꝑmum acceſſit diui
na:ut cum fruitione beatitudinis in ſupiori(ut dixim⁹) aīæ portiōe/ humanis quoq́ paſſiōib⁹:
atq́ infirmitatib⁹ eſſet obnoxi⁹:quo magis uel ſibi uel humano gñi poſſet ꝓmereri:& diuinæ
quoq́

quoq; iuſtitiæ fieret (ut ſæpe dictum eſt) pro debito ſatis: erant inſuper illi inſtrumēta naturæ
oīa cæteris mortalib⁹ cōia: quibus ſuperior illi rationalis animæ portio ad deum penit⁹ cōuer
ſa ex inferioris/ac etiā ſenſualis afflictione ad cōpaſſionem uel triſtitiam inclinari trahiq; ſe
permitteret. Neq; propterea minor erat in illa ſupiori parte gloria: aut ex eo fruitiōis merces
ulla ex parte minuebat̃. ¶ Quod ſi quis adduci nequit: ut credat: ſupponat: ex his ſpiritib⁹/ A
qui dei uiſione fruunt̃ in patria: ſed pro meritoꝝ tenuitate in extremo atq; infimo ordine bea
torū ſunt locati/unū eſſe/cui ex ſpeciali gratia permittat deus: ut rurſus mortale/qđ reliq̃t/
corpus induat/aut in patria ipſa pro admiſſis in carne culpis ſummū in mente pcipiat dolorē:
quo maioribus meritis altiorē atq; ſublimiorem gratiæ/gloriæq; ſibi cōparet gradū: nū aīam
illam in carnē reuerſam tormenta ulla aut ſupplicia terrere poterūt: aut in patria exiſtentē pi
gebit acerbiſſimum dolorem ad tempus mente concipere: qualem qui in purgatorio ſunt ſen
tiunt maximum: an non ſe potius fœliciſſimā iudicabit: ꝙ tam paruo cruciatu tantā ſibi uide/
rit comparatam acceſſionem mercedis & gloriæ. Profecto qui hoc negauerit: aut rationis peni
tus eſt expers/aut fidei: quod ſi cōceſſerit: & illud concedat oportet: ex ſola dei diſpoſitiōe pce
dere: ut exiſtentibus in patria/nullus eſſe poſſit luctus neq; dolor. qꝗ ſi dei uoluntas accede/
ret: nullus eſſet beatorum: qui nō quantoſcunq; uel infernus inferre pōt cruciatus/auidiſſime
ſubiret: quo & uolūtati diuinæ in primis obtēperaret: & augmentū gratiæ gloriæq; ſibi cōpa/
raret. atq; ex conſequēti illud quoq; fateri oportet ex tormentorū dolorū ue acerbitate/nihil
animæ Chriſti a perfecta diuinæ eſſentiæ fruitione fuiſſe detractū: immo uero auctum potius
& adiectū. ¶ Quod niſi fateamur: tec q̃ abſurdā rem & ab omni ratione/religioneq; repu B
gnantem aſſerimus: ut ſcilicet anima peccatoris cuiuſpiā/quæ penitētia utcunq; peracta deo p
grām dūtaxat eſt coniuncta in patria: plus ex ipſa dei uiſione cōſequat̃ beatitudinis: q̃ haberet
ea quæ illi per naturam erat unita. Sitq; ſerui conditio pro eo tempore/q̃ filii beatior: cōtra il
Io. viii. lud Saluatoris: filius manet in domo patris in æternum: ſeruus autem non manet in æternū.
¶ Fateamur itaq; quod ſupra iam ſæpe dictū eſt/ſed repetere toties & delectat/& myſterii exi C
git altitudo/Chriſti animam ab inſtanti quidem cōceptionis diuina uiſione/fruitioneq; fuiſſe
beatiſſimam: & in illius cōtemplatione tantam quātam nunc habet: cognitionis & Charitatis
plenitudinem/habuiſſe: uerum ad oīa fragilitatis humanæ incōmoda ſeſe diuinā ſequentē uo
luntatē deuouiſſe: quibus & ueritas in animato corpe cōditionis humanæ pbaretur: & exēplū
cūctis mortalib⁹ ueræ humilitatis & patiētiæ pberet̃: & fieret diuinæ iuſtitiæ ſatis. Et nihilomi
nus quo talibus corporis atq; animi anxietatibus idonea eſſet: ex diuina diſpenſatione factum:
ut ex illa fruitione nihil in partes (ſiue corporis ſiue animæ) deflueret: quominus ea/quæ deus
cōſtituerat/& ipſa lubens acceptauerat/pati poſſet. Hancq; unā ſibi in ea parte conſolationis
anſam ſeu ancorā relictā fuiſſe/quæ nobis quoq; cōis eſt/ꝙ ſpe certiſſima teneret: ſupatis his
ſuppliciis finē laborum ſummaq; cum gloria: lætitiaq; tam corporis q̃ animæ tādem fore. Et
hoc inſuper nulli aliū communicabile/ꝙ ex his laboribus & tormentis/ uniuerſo generi hu/
mano intelligebat conſultum iri: diuinæq; uoluntati ſimul ac iuſtitiæ ſatis factum.
¶ Hæc aūt omnia quæ ſuperius tā de pfectu & augumēto meriti Saluatoris q̃ de uero & maxi D
mo dolore ſimul & plena beatitudine dicta fuere: quantū mea fert opinio ex pſalmo. xv. accō
ps. xv. modatiſſime depræhendi exprimiq; poſſunt. Ait enim ex perſona Chriſti regius uates: Proui
uidebā dominū in conſpectu meo ſemper: quoniā a dextris eſt mihi ne cōmouear: Ecce uiſio/
fruitioq; diuinæ eſſentiæ: ex qua cū perfecta beatitudo collata fuerit: tum ad omnia/quæ diui/
næ diſpoſitioni eſſent placita/perferenda/uoluntas extitit cōfirmata/& ex utroq; lætitia/uo/
luptaſq; cōſumatiſſima. Sequit̃ enim pꝑter hoc/ideſt ex hac fruitione lætatū eſt cor meū, ideſt
ps l. ſupior animæ portio: quæ cordis appellatione plerūq; demōſtrat̃: ſicut cum dicit̃: Cor mūdū
Pſalmo crea in me deus. & rurſus. Cor meū & caro mea reqeſcēt in deū unū. Quod aūt dicit: Lætatū
xxxiii. eſt: ad illā inenarrabilē lætitiam/quam ex pfecta dei uiſione aīa ipſa pcipiebat/eſt referendū.
Quod uero ſequit̃: Et exultauit lingua mea: ad illā laudē & grārū actionem quā deo pro tan/
Apoca. tis beneficiis ex tota ui ſua reddūt beati ſpūs: de quibus in Apocalipſi legit̃: uel etiā ad exhila/
xix. rōnē & lætitiā quā dū pateret̃ ex diuinæ uolūtatis iplemento tota chriſti aīa pcipiebat interius
Pſalmo & ex uerbis nutibuſq; oſtēdebat exterius: ſicut in pſal. legitur: Exultauit ut gigas ad curren/
xviii. dam uiam. & de hac lætitia ipſemet Saluator loquit̃: dum dicit: Vt gaudiū meū in uobis ſit: &
Ioā. xv. gaudiū ueſtrū impleat̃. & rurſus: Vt habeāt gaudiū meū impletū in ſemetipſis. Sequit̃ deinde
& xvii. inſup/ideſt pter illā ſummā lætitiā/quam ab inſtāti cōceptionis ex uiſione & fruitione diuinæ
eſſentiæ tuæ habui/caro mea requieſcet in ſpe: qm̄ non derelinques animā meam in inferno/
nec dabis ſanctum tuum uidere corruptionem. Ecce in parte rōnali exultatio ex ſpe adiutorii

diuini in tormẽtis:nõ quidẽ leuãdis/ſed fortiter ferendis:& reſurrectiõis ꝓpinquæ poſt cõſuma
tum agonem:neq; enim ita intelligendũ eſt:ut caro ipſa per ſe ſperare quicq̃ poſſit:ſed ita in/
telligi oportet:caro mea requieſcet/ſcilicet per triduũ tm̃ in ſepulchro exanimis/in Spe.ſ.quã
habeo per cognitionẽ/quæ eſt in aĩa/ꝙ nõ relinques ipſam aĩam/a corpore ſepatã in infernos
ad qđ deſcẽſura eſt:ut ſanctos pr̃es inde extrahat.nec dabis/ideſt ꝑmittes ſanctũ tuũ/ideſt cor
pus a te ſanctificatũ/uidere corruptionẽ.ſ.in ſepulchro:ſed illi aĩam meã ab inferis redeũtem
rurſus cõiunges.Hoc eñ futurũ ab inſtãti meæ creationis cognoui:qm̃ dũ me tibi unitã per hu
manæ naturæ aſſumptionẽ uoluiſti:notas mihi feciſti uias uitæ/demõſtrando mihi in ſpeculo
tuæ diuinæ eſſentiæ q̃lis eſſet circa me uolũtas tua:ut ſcđm illam ambularem :& qualiter poſt
cõſumata omnia ad uitã æternã corpus meũ cum anima reſurgeret.Hæc ſiquidẽ uitæ uia nulli
antea fuerat cognita. ¶ Sequitur:Adimplebis me lætitia cum uultu tuo/ſcilicet poſt reſurre
ctionem/dando mihi tã in corpore q̃ in anima perfectã/integrã & omni ex parte abſolutã ui/
ſionem & fruitionem tuæ gloriæ abſq; ulla prorſus corporis/uel alicuius animæ portiõis mo/
leſtia:Demũq; ſubiungit:delectationes in dextra tua uſq; in finẽ/hoc eſt ꝙ hæc ſemel aſſecut⁹
E conſumatæ beatitudinis & gloriæ bona atq; gaudia/quæ(ut iam diximus) ꝑ dexteram ſignifi
catur/nullũ finẽ ſunt habitura/neq; futurum/ut rurſus eadem/quæ prius mortalis infirmitas
dominari mihi poſſit:ſicut dicit Apl̃s:Chriſtus reſurgẽs a mortuis iam non moritur:mors illi
ultra non dominabiť. ¶ In alio quoq; pſalmo per eiuſdẽ ꝓphetæ labia ad Chriſtũ ipm̃ loquẽs Ad Ro. vi.
deus ꝓdicta oĩa æque apte confirmat.Ait enim poſt alia nõnulla ad rem ꝑtinẽtia:Clamauit ad
me & ego exaudiã eum.Clamauit quippe multoties ad patrẽ Chriſt⁹:ſed tum ꝓcipue cũ in cru ps.xc.
ce acerrimis urgereť dolorib⁹:tunc eñ nõ ſemel atq; iterũ:ſed & tertio/& quarto ad patrẽ cla/
maſſe legiť.Exaudiuit aũt eum pater:ſicut Apl̃s/quẽ ſupra retulimus/teſtať:ꝙ exaudit⁹ fuit
pro ſua reuerentia/& ne in his dũtaxat:quæ pro nr̃a ſalute:ſed & in his q̃ pro ſeipſo poſtula/
uit.Et ideo ſubiungit:Cũ ipſe ſum in tribulatione:dãdo ſcilicet illi perfectam uirtutẽ patiẽtiæ
& fortitudinis in oĩbus tormẽtis & anguſtiis.& inſuper illis cito finẽ imponẽdo. Vnde ſequiť:
Eripiã eum.ſ.morte glorioſa & uictrici:ſicuti ſupra in eodẽ pſal.dixerat : Ipſe liberabit me de
laqueo uenãtiũ.& rurſus alibi:Eripuit me de inimicis meis & iteꝝ:Ex oĩbus tribulationib⁹ eri ps.xvii.
puit me. ¶ Sed & aliud illi tribuã qđ eſt maius:Glorificabo(inq̄t)eũ.ſ.ꝑ triũphalem reſurre/ &.liii.
ctionẽ:quæ fuit initiũ glorificationis eius:q̄tum ad humanitatẽ:ꝓpter qđ ipſe dicebat:ꝙ opor
tuit eum per paſſionem intrare in gloriam ſuam.Sequitur deinde. Longitudine dierum reple Lucæ
F bo illum/ ſcilicet induẽdo corpus eius animatũ per reſurrectionẽ/immotalitate perpetua.Hæc xxiii.
oĩa plana ſunt/& in aliis pleriſq; ſacræ ſcripturæ locis repetita. ¶ Cæterũ quod poſtremo ad/
nectitur plus ambiguitatis habere uideť:dum dicit:Et oſtẽdam illi ſalutare meũ.Salutare qui/
dem dei/ipſe Chriſtus eſt:ſicuti in cantico Symeonis diffuſe fuit declaratũ. Et ſi de uerbo tm̃
diuino intelligamus:illud ab inſtãti creationis aĩæ Chriſti aperte pleneq; fuit oſtenſum:quẽ/
admodũ in præcedẽtibus ſatis eſt dictũ.Corpus aũt etiam ſuſcitatũ diuinitatem humanis ocu/ i.Io.iiii.
lis uidere non potuit:quæ ut dicit Apl̃s/eſt ſpũs ſimpliſſim⁹. Vnde dubitari nimirũ põt/quale
iſtud ſit ſalutare:qđ pater ætern⁹ filio ſuo Chriſto poſt reſurrectionẽ demonſtrauit. ¶ Atqui
ex his/quæ ante dicta ſunt/tam ad ſenſum ſpũalem intellectus:q̃ ad corporalem uiſus referri
haud incõgrue põt.Atq; eo pacto his paucis ꝓphetæ uerbis:ſicuti & aliis/que ꝓxime retulim⁹/
ſupius dicta cõcludenť ferme oĩa.Salutare quippe ſuũ diuinitas aĩæ Chriſti glorificato corpi
ꝑ reſurrectionẽ unitæ/rũ oſidit : cũ poſt glorioſam illã reſurrectionẽ ſeſe excellẽti⁹ his(quos
ꝓdixim⁹)modis/demõſtrauit.ſ.uti uero puroq; cõpræhẽſori ab oĩ uiatoris infirmitate abſolu
to.Et cũ inſuper myſteriũ ſalutis diuina uirtute per inſtr̃a humana abſolutũ/nõ amplius uti
futurũ:ſed uti iã ꝑfectũ & cõſumatũ mẽte atq; intellectu in diuina eſſentia contẽplata eſt.& qđ
ꝓus ꝓuiderat/atq; cõſiderauerat faciẽdũ/lætata ẽ fuiſſe factũ.Corporeis aũt oculis ſalutare dei
hũanitati Chriſti diuinitas ꝑſpiciẽdũ oſtẽdit:cũ in cælũ empireũ rapt⁹ atq; ĩ throno gloriæ lo/
cat⁹ Saluator ipſius cæli uaſtitatẽ/pulchritudinẽ/claritatẽ/excellentiãq; luſtrauit:qđ his/quos
ſaluãdos diuina ante uidit/ꝓdeſtinauitq; clemẽtia ꝓparatũ antea mente ſola ꝓuiderat. Cernet
inſup oĩum electoꝝ in carne incorruptibili ſuſcitãdorum corpora glorificata:qui poſt uniuer
ſalem ſæculi hui⁹ cõſumationẽ ſunt ſurrecturi:& ſuæ quoq; reſurrectionis tp̃e eos conſpexit:
quos ſecũ ſurrexiſſe Euangeliſta teſtať:& deinceps glorioſæ matris corp⁹ quod pie quoq; cre Marci
dimus a morte fuiſſe ſuſcitatum:& ſi quæ alia ſuſcitare ex eo tp̃e diuinæ placuit bonitati:q oẽs xxvii.
ſalutare dei ea rõne uocari poſſunt:ꝙ in his Saluatoris opus/& ſalutis effect⁹ ſeſe oſtẽdit:ſi/
cuti in excellẽtiſſimo uaſe artificis ars eximia:ſed & ſuũ ipſi⁹ corpus iſdem quibus & reliqua/
intueť oculis:tanto ſane cæteris glorioſius/ſplendidiuſq; & omni ex parte excellentius:quãto

ne excogitari

ne excogitari quidẽ humana mente põt/ne dum exprimi: ſed/uti de deo ſcriptura ꝑ ſĩlitudi/
nes & metaphoras loqui nos docet/quãto ab minima quaq; ſtella ſol median⁹:ita eoq; plagas/
quas in paſſione ſuſtinuit/aſpicit toto reliquo corpe ſpãli quadã claritate lucidiores: e quibus
ꝑcioſiſſimi ſanguinis fontes eruperunt:qđ fuit noſtræ redẽptionis ꝑciũ ſingulare:de quo dicit
Apl's:Empti enim eſtis ꝑcio magno. Illud igit̃ uerũ eſt ſalutare:qđ poſt reſurrectionẽ Chriſt⁹
i. ad co/ ipſe corporeis oculis in ſuomet corpore lætabũdus perſpexit: oſtẽdente deo:ideſt meritũ/fru
rin.vi. ctũq; paſſionis eius illi prout per eũ ſenſum cape poterat/ inſinuãte. ¶ Verũ enim uero in cor A
dibus infidelium aut nõ ſatis fide cõſtantiũ/aliqua poſſet hæſitatiõis ſcintilla manere. Ex præ/
miſſis quidẽ admittendũ eſt/aĩam Chriſti ex dolore ſenſuum/& cogitatione earum/q̃s prædi
ximus/rerum cõtriſtatum/afflictũq; fuiſſe:neq; aſſiſtentẽ unitamq; ſibi diuinitatem in hac par
te opem illi tuliſſe. Sed/ quæ cæteris martyrib⁹/ſanctiſq; uiris in tribulatiõe poſitis ꝑſidia præ
ſtare ſolet ſubtraxiſſe:quo & maius eſſet paſſionis meritũ: & humanæ cõditionis ueritas oſtẽ
Pſalmo deret̃ aptius. Propterea in eius ꝑſona dicit Propheta:Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio.
lxxxvii ¶ Cæterũ cum ad exemplũ mortaliũ omnia feciſſe dicat̃ Chriſt⁹: ut queadmodũ dicit Apoſto
i. Pet. ii lus/ & nos ſequamur ueſtigia eius. Quid eſt ꝙ tantũ oſtẽdit in ſola tormentorũ & acerbæ mor Quã ob cau
tis cogitatione timorẽ:ut fracto ꝓpe animo corporeis uiribus cõſternatus uideretur:uſq; adeo ſam Chriſt⁹
quidẽ ut præter morẽ humanum cũ ſudore ſanguinem toto ex corpore afflictiõis eliceret ma inſtãte mor/
gnitudo & nõ ſemel atq; iterũ: ſed tertio quoq; patrẽ rogauerit:ut ſi fieri poſſet ab eo tã amarũ te tediũ & pa
calicẽ transferret:cum alioqui licet in ea parte deſertũ ſe iri a diuinitate/ & omni ope deſtitutũ uorẽ oſtdit.
cerneret:de reſurrectiõe tamẽ & glorificatiõe certus erat:& fructũ tam uberẽ ex tã parui labo
ris tolerantia præuidebat. Nunqd igit̃ abiectiore ſe eſſe animo oſtẽdere debuit:qui tã cõſtãtes
Mat. x. Apoſtolos ſuos & ſequaces eſſe ꝓcepit/dũ dixit. Nolite timere eos qui occidunt corpus. & rur/
Mat. v. ſum:Beati eritis cum male dixerint uobis hoĩes/ & ꝑſecuti uos fuerint:gaudete & exultate &c.
&Lu. vi & iterum:Niſi granũ frumẽti cadẽs in terra mortuũ fuerit:ipſum ſolũ manet/& quæ ſequunt̃:
Io.xii. Num & ducẽ ipſum demiſſiore animo eſſe decuit ſuo milite qui dicebat: Cupio diſſolui & eſſe
Ad phi cum Chriſto:aut Andrea/qui ſe crucis ſuppliciũ non modo nõ horrere/ſed deſiderare teſta/
lipſi. batur:& aliis plurimis:qui neq; Chriſtũ ipſum uiderant miracula facientem:neq; eius doctri/
na inſtructi fuerant:aut uiſibili Spiritus Sancti miſſione cõfirmati:& tamẽ in martyriũ toti ar/
debant:dignoſq; ſe tali ſupplicio a deo fieri toto cordis affectu flagitabant. Num & a morali
uirtute fortitudinis hac puſillanimitate deflexiſſe illum dicemus/aut timiditatis exẽplum ex/
cuſationem ue poſteris relinquere uoluiſſe:cum pro reipublicæ ſalute mortem declinare imbe
cilli:molliſq; & fracti animi eſſe Philoſophi omnes cõſentiant. Quale igit̃ nobis exẽplũ Chri
ſte præbes dũ hæc facis. Reuela ſi placet oculos intellectus noſtri/ut ſic aperta ſint nobis pro/
fundiſſima hæc myſteria:ne quid in mentibus noſtris relinquatur ambiguitatis/nihil perple/
xitatis/ nihil difficultatis. Quãuis enim uerũ hominẽ oſtendere te nobis par fuerit:nõ imbecil
lum tamẽ aut timidum/puſillanimẽ ue/ſed fortem & cordatum atq; cõſtantiſſimum.
¶ Vt igitur hæc abs te intelligam⁹/teq; aperiente clara luce fiant perſpicua Singula facta tua B
attente ſunt ex Euangelica hiſtoria percurrenda/diſcutiendaq;. Et illud ante oĩa præſuppon ẽ
dum:oportuiſſe redemptorem ipſum omnia/quæ de eo credenda erant/ueris atq; apertis ſi/
gnis/argumẽtiſq; demõſtrare:quæ alioqui noſtræ capacitati ſi nõ impoſſibilia creditu/erãt ta/
men difficillima. Deum itaq; in primis ſe uerũ eſſe/& patri coæternum cõſubſtantialemq;/nõ
modo uerbis/ſed factis plurimis oſtendiſſe:ſe ex Euangeliorum ſerie liquet manifeſtiſſime.
Propterea & ipſe dicebat:Si non creditis ꝙ ego in patre/& pater in me eſt:alioqui propter ope
Io. xiiii. ra ipſa credite. & rurſus:Opera quæ ego facio ipſa teſtimonium perhibent de me. Humanita
Io. v. & tem autem facile fuit omnibus perſpicere:ſed quo pacto eſſet coniuncta diuinitati: agnoſcere
x. perfecte datum eſt paucis:his ſcilicet quibus ipſe uoluit reuelare. quippe qui dixit: Nemo no/
Mat. xi. uit filium niſi pater:neq; patrem niſi filius:& cui uoluerit filius reuelare. Qui igitur de illius
& Lu.x diuinitate nihil crediderũt:his illum humanas miſerias ſuſtinuiſſe haud facile perſuaſum eſt.
Sed qui illum deum ſimul & hominem fuiſſe fatentur:his quo pacto id fieri potuerit:plurima
quæ prædiximus/argumẽta nõ modo ambiguum/immo pene impſcrutabile reddiderũt. Idq;
nullo poterat alio argumento demõſtrari:q̃ ſi Chriſtus ipſe & uerbo & geſtu/expſſiuoq; men
tis indicio aliquo/aperte oſtendiſſet. Enimuero ſi qs podagra/aut alio quouis interiore morbo
laborantẽ ridere/iocari/ludereq; uiderit:nullũ aut perexiguum dolorẽ afferre morbũ indica/
bit. Contra uero q ore diſtorto eiulare/plãgere/uultu atq; oculis mœſticiam atq; afflictionem
patefacere intuetur: aſperrimum/acutiſſimumq; iudicat eſſe dolorem. ¶ Quo igitur modo/
(quod creditu facillimũ erat) perſuadere Saluator potuiſſet:& hæreticorũ dogmata cõfundere

quos omnium præſcius nihil ſe paſſum in humana carne affirmaturos ſciebat: ſi non ſignis/
inditiiſq; aptis ne dum uerbis: dolorũ & anxietatum ſuarũ magnitudinẽ/grauitatemq; oſtẽdiſ
ſet. Idq; uſq; adeo fuit neceſſariũ: ut ne nunc quidẽ Maumericæ ſupſtitionis improbis ſectato/
C ribus hoc pſuaderi ulla rõne poſſit: & ex chriſtianis exitent non pauci. ℣ Igiẽ quæ in ea parte
geſſit Saluator noſter: pro loco & tpe fuere neceſſaria: ſicuti & ueritatẽ reſurrectionis ut teſta
tiorẽ faceret: In cõſpectu diſcipulorũ mãducauit & bibit: glorificatũq; corp⁹ nõ luminoſum &
ſubtile/uti erat/ſed quale prius q̃ moreretur habebat: inſpiciendũ/palpandũq; pbuit. Talibus
itaq; argumentis doloris grauitatem indicare illum nobis conueniens fuit: cum alioqui forti/
tudinem/inuictamq; animi conſtantiã aliis pleriſq;/& frequentiſſimis quidem argumẽtis oſtẽ Mar. x/
diſſet. Quippe qui ſe morti cum opportunum tempus indicauit: uolens obtulit: proditoriq; & iiii. & Io
ſatelitibus proceſſit obuiam: & Petro primum diſſuadere conanti/acerbe & cum uerborum annis. x
acrimonia: immo & conuitio reſpõdit: Vade poſt me Sathana: non ſapis quæ dei ſunt. Et dum viii.
gladium exemiſſet: ſeruumq; principis ſacerdotum percuſſiſſet: illum increpuit: Pilatoq; & He Matth.
rodi dimittere illum cupientibus nihil reſpondit. Et pleraq; id genus extant eius facta: quibus xvi.
forti/conſtantiq; animo mortem ſe ſuſtinere uelle demonſtrauit: horrere uero mortem timi/
ditatis non eſt/aut puſillanimitatis/ſed humanæ potius infirmitatis/naturaliſq; neceſſitatis:
dum tamen ubi ad meliora eſt profutura: non uitetur: ſed uincatur paſſio naturalis humana ra
tione. Vbi uero neq; cauſæ/neq; temporis/neq; loci/neq; occaſiõis ratio mortem appetendã/
ferendam ue ſuadet: obiicere ſe uoluntario periculo/temeritatis eſt/ non fortitudinis. Hac igi
tur ratione a perſecutoribus quandoq; ſe Chriſtus abſcondit/nõnunq̃ ab eorum finibus exceſ
ſit: & ex eorum manibus aliquando eſt delapſus. Poſtea uero ubi uenit plenitudo temporis: il/
lorum furori ſe ſponte permiſit: ita et ea/quæ modo diximus/prout res aut tẽpus exegit: exi/
D ſtimare debemus fuiſſe facta. ℣ Atq; ſi exemplis/licet humanis uti: his mihi fuiſſe uidetur ſi/
Exemplũ fa/miliare. millimus: qui tragedias/aut comœdias in ſcœnis decantant: aut ludricam artem exercẽt. Parui
ſiquidem ueli tegmine obumbrati/dum uoces diuerſas confingunt: plurium perſonarum offi
cia unico exprimunt inſtrumento: modo puerili: modo feminea/modo uirili uoce: geſtuq; ſer/
monem aptantes: cum tamen unius hominis hos omnes actus eſſe/aſtantes intelligant. Ita me
dius fidius Saluator noſter: quo & dei partes manifeſtaret: & cũcta ad ueri uiatoris ſtatum per/
tinentia munia obiiſſe ſe palam faceret: uaria edidit opera: nobis pro tempore & loco (uti res
E expoſtulat) imitanda. ℣ Hoc & doctor ille ſupremus gentium faciebat: qui ſe ſapiẽtibus & in/
ſipientibus debitorem/factumq; ſe omnibus omnia/profitebatur: rideręq; cum ridentibus/&
flere cum flentibus alios hortabatur. Ipſe quoq; nõnunq̃ uitæ tedio/& perſecutionum magni
tudine/liberari deſiderabat uinculo corporis: nõnunq̃ mori recuſabat quo miniſterium ſuum
impleret. Eaq; ratione ut mortem uitaret/ſchiſma inter perſecutores diſſeminauit: Cæſarẽ ap ii. ad co
pellauit: per murum in ſporta demiſſus inſidias uitauit. Et idem tamen ipſe certo cum mortis rin. i.
periculo renitentibus etiam fratribus Hieroſolimam proficiſci uoluit: & ſæpe aľs intentata Actuũ
morte intrepidus ſeſe perſecutorum furori uolẽs permiſit. Idem quoq; pro temporum & lo/ xvii. &
corum diuerſitate/quandoq; ſe nihil eſſe dicebat: & ad infimam uſq; & deſpectam ſortem ni/ xxv.
mia humilitate deiiciebat ſeſe. Quandoq; uero de ſuo genere/de gente/de natione/de diuina ii. ad co
inſuper uocatione/de reuelationibus & cæteris prærogatiuis/doniſq; gratuitis/gloriabatur. rin. xi.
Rurſus quodam loco minimum ſe dicit Apoſtolorum/nec dignum eſſe qui uocetur Apoſto/ Act ix.
lus. Interdum uero cæterorum cedit nemini: uerum & Cephæ/qui omnium princeps erat/in &. xxi.
faciem reſiſtere auſus eſt: nec ab homine uelut ille & cæteri Apoſtoli: ſed a deo Euangeliũ ac ii. ad co
cepiſſe ſe profitetur. Et deniq; ſi quis eius geſta in actibus Apoſtolorũ/& in epiſtolis ſuis ſcri/ rin. xi.
pta/diligenter obſeruauerit: inueniet proculdubio magiſtri ſui mores/ſingulaſq; actiones in &. xii.
hoc maxime illum fuiſſe imitatum: ut ſe uel magnanimum/uel puſillanimem/fortem conſtã
temq;/uel demiſſum/humilem/uel elatum/mitem/uel auſterum & rigidum (prout res exige
bat) oſtenderet: quod omnibus perfectis/præſertim maiorib⁹ prælatis maximo eſt documẽto.
F ℣ Sed qui uicinum terræ nauigantes ſeruare conſtitueramus curſum: & ipſam quodammodo
Ad ſenſũ lit teralẽ reſolu tio oium pdi ctorum com pendioſa. oram littoris ſtringere: in altum neſcio quo modo undarum nos uiolentior æſtus abduxit.
℣ Vt igitur tandem ad Euangelii uerba redeamus: quæ tantæ diſceptationis materiam attule/
re: ea/quæ de Saluatore tam infante/q̃ puero/ Lucas ſcripſit/ita ſane intelligi poſſunt: ut quod
primum dictum eſt eum ab infantia plenum fuiſſe ſapientia: de æterna atq; increata ſapientia
dictum intelligamus: quæ eſt (ut iam diximus) uerbum ipſum: uel ſi de creata intelligi nolu/
mus: ad habitum quẽ ex infuſione gratiæ in ipſa diuini uerbi unione anima conſecuta eſt/refe
ramus. Quod aũt hic dicit: q; pficiebat ſapientia/aut ad opinionem hominũ: aut ad exercitiũ/
atq; expimẽtũ

atq; experimentum/uel nouam aliquam cognitionem/quam ex tolerantia humanarum miſe
riarum / & exhibitione piorum operũ conſequi poterat/reſpicere. ¶ Quod & de gratia/pari
quoq; ratione eſt dicendũ/ipſam ſcilicet animã Chriſti beatiſſimã ab creatione ſua plenã fuiſ/
ſe omni gratia gratum faciente/diſponente & proficiente:quanti ſcilicet capere creata pote/
rat anima. ¶ Quod autem hic dicitur: Ieſum non ſolum apud homines/uerũetiam apud deũ A
gratia profeciſſe:ſic intelligendum eſſe:ut opera eius meritoria/quæ deus ab æterno præuide
ps.l. rat/acceptauerat q;/etiam dum ædita fuere/& in eſſe producta:ex perſona uiatoris particulari
acceptatione grata/rataq; habuiſſe: Et hoc modo intelligi poſſe : quod Propheta dicit: Tunc
ſcilicet tempore paſſionis acceptabilis ſacrificium iuſtitiæ:illorũq; intuitu ex ſua bonitate atq;
clementia/& humano generi culpam a primis parentibus contractam cõdonaſſe:& occluſam
paradiſi portam eo ipſo Chriſto duce aperuiſſe:& uaria deniq; illi beneficia contuliſſe:ipſi ue/
ro Chriſto uti uiatori ad omnia/quæ in humana carne egit/paſſuſq; eſt/aſtitiſſe:maiorẽq; gra
tiæ efficaciam in oculis hominum (prout res exigebat) contuliſſe:ad extremũq; ſuperatis mor
talis uitæ laboribus/animæ a corpore ſeparatæ claram integram atq; totalẽ ſuæ diuinitatis ui/
ſionem & fruitionem/quam prius in ſtatu uiatoris habuerat/in ſtatu perfecti & puri compræ
henſoris cõfirmaſſe/atq; ampliori modo tribuiſſe : ita ut in omnes ipſius animæ potentias q̃s
a corpore ſeparata retinebat pleniſſime/perfectiſſimeq;:quod prius non faciebat/redũdaret/
atq; deflueret. Deinde uero corpus immortalitate:& cæteris/quas prædiximus dotibus illuſtra
tum illi rurſus cõiunxiſſe. Et ne his dũtaxat/quæ cæteris beatis comunes erunt/ſed abſq; ulla
comparatione maioribus:iuxta illud propheticum/quod iam ſæpe retulimus: Dilexiſti iuſti/
tiam:& odiſti iniquitatem:propterea unxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis/
i deſt ſupra omnes creaturas. Eoq; pacto glorificatam humanitatem uerbum diuinum illi uni/
tum in cælũ tuliſſe : & in throno ab æterno illi parato collocaſſe:in ſinguliſq; dum facta ſunt:
noua ſemper in cælo gaudia/nouamq; lætitiam & iubilationem inter cæli ciues exortam:quæ
ſi eſſentialem beatitudinem ipſi Chriſto ex humanitatis parte nullam nouam tribuerent:acci
dentalem tamen:& qualis Angelis beatorumq; ſpiritibus accreſcere poteſt/tribuebant.
¶ Quæ omnia qualia ſunt:aliquando clara luce cernere/intueri/atq; intelligere/ipſe idẽ tri/ B
Io. xiiii. buat:qui Apoſtolis ſuis dixit: Qui diligit me/diligetur a patre meo:& ego diligam eũ:& ma/
nifeſtabo ei meipſum Idq; ut cõſequi poſſimus:pia eius/intemerataq; mater ſuis meritis/atq;
interceſſionibus impetrare dignetur : cuius immaculatæ cõceptionis octauum diem ex ſanctæ
Romanæ Eccleſiæ inſtituto celebramus. Ad ipſius eiuſdem filii ſui in primis gloriam & hono
rem: Qui cum patre & ſpiritu ſancto trinus & unus uiuit & regnat in ſecula ſeculorum.

¶ Finis quinti & ultimi tractatus in ſecundum
caput Euãgelii Lucæ ſcdm ſenſum moralem.

¶ Sequitur tractatus primus in tertium caput Lucæ.

In explanationem Tertii capitis Lu cæ Euangeliſtæ. Tractatus primus.

C Continuatio RESCRIPSIMVS in ſuperioribus huius euãgelii capitib⁹ pœni
tentiũ ſtatũ dum Eliſabeth atq; Zachariæ geſta retulimus. Proficien
tium aũt/ ꝑfectorumq; initia in cõceptu/ortuq; ꝓcurſoris/atq; Salua/
toris attigimus. In his quippe horum ſtatuum typũ ab initio cõſtitui/
mus: tãetſi pro locoꝝ uarietate (uti eſt ad plures ſenſus ſcriptura ſa/
cra flexibilis) ẽt alioꝝ ꝑſonas ipſorum ſtatuũ ſingulos nobis repſita/
re dixerimus: utpote Paſtoꝝ/ Magoꝝ/ Symeõis/ & Annæ ꝓphetiſſæ:
Mariã quoq; matrẽ Saluatoris ad oẽs ſtatus conueniẽs & nomẽ & offi
cium habere oſtẽdim⁹, q̃q̃ ad ꝓficiẽtes frequẽtius accommodetur. Et
eos quidẽ: qui ꝑfectionis gradũ aliquẽ ſunt aſſecuti: ſummũ enim atq; conſumatũ ſoli Chriſto
tribuendũ putamus. Neq; tñ ex hac ſtatuum ꝑmixtione confuſionem eoꝝ aliquã fieri quiſquã
ſuſpicari debet: adeo eñ ſibi ſunt inuicẽ cõnexi: ut ſupremo indeſinẽter cohæreãt priores duo:
medius uero & a ꝑmo nõ diſcedat: & extremum attingat. Primus quoq; in mediũ cõfeſtim ꝓrũ
pat: ad extremũ ꝑuenire geſtiens. Quæ ſane oĩa tãetſi alio loco in ſupiorib⁹ a nobis tacta fue/
rint. Iccirco tñ & in hui⁹ capitis initio repetẽda duximus: ne aut uariaſſe nos a priore inſtituto:
aut ſubſequẽtia ꝓcedentib⁹ aduerſari/ quiſq̃ arbitret̃. ⁋ Atq; illud ex antecedẽtib⁹/ ſubſequẽ/
D tibus ue agnoſcere ſcrutator qſq; facile poterit. Primũ qdẽ ſtatũ a ſcđo tũ deſeri/ cũ tertiũ iam
Connexio ingredi ſecũdus ipſe cœpit. Et ob id poſteaq̃ ꝓcurſor circuncíſus eſt/ nomẽq; illi impoſitũ: reli
triũ ſtatuũ ctis parẽtibus in deſertũ cõtulit ſeſe: neq; deinceps ulla eoꝝ habet̃ mẽtio: non quominus ꝓfi/
uiatoris. ciens oẽs pœnitentis actiones exerceat/ quippe illis uehementius incũbere eũ oportet/ ſed quo
ex pœnitudine/ ꝑfectaq; peccati cõtritione deletã eſſe culpã intelligam⁹: Sicuti ex Dauid teſti/ ii. Reg. xii.
monio/ atq; exẽplo in ſupiorib⁹ eſt oſtẽſum: cui ſimul atq; reatũ eſt cõfeſſus: ex dei mãdato re/
miſſum eſſe/ ꝓpheta rñdit: qđ & ipſe poſtmodũ beneficii memor in pſal. cõteſtatus eſt. Ait eñ Pſalmo
Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiã meã dño: & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Quæ xxxi.
uero pniæ opa deinceps ad deũ cõuerſus peccator/ culpa liber facit: aut ad pœnam tpalem mi
nuendã/ abolendã ue ptinent: aut ad uitandã in poſterũ impietatem: aut deniq; ad gr̃æ augumẽ
tum: ꝑfectioniſq; cõſequẽdũ gradũ. Et ob hãc (ni fallor) cãm q̃uis ad deſertũ accedẽs Ioãnes pa
rentes relinquat: Chriſto tñ a conceptu ad ſuã uſq; conſumationẽ ſic coheret: ut cõceptus/ atq;
adhuc in utero mr̃is clauſus ab eodẽq; ipſo Saluatore uix dũ incarnato uiſitetur/ excitet̃/ robo
retur. Natiuitatẽq; illi⁹: huius haud ita multo poſt natiuitas ſubſequat̃. Et deniq; ꝑdicatio ꝑdi/
E catiõẽ: neq; multo poſtea tpis interuallo mors mortẽ. ⁋ Quæ uero a Ioanne uita defuncto a
Saluatore geſta ſunt: nõ amplius ad pœnæ tpalis remiſſionẽ/ aut culpæ cautelã: ſed ad gr̃æ/ glo
riæq; augumẽtũ/ conſumationẽq; uiæ/ & proinde ad ꝑfectionis ſtatũ penitus referunt̃. Nã quæ
uiuẽte Ioanne Chriſt⁹ geſſit/ cuius ꝑfecta oĩa fuere opa/ nõ palã atq; in apto: ſed inter domeſti
cos/ pauciſq; adhibitis teſtibus geſta fuere. Quin & ab eodem ꝓcurſore pniam ꝑdicante ad cæ/
teroꝝ exẽplum nr̃amq; eruditionem baptizari Saluator uoluit: ut ex ſequentib⁹ fiet ꝑſpicuũ.
Opa pniæ in ꝑ hoc nobis oſtẽdere uolens: dũ in pniæ opibus poſt culpã remiſſam/ gr̃amq; cõſecutam ꝓfici/
occulto fieri mus: nulla ꝑfectionis argumẽta niſi in occulto mẽtis/ & cũ domeſticis fidei/ oñdere oportere.
debẽt. Sed demũ poſt cõſumatũ rite/ atq; ex ordine ꝑcurſum pniæ ſtadium: corpuſq; capitis abſciſiõe
extinctũ/ ideſt ſupbiæ atq; cupiditatis/ quas cæteroꝝ ſcælerum caput atq; originem eſſe cõſtat
F mortificatione/ ſenſus/ motuſq; animi penit⁹ caſtigatos & ſpũi ſubiugatos. ⁋ His itaq; ad in/
ſradicendoꝝ elucidationem ꝓmiſſis ad euãgelicã hiſtoriam accedẽtes/ q̃lis fuerit huius ꝓcur/
ſoris/ in quo ꝓficientiũ cõſtituimus ſtatũ/ uita/ conuerſatio/ exituſq; diſcutiamus. Ex qbus quo
pacto in uia ſalutis ꝓficere poſſumus: pleniſſimam ꝓculdubio conſequemur eruditionẽ. Et qm̃
Diuiſio hui⁹ ex cæterorum euãgeliſtaꝝ/ qui oẽs de hoc ꝓcurſore ſcripſerũt/ dictis nõnulla huic ſunt adiiciẽ
tertii capitis. da: quæ ad noſtrum inſtitutũ maxime ptinẽt: in tres tractatus oĩa diſtribuemus: Lucæq; uerba
eodẽ quo hucuſq; ꝓceſſim⁹/ mõ explanãtes/ quæ ex reliquis ad ſingulos tractatus ptinere ui/
debuntur/ cõgruo afferemus loco. Erit itaq; de Ioannis uita/ & miſſione tractatus primus. De
eius uero ꝑdicatione/ doctrina & baptiſmo ſcđs. Et de Chriſti indicatione/ manifeſtatiõeq; ter/
tius. In quo & cõſumationẽ uitæ ipſius ꝓcurſoris includem⁹. Quæ enim in carcere poſit⁹ egit:
ad eã quoq; partẽ ptinẽt. Cũq; Lucas ab hoc ordine nõnihil deuiare uideatur: quippe qui ipſi⁹
Ioãnis incarcerationẽ baptiſmo Saluatoris ꝓpoſuit: rei poti⁹ geſtæ ſeriẽ ex aliis: q̃ ex hoc lr̃æ
cõtextũ iſequemur. ⁋ Primũ igit̃ tractatũ quo ingreſſuris nobis ex initio uerboꝝ Euãgeliſtæ
noſtri haud

noſtri haud ocioſa occurrit inqſitio. Cũ enim doctiſſimi & circũſpecti hyſtoriographi more Queſtio ad
Euangeliũ Lucas:& poſtmodũ actus quoqꝫ Apoſtoloꝝ uſqꝫ ad quartũ Neronis annũ cõſcripſe litteram.
rit:qd potuit eſſe cauſæ:cur in hoc tertio capite tꝑs noiaqꝫ tũ Monarchæ:tum eius/q ſub eo In
deam ꝓcurabat/ꝑſidis:tũ Tetrarcharũ/qui reliqs paleſtinæ ꝓuinciæ partibꝰ imperitabãt:tũ ue
ro ꝑncipum qui per id tꝑis ſacerdotio ꝑerãt:tã accurate deſcripſit: ut neqꝫ in Euangelii initio:
neqꝫ in ortu Saluatoris:neqꝫ alio ullo in loco tãta ſolertia in tẽpoꝝ deſignatione ſit uſus. Siqui
dem in euãgelii exordio regnãtis dumtaxat regis/nõ etiam regni annum ꝑmiſit. In Saluatoris
uero natiuitate nomẽ monarchæ & ꝑſidis tantũmodo exꝑſſit:neqꝫ tñ:abſqꝫ ſũma rõne(ut iã fre
quenter diximus)factũ eſſe credere debemus. Et qq̃ dũ primam ꝓcedentis capitis partẽ proſe/
qremur: nonnulla nobis circa hæc dicẽda occurrerunt:maiorẽ tñ diſcuſſionẽ/maior ampliorqꝫ
deſcriptio deſiderare uidet̃. Ob idqꝫ in hũc locũ cætera reſeruãda ꝓpoſuimus. ¶ Igit̃ ad litte/ B
ralem intelligentiã illud in primis nobis occurrit dicendũ: qđ a nõnullis tactũ:potius q̃ aperte
traditũ cõperimus. Quæ eñi in ꝓcedentibꝰ duobꝰ capitibꝰ relata fuere:ad initia noſtræ ſalutis
ꝑtinent:& ꝓludia q̃dam atqꝫ delibamẽta ſunt ſubſequẽtiũ myſterioꝝ. Hic uero ea narrare inci
pit Lucas:quæ ad cõſumationẽ ſacroꝝ oium noſtræ redẽptionis accedere dignoſcuntur. Pro/
pterea ut & eoꝝ/quæ priꝰ geſta fuere/fides cõfirmet̃: & poſteriꝰ dicenda fiãt certiora:cõgrua
fuit hæc tẽpoꝝ tãta cũ diligẽtia/hoc loco deſcriptio. Enimuero quæ de Ioãnis cõceptu/ortu/
& circũciſione dicta ſunt/oñi ſane admiratione & diuina oꝑatione plena:ex tꝑis diuturnitate
exoleuiſſent:niſi is/cuius tantã ſpem/atqꝫ expectationẽ admirãdus cõceptus/& ſtupẽda in eius
ortu ſigna dederãt/in lucem tandẽ ꝓdiiſſet. Et dignũ aliqd tanta expectatione edidiſſet:pariqꝫ
imo etiam multo maiori rõne Saluatoris impſcrutabilis cõceptio diuinituſqꝫ denũciata natiui/
tas/& ꝓnuntiata in futurũ opeꝝ magnitudo euanuiſſent: ſi nõ poſtmodũ fuiſſent adimpleta:
Quæ oĩa quo ordine geſta ſunt cũ narraturus ſit Euãgeliſta: tꝑs quoqꝫ ex principũ/magiſtra/
tuum/& põtificum denoiatione auſpicari fuit cõuenientiſſimũ:ut eo magis fabulæ ſuſpitione
uacaret narratio:quo eoꝝ tꝑibꝰ geſta hæc fuiſſe appareret:qbꝰ manifeſtiſſima eſſe oportebat:
cõuinciqꝫ mendaciũ/ſi qđ in narratione admiſſum eſſet/uel ex tempoꝝ ſuppurtatione/uel ex
tot/tãtorũqꝫ principũ/magiſtratuum/põtificũqꝫ auctoritate poſſet. ¶ Eqdem Tyberiũ Cæſa C
rem monarchã ad qntũdecimum imperii annũ ꝑueniſſe eo ꝑtinet:ut pacatũ illius imperiũ/ſta
bilitũqꝫ itelligamꝰ. Quod ubi accidit:ad diſqrenda:quæ in ſingulis ꝓuinciis agunt̃:quæqꝫ eue
niunt:ſollitiores eſſe ꝑncipes ſolent. Nã in principatꝰ initio ad confirmãdos/continendoſqꝫ in
fide populos/& ſtabiliendũ undeqꝫqꝫ aduerſus finitimos imperiũ ꝓſpicere illos primũ opor/
tet:proindeqꝫ recognoſcendis/recenſendiſqꝫ exercitibꝰ/conſtituẽdis aut cõciliandis ꝑncipibꝰ/
ducibuſqꝫ/muniẽdis urbibꝰ/atqꝫ oppidis/parãdis claſſibus:alliciẽdis/ꝓmerendiſqꝫ amicis ac ſo
ciis:hoſtibꝰ deniqꝫ uel ad defectionẽ/aut bellũ ſpectãtibꝰ arcendis:tꝑs omne cõterũt. Cætera ue
ro ocioſa ducũt. Propterea nec ꝑus Octauius Cæſar/q & Auguſtꝰ/deſcribendũ orbẽ edixit:q̃
ſumma in pace/trãquillitateqꝫ annos cõplures impio potitꝰ eſſet. ¶ Et ne ab urbe Roma Iu/ D
deã longe abeſſe/ꝓindeqꝫ haud facile Tyberio innotuiſſe/quæ in illa gerebant̃/qſqꝫ obiice/
re poſſet:ea ꝓſertim quæ ad iperii ſtatũ nihil attinerẽt:eius ꝑſidis nomẽ exprimit̃:q illius uice
Iudeam ꝓuinciã ꝓcurabat:quẽ pro more ea/quæ in ſua ꝓuincia nõ mõ ꝓdigioſa & admiranda
imo etiã rariora/& nouitate aliq̃ curioſo principi placitura uidebant̃/ſcripſiſſe uero eſt ſimil/
limũ:& ſi non ꝑncipi/ſenatui ſaltẽ/aut amicis & fautoribꝰ amicitiæ/ac familiaritatis iure. Hæc
enim eoꝝ/qui ꝓuincias regebãt/cura erat ꝓcipua: ut & diligẽtiã conteſtarent̃ ſuã:& ꝑncipum
grãm ſibi conciliarẽt:amicoſqꝫ ueteres cõſeruarent:& nouos quoqꝫ cõpararẽt. ¶ Verũ ne infi
delibus atqꝫ incredulis Iudeis hæc relinqueret̃ cauillãdi materia:qꝫ Pilatꝰ hæc ueluti ſupſtitio/
ſa & uana cõtẽnẽs/digna non putauit:quæ ad Cæſarẽ ſenatum ue ſcriberet: quippe qui ex his
q̃ ad Iudeoꝝ ſectã ſpectarẽt/q̃lia hæc erant/curaret nihil/minuſqꝫ crederet:cæteroſqꝫ ꝑncipes
in ea ipſa regione/in q̃ hæc agebant̃/impitãtes cõmemorat: quos Iudeoꝝ ſectã ꝓfiteri palam
erat:& nõ unũ dũtaxat/aut alteꝝ/ſed tres ſimul/atqꝫ eodem tꝑe pariqꝫ ꝑtãte ꝑditos noiat:ne
ab uno/aut duobꝰ neglecta dici res poſſit. Q đ ſi(ut plerũqꝫ euenit)ſæculares ꝑncipes non mõ
gentiles:uerũ & uerã fidẽ ꝓfitentes parum hæc/quæ ad religionẽ ſpectabãt/curaſſe ꝑtinaciter
contẽdat infideliſſimus/atqꝫ ſaxeus qſqꝫ:nõ potuit negociũ iſtud tã nouum/tã rarũ/tam publi
cũ/tã admirabile/tãqꝫ ad religionẽ ꝑtinens:ſacerdotũ principes latere: ubi ꝓſertim apud duos
eiuſdem ſacerdotii uel ſimul/uel alternatim ſũma erat ꝑtãs. ¶ Tot igit̃ tantiſqꝫ & talibꝰ in ea
regione(dũ hæc agerent̃)ꝑncipibus tũ ſæcularibꝰ/tũ ſacerdotalibꝰ/ſũma auctoritate fungẽti E
bus:qs ea/quæ uniuerſam cõmouerũt ꝓuinciam/aut ignoraſſe eos putauerit:aut cognita negle
xiſſe:& uti ad unumquẽqꝫ ꝑtinebat:ita maxime q̃lia eſſent/intelligere noluiſſe. Idqꝫ ab his ipſis

ſacerdotũ principibus factum euãgelica cõteſtat̃ hiſtoria. Nã & ex phariſeis pitiores quoſdam
ab his ipſis ad Ioannẽ miſſos fuiſſe cõſtat:q̃ eũ q̃s eſſet/& qua in ptãte baptizaret/accurate in/
terrogarent Horodes quoq;:& ſi inſidiãtis adulteræ furiis agitat⁹ Ioannẽ in uincula cõiecerit & Mar.vi.
tãdem morte mulctauerit:eũ tñ ob ſanctitatis opiõe & metuebat:& obſeruabat. Ieſum quoq;
q̃ tam multa de eo audiſſet:ex multo tpe uidere cupiebat. Illũq; Pilat⁹ omni ſtudio dimittere Lucæ
conat⁹ eſt:ſciens q̃ p inuidiã accuſaret̃. Et ꝑinde q̃ nihil morte:ſed admiratione digna pluri/ xxiii.
ma feciſſet. ¶ Quæ cum ita ſint ꝑuaricari in hiſce tã manifeſtis rebus/eaſq; alio/q̃ quo geſta Matth.
ſunt/ordine ſcribẽdo pſuadere uelle ſũmæ fuiſſet tũ temeritatis:tũ impudẽtiæ:imo & demen xxv.
tiæ. Hos eñ/quos Lucas cõmemorat/fere oẽs eo toto triẽnio/quo Chriſtus ꝑdicauit/& adusq; Mar.xx
reſurrectionem eius ſupuixiſſe & utroq; ꝑdicatiõis.ſ. Ioannis & mortis Chriſti/tpe eandem di vii.& Io
gnitatẽ/auctoritatẽq; habuiſſe/ex Euãgelio cõprobat̃. Pilat⁹ q̃ppe Tyberii noĩe Iudeã ꝓcurãs/ annis. x
F Anna & Caypha ꝑncipib⁹ ſacerdotũ accuſantib⁹/ad Herodẽ primũ Ieſum remiſit: & rurſus viii.
ad ſe adductũ capitali ſñia/crucisq; ſupplicio dãnauit. ¶ Quid igit̃ ad fidei/religioniſq; nr̃æ
fundamentũ fieri potuit certi⁹/atq; celebri⁹:q̃ ut iiſdẽ principib⁹ autorib⁹ ille morte mulctare
tur:cui paulo ante Ioannes teſtimoniũ diuinitatis ꝑhibuiſſet: a deoq; ſibi reuelatũ atq; oſtẽſum
cõteſtat⁹ eſſet:quẽ ſane Ioannẽ oẽs uti ꝓphetã:nõnulli ut Meſſiã habuerunt. Hoc inſup tpe &
ſub hiſdẽ principibus/Ioannes ipſe Chriſti ꝑcurſor & paſſim oẽs pniæ baptiſmo abluit/& ad
peccatoꝝ pœnitudinẽ/rectãq; & inocentẽ deinceps uitã inuitauit/& ſpũm ſalutis a Chriſto re
G quirendũ admonuit:Chriſt⁹ uero ipſe ſub hoc ipm tps oĩa ſalutis nr̃æ myſteria cõſumauit.
¶ Multo igit̃ maiorem in hiſce cõſcribẽdis reb⁹ diligẽtiã/curãq;/& circũſpectionẽ Euangeli/
ſtã habere oportuit/q̃ dũ ea que pri⁹ geſta erãt/enarrauit:quo ex tẽpoꝝ/principũq; cõmemo
Moraliter. ratione/rerũ geſtarũ ueritas fieret pſpectior. ¶ Sed & ad moralẽ ſenſum oĩa/q̃ uel ad pœni/
Chriſt⁹ gerit tentiũ/uel ad ꝓficientiũ/uel ad pfectoꝝ ſtatũ ptinent/narrare nunc ſimul Lucas incipit. Ioan/
typũ uiato/ nes q̃dem uitæ auſteritate admirãdus pniam ꝑdicat:eiuſq; uiã docet:& dũ id facit:ſibi cæteriſq;
ris i oĩ ſtatu. ꝓficit. Chriſt⁹ uero ex pctõrũ pſona baptizat̃/temptat̃/luget/exurit/ſitit/patit̃/affligit̃/mo/
rit̃. Et dũ ieiunat/orat/ꝑdicat/docet/cõſolat̃:ꝓficientis officiũ facit. Perfecti uero dũ ægritudi
nes curat/mari imperat/mortuos ſuſcitat/pctã dimittit:aĩamq; ſua ſponte pro oĩb⁹ effundit.
¶ Hæc quippe ſunt q̃ alto atq; ordinatiſſimo ſtilo ſcribere par fuit:quæ p ſe q̃dẽ ipſa tã magna
H ſunt atq; admirãda:ut ea tot⁹ cape nequeat mũdus. ¶ Alias aũt atq; alias pro ſua q̃ſq; opione:
Myſtice. & ꝓut inſpirare dignat̃ de⁹:affert ad myſticũ ſenſum rõnes:uel q̃ ei⁹ geſta Euãgeliſta deſcri/
bere incipit:qui ſũmus erat & rex & ſacerdos:& quo aduenĩete Iudeoꝝ nõ mõ regnũ uerũetiã
ſacerdotiũ erat abolendũ:uel q̃ ad gentiles/q̃ ſub unico Monarcha tunc quieſcebãt:p nouæ le
gis ꝓmulgationem ſub unico paſtore Chriſto monarchia eſſet trãſferenda. Judeorũ uero ſy/
nagoga in plures ꝑncipat⁹ diuiſa diſſoluẽda atq; diſſipãda. ¶ Põt aũt & alia eſſe horũ princi/
I pũ ſignificatio:ut p Tyberiũ monarchã diabolus ſignificet̃:q̃ princeps mundi hui⁹ a dño no/
De numero minat̃. Hic aũt annis iam.xv.orbi impabat/p quem numerũ cõſumatio oĩs iniq̃tatis exprimit̃: Io xiiii.
trinario. ſicuti myſtico ſenſu i Geñ. legit̃/q̃ aquæ diluuii.i.peccati.xv.cubitis excelſos quoſq; mõtes.i.
oẽs q̃ etiã uita & doctrina excellere uidebant̃/ſupauerãt:ſicuti ex.xv. gradib⁹/q̃bus in templũ Ge.vii.
Salomonis aſcenſus erat:& q̃ ab Ezechiele deſcribunt̃ in ſtatera tẽpli/quẽ in ſpũ uidit/totidẽ
uirtutes exprimunt̃:q̃bus hũana pfici uita põt:q̃s dũ charitatis ramos enumerat Apl'ſ:optime Exo. xl.
cõmemorat dicẽs:Charitas patiẽs eſt:& q̃ ſequũt̃. Eaq; pfectio uel ex octonario & ſeptenario/ i.ad co/
De numero uel ex denario & q̃nario cõſtat. Tot ſane gradib⁹ ad beatitudinem aſcẽdim⁹:quot ad ruinã de/ rin.xiii.
ſeptenario. ſcendim⁹. Vnde:ſicuti ſeptẽ dieb⁹ oĩa pfecta ſunt:& ſeptem uirtutib⁹ oĩs opatio bona conclu/
ditur:ita pari quoq; numero concluduntur uitia oĩa Propterea cũ ſeptem dæmonia eiecta eſſe Lu. viii.
dicunt̃:uel iniecta:oĩum ſcelerũ conſumatio ſeu cumulus exprimit̃. Ad hæc aũt.xv.ſcelera ex &.xi.
pianda pari numero pſalmos pniæ tpe ante matutinale offĩm decantari iubet Eccl'ia:quos gra/
duum canticũ appellam⁹. ¶ Hic igit̃ Tyberi⁹/q̃ iã annis.xv.impaſſe orbi dr̃/diabolũ in oĩne
K ſcelus hoĩes traxiſſe ſignificat. Et ne eos dũtaxat corrupiſſe illũ crederes:q̃ erant idolorũ cul/
turæ dediti:Pilati nomen exprimit̃:q̃ eius uice Iudeã ꝓcurabat:ut ibi hoc eſt in iudaico populo
ad ſummũ iniq̃tatis gradũ deuentũ tũc fuiſſe intelligam⁹:q̃uis eñ non apte in Iudea idola cole
rent̃:oĩa tamẽ diuina atq; humana iura ambitiõne atq; auaritia principũ erant cõfuſa:quæ ſa/
ne auaritia (Apl'o teſte) eſt idolorũ ſeruit⁹:iãq; ꝑcario ab magiſtratib⁹ populi romani ipia ſup Adeph.
ſtitiõe præ cæteris excæcati ſacra/cerimoniaſq; legis exercebãt:tributũq; ipſi Monarchæ/id eſt v.
diabolo ſinguli pẽdebant:q̃a oĩs caro corrupat uiã ſuam:& impletũ erat illud Hyeremiæ:Prin Tren .i.
ceps ꝓuinciarum facta eſt ſub tributo:q̃d & principes ſacerdotũ palã ſunt ꝓfeſſi/dum dixerũt: Io.xix.
Nõ habem⁹ regem niſi Cæſarẽ. Enimuero regnum ab illis erat ademptum:neq; amplius oleo
ſancto

Ge.xlix ſancto ungebanẗ reges:ſicuti patriarcha Iacob ꝑdixerat:Non auferet.(inqt) ſceptrũ de Iuda:
nec dux de femore eius:donec ueniat q mittendus eſt.Neq; uero regnũ tpale dũtaxat Romani
principes iudeis ademerãt:uerũetiam regnũ cæloꝝ:&dei ueri piũ/caſtũ/ſanctũq; cultũ Tybe
Mat.xxi rius.i.diabolus abſtulerat.De quo dixit Saluator:Auferet a uobis regnũ. ¶Caput igit regni
Iudeã.ſ.& Hieroſolımã ipſam occupauerat infidelitas tyranniſq; diabolica. Iudea quippe con A
Matth. feſſio interpratat.Deũ aũt iam nõ corde:ſed ore dũtaxat populus cõfitebatur:ſicut eos incre/
xxv.& pãs Chriſt⁹ipſe declarauit:dũ dixit:Populus hic labiis me honorat:cor aũt eoꝝ longe eſt a me.
Mar.vii ¶Sed & cæteras regni Iudeorũ ptes in tres Tetrarchias idẽ monarcha Diabolus diuiſerat:qs
trib⁹non quidẽ ex antiqua Regũ a deo cõſtitutoꝝ ꝓſapia deſcendẽtibus:ſed Herodis Aſcalo/
nitæ impiiſſimi Tyranni liberis diſtribuerat:eoq; mõ neq; nomẽ/neq; gen⁹ regiũ reſtabat am
plius:ſed quæ ſub uno/uel duob⁹regib⁹legitimo ritu conſecratis regi ſolebat:ſub ꝑſide paga
no/& trib⁹ tyranni liberis ab monarcha ipſo cõſtitutis adminiſtrabat:p quos tria principalia
pctã ſignificari pñt:ſupbia.ſ.auaritia/& luxuria:qbus Apl's dicit.Mundũ oẽm eſſe infectum:
noiaq; conueniunt horum Tetracharũ. Herodes enim glorians in pellib⁹ interpratat:p quẽ
(ut alio loco diximus)ſupbia ſignificat:Philippus uero os lãpadarũ:per quẽ carnis cõcupiſcẽ
tia/libidoq; aptiſſime exprimit.Hæc enim lãpadi ardẽti cõparari optima ratione põt.non illi Luxuria ſi/
Iudith ſane qui/ut aliis luceat/Chriſtus in manib⁹ habere ꝓcepit:ſed quæ in ſeipſa ardẽs/alios quoq; gnificat per
iii. incendit.Hæ quippe illæ ſunt lãpades:qbus eũ Holoferni imbecilles populi occurrerũt:nſæ.ſ. ignem.
carnis ſtimuli:q titillatiõe q̃dam ſenſuum uelut igniculos in noſtris ꝑmũ excitãt medullis.Illi
Prouer. uero/niſi cõfeſtim reſtringant/aut ad petrã illidant/ingẽtem poſtmodũ flãmã emittunt. Pro
vii. pterea dicebat de his loquẽs Salomon:nunqd põt homo abſcõdere ignẽ in ſinu ſuo:ut non ue
Ec.xxiii ſtimẽta eius ardeat.&alibi:Homo nequã in ore carnis ſuæ nõ deſinet/donec incẽdat ignem.&
Iudith. de Oloferne ipſo legit:q erat cor eius ardẽs in concupiſcẽtia Iudith.Liſanias aũt natiuitas tẽ/
xii. tationis interpratat:quæ auariciæ/cupiditatiq; rerum externarum icirco aſcribi põt:q teſte
i.ad thy Apoſtolo oium maloꝝ radix eſt/&origo. ¶Sic itaq; in uniuerſa domo Iſrael hæc tum maxi B
mo.vi. me regnabãt uitia:pter illud qd per Pilatũ ſignificat)qd eſt oium lõge peſſimum.ſ.infidelita
tis:qa Tyberii gẽtilis & idolatræ/diabolumq; reputantis ꝓcurator erat:uel ex nois ethimolo/
Pſalmo gia.Os enim maleatoris interpratat:maleus quippe/& incus/& maleator eſt diabolus:qui cũ
cxxviii. induratus ſit obſtinatione peccati:cæteros quoq; obſtinare infidelitatis errore aſſidue nititur.
Iob ulc. Hic eſt enim de quo ꝓpheta dicit:Supra dorſum meũ fabricauerũt pctõres.&de quo in Iob le
gitur:Cor eius indurabit ſicut lapis & ſtringet q̃ſi maleatoris incus. Hic igit Pilatus os ei⁹ eſt
ps.lviii. & inſtrm ſeu uerbũ uel miniſter/qui a fide falſis pſuaſionib⁹ parũ conſtantes auertit:de qbus
ps.cviii. in pſal dicit:Delictũ oris eoꝝ ſermonẽ labiorum ipſoꝝ.&rurſum:Quia os pctõris & doloſi
ſup me apertum eſt.Sed & in clero/uiriſq; religioſis/ac ꝓlatis pter hæc/quæ ꝑdixim⁹/alia etiam
regnabãt uitia.Ex his tñ.originẽ trahẽtia:quæ per Annã & Chayphã ſignificãt:hypocriſis.ſ.
& adulterina doctrina.Anna quippe grãm tollẽs interpratat:qd hypocriſis facit.Qui eñ/ut
iuſti aliis uideant/cũ impii ſint & maligni:opus aliquot alioqui bonũ faciunt:nullã a deo mer/
cedem expectare poſſunt.Acceperũt enim ex humana gloria/ut teſtat Chriſt⁹/mercedẽ ſuã.
Mat.vi. Sicq; & grãm & meritũ ſimul amittũt.Cayphas uero uomẽs ore interpratat:qd ad falſos do
ctores/ꝑdicatoreſq; cæteros erroꝝ inuẽtores/& hæreſum defenſores/accõmodat.Hi enim ſa
cræ ſcripturæ ſenſum/quem deficiente charitatis/rectæq; fidei calore in ſtomacho.i.in arcano
pectoris digerere nequerunt/crudũ/indigeſtũq; euomũt:qd & ſi fetidum ſit & corruptũ:gulæ
Eſa.xix idulgẽtes/& nimiũ cibi auidi rurſus euomitũ:ut canes ſumũt.&de his dr:Errare fecerũt Aegy
&.xx ptum in oi ope ſuo:ſicut ebrius & uomẽs.&rurſum:Sacerdos & ꝓpheta neſciẽt præ ebrietate
viii. abſorpti ſunt a uino:errauerunt in ebrietate/neſcierunt uidentẽ/ignorauerũt iudiciũ:oẽs eñ
menſæ repletæ ſunt uomitu/ſordiũq;:& quæ ſequunt. ¶Ab hoꝝ igit talium principũ ptãte/ C
& humana & diuina iura tũ pendebãt in oi terra Iſrael.Pilat⁹ quippe Iudeã.i.cõfeſſionẽ ueræ
infidelitatis pſuaſione puerterat.Herodes uero Galileã.i.tranſmigrationẽ occupabat:quia ad
pñiam & ueritatis agnitionem tranſire nõ ſinebat.Philippus aũt:cõcupiſcẽtia ſcilicet/libidoq;
carnis/Itruream/q̃ ſublimis/& Traconitidem/quæ cogitatio inſtitiæ interpratat/iuaſerat:qa
Matth. recogitare pctã in fletu/lachrymiſq;:& mõtana atq; ſublimia dei arcana meditari prohibebat.
xiii.Lu. Hæ ſunt enim ſpinæ/quæ uerbũ dei in cordib⁹hoium enatũ prius q̃ radices ſumere poſſit:ſuf
viii. focant & enecãt. Similiter & liſanias.i.auaritia abilinæ dñat:quæ lugẽs uel plorãs interpræta
Matth. tur:qa aiam peccatricẽ/& ſi peccatũ agnoſcat:pñiam tñ agere nõ pmittit:quippe quæ reſtõnẽ
xix. male partoꝝ ꝓhibet:q̃ eſt pñiæ pars potiſſima.Quã ob cauſam Saluator ipſe diuites haud fa/
Mar.x. cile ad regnũ cæloꝝ dixit poſſe puenire.Sacerdotes uero humanæ gloriæ:pecuniæq; cupidita

te excæcati dū ſanctitatem ſimulāt hoīes falſa pſuaſiōe decipiūt: ſacraqꝫ eccleſiaſtica licitant: Mat.xv.
& diuina omnia impudēter prophanāt: cæciqꝫ alios æque cæcos in foueam interitus trahunt. & Lucæ
D ¶ Hoc igit̃ in ſtatu cū humanæ res eſſent: nihilqꝫ amplius in terris ſanctū inueniret̃/nihil pu/ vi.
rum/innoxiū nihil: Sed ꝓpheticū uerbū adimpletū eſſet: Oēs declinauerūt ſimul: inutiles facti ꝑs.xiii.
ſunt: nō eſt ꝗ faciat bonū: nō eſt uſqꝫ ad unum. Oportuit primū per Ioāuē/ideſt grām dei præ/
ueniētē pniam orbi ꝑdicari: deinde per Ieſum/ideſt ꝑ Saluatorē ſeu grām ꝑficientē/ambulātē
in tenebris & in umbra mortis: orbē lumine fidei & charitatis illuminari: ne ſi morā diuturnio
rem faceret: inexpiabili ſcelere inqnaret̃ humanū genus: ſicut ipſemet per os ꝓphetæ dicit: Sa Pſalmo
crificium & oblationē noluiſti: neqꝫ holocauſtū pro peccato poſtulaſti: tūc dixi: Ecce uenio. ac ſi xxxix.
aperte diceret: cū iam eo humana ꝓceſſiſſet malicia: ut nullis ſacrificiis: nullis holocauſtis/nul/
lis deniqꝫ ſuffragiis humanis expiari poſſet: diuinū uerbū incarnari oportuit: qd̃ ſuperat ad ſa
E lutē nr̃am reparandā remediū unicum. ¶ Illudqꝫ eſt: qd̃ in Geneſi ꝑfiguratū fuerat: dum uidiſ
Figura. ſet deus oēm carnē/ideſt omē humanū genus corrupiſſe uiā ſuam: tactus (inquit) dolore cordis Geñ.vi.
intrinſecus/ait: Pœnitet me feciſſe hoiem. Deletaqꝫ oī carne Noe cū eius familia ꝑ arcam ſer/
uandū curauit. Hoc eñ myſtico ſenſu nobis exprimit diuinā ſapiam/quæ & uerbū æternū dr̃/
cum humanū genꝰ uniuerſum aberraſſe a uia ueritatis & diſciplinæ uidiſſet: incarnatione ſua
& morte luere tā execrabiles culpas ꝓpoſuiſſe. Eoqꝫ pacto oēm carnē/ideſt oēs carnales cōcupi
ſcentias aquis diluuiī/ideſt baptiſmo ſalutis extinguere: & electos ꝑ arcam.i. per crucis & paſ/
ſionis meritū ſupatis diluuii inundationibꝰ.i. carnalibꝰ concupiſcentiis in ſublime.i. ad cæleſtē
F ꝑriam: uel ad cōtemplationē cæleſtiū trahere. ¶ Scd̃m hunc aūt ſenſum/quæ de tēpoꝝ & ꝑn
cipum deſcriptione ab Euāgeliſta fuere ſcripta: ea rōne ſunt poſita: ut Chriſti nō mō aduentꝰ:
uerūetiā ꝑdicatio opportuno/īmo uerius pnęceſſario tp̄e cōtigiſſe oſtenderet̃. Et hoc quippe
eſt qd̃ in Sapiētia legit̃: Dū quietū (inquit) ſilentiū tenerent oīa.i. cū lex oīs & ſcripta & natu/
ralis ſileret: faſqꝫ & honeſtū ab humano gñe exulaſſet: & nox.i. diabolus ſeu peccatum/in ſuo Sapiæ
curſu mediū iter pageret.i. libere & abſqꝫ timore/pudore ue in ꝑceps cunctos mortales abige/ xviii.
ret: oīpotēs ſermo tuus dñe.i. uerbū tuū æternū/e cælo.i. e ſinu tuo/exiliēs a regalibꝰ ſedibus
uenit.ſ. in uterū Mariæ. Et huic quoqꝫ cōuenit: qd̃ Apoſtolus dixit: At ubi uenit plenitudo tp̄is:
G miſit deus unigenitū ſuum &c. ¶ Hæc aūt ad moralē ſenſum hoc quoqꝫ nobis tribuunt docu Ad gal.
Moraliter. mentū: eos ſcilicet/ꝗ uel ꝓficientes ſunt/& ꝑfectioni appropiāt: uel qui iā ſtatū ipſum ꝑfectio/ iiii.
Vbi maxīe nis ſunt ingreſſi/tū maxime & abſqꝫ ulla cunctatione ꝑdicationi/doctrinæ/cæteriſqꝫ charitatis
uiria regnāt opibus incūbere oportere: cū paſſim ab oībus magna licentia peccari uident: Tum eñ medico
ꝑdicatio ma maxīe urbi opꝰ eſt: cū ingruūt/debacchant̃qꝫ in oēm ſexū atqꝫ ætatē morbi noxii. Propterea cū
xime eſt ne/ ꝑuaricatꝰ eſſet populus in deſerto: Moyſem deſcēdere deus ipſe iuſſit: & Ionā in Niniue: & de/
ceſſaria. niqꝫ in ſumma populi hæbraici iniqtate atqꝫ miſeria/ꝓphetæ ad eos fere oēs ſunt miſſi: tꝑſqꝫ/ Exodi
quo ad ꝓphetiā ſunt a deo uocati: qbuſqꝫ ꝑncipibus impantibꝰ/ſinguli præponūt: quēadmodū xxxii.
& Lucas noſter/Apl̃s quoqꝫ ad Thymo. ſcribēs omni conatu illum aīare atqꝫ compellere nitit̃ Ionæ
ad populi ſibi cōmiſſi uigilem curā/ſolertēqꝫ tū doctrinā/tū correptionē: eā potiſſimū ob rē/ iii.
H ꝙ eos a uera doctrina diſceſſuros ꝓuidebat. ¶ His itaqꝫ ad totius capitis & narrationis elucida ii ad thi
tionem ꝑmiſſis/ad lr̃æ explanationē ꝓcedamus: atqꝫ in primis quæ ad tempoꝝ ſupputationē/ mo .iiii.
collationēqꝫ iuxta ueritatē hiſtoriæ ꝑtinent/hiſtoricis relinquēda duximꝰ: Euāgeliſtæ noſtri te
ſtimonio abunde cōtenti: cum præſertim nihil ad inſtitutum noſtrum conferre poſſint.
I ¶ Vnū tamē uerbum ex hac tempoꝝ deſcriptione/prius ꝗ ad reliq̃ trāſeamus: ponderādū pu/
tamus. Cū enim de ſacerdotibꝰ locutꝰ eſt Lucas: non ſimpl'r dixit/Anna & Caypha ſacerdotio
Textus. uel pontificio fungentibꝰ/uel principibus ſacerdotū Anna & Caypha: quēadmodū de Tetrar
chis & Pilato dixerat. Sed hoc uocabulo uti uoluit. ſub principibus Anna & Caypha: per hoc
Prælatis pa/ (ni fallor) innuere uolēs: non tā ſæcularibꝰ principibus/ꝗ ſpūalibꝰ/ſubiectos nos & ꝓfiteri/&
rendum eſt ī eſſe oportere. Quod ſane in his/quæ ſpūalia ſunt/ꝗlia hæc erāt/quæ deſcripturꝰ erat Lucas/
rebus ſpūali nullā habet hæſitationē: cum ad ꝓphetā dixerit dn̄s: Ecce cōſtitui te ſup gentes & ſup regna. & Hier.i.
bus. ad Moyſem dixit dn̄s: Ecce cōſtitu te deum Pharaonis: quin ſacerdotis impio ſupbe parere re/ Exo. vii
cuſantem morte mulctādū iudicauit deus. Nec mirū qdem cū ad Apl̃os dixerit Chriſtꝰ ipſe: Deut.
Quæcunqꝫ ligaueritis uel ſolueritis in terris: ligata atqꝫ ſoluta erūt in cælis. & iccirco in pſo/ xvii.
na eorum dicit ꝓpheta: Subiecit populos nobis: & gentes ſub pedibus nr̃is. In his uero/ꝗ tꝑalia ꝑs.xlvi
ſunt/principū ſæculariū impio parendū eſſe in ꝑmo ꝓcedentis capitis ex Saluatoris tū teſtimo
K nio/tū exemplo/oſtēdimus. Neqꝫ hæc latius diſcutere uel locus exigit/uel nr̃i eſt ꝓpoſiti. Reli
Textus. qua igitur ꝓſequamur. ¶ FACTVM EST (inquit) uerbum dn̄i ſup Ioannē Zachariæ filiū
Ad litteram in deſerto. In qbus ſane uerbis & ꝓphetiā tribuentis uirtꝰ/& eius/cui tribuit̃/pſona/& locꝰ/

ubi hoc

ubi hoc factū eſt/exprimit̄:nihilq̄(ut ſæpe diximus uacat myſterio.Factū eſt(inquit)uerbum
dñi:per qđ non æternū/ſed creatū uerbū intelligi oportet:quādoquidē illud nec ſup Ioannē/
nec in deſerto factū eſt:ſed aut ab æterno a p̄re ipſo genitū:aut iam ante triceſimū annū in ute
ro Mariæ incarnatū erat:de quo tūc cū natus eſt ad paſtores dictū fuerat:natus eſt uobis hodie
Saluator iuxta quæ Angeli uerba/Paſtores ipſi inuicē dixerunt: Videam⁹ hoc uerbū qđ fecit
Eſa.xl. dñs.Verbū igit̄ illud hoc loco intelligere poſſum⁹:qđ a deo in ſpū aut organo aliquo factum
Hyerē.i. formatūq̄ eſt:per qđ illi quæ fieri uellet/oſtēdit:q̄le illud fuit:qđ ad Moyſem frequēter factū
Ionæ.i. a deo legim⁹.& ad Eſa.Hyere.Ionā:cæteroſq̄ ꝓphetas:uel inſpirationē dūtaxat:qua de⁹ ipſe
&.iii. illum nullis expreſſis uerbis ad p̄dicandā populo iudaico pniam/cæteraq̄/quæ poſteri⁹ geſſit/
Eſa.xi. facienda impulit:ſicut alibi dr̄:Dedi ſpūm meū ſuper eū:iudiciū gentib⁹ ꝓferet.& rurſus:Re/
xlii. & quieſcet ſup eum ſpūs dñi/ſpūs ſapiæ & intellect⁹:& quæ ſequunt̄.& itērū:Spūs dñi ſup me:
lxi. eo q̄ unxerit me:ad annunciādū māſuetis miſit me.Ipſe em̄ eſt/qui dat ſermonē in ore homi/
Mat.x. nū:quippe qui diſcipulis ſuis dicebat:Cū ſteteritis ante reges & p̄ſides/nolite cogitare q̄uo aut
Eſaiæ.li qd loquamini:dabit̄ enim uobis in illa hora qd loquamini.Nō enim uos eſtis qui loqmini:ſed
& Hye. Spūs patris ueſtri qui loquit̄ in uobis.& ad ꝓphetam dixit deus.Dedi uerba mea in ore tuo.&
i.&pſal. rurſum:Aperi os tuū/& implebo illud. Hinc de illo ſpū dr̄:q̄ ſciam habet uocis:q̄a docet ho/
lxxx. mines loqui:uocēq̄ ueritatis ꝓferre.Et huic ſenſui ex duob⁹ applaudere līa uidet̄.Primum q̄
Sap̄.i. nihil exprimit Euāgeliſta particulatim illi dictū fuiſſe:qđ aliis/quos p̄diximus/factū eſſe cer/
nimus.Scđo q̄ nō dicit ad eū factum uerbū/quo ſermonē aliquē ad eū ꝓlatum intelligi oporte
ret/ſed ſup eum q̄ſi ſupna inſpiratione uerbi efficaciā illi infuſam oſtēdere uelit/illudq̄ ſequē
tia demōſtrant:q̄ nō ex cōpoſito & ueluti a deo p ſingula ab initio īſtruct⁹:ſed pro rerū/tēpo
rum/& pſonarū conditione ſit locut⁹:q̄q̄ particulatim nōnulla illi uerbo uel inſpiratiōe oſten
ſa fateri oporteat Et illud p̄ſertim/qđ ipſemet teſtat̄ de Chriſto/dum dicit:Qui me miſit:ille
mihi dixit:ſupra quē uideris columbā &c qđ & in ſequentib⁹ ſuo loco explanare curabimus. A
Verbū igit̄ dñi hoc(quo p̄dixim⁹) modo factū eſt. ¶ Sed ad quē ſeu/ſuper quē factū.SVPER Textus.
Ioannē(inquit)Zachariæ filiū.Et hoc q̄dem de p̄re ad litterā icirco eſt expreſſum:ut filii pſo
na certiore demonſtratione exprimeret̄:quādoquidē & alios eiuſdem noīs fuiſſe/non ſit ambi
guum.& illud p̄ſertim/quē præ ceteris Ap̄ſis dilexiſſe Chriſt⁹ phibet̄:ad quem reuelatio hæc
pari p̄rogatiua fieri potuiſſet.Ne igitur de hoīe ex noīs pluralitate ambigi poſſet:nomē quoq̄
p̄ris expreſſit:ſicuti & Saluator ipſe dū de ꝓphetarū perſecutione Iudeos increparet:aliū Za/
Matth. chariā noīans p̄ris nomen adiecit/dicens:filiū Barachiæ.Cūq̄ patris.ſ.Zachariæ/nomē uel ex
xxiii. nobilitate/aut ex filiū miraculoſa ſuſceptione ſatis eſſet cognitū:alia expreſſione opus nō fuit:
que tū fieri ſolet:cum & p̄ris noīe adiecto ambigi nihilomin⁹ de pſona poſſet. Tunc enim uel
alia demōſtratio adhibet̄:ſicuti de alio Zacharia fecit Saluator dicēs:Quem occidiſtis inter tē
Hyerē.i. plum & altare.& de Hyere.de quo ſcribit̄:filius Alchiæ de ſacerdotib⁹ q fuerunt in Anatot in
terra Beniamin/uel ſupiorꝫ quoq̄ parentū noīa ex ordine referuntur:ſicuti in initio ꝓphetiæ
Sophoniæ:& alibi ſepiſſime. ¶ Et recte quidem tp̄a obſeruauit Lucas præ cæteris Euāgeliſtis B
hiſtorici p̄tes uendicās.Initio quippe p̄dicatiōis/cū nec dū Ioannis nomen celebre eſſet p̄ris ſa
cerdotis noīe illū demonſtrauit.Cæteri uero Euāgeliſtæ dum eius geſta retulerūt:nulla demō
ſtratiōe alia ſunt uſi:q̄a nimirū dū hæc fierēt/quæ ipſi referūt/ex noīe ipſo ab oīb⁹ ſatis ſupq̄
agnoſcebat̄.Tāta quippe eſt uirtutis & ꝓbitatis uis:ut hoīum nō mō geſta:uerūetiam noīa ex
cellentia q̄dā æuo cōſecrare poſſit:cæteraq̄ ſilere faciat:ſicuti cū Alexandrū dicimus/uel Anni
balē/aut Cæſarē/Salomonē/Helyam/nulla demōſtratione adiecta hos ꝓculdubio ītelligi uo
lum⁹:quos toto orbe uirtus/doctrina/ſanctitas/aut rerū geſtarū magnitudo fecit illuſtres.Et
ob id p̄ncipib⁹ maximis:īmo & Ep̄is cognomē adici nō ſolet:q̄ ex ſolo noīe ob dignitatis ſubli
mitatē cognitos eſſe oportet:quos(& me in p̄mis ip̄m)utinā uirtutū p̄rogatiua/aut uitæ clari/
Exodi tas/uel doctrinæ excellentia æque ac dignitatis nomē illuſtraret:ut & nos uerbū illud a deo au
xxxiii. dire mereremur:qđ ad Moyſē dictū ſcriptura memorat:noui te ex noīe.Quod quidē aſſequi
haud difficile foret:ſi nos uel Moyſi.uel huic(de quo loqmur)Ioāni merita æquarēt:quæ q̄lia
ſint uideamus. ¶ Atq̄ in primis ubi ſup hūc ip̄m factum fuerit uerbum domini conſiderem⁹ C
IN DESERTO dicit Lucas/nō quidē pnīæ/cum nullū ipſe peccatū feciſſet:quē deus ſancti/ Textus.
ficauerat in utero:Sed quēadmodum de illo ſacroſancta teſtat̄ Eccleſia:ne leui ſaltē culpa ino
centiſſimæ uitæ mūdiciā cōmacularet:in uaſtā ſe cōtulit heremum.In eaq̄ ad hoc uſq̄ tp̄s/Lu
ca teſte/pmāſit ferarū ſocietate & ſolitudinis horrore cōtent⁹:uel quo maiorē ſibi apud deum
grām/glīamq̄ cōpararet:quoq̄ aliis amplius atq̄ uberius & merito ꝓdeſſe poſſet & exemplo:
qđ eſt ꝓficientiū/multoq̄ magis pfectorꝫ officiū:ut.ſ.talē uitā agāt:q̄lem aliis agendā p̄dicant: Prælati p̄us

exēplo doce & qualem hi quoꝝ uices gerūt/& officio funguntᷣ/feciſſe didicerunt:nō ſicuti de phariſcis di
re debeat q̄ cebat Saluator:Dicunt(inquit)& non faciunt: alligāt enim alii ſonera grauia:quæ ipſi digito Matth.
uerbo. leuare nolūt:qd pleriſq;(uti arbitror)metuētes a ꝑdicatione abſtinēt:tāetſi doctrina & ſermo xxiii. &
nis gr̄a ſatis ualeant.& ad id eos uel ſuſcepti muneris neceſſitas cōpellat:uel charitatis ratio in Luc. xi.
uitet:dum obiici ſibi illud Saluatoris uerentᷣ:Tolle prius trabē de oculo tuo:uel eos ꝓpria co/
arguēte conſciētia per ſe ipſi cōfunduntᷣ ea plebi pſuadere: quæ ipſi/qui lōge magis facere de
berent/neq; faciūt/neq; facere intēdunt De qbus alio quoq; loco abūde dictū fuit: Et ne hoc
quidē ad alioꝝ inſtructionē ſcribo ſed meipſm corripio:meipſm iudico:ꝓpriaſq; nō alienas cul
D pas arguo:uiderint qui hæc legent/quid de ſemetipſis ſentiāt:interea alia ꝓſequamur.
¶ Debet enim bonꝰ paſtor ac ꝑlatus:imo & fidelis quiſq;/non modo ꝓprias deflere culpas ſeq;
dolore pro his ipſis excruciare:uerūetiā pro alienis/eoꝝ ꝑſertim/quoꝝ curā ſuſcepit/quēad/
modū & Moyſem/& Chriſtū/& Paulū.Hoc enim honoris ꝑcipuiq; exēpli gr̄a refero/feciſſe iā
Inuehitur in ſæpe retulimus Quāto igitᷣ illud magis nos miſeri atq; infœlices facere debemꝰ:qui non mō
ꝑlatos noſtri culpis abſoluti nō ſumus:uerū noua quotidie ueteribꝰ adiicimus ſcelera. q̄ uana igitᷣ q̄q; teme
temporis. raria eſt ſpes nr̄a:ut in hiſce mundi luxibꝰ uitā oēm abſq; ullo dei timore/hoīum ue pudore/
transigentes æterna gaudia expectemꝰ:quæ ſanctiſſimi/atq; innocētiſſimi uiri & mulieres/tā
ta uitæ auſteritate/tantiſq; laboribꝰ & anxietatibꝰ/ægre ꝓmeruere. Vereor equidem:uereor
inquā/atq; extimeſco:ne(qđ deus a nobis malū auertat)illud aliqñ inter æterna ſupplicia lu/
gentes dicamꝰ/qđ in Sapiā legitᷣ:Nos inſenſati uitā illoꝝ exiſtimabamꝰ inſaniā:& finē illoꝝ
ſine honore:ecce quō computati ſunt inter filios dei.& quæ ibi ſequuntᷣ/perpetua recordatiōe Sap.v.
E digna. ¶ Verū q̄lis huius ꝑcurſoris in hæremo uita fuerit: cū Lucas non dicat:ex Mattheo &
De uita præ Marco diſcutiamus. ERAT (inquiunt hi)ueſtitꝰ pellis camelloꝝ & zona pellicea circa lum
curſoris. bos accinctꝰ:locuſte uero & mel ſiluestre cibus illi erat: Pape q̄lis eſt/quātaq; hoc in tā ſancto
Textus. tamq; innocēte uiro cōtinētia:imo in ſe ipſum ſeueritas:&(ſi dicere fas eſt)inhumanitas ab te/
neris(ut aiunt unguiculis ad mortē uſq; cōtinuata:unde mirū nemini uideri debet:ſi hunc cæ
teris cōmuni naturæ lege natis ſaluator maiorē eſſe dixit:ut ſuo loco poſterius explicabimꝰ.
Prius tamē de hoc ſuo tā aſpero/tāq; tenui ueſtitu/uictuq; qd nobis ꝑbeat uel exempli uel do/
F ctrinæ ingramus. ¶ Ad lr̄am plane hoc ſeſe nobis offert ꝓuium:q; uana eſt atq; inexcuſabilis
Prælatoꝝ & ſacerdotū ꝑcipue ac religioſoꝝ ſollicitudo:qui ad uictū ſibi neceſſaria defore timentes:aut(ut
religioſorū uerius loquar)timere ſimulātes/religioſam/ſacerdotaléq; uitā diffugere ſe mētiuntᷣ. Et ob id
q̄lis eē debe/ ſæcularibus ſeſe negociis/aut potiꝰ flagitiis/implicāt & imergūt.:Hoc æquidē apte Chriſtus
at uictꝰ & ue repræhēdit/cuiꝰ auctoritas ſatis eſſe nobis debet.Nolite(inquit)ſolliciti eſſe/qd edatis/aut qd Mat.vi.
ſtitus. bibatis uel quo opi animi:ſcit enim pr̄ ueſter cæleſtis qa oibus his indigetis.Quærite ergo pri Lu.xii.
mū regnū dei/& iuſtitiā eius/& hæc oia adiicientᷣ uobis.Profecto qui ſincera fide puraq; mēte
deo ſeruiunt:his nihil ad uitā deeſſe pōt neceſſariū:q̄diu illos uiuere e re ſua eſt:cum dicat ſcri
ptura:Timētibus deū nihil deeſſe.& alibi:Non uidi iuſtū derelictū nec ſemen eius quærēs pa/ Pſalmo
nem/& id genꝰ pleraq;.Sed & ſaluatori diſcipulos interrogāti/nunqd qñ eos ſine ſacculo & ſi xxxiii.
G ne pera ad ꝑdicandū miſerat:eis qcq̄ defuiſſe/r̄ñderunt:nihil. ¶ Qui igitᷣ ad cæleſtē atq; an/ Pſalmo
gelicā uitā agendā hanc unā excuſationē afferunt: q; adeo in hoībus charitas refrixit:ut niſi p xxxvi.
ſe ipſi/quæ ad uictū neceſſaria ſunt/cōquirāt:inedia perire poſſent:aut nuditate offendi:reſpō Lu.xxii.
deant ꝑmum/ſi interrogari ſe patiuntᷣ/qd huic Ioanni/qd Helyæ/qd cæteris ꝓphetis/qd Apo
ſtolis/qd Mariæ Magdalenæ in uaſta rupe tot annos ſe cōtinēti/qd ſanctis pr̄ibus in Aegypti
deſerto per multa ſæcula arctiſſimā/peneq; incredibilē uitā agentibꝰ defuit:nū ex his/potiori
bus ꝑſertim & maiore fide cōſtātibus quiſq̄/aut cibi potꝰ ue/aut etiā ueſtimētoꝝ penuria/defe
ctuq; ſuccubuit morti.Nū etiā ægritudines id genus uictus parit:aut oīno uitā breuiorē triſtio
rem ue facit:inueniet ꝑfecto qſquis ſacra/imo ſæcularia reuoluet uolumina:eos/qui parciſſi/
mo cibo/potuq; & operimēto leui atq; abiecto/ſunt uſi/ad multos annos/ abſq; ulla ꝑſertim
graui corporis moleſtia magna cū animi quiete hilaritateq; uixiſſe:qbꝰ uero laute epulæ/ſplē
diduſq; cultꝰ fuit:& in luxu uoluptas ſūma:contraria contigiſſe oīa:breuē.ſ. uitam/uariis/cre
briſq; morbis laceſſitā:animūq; maxima ex pte/ſi non oī uitæ tpe/noxiis atq; ꝑniciofis oppreſ
ſum curis:eoſq; reſoluta & oī cæra moliora corpa agmie quodā egritudinū circūuenta utcūq;
ſuſtentaſſe:Priorē quippe uiuēdi modū natura docuit Hūc corruptela libidinis adinuenit:quo
fit:ut illis naturæ fidentibꝰ nihil deſit.His uero cæca cupiditate naturæ iura corrūpētibꝰ:nihil
ſit ſatis. ¶ Quæ ſane oīa cū pleriq; tū gētiles & externi : tū noſtrates philoſophi/theologiq;
nō mō græci/uerūetiā latini altiore ſtilo/copioſiſq; tractatibus diſeruerūt:ad cōcluſionē dicta
ſint pro loco & tpe ſatis. Quādo neq; maiore auctoritate:neq; aptiore exēplo demōſtrari pōt.
¶ q; ſi Helyam

Q d ſi Helyam/aut Ioannē/cæteroſq; aſperioris uitæ hoīes ſanctiſſimos ꝓbatiſſimoſq; imi A
tari durum nimis & difficile uideatur: uel Chriſti ipſius/de quo paulo poſt dicemus: uel Pauli
i.ad thymo.vi. apl̄i/exēplum ꝓceptaq; ſeqmur/q ad Thymoteū ſcribēs dicebat: Habētes alimenta/& quibus
tegamur/his cōtenti ſim⁹. Rurſus ſi pn̄tium tempoꝶ eo nos erroris luxuria demerſit: ut ne id
qdem ad cōpetentē/decorūq; modū ſatis eſſe iudicemus: indulgeamus aliqd tpi: & quo a reliq
plebe/uel clericis ipſis/inferiorisq; gradus pſbiteris ornatu ipſo ſecernamur: pānis iam nō ui/
lib⁹: ſed pro nr̄æ dignitatis rōne/tēporūq; cōditione: uel poti⁹ abuſu ꝓcioſis inuoluamur/& ſi
nō tenui frugali ſaltem mēſa utamur: reliqua uero abiiciam⁹: quæ nullū habēt cōgruitatis mo
dū: quæq; & nr̄a & alioꝶ corrūpunt corpa/mores & diſciplinā diſſoluunt/atq; cōfundūt/inui/
diā nobis cōflant: pecunias exhauriūt: & mala deniq; nobis afferunt oīa: atq; illud in primis/qd
eſt oīum maximū/pluriſq; cæteris lōge pēdēdū deo nos odibiles reddūt/dū ea/quæ ad paupe
rū alimoniam nobis aut anteceſſoribus noſtris relicta ſunt. in perditos luxus ꝓfudimus.
Subeat obſecro memoriā nr̄am/& ante oculos mētis noſtræ obuerſet iugiter exēplū Epulo B
nis illius: qui induebat purpura & byſſo & epulabat quottid e ſplēdide: nihilq; Lazaro largie/
batur mēdico: ne idē qd miſero illi/nobis contingat. Quāto aūt illud magis timere debent
qui Chriſti ſanguine partos reditus in ſcortis/ ganeis/ hiſtrionib⁹/canibus/ auibus/equis/ar
mis/ſatellitibuſq; ꝑdigunt. Qualē quæſo uillicationis ſuæ rōnem ſunt redditur i q & pſimo/
nium Chriſti diſſoluta luxuria/& gregē eius ſanguine redēptum peſſimo exēplo/ſimul diſſi/
pant & diſperdūt. Vtinā hæc me ſcribentē nō eadē corruptella cōdemnet: quæ tāto minus
excuſationis cām ꝓbebit: quāto cæteroꝶ audacius errorē repræhēdo: ſed me uel nolentē ſcri/
ii.Reg. ꝓturæ (quā ꝑtracto) exēpla cōpellūt: aduerſum me quoq; ſniam dicere: quēadmodū Natham
xii. ꝓphetæ iterrogatio Dauid regē/& Chriſti Iudeos: dū dixerūt: Malos male ꝑdet. Sed & nequā
Matth. atq; inutilē ſeruū ꝓpria dānauit cōfeſſio: cū ad illū dixit dn̄s: Ex ore tuo te iudico ſerue nequā.
xxi. Si nō igit ea/quæ ſcribimus/uti oportet: facim⁹: q hæc legerint nō nr̄is/ſed ſacræ ſcripturæ
Lu.xix. & ipſoꝶ in ꝓmis Euāgelioꝶ ſentētiis/exēpliſq; moueant: niſi ea quoq; fabuloſa putāt. Et ſicu/
ti mō dicebam⁹: ſi rigidiora huius Ioānis exempla nos deterrēt: capiam⁹ ab eo mitiora: q dixit:
Mat.xi. Iugū enim meū ſuaue eſt: & onus meū leue. Ille nāq; nō camelloꝶ pelle optus: aut pellicea zo
na cinctus fuiſſe perhibet: ſed duob⁹ ueſtimentis quoꝶ alterum tunica erat incōſutilis deſup De uictu & ueſtitu ſaluatoris.
cōtexta per totū: nec adeo qdē ſordida: ut milites eā cōtempſerint: ſed ne ſcinderet: ſup eā ſor/
tes miſerūt. Ille inſup nō locuſtis aut melle ſilueſtri/ſed cōibus ueſcebat cibis: & quæ appone
bant/māducabat. Ad cōuiuia quoq;/etiā Phariſeoꝶ & Publicanoꝶ/nec dū Marthæ & Lazari
inuitat⁹ accedebat: imo & interdū nō uocat⁹: oleoq; caput & pedes ungi patiebat: nec ieiunium
ſicuti Ioannes/diſcipulis indicebat ſuis: ſed neq; pecunias oīno aſpnabat/aut oēm penitus cu/
ram uict⁹ omittebat: qn̄ & panes & piſces eius diſcipuli ſecū ferrēt/& pecuniam quoq; habere/
unde panes emerēt imo nec tā modicā: ut ex ea Iudas ꝓditor nō portionē aliquā ſubtrahere/fu
rariq; poſſet: nō erat ꝓterea illi deſert⁹ horrida habitatio: ſed aut Nazareth/aut Capharnaum
ꝓmum/dehinc Bethania uel hyeroſolima/uel (quæ circuibat) caſtella Galilææ. Hæc itaq; & D
his ſimilia/in Saluātore q̄ in ꝓcurſore fuere māſuetiora/atq; tolerabiliora: & factu longe faci
liora: quæ abſq; ſumma rōne facta fuiſſe q crediderit: inſanus erit. Cum itaq; Chriſt⁹ ꝑfectorū/
& Ioannes ꝓficiētiū (ut ſæpe diximus) ſtatum repn̄tent/uiāq; oſtenderint utriuſq;/& tanto hic
illo ꝑfectior fuerit: quāto uili mācipio Rex potentiſſim⁹: ita ut ne ſoluere qdē corrigiā calcia/
mentoꝶ eius ille dignum ſe ꝓfeſſus ſit: qd eſt q & in uictu & in ueſtitu/cæteroq; corpis cultu/ Queſtio ad litteram.
& in cōuerſatione/uitaq; oīni/remiſſior hic & indulgētior/ ille fuerit: haud leuis quippe pri/.
ma ſpecie uidet queſtio/& quæ ad pauca reſpiciētes in errorē facile poſſit trahere. Recte aūt
intelligētibus & ex ipſa euangelica hiſtoria/Chriſtiq; ſermōib⁹ ueritatē recta fide/piaq; mēte
ingrentib⁹/ꝑſpicua cōgruaq; ſeſe in prōptu offert ratio. Et mihi qdē nō longe diuerſa hæc E
q̄ſtio ab illa uidet: quæ de uita actiua & cōtemplatiua moueri ſolet: utra.ſ.ſit utilior atq; ꝓbabi De uita actiua & contemplatiua.
lior: optimā enim alterā Chriſtus indicauit. Alterā uero magna ex parte ipſe exercuit. & q̄uis
Ioannem præcæteris Apl̄is dilexiſſe phibeat: Petrum th̄/a quo plus cæteris amari ſe cogno/
ſcebat/eoꝶ principē & Eccleſiæ catholicæ primariū ducem cōſtituit. Sicq; fit: ut dum diuerſis
reſpectib⁹ altera alteri anteponit: non oīni ex parte altera dici potior debeat: ſed uti ad alter/
utrā a Spū Sācto inuitamur: ita illā uelut optimā amplecti debeam⁹: neq; tn̄ ab altera ſic diſce
dere: ut nō pro rerū/tempoꝶ/& cauſarū opportunitate/uacemus utriq;. Et hæc ꝓculdubio
ſummā in ſe habet ꝑfectionē: q ex utraq; ſimul iuncta recta rōne cōſtat: ſicuti & inter philoſo
phos dū de officio in re publica ꝓſtādo quæri ſolet: uter pr̄iæ ſit utilior: q armis illam fortiter
tuet: an q bonis inſtruit morib⁹ & diſciplinis. In eā namq; ſniam cōuenire peritiſſimi uidētur:

ut pro naturæ/& ingenii/corporiſq; diuerſitate:in qua quiſq; ꝓficere magis pōt:in ea ſe pluri
mū exerceat:uerū qui ad utrāq; idone⁹ inuenit᷑ & pro rerū & tēpoꝝ cōditione/neceſſitateq; al
F ternatim utriq; deſeruit:ille optim⁹ habet᷑ & ciuis & princeps:reiq; publicæ utiliſſimus.

De Petri & Ioannis ſo/cietate & cō/iunctione.

¶ Hac rōne Magdalena & Martha ſorores fuiſſe ꝓhibentur:ſicuti Lya & Rachel/& utraq; ad
fratris ſuſtentationē/& ad dñi refectionē concurriſſe:tāetſi uaria fuerint eaꝝ facta atq; officia.
Inter Petrū quoq; & Ioannē præ cæteris maxima fuit ſemp cōiunctio: q̄uis uterq; fratrē habe
ret Chriſti quoq; diſcipulū. Primū quidē in cœna cū Saluator ſe ab uno ex diſcipulis tradēdū
palā dixiſſet:nec noiare uoluiſſet:ex hac re anxius Petrus:neq; tñ Saluatorem interrogare au Io.xiii.
dens annuit Ioanni/ut ipſe interrogaret. Poſt ubi Chriſt⁹ ad domū principis ſacerdotū ductus Io.xviii.
eſt uinctus:Ioannis opa introduct⁹ eſt Petrus:deinde cū illumiꝑm Saluatorē a mortuis ſurre/ Io.xx.
xiſſe mulieres nuntiaſſent:ambo ſimul ad monumētū cucurrerūt. Rurſus dū ambo cū nōnul/
lis diſcipulis piſcatū iiſſent:& in littore uidiſſent:Ioannes tāetſi in alia eſſet naui:Petro tamen
unus dixit:Quia dñs eſt. Poſtremo cū Petro Saluator dixiſſet:Sequere me: Ille de chariſſimo
ſocio ſollicit⁹/& ab eo ſepari non ferēs dixit:Dñe hic aūt quid. Petrus inſup & Ioannes aſcen Io.xxi.
debant ſimul in tēplū dū ad ipſius Petri uocē claudus ſurrexit/cæteri quoq; Apli ſcientes quā/ Ibi.
ta inter eos eſſet cōiunctio/dū ad diſcipulos/q in Samaria erant miſſuri eſſent:illos ipſos mi/ Act.iii.
ſerunt. Ex qbus oībus myſtico ſenſu quāta ſit inter has duas uitas connexitas:argui ꝓbabiliter Actuū
pōt. Vti aūt hæ duæ ad ſalutem ꝑtinēt uiæ/neutraq; alteram excludit:ſed altera alteri ſubordi viii.
natur:ut utrāq; uiciſſim exercere cuiq; liceat:Sic qui pniam docet/& q grām tribuit uiciſſim cō
G ueniunt:Sic & pniæ atq; ꝑfectus:imo & ꝑfectionis ſtat⁹ ſibi inuicē ſuccedūt. ¶ Conſideremus
igit᷑ Ioannē ueluti ꝓcurſorē a deo miſſum:q mētes hoium in oē ſcelus iā demerſoꝝ ad pœni
tentiā reuocaret:quo grāæ & ſalutis/q̄s Chriſt⁹ poſtmodū allaturus erat/capaces atq; idonei fie
rent:quēadmodū enim in ſupioribꝰ diximꝰ:quo tpe Ioannes ꝑdicare cœpit:oīs ferme diſcipli
na/oīſq; religio perierat. Impletūq; erat illud Hyere. uaticiniū: A minore uſq; ad maiorem oēs
auariciæ ſtudēt:& a ꝓpheta: Vſq; ad ſacerdotē cūcti faciūt dolū: Et tunc maxime illum ꝓuenire Hier.vi
oportuit in uitæ auſteritate:ut ad pniam & emēdationē nō magis uerbo q̄ exemplo eos ꝑtrahe
ret:uenientiſq; Chriſti dicto redderet audiētes/& mūdi ac dæmonū falſas/mortiferaſq; ꝑſuaſio

De ultio ad/uentu ſalua/toris.

nes refelleret:qd᷑ ultimi aduentus Saluatoris figurā nobis ſpēmq; demōſtrauit. ¶ Eo ſiqdem
tpe/uti ipſemet Chriſt⁹ autor eſt/tāta erit iuſtorū oīum afflictio atq; ꝑſecutio:tantaq; in omni
hoīum genere peccati licētia/& moꝝ corruptio:tanta deniq; impuriſſimi ꝑditiſſimiq; illi⁹ ho
minis Antichriſti in alliciēdo calliditas/& in cogēdo uis/atq; potētia:ut in errorē e iuſtoꝝ nu/
mero inducant᷑ multi:erūtq; ſigna in ſole/luna/& ſtellis/& in terris ꝑſſura gentiū:cūctaq; ap/
parebūt/horroris atq; terroris plena. Verum in tanto rerū oīum tumultu/tantaq; hoīum ꝑſer
tim iuſtoꝝ trepidatione duos illos ſummos atq; inſignes ſuo quēq; tpe uiros Enoch. ſ. in lege
naturæ:& in lege grāæ Helyam Chriſt⁹ ꝓmittet:qui & labentes ac ꝓpe iam impietati cōſentien
tes retrahant/atq; cōfirmēt:& lapſos reuocēt ab errore. Pſeudoq; illius Chriſti oīum/qui unq̄
fuerint/lōge ſceleſtiſſimi fallacias/arteſq; detegant/& cōuincant:& poſtremo conſumato ſuæ
H legationis curſu eius tādē tyrannidi ſuccūbāt/morteq; uiolēta e medio tollant᷑. ¶ Quæ ſane

Præfigura/tio aduentus ultimi Salua toris ex ptio

oīa in hoc primo Saluatoris aduentu/alio tñ ordine cultioreq; mō cōrigiſſe ex antedictis oſten
di pōt. Tyberius nāq;/ideſt diabolus/qui & Antichriſtus dici pōt/uniuerſo iam impabat orbi.
Quippe qui dei ueri/atq; æterni loco ſimulachra ſua ubiq; terrarū : coli/diuiniſq; cærimoniis
adorari obtinuerat:Neq; erat in toto orbe iā locus:in quo non dæmonibꝰ tura adolerent᷑ : ꝑter
Iudeam & adiacentes illi ꝓuincias/exiguas ſane/& in reliq orbis cōparatione ueluti unicam in
cælo ſtellam/uel in axe punctū. Sed & in ipſa Pilat⁹ Tyberii ꝓcurator (ut diximꝰ) præſidebat/
ideſt non lōge a falſo deoꝝ cultu/ſupſtitioneq; gentiliū impia religio/& in reliqs Tetrarchæ
tres/ideſt genus oē peccati:erātq; uariæ in terra ꝑſſuræ. ſ. ſpūales:utpote carnis aduerſus ſpi
ritū/diaboli aduerſus hoīes/& inuicē ſceleratoꝝ aduerſus iuſtos pugna perpetua ſolito aſpe/
rior/cadebātq; quotidie ſtellæ de cælo/ideſt qui cæteris/ut lucerēt doctrina & exēplo ſacerdo/
tio erant præpoſiti. Perſequebat᷑ inſup Herodes nō mō utriuſq; ſexus hoīes crudeliſſima ty/
rannide:ſed & in uagiētes infantes īmani furore debacchabat᷑. i. ſupbia atq; hypocriſis in his
maxime dñabant᷑:qui uitæ innocētia/puritateq; excellere uidebant᷑. Quid plura:nihil ampli⁹
erat in terra aut in mari:uel in cælo ſtabile/nihil purū/impolutū nihil. Nā & qui terrenā age/
bant uitā/ideſt terrena tñ nouerāt/q̄le eſt commune hoīum genus/& qui infeſto/turbulētoq;
mari ſe cōmittebāt/ideſt qui terrenis ſpretis/uitaq; cōi derelicta pniæ & durioris uitæ pelagus
ingreſſi uidebant᷑:q̄les erant Saducei & Phariſei/& ſigna ſtellaq;/& uirtutes cæloꝝ:q̄les erant
ꝓncipes ſacerdotū/ſcribæ/& legis doctores Hi ſane oēs cōmouebant᷑/& Auaritiæ/Ambitiōi/
Luxuriæ/

Luxuriæ/Libidiniq; indulgebāt:q̄ ſunt Antichriſti uexilla. ¶ His itaq; hunc in modū ſe habē A
tibus cū iam quo ultra ꝓgrederet̄:impietas nō haberet:paſſimq; diabolo iā ꝑ orbē uniuerſum
uictricia circūferrent̄ ſigna:tum demū plenitudo tp̄is uenit/quo ad ſaluandū genus humanū
Meſſiam uenire oīno oportebat:ſed ante ꝓmittēdus erat legat⁹: q & aduentū eius nūtiaret:&
quo pacto recipiēdus eſſet:oñderet: Antichriſtoq;/ideſt diabolo ſeſe opponeret:atq; illius fal
lacias & cōmēta detegeret/refelleretq;.Hic Ioannes fuit Chriſti ꝓcurſor q & illū poſt ſe uen/
turū ꝑdicauit/& uiam illi ſtrauit:multoſq; illi ſtrenuos milites præparauit:quorū opera in re
bus maximis Chriſt⁹ ipſe poſtmodū eſt uſus Verū dum hæc diligētiſſime/fortiſſimeq; a Ioan
ne gerunt̄:appetente iam Saluatoris aduentu tp̄e:quo¹.ſ. manifeſtari illum mūdo oportebat/
in manus Antichriſti illius/Herodis ſcilicet tyranni adulteri:& uere diaboli membri/præcur/
ſor ipſe incidit/morteq; mulctatur. ¶ Et ſicuti pactis conſumatiſq; omnibus & prænunciis B
ſui aduent⁹ occiſis e cælo cum Angelorum & beatoꝶ turba in fine ſæculoꝶ fulgens/rutilāſq;
orbem ipſum iudicaturus adueniet.Sic nunc peracto Ioannis baptiſmo:ipſoq; capite minuto:
cum Apoſtolis & multa fidelium turba in ſignorum uirtute & uerbi ſplendore mūdum ipſum
Io.xii. iudicaturus apparuit Quippe qui dixit:Nunc iudicium mundi uenit:aduerſariumq; ſuum an
tiquum & humani generis hoſtem acerrimum/in cruce tandem proſtrauit: prædeſtinatos ad
patriam deinceps ſecum traxit:qui illis æternæ ſalutis & uiam oſtendit:& præmia repromiſit/
Mat.xi. dū dixit:Venite ad me omnes qui laboratis/& onerati eſtis:& ego reficiā uos. & rurſum: Vos
qui reliquiſtis omnia/& ſecuti eſtis me:centuplum accipietis:& uitam æternam poſſidebitis/&
Io.iii. mill ca[illegible]:reprobos uero & obſtinatos iam tum ad æterna deſtinauit ſupplicia:cum dixit:Qui
uero non credit iam iudicatus eſt.& rurſum: Auferetur a uobis regnum & dabitur genti faciē/
ti fructum:& pleraq; eius generis. ¶ Liquet igitur q̄ ſunt connexa:q̄q; inuicem correſpondē
tia diuina myſteria:quoq; pacto ex his/quæ geſta ſunt/eorum quæ ſunt ſecutura/nobis repræ
ſentatur imago:atq; figura.Et ne hanc quidem primi aduentus Chriſti ad ſcd̄m:figurā ex no/
ſtra inuentione proferimus:quim ab ipſo eodem Saluatore didicimus: qui Apoſtolis de mōte
poſt eius trāſfigurationē deſcendentib⁹ cū Helyā ante iudiciū uenturū dicerēt a phariſeis ſe di
diciſſe:rn̄dit:Helyas iā uenit. Ex qb⁹ uerbis illū de Ioāne intellexiſſe cognouerūt:ſicuti Lucas
Lu.xvii autor eſt. ¶ Quāq̄ nō eadē oīno ſint cū reb⁹ ipſis ſigna:ſicuti neq; res ipſæ. Nā & ꝑmus ab ex C
tremo aduētu in plurimis differet:& in eo inter cætera q̄tum ad ꝓpoſitū noſtrū attinet:qa pri/
mū unus dūtaxat ꝓcurſor anteuenit extremū anteibunt duo:quoꝶ alterū uita/officio gratia/
& ſpūs efficacia/ita hic unus repr̄ſtauit:ut eū ipſum eſſe Saluator ipſe teſtatus ſit:uterq; autem
legis ſcriptæ ꝓfeſſor fuit:legis aūt naturæ/quæ ꝓceſſerat/in hoc primo aduētu iccirco fortaſſis
nullum teſtē ꝓcurſorem ue ante uenire par fuit: q nec dū ex toto ab hoium gn̄e lex naturalis D
exulauerat:qn̄ & hi/qui falſa ſuperſtitione ſeducti/idola deoꝶ loco habebant:nō uſquequaq;
a ſpecie aliqua religionis abhorebāt: ut nō ſub diuerſis uocabulis/q cæteris erāt ſapiētiores/
unum exiſtimarēt rerū autorē:legibuſq; uiuebāt pleriq; politicis:& naturali moraliq; rōni cō/
formib⁹.Legis aūt ſcriptæ mādata neq; illi nouerāt:neq; hi (qb⁹ data fuerāt) ſeruabant: cū ad
Io.vii. eos loquens dixerit Saluator:Nemo ex uobis facit legem.& rurſum: Trāſgredimini mandata
legis/propter traditōes ueſtras.In nouiſſimis aūt dieb⁹/qbus ad iudicādū uēturus eſt Chriſt⁹/
diuina ſimul & humana iura eo uſq; cōfuſa erāt/atq; corrupta:ut nulla prorſus maneat iuſti &
Matth. honeſti ſpēs:nulla inter hoies charitas erūt nulla erga deū pietas:nulla religio.Refrigeſcente
xxiiii. enim charitate(ut Saluator ait)abundabit iniquitas.& in Apocalipſi Ioannes. ¶ Inſup in hoc
primo iudicio ſeu aduētu cōſumanda erat lex ſcripturæ:& in nouam transfundēda.Naturalis
uero nullā paſſura mutationē:in extremo aūt iudicio imponēdus eſt utriq; finis cum ipſo gn̄e
humano.Cælorū enim ceſſante motu/ac ꝓinde rerū oium generatiōe & corruptiōe: renoua/
tiſq; & in æternā deinceps atq; incorruptibilē materiā humanis corpib⁹ reformatis/ꝓpriiſq; re
ſumptis ſpiritib⁹ ad æterna uel ꝓmia uel ſupplicia rapiemur:legiſq; tā naturalis q̄ ſcriptæ iura
penit⁹ diſſoluent̄:atq; euacuabunt̄/dicēte ſcriptura:Cælū & terra trāſibūt. ¶ His igit̄ ad ꝓpo
ſitæ difficultatis elucidationē ꝓmiſſis/facilior erit qōnis ſolutio.Siquidē Ioānes hic de quo lo Solutio q5/
quimur/ad pn̄iam ꝑdicandā/aduentūq; Chriſti nūtiandū ꝓmiſſus eo/quo maxime oportebat/ nis q̄re Chri
tp̄e/quid aliud corruptis omni ipietatis genere hoib⁹ ꝑdicare potuit:aut debuit:q̄ ut eos prio ſt⁹ latiorē ui
ris uitæ poeniteret.atq; ut ad deū cōuerti poſſent:illūq; ad ſeipſos conuertere:quib⁹ poſſent/mo tam exercuit
dis ꝓterita ſcelera expiarent:ſeſeq; ad melioris uitæ frugem ꝓpararēt. ¶ Quæ aūt ad ea pagē q̄ Ioannes,
da eſſe poterat uia planior/atq; uſitatior:q̄ ut ieiuniis corpa macerarēt in cinere & cilicio/ideſt
in omni humilitatis/exteriori interioriq; oſtentatione diuinam in ſe miſerationem exorarēt:

queadmodũ & Niniuitas ad ꝑdicationem Ionæ feciſſe Saluator ipſe teſtis eſt locupletiſſimus. Mat. xii
Hocq; ꝑpphetas faciendũ mãdauit plerũq; deus. Ait eñ p Ioelẽ: Accingire uos/& plangite ſa Luc. xi.
cerdotes/ululate miniſtri altaris ĩgredimini/cubate in ſacco/miniſtri dei ſanctificate ieiuniũ Ioel.i
E & q̃ ſequunt. ⁋ Neq; uero ꝑter monita deſunt ipſoꝝ ſummoꝝ uatũ/ ſctõꝝ uiroꝝ/& mulieꝝ ii Regũ
exẽpla creberrima. Hoc eñ & Dauid rex feciſſe legit/& Daniel/& alii pleriq;/& ex mulierib⁹ xii.
Iudith/& Heſter. Verũ q hoc cæteris pſuaſurus erat: prius ipſe exemplo oñdere debuit. Nã & Dañ ix.
Chriſt⁹ ipſe ꝑus ſacere cœpit/deinde docere. Ereñ/q feciſſet/& docuiſſet/ hũc inter maxios in Iudith
regno cæloꝝ habendũ ꝓnunciauit. Hac ĩgit (ut paulo ante diximus) potiſſimũ rõne cõueniens ix.
fuit: ut ꝑcurſor iſte hac uict⁹: cultuſq; auſteritate pſpicuus pniam cæteris ꝑdicaret: quo populũ Heſter
F & exhortatione induceret/& ꝓuocaret exẽplo. ⁋ Chriſt⁹ aũt legẽ grãe introductur⁹ adueniẽs/ xiiii.
& miſericordiã cũ mãſuetudine largiturus/ nõ tã acerbũ atq; ſeuerũ oſtẽdere ſe uoluit: quippe
q ueluti dñs & ꝑnceps humaniſſim⁹ nõ rigore iuſtitiæ cũ humano gñe contendere uolebat: ſed
ꝓfuſa mãſuetudine/ liberalitateq; maxima exiguis meritis nñs ꝑmia elargiri: ſola quippe ſce/
lerum ſuoꝝ pœnitudine/cõfeſſioneq;/cõtentus/ nõ mõ pœnã remittebat/ uerũetiam ſalutem
æternã condonabat. Quãobrem & uultum hilariorem/& uictũ indulgẽtiorem/& cultũ elegã/
G tiorem: cæteraq; omnia moderatiora præ ſe ferre illũ decebat. Ab omni tamẽ luxu/mollicieq;
& ꝑfaſtu aliena. ⁋ Hoc enim & rationi congruit & figuræ: quippe & ſi ſabatis/cæteriſq; dieb⁹
feſtis ſumma cum pietate & continentia/ reuerentiaq;/& humilitate colendus eſſet deus: per/
actis tamen ſacris cærimoniis ad eſum & potum lautiorem a ſacerdotibus ipſis/ex dei ꝑcepto Neæ.
populus inuitabat. & dum ſponſus adeſt: nuptiarũq; celebritas durat: neq; ieiunandũ: neq; lu/ viii.
gendũ/ neq; aliud ullũ triſtitiæ aut doloris ſignũ oñdendũ Saluator ipſe calũniãtib⁹ eũ Iudeis Mat. ix.
H Moraliter. Hñda ẽ in oĩ ſtatu rõ atq; diſtictio tpis rerũ & pſo/narum — rñdit. ⁋ Ex q̃ qdẽ rõne plura elici pñt ad moralẽ ſenſum documẽta. Primũ qdẽ diſtinctionẽ in Mar. &
reb⁹ oibus habendã eſſe: tum tẽpoꝝ: tum pſonarũ/ tum officioꝝ: tũ myſteriorũ/& ꝓut ex eoꝝ Lucæ. v
diuerſitate rõ ſuadet: in his/ quæ exteriora ſunt/ uariare: actus nños: ſicuti enim in funere riſus/
aliud ue lætitiæ argumentũ repꝛhẽſibile foret: ita quoq; & in nuptiis/uel conuiuio regio luctus
aut ululatio/ triſtiſq; uult⁹. Similiter & inter ſanctos religioſoſq; uiros eodem geſtu/ uerboq;
uti/ quo cũ turba uulgari: eodemq; ſemp tenore uitam agere/ indiſcreti potiuſq̃ prudentis uiri
eſſet argumentũ: cum dicat Apl̃s: Ridere cũ ridentibus: flere cum flẽtibus. & alibi: Placere om/ Ad Ro.
nibus per omnia: ſicut & ego omnibus per omnia placeo. & rurſum: Factus ſum omnibus om xii.
nia. ⁋ Num etiam eodem habitu/ geſtuq;/ cultu ue epiſcopũ & mendicantem religioſum/ aut i. ad co/
anacoritam: uel publice pœnitentẽ uti diceret: irridendus eſſet profecto/ qui hoc diceret. Num ix. & x.
& eodem mõ agendũ ſemper/ an nõ potius pro tempoꝝ cõditione nũc ieiunandũ: nunc orãdũ/
modo iubilandũ/ modo lugendum: modo ornatu lugubri/ atq; humili/ mõ feſtino & eleganti
utendum. Qui enim hæc diſcrimina obſeruare neſcit: non eſt profecto prudens: tãetſi alioqui
I in ſimplicitate ſua eſſe poſſit bonus. ⁋ Vt igitur ad particularia deſcendamus: qui quadrage
ſimæ tempore/ quod eſt ad reuocandos ab ſceleribus homines & ad pœnitentiam conuerten/
dos ab Eccleſia inſtitutum/ ad populum cõcionant/ præcipue religioſi: ieiunia indicere debẽt
& peccata exprobrare/& ad compunctionem & lachrimas homines ꝓuocare: ipſiq; nutu/ ge/
ſtu/ uerbo/ omniq; exemplo/ quæ ceteris ſuadẽt: primũ oſtẽdere: mortificatoſq; ſenſus omnes
non fictione aliqua/ uel hypocriſi: ſed re ipſa/ rectaq; mente exhibere. In ſolennitatibus uero
præcipue maioribus/ & ſpiritu & corpore recreari atq; exultare. In uictu tamẽ & cultu oĩ tem/
pore pro ſtatus ſui conditione ſeruare modeſtiã. Epiſcopi uero: cæteriq; prælati: aut ſæculares
clerici: ſacerdotes ue: interius quidẽ nulli religioſo recta animi conſcientia cedere: ſed in uictu
& ornatu in conſpectu hominum aliquid dignitati tribuere/ ſeruareq; cum honeſta continen
tia condecentẽ grauitatem/ atq; comitatem: ne aut cæteros eiuſdem ordinis cõtemnere/ uel ar/
guere uideantur/ aut de ſua ipſi arctiori continentia gloriam aucupari: ſed cum tale aliquid fa
cere ſua eos conſcientia inuitat: intra cubiculum & hoſtio (ut docet Saluator) clauſo id faciãt:
K uel ſub pontificali amictu monachale cilicium gerant. ⁋ Admonentur inſuper qui obiurga/ Mat. v
tione uehementi peccatores corripiunt/ poſteaq̃ in eis pœnitẽtiæ ſigna uiderint: dei in omnes
miſericordiam/& prælatorũ/ ſacerdotũq; in peccatis relaxandis & gratia pœnitentib⁹ infundẽ
da/ poteſtatem proponere: ne ſuarum culparum conſcii dum pœnitentiæ aſperitatẽ ferre poſ
L ſe diffidunt a ſpe ueniæ decidant. Hoc enim & Hyere. Spiritu Sancto afflatus faciebat/& cæte/
Inuehit̃ contra ꝛligioſos q ꝓlat̃ detrahunt. — ri Prophetæ fere omnes. ⁋ Ab hoc aũt documento aberrare mihi plurimũ uident̃ nõnulli di Hier. iii
uerſarũ ſectarum in chriſtiana religione profeſſores: qui ut ſancti atq; immaculati uulgo ap/
pareant/ ꝓlatoꝝ auctoritati oĩ ſtudio detrahere conant̃: & oĩum ora/ oculos/ atq; ſtudia ad ſe cõ
uertere: imo & (qđ extremæ impudẽtiæ atq; ambitionis pſpicuũ eſt argumẽtum) cum deo ipſo
uel intemerata

uel intemerata eiꝰ mr̄e:aut ex his/quos ut ſctōs uenerant/aliquo familiares cōgreſſus:ſermo/
neſq; ſe hr̄e mētiūt.&(qđ maxie hoīes optāt)ſanitatū ꝓſtādaꝝ/& ſignoꝝ/miraculorūq; faciē
dorū ꝑtātē habere ſe ꝓfitent.Hiſq; & aliis artibꝰ adorari ſe ab hoībꝰ curāt : & ueſtimēta quoq;
ſua dilacerari/deoſculariq; nō mō manꝰ:uerū & pedes ab ſimplicioribꝰ etiā in publico patiun/
tur:quoꝝ nōnulli execrādoꝝ criminū cōuicti ſuæ temeritatis pœnas dedere.Hūc etenim ꝓcur
ſorē ſibi ꝓponere iſtiuſmodi hoīes debēt:q tāta ſanctitate ꝓditꝰ nullū unq̄ miraculū feciſſe ma Ioannes nul
ius legit:ꝗ ꝗ plurimos ſceleſtos/ꝑditoſq; hoīes ad uiā ſalutis reduxerit : neq; ſacerdotes/aut la miracula
ꝑncipes maledictis inſectabat:uerū idifferēter oīum pctā nō mordicꝰ:ſed ſimplicitate ꝗdā ſer fecit.
monis arguebat.Hāc ſūmo ſacerdoti & cordiū ſcrutatori Chriſto auctoritatē reſeruans.
¶ Quāq̄ ubi ꝑncipū & ꝑlatoꝝ māifeſta ſūt pctā nō arrogāter:īſolēter ue:ſed ſūma cum mode A
ſtia:urgēte diuino ſpū his ipſis religioſis arguere ꝓ loco & tpe illoꝝ ſcelera liceat:ubi ꝓſertim
nullā admonitionē ſecretā ꝓuataq; apud eos ualere ſunt experti:& ꝑditos illoꝝ mores cæteris
Matth. ꝑſpiciūt ſcandalo eſſe. Tūc eñ uti Ethnici & publicani Chriſto autore ſūt hn̄di. Sed añ oīa ne
xviii. ambitione aliq̄/hūanæ ue glīæ/& fauoris popularis gr̄a id fiat:cauendū eſt maxime.cum dicat
i. ad co/ Apl's.Nō eſt bona gloriatio uſa:neſcitis ꝗa modicū fermētū.ſ.inanis glīæ & hypocriſis totam
rin. v. maſſam.i.totū opus corrūpit. Hoc eſt eñ fermētū illud phariſeoꝝ a quo cauēdū eſſe Saluator
Mat. xv admōuit. ¶ Quod aūt Ioānes ī deſerto manēs ad baptizādos tm̄:inſtruēdoſq; pœnitētes ſeſe B
& Lucæ palā oſtēdebat:Chriſtꝰ uero ciuitates/uicos & caſtella circūiens : cū oīum hoīum gn̄e uerſabat
xii. eo ꝑtinet:ut religioſi uiri/q cæteros mortales:& uitæ auſteritate/& uerbi efficacia ab humanis
uoluptatibꝰ ad innocētē uitā trahere uolūt/intra clauſtra ſua ſe contineant/raroq; in publicū/
niſi ꝓdicationis & doctrinæ cā ꝓdeant:atq; in oī actione ſua ſeueritatē/auſteritatemq; demon
ſtrent:qbus uero aīaꝝ cura credita eſt:ſacerdotes.ſ. & ꝓlati & miniſtri cæteri/nō ſe domi cōti/
neant:aut rigidos ſeſe uel auſteros ſolitarios ue ſubditis oſtendāt:ſed ꝓut res exigit ſuaꝝ dio
ceſum:& ꝓuinciarū loca ꝑcurrant:nemineq; ad ſe uenientē aſpernent:ꝗn etiā cum pctōribꝰ &
impiis hoībꝰ:quoties illis uerbo uel exēplo ꝓdeſſe poſſe exiſtimāt : & cōuerſent/& māducent:
Lu. xv. & deniq; ipſius Saluatoris exemplo ꝑditas uel errātes oues reqrant:& inuentas in humeros ad
gregē gaudentes referant. ¶ Alia inſup ꝓpoſitæ q̄ſtionis ſolutio ex ſupius dictis eſt ꝑſpicua: C
Mat. xi. q̄ ex ipſiꝰ quoq; Saluatoris uerbis elici haud incōgrue pōt:dū in Iudeoꝝ improperiū dixit:cui
ſilem exiſtimabo gn̄ationē iſtā:& paulo infra:Venit eñ Ioannes neq; māducās neq; bibens/&
dicūt/Dæmoniū habet:uenit filiꝰ hoīs māducās & bibēs/& dicūt:Ecce hō uorax & potator ui/
ni:publicanoꝝ & pctōꝝ amicꝰ.Nullū quippe impiis/atq; obſtinatis hoībꝰ relinq̄re uoluit deꝰ
excuſatiōis uelamē.Si eñ eodē rigore uitæ quo Ioānes/Saluator uſus eſſet:cauſari potuiſſent
pleriq;/& nō abſq; ꝓbabili rōne dicere/nō nobis tāta uirtꝰ data ē : neq; ea ineſt uis animi:aut id
robur corpis:ut ſeminudi inter feras & ſub dio uiuere poſſimus : & locuſtis cæteriſq; arbuſtis
uitā ſuſtētare:nō enim imitādus eſt:ſed admirādus potiꝰ Ioānes iſte : ſicut Helyas:& heroes nō
nulli:q ſpāli diuinæ gr̄æ fauore ſubnixi ſupremæ cōtinētiæ/atq; uirtutis opa edidere.Id ne ad
ſuā purgationē afferre poſſint impii hoīes:uenit Chriſtus nihil tale faciēs aut faciendum ꝓpo
nens:ſed cōem:& nihilominꝰ ſanctā atq; innocentē uitā agens q ad ſalutē quoq; neceſſaria mā
data dedit:factu qdē his/qui bonæ ſunt uolūtatis/facilia. Perfectionis uero cōſilia haud ualde
difficilia:quo & ad gehēnā uitādā:æternāq; uitā aſſequēdā/fragilioribꝰ/& ad ampliorē gr̄am/
gloriāq; ꝓmerendā fortioribꝰ iter oſtēderet:uti q; nullū oīno mandatoꝝ difficultas excuſabi/
lem redderet. ¶ Myſtica deniq; rō diuerſitatis afferri pōt. Ioannes qdem ueteris legis figurā/ D
typūq; geſſit:& Chriſtꝰ nouæ:illa uero aſpera/rudis/rigoroſa/difficiliſq; fuit:hæc mitis/ſua/ Myſtice.
uis/facilis/gratioſa:ſicuti ipſe idem dixit:Iugū (inquit) meum ſuaue eſt:& onus meū leue Et
Mat. xi ꝓpterea illā dicit Apl'us legē ſeruitutis:hāc libertatis.In ulciſcendis quoq; ſceleribꝰ & peccatis:
Ad gl. illa lōge ſeuerior fuit q̄ iſta.Plurima quippe crimina capite/nonnulla mēbrorum abſciſione/
iiii. plectebant:& deus ipſe peccātis populi ceruicibꝰ ultor frequēter aſperrimus iminebat. Nouæ
Matth. aūt legis lator Chriſtꝰ in nullū aīaduerti unq̄ mādauit:ſed remittēdū nō ſepties mō/ueꝝ & ſe
xviii. ptuageſies ſepties pctm̄ mādauit:ſed neq; ullius crimen quātūcunq; graue atq; manifeſtū/pa/
lam eſt ulctus:quimmo/quā lex lapidari mādabat/mulierē in adulterio deprǽhēſam/impuni
Io. viii tam remiſit:pœnaq; legalis ſupplicio eripuit.Legis igit antiquæ ſimulachrū Ioānē.ſ. ꝓcurſo
rē hirſutū/hiſpidū/auſterū/ſeuerū/rigidū/ſolitariūq; eſſe decebat:Latorē uero legis gr̄æ/hu
manū/mitē/urbanū/facilē miſericordē/piū/manſuetū: Quēadmodū & in ueteri teſtamento
Geneſis Eſau ꝑmogenitꝰ homo rudis & piloſus fuit:Iacob uero ſecundo genitꝰ humanus & lenis.
xx vii. ¶ Poſſunt aūt & ueſtis illa cameloꝝ pilis cōtexta:& zona pellicea ſenſū aliquē habere ſpūalē. E
Camellus qdē ferēdo oneri/& dorſi gibboſitate/& deniq; totiꝰ corpis robore aīal ē aptiſſimū/ Moraliter.

alioqn deforme atq; horrẽdũ:pilos habet inſtar equi rudes atq; aſperos. Talẽ aũt pœnitẽtẽ eſſe
oportet ad oĩa ſcilicet pœnitẽtiæ opa ſubeũda paratũ:ſicut ille q dicebat: Q̃m ego in flagella Pſalmo
parat⁹ ſum. & alius: Irã dñi portabo:q̃a peccaui ei. Exteriora quoq; aſpera illi eſſe debẽt oĩa:fa xxxvii.
cies triſtis:cultus ſqualidus:uict⁹ rudis:& deniq; oĩa triſtitiam/dolorẽ/mœſtitiãq; præ ſe feren Miche.
tia:ſed ipſe præ cæteris ſpũs in amaritudine eſſe debet : ſicuti in Trenis in perſona peccatricis ultimo
aiæ Hieremias oñdit. & Ezechias quoq; dicebat: Recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudi Treñ.i.
ne animæ meæ & de hac triſtitia loq̃ Sapia dũ dicit: Cor ſapientũ ubi triſtitia eſt:talem Helyã &.iii.
fuiſſe ſcriptura cõmemorat:cuius Ioannes ſpũm retulit. Ipſe quoq; Dauid/& cæteri/quos pau Eſchiæ
lo ante cõmemorauim⁹/in cinere & cilicio:in ieiunio & plãctu ſua uel aliena pctã deplorabãt. xxxviii.
E ⁋ Pellicea aũt zona ad lũbos circũcincta : carnis & ſtimuloꝝ ei⁹/mortificationẽ/cõſtrictionẽq; Ecc.vii.
& caſtigationẽ ſignificat. In ea quidẽ pellis mortuæ pecudis/nõ q̃dem expilata/aut artificio ali iiii. reg.
quo expolita:ſed cũ pilis ip̃is a carne excoriata pſpicit̃ : quo q̃d aliud expſſum eſſe indicare poſ i.
ſumus:q̃ q̄ & ſi rigiditas uitæ:& aſperitas cõtritionis alia delicta abſtergere abſcondereq; poſ
ſit. Ad cõpeſcẽdos tñ carnis ſtimulos nõ mõ pilis/ideſt exteriorib⁹ corpis afflictioĩb⁹ op⁹ eſt:
uerũ excoriari quoq; pelliciã ipſam/& a carne diuelli. Hoc eñ illud eſt dæmoniũ/q̃d Saluator Matth.
dixit:nõ niſi in ieiunio & oĩone eici poſſe. Ieiuniũ q̃ppe carnẽ macerat:oĩo uero a terrenis mẽ & Mar.
tẽ abſtrahit. Oportet igit̃/ut ab his carnis illecebris emũdemur/& corp⁹ abſtinẽtia:& aĩum iu/ ix.
gi mœrore affligere:motuſq; ipſos animi lubricos/aſpectu mortalis cinguli(q̃d caro nr̃a eſt)
ſic pſtringere/atq; coartare:ut aſſidua mortalis cõditiõis nr̃æ recordatiõe illos ad delectatiõis/
aut oĩno cõſenſus poros exire nõ pmittam⁹:ſed ad petrã (ut ꝓpheta dicebat) naſcentes & par/ Pſalmo
F uulos allidam⁹. ⁋ Locuſtæ uero/q̃b⁹ Ioãnes ueſcebat̃/aĩalia ſunt ex inſectoꝝ gñe:q̃ paruam cxxxvi.
corpi alimoniã ꝓbere põt:q̃uis eñ Parthis (ut Plini⁹ author ẽ) in cibo ſint gratæ:ex cõdimẽto
ſaporẽ/gr̃amq; accedere oportet:aut aliã in ea regiõe a cæteris naturã/carnẽ ue hr̃e. Has autẽ
ꝓter reliq̃s naturæ cõditiões/huic cõſtat obnoxias eẽ malo:ut poſteaq̃ genuerint:cõfeſtim emo
riant̃. Hic quippe cib⁹ pœnitẽtib⁹ ꝓficiẽtibuſq; aptiſſime cõuenit : qui poſtea q̃ ex mẽte diuina
gr̃a ĩpr ægnata plẽ bonoꝝ operũ ediderint:mortificati in carne deinceps eſſe debẽt:ſicut Apl̃s
ait: Mortificatos quidẽ carne:uiuificatos aũt ſpũ. & Paulus: Viuo aũt nõ iã ego:ſed uiuit in me i. Pe.iii.
G Chriſt⁹. & rurſus: Si aũt ſpũ facta carnis mortificaueritis uiuetis. ⁋ Habẽt & aliud a natura pœ Ad gal.
Pœnitentes nitẽtib⁹ pnecеſſariũ:q cũ terreſtria ſint aĩalia:alata tñ ſũt:& q̃tũ pẽnæ ſiue cartilagĩes ad uolã ii.
quid deceat. dũ a natura datæ pmittunt̃ ſurſũ uolare nitunt̃:tãetſi nõ ad multũ uolatũ ſatis ualẽtib⁹ alis ci Ad Ro.
to decidãt. Hoc q̃ppe mortales facere oportet:ſi uere ſunt pœnitẽtes:& cũ ꝓpheta petere ut pẽ viii.
natæ ſibi alæ ſuccreſcãt:nõ q̃les Strutio camelli hñt:ſed q̃les Aquilæ. Quis inq̃t mihi dabit pẽ
nas ut Aquilæ & uolabo. Sin uero locuſtæ arboꝝ ſunt folia uel cortices/aliud ue arbuſti gen⁹: ps. liiii.
oĩno idẽ nobis ſignificat:non eſſe. ſ. ad uictũ/uſumq; nr̃m flores aut fruct⁹/aliaq; ſuauia terræ
germina q̃rẽda:ſed folia uel cortices q̃b⁹ ægre ſuſtẽtari uita nr̃a queat. Hoc eñ eſt q̃d Apl̃s mo
net: Vtẽdũ ſic eẽ mũdo hoc/ideſt mũdanis reb⁹/q̃ſi nõ utamur:& illud: Quæ ſurſũ ſunt ſapite i.ad co/
H nõ q̃ ſup terrã. ⁋ Mel aũt ſilueſtre comedere:q̃d aliud eſt/q̃ naturæ ſuauia & dulcia blãdimẽ/ rin. vii.
ta mortis cogitatione:& ꝓpriaꝝ culparũ ac diuini iudicii recordatiõe/aſſiduaq; animi amaritu Ad coſ.
dine miſcere:ſicut ille q dicebat: Potũ meũ cũ fletu miſcebã. Mixta quippe dulcib⁹ triſtia eſſe iii.
oportet:ut neq; nimiũ dulcor nos alliciat:neq; ex toto guſtũ amara corrũpãt. Propterea cũ la/
ctucis agreſtib⁹ comedẽdũ agnũ paſchalẽ de⁹ ꝓcepit:illud q̃ppe dulcedinẽ ſpei cũ amaritudine Exo. xii
timoris miſcẽdã eſſe oſtẽdit:in quẽ ſenſum accipiendũ eſt:q̃d in pſona pœnitẽtis ꝓpheta dixit
Sitiuit aĩa mea ad deũ fontẽ uiuũ:q̃ñ ueniã & apparebo ante faciem dñi : Ecce dulcis cogitatio: ps.xli.
ſequit̃: Fuerũt mihi lachrimæ meæ panes die ac nocte:dũ. ſ. pctõrũ meoꝝ grauitatẽ conſidero:
& deinde rurſum ſubiicit: Hæc recordat⁹ ſum. ſ. quæ ꝓdixi me ſitire atq; deſiderare:& effudi in
me aĩam meã. ſ. præ lætitia:q̃m trãſibo. ſ. in locũ tabernaculi admirabilis uſq; ad domũ dei. &
I iſtud quoq; eſt uinũ illud cũ felle mixtũ:q̃d Saluatori in cruce fuit oblatũ. ⁋ Atq; ut oĩa/quæ
ad uitã Ioannis ptinẽt/repetam⁹: Habitatio illi deſertũ fuit:ueſtis ciliciũ ex cameloꝝ pilis con Matth.
textum:zona/coriũ crudũ pilosum:cib⁹ locuſtæ & mel ſilueſtre:potũ aũt non hic exprimit. Sa xxvii.
tis enim ſuperq; ex ꝓmiſſis patet ꝓter aquã illũ bibiſſe nihil:qui tanta in eſu abſtinẽtia utebat̃:
& in deſerto morabat̃:ubi neq; uinũ:neq; fructus alius ſuauis naſcitur. Sed & iſtud eſt Angeli
Gabrielis teſtimonio fit pſpicuũ:q de illo ad Zachariã ꝓdixerat:uinũ & ſicerã non bibet. Tales
itaq; nõ mõ pœnitẽtes/uerũetiã pniam ꝓdicãtes/eſſe oportet:qui oĩa p̃rſus terrena contẽnant:
ita ut uict⁹/ueſtit⁹/habitatio/cõuerſatio/facies/geſtus/uerba/& oẽs deniq; uitæ actiones/uno
eodẽq; tenore procedãt. Et hi ſunt de quib⁹ Apoſtolus dicit: Circuierũt in melotis: in pellibus Ad he/
caprinis/egentes/anguſtiati/afflicti:q̃bus dignus non erat mundus in ſolitudinib⁹ errantes:in bre.xi.
ſpeluncis

ſpeluncis & in cauernis terræ. ¶ Qualis ergo in uictu/ueſtitu/& cõuerſatiõe præcurſor hic A
fuerit: ſatis liquet. A quo aũt & ad quid miſſus ſit: iam intelligere oportet Et quidẽ in hoc Euã Ioães a quo
geliſtæ omnes cõueniunt: & præcurſor ipſe apud Ioannẽ euangeliſtã cõteſtat̃: hunc illum eſſe & ad qd miſ
Marci. i de quo Eſaias prædixit: Vox clamãtis in deſerto: & quæ ſequunt̃. Marcus tamẽ cæteris aperti⁹ ſus.
hũc eſſe dicit/de quo ſcriptũ eſt: Ecce ego mitto Angelũ meũ ante faciem meam. Cui ſentẽtiæ
Mat. xi. apud Mattheũ & Lucam Chriſtus aſtipulat̃: q̃uis nomẽ ꝓphetæ hoc dicẽtis nõ exprimat: Quẽ
& Lucæ Malachiã eſſe palam eſt: licet Marc⁹ totũ Eſaiæ tribuat: ex eo ꝙ ſequẽtia uerba Eſaiæ ſunt/quæ
vii. hæc ueluti antecedẽtia ꝓſupponunt. Sed ad rei ueritatẽ nihil hoc intereſt: cum utrũq; prophe
Malac. tam de hoc ꝓcurſore in hãc ſententiã prædixiſſe cõſtet/ꝙ uenturus eſſet ante dominũ: ut uiam Euãgeliſtaꝝ
iii. illi præpararet. Et ob id/uni tribuiſſe/qđ uterq; eodẽ ſpũ/pariq; ſentẽtia/tãetſi diſparibus uer concordia.
bis/ꝓmonuerat/nõ eſt a ſenſu rõne ue alienũ: cum & alibi ſenſum nõ uerba ꝓphetarũ Euãgeli
Mat. ii. ſtæ referant: utpote cũ dicit̃ ſcriptum eſſe per ꝓphetas/Meſſiam Nazarenum uocandum eſſe.
Eſa. vii. Idem enim Nazarenus qđ Chriſt⁹ ſignificat. Et pariter qđ Eſaias dixerat: Meſſiam ipſm Ema/
Mat. i. nuel uocandum eſſe/Mattheus nomen illud eodem ſenſu quo Ieſus/accipi debere iterpræta
tur. & quod Eſaias dixit: Videbit oĩs caro/qđ os domini locutum eſt: Lucas dicit Salutare dei.

¶ Ioães igitur & Angelus/& uox/hoc loco nominat̃: ſed & alio loco ab ipſo Chriſto Helyas: B
alio ꝓpheta & plus q̃ ꝓpheta/dictus eſt. Ex quibus quãta eius dignitas & prærogatiua fuerit: fa Præcurſoris
Ioan. i. cile eſt depræhẽdere. Angelus quippe icc irco dictus eſt: quia fuit a deo miſſus: ſicut de illo alius uariæ deno/
Ioannes dicit: Fuit homo miſſus a deo: cui nomẽ erat Ioannes: & quæ ſequunt̃. Hoc enim An/ minationes.
geli nomẽ recta ethimologia ſignificat. Quãobrem & prælati & principes/& prædicatores/&
cæteri/qui a deo pro merito populoꝝ bono uel malo/ad eorũ uel ſolatium uel afflictionẽ dati
conſtitutiq; ſunt/Angeli nuncupantur: ſicuti iam ſæpe a nobis in præcedentibus tractatibus
eſt oſtenſum. Angelus quoq; ex uitæ innocentia & puritate dici meruit: qui parem Angelis ui/
i. Regũ. tam egit: ſicuti & Apl's qui dicebat: Noſtra autem cõuerſatio in cælis eſt. & ideo ad Dauid ſæpe
xxix. dictum eſt: ꝙ bonus erat ſicut Angelus domini. A uirtute quoq;/obedientia/charitate/officio
ii. Regũ poteſtate/quæ ſunt Angeloꝝ proprietates ſicut in pſal. legit̃/Ioannes iſte Angelus recte nũ/
xiii. &. x cupatur. ¶ Quod aũt dixit dominus hũc ANGELVM ſe mittere ante faciẽ ſuam: quo pa/ C
ix. cto intelligendum ſit: quid ue per faciẽ ſignificare uoluerit: in ultimo præcedentis capitis tra/ Textus.
ꝑs. cii. ctatu declarauimus: dum Zachariæ canticum exponeremus: qui hunc quoq; filiũ ſuum ante fa
ciem domini præiturũ ꝓphetico ſpiritu pronuntiauit: ut ſcilicet de facie corporali Saluatoris
intelligendum ſit. Ad quod Matthei & Lucæ uerba conueniunt: qui patrẽ æternum ad filiũ lo
quentem introducunt: uel ſi/uti ab origine tradita ſunt/prophetam non ad filiũ: ſed ad patrẽ
ipſum/ad populũ Iudaicũ loquentẽ introducamus: idem erit oĩno ſenſus: & in hoc ſolo diuer/
ſitas: ꝙ quem ꝓpheta a filio: Euãgeliſtæ a patre miſſum uolũt. Quæ tñ re ipſa diuerſitas nõ eſt: Trinitatis
Io. xiiii. cum qui ab uno miſſus eſt/ab utroq; recte dicat̃ miſſus: ſicuti de Spũ Sancto aliqñ dixit Chri/ opa indiui
&. xv. ſtus: ꝙ a patre mittendus eſſet: aliquando q; a ſeipſo: utpote quorum indiuiduæ ſunt operatio/ dua.
nes: quæ exterius ab ſumma illa maieſtate ꝓueniunt. Verũtamẽ ex quo in hoc ſenſu corpalem
atq; humanã Chriſti faciẽ intelligim⁹: ſic accipiẽda ſunt uerba: ut ſiue pr̃ ad filiũ/ſiue pater &
filius/totaq; trinitas/ad homines loquatur: ad ipſius incarnati humanitatem uerba referant̃.
Hãc enim humanã faciem/formãq;: tãetſi diuinũ uerbũ aſſumpſerit/& induerit: hoĩs tñ nõ dei
forma naturaq; mãſit: quippe deo/q ſpũs eſt/nulla corpalia cõpetũt mẽbra. ¶ Poſſet autẽ & D
alio ſenſu facies accipi ut non ad corpalẽ/ſed ad ſpũalẽ referat̃: Deo qppe metaphorice & hãc
& cætera hũana mẽbra ad nr̃am intelligẽtiã ſacra plerunq; attribuit ſcriptura: diuerſaq; nobis
ꝓ locoꝝ cõgruitate facies ſignificat. Nõnunq̃ cognitionẽ: aliqñ gr̃am illuminãtẽ: plerũq; auxi Facies quid
liũ: interdũ pñtiã ſeu manifeſtationẽ: ut ex diuerſis ſacræ ſcripturæ locis cõprobari facile põt. ſignificet.
Sed hoc loco ſi ita accipiam⁹: gr̃am uel manifeſtationẽ exꝓmit: quã Angelus iſte pniam ꝓdicãs
anteceſſit: iuxta moralẽ qppe ſenſum (ut iã ſæpe dixim⁹) gr̃æ plenitudinẽ: q̃ ꝓficiẽs dr̃/ante ire
oportet pniæ aſꝑitatẽ/& ꝓfect⁹ ubertatẽ: utraq; uero gr̃a diuina idiget/ꝓueniẽte. ſ. & corrobo
rãte: quæ p Ioãnẽ/q gr̃a interꝑtat̃/cõcine nobis exprimunt̃. ¶ Aduertendũ quoq; eſt/dũ ſub/ E
iungit̃: QVI præparabit uiã ante faciẽ meã/uel tuã: ꝙ hic præpationis actus ꝓcurſori hoc Textus.
loco tribuit̃. Ex alteri⁹ aũt prophetæ. ſ. Eſaiæ uerbis/ad eos/ad quos ꝓcurſor ipſe miſſus eſt/re Præpare uiã
ferri uidet̃. Ait enim: Parate uiã dñi &c. Veꝝ in hoc nulla ꝓrſus eſt ambiguitas neq; diſſentio: deo quis di
ſed alteri ſic alteꝝ cõſonat: ut ne unũ qdem ſine altero ſatis eſſe poſſit. Præparat eñ ꝓdicator caturr
pniæ uiam dño: cum eos/qui in peccato iacuerunt/& marcuerunt/ſanis admonitiõibus ſanat
& erigit/eorumq; animas diuinæ gratiæ ob peccati tenebras inuias/per pœnitentiæ illumina
tionem peruias facit. In ſanctis enim/& in pœnitentibus eſt uia domini: ſicut dicit Propheta:

dicit ꝓpheta: Deꝰ in ſctō uia tua: & paulo īfra: In mari/ ideſt in amaricata peccati recordatione Pſalmo
aīa/ uia tua/ & ſemitæ tuæ in aqs multis. ſ. tribulationū/ uel bonarū oꝑationū. Sacerdotū igiť lxxvi.
eſt uiā dn̄o ꝑparare p exhortationē/ correptionē/ & inſtructionē: ſicut dicit Aplus: Argue obſe ii. ad thi
cra/ increpa. Itē & p bona exēpla. Et hoc eſt qđ p Eſaiā ad eiuſmodi ꝑlatos dicit dominus: Viā mo. iiii.
F facite: ꝑbete iter populo meo. ⁋ Ipſi quoqꝫ pctōres/ q uel ꝑlatoꝝ pſuaſione/ uel diuinæ gr̄æ il Eſa. lvii
luminatione ꝓmoti/ ſordes a ſuis emūdant coſciētiis/ & tenebras pctōrū abiiciētes lumē chari &. lxii.
tatis in aīabꝰ ſuis accēdūt/ uiā quoqꝫ ꝑparare dn̄o ſunt dicendi. & ad hos p Hiere. loqtur dn̄s di/ Hieř. vii
cēs: Bonas facite uias uřas/ & ſtudia uřa/ & habitabo uobiſcū in loco iſto. Dauid quoqꝫ in hanc
G eandē ſn̄iam loquiť dicēs: Cātate dn̄o: iter facite illi. ⁋ Ad utrūqꝫ igiť referri æque uerba hæc Pſalmo
poterūt: cū utriuſqꝫ oꝑa idem opus efficiat: ſicuti cū p uiā aliquā hoīum multitudine obſeſſam lxvii.
ꝑnceps trāſiturus eſt: qui antecedūt iter ꝑncipi ꝑberi clamāt. Ad illoꝝ aūt clamorē qua princi/
pem trāſituꝝ uidēt/ q uiā occupabāt/ cedūt. Vtriqꝫ ſanc uiā ꝑncipi ꝑbuiſſe ſunt dicendi. Hunc
itaqꝫ Ioānē Angelū eſſe intelligimꝰ: q ante faciē Chriſti uēturus erat: ut in cordibꝰ Iudeoꝝ ad/
H nemēti illi uiā eo/ quo ꝑdiximꝰ/ mō ꝑpararet. ⁋ Sed quo pacto qua ue rōne/ & Eſaias, & Euan
Textus. geliſtæ oēs/ q VOCEM clamātis in deſerto illū eſſe dixerūt: & ipſemet ꝓfeſſus eſt: uideamꝰ.
Atqꝫ in ꝑmis: q̄re uox ſit dictꝰ inq̄ramꝰ: deinde uero qđ uox ipſa clamare/ ꝓnūciare ne debue/
Ad intelligē rit. Vox igiť/ iſte fuit: ſed/ qđ ſubdiť/ clamātis in deſerto/ aliā pſonam exprimere uideť: cuius
tiam litteræ. uox hæc/ uel actus/ uel inſtr̄m fuit. In quo qdē ſacri doctores conuenire uidenť: ut uerbi/ ideſt
Vox & uer/ Chriſti uocē hūc fuiſſe dicamus: & quēadmodū/ qđ in mēte pcipiť: atqꝫ in intellectu formať/
bum in quo ab eo/ qđ ore profertur/ differt: ita ut illud uerbū/ hæc uox noieť: dicente ſcriptura: Vocē uer/ Deuter.
differunt. borū eius audiſtis. Sic Chriſtꝰ (in cuius uirtute Ioānes baptizauit) uerbū clamans fuit. & Ioan/ iiii.
I nes (qđ ille inſuſurrabat) exꝓmēs/ uox ſeu ſonus. ⁋ Cui tn̄ ſenſui neutiqꝫ lr̄a cōſentire ui/
deť: ſed ne ordo qdē. Si enim clamātē Chriſtū dicimus: qđ eſt qđ dicit: Parate uiā dn̄o. Ipſe eñ
clamās dominꝰ eſt: ꝓpterea dicere debuiſſet: Parate mihi uiā: ſicuti cū dicit: Mitto Angelū meū
qui præparabit uiā ante faciē meā: nec dici pōt hūc clamātem ſcilicet Chriſtum/ ex pſona ſerui
hoc ꝓclamaſſe. Nō enim ut hō uerbū erat: qđ Ioāni uocē formare poſſet: ſed ut deꝰ. Propterea
neqꝫ pr̄em ex ea parte uocare dominū potuit: cui p oīa eſſet æqualis: atqꝫ in ſubſtātia unus cum
eo ideoqꝫ deus. Ex ſola igiť ſerui pſona deū uocare potuit dn̄m: q̄le eſt illud qđ in pſal. legiť: Di
xit dn̄s dn̄o meo: ſede a dextris meis. Ad īcarnatū eñ uerbū ex pſona ſerui pr̄em locutū intel ꝑs. cxix.
ligere debemꝰ: ſicuti & Chriſtꝰ ipſe ad Iudeos cōfundēdos oſtēdere uideť: dū dicit: Si ergo Da
uid filiꝰ eſt Meſſias: quo pacto eū in ſp̄ū uocat dn̄m &c. Rurſū in deſerto ad Ir̄am nō Chriſtus: Matth.
ſed Ioānes clamauit: quippe/ quēadmodū paulo ante diximus/ p ciuitates & caſtella & in tēplo xxii.
Hieroſolimoꝝ ſemp ꝑdicauit: ſicuti & ipſe apud ꝑncipē ſacerdotū teſtatꝰ ē: dū dixit: Ego ſemp Mat. ix.
in templo & ſinagoga docui &c. Sed deſertū hoc loco metaphorice intelligēdū dicūt: ut pro il
lo pn̄iam/ uel aſperitatē cōtritiōis: aut ſolitudinem cōtēplationis/ accipiamꝰ. De qua in pſal dr̄:
In terra deſerta inuia inaquoſa ſic in ſctō apparui tibi: & alibi ſæpe. Verum hoc ad moralē ſen Pſalmo
ſum ꝑtinet. Ad Ir̄alem aūt de hæremo intelligere Lucas & cæteri Euāgeliſtæ uoluerūt: q de illo xxvi.
K Eſaiam locutū ob id ipſum maxime putāt: ꝙ in deſerto penitētiam ꝑdicauit. ⁋ Magis tamē in
aduerſum urgere uideť: ꝙ ſi hūc clamātem uerbū dicamꝰ/ & Ioannē uocem: quo pacto uerbū
clamare pōt: qđ tacita in mēte per intellectū cōcipiť. Hoc ꝓfecto ſine uoce eſſe pōt: utpote cū
Clamare qđ in corde retineť: ſicuti de Anna uxore Alchanæ legiť. Clamare aūt ſine uoce nemo niſi ī pro/
pria locutione dici pōt: q̄q̄ interdū & uox & clamor/ ad actū animi/ nō oris referatur: quale eſt i. Re. i.
qđ ꝓpheta dicit Clamaui in toto corde meo. et illud: Vox dn̄i in uirtute. & illud iterum: Dedit
uocem ſuā: & mota eſt terra. & rurſum: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. & ple Pſalmo
raqꝫ ſilia. Sed cū mētis cōceptus exprimiť: uelut hic factū uidemꝰ: Parate inqt uias domini &c. xxiiii.
Iam nō in mēte retentū dici uerbū pōt. ⁋ Adde ꝙ ſi hoc pacto clamātē pro uerbo/ ideſt Chri/ ꝑs. xlv.
ſto accipere uolumꝰ: iam nō erit ꝑcurſor Ioānes: ſed relator. Vox enim uerbū ꝑcedere tāetſi a Ge. iiii.
multis aſſerať: mihi tn̄ impoſſibile eſſe uideť: q enim fieri pōt: ut uox qcq̄ exprimat: qđ in mē
te ꝑus hūana nō agitauerit rō: niſi Picas/ aut Coruos/ uel Pſitacos ītroducamꝰ: aut Aſinū ꝓphe
L tæ Balaā. ⁋ Fatebor igiť ignorātiā meā īgenue/ potiꝰ q̄ aduerſus tot tantoſqꝫ uiros/ q hūc ſenſū
lr̄æ dederūt/ os apire ꝑſumā: illorūqꝫ auctoritati ſūmæqꝫ ac ꝓfūdiſſimæ doctrinæ meā ſubiiciā
ībecillitatē: & ad ſenſum ſp̄ūalē hæc uerba quo pacto ipſi ītellexerunt: referenda iudicabo: ut
ex eo clamantē in deſerto deum ipm̄ dicamꝰ: ꝙ ab eo Ioānes & uocē & uitā & ſp̄ūm trahebat:
tāetſi ex ꝓpria pſona uerba illo inſpirāte formaret. Propterea illū dn̄m appellabat: uel etiā
ipſemet deus ſe dn̄m noſtrū noiat: ſicuti & ꝓphetæ cæteri interdū ex dei/ interdū ex ſua ipſoꝝ
pſona loquunť. Et per os eoꝝ deꝰ ipſe nōnunq̄ in ꝑma/ & plerūqꝫ in tertia pſona loqť. Ait eñ
per Eſaiam

Eſaiæ.i. per Eſaiã:Filios enutriui.& q̃ ſequunt̃ ex pſona dei.Poſt uero ſubiũgit:Dereliq̃rũt dñm. & idẽ
ferme in oib⁹ pphetis ẽ loquẽdi modus. Verũtamẽ ex ea pte Ioãnẽ pcurſorẽ hui⁹uerbi fuiſſe:q̃
rõne defendi poſſit:ĩgenii mei nõ capit hebetudo:ſed ex eo iuxta hũc ſenſum pcurſor dicẽdus
erit:qđ his uerbis/q̃ a deo ĩpo accepit/ad hoiũm corda uiã illi(ſicuti mõ dixim⁹) præparauit.
¶ Quãq̃ & ali⁹ſenſus tollerabilis qdẽ mihi uideat̃:p quẽ ois ceſſabit difficultas:& in uerbis tñ A
diſſonãtia notari poterit:q̃ tñ ex more ſacræ ſcripturæ facile cõponet̃:ut.ſ. Ioãnes & uox/& cla
mãs eſſe dicat̃:pindeq̃ ſit:ac ſi diceret:Ego ille ipſe ſum/de quo dicit Eſaias:Vox clamantis in
deſerto.hoc eſt/q uocẽ hãc ut pnũciarẽ:a deo ſum miſſus:ita ut uox act⁹ ſit iuſtoꝝ corpaliũ:q
Ps.iii. uerbũ in mẽte cõceptũ expmat.Clamor uero ipſi⁹ act⁹ q̃litas:ſicuti cũ dicim⁹:Vox iucũditatis/
Eſai.xl. uel exultatiõis/uel uox pſequẽtis.& illud:Voce mea ad dñm clamaui.& illud rurſus.Vox dicẽ
&.xxv. tis:Clama.& illud iteꝝ.Vox clamoris paſtoris.Idq̃ ita ĩtelligẽdũ eſſe ſuadet:qđ eadẽ ipſa uer/
ba/q̃ ab Eſaia ſũt expſſa/Ioãnes ipſe multa ẽt cũ acceſſiõe ex pſona ſua/tanq̃ a deo miſſus,pcla B
mauit:ſicuti in ſequẽti tractatu dicet̃ pleni⁹. ¶ Iccirco aũt clamoroſam uocẽ hẽre illũ oportet: Pctõres ſunt
q pniam pdicat:q ad ſurdos loqt̃.Peccatũ enĩ uti hoĩes cæcos facit:ne lumẽ uideãt ueritatis:ita ſurdi & cæci.
& ſurdos/ne uerbũ audiant iuſtitiæ.Et iõ ſurdũ illũ fuiſſe legim⁹/a quo dæmoniũ eiecit dñs.&
Io.xi. ad Lazaꝝ⁹ p quẽ obſtinat⁹ pctõr figurat̃/ſuſcitatur⁹ clamauit uoce magna/Lazare ueni foras.
Ps.lvii. & de talib⁹dicit ppheta:q ſunt ad iſtar aſpidis ſurdæ obturãtis aures ſuas ad uocẽ incantatoris.
Eſaiæ & illud Eſaiæ:Educ foras pplm cæcũ & oculos hñtẽ:ſurdũ/& aures ei ſint. Et ob id ad illũ di/
xliii. cebat dñs:Clama/ne ceſſes:& exalta uocẽ tuã dic pplo meo ſcelera eoꝝ.Eã igit̃ ob rẽ illoꝝ cõ Prædicatio
Eſaiæ ſuetudinẽ pbo/q cũ ad pplm cõcionãtes pctã deteſtant̃:declamatiõib⁹ utunt̃. Hoc enĩ & Salua clamoroſa nõ
lviii. tor ipſe p locoꝝ & tẽpoꝝ ac rerũ opportunitate faciebat. ¶ Pleraq̃ aũt alia & ſup hoc Euãge improbatur.
Lu.viii. lio/& ſup aliis:uecnõ & ſup Eſaiã/unde uerba hæc ſũpta ſunt/a ſacris doctorib⁹ſcripta cõſpi/ C
Io.vii. ciunt̃:ex qb⁹ uariæ Chriſti actiões referunt̃:ppter q̃s illũ clamantẽ introducũt:q̃ tñ magna ex
pte mortẽ pcurſoris ſũt ſubſecutæ:multæ ẽt affeꝛunt̃ p eos cãæ: ppter q̃s pcurſor ipſe uox ẽ ap
pellat⁹:q̃s & breuitatis cã:& ne aliorũ dictis ſcripta nr̃a uel ornare/uel dilatare uideamur:pter/
mittẽdas cẽſeo:hac una cõtent⁹/q̃ eſt ad lr̃alẽ text⁹ euãgelici intelligẽtiam pnéceſſaria:ut.ſ. ea
rõne Ioannes iſte uocẽ ſe clamãtis in deſerto dixerit:nõ uero pphetã/aut nunciũ/uel quid ſile/
q pter uocẽ hãc clamoroſam/qua ad peccatorũ pœnitudinẽ homines puocauit:nullũ prorſus
aliud miniſteriũ pſtitiſſe legitur:eo excepto q pœnitẽtes aqua baptizauit:q uocis illius execu
tio/uel leuiſſima fuit:quãdoq̃dem nulla ex eo baptiſmo cõferret̃ baptizatis gr̃a:ſed ut ad uerũ
Chriſti baptiſmũ hoĩes diſponerent̃:& quo illud in figura pmõſtraret̃:fuit ĩtroductũ.Propter
Act.i. ea dicebat Saluator:Ioãnes qdẽ baptizauit aq̃ ſ.ſimplici & abſq̃ ulla gr̃æ ĩfuſione:Vos aũt ba/
Act.xix ptizabimini Spũ Sctõ:q̃ rõne ab ĩpo Ioãne baptizatos Paulus in actib⁹ Aploꝝ in noĩe Chriſti
legit̃ rebaptizaſſe. ¶ Hic ergo Ioãnes q(ut nõ multo ante dixim⁹) nulla miracula fecit:neq̃
ullã ipſe legẽ pmulgauit:neq̃ gr̃am cõtulit/aut collatuꝝ ſe aſſeruit:ſed Meſſiæ aduẽtũ annun
ciãs hoĩes ad illũ pia mẽte ſuſcipiẽdũ ĩcitauit/recta rõne uox dici debet:uelut pco q uoce uel tu
ii.Pe.ii. ba aduenĩẽtis pncipis ſignũ pbet.Hĩc Petr⁹ Noe pconẽ iuſtitiæ appellauit:& pdicatores quoq̃
Eſaiæ.x tubas de⁹ p pphetã noĩauit:dũ dixit:Clãgorẽ tubæ audietis.& rurſum:Clãget̃ in tuba magna:
viii.xx/ & iterum.Quaſi tuba exalta uocẽ tuã. ¶ Porro ex hoc documẽtum pdicatorib⁹ dat̃/pſertim Moraliter.
viii. & religioſis & q põtificali auctoritate nõ ſunt pditi:ut ſe dei tñ & Eccl'iæ tubas & pcones pfitean
lviii. tur:nõ uero Chriſti/aut Helyæ uel pphetæ nomẽ uſurpẽt:ſicuti cũ illũ locum Euãgelii expla
nabimus pleni⁹ oñdem⁹. ¶ Cæteꝝ q̃le hui⁹pcurſoris pconiũ fuerit/uidẽdũ reſtat. & quidem D
qualis eius fuerit pdicatio & doctrina:in ſequẽti capite diſcutiendũ relinq̃mus.Sed qđ ſub com
pendio p pphetã de illa pdictũ eſſet: qũquidẽ illi⁹ uerba integre Euãgeliſta noſter retulit hoc
loco cõgruũ eſt explanare:ne ipſi⁹ pphetiæ uerba diuidẽdo/ſenſũ quoq̃ mutilare uideamur.
¶ Hæc igit̃ ĩpa ſunt: DIRIGITE ſeu parate uiã dñi:& q̃ ſequunt̃. In qb⁹ ſane uerbis tria per Textus.
ordinẽ ſunt poſita.Primũ quidẽ ponit̃ exhortatio ad pniam. Scđo huius pniæ & cõuerſionis/
uel etiã exhortatiõis fruct⁹ atq̃ pfectus uel facilitas:dũ dicit:Omnis uallis exaltabitur. Tertio
ipſius uiæ terminus aut ex eo pueniens uberior dei gr̃a:dũ dicit:Et uidebit omnis caro &c.
¶ Ad pmũ igit̃ accedam⁹:& ante oĩa cõſonãtiã ſcripturarũ ad rei geſtæ fidem diligẽtes attenda E
mus: ex qua liquido apparere poterit/antiquæ legis oĩa tũ uerba/tũ exẽpla/legis nouæ fuiſſe
figuram:qđ cum ex hoc loco tam dei/q̃ angeli/necnõ & Præcurſoris & Euãgeliſtarũ teſtimo/
monio percipiamus luce clari⁹: nõ eſt q in cæteris ſanctorum patrum atq̃ Eccleſiæ catholicæ
doctorum & aliorum doctiſſimorũ uirorũ interpretatiões/atq̃ inductiones cõtẽnamus:quorũ Allegoricus
ingenia in exponẽdis ſacris ſcripturis diuina illuminauit gratia:cũ ad ea/quæ in lege euange/ ſenſus a chri
lica geſta ſunt/teſtimonia/aut figuras ueteris teſtamẽti afferũt. Hoc enĩ ut faciamus: Saluator ſto eſt pbat⁹.

ipſe & uerbo nos hortat̃:cū dicit: Scrutamini ſcripturas:q̃a illæ ſunt quæ teſtimoniū ꝑhibent
de me & exēplo:dum hoc loco/uerba Malach. ꝓphetæ dicētis: Ecce ego mitto Angelū meum
ante faciem tuā &c. De Ioanne ꝓnūtiata fuiſſe oſtendit:& alibi frequēter hūc in modū ueteris
teſtamēti citat teſtimonia. Itidē & Apl̄i/& Euāgeliſtæ/& in ꝑmis doctor gentiū & uas electiōis
Paulus/& fecerūt/& faciendū docuerūt. Vnuſq̃ſq; igit̃ ꝓ ut gr̃am intelligētiæ a deo eſt cōſecu/ i. Pe. iiii
tus:iuxta Petri Apl̄i doctrinā cæteris cōicare illā debet:dū ne q̃d temere dicat̃:q̃d ſit a fide/re/
G — ligioneq; ac ipſoꝝ ſanctæ Eccleſiæ doctorū cōi ſn̄ia/alienum. ¶ Cōfundit̃ inſuper hoc pacto
Conſonātia ſcripturarū ſanctarum. — hæreticorū/atq; obſtinatorū Iudeorū ꝑfidia:q̃ licet tantā inter uetus & nouū teſtm̄ cōſonantiā
uideāt:tot talibuſq; autorib⁹ cōprobatā/induci tñ nō pn̄t ut credāt:ſed in ſua ꝑtinacia ꝑſiſtere
malunt. Ecce eñ q̃d Ioānes Chriſti ꝓcurſor futur⁹ eſſet: Eſaias & Malachias ꝓdixerūt. Prophe
tæ ſane apud Iudeos ꝓbatiſſimi:ſed Eſaias lōge cæteroꝝ ꝑſtātiſſim⁹/noiatiſſimuſq;. Hoc ange
lus Gabriel Zachariæ/dū ipſi⁹ ꝓcurſoris cōceptū ꝓdixit:denuntiauit fore. Hoc Zacharias ipſe
ſoluto linguæ uinculo Spū Sctō plen⁹ ad filiū uix dū natū uerba referēs in ſuo cātico cōfirma
uit. Hoc Ioannes ipſe oīum/q̃ in ueteri lege fuere/ſine cōtrouerſia ſanctiſſim⁹ & maximi apud
Iudeos quoq; ipſos noīs de ſeipſo teſtimoniū ꝑhibens cōfeſſus eſt. Hoc poſtmodū Chriſt⁹ Sal/
uator deus & homo cōteſtat⁹ ē. In hoc deniq; Euāgeliſtæ oēs cōueniunt. ¶ Quid igit̃ amplius
Iudeoꝝ ꝑtinacia. — egem⁹ teſtibus. Siq̃dem his nō credunt:ne ſi deus q̃dem ipſe pater æternus e cælo uiſibili aliq̃
ſpecie deſcendens affirmaret:crediturí ſunt:adeo corda eoꝝ ꝓpria excæcauit malicia. Quippe
Moyſi frequēter locut⁹ eſt deus/& in rubro ardenti ei⁹ gloria ab Hæbreis uiſa:ſignaq; & mi/ Exodi. xxxii.
rāda per eum illis oſtēſa/q̃bus tñ tm̄ abfuit ut crederent:ut dū ea fierent: illo cōtēpto uitulum
pro deo fabricauerint:erexerint/dedicauerint/cōſecrauerint adorauerint. Et ꝓpterea dicebat
Apl̄s: Si eñ illi non effugerunt recuſantes eū q̃ ſup terrā loquebat̃:multo magis nos q̃ de cæ/
H — lis loquentē nobis aduertim⁹/cui⁹ uox mouet terrā. ¶ Ad eoꝝ igit̃ confuſionē ad ipſa Eſaiæ
Textus. — uerba ab aliis relata redeam⁹. VOX (inq̃t) clamātis in deſerto:parate uiā dn̄i. Circa quæ hoc
quoq; eſt attendēdū:q̃ cū & Eſaias ipſe &(q̃ illi⁹ uerba retulerūt) Euāgeliſtæ/hoc uerbo para
te ſint uſi: Ioannes tñ ipſe aliud ab hac re ipſa nihil differens aſſumpſit/dū dixit: Ego uox cla/
Parare & dirigere ĩ quo differunt. — mantis in deſerto:dirigite uiam dn̄i. Parare q̃dem dirigere eſt. Idq; ex Zachariæ cātico fit ma/
nifeſtum. Primo nāq; ad filiū ipm̄ Ioannē loquens dixit: Et tu puer ꝓpheta altiſſimi uocaberis:
ꝑibis eñ ant: faciem dn̄i parare uias eius. Deinde in extrema cātici ꝑte dicit: Ad dirigēdos pe/
des noſtros in uiam pacis. Hoc idem & ex Gabrielis ad Zachariā prædictione depræhendi pōt.
Prius enim cū de naſcituro puero dixiſſet:multos filiorū Iſrael conuertet ad dn̄m deū ipſoꝝ:
Adiecit: Et ipſe ꝓcedet ante illum in ſpū & uirtute Helyæ:ut conuertat corda patrū in filios &
incredulos ad prudentiā iuſtorū:& hoc quippe eſt dirigere mentes illorum ad uiā ſalutis & pa
I — cis. Demū ſubiūgit: Parare dn̄o plebē ꝑfectā. ¶ Parare quippe lati⁹ patet q̃ dirigere. Quocūq;
enim mō aliq̃d a ſe uel ab alio faciendum/patiendū ue diſponit̃:aut deſtinat̃/parari dr̄:dirigi
uero illud demū/q̃d ex obliquo ad rectū reducit̃:aut ne a recto diſcedat: ꝑtrahit̃/& ducitur.
Sic opa ꝑ̄triarchæ Ioſeph dn̄s dirigebat:& hoc a deo petendū ſenior Thobias filium admone/ Geneſis xxxix.
bat/& Sapia ipſa mortales cūctos:ut.ſ. uias eorū dirigeret in ueritate. Hoc quoq; ipm̄ frequen Thobi. iiii. & Eccle. xxxvii.
tiſſime ꝓpheta dauid poſtulabat: Dirige me (inquit) in ſemita recta. & alio loco: Vtinā dirigan
tur uiæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas. & rurſus. Greſſus meos dirige ſcd̄m eloquiū
tuum Plus eſt igit̃ dirigere:q̃ abſolute parare. Qui enim uenīeti uiā ſternit/aut mūdat:illā pa
rat. Neq; tamē quomin⁹ ab ea diuertat̃ ꝓhibet:qui uero præit:aut freno equi appræhenſo/uel
eunti manu ꝓtenſa ad deſtinatū locū duci:ille dirigit. Et hoc eſt q̃d pro Theſalonicēſib⁹ a deo ꝑs xxvi Pſalmo cxviii.
K — petebat Apl̄s dicens: Dn̄s autem dirigat corda ueſtra/& cōſciētias ueſtras. ¶ Primū igitur per
emundationem cōſcientiæ parare oportet deo nr̄o uiam:ut ad nr̄am declinās māſionem nihil ii ad theſaloni. xiii.
inueniat q̃d oculos ſuæ maieſtatis offendat:iuxta Sapiæ uerbū inquientis: Qui timēt dn̄m præ
parabūt corda ſua/& in cōſpectu illi⁹ ſacrificabūt aīas ſuas. Deinde in ea ipſa dn̄i uia ſic ambu
lare debemus:ut ad eū mētis oculos aſſidue atq; indeſinenter dirigam⁹:neq; alio unq̃ deflecta/
mus. Hoc Salomon ſe feciſſe teſtat̃/dicēs: Cū adhuc iunior eſſem:q̃ſiui ſapiam palam in orone Eccl. ii.
mea:& poſt paululum: Ambulauit pes meus iter rectū:& rurſum infra: Aīam meā direxi ad il/ Ec. ulti.
lam. Hoc quippe eſt dirigere uiā dn̄i:nō utiq; ut uiā illi oſtēdam⁹ quam ignorat:cū dicat ꝓphe/
ta: Quis audiuit ſpūm domini/aut q̃s cōſiliarius ei⁹ fuit. Et oſtēdit illi cū quo iniit cōſilium/&
inſtruxit eū/& docuit eū ſemitā iuſtitiæ/& erudiuit eū ſciam/& uiā prudētiæ oſtēdit illi: ſed ut
rectitudine mentis & bonorū operū odore illū ad aīæ noſtræ habitaculū ꝑtraham⁹. Hoc q̃ppe Mat. xxii. & Lucæ. xx.
eſt illud nūmiſma cenſus q̃d oſtēdi ſibi Saluator ꝓcepit:ut Cæſaris in ea imaginē recognoſce/
ret. i. aīam nr̄am in qua imago dei ſit impreſſa. & illud eſt iter q̃d per ꝓphetā admonemur deo
facere.

facere:dū dicit:Iter facite illi q aſcendit ſup cælos cælo℞. ¶ Hoc itaq; in ſenſu intelligi pōt/ A
qd Ioannes dicit:Dirigite uiā domini.i.iter illi oſtēdite ad aīas ueſtras. uel aliter: Dirigite uos
in uiā domini:aut/qd ad ſequentia uerba Eſaiæ magis conuenit/ſic accipi pōt : Si qd eſt/quod
dū in uia domini ambulatis:ab ea uos diuertat:aut tortuoſum/uel obliquū appareat/dirigite
illud.i.rectū facite.Et hoc pacto in paucis uerbis Ioānes utrūq; cōplexus eſt unico mutato uer
bo.Hic enim dūtaxat dixit:Dirigite uiā domini.p qd non ſolū parari oportere uiā oſtēderet:
ſed etiā rectā fieri:qd duabus clauſulis Eſaias dixerat:Parate uiā & rectas facite ſemitas.qua℞ Via & ſemi/
pma ad uiā ptinet:quæ latior eſt:& ad ſemitā/quæ eſt arctior ſcda. q̄q̄ & hæc latiori uocabulo ta dñi in quo
uiæ appellatione cōtineat tāq̄ ſub gn̄e ſpēs. Et iccirco unico uocabulo Ioannes cōtent9fuit.Cū differant.
uero utrunq; ſimul ponit ad latiorem(ut diximus) uiæ nomē reſtringit:& a ſemita quæ arctio
ri tm̄ cōuenit/diſtinguit. ¶ Hæ aūt illæ duæ ſunt ad ſalutē uiæ:q̄s paulo ante dixim9:q̄rum al B
tera pcepta ad ſalutē ipſam neceſſaria oſtēdit:altera uero etiā conſilia:q ptinent ad pfectionē:
de qbus p pphetā dr: Vias tuas demōſtra mihi domine/ & ſemitas tuas edoce me . & aptius alio
Pſalmo loco dicit: Legē pone mihi domine in uia tua:& dirige me in ſemita recta.& Sapīa de ſeipſa lo/
xxiiii. quens ait:In uiis iuſtitiæ ambulabo ut ditē diligentes me/& theſauros eo℞ repleā. In Baruch
ps. xxvi quoq; legit:Nō ambulauerūt p uiā mandatorū dei:neq; p ſemitas ueritatis eius.Mādato℞ qui
Prouer. dē uia eſt latior/& peurri facile pōt/ſicuti idē ppheta dicit: Viā(inquit)mādato℞ tuorū cucur/
viii. ri.& adoleſcēs ille Saluatori de mādatis legis inquienti dixit: Hæc oīa ſeruaui a iuuētute mea:
Baruch conſiliorū aūt ſemita/longe difficilior eſt atq; reſtrictior:paucīſq; admodū puia. Propterea cū
iiii. ille idem adoleſcēs:qui mādata ſeruaſſe ſe reſpōderat a iuuētute ſua:& amplius aliqd require
Pſalmo bat/audiſſet a domino:Si uis eſſe pfect9:uade & uēde oīa quæ habes:& da paupib9/& ſequere
cxviii. me/abiit triſtis.& tunc ad diſcipulos cōuerſus Saluator ait: Ecce q̄ difficile diuites intrabūt in
Mat. xix regnū cælorum.Per diuites eos ſignificās q in latitudine legis ambulāt. ¶ Quāq̄ & hæc/quæ
Mar.x. ab initio tā arcta:atq; ardua uidet/cū in ea fit pgreſſus/lata/planaq; uiatorib9 apparet:de qua C
Lucæ ppheta dicit: Ambulabā in latitudine:& in puerbiis legit: Ducā te p ſemitas æqtatis:q̄s cū in/
xviii. greſſus fueris:nō arctabunt greſſus tui. De hac aūt ſemita/quæ pfectionis uiā oſtendit/ea Ga Via pfectio/
Pſalmo brielis ad Zachariā uerba ptinēt:cū dixit:Parare domino plebē pfectā. & illud quoq; uerbū ab nis ab initio
cxviii. Eſaia poſitū:qd Lucas pteriuit/ſatis cōuenit: Ait enim:Rectas facite in ſolitudine ſemitas dei ardua ſed in
Prouer. nr̄i.Solitudo quippe ad arduā & cōtēplatiuam ptinet uiam.Et ob id Turturi attribuit:ut in ter pgreſſu pla
iiii. tio pcedentis capitis ractatu diximus. ¶ Et recte qdē de uia dr : q parari debet domino:quia na.
pmū(ut iam dixim9) mūdandus eſt a noxiis animus/& uia iuſtitiæ ingredienda/atq; excolēda D
& mundāda:utpote q̄ puia ad ſalutē gradienti offert ſeſe:ſatiſq; recta eſt in neutrā partē decli/
nans:hæc autem ſolo mandato .ſ. charitatis & dilectionis eſt ſtrata : quod ſi in duo diuidamus
manebit duob9his uelut duab9 foſſis uallata:extra q̄s qui dextrorſum/uel ſiniſtrorſum diuer/
tit:a iuſtitiæ tramite diſcedit. Propterea dicebat Eſaias: Hæc uia domini ambulate in ea/neq;
ad dextrā/neq; ad ſiniſtram. Verū inter has duas foſſas/lata patēſq; manet uia. ¶ Semita ue/ E
ro/q̄ ad arcem ſupiorē paradiſi pducit:rectius qdē ad illā tēdit:ſed diuerticula habet plurima/
arduoſq; & tortuoſos ac multimode difficiles calles:ex qb9 niſi optimū ducē uiator habeat:per
ſeq; ipſe & corpe ſit robuſt9:& aīo conſtās/facile ab eadē ſemita diſcedet. Plurimas enim(ut iā
ſæpe diximus/incurrūt tēptationes:q pfectionis ſemitā ſunt ingreſſi:frequētēſq;& hi quidem
infenſiſſimi:atq; ualidiſſimi:illas inſident latrunculi/uiatoribuſq; omnis generis parant inſi/
Iob. x/ dias.Propter quod cum:Propheta/quem proxime adduximus/dixiſſet : Dirige me in ſemita
viii. recta/ſtatim ſubiūgit:Propter inimicos meos.& in Iob legitur: Abſcondita eſt in terra pedi/
ps.ix. ca eius/ſcilicet diaboli:& decipula illius ſuper ſemitam. Inſidiatur enim diabolus (ut Prophe
Pſalmo ta inquit) quaſi leo in ſpelunca ſua.Has porro difficultates cognoſcēs ppheta dicebat: In mari
lxxvi. uiæ tuæ/& ſemitæ tuæ in aquis multis.& Iob ille patientiſſim9:Semitam meam circūſcepſit:&
Iob. xix trāſire nō poſſum:& in calce meo tenebras poſuit. ¶ Ad has aūt difficultates ſuperādas potiſ F
Pſalmo ſimū eſt remediū:ut ſemitæ pmū rectificēt:ſicut hic dr:Rectas facite ſemitas eius.& hoc idem
xviiii. ppheta loco ſupra allegato poſtulabat dicēs:Dirige me in ſemita recta.& rurſum: Vias meas
Pſalmo demōſtra mihi domine & ſemitas tuas edoce me.& iterū:Deduc me in ſemita mādato℞ tuo℞. G
cxviii. ¶ Hæc uero rectitudo:uel obliqtas qualis ſit/& unde pueniat:facile eſt intelligere. Enimuero
puer.iiii quantū ad ipſam ſalutis & pfectionis ſiue uiā/ſiue ſemitā/attinet:ipſa qdem per ſeſe ſemp eſt A uia domi/
Eſaiæ rectiſſima/ſanctiſſima/atq; pfectiſſima:dicente ppheta de Sapīa: Viæ eius uiæ pulchræ:& oēs ni quō diuer
xxvi. ſemitæ eius pacificæ.& expreſſius Eſaias dicit:Semita iuſti recta eſt Tortuoſitas uero obliqui tatur.
tas atq; aſperitas nr̄o e latere puenit/dū a rectitudine cupiditas/puſillanimitas/ aut negligen/
tia nos diuertit:ſicuti expientia nos naturalis docet. Qui enim ad deſideratiſſimum locū per

A uiā ꝓſertim arduā/arctāq; & ſcabroſam incedit: ſi ab ea oculos diuertit quo latiora circūiacētia
agrorū ſpacia arboreſq;/flores/& alia uiciſſim blādientia ītueať: e ueſtigio uel cadit: uel labiť:
uel ad lapidē offēdit pedē. uel deniq; ab ipſa ſemita exilit penitꝰ pariterq;: ſi arduitate/difficul
tate & aſperitate uiæ deterritꝰ: nō ſatis ſibi eſſe uiriū atq; animi ad illā cōſcendendā indicat: aut
latronū/hoſtiū ue ꝑcurrentiū/inſidias metuit: ab ea uel in ipſo uiæ exordio/uel poſtq̄ partem
aliquā iam eſt emēſus: puſillanimitate diſcedit: ſed & ſi nō deſit labori animꝰ: neq; gradientem
uoluptas trahat exterior: ſi tamē negligēter ueſtigia ꝓuentū/aut ipſiꝰ uiæ callem obſeruat: idē
illi euenit: qđ porro harū diuerſionū ex ſacra ſcriptura exēpla ſumi poſſunt plurima. Dauid
quippe & Salomonē libido carnis a uia hac diuertit: Iudā auaritia: Ezechiā poſt uictoriā elatio:
D Petrū puſillanimitas: Hely ſacerdotē negligentia. ¶ Ne igiť q in uia hac ambulare uolunt/in
hæc ipſa incidāt pericula: animū in primis ad ea oia eſt uitāda/& ſupanda/confirmare debent: Ad Ro.
queadmodū ille faciebat: q dicebat: Certꝰ ſum ꝙ neq; mors/neq; uita/neq; aliud qdpiā ſepare viii.
nos poterit a charitate Chriſti. Quippe q duplici/atq; ancipiti/& fragili/ſunt aio: inconſtātes
ſunt in oibus uiis ſuis/ſicut Apl's dicit: Neq; tamē hoc temere eſt agendū: neq; de ꝓpriis uiribꝰ Iaco i.
Qui duces ita fidendū: ut abſq; duce nos tā arduo/tāq; difficili cōmittamꝰ itineri. Hoc enim dū ꝓſumpſit
ſunt quæren Petrus cōfeſtim eſt lapſus: ſed indicem nobis/ducēq; uiæ aſſiſtere deum.ſ. ꝓmū qui optimꝰ eſt
di ad uiá dñi oium: ſicut ad hæbraicū populū loquēs Moyſes dixit: Nolite timere/nec paueať a cōſpectu eo Deuter.
ꝑcurrendá. rum: q̃a dominus deus tuus ipſe eſt ductor tuus: & nō dimittet nec derelinquet te. & rurſum in xxxi. &
cātico ſuo dicebat: Dñs ſolus dux eius fuit. & in Sapia legiť: Iuſtū deduxit dñs p uias rectas. Ex xxxii.
hoibus aūt Chriſtū ipm nō quapt deus erat: ſed q̄ paſſibilis & mortalis ſilis nobis. Ipſe ſiqdē Sap.x.
nō ſolū dux uiæ eſt: ſed & uia ipſa Ego (inqt) ſum uia/ueritas/& uita: qui poſt ſe quoq; Apl'os/ Io. xiiii.
ſanctoſq; martyres/& cōfeſſores optimos nobis reliqt duces: ex qbꝰ Paulus ad Corinthios ſcri i.ad cor.
bens ſic ait: Fratres imitatores mei eſtote. ſicut & ego Chriſti: Ideo miſi ad uos Thymoteum q iiii.
eſt filius meꝰ chariſſimꝰ & fidelis in dño: q uos cōmonefaciat uias meas q̄ ſunt in Chriſto Ieſu.
E ¶ Neq; uero ducē aſſumere ſatis eſt: niſi eius obſeruemꝰ & ſequamur ueſtigia: ſicut dicit Apl's: i.:Pet.ii.
Chriſtꝰ pro nobis paſſus eſt nobis relinquēs exēplū: ut ſeq̄mini ueſtigia eius. & aliꝰ: Qui dicit i.Io.ii.
ſe in Chriſto manere: debet ſicut ille ambulauit & ipſe ambulare: proxime aūt illi hærere opor
tet: nō a longe ſequi. Hoc enim & Petrus dum fecit: a uia decidit: eius itaq; ueſtigia aſſidue ante Matth.
oculos habere debemꝰ: illiꝰ exemplo q dicebat: Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus. Ob idq; ma xxvi.
gnopere cauēdū eſt/ne ulla res externa ab eo ipſo duce/eiuſq; ueſtigiis nr̄os deflectat oculos: Iob. xx/
neq; cupiditas/neq; timor/neq; inanis gloria/alia ue humana paſſio ulla oino. Hoc ē eñ/qđ p xii.
Moyſem populo ſuo ꝓcepit deꝰ. Nō declinabiť (inqt) ad dextrā/neq; ad ſiniſtrā. Hoc & Ioſias Deuter.
rex feciſſe legiť: ſed neq; retro cōuertendi ſunt oculi: ne id/quod uxori Loth/nobis cōtingat: xvii.
quæ dū retro aſpexit: in ſtatuam cōuerſa eſt ſalis Hoc ne ſibi cōtingeret: orabat ꝓpheta dicēs: Parali.
Auerte oculos meos ne uideāt uanitates: in uia tua uiuifica me. Nos quoq; ne i idipm incidamꝰ/ iiii.
caute ambulare Apl's admonet dicēs: Videte itaq; fratres qūo caute ambuletis nō q̄ſi inſipien Ge. xix.
tes: ſed ut ſapientes/redimētes tpſ qm̄ dies mali ſunt. Figēda quoq; eſt ſemita & certo ponēda Pſalmo
ne lubricū qđ/aut noxiū pedē ledat/uel greſſum remoreť. Hoc quippe eſt/qđ Dauid canebat: cxviii.
Pes meꝰ ſtetit in recto. & qđ alio loco petebat dicēs: Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: ut nō Adeph.
moueanť/ideſt nō diuertanť ueſtigia mea Sup oia uero ad uiæ terminū/finēq; dirigendi ſunt v.
oculi: quo neq; a uia recta ad deuios calles labamur: uti q̄dum illū nobis finē laboris & merce/ ps.xvi.
dis ꝓponimꝰ: aduerſa quæq; fortiter alacriterq; toleremꝰ. Hoc Dauid faciebat: q dicebat: Oculi Pſalmo
mei ſemp ad dñm: q̃a ipſe euellet de laqueo pedes meos. & rurſus: Ad te leuaui oculos meos q xxxiiii.
habitas in celis: ſicut oculi ſeruoꝝ in manibꝰ dñoꝝ ſuoꝝ: & ſicut oculi ancillæ in manibꝰ dñæ Ad he/
ſuæ: ita oculi nr̄i ad dominū &c & Paulus: Reſpicientes in autorē uitæ & cōſumatorē fidei: & q̄ bre. xii.
ſequunť. ¶ Ad has itaq; ſalutis & ꝑfectionis uias ſectādas: q̄q̄ & alia plurima afferri documen
F ta poſſint: hæc tn̄ ad pn̄s ſatis eſſe putamus: q̄les aut hæ ſunt uiæ in explanatiōe cantici Zacha
riæ oſtendimus. ¶ Illud tn̄ poſtremo eſt aiaduertendū: qđ æædē ad deū nobis: qbus illi ad nos
oīno ſūt uiæ atq; ſemitæ: Propterea qđ alicubi dr̄: Parate uiā domino: nihil oino ab eo differt:
qđ dr̄: Parate uiā domini: Ipſe etenim deus nos primū ad ſe uocat/qđ ubi ſentimus: occurrere
illi debemꝰ: q rurſus nos ad ſe feſtinare ꝓſpiciēs/non mō uenietes blāde ſuſcipit/uerū uti ꝓdi/
o filio pientiſſimus pr̄/extēſis manibꝰ nobis occurrit: noſq; ubi complexus oſculatuſq; eſt in ſuā
cellā uinariam introducit & in thalamū aiæ nr̄æ ipſe declinat. Ibiq; nobiſcū in deliciis manet: Cant.ii.
Cōpēdioſus ſicuti de ſpōſo in canticis legiť. Viciſſim eñ thalamū aut cellā ſponſæ ingrediť: & in ſuā ipſe v.&.viii
epilogꝰ ꝓmiſ illā trahit: qđ cū in ſupioribꝰ tractatibꝰ ꝓut ſeſe occaſio obtulit/ſit oſtēſum: nō repetemus.
ſorum. ¶ Eoꝝ aūt oium/quæ hoc loco ꝓdiximꝰ/hæc ſūma eſt: q illeuiā Chriſto parat: q mādata legis
eruat

Matth. ſeruat:qui uero etiã/quæ pfectiõis ſunt/cõſilia ſequitur: Semitas eius dirigit/ſeu rectas facit.
xxi.Lu. Hoc in illius urbem Hieroſolimã triũphali ingreſſu aptiſſime fuit demonſtratũ.Qui enim ex
xix.& arborib⁹ in uiam ramos iaciebant:hi ſunt qui ſupflua tñ Chriſto donãt:eumq; ex arbore fra
Io xii. gilitatis humanæ ꝓcul aſpiciunt.Qui uero ex ſuo corpore ueſtiměta exuẽtes ſub eius uel Aſi/ Figura aptiſ
næ illum ferẽtis pedes:aut ſupra eius dorſum mittũt:hi & accedunt ꝓpius: & meliora ꝓfuſius ſima.
offerũt.Hos ſane illos ipſos eſſe crediderim:q ſe ſuaq; abnegãtes Chriſtũ fide opeq; ſequunť.
Act.iiii. Sicuti & illos feciſſe legimus: qui ꝓpria uenũdantes pſmonia ad pedes Apoſtoloꝝ ꝓiciebant.
Si quẽ tamen ex his/qui procul ex arbore Chriſtũ aſpiciunt/ideſt q in mundo/atq; inter mun
danos uerſantur/ ipſe ſuſpiciẽs ardentiori præ cæteris ſtudio intueri ſe cognouerit:illum con
Lu.xix. feſtim uocat/ad eiuſq; domũ diuertit:& apud eũ ſplẽdidum celebrat conuiuium:ſicuti cum Za
cheo actum eſſe idẽ Lucas memorat.Studendũ eſt igiť/omniq; conatu incũbendũ:ut ad illum
puro conſtãtiq; corde per uias mandatoꝝ/ & ſemitas conſilioꝝ eius accedamus:& per eaſdem
illũ ad miſeriarum noſtrarũ habitacula dirigamus. ¶ Verum qa uiæ iſtæ atq; ſemitæ(ut ꝑdixi/ A
mus duræ ſunt/ aſperæ/arduæ/difficiles/rigidæ:ne his difficultatibus nſa deterreať fragilitas:
his uos ꝓpheta conſolatur uerbis:quæ & Euãgeliſta hoc loco adiecit: OMNIS (inquit) uallis Textus.
implebiť: & quæ ſequuntur.Quæ ſane uerba duplicem recipiũt expoſitionem:quarum altera
ad uiatoꝝ pſonas ſpectat; & ad uiã ipſam altera.Cæterũ pma apud ſacros doctores ẽ uſitatior:
ut dicamus p ualles Gentilẽ populum ſignificari:& p colles & mõtes Iudaicũ:ut ſit ſenſus:gẽ/
tilis populus legi euãgelicæ ſpretis idolis ſe ſubmittens atq; humilians implebitur.ſ.gratia ſa
ps.ciii. lutis & flumine ſapientiæ/ ac ubertate doctrinæ ſpũalis. De quo per ꝓphetã dicitur:Qui emit
ps.lxiiii tis fontes in conuallib⁹.& rurſus:Inter medium montiũ ptranſibunt aquæ.& iterum:Et ualles
abundabũt frumẽto.Iudaicus uero populus elat⁹ ſupbus & diuitiis legis exaltatus/atq; infla/
tus/deprimeret/atq; humiliabitur:qa regno ſimul & ſacerdotio priuabiť:& ꝑterq; q ab omni
gente/populo/& natione/conculcabiť/& deſpicieť:a deo quoq; ipſo(qđ longe eſt deterius)re
probabitur & elidetur:ſicuti in Eſau eſt figuratum:qui cũ eſſet primogenit⁹:a deo reprobatus
Ad he/ eſt:ut ait Apoſtolus. ¶ Collis quippe ſupbos mente notat:mons uero eos qui ꝑter mentis ela B
bre. xii. tionem/dignitate quoq; aut doctrina/uel ꝓrogatiua aliq præ cæteris eminẽt.De his apud Pro Mõtes & col
Abacut phetam legitur:Incuruati ſunt colles mundi ab itinerib⁹ æternitatis tuæ.& apud Eſaiã. Et fa/ les quid.
iii. ctum eſt in erradicationẽ collium cõpugnãtium.& rurſus:Librauit in põdere montes/& colles
Eſa.xx/ in ſtatera.& iterum:Turbabis montes & cõminues:& colles qſi puluerẽ pones & alio itẽ loco:
xvii. xl. Montes enim cõmouebuntur/& colles cõtremiſcent. Vel p mõtes ſupbia ſignificatur:q prin/
xli. & cipaliter in altum erigit mortaliũ mentes ut cæteris pſint:Per colles uero auaritia & cupiditas
liiii. terrenoꝝ:quæ & ſi ſupbiæ tumore nõ careat;pcipue tamen ad terrenas opes cogẽdas eſt inten
Hiere. I ta.De his p ꝓphetam dr:De monte in colles tranſierũt Huic aũt ſententiæ cõuenit:qđ in can
tico Mariæ legitur:Diſpſit (inquit) ſupbos mente cordis ſui:Depoſuit potẽtes de ſede & exal
tauit humiles.& qđ in illius explanatione a nobis eſt dictũ:ex quibus nõ ad Iudeos tñ & genti
Lu.xiiii les hæc uerba referri poſſe liquet:uerũ ad oẽs oĩno ſupbos/atq; humiles:cum ſit ſcriptũ:Qui
&.xviii. ſe humiliat exaltabitur:& qui ſe exaltat humiliabiť.& in pſal.dr:Nolite extollere in altũ cor
Pſalmo nu ueſtrum.& ſubditur:hunc ſcilicet ſupbum/ humiliat/& hunc ſ.humilẽ/exaltat. Et poſtre
lxxiiii mo hoc fine cõcluditur pſalmus:& oĩa cornua pctõrũ cõfringam: & exaltabunť cornua iuſti. C
Miche.i ¶ Eandẽ autẽ interpretationem paria quoq; uerba alio loco recipiũt.ſ.apud Micheã:dũ dicit:
Quia ecce domin⁹ egredieť de loco ſuo:& deſcendet/ & calcabit ſup excelſa terræ:& cõſumen
tur mõtes ſubtus eũ:& ualles ſcindenť ſicut cera a facie ei⁹. Et ne ei(qđ prius dixerat)parũ cõ
uenire uideatur:ſi quis fortaſſe dicat:Quid hoc ad uiã dñi præparãdam ptinet: cum unuſqſq;
in ſeipſo/abſq; alterius humiliatione/ exaltatione ue/parare illam poſſit:& uti ꝑdiximus/di/
rigere:ex Zachariæ cantico/quo pacto id cõueniat. docemur:cũ enim prius dixiſſet: q deus ui
ſitauit plebem ſuã:& erexit cornu ſalutis in nobis:& quæ ſequunť:ſubiũgit: Salutem ex inimi
cis noſtris de manu oĩum qui oderũ nos.& rurſus: Vt ſine timore de manu inimicoꝝ noſtroꝝ
liberati ſeruiamus illi/in ſanctitate & iuſtitia &c.qſi ad obſequium deo libere pſtandũ inimico
rum aduerſantiũq; humiliatio atq; cõtatio cõferat plurimũ:ſicuti & eo loci tactũ meminimus.
¶ Verum enim uero tãetſi defendi hac rõne ſenſus iſte poſſit:alius tamẽ ꝓxime ad litteræ mẽ D
tem/ꝓpoſitũq; accedere mihi uideť:ut intelligam⁹ ꝓphetã/& qui eius ſentẽtiã retulit/ Euãge
liſtam/poſtea q uerba pcurſoris ad præparãdã deo uiã/ſemitãq; dirigendam inuitantis pmiſit:
quo magis id factu facile eſſe pſuadeat:neu rei difficultate hoies deterriti/aut detractent iter:
aut ſegnius illi ſe accingãt:hæc/quæ mõ retulim⁹/uerba ſubiũgit:quippe uiã quãlibet tria po
tiſſimũ difficilem reddũt:Primum cum eſt mõtuoſa/Scđm cũ eſt tortuoſa/& cum eſt aſpera/

boratis & onerati eſtis:& quæ ſequunť. Cui enim/ fideli dico/cui inǵ/ſæculi huius infirmita/
tes/tribulationes/dolores/anxietates/pſecutiones ue intolerabiles uideri pñt: cũ illũ ipſum/
Treti .i. cui⁹ amore illas ſuffert/dicentẽ audit:O uos oẽs/q tráſitis p uiá/attẽdite & uidete/ſi eſt dolor
ſilis ſicut dolor meus:pſertim cũ tá acerbo dolori ſcelera nr̃a cãm pbuiſſe meminim⁹: dicente
Eſa. liii. ppheta: Ipſe aũt uulnerat⁹ eſt ppter infirmitates nr̃as:attritus eſt ppter ſcelera nr̃a:& q̃ ibi ſe/
Ad gal. quunť. Et ne id qdẽ inuit⁹ paſſus ẽ:quippe q(ut Apl's ait)Dedit ſemetipſm pro peccatis nr̃is:ut
i. nos redimeret ab oĩ iniqtate &c. ¶ Qui igiť uias ſuas corá deo dirigit:recto corde ab eo cor/
Ad thy. roborať:ſicuti de Ioathá legiť. Et qdem deus ipſe ſpe æternoꝝ gaudioꝝ nos allicit: qđ eſt ad
ii. tolerãda quæcũq; mala remediũ ſingulare. Iuſtũ naq;(ut in Sapia legiť)deduxit dñs p uias re
ii.paral. ctas:& oſtẽdit illi regnũ dei:& reliq̃ quæ ibi ſcripta ſunt. Neq; enim ambiguũ eſt qn uerba illa:
xxvii. VIDEBIT oĩs caro ſalutare dei:uel qđ os dñi locutũ eſt:de Chriſto ſint intelligenda: quem Textus.
Sapi.x. oĩs caro oculis corporeis:aut mẽtalib⁹ uiſura erat:eo(quo alibi diximus)mõ:dũ illa Symeonis
elucidaremus uerba:Quod paraſti ante faciẽ oĩum populoꝝ:uel p oẽm carnẽ iuſtos tñ & ele/
Ioel.ii. ctos intelligere poſſum⁹:ſicuti & illud:Effundá de ſpũ meo ſup oẽm carnem. ¶ Ad lr̃am igiť:
Ioánes hic Iudeos ad pniam prouocás facilem illis uiá ex eo maxime fore oſtẽdebat: q: is/qui
oĩum pctá remiſſurus uenerat/ſeipſm illis pberet uidendũ:ſicuti & in ſequenti tractatu aptius
oſtẽdem⁹. Spũaliter aũt ad nos quoq;/ & ad oẽs oĩno fideles hæc admonitio ptinet:quo intelli/
gam⁹ nihil nobis ad uias/ſemitaſq; dñi pcurrendas pter boná uoluntatẽ & ſaná mentẽ deeſſe:
cũ eoꝝ nobis & facilitas ſit oſtẽſa:& tam magna pro tam paruo labore merces repromiſſa.
Matth. ¶ Poſſunt aũt & ad ſcđm Chriſti aduẽtũ ea uerba referri:in quo pculdubio oĩs caro ipſm/q ſa/ A
xxiiii. lutare dei eſt/in hũana uidebit ſpecie:quẽadmodũ ipſemet teſtat⁹ eſt uiuens:ſcđm quẽ ſenſum
pcedẽtia uerba nulla prſus myſtica interptatiõe indigerent:qn ad lr̃am intellecta hoc nobis ex
primerẽt:qđ in ipſo ſcđo aduẽtu ſacri doctores futuꝝ autumát:terrá.ſ. quá incolim⁹/igne il/
lo e cælo miſſo ita eſſe purgádá:ut neq; uallis/neq; mõtis/neq; collis/neq; aſpitatꝭ: aut tortuo
ſitatis ullũ uſpiá maneat ueſtigiũ. Et hæc illa terra noua eſt:de q̃ in Apocalipſi legiť: Vidi cælũ
Apoca. nouũ & terrá nouá:& quá expectare ſe Petr⁹ in hæc uerba ſcribit: Adueniet aũt dies dñi ut fur:
xxi. in quo cæli magno impetu tráſient:elemẽta uero calore ſoluenť: terra aũt & oĩa/q̃ in ipſa ſũt/
ii.pe.iii. exurẽtur. & paulo infra:Cæli ardentes ſoluenť:& elemẽta ignis ardore tabeſcent:nouos uero
cælos/& nouá terrá ſcđm pmiſſa ipſi⁹ expectamus. ¶ In hoc aũt ſenſu nõ tam ut ad Chriſtũ B
in carne uenientẽ hoĩes ſe pparareẽt admonebat Ioánes qđ ad paucos oĩno ptinebat/q̃ qđ oẽs
oĩno hoĩes cõcernit:ut iudiciũ uenturũ cõſiderãtes ſic uiuerent:ne cũ reprobis æternis adiicerẽ
Matth. tur ſuppliciis:ſicut & Chriſt⁹ ipſe dũ de ſuo illo terribili aduẽtu loquereť. ¶ Sed neq; incon/
xxiiii. grua erit interpretatio:ſi ad ſolamẽ uiæ hanc Saluatoris uiſionem Ioánem ppoſuiſſe intelliga
Marci mus:nõ (ut paulo añ dixim⁹) ad pmiũ: pindeq; eſſe ac ſi diceret:nõ eſt de aſperitate uiæ ſalu/
xiii. Lu. tis hæſitandũ:qñ ambulátib⁹ in ea firma fide:Chriſt⁹ ſeſe ſit ad refrigeriũ opem. cõſolamẽq;
xxi. oſtenſurus:ſicut ipſe pmiſit dicẽs: Ecce ego uobiſcũ ſum oĩbus dieb⁹/uſq; ad conſumationem
Matth. ſæculi. & rurſus:Nõ uos derelinquá orphanos:uado & uenio ad uos. ¶ Ducẽ igiť/uiæq; comi C
xxviii. tem nobis fore Chriſtũ ſi quantũ in nobis eſt:ad uiá nos præparare uoluerimus:ex ſupradictis
Io. xiiii. oĩbus liquet manifeſtiſſime. Quas aũt dum hoc facit ptes ſuſcipiat:quo nos ad pr̃iam ſalutis Ducẽ uiæ q/
pducat:lõgum pfecto eſſet diſſerere:difficileq; aut poti⁹ impoſſibile/p ſingula enumerare. Ma b⁹ mõis chri
iora quippe ſunt illius in nos bñficia/qbus ad ſe corda nr̃a trahere cõtẽdit: q̃ quæ ullus ſermo ſtus ſe nobis
pſ.lx. explicare poſſet:ulla ue creata mens cõcipere. Propterea dicebat ppheta: Miſericordiá & ueri/ præbet.
Eccle.ii. tatem eius qs reqret. & alius:Scđm magnitudinẽ illius/q̃.ſ. eſt infinita/ ſic miſericordia ipſius
cum ipſo eſt &c. Quæcunq; tñ itineris optim⁹ qſq; dux uiatori pſtare in pñti uita põt: hæc mul
to uberius/multoq; accuratius/dux hic noſter oĩbus pſtat:his.ſ. q illũ ſequi nolũt:ex qbus nõ/
nulla p metaphorá enumerare haud ocioſum/inutile ue putamus. ¶ Primũ igiť uiam nobis D
prius q̃ ingrediamur:oſtẽdit. ſicut in pſal. dr̃:Notas feciſti uias tuas Moyſi:& illud:Notas mihi
pſ.xv. feciſti uias uitæ:pdicitq; difficultatẽ itineris:ſicut idem ppheta dicit. Oſtendiſti populo tuo du/
pſ.cii. ra. & ex his/quæ Apl's ſuis pdixit/cum eos ad pdicádũ mitteret/& cũ ab eis diſceſſurus eſſet/
pſ.lix. manifeſte liquet. Pariq; mõ facilitatẽ & amœnitatem ipſi⁹ oſtẽdit:cũ dicit: Viæ meæ pulchræ/
Matth. & ſemitæ meæ pacificæ. Idq; icciirco facit:ut ad uiá pcurrẽdá hilariores/prõptioreſq; reddat uia
xxiiii.& tores:labores uero & pericula icciirco oſtẽdit/ut fiát cautiores:ſicut ipſe dicit:Hæc locutus ſum
Marci. uobis:ut cũ uenerit hora eorũ:reminiſcamini quia ego dixi uobis:ne ue poſtq̃ iter ingreſſi fue
xiii. rint:cauſari poſſint:non putaſſe tá arduam. ¶ Item & qd prius q̃ uiam ingrediátur facere opor
Io. xvi. teat edocet:Qui uult(inquit)uenire poſt me:abneget ſemetipſum &c. Immo & uiam:& quæ/
cũq; in uia inueniet hoſpitia:quoq; pacto in oĩbus uerſari debeat:ſcripto illum admonet:illiq;

hanc itineris tabellam tradit:ut ſi caſu aliquo a duce aberraret:habeat nihilominus ſufficiens ꝓs. xxiiii
E uiæ indiciũ:ſicuti per ꝓphetam dr̃:Docebit mites uias ſuas:& rurſus: Legẽ ſtatuit ei in uia quã
elegit. ¶ Eademq; rõne in biuiis & in locis eminentib⁹ ſigna quib⁹ recta ab obliquis dignoſcã
tur:ſicuti cũ de ſignis loqueremur in ſcđo ꝓcedẽtis capitis tractatu diximus. ¶ Poſt ubi præ/
mõſtrauit ne nos temere/ periculoſæ incertæq; uiæ exponere uideat̃:& ne abſq; duce illã per/
tranſire diffidamus:ducẽ nobis offert ſeſe:pollicetur q; nunq̃ niſi toto itinere pacto nos deſer ꝓs. xxxi
turum:& ne momẽto quidem tpis oculos a nobis auerſurum. Ait enim per ꝓphetã:Intellectũ
tibi dabo:& inſtruã te in uia hac qua gradieris:firmabo ſuper te oculos meos. ¶ Quinimo &
ſe priorẽ iturum exhibet. Ait enim:Venite poſt me:ſequimini me:ꝓcedã uos. & hoc eſt quod in
Exodo legit̃:q; dñs ꝓcedebat populũ Iſraeliticum ad oſtendendã illi uiam. Idq; dum facit:non Exodi
modo iter oſtẽdit:ſed expedite ambulãdo uiatorem allicit:ſpemq; illi ꝓbet facilioris uiæ : ſicut i. Pet.ii.
Apoſtolus dicit:Chriſt⁹ pro nobis paſſus eſt:uobis relinquẽs exẽplum : ut ſequamini ueſtigia
F eius.& hoc eſt qđ in Sapientia legit̃:In uiis ſuis oſtẽdit ſe illis illariter. ¶ Exhortat̃ inſup uia Sapi.vi.
torem ad uiã pficiendã non mõ facilitatem itineris:ſed ꝓmiũ quoq; pegrinationis illi oſtendẽs:
cum dicit: Vos/qui ſequuti eſtis me/ ſedebitis ſup ſedes &c.& rurſus: Qui ſequit̃ me nõ am/ Matth.
bulat in tenebris:ſed habebit lumẽ uitæ. ¶ Item & delectabilia uiatori narrat:quo illi laborẽ xix.
alleuiet:ſicuti illis duob⁹ diſcipulis feciſſe legit̃:quib⁹ in Emaneus euntib⁹ in uia ſe cõiunxit. Io. viii
Et modo illũ ſpe allicit:mõ periculi metu/niſi eũ ſequatur/deterret:ſicuti cum dicit:Si dereli/ Marci
querint filii eius legẽ meam:& in uiis meis nõ ambulauerint:uiſitabo eos in uirga ferrea.Solet xvi. &
enim quẽadmodũ timor:ita & ſpes addicere pedib⁹ alas. Iccirco dicit ꝓpheta: Viam mãdatoꝶ Lucæ. x
G tuoꝶ cucurri:cũ dilataſti cor meum.ſ.ſpe æternoꝶ ꝓmioꝶ.& alius ꝓpheta dicit:Sancti/q ſpe xiiii.
rant in dño/aſſumẽt pẽnas:& ut Aquilæ uolabũt. ¶ Item quos uidet deſides & ſomnolentos ꝓs. clxx
arguit atq; increpat:& obiurgat. Ait enim uſq; quo piger dormis: & quæ ibi ſequunt̃. & ad di/ xviii.
ſcipulos dixit:Nõ potuiſtis una hora uigilare mecũ.& rurſum:Nolite timere puſillus grex:& Matth.
illud modicæ fidei qre dubitaſti & plurima id gen⁹. ¶ Item & onera:ſarcinaſq; nr̃as ipſe de/ xiiii.
fert:ne nimio illoꝶ pondere preſſi ſuccũbamus labori. Vere enim langores nr̃os ipſe ptulit: Eſa. liii.
& dolores nr̃os ipſe portauit.& illud Apoſtoli:Portãſq; oĩa uerbo uirtutis ſuæ:purgationẽ pec ꝓs. lxxx
catoꝶ faciens.& in pſal. Diuertit ab oneri b⁹ dorſum eius. ¶ Item & ne nox obſcura forſitan ꝓs. xviii
uiatorem in itinere depræhẽdat:lucernã ipſe dux portat. de qua ꝓpheta dicit: Præceptum dñi Pſalmo
lucidum illuminãs oculos.& iterũ:Lucerna pedib⁹ meis uerbũ tuum:& lumen ſemitis meis.& cxviii.
alibi:Mãdatũ lucerna eſt:& lex lux.& iſtud eſt lumen/quo Iſraeliticã gẽtem per noctẽ illumi/ ꝓuer.vi
nauit:illiſq;/ ſicut interdiu/ita & noctu ꝓuium iter fecit.& de hoc etiã per ꝓphetã dr̃:Nox ſicut Exodi
dies illuminabit̃.& alio loco:Dñe in lumine uultus tui ambulabunt. & rurſus:Et ambulabunt xiiii.
H gentes in lumine tuo. ¶ Et ne nos æſtus meridianus.ſ.concupiſcẽtia rerũ terrenarũ offendat: Pſalmo
ipſe ſup nos defert umbraculũ:ſicuti & hæbreis feciſſe ſcriptura ꝓdicta cõmemorat. & in pſal. lxxvii.
legitur:Scapulis ſuis obumbrabit tibi. De qua ſane obumbratione in annũciatione Mariæ nõ/ ꝓs.cxxx
nulla ſunt a nobis tradita. ¶ Item ſuo ipſe ſumptu nos in uia reficit:uiaticũq; ꝓbet:cibum ſci viii.
licet & potũ. Propterea dicebat ꝓpheta:Deduces me & enutries me. Ipſe eſt enim/qui nõ ſolũ ꝓs.lxxx
cibos terrenos tribuit:ſed & panem cæleſtẽ:ſicut ſcriptũ eſt: Panẽ cæli dedit eis:panem Ange viii.
loꝶ manducauit homo.&(qđ maius eſt)his oĩbus carnẽ ſuam dat ad mãducandũ/& ſanguinẽ Eſa.lx.
ſuum dat ad bibendum. Ipſe quoq; eſt/qui dicit:Si quis ſitit ueniat ad me/& bibat.& rurſum. ꝓs.xc.
Nolite ſolliciti eſſe quid bibatis aut qđ edatis:ſcit enim pater ueſter q, his omnibus indigetis. ꝓs. xxx.
Quærite ergo primũ regnũ dei:& hæc oĩa adiicient̃ uobis Idq; nõ ſemel ſed & iterũ exemplo Pſalmo
oſtendit:dum paucis admodũ panibus & piſciculis ingentẽ turbam in deſerto refecit. Item de lxxvii.
I hoc dr̃:Qui dat eſcam omni carni. & rurſus:Cibauit eos ex adipe frumẽti/& de petra melle ſa Io.vi.
turauit eos:& alia pleraq; id genus ¶ Neq; uero eſcam tm̃/potũq; ꝓbet:uerũ menſam parat/ Io.vii.
& uinũ miſcet ne inebriet:ſicut dicit Sapia: Aedificauit domũ/miſcuit uinum/ & poſuit men/ Lu.xii.
ſam.& alibi:Paraſti in cõſpectu meo mẽſam. ¶ Quinimo & ad mãducãdum inuitat:ne in uia ꝓuer.ix
deficiat:ſicuti ad Helyam dixit:Surge & comede:grandis enim tibi reſtat uia. & Saluator ipſe: ꝓs. xxii.
Accipite & comedite.& rurſus:Accipite & bibite. ¶ Item & portoriũ ſeu uectigal pro uiato/ iii. reg.
K re ſoluit:qui didragma in ore piſcis inuentũ:iuſſit Petro pro ſe atq; pro illo perſoluere:& chy xix.
rographũ peccati(ut Apoſtolus ait)in cruce deleuit. ¶ Item cum uiatorem feſſum atq; itine Lu. xxii
ris longitudine/difficultateq;/defatigatum uidet:primum illi baculũ/quo ſe ſuſtẽtet/præbet: ꝓs.cxxx
de quo dr̃:Virga tua & baculus tuus/ipſa me conſolata ſunt. ¶ Item & manũ illi porrigit:il/ viii.
lumq; ſubleuat:dicẽte ꝓpheta:Etenim illuc manus tua deducet me/& tenebit me dextera tua: ꝓs.xvii.
& rurſum. Dediſti protectionẽ ſalutis tuæ/& dextera tua ſuſcepit me. Et iterum:Adhæſit aĩa ꝓs.lxii.
mea

Pſalmo mea poſt te:me ſuſcepit dextera tua.& illud:Manus enim mea auxiliabit̃ ei/& brachium meũ
lxxxviii confortabit eum. ¶ Neq̃ uero manũ dũtaxat porrigit:ut ſuſtineat ne labatur:uerũetiam ſi la/
Pſalmo pſus fuerit:ut erigat:dicente ꝓpheta: Alleuat dñs omnes qui corruunt/& erigit omnes eliſos.
cxliiii. Hoc pacto Petrus claudi manu appræhẽſa alleuauit eum. ¶ Inſuper ſi qd̃ pedibus itineris lõ
Act.iii. gitudo/aſperitas ue nocumenti attulerit:illum cõfeſtim ſanat: & non pꝛiſtinæ reſtituit agilita/
ꝑs.xvii. ti tm̃:uerum expeditiores/& agiliores pedes facit. Ipſe enim eſt de quo dicitur: Qui perfecit
Abac.iii pedes meos tanq̃ ceruorum/& alibi:Ponet pedes meos tanq̃ ceruorum. ¶ Item & laſſos/fati A
Eſa.xl. gatoſq̃ confouet/& refocillat:dicente ꝓpheta:Qui dat laſſo uirtutem:& his/ qui nõ ſunt.ſ.ro
buſti/fortitudinẽ. ¶ Item ſi ægritudo emergat/aut uulnus inferri cõtingat:optimi medici ui
Thobi. cem ſuſcipit:ſicuti & Raphaelẽ/qui dei medicina dicitur/iuniori Thobiæ feciſſe legim⁹. Ipſe
i. quippe ille eſt Samaritanus:q uulnera uino & oleo alligauit:& ſtabulario reliquũ curæ cõmi/
Luc.x. ſit:ubi.ſ.tam graue eſt uulnus:aut tanta ex ægritudine cõtracta mẽbrorũ debilitas:ut non uiſi
Lu.xv. reſumptis uirib⁹ pficere iter poſſit. Tũc enim aut iumẽto iponit ſuo:ut Samaritan⁹ ille: aut in
proprios defert humeros:ſicut Paſtor inuentã ouem. ¶ Et deniq̃ ꝑter eam/quã dux ipſe curã
ꝑs. xc. uiatoris habet per ſeſe:amico ſtabulario ægrum (ut diximus curandũ cõmittit)& domeſticis/
ſeruiſq̃ ſuis incolumem ut ſeruent edicit:ſicuti per ꝓphetam dr̃:Angelis ſuis mãdauit de te ut
ꝑs.xxx. cuſtodiant te in oĩbus uiis tuis:in manibus portabunt te:ne forte offendas ad lapidem pedem
tuum. ¶ Præter hæc impedimẽta ſi quæ in uia eſſe ꝓuidet:tollit/ſicut dicit ꝓpheta:Educes me B
ꝑs.cxxx de laqueo quem abſconderũt mihi.& hac ſpe fretus orabat idem ꝓpheta dicens: Cuſtodi me
ix. &.c/ de manu pctõris/& ab hoĩbus iniquis eripe me:qui cogitauerunt ſupplãtare greſſus meos ab/
xl. ſconderunt ſupbi laqueũ mihi.& iterũ:Cuſtodi me a laqueo quẽ abſcõderunt mihi/& a ſcãda/
lis opantiũ iniqtatẽ. ¶ Qd̃ & ſi in laqueum/lacũ/uel foueã/aut lutũ/aut ſterquiliniũ/uel fo/
ꝑs.xc. ueam caſu aliquo inciderit:cõfeſtim illum eripit:indeq̃ extrahit:ſicut ſcriptum eſt:qm̃ ipſe li/
Pſalmo berabit me de laqueo uenantiũ.& rurſum:qm̃ ipſe euellet de laqueo pedes meos.& iterũ: Su/
xxiiii. ſcitans a terra inopem & de ſtercore erigens pauperem:& alio loco: Eduxiſti me de lacu miſe/
riæ:& de luto fecis. ¶ Sed & ſi latrones aut inimici irruant:dux ipſe fortis ſane/& armis opti
me inſtructus/occurrit:illoſq̃ quãticunq̃ ſint/& quãtocunq̃ impetu & robore ingruant repel C
ꝑs.xc. lit:& uiatorem protegit:ſicut dicit ꝓpheta:Scuto circũdabit te ueritas eius:& non timebis a ti/
more nocturno/a ſagitta uolante in die:a negocio pambulãte in tenebris/ab incurſu & dæmo
nio meridiano:cadent a latere tuo mille/decem millia a dextris tuis/ad te autem non appro/
ꝑs.lxxx pinquabit:& dux ipſe his uerbis pollicetur:Concidam ante faciem eius inimicos eius.
viii. ¶ Et in ſumma nullum itineri pagendo contingere põt impedimẽtũ:cui non dux ipſe ꝓſto ſit/ D
cõfeſtimq̃ illud ſũmoueat:quippe & ſi flumina uel mare ipſum occurrat/ponſq̃ uel nauis ad
tranſitum deſit:aquis imperat:& ſup aut inter illas ſicco ueſtigio traducit uiatorem:quemad/
Exod modũ de populo hæbraico in Exodo legit̃.& Pſalmiſta frequẽter cõmemorat. Ait enim:Mare
xiiii. uidit & fugit:Iordanis cõuerſus eſt retrorſum.& rurſum: Tu diripuiſti fontes/& torrentes:tu
ꝑs.cxiii. ſiccaſti fluuios Ethan. Itidem & Petro contigiſſe Euangelica teſtat̃ hiſtoria. ¶ Demũ ubi ſom
Pſalmo nus ingruit/quietiſq̃ tempus aduenit:cubiculum illi parat:ſicut apud ꝓphetam dr̃:Ego paſcã
lxxiii. oues meas/& eas accubare faciã. ¶ Sed ne qd dormienti contingat aduerſi:& cum eo dormit/
Cant.ii. & utraq̃ illum cõplectitur manu. Introduxit me (inquit uiator) ſponſus/& hic eſt dux noſter/
iii. & in cubiculũ ſuũ leua eius ſub capite meo/& dextra illius amplexabit̃ me. ¶ Rurſus uero cũ E
viii. ſurgẽdi tp̃s eſt illum excitat & expergeſcere facit dicens quod ſcriptũ eſt: Surge qui dormis:
Adeph. immo & illum pcutit/ut excitet:ſicuti Angelus ille/qui pcuſſo latere Petri excitauit illum di/
v. cens:Surge:& inſup illũ ut ueſtimẽtis ſuis ſe induat inuitauit:& portas domus clauſas illi ape/
Act.xii. ruit:proinde illo dormiente hic uigilat:ſicut ſcriptum eſt: Ecce non dormitabit:neq̃ dormiet
qui cuſtodit Iſrael. ¶ Et deniq̃ ut ibidem ſubdit̃: Introitũ illius/greſſumq̃ indeſinẽter obſer
uat:ita ut reb⁹ oĩbus agendis non ſolum ipſe ſolatium. & quicquid deſiderari poteſt/adiumẽ/
Eſa.ix. ti:uerũ etiam ſalubre cõſilium dux iſte uiatori præſtat. Ipſe eſt enim de quo ſcriptum inuenit̃:
Ec.xxi. q eſt admirabilis conſiliarius.& rurſus:Conſilium eius ſicut fons uitæ pmanet. Is etiam dicit̃
Eſa.xi. ſpũs conſilii/ & fortitudinis. ¶ Hoc aũt/& ex pdictis multa Raphael Angelus Thobiæ iuuio F
Thobi. ri officia pſtitit:aliaq̃ plurima ex ſacra ſcriptura diligentior elicere facile poterit:que adiici ſu
vi. uſq̃ pradictis poſſunt:aut cõgruentius adaptari. Mihi autem ſatis ſuperq̃ fuerit cæterorũ ſtudia ex
ad.xiii. citaſſe:illiſq̃ tum meliora ſcribendi materiam pbuiſſe:tũ uero inueſtigandi laborẽ minuiſſe.
¶ Porro has ſacræ ſcripturæ auctoritates/quas ad ſingula ducis officia citauimus/apertius ad
myſticũ moralem ue ſenſum interpratari:metaphoramq̃ aperire haud difficile foret. Verũ
quia in ſingulis extant ſacrorum doctorum expoſitiones:ab hac noſtra inductione non abor/

G rentes indiſcuſſa hoc mõ relinquere præſtat:q̃ prolixitate nimia luxuriari. ¶ Hoc uno cõtẽt
Moraliter. Paſtores & ꝑlati quãtam erga gregẽ curam gerere debent.
quo tractatum hunc concludere congruum uidetur. ¶ Siquidem iuxta moralem ſenſum/cui
ꝓcipue incumbimus/ꝓdicta omnia epis/cæteriſq; ꝑlatis documento eſſe debent:uti uiatorib⁹/
quibus duces ſeſe præbuerunt/aut a deo ſunt conſtituti/fidelem/ſollicitumq; ducatum ꝑſtẽt:
atq; ex præmiſſis/quantum humana fragilitas permittit/ꝑtermittant omnino nihil: quod ad
uiatores dirigendos/deducendos. conſolandos adiuuandos/incitandos/fouendos/defenden/
doſq;/erigendos/excitandos/curandoſq; ꝑtinere intelligunt: quãdoquidem ſi quid de grege
eorum culpa/negligẽtia ue depereat:exactam de ſingulis capitib⁹ reddituri ſunt deo rationẽ.
Ipſi quippe ſunt populi duces:illiuſq;(de quo loqui cœpim⁹) ueri ducis uices gerunt:ad quos
ꝓphetæ uerba diriguntur: Audite(inquit)principes Iacob & duces domus Iſrael: nunquid nõ Mich.iii
ueſtrum eſt ſcire iudiciũ:& que ſequunt̃. & alius dicit: Dñs dedit te ſacerdotem pro Ioiade:ut Daniel.
ſis dux in domo domini ſuper oẽm uirum. Propterea ex eorum manibus ſingulorum uiatorum xxix.
ſub eorum ducatu ambulantiũ ſanguinem deus ipſe requirit: ſicuti per os ꝓphetæ ipſe idem Ezech.
dicit:Speculatorem(inquit)te dedi domui Iſrael: & audies ex ore meo uerbum/& annũciabis iii. xxx/
eis ex me. Si dicente me ad impium morte morietis: non annunciaueris:ut auertatur a uia ſua ii.&. x/
impia:ipſe impius in iniquitate ſua morietur:ſanguinem autem eius de manu tua requiram.& ixxiiii.
rurſus alio loco idem propheta:Si ſpeculator uiderit gladium uenientem & non inſonuerit bu/
cina/& populus ſe non cuſtodierit:& infra:ſanguinem eius de manu ſpeculatoris requiram.

H ¶ Quo igitur pacto bonã reddere rationem poſſimus de gregib⁹ noſtris:hæc omnia/quæ ꝓdi
ximus/obſeruare diligentiſſime nos oportet:ut. ſ. doctrina/ꝑſuaſiõe/cõminatione/exemplo/
oratione:omniq; tum materiali:tum ſpũali ſuffragio ducatum ſingulis ouibus/nedũ uniuer/
ſo gregi/ad patriam uſq; ꝑſtemus. Hæc enim quæ prædicta omnia uberioribus uerbis meta/
phorice relata comprehendunt/ſi fecerimus:nos ipſi gregem noſtrum in loca paſcuæ uberri Mat. xv
ma introducemus: alioqui in foueam interitus æterni iuxta Saluatoris uerbũ/cũ illis cadem⁹. Luc.vi.

I ¶ Quanto autem grauiore ſupplicio digni cenſebuntur:qui in cuſtodiendo/dirigẽdoq; gre/
ge non modo ſunt negligentes:uerũetiam contraria eorum/quæ ipſi docent/faciunt:ſicut di/
cit Apoſtolus:Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum:& infra:Alios doces:teipſum nõ doces: Ad ro.ii
& qui prædicas non furandum/furaris/& quæ ſequuntur. ¶ Pudet uero de illis loqui:qui ad/
uerſa ſaluti & ipſi faciunt/& cæteris facienda:proh pudor:oſtendũt. Hoc aũt ne nos quoq; cõ/
mittamus malum:ſed ut commiſſo nobis gregi ad noſtram/illiuſq; ſalutem digne intendere
ualeamus:ille ipſe noſter/atq; illorum paſtor/dux & dñs, præſtare dignetur:ſi nõ noſtris:ſuis
ſaltem & intemeratæ matris eius meritis:quorum alterius in templo præſentationem:alteri⁹
purificationem hodierna die ſolẽni ritu celebrauimus. Ipſi uero ſempiterna ſit laus & gloria.
Qui cum patre & Spiritu Sancto in trinitate perfecta uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum.

Finis primi Tractatus tertii Capitis.

INCIPIT TRACTATVS SECVNDVS SVPER CAPITE TERTIO.

POSTEA q̄ præcurſoris uita/cōuerſatio/& miſſio/nobis cognita eſt:& qd de
his:deq; gerendis per eū rebus/ꝓdictū eſſet:declaratū:Supeſt ut ea ipſa geſta
ex Euāgelii ſerie deſcribamus:quæ in partes diſtincta planiorē/faciliorem q;
nobis intelligentiā pſtabunt:tum rerū ipſarū:tum latentiū in his altioꝝ my/
ſteriorum. ¶ Tria igiť in executionē diuinæ miſſionis inuenimus:ꝓcipue fe A
ciſſe illū:ꝑter ea/quæ circa Chriſtum ab eo geſta ſunt:quæ ſequens tractatus Diuiſio ma/
continebit.Baptizauit enim ad ſe ueniētes ꝓmiſcue oēs primum.Dehinc illos ad pniam agen teriæ.
dam inuitauit.Poſtremo ſpem ueniæ/gratiæq; obtinēdæ/nō qdem p ſe:ſed per Chriſtū ꝓbuit.
¶ Circa baptiſmū aūt multæ moueri ſolent a ſacris doctorib⁹ quæſtiones:q̄s cum nō magnam
difficultatem in ſe habeāt:faciliſq; ex Euāgelii uerbis earū ſit ſolutio/atq; explanatio:& abun
de ſint ab ipſis fidei cardinib⁹ diſcuſſæ:ſub cōpendio pſtringemus/pari(quo in cæteris)ꝓceſſi
mus/ante hac ſtilo. ¶ Verū enimuero ꝑus q̄ ad ea ptingam⁹:paulo altius huius baptiſmi ini/
tia repetamus.Etenim dū ſacræ ſcripturæ arcana rimamur:pfundiora ſemp myſteria ꝓſpici/ B
mus:atq; in ſingulis ſi in altū ſcimus fodere:theſaurū abſcōditū inueniemus. Et fortaſſis etiā De baptiſ/
ubi nō exiſtimať:latent ꝓcioſi carbunculi/gēmæq; plucidæ. Non ab re enim dicebat Saluator mo multa.
Mat.vii Quærite & inuenietis.& Spūs Sanctus per os Salomonis:Si enim(inqt)ſapientiam inuoca/
Luc.xi. ueris/& inclinaueris cor tuū prudētiæ:ſi quæſieris eā quaſi pecuniam & ſicut theſauros effo/
puer.ii. deris illam:tunc intelliges timorē dñi:& ſcientiam dei inuenies:qa dominus dat ſapientiam/&
ex eius ore prudentia & ſcientia. Ab ipſo igitur deo poſtulanda eſt ſapientia atq; intelligentia
ſcripturarum:qui ſane petentibus cōfidenter(ſicut dicit Apoſtolus)dat affluenter. Poſtulem⁹
Iaco i. itaq; ab eo cū fiducia:ut auferat uelamen litteræ de cordibus noſtris:& ſuper aquas ignorantiæ
noſtræ ſpūm ſuæ lucis immittat:quo reuelata facie gloriam uultus eius ſpeculari poſſimus.
¶ Atq; in primis qa de baptiſmo aquæ nūc agendū eſt:ſuccurrit aīo repetere/quātā in aqua uir C
tutem deus ipſe cōſtituerit. In hac quippe & in figura/& in re/ initiū cōſumationemq; ſacroꝝ Aquæ uirtu/
eſſe uoluit.Hanc etenim & ad emūdationem pctōrib⁹/& ad robur refectionēq; ꝓficientib⁹.& tes & præro
ad gratiæ plenitudinē tribuit eſſe pfectis.Emūdat qppe pctōrū maculas:& feſſos/ſitiētesq; re/ gatiuæ.
focillat/æſtus refrigerat/& ſpūs cōfortat:terrā inſuper inebriat/& irrigat:ipſiuſq; germina ſu
ſcitat/& oībus deniq; aīantib⁹ eſt ad uitā neceſſaria:qn & cūctoꝝ animātiū/quæ terra ꝓducit/
& alit/ſpēs multo facili⁹ atq; uberi⁹ effingit & ꝓfert aque⁹ humor.Et ꝑter hæc diuerſi gñis īfi
nita.Nā & in Sapīa legiť.Illic ꝓclara opa & mirabilia uaria belluarū gña & pecorū & creatura
belluarū imo & hūanis corpib⁹ tā ſīlia mōſtra in mari ſunt uiſa:& in hoium cōſpectū allata:ut
ꝑter loquellā ad uerū hoiem deeſſe illis uidereť nihil.Et deniq; ne qd ad humani gñis explē/
dā luxuriā/cupiditatemq; deeſſet:aurū quoq; & gēmas:& q̄ regibus ſeruari ad ſummū luxū ſo
lebat/purpuram aqua miniſtrat.Nauigatione inſuper orbem quaqua uerſum permeabilē red
dit:diuerſarumq; nationum & terrarū homines cōſociat:& ſpecies uelut cōmune totius orbis
emporiū cōmunicat.Viſum præterea cōfortat:& ueluti dyaphanum corpus uarios colores ſu/
ſcipit:atq; intuentibus refert:dulces ꝑbet auribus ſonos:guſtu delectabilis eſt:& tactu pluri/
mum iuuat.Odorem uero nonnullæ aquæ præbent acutum: aliæ ſuauem.Imagines præterea
rerum repræſentat:ita ut in ea uelut in ſpeculo proſpicere ſeſe quiſq; poſſit.Sal quoq; quo om
nia condiuntur/ex eadem ipſa conficitur. ¶ Et in ſumma cætera elementa in ſe ſola cōtinet. D
Nam ignis/qui illi contrarius eſt/alicubi uirtutē habet:accendiť quippe in qbuſdā fontib⁹ fax
extincta aut lignum aridum:& rurſus accēſum extinguiť.Præterea ſicuti in igne Spūs Sancti
gr̄a demōſtrať:ita & in aqua:dicēte ꝓpheta:Exibūt flumina de uētre eius:loquēs de ſpū quē da
Io.vii. turus erat Apl̄is deus ipſe.& in Sapiētia legiť:Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illū & hæc illa
Ec.xv. eſt/de qua Saluator Samaritanæ loquens ait:Qui biberit ex aqua/quā dabo/non ſitiet in æter
Io.iiii. num:ſed fiet in eo fons aquæ uiuæ ſalientis in uitam æternam. ¶ Eſt inſuper nō ſolum ad ter
ræ & eoꝝ/quæ ſub cælo ſunt/fomentū:uerumetiā ſuper cæleſtiū uſum neſcio quē conſtituta:
Geñ.i. cū dicat ſcriptura:ꝙ diuiſit deus aquas/quæ erant ſub cælo/ab his quæ erant ſuper cælū/quæ
alibi ad dei benedictionem inuitantur.Quinimmo aquarū appellatione cūcta corporea cōple
xus eſt Propheta:dum dixit:Spūs dñi ferebať ſup aquas.Eius quoq; noīe Eccleſiā myſtico ſen
ſu nobis exprimere ſacri doctores tradūt:dū in Geneſi legiť:ꝙ aquarū congregationē uocauit
deus maria. ¶ Aquas igiť iā tum qdē ab ipſo creatiōis mūdi initio cōſecrauit.& in ueteri lege E
deinceps frequēter.Nouiſſime aūt in his oīa ſalutis noſtræ ſacramēta concluſit/cū in Iordane
baptizatus eſt:& cum ex latere eius ſanctiſſimo una cum ſanguine aquam quoq; emiſit:qua
baptiſmi ſacramento uirtutem contulit:& ad peccatorū emūdationē/remediū/ſpemq; reliqt:

F ¶ Sed & ex eo aquæ uirtus atq; efficacia perſpici maxime poteſt: φ cum in aliis pleriſq; ueteris
legis cærimoniis/quæ nouæ legis myſteria/ſacramentaq; figurabant/ res ipſæ materiales ex/
purgata uetuſtate magna ex parte ſint ſublatæ: hæc tamen una ad omnia/quæ in figura præſi
gnabat materiam: nunc quoq; præbet in figurato. Quæ enim in ſanguine fiebant ſacrificia/&
exorciſmi/aſperſioneſq;: uerũ Chriſti ſanguinem/ pro noſtra ſalute & iuſtificatione Apoſto/ Ad he/
lo teſte/effundendum præmonſtrabant: qui poſtq̃ ſemel in cruce eſt effuſus omnia deinceps bre.ix.
ſacramenta abſq; ſanguine fieri Agnus ipſe immaculatus uoluit. & in aliis ſpeciebus facienda
conſtituit. Abſq; aqua uero nullum pene ſacramentum perficitur. Ad baptiſmum quippe/ex
quo ſalutis noſtræ principium pendet/per ſe ipſa materiam præbet ſola. Formam enim ex uer
borum uirtute recipit: ad ſanguinis uero Chriſti conſecrationem eſt neceſſaria. Sed neq; pa/
nis/qui in corporis ſubſtantiam conuertendus eſt/abſq; aqua confici poteſt. Ad reliqua uero
Eccleſiæ ſacramenta q̃uis non ſit in propria ſpecie neceſſaria: eius tamen ritu Eccleſiæ conſe/
cratæ aſperſio ex ſanctorum patrum inſtituto in nullo illorum eſt prætermittenda. Hanc ob
rem uere de hac Propheta dicit: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. & rurſus: Eſa. xii.
Fluminis impetus lætificat ciuitatem dei & iterum. Torrente uoluptatis potabis eos. ps. xlv.
G ¶ Atq; (ut nihil omittamus) aqua q̃ ſup cælos ſtat/ex nubibus cæli cadit: in uertice montiũ ſca Pſalmo
turit: per medias conualles defluit: ex terræ uiſcerib⁹ ſurgit: eoq; mõ mundũ uniuerſum uiui/ xxxv.
ficat. Ex paruo quoq; mundo/quem micocroſmum uocant/eodem pene manat ordine. Siqui/
dem ex cerebro/quæ eſt capitis pars ſuprema/in os & nares atq; oculos aqua defluit: per geni/
talia quoq; membra: ex cibi digeſtione in ueſicam contracta emittitur: & deniq; toto ex corpo/
re per ſudorem humor aqueus emanat. Aquæ inſuper in cætera elemẽta uis eſt præcipua: ignẽ
quippe extinguit: aerem refrigerat: terram fœcundat: ad alimentum quoq; pura & ſimplex eſt
neceſſaria. Potum quippe immixta cũctis animantib⁹ præbet: quod neq; ignis/neq; terra/neq;
aer facit: q̃q̃ ne ſine his quidem uiuere poſſumus: ſed neq; hãc de qua loquimur/purum elemẽ
tum affirmare uolumus: quæ ſcilicet in communi uſu eſt hominum: uerum ipſius elementi &
H nomen & magna ex parte naturam retinet. ¶ Tot igitur/tantæq; cum ſint aquæ proprieta/
tes/a natura/immo ab ipſo naturæ autore tributæ: mirari neminem oportet: ſi talia/ tãq; ex/
I celſa ſacramenta/ in hac una ab ipſa mundi creatione deus conſtituerit. ¶ Verum ne longi⁹
a propoſito digregiamur: ad baptiſmi ſiue ſacramẽtum/ſiue myſterium/ ſermonem perſtrin
gamus. Atq; in primis qa in ſacra ſcriptura de hoc baptiſmo frequens eſt mentio: an idẽ ubiq;
cenſeri debeat fuiſſe: an uero diuerſa fuerint. & an duo tm̃: unum ſcilicet in figura/alterum in
Baptiſmi no re/an uero etiã plura. De baptiſmo quidẽ aquæ loquor. Nam alias baptiſmi ſpecies/q̃s & hoc
mẽ qd ſigni/ loco/& alibi frequẽter ſacri doctores tradunt/nõ attinet ad præſens diſſerere. Tum φ alterius
ficat. ſunt rõnis: tum φ ſatis huius indagatio alta/grãdiſq; eſt per ſeſe. ¶ Vt igitur rem attingam⁹
radicitus: inquirendum eſt prius: qd ex uirtute uocabuli baptiſmus ſignificet: qd ubi intellige
mus: facilior erit ad oẽs ſenſus expoſitio. Et in hoc quidẽ latini omnes cõueniunt: baptiſmi uo
cabulum idem φ ablutionem/ uel imerſionem/ ſeu intinctionem ſignificare Idq; cum in aqua
frequenter fiat: utpote quæ ad lauandum/mundandumq; ſua puritate: ſimplicitate/munditia/
& liquiditate ad id eſt accommodatiſſima: ubi alium liquorem ſcriptura non exprimit: cum de
baptiſmo fit mentio: ablutionem/& immerſionem/ſeu lauacrum aquæ/intelligimus.
K ¶ Quædam autem lauacra/ ſeu baptiſmata erant in ueteri lege: quæ hoc/de quo loquimur/ſa
cramentale nequaquã nobis ſignificare potuerunt: quippe quæ frequentiſſime iterabant̃: put
unumquẽq; immundum: aut lex ipſa uetus: aut propria ipſius cõſcientia iudicabat: aut pro mo
re: quoties ad ſacrificium uel ad menſam accedebant. & de his in ueteri teſtamento tam in Exo Exo. xx
do q̃ in Leuitico/& in Numeris plurima ſunt ſcripta: de quibus in Euangelio Marci legitur. ix. & xl.
Phariſei (inquit) & omnes Iudei: niſi crebro lauerint manus: nõ manducãt: & a foro niſi bapti Leui. xv
zentur: nõ comedunt. & alia multa quæ tradita ſunt illis ſeruare baptiſmata calicum & urceo/ Nu. viii.
L rum & æramentoꝝ & lectorum: hæc ille. ¶ In his aũt uariæ ac diuerſæ formæ tradebantur. xix. & x
Baptiſmi ſa/ Porro baptiſmi ſacr̃m nõ eſſe iterandũ maiores noſtri & ipſi in primis Apl̃i tradiderunt. Apl̃s xx.
cramẽtũ non enim dicit: Vna fides: unũ baptiſma: & inſuper cum baptiſmum in morte Chriſti ſtabilitum Mar. vii
eſt iterandũ. ſit: & in ſepultura eius figuratum dicat idem Apoſtolus: Sicut ille ſemel mortuus & ſemel ſu/ Ad eph.
ſcitatus: iam non moritur: ita & qui ſemel ſacramenti caracterem accepit: rurſus alium ſuſci/ iiii.
pere nequit. Prædicta uero baptiſmata ad lauacrum pœnitentiæ ſunt referenda: quam iterari Ad Ro.
oportere/& ratione admonemur & docemur exemplo. Conſtat enim Dauid regem nõ ꝓ adul vi.
Pniæ ſacr̃m terio tñ/& homicidio: ſed & pro populi numeratione & pœnitentiam egiſſe/& indulgentiam i. ad cor.
ẽ reiterabile. obtinuiſſe. Moyſes quoq; pro peccatis Iſraelitici populi frequenter a deo fuit exauditus: & xii.
Chriſtus

Matth. Chriſtus Petro: Non ſepties/ſed ſeptuageſies ſepties/remittendum eſſe peccatum re/
xviii. ſpondit. ¶ Hæc autem lauacra cum in aqua abſq; alia immixtione/aut exorcizatione fie/ A
rent:nihil per ſe tribuebant: ſed per illam exteriorem lotionem membrorum corporalium/ De diuerſis
qualis eſſe deberet cõſcientiæ ablutio/munditiaq;/demonſtrabãt:ſicuti & capitis inclinatio/& lauacris ue/
Eſaiæ.i. genuum flexio/& thurificatio/& manuum eleuatio/& cætera id gen⁹. Propterea dicebat Pro teris legis ad
Eze.xvi pheta: Lauamini mũdi eſtote/auferte malũ cogitationũ ueſtrarum De hac quoq; alius ꝓpheta litterã & alle
ꝑs vi. dicit: In aqua nõ es lota in ſalutem. De hoc etiã loquit᷑ Dauid dũ dicit: Lauabo per ſingulas no gorice.
Iudith ctes lectum meũ:lachrimis meis ſtratum meum rigabo. Hoc pacto in nocte baptizabar ſe mu/
xii. lier ſancta Iudith. De hac item loquitur Apoſtolus dum dicit: Accedamus cum uero corde ad
Ad he/ plenitudinem fidei/aſperſi corde a conſcientia mala/& abluti corpus aqua munda. Hæc uimi/
bre.x. rum eſt natatoria Syloe ad quam Chriſtus cæcum ire iuſſit:ut uiſum reciperet. Hoc item laua
Ioan.ix. crum illud eſt: de quo Propheta dicit: Lauabis me/& ſuper niuem dealbabor. ¶ Et his quidẽ
ꝑs.l. baptiſmatibus nonnunq̃ corpus totum abluebat᷑:ſicut dicitur Neemiæ.iiii. Vnuſquiſq; nuda/ B
Mar.vii batur ad baptiſmum:interdũ manus tm̃:ſicut cũ manducare uolebant: ut in Euangelio legit᷑:
Cant.v quandoq; pedes tm̃:quẽadmodum in canticis præcipitur: Laui pedes meos:quomodo inquina/
ꝑs.l bo illos. quãdoq; etiam aqua tm̃ aſpergebant᷑:de qua aſperſione dicit ꝓpheta: Aſperges me do
Leui.iiii mine iſopo & mundabor. quãdoq; etiã ueſtimenta. Et de hac aſperſione in Leuitico & Nume/
xiiii.xx. ris frequẽs eſt mẽtio:& in aliis pleriſq; ueteris teſtamẽti partibus:de qua etiã Apl's ad Hebreos
&.xvi. ſcribit:quem paulo ante retulimus: Vtrunq; enim ponit ablutionem.ſ.& aſperſionem: altera
Nu.viii quidem fit per noſmetipſos:ſcilicet ablutio:& hæc uera eſt cõtritio:de qua Eſa.loquitur: Au/
&.xix. ferte malum cogitationem ueſtrarum. Altera uero fit a ſacerdote:ſcilicet poſt cõfeſſionẽ a pec
catore illi factam:& hæc totum ſemper corpus aſperſit: qa integra eſſe debet tam contritio q̃
pœnitentia. ¶ Lauachrũ uero (ut prædiximus) corpus quãdoq; totũ abluit:cum integre mun C
Io.xiii. datur conſcientia:interdum manus cum operationes noſtræ mũdæ ſunt a peccato Propterea
Pilatus in conſpectu Iudeoꝝ manus lauit:ut ſe innocentem a Chriſti morte oſtenderet. Cum
autẽ pedes tm̃ lauantur affectus ſolos mundandos reſtare oſtenditur/quo in ſenſu accipi ſolet
quod dixit Saluator: Qui lotus eſt/non indiget niſi ut pedes lauet. ¶ Veſtimentorum aũt lo
Adeph. tio exteriorum duntaxat actuum mũditiam ſignificat: quæ in inceſſu/geſtu/riſu ſermoneq;
caſtigando conſiſtit. Nam cum Apoſtolus dixiſſet: Fornicatio/aut oĩs immũditia/aut auaritia
non dominet᷑ in uobis:poſtea ſubiunxit:aut ſtultiloquiũ uel ſcurilitas:quæ ad rem nõ ptinent.
Nu.viii Et ob id ſacerdotes in lege ueteri præterq̃ q; aqua lauabantur:ueſtimẽta quoq; abluere/& mũ
Eccl.ix. diſſima habere iubebantur. & de his in Sapientia legitur: Omni tempore ueſtimenta tua ſint
cãdida. ¶ Hæc igit᷑/& ſi quæ ſint talia/cũ ſæpe iterarentur:non poſſunt (ut diximus) baptiſmi D
ſacr̃m/quo ſemel tm̃ utimur/figurare. Quod ſane per ea lauacra ꝑſignatum fuiſſe dicendum
eſt:quæ una lotione perfectam liberationem cum gratiæ plenitudine tribuerunt. Qua in re il
lud eſt aiaduertendũ:q; tãta erat peccati ueteris/ꝑſertim originalis macula atq; nigredo: ut ad
eam abſtergendã aqua ſola non ſufficeret:ſed alia quoq; lotione opus eſſet:qua ſup albedinem
(quã aquæ intinctio daret) color aliqs uiuus aderet: qui non modo nigredinem illam ex pec/ De lauacro
cati contagione cõtractã abiiceret:uerũetiã rutilantẽ & aſpectu/uiſuq; delectabilẽ colorẽ ꝑbe/ ſeu baptiſ/
ret:qđ plane non muricis/uel alterius aĩalis/ſed ipſius Chriſti ſanguis facere poterat: Ipſe eſt mo ſangui
Apoc.i. em̃ de quo in Apocalipſi legit᷑:q; lauit nos a peccatis nr̃is in ſanguine ſuo:& de quo dicit Apl's nis.
Ad he/ q; ſanguis Chriſti emũdat cõſcias nr̃as ad ſeruiendũ deo uiuẽti:ſine quo (ut poſtea ſubiicit) nõ
bre ix. fiebat remiſſio. & ob id alio loco/cui⁹ paulo ante meminim⁹/dicebat idẽ Apl's: Quicũq; bapti/
Ad Ro. zati ſumus in Chriſto Ieſu/in morte ipſi⁹ baptizati ſum⁹. Cõſepulti enim ſum⁹ cũ illo per ba
vi. ptiſmũ in mortẽ:ut quõ Chriſt⁹ ſurrexit a mortuis p gloriã p̃ris: ita & nos in nouitate uitæ am
bulemus. ¶ Quinimo nõnunq̃ ſanguis iſte agni imaculati utrunq; tribuit:dealbat enim p fi/ E
dem cõſciam mũdãdo:& p patientiã ac tolerãtiã humanaꝝ paſſionũ ꝓpter deũ cãdidiores niue
Apoca. aĩas facit. De hac in Apoc. legit᷑:q; dealbauerũt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Rubicũdũ aũt co
vii. lorẽ ſanguis ſua natura præbet:q charitatis feruorem ſignificat:& de utroq; dr̃ per ꝓphetam:
Tre.iiii Candidiores nazarei eius niue:nitidiores lacte/rubicundiores ebore antiquo. & alibi: Dilectus
Cant.v me⁹ cãdidus & rubicũdus. ¶ Hoc aũt baptiſma extremũ fuit.ſ.Chriſti morte cõſumatũ. Aliud F
em̃ aquæ lauacrũ/baptiſmaq; ꝓceſſerat:cum a Ioãne in Iordane fuit baptizatus:tunc quippe &
aquas ad emũdationẽ peccati ſanctificauit:& baptiſmi ſacramẽto dedit initiũ:ꝓpterea ad oſtẽ/
dendum q; ſolius aquæ nõ ea eſt uis/ut mundare poſſit a peccato:& gratiam/qua deo renaſci/
Ioã.iii. mur/conferre:dicebat Saluator ipſe Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sã
cto/non introibit in regnum cælorum: Spiritus autem Sanctus ut aquæ uirtutem regenera/

tionis tribueret/ſanguis Chriſti in cruce fuſus effecit. Ideoq; & cũ illo aqua quoq; ex trãſfixo
latere manauit: quo magis ad ſordes noſtras abluendas ſimul utrũq; neceſſarium ꝓbaretur.

G
Tria q̃ Apl's Io. dicit teſtimoniũ dare ĩ t̃ra de chriſto.

¶ Et ob id dicit Apl's: q; Chriſt⁹ uenit nõ in aq̃ tm̃: ſed in aq̃ & ſanguine: q; q; tres ſunt/qui teſti Ioan. v.
moniũ dant in terra ſuæ. ſ. erga nos pietatis: eiuſq; ueræ humanitatis. Aqua. ſ. quã in baptiſmo
Ioãnis conſecrauit: & quã ex latere cũ ſanguine fudit. & ſanguis ipſe: tũ ex latere: tũ ex cætero
corpe fuſus. Spũs uero ille teſtis acceſſit: quẽ ante lateris aptionẽ tormẽtoꝝ dolore oppreſſus
in cruce clamans emiſit. Ex hoc eñ uerum hoiem illum eſſe patuit: q; morti fuit obnoxi⁹: ſpiri
tumq; corpus deſerere doloris coegit uehemẽtia: & in ea inſup morte teſtm̃ eius/quo nos re/
gni cæleſtis hæredes inſtituerat/robur accepit: qđ Apl'o teſte nõ niſi morte intercedente ratũ Ad hebre. ix.
eſſe poterat. & iſtud eſt lauachrũ uitæ: quo Eccleſiã ſponſam ſuam mũdaſſe ad Ephe. ſcribens Adeph. v.
teſtatur Apl's: qui & alio loco ſic ait: Apparuit gratia dei Saluatoris noſtri nõ ex opib⁹ iuſtitiæ
quæ fecim⁹ nos: ſed ſcđm ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit: per lauacrum regenerationis Spũs
Sancti/quem effundit in nobis abunde per Ieſum Chriſtũ ſaluatorẽ noſtrũ. & q̃ ſequunť. Vel Ad titũ iii.
etiã ſpũs ille teſtimoniũ ferre dr̃ in terra. i. in mẽte nr̃a qui terra ſum⁹: de quo Apl's dicit: Non
enim accepiſtis ſpũm ſeruitutis iterũ in timore: ſed accepiſtis ſpũm adoptiõis filioꝝ dei in quo

H
Baptiſmi: figuræ ex utroq; teſtõ.

clamamus abba pr̃: ipſe eñ ſpũs teſtimoniũ reddit ſpũi nr̃o: q; ſumus filii dei. ¶ Vtriuſq; aũt Ad Ro. viii.
baptiſmi/aquæ. ſ. & ſanguinis/figuræ ꝓceſſerãt plurimæ. & in p̃mis de eo/qđ p ſanguinẽ fie
bat/unicus teſtis Paulus/quẽ mõ retulim⁹/ abũde ſufficiet. Is eñ Spũ Sctõ edoct⁹ ad Hæbreos
ſcribens has figuras aptiſſimis nobis explanauit uerbis. Aquæ uero baptiſma ab eodẽ/necnõ
ab ipſo Apl'oꝝ p̃ncipe ex ueteri teſtõ figuratũ nobis tradiť. Alter quidẽ in mari & nube præſi
gnatũ oſtẽdit: cũ per mare rubrũ in colũna nubis hæbraicã gentẽ Moyſes traduxit: & pſequen i. ad corin. x.
tem Pharaonẽ cum exercitu ſuo inter undas demerſit. Quid enim aliud nobis ſignificat ea/
dẽ aqua populũ liberatũ/& hoſtes ſubmerſos: q̃ q; per baptiſmũ & a peccatis ſoluimur: & dia/
boli poteſtas in nobis occidiť: ſed neq; ibi aqua uirtutẽ hãc habuiſſe ſola refertur: uerum & nu

Aqua Sola uirtutem nõ habet: ſed cõiuncta illi p ſacr̃i uirtutẽ gratia.

bes/quæ iter noctu ambulantibus oſtẽdebat/ſaluti quoq; cauſam præbuiſſe monſtratˊ. Et hæc
quippe eſt Spũs Sancti gratia: quæ per Paſſionis Chriſti meritũ in ſacramento baptiſmi infun
ditur ex uirtute uerborum: ſicut dicit Apoſtolus: Chriſtus dilexit Eccleſiam/& ſeipſum tradi/ Adeph. v.
dit pro ea: ut illam ſanctificaret: mundans eam lauacro aquæ in uerbo uitæ. ¶ Petrus uero p
arcam Noe baptiſmum ipſum præfiguratum oſtendit: dicens: In diebus Noe cum fabricare/
tur arca: in qua pauci/ideſt octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquam: quod & uos nunc ſimilis i. Pe. iii.
I
formæ ſaluos facit baptiſma: & quæ ſequuntur. In illa quippe arca octo animæ recluſæ ꝓræde
ſtinatorum numerum deſignant: qui pauci ſunt/teſte Saluatore: Et octonario numero comple
cti recta ratione poſſunt: quam cum a magiſtris abunde ſit tradita: & ex ſuperiorib⁹ colligi poſ Mat. xx & Lucæ xiii.
ſit: non proſequemur. Arca uero aut Eccleſiam aut crucem Chriſti/in qua & aquam & ſangui
K
nem fudit/deſignare poteſt. ¶ Sed & per lotionem ſeptenam in Iordane iuſſu Heliſei ab Eu
nucho Naamã factam baptiſmus ſignificari põt: per quam non ſolum a lepra cõfeſtim eſt mũ iiii. reg. iiii.
datus: uerum & eius caro iam antiqua & corrupta ad puerilem renouata. Hæc quippe (ut dixi/
mus) baptiſmus facit: nõ ex aqua: ſed ex Heliſei/ideſt Chriſti uirtute. Propterea & Eunuchus
ille dicebat: Nũquid non Farfar & Abbana fluuii Damaſci meliores ſunt omnib⁹ aquis Iſrael.
Septima autem lotio: ſeptem peccatorum mortalium ablutionem/emundationemq;/& ſepti/
L
formis gratiæ Spũs Sãcti infuſionẽ præſignat. ¶ Probatica quoq; piſcina/quæ p̃mum quẽq;
immerſum ab omni ægritudine mundabat/hoc quoq; ſacramentũ haud incõgrue rep̃ſentat:
quæ pari etiam modo nõ ex aquæ uirtute: ſed ex Angeli motu efficaciam ſaluris habebat: per
quinq; ſiquidem in ea porticus: quinq; Saluatoris plagas quãs in cruce ſubſtinuit/intelligere
poſſumus. ¶ Mare quoq; æneum ante templi ingreſſum lauandis ſacerdotib⁹ inſtitutũ/trãſit⁹
Iordanis/mutatio aquæ in uinũ/& pleraq; alia tũ ueteris: tũ noui teſtamenti myſteria hoc idẽ
nobis repræſentantia poſſent afferri: quæ uariis in locis colligere ſacrarum ſcripturarum inda

M
De baptiſmi materia & forma.

gator facile poterit. ¶ Ex præmiſſis itaq; ſatis oſtenſum putamus: baptiſmi ſacramentum in
aqua & ſanguine demonſtratum prius fuiſſe/& poſterius cõſecratum. Veruntamẽ in ipſius ul
tima inſtitutione aquam dumtaxat ad materialem cauſam manſiſſe: ſanguinis autem loco uer
ba diffinita eſſe: quæ per memoriã effuſionis ſanguinis Chriſti: ſuæq; tum mortis: tum reſur/
rectionis/quam fide recolimus/formã atq; efficatiã tribuãt ſacr̃o. Horum enim uerborum in fi
de Eccleſiæ/& autoritate inſtituentis Chriſti. tanta eſt uis atq; efficatia: ut illis prolatis illico
in aquæ liquorem Spiritus Sancti calor ſeu gratia ſeſe infundat: ſicuti & in altaris ſacramen/
to in in corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti panis & uini ex ui uerborum cõfeſtim fit cõuerſio.
¶ Neq; abſq; magna ratione factum putare debemus: ut ſanguinis effuſione ſublata/ſolius
aquæ

aquæ maneat ablutio. Primũ quidẽ per aquam baptiſmi figura eſt introducta ſine ſanguine in
arca/ ſcilicet Noe & tranſitu rubri maris (ut paulo ante diximus). Agni uero paſchalis imolatio
quæ iuſſu dei a Moyſe eſt introducta/ in memoriam illius poſtremæ liberationis ab Aegypti
ſeruitute Iudeis tradita eſt. Quæ quidem ĩmolatio agni ĩmaculati Chriſti occiſionẽ atq; ĩmo/
lationem præſignabat. Hanc autem tãdiu fieri par fuit: quoad uerus ĩmolaretur agnus. Tũc
enim ut Apl̃s/ quem ſupra retulim⁹/ teſtatur: quod ſingulis annis in figura fiebat: in ueritate
ſemel adimpletum ceſſare debuit: quemadmodum & baptiſmatum/ atq; lauacrorum cærimo/
niæ: immo & circũciſionis ſignum. ¶ Sed in duo ſacramẽta hæ ueteris legis figuræ ſunt trãſ/ A
fuſæ: ad humani generis ſalutem longe præſtantiora/ atq; efficatiora. In circũciſionis quidem Baptiſmũ &
& lauachri locum/ ſucceſſit baptiſmi ſacramentum: & pro Agni imolatione corporis & ſangui euchariſtiæ
nis Chriſti data eſt conſecratio. Vtrunq; enim in ſuæ paſſionis memoriam Chriſtus inſtituit: ſacr̃a quare
Lu. xxii ueluti de baptiſmo iam ſatis ſupra eſt oſtenſum. De altero uero ipſe idem illud inſtituens di/ inſtituta.
xit: Hoc facite quotieſcunq; ſumitis/ in meam cõmemorationẽ. Vt igit̃ intelligamus effuſio/
nem unicã ſanguinis ueri atq; immaculati agni Ieſu Chriſti ad oĩa totius mundi peccata delẽ/
da ſuffeciſſe: eiuſq; memoriam ſolum ad ſingulorũ emẽdationem deinceps eſſe neceſſariã: oẽm
prorſus ſanguinis effuſionẽ uoluit amputare: ſiue quæ per circũciſionẽ in humanis corporib⁹:
ſiue quæ per animalium occiſionẽ fiebat in ſacrificiis. In huius aũt imolationis ueri Agni me/
moriam talia conſtituere uerba: taleſq; rerum ſpẽs: quib⁹ & ipſorum ſacramentorũ cõficiẽdo/
rum atq; ꝑcipiendorũ facultas daretur maxima: & memoria ꝓteritorũ dei beneficiorũ frequen/
tior/ ſuauiorq; relinqueret̃. Et nihilominus ex rerum/ quæ ad ſacr̃m adhiberent̃/ natura/ q̃lita
teq;/ ipſorũ myſteriorũ ſub his latentium dignitas/ uirtuſq; aptiſſime dignoſci poſſet. Sicut eñ
ad uitæ humanæ neceſſitatem/ aĩam primũ infundi corpori oportet/ illãq; congruo tpe ex ma
tris utero ſua ui corpus iam informatum educere: aut ſi iam exanime factũ eſt: rurſus inferri.
Deinde uero ad illius conſeruationem: ſuſtentationemq; materiali opus eſt alimento: ita & de B
animæ uita eſt intelligendum. ¶ Animam quippe parentibus primis infudit deus: purã atq;
immaculatã: qua uitæ ſpũm acceperũt: ad quã conſeruandã alimenta ex paradiſi fructib⁹ abun
de ꝓbuit. Poſt ubi cõtempto dei ipſius mãdato uetitæ arboris fructum deguſtarunt: in peccati
pœnam ex culpa mortale qdem factũ eſt corpus: ſed aĩa ipſa deo cõfeſtim per peccatũ eſt mor/
tua: in uniuerſumq; humanum genus labes hæc/ lueſq; tranſfuſa: ita ut niſi remedio aliquo ui
tales uirtutes reſumpſiſſet: perpetuo mortua mãſiſſet/ q̃tũ ad ſalutẽ & diuinã gr̃am/ quæ uera
Ad Ro. eſt aĩæ uita/ ſicut dicit Apl̃s: Gratia dei uita æterna. Hanc igit̃ in utero ueteris teſtamẽti per ſa
vi. crificia circũciſionis in primis ſignum ſtatuto tempore diuina clementia cuſtodiuit: ſicut dicit
Apoſtolus: Prius (inquit) q̃ ueniret fides: ſub lege cuſtodiebamur cõcluſi/ in eam fidem quæ re
Ad gal. uelanda erat: & deniq; ubi uenit plenitudo temporis/ miſit deus filium ſuum in uterum uirgi/
iii. nis: qui genus humanum in lucem educeret: quippe quod & ſi conceptum erat in utero: egredi
Eſaiæ tamen non poterat. Hoc eſt enim qđ per ꝓphetam dictum eſt: Venerũt filii uſq; ad partũ: ſed
xxxvii. non eſt uirtus pariẽdi: ſicuti de uiatorib⁹ cunctis dicit Apl̃s: Omnis creatura ingemiſcit & par
Ad Ro. turit uſq; adhuc: ut noſipſi primitias ſpũs habentes adoptionem filiorum dei expectantes &c.
viii. ¶ Hic itaq; uerus naturæ inſtaurator & medicus: primũ qdem aĩas oĩum oĩno. hominũ ſuo ſan C
guĩe/ uti uer⁹ Pelican⁹/ aut ſuo rugitu uti uer⁹ Leo de tribu Iuda/ ſignificauit: ſicuti his uer/
bis oſtendit Apl̃s: Eramus (inquit) natura filii iræ/ ſicut & cæteri: & infra: & cum eſſem⁹ mortui
Ad eph. peccatis: cõuiuificauit nos in Chriſto: & quæ ſequunt̃: ſinguliſq; medelã adhibẽs/ remedia con
ii. ſtituit: quib⁹ in uirtute potentiæ ſuæ ex morte peccati originalis ad uitã ſuſcitarent̃ æternã. &
hic eſt baptiſmus. ¶ Deinde uero qa uariis aĩam ipſam præuidit morbis obnoxiã: neq; ſuapte
uirtute abſq; alimẽto aliquo diuti⁹ poſſe ꝑſiſtere: ad roborãdã/ cõſeruãdãq; illã & ab oĩ morbo/
rũ gñe curandam/ alimentũ ſuauiſſimũ/ medicamẽtũq; ꝓſentaneũ & efficaciſſimũ illi reliquit.
& hoc eſt ꝓcioſi corporis & ſanguinis ſui ſacramentũ: quod in figura ꝓmonſtratũ his uerbis te
ſtatur Apoſtolus: Omnes enim in Moyſe baptizati ſunt in nube & mari: & oẽs eandem eſcam
ſpũalem mãducauerunt: & oẽs eundem potũ ſpũalem biberũt. Dehinc ſubiũgit: Hæc aũt in fi/
gura facta ſunt noſtri. ¶ Porro alterũ in aqua/ alterũ in pane & uino cõſecrare ſumma cũ ra/ E
tione uoluit. Aqua qdem ipſa & aĩantibus plurimis/ & oĩbus fere terræ ſeminib⁹/ plãtiſq; uitã
ꝓbet p ſeſe: & ad oĩum uegetabiliũ cõſeruationẽ/ uiuificationẽq;/ præ cæteris elemẽtis (ut ante
diximus) eſt neceſſaria: & ad maculas oẽs extergendas inſup aptiſſima: q̃rõne ad originalem
maculã purgãdã/ & peccati ueneno extinctæ aut ſemineci animæ uitam inſtaurãdã/ nihil aqua
excogitari potuiſſet conuenientius: dũmodo uigor ille diuinus accedat: q amaritudine ſublata
Exo. xv aquam ipſam & dulcem efficiat: & ſalubrem. Ad ipſius uero animæ ſuſtentationem continuã

quid eſt quod per ſpecierum imaginem dari poſſit conuenientius? q̃ ea quibus maxime huma
na reficiuntur/fouentur/conſeruanturq; corpora: panis ſcilicet & uinum: quemadmodum de
D eucharistiæ ſacramento hæc & alia a ſacris doctoribus abunde ſunt tradita. ¶ Ad utrunq; au
De ſacro tem digne efficaciterq; percipiẽdum cum peccati macula reſperſum ſe ſuſcepturus agnoſcit:
pœnitẽtiæ. pœnitentia opus eſt: & animi amaritudine: quam effuſio lachrimarum potiſſime manifeſtat.
E Et hæ quidem aquæ appellatione continentur: ut in ſuperioribus eſt oſtenſum: quæ loco ſacri
De aqua do/ ficiorum ueteris legis ſubſecuta confeſſione/ſatiſfactioneq; abunde ſufficit. ¶ Aqua etiam
ctrinæ. doctrinæ/qua tantorum myſteriorum arcana pro noſtræ fragilitatis modo capere poſſimus/
æque eſt neceſſaria. Hæc enim ſacramenta/quæ fide tñ percipi poſſunt/ſine docente aut præ/
dicante intelligi nequeunt: ut Apoſtolus teſtatur. Et de his aquis per Prophetam dicitur: Om Ad ro.x
nes ſitientes uenite ad aquas. & Saluator ipſe dicebat: Si quis ſitit: ueniat ad me & bibat. & rur Eſa. lv.
ſus alibi: Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum: q̃q̃ in his non uera & materialis/quemadmo Ioã. vii.
dum in baptiſmo: ſed myſtica & figuratiua aqua ſit neceſſaria. Quippe ad peccati ſordes ab/ Ec. xv.
luendas non actuales lachrimæ: ſed compunctio cordis exigitur/uera ſane atq; perfecta:
cum uerbali confeſſione. De his enim dicit Propheta: Auribus percipe lachrimas meas. Porro Pſalmo
F actuales lachrimæ non auribus: ſed oculis percipi poſſunt. ¶ Sanguinolentis igitur ſacrificiis xxxviii.
& myſteriis ueteris legis quæ in morte manebant/exploſis/per Christi inſtitutionẽ (ut Apo/ Ad Ro.
ſtolus ait) Omnia purioribus/uſitatioribus/mitioribusq; hoſtiis: elementis ac ſpeciebus/uita/ vii. &
lia nobis remedia ſunt tributa. Vnde fit: ut cum pleriſq; delictis ex ueteri lege mortis aut ſan/ viii.
guinis pœna eſſet inflicta: nihil tale in noua lege inuẽnitur: ſed miſericordiæ/lenitatis mãſue
tudinis/longanimitatis/& indulgentiæ plena ſunt omnia: lachrimiſq; & pœnitentia grauiſſi/
ma quæq; delicta expiantur. ¶ Hæc igitur de baptiſmalis ſacramenti figuris & cauſis pro lo
De baptiſ/ ci opportunitate/& Euangelii noſtri intelligentia ſatis ſint dicta. Et ut ad illud (unde ſermo
mo Ioannis: noſter digreſſus eſt) redeamus: de Ioannis baptiſmo qualis fuerit: quærendum eſt: an ſcilicet
eiuſq; uirtu/ baptiſmus pœnitentiæ: an baptiſmus ſalutis: an huius: uel illius figura: aut quippiam deniq;
te & effica/ aliud. ¶ Et in primis conſtat: illud ſacramenti auctoritatem/uirtutem ue minime habuiſſe:
cia. eodem ipſo teſte: qui dixit: Ego baptizo in aqua: alius autem ſterit inter uos qui baptizat in Spi
G ritu Sancto. Pœnitentiæ autem baptiſmum fuiſſe Euangelica ſcriptura teſtatur. & in actibus Act. xix
Apoſtolorum: Paulus & ob id/qui ab eo baptizandi erant/cõfitebantur peccata ſua: ſicuti Mat
theus & Marcus teſtificãtur. Verumtamen non ſacramentum dici potuit: quod peccatorum re
miſſionem tribuere nequiuit: quale eſt quod ex Christi mente & Apoſtolorum inſtitutione ca
tholica nobis tradidit Eccleſia: de quo multa in ſuperioribus dixiſſe meminimus. Nullum er
go ſacramentum miniſtrauit Ioannes baptizando: quia nullum ad hoc ab ipſo ſacramentorũ
H autore atq; artifice fuerat inſtitutum. ¶ Num igitur figura fuit alterutrius eorum/quæ præ/
Baptiſm⁹ Io diximus/baptiſmus hic Ioannis: plane neq; hoc quidem dici poteſt. Baptiſmi namq; ſacramen
annis an fuit talis: hac ratione figura eſſe non potuit: quia ille dicit hunc baptiſmum eſſe pœnitentiæ nõ re
figura ſacra miſſionis peccatorum. Nomen ergo habuit aliud ab hoc differens. Aliud quidem eſt ſacramẽ
mentalis ba tum baptiſmi/aliud pœnitentiæ: inſuper uerum baptiſmum/in quo remiſſio fieret peccato/
ptiſmi. rum/paulo poſt a Chriſto dicebat miniſtrandum: non quidem in aqua/ſcilicet ſola: ſed in Spi
ritu Sancto. Non igitur hoc ſuum baptiſma illius figuram eẽ uoluit: ſed aliud aliquod myſte/
rium ab illo diuerſum. ¶ Fuit autem/ut multi arbitrantur & ego ueriſſimum puto/baptiſ/
mus hic ad ueri baptiſmatis ſuſceptionem præparatio quædam atq; diſpoſitio. Quippe q pec
catorum ſordibus ſunt poluti: prius q̃ diuinæ gratiæ ſuſcipiẽdæ ſint idonei/mundandi ſunt &
lauandi: ſicuti ex his (quæ proxime dicta fuere) perſpicere licet. Hoc autem non niſi peccatorũ
agnitione/pœnitudineq; fieri ulla ratione poteſt. Propterea & qui baptizari uolunt puberes:
a confeſſionis ſacramento incipiũt: fiuntq; pœnitentia cathecumini. Tale ergo eſt: quod Ioan
nes in deſerto prædicabat: dicens: Pœnitentiam agite: appropinquabit in uos regnum dei: &
cætera id genus: ac ſi dixiſſet: Cito poſt me ueniet: qui remiſſionẽ peccatorum cum gratiæ lar/
gitate uobis tribuet: non quidem paſſim omnibus: ſed his demum/quos culparum propriarũ
memores pœnitentiam egiſſe/aut agere uelle cognoſcet. Itaq; ſi cupitis ab eo idonei iudicari:
quibus & indulgentiam largiatur/& gratiam: pœnitemini/fructuſq; proferte dignos pœnitẽ
tiæ. Ego enim ad hoc ab eo ſum præmiſſus uelut præcurſor: ut ad uerbum meum/quod eius
nomine profero/hoc faciatis: ſicuti & Ionas/qui Niniuitis ruinam niſi pœnitentiam agerent:
ex ore dei denuntiauit: & cæteri Prophetæ fere omnes itidem populo Iſraelitico prænũciarũt.
I ¶ Cæterum quo ad eam ipſam pœnitẽtiam peragendã eos/ad quos loquebatur/redderet pro/
niores ſignum quoq; materiale/atq; uiſibile illis oſtendit: quo ſe id facere palã profiterentur
quod

quod ſane in eorum lege erat (ut prædiximus) uſitatiſſimum/ablutionem/ſcilicet in aqua mũ
da:quæ baptiſmus dicitur:ſicuti & concionatores noſtri facere ſolent: qui dum hoĩes ad agen
dã pniam ꝓuocare ſatagunt/aut miſericordiã acclamare iubent:aut nudis pedib⁹/capitibuſq;/
& ſordidis ueſtibus/aut etiã ſaccis ueſtiũ loco aſſumptis/ad ſacras imagines/uel ſctõꝝ religas
templaq; ꝓcedere/ſupplicareq;:& cætera hmõi : quæ tãetſi per ſe nihil conferãt:teſtimonium
tamẽ ferũt intrinſecæ pœnitudinis/ꝓfundæq; humilitatis:& cum exemplis multo etiã magis
q̃ uerbis moueri hoĩes ſoleant:quãto plures id faciũt:tãto plures ad eadem facienda ſuo trahũt
exemplo. ¶ Auget inſuper pœnitẽtis meritum/cõfeſſio culpæ palam profeſſa:imo & humi/ A
Lucæ li aliqua demõſtratione oſtenſa:ſicuti & de publicano legimus:q ne in cælũ qdem audens aſpi/
xviii. cere pectus ſuum in tẽplo percutiebat:& de Magdalena/quæ in terrã proſtrata retro pedes do
Lu.vii. mini in conuiuio ſedentis eos lachrimis lauabat/& capillis ſui capitis tergebat. Perinde igi/
tur fuit quod Ioannes dum baptizabat/fecit:ac ſi poſt eas (quas prædiximus) admonitiões ad/
iecisset. Qui igitur ex uerbis uere pœnitentes oſtendere ſe uolent/abiectis ueſtimentis ad me
ueniant in aqua baptizandi. Hoc enim ſigno/ego/qui homo cũ ſim/cæterorũ hominũ corda
introſpicere nequeo/quos hoc feciſſe uidero: hos pœnitere ſcelerum ſuorum iudicabo:eoſq;
Iudith ad uerum Meſſiam in Spiritu Sancto iuſtificandos tranſmittam : quemadmodum & Gedeon
vii. ille dux fortis diuino admonitus oraculo/eorum uirtutem expertus eſt:quos ad pugnam erat
paulo poſt aduerſus ingentem hoſtium exercitũ ducturus. ¶ Hoc autẽ ſignum lauachri.ſ.ic/
circo ꝑcurſor deo monſtrante aſſumpſit:ut & antiquæ legis cærimonias imitaretur:& noua ſa
cramenta ꝑmonſtraret:ab ipſo Saluatore poſt paululum inſtituẽda:hoĩes quoq; ad ueri baptiſ
matis lauacrũ redderet uſitatiores. Finge enim/ut exẽplis notioribus rem aperiamus/ab regis
maximi unico filio ruſticam puellam/aut etiam ancillam corruptã/& publico meretricio infa
mẽ ſic adamari:ut illam ſibi ſponſam habere uelit : nõne ex domeſticis ſuis chariſſimũ quẽpiã
ad illam præmittet:q; magna ſollicitudine illã admoneat: quo pacto aduenturũ tantũ principẽ Similitudo
rudis & agreſtis/ignobilis & deſpecta muliercula:humane/placideq; ſuſcipiat:illeq; de domi/ naturalis.
ni iuſſione/& puellæ dignitate ſollicitus:nunquid ante omnia tanti beneficii/tantæq; fœlicita
tis/cõmemoratione facta/quæcunq; ad tanti principis gratiã in poſterũ obtinendã/conſeruan
dãq; ꝑtinere arbitrabiẽ:illi inſinuabit/ꝑmonebitq; ne quicq̃/quo deinceps eius indignationem
demereri poſſit/admittat. Dehinc quo aduenienti illi gratior ſit:inſtruet:ut faciem/corpuſq;
totum lauet/mundet/purificet/maculaſq; (ſi quæ ſint) abſtergat:Caput inſuper & crines or/
net:uultũ cõponat:os/oculos/manus/cæteraq; mẽbra cũ uenuſtate/modeſtia/uerecũdiaq; mo
ueat:ita ut neq; ĩ aſpectu/neq; in ſermõe neq; in greſſu/neq; in geſtu alio ĩcõpoſitũ quippiã/
indecenſq; depræhendatur. Ad quem præterea locum aduenienti regi occurrere illam opor/
teat:& cum ad eã appropinquabit:qualẽ capitis inclinatione/genuq; flexione/reuerentiam fa/
cere:& id genus reliqua. Quibus ut aſſueſcat ante regis aduentũ:crebro illam hæc eadẽ ſe ſpe
Deuter. ctante facere iubebit:quẽadmodũ (ut ꝓphetæ uerbis utar) Aquila quæ ꝓuocat ad uolãdum pul
xxxii. los ſuos. ¶ Ita prorſus uerus hic ſponſus æterni regis filius ad aĩam noſtram ſorde polutam B
& peccati contagione/diabolicaq; ſeruitute ignobilem deſponſandam uenire cupiẽs/ne eius Allegorice
ſordibus offenſus infecto negocio ad patrem reuertatur paranymphum hunc ſuum chariſſi/
mum/ſcilicet Ioannem ad eam præmiſit:qui eã præmoneret quo maxime pacto ipſum æter/
ni regis filium ad eam deſponſandã paulo poſt uenturũ ſibi deuinciaret/eiuſq; amorem & gra
tiam compararet. Ille uero non modo quid interius in arcano mentis/quod eſt ſponſi cubicu/
lum agere deberet/inſtruxit:uerum & quid in atrio/quid in ueſtibulo/quid in foribus/& quid
deniq; in uia parari oportet:ſed præcipue quæ ad corporis ornatum pertinebãt/oſtendit : hoc
eſt quo pacto non ſolum cor mundet interius:ſed & quo omnes exteriores operatiões deo red
dat acceptas/quoq; ad id (quod ſponſus ipſe poſtmodum iuſſurus erat) faciendum/inſtructio
rem redderet:lauacro eam materiali aſſuefacere uoluit. ¶ Hoc idem/& qui ſacris initiari/& C
miſſarum ſolennia celebrare cupiunt/uidemus quotidie facere:Siquidem ueſtibus ſacerdota/
libus in ſecreto induuntur:panem & uinum adhibent/& cætera ad ſacramenti confectionẽ ne
ceſſaria:& oĩa deniq; experiunẽ:quibus ad illius myſterii pagendi ſolennitatem/cum re uera
conficient/ſunt uſuri:ſed & de cæteris:tũ actibus:tum artificiis/plura poſſent exempla ꝓferri.
¶ Hac igitur ratione/qui Ioannis baptiſmum figuram ueri baptiſmatis fuiſſe aſſerunt:tutari
ſe poſſunt : ꝙ exterius ſignum oſtendit : in quo illud poſtmodum fuerat conſecrandum : q̃q̃
quod prædiximus:& Euangelio congruentius uideatur/& rationi. ¶ Tametſi hoc quoq; ad/ D
mittendum ſit:Ioannem præcurſorem in ſuo conceptu/in Saluatoris adhuc in matris utero la Oĩa in Ioan
tentis agnitione:in ortu/in circũciſione/in ſolitaria deſerti uita/in baptiſmo/prædicatione/ ne uel abeo

geſta myſti/ & in omni deniqꝫ uita atqꝫ actione/ueteris legis cōſumationē/& euāgelicæ ortum/ ꝓfectūqꝫ/
co ſenſu figu &proinde Iudaicæ ſynagogæ in catholicā Eccleſiā trauſfuſionem/cōuerſionemqꝫ præmon/
ra ſunt nou. ſtraſſe:eoqꝫ pacto quicqd in eo/uel cū eo/aut per eum/geſtum eſt:id totum renouandorum ſa
teſtamenti. cramentoꝝ & perpetuādæ gratioſæ legis argumentū/præambulumqꝫ extitiſſe. ¶ Q d enim
E ab ueterano ſacerdote in utero ſterilis anus angelico præeunte oraculo conceptus eſt:hoc no/
bis haud grauatæ ꝓmonſtrat/legē naturæ/quæ in utroqꝫ ſexu iam per uarias mundi huius te/
nebras in miſeriis & peccatorum ſordib⁹ uitam bonorū operum ſterilē egerat:aut potius tra/
xerat/diuina tandem illi allucināte reuelatione legem ſcripturæ cōcepiſſe:cū Moyſi ſeruo ſuo
iu monte ſacro ex ardēti rubo/ angelica:aut (ſi mauis) diuina uox inſonuit:& poſt uaria collo/
F quia legem illi deus tradidit lapideis inſcriptam tabulis. ¶ Hæc autē in utero ſinagogæ ſteri
lis ſub uelamine ſacramentoꝝ latens/nullum prius ſeuſum oſtendit:ꝙ Saluatoris pia parens
occultam atqꝫ iuclusā intra ſua & ipſa uiſcera diuinā geſtans prolē/ꝓcurſotis matrem ſalu/
tauit. Tunc eñ & matri/& proli necdū natæ ꝓphetiæ ſpūm infudit:& ad partum uſqꝫ officium
omne humanitatis & charitatis exhibuit:lege ſiquidē Iudaico populo per Moyſem ꝓmulga/
ta/nullus pene futuroꝝ in Chriſti aduētu myſteriorum ſenſus:neqꝫ ex lege ipſa/neqꝫ ex uni/
uerſis poſt ꝓmulgatam legem ꝓceptis apparebat:donec ꝓphetas alios deus ipſe poſtmodū ſu/
ſcitauit:qui multo aptius Chriſtum necdū in mētibus hoīum natum:ſed in utero adhuc mr̃is
ideſt in abſconditis atqꝫ obſcuris legis myſteriis & pr̃iarcharū figuris cōceptū/agnouere & po
ſteris agnoſcendi illius ſigna prætulere:ſigna/inquā/nō plane manifeſta:aut quæ prophetic⁹
ſermo apte nudaret:intra uiſcera quippe adhuc res utrinqꝫ agebatur: ſed quib⁹ ꝓcurſor qſqꝫ/
ideſt diuina gratia ꝓuentus/ ſaluatorē ipſum/ideſt Meſſiam in carne naſciturū agnoſcete ſpe
G rareqꝫ poſſet. ¶ Natus eſt poſtmodum præcurſor/& mirantibus cunctis uicinis atqꝫ cognatis
matri cōgratulatum:nomēqꝫ puero in circūciſione eſt impoſitum/qđ eqdem tunc eſt factum:
cum iu oēm ferme gētem & nationē Iudaica traditio ꝓlata eſt & diffuſa:ſicut in actib⁹ Apl̃orū
legitur:ꝙ ad diē feſtū Hieroſolimis cōuenerāt uiri Iudaicæ ſectæ religioſi ex omni natiōe quæ Act.ii.
ſub cælo eſt. ¶ Verū prius ꝙ adoleſceret ꝓcurſor diuinæ prolis/ideſt prius ꝙ matura ſolidaqꝫ
uirtutē Iudaica cōſtaret inſtitutio:ut hoīum uitaret conſortia/in hæremū ſeceſſit/ideſt in pau
corum iuſtorum hoīum mētib⁹ abſcondita legis myſteria latuerūt:ut uniuerſæ ſinagogæ om̄i
Ambitionis/Auaritiæ/Laſciuiæ/Perfidiæqꝫ labe coinquinatæ/cōtaminatæqꝫ/mores impuros
impia facta/ſceleſtam/flagitioſamqꝫ uitā declinaret:quales maxime fuere:poſteaꝙ Pompeius
magnus urbem ſanctā/templūqꝫ deo ſacrum ꝓphanauit:ſacerdotiiqꝫ & regii generis iura uio/
lauit. ¶ Tum uero appetēte Meſſiæ aduentu:cū quo iam ultra ꝓgredi poſſet:impietas non
haberet:ex hæremi antris prodiēs præcurſor/clamare cœpit:Pœnitentiā agite/parate uiā do
mino:necnon & cupientes a uiis ſuis peſſimis ad frugi uitā redire:baptizare:& quo pacto ad ue
rum Meſſiam ꝓuenirent:inſtruerem. Quæ oīa tum contigere:cum euāgelica lege iam tradita
& iu Chriſti morte conſumatis omnib⁹ ad eam ꝑtinentib⁹ ſacr̃is/Apoſtoli eorumqꝫ tū coadiu/
tores/tum ſucceſſores legem ipſam per uarias orbis partes promulgarūt/atqꝫ proclamarūt
teſtimoniū ex antiquæ legis ſignis & ænigmatibus/figuriſqꝫ & propheticis uaticiniis proferē
tes. Sic enim Petrus turbas:ſic Philippus Eunuchū:ſic Paulus innumerabiles populos:ſic de/
niqꝫ Apoſtoli/diſcipuliqꝫ reliqui/orbem uniuerſum ab idolorum cultura cōuērtentes ad uni⁹
ueri dei agnitionem/cultūqꝫ reuocarunt:credenteſqꝫ non aqua mō & Spū Sancto in ſanctæ tri
nitatis noīe baptizarunt:uerū & ſalubria illis monita ꝓbuerunt. Quibus tñ non poſſe illos glo
riam æternæ uitæ cōſequi cōteſtabanť:ſed illā a deo ipſo optimo maximo ſua bonitate/& uni
geniti ſui Saluatoris noſtri Chriſti meritis ſperari poſtulariqꝫ oportere:quam tum demum cu
mulate/ꝑfecteqꝫ/qui in eū crederent, eſſent aſſecuturi:cum Saluator ipſe aut ad iudicium uni/
uerſale deſcendet:aut cū particulari iudicio in uniuſcuiuſqꝫ iuſti trāſitu in medio eius ſtabit ꝑ
grãm:ſicuti & iu medio diſcipuloꝝ dum uiueret ſtetit miniſtrās:& poſt mortē ſuſcitato in cor Lu. xxii
H pore ſeſe manifeſtans:& deinceps uſqꝫ ad mundi conſumationē in medio eoꝝ/qui in noīe ſuo Io.xx.
congregant/fore ſe ꝓdixit. ¶ Hunc porro Chriſtū Ioannes & uerbo ꝓmum iam aduenisse cō Matth.
teſtatus eſt:& poſtmodū digito monſtrauit:ac deinde baptizauit: & teſtimoniū Spūs Sācti pa/ xviii.
ternæqꝫ uocis affuiſſe profeſſus eſt:cum Apoſtoli ſacriqꝫ martyres & pii confeſſores non ſolū
doctrina ſalutari ex ueteris (ut prædiximus) legis teſtimonio Chriſtū uerū deum & hominem:
humaniqꝫ generis redēptorem populis perſuaſerunt: uerumetiā ſigna atqꝫ miracula plurima
I fecerunt:quib⁹ uerba reddebāt credibiliora:fidemqꝫ factis aſtruebāt. ¶ Poſtmodū uero in car
cerem tractus Ioānes diſcipulos ad Chriſtum miſit:& paulo poſt capite truncatus eſt:& tūc pu
blice Chriſtus ꝓdicare/docere/& ſigna facere cœpit:cum (ut alio loco diximus) abominata ꝑ
uniuerſum

uniuerſum orbem iudaica perfidia/atq; obſtinatione/Euágelium ab oĩbus ferme nationibus/
populis/gentibuſq; eſt receptũ. Tunc ſiquidem truncatũ eſt Ioanni/ideſt ueteri legi caput:qa
neq; ſacerdos/neq; propheta/neq; rex uiſus eſt inter eos amplius:ſed & Hieroſolima metropo
lis eoꝝ euerſa eſt:& quicqd cærimoniarũ in ueteri lege inſtitutũ erat:abolitũ atq; in ſancto il
lo Salomonis templo/ſicuti Saluator ipſe ꝑdixerat/ueri adoratores adorare deſierunt:diſcipu
li tamen pauci corpus Ioannis exanime/capiteq; minutũ ſepulchro condiderunt: quia ex tãta
Iudaicæ ſectæ hominũ multitudine pauci admodũ & abiecti quidẽ/atq; obſtinati hoĩes in anti
quæ legis traditionibꝰ cæca obſtinatione permanſerunt:quorum genus ad finem uſq; mũdi di
uina diſpoſitione perſeuerabit. Siquidẽ legem antiquã ex ſenſus myſtici atq; ſpũalis ſeparatio
ne exanimem atq; inſenſibilem effectam& corpus lr̃æ capite.i.gr̃a Chriſti & dei truncũ in ſe/
pulchro ignorantiæ ſuæ/& terrenis carnalibuſq; affectibus ſepultã/uſq; ad ſcdm Chriſti ad/
uentum conſeruabunt. Tunc enim Ioannis diſcipuli ſepulto eo ad Chriſtum ſe contulerunt.
¶ Ioannes igitur cõſumationem ueteris legis in eo nobis repñtat:q; nouiſſimus ideoq; maximꝰ A
ꝓphetarum omnium/quos ſinagoga ex diſpenſatione diuina erat habitura/non modo ſub le
ge ueteri natus/educatus/& mortuus eſt:uerũetiam illius conſumationem/& in euangelicam
tranſfuſionem p Meſſiæ aduentũ ꝓnũtiauit:quem & diuina uirtute prius q̃ naſceret̃ agnouit:
& ꝓphetico ſpũ prius q̃ uideret:inter homines uerſari pronũtiauit. & rurſus uiſum digito de/
monſtrauit. ¶ Sed & uirtutẽ poteſtatẽq; eius & auctoritatẽ ex æterni patris/almiq; ſpũs teſti/ B
monio manifeſtauit:& finẽ tandem cærimoniis legis aperte oſtendit. Quid enim aliud eſt dice
re/Pn̄iam agite:appropinquabit regnũ dei/& ego baptizo in aqua:mediꝰ aũt ſtetit inter uos:q
baptizabit uos in Spũ Sancto:& cætera quæ paulo poſt ab eo dicta referemus:q̃ dicere:ego no
uiſſimus omnium a deo ſum miſſus:ut eum/quẽ cæteri patriarchæ/& prophetæ uenturũ ꝑdi/
xerant ipſe digito demonſtrarem/& adueniſſe nuntiarẽ. Venite ergo & baptizamini in aqua/
iuxta antiquoꝝ conſtitutiones:ſed intelligite baptiſmum illum figuratum & typicũ fuiſſe nõ
uerum & ſacramentalẽ/in quo ſaluari poſſitis. Hunc enim Meſſias ipſe ſolus præſtabit: cuius
nõ ſum dignus corrigiã calciamẽti ſoluere:& illũ oportet creſcere/me autem minui:quæ oĩa
(ut in ſequentibꝰ aperiemꝰ)eandẽ habent ſignificationem. ¶ Quin & eiuſdem ꝑcurſoris di
cta & geſta:cũctaq;/quæ in eo contigiſſe legimus/nouæ quoq; legis initia progreſſumq; myſti C
ca ſignificatione præ ſe tulerũt:dignum quippe fuit:ut hic/qui in lege ac ſub lege natus legis
gratiæ latorẽ præuenit/oſtendit/atq; manifeſtauit/tanq̃ inter utrãq; medius/alterius cõſuma/
tionem/& alterius ortũ ꝓfiguraret. Propterea & inter ueteris teſtamenti ſanctos prophetas ac
patriarchas connumerat̃.& inter nouos diuinæ legis ꝓmulgatores ab Eccleſia catolica celebra
tur. Maiore etiam q̃ cæteroꝝ quiſq̃ dulia cultuq;:quippe cuius ortum uelut ꝑcurſoris a deo in
uentre matris ſanctificati:& exitum uelut martyris in fide & charitate conſtantiſſimi/ſolenni
ritu ſtatuit celebrandũ. ¶ Et hæc de Ioannis baptiſmo/quãtũ ad allegoricũ ſenſum ſatis ſint
dicta. Ad moralem uero qd baptiſmus iſte ſignificet:tũ ex iam dictis/tum ex paulo poſt dicen
dis/abunde liquere/depræhẽdiq; poterit. ¶ Supereſt ut quo in loco/& quos/aut ſub qua for/ D
ma baptizaret:uideamus. Et quidẽ Mattheus/atq; lucas conueniũt/illum in Iordanis flumine Ioannes quõ
baptizaſſe/a quibꝰ Ioannes diſſentire uidet̃:Ait enim/ꝙ in ennon iuxta ſalin baptizabat:uerũ in loco bapti
neq; in littera/neq; in ſenſu ulla eſt diſſonantia. Ad litterã quidẽ Ennon uicus erat ab Iordane zauit.
haud longe ſitum:in quo aquarũ copiam faciebant ipſius Iordanis agrũ illũ irrigantis redũdã Ad lfam.
tia:& fortaſſis ſcaturientiũ quoq; inde fontiũ multitudo:uel etiam in Iordane ipſo Ioãnes/ꝑus
q̃ Chriſtum baptizaret:cæteros abluebat. Chriſto aũt baptizato atq; ex eius cõtactu fluminis
aqua ſanctificata indignum putauit:ut quo in flumine princeps lauerat:ſerui deinceps lauarẽ
tur:ſicuti & in Eccleſiis noſtris ſeruari uidemus:ut ſup quod altare Eṗs conſecrauit:nullus ſa
cerdos conſecret eo die. In aliis igit̃ aquis/aut ex fluminis exundatione/aut per occultos terræ
meatꝰ ab eodem flumine manãtibꝰ/aut oĩno diuerſis/deinceps baptizauit:& hæc tempoꝝ di
ſtinctio ex Ioannis uerbis deꝑhendi facile põt. ¶ Idq; ad moralem ſenſum hoc nobis ſignifi/
care uidet̃:ut cũ maioris dignitatis atq; auctoritatis eccleſiaſticæ/quiſpiã ex his.ſ qui ꝑcctoꝝ
gradũ præ ſe ferre uidet̃/ad inferiorem per ſacr̃m confeſſionis iuſtificandus/aut per doctrinæ E
puritatem inſtruendus accedit. utpote Eṗs ad religioſum/aut alium ſacerdotẽ gradu inferio/ Moraliter.
rem:tãetſi in ſacramenti forma/uel doctrinæ mõ/nullũ ſit adhibendũ diſcrimen: honoris ta/
men cã in loco uel tempore/aut apparatu deferendũ eſt dignitati:utpote ſi in propatulo cæte/
ris ſacr̃m confeſſionis uel euchariſtiæ miniſtrat:aut in ornamẽtis/inſtrumentis ue cõibus:hũc
ad ſacrarium uel alium locum abditiorẽ ſeorſum trahat/& ꝑcioſiora etiam adhibeat ornamẽ
ta:dũ tamen nihil ad humanã gloriã ſpectet aut gr̃am. Nã & in ueteri lege ſacerdotes diuerſo

F ab plebe reliqua loco ante ſacrificium lauabant̃:in mari ſcilicet æneo mira arte extructo. ii.para.
Myſtice. ¶ In ſenſu aũt myſtico idẽ fuit utroq; in loco Ioãnis baptiſmus in diuerſis aquaꝝ curſib⁹ fact⁹: iiii.
quæ metaphorice ueri baptiſmatis ꝑfigurationem aptiſſime cõtinent: Iordanis enim riuus iu
dicii:uel fluuius iudicãtis interpratat̃:Ennon uero curſus mœroris:ſeu fons triſtitiæ:& ennos
aquã hæbrei uocãt/riuus ergo uel fluuius iudicii eſt baptiſmus/illi⁹.ſ.iudicii de quo Saluator Io.xii.
dixit:Nunc iudiciũ mũdi uenit:nunc princeps hui⁹ mũdi eiciet̃ foras.Hoc ſiquidẽ lauacro dia/
bolus ex mũdo rõnalis aïæ eicit̃ diuina ꝑtãte.Eſt inſuper fluuius iudicis:quia is cui pater dedit
ꝑtãtem iudicii faciendi/& qui cõſtitut⁹ eſt a deo iudex uiuoꝝ & mortuoꝝ/illud facto & uerbo Io.xv.
inſtituit:cõſecrauit:& approbauit.Eſt etiã fons mœroris/quia ad illum nõ niſi cũ pœnitudine Act.x.
peccatoꝝ & amaritudine cordis eſt accedendũ:ut in ſupiorib⁹ dictum eſt:& ex ſequẽtibus ap/
parebit. ¶ Ipſius quoq; uirtus & efficacia lachrimarũ fontes excitat in cordib⁹ fidelium: qui/
bus & peccata demergãt/& æſtus libidinum/cupiditatũq; incẽdia reſtringãt:& aridã corpis no
ſtri terrã irriguo bonæ mẽtis humore ꝑfundãt/atq; ex ſterili uberẽ reddant & fructuoſam: ita
ut admirãda quoq; frugũ & fructuũ genera ꝓferat:de qbus Saluator ipſe dixit: Qui crediderit Mar. ul
& baptizatus fuerit:ſaluus erit:& ſubiicit:Signa aũt eos/qui crediderint hæc ſequent̃.In noie timo.
G meo dæmonia eicient:linguis loquent̃ nouis:ſerpentes tollent:& quæ ſequunt̃. ¶ Iuxta ſalim
uero hæ baptiſmi aquæ fluere ab Euangeliſta referunt̃.Salin quippe interpratat̃:tollens eos/
uel mittẽs eos.Qui enim baptizant̃:hi a diaboli ſeruitute/carcereq; tollunt̃: & ad uineam dñi
colendã mittuntur:uel ſi ad Apl̃os:qui prius baptizarunt/& per quos dñs baptiſmi ſacramen
tum diffundi in oẽs gẽtes iuſſit/intelligamus:hos deus ipſe de mundo ſubſtulit: & elegit:& in
H oẽm terram miſit baptizare q̃ſcunq; gentes. ¶ Qđ ſi ſalẽ in textu habet̃ præter hãc ethimo Mar. &
logiam/pax quoq; interpratat̃:quia pacem cũ deo/cũ Angelis cũ hoïbus/& nobiſcũ metipſis Lu.ulti.
conſequimur hoc ſacro:ſicut dicit Apl̃s:Pacificans per ſanguinẽ crucis eius ſiue quæ in terris/ Ad col.
ſiue quæ in cælis ſunt:de qua pace multa in ſupioribus dicta fuere: ꝑſertim in caotico Angelo i.
rum paſtorib⁹ decãtato:nec ab re trans Iordanẽ baptizauit Ioãnes. Illa ſane regio Iudeis & gẽ
tilib⁹ erat contermina:ita ut utriſq; ad baptizantẽ æq; pateret aditus:ſicuti & ueri baptiſmatis
ſacrm̃ ad utrũq; populũ æque ꝑuenit:dicente Apl̃o: Nõ eñ eſt diſtinctio iudei & græci.& q̃ ibi Ad Ro.
I ſequunt̃. ¶ Quo igit̃ in loco/qua ue ratione Ioannes baptizaret:iam tenemus.Quos autem x.
Ioãnes quæ hoium gña baptizaret. Textus. baptizauerit Euangeliſtæ tradunt apte. EXIBAT (inquit) Mattheus & Marcus/ad Ioannem
oïs Hieroſolima/oïs Iudea/& oïs regio circa Iordanẽ & baptizabant̃ ab eo in Iordane.Lucas Mat.iii. &Mar.i
aũt noſter dicit:Factũ eſt aũt cum baptizaret̃ oïs populus:& ne uulgarẽ tantũ plebẽ populi ap
pellatione putemus Euãgeliſtas compræhẽdere uoluiſſe:Mattheus ſubiũgit:Vidẽs autẽ mul/
tos phariſeoꝝ/& ſaduceoꝝ uenĩetes ad ſe/dicebat illis:& q̃ ſequuntur.Neq; uero illi dũtaxat/
q cæteroꝝ principes ducesq;/& legis ꝓcipui obſeruatores uidebant̃: Veꝝ & publicani:quorũ
uita deſpicatior atq; impura habebat̃.Oïs itaq; populus/ideſt oïs conditionis hoïes ad Ioãnis
ꝑdicationem ſola uitæ eius cõtinentia atq; auſteritate ꝑmoti cõfluebãt.Nam neq; miracula fe/
cit unq̃:neq; ꝓphetiæ ſpũm habere ſe in alia re ulla oſtẽdit: q̃ in ipſius Meſſiæ indicatiõe/mani
K feſtationeq;. ¶ Quanta ergo repræhẽſione/qbus ue ſuppliciis digni fuere:qui Chriſtũ tot ta
Iudeorũ incredulitas cõuincitur. liaq; ſigna facientẽ/nõ mõ cõtempſerũt:uerũetiam inſectati ſunt:multiſq; contumeliis affectũ
turpiter occiderũt:eum ꝑſertim/quẽ Ioannes hic ꝓcurſor nõ ſemel atq; iterũ: ſed & tertio/&
ut ex uerbis Euangeliſtaꝝ cõiicere licet/etiã frequẽtius uerũ eſſe Meſſiam cõteſtatus eſt.Pro/
L pter qđ incredulos & obſtinatos Saluator ipſe nullam excuſationem habituros pronunciauit. Io.xv.
Ioãnes an ẽt gẽtiles baptizaret. Textus. ¶ Põt aũt haud impertinẽter dubitari:an etiã gentiles & incircũciſos baptizauerit Ioannes:cum
Euangeliſtæ non ſolũ oẽm Iudeam & Hieroſolimã ad baptiſmũ ueniſſe dicant: uerũetiã oẽm
circa Iordanẽ regionẽ:cuius partẽ magnã id genus hoïum incoluiſſe palam eſt:neq; id mirũ ui
deri debet/ꝗ & hi quoq; ad Ioãnis ꝑdicationẽ cõuerterent̃/& abluerent̃ baptiſmo pniæ:cũ ple
roſq; eoꝝ/religionis cã ad templũ ſanctũ ueniſſe/ex Euãgelio ſit ꝑſpicuum.& Eunuchus/qui Io.xii.
a Philippo baptizat⁹ eſt/locuplex ꝑbet teſtimoniũ.& Naamã ille:Syrus:q uocationis gentium Act.viii
per baptiſmũ typũ geſſit.Cornelius quoq; centurio q̃q̃ gentilis/amicus tñ erat ſynagogæ/& iiii.Re.
uir alioqn religioſus/ac timẽs deũ:teſte in actib⁹ Apoſtoloꝝ Luca:qui itidem & de alio centu/ a.
rione/cuius dñs ſeruum curauit/in Euãgelio teſtat̃:& emoroyſam mulierẽ gentilẽ fuiſſe Mar Act.x.
cus ꝓhibet.Hoc tñ cũ aperte ſcriptura non exprimat:neq; nos temere uolumus affirmare:ꝓci Lu.vii.
pue cũ nõ eſſet iudeis cũ gentilib⁹ frequens cõmertiũ: his ꝑſertim/qui ſancti & immaculati ha Mar.vii
bebantur:& in hiſce reb⁹/quæ ad religionẽ ꝑtinebãt:ꝓpter qđ indignũ Samaritana putabat: Io.iiii.
ut ex aqua/quã hauſerat/Chriſtus biberet.& Paulus ex eo ꝗ cũ gentilib⁹ conuerſabat̃:apud Act.xxi
Iudeos fuit accuſatus:multaq; perpeſſus eſt mala & pericula: nec poti⁹ cornelium/niſi diuina Act.x.
urgente

urgēte reuelatione baptizaſſet. Quicquid aūt ad hiſtoriæ ueritatē ſit tenēdū: ad ſpūalem ſen/
ſum cōfert plurimū: ut ex gētilibus quoq nōnullos baptizatos intelligamus: quo & in hac ad
uerū baptiſmū ꝓlibatione: ſicut & in uero baptiſmate/& in eius figuris/gentilitatem intelliga
mus eſſe receptā. ⁋ Pariq ratione & de mulierib⁹ dici poſſet: ꝙ ad baptiſmū Ioannis fuerint A
admiſſæ. Qui enim oēm populū dicit: mulieres nō excludit: illiſq ſicuti & marib⁹/pniæ ſacra Quid de mu
ſunt neceſſaria: & cum utrūq ſexum curaturus uenerit dñs: utrunq ad ſalutem ꝑcipiendā præ lieribus.
parari oportuit a ꝓcurſore: q̄ꝗ muliebris ſexus fragilitas/& uerecūdia/nōnihil ab hac opīone
abhorrere uideanť: ut permixtæ uiris fœminæ: nudæ ꝓſertim cū nudis/in locis campeſtribus
abluerenť: qm̄ quidē in templo ipſo ſancto ſepatus eſſet mulieribus a uiris locus: & ſoli maſcu
li circūciſionem acciperēt. Multaq in ueteri lege illis erāt ab fœminis ꝓcipua. ⁋ Neq tamē in B
allegorico ſenſu myſterio uacare credendū eſt: ꝙ Euāgeliſta tam gñali uocabulo: tāq ꝑgnanti Allegorice
bus uerbis in hac re ſit uſus: & inſup nōnullo⁊ hoium particulatim expſſerit cōditione: utpo/ qd nobis di/
te phariſeo⁊/publicano⁊/& militum. Vniuerſali quippe noie/uocationē oīs penitus ſex⁹ na uerſæ condi/

Matt. & Mar. ultimo. tionis & ſectæ per baptiſmū uoluit ꝓſignare: qđ poſt reſurrectionem Saluator ipſe demōſtra tiōis hoium
uit aptius cum Apl̄os mittēs in orbem uniuerſum iuſſit in noie trinitatis baptizari oēs gentes/ baptizatio ſi
& Euangelium ꝓdicari oī creaturæ. ⁋ Per hæc uero tria hoium gña tres/qbus maxime urgeť gnificet.
i.Io.ii. laboratq orbis totus/exprimere uoluit peccati ſpēs: de qbus Apl̄us dicit: oē/qđ eſt in mun C
do/aut eſt cōcupiſcētia carnis/aut cōcupiſcentia oculo⁊/aut ſupbia uitæ. Phariſei quippe &
Saducei ſupbiæ ſcelere præ cæteris erāt infecti. Quippe q ad humanā gloriā faciebant refere/
Luc. xi. bantq oia: ut primas in ſynagoga cathedras obtinerēt/& in foro ſalutarentur: uelut magiſtri
ꝑncipeſq cætero⁊: & qui eſt hui⁹ peccati ramus deterrim⁹/deoq præ cæteris abhominabilis/ Hypocriſis
ſub religiōis uelamine impietatē ſuā occultare ſimulata ſanctitate nitebanť: q̄ re nihil deo eſt crimen gre
deteſtabilius. Propterea in id genus hominum & frequētius inuect⁹ eſt Saluator & acerbius. uiſſimum.
Luc. v. ⁋ Publicano⁊ aūt exercitium ob manifeſtā atq inſatiabilem auaritiæ & cupiditatis notā apud
oēs gētes: ſed apud iudeos ꝓcipue habebať īfame. Ita ut cū illis uel manducare/uel cōuerſari
nephas ducerēt: ꝓpterea & Chriſtum aliter facientē uelut legis trāſgreſſorem arguebant.
⁋ Militū uero uitia & ſi plurima ſint: inſolens tñ & rapax eſſe ſolet genus hoc hoium. Et pro/ D
inde ſupbum & auarū: qđ iccirco Phariſeis & Publicanis ſupaddendū Euāgeliſta putauit: ꝙ hi Militū uitia.
diuerſo ab illis modo ſupbiæ & auaritiæ crimine laborāt. Phariſei qppe ſub humilitatis ſpecie
inanis gloriæ ſunt cupidiſſimi. Hi uero palā efferunť & inſoleſcunt: illi inſup lingua: hi gladio
occidunt: illi deniq religionē in uerbo/geſtu: uitaq exteriori oſtentant. Hi magna ex pte reli
gionem nullā ꝓfitentur: ſed blaſphemi potius & ſacrilegi pſpiciunť: quod & de publicanis dici
pōt: q nō ui (ſicut milites) ſed arte doloq hoium facultates exhauriūt/pecuniaſq extorquent.
Et ob id (ni fallor) utriuſq flagitii ſupbiæ. ſ. & auaritiæ bina exēpla tradēda putauit: cū tamē de
carnis intēperantia dederit unicū: Herodem quippe ob inceſtū & adulteriū corripuiſſe legitur/
Luxuriæ qdem & impudicitiæ tāetſi uariæ ſint ſpēs: unus tñ eſt oīum finis/parq peccandi mo
dus: ꝓpterea ſemel reprehendere ſatis fuit. Nam & in ꝓceptis decalogi uno mechiæ uocabulo
genus omne carnalis peccati deus cōcluſit: cū circa alio⁊ ꝓhibitionem multis uerbis ſit uſus.
⁋ Vt igiť medelam oīni morbo attuliſſe credatur cæleſtis medicus: & hos ꝓcipue curandos ſu E
Luc. vi. ſcepiſſe: quo⁊ maxime contagione corrupta erat mens humana/& uniuerſum populū/& tria
hæc hoium gña cōſulto exprimere Euāgeliſtæ uoluerūt: ſicuti & cū de curatione morborū ab
Saluatore ipſo facta ſunt locuti. Oēs enim oīno curaſſe teſtanť: uerū de qbuſdā particularē fa
ciūt mentionē: utpote de lepra/de paraliſi/de febre/de cæcitate/ſurditate/mutitate/fluxu ſan
guinis. Et ſi quæ ſunt aliæ ab his expreſſæ hoium ægritudines: quæ ſpūalem qdem ſenſum ha
bent & moralem. ⁋ Cæterū qui ſupbiæ & auaritiæ uinculis tenebanť medelā a ꝓcurſore q̄ſie/ F
runt & acceperūt. Qui uero carnali cōcupiſcētia laborabāt neq remedium q̄ſierūt: neq obla/ Carnale ui/
tū ſuſceperunt: ſed aduerſus medicū/q curare eos uenerat/inſurgētes illū tandē morte crude/ tiū q̄ difficile
Matth. xviii. & Mar. ix. li affecerūt/quoniā genus hoc dæmonii (ut Saluator ait) nō eiciť niſi in oṙone & ieiunio idest curetur.
p maximā abſtinentiā rerū oīum corpalīū/& aſſiduā mentis eleuationem ad ſupna. Propterea
neq Apoſtoli ipſi/qbus eiciendo⁊ dæmoniorū ptās erat a Chriſto conceſſa/hoc dæmonii ge/
nus eiicere potuerunt. Nimirū ergo ſi nec ꝓcurſor potuit: ualde enim eſt difficile: eū qui in cæ
no luxuriæ īſorduit/ad frugi uitā/cōtinētiæq diſciplinā reuocare/qm̄ (ut inqt Sapiētia) fouea
ꝓuer. iii ꝓfunda eſt meretrix: & hæc de loco & pſonis qđ ad baptiſmum Ioānis attinet dicta ſint ſatis.
⁋ Formā aūt q̄lis fuerit: in actib⁹ Apoſtolo⁊ Paulus oſtēdit: q illū in uēturi Meſſiæ noie bapti/ Baptiſmi Io
zaſſe teſtať: ꝓpterea baptizatos ab eo/cum ſpūm ſanctum neq accepiſſent: neq agnouiſſent: annis forma.
cenſuit rebaptizādos. Hæc aūt/quæ de hoc baptiſmo ꝓdiximus/ad moralē ꝑaſſumptū a nobis Moraliter.

ſenſum deflexa/nõnulla nobis ꝓbent documẽta. ¶ Cum enim Ioãnes ꝓficientiũ pſonã gerat
Proficientiũ officium. q̃le hoꝝ officium eſſe oporteat ex ꝑdictis fit pſpicuum. Ad pniam quippe ꝓuocare cæteros de
bere illos iam ſatis eſt dictũ:poſteriuſq; repetet̃. Sed & abluere oẽs ad ſe uenientes pniæ uel do
ctrinæ cauſa debẽt:nemineq̃; ſinere de diuina miſericordia deſperare. Quinimo & quoꝝ gra
uiora ſunt pctã/uitaq; obſcenior & ſceleſtior/eos præ cæteris ad pniam ꝓuocare:ipſius Salua/ Mat. ix.
toris exemplo:q dicebat:Nõ ueni uocare iuſtos ſed pctõres ¶ In Iudea quoq; & Hieroſolimis/ Mar. ii.
circũq; Iordanẽ habitãtes dũtaxat dignos iudicare debẽt: q ſalutis baptiſmũ accipiãt/ideſt qui
pctõrũ ſarcina per cõfeſſionem depoſita/pacem (quã paulo ante dixim⁹.) habere uolũt & ſer/
uare:quã ſicuti habere nequeunt impũ:ita neq; iuſti illa carere. Iordanis quoq; riuus eſt iudicii
uel iudicãtis:ſicuti paulo ante expoſuim⁹:qa qui ad confeſſionem ueniunt:iudicio ſe dei/ſacer
dotiſq; cõmittunt:& quẽadmodum terreni iudices ſceleratoꝝ delicta ꝓpria illorũ confeſſione
extorquẽt/dehinc pro mõ culpæ pœnã infligũt:ita & ſacerdotes. Propterea & ipſi iudices ap
H pellant̃ aĩarum:ſicut dicit Apl's:Facti eſtis iudices cogitationum iniquaꝝ. ¶ Nudari aũt pctã/ Iaco. i.
oẽmq; conſciẽtiæ latebrã reuelari oportet:ſicuti & quos flumine imergebat Ioannes ut bapti/
zarent̃:& in noie uẽturi Saluatoris oia fieri/ideſt ad ipm/gr̃æ/& gloriæ/mercediſq; retributio
referri:nihilq; humane ptãti/aut gr̃æ tribui:ſed & ꝓficientes hos minores.ſ. ſacerdotes & reli
gioſos/pro amplioris gr̃æ munere ad pfectiores.i. Ep̃os/ſuperioreſq; ꝓlatos tales penitẽtes re
mittere oportet:quib⁹ ab ſaluatore ipſo data eſt in pſona Apl'oꝝ ampla ptãs ligãdi/atq; ſoluẽ
di:quẽadmodũ iam in ꝑcedẽtibus ex alio loco eſt oſtenſum. ¶ Sed iam circa baptiſmũ ꝓcurſo
I ris ſatis ſuperq; uerſati:ad eius doctrinam & prædicationem trãſeamus:quæ q̃ ſalubris q̃q; effi
Secũa ps de ꝑdicatione & doctrina Ioannis. cax fuerit:ipſius fruct⁹ demonſtrauit:cũ oẽm populum ad eius baptiſmũ/& pctõꝝ in primiscõ
feſſionẽ concurriſſe ex ꝑcedentib⁹ cõſtet. Qualis aũt fuerit ex ipſa euãgeliorũ ſerie liquere po
teſt:ſiquidẽ nõnulla ab his uerba ad memoriã ſunt relicta:tãetſi multo plura ab eo ꝓlata fuiſſe
non ſit ambigendũ:ſed quæ cõpendio quodã in his ipſis/que relata ſunt/compræhenderent̃.
K ¶ Et ante oia illud eſt conſideratione dignũ: ꝙ eius ꝑdicatio atq; exhortatio ad pniam pagẽdã
ſimplex & gñalis fuit ad omne hoium genus ꝓlata:tria illa continens/quæ Apl's ad diſcipulũ ii. ad thi
ſcribens ꝑdicatori & ꝓlato oſtendit eſſe neceſſaria:dũ dixit:argue/obſecra/increpa. Particula/ mo. iiii.
tim uero ad pœnitẽtium interrogationẽ ſalutis ꝓcepta dedit atq; conſilia:qbus & abſtinere ab
illicitis:& ad diuinã gr̃am ꝓmerendã pia opa facere:eos docuit:quæ ſingula ꝓſequamur. Sunt
L enim plena ſalutis/plena doctrinæ:ſi uerboꝝ ſenſum ſeriem atq; ordinem attendamus.
Textus. ¶ In primis quidẽ oẽs ad pniam ꝓuocabat ꝓpoſita ſpe ſalutis dum dixit: PENITENTIAM
agite appropinquabit in uos regnũ dei. Poſt ubi maximũ uidit hominũ ad ſe concurſum:& eo
rum ꝓſertim/quos ad pniam agendã cognoſcebat fore tardiores/atq; difficiliores:utpote Pha
riſeos/& Saduceos:adiecit obiurgationem:dum dixit:Progenies uiperaꝝ quis uos docuit &c.
deinde inanem illoꝝ ſpem/quã ex alioꝝ meritis ſibi ꝓponebant/ademit:dũ dixit:Et ne uelitis
dicere/patrẽ habemus Abraam &c. Poſtremo quo magis duriores exterreret:ſupplicii inſtan/
tis cõminationẽ ſupaddidit:dicens:Iam enim ſecuris ad radicẽ poſita eſt:& quæ ſequuntur.
M ¶ Quæ oia ad boni & pfecti ꝑdicatoris inſtructionẽ ſunt accõmodatiſſima: quippe ad pniam:
Pctõres quo ordie ad pœnitentiã ſunt inducendi. his maxime modis induci poſſe pctõres conſtat:ſpe.ſ. ꝓmioꝝ:& cominatione pœnæ. A leuiori
bus igitur remediis morbos curaturus aĩarum/uel potius ad curã præparatur⁹ ꝓcurſor ſpem
ſalutis ꝓponit:dehinc pericula cõmemorat:poſtremo ne his quidem animũ applicantes arguit
& ingrepat:quẽadmodum & corpaliũ ægritudinũ medici facere ſolent:qui cũ id genus morbi
Similitudo optima. eſſe depræhendũt:qđ non niſi dura rerũ oium delectabilium abſtinentia/uel amaris medica/
minib⁹/aut dolorem inferentib⁹ cauteriis/ſanari põt. Primũ quidẽ ſanandũ eſſe morbũ ꝓmit/
tunt:& quo aſperiora remedia æquiore/patientioreq; aio ferant:quæ & quãta ſint bonæ ualitu
dinis/bona/cõmodaq;/cõmemorant:& deniq; niſi occurrat̃ malo/mortis exitium imminere de
nunciant.ꝙ ſi neq; hoc pacto pſuadere poſſunt:ut dura tolerent remedia:tunc demũ repræhẽ
dunt ignauiam/atq; puſillanimitatem arguunt/increpationib⁹ atq; obiurgationibus agunt.
N ¶ Ita prorſus & ꝓcurſor hic fecit/& poſt eum Chriſtus/& antea ꝓphetæ/duceſq; Hæbreorum
fecerunt & faciendũ docuerũt. Sic enim in Leuitico & Deuteronomio ad pſuadẽdũ populum Leuitici
hæbreũ ut mãdata ſua cuſtodiant/ꝓceſſiſſe deum p ſeruũ ſuum Moyſem legimus. Itidem & a xxvi. &
Ioſue Moyſi ſucceſſore ſeruatũ eſt:& a Samuele ꝓpheta:dũ regem illis ex diuina iuſſione con Deut.
ſtitueret:eundẽq; ordinem ſeruauit per os ꝓphetæ:Dñs in pſalmis:& per os Sapientis in om/ vii. viii.
nibus fere eius libris. Hunc & Eſaias & Hieremias & ceteri ꝓphetæ ferme omnes ſecuti ſunt ri &.ix.
tum. Ipſe quoq; Saluator prudentis & fidelis ſerui ꝓmium improbi & inertis ſupplicio/& ele/ Ioſuæ
O ctorũ mercedem/reproboꝝ dãnationi præpoſuit. ¶ Interdum tñ ubi grauiora ſunt peccata xxiii.
& flagellum

& flagellũ iã iminet:a cõminatione incipit: & nihilomi⁹his/q redire ad ſalutis opa uoluerint/
relinquit miſericordiæ locũ:ſicuti apud Ezechielem/Oſeam/Ioelẽ/Amos/Ionã & alios nõ/
nullos ꝓphetas legimus fuiſſe factũ: Verum hoc loco/ubi Saluatorẽ in carne iam ueniſſe/& ſa
lutẽ in uicino eſſe ꝓcurſor hic nunciabat:a ſpe initiũ fieri oportuit:quãdoquidẽ & Angelus pa
ſtorib⁹ gaudiũ magnum in ipſa Saluatoris natiuitate ꝓteſtat⁹ eſt nũtiare ſe iuſſum uniuerſo or
bi:tametſi nõ oĩbus hoĩbus:ſed paucis admodũ/contingit hui⁹ gaudii pticipes eſſe: cum dicat
Eſdræ ꝓpheta:Multi qdem ſunt creati/pauci aũt ſaluabunt.& Saluator ipſe:Multi enim ſunt uocati:
viii. pauci uero electi. ¶ Hoc aũt gaudium/qd Angelus/his qui dignos ſe adiuuãte deo feciſſent/ A
Mat.xx nunciauit:illud idem eſt/qd ꝓcurſor hic repromittit. APPROPINQVABIT (inqt) in uos Textus.
&.xxii regnũ dei.Regnũ quippe iſtud aliud nihil eſt:q̃ æterna ſalus:quæ eſt deus ipſe:ſicut de ſeipſo
Mat.xii dicebat Chriſt⁹:Porro ſi in digito dei eiicio dæmonia/puenit in uos regnũ dei.& in orõne dñi/
& Lu.xi ca:Adueniat regnũ tuum.Idẽ enim ipſe deus & regnũ noſtrũ eſt/& ſalus.iuxta qd dicebat Pro
Mat.vi. pheta: Dñs illuminatio mea & ſalus mea.& alius iterũ:In dño deo ſalus. Appropinquare aũt
ꝑs.xxvi aptiſſime dixit ꝓcurſor/nõ adeſſe:nundũ enim Saluator mũdo manifeſtauerat ſeſe.Quinimo
Hierẽ.iii. & initio ſuæ manifeſtationis illud idẽ de ſe loquens dicebat:& per Apl̃os ſuos ꝑdicari iubebat.
Mat.iiii q̃uis enim ſalutis uerba & opa iam ꝓberet/ſecũq; ipſe ſalutẽ oĩum ferret/myſterium tñ ſalutis
&.x. ex diuina ꝓordinatione per paſſionẽ eius erat implendũ:dicente Apl̃o: Recõciliati ſumus deo
Marci.i. per mortẽ filii eius.& iterũ:ut morte intercedẽte in redemptionẽ earum ꝓuaricationũ/q̃ erant
Lu.x. ſub ueteri teſtõ/repromiſſionẽ accipiãt:q uocati ſunt &c. ¶ Ex parte igit̃ ſalutem afferẽtis ea B
Ad ro.v cõſumari prius decebat:quæ ab æterno fuerãt conſtituta. Ex parte aũt ſaluandoꝝ cum diuina
Ad he/ prædeſtinatione cõcurrere oportebat/ꝓuiſa eorum in illa æternitate merita/ſine quib⁹ acqui/
bre.ix. ri non poterat ſalus.Propterea dicebat ꝓcurſor: PENITENTIAM agite/prius q̃ diceret:ap Textus.
propinquabit regnũ dei:qd ꝑinde eſt/ac ſi diceret: Si multis regnũ dei qd ꝓpe eſt/acquirere ꝑ Explanatio
pñiam prius uos ad illud accipiendũ præparate.Oĩs enim promiſſio ſalutis a datore ipſo facta litteræ.
conditionẽ habet:ſi in uia mandatoꝝ eius ambulauerimus uſq; in finem:Ipſe etenim per ꝓphe
Ezechi. tam dicit:Etiam ſi dixero iuſto:q; uita uiuat:& confiſus in iuſtitia fecerit iniquitatẽ:oẽs iuſtitiæ
xxxiii. eius obliuioni tradent̃ & iniqtate ſua/quã opatus eſt/in ipſa morient̃. ¶ Appropinquare igit̃ C
regnũ dei/utroq; mõ intelligere potuit Ioannes: uel qa poſt paululũ ſeſe illis manifeſtaturus Appropin/
erat/qui regnũ dei tribuebat/immo & erat:& nõ ita multo poſt ſalutis myſteriũ conſumatur⁹ quare regnũ
quo ad regnũ illud aditũ patefaceret:Ipſe quippe ſe oſtiũ eſſe dicit/per qd ad paſcua uitæ æter dei quid.
næ patet ingreſſus. ¶ Vel alio ſenſu appropinquabit in uos regnum dei ſi de peccatis pñiam
egeritis.&(qd ſequit̃)digna pñiæ opa feceritis.Neq; enim tã facile cõſcẽdere ad tã excelſum/
tãq; arduum locũ põt:qui pctõrũ pondere ꝓmitur:tãetſi ſarcinã uelit abiicere:ſed ſenſim gra/
datimq; ſubire cæli ſublimia oportet:ſicuti Saluator ipſe humanã/quã ſuſceperat/ molem in
cælum laturus exẽplo nos docuit:q̃uis enim momento tpis rapi in aera potuiſſet ſanctiſſimum
corpus illud aĩa beatiſſima uiuificatũ:imo alia exaltatione nõ indigeret:quippe quod ex uerbi
diuini unione pfecta beatitudine fruebat̃:Ad nr̃am tamẽ inſtructiõnẽ pedetentim eleuari cœ/
Geneſis pit:& mora non modica tpis paulatim ſurſum erigi:donec ſuſcipiẽte nube ab oculis ſuſpiciẽ/
xxviii. tium diſcipuloꝝ diſpareret.¶ Quod & in figura primit⁹ fuerat Abrahæ pr̃iarchæ per ſcalam D
demonſtratũ:quæ a terra ad cælum ptingẽs Angelos aſcendentes/deſcẽdenteſq; ferebat. To/ Gradus qb⁹
tidem eñ gradib⁹(ut alio loco oſtenſum eſt) a cælo/ideſt a gr̃a/ad terrã/ideſt ad interitum de/ fit aſcẽſus ad
ſcendit̃:quot e contrario a culpa aſcendit̃ ad gr̃am.Et ꝓinde quoto quiſq; gradu iniqtati appro gratiam & a
Pſalmo piat:toto a dei mãdatis/in qbus uita æterna cõtinet̃/fit remotior:dicẽte ꝓpheta:Appropinqua gr̃a deſcẽſus
cxviii. uerunt pſequentes me iniqtati:a lege aũt tua longe facti ſunt:Itaq; qui peccati pœnitet/culpã ad interitũ.
agnoſcendo:ꝑmũ dũtaxat gradum cõſcendit:nec dũ tñ cælo appropinquat:poſt ubi percurſis
pñiæ gradibus mediũ ſcalæ eſt emenſus:appropinquare dicit̃.Deinde uero ſummũ cõtingens
ꝓximus eſſe:& demũ ex ſupremo gradu regnũ ingredit̃. ¶ De primo igit̃ actu/q aſcẽſus ſeu E
Mat.xx eleuatio dr̃/illud ad ſpũalem ſenſum intelligi põt:qd Saluator ad paſſionẽ anhelans Apl̃is di/
Mar.x. xit:Ecce aſcendim⁹ Hieroſolimã.& in cãticis:quæ eſt iſta quæ aſcendit ꝑ deſertũ/uel de deſer/
Lucæ to.Sic Petrus & Ioannes aſcẽdebant in tẽplũ ad horam orõnis.& hoc fit per cõtritionẽ trahen
xix. te deo. ¶ De ſcd̃o uero Lucas hic loquit̃.& Apl̃s dum dicit:Nox ꝓceſſit:dies aũt appropinqua
Cant.iii bit.& illud Iacobi:Appropinquate deo:& appropinquabit uobis.Hoc aũt fit per gr̃am confir/
&.viii. mantẽ & corroborantẽ:qua mediãte pœnitẽs in bonis opibus pſeuerãs ad ſuiipſius ꝑmum/&
Act.iii. inde ad dei cognitionẽ trahitur. ¶ Ad tertiũ autem.ſ.ꝓximitatẽ illud adaptat̃ euangelicum:
Ad Ro. cum uideritis hæc oĩa fieri:Scitote q; in ꝓximo ſit in hoſtiis.& illud Apl̃i:Introductio melioris
xiii. ſpei:ꝑ quã ꝓximamus ad deum:& hoc fit per gratiã illuminantẽ & ꝑficientẽ. ¶ Porro quarto

ſcilicet introitu uel ingreſſu:loquit̃ per os Sapiæ Spũs Sanctus in ꝑſona iuſti: Introduxit me Cant .i.
Rex in cellaria ſua/ & in cellã uinariam.& apud Ezechielem: Introduxit me in atriũ dom⁹ dñi. &.ii.
& illud ꝓcipis Apl̃o℞:Sic enim abũdanter miniſtrabit̃ uobis introit⁹ in æternum regnũ dñi Ezechi.
F & Saluatoris nr̃i Ieſu Chriſti:& hoc fit per gr̃am glorificantẽ/ ſeu beatificantẽ. ¶ Econtrario viii.
uero a gr̃a ad interitũ eſt primo receſſus:qui eſt initium deſcenſus.Scd̃o elõgatio.Tertio pro/ ii. Pet.i.
fundior caſus.Quarto ꝓcipitatio ſeu ruina. Quatenus enim peccato appropinquamus:a deo
recedimus:& ipſe quoq; a nobis recedit. ſed interdũ parũper recedit/nec elõgat̃ uſq; dũ cõſu/
matio ſequat̃.& hoc fit quum ꝓmũ delectari incipit hõ in re peccati : & hi ſunt/qbus Saluator
dicit:q ad tp̃s credunt:& in tp̃e tentationis recedunt.& illud ꝓpheticum:Erudite Hieruſalẽ ne Lu.viii.
forte recedat aĩa mea:Vbi uero ad cõſenſum delectatio ꝓtraxit:tũc longinqor ẽ utrinq; receſ/ Hier. vi
ſus:qa per malitiam longe a gr̃a ſeſe facit/qui culpæ cõſentit/& p gr̃æ ſubtractionem elõgat
ſe ab infecta conſcientia deus.De qua quidẽ elongatione loquit̃ ꝓpheta dum dicit:Qui elon/ ꝑs.lxxii
gãt ſe a te/peribunt/& iterum : Quid inuenerũt p̃res ueſtri uſq;:quia elongauerũt a me & qđ Hier .ii.
de filio ꝓdigo in Euangelio legit̃:q receſſerat in regionẽ longinquã. Poſtea ubi ad actum ꝓue
nit̃ exteriorem:longiſſime utrinq; fit diſceſſio:de q̃ in Sapiẽtia legit̃:Diſceſſit hõ a domo ſua/ Prouer.
abiit uia lõgiſſima.& alio loco:Reuertimini ſicut in ꝓfundũ receſſeratis.Poſtremo uero cũ ad vii.
peccandi cõſuetudinem atq; habitũ tranſit licentia:& defendit̃ culpa:iam nõ amplius fit elon/ Eſaiæ
gatio:ſed totalis abdicatio/atq; ſeparatio:ſublata ꝓpemodũ ſpe reſurgẽdi.De hac loquit̃ Pro xxxi.
pheta dũ dicit:Recedentes a te/in terra ſcribent̃.& hoc pacto in extremo iudicio abſcedere a Hiere.
ſe maledictos iubebit Chriſtus:uel diſceſſus fit per peccatũ:elongatio per aſſuefactionẽ/caſus xvii.
G ꝓfundior:& ſeparatio diuturnior per indurationem/præcipitatio uero per obſtinationem. Matth.
Quo pacto ¶ Appropinquare igit̃ regnũ dei quo pacto cœpit ꝓdicante Ioanne:& deinde Saluatore ſe ma xxv.
de⁹ cũ uiato nifeſtante iam tenemus.Quod equidẽ non ita intelligi oportet:ut cum eo iã nõ ſit diuina gr̃a:
re eſſe dr̃ uel cui regnũ dei appropinquat:cum dicat ſcriptura:q iuxta eſt dñs his qui tribulato ſunt corde:p Pſalmo
in eo aut iu/ qđ cõtritio intelligit̃.& alibi:Iuxta eſt qui iuſtificat me:& tñ cum illo eſt per gr̃am ꝓueniẽtem: xxxiii.
xta eũ uel lõ ſicut in pſal.legit̃:Cum ipſo ſum in tribulatione.Præuenit enim meritum omne/gr̃a diuina: Eſaiæ.l.
ge ab eo. ſine q̃(ut ſæpe dictũ eſt)ne mœreri qdẽ poſſum⁹:ſed qa ex fine atq; cõſumatione iudicat̃ opus: ꝑs.xc.
quo ad ꝑfectionẽ & ultimũ finem qſq; magis accedit:eo beatitudo uel regnũ dei/qđ opus con/
ſumatum ſignificat ꝓpius illi fieri dicim⁹:& hoc apte ex uerbis Saluatoris colligit̃:dum ad in
ſtos oẽs in ꝑſona Apoſtolo℞ de iudicio extremo loquens dixit:His aũt fieri incipientib⁹ reſpi/ Lu.xxi.
cite & eleuate capita ur̃a:qm̃ appropinquabit redemptio ueſtra.Neq; enim negabit quiſq̃ recte
ſapiens/cum latrone illo deũ fuiſſe/dum dixit:Memẽto mei domine dum ueneris in regnum Lucæ
tuum.Ad quẽ tñ poſt uerba illa Saluator dixit:Hodie mecũ eris in paradiſo. ¶ Diuerſo igit̃ xxiii.
H reſpectu eodẽ tp̃e & nobiſcũ eſt deus/& in nobis/& iuxta nos/immo & lõge a nobis. Nobiſcũ Lucæ
quidẽ & in creaturis oĩbus eſt per eſſentiã/potentiã/& p̃ñtiam.Per iuſtitiã uero etiã in dæmoni xxiii.
bus & dãnatis.Ait eñ ꝓpheta:Si deſcẽdero in infernum ades: ſed p gr̃am abeſt ab his q̃ remo/ ꝑs.cxxx
tiſſime.Cum pœnitentib⁹ aũt & ꝓficientibus/quos tẽtat/eſt per gr̃am trahentẽ & corroboran viii.
tem:dicente Apl̃o. Libẽter igit̃ gloriabor in infirmitatib⁹ meis:ut inhabitet in me uirt⁹ Chri/ ii. ad co
ſti.Idem tñ ipſe illis ꝓpe eſt per gr̃am conſolantẽ:quam poſt conſumatũ agonem paulo poſt rin. xii.
eſt largiturus:ſicut dr̃:Pater miſericordiarũ qui cõſolat̃ nos in omni tribulatiõe nr̃a. & Eſaias ii. ad co
cum in ꝑſona Saluatoris dixiſſet:Corpus meũ dedi ꝑcutientib⁹ me/& genas meas uellentib⁹/& rin.i.
quæ ſequunt̃:ſubiũgit:Iuxta eſt qui iuſtificat me.Lõge tñ eſt ab eo per gr̃am lætificãtẽ: qa illũ Eſaiæ.l.
in tribulatione tentandũ relĩqt:ſicut de ſeipſo dicit Saluator ad patrem loquẽs:Deus meus/ut Matth.
I qđ dereliquiſti me?& illud: Vt quid dñe receſſiſti longe? ¶ Vidimus igitur primam ꝓcurſoris xxvii.
ad pniam inuitantis artẽ atq; actionẽ:quæ ſpem ꝓmii ꝓponit:ꝓſequamur nunc ſcd̃am:q̃ obiur ꝑs.ix.
Textus. gationem cõtinet.Ait enim Mattheus: VIDENS aũt multos Phariſeo℞ & Saduceo℞ uenien
tes ad baptiſmum ſuũ/dixit eis:Progenies uiparũ/& quæ ſequunt̃. Lucas uero noſter ad tur/
Queſtio ad bas hæc uerba ꝓlata teſtat̃:qđ nequaquã contrarietatẽ ullã continet. Nã ad utroſq; hæc uerba
litteram. recte atq; opportune ꝓferebant̃.Quippe idem erat oĩum ſtudiũ in malũ:tãetſi maior eſſet eo
rum culpa:quos duces oportebat eſſe reliquo℞.Et ob id nõ ad ſolam plebẽ loqui hoc mõ uo/
luit:ſed dum fuit admixta hypocritis & his/qui cæteros gradu/auctoritate/& ordine anteibãt
K ne alterutris acerbior atq; iniurius eſſe uideret̃:ſi uni tñ hoĩum generi hæc improperaſſet.
Prædicato/ ¶ Quod eſt ꝓdicatorib⁹ morale documentũ:ut omne genus hoĩum ſimul taxẽt & arguant:ubi
res quo pa/ eadem oẽs culpa tenet/pariq; medicamine oẽs indigẽt : ſed tum maxime inuehant̃:cũ eos ad/
cto arguere eſſe cernunt:quo℞ in eo gñe peccata ſunt grauiora atq; manifeſtiora:ita ut ad ſeipſos indicãte
debeãt pctã. eos ꝓpria conſcientia dirigi uerba putẽt:hunc modũ ſeruaſſe Saluatorem legim⁹:cũ parabolã
patris familiæ

Matth. xxi. patris familiæ/qui uineā plātauerat/recitauit:ad diſcipulos q̄dem & turbas ꝓmiſcue loqueba/
tur:q̄bus principes ſacerdotū & Phariſei erāt immixti:q(ut Euangeliſta teſtatur)audito illiꝰ ſer
Mar. xi. mone cognouerūt ꝙ de ipſis loqueret̄:tāetſi ad nullū eoꝝ ꝑticulatim/neq; ad eorum ſectā uel
ordinē ſpeciatim/uerbum expſſerit oīno ullum. Similiter & apud Lucā turbis cōcurrētibus cœ
pit oēs indifferēter increpare dicēs:Generatio hæc ḡnatio nequā &c. ¶ Interdum tn̄ ubi ma A
nifeſta ſunt crimina:talia ꝑſertim quæ non modo ipſos peccantes ꝑdāt: uerum & cæteris ſint
ſcandalo:ad particularē increpationē/atq; exprobrationem deueniri oportere idē Saluator ſæ
pe oſtendit. Cum enim Phariſeoꝝ hypocriſim reliquū populū in ruinā trahere cognoſceret:
Mat. xv & ob id eos cæcos & cæcoꝝ duces appellauit:atq; aliis:quēadmodū & ſibiipſis/regnū cælorum
Matth. claudere diceret:plerūq; oblata occaſione illos hypocritas palā appellauit:multaq; dira illis eſt
xxiii. cōminatꝰ. ¶ Verū quo pſectiori eſt in ſtatu:qui ꝓdicat aut corrigit uel admonet/quo q; maio B
Marci rem habet auctoritatē:eo arguere atq; increpare debet ſeuerius/acerbius/rigidius. Propterea Prælatꝰ ma/
viii. & fortaſſis hoc Chriſtū feciſſe legimꝰ:Ioannem uero nō legimꝰ. Nā ꝙ publice Herodē de ince/ iore licentia
xii. ſtu cū fratris uxore arguerit:Euāgeliſtæ noſtri n̄ expreſſerūt:ſed dūtaxat ꝙ illi dicebat:Nō licet arguere pōt
Lu. xiii. tibi habere uxorē fratris tui:neq;(ſicut Chriſtꝰ fecit)ad phariſeos noīatim uerba contulit:quæ q̄ aliꝰ iferior.
& xx. tamē eoꝝ maxime cauſa ꝓnunciabat. Ad hos igit̄ ſupiores ꝓlatos hæc cura ꝑtinet:q̄bus illud
Matth. adeo ꝓcipue eſt demādatū munus. Illis enim euellendi/deſtruēdi/diſperdendi/diſſipandiq; col
xiiii. lata eſt auctoritas ſup gētes & ſup regna. Cæteris uero inferioris gradus nō æque:ꝓpterea ad
Mar. vi. moyſem dixit deus:Aaron frater tuus loquat̄ pro te ad populū: tu autem eris ei in his quæ ad
& Lu. iii deum ꝑtinēt. Conſtitui enim te deū pharaonis:& Aaron frater tuus erit ꝓpheta tuus:tu loque
Hiere. i. ris ei oīa quæ mando tibi/& ille loquetur ad Pharaonem. Et Paulus q̄dē Thimotheo mandat:
Exo. iiii ut peccatores. ſ. manifeſtos publice arguat:quo cæteris incutiant timorē:& non mō ut arguat:
& vii. uerūetiam ut increpet:eo ꝙ Corinthiis illū conſtituerat eꝑm. Ad cæteros uero fideles ſcribens
i. ad thi. non hoc illis cōmittebat officium:ſed ſolum ut cōſiliarent̄ inuicem:& ædificarēt alterutrum.
iiii. Similiter Saluator ipſe dū de correptione fraterna mādatū daret:priuatim primum & ſemotis
ii. ad thi arbitris illā fieri iuſſit:deinde non obtēperante eo qui corripit̄:teſtes adhiberi. Illo aūt in ꝑtina
mo. v. cia ꝑſiſtente/ad Eccleſiam referri:utpote quæ maiore auctoritate cōtumaciā illius ulciſci & de
i. ad the beat/& poſſit. Vbi uero non fraterna admonitione:ſed paſtorali ꝑtāte agendū cenſuit: multo
ſa. ultio ampliorem cōceſſit auctoritatē. Ecce enim (inquit) dedi uobis ꝑtātem calcādi ſup ſerpentes &
Matth. ſcorpiones. & alio loco ꝑtātem dedit infirmoꝝ curandoꝝ/& immūdoꝝ ſpūum eiciendorum.
xviii. Item &(q̄d maius eſt)dimittēdi pctā & retinendi. Quo inſup pacto in tales ſcādaloſos ac ꝑti/
Luc. x. naces ſeueriſſimam cenſurā exercerent/exemplis plurimis demōſtrauit. ¶ Sed proh dolor ea
Mat. x. eſt hac tēpeſtate paſtorū ſeu ꝓlatoꝝ maxima ex ꝑte cōditio:ut q̄d eoꝝ officii ꝓcipuum eſt:hoc C
aut ignorantia nō ualeant/aut tepiditate negligant/aut (q̄d eſt deterrimū)cōſciētia impuræ, ui Inuectura cō
tæ facere erubeſcāt. Quo fit ut dum ad meſſem plurimā colligendā ꝓprii meſſores pauci, īmo tra prælatos
Mat. ix. rariſſimi/extēt:rogādus fuerit dn̄s meſſis:ut alios mercenarios mitteret in meſſem ſuam: qui huius tpis.
Luc. ix. nō modo errantes corripiant:uerū & paſtores ipſos:impudētius plerūq; atq; arrogantius, q̄ rō
ſuadeat:non q̄ paſtorū culpa mereat̄:ſicut per os Prophetæ dicit dn̄s:Væ paſtoribꝰ qui diſper
Hiere. gunt gregē paſcuæ meæ. Ideo hæc dicit dn̄s ad paſtores. Qui paſcūt populū meū:uos deſeritis
xxiii. gregem meū/& eicitis eos:& nō uiſitaſtis eos:Ecce ego uiſitabo ſup uos maliciā ſtudiorum ue
ſtrorū:& ſuſcitabo ſup eos paſtores & paſcent eos. Et iſtud eſt q̄d in figura Sarræ cōtigit:quæ Figura accō
Geneſis cū ob ſterilitatē ſuam Agar ancillā ad ꝓlem ſuſcipiendā Abrææ uiro ſuo in cubiculum cōiuga/ modatiſſima
xvii. le introducere ꝑmiſiſſet:facta eſt ex fœcunditate ancilla inſolentior: ita ut dn̄am cōtemneret.
Atq; utinā aliq̄n fœcunda fieret Sarra/& Agar ancillam in aliā ꝓuinciam deuagari cōpelleret.
Hoc enim pacto duo populi cōſurgerēt & multiplicarent̄. ¶ Sed iā obiurgationē præcurſoris
q̄lis fuerit:uideamus. GENIMINA (inquit) ſeu progenies uiparum q̄s demōſtrauit ſeu oſtē Textus.
dit uobis fugere a uentura ira. Ecce duo in his uerbis cōtinent̄:Conuitiū ex denoīatione/& ter
ror ex cōminatione. Eorum enim malā mentem/prauūq; animū tā ex propria/q̄ ex hæredita/
ria parentū malitia arguere uolēs/uocat eos ꝓgeniem uiparum ueluti ſi diceret: hæreditariū Explanatio
eſt uobis ꝑuerſa agere:quādoquidē ita a parentibꝰ eſtis inſtituti:q eadē ſemꝑ fecere:ſicuti alio litteræ.
Luc. xi. loco Saluator dicit:Patres uſi occiderūt ꝓphetas:& uos ædificatis eoꝝ ſepulchra. Itidem & per
Ezechi. ꝓphetā huic populo improperabat dn̄s dicens:Filia mr̄is tuæ tu es:quæ ꝓiecit uirū ſuū & filios
xvii. ſuos/& q̄ ibi ſequunt̄. Hi etiā ſunt de q̄bus per os Dauid loquit̄ Spūs Sanctꝰ: Hodie ſi uocē eiꝰ
ꝑs. xciiii audieritis:nolite obdurare corda ueſtra:ſicut in exacerbatione ſcd̄m diem tentationis in deſer
Pſalmo to:ubi tētauerūt me pr̄es ueſtri &c. & alibi:Nec fiāt ſicut patres eoꝝ ḡnatio praua & exaſperās.
lxxvii. ¶ Recte autē uiperarum filios uocat:q̄d genus eſt ſerpentis ueneno acutiſſimo ac ꝑſentaneo F

Vipa & ꝓgenies uiperaꝝ quid. hominibus exitiali infectis: ſicuti in actibus Apoſtolorũ legitur:uel ſicut aliis ſacræ ſcripturæ Actuũ
interpretibus uidet̃: Vipera ex partu nomen habet:eo ſcilicet ꝙ ui pariat:ita ut non niſi paré/ xxviii.
tis interuetione proles naſci poſſit. Quod ad diuerſos ſenſus trahũt. ¶ Sed ꝓcedens interpræ
tatio planior uidetur:aut alia/quæ ex uerbis Saluatoris alio loco elici aptiſſime põt. Ad Phari
ſeos enim loquens in hæc eadẽ uerba conuitioſa ꝓrupit:dum dixit: Aut facite arborem bonã/ Mat. xii
& fructum eius bonũ:aut facite arborẽ eius malã & fructũ eius malum:ſiqdem ex fructu arbor
cognoſcit̃. Deinde ſubiũgit. Progenies uiparũ quõ poteſtis bona loqui:cũ ſitis mali/ & quæ ſe/
quunt̃. Quæ quidem uerba hunc nobis apte ſenſum oſtendũt: ſicuti arbor mala malos fruct⁹
ꝓducit:ita & uniuerſum aĩal/qđ in ore & lingua uenenũ habet innatũ. nõ põt lingere aut mor
dere quicq̃ qđ non inficiat. Et ꝓinde ex eius ore/qui mala eſt erga deũ & proximum mẽte/ni/
hil poteſt ꝓdire boni:quẽadmodũ & de fratrib⁹ Ioſeph ſcriptura teſtatur: ꝙ inuidiæ zelo in eũ Geneſis
G incenſi nihil illi poterãt pacifice loqui. ¶ Tãto autem id fit difficilius:cũ naturale aut radicatũ xxxvii.
eſt uenenũ:qđ enim ex accidenti ꝓuenit:ſicut in canib⁹ uidemus:q rabidi fiunt/põt medicami/
ne aliquo curari:Sed qđ a naturali ꝓprietate cauſatur:aut nimia uetuſtate tranſiit in naturam:
Pctm̃ inueteratũ nõ facile dimittit̃. impoſſibile eſt:aut admodũ difficile remedio aliquo eradicari. Propterea dicebat ꝑ os Hiere.
Spũs Sanct⁹: Si põt æthiops mutare pellem ſuã:aut Pardus uarietates ſuas:& uos poteritis be/ Hiere.
ne facere:cum didiceritis malũ ſ. longa cõſuetudine/ & inueterato habitu. Perinde eſt ergo qđ xiii.
hoc loco ꝑcurſor/ & illo Saluator dixit: Progenies uiparũ ac ſi dixiſſent: Vos/qui & patrũ ue/
ſtrorũ ꝑuerſa inſtitutiõe/ & ueſtrapte malicia in peccatis inſenuiſtis:& uenenum iniquitatis in
H corde & in ore ꝑ[illegible]itis. ¶ Cui conſequens eſt qđ ſtatim ſubditur: Q VIS oſtendit uobis fuge
Textus. Explanatio litteræ. re a uentura ira/ ideſt,quo pacto euitare diuinã ultionẽ ſperare poteſtis:ac ſi dicat: Putatis ne ꝑ
hãc ueſtram hypocriſim/ & ſimulatã ſanctitatẽ/ indignationẽ dei euadere? & eodẽ modo ad id
genus hoĩum loquẽs Saluator alio loco dicebat: Serpentes & genimina uiparũ/quõ fugietis a Matth.
iudicio gehennæ. ¶ Scđm quẽ quidem ſenſum ad eos ꝑcurſor loquit̃:qui ſpecie qdem pœni/ xxiii.
tendi baptizabant̃:cum corde nõ pœniterent:ſicuti de illis ipſis Phariſeis alio loco dixit Sal/
uator: Populus hic labiis me honorat:cor aũt eoꝝ longe eſt a me. & alibi: Ore ſuo bñdicebant: Mat. xv
& corde ſuo maledicebant. ¶ Nã qđ in bonã partẽ hæc uerba accipienda nonnulli aſſerunt:& Mar. vii
I prudentiã pœnitentiũ uiparũ appellatione demonſtrari:parũ mihi uidet̃ cõgruere litteræ: præ ꝑs. lxi.
ſertim ꝙ in oĩbus ſequẽtib⁹ uerbis ad ꝑuerſos loqui littera oſtẽdit: qui etiã ad iuſtificationem
ſuam Abrahæ ꝓlem ſe eſſe gloriabunt̃. Hãc enim allegationem ſtatim confundit: uolens ma/
nifeſte oſtendere/ ad meritũ uitæ æternæ non carnalẽ generationem attendi debere: ſed ſpiri
tualẽ:recteq; eos Abrahæ/aut Dauid/uel ſancti alicui⁹ uiri filios dici:qui & ſi ex alia ſtirpe ſint
geniti:illoꝝ tñ uitam atq; opa imitant̃. Propterea dicebat Iudeis alio loco Saluator ipſe: Si filii Io. viii.
Abrahæ eſtis:opa Abrahæ facite. & hoc idẽ latiorib⁹ uerbis ad Romanos ſcribẽs Apl̃s. Tale er Ad Ro.
go eſt qđ hic dr̃ ꝓgenies uiparũ/ q̃le illud/ qđ loco ꝓxime allegato ſubdit Saluator: Oſtẽdã no iiii.
bis (inqt) Iudeis pr̃em ueſtrũ/is diabolus eſt:qa nimirũ cuius opa qs facit/eius non natura/ſed
imitatione/ filius dr̃. Pari etiã modo: Ioãnes in epl̃a canonica filios dei a filiis diaboli diſcernit: i. Io. iii.
hoc quoq; eſt ꝓgeniem eſſe uiparũ: per q̃s diabolica gñatio ſignificat̃/ex malarũ operationũ
imitatiõe. Iſte quippe eſt ſerpens:q primos ſeduxit parẽtes:& draco ille de quo dicit̃: ꝙ dat⁹ eſt Geñ. iii.
ad illudendũ nobis. Eadẽ enim ſignificatione accipi uiperã/draconẽ/ & ſerpentẽ/relata paulo ꝑs. ciii.
ante Saluatoris uerba oſtendunt:cũ eoſdẽ hypocritas/ ſerpẽtes/ & ꝓgeniẽ uiperarũ appellauit.
K ¶ Ex his aũt ſubſequentiũ quoq; uerborũ ſenſus fit manifeſtus. Ait enim: Q VIS uos docuit
Textus. Explanatio litteræ. fugere a uentura ira. Eiuſmodi enim eſt/ ac ſi diceret: quẽadmodũ alio loco Apl̃s: Quis uos fa/
ſcinauit:ut putetis male uiuendo/ & impie operãdo ſola oſtẽtatione pniæ/ euadere irã diuinam
quæ nos manet in uniuerſali uel ꝑticulari iudicio. de qua dr̃: Dies illa dies iræ. & de qua etiam Ad gal.
ꝓpheta loquit̃ dum dicit: Dñe ne in furore tuo arguas me:neq; in ira tua corripias me. & iſtud iii.
eſt iudiciũ gehennæ:de quo apud Mattheũ Saluator loquit̃:quẽ ſupra retulimus. Simile quoq; Sopho.
eſt qđ in Hiere. legitur: Quid niteris bonam oſtendere uiã ad quærendam dilectionẽ:quæ in/ i.
ſuper & malicias tuas docuiſti uias tuas. Perinde enim eſt ac ſi dixiſſet: Eſt ne uia hæc/quã didi ꝑs. vi.
ciſtis/ut effugiatis uindictam dei:quã peccata ueſtra ꝓuocarunt. q̃ſi dicat: Certe hæc non eſt bo Hieř. ii.
na uia. Innocentiã & ſanctitatẽ ſimulare:pœnitentiãq; exterius demõſtrare ut iuſti uideamini:
& malignas cogitationes in corde retinere:ſicut de his dicit alio loco Saluator: ꝙ ueniunt in ue Mat. vii
ſtimentis ouium:intrinſecus aũt ſunt lupi rapaces. & aptius ac copioſius eorum hypocriſim ar
guit/ increpat/ & condẽnat/ ſæpe allegato loco Saluator:qui nõ ſemel atq; iterum illis mala eſt Matth.
cõminat⁹:ſed nonies/uæh (qđ eſt malum inpræcatis uerbũ) in eos repetiit:totidem ſpẽs iniqra xxiii.
tum eoꝝ ꝓcipuarum cõmemorans:& poſt oĩa illa eadem uerba ſubdidit/quæ ſupra retulimus.

Serpentes

Serpentes & genimina uiperarum quomodo fugietis a iudicio gehēnæ:ac ſi diceret:fugere nō
poteſtis diuinā ultionem:ſic uiuēdo. ¶ Et ꝑfecto ſi quis recte ꝑcurſoris: atq; Saluatoris uerba A
cōſiderat:inueniet utrunq; officio ſuo defunctum: ut neq; ille ꝑnuntiatoris partes exceſſerit:
neq; hic ꝑtermiſerit Saluatoris. Quæ enim crimina ſummatim curſimq;/in certo hominū ge
nere Ioannes coarguit:eadem Saluator apertius/diffuſius/uehementiuſq;/iiſdem ferme uer/
bis damnauit. Maiore (ut iam diximus) uſus licentia/atq; auctoritate:utpote qui & cognitionē
rerū ac perſonarum/& poteſtatem inſuper habere maiorem:nō ea dūtaxat ratione q; hic deus
ac dominꝰ/ille homo/ſeruuſq; eſſet:uerūetiam qa hic inter hoīes uerſatus/per urbeſq; & ca/
ſtella docens/ꝑdicans/diſputās/& uirtutes ac ſigna faciens/oīa hoīum genera/ſingulorumq;
mores/uitiaq; & cōditiones experiētia quotidiana/ꝑter æternā cognitionē notas haberet quod
ꝑcurſor in heremo ab adoleſcentia extra hoīum cōſortium inter feras cōuerſatus/haud facile
dignoſcere poterat. Et ob id nō aperte in illud ꝑſertim hoīum genus inuehi illi licuit:cuius fla
gitia/ordo/dignitaſq;/& popularis opinio/occultabat. ¶ Quod eqdem clauſtralibꝰ documē/ B
to eſſe debet:nedū ad populū cōtionant̄:manifeſte/& p ſingula crimīa diſcutiāt/atq; noīatim Prædicato/
ullos publice arguāt/eos ꝑſertim/qui apud plebem gratia atq; auctoritate polēt:& quorū ſce res q̄o pc̄ta
lera non ſunt manifeſta:ſed gn̄alibus & modeſtis uerbis (ut ꝑdiximꝰ) peccata deteſtent̄ & ſup arguere de/
plicia cōmineut̄:& ſpem nihilominus ueniæ proponāt:uiamq; illius conſequendæ oſtendant. beut.
Prælati uero & quibus cura eſt gregis demandata/ſeuerius/aptius/uehemētiuſq;/& crimina
deteſtent̄:& autores. Curioſum quippe nimis ſe detegit:q clauſtro incluſus tam ſubtiliter de
hoīum ſæculariū uita/moribꝰ/couerſationeq; inqrit:ſed quæ in ea urbe aut regiōe/cui uerbū
dei ꝓponit/frequētiora/atq; grauiora uigēt delicta/ꝑcūctari ſatis ē: quo illa ſeruata modeſtia
Ioan. x. deteſtantes arcere diuinæ legis auctoritate poſſint. Propterea fortaſſis dicebat Saluator:q; pa/
ſtor ꝓpriꝰ cognoſcit oues ſuas/& appellat eas noīatim:& illæ uiciſſim uocē eius ſingulæ agno
ſcūt. Mercenariꝰ uero neq; noīatim eas appellat:neq; ex uoce ab his æque agnoſcit̄. ¶ Illud aūt C
nō carere myſterio crediderim:q; tā ꝑcurſor q̄ Saluator fugæ uerbo hoc loco uſus ē. Vterq; eñ Ira dei q̄uo
dicit: Quo pacto effugietis uētura irā uel iudicium gehēnæ:qđ in idē recidit. Siqdem illud con quō ue tēpo
ſequēs eſt & pene neceſſariū:ut qui ſcđis rebꝰ nimia ſecuritate uitia ſectant̄/impudētiq; licen/ re fugienda
Prouer. tia peccāt:imminēte ultionis tpe trepidātes de fuga cogitent:ſicut ſcriptū eſt:Fugit impius ne/ ſit.
xxviii. mine pſequēte. Et ob id p Moyſem loquēs deus Iſraeliticæ genti dicebat:Si nō audieritis me:
Leuitici nec cuſtodieritis mādata mea:& infra:fugietis nemine pſequēte. In pſal. quoq; legit̄: Ab incre
xxvi. patiōe tua fugiēt. & rurſus: Terrebit eos ſonitꝰ folii uolātis:& ita fugiēt q̄ſi gladiū. & iterū: So/
ꝑs.ciii. nitus terroris ſemp in auribꝰ eius. ¶ Sed fugiētibꝰ occurrūt aquæ cōfuſionis & ultionis: quæ D
Leuitici ipſos ſicuti mare rubrū Aegyptios/inuoluunt/& ſuffocant. Qui enim pœnitudinē peccatoꝝ/
xxvi. & pniæ opa in mortis tempus differūt:tot uno eodēq; tēpore circūueniunt̄ terroribꝰ atq; angu
Iob. xv. ſtiis:tū ſcelerum ſuoꝝ conſcientia:tum uindictæ diuinæ formidine/tum carnalium cogitatio/ Pnīa ſera q̄
Exodi num multitudine/tum uero propinquorum importunitate/& dolorū inſuper acerbitate/atq; ſit piculoſa.
xiiii. mortis ipſius horrore:ut in his illud uærificetur Saluatoris uerbum. Circūdabūt te inimici tui
Lu. xix. uallo & coanguſtabūt te undiq;. & illud ꝓpheticū: Circūdederūt me dolores mortis/ & torrētes
ꝑs. xvii. iniqtatis/cōturbauerūt me/dolores inferni/circūdederūt me: ꝑoccupauerūt me laquei mortis.
&.cxiiii. Qđ ubi cōtigerit:circūſpicientes oīa & diuinā ultionē iminere cognoſcētes/cum amplius fu/
ꝑs.cxxx giendi per abrupta mūdanarum latebrarū ſpem nullā ſupeſſe uideant:illud ꝓpheticū dicunt.
viii. Quo ibo a ſpū tuo:& quo a facie tua fugiā:atq; illius diræ ſnīæ recordant̄:quā per os ꝓphetæ
Amos deus ipſe ꝓnuntiauit dicēs:Ecce ego ſtridebo ſup nos:ſicut ſtridet plauſtrū onuſtū ferro:& pe
ii. & ult. ribit fuga a ueloce/& fortis nō obtinebit uirtutē ſuā/& robuſtus nō ſanabit animam ſuam. &
iterum alio loco:Non erit fuga eis/& qui fugerit ex eis: non ſaluabitur/& quæ ibi ſequuntur.
ꝑs. vi. Tunc igitur de diuina miſericordia diffidere incipiunt:quæ unicum eſt in tāto malorum oīum
cōcurſu remediū. Ait eñ ꝓpheta: Nō eſt in morte/qui memor ſit tui. Sicq; fit iuſto dei iudicio:
ut ad cumulū maloꝝ poſtremo deſperationē adiiciāt/& accelerari in ſe diuinā uindictam poſtu
Lucæ lēt:dicētes illud/qđ ab eiuſcemodi hoīum ꝑditiſſimoꝝ gñe Chriſtꝰ ipſe ꝓuidit eſſe dicendum:
xxiii. Mōtes cadite ſup nos/& colles opite nos. ¶ Fugiēda igit̄ ſunt & uitāda flagitia dū integra res E
Apoca. eſt:atq; animus ab his/quæ in extremo uitæ tpe cōcurrūt/moleſtiis liber:ne in die illa tremēda De fuga ui/
vi. uniuerſalis/uel etiā pticularis iudicii/de fuga cogitemꝰ:ſed de uenia ſperātes accelerari iudiciū tiorum.
Ad he/ deſideremus/feſtinemuſq;/ſcđm Apl̄i admonitionē/intrare in illā requiē. ¶ Hāc qppe fugā ui
bre. iiii. tioꝝ. ſ. & terrenaꝝ uoluptatū ac cōcupiſcētiaꝝ diuinæq; offenſiōis in pleriſq; ſacræ ſcripturæ
Canti. ptibꝰ inire ſuademur. In cāticis eñ legit̄:Fuge dilecte mi:aſſimilare capreæ hinnuloq; ceruoꝝ
ultimo. ſup montes aromatū. & in Eccl̄iaſtico:Quaſi a facie colubri/fuge pc̄tā. Per Prophetam quoq;

x

dicit dominus:Egredimini de Babilone/ideſt de confuſione peccati/ & fugite a Caldeis/ideſt a Eſaiæ
tentatione dæmonũ.& alius item dicit:Fugite de medio babilonis:ut ſaluet unuſquiſq; aiam xlviii.
ſuam.& iterum alius:Saluabunť qui fugerint.Hoc modo Loth Sodomoꝝ exitio ſe ſubtraxit: Hiere.li
& a pſecutione Saul euaſit Dauid/& ſaluatus eſt.Plurimæq; aliæ ab inſidiis diaboli/ & inquina Ezechi.
F mentis mundi huius extant in utriuſq; teſtamenti uolumine figuræ. ¶ Præcipue aũt ea ſunt vii.
uitia fugienda:quæ facile ſeſe mẽtibus ingerũt:qualis erat tpe ueteris teſtamenti idolatria.Ad Ge. xix.
quã uſq; adeo ꝓcliues erãt Iudei ob circũſtantiũ populoꝝ eo genere delicti infectoꝝ conuer/ i. Regũ
ſatione:ut ne in deſerto qdem ab Aegyptioꝝ ſeruitute diuina uirtute p tot manifeſta ſigna li xix &. x
berati/ab imolatione uituli potuerint deterreri.Neq; Salomon ipſe ſupra humanã ꝑpe capa/ xi.& xx
citatẽ a deo ſapiã donatus:abſtinere potuit.Et icirco de hac fugiẽda particulatim Apl̃s admo/ vii.
net dicẽs:Fugite a cultura idoloꝝ. ¶ Itẽ & auaritiã fugere docet/ad Thimo. in hæc uerba ſcri Exodi
bens:Habẽtes aũt alimenta:& qbus tegamur:his cõtenti ſim⁹.Nã qui uolunt diuites fieri:inci xxxii.
dunt in tentationes/& in laqueũ/& in deſideria multa inutilia & nociua quæ imergũt hoies in iii.Reg.
interitũ & ꝑditionem.Radix enim oĩum maloꝝ eſt cupiditas:quã quidã appetentes errauerũt xi.
a fide/& inſeruerũt ſe dolorib⁹ multis:deinde ſubiũgit:Tu aũt o hõ hæc fuge.Ad eundẽ quoq; i.ad co/
alio loco ſcribens:iuuenilia deſideria admonet eſſe fugienda:ſed de fornicatione ꝓcipuum ex/ rin. x.
tat eius documentum.Omne quoq; mendaciũ fugiendũ eſſe deus ipſe in Exodo præcipit. i.ad thi.
G ¶ Hãc igiť fugã uitioꝝ amplectamur:ne in die ultionis:ne quicq̃ de alia cogitemus:Id aũt quo vi.
Textus. pacto fieri oporteat/ ꝓcurſor in his/quæ ſubdidit/uerbis oſtendit. FACITE (inqt)fruct⁹ di/ ii.ad thi
gnos pniæ:in quib⁹ illud eſt maxime cõſiderandũ:ꝙ hic nõ ſolum pœnitere nos admonet:ſed mo.ii.
fructus inſuper pœnitẽtiæ facere. Et neutiq; fructus q̃leſcũq;/ſed dignos.ſ.diuina miſeratiõe i.ad co/
& gr̃a:nos quippe arbori cõparare uoluit:ſicuti & Saluator ipſe dũ eadẽ/quæ ꝓcurſor uerba/ rin.vi.
ꝓtulit:quæ paulo ante a nobis relata fuere.Aut facite(inquit)arborem bonam & fructum eius Exodi
bonũ &c Sicut enim:arbor bona an mala ſit:ex fructu dignoſcitur:ita ex opibus ſuis hõ.Nam xxiii.
& alio quoq; loco dixit idem Saluator:a fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos. Parũ itaq; fecerit ad pec Matth.
catorũ remiſſionẽ/& diuinã gr̃am promerendã:qui peccata qdẽ ſua ſacerdotib⁹ detexerit:& ab xii.
his etiã deinceps ſe continuerit:ſi non & bona opera ediderit.Atq; icirco:cũ dixiſſet Saluator: Mat. vii
Sint lumbi ueſtri ꝓcincti:ꝓtinus addidit:& lucernæ ardẽtes in manib⁹ ueſtris.& Apl̃s:Eſtote fa Marci
ctores uerbi/nõ auditores tñ.& ali⁹:Nõ diligam⁹ uerbo neq; lingua:ſed ope & ueritate.& Sal/ viii.
uator uť rurſum:Luceat lux ueſtra corã hoib⁹:ut uideãt opa ueſtra bona: & mille huiuſmodi Luc. vi.
¶ Duo itaq; exꝓmit (ut paulo añ dicebam⁹) & tertiũ ꝓſuppõit.Cũ eñ dicit:Facite fruct⁹ pniæ: Luc.xii.
H iam pniam includit:quæ arboris ramus eſt/ex qua fructus naſcitur. Hunc uero ramũ pululare Iaco.i.
Arboris ad oportet:fomentũq; ex ſtipite recipe:quẽadmodũ & ſtipitẽ ex radice:rurſus & radicẽ ex humo/ i.Io.iii.
hoiem me/ re terræ.Alioqui/ut eodem quoq; Saluatoris ſermone pro teſtimonio utamur/abſq; humore Matth.
taphora. terræ & ſemẽta ſeu arbores:& abſq; radice ſtipes:& ſine ſtipite ramus areſcet. Et ꝓinde nullus xiii.
I inde naſci poterit fruct⁹. ¶ Erit itaq; ad fructũ hũc pniæ ꝓducendũ pro radice humana ratio: Mar.iiii
humor uero extrinſecus ad illã fouendã/excitandãq; ꝓueniẽs dei gr̃a:q̃ mediãte in arborẽ.ſ.co & Lucæ
gnitiõis cõſurgit:q̃ paulatim erecta exuperãte eodẽ humore/& ex radicis fomite ad ſtipitis ro viii.
bur conſcendente/atq; ꝓfluente/palmes ſeu ramus e trunco pullulat:qui poſtq̃ coaluerit:& ad
iuſtã magnitudinẽ excreuerit/adueniente ueris tpe/quo maxime & ſupne calorẽ ſolis radii/&
ex imis uiſceribus humorẽ terra ꝓfuſius ſubminiſtrat/uireſcit primũ ramus:& foliis ueſtiť/or
naturq; ſpecioſis/turgẽtib⁹ deinde gẽmis(ſicut alibi legiť)erũpũt flores colore iucũdi:& odo/ Nume.
re ſuaues:illiſq; decidentib⁹ poſtremo fruct⁹ ſenſim formať/creſcit/& matureſcit. ¶ Igiť ex xvii.
K hoc palmite pniæ prius q̃ percipi fruct⁹ poſſit:hæc oĩa uiciſſim ꝓcedere oportet.quæ unus atq;
idem humor accedente ſolis calore latenter operať. Vtrunq; enim eſt ad fructuũ ꝓpagationẽ
neceſſariũ:humor.ſ.fidei:quæ radicem fouet/& charitatis calor:qui uigorẽ immittit humori.
¶ Ramus itaq; arboris pœnitentiæ eſt contritio ex peccati agnitione ꝓueniens:folia confeſſio:
flos ſatiſfactionis initiũ:quod ex uitæ prioris imitatione/& ad omnia pietatis opa pura mentis
inſtitutione dignoſciť:in qua ſi perſiſtat pœnitens:fruct⁹ bonarũ opationũ & uirtutũ certatim
ſuccreſcunt augenť & maturantur:qui nõ modo ad peccati abolitionem ſufficiũt: uerum & ad
æternæ uitæ ſacietatem comparãdam alimentũ/roburq; tribuũt:quæ ſingula ne ex uſo prom/
ptuario/exili certe & uacuo/temere deprõpſiſſe/& abſq; ullo ſacræ ſcripturæ argumẽto/teſti/
monioq; cõfinxiſſe uideamur:ex ipſis utriuſq; teſtamẽti tabulis ad ſingloꝝ cõprobationẽ affer
L re aliqd ſub breuitate curabim⁹. ¶ Humorẽ qppe gr̃am dei trahẽtem & fouẽtẽ eſſe ex domini
parabola didicim⁹:quã de patrefamilias/qui exiit ſeminare ſemen ſuum/recitauit. Illud enim Matth.
quod ſupra petram cadit/icirco fructum non attuliſſe teſtať:ꝙ humore caret:per quod abſq; xiii.
dubio

Iob. viii dubio aliud intelligi accõmodatius poteſt nihil. Eodemq; ſenſu accipitur quod in Iob legitur:
Hiere. Nunqd uirere poteſt ſcirpus abſq; humore. & in Hiere. Benedictus homo qui cõfidit in dño: &
xvii. erit dñs fiducia eius / & erit quaſi lignũ qđ tranſplantat̃ ſuper aquas: qđ ad humorẽ mittit ra/
Oſe. ix. dices ſuas. & in Oſea: Radix eorũ exſiccata eſt: fructũ nequaq̃ faciẽt. ¶ Radix aũt (ut diximꝰ) A
eſt fides quæ oĩum uirtutũ baſis eſt & fundamentũ / & ſine q̃ neq; arbor / neq; foliũ / neq; fructꝰ De radice.
Saꝑ.xv. naſci põt. Hæc enim eſt de q̃ in Sapiã legit̃: Noſce eñi te cõſumata iuſtitia eſt. & ſcire iuſtitiam
Ecclesi. & uirtutẽ tuã radix eſt immortalitatis. & alibi: In electis mitte radices. Hæcinſup illa radix eſt:
xxiiii. q̃ humore gr̃æ deſtituta ficulnea ꝓtinus aruit. & quã ſupra petrã ſeminatũ granũ frumẽti non
Mar. xi. potuit emittere. Quarũs & de charitate / qua fides informatur / hæc & alia pleraq; intelligi poſ
Matth. ſunt: ſicut illud Prophetæ: plantaſti radices eius & impleuit terrã. Et illud: Radix iuſtoꝶ nõ cõ
xiii. mouebitur / & alia multa quod ad hũc ſenſum nihil repugnat. Ad fundamẽtũ enim meriti no/
Lu. viii. ſtri utrunq; eſt neceſſarium. Propterea dicebat Apoſtolus: huius rei cauſa flecto genua mea ad
ꝑs.lxxix patrẽ domini noſtri Ieſu Chriſti: ut det nobis ſecũdum diuitias gloriæ ſuæ uirtutẽ corroborari
Prouer. per ſpiritum eius in interiori homine habitare Chriſtũ per fidem in cordibꝰ ueſtris in charita
xii. te radicati & fundati. ¶ Põt aũt & ſpes radicẽ facere: de q̃ illud Hiere. intelligi põt qđ ꝓxime re
Adeph. tulimus: Bñdictus uir q cõfidit in dño / ecce ſpes / & ſequit̃: Et erit q̃ſi lignum qđ tranſplantat̃
iii. ſup aquas: qđ ad humorem mittit radices: & proinde in q̃libet uirtutũ theologaliũ radix bonæ
Hiere. oꝑationis eſt figenda. Erũtq; tres hæ cuiuſcunq; arboris fructuoſæ radices ualidæ: uel eiuſdem
xvii. radicis tres ſurculi. Timor quoq; dñi cũ ſit initiũ ſapientiæ: radix arboris appellari põt. De qua
Saꝑ.iii. in Sapiẽtia legit̃: Bonoꝶ enim laborũ glorioſus eſt fructus / & quæ nõ concidit radix ſapiẽtiæ.
¶ Hæc radix arborem gignit & fouet: quia fides intelligentiã & credulitatem tribuit bonã / quæ B
in intellectiua animæ portione conſiſtunt. Charitas uero dirigit uolũtatẽ. Hæ autem duæ po/ De trunco.
tentiæ fundamenta ſunt omniũ bonarum actionũ. Et hæc quidem illa eſt arbor ſcientiæ boni
Geñ.ii. & mali: quam in medio paradiſi uoluptatis / ideſt in corde humano plãtauit dñs: per quam boni
Eſa. vii. & mali notitiam habemus: ut ſcilicet ſciamus eligere bonũ / & reprobare malũ. Ad fidẽ quippe
etiam charitate informatã neceſſaria eſt cognitio mandatorũ: ita ut pro modo capacitatis no/
Ad Ro. ſtræ quæ credenda ſunt / quæq; facienda & cauẽda capiamus: cũ dicat Apl̃s: Concupiſcentiam
vii.&.x. neſciebã eſſe peccatũ: niſi lex dixiſſet: Non cõcupiſces. & alibi dicit: Quomodo aũt credẽt ſine
Mat.xv ꝑdicãte. ¶ Plane ex hac arbore diuerſi fundũtur rami / ideſt deſideria / ſeu cogitationes bonæ C
aut malæ / quæ de corde. i. uolũtate exeũt: ſicut Saluator noſter teſtatur. Hæ ſiquidem a q̃cunq; De ramis
Saꝑ.iiii. arbore ꝓducant̃: illiꝰ abſq; dubio naturã ſeruãt ſicut ſcriptũ eſt: Adulterinæ plantationes non
dabunt radices / nec ſtabile fundamentũ / ideſt lignũ uel arborẽ collocabũt: & ſi in ramis in tpe
Ad Ro. germinauerint infirmiter poſitæ: a uento cõmouebunt̃: & a nimietate uentoꝶ eradicabuntur.
xi. Confringentur enim rami incõfirmati / & quæ ſequunt̃. & Apl̃s: Si radix ſancta / & rami. de his
Oſeæ etiã intelligit̃ quod in Oſea ſcriptũ eſt: Iſrael germinabit ſicut liliũ / & erumpet radix eius ut
xiiii. libani: ibunt rami eius. & erit q̃ſi oliua gloria eius. Fide ſiquidem & charitate peccatoris animũ
pulſantibꝰ ad cognitionẽ ſuiipſius primũ / & dei poſtmodũ / deueniẽs de ſtatu ſuo cogitare inci
pit: uariæq; mentẽ eius ſubeunt anxietates: dum ſcelerum magnitudinem / eius (in quem deli/
quit) dignitatem & immenſam erga ſe bonitatem / ac deniq; ſuam tum ingratitudinẽ / tũ impie
tatem / recogitat. ¶ Tunc igitur ramus cõtritionis / ac patientiæ profertur ex arbore cognitio D
Prouer. nis: qui ſuccedente tẽpore creſcit / uireſcit / indureſcit / & in corde pœnitentis ex ꝑdictorum re/
xiiii. cordatione auget̃ dolor. mẽtiſq; amaritudo. de qua dicit̃: Cor, qđ nouit amaritudinẽ aĩæ ſuæ /
Treñ. ii in gaudio eius non miſcebitur extraneus. & alibi de anima pœnitente / & ipſa replera amaritu
Pſalmo dine. Vireſcit autem & indureſcit cum ad ferendum pœnitentiæ fructum uirilem induit & ro/
xxxvii. borat animum: qualis Dauid fuit qui dicebat: Quoniam ego in flagella paratꝰ ſum. & rurſus:
ii.Regũ Ego ſum q peccaui: uertatur obſecro manus tua cõtra me. De hac uiriditate loquitur Iob dum
ultimo. dicit: Lignũ habet ſpem ſi ꝑciſum fuerit rurſum uireſcit / & rami eiꝰ pullulãt. ¶ Ornat̃ inſup /
Iob. ueſtiturq; cortice quæ ſunt exteriores hoĩs actiones / utpote habitꝰ / geſtus greſſus / aſpectus &
xiiii. cætera id genus. Ex quibus tãetſi nõ æque ac ex operibus plurimum tamen hoĩes cognoſcunt̃:
iiii.reg.i uelut Helyas ex habitu. & Sapiã dicit: Ex uiſu cognoſcit̃ uir / & ab occurſu faciei cognoſcitur E
Ec.xix. ſenſatus. ¶ Succreſcũt aũt & exeunt ex his ꝑnĩæ ramis uirentia quoq; folia: quæ iccirco flores De foliis.
ꝑs.i. & fructum antecedũt: ut utrũq; ornent / & pariter ab æſtu & reliqua omni offenſione contegãt
ꝓuer.xi & tueantur. Per quæ ſane folia uerbalis confeſſio atq; recognitio ſignificat̃. de qua in pſalmis
Hiere. dicit̃: Et folium eius nõ defluet. Et alibi: Iuſti quaſi uirens folium. & rurſus: Et erit folium eius
xvii. uiride. & omnis caro fœnum & ſicut folium fructificans in arbore uiridi. Hæc quippe uerbalis
Ec.xiiii. confeſſio non modo peccata noſtra tegit: ſicut in pſalmo dicitur: Beati quorum remiſſæ ſunt

iniquitates per contritionem/& quorum tecta ſunt peccata per confeſſionem: Verumetiam
opera ſatiſfactionis per humiliationem ab æſtu inanis gloriæ ꝓtegit/& a pluuia/grandine/uē
to/puluere & cætera omni offenſione humanæ illecebræ ac diabolicæ ſuggeſtionis/uindicat ꝑ Ad ro.x
obedientiam ac timorem:ꝓpter quod dicit Ap̃ls:ꝙ ore cõfeſſio fit ad ſalutem:& præueniendo ꝑs.xciiii
tegit ab igne furoris diuini. Et ob id ad hanc nos confeſſionem inuitabat ꝓpheta dicẽs:Præoc
cupemus faciem eius in cõfeſſione. Iſtud quoq; eſt introire portas domini in cõfeſſione/ideſt in
ingreſſu & anteq̃ ad ſacramenta reliqua/quæ ſunt fructus pœnitentiæ/accedat̃/peccata confi ꝑs.xcix.
F teri.& alio loco in hanc ſententiã dicit idem Propheta:Præcinite domino in confeſſione. ꝑs.xxi.
De floribus. ¶ Flores uero poſt folia naſcunt̃:q̃bus decidentibꝰ fructus ſuccedũt. Hi aũt flores/qui & odore
(ut diximus) iuuãt:& uiſu delectãt/ſpem ꝓbent fructuũ:haud plane certã:cum plerũq; contin
gat/ut quæ florũ uarietate ſpectaculũ iucũdũ arbores ꝓbuerũt:nullũ poſtmodũ/aut rarũ/uel
etiã amarũ reddãt fructum. Propterea de his ſollicita mater Eccleſia in cãticis ad charissimum Canti.
ſpõſum Chriſtũ dicebat: Videamꝰ ſi uinea nr̃a floruit/ſi flores fructꝰ parturiunt. Talis eſt flos vii.
herbarũ uirentiũ quæ cõfeſtim in aridũ fœnum cõuertunt̃. Et hi illi quidẽ ſunt:qui poſt pecca/
toꝝ cõfeſſionẽ/quã etiã contritio & attritio potius anteceſſit/maximã in deũ pietatem ac reli/
gionem præ ſe ferunt:ſpemq; melioris & emẽdatioris uitæ ꝓponũt. Verũ in terrã declinantes
oculos/cito a tam ſctõ ꝓpoſito decidũt/& ad terrena reuertunt̃. Hocq; pacto in fœnũ flos ex/ Pſalmo
ſiccat̃. de q̃bꝰ per ꝓphetã dr̃:Florebũt de ciuitate ſicut fœnum terræ.& iterũ:Mane ſicut herba lxxi.
trãſeat:mane floreat & tranſeat:ueſpere decidat induret & areſcat.& alius rurſum dicit:In die Pſalmo
plantationis labruſca & mane ſemen tuũ florebit. Ablata eſt meſſis in die hæreditatis. Qui ue lxxxix.
ro flores non inanes emittunt:illi ſunt/qui peracta ſtatim pnĩa/exploſaq; per cõtritionẽ & ſub Eſaiæ
ſequentẽ cõfeſſionem culpa/ad pia & fructuoſa pietatis opa nõ mõ ſe præparãt aio:ueꝝ ſigna xvii.
quoq; timorati ſpũs/mortificatæq; carnis:& piæ deniq; mẽtis oſtendũt exteriꝰ:non quidem ad
humanã laudẽ & inanẽ gloriã:ſed ſuam potius iniq̃tatem ꝓteſtãtes/& uiã cæteris pnĩæ demon
ſtrare uolentes:quẽadmodũ ille qui dicebat:Narrabo nomẽ tuũ fratribꝰ meis/in medio Eccle/
ſiæ laudabo te/& infra:qm̃ non ſpreuit/neq; deſpexit deprecationem paupis:& q̃ ſequunt̃/& ꝑs.xxi.
infra totus ſalmꝰ.xxxiii.aliud pene iuxta litteralẽ & moralẽ ſenſum cõtinet nihil. Et hic q̃dem
flos odorem ꝓbet ſuauitatis:ſicuti in canticis legit̃;his quoq; floribus ſe fulciri atq; ornari ſpõ/ Cant.ii.
ſa Chriſti Eccleſia deſiderat:de quibus ipſamet dicit: Flores mei fructꝰ honoris & honeſtatis. &.xxiiii
Et q̃ hoc mõ florẽt:hos Spũs Sãctus per os ꝓphetæ iuſtos noiat. Iuſtus (inquit) ut palma flore/ ꝑs.xci.
bit:& ſicut cedrus libani multiplicabitur : plantati in domo domini in atriis domus dei noſtri
florebunt.& alibi de iuſto dicit̃;Florebit quaſi lilium germinans. ¶ Hũc itaq; florẽ fructꝰ po/
ſtremo ſubſequitur:qui eſt totius operis cõſumatio & finalis omniũ (quæ prædiximus) cauſa.
quippe quo deficiente inutilis arbor iudicatur:& ad nihilum ualens/niſi ut exciſa in ignẽ mit/
G tatur:ſicut paulo poſt uidebimus. ¶ Cæterum circa fructuoſas arbores/de quibꝰ loquimur/il
Aliæ metaphoræ ad opis mẽtẽ & opera. lud in primis eſt aiaduertendũ:ꝙ hoies ſiue bonã ſiue malã mentẽ/aliq̃n arbori aſſimilari ui/
demus:ſicut hoc loco:nõnunq̃ terræ ſemina recipiẽti ſicut in parabola illa/ Exiit q̃ ſeminat ſe
minare ſemen ſuũ.& in pſal. Terra nr̃a dabit fructũ ſuum/& alibi frequẽter.& qd̃ de terra dr̃/ Matth. xiii.
idem de agro:ſicut illud:Nõne bonũ ſemẽ ſeminaſti in agro?nõnũq̃ uiti/oliuæ/palmæ/cedro/ Mar. iiii
aut alteri arbori iuxta uarias arboꝝ ꝓprietates. Interdũ uero arborẽ/aut uineã/uel etiã uitem/ Pſalmo
ꝓ corpe myſtico Eccl̃iæ uel ſynagogæ accipimꝰ. Hoc mõ ficus illa fatua ſynagogã infructuo/ lxxxiii.
ſam ſignificauit & uinea dñi ſaboth/quã pr̃familias ſæpe circũdedit.& uitis illa de qua dicitur: Matth.
Ego q̃ſi uitis fructificaui.& in pſal. Vxor tua ſicut uitis abundãs:cuius uineæ uites ſeu ꝓpagi/ xiii.
nes/uel arboris rami/ſunt illius ſectæ ac ꝓfeſſionis hoies. quo in ſenſu accipit̃ qd̃ p ꝓphetã dr̃: Mat.xxi
Non eſt uua in uitibꝰ. Pari quoq; rõne arboris radix pro ipſa tota arbore Eccl̃iæ uel ſynagogæ Mar. xi.
H ſumit̃ ab Ap̃lo dũ dicit:Et ſi radix ſctã:& rami:& q̃ ibi ſequunt̃. ¶ Interdũ uero uinea uel ui/ Eccleſi.
tis aut arbor pro ipſo Eccl̃iæ capite Chriſto intelligit̃:cuius fideles quiq; ſunt palmites ſeu ra/ xxiiii.
mi:quẽadmodũ apud Ioannẽ Saluator ipſe manifeſtis uerbis oñdit dicens:Ego ſum uitis uera Hie.viii
uos palmites. Quæ q̃dem oia & ſi quæ ſunt his ſilia:eandem penitus habent ſignificationem: Ad Ro.
q̃cunq; enim ſilitudine utat̃ ſcriptura:idẽ eſt ubiq; ſenſus : qd̃ apte Saluator apud Lucam oſtẽ xii.
dit. Poſtq̃ enim de arbore bona uel mala/earũq; fructibus eſt locutus:ſubdit: Bonus homo de Io.xv.
theſauro cordis ſui ꝓfert bonũ/& malus de malo theſauro malũ. Pari quoq; mõ Hieruſalẽ iter Luc. vi.
dũ cæleſtẽ ſctõꝝ ciuitatẽ/iterdũ Eccleſiã militãtẽ/iterdũ aiam quãq; fidelẽ/& iterdũ illã ipſam
I Iudeæ ciuitatẽ nobis exprimit. Ita & arbor uel terra/aut uitis/& eiuſmodi pl̃ima: Vnicuiq; di
uinæ ſcripturæ hoc ẽ ſtudiũ/& ꝓcipuus finis/ut intelligamꝰ rõnalẽ aiam cũ ſuis potentiis nobis
ad hoc a deo datam:ut illis bene & ex eius ſnĩa in hac mortali uita utẽdo uitam promereamur
æternam

æternã/& pter hoc/quo ex collectione bonorũ/ſanctorũq; hominũ fructuoſior ſit ſingulorũ
uita/atq; ſecurior/& ſolidior:omni tempore plebem ſanctam uelut uineam electam a cætera
carnalium hoĩum colluuie ſelegit. Sicut enim uenenoſæ arbores aut herbæ uel morbidæ pe/
cudes/mutua cõmixtione/& aſſidua ppinqtate inficiunt ſeſe:ita quoq; bonoꝝ ſctõrũq; uirorũ
ſocietas:cõuerſatio & cõicatio inuicẽ fouet/adiuuat/argumentũq; & ſolatiũ pſtat:ſicut in pſal.
Pſalmo cxxxii. ſcribit̃:Ecce q̃ bonũ & q̃ iucũdũ habitare frẽs in unũ:& rurſum:Cũ ſctõ ſanct⁹ eris. Deus autẽ
ipſe arborib⁹ his humorẽ inſpirationis/& ſemẽtẽ pdicationis/pluuiãq; & rorẽ grãæ corroborã/
ps.xxi. tis/& calorẽ pficiẽtis charitatis immittit:quo fructũ in tpe uberrimũ(ſi fieri põt)alioq̃ cõgruum
referãt. Idq; ut fiat:abũdãti⁹ faciliuſq;:ipſe ſe caput arboris fecit:dũ carnem humanã/q̃ filiis no
bis fact⁹ eſt/aſſumpſit:ut ex eo uelut arboris radice/aut ſtipite humorẽ & uigorẽ/q̃ eius rami
eſſe nellent/acciperẽt. ¶ Cultor aũt uineæ ſeu agricola ipſe deus eſt:ſicut ipſemet fili⁹ teſtat̃: A
ii.ad thimo.ii. uel idem fili⁹:imo & Apli eius/& q ad ceteroꝝ ædificationẽ ab eo ſunt electi.de qb⁹ dicit Aplſ:
Laborantẽ agricolã oportet pmũ de fructib⁹ accipe aliqñ uero agricolam pro nr̃a ipſoꝝ animi
Matth. xxi. ac uolũtatis libertate:ſicut parabola de malis agricolis/q etiã filiũ dñi uineæ occiderũt/oſten
dit qq & pro illis plati itelligi poſſint. Dñm aũt uineæ nõ p̃remfamilias deum ipm eſſe nõ eſt
Mar. xii ambiguũ:q terram/uineã/aliã ue arborẽ colit/putat/purgat/impinguat/irrigat & cætera ad
uberẽ fructũ ex ea pcipiẽdũ neceſſaria facit. ¶ Quæ ſingula pſequi atq; ex ſacræ ſcripturæ lo B
cis iterptari ocioſum eẽt. Veꝝ hæc ẽ ſũma oium:illũ ueluti prudẽtiſſimũ/ſolertiſſimũq; p̃rem
familiæ/nihil omittere:qd̃ ad fructũ plĩmũ pcipiendũ utile fore cognoſcit:ſed neq; præprope
fruct⁹ repoſcere: ueꝝ triẽnio iã ſterilẽ arborẽ ad ãnũ aliũ ſuſtinet/adiecto ẽt ſtercore:q̃ pctõrẽ
ẽt iu peccati cæno p diuturnã cõſuetudinẽ fœtentẽ/q eſt terti⁹ peccati gradus/ad q̃rtũ uſq; ob/
ſtinatiõis gradũ expectat:quis q̃ ſuo tpe fructũ ſingulo quoq; anno pducit in tpe:multo ſit me
ps.i. lior:æſtimeturq; a dño pluris:ſicut dr̃:Beat⁹ uir q non abiit in conſilio ipioꝝ.& paulo infra:Et
Eccl.li. erit tanq̃ lignũ qd̃ fructũ ſuum dabit in tpe ſuo Quæ uero ẽt pcoces exhibet/ lõge eſt gratiſſi
Micheæ vii. ma.de q̃ per pphetã dr̃:Florebit ſicut pcox uua.& alibi:Præcocas fic⁹ deſiderabitis. Sed quãto
ſunt hæ arbores ex fructuũ acceleratiõe iucũdiores:tãto ſunt teneriores:& pruinæ aut frigori
Iob.xv. magis obnoxiæ:ſicut in Iob legit̃:lædetur q̃ſi uinea in pruinæ flore botrus eius:& quaſi oliua
Eſaiæ xvii. pĩciens florẽ ſuũ.& alio loco:Mane i.ante tp̃s/ſemẽ tuũ florebit.& de his/q pmaturæ pfectio
nis opa edere uolunt:dictũ eſt in ſupiorib⁹ tractatib⁹ abũde. ¶ Sed ut ad eos/q ecõtrario ſunt C
Lu.xiii. in fructificando tardiores/redeam⁹. Aliquãdo tandẽ cum operariis ponẽda eſt ratio/& reuiſen
de a prudẽti agricola uites cæteræq; arbores/ut ex fœcundis fruct⁹ colligatur:& infructuoſæ/
ne fruſtra terrã occupẽt/abſciudant̃. ¶ Ex his igitur arborib⁹ (ut reliquas ſimilitudines omit De arborib⁹ infructuoſis
tamus)quidoquidẽ ad hãc euãgelici textus uerba nos trahũt/nonnullæ neq; ramos/neq; folia
emittũt:ſed penit⁹ & abſq; ulla ſpe fœcũditatis ſunt aridæ. Et has pculdubio excidi imo & era
dicari oportet:tũ ut in ignẽ mittant̃ & ardeãt: tũ uero ne terrã fruſtra occupent/& cæteris ſint
nocumẽto Et de his ſeq̃ns Euãgelii noſtri particula loquit̃:quam ſuo loco explanabimus.
¶ Nonnullæ ramos dũtaxat/& folia emittũt:ſed nullus inde ſubſequit̃ fruct⁹/ & hæ ad tẽpus
expectant̃:q̃diu ſpes eſt ulla fœcũditatis:& ſtercus ad culturã adhibet̃:ſicut pxime dictũ eſt.
¶ Quædã uero fructũ quidẽ ferunt:ſed lõge q̃ cultor ſperabat:diuerſum:q̃lis eſt uinea illa quæ
Eſa.v. expectata eſt ut faceret uuas:fecit autẽ ſpinas:uel tribulos. Et hæc quoq;(ut ait Apoſtolus)ma/
Ad hebre.vi. ledicto pxima eſt: cuius cõſumatio in cõbuſtionẽ Proximã aũt icc irco dixit maledictõ:nõ ma/
ledictã:quia ſpem maiorẽ bonorũ fructuum ex diligẽtiori cultura & cura pbet:quæ uel malos
Deut. xxxii. ptulit:q̃ quæ nullos oĩno. ¶ Huic aũt pxime accedit: quæ fruct⁹ quidem ſpecie bonos ptulit:
ſed ſapore amaros:ſicut de uua illa ſcriptũ eſt:Vua eorũ uua fellis:& botr⁹ amariſſim⁹. & hæc
Sap.iiii. mala eſt arbor:quæ ex q̃litate fructuũ cognoſcit̃.& de hac etiã dicit̃:Fruct⁹ eorũ inutiles & acer
Prouer. xv. bi ad mãducandũ.de qua Saluator dicit:A fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos.& iterũ:Nõ põt arbor
mala bonos fruct⁹ facere. De his etiã fructib⁹ loquit̃ Sapia: Fruct⁹ ipiorũ cõturbatio & Hiere.
Hier.xi Cõfundemini a fructib⁹ ueſtris. ¶ Sed & nonnunq̃ bona arbor iu malã conuertitur & malos
i emittit fructus:utpote cum is qui in fide plantatus & radicatus eſt/a charitate decidit/uel etiã
Amos vi. in errorẽ aliquẽ incidit cõtra fidem:& de his per Prophetã dicitur:Quoniã cõuertiſtis in ama/ D
ritudinem iudiciũ/& fructũ iuſtitiæ abſcinthiũ.& alibi dicitur: Ego autem plantaui te uineam
Hier. ii. electam omne ſemẽ uerum:quomodo conuerſa es mihi in prauum/uinea aliena &c. Ad quod
Matth. xiii. & illud pertinet/quod patrifamilias ſerui dixerunt:Nõne bonum ſemẽ ſeminaſti in agro tuo:
unde ergo habet zizania. ¶ Interdum uero econtra infructuoſus ramus bonæ arbori inſerit̃. E
Ad Ro. xi. & ex illi⁹ hũore uigorẽ ſuſcipiẽs bonũ pꝑagat fructũ/& ad hoc ptinet qd̃ dicit Aplſ:q̃ ſi aliqñ
ex ramis fracti ſunt. Tu aũt cũ oleaſter eſſes/inſertus es in illis/& ſoci⁹ radicis & pinguedinis

oliuæ factus:noli gloriari.& hi ſunt/qui in radice infidelitatis nati/in arborẽ fidei per inſertio
nẽ coaleſcũt:uel q in alio gñe peccati iam radicati per pniam arbori ſeſe inſerũt iuſtitiæ. de qui
bus hoc loco pcurſor loquit᷑. ¶ Sicq̃ fit:ut ex bona radice fœta arbor in malã:& ecõtrario ex ps.I.
mala in bonam conuertat᷑:immo uero cũ in peccato naſcamur oẽs/(ſicut ppheta teſtat᷑)& ſæpe
dictum eſt:cauere oportet ne in hanc terram peccati radices noſtræ ſuccreſcãt: ſed palmæ in/
ſtar:quæ ad uitæ ſuſtentationem ſunt neceſſaria capientes/in altũ ramos foliaq̃ propatula eri
gamus. Hoc enim modo intellexit/qui dixit: Iuſtus ut palma florebit.& deinde etiam ex eadẽ
terra eradicari hãc arborem oportet/& in aliam ſcilicet terrã gřæ.trãſplantari. Tũc enim erit
ſicut lignum quod trãſplãtatur ſuper aquas quod ad humorem mittit radices ſuas: ſicut dicit Hiere.
Hyere.quãtoq̃:in hanc terrã profundius per humilitatem radices fuderit:tanto fronde flore/ xvii.
fructuq̃ erit fœcũdior:ſicut in Eſaia legit᷑: Mittet radices deorſum/& faciet fructum ſurſum. Eſaiæ
& poſtremo in terram gloriæ tranſplantabitur.& iterum dicitur: Plantati in domo dñi in atriis xxxvii.
F dei noſtri.& Apoſtolus: ſi complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimiliter & reſurre
ctionis erimus. ¶ Sunt etiam quæ bonas quidẽ radices aliquas habent: ſed alias habẽt his ad/
uerſas: utpote qui uirginitatem quidẽ ſeruãt/aut continentiã: ſed ſupbiunt in opibus bonis:&
in gloriam inanẽ extolluntur:uel pietatem & charitatem in hoĩes exercent/ſed luxuriæ indul
gent.& hi uti bona eoꝝ uel mala ſunt opa:ita bonas uel malas radices habere dicũtur:aut bo/
nos uel malos ramos/fructus ue. Et iſtud eſt granum/qđ inter ſpinas cecidit:& ſimul cum illis
creuit. Quod quidem omiſſis ſpinis colligi debet. Nam & de hypocritis ac phariſeis dixit dñs:
Quæ dicũt facite: nolite autem facere ſecđm opera eoꝝ. Sunt poſtremo quæ licet fructũ nullũ Matth.
per ſe ferant: aliis tamẽ fructuoſis ſunt adiumẽto: q̃les ſunt ulmi quæ uitibus maritãdis ſubſti xxiii.
nendiſq̃ ſunt aptiſſime atq̃ utiliſſime tametſi alioqui fructũ nullũ ex ſe pducant. Has tãdiu to
lerare immo & colere atq̃ putare conuenit: q̃diu uitibus pſuut: ſicuti Ioſuæ dux Hæbreorũ ſe
nioꝝ conſilio Gabaonitas infideles cum Iſraelitico populo habitare pmiſit: ut ligna cederent Ioſu.ix.
& aquã ad opus ſacrificii miniſtrarent. Eiuſmodi ſunt Philoſophi cæterarũq̃ artiũ litteralium
periti: quorum doctrinis Theologi quoq̃ ad fidei adminiculum defenſionemq̃ utuntur.

G
¶ Ex his autem arboribus uel plantis aut ſeminib⁹/quæ fructũ bonum proferunt/nõnullæ (ut
Fruct⁹ bonæ arboris tri/plex. diximus) modicum/aliæ mediocrem/& aliæ uberẽ reddũt:& hoc quidem eſt qđ de fructu tri/
geſimo/ſexageſimo/& centenſimo in parabola legit᷑. Qui enim mãdata iuſtitiæ ſeruant: fru/
ctum triceſimũ proferunt: qa triplicem perfectionẽ radicis habent. ſ. fidẽ/ſpem/& charitatem: Matth.
uel cogitationẽ/uolũtatem/& opationẽ/quæ per terdenarium numerum ſignificatur: quia (ut xiii.
antea diximus) pfectio exprimitur. ¶ Qui uero pter mãdata ad ſalutẽ neceſſaria/etiã cõſilia/ Mar. iiii
quæ ſupererogatiõis dicunt᷑/capeſcũt: atq̃ in his mediocriter ſe exercẽt: utpote q nõ ſolũ a ue/ Lu.viii.
titis abſtinẽt & iuſtitiã ſeruãt/ſed & inſup religionẽ ingrediunt᷑. aut uirginitatẽ cõtinentiã ue
ſeruãt/uel ſua paupib⁹ elargiunt᷑/hi fructũ pducũt ſexageſimũ.i. duplo cæteris maiorẽ.& hi
quoq̃ ſunt/q in uita actiua abũde pficiũt:& de hoc fructu pfectiõis itelligit᷑ illud Sapiæ in cãti/ Canſ.
cis: Vir affert p fructib⁹ ei⁹ mille aureos.& hic eſt ſpũs duplex quẽ Helyſeus ab Helya ſibi da ulti.
ri poſtulabat: Iſta quoq̃ ſunt duplicia/q̃ poſt fortiſſime ſupatas diaboli tẽtationes/tolerataq̃ iiii.reg.
oĩs gñis tormẽta/Iob fidelis accepit:& q̃ mulier fortis & ſapiẽs dedit domeſticis ſuis: q̃ ſiqdem ii.
uel hoc ſignificare pñt/modeſtiã in pſperis/& in aduerſis patientiã/uel mẽtis amaritudinẽ cũ Iob.xlii
afflictione corpis/& pinde in utroq̃ aiæ ſenſu ſatiſfactionẽ. ¶ Qui uero pter hæc cõtẽplatio Prouer.
ni prorſus ſe dedũt/& in carne uiuẽtes in cælis cõuerſant᷑: hi cẽteſimũ abſq̃ dubio fructũ refe/ xxxi.
rũt: ſupra quẽ. ſ. nullũ ſemẽ germinare dignoſcit᷑. Eſt eñ (ut iã alio loco a nobis oſtenſum eſt)
cẽtenari⁹ numer⁹ oĩ ex pte pfect⁹, & in ſcripturis diuinis oẽm expmit pfectionem. Hũc autem
uberiorẽ fructũ Apl̃os referre decuit: ſicut ad eos Saluator ait: in hoc clarificat⁹ eſt pr̃ meus/ut Io.xv.
fructum plurimũ afferatis.& Apl̃s: nõ q̃ro datũ: ſed reqro fructũ abundantẽ.& rurſus. Hoc oro Adeph.
ut charitas uřa abundet magis ac magis. Pñr aũt & p hos tres fructus incipiẽtes/pficientes/& ultimo.
H
Arbor ut uberes red dar fruct⁹ quæ ſũt ne ceſſaria. pfecti ſignificari. ¶ Illud quoq̃ eſt maxime aĩaduertẽdum: q uberiores fructus ut arbor affe/ Ad phi
rat: purgatione opus eſt/& ſolerti agricolæ cura. Neq̃ enim prius accepit a deo Iob duplicia: lipen.i.
q̃ per oĩa extrema uitæ huius picula & incõmoda pbatus fuit. & Saluator ipſe dicit/q omnem
palmitiem ferentem fructũ purgari oportet: ut fructum plus afferat. ¶ Neq̃ illud eſt ptermit
tendum: q ad fructuum ubertatẽ:& terre fœcunditas/& dñi cura/& coloni diligentia eſt neceſ Io.xv.
ſaria fœcunditatem in anima (ut iam dictũ eſt) facit irriguas fons diuinæ inſpiratinois & gřæ.
Curam autem adhibet deus ipſe: qui & uineæ dominus eſt colonos deputando illoſq̃ admonẽ
do/ut ſolertes ſint & aſſidui culturæ/& ipſe uineam ſiue agrum uiſitando/inſpiciendo/& ne/
gligentes colonos arguendo: quæ ſi ad Eccleſiam & myſticum corpus referantur/de admo/
nitionibus

nitionibus diuinis ad paſtores & prælatos in ſacris eloquiis frequẽter a deo factis intelligi poſ/
Hiere. x ſunt ſed ꝓſertim apud Hiere & Ezechie. multa de his ſunt ſcripta. Sin aũt ad ꝑticularẽ cuiuſq;
xiii.&.l. aĩam referamus: unuſqſq; ſibi paſtor eſt & colonꝰ: ſicut alio loco/ dũ de paſtoribꝰ ad Chriſtum
Ezechi. natũ accedẽtibꝰ tractaremꝰ/ docuimꝰ. Qui igit̃ a deo lumẽ itellectꝰ accepunt/ & iſup gr̃a diui/
xxxiiii. næ inſpiratiõis ꝑuẽti ſunt/ & adiuti niſi agrũ ſuæ cõſciæ diligẽter excolãt: pctõꝝ radices extir/
pãdo/ & ieiunioꝝ/ atq; elemoſinarũ & orõnũ culturã impinguationẽq; adhibẽdo/ nullũ fructũ
Hiere. referũt/ & hi ſunt inertes coloni de qbꝰ ꝓpheta dicit: Scribe uirũ iſtũ ſterilẽ/ q in diebus ſuis nõ
xxii. ꝓſperabit: & Sapĩa: Per agrũ hoĩs pigri trãſiui/ & ꝑ uineã uiri ſtulti: & ecce totum repleuerãt
Prouer. urticæ. Accedit & qđ Apl̃s dicit. Qui parce ſeminat parce & metet. ¶ Cæterum quia de fructu A
xxiiii. pniæ ꝑcurſor locutus eſt: qlis hic ſit: inſpici oportet. Quadruplex etenim eſt bonæ arboris fru Fructꝰ aiæ fi
ii ad co/ ctus/ pniæ. ſ. iuſtitiæ/ contemplatiõis/ & doctrinæ. De pmo hic loquimur. De ſcđo autẽ. ſ. iuſti delis q̃ttuor.
rin.ix. tiæ loquit̃ Apl̃s in hæc uerba: Fructꝰ iuſtitiæ in pace ſeminat̃ faciẽtibꝰ pacẽ. & alius: Vt ſitis ſin
Iaco.iii. ceres & ſine offenſione in die Chriſti repleti fructu iuſtitiæ ꝑ Ieſum Chriſtũ. & iterũ alibi: Oĩs
Ad phi/ aũt diſciplina in pñti qdem uidet̃ nõ eſſe gaudii ſed mœroris. Poſtea aũt fructũ pacatiſſimum
lipen i. exercitatis ꝑ eũ reddet iuſtitiæ. De tertio uero illud euãgelicũ intelligi põt: Qui manet in me/
Ad he/ & ego in eo: hic fert fructũ multũ. De fructu aũt doctrinæ ſeu ꝓdicationis illud eiuſdem Salua
bre. xii. toris: Ego elegi uos ut eatis/ & fructũ afferatis/ & fructꝰ ueſter maneat. & Apl̃us ad Romanos
Io.xv. ſcribẽs: Sæpe (inquit) ꝓpoſui uenire ad uos/ ut aliquẽ fructũ habeã in uobis. Et hic etiã dici põt
Ad ro.i. fructus oris ſeu laboris. de quo in ꝓuerbiis frequẽter Sapĩa loquit̃: q̃uis & ad laudes & gr̃arum
Prouer. actiones/ q̃s uerbo & corde offerimꝰ pro tãtis in nos bñficiis tribuẽti deo/ fructꝰ iſte labioꝝ re/
xii. xiii. ferri poſſit. de quo Apl̃us ait: Per ipm offeramꝰ hoſtiã laudis ſemp deo/ ideſt fructũ labioꝝ con B
&. xviii. fitentium nomini eiꝰ. ¶ Alio quoq; mõ bonæ arboris fructꝰ diſtingui pñt: ut alius ſit ſpũs. i. bo Arboris bõæ
Ad he/ næ cogitationis & uolũtatis de quo Apl̃s loquit̃ dũ dicit: Fructus aũt ſpiritus eſt Charitas/ & fructuũ alia
bre xiii. quæ ibi ſequuntur. Alius uerbi & ſermonis: de quo proxime diximus. & alius: Manuum/ ideſt diſtinctio.
Ad gal. operationis. de quo in Sapentia legitur: De fructu manuum ſuarum plantauit uineam: & ite/
v. rum: Date ei de fructu manuum ſuarum: & in pſalmo: De fructu operum tuorum ſaciabitur C
Prouer. terra. ¶ Qualis aũt harũ quatuor arborũ fructus eſſe debeat ꝑ ſingula diſcutere lõgũ eſſet. De fructu
ultimo. Verũtamẽ ſummatim ꝑſtringere haud ocioſum. Pœnitẽtiæ quippe fructus: tũ per ſe ſunt ma pœnitẽtiæ.
ꝑs.ciii. nifeſti: tum uero ex ꝑcurſoris doctrina depræhẽdunt̃. Quippe uere pœnitens peccatũ abluit
primũ lachrimis cõtritionis: abſtergit humilitate cõfeſſionis/ & delet ſufficientia ſatiſfactio/ Pniæ partes
nis: quæ ſunt pœnitẽtiæ partes ꝓcipuæ. Deinde uero in nouã creaturã a peccato reſurgens ope tres.
ra iniquitatis deuitat. Opa uero iuſtitiæ & charitatis exercet. Quod quidẽ Ioannes hoc loco do ¶Textus.
cet: Ait enim ad publicanos: NIHIL amplius/ q̃ cõſtitutũ eſt uobis/ faciatis: & ad milites: nemi
Lu. xix. nẽ cõcutiatis: neq; calũniam faciatis: & eſtote cõtenti ſtipẽdiis ueſtris & publicanus ille/ q ꝓter
q̃ q iniuſte ablata in q̃druplũ reſtituit/ dimidiũ inſup bonoꝝ ſuoꝝ eſt largitꝰ. Ad oẽs aũt paſ/
ſim dixit: Qui habet duas tũicas/ det unã & q habet eſcas/ ſimilr̃ faciat. ¶ Et hi digni eſſe de D
bẽt ideſt ad ueniã/ & gr̃am abũde ſufficiẽtes: qđ quidem tũc euenit: cũ ꝑfecta eſt contritio/ inte Pniæ qualis
gra confeſſio/ & ſufficiẽs ſatiſfactio. Neq; enim ex fructibꝰ terræ/ ideſt ex terrenis bonis ſacri/ quæq; ꝑs eẽ
ficium offerre deo ſufficit: ut ſit gratũ/ ſed de ꝓmogenitis gregis/ & de adipibus eoꝝ/ ideſt ex debeat.
Geñ.iiii ꝓcipuo & intimo cordis affectu id qđ ad uoluptatẽ eſt carius relinquẽdum. Hoc enim dũ Abel
fecit/ & gratũ deo munus obtulit/ & ipſe deinceps diuino quoq; teſtimonio iuſti nomẽ eſt aſſe/
Apocal. cutꝰ. ¶ Sed neq; ad horã multoꝝ pctõꝝ offenſa aboleri põt: uerũ pari aut etiã maiori opꝰ eſt
xviii. ſatiſfactiõe: ita ut culpæ adæquet̃ pœna: ſicut ſcriptũ eſt: quantum glorificauit ſe/ & in delitiis
Deut. fuit: date illi tormentũ. & rurſus: Pro mẽſura culpæ ſit plagarũ modus. Immo uero (ut alio lo E
xxv. co diximꝰ) Lõge in tpe & affectu ſenſuq; excedere debet pœnitudo peccati delectationem.
¶ Et inſup cõuerſis ita debet pœnitẽs ueſtigiis ambulare: ut ſicuti ſcãdalũ cæteris ꝓbuit ex pec
cato: ita & ꝓbeat per pniam ad emendationẽ exẽplũ. Hoc quippe eſt qđ docet Apl̃us: Deponite
(inquit) ſcđm priſtinam conuerſationem ueterẽ hominẽ & paulo poſt: Renouamini ſpũ men
tis ueſtræ: & induite nouũ hoĩem: qui ſecundũ deum creatus eſt: & poſt nõ multum: Omnis ſer
i. Pet.ii. mo malus ex ore ueſtro nõ procedat: ſed ſi quis bonus eſt ad ædificationẽ fidei: ut det gr̃am au
dientibꝰ. & Apoſtoloꝝ princeps ait: Qui aliquãdo non populus dei: nunc autem populus dei: F
q non conſecuti miſericordiã: nũc autem miſericordiã conſecuti. Chariſſimi obſecro uos tanq̃
aduenas & peregrinos abſtinere uos a carnalibus deſideriis: quæ militãt aduerſus animam: con
uerſationẽ inter gentes habẽtes bonã: ut in eo qđ detractãt de uobis tanq̃ de malefactoribus/
ex bonis opibꝰ uos cõſiderãtes glorificẽt deum. Hoc pacto quæ ſeptem demoniis obſeſſa prius
fuerat/ ideſt oĩ uitiorũ genere obuoluta/ ſpecimen deinceps ſanctitatis & uirtutis poſt acceptã

gl̃am cunctis mortalibꝰ ꝓbuit ſanctitatis & uirtutis:ita ut dixerit Saluator:Pietatis opus ab eᵃ Matth.
impẽſum in uniuerſo mũdo eſſe ꝓdicandũ.& poſt imane ſcelus miſericordiã a deo cõſecutꝰ Da xxvi.
uid dicebat:Magnificate dñm mecũ & exaltemꝰ nomẽ eiꝰ in idipſum:& q̃ ſequunẽ. in toto pſal Pſalmo
mo.& in alio pſal.cũ dixiſſet:Exaltabo te dñe qm̃ ſuſcepiſti me/& paulo ĩfra:Eduxiſti ab infer xxxiii.

G
no aĩam.poſtea ſubdit:Pſallite dño ſancti eiꝰ/& q̃ in finẽ uſq; ꝓſequiẽ. ¶ Iuſtitiæ uero fructꝰ Pſalmo

De fructibꝰ iuſtitiæ.
q̃les ſint:ex auctoritatibus/q̃s paulo ante retulimꝰ/fit ꝑſpicuum.Primũ quidẽ qui iuſtitiam cũ xxix.
ꝓximis ſeruat:pacem ſeminat & metit/ſicut Iaco.ait: Fructꝰ iuſtitiæ in pace ſeminatẽ faciẽtibꝰ Iaco. iii.
pacem.Et iccirco in pſal.dr̃:Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt.& ne cum ꝓximis quidẽ tm̃ : uerũ & cũ Pſalmo
deo ipſo pacẽ habere ꝑ uitæ innocentiã/fructꝰ ẽ iuſtitiæ. Vtrunq; em̃ ponit doctor gẽtiũ:dum lxxxiiii.
dicit:Vt ſitis ſinceres.ſ.corde ad d:ũ/& ſine offenſione.ſ.ad ꝓximũ. ¶ Vel fructus iuſtitiæ eſt Ad phi/
ꝓfectꝰ/qui ex opibus pietatis tam in ſe q̃ in eos/in quos exercenẽ/ſuccreſcit.de quo dicit Apo lipen.i.
ſtolus:Qui aũt adminiſtrat ſemẽ ſeminãti/& panem ad mãducãdũ præſtabit : & multiplicabit ii.ad co/
ſemen ueſtrũ/& augebit incremẽta frugũ iuſtitiæ ueſtræ.Et hic(ni fallor) ad proficientes ꝑti/ rin.ix.
net:qui iam per pœnitentiã ex fide ſunt iuſtificati.Et hoc nempe mihi ſonare uidenẽ eiuſdem
Apl̃i uerba inquiẽtis:Iuſtificati igiẽ ex fide pacẽ habeamꝰ ad deũ ꝑ dñm nr̃m Ieſum Chriſtũ. Ad ro.v

H
& reliq̃. ¶ Cæteꝝ fructũ hũc iuſtitiæ ſubſequiẽ cõtẽplatiõis fructꝰ multo cæteris dulcior atq;

De fructu cõtemplatiõis.
ſuauior.de quo Sapia dicit:Fructꝰ eius dulcis gutturi meo.& Saluator ipſe:Qui manet in me/ Canẽ.ii.
& ego in eo/hic fert fructũ multũ.Quid em̃ põt eſſe dulciꝰ/qd optabilius/qd deniq; amœniꝰ/ Ioã. xv.
q̃ a carnalibus ad ſpũalia/a terrenis ad cæleſtia/a prophanis rapi ad diuina/& in carne ipſa per
feruorẽ & eleuationẽ ſpũs/inuiſibilia atq; inaudita cõtẽplari : & talia qdem quæ hoĩs neq; ſen/
ſus neq; uix ſpũs capere põt.Et poſtremo cũ Angelis/ cũ beatis ſpiritibꝰ/cum deo deniq; ipſo
manere/colloqui cõgaudere. Quã ſane ſuauitatem cũ ſenſiſſet Petrus:ait:Dñe bonũ eſt nos Matth.

I
hic eſſe:& plurima in hãc ſniam fœlix aĩa ſpõſum ſuũ Chariſſimũ ꝑ ſanctã cõtemplationẽ am xvi.

De fructu doctrinæ.
plectẽs atq; deoſculãs per os ꝓphetæ decantauit. ¶ Verũ fructus iſte in agro piæ mẽtis excre Mar.ix.
ſcẽs ſolũ colonũ delectat.Alius uero/quẽ q̃rtũ diximꝰ/etiã uicinis/atq; amicis utilis eſt & amœ Canẽ.ꝑ
nus:ꝑ bonã quippe doctrinã & ꝓdicationẽ/imo & ꝑ exemplarẽ uitã(ut iam ſæpenumero dictũ totum.
eſt)nõ mõ qui docet/& exẽplum ꝓbet/habet meritũ:uerum & qui eius eruditione aut imitatio
ne fiunt meliores:uberẽ ꝑcipiunt fructũ. Et hic quippe fructus eſt ꝓximoꝝ ædificatio/de quo
frequẽter Apl̃s meminit:cuius in ſuꝑioribꝰ mẽtionẽ fecimꝰ:ꝓſertim ad Roma.i.& ad Phil.iiii.

K
¶ Ex eadẽ aũt arbore ſeu terra uel plãta aut radice/hi oẽs fructꝰ ꝑcipi ſucceſſiue poſſunt unum

Fructꝰ ꝓdicti oẽs ex eadẽ arbore ꝑcipi poſſunt.
quodq; in tpe ſuo:ſicut ꝓpheta dicit:Quinimo ordine quodã gratiæ ſicut in agris fertilibꝰ fie
ri uidemus beneficio naturæ/& induſtria culturæ/alter alteri ſuccedit Et hi ſane oẽs fructus ꝑs.i.
illi ipſi ſunt/quos bonus agricola dño uineæ uel agri congruis tꝑibus reddit.Siue enim ſeipſm
ad deũ peccator per pœnitentiã/aut iuſtitiæ & charitatis opa humiliet:ſiue doctrina/aut exem
plo proſit cæteris:ſiue diuina cõtemplãdo deũ laudet/atq; magnificet:hoc totum ad ipſum pa
trẽ familiæ deum ꝑtinet:qui ex eo clarificari diciẽ/ideſt nomẽ eius apud rõnales creaturas cele
brius apparere.Iuxta qđ dicebat Saluator ipſe:In hoc clarificatꝰ eſt pater meus/ut fructũ plu Io.xv.

L
rimũ afferat/& efficiamini mei diſcipuli. ¶ Ipſi aũt agricultori nõ ſolum pro laboꝝ mercede

Fructus boni op:s. q̃uo tã a deo q̃ ope/rãte ꝑcipiantur.
ab ipſo patrefamilias portio relinquiẽ colonica:uerũ & ex eius liberalitate merces inſuper do
natur lõge toto fructu atq; labore maior.Itaq; pro colonica portione accipiamus eos/q in præ
ſenti uita ex bonis opibus ꝑcipiunẽ:quos enumerare ꝑ ſingula longũ eſſet/& a ſacris doctori
bus ad duodecim recolectos/uariis in locis inueniri nõ ignoramus:ꝓſertim ſuꝑ illud Matthei: Mat.vii
Omnis arbor bona bonos fructꝰ facit.Et eodẽ numero ſub diuerſa rõne concludunẽ a doctore

M
gentium Paulo ad Galathas.v. ¶ In æterna aũt uita/quæ terra eſt uiuentiũ/bonorũ operum
noſtrorũ fructꝰ/ideſt merces quãta ſit:nulla põt mens cõcipere:necdũ lingua exprimere: ſicut
ſcriptũ eſt:Quod oculus nõ uidit/nec auris audiuit/nec in cor hoĩs aſcendit : quæ præparauit Eſa.liiii
deus his qui diligunt eũ.Verũtamen pari quoq; numero horũ nõnulli ex figuris & ænigmati/ i.ad cor.
bus ſacræ ſcripturæ exprimunẽ.In Apocalipſi enim legiẽ:q; ex utraq; parte flumĩs/q de ſede ii.
dei ꝓcedebat/lignũ uitæ oriebatur afferens fructꝰ duodecim per menſes ſingulos reddens fru Apocal.
ctum ſuũ. Eadẽ quoq; figura ab Ezechiele poſita eſt. & utrobiq; ſacræ ſcripturæ interꝓtes ſuo ulti.
quiſq; ſenſu numerũ implent ex utraq; fluminis parte/ideſt tã a ſiniſtra/quæ eſt in ꝓſenti uita/ Ezechi.
q̃ a dextra/quæ eſt in futura De utroq; pariter fructu:tãetſi qualis ſit/nõ exprimat:fore tamẽ xlvii.
ut accipiaẽ:promittit Apl̃s dicens:Nũc autẽ liberati a peccato/ſerui autẽ facti deo habetis fru/ Ad Ro.
ctum ueſtrũ in ſanctificatione:& hic eſt uiatoris fructꝰ/finẽ uero uitã æternam. Et hic eſt com vi.

N
præhẽſoris. ¶ Item & qui in hac uita deo ꝓſtaẽ:ille eſt centeſimus fructꝰ:quem in terrã bonã
iactũ ſemen protulit. Qui uero in æterna uita ꝑcipiẽ:ille eſt de quo Saluator Apoſtolis dicit:

Vos

Voſ qui reliqſtis oĩa/ & ſequuti eſtis me/ cẽtuplũ accipietis: & uitã æternã poſſidebitis Quam
enim menſurã pfectionis in utroq; numerus duodecim⁹ in fructu uitæ ſignificat: eãdem & cen
tenarius in hac retributionis pfectione. Vterq; enim numerus (ut alio loco dictũ eſt) cumulum
exprimit pfectionis. Vterq; aũt iuſtitiæ fructus dici põt: de quo Iacobus apl's dicit: Fruct⁹ autẽ
iuſtitiæ in pace ſeminať. ſuper quẽ quoq; locũ horum fructuum diſtinctionẽ fieri a commenta
toribus pſpicuum eſt: quã ulterius pſequi/ neq; neceſſariũ putamus: neq; tractat⁹ ratio patiť. A
¶ Supeſt tñ ut de mala arbore ſeu radice/ aut terra pauca referam⁹: quãdoquidẽ ex oppoſito⁊ De arbore
natura/ quæ ad bonã ptinẽt/ in cõtrariũ uerſa/ de hac intelligi ſatis ſuperq; poſſunt. Radicẽ eñ mala eiuſq;
Eſa.x. arboris malam facit cogitatõ mala: ſicut Saluator dicit: De corde exeũt cogitatiões malæ. & in radice & fru
Eſaia legitur: Viſitabo ſup fructum magnifici cordis. Hanc irrigãt carnis ſtimulus/ mũdi ille/ ctu.
cebræ/ & diaboli ſuggeſtio. Arbor eſt uoluntas ad malũ elicita: rami uariæ peccato⁊ ſpẽs ex eo
dem fomite pdeuntes: folia/ impudica atq; impia uerba: flores uero fœtidi & uenenoſi ſunt ho
minis iniqui opationũ puerſarum initia/ uel delectatio/ & complacentia peccati. Ipſa autem cõ
Hier. xii ſumatæ iniqtatis opa fructus ſunt marcidi & mortales: q necdũ ipſi facienti/ uerũ & cæteris gu
Ad gal. ſtantib⁹ mortẽ inferunt. De his fructib⁹ loquiť Hiere. dum dicit: Confundemini a fructib⁹ urĩs.
v. & horũ plurima genera explicat particulatim Apl's dicens: Manifeſta aũt ſunt opa carnis: quæ
ſunt fornicatio &c. ¶ Cæterũ mala hæc arbor ab infructuoſa lõge differt. Illa quippe nullos B
fructus profert: hæc uero (qđ lõge deteri⁹ eſt) malos. & de utraq; ſcriptura/ ĩmo & Saluator ipſe
loquitur: q in ignem ſit mittẽda: quod paulo infra iuxta Euangelii ſeriem enucleabimus.
¶ Hactenus igiť obiurgatione aduerſus impœnitẽtes uſus eſt pcurſor/ & uiã ſalutis oñdit: cõſe C
quẽter uero ſpem/ qua freti licentia quadã/ impudẽtiaq; peccabãt inanem eſſe demõſtrat. Et id Tertia.pars.
qdẽ dupliciter facit. Primo nãq; ne illa ſeſe tueanť admonet. Scđo cãm exp̃mit dicẽs. QVIA Textus.
põt deus de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Phariſei quippe & legis doctores pcurſoris mo/ Explanatio
nita/ baptiſmũq; contẽnebãt quæ publicani & plebs reliqua ſumma cũ humilitate ſuſcipiebãt. litteræ.
Propterea & ſi nõ expreſſis uerbis apta tamẽ demõſtratione hos uelut rebelles & contumaces
ipſius pcurſoris ſermo (ut pdiximus) ſugillat. ¶ Hi nẽpe iccirco Ioannis & alio⁊ ſanctorum D
uiro⁊ monita ſpernebant: q ſe filios Abrahæ gloriabanť: ſicut & alibi. cũ eos increparet/ graui
Io.viii. terq; argueret Saluator/ dicebãt: Pater noſter Abraam eſt/ & ſemẽ Abrahæ ſumus. & alio loco
dixerunt: Nos Moyſi diſcipuli ſumus & aduerſus apl'm Paulũ/ qui ex circũciſione erant cum
ii. ad co multa dicerẽt: In hoc quoq; gloriabanť: q hæbrei eſſent/ & ſemen Abrahæ. quibus ipſe reſpon/
rin.xi. dens dicebat: Hæbrei ſunt & ego. ſed in in hoc nõ eſſe gloriandũ oſtendit ſubiiciens: ut minus
ſapiens dico. Plus ego in laborib⁹ plurimis/ & quæ ibi ſequunť. Ne ergo hac inani ſpe frauden
tur: dicit nõ eſſe illis in hoc confidendũ. hoc aperte dicere uolẽs/ qđ Saluator loco pxime addu
cto rñdit: Si filii Abrahæ eſtis: opa Abrahæ facite: alioqui parũ uobis generatio carnalis Abrahæ
proderit. Quæ enim Abrahæ facta eſt pmiſſio & ſemini eius/ nõ de carnali ſemine: ſed de ſpũali
Ad Ro ppagatione intelligẽda eſt: ut Apl's teſtať/ & in ſuperiorib⁹ pſertim in cantico Mariæ abunde
ix. a nobis eſt oſtẽſum. Et iccirco ad eoſdẽ phariſeos & ſcribas dicebat Saluator: Dico autẽ uobis/
Matth. q multi ab oriẽte & occidẽte ueniẽt: & recũbent cũ Abraã & Iſaac & Iacob in regno cælorum:
viii. filii aũt regni eicienť in tenebras exteriores. ¶ Quod qdẽ ei ſñiæ cõgruit: q̃ ſtatim ſubſequiť.
DICO (inqt) uobis: qa potẽs eſt de lapidib⁹ iſtis ſuſcitare filios Abrahæ: atq; in hoc utriuſq; ſer
mo eſt maxime attendẽdus. Ioãnes qdem dicit: potẽs eſt aũt deus. & pinde nõ aſſertiue aut dif
finitiue hoc pnũciat/ qđ Saluator futurũ dicit manifeſte: Sicut eñ ſalutẽ pcurſor dare nõ pote/
rat. ſed ab eo expectãdã atq; poſtulãdã pdicabat: qui poſt eũ uẽturus erat: ita neq; cõdẽnare eos
ſua auctoritate uoluit: ſed ad dei potẽtiã & iudiciũ retulit. ¶ Qđ ſane pdicatoribus debet eſſe E
documẽto/ ne temere quẽquã iudicẽt: aut de diuinis iudiciis ſibi quicq̃ arrogẽt: ſicut admonet Prædicato/
i: ad co/ apl's dicẽs. Nolite ante tp̃s iudicare. Profectoq ad popularẽ aurã gl'amq; cõparãdã abſq; pticu res arguunť
rin. iiii. lari iſpiratiõe eo prũpũt temeritatis & audaciæ: ut uentura pdicãt: nõ dei pcones ſunt/ ſed dia q ſpũm pro/
iiii. reg. boli/ & phitones aut arioli cenſendi ſunt/ nõ pphetæ: quos Ioſias rex abſtulit & eiecit. & Salua phetiæ ſibi
xxiii. tor ipſe nõ his dũtaxat/ de qbus loqmur/ ſed Apl'is/ diſcipuliſq; ſuis/ qbus & ſpũm ſanctũ pri⁹ falſo uſur/
dederat/ & nõ multo poſt ampliori mõ daturus erat/ reſpondit: ad eos futurarũ re⁊/ quæ in di pant.
uina ptãte ſunt poſitæ/ ſciam nõ ptinere. Nõ ergo dixit pcurſor ex his lapidib⁹ ſuſcitabit deus F
Abrahæ filios: ſed potens eſt ſuſcitare. ¶ Quid aũt per hos lapides ſignificare pcurſor uolue/ Per lapides
rit: ſacri expoſitores hoc loco tradunt: atq; in hoc conueniunt oẽs: iuxta litteralẽ ſenſum/ pcur/ qd hoc loco
ſorem his/ quib⁹ loquebať/ lapides materiales oſtẽdiſſe ſiue illi fuerint quos Ioſue ex Iorda/ itelligatur.
nis flumine tráſferri fecerat: numero duodecim/ ſiue alii. Neq; enim ad mentẽ loquẽtis/ ſermo Explanatio
niſq; intelligentiã quicq̃ intereſt. Aeque eñ alios ſicut & illos/ in hoĩes conuertere deus põt: & litteræ.

hæc eſt ꝑcurſoris intentio Si regnum cælorum ob id uobis debitum putatis:q̄ ex ſtirpe abrahæ
originē ducitis:uoſmetipſos fallitis.Nā & ſi oēs/qui nūc eſtis/uel in poſterū eritis abrahæ ꝓles/
degeneres uita/fide/& morib⁹/ab ipſo pr̄e ueſtro abrahā iudicauerit deus:nō ſolū gentiles atq̄
idolatras populos/qui etſi infideles/hoīes tñ ſunt/& ſicut uos aduitā æternā creati/in locū ue
G ſtrum ſubrogabit:Ver ū & ſi uoluerit:lapides iſtos in filios abrahæ cōuertet:potius q̄ uos in hæ
Myſtice. reditatē ſuam recipiat:& habeat filio℞ loco. ¶ Pōt aūt ad myſticū ſenſum/qđ de lapidib⁹ di/
cit/ad gentiles & incircūciſos referri:ſicut & illud qđ alio loco dicit Saluator:Si hi tacuerūt/la Lu. xix.
pides clamabūt.Quē in ſenſum multa hoc loco a ſacris doctorib⁹ ſcripta ſunt:q̄ referre ocio/
Moraliter. ſum foret. ¶ Et pariter qđ ad moralem ſenſum ex hac Euāgelii parte notāt/aduerſus eos ſ.q
in ſua religione/aut ꝓfeſſione/aut maio℞ ſuorū uirtute gloriātes/impie/turpiterq̄ uiuunt.Ex Ec.xv.
ope nāq̄ ſuo quiſq̄ iudicabitur:cui cōſonat apprime:qđ Iudeis dixit Chriſt⁹:dum de arbore fru Eze.xvi
ctuoſa loqueret:ſicuti in hoc loco:Ex fructibus(inquit)eo℞ cognoſcetis eos. Nō oīs qui dicit Mat. vii
mihi dn̄e dn̄e:intrabit in regnū cælorū:ſed qui facit uolūtatem patris mei &c.& deinde ſubdit:
Multi dicent mihi in illa die:dn̄e dn̄e nōne in noīe tuo ꝓphetauim⁹/& dæmonia eiecim⁹ & uir
tutes multas fecimus:& tūc confitebor:illis nūq̄ noui uos.Simile eſt & illud/qđ per ꝓphetam Hier.vii
dicit deus:Nolite cōfidere in uerbis mēdacii dicentes: Tēplū dn̄i/templū dn̄i eſt:& q̄ ſequunt̄.
H ¶ Sed iam ad poſtremā ꝑdicationis ſeu doctrinæ ꝑcurſoris ꝑticulā deueniendū eſt.Poſt ꝓmio/
rum igit̄ oſtenſionē/q̄ eſt ꝓpoſitio ſpei/admonitionē cum obiurgatione adiecit:ne ſpe fallerē
tur inani:oſtend ſ.ſ.qđ facto ſit opus/ut grām & gloriā cōſequi pc̄tores poſſint:& errorem ua
næ ſpei cōfutans.Poſtremo uero:ne queādmodū in alienis meritis/ita & in dilatione diuinæ ul
tionis cōfidentes/pn̄iæ iugum ſubire,ꝓtellarent:& quo magis terrerentur:quo q̄ ad pn̄iæ opera
Textus. eſſent ꝓmptiores:inſtātis ꝑiculi cōminationē ſubnexuit dicens: IAM enim ſecuris ad radicem
Periculū in/ eſt poſita:quæ enim impēdere credunt̄ ꝑicula formidoloſiora eſſe ſolent. Propterea Niniuitæ
ſtans magis cū xl.dierū ſpacio ſubmerſam iri ciuitatē eū populo audiuiſſent/paucfacti oēs placare deū quo Ionæ.iii
terret. cūq̄ potuerūt modo ſtuduere. Simil'r & Dauid circūſtanſq̄ illi populus/cum uiderēt Angelū
inter cælum & terrā ſtantē/gladiūq̄ euaginatū in manu aduerſus Hieroſolimorū urbem tenē/ i.parali.
tem terrore maximo ꝑculſi ceciderūt in terram proni/ciliciiſq̄ corpora ſua circūuoluere. xxi.
I ¶ Nō potuit aūt aptiori metaphora inſtās ꝑiculū ꝑcurſor oſtendere:cū enim de fructib⁹ locut⁹
eſſet:quos arbores ꝓducere ſolent/& ꝑinde hoīes arborib⁹ cōparaſſet:quo conuenientiori mō
excidiū illis/mortēq̄ æternā/niſi fruct⁹ facerēt/denūtiare potuiſſet impēdere:q̄ qđ iā radici ar
boris ſecuris eēt admota:ita ut nihil deeſſet:niſi qđ ſtatim ſequit̄:ut ſ.excidat̄/& excíſa i ignē
Securis quid mittat̄.Proinde planus adeo atq̄ aptus eſt Iſ æ ſenſus:ut nulla expoſitione ſit opus Nam & de
ſecuri quæ radici imminet/ambigere nemo pōt:qn dei ſit iuſtitia ſeu iudicium:qđ inrorrigibi
les pc̄tores expectare debent:ſimul & formidare:ſicut & ad ſceleratos illos ſenes populi iudi/
ces dixit Daniel:Inueterate dierum malo℞/manet Angelus dn̄i gladiū hñs ut ſecet te mediū/ Daniel
& interficiat uos Sed ad arbores ſcindendas ſecuris/q̄ gladius/eſt aptior/ſicut in libro Iudicū xiii.
K legit̄:q̄ Abimelech ad expugnādam turrim Sychimo℞/arrepta ſecuri ꝑcidit arboris ramos/ Iudic.ix
Arbor qđ ſi/ & ſocios ut idem facerēt/ꝑcepit. ¶ Verū qđ per arborē ſignificare uoluerit:ſingulos ſ.hoīes/
gnificet hoc an totā ſynagogam:& quobrem illo potiſſimū tp̄e ſecurim ad radicē poſitā dixerit:aliquā ha
loco. bere difficultatem pōt.Si enim ad uniuerſam oīno ſynagogā referre uolumus:quo pacto ad/
Queſtio ad mota erat ſynagogæ ſecuris ut abſcinderet/atq̄ in ignem(ut paulo poſt ſubditur)mitteretur:
litteram. cum ex illa potiſſimū Eccleſiam naſci oporteret.Sin ad reprobos dumtaxat ea cōminatio ſpe/
L ctabat:nōne ante ꝑcurſoris aduentū/& ab ipſo orbis initio/id diuina ſententia diffinitum erat:
ſmmo uero ad reuocandos ab errore & uita coingnata pc̄tores delictaq̄ remittenda/& relaxā
das miſerationis habenas/Saluator ipſe ueniſſe ſe cōteſtat̄ eſt frequentiſſime. ¶ Verūtamen
ſi ꝑcurſoris tum miſſionē tum doctrinā/tum etiā uitā conſideremus/& quæ de ipſo a ꝓphetis
ꝑdicta fuere:& a Saluatore poſtmodū cōfirmata:& deniq̄ ipſius Saluatoris monita/dogmata/
atq̄ ꝑcepta oīa in unā eandēq̄ ſententiam cōcurrūt:& quod de arbore cedenda dicit Saluator:
ad uniuerſam ſynagogam/uel ad ſingulos ſynagogæ homines accōmodari rectiſſime poteſt.
M ¶ Atq̄ in primis illud eſt recenſendū/qđ iam crebro in ſupiorib⁹ tractatibus fuit cōmemora/
Chriſti aduē tū:Saluatorē.ſ.eo tp̄e humanā carnē aſſumpſiſſe:quo in ſummo eſſet humana iniquitas.Tunc
tus & paſſio enim miſericordia maxime opus erat:eaq̄ fiebat teſtatior.Cæterum prius q̄ corrupto iam/pe
ꝑdeſtinatis,p neq̄ infecto uniuerſo generi humano miſerationis diuinæ adhiberi medicamina poſſent:ex/
fuit & nocuit purgādum erat peccati uulnus/& oleo pietatis/ac uino compunctionis mundandū atq̄ fouen
obſtinatis pa dum.Idq̄ ut fieret:ꝑmittēdus fuit ante medicum chirurgic⁹.Et hæc fuit præmittendi præcur
ri rōne. ſoris cā ꝑcipua/ut ad grām a Saluatore ſuſcipiendā peccatores per pn̄iam præparatet.Quo q̄
præparati

præparati inuenirētur aut quos ipſe uocandos decreuerat per ſeſe:is affluentē gratiam largi
retur:qui uero in priſtina malitia ꝑmanere mallent/tantiq; beneficii participes fieri recuſarēt:
abſq; ulla ſpe ueniæ ad æterna ſupplicia dānarent̄. Propterea ꝑcurſor miſerationis/& grãæ di/
uinæ ſpem ꝑmittendā eſſe cenſuit/dum dixit: Appropinquabit in uos regnum dei: his.ſ.qui(id
qđ ꝓxime ſubiūxit)facere uellēt/pniam.ſ.immo & dignos pniæ fruct⁹. His aūt/q nollēt/inſta
re diuinam ultionem denūciat:quæ tum maxime diffinita eſt:cū Chriſt⁹ ipſe ſalutis myſteriū
Io.xv. adimpleuit. Id enim & hyperbolice/&apta ſentētia/uiuēs adhuc ꝓnūciauit. Iam(inquit)excu
ſationem nullā habēt de peccato ſuo:& dū parabolā ꝓpoſuit pr̄iſfamilias:qui uineā plantauit/
& agricolis locauit:deinde ꝑ diuerſa tpa miniſtros ac ꝓcuratores ad fructus colligendos miſit:
illiſq; ceſis ac turpiter eiectis nouiſſime filium unicū mittēdum cenſuit. Nā cū illum quoq; oc
ciſum retuliſſet:ipſoſq; Iudeos interrogaſſet:qd facturū pr̄emfamilias iniqs agricolis exiſtima
Matth. rent:illiq; reſpondiſſent: Malos male ꝑdet/& uineam ſuam dabit aliis agricolis/ipſe ex eorum
xxi. ore extortā ſniam approbauit:ad eoſq; parabolā ꝑtinere declarauit: hoc pacto manifeſte oſten
dens:cū filiū æterni pr̄is occidiſſent:tū auferendū ab eis regnum uitæ/& dādū genti alteri:quæ
fructū redderet in tpe. gentili.ſ.populo:ex quo catholica Eccleſia potiſſimū erat cōſtituenda.
¶ Pari itaq; paſſu regnū cælorum poenitentibus appropinquabit/& ſuppliciū æternū obſtinatis. A
Io.xii. & utrunq; in aduētu Meſſiæ poſt cōſumata redēptionis humanæ ſtadia maxime fuit diffinitū/
quā ob cām fortaſſis ipſe dicebat: Nunc iudiciū uenit mūdi:q̄a in morte Saluatoris liber eſt con
ſcriptus:exquo mūdus iudicet̄. Per ſanguinē quippe illius redēpti ſunt/q æterna ꝑdeſtinatiōe
erāt uocati/qui uero ſeſe indignos tāto ꝑcio reddidere:æternæ dānationi ſunt addicti:tametſi
neq; particulari iudicio quēquā iudicauerit Meſſias uiuens/neq; ad extremū uſq; diem iudica/
Io.iii. turus eſt uniuerſos:ꝑcipueq;/& ꝑuia quadā intentione/q̄tenus in dei opibus ordinem cōſtituit
Mat.xv humana ratio:ad ſaluandos hoīes/nō ad iudicandos ueniſſe ſe ipſe teſtatus eſt:immo etiam ad
Iſraelitas tm̄. ¶ Si igitur hanc radicis abſciſionē ad uniuerſam ſynagogam referre uolumus: B
tunc exciſa eſt arbor/atq; in ignē miſſa/cū ſynagogæ iudaicæ ramis/foliiſq; amputatis.i.incre
dula Iudeorum ꝑfidia depulſa & diſſipata/ex uera optimaq; radice populorum principumq; gēti/
Daū.iiii lium turba excitata in ꝓceriorem lōgeq; feraciorem/& foecūdiorē arborem/Eccleſiam.ſ. catho
licam excreuit:ſicuti de alia arbore in figura Danielē ꝓphetico ſpū uaticinatū legim⁹. Si uero
ad ſingulos hoīes ſecurim hāc admotā intelligere uoluerimus:nō pōt ex antiqua radice arbor
noua reſurgere:ſed exciſa ab radicib⁹ ꝑ ſecurim arbore.i.corpe humano ab uegetante aīa per
mortē ſeparato radix ipſa nulli deinceps fructui utilis eſſe pōt:ſed cum trūco in ignē quoq; eſt
Oſeæ mittenda. Siccitas quippe prior ex defectu irriguæ grãæ radicem inuaſit:ſicuti in Oſea legitur:
ix. Et hæc qdem illa eſt:de qua Saluator dicit:ꝙ ad nihilum ualet ultra:niſi ut excidat̄ & in ignem
mittat̄. ¶ Eo q; ꝑtinet:qđ in textu ſequit̄: OMNIS ergo arbor nō faciens fructū bonum exci C
det̄ & in ignē mittetur. Ipſa nāq; ſynagoga cum fructū nullū faceret:ſed folia tm̄:exciſa eſt/& Textus.
in ignē miſſa:q̄a malos male ꝑdidit/& nomē eū gente ad internetionē poenæ deleuit:in einſq;
locum Eccleſiā(ut diximus)ſuſcitauit. Ex utraq; etiā arbore Eccleſia.ſ.& ſynagoga ramos in/
utiles/uel ex uinea infructuoſas uites pari quoq; iudicio quotidie detruncat & in ignem mittit
æternū. ¶ Aſpera aūt atq; horrēda eſſe debet credētibus hæc ſnia ex multis. Primū qdem ex D
uniuerſali uocabulo qđ ſic uniuerſos complectitur:ut nemo ſit oīno a tā ſeuera ſnia except⁹/ Indicii diui/
neq; paganus/ſiue gentilis qui radicem aridā habet:neq; Iudeus q ex bona radice ramos inuti ni aduerſus
les/aut frondes ſine fructu ꝓtulit:neq; hæreticus/qui etiā fructū aliquem fecit:ſed inſipidū aut impios ſeue/
noxium:neq; impius aut ꝑuerſus Chriſtianus:q & ſi fructū aliquem fecerit:incuria tñ & mali/ ritas.
tia ſua exſiccari humorē grãæ diuinæ ꝑmiſit. Secūdo ex eo dura eſt & formidoloſa hæc ſenten
tia:ꝙ nō ſolum eas arbores/quæ aut inutiles ſunt penit⁹/uel quæ uenenoſos aut peſtiferos fru
ctus edūt igni addixit:uerum & quæ florū odore aut colore/uel foliorum umbra ſunt ſpecioſæ:
hac quoq; aīaduerſione dānauit:immo(qđ eſt tertiū)etiā ferentes fructum:ſed nō bonū tq̄q̄ ne
malum qdem. Quarto ex duplici poenæ gnē. Excidet̄(inquit) & in ignē mittetur. Magnā eñ
immo ꝑmaximā iacturā atq; uindictā hæc uerba præ ſe ferūt. ¶ Quippe arborem excidi/non
ad uitam tpalē referre cōgruum eſt:qñ & bonæ quoq; morti naturali ſint obnoxiæ:niſi accele/ E
rationē eius in poenā accipe quis uelit. Neq; enim ambiguum eſt:ob ſcelera mortē ꝑmature ple Mors natura
ꝑs.liiii. riſq; cōtigiſſe:ſicut ſcriptū eſt: Viri ſanguinū & doloſi non dimidiabūt dies ſuos. Verum parua lis ꝓpter ſce
eſt hæc humanæ uitæ amiſſionis iactura:& multi/immo boni oēs/& uere fideles/ꝑclare ſecum lera accelera
actum putarūt:ꝙ in ipſo iuuētutis flore in pr̄iam raperent̄. ¶ Excidunt̄ ergo mali nō hoc mō tur.
tm̄:uerum & alio lōge formidabiliori:q̄a cum in corpe Chriſti & Eccleſiæ coaluiſſent:dum hu F
morem uitæ reſpuunt:ueluti palmites inutiles a diuina gratia & Eccleſiæ militantis ſocietate/

Mors duplex corpalis & ſpūalis.

ſuffragioq; excludūtur:ſicut in metaphora uitis & palmitum ipſe idem Saluator affirmat. Io.xv.
¶ Excidūtur ꝑterea in morte ab Eccleſiæ triūphantis cōſortio:quia in perpetuum uiſione dini
na/& cæleſtiū ciuium contubernio excludunť:quæ eſt pœna dāni/cæterarū oium maxima.Nā
quæ ſequiť pœna ignis æterni ad ſenſum ptinēs:r̄ aetli acerbiſſima ſit:& ſupra q̄ human⁹ intel

Pœna dāni lōge grauior eſt dānatis q̄ pœna ſenſus.

lectus cape poſſit:doloroſa in hur⁹ tñ cōparatiōe eſtimanda eſt nihili longe enim triſtior/ama
rior/acerbior/erit nox illa:Diſcedite a me maledicti:q̄ quæ ꝓxime adiicieť/in ignem æternū:
queadmodū & uiſio ipſa diuinæ maieſtatis/in patria/cæteras oēs beatitudinis partes/quæ oēme
deſiderinm exuperant/adeo antecellit:ut in ea ſola beatitudinem cōſiſtere/oēs conſentiant.& ꝑs.xvi.
ꝓpheta Dauid atteſtať:dum dicit:Satiabor cum apparuerit gloria tua.& alio loco: Vnā petii a Pſalmo

Beatitudo æterna in ſola dei uiſiōe & fruitiōe cōſiſtit.

dño hanc reqrā ut inhabitē in domo dñi/& uideā uolūtatē ei⁹. & alius ꝓpheta dicit:Et merces xxvi.
eius cū eo:& in Apocalipſi:Merces mea mecū eſt.& rurſum in Sapia:Spes cæli in uiſione gl'iæ. Eſai. xl.
¶ Hactenus de his/quæ ad oēm populū ꝑcurſor inter baptizandū loquebať/dicta ſufficere pu &.lxii.
tamus.Quæ igiť ad uaria hoium gn̄a particulatim ꝑcepta/monitaq; dedit:ex euāgelico textu Apoca.
requiramus. ET INTERROGABANT (inquit) eū turbæ:Quid ergo faciem⁹:in quo ex/ xxii.

G

Textus.

primiť feruor atq; cōpunctio docilis turbæ.Cū enim audiuiſſent a Ioanne/oportere eos facere Ec.xliii.
fructus dignos pniæ ſi regnū dei aſſequi/& ignis æterni tormēta deuitare uellēt:nō plane q̄les
hi eſſent fructus:intelligētes/interrogarunt eū/qd facere deberēt:ſicut iudei/qui ad uerba Pe
tri corde cōpuncti dixerūt.Quid faciem⁹ uiri fratres.& Paulus a dño obiurgat⁹ dixit: Dñe qd Act.ii.
me uis facere.Nec mora reſpōdit ad interrogata Ioannes:ſicuti & Petrus ad turbas/& ſpiritus Act.ix.

H

Prælatis & ꝑdicatoribus documētum quo pacto affect⁹ mouere debeant.

dñi ad Paulum. ¶ Hæc enim ars ſumma eſt & prudētia cōſumata ꝑlati ac ꝑdicatoris:monere
ꝑmum audientiū affectus ſpe ꝓpoſita iniectoq; terrore.ita ut nō ſolū ad ea/quæ ſuadenť/faciē
da conuertant animū:uerū & de modo ſint ſolliciti:conſiliumq; prōpto ardētiq; aīo requirant:
poſt ubi accenſos uident aīos:idētidem ea ꝓponāt:quæ neq; uulgaria ſint neq; factu admodū
difficilia:& pro hoīum q̄litate uel leuiora/uel grauiora. ¶ Ad turbas quippe r̄ndit: Q VI ha

Textus.

bet duas tunicas:det non habenti &c.qđ æquidē ſiue ꝑceptum/ſiue conſilium dicas:ad opa pie
tatis/charitatiſq; in ꝓximos totū pertinet:quæ maxime ſunt ad ſalutem neceſſaria:ſicuti in de
ſcriptione extremi iudicii Saluator ipſe palam oſtēdit:Quippe qui ex hoꝝ exhibitione ſalui/
dos eſſe electos omnes.& ex eoꝝ omiſſione dānandos reprobos ꝓnunciauit. ¶ Idq; ea rōne & Mat.xv
ꝑcurſorem & Saluatorem feciſſe crediderim:q eo tpe in iudeis oibus ſic charitas refrixerat:ut
nullus pene eſſet:qui ꝓximo benefaceret. Ob idq; maxime tā ꝑcurſor/q̄ Saluator/auaritiā/ te
nacitatēq;/damnabāt:& in ꝓximos ꝑſertim panpes/extolebāt liberalitatem. Qua rōne (ni fal
lor)Chriſtus ipſe de extremo iudicio ad hos diſſerēs:circa hæc pietatis opa:ut ꝑdiximus meri
ta bona malaq; concluſit.Quæ enim frequētiora ſunt atq; uſitatiora quocūq; in populo crimi
na:in his corripiēdis ſtudere ꝑcipue ꝑdicatorē oportet:ſicuti ſcriptū eſt;Clama/ne ceſſes anun

I

Perfectio legis in charitate cōſiſtit.

tia populo ſcelera eoꝝ. ¶ Vel Charitatis ad ꝓximū:ideirco præcepta dumtaxat inſtituit:quia
in his uirtus ois ſalutis cōſiſtit:ſicut ſcriptum eſt: Qui diligit ꝓximū legem adimpleuit. Ita ra Ad Ro.
men ut hanc dilectionē ex ordine charitatis ꝓcedentē intelligamus:quæ dei dilectionem ad ꝑn xiii.
cipium & ad finē ꝑſuponit : ꝓpter deum eñ amare ꝓximū iubemur/& in eo ipſo deo mercedē

Charitatis uirt⁹ & ordo.

amoris cōſtituere:ſicut in epiſtola ſua Ioannes euāgeliſta ꝓfuſius oſtēdit.& Saluator ipſe:eum i.Io.ii.
qui potū dederit calicē aquæ frigidæ uni ex minimis in noie diſcipuli/mercede nō cariturū ꝓte Mat.x.
ſtatus eſt.Hinc auaritiā/atq; cupiditatem maloꝝ oium radicē dixit Apl's:recteq; ꝑcurſor Salua i.ad thi.
toris uiam hoc loco/ſicut & alibi ſemp/ ꝑmōſtrauit.Ille namq; licet pleraq; diſcipulis ac tur/ ultimo.
bis Iudeoꝝ mandata dediſſet/multaq; exhortādo diſſeruiſſet/uti reꝝ/ꝑſonaꝝ/ac temporum
ratio ſuadebat:Poſtremo tñ in hoc uno mādato oia concluſit:ut ꝓximū quiſq; diligat ſuum.& Io.xv.
alio loco ipſe dixit:Date elemoſinā:& oia munda ſunt uobis. ¶ Hæc aūt ꝑcurſoris doctrina/ Lu.xi.
tāetſi rudis/trūcataq; parū introſpiciētib⁹ uideať:oia tamen in ſe charitatis opa/ordinēq; oēm
cōplectiť:quippe ſupflua ſibi/ & ꝓximo neceſſaria/dari/iubet:ſicut eñ ad luxum ſeruare non
neceſſaria/culpæ eſt:ita & nō indigentib⁹ indiſcrete largiri. Propterea nō diuites/ſed egenos
ad conuiuium uocādos Chriſt⁹ monuit:& indigētib⁹ dūtaxat hoc loco/& ubiq; ſubuenire iuſ/ Lu.xiiii
ſit.Cum aūt uict⁹ & ueſtitus ad uitam utcūq; ſuſtentādā fidelib⁹ ſufficere debeat:dicēte Apl'o: i ad thi.
Habentes alimenta/& qbus tegamur:his cōtenti ſimus:de his dūtaxat eſt locutus:qb⁹ Eſaias vi.
(cuius paulo ante meminim⁹)tertium adiecit:Frange(inquit) eſurienti panē tuum:ægenos &
uagos induc in domū tuam:ſi uideris nudū/operi eū/& carnē tuam ne deſpexeris. & Saluator Matth.
ipſe alia quoq; ſupaddidit:dum dixit:Eſurini & dediſtis mihi māducare/ſitini &: dediſtis mihi xxvi.
bibere:hoſpes eram:& collegiſtis me/nudus & operuiſtis me/infirmus/& uiſitaſtis me/in car Ezechi.
cere & ueniſtis ad me.& alia nonnulla accumulauit Ezechiel ꝓpheta. ¶ Quæ ſane myſteria xviii.

ſunt

Charitatis ꝑcepta ex uno fōte defluūt.

Mat. vi. Luc. xi. Ec. xyix

diuerſa ex eodem charitatis fonte defluentia: quæ pro tempoꝝ/ & ꝑſonaꝝ q̄litate/ ſunt exhibenda: In ꝑceptis tñ uno/ aut duob⁹/ uel trib⁹/ cōtineri poſſunt: ſicut & illud quod Saluator in orōne dñica dixit: Panem nr̄m quotidianū da nobis hodie. Quoniā (ut ait Sapia) initium uitæ hoīs panis & aqua. Sed & rudem adhuc populū/ & ad diuina mādata ſuſcipienda necdum ſatis habilem/ nō decuit mādatoꝝ multitudine onerare. Nā & Chriſtus ipſe poſt multa/ tū documēta/ tum ſigna/ diſcipulis dicebat: Habeo multa uobis loqui: ſed nō poteſtis portare mō: & Apl's Tanq̄ paruulis in Chriſto lac uobis potū dedi: non eſcam.

Io. xvi. i. ad corin. iii. Matth. xxiii.

A — Aliud documentum morale.

Idq; documento eſſe debet ꝑdicatoribus & ꝑlatis: ne rudi populo grauiora imponāt: q̄ q̄ uel cōcipere/ uel ferre poſſint. Et ob id hypocritas ſacerdotes arguebat Saluator: ꝙ imponerent onera grauia cæteris: q̄ ipſi ne digito qdem tangere uellent. Hæc quippe neq; inſipientib⁹ ſunt oneroſa: & tñ eruditis ac ſapientibus abūde ſunt ſatis. Quiſqs enim interiori oculo hoꝝ ꝑcurſoris uerborū uim atq; efficatiā ꝑſpicere uolet: nihil ꝑtermiſſum iudicabit: quod ſit ad ſalutē poenitentis fidelis neceſſarium.

Textus.

QVI HABET (inquit) duas tunicas: ecce poſſibilitatē immo (ut ꝑdixim⁹) facilitatem qa duas habet. ſequiť det: non ergo uēdat aut foenereť: poſt addit: nō habenti: ecce diſcretio ꝑſonā accipientis cōcernens.

B — Turba popularis facili⁹ delinqt in tenacitate q̄ i rapacitate.

Hoc aūt mandatū turbæ interrogāti dedit ioannes: qđ ad oēs oīno cōuerſos poenitēteſq; ꝑtinebat. quos aliena rapuiſſe/ aut rapturos eſſe/ parū ſibi cōſtabat. Quippe genus hoc hoīum uulgariū ꝑdæ magis potētioꝝ utpote militū/ & publicanoꝝ/ cæterorūq; magiſtratuum eſſe ſolet. q̄ aliena rape: uerū in largiēdo parcū & in opib⁹ charitatis remiſſum. Qua rōne ut ab raptu & concuſſione abſtinerēt: non tam monere eos oportebat: q̄ ut ſuꝑflua/ ſiquæ habebāt/ largirenť: ſed cū ab his interrogareť ꝑcurſor: quoꝝ ars atq; uita raptu & fraude inquata eſſe ſolet/ q̄les ſunt publicani/ & milites/ nō erat ꝓmū de dāda elemoſina habēdus ſermo: qppe q aliena rape cōſueuerūt: his ut ſua largianť: haud facile eſt ꝑſuadere. Propterea de his loquiť Saluator: ꝙ difficillime regnū cæloꝝ ingredienť.

Matth. xix. Mar. x. & Lu. vi Mat. v. Pſalmo xxxvi. & i. Pe. iii. Io. viii. Matth. xix. Mar. x. Lucæ xyiii.

C — Vitia pri⁹ extirpāda ſunt deinde uirtutes ſeminandæ.

Primū igiť exſiccandus eſt humor cupiditatis: quo cōſcientiæ ager ſuffocat⁹ fructū ferre ꝓhibeť/ dehinc ſemen pioꝝ operum in terrā iam exſiccatā excultāq; mittendū: ſicut docuit Saluator dum uolentē mun⁹ ad altare offerre iuſſit prius recōciliari ꝓximo. & Pſalmiſta/ quem in teſtē Petrus apl's citat/ dicebat: Declina a malo: qđ eſt antecedens/ & fac bonum/ qđ eſt conſequens. & Saluator paralitico qui triginta & octo annos iacuerat in grabato/ per quē inueterat⁹ in peccato deſignať/ cū illum ſanaſſet dixit: Ecce ſan⁹ fact⁹ es/ iā noli peccare: ne deterius tibi cōtingat. Mulierē quoq; in adulterio deꝑhēſam cū abſoluiſſet: nō illi dixit/ ut bona ſua uēderet/ uel ut aliud opus pietatis faceret: ſed tñ ut amplius nō peccaret. Principi aūt interrogāti qd potiſſimū facere illū oporteret/ ut uitā æternā cōſequereť: ꝓmū rñdit: ut mādata ſeruaret: poſt ubi illum hæc ſeruaſſe ſe a iuuētute ſua gloriantē uidit: adiecit qđ ꝑfectionis eſt: Vade & uēde oīa quæ habes: & ſequere me.

Hoꝝ nāq; publicanoꝝ feruorē oportuit facilitate mandati fouere: nō acerbitate reſtinguere: ne idem illis cōtingeret: qđ illi poſt modū cōtigiſſe in Euāgelio legimus: q audito a Saluatore perfectionis cōſilio abiit triſtis: q̄q̄ horum publicanoꝝ mens bona promptaq; ad ea/ quæ iuſſi eſſent facere/ ex multis depræhēdať. Primū ex eo ꝙ ſponte ſua ad Ioānē uenerūt in deſertū. Scđo ex finali eoꝝ intētione: qa uenerūt non curioſitate aliqua/ aut leuitate/ uel ut inſidiarentur: ſicuti Phariſei & Scribæ: ſed ut baptizarenť. Tertio ex mō interrogatiōis: quia Ioannē magiſtrū reuocauerūt/ & ꝓinde eius ſe diſcipulos uelle fieri ꝓteſtabanť. Quarto ex uerbis & ſubſtantia interrogatiōis. Quid (inquiunt) faciem⁹/ ac ſi apte dicerēt: Parati ſumus quæcūq; iuſſeris facere.

Et fortaſſis hi atq; milites/ de quibus proxime littera loquitur: iccirco particulatim a cætera turba Ioannem interrogarūt/ qd facturi eſſent: ꝙ ſe grauioris culpæ reos cognoſcerent: q̄ quæ elemoſina redimi poſſet/ quā Ioannes ipſe turbæ iniūxerat. Verumtamē ne his qdem tot talibuſq; ueræ pniæ & prompti ad oīe mādatum animi indiciis ꝑmot⁹ Ioannes grauius quicq̄ illis primo hoc congreſſu imponere uoluit: q̄ ut ab exceſſu temperarent. Probanda quippe eſt primū ꝑſeuerātia in cōuerſis/ deinde gradatim ad ardua ſunt trahēdi: ſicut alio loco oſtendiſſe meminimus.

D — Textus.

Cum igiť ad Ioannē ueniſſent Publicani: ut baptizarenť: & interrogaſſent eū quid facturi eſſent: ut. ſ. miſericordiam dei cōſeqnerenť: hoc tñ reſpondit: NIHIL amplius q̄ conſtitutū eſt uobis: faciatis. Simile quoq; rñſum militib⁹ dedit: per hoc ſatis aperte demonſtrans: nō ſe Meſſiam eſſe: qui dogmata ꝑfectionis dare poſſet/ aut hoībus ꝑſuadere: ſed ſe ad hoc tñ miſſum: ut pniæ uiam oſtenderet/ & ꝑcepta ad ſalutē neceſſaria ſeruare moneret: ita ut unuſquiſq; in ſæculari uita atq; exercitio abſq; crimine uiuens hoc pacto ad ampliorem gratiam a Meſſia ſuſcipiēdam ſe præpararet: quippe Saluator non ſolū publicanos a theloneo reuocauit: uerūetiā a piſcatura piſcatores/ & relictis oībus ſequi ſe iuſſit: immo & patrē ac matrem/ filios & uxorē relinquere oportere ſectatores ſuos docuit/ nedum agros & domos

E uel pecuniam. ⁋ Hoc aũt/qđ ad publicanos reſpondit Ioannes/ualidiſſimũ eſt argumẽtum:
Publicanoꝝ & militũ exercitiũ nõ eſt de ſe malũ. non eſſe id genus officii ſeu exercitii oĩno malũ: ſed tum demũ cũ male exercet̃: alioqui relin/
quendũ eſſe interrogatꝰ rñdiſſet. Verũ icciréo inter publicos pctõres cõnumerant̃ publicani:
ꝙ ſumma in illo hoĩum genere eſſe ſolet cũ temeritate atq; audacia cupiditas & auaritia/ma/
gnaq; fraudãdi ac raptẽdi licentia eo ꝙ ſub ſpecie publici iuris ſua furta ſuaſq; rapinas & con
cuſſiones cõtegunt: & tuent̃. Et ob id Saluator eum/qui ad fraternã admonitionẽ adiecit etiam
Eccleſiæ cõtẽptũ/habendũ eſſe iuſſit/uelut Ethnicũ & publicanum. & Iudei ipſi publicanos e Matth. xviii.
numero publice peccantiũ habebãt. Propterea dicebant: Quare cũ publicanis & pctõribꝰ man
ducat magiſter ueſter: immo & Euangeliſta noſter. Erãt (inquit) appropinquãtes ad Ieſum pu Lucæ. v
blicani & pctõres: uerũtamen/ut modo dicebamꝰ, non tã ars improba eſt p ſeſe/q̃ exercitio pe Luc. xv.
riculoſa. Et ob fere coniunctã rapinã infamis: qñ & eos qui illam ꝓbe exercẽt/ſaluari poſſe præ
curſoris uerba oſtendũt. & Saluator in Euangelio: dum dixit: Publicani & meretrices ꝑcedent Matth.
uos in regno cæloꝝ: q̃q̃ non de actu exercẽtibꝰ: ſed de his/q ea relicta Chriſtum ſequuti ſunt/ xxi.
intelligendum ſuadeat/qđ de meretricibꝰ cõiunctim dicit̃: q̃s nulla rõne in meretricio ſaluari
F poſſe manifeſſimũ eſt. ⁋ Quo pacto aũt in arte illa/qui eã exercere uolũt/ſaluari poſſint: oſtẽ
Textus. dit: cum dicit: NIHIL amplius q̃ qđ cõſtitutũ eſt uobis: faciatis. Quæ ſane uerba aperte princi
Vectigalia qũo ꝑncipes licite ĩponeñ poſſint & publicãi exigeñ pum auctoritati tribuere uident̃: ut eis uectigalia ſubditis imponere liceat impune/ad quod &
ipſius Saluatoris auctoritas accedit: qui/quẽadmodũ in ſupioribꝰ tractatibꝰ dum de illius ortu
ageremus/oſtẽdimus: & cẽſum & tributũ pro capite ſuo Cæſari pendendũ iudicauit: & inter re i. Regũ
gum iura nõ hoc mõ/uerũ & multo grauiora deus ipſe ꝓnũciauit. Nã & optimos reges hoc iu/ viii.
re uſos ſacra ſcriptura teſtat̃. & aptius dicit Apl̃s: Reddite ergo oĩbus debita/cui tributum tri Ad Ro.
butũ: cui uectigal uectigal. Idq; dũ pro mõ neceſſitatis/publicæq; utilitatis/fiat: ab eo/cui ĩpo/ xiii.
nendi ptãs a lege humana cõceſſa eſt/dubitationẽ nõ habet. Alioqui qđ a ſubditis immoderata
libidine/& abſq; rõnabili cauſa extorquet̃: tametſi publica auctoritate fiat: rapinæ nomen/ ſce
luſq; non effugit: ſicuti ex libro Eſdræ liquere põt. Is namq; legis diuinæ ſcriba cum eſſet iuſſu Eſdræ
Artaxerſis regis exceptis ſacerdotibus ac leuitis/cæteriſq; ad dei & tẽpli miniſterium deputa/ vii.
tis/uectigalia imponebat: quibuſdã igitur imponere non licebat/aliis licebat. Sed & Roboan/
G eo ꝙ iuuenili cõſilio tributa augẽda cẽſuit: magna regni portione priuatꝰ fuit. ⁋ Qđ ſi abſq; iii. Reg.
iniuria & maleficio a principibus ſint indicta: conſequens eſt/ut etiam exigant̃ impune. Quin xii.
immo fieri põt: ut qđ iniuſte imponit̃/abſq; crimine exigat̃. Si enim princeps ſub ſpecie publi
cæ utilitatis uectigal nouum cõſtituat/aut uetus augeat: ipſe q̃dem in deũ & populũ crimẽ ad/
mittit: qui uero eius nomine exigit: legitime indictũ iudicãs/qđ publica auctoritate more ma/
iorum eſt impoſitum: immunis eſt a peccato. Alioqui quo pacto Ioſeph patriarcha dei amicus Geñ. xli
imperium ſup Aegyptios ꝑmittente rege ſuſcepiſſet atq; regii ꝑſimonii/oĩumq; publicarum
functionũ/exactionũq;/arbiter factus etiam uectigalibus exigendis ꝑfuiſſet: ſi id abſq; diuina
offenſione fieri haud quaq̃ poſſe/cognouiſſet. Exactio itaq; nõ improbat̃: ſed auctio/atq; ĩpro
ba concuſſio: qua infamari artis nomẽ conſueuit: eiuſq; ꝓfeſſores ex frequẽti improbitate in/
ter pctõres haberi. Et de his loquit̃ ꝓpheta: cum dicit: Populũ meũ exactores ſui ſpoliauerũt. Eſa. iii.
Qui ob cãm ꝑmitti magis iſta poſſunt/atq; tolerari fidelibus: q̃ concedi. Sunt eñ (ut diximus)
H ita naufragio ꝓxima: ut qui illa ſectant̃: maximo ſeſe exponãt periculo/raroq; peccatum eua/
Tolerant̃ q̃dam quæ nõ permittunt̃. dãt: ꝓpter qđ inter pctõres annumerat̃: qa ut dicit Sapiẽtia: Qui amat periculũ: peribit in illo. Eccl. iii.
qua de re publicanos cum uocaſſet Chriſtus: relicto theloneo ſeq ſe iuſſit: nullũq; ex his ad id Mat. ix.
munus rediiſſe/ſcriptura memorat: q̃uis de Petro/ac Ioanne/cæteriſq; nõnullis Apl̃is/ſcriptũ Io. ulti.
inueniatur: ꝙ etiã poſt reſurrectionẽ ad piſcaturam rediere: eo ꝙ ars ſit nõ improba/neq; frau
di aut pctõ admodũ obnoxia: ſed ad uictum his/qui eã exercẽt/neceſſaria cuiuſmodi & ſceno/
Artibꝰ & exercitiis q̃ uix ſine pctõ exerceri poſſũt abſtinẽdũ ẽ. factoria: quã Paulus/ne cuiq̃ eſſet oneri/exercebat. ⁋ Ab his itaq; periculoſis artibus/tametſi Actuũ xviii.
abſq; peccato exerceri poſſint: eos cauere oportet: q aut addicti ſunt ſanctiori uitæ/aut ſe non
uſq; adeo conſtantes eſſe cognoſcũt: ut ab his abſtineãt ſceleribus: q̃bus nullus pene ex eo ho/
minũ genere uacat. Eam obrem qui ꝑcepta ſalutis arctiora dedit Chriſtꝰ: eam artem/nullatẽ/
nus approbaſſe legit̃: ſed improbaſſe potius/& dãnaſſe: qđ equidẽ ꝑcurſori/cui renouandæ le
gis/aut noua dandi ꝑcepta ius non erat/non æque facere licuiſſet & perſuadere uix poſſibile.
Quippe qui neq; ullo miraculo monitis ſuis fidem aſtruebat/neq; auctoritati quicq̃ tribuebat
ſuæ: ſed ad Meſſiam cũcta remittebat. ⁋ Eadẽ & de militari arte dici poſſunt: quæ q̃uis inſolẽ/
tes hoĩes facere ſoleat: & maximis ſit ſceleribꝰ implicita: neutiq; tamẽ inter improbas æque ac Matth.
exactoꝝ ſeu publicanoꝝ cõnumerat̃: cum & de Centurione/qui nedũ ipſe miles erat: ſed aliis viii. &
ꝑerat militibus/dixerit Saluator: ꝙ non inuenit tantã fidem in Iſrael, & Cornelius Cẽtutio cũ Lu. vii.
omni

Act.x. omni domo ſua religioſus fuit ac timẽs deum/ & ex eius militibus nõnulli:plurimiq; ſancti ui/
ri in ueteri/nouaq; lege/militarẽ egiſſe uitam referunt:ex quibus nõ pauci martyrii quoq; co
ronam ſunt aſſecuti. ¶ Verũ quia ſublata diſciplina in eo hoium genere uſq; adeo creuit licẽ A
tia/atq; audacia:ut pauci admodũ ea recte utant:qd potiſſime illis ſit cauendũ præcurſor oſten Oppſſiõis
dit. Ait enim: NEMINEM concutiatis:& hoc ad uim apertã/uiolentãq; exactionẽ ptinet/quæ tres modi
oppreſſio dici põt/a qua potentiores abſtinere erga ſibi ſubditos/aut infirmiores impotentio ſeu ſpẽs.
Ec.iiii. reſq;/Sapiens oſtendit dicẽs. Noli eſſe uti leo opprimẽs ſubditos tibi. & Apl's dicebat: Nonne Textus.
Iaco.ii. diuites per potẽtiã opprimunt uos. ¶ Sed & p calũniã/falſaq; crimina opprimunt plerunq;
Prouer. hoies. Ait enim Sapia: Dux indigens prudentia multos opprimet p calũniam. & alius ,ppheta:
xxviii. Aduenã opprimebãt calũnia abſq; iudicio. Hoc itaq; oppſſionis gñe abſtinendũ pcurſor admo
Ezechi. net dicẽs: NEQ VE calũniã faciatis. Cõiũcta eñ atq; ſociata eſſe ſolẽt hæc crimina. Quippe Textus.
xxii. qui aliena palã rapere audẽt:exqſita calumnia auferre nõ erubeſcunt. Propterea in lege ueteri
Leuitici mãdauit per Moyſem deus: Non facies calumniam proximo tuo neu ui opprimes eum.
xix. ¶ Tertiũ aũt eſt his leuius: ſed ad cauendũ huic hoium gñi difficilius: improba. ſ exactio:quæ B
neq; p uim apertã fit/neq; per occultã calũniam:ſed ſub ptextu auctoritatis/poteſtatiſq; publi
cæ: timidiores cogit ad donandũ. Quid enim terrore concuſſus ruſticus/multoq; magis uidua/
militi nõ offerret:ut a periculo/qđ ex hoſte metuunt, liberent:aut ut ab eo; domo importu/
nũ militem/uel cohortẽ poti⁹ militũ ,phibeant:eiiciant ue:qui igit a talibus etiã ſpõte offeren
Exodi tibus/ſed cogente metu/pter ſtipendia quicq; accipiunt:cõtra pcurſoris/& dei ipſius pceptũ fa
xxiii. ciunt. Ait enim in Exodo dñs: Nõ accipies munera:quæ etiã excæcãt prudẽtes & ſubuertũt uer
ps. xiiii. ba iuſto;. & in pſal. legitur:q; is habitabit in tabernaculo dei:qui munera ſup innocentẽ nõ ac
ps. xxv. cepit. & rurſus aduerſus eos/qui accipiũt/inuehit/dicens: Dextra eo; repleta eſt muneribus.
i. Regũ ¶ Hæc aũt tria:qui in potẽtatu ſunt:frequẽtius admittũt: Quã infamiã uitare uolẽs Samuel cũ C
xii. multo tpe populũ iudaicũ rexiſſet/illiſq; regem dei iuſſu cõſtituiſſet:rõnem ante actæ uitæ red Potẽtat⁹ob/
dens illis dicebat: Loquimini de me coram dño: & corã Chriſto eius:utrum bouẽ cuiq; tulerim tinentes fre/
Eſaiæ uel aſinum/ecce primũ/ſi quem calũniat⁹ ſum/ecce ſcdm. Si oppreſſi quenq;/& hoc quoq; ad quẽter alios
xxxiii. utrunq; ptinet/ſi de manu cuiuſq; munus accepi/ecce tertium. & in Eſaia cũ interrogatiue di/ opprimunt.
xiſſet Spũs Sctũs: Quis poterit habitare de uobis cũ igne deuorãte/aut cũ ardoribus ſempiter
nis/reſpondit: Qui ambulat in iuſtitiis: & loquit ueritatem. Hæc duo ad ea/quæ ſunt faciẽda/
ptinent. Subiicit deinde ea quæ ſunt cauẽda dicẽs: Qui proiicit auariciã ex calũnia: & excutit ma
nus ſuas ab omni munere. ¶ Ex ſupradictis itaq; fit manifeſtum:his hoium gñibus/q ex cor
rupta diſciplina ſub obtẽtu publicæ ptãtis maiore licentia in alios delinquere ſolent/mandata
negatiua Ioãnẽ dediſſe:qbus quid maxime cauere eos oporteret:admonuit His uero/quos ſim
plicioris uitæ eſſe intellexit/ea etiam/quæ maioris ſunt pfectionis ſeruaſſe. ¶ Quid aũt pha/ D
riſeis/& ſcribis/legiſq; peritis dicturũ illũ fuiſſe coniectarũ poſſumus:ſi eũ quẽadmodum & Prælatis &
hi/quid eos facere oporteret:interrogaſſent: grauiori pfecto cenſura/obiurgationeq; & corre pncipib⁹ nõ
ptione indigebant. Verum cũ hi populo diuina pmiſſione pꝛeſſent:non tanti negotii cura huic eſt temerẽ de
pcurſori pmittenda fuit:ſed ipſi ſummo ſacerdoti Chriſto reſeruãda:qui & abſcondita noſcet trahendum.
cordium:& ſummus eſſet ſacerdos/doctor/ac magiſter/ob idq; mãdata ,pponebat:& cõſilia da
bat/arguebat/increpabat:ſigna deniq; & miracula faciebat:tanq; a ſeipſo poteſtatẽ habens. &
qui oium conſilia/cogitatuſq; noſcet. Nimirũ igitur ſi ſummos etiã ſacerdotes/& legis docto/
res palam accuſabat/eorũq; ſcelera deteſtabat:quod plane pcurſori non licebat. Scriptum eſt
Exodi enim: Diis nõ detrahes/& pncipibus populi tui non maledices. Quippe qui dii ſunt ſiue boni
xxii. ſiue mali:de quib⁹ in pſal. dr: Ego dixi dii eſtis: & alio loco dr: In cogitatione tua regi ne detra/
Pſalmo has. Propterea ei/qui neq; Meſſiam ſe eſſe ,pſitebat:neq; Helyam/aut oino ,pphetã/horum hy
lxxxi. pocriſim arguere coram populo/ haud par fuit:quo; circa legis doctrinã/ſacraq; & cæterimo/
Eccl.x. nias ſumma erat auctoritas ¶ Quã temere igit atq; impudenter nonnulli ambitioſi inaniſq; E
gloriæ/& popularis auræ cupidi/nr̃a ætate faciunt:q ſub ſpecie religionis/quam in habitu/ui Inuectiua cõ
ctuq; & pfeſſione præ ſe ferũt:tñ ſi exiguæ plerũq; ſint uirtutis/& doctrinæ: ſũmos etiam ſa tra religio/
cerdotes & plãtos frequenti populo cõuitiis opprobriiſq; inſectant/eorũq; uitia palã arguunt/ ſos plãtis de
& ignorantibus pleriſq; detegunt: nõ q; ea rõne illos corrigi ſperẽt:ſed quo populos ab eorum trahentes.
obedientia/reuerentiaq; auertant/& ad ſuam ipſo; ptrahãt:uel (qđ eſt longe deteſtabilius) ut
apud uulgus (qđ principibus plãtiſq; moleſtũ eſſe ſolet) nomen ſibi cõparent & gratiam:con/
ps.ciiii. tra illud Pſalmiſtæ: Nolite tãgere chriſtos meos/& in ,pphetis meis nolite malignari. Tales eñ
i. Pet.ii. qui cætero; ſunt principes & duces/honorari debere Paulus oſtẽdit: & quis mali ſint:propter
locũ/quẽ obtinẽt/tolerari. ¶ Neq; uero id ea mẽte dicimus: ut a nr̃a etiã correctiõe inferioris

gradus homines/præſertim approbatæ religionis/arceamus:dum ex fonte charitatis/aut di/
uina inſpiratione proueniat:non conficta quidem & ad faſtum compoſita:ſed quæ uiſcera con
ſcientiæ pertingat & penetret. Ita ut ne quid ſacerdotali ordini detrahatur/aut ſcandalũ in ple
be ſuſcitet᷑ uel augeatur/aut incerta proueris obiiciãtur. Hoc quippe modo deus ipſe per ꝓphe
tas paſtores publice arguebat/& onerabat opprobriis:atq; utinã tales eſſent ĩ Eccleſia dei Pro Ezechi.
phetæ:qui noſtra uitia ſic arguerẽt:ut per ora eorũ Spiritum Sanctũ loqui iudicaremus. Eſſet xxxiiii.
ꝑfecto/eſſet inquã/id & uniuerſæ reipublicæ chriſtianæ/& eccleſiaſtico ordini/& nobis quoq; Zacha.
ipſis perutile/immo & neceſſarium:ſed ueniũt pleriq; in ueſtimentis ouium: & in humilitatis x.&.xi.
habitu:qui intrinſecus nõ modo Lupoꝝ ad prædam/ſed & Leonũ ad ſuperbiam/& potẽtatũ/
faſtumq; animũ geruut/& qui trabem uanis gloriæ atq; hypocriſis in oculo geſtantes/non ui Mat.vii
dent/& tamẽ feſtucam luxuriæ/uel incõtinentiæ/uel iguorantiæ/in ſuperiorum oculis oſten/ Luc.vi.
dunt. Hi profecto illi phariſeo ſunt ſimilimi:qui dicebat:Gratias tibi ago domine:qa non ſum
F ſicut cæteri hominũ:ieiuno bis in ſabbato &c. ¶ Qui igitur ad annũciandũ cæteris uerbũ dei Lucæ
Moraliter religioſi & ꝓdicatores q̃ pacto uitia arguere debẽt. accedunt:hunc Ioannem Saluatoris ꝓcurſorem imitent᷑. Sicq; primũ uitæ innocentia atq; au/ xviii.
ſteritate apud homines poleãt:ut eos opinione ſanctitatis ad ꝓdicationes ſuas trahãt᷑:& ĩ eorũ
ꝓdicatione ac doctrina cernat᷑ cum modeſtia/& dexteritate feruor exuberãs charitatis. Sic enĩ
fiet:ut non modo ad melioris uitæ frugem mediocriter boni:uerũetiã peruerſi atq; ꝑditis mo/
ribus homines/ad pœnitentiã/emendationemq; cõuertantur. Nam alioqui ubi illorũ uita/ mo
reſq;/ab eorum doctrina prædicationeq; eſt remota: difficile eſt:ut quorũ facta cõtemnunt᷑/&
damnantur:eorum uerba fructificent. Sed & qui in aliorum repræhenſione diſcretionis modũ
excedunt:indignationem potius & inuidiam in ſe prouocant/q̃ audientium corda cõpungant.
Hinc Titum epm quo pacto circa utrunq; gerere/ſe oporteat/ his uerbis admonet Apoſtolus: Ad titũ
In omnibus teipſum ꝓbe exemplum bonorum operum/in doctrina/in integritate/in graui/ ii.
tate/& quæ ſequuntur. & ad Epheſeos ſcribens dicebat: Et uos patres nolite ad iracũdiam ꝓuo Ad eph.
care filios ueſtros:ſed educate illos in diſciplina & correptione domini. & alio loco: Patres no ultimo.
lite ad indignationem prouocare filios ueſtros:ut non puſillo aio ſint:Qui enim nimis emun/ Ad coll.
git:elicit ſanguinẽ. In hanc quoq; ſnĩam dicebat ꝓpheta:Corripiat me iuſtus in miſericordia iii.
G ¶ Tales autẽ correptores atq; cohortatores nobis frequenter mittere dignetur ille:qui & hũc Prouer.
ꝓcurſorem ante unigenitum ſuum deſtinauit᷑ quorum uerbis ad dignos pœnitentiæ fruct⁹ a xxx.
cendamur & ad perfectionis opera eorum trahamur exemplis. Taleſq; nos his/quibus ꝓſum⁹ ps.cxl.
(licet indigni) eſſe concedat/eiuſdem præcurſoris meritis:necnon intemeratæ uirginis: cuius
hodierna die uiſitationẽ pia deuotione ſacroſancta colit Eccleſia:præſtite eius unigenito Ieſu
Chriſto domino noſtro:qui cum patre & Spiritu Sancto in trinitate perfecta uiuit & regnat in
ſæcula ſæculorum: Amen.

FINIS TRACTATVS SECVNDI.

INCIPIT TRACTATVS TERTIVS SVPER CAPVT TERTIVM.

AD tertiū hui⁹ tertii capitis tractatū uocat nos myſterioꝝ excellētia/ꝓfūditas/ ac magnitudo: cogit tamen ꝓcedentiū tractatuū ꝓlixitas: & ꝙ in illis magna ex pte/ꝗ ad ꝓſſumptū a nobis ſenſum ptinēt/explanata ſunt: reſtrictiori ſti/lo ꝑcurrere: tādēꝗ riuos claudere/ne prata iā ſatis ſuperꝗ irrigata ex ꝓfuſio/ri aquæ inundatiōe herbā ꝓferāt marcidā & fœtētem. Neꝗ ēm teſte Sapia/in multiloquio deeſſe pctm̄ pōt. A
puer.x. Idꝗ magis cauere debēt: q ne pauca qdē loq ſa/piēter atꝗ opportune ſciūt: qꝗ Pſitacoꝝ/ aut Picaꝝ more ea loquūt: ꝗ aſſiduitate ꝗdā audiēdi ꝓferre didicerūt: cū tñ neꝗ uerboꝝ ſenſū/ neꝗ reꝝ ſubſtātias itelligāt. de qb⁹ dicit Apl's: Qui
i.ad thi.i. dā aberrātes cōuerſi ſūt in uaniloquiū uolētes eſſe legis doctores nō itelligētes neꝗ ꝗ loquuntur: neꝗ de qb⁹ affirmāt. Quoꝝ e numero me unū eſſe urgēte cōſcia ꝓfiteor. Veꝝ allect⁹ pru/dētioꝝ ꝑſuaſione cū p uarios fluct⁹ iter ſcopulos plurimos naufragat⁹ portui iā appropinquē: nō ꝑus a nauigatiōe deſiſtā: ꝗ inſtitutū op⁹ utcūꝗ abſoluā. Lōge ēm ꝓſtat littori nauē licet ua/cuā appellere: ꝗ diuti⁹ pelagi fluctib⁹ ſeſe credere. ⁋ Eo igit duce/q uela uētis expoſita quo/cūꝗ uult/dirigit: & q dat ſpūm bonū oi petēti/ad calcem opis ꝑuenire ſperātes/tractatū hunc aggrediamur: in quo teſtimonia plurima/ꝗ de Chriſto ꝓcurſor tuliſſe ab Euāgeliſtis oibus re/ B
Lu.xi. ferūt/diſcutiem⁹. Quæ (ni fallor) ad quartū numerū redigunt ꝗuis & plura eſſe potuerūt: ſicut Lucas dicit: inquiēs multa qdē & alia exhortās euāgelizabat pplo: ſed oium ſūma atꝗ ſubſtan/tia hæc ē: quā Ioānes euāgeliſta poſuit dicēs/ Ioānes teſtimoniū ꝓhibet de ipo: & clamat dicēs: H
HIC erat quē dixi: q poſt me uētur⁹ ē: añ me fact⁹ eſt: qa ꝑor me erat. Neꝗ ēm quo in loco/aut ꝗs ad ꝑſonas/ hic ſermo fuerit a ꝓcurſore ꝓlat⁹: exꝑmit: ſed cōfuſe loquēs ſūmā teſtimonii ei⁹ cōplectit: deinde uero repetit ex ordine tria teſtimōia referēs: dū dicit: Et hoc ē teſtimoniū Ioā/nis qñ miſerūt &c. Incipit ēm ab eo qđ fuit ſolēni⁹ atꝗ uulgati⁹ ex ꝑſonaꝝ gñe & iterrogatio/nis mō. tācī ſi aliud iā ꝓceſſiſſet ad turbas: qđ cæteri euāgeliſtæ/ꝓſertim Lucas/uī/ poſuerunt. Illud qpp: ſub gñalitate ſatis putauit expſſum Ioānes euāgeliſta: ad alia ſolēnia properans. Textus.
⁋ Itaꝗ ex oib⁹/ꝗ ſcriptura euāgelica ad inſtructionē nſam reliqt/quꝗ uidem⁹ Ioānis ꝓcurſo/ris de Chriſto teſtimonia. Primū qdē dū turbas hæſitare uideret/an ipſe Chriſt⁹ eſſet: palā ꝓfeſ/ſus eſt/ nō ſe/ſed aliū Chriſtū eſſe: quem neꝗ noīauit/neꝗ digito/alio ue ſigno demōſtrauit. Deinde cū ꝑncipes ſacerdotū & ſcribæ ad eū iterrogandū miſiſſent: eadē/ſed paulo aptius/pla/niuſꝗ rñdit. Poſt ubi ad baptiſmū ei⁹ uenit Chriſt⁹/cū teſtimonio toti⁹ trinitatis ꝑfectæ illum agnouiſſet: liqdi⁹ certiuſꝗ/teſtificat⁹ eſt/nō mō illū pñtē aſtātib⁹ turbis demōſtrādo: uerūetiam ꝗ a pr̄e & ſpū ſctō in ei⁹ baptiſmate uiderat/& audierat/manifeſtādo. Poſtmodū aūt nō pplo & multitudine ſtipat⁹/ſed duob⁹ tm̄ diſcipulis ſociat⁹ illū eis iudicauit: q cōfeſtim relicto ꝓcurſo/re ipſo eū ſunt ſecuti. Poſtremo cū poſt tot teſtimonia diſcipuli Ioānis & iudei non ſatis adhuc ex ꝓcedētib⁹ teſtimoniis eruditi/zelo inuidiæ exardeſcerēt/ꝙ plures Ieſum ꝗ eū ſeqrent: locu/pleti⁹/māifeſtiuſꝗ teſtimoniū illi ꝓhibuit. Neꝗ ēm ſolū ꝓcedētia teſtimonia ſua illis ad memo/riā retulit: ſed de eodē Chriſto altiora eſt locut⁹: & hæc qdē de Chriſto cōteſtatū ꝓcurſorē legi/mus. Nā ꝙ in carcere poſit⁹ ad eū diſcipulos miſit: q eū ipſius ꝓcurſoris noīe interrogarent: an is idē ipſe eſſet: q a pr̄e æterno mittēdus erat/an uero aliū expectari oporteret: non amplius ad teſtificationē ꝑtinere pōt/ſed ad ꝓcedentiū poti⁹ cōteſtationū approbationē: ut ſuo loco oſten/dem⁹. C Teſtimōioꝝ ꝗ Ioannes de Chriſto tulit ſumma.
⁋ Vt igit ſingula/ꝗ ab ipſo ꝓcurſore in Saluatoris denūciationē/māifeſtationēꝗ facta fuere/apti⁹ pareāt: ex oium euāgeliſtaꝝ hiſtoria/uerbiſꝗ/tractatū hūc i ptes tris diſtinguem⁹: Quaꝝ ꝑma ad teſtimōia ipſi⁹ ꝓcurſoris de Saluatoris tū aduētu/tū ꝑtāte/uirtuteꝗ/ꝑtinebit. Scđa uero de baptiſmo ipſi⁹ Saluatoris ꝑticularē cōtiēbit narrationē: & ad Ioānis incarceratio/nē decapitationēꝗ ſpectabit. tertia/ quæ ſingula maximis/ꝓfundiſſimiſꝗ myſteriis cum ſint referta/ plurimaꝗ uerba Euāgeliſtarū in his explicandis ſint effuſa: haud facile erit breui ſer/mone cōplecti: ſed cōpendio atꝗ reſecatione (ꝓut poſſibile erit) oīa perſtringem⁹: ſicuti qui in manipulos meſſem cogit: quo facili⁹/ aptiuſꝗ in arcā deferat. D Diuiſio hui⁹ tractatus.
⁋ Ad hæc itaꝗ teſtimonia iam accedamus. Et illud/qđ in ordine ꝑmū locauim⁹/aggrediamur: cui⁹ initiū cāmꝗ motiuā cæte/ris apti⁹ Lucas nſ apit. Ait ēm: Exiſtimāte aūt pplo & cogitatiōib⁹ oib⁹ in cordib⁹ ſuis de Ioan/ne ne forte eſſet Chriſt⁹: Reſpōdit Ioānes dicens oibus: EGO quidē aqua baptizo/ & quæ ſe/quūtur. In qb⁹ plane uerbis ꝑmū ponit cogitatio pploꝝ: deinde ad illā ꝓcurſoris rñſio/uel po/tius caſtigatio. E
⁋ Circa ꝑmū aūt cū Chriſtū exiſtimaret uulg⁹: ꝑma pōt eſſe qō: cū nihil ferme eoꝝ/quæ de Chriſto per ꝓphetas erāt ꝓdicta/illum facere uiderent: multiꝗ ante eū longe ma/iora edidiſſent: tum miracula: tū ſanctitatis/diuinæꝗ uirtutis indicia: tū uero doctrinæ ꝓphe/tiæꝗ argumēta: utpote Moyſes/Helyas/Hieremias/ Eliſe⁹/& ꝓphetaꝝ pleriꝗ: ſed nec ipſe hoc Textus. F Queſtio ad litteram.

ſibi nomen uſurpabat: quin potius refugiebat/reiiciebatq;. Quãobrem improbabilis/& ſupſti
A tioſa nimiũ uideri poterat tantæ multitudinis opīo: quã & ipſi ſacerdotũ pncipes/& ſcribæ/le
Alia qſtio. giſq; doctores/ſeq uidebant: cũ ex ſuo ordīe pmiores ad eũ ſiſcitatũ deſtinarẽt: an Chriſt⁹ eēt.
¶ Scd̃a quoq; moueri ſolet a ſacris doctoribus qſtio: quo pacto Ioannes/cũ homo purus eſſet/
neq; diuinæ uirtutis ſignũ aliqd̃ oſtenderet/ne pphetiæ quidẽ/quippe qui ſe pphetã apto ſer/
mone negaret: cogitatus hoīum ſcire/& ad illa potuit reſpõdere: quod eſt ſolius dei: qui (ut ait
Apl̃s) diſcretor eſt cogitationũ/& intentionum cordis: nec pterit eũ ullus cogitat⁹ teſte Sapīa. Ad he/
G ¶ Ad primam igitur dubitationem multiplex accommodari põt reſponſio. Prima quidem ut bre. iiii.
uulgus hoc fuerit ignauum plebeioꝝ ac impitorũ hoīum/q ſingulas rerũ nouitates admirari Ecclesi.
ſolẽt: lõgeq; maiora q̃ ſint exiſtimare oīa/ac referre/qbuſq; parum cognita erãt: quæ de Chri/ xlii.
ſto pdixerãt pphetæ: & in figura mõſtrarant pr̃iarchæ. Quã obcãm illorũ opinioni nequaq̃ cre
dendũ principes & phariſei iudicabant dum de Chriſto ipſo teſtimonium phiberẽt: ſed & Na/ Io. vii.
thanaelẽ eo q ad unicũ uerbũ Saluatoris illũ Meſſiam cõfeſſus eſt: facilẽ nimiũ ad credendũ iu/ Io. i.
Turbæ iudi/ dicauit. Propter qd̃ ei rñdit: maiora his uidebis: ac ſi aperte diceret: hoc nõ ſatis eſt ut me eſſe
ciũ nõ eſt ſe/ Meſſiam credas. Et Samaritani indignũ putabant fateri q in Chriſtum credidiſſent ad mulier
quendum. culæ uerbũ: quæ illũ quæcũq; ipſa fecerat: ſibi dixiſſe teſtabat̃. Deus quoq; p os Moyſi loquens Io. iiii.
in iudicio turbã nõ eſſe ſequẽdã docuit. Et alio loco turbã in mõtẽ cõſcẽdere nõ poſſe oſtẽdit. Exodi
& in actibus Apl̃oꝝ legitur: q Theodas & Iudas idumeus pſeudopphetæ plebem ſeduxerũt. xxiii.
H ¶ Sed auget difficultatem: q nõ modo plebeios uulgareſq; homines/ſed & principes ſacerdo/ Exodi
tum & phariſeos legiſq; doctores/de hac re dubitaſſe uidemus. Et ob id ad eũ nuntios miſiſſe: xix.
Phariſeorũ uerũ & ad hoc facile rñderi põt: q hi nõ tam ſtudio inquirendæ ueritatis ad eum miſerũt: q̃ ut Actu. v.
& pncipum eum a pdicatione & baptiſmo auerterent/metuentes fortaſſis ne ad eũ populus uniuerſus ac/
ſacerdotum curreret: qd̃ maxime cauẽdum putabat id genus hoīum: auaritia atq; ambitione excæcatũ. Nã
impietas. & de Chriſto dicebant: Ecce mũdus totus poſt eũ uadit: ſi dimittimus eũ ſic: omnes credent in Io. xii.
eum/& uenient Romani & tollent locum noſtrum & gentem. Neq; alia mente eum interro/
garunt dicentes: Quouſq; animam noſtram tollis: ſi tu es Chriſtus: dic nobis palam. Idq; ma/ Ioan. x.
nifeſtum fecit euentus: quãdoquidẽ neq; ad hoīs exhortationẽ/qui ſe præcurſorem faſſus eſt/ Lu. vii.
pœnitentiã egerũt: & ſicut plebs reliqua/baptizati ſunt: neq; in Chriſtum/quæ in illis denun
tiauit/poſtmodũ credere uoluerũt. ¶ Verũtamen ex hoc illoꝝ obſtinatio/maliciaq; coargui
facile põt. Enimuero Meſſiã uenturũ certo certius erat. De hoc uero Ioanne: tãetſi necdũ ulla
miracula feciſſet: aliud ue ſignum oſtẽdiſſet: quo Meſſias iudicari deberet: mira tñ de eo erant
oīa. & ſupra cõmunem hoīum rõnẽ. In conceptu quippe/ortuq; eius diuina ſeſe uirtus oſtẽdit:
ita ut omnis circũquaq; regio in admirationem maximã fuerit cõuerſa: quẽadmodũ in ſupiori
bus eſt uiſum: Vitæ quoq; illius ab adoleſcentia auſteritas/doctrinæ ſimplicitas/& ſermonis
efficatia/diuinũ quiddã pculdubio ſapiebãt: multoq; maiora pſagiebãt. Idq; uel ex eo intelligi
poterat: q ad eũ oīs populus cõfluebat: & ne uulgus quidẽ tm̃: ſed & qui dignitate atq; auctori/
tate præfulgebat. Publiciq; peccatores/& ad pœnitentiam alioqui non faciles quotidie conuer Mar. vi.
tebantur: immo & de Herode tetrarcha legitur: q eum libenter audiebat. & eo audito faciebat
multa. Hæc aũt & ſi parua eſſent/nec digna Meſſiæ noīe: initia tñ ſperari poterant maioris rei:
cum uix dum ad maiora patrãda ætate ſatis matura eſſet. Nã neq; Saluator ipſe in omni pueri/
tia ſua miraculũ ullũ feciſſe legit̃: ut in ſupiorib⁹ apte oſtendim⁹: qn & eius initia eadem ferme Mat. iiii
fuiſſe uidem⁹: quæ fuerunt pcurſoris. Pœnitentiã quippe agi oportere/& regnũ cœloꝝ appro Marci .i
pinquare/prĩmũ pdicauit: ſicut & ille. Vterq; inſuper diſcipulos habuit/& baptiſmũ aquæ inſti/
tuit: q̃q̃ nõ per ſeſe/ſed p diſcipulos baptizaſſe Chriſtũ/Ioannes euãgeliſta ſit autor. Et deniq; Io. iiii.
tam paria erant utriuſq; initia: ut inter eoꝝ diſcipulos æmulatio quædã orta ſit; uter Chriſtus
eſſet: q̃ niſi a pcurſore cõpreſſa fuiſſet: facile ad cõtentionẽ fuiſſet cõuerſa. Nimirũ igit̃ ſi de ipſo Io. iii.
pcurſore ab his/qui illius uirtutẽ admirabant̃/addubitari cœptũ ſit: an Meſſias eſſet. Eo præ/
I ſertim tẽpore: quo illum uenturũ & prophetarũ oraculis poterat coniectari; ſicuti alio loco in
ſupioribus tractatibus meminimus fuiſſe tactũ. ¶ Ad ſecũdã aũt dubitationẽ nonnulli pbatæ
in ſacrarũ litteraꝝ intelligẽtia auctoritatis uiri/unico uerbo rñdẽt: illũ nõ ppria uirtute/ſed di
uina reuelatione hoīum cogitat⁹ cognouiſſe. Quod & ſi nõ iprobem⁹: obuiare tñ huic rñſioni
nõnihil uidet̃: q ipſe ſe pphetã negauit: ſed ad hoc dũtaxat miniſteriũ ſe miſſum teſtat⁹ eſt: ut
per pniæ baptiſmũ uiã dño præpararet. Neq; eñi ſpũ pphetiæ caret: q hominum mẽtes diuina Lu. vii.
reuelatione perſcrutatur. Propterea Phariſæus ille/qui ad mãducandũ Saluatorem inuitarat/
ĩtra ſe dicebat: Hic ſi eſſet ppheta: ſciret utiq; quæ & q̃lis eſſet mulier q̃ eũ tangit. & Zacharias
de hoc pcurſore pphetizans dicit: Benedict⁹ dñs deus Iſrael q̃a uiſitauit & fecit redemptionem
plebis

plebis ſuæ/& quæ ſequunt̃ uſq; ad illum uerſiculũ:& tu puer ꝓpheta: quæ oĩa ad iam facta per tinent. Quippe non in prædictione futuroꝝ tm̃ ꝓphetia conſiſtit: uerũ & in cognitione ꝓteritũ oĩno occultoꝝ. ⁋ Ne igit̃ ex hoc ſcrupulus apud quẽpiã manere poſſet, aliter rñdendũ q̃ oni existimam⁹. Duo eñi dicit: EXISTIMANTE (inq̃t) ꝑpl̃o & cogitantibus oĩb⁹ &c. quoꝝ licet utrũq; ad cogitationẽ ꝑtineat/exiſtiare tñ aliq̃d certi⁹ ponit/affirmatq; ſicut in actib⁹ apl̃oꝝ le

Act.xii. git̃: Exiſtimabat aũt ſe uiſũ uidere. & Thobias angelũ exiſtimabat hoiem eſſe/& alibi frequen

Thobi. ix. ter. Cogitatio uero aliq̃d præ ſe fert ambiguitatis: quẽadmodũ illud q̃d de Maria uiſum eſt: q cogitabat q̃lis eſſet iſta ſalutatio/& pleraq; alia. Idq; ex ſequẽtib⁹ uerbis fit mãifeſtius: dũ dicit: Ne forte eſſet Chriſt⁹. Quã obrẽ hæc (ni fallor) fuit Euãgeliſtæ intẽtio: q populus. i. plebs uel turba rudior/exiſtimabat eũ eſſe Chriſtũ: ſiue hoc firmiter crederẽt/ſiue uehementer opinarẽ

Mar.i. tur: ſicut in Euãgelio legit̃ de dæmoniis a Chriſto eiectis/q ſciebãt illũ eſſe Chriſtũ/ideſt ma gnopere ſuſpicabant̃. Verũ nemo erat oĩno etiã doctioꝝ & prudẽtioꝝ/qn & ſi non exiſtimaret/ uehemẽterq; opinaret̃ Ioannẽ eſſe Chriſtũ: de hoc ſaltem hæſitaret/& q cæteris erant peritio res: cogitabãt in corde ſuo: nũ. ſ in hoc hoĩe uerificari poſſent: q̃ de Chriſto erãt a ꝓphetis ꝓnũ tiata: qñ (ut diximus) tempus aduẽtus illius correſpõdere iam intelligerẽt. Huic aũt ſimile eſt/ q̃d in natiuitate eiuſdẽ ꝓcurſoris ſcriptũ eſt: q poſuerunt oẽs in corde ſuo dicẽtes: Quis putas

Io.vii. puer iſte erit? & de Saluatore legit̃: q e turba nõnulli ubi eius uerba audierunt/dicebãt: Hic eſt uere ꝓpheta: Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus. ⁋ Hæc cum ita ſint: qui fieri põt; ut toto populo B

hæc uel exiſtimante/uel cogitãte non ex ea multitudine plurimi de hac re mutuo loquerent̃: Cogitatiões

Exo.x. ita ut ad ipſius (de quo erat ſermo) notitiam deueniret. Et huic ſimile eſt/q̃d Pharao Moyſi & hoium exte/

Aaron reſpõdit: dicẽs: Cui dubiũ q peſſime cogitetis. Cogitationẽ enim ex eorũ uerbis ꝑſpexe rioribus acti

rat/ſicut & hoc loco. Quinimmo tãetſi nihil inter ſe dixiſſent: ex reuerẽtia/quã illi exhibebãt/ b⁹ cognoſci

& admiratione/quã in eius dictis & factis oñdebãt/facile intelligere potuit: q eũ uelut numen poſſunt.

Iob.xxi colebãt: & honores illi exhibituri uidebant̃ qui ſoli Meſſiæ cõuenirẽt Hoc enim pacto cogno/ ſci cogitatiões hominũ poſſunt. Inde Iob arguẽtib⁹ amicis reſpõdit: Noui cogitationes ueſtras

& ſentẽtias cõtra me iniquas. ⁋ Eorũ igit̃ opinioni ſiue cogitationi reſpõdit/occurritq; Ioan/ C

nes/dicẽs: q̃d in tex. ſequit̃. EGO q̃dẽ in aqua baptizo: ueniet aũt fortior me. & quæ ſequunt̃. Textus.

In q̃bus quidẽ uerbis pauca de ſe ꝓlocutus/multa de Chriſto ꝓnũtiauit. De ſe quidẽ unum tm̃ dixit: quo popularẽ opinionẽ extingueret/atq; eradicaret: Ego (inquit) baptizo aqua in pœni/ tentiã/ac ſi diceret: Nõ putetis me ex eo Chriſtũ eſſe: q uos baptizem: quia baptiſmus meus

Eſa.lxi. nullã infundit gratiã/nec per eã peccata dimittunt̃/aut gloria cõfertur: q̃d de Chriſto per Pro phetas ꝓdictũ nõ ignoratis. Ait enim ex ei⁹ ꝑſona Eſaias: Spũs dñi ſuper me: eo q unxerit me: ad annũciandũ mãſuetis miſit me. & paulo infra: Vt cõſolaretur oẽs lugẽtes: ut ponerẽ fortitu

Eſaiæ xxxv. dinẽ lugẽtib⁹/& darem eis coronã pro cinere/oleũ gaudii pro luctu/palliũ laudis pro ſpũ mœ/ roris & alibi: Ipſe ueniet & ſaluabit nos. Baptiſmus quippe meus ad pñiam dũtaxat cõcitat/& præparat ad grãm. Neq; eñi plura de hoc ꝓcurſoris baptiſmate hoc loco ſunt dicenda: quãdo quidem abũde in ſuperiorib⁹ de illius uirtute atq; efficatia & inſtitutione fuerit dictum.

⁋ Verum ne eos ad quos loquebat̃/ſuſpenſos relinqueret/neu de Chriſti aduẽtu ambigerẽt: D

ſi ſe tm̃ Chriſtũ non eſſe dixiſſet: quattuor magna de illo ſubiungit. VENIET (inquit) for/ Textus.

tior me: & hoc primũ atq; leuius Cuius nõ ſum dignus corrigiã calciamẽtorũ ſoluere: hoc ſe/ cundũ: Ipſe nos baptizabit Spiritu Sãcto & igni: hoc tertiũ. Cuius uentilabrum in manu ſua: & ꝑmũdabit aream ſuã &c. hoc quartũ & ultimũ. Horũ aũt duo ad dignitatem Chriſti in cõpara/ E

tione ꝓcurſoris ꝑtinent. Ad eius uero uirtutẽ & poteſtatẽ reliqua duo. Itẽ & duo priora ad hu/ manitatem referri poſſunt: poſteriora uero nõ niſi ad diuinitatẽ. Inter homines quippe facile eſt alio aliũ inuenire fortiorẽ. quẽcũq; in ſenſum fortitudinẽ accipias: & multi tantæ inter mor tales fuere dignitatis: ut pedũ ſuoꝝ ueſtigia cæteri adorarẽt: ſeq; indignos cõtactu calciamẽto/ rũ ipſoꝝ iudicarẽt. Satis igit̃ ex eo q aliũ ſe fortiorẽ cõfitebat̃: ſe nõ eſſe Chriſtũ oſtendit: quẽ

ꝓs.xcii. oĩum hoĩum fortiſſimũ fore nullus unq̃ dubitauit. Ipſe eñ eſt/qui induit fortitudinem/& præ cinxit ſe uirtute. In quo autẽ fortior fuerit non attinet dicere: quia nulla creaturæ ad creaturã/

Pſalmo lxvii. ſerui ad dominum/dei ad hominem/cõparatio fieri cõgrue poteſt. Quippe umbra eſt in com paratione diuinæ/humana fortitudo: imo & ab ipſo deo tota ꝓueniens: ſicut ſcriptum eſt: Ipſe dabit uirtutẽ & fortitudinẽ plebi ſuæ. ⁋ Quãuis igit̃ ad eximẽdũ ſe hac falſa populi exiſtima tione hoc ſatis eſſet: q ſe Chriſtũ aperte negabat/ad ipſum tamen Chriſtũ manifeſtandum haud ſatis erat. Nã & alii pleriq; Ioanne fortiores aliqua rõne fuere puri hoies/in ſanctitate quoq; & gratia/uirtuteq; nihil adhuc præ ſe ferebat: quo alium a Chriſto ſanctiorem ſe eſſe non poſ ſe conſtaret. Sed (quod ſubiungit) maius eſt. CVIVS (inquit) non ſum dignus ut procumbẽs

Prophetia ẽ etiã de ꝓteritis. A Textus.

Textus. ſoluam corrigiam calciamentorum eius. Cum enim tanta eſſet Ioannes uitæ ſanctitate/atq̧
auſteritate/ac uerbi uirtute:ut a plurimis Chriſtꝰ crederetᷣ/& a peritioribꝰ quoq̧ (ut ꝑdiximꝰ)
de hoc ambigeretᷣ:quis eſſe potuit tãtæ inter mortales dignitatis/atq̧ uirtutis:ut nõ hic ad cal
ciamẽtoꝝ eius ligamina ſoluẽda dignꝰ eſſet:quippe ad humanã dignitatẽ hæc illũ retuliſſe nõ
eſt credendũ:q humanũ nihili ſapet:nihilq̧ humana faceret:qn & regibꝰ ipſis multo maiorem
ſe ꝓfiteretᷣ:qũ & Herodẽ tetrarchã ſub cuius ditione erat/inceſtꝰ argueret:ſed neq̧ illum tãta
humilitate ꝑditũ fuiſſe credendũ eſt:ut falſa ſciẽs diceret:cũ ſpecime illud humilitatis Maria/
dũ a cognata diuiæ illi laudes canerentᷣ:nõ mõ/qđ illa exclamauerat/mr̃em ſe dñi nõ negauit:
uerũ ſe in cũctis gñationibꝰ beatã ꝑdicandã/& magna in ſe opatum deũ libere eſt ꝓfeſſa. Hunc
itaq̧/de quo hic loqbatᷣ/Chriſtũ eſſe oñdere uoluit:ſicut & ille qui dicebat: Dñe nõ ſum dignꝰ
F ut intres ſub tectũ meũ. ¶ Sed ad cæteroꝝ fidẽ (ut paulo poſt dicemꝰ) hæc nõ fuere ſatis. Veꝝ Matth.
Calciamẽta ſoluere qđ. ꝑus qđ hæc calciamẽtoꝝ corrigiæ ſolutio nobis ſignificet:īſpiciamꝰ:& ad lr̃alẽ qdẽ ſenſum nul viii.
lã habet ãbiguitatẽ. Nihil eñ hõ ad corpis ornatũ defert uilrꝰ. q̃ pedũ calciamẽta:q̃ luto. pulue
ri/oiq̧ īmunditiæ/ſunt obnoxia:& infimã inſup corpis ꝑtẽ tegũt:quæ & ſi ad reliq̃ mẽbra ferẽ
da/& utiliſſima ſit/& neceſſaria:oibus tñ minꝰ digna officio iudicatᷣ. Et iccirco cũ ad uiliſſimũ
aliqđ miniſteriũ quẽpiã deſtinatũ uolumꝰ dicere:ad lauãdũ eius pedes illũ deputatum dicimus:
Vñ ab rege Dauid in uxorẽ poſtulata Abigail:rñdit: Ecce famula tua ſit in ancillã:ut lauet pe/
des ſeruorũ dñi mei. & Chriſtꝰ ipſe ſummũ humilitatis exẽplũ ſectatoribꝰ ſuis ꝑbere uolẽs:ea i. Regũ xv.
(q̃ diem ſuæ paſſionis preceſſit) nocte/ Ap̃lis ſuis pedes ꝓnus lauare uoluit. Calciamenta igitᷣ/ Io xiii.
qbꝰ pedes tegũtᷣ/cæteris oibꝰ corpis īdumẽtis uiliora ſũt. Propterea dicebat ꝓpheta: Vẽdiderũt Amos
pro argẽto iuſtũ:& pro calciamẽto. i. ꝓ re uiliſſima pauperẽ. & rurſus: Poſſideamꝰ in argẽto ege ii. & viii
nos & paupes pro calciamẽtis. Cæterũ ipſius calciamẽti pars uilior minoriſq̧ ꝓcii corrigia eſt:
ꝓpter qđ poſtulãti Regi Sodomoꝝ ne qđ ꝑter familiã & pecora Abraã ſecũ a terra ſua ferret: Geneſis
reſpõdit:a filo ſub regminis uſq̧ ad corrigiã caligæ/nõ accipiam ex omnibꝰ quæ tua ſunt. xiiii.
G ¶ Quãtæ igitᷣ eſſet dignitatis atq̧ excellẽtiæ Chriſtꝰ:ex his uerbis Ioãnes oñdit:q ſe nõ mõ pe
dẽ illiꝰ/imo neq̧ calciamẽtoꝝ corrigiã tãgere dignũ iudicabat. Et quo magis miniſterii uilita/
Textuſ tẽ oñderet:adiecit: PROCVMBENS/ut Marcꝰ teſtatᷣ. Si qs eñ in ſublime pedẽ leuaret:facile
illius calciamẽrũ qſq̧ ſoluerit: Verũ in terra fixo pede/ꝓcũbere neceſſe eſt:eũ q calciamẽta con
tingere uolet:qđ eſt maioris humilitatis exẽplũ. Ob id nãq̧ inter cætera hũilitatis & deuotio/
nis ſigna/q̃ mulier illa peccatrix erga Saluatorẽ oſtendit/ex qbꝰ & ueniã pc̃tõrũ/& gr̃æ ꝑcipue
meruit largitatẽ:illud notãter dr̃:q̧ ad menſam ſedenti illi pedes lauit lachrimis/terſitq̧ capil
Calciamẽtis an Chriſtꝰ & ap̃li uterentᷣ lis:& qđ nõ niſi ꝓcũbẽs facere poterat/oſculata eſt. ¶ Hũc aũt loquẽdi modum ex cõi hoĩum
uſu ſumpſiſſe ex eo ꝑſpicuũ eſt:q̧ Saluatorẽ nulla in pedibꝰ calciamenta geſtaſſe legimꝰ:qn ex
eo/qđ in Mariæ Magdalenæ cõuerſiõe ꝓxie factũ retulimꝰ/facile cõiici põt:illũ nudis pedibus
ãbulaſſe. Quo pacto eñ in cõuiuio ſedẽti pedes lauiſſet:ſi is calciamenta geſtaſſet:oportuiſſet
qppe ꝑmũ ipa extrahere qđ neq̧ factũ ſcriptura memorat:neq̧ uero uidetᷣ ſile:& īſup quã ob
cãm Saluator ipſe Phariſeũ rephẽdiſſet/eo q̧ ingrediẽti illi aquã pedibꝰ abluẽdis nõ dediſſet:
ſi fuiſſent calciamẽtis contecta. Quippe id potiꝰ curioſitatis offm̃ iudicãdũ eſſet:q̃ hũanitatis. Act. i.
Addc q̧ mittẽs ad ꝑdicãdũ diſcipulos Chriſtꝰ ipſe uetuit:ne calciamẽta hẽrent in pedibꝰ: quem Iaco. ii.
alioq ꝑus oĩa feciſſe q̃ docuiſſe:ſcriptura teſtatᷣ. & ipſe idẽ dicit: Exẽplũ eñ dedi uobis:ut quẽad Io xiii.
modũ ego feci:ita & uos faciatis. & Ap̃ls: Chriſtꝰ ꝓ nobis paſſus eſt:uobis relinquẽs exẽplũ/ut i. Pet. ii.
ſeq̃mini ueſtigia eiꝰ. imo uero ſi aliter q̃ Ap̃ls ꝑcipiebat/ipſe feciſſet:illud merito obiici illi po
tuiſſet/qđ ipſe Scribis atq̧ Phariſeis īpropabat:dicẽs: Alligãt eñ hoibꝰ onera grauia/q̃ ipſi di
gito attingere nolũt. Ad miniſterii igitᷣ humilitatẽ ex cõi uſu loquẽdi nõ ad exhibitionẽ refer
ri:debet/qđ ꝑcurſor dixit/ad uulgares quippe hoĩes loquens/uulgari quoq̧ modo eſt locutꝰ.
H ¶ Vel ſi miniſterii ueritatem conſideraſſe illum quiſq̃ cõtenderit:allegoricũ inueſtigare opor
Allegorice. tet ſenſum:q ex ſacræ ſcripturæ interꝑtũ codicibꝰ afferri multiplex põt:ut uel pro pedibꝰ diui/
nitatẽ/pro calciamẽtis corpꝰ/& ꝓ corrigia aĩam accipiamꝰ:uel rõnẽ moſaycæ legis habuiſſe di
camꝰ q̃ ꝓximo defuncti mariti mr̃imoniũ uiduæ recuſante ad ſequẽtẽ gradu ꝓpinquiorẽ deſere
bat. Ea tamen lege/ut in teſtimonium repudiatæ a ꝓximiore mulieris/ſcđs ab eo calciamenta
illi ſolueret:ne itaq̧ exiſtimare iudei poſſent Ioannem q̃q̃ ſe Chriſtum negaſſet/qui erat pro/ Deuter.
culdubio futurus Eccleſiæ ſponſus/proximũ tamẽ poſt illũ eſſe/qui Eccleſiã eo nõdum uenĩẽ xxv.
te regeret:adiecit:dignũ ſe nõ eſſe:q eius corrigiã calciamẽti ſolueret. i. qui ſcđs ab eo ſponſus
Eccleſiæ diceretᷣ:ꝓpter hãc quoq̧ uel inuidiã uel iactãtiã deuitare uolẽs qđ ſe & Helyam prius
& Prophetam eſſe negauerat. Hoꝝ igitur ſenſuũ quiuis extorqueri allegorice ex littera põtt
I ſed qui prior dictus eſt/& planior eſſe uidetᷣ:& amicabilior lr̃æ. ¶ Porro licet ad demõſtrãdã
Chriſti

Chriſti excellentiã atq̃ dignitatẽ hoc/qđ ꝑdixit Ioãnes magnũ uideri deberet:ita ut & diuini/
tatis quoq̃ iudiciũ eſſet ſatis manifeſtũ:ne tñ ex nimia hũilitate cuiq̃ mortaliũ puro homini tm̃
tribuere credi poſſet:ut ſe indignũ exiſtimaret:q ad infimũ miniſteriũ illi famularetur. & pro/
inde eius diuinã poteſtatẽ nõ ſatis aperte detexiſſe ſe conſiderans/cum nihil niſi humanũ eẽt
locutus:adiecit qđ ſequit: I P S E uos baptizabit Spũ Sãcto & igne. Hoc nẽpe non niſi in diui/ Textus.
Sap.ix. na uirtute fieri poſſe/nemo negabit. Solius enim dei eſt/ Spũm Sãctũ mittere:ſicut ſcriptũ eſt:
Senſum autẽ tuum quis ſciet:niſi tu dederis Sapientiã/& miſeris Spũm Sanctũ tuũ de altiſſi/
mis. Neq̃ aliud eſt baptizare in Spiritu Sancto:q̃ baptizando grãm infundere:neq̃ enim abſq̃ Baptizari in
gratia eſſe põt Spũs Sãctus:quippe q non habitat in aĩa peccatrice:ſicuti ſcriptũ: In animã ma/ ſpũ ſctõ qd.
Sap.i. liuolã non introibit Sapientia:nec habitabit in corpore ſubdito peccatis:& quæ ibi ſequunt.
¶ Quod aũt de igne adiecit:ſi ad lr̃am intelligam⁹:tũc adimpletũ eſt:cũ in ſpẽ ignis ſup diſci/ A
Act.ii. pulos Spũs Sãct⁹ eſt effuſus. Admirãtibus etenim & rei nouitate exterritis Iudeis/dixit Petr⁹: Ignis quid.
Ioel.ii. impletũ eſſe/qđ Ioel ꝑdixerat:& erit in nouiſſimis dieb⁹/effundã de Spũ meo ſup oẽm carnẽ/
& q̃ ibi ſequunt. uel p baptiſmũ/Spũs Sãcti grãm/q̃ occulte infundit/nec pſpici põt/ſignifica
Io.iii. re uoluit:ſicut ſcriptũ eſt:ſpũs ubi uult ſpirat. & neſcis uñ ueniat/aut quo uadat. Per ignẽ ue
Ad he/ ro manifeſtationẽ grãe q̃ in cõſpectu hoium uelut flãma coruſcat:ſicut dicit Apl̃s:quæ cũ initiũ
bre.ii. accepiſſet narrãdi p dñm ab eis/q audierũt/ĩ nos cõfirmata eſt cõteſtãte deo ſignis & portẽtis
Eſa.x. & uariis uirtutib⁹/& Spũs Sãcti diſtributioĩb⁹ ſcđm ſuã uolũtatẽ. & in Eſaia legit: ꝓpter hoc
mittet dñator dñs exercituũ in pinguib⁹ eius tenuitatẽ/& ſubt⁹ gloriã eius ſuccẽſa ardebit q̃ſi
cõbuſtio ignis. Et erit lumen Iſrael in igne. & de hac Saluator ipſe loquẽs dicebat: Signa autẽ
Matth. xvi. eos/qui crediderĩt/hæc ſequent: Linguis loquent nouis &c. uel per Spũm Sanctum grãm fidei
exp̃ſſit:& p ignẽ grãm charitatis:q̃ ad dei & ꝓximi dilectionẽ fideles incẽdunt. De quo quidem
Pſalmo xxxviii. igne ꝓpheta dicit: Cõcaluit cor meũ ĩtra me:& in meditatiõe mea exardeſcet ignis/& ſæpe ali/
bi iã de hoc igne dictũ meminim⁹. ¶ Sed ne hoc quoq̃ mõ Chriſti diuinitatẽ ſatis apte expreſ B
ſiſſe ſe/ꝑcurſor eſt arbitrat⁹:q̃uis eñ a deo ſolo ſpũs iſte imittat ĩpſtãtib⁹ tñ miniſteriũ hoib⁹/
Act.viii x.&.xix pleruq̃ infundit:ſicut in actib⁹ Apl̃oꝝ legimus:q in eos/q ab ipſis Apl̃is baptizabant:immo
abſq̃ baptiſmo ad credulitatẽ/fidemq̃ cõuertebant/Spũs Sãcti grã deſcendebat:ſeſeq̃ uariis
oñdebat argumẽtis. Et ob id qđ Ioannes dixerat: Ille uos baptizabit in Spũ Sãcto:q fide infir/
miores erant/& ad credendũ tardiores/ad alium q̃ ad Chriſtũ referre potuiſſent:qui non pro/
pria ſed dei uirtute baptizãdo Spũs Sãcti gratiã infunderet:ſicuti & in uniuerſali Eccleſia per
manus ſacerdotum quotidie fieri credimus. Iccirco & aliud ſubiecit multo hoc certius diuini/
tatis argumentũ. C V I V S (inquit) uẽtilabrũ in manu eius:& quæ ſequunt. Quæ ſane uerba q̃t Textus.
tuor nobis exprimũt Chriſti officia:q̃ humana ptãte nullatenus fieri poſſe manifeſtiſſimũ eſt.
Primo naq̃ dicit: Cuius uẽtilabrum in manu eius. Hoc aũt inſtrumentum eſt:quo ad uentũ ia/
ctæ paleæ cum frumẽto ab his per triturationẽ excuſſo ab ipſo ſeparant. ¶ Hac igit metapho C
ra uſus ꝑcurſor apter oſtẽdit:Chriſtũ uel a bonis malos in extremo iudicio/uel bona merita a
malis etiã in particulari ſegregaturũ:quod planius ſequentia uerba oſtendunt:dum dicit: E T Textus.
purgabit aream ſuam:uolens per aream Eccleſiam ſignificare. Idq̃ ad finale iudicium perti/ Areã purga/
net:quãdo nihil in area relinquet:neq̃ bonũ neq̃ malum. Sed quicqd ibi inuenietur frumenti re quid.
purgati/ideſt quicunq̃ iudicabunt mundi & puri/hi in horreum/ideſt in regnum æternũ con
gregabunt. Paleæ uero/ideſt qui abſq̃ fructu depræhendent uitã tranſegiſſe:in ignẽ gehẽnæ
æternæ mittentur. ¶ Hæc profecto metaphora illud idem exprimit:qđ Chriſtus ipſe in Euã/
Matth. xxv. gelio futurum prædixit:cum ad iudicandũ orbem uniuerſum ueniet. Vẽtilabrũ q̃ppe in manu
tenere aliud nihil eſt:q̃ in ptãte & gloria magna deſcẽdere & ad ſeparãdos a bonis malos Ange
loꝝ miniſteriũ adhibere. Purgare aũt areã/eſt ſinguloꝝ merita diſcutere. qđ qdẽ tũc faciet:cũ
aliis grãm referẽs dicet: Eſuriui & dediſtis mihi mãducare. & reliq̃. Aliis uero indignãs ĩprope/
rabit: Eſuriui & nõ dediſtis mihi mãducare &c. ¶ Diuerſa q̃ppe eſt hæc purgatio ab illa/de q̃ D
ſuperiore proximo tractatu locuti ſumus:dũ de fructuoſis arborib⁹ agerem⁹. Illa enim inuti/ Purgatio du
les ramos truncat ex arbore quo plus fructũ afferat:q̃a hoc dũ fructuũ ſpes eſt:arbori cõuenit. plex.
Area uero tunc purgata dicit:cũ in ea nihil relinquit:ita ut penit⁹ ſit uacua:ſicuti de domo in
Lu.xi. Euangelio legitur:q̃ ſpiritus malignus inuenit domum ſcopis mundatam. Congregare uero
triticũ in horreũ/& paleas igni tradere/quid eſt aliud:q̃ electis dicere: Venite benedicti & poſ
ſidete regnum &c. & reprobis: Ite maledicti in ignem æternum &c. In hac itaq̃ metaphora &
ptãtẽ iudicantis/& diſcuſſionẽ meritoꝝ iudicandoꝝ/& diffinitionẽ iudicii/apte ꝑcurſor demõ
ſtrauit: Hæc aũt qs ſit factur⁹/niſi ille q cõſtitut⁹ eſt a deo iudex uiuoꝝ & mortuorũ/& cui de
dit ptãtẽ iudiciũ facere. ¶ Ex his igit liquet:ꝑcurſorẽ ad turbas loquẽtẽ uelatis metaphoriciſq̃ E

Moraliter. uerbis ſenſim/gradatimq́ ipſius Meſſiæ cōiunctā cū hūanitate diuinitatē expreſſiſſe:a leuiori
buſq́ initiū facientē/ſublimiora poſtremo depropſiſſe. ¶ Quod eſt doctorū/ꝑdicatorūq́ offi
Doctores & ꝑdicatores a notiorib⁹ in/cohaſ debēt. cium dū ad plebem concionanſ:ut ſenſibilibus/rudioribuſq́ & materialibus exemplis ac figu
ris/arcana fidei enucleent & explanēt. ꝓus ꝗ aperte depromāt:quod diligenter Saluatorem ob
ſeruaſſe/qui euāgelioꝝ uolumina ꝑlegerit/manifeſte deꝑhēdet. ¶ Et recte quidē ac ꝓpor/
tione quatuor gradib⁹ eo ꝑuenit ꝑcurſor:ꝙ ſunt ꝗtuor ſacræ ſcripturæ ſenſus:uel ꝗtuor pennæ/
ſiue alæ/& ꝗtuor uult⁹/ſiue facies/ꝗ illa ꝗtuor aīalia gerebāt:quoꝝ figuram Ezechiel deſcri/ Ezechi.
pſit:uel lapides de qb⁹ Sapiā dicit:Parietū magnalia in ꝗtuor ordinib⁹ lapidum erāt ſculpta. i.&.x.
¶ Hæc igiť ad ꝑmā ꝑcurſoris de Chriſto manifeſtationē dicta ſunt ſatis:quā ad turbas ꝑmū fe/ Sapiæ
F cit/quo eoꝝ uel cogitationē/uel opionē/emēdaret/& ad ueritatē reduceret. ¶ Sc̄da uero ma/ xviii.
Manifeſtatio nifeſtatio Saluatoris a ꝑcurſore facta illa eſt:quā ad ſcribarū & phariſeoꝝ interrogationem eū
ꝑcurſoris de feciſſe Ioānes euāgeliſta memorat. Miſerūt namq́ ad illum ex ſuo ordine ꝑriores:ꝗ illum/qs
Chriſto ſecū eſſet/interrogarēt. Ille uero ueritatē quidē cōfeſſus eſt:& nō negauit. Quippe Chriſtū ſe eſſe
da. negauit:ꝗuis enim de Chriſto nihil nūtſi interrogaſſent:ex uulgata tñ opione populi/quam
prius & intellexerat/& caſtigauerat/deꝑhendit. In eadē hos quoq́ ambiguitate uerſari:ꝓpter
Textus. qď abſolute rñdit primū:NON ſum ego Chriſtus:ac ſi diceret: Interrogatis me qs ego ſum/
arbitrātes fortaſſis ex alioꝝ opīone me Chriſtū eſſe:aut Chriſti nomē uſurpare uelle. Icirco
ne amplī⁹ ſitis in hac cogitatione ſuſpenſi:ꝓfiteor me Chriſtū nō eſſe. Cumq́ ne hoc qdē rñſo
cōtenti eſſent:& ꝑticularius interrogaſſent/an Helyas/uel ꝓpheta eſſet:utrūq́ ſe eſſe negauit.
G ¶ Cur aūt de Helya poti⁹ ꝗ de alio quoq̄ ꝓphetaꝝ interrogarēt:manifeſta eſt ratio:tū ꝙ uita/
Queſtio ad moribuſq́ & uirtute illi ſimillim⁹ uidebať:ita/ut quēadmodū in ſuꝑiorib⁹ diximus/ Saluator
litteram. ipſe Helyam illū noīauerit/& Angelū in ſpū & uirtute Helyæ uenturū ꝑdixerit:tū uero ꝙ He
lyam e terris raptū ad hoc credebāt:ut Meſſiæ aduentū cōgruo tp̄e ꝓnuntiaret. Vnde & de Sal Matth.
Ioannes Heliæ cōparať. uatore ipſo legim⁹/ꝙ nōnulli illū Heliā eſſe putabant:pleriq́ Hyeremiā/aut unū ex ꝓphetis. xvi.
¶ Nullum igitur hoꝝ ſe eſſe teſtantē/neq́ de ſe alte quicꝗ loquētē/qui miſſi fuerāt/poſtremo
H interrogarunt:ut tandē quis eſſet iudicarēt:ne uacui rñſo ad mittentes reuerterentur. Tum ue
ro aperte illis hoc idem de ſe cōfeſſus eſt:qď ad turbas dixerat prius. Sed quia ad peritos loque
batur/ ſcripturæ teſtimonium adiecit:ſicut & Saluator ad eiuſdem generis/profeſſioniſq́ ho
mines loquens faciebat/dum dicebat:Nonne in lege ueſtra ſcriptum eſt:ꝙ duoꝝ hominum te Io. viii.
ſtimonium uerum eſt. & rurſus:Nunꝗ legiſtis:qa ex ore infantiū & lactētium perfeciſti laudē. Matth.
& alibi frequenter. Illi uero qui & ſi Eſaiæ ꝓpheriā non ignorarēt:ſenſum tamē & miniſterium xxi.
illius nō ꝑcipiebāt/excæcāte eos malicia eoꝝ:exiſtimātes ei/ꝙ neq́ Chriſt⁹/neq́ Helyas/neq́
ꝓpheta eſſet/baptizare nō licere:rurſus eū interrogarūt: cur cum nullus eoꝝ eſſet:baptizare
ꝓſumeret:quaſi eum temeritatis ex hoc arguere uellent. Tū uero Ioannes nō ampli⁹ cunctari
uolens/nō ſolū rōnem baptiſmi ſui reddidit:uerūetiā quē baptizando ꝓueniſſet/manifeſtauit:
I dicens:EGO baptizo in aqua:& quæ ſequunť. ¶ In qbus ſane uerbis illud eſt cōſiderandum:
Textus. ꝙ de ſeipſo idem oīno iiſdemq́ uerbis phariſeis interrogantib⁹ dixit/qď prius turbis dixerat
non interrogatus. De Chriſto uero tāmetſi eodem ſenſu/diuerſo tamen loquendi modo eſt
uſus. Quædam enim ad turbas dixit:quæ illis non dixit. Et econtrario nonnulla iſtis quæ non
illis. Idq́/ſicuti neq́ reliqua omnia/abſq́ miniſterio factum non exiſtimamus. Hic enim dixit:
Medius autem ueſtrum ſtetit/quem uos neſcitis:quod prius nō dixerat:quinimmo ad illos uer
bo tm̄ futuri temporis eſt uſus: Veniet fortior me. Ad hos uero iam factum aliquid cōmemo/
rans/præteriti primū temporis uerbo utitur:medius ueſtrum ſtetit. Deinde etiam futuri:ipſe
eſt qui poſt me uenturus eſt:Rurſus ad hos cum hoc dixiſſet: adiecit: Qui ante me factus eſt.
quæ uerba ad turbas loquens ſubticuerat. Contra uero ad turbas dixit:Ille uos baptizabit Spi
ritu Sancto & igni:qď ad phariſeos dixiſſe non legiť. Item & illud:Cuius uentilabrū in manu
K eius:& quæ ſequunť. Cætera uero in utraq́ manifeſtatiōe ſunt paria. ¶ Verum ut diuerſitatis
Textus. huius rōnem intelligamus:uerboꝝ ꝓprietatē/ſenſumq́ inquirere oportet. MEDIVS (inqt)
ueſtrum ſtetit:quē uos neſcitis. Quib⁹ ſane uerbis iam Chriſtū mediū inter eos ſteriſſe teſtať.
qď ad lrām uerū eſſe ex Euāgelio fit manifeſtū:tū ꝙ inter Iudeos in Galilea uerſat⁹ erat ab in/
fantia:& iā in cāna Galileæ aquā in uinū uerterat:anniſq́ ſingulis poſt exactā infantiā ad tēplū
Hyeroſolimoꝝ cū parentib⁹ aſcenderat:tū ꝙ cū eēt annorū. xii. in medio doctoꝝ ſederat/atq́
diſputauerat/ſicuti cū in ꝑcedētibus abūde eſt oſtenſum. Idq́ aperti⁹ accedere uideť ſenſui lrāe.
Cōſtat eñ Phariſeos in lege doctiores cæteris habitos/& proinde illos ipſos fuiſſe:qbus cū Sal
uator puer adhuc in templo diſputauerat. Cum itaq́ expreſſum in Euangelio legam⁹:ꝙ ſedit
in medio doctoꝝ:manifeſta eſt rō/cur hoc phariſeis dixerit ꝑcurſor:quod non dixerat cæteris.

Adiecit inſuper: Q V E M uos neſcitis:nō aūt dixit:Quē tūc nō cognouiſtis:ſed quē ne nunc A
qdē ſcitis:ac ſi apte dixiſſet:neq; illū eo tpe cognouiſtis:cū puer inter uos medi⁹ ſedēs diſputa/ Textus.
uit.Neq; nūc qdem cū eſt uir factus:ſeſeq; iā manifeſtare incipit populis/ꝗſi illos arguere uo/
lēs negligētiæ:ꝙ poſt illud ſtupēdū Saluatoris factū/qđ ipſi quoq;/nedū alii aſtātes/fuerāt ad/
miratu: de illi⁹ ortu/cōditione/cōuerſationeq;/nō inueſtigaſſent.Quod ſi recta fide feciſſent:
Io.v. illum ꝑfecto Chriſtū atq; meſſiam in lege promiſſum inueniſſent.ſicut ipſe idē ad eos dicebat:
Io.xv. Scrutamini ſcripturas:quia illæ ſunt quæ teſtimoniū ꝑhibent de me. Et ob id alio loco eos in/
excuſabiles fore iudicauit.Hāc aūt repræhenſionē plebs ſcripturarū ignara nō merebať. Pro
pterea nihil hoꝝ illis ꝓcurſor improperauit:ſed tm̄ Meſſiā poſt ſe uēturū dixit eos ſimpl’r in/
ſtruēs nō arguēs. ¶ Quod aūt adiecit:Q V I ante me fact⁹ eſt.dubitationē aliquā habere ui/ B
deť: Si eñ ad hūanitatē Chriſti referam⁹:palā eſt ꝓcurſorē ante illū & cōceptū/& natū fuiſſe: Textus.
ſin ad diuinitatē ante Ioannem/immo & ante Luciferū/& ante oīa ſæcula ab æterno p̄re geni Queſtio ad
tus eſt:ſed nō factus.¶ Et quidē ſi ſermonis uerborūq; ꝓprietatē obſeruamus: ad diuinitatē re litteram.
ferri abſurdiſſimū eſſet:& fidei catholicæ repugnās maxime. ¶ Verū in ueteri lege his uoca/ C
Eſa.xlv bulis ꝓmiſcue abuſos ſcribentes legim⁹.Cū enim per Eſaiā de Chriſto loquereť deus ait/Ro/ Verbū diui/
rate cæli deſuper:& nubes pluant iuſtū:aperiatur terra:& germinet Saluatorē: & iuſtitia oria/ nū aliqñ dr̄
tur ſimul.Hæc enim oīa futuram uerbi incarnationem pronuntiauit.Poſtmodum uero ꝓteriti factū uel cre
temporis uerbum adiecit:dicens:Ego dn̄s creaui eum. Se igitur iam tū illum creaſſe dicit: quē atum.
erat multo poſt tempore in terram p incarnationē miſſurus:creationē eo loco pro gn̄atione ac
cipiens:ſicuti & hic facturā:ꝗꝗ & ad incarnationem nōnulli referāt:& ꝓteritum pro futuro po
ſitum:qđ eſt ꝓphetarum ꝓprium.Simile & illud qđ de Sapiētia legiť:quā æterni p̄ris uerbum
eſſe conſtat:Sapientiā dei ꝓcedentem oīa quis inueſtigauit?prior oīum creata eſt ſapiētia & in/
tellectus prudētiæ ab æuo.Et ſubiicit:Fons ſapientiæ uerbū dei in excelſis.& iterum:Ab initio
(inquit) & ante ſæcula creata ſum.Nā & in aliis pleriſq; ſacræ ſcripturæ locis/uerbū iſtud face
re/uel ꝑticipiū fact⁹/nō ad ea referť/quæ exteriore actu per upationē ſenſuum fiunt/quæ eſt
Apoca. ꝓpria uocabuli ſignificatio/ſed ad ea quæ uerbo/aut alio ſenſu exequunť/ſicut in Apocalipſi
ultimo. legiť:Foris canes & uenefici & paulo infra:Et oīs qui amat/& facit mēdaciū.& alius ꝓpheta di
cit:Nō faciet dn̄s deus uerbū niſi reuelauerit ſecretū. ¶ In nouo aūt teſtō/& deinceps poſteaꝗ̄ D
apti⁹ trinitatis myſteria nobis manifeſtata fuere:& perſonarum diſtinctio/proprietateſq; inſi Trinitať no
Io.viii. nuatæ:immo & de his datus ꝓprius loquēdi modus:his uocabulis abuti abſurdum/immo erro mē in nouo
neum foret. Vnde & in Euāgelio nō dixit Chriſt⁹:Ante ꝗ̄ Abraā fieret:ego fact⁹ ſum:ſed ſim teſtō aptiori
pliciter:ego ſum. ¶ Qđ ſi ꝓcurſoris uerbū iſtud ad diuinitatem referendum nō putamus: ne b⁹ uerbis tra
ſcrupulū aliquem iniiciat legentib⁹:alius erit exquirēdus per uerbi impropriationē ſenſus: ut ditum eſt.
quod Chriſtū etiam humanatū priorem ſe factū dicit:nō ad tpis/ſed ad dignitatis rationē refe
ramus:ac ſi diceret: Veniet qdem ꝓdicando/& ſeipſum manifeſtādo. Poſt me.i. poſt meā ꝓdica Explanatio
tionē/meūq; baptiſmū:uerūtamē ante me ē fact⁹.i.lōge me dignitate ꝓſtat:uel factus eſt ut ſit litteræ.
ante me.i.me uirtute/auctoritate/offō/merito/& oī deniq; excellentia dignitatis præcedat.
¶ Cui ſenſui cōgruere ſequētia uerba ꝑſpicuū eſt:dū dicit: C V I V S non ſum dign⁹ corrigiā Textus.
calciamēti ſoluere.Neq; enim ex eo qs tanta dignitate altero ꝓeminere ſolet:utpote Rex ſub/
dito/uel ſeruus domino/ꝙ eum ætate præcedat:ſed hūc poti⁹ honorē tribuit excelletia digni/
tatis. ¶ Sed & illud huic ſenſui aſtipulari uideť:qđ in ſequenti manifeſtatione uirū illū uocat:
dicens:Poſt me uenit uir:qui ante me fact⁹ eſt:quippe uir non niſi hō dici pōt. Ex aliorū quoq;
Euāgeliſtarum uerbis hic ſenſus elici facile pōt.Omnes enim ꝓter hunc unū dicūt: Veniet fot Euāgeliſtaꝝ
tior me.fortiorē aūt non tpe/aut ætate:ſed auctoritate/uirtute/ac ꝑtāte intellexiſſe/nemo ne/ concordia.
gabit.Proinde qđ Ioannes Euangeliſta ſolus huius uerbi fortior loco/poſuit ea de qbus diſce
ptam⁹:ante me factus eſt:ꝑlucide oſtēdit/alios non uerba:ſed uerboꝝ ſenſum expſſiſſe.Se ue
ro ꝓprio ꝓcurſoris ſermone uſum:ſicuti in aliis pleriſq; locis aliter ipſe Saluatoris uerba retu
lit ꝗ̄ illi deſcripſiſſent.Et fortaſſis inter rudes/agreſteſq; homines is erat loquendi modus:ſi/
cut & ille:Genimina uiperarum &c.Similem quoq; Euangeliſtarum diſſonantiam/pari etiam
conſideratione hoc eodē tractatu paulo infra coaptabim⁹/dum de baptiſmo Saluatoris diſſere
mus. ¶ Pōt & alius huic haud abſimilis ſenſus excogitari:ut nō ad natiuitatē/factūq; ſimplici
terq;:ſed ad qualitatem/& conditionem/officiumq;/uerba hæc pertineant:quod de prioribus
uerbis eſt manifeſtū.Fieri enim potuit:ut qui poſterius natus eſt:ad officium ꝓdicationis aliud
ue miniſterium/uel ad locū aliquē ꝑueniat prius. Vnde quod dixit:Quid poſt me uenit:non ad
conceptum/uel ortum/ſpectat/ſed ad ꝓdicationis & baptiſmi officiū.Pari igitur ratione dice/
re poſſum⁹:ut reliqua quoq; uerba eo ſpectēt/ut ſcilicet intelligam⁹:fact⁹ eſt.ſ.Saluatur ante

me:/ideſt prius q̄ ego ꝑcurſor. Nā ſi ad æternā dei ꝑdeſtinationē referamus:cū in ea neqꝫ prio/
ritas tpis:neqꝫ poſterioritas inueniri poſſit:illud prius factum dicere neceſſe eſt:qd̓ ordinē ra/
tionis uel excellentiæ ꝑceſſit. Quo in ſenſu/ uerbi æterni incarnationem cætera oia/ quæ a deo
quocūqꝫ tpe facta ſunt/ ꝑceſſiſſe nemo negabit:cū & ipſe pater dicat: Ante luciferū genui te. ꝑs.cix.
& Fili⁹: Dñs poſſedit me ab initio uiarū ſuaꝝ anteq̄ quicq̄ faceret/ & quæ ſequūt̄. & in pſal dr̄: Prouer.
Ante ſolem ꝑmanet nomen eius. & rurſum: Deus rex noſter ante ſæcula opatus eſt ſalutem in viii. &
medio terræ. & iſtud eſt qd̓ Apl̓s dicit: Loquimur ſapientiā in myſterio/ quæ abſcōdita eſt: qua Ecceleſi.
E ꝑdeſtinauit deus ante ſæcula. ¶ Sed & ſi tpalem in hunc mūdū aduentū attēdere uolum⁹:cer/ xxiiii.
Chriſt⁹ ab inſtanti conceptiōis Saluator fuit. tiſſimū eſt/ Chriſtum ab ipſo cōceptionis initio Saluatorē factū:utpote q extūc oium chariſ/ ꝑs.lxxi.
matū dona/ plenitudinēqꝫ gr̄æ ſuſcepit:& eo inſtanti initiū ſaluti humanæ dederit:ita ut oia/ & xxx/
quæ poſterius geſſit/ perpeſſuſqꝫ eſt/ ad cōſumationē myſterii redemptionis noſtræ ex diuina iii.
ꝑordinatione/ poti⁹ q̄ ex neceſſitate ꝑtineant:ſicuti in ultimo ꝑcedētis capitis tractatu abunde i.ad co/
diſcuſſimus. Ioannes uero nō prius eſt ſanctificat⁹:neqꝫ prius ꝑcurſoris nomē accepit:q̄ ad Sal rin.ii.
uatoris in utero matris recens concepti aduētū: Intra piæ quoqꝫ parentis uiſcera & ipſe iam for
matus/ exultauit:tāetſi ab æterno in diuinæ ꝑdeſtinationis arcano hoc fuiſſet ꝑordinatū: & ab
Angelo quoqꝫ Zachariæ ꝑdictum. Idqꝫ ex Hiere. uerbis/ quæ ad hāc ꝑcurſoris electionem ſan/ Hiere.i.
ctificationēqꝫ aptari ſolent/ apte depræhendit̄. Ait enim: Prius q̄ te formarē in utero noui te:
Ecce ꝑdeſtinatio/ & præcognitio æterna/ & ante q̄ exires de uulua: ſanctificaui te: Ecce actualis
ſanctificatio poſt conceptum facta. Quocūqꝫ igit̄ in ſenſu hæc uerba qs accipiat: plana eſt con/
F gruaqꝫ illoꝝ intelligētia. ¶ Qd̓ aūt ad plebem plura de Chriſti uirtute/ atqꝫ auctoritate/ q̄ ad
Alia queſtio ad litteram. Phariſeos ꝑcurſor ſit ꝓlocutus: haud obſcuram habet rōnem. Nam qꝫ dixit: ILLE uos bapti
Textus. zabit Spū ſctō/ & igni: recta rōne ad turbas retulit:q̄ Chriſti fidē erāt ſuſcepturæ: typūqꝫ gere
bant naſcituræ/ haud multo poſt Eccleſiæ Ad phariſeos uero nō ꝑtinebat:quippe qui & hypo
critarū/ incredulorūqꝫ atqꝫ hæreticorum impietatē ꝑſignabāt/ & ipſi omni ſorde peccati erant
inquinati:ſicut ex euangelioꝝ ſerie ꝑſpici facile poteſt. Nam ad Apl̓os & diſcipulos dūtaxat/ Act.i.
quoꝝ partē maximā ex humili plebe delegerat/ dixit: Ioannes qdem baptizauit aqua:uos aūt
baptizabimini Spū Sancto. Inde eſt qꝫ ꝑcurſor q̄lem ſe turbæ dixit talem & phariſeis:qa pœni
tenciā æque oībus ꝑdicauit: & ad præparanda pariter oīum corda eſt deſtinatus ac miſſus. Neqꝫ
enim bonos a malis diſcernere in ſua fuit ptāte:ſed ad Chriſti auctoritatē hæc diſcretio ꝑtine/
bat:cui ptātem dedit pater iudiciū facere. ¶ Verūtamē de hoc iudicio ad phariſeos nullum fe Io.v.
ciſſe uerbū refertur:ſed ſolū ad turbas q̄uis æque ad bonos & malos (ut ꝓxime oſtenſum eſt/
hoc ꝑtineret:eaqꝫ rōne utriſqꝫ pariter uidebat̄ manifeſtari debuiſſe: ſed diuerſitatis ea potuit
eſſe ratio:qa imperitæ plebi nihil ꝑter modum pniæ (q̄ ꝑcurſor prædicabat) inquirēti atqꝫ ad
oia obtempare cupienti/ & de ipſo ꝑcurſore pia mente feruoreqꝫ deuotionis/ an Chriſt⁹ eſſet
hæſitanti/ bonū prudētēqꝫ doctorē. quæ ad ſalutē neceſſaria erāt decuit explanare Propterea
Textus. cum Meſſiā uenturū poſt ſe dixiſſet:ut ſpem conſequēdæ per eū gr̄æ illis daret: adiecit: ILLE
G uos baptizabit Spū Sancto ¶ Verū ne hac ſpe nimium cōfidentes a fidei charitatiſqꝫ opibus
refrigeſcerēt: ſubiecit: Cuius uentilabrū in manu eius. & quæ ad iudicium ꝑtinēt/ reliqua: quæ
tāetſi ad malos & reprobos/ quales phariſeos fuiſſe oſtendimus/ æque ꝑtinerēt/ digni tamē nō
erant: qbus ea ꝓponerent̄: quæ ne ſi dicta quidē fuiſſent: erant credituri. Nam neqꝫ (ut antea di
ximus) Ioannē uti Chriſti ſeu meſſiæ præcurſorem acceperūt: neqꝫ in Chriſtū ipm/ quātacūqꝫ
illis ſuæ diuinitatis ſigna atqꝫ argumēta oſtēderet: credere noluerunt. Non oportuit igit̄ ſan/
ctum dare canib⁹/ neqꝫ margaritæ ante porcos (ſicut Saluator ipſe dicebat) fuerant ſeminādæ: Mat.vii
ſed cum mala mēte quaſi exploratores ꝑcurſorem de ſeipſo interrogaſſent: illud eis reſponde
re ſatis fuit: qd̓ ad eorum cōuincendam maliciam/ cōfundendāqꝫ incredulitatē/ ꝑtinebat: ſicuti
& Saluator ipſe eidē ipſi hoīum generi ſignū ab eo quærenti reſpōdit: Generatio mala & adul Mat. xii
tera ſignū quærit/ & ſignum nō dabit̄ ei: niſi ſignū Ionæ ꝓphetæ &c & alio loco: Vobis. ſ. cre/
dentibus/ datum eſt noſce myſteriū regni dei: cæteris aūt. ſ. obſtinatis & incredulis/ non niſi in Matth.
H parabolis: ut uidentes nō uideant: & audientes nō intelligāt. ¶ Quod aūt Ioannes plebi etiam xiii. &
Queſtio ad litteram. nihil inquirēti/ quæ ad ſalutē ꝑtinebant/ explanauit: Phariſeis uero & ſacerdotib⁹ uniuerſoqꝫ Lu. viii
illi hoīum generi/ ſupſtitione ſane/ falſa & ambitione/ atqꝫ auaritia excæcato/ nihil niſi inter/
rogatus eſt locutus: In promptu ratio eſt. Turba quippe audita Ioannis fama ad eū audiendum
ſua ſpōte confluebat: & (ſicuti mō dicebamus) eius doctrina atqꝫ ꝑdicatione erudiri cupiebat.
Illi uero ſe multo ſanctiores atqꝫ puriores illo iudicātes/ non mō eius doctrinā & ſalutaria mo
nita cōtemnebant: uerūetiam quo illū a tam ſancto opere exturbarēt: inſidiatores ad eum mi/
ſerunt: qui uariis interrogationib⁹ aliqd ab eo extorquerēt: quo uel occaſionē illius accuſandi
haberent

haberent:uel ſaltem ab eius doctrina & deuotione plebẽ auerterẽt:ſicuti erga Chriſtũ ipſm po
Matth. ſterius iidem ipſi fecerũt:dum de tributo Cæſari dãdo/& de muliere in adulterio depræhẽſa:
xxii. aliiſq; pluribus eũ interrogarũt Quos tñ uacuos ſimul & cõfuſos(ueluti & ꝓcurſor iſte) remi
Lu.xi. ſit.Notãda eſt igit̃ turbæ innocẽtia/quæ primũ ſua ſponte uerba uitæ audit/& cõpuncta corde
uiam ſalutis inquirit.Et ecõtrario phariſeorũ malignitas/menſq; peruerſa/qui non ſolũ pniæ
monita ſuſcipere dedignant̃:multoq; minus opera facere:ſed etiã doctori optimo/ꝓpheraruq;
ſanctiſſimo/immo & cæterorũ facile principi/ſub religionis ſpecie inſidias parãt. Hi profecto
Pſalmo ſunt de qbus per ꝓphetam dicit̃:Tetenderũt arcũ rem amarã:ut ſagittẽt in occulto immacula
lxiii. tum.& in Sapia:In labiis ſuis indulcat inimicus/& in corde ſuo inſidiat̃. ¶ Quo ſane experi/
Ecc.xii. mẽto malæ hoĩum mentes a bonis quotidie dignoſcunt̃.Ad ſanctorũ quippe hoĩum exempla A
ſermoneſq; ſalutares/cũ & plebe rudi/incõdiraq; turba/multi ſæpe conuertant̃/fructuoſamq; Rudes & ĩpe
agant pniam/immo & ad pfectioris uitæ culmen euadãt:peritiores/& qui ſibiipſis ſapientes ui riti plerunq;
dent̃:quorũq; uita & doctrina exẽplo cæteris eſſe deberet/aut cõtẽnũt/aut irridẽt/aut arguũt/ meliores ſũt
aut(quod horret dicere)in malũ uertũt:inuidiæq; ſtimulo agitati/aduerſus diuinã uirtutẽ pa/ doctis.
Heſter rant inſidias:de qbus ſancta mulier Heſter in hæc uerba loquebat̃:& nũc non eis ſufficit q dur/
xiiii. riſſima nos opprimunt ſeruitute:ſed uolũt tua mutare ꝓmiſſa/& delere hæreditatẽ tuã/& clau
dere ora laudãtiũ te/& extinguere gloriã tẽpli/& altaris tui:ad quos ꝓculdubio ꝓphetæ ſentẽ
tia ptinet inquiẽtis:Væh qui dicitis bonũ malũ/& malum bonũ/ponẽtes tenebras lucem/& lu
cem tenebras/ponẽtes amarũ dulce/& dulce amarũ. Væh q ſapientes eſtis in oculis ueſtris: &
Matth. corã uobiſmetipſis prudẽtes. Et aduerſus hos Saluator ipſe multis cominationibꝰ ſeueriſſimã
xxiii. dixit ſniam. ¶ Hoc aũt mõ ad moralem ſenſum huius Euangelii pticulæ ptinet:ex qua & alia B
plurima elicere ſubtilis ac diligẽs idagator poſſet: quorum nõnulla a ſacris doctoribus notata Moraliter.
inuenimus.Sed illud ꝑſertim/qd̃ ex ꝓcurſoris reſponſo manifeſte excerpit̃:ꝓfunde.ſ. in Ioan
ne humilitatis exemplũ.Qui cũ a turbis Chriſtus crederet̃/& apud peritiores quoq; in ſuſpi/ Ioãnis humi
tionem atq; opinionẽ aliquã ueniſſet/an Chriſtꝰ/aut ꝓphera maximꝰ eſſet:hãc a ſe ambitionẽ litas.
repulit:nihilq; de ſe magnũ cõfeſſus/aliũ(cui delati ſibi honores debebant̃)oſtẽdit:ſeſeq; uſq;
adeo humiliauit/& paruulum effecit:ut ne uiliſſimi quidẽ mãcipii miniſterio apud eum fungi
dignum ſe iudicarit:ſicuti Paulus & Barnabas(cum dii a gentilibꝰ crederentur)fecerunt.
Actuũ ¶ Longe uero aliter noſtra tẽpeſtate faciunt:qui ex uulgari ſimplicium hoĩum opione huma/ C
xiiii. nam affectãtes gloriã/nõ modo oblatos honores nõ reſpuunt:& fictæ atq; adumbratæ ſancti/ Hypocritæ
tatis ꝓconia deuitant:Verũetiam diuinorũ arcanorũ ſcientiã/ꝓpheticũq; ſpũm/& ſanitatũ gra nři tpis taxã
tiam habere impudẽti quadã temeritate atq; audatia palam ꝓf.tent̃:& non ſolũ prælatis/ſum/ tur.
miſq; ſacerdotibus/quibꝰ oẽm reuerentiã/obediẽtiãq; debent/honorẽ nõ reddunt:nec ad eos
uelut clauium ptãtem hñtes hoĩes remittũt/ſicut ꝓcurſor iſte:uerũ illorum dignitati/auctori/
tatiq; nunc palã nũc occulte/nũc apte/nunc ſubdole/poſſetenus detrahũt.Contra quos qa cre
bro iam inuehi Ioannis exẽpla nos coegerũt:nihil ad pñs adiiciemus grauius. ¶ Sed & alia no D
bis ad ꝓaſſumptũ ab initio moralẽ ſenſum occurrit/ex hac ꝓcurſoris de Chriſto teſtificatione/
conſideratio prioribꝰ altior:atq;(ni fallor)ſubtilior.Cum enim uitæ ꝓficientiũ Ioannes/& pfe Perfectionis
ctorũ Chriſtus/typũ gerãt:Quãtũ altera alteri præeſt:ex his ꝓcurſoris tã ad turbas/q̃ ad Pha ſtatꝰ ꝓficien
riſeos uerbis/ſicuti & ex pleriſq; aliis/quæ in ꝓcedentibus notauimus/elici poſſe nobis uidet̃. tiũ ſtatui q̃tũ
Septem etenim de Chriſto in paucis his uerbis ꝓcurſor tetigit:quæ totidẽ uitæ pfectæ excellẽ præeſt.
tiſſimas exprimũt ꝓrogatiuas.Fortitudinẽ quidẽ primũ dũ dicit: VENIET fortior me: Scd̃o Te tus.
ꝓoritatem intentionis & poſterioritatẽ conſumationis:dũ dicit:Qui poſt me uenit/ante me fa
ctus eſt Tertio excellentiã dignitatis in eleuatione mẽtis:dum dicit:Cuius nõ ſum dignꝰ corri
giã calciamẽti ſoluere.Quarto ptãtem iuſtificandi:dum dicit:Ille uos baptizabit Spũ Sancto.
Quinto exactam in ſuiipſius & cõmiſſi ſibi gregis cuſtodia ſollicitudinẽ:dum dicit:Cuiꝰ uen/
tilabrũ in manu eius.Sexto uitæ/conſcientiæq; ꝓpriæ munditiã & puritatẽ:dũ dicit:Et purga/
bit areã ſuam Septimo in diſcretione bonorũ & malorũ/tum iuſtitiã/tum prudẽtiã ſingularẽ/
dum dicit:Et cõgregabit triticũ in horreũ ſuum:paleas autẽ cõburet igni inextinguibili Quæ
ſingula prout aperiet ſpũs:pſequamur. ¶ Fortiorẽ quippe pfectũ proficiente eſſe/nemo ibit E
Eccleſi. inficias:quo in ſenſu illud accipi põt:qd̃ in Sapientia legit̃:Sup humilẽ aĩo/ideſt in pniæ ope/ Excellẽtia p
xxix. ribꝰ humiliter pſeuerãtẽ fortior eſto/ideſt conſtãtior/& in opibꝰ pietatis ardẽtior.& illud Apli: fecti ſupra ꝑ
ii. ad co Cũ infirmor:tũc potẽs ſum:& rurſus:Sapia:Domꝰ iuſti plurima fortitudo Hinc de Stephano ficientem.
rin.xii. legit̃:q; fuit plenus gr̃a & fortitudine.Hæc aũt q̃lis ſit/& in qbus humanis actionibꝰ exerceat̃:
Prouer. in ſupioribus/cum de illa ſermo incidit/abunde dictũ putamꝰ.Propterea in pſona ꝓficiẽtis di
xv. cebat ꝓpheta:Miſerere mei dñe qm̃ infirmus ſum.& Apl's de hac gr̃a ꝓficiẽte/quæ pficientem

F
Seda excellē tia.

corroborat/dicebat:Spūs adiuuat infirmitatē nr̄am. ¶ Scd̄a autem excellentia ſtatus pfecti in cōparatione proficientis in eo cōſiſtit:q̄ prior eſt illa q̄tū ad intentionē:ſed quo ad cōſumatio nē poſterior. Cōſtat enim opationes pœnitētis & pficiētis p̄ma atq; extrema finaliq; intētione ad pfectionē tendere tā ex pte ſubiecti opantis/ut acceptabilis deo fiat/ & pinde qui opat̄ pfe ctus & cōſumatus:q̄ ex parte obiecti/ ad qd̄ dirigitur/q deus eſt/ut illo tandem in pſ̄ia pfruat̄.
De p̄mo enim dr̄:q̄ mulier innupta & uirgo/cogitat quæ dn̄i ſunt/ut ſit ſancta corpe & ſpū. & rurſus.Oīs enim ſcriptura diuinit⁹ inſpirata utilis eſt ad docendū/ ad arguēdū/ad corripiēdū/ ad erudiendū in iuſtitiā:ut pfectus ſit homo dei ad oīe bonū inſtruct⁹.De ſcd̄o aūt fine loqui tur ppheta:dū dicit: Inclinaui cor meū ad faciendas iuſtificationes tuas in æternū/ppter retri/ butionē.& illud Apl̄i:Vt iuſtificati gratia ipſius/ hæredes ſimus ſcd̄m ſpem uitæ æternæ. Hāc aūt primā intentionē/quæ in ultimū finē dirigit̄/opa/quæ pfect⁹ ſunt mētis nr̄æ/ ſubſequunt̄. Ad extremū uero ad altiora atq; ſublimiora per cōtemplationis ſuauitatē pficiendo puenitur/ indeq; ad mercedis fruitionem/ quæ eſt cōſumatio:quēadmodum iam ſæpenumero ex Euāgeli textu elicimus.Sicut ergo æterna deſtinatione ad opus redēptionis nr̄æ ante pcurſorem factus eſt Chriſt⁹/& ad pniæ opa ſuadenda pcurſor prius ad hoies miſſus:demū uero ad pfectiōis uiā oſtendendā/conferendāq; gr̄am/& pinde cōſumanda redemptionis noſtræ myſteria oīa/ itez Chriſtus:dicente Apl̄o: Vna enim oblatione cōſumauit in ſempiternū ſanctificatos:ita pœni/ tentis & pficientis cōſumatæ uirtutis deſiderio flagrās opus omne ad æternā mercedem intue tur:Verū ex impfectioribus ad pfectiora prius q̄ eo pueniatur:neceſſe eſt cōtendere. Hæc aūt cū ex plerifq; ſcripturæ ſacræ teſtimoniis cōprobari poſſint/unica Apl̄i auctoritate ad pſ̄s con tēti erimus. Ait enim primū ad Corinthios ſcribēs Si linguis hoium loquar/& Angelorū:cha/ ritatē aūt non habeam:factus ſum uelut æs ſonās:& quæ ibi ſequunt̄. Ex q̄bus manifeſtum fit: opationes abſq; fine recto (quæ eſt charitas) pdeſſe nihil. Sequit̄ deinde:Charitas patiens eſt/ benigna eſt:& reliqua/q̄bus opera charitatis exprimunt̄. Poſtremo uero ad pfectionē cōclu/ dens ſubiungit:Cum aūt uenerit/qd̄ pfectum eſt/euacuabit̄ qd̄ ex parte eſt/& reliqua uſq; in finem capitis illius.

i.ad corin.vii. ii ad thimo.ii. Pſalmo cxviii. Ad titū iii. Ad hebreos.x i.ad corin.xiii.

G
Tertia excellentia.
Textus.

¶ Dixi tertio excellentiā dignitatis in hoc ſtatu pfectionis ex eo depræhē di:q̄ pcurſor dixit: C V I V S nō ſum dignus corrigiā calciamēti ſoluere. Tāta eſt enim cōtē platiōis/pfectæq; charitatis ſublimitas atq; altitudo : ut nullū humanū opus/ad illā etiā tēdēs/ quātūuis excellentiſſimū/uel nimiā illius ſuauitatem attingat : illiq; poſſit merito comparari. Ait enim Apl̄s:qd̄ infirmū eſt dei/ideſt qd̄ a deo pfectiōis initiū habet : forti⁹ eſt hoibus ideſt oī humana opatione.Quē in ſenſum illa quoq; Saluatoris uerba accipi pn̄t : quæ de pcurſore loquēs ad diſcipulos ptulit:Dico enim uobis:maior inter natos mulierū ppheta Ioanne Bapti ſta nemo eſt.Qui aūt minor eſt in regno dei/maior eſt illo:quā ob cām non abre de Magdale/ na dixit Saluator:q̄ optimā partē elegiſſet. Tāetſi ſcd̄m alias conſiderationes/uitæ cōtēpla/ tiuæ actiua nōnunq̄ par/q̄nq; etiam dignior/ atq; utilior/ habeat̄ : ſicuti in pcedentib⁹ iam ſatis fuit oſtēſum. Sed de ea nunc loq̄mur:quæ pficientis needum exceſſit gradū:Sed & ſi pfectiōis ſtatum ex officii alicuius utpote ſacerdotii excellentia/ſublimitateq;/tenſcamus:recte quoq; ad eos hæc uerba referri pn̄t. Nā & Phariſeus ille/ qui ad māducandū Chriſtū inuitauerat/indi gnum putabat:ut obuolutæ peccatrici pedes ſuos tāgere pmitteret. De his enim dr̄: Adorabūt ueſtigia pedū tuorū/qui detrahebāt tibi. & illud:Subiecit pplos nobis/& gētes ſub pedib⁹ nr̄is.

i.ad cor. i. Lu. vii. Luc .x. Lu.vii. Eſa.lx. ps.xlvi.

H
Quarta excellentia.
Textus.
I
Quinta excellentia.

¶ Quartā uero huius ſtat⁹ pfecti dignitatē ex ptāte atq; auctoritate metimur:dū dixit: I L L E uos baptizabit in Spū Sctō. Perfectis quippe nō incipiētib⁹ aut pficientibus data eſt hæc aucto/ ritas:ſicuti iam ad ſaturitatem in ſupiorib⁹ tractatib⁹ demonſtratū fuit:illorumq; temeritas re præhēſa:q impudenti q̄dā licentia hāc ſibi uſurpare contēdūt ptātem. ¶ Quintā autē huius ſtatus peminentiā ex ſequētib⁹ pcurſoris uerbis/haud difficulter concipe poſſumus. Quid enī aliud eſt uentilabrū in manu habere/q̄ paratum eſſe oī tpe ad excutiendā ſeparandamq; a triti co bone uolūtatis atq; opationis paleā uanæ cogitatiōis/inaniſq; gloriæ & carnalis uoluptatis: quæ a uēto uelut puluis rapit̄:ſicut pheta dicit: In manu q̄ppe aliq̄d tenere/nihil aliud eſt:q̄ ad illud qd̄/per hoc fieri ſolet paratū eſſe. iuxta qd̄ per pphetā dr̄: Vnuſq̄ſq; uas interfectionis ha bet in manu ſua & in Apocalipſi:Filius hois deſcribit̄ falcē acutā habēs in manu ſua:& Ange lus turibulū aureū. Paratū etenim eſſe oportet pfectū quēq; ad oēs caſus ferendos/oiaq; peri/ cula ſubeūda:& deniq; ad rōnē dn̄o reddēdā:ſicuti Saluator ſæpe diſcipulos admonebat dicēs: Et uos eſtote parati. & ppheta dicebat: Parat⁹ ſum/& nō ſum turbat⁹. & Petrus ad Chriſtū: Pa ratus ſum tecū in carcerē & in mortē ire. Hæc aūt præparatio in pfectorū mente atq; uoluntate eſſe debet cōtinua:eaq; tūc ad effectū deducit:cū ſeſe offert occaſio. Vigilādū quippe nobis eſt: ne intrem⁹ in tētationem;ſed ad eos/q cæteris pſunt/ ptinet maxime quorū curæ eſſe debet:nō

ps.i. Eze. ix. Apoca. viii. & xiiii. Matth. xxiiii. Lu.xii. Pſalmo cxviii.

ſolum

ſolum ut ad oēs caſus ſint parati: ita ut ne unq̄ illos hoſtis incautos dep̄hendat: uerūetiam ad
Luc. vi. alioꝝ/quoꝝ regimini p̄ſunt/ſalutē exhortationē/correptionēq̄. Iuxta illud Saluatoris: Omni
Ad he/ petenti te tribue. & Ap̄ls ait: Oīs ſacerdos p̄ſto eſt quotidie miniſtrās. ¶ Sexta uero excellētia A
bre.x. p̄fectæ uitæ (ut diximus) in eo ſignat̄: qd̄ ſubiicit: & purgabit aream ſuā: quo qd aliud exprimi Sexta excel/
tur: q̄ ut ſtudeat p̄fecti, p̄priā mundare cōſciam̄ tribuloſq̄ & lapides pc̄tōrū ex ea ſcopa confeſ lentia.
Prouer. ſionis/& raſtro cōtritionis/atq̄ aqua pietatis & charitatis abiicere/euellere/amputare/extirpa Textus.
xv. re/mūdare. Et de hac purgatione in Sapia legit̄: p miſericordiā & fidē purgant̄ pc̄tā. Per timo
ii. ad co rem aūt dn̄i declinat oīs a malo: & hæc purgatio illa ipſa eſt: quā mūdationē Ap̄ls uocat: dicēs:
rin. vii. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſp̄ūs p̄ficientes ſanctificationem in timore dei. B
¶ In horreū aūt cōgregare triticum/& paleas igni inextinguibili tradere/qd̄ ſeptimo/extre/ Septima ex/
moq̄ loco ponit̄/qd aliud eſt: q̄ bonarū cogitationū/atq̄ inſpirationū fructū in horreo pecto/ cellentia.
ris/& in abſcondito uolūtatis recōdere: & uanas falſaſq̄ inutiles ac noxias mundi huius illece/
Matth. bras/ſuggeſtiones/titilationeſq̄/igne charitatis & feruore deuotiōis cōburere. Quod eñ de
xxiii. palea cōburenda hic dicit p̄curſor: alio loco de zinzania dixit Saluator ipſe. Alterū eñ inutile
Iob. xxi eſt uel fragile & leue: alterū etiam pnitioſum. De palea enim hac dicit beat⁹ Iob: Erūt ſicut pa
& xli. leæ ante faciē uenti. & rurſus: Reputabit q̄ſi paleas ferrū. & per p̄phetā dicit dn̄s: Quid enim
Hiere. paleis ad triticū. Hūc aūt ignem inextinguibilē/perpetuumq̄ eſſe oportet: Propterea quorum
xxiii. Lucernæ extinctæ fuere: ab atrio ſp̄ōſi ſunt reiectæ. Virtus uero iſta prōptitudinis/cōſtantiſq̄
Matth. uoluntatis/& diſcretionis p̄fecto cuiq̄ eſt neceſſaria: ut ſcilicet ſibi ipſi ſciat eligere bonū & re/
xxv. probare malū: ſicut dicit propheta. Sed ſingulari q̄dam p̄rogatiua: p̄fectioris gradus hoīb⁹: ut
Eſai. vii pote p̄latis/ſummoq̄ ſacerdotio p̄ditis/incūbit granum palea excuſſa colligere. i. bonos & ſan
ctos ac innocentis uitæ hoīes in horreū Eccleſiæ militātis introducere: illiſq̄ ſacerdotia/p̄latu
ras/miniſteriaq̄ diuina/atq̄ eccleſiaſtica cōmendare. Inutiles uero/multoq̄ magis iniquos/re
belles &/induratos ueluti inutiles paleas in ignē gehēnæ inextinguibilē niſi reſipiſcāt mitte/
Matth. re: Sicut & piſcator ille fecit: q bonos piſces collegit in uaſa ſua/malos uero foras eiecit. Et pru
xiii. dens p̄ſfamilias ſale bono & ſapido cibos cōdidit: infatuatū uero p̄iecit. Paulus quoq̄ in man⁹
Lu. xiiii Sathanæ adulterū tradendum iudicauit. ¶ Sed eo proh dolor humana p̄rupit cupiditas/atq̄ C
i. ad co/ ambitio: ut in caulā dn̄i nō mō inutiles/ſegnes ue/aut illitterati itrudant̄: uerūetiā Lupi/Vrſi/ Inuectiua cō
rin. v. Leoens/Pardi: q oues ipſas nō iam deſerāt: ſed iugulent/mactent/lanient/ſcorient/p̄dant. De tra prælatos
Mihee qbus p̄pheta dicit: Audite p̄ncipes Iacob & duces Iſrael: nunqd nō uerū eſt ſcire iudiciū: q odio huius tp̄is in
iii. habetis bonū/& diligitis malū: q uiolēter tollitis pelles eoꝝ deſup eis/ & carnē eoꝝ deſup oſſi dignos ad of
Ioan. x. bus eoꝝ/q comederūt carnem pp̄li mei: & pellē eoꝝ deſup ſcoriauerūt/& oſſa eorū confrege ficia & bene/
Hyere. runt/& cōciderūt ſicut in lebete: & q̄ſi carnem in medio ollæ: Hos aūt fures Saluator uocat: di/ ficia p̄mouē/
xxiii. cens: Fur nō uenit/niſi ut mactet: & p̄dat. & per Hyeremiā dn̄s: Væh paſtorib⁹/q diſp̄gūt & di tes.
lacerāt gregē. & (qd̄ dicere horret aīus) nō in ueſtimētis ouium inſerūt ſeſe: ſed uti quiſq̄ ipu
riot/ impudētiorq̄ eſt/aut arrogātior/ita maxime ad hæc officia p̄mouet̄/dum aut licitet plu
ris/aut turpitudine uitæ/uel neceſſitudine aliq̄/cōferenti ſit cōiunctus: uel ad facinus (cuius cā
aſſumit̄) audaciſſimus. His meritis ad regimen aīaꝝ/maximaq̄ ſacerdotia p̄uectos: qs ſperare
poterit utiles fructuoſos ue eccleſiis fore. Atq̄ utinā noſtris exigentib⁹ culpis nō ulteri⁹ repat
Eſa. iii. malū: impleaturq̄ illud p̄phetæ uaticiniū: Ecce dn̄ator dn̄s exercituū auferet ab Hieruſalem &
ab Iuda ualidū & fortē/omne robur panis/& omne robur aquæ/& fortē uirū bellatorē & iudi/
cem & p̄phetā & ariolū & ſenē principem ſup quīq̄ginta & honorabilē/& cōſiliariū & ſapientē
de architectis/& prudentem eloquii myſtici: & dabo pueros principes: & effeminati dn̄abūtur
Oſeæ eis/& quæ ſequunt̄. Tales q̄ppe duces/p̄ncipes & paſtores irat⁹ daturū ſe nobis cōminat̄ in fu
xiii. rore ſuo deus. ¶ Cæterū ne nos quoq̄ cēſura hæc coerceat: deſinam⁹ alioꝝ facta inſectari/& E
i. Pet. v. ſūmo paſtori ſollicitudinē hanc relinquam⁹. Cui teſte Ap̄loꝝ p̄ncipe ſcimus curam eſſe gregis
ſui p̄cipuā: & iam ad reliq̄ trāſeam⁹: aliaſq̄ p̄curſoris de Chriſto manifeſtationes p̄ſequamur:
q̄s poſt ipſius Saluatoris baptiſmū factas lr̄a plane demōſtrat: ſicuti ex tercia/quam nūc aggre
dimur/p̄ſpicere licet. Ipſius aūt baptiſmi myſteriū/ne manifeſtationū/reuelationūq̄ cōtinen/
tiā diuidam⁹: in ſequentē tractatū reiiciemus ¶ Baptizato igit̄ Saluatore a Ioanne: & poſt q̄ in D
deſerto fuit tēptatus. Hoc eñ cōfeſtim poſt baptiſmū factū fuiſſe Marcus & Matthe⁹ cōueniūt/ Tertia mani
ALTERA die uidit Ioannes Ieſum uenientē ad ſe. & reliq̄: quæ Ioannes euangeliſta p̄ſequit̄. feſtatio Sal/
¶ Hæc aūt dies altera/quota fuerit a baptiſmo uel a rn̄ſo/qd̄ Phariſeis præcurſor dedit/deter nator̄ a præ
minatū nuſq̄ inuenimus. Illos tn̄. xl. dies/qbus in deſerto māſit Chriſt⁹/interceſſiſſe haud du/ curſor̄ facta.
bium eſt. Et utcūq̄ ſit: in anno/qui fuit ætatis Chriſti trigeſimus/ hæc quæ p̄dicta ſunt/oīa fa/ E
cta fuiſſe/ſacri doctores cōueniunt. Qua de re cōſequens eſſe uidet̄: ut paruo interuallo aliud

Myſteria myſteriis cõnexa eẽ cõuenit. myſteriũ ſit ſecutũ. Idq; rõni congruum iudicam⁹:ut cõnexitate myſterioꝝ/teſtimonioꝝq; te
ſtatiores fierẽt:ſicuti poſt Ioannis ꝑcurſoris annuntiatũ ab Angelo conceptũ/fœtuq; in utero
Eliſabeth formato/atq; aĩato:Saluatorẽ quoq; annũciante Gabrielle Maria cõcepit cõfeſtimq;
in mõtana ad cognatã ſalutãdã/uiſitandãq; prexit:apud eãq; ad ꝑcurſoris uſq; natiuitatẽ man/
ſit officii grã: ſexto deinde mẽſe Saluatorẽ enixa eſt/atq; intra.xl.dierũ ſpaciũ oĩa/q̃ de Chri/
ſto infante ab Euangeliſtis ſcripta inueniunt᷑: geſta fuiſſe referunt᷑. Eoq; mõ ꝑcurſoris atq; Sal
uatoris cõcept⁹/ort⁹/atq; ĩfantia/cõnexitate q̃dã myſteriorũ cõtinuata intra mẽſes paulo plus
xvi.concluſa/geſtaq; fuere. Pari quoq; ordine/nec diſſimili tpe/ꝑcurſoris ꝑdicatio/baptiſm⁹
& cætera/quæ de eo poſt ꝑfectã ætatẽ ſcripta legim⁹/& ipſius quoq; Saluatoris baptiſm⁹:pri/
maq; manifeſtatio/ & deniq; cætera tũ doctrinæ/tũ opeꝝ/initia/uſq; ad Ioannis interitum ſuc
ceſſiſſe perpẽdimus. Aequum eñ/cõſentaneũq; fuit:ut initiis originũ/opationum quoq; initia
correſponderẽt:& ſicut dies diei eructat uerbũ:ita nox nocti indicet ſciam. Nã & ſine myſterio Pſalmo xxviii.
rũ diuinarũq; uirtutũ intermiſſione nat⁹ Moyſes & uir factus per uaria miracula/multaſq; pla
gas a Pharaone populum dei/ut in terrã ꝓmiſſionis deduceret/extorſit: Deinde ꝑſequentem
regẽ cum exercitu ſuo in rubro mari iiſdem fluctib⁹ obuoluit: quos ad populi hæbraici trãſitũ
inſtar muri conſtruxerat:per annos deinde.xl.in deſerto crebris/immo pene cõtinuis opibus/
atq; diuinæ uirtutis indiciis pauit/duxit/fouit/inſtituit/ſubſtinuit/& inſtruxit. Moriẽs deinde
Ieſum/quẽ & Ioſue uocauit/ſucceſſorem reliquit:q diuina quoq; adiut⁹ ope ꝑ uarios caſus/cre
braq; diſcrimina rerũ in ꝓmiſſam tandem a deo terrã/gentẽ illam ꝑduxit. ¶ Quæ ſane oĩa quo
pacto ſibi inuicẽ correſpõdeant/aliaq; ad aliorum figurã/meramq; ꝑceſſerint:ſi ocium eſſet/
nec uoluminis immenſitas deterreret:haud difficile adiuuãte deo oſtenderem⁹. Sed ne altiora
nobis inueſtigãdo ſuccũbam⁹ operi:& dñ maieſtatis ſcrutatores fieri uolumus:opprimamur a Prouer. xxv.
gloria:neu eruditiorũ (ſi qui forte nr̃a hæc cõmentaria exilia legere dignabunt᷑) aures atq; ani
mũ offendam⁹. His omiſſis reuelationis huius tertiæ ſeriem ꝓſequamur. ¶ ALTERA (inqt)
F Textus. die/uidit Ioannes Ieſum uenientẽ ad ſe:& ait:Ecce agnus dei:ecce q tollit pctã mũdi/& quæ ſe
quunt᷑. In qbus illud primũ notãdum eſt:ꝙ hãc manifeſtationẽ fecit Ioãnes Chriſtũ ad ſe uenië
tem uidens/digitoq; demõſtrãs. In tertia uero/quæ ꝓxime ſequit᷑/pariter Ieſum demõſtrauit/
nõ quidem ad ſe uenientẽ ſicut in hac ſcdã:ſed ambulãtẽ. Priores uero duæ/q̃s mõ abſoluim⁹/
& quarta/quã nouiſſimã poſuimus/inter abſentes factæ cernunt᷑: In qbus equidem oĩbus altiora
latere myſteria nõ dubitam⁹:tãetſi/qđ maxime cuperem⁹/ſcriptũ non inueniam⁹. & fortaſſis
qđ ex tarditate ingenii/& impitia ſacratum litterarũ nũc negat᷑:& inſup ſæculariũ curarũ in/
utilis multitudo/magnitudoq; nõ ꝑmittit:in diſcurſu harũ trium manifeſtationũ Spũs Sãctus
G aperire dignabit᷑. ¶ Interim uero ad inſtitutum redeam⁹:illudq; ante oĩa cõſideratione dignũ
putamus:ꝙ Ioannes quo certius de Chriſto teſtimoniũ ꝑhiberet:cũ prius ex eius uerbis de cer
to corpore parum cõſtaret:illum digito indicauit. Quæ eſt ad dignoſcẽdos hoĩes demonſtra/
tio præ cæteris oĩbus certiſſima. Verũ ne ambigi fortaſſis poſſet:an is idẽ eſſet:cui Ioannes ip̃e
prius teſtimonium ꝑhibuiſſet/quo q; tã hi/qui tum pñtes erant/cum illũ digito oſtendit:q̃ ho
rum relatu/hi qui priora eius teſtimonia ab eo/uel aliis audierant:hunc ueꝝ Meſſiã intellige/
Textus. rent/illiq; adhærerẽt:priora teſtimonia repetit dicẽs: HIC EST de quo dixi &c. Et ne ſua opi
nione dũtaxat content⁹ hoc temere affirmaſſe crederet᷑:ad oẽmq; deinceps ambiguitatem am/
Textus. putandã teſtimonium dei/qđ longe humana oĩa antecellit/attulit dicens: QVIA uidi ſpiritũ
deſcendentẽ q̃ſi columbã &c. Et poſtremo ex diuino oraculo fact⁹ inſtructior/apertius q̃ antea
Textus. nunq̃ illum filium dei eſſe teſtificat᷑/dicens: ET EGO uidi:& teſtimoniũ ꝑhibui:q̃a hic eſt fi
lius dei. Quibus ſane teſtimoniis ad ipſi⁹ Saluatoris diuinitatẽ cõprobandã/qđ adduci põt cer
H tius/manifeſtius/aptius. ¶ Primũ itaq; inueſtigatione putamus dignũ/qđ eſt quod hoc loco
Queſtiones ad litteram. Euãgeliſta dicit/Ioannem cũ Ieſum ad ſe uenientẽ uidiſſet: in hæc uerba ꝓrupiſſe:cur & Sal/
uator poſt baptiſmũ ad Ioannẽ redierit & in reditũ hunc ſuũ Ioannes teſtimoniũ iſtud diſtule/
rit:qđ poterat illo baptizato contiuo proferre. Quæ ſane ueſtigatio tãetſi ingenii noſtri captũ
lõge ſuperet:nõ uſq; adeo tñ de diuinæ inſpirationis ubertate diffidimus:ut nõ aliquid in his ad
eius laudem & gloriã eo ipſo auſpice ꝓferre audeamus. Ad Ioannem quippe rurſus uenire : rõ
tum myſtica/tum tropologica ſuadebat:ut.ſ.eum/quẽ tãto ꝑfecerat officio/ſua frequenti uiſi
tatione confirmaret/corroboraretq;:utiq; illius baptiſmũ/doctrinam/& ꝑdicationem ampli⁹
approbaret/& ſua quoq; pñtia illũ honoraret/uenerãdũq; cæteris oſtẽderet. His de cauſis poſt
reſurrectionẽ ſuã nõ ſemel tñ atq; iterũ/ſed per dies.xl.frequentiſſime ad diſcipulos ſuos ue/ Act.i.
niſſe legitur:ad quos antea dormientes pari quoq; rõne uenerat:ut eos excitaret atq; ad feren Marci.
das tentationes aĩaret & ad Ioannem ipm intra matris uiſcera adhuc latentẽ/ut ſuo oſtẽdim⁹ xiiii.

loco

loco. Et deniq; ut humilitatis nobis exẽplũ relinqueret:qđ & in aliis pleriſq; actib⁹ poſtmodũ
ꝓbuit:cũ ad uarias ciuitates/& regiones non uocat⁹/& ad pleraſq; ꝓuatas etiã pſonas inuitat⁹/
rogatuſq; acceſſit. Ioãnes uero de illius reditu ſperãs/quẽ credibile eſt illi (dũ baptizaret) præ
Io.xiiii. dixiſſe:ſicuti Aplis dixit: Vado & uenio ad uos:& iterũ uidebitis me/hũc ſuum reditum coſul
to expectaſſe exiſtimari põt:quo illũ aſtãtib⁹ digito poſſet demõſtrare:nec ſtatim poſt illius ba
ptiſmũ/qđ de illo audierat/manifeſtare uoluiſſe:eo fortaſſis ꝙ ipſe ad humanam gloriam ui/
Matth. tandã ꝓhibuerat:ſicuti & trib⁹ illis ſelectis Aplis/qbus ſe transfiguratũ oſtenderat/de mõte de
xvi. & ſcendẽs ꝓhibuit ne prius cuiq̃ uiſionẽ illã diffamarent:q̃ ipſe a mortuis ſurrexiſſet:aut ne ita
Mar.ix. intra ſe cõpoſuiſſe uiderent:dum in flumine ſimul ſtantes fuerãt collocuti/aut deniq; ut docu
mentũ nobis oſtẽderet arcana dei myſteria nõ eſſe cum feſtinatione ꝓpalanda niſi q̃tenus aut
ii. ad co diuina inſpiratio urget/aut rõ ſuadet charitatis. Propterea raptꝰ ſe in tertiũ cælum nõ ſtatim:
rin.xii. ſed poſt annos.xiiii.cogẽte ſpũ Paulus propalauit. ¶ Myſtico aũt in ſenſu ex hoc arguere poſ A
ſumus tunc demũ nobis Saluatorẽ deũq; innoteſcere: cũ ipſe prius ad nos ꝑ grãm aut inſpira Myſtice.
tionem uenerit. Periclitãtibus enim in nauicula diſcipulis primũ ſup fluctus Chriſt⁹ apparuit: Creatura de
eoq; uiſo ſtatim Petrus acclamauit: Dñe iube me uenire ad te:nec prius Eliſabeth ꝓphetauit/ um non põt
aut in eius utero Ioannes exultauit:q̃ ad eos Maria Chriſtũ in utero geſtãs ꝑuenit. Propterea cognoſcere
Io.xvi. de Spũ Sancto loquens Chriſt⁹ ipſe dicebat. Cũ aũt uenerit ille:docebit uos oẽm ueritatem. niſi eius gr̃a
¶ Quo ſane documẽto maxime abutunt̃ pſeudo nr̃i tp̃is ꝓphetæ pleriq;:q nõ expectato Chri ꝑueniatur.
ſti in eoꝝ mentes aduentu/ideſt nõ ex charitate/ſed ad humanã gloriã ꝑdicere futura præſu/ B
munt:aut ſi quid per illuſionem fortaſſis/uel ad eoꝝ fidem ꝓbandã/diuina reuelatione pſpexe
rint: cõfeſtim nõ cũ ſanctis/religioſiſq; uiris tm̃:ſed & ad inconditas turbas ꝓferunt/gloriãtes.
Iudic. Ad hos ꝑfecto nõ uenit Chriſt⁹:ſed ab his potius recedit/ſicut a Sanſone:eo ꝙ diuinæ uirtutis
xvi. ſecretũ mulieri reuelaſſet. ¶ Quođ aũt hoc & ſequenti loco/Chriſtũ dei agnũ Ioannes uocat/
myſtico in ſenſu dictũ fateri oportet. Neq; eñ ad lr̃am intelligi põt: ſicuti neq; cætera quæ de
ipſo per metaphorã ſcripta inueniunt̃/plurima. Similitudinis aũt ſeu cõparationis rationẽ ex Agno cur
uariis ſcripturæ locis ſumere licet:in qbus per os ꝓphetarũ multo ante tp̃e Chriſtũ pater æter Chriſt⁹ cõ
Eſa.xvi nus & agno cõparauerat/& uocauerat agnum. Vocauit quippe ꝓpheta ille qui dicebat: Emitte paratur.
&.xxx. dñe agnum dñatorem terræ/de petra deſerti ad montẽ filiæ ſyon.& rurſus: Paſcet̃ in poſſeſ/
ſione tua in die illo agnus ſpacioſe. Agno aũt cõparauit deus dum per os eiuſdẽ ꝓphetæ dixit:
Eſa.liii. Tanq̃ agnus corã tondente/ſic nõ aperuit os ſuũ.& in pſona eiuſdẽ Saluatoris alius dicit: Ego
Giere. q̃ſi agnus manſuetus:q portatur ad uictimã. Idem quoq; Spũs Sanctus diſcipulo/quem agnus
xi. ipſe immaculat⁹ præ cæteris uiuens dilexerat/arcana myſteria regni cæleſtis ꝑ uarias figuras
oſtẽdens/Saluatorem in forma agni ubiq; demonſtrat̃: ſicut ex ſerie Apocalipſis liquere põt.
Ex qbus ſane fit pſpicuum: huius pecudis metaphorã præ ceteris oĩbus/quæ in ſacra ſcriptu/
Exo.xii ra ſparſim inueniunt̃/maxime/ꝓpiuſq; Saluatori cõuenire. ¶ In figura uero illum fuiſſe per C
Leui.iii agnum exp̃ſſum ac pſignatũ/non min⁹ eſt manifeſtũ. Quid enim aliud agni illius typici imo/
latio ꝓſagiuit. Vnde phaſe i.trãſitus dñi ſolẽnitas illa eſt appellata. Quid cærimoniæ part cu/
lares/q̃s in agni imolatione iuſſit deus per Moyſem obſeruari:& agni oblatio/quæ in purifica
tione mulierũ poſt partũ maſculoꝝ ex lege fiebat. De qua in Mariæ purificatione abũde diſſe
i.Pe.vii ruimus. Quid inſuper illius agni imaculati holocauſtum nobis ꝓmõſtrauit:qđ Samuel aduer
ſus philiſteos pugnaturus pro uictoria obtulit/& cõſecrauit. Quid deniq; duoꝝ agnoꝝ ſacri/
Exodi ficium/quos ad altaris expiationẽ offerri/atq; imolari/per Moyſem dñs mandauit:alterum.ſ.
xxix.& mane/& ueſpere alterũ.i.ad principiũ uitæ nr̃æ/& ad finem:ut dñs cuſtodiat introitũ & exitum
Nume. noſtrum/ſicut dicit ꝓpheta. Hæc aũt/quæ de agni figura dicta ſunt: cum a ſacris doctoribus &
xxviii. diuinarũ lr̃arũ expoſitorib⁹ tam hoc loco/q̃ aliis pleriſq; ſint multipliciter explanata:ulteri⁹
ꝑs.cxx. non ꝓſequemur. Teſtimonium igit̃ ex ſacris litteris ueteris teſtamenti Chriſto perhibere uo/
lens Ioannes concinne/aptiſſimeq; hac metaphora eſt uſus:dũ dixit: Ecce agn⁹ dei. ac ſi dixiſſet:
ECCE hic (quẽ uidetis) ille ipſe eſt:quẽ agni uocabulo/uariiſq; figuris uenturũ ad ſaluandũ
gen⁹ hũanũ ꝑ ora ꝓphetarũ deus ꝓſcripſit. ¶ Sed ne parũ gnaros ſacratũ ſcripturaꝝ/ſenſuũq; Textus.
in eis latentium/dubios relinqueret: neu ex eo ꝙ illũ Ioãnes/ſicut & cæteros/qui pctõres erãt D
baptizauerat:purũ hoĩem:& ꝓinde peccatis obnoxium arbitrarent̃/adiecit: ECCE q tollit pec
cata mũdi. per quæ uerba nõ ſolũ hanc de ſe opinienem ex mẽtib⁹ audientiũ amputare uoluit: Textus.
ꝙ ipſe baptizando pctã hoĩm remittere poſſet. Verũ & hanc Chriſto ptãtem tribuere:ac per
hoc diuinitatem eius ꝓfiteri:cũ/ut ipſimet phariſei/& ſcribæ aduerſus eundẽ Chriſtũ poſtmo
Mar.ii. dũ dixerunt: Nemo ꝑter unum deũ/remittere pctã poſſit. Ex figura igitur illũ Meſiam ꝑmum
oſtendit agnũ noĩans:deinde ex ptãte/cũ adiecit: Qui tollit pctã mundi. Tertio ex reuelatiõe:

quia a deo ſibi illũ manifeſtatum teſtificatus eſt: Poſtremo apte diuinitatem/ immo & pſonalẽ in
E — Arcana fidei myſteria quo ordine ſint reuelãda.
trinitate ꝓprietatem confitet. ¶ Quod eſt (ut alio loco tetigimus) boni doctoris officium: ut
primũ ꝑ ſiſitudines/ deinde ꝑ argumẽta. Tertio per fidem reuelatã & ſacræ ſcripturæ teſtimo
nia arcana diuinorũ myſteriorũ rudiorib⁹ explicent. Et poſtremo aptis notioribuſq; uerbis ac
uocabulis depromãt. Hoc idem & in mẽtibus fideliũ quotidie facit deus: q prius ꝑ ea/ quæ ſunt
creata/ & ꝑ uaria ænygmata ſeſe nobis manifeſtat: deinde ꝑ eam/ quã in nobis & in rebus oib⁹
creatis ꝑtãtem auctoritatẽq; oſtendit/ poſt uero ꝑ ſcripturarũ teſtimonia/ & aptiorem in menti
bus noſtris elucidationẽ: Poſtremo ꝑ manifeſtã ſuiipſius in fidei ſinceritate oſtẽſionẽ. quæ ſin/
F — Deus ſolus uerbo pñtis tpis ſum: uti poteſt. Chriſti proprĩu eſt pctã dimittere.
gula cũ in ſupiorib⁹ ſparſim a nobis ſint tacta: non iterabimus. ¶ Recte aũt pñtis tpis uerbo
eſt uſus: qui tollit/ nõ ꝑteriti/ aut futuri. Hoc enim uerbo in reb⁹ oibus uti ſolius dei ꝓpriũ eſt:
cui oĩa ſemp ſunt pñtia: ſicuti ex illis uerbis manifeſte liquet/ quæ de ſeipſo ad furentes Iudeos
protulit: dicens: anteq̃ Abraam fieret ego ſum qđ & aliis auctoritatib⁹/ teſtimoniiſq;/ dum de Io.viii.
noĩe Ieſu diſſeruimus/ ſatis abunde demõſtrauim⁹. Nihil enim poſt ꝑmi parentis culpã fecit ac
curatius/ nihil frequẽtius/ abundãtius nihil: q̃ pctã dimittere. Ex eoq; tpe reparationi humanæ
ſpãli q̃dam diſpõne/ ſeſe præparauit: quam ab æterno ꝓordinauerat/ dicẽte Aplo: Qui ꝓdeſti/ Ad ro.i
natus eſt filius dei in uirtute ſcđm ſpũm ſanctificationis. Præparauit qdẽ ut ſtatuto tpe intro/ Ad hebre.ix.
iret in ſancta æterna redemptione inuẽta: ſicut dicit idẽ Aplus: Quoties inſup priſcis illis pa/
triarchis/ & ad eoꝝ ꝑces pplis plurimis in lege naturæ: quoties deinde iſraeliticæ genti ſub du
ctu ac tutela Moyſi ad pñiam tendenti/ ipſius ducis merito/ deprecationeq; nict⁹ pepcit. Quo
ties ſub ducib⁹ cæteris/ quoties ſub regib⁹: & ne plebi qdem ipſi tñ/ ſed ducib⁹/ regibus/ & ſa/
cerdotibus/ & ſingulis qbuſq; oĩs ſexus ætatis conditioniſq; hoibus. Quoties uero inter hoĩes
ambulans uariis pſonis dimiſit & tandẽ ſimul pro oibus mortem acerbiſſimam/ & ignominio
ſam ꝑtulit: morienſq; non ꝓ cæteroꝝ hoium tñ: ſed & pro crucifixoꝝ ſuoꝝ ſalute/ adiectis ẽt Ad hebre.
lachrimis pãtrem orauit: & deniq; quoties/ q̃leſq; culpas paſſionis ſuæ ſacro redẽptis/ & tũ iã ab
initio naſcẽtis Eccleſiæ/ & creſcente deinde credentiũ multitudine cõdonauit & dimiſit. Et nũc
quoq; affluenti⁹/ frequẽtiuſq; dimittit/ diuerſiſq; ſacroꝝ & ſuffragiorum expiationib⁹ uſq; in
deſinenter emundat conſcientias. Quippe q ad hoc uenit in mundũ/ ut lauaret nos a peccatis Apoc.i.
noſtris in ſanguine ſuo. Idq; & miniſtris ſuis ſacerdotib⁹ in pſona principis eorũ Petri fieri mã
dauit/ nõ ſepties qdem/ certoq; numero/ ſed ſeptuageſies ſepties. i. abſq; ulla numeri determi
natione quotieſcũq; ad pñiam conuerſus pctõr peteret a ſacerdote remiſſionẽ. Quib⁹ ex rebus Matth.xviii. &
G — Textus.
Saluatoris ſibi nomen præ cæteris (ut in illius circũſione uidimus) Chriſt⁹ aſſumẽdũ iudicauit. Lu.vii.
¶ Proſequamur igit̃ reliqua: HIC EST (inqt) de quo dixi: poſt me uenit &c. quæ ſane uerba
ad certiorem ipſius Chriſti demõſtrationẽ ꝓlata fuiſſe pſpicuum eſt. Et iccirco ad eos illũ nunc
Explanatio litteræ.
locutũ ueriſimile eſt: ad quos priora quoq; uerba ꝓtulerat: aut ſaltem ad quos eoꝝ notitia per/
uenerat. Quoꝝ hic eſt ꝓculdubio ſenſus: Sciebã iam pridẽ Meſſiam incarnatũ/ & inter Iudeos
uerſari. A deo nãq; ante eum ſum miſſus/ ut eius aduentũ orbi manifeſtarem. Et id qdem iam
abunde teſtatus ſum/ nõ modo plebi/ turbæq; uulgari: uerumetiam ſcribis & phariſeis ſacerdo
tũq; principib⁹ & legis peritis. Nũdum tñ illum in corpali ſpecie/ ſed in ſpũ dũtaxat/ uideram:
ꝓpterea ad oculum demõſtrate non potui: ſed poſtmodũ ad me uenire dignat⁹ eſt: ut baptiza/
ret: quẽ ne tũc qdem ꝓprio ſenſu/ ſed diuina reuelatione cognoui: qa ſignum ſup eum uidi/ qđ
a Spũ Sancto mihi ad eũ agnoſcendũ datum erat. Et iccirco nũc uobis teſtificor: hunc illũ eun/
H
dem eſſe/ quẽ uobis cõfuſe/ indeterminateq;/ ꝓdem annũtiaui. ¶ Hic plane huius tertiæ mani
feſtationis/ quã Ioannes euãgeliſta tradidit/ uerus eſt (ni fallor) ad lrãm ſenſus. & etſi qđ ſe illũ
prius q̃ eum baptizaret: neſciuiſſe idem ꝑcurſor affirmauit/ nõnulli ad ſequẽtia referãt: quæ de
ipſius Chriſti ꝑtãte/ atq; auctoritate/ Euãgeliſta ſubiũxit: ac ſi diceret: Sciebã qdẽ illũ Meſſiam
eſſe: ſed ꝑtãtem conferendæ per baptiſmũ grãæ a deo ſibi reſeruatam neſciebã/ donec mihi re/
uelatũ fuit a Spũ Sancto: q ſup quem columbã deſcendentẽ: & manentẽ uiderẽ: ille erat/ qui in
eodẽ ſpũ baptizabat: & ꝑter eum alius nemo. Quẽ ſane ſenſum ob autoris in ſacrarũ litteraꝝ
interpretatione/ atq; intelligẽtia/ ſingularem peritiã/ ſummãq; auctoritatẽ non reſpuim⁹: q̃q̃
huic repugnare hoc uideat̃: q ab ipſo ſtatim initio ſuæ ꝑdicationis ꝑcurſor itidem ſemp fuerit
ꝓteſtat⁹ nõ ſe: ſed eũ/ q poſt ſe uẽtur⁹ erat/ hãc hr̃e ꝑtãtẽ: Immo & uerba Angeli ad Zachariã/
& ipſius Zachariæ ad puerũ recens natũ ꝓlata illud idem exprimere pſpiciunt̃/ quæ eidẽ præ
curſori non fuere incognita: quippe q anteq̃ in lucẽ ex materno ꝓdiret utero: Spũ Sancto/ etiã
I — Queſtio ad litteram.
ſup ꝓphetas oẽs/ fuerat implet⁹. Prior ergo ſenſus mea qdem ſnĩa & planior eſt/ & litteræ/ ac
rei geſtæ/ accõmodatior. ¶ Vnica tñ reſtat ad hũc ſenſum difficultas: & ne ea qdẽ leuis. Si eñ
Saluatorem nõ prius cognouit ꝑcurſor: q̃ & columbæ deſcenſu/ & pñna uoce fuit edoctus: quo

ſpiritu

ſpiritu duct⁹ dum ab eo baptiſmū Saluator ipſe petiiſſet: ꝑus q̄ uel colūba deſcēderet/ uel uox ſupne intonaret: ad eū dixit: Ego a te debeo baptizari. Hoc enim ad Chriſtū ſolū ptinebat præcurſorē.ſ.baptizare: nec cuiq̄ alii hoc dicere uere potuiſſet. ¶ Quā ſane perplexitatem ut diſſoluam⁹: ita nobis dicendū occurrit. Ioannē.ſ. ꝓcurſorem ſpūm quidē ꝓphetiæ ad Saluatorem agnoſcendū ſemp habuiſſe: utpote quē in utero mr̄is format⁹/ recēs cōceptū agnouerat. Eoq̄ ipſo ſpū reuelante eū/ dum baptizādus acceſſit: recognouiſſe: nō equidem plena & apta cognitione. Fortaſſis enim de diuina gn̄atione necdū ita copertum habebat: ſicuti & de Maria/ & de Apl̄is/ & de Stephano in ſupiorib⁹ fuit oſtenſum: plenitudini em̄ gr̄æ aliq̄ rōne fieri pōt acceſſio: & uiſibile ſignum ad fidei confirmationē confert plurimū. Cognitioni quoq̄ quā qs habet p fidē/ accedit cognitio per ſpēm fieri nāq̄ pōt: ut aſpectu ꝓmo ex indicio aliquo ab alio qs recognoſcat. Neq̄ tn̄ plenam illius habebit notitiā. Iſaac qdem ex uoce ꝓmū Iacob recognouit: ſed nō tā certa fuit cognitio: ut ex manuū piloſa ædi pelle circūuolutarū contactu non fuerit in errorem adduct⁹. In eā quoq̄ ſniam accipi pōt: qđ per ꝓphetā dr̄: Prauū eſt cor hoīs & impſcrutabile qs cognoſcet illud? Intelligi enim illud ꝓprie dr̄: qđ cognitione certa & infallibili percipit. Verūtn̄ qđ cōiectura ꝓbabili nobis pſuadet: hoc ēt itelligere arbitramur. q̄ in ſenſu illud accipit qđ i Sapiā dr̄: A doctrina ſua cognoſcit uir. & alio loco: Ex uiſu cognoſcit uir. & dn̄s in Euāgelio: A fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos. Nā & de paſtorib⁹ dr̄: q̄ cognouerūt de uerbo qđ dictū erat illis de puero. Quos tn̄ eius diuinitatem cognouiſſe pfecte nemo affirmabit: quippe quā Apl̄i ipſi poſt tot tāq̄ ſtupenda ſigna & opa ægre tādem cognouerunt. Quæ ſane rn̄ſio ad ꝓcedentē ꝓxime accedere uidet. ¶ Hoc aūt ſignū Colūbæ/ & uocis/ nō tam ad maiorē ꝓcurſoris informationem/ q̄ ad alioꝝ corroborādā fidem datum facile crediderim: ſicut & illud/ qđ ſe palpandū Thomæ Saluator ipſe poſt reſurrectionem ꝓbuit. ¶ Cæterum qđ hoc loco ſe prius dixiſſe refert: in ipſa uerborū ſerie ab his/ q̄ ſupius p eum dicta fuiſſe uidim⁹/ nōnihil differre. Ibi etenim dixit: Qui poſt me uenturus eſt. Hic aūt dicit: uenit: qđ uel pn̄tis eſt tpis/ uel ꝑteriti: illud aūt futuri. Verū haud difficilis intrincata ne accōmodari pōt rn̄ſio. Primū qdē futura reſpexit opa.ſ. q̄ poſt Ioānis mortem/ imo & incarnationē palā erat facturus: tū ut ſe mūdo manifeſtaret/ tū ut ſuſceptū a pr̄e munus redēptionis nr̄æ cōſumaret. Nūc uero ad ea/ q̄ iam facta erant/ fiebantq̄ eo tpe/ ſermonē retulit. Ideq̄ eſt utrobiq̄ ſenſus: q̄uis em̄ cōceptu/ natiuitate/ & ꝓinde tpe/ atq̄ ætate/ hic fuerit prior: in reliqs tn̄/ uel q̄ iam fecerat: uel quæ facturus erat/ ille gradu. auctoritate/ dignitateq̄ ꝓceſſit. ¶ Qđ ſi cuipiam rn̄ſio hæc non faciat ſatis: intelligat hoc uerbū uenit/ ſiue ꝑſentis tpis actū exprimat/ ſiue ꝑteriti hanc hr̄e ſignificationē: ut tā eum qui iā eo/ quo deſtinauerat ꝑuenit/ cōpræhēdat: q̄ q ſe accingit itineri: uiāq̄ eſt dūtaxat ingreſſus. Qđ ut cætera ꝑterea ſacræ ſcripturæ teſtimoniis ex Geneſi comprobat: Profectuſq̄ (inqt) Iſrael cū oībus q̄ hēbat/ uenit ad puteū iuramenti. & mactauit ibi uictimas deo pr̄is ſui Iſaac/ audiuit eū p uiſionē &c. Peruenerat igit ad locum/ q in eo imolabat/ deinde ſubdit: Surrexitq̄ Iacob: & paulo poſt ſequit: Venit in Aegyptū. Neq̄ enim ſtatim ſed emenſo ptꝑs itineris ſpacio eo ꝑuenit: cui & illud ꝓphetæ cōgruit: Ecce Saluator tuus uenit. & paulo infra: Et uocabūt eos populus ſctūs. & hoc pacto alio quoq̄ in loco euāgeliſtarū uerba q̄ alioqui diſſentire uident/ ad concordiā reducunt. Vnus em̄ mulieres ad monumentū ueniſſe dicit ualde mane: cū adhuc tenebræ eſſent ſup terrā. Alius uero dicit/ ueniſſe eas orto iā ſole. ¶ Illud aūt/ qđ ſubdit/ QVIA prior me erat: & ego neſciebā: ſi recte uerba pōderent: aliqd ad ꝓmiſſoꝝ intelligentiā adiecit. Rōnem em̄ reddere uidet eius qđ dixerat prius: qa (inqt) prior me erat. q̄ tn̄ obſcura repugnāſq̄ & perplexa uidet. Si em̄ hoc ad uerba illa/ poſt me uenit/ referam⁹/ repugnat ſniæ rō: uel rōni ſnia. Ex eo enim q̄ ante eū erat: uenire prior debuerat/ aut certe & ſi non repuguet: abſurdū tn̄ habet ſenſum. Talis em̄ eſt/ ac ſi dixiſſet: Ideo poſt me uenit: qa ante me erat. Hæc quippe incōgrua eſt cōſequentia: ſin aūt ad illa uerba referendum putamus: q ante me factus eſt: qs pōt non uiolata uerboꝝ natura alius eſſe ſenſus? q̄ ut dicamus: ante me fact⁹ eſt i qa prior me erat: quo qd pōt eſſe incōcinius/ atq̄ abſurdius? Si enim iā erat: qūo factus eſt. & ſi factus qūo iā erat. ¶ Niſi ex ꝓdictis oībus unā hāc eliciam⁹ ſniam: ueritati qdem cōſonā/ & mēti quoq̄ Euāgeliſtæ cōgruentē. Poſt me uenit p opationē/ & ſui ipſius manifeſtationē/ ille q ante me fact⁹ eſt p dignitatis ſublimitatē: quā.ſ. ex eo eſt cōſecut⁹: qa prior me erat.ſ. p diuinæ eſſentiæ coæternitatē: ac ſi apte dicat: ea rōne me ꝓcedit dignitate atq̄ auctoritate: qa nō eſt pur⁹ hō: ſed ab æterno erat uerbū: ſicut de eo dicit idem Euāgeliſta: In ꝓcipio erat uerbū: qđ poſtea ex tpe factū eſt caro. i. carnē aſſumpſit humanā. Verbū igit ꝑteriti tpis ad dignitatē quā ex unione uerbi Chriſt⁹ aſſequut⁹ eſt refert. Futuri uero ad opa ſalutis: q̄ erat paulo poſt editur⁹: pfecti aūt tpis uerbum ad ipſam diuini uerbi eſſentiā. ¶ Cæterum ne ſuſpitione aliqua uacillaret

Marginal notes (left): Geneſis xxvii. — Hiere. xvii. — Prouer. xii. — Ec. xix. — Matth. vii. — Eſa. lxii — Ioan. i.

Marginal notes (right): Cognitionē reuelationis cōfirmat cognitio ſēſualis. — A Alia queſtio ad litteram. — B Venire duplicē habet ſignificationem. — C Textus. — Queſtio ad litteram. — Explanatio litteræ. — D

Textus. teſtimoniũ ei⁹ eñi:ſtatim adiecit: S E D ut manifeſtet̃ in Iſrael:ptãs.ſ.& auctoritas ipſi⁹ Salua
Explanatio litteræ. toris:nedũ aduent⁹in carnẽ/ pptetea ueni ego in aq̃ baptizãs.Quoꝝ eqdem uerborũ pſpicuus
eſt ſenſus.Perinde eñi ſonãt/ac ſi dixiſſet: Ille eſt uer⁹ Meſſias in lege pmiſſus:q eſt deo pr̃i quo
ad diuinitatẽ coæternus.Et pptetea me maiot atq̃ dignior:ſed tñ opa eius poſt meã cõſumatio
nẽ manifeſtabunt̃.Verũ nedũ uenerit incognit⁹ ſit:ne ue Iſraelitica gẽs ſub hoc uelamine ex/
cuſationẽ ꝑtendere poſſit:ꝙ eum nõ cognouerit: icirco ꝑmiſſus ſum anteq̃ ipſe ſe manifeſtet:
ut eius aduẽtũ nuntiarẽ:cui ſniæ eiuſdẽ Euãgeliſtæ loco ꝑus allegato uerba conueniunt. Poſtq̃
enim dixit: In ppria uenit & ſui eũ nõ receperũt.paulo poſt adiecit: Fuit hõ miſſus a deo cui no
mẽ erat Ioãnes.Hic uenit in teſtimoniũ/ut teſtimoniũ phiberet de lumine ac ſi diceret:q eũ ex
ſuis ſ.Iſraelica gẽte recipe noluerũt inexcuſabiles ſunt:p eo.ſ.ꝙ Ioãnes ante eũ uenit/nõ ſua
ſpõte/aut ppria temeritate ſed miſſus a deo:q de illo teſtimoniũ phibuit tale/ſubaudi/cui cre
E dere Iudeos oportebat. ¶ Cæterũ ne falli eũ potuiſſe illuſione aliq̃ qſq̃ putaret:modũ diuinæ
Textus. reuelatiõis adiecit: ET TESTIMONIVM (inqt) phibuit Ioãnes dicẽs:Quia uidi ſpũm de/
ſcẽdẽtẽ&c.De hac aũt deſcẽſione q̃lis fuerit paulopoſt diſſerem⁹ dũ de ipſi⁹ Chriſti baptõ tracta
Textus. bim⁹. ¶ Modũ uero reuelatiõis a deo ſibi factæ Ioannes ipſe exꝑſſit. ET EGO neſciebã eum
ideſt nõ cognoſcebã pſonã eius ex pñtia:ſed q miſit me baptizare in aquã: ille mihi dixit/ & q̃
ſequunt̃.In qb⁹ qdẽ uerbis nihil eſt explanatiõe neceſſariũ.Clarũ qppe ẽ dũ dixit:Qui me mi/
ſit/deũ intellexiſſe.Verũtamẽ caſtigatiorib⁹ uerbis iccirco uſum:ne gloriari uideretur apte:ꝙ
cũ eo deus eſſet locut⁹:ſicuti & Saluator ipſe:q ſe crebro filium hoĩs noĩabat raro uero filium
F dei.Et eodẽ quoq̃ mõ de pr̃e ſuo æterno locutus eſt:ſicut ꝑcurſor iſte dũ dixit Et qui me miſit
Deus põt uocem formare ſine organo. uerax eſt. ¶ Q d aũt deũ ſibi hoc dixiſſe refert : p organum aliqd materiale intelligẽdũ eſt/ Io. viii.
factum/uel Angeli miniſterio/ aut inſpiratiõe aliq̃ denũtiatũ. q̃uis a diuina ptãte nõ repugnet
uocẽ abſq̃ organo ſeu inſtrõ materiali formare. Quippe q &accidentia ſine ſubiecto/& ſine
materia formas:imo & ex nihilo multa per ſingulos dies pducit:& ab initio cuncta creauit. Geñ.i.
G ¶ Quæri tñ põt:cũ ꝑter colũbæ ſignũ/qd ſup Chriſtũ apparuiſſe dum baptizaret̃:teſtat⁹ eſt/
Queſtio ad litteram. etiã uox pr̃na ſit audita : q̃ illum ipm/qui baptizabat̃/filiũ ſuum chariſſimũ eſt pfeſſus:cur nõ
& illud diuinũ teſtimoniũ ꝑcurſor attulit:quo res & teſtatior fieret/& pſuaſibilior. Lõge enim
ꝑſtat dei uerbũ/atq̃ aſſertio/q̃ mẽtiri nequit/materiali ſigno etiã a deo ꝑordinato:in quo erra
ri aut ambigi põt. ¶ Neq̃ admittẽda rñſio uidet̃:ꝙ præ nimia humilitate noluerit tãti myſte/
rii arcanũ retegere:q̃ſi deũ ſibi familiarẽ hoc pacto arrogatur⁹ uideret̃: aut ꝙ eos/ad quos loq̃ ii. ad co
bat̃/nõ iudicauit capaces tantæ rei:ſicuti & Ap̃lus ſe qdẽ ad tertiũ uſq̃ cælum raptum ſcribit. rin.xii.
Verba aũt/q̃ audiuit/nõ licere homini loq pteſtat̃.& diuus Frãciſcus/ſi Bonauẽturæ/q eius ui
tam cõſcripſit credim⁹/uiſionẽ quidẽ ſtupendã ſeraphici ſpũs & uiſionis modũ nõnullis fratri
bus narrauit.Verba aũt/q̃ ab eo audiuit/uemini:enimuero ex eo/qd ꝑdixerat/rñſio hæc tolli
tur.Quandoqdẽ deum ſibi ꝑlocutũ fuerit pfeſſus.Q V I me miſit inqt)ille mihi dixit &c.
Textus. H ¶ Sed fortaſſis diuerſa eſt hui⁹ locutiõis ab iſta rõ.Hoc enim a deo ſibi ꝑdictũ aut ꝑoſtẽſum di/
cere Ioannẽ oportuit:quo fidẽ aſtrueret nouitati rei ; niſi enim in ſignũ illud a deo ſibi datum
fuiſſet:quo pacto ex colũbæ ſup hoĩem deſcẽſu atq̃ incubatiõe ſeu mãſione illũ Meſſiã/Chri/
ſtum ue/iudicare potuiſſet aut illi ex tali ſigno ita iudicãti cæteri adhibuiſſent fidẽ.Neceſſario
igit̃ hoc illum referre oportuit ut dictis fides ꝑſtaret̃ ſuis Poſteri⁹ autẽ ráetſi certi⁹ eſſet/non
fuit tamẽ ad eã rẽ neceſſariũ.Inſup prior dei ſermo ad Ioannẽ ipm fact⁹ eſt.Poſterior ad Chri
ſtũ.Pr̃is igit̃ æterni ad filium incarnatũ arcana uerba nõ æque ſeruo propalare licuit:atq̃ ad ſe
plata Sed neq̃ hæc ambiguitate caret rñſio:qa ut in ſequẽtib⁹ uidebimus:hæc uetba a pr̃e non
ad filiũ/ſed in tertia pſona plata nõnulli euãgeliſtæ tradũt.Propterea nõ abſonũ ẽ dicere: Ioan
I nẽ ea quoq̃ uerba/q̃ ex pr̃is pſona dicta ſũt retuliſſe qd ráetſi Euãgeliſta nõ explicite ſcripſe/
rit:exꝑſſit tñ iplicite:dũ uerba ꝑcurſoris referẽs ſubiũxit: ET EGO uidi & teſtimõiũ phibui/
Quarta manifeſtatio ſaluatoris a ꝑcurſore. qa hic eſt fili⁹ dei.& hæc de tertia manifeſtatiõe ſint ſatis. ¶ Quarta uero breuior eſt uerbis:
ſed ſenſu nõ min⁹ pfunda:quã idẽ quoq̃ Ioannes euãgeliſta tradidit.ALTERA (inqt) die ite/
rum ſtabat Ioannes & ex diſcipulis eius duo:& reſpiciẽs Ieſum ambulãtẽ/dixit:Ecce agn⁹ dei.
Textus. ¶ Notãdũ eſt itaq̃ ꝑmum ꝙ Ioannes ſtans deſcribit̃/& ambulãs Ieſus rurſus ꝙ cum duob⁹ dũ
Queſtiones ad litteram. taxat diſcipulis ſtabat Ioannes:quãdo Ieſum ambulãtẽ uidit:cũ alioq dũ cætera (q̃ ꝑdixim⁹) te/
ſtimonia tulit:ad turbas poti⁹ & corã multitudine locut⁹ uideatur/ aut oĩno nullus pſonaꝝ ab
euãgeliſtis deſcribit̃ numer⁹.Inſup ꝙ unius tñ e duob⁹ diſcipulis nomẽ exꝑſſit/alteri⁹ tacuit.
Item ꝙ ad tria hæc uerba duo illi diſcipuli Ieſum ſunt ſequuti : cũ ad multo plura atq̃ altiora
nõ prius ſequut⁹ referat̃.Poſtremo ꝙ Ioãnes/q alios ad Chriſtũ mittebat/ipſe ad eũ nõ accede
K bat.Quærenda eſt ergo hoꝝ oĩum rõ;facti quippe narratio p ſeſe patet. ¶ Poſt baptiſmum
itaq̃

itaq; a ſolitudine reuerſus Saluator ad Ioánẽ ueniſſe máifeſtatio ꝓcedẽs docuit. Nũc aũt dũ ipſe
ſtaret rurſum corá eo ambulaſſe refert̃. Sẽſus igit̃ eſt introſpiciẽdus: nõ uerbotenus ptráſeun
dum. Primo nãq; ad pœnitentẽ & in pnĩæ opere pſeuerantem/ ꝓficientẽq; Ieſus/ ideſt lux diui Moraliter.
næ gratiæ uenit p ſeſe: quá tamẽ ex prioris gr̃æ infuſione ꝓficiẽs prius etiam q̃ ad ſe pueniat: Gr̃æ diuinæ
cernit & manifeſtat: ſicut & Eliſabeth fecit: quæ ſtatim ad Mariæ ingreſſum & ſalutationẽ/ q̃ ad cõuerſos
ante cõplexũ & in ipſo limine/ ꝓmoq; aſpectu fieri ſolet/ exclamauit. Immo uero ad locũ/ unde prõptitudo.
cõſolatio/ ſaluſq;/ aut lætitia expectat̃/ aſpiciẽti/ & oculos mentis in eius expectatione intẽden
ps.cxx. ti/ aduenit/ ꝓſtoq; occurrit: uelutiilli cõtigit: qui dicebat: Leuaui oculos meos in mõtes unde ue
iiii.reg. niat auxilium mihi. Cõfeſtim enim ſubiungit: Auxiliũ meũ a dño &c. & Ezechias cũ oculos ad
xx. parietẽ/ & ad deũ mẽtem conuertiſſet: cõfeſtim a dño meruit exaudiri. Suſanna quoq; in cælum
Daniel. ſuſpiciẽs a falſæ cõdẽnationis ſupplicio obtinuit liberari. Sed & ſanctæ mulieres/ quæ zelo pie
xiii. tatis ad monumentũ acceſſerát: ut corpus Ieſu exanimatum ungerẽt/ cum de lapide ſepulchri
reuoluẽdo anxiæ inuicẽ q̃rerẽt: nõ mõ illũ reuolutũ inuenerũt: uerũetiá quem inter mortuos
q̃rebát/ ſuſcitatũ uidere meruerũt. ¶ Stare igit̃ oportet eũ q ꝓficit: & nõ mõ ſtare: uerũetiá at/ A
tentum eſſe & pſpicere: tum ut necunde quicq̃ intentet̃/ aut obrepat mali: tũ ut ſi quæ melio/ Proficiẽtem
ra faciendi occaſio ſeſe offerat: nequaq̃ prætermittat̃: ſicut in ſupiorib⁹ abunde oſtendiſſe me/ ſtar̃ oportet.
i.ad co/ minimus. dũ illud Apl̃i uerbũ attigim⁹: Vigilate & ſtate in fide & alia nõnulla. Qui ſtat igitur
rin.xvi. aut/ ut eiuſdẽ Apl̃i uerbis utar: Qui ſe exiſtimat ſtare: uideat ne cadat. Similiter & qui ad deũ
i.ad co/ oculos direxit: uideat ne ad terrena cõuertat: ex eorũq; numero fiat: de qbus ꝓpheta dicit: Ocu
rin.x. los ſuos ſtatuerũt declinare in terrá. Et illis ſenib⁹ iudicib⁹ fiat ſimilis: qui excæcante eos malæ
ps.xvi. libidinis cõcupiſcentia/ auerterũt ſenſum ſuũ & declinauerũt oculos ſuos/ ut nõ uiderẽt cælũ
Dan.iii neq; recordarent̃ iudicioꝝ iuſtoꝝ. Quin poti⁹ aſſidua mentis acie deũ intueat̃/ ut cũ propheta
Pſalmo dicere poſſit: Oculi mei ſemp ad dñm. Hoc qui fecerit: ꝓculdubio dñm ambulãtẽ uidere nõ tar
xxiiii. dabit. ¶ Cæterum qd iſta Chriſti ambulatio nobis ſignificat cõſiderem⁹. Eum nãq; & ſeden/ Chriſtũ ſta/
tem/ & ſtantẽ/ & tranſeuntẽ/ & uenientẽ & quieſcẽtem & manentẽ legimus. & rurſus ambulan re ambulare
tẽ nõnunq̃ in mediterraneis/ plerũq; iuxta mare: aliqñ per ſata & interdũ in tẽplo. Deus quoq; ſedere & ma
ipſe in paradiſo dũ Adam peccaret: deambulaſſe legit̃: & fortaſſis etiá aliũ modũ/ aut alia loca nere & his ſi
inuenire ſolertior qſpiá poterit diuinæ deābulatiõis. ¶ Verũ quátũ ad pñtis tractat⁹ materiá milia quid ſi
ptinet: exiſtimo p hoc q in ꝓori manifeſtatiõe Chriſt⁹ ad Ioannẽ ueniẽs deſcribit̃. In hac uero gnificat.
corá eo ambulás/ nobis iuxta ſpũalẽ intelligẽtiá ſignificari: diuiná gr̃am ſalutis nr̃æ ꝓuiá: q.ſ.
nos ad ſe trahit deus/ ad nos ꝓmũ uenire. Nemo eñi ad Chriſtũ uenit niſi quẽ pr̃ trahit. Deinde
Pſalmo uero corá eo ambulat. ut illi uiá ſalutis oñdat. Q̃d qdẽ a deo his uerbis Cytharedus uates po/
xxiiii.& ſtulabat: Notá fac mihi uiá in q̃ ambulẽ. & rurſus: Vias tuas dñe demõſtra mihi. Stat inter nos
xlii. ut nos cõfirmet & cõfortet. Stetit (inquit Euangeliſta) Ieſus in medio diſcipuloꝝ & dixit illis:
Lucæ Pax uobis ego ſum nolite timere. & inſup/ man⁹ illis oñdit ſcripturas apuit: & Spũm Sãctum
xxiiii. infudit. ¶ Sedet quoq; ut nos doceat: ſicut Euãgeliſta dicit: Et cũ ſediſſet: acceſſerũt ad eũ diſci
Io.xx. puli ei⁹/ & apiens os ſuũ docebat eos &c ¶ Manet aũt in nobis: ut nos ſibi copulet & ſociet/ ita
Mat.v. ut ipſe noſtro fructu perfruatur/ & nos ecõtra beneficio ſuo. Ipſe etenim dicit: Qui manet in
Io.xv. me/ & ego in eo: hic fert fructum multum. & paulo infra: Si manſeritis in me/ & uerba mea in
uobis manſerint: quodcunq; uolueritis petetis & fiet uobis. & ad extremum concludit: Hæc lo/
cutus ſum uobis: ut gaudium meum in uobis ſit: & gaudium ueſtrum impleatur. ¶ Prius igit̃ B
ad Ioannem/ ideſt ad ꝓficientem Ieſus/ ideſt gratia perficiens uenit p nouá inſpirationẽ: ut cũ Gr̃a diuina
ad altiora prouocet/ incitet/ aliciat. Deinde uero ſtãtẽ illũ in ſancto ꝓpoſito/ & undiq; opẽ expe quot mõis ꝓ
ctãtẽ alia gr̃æ luce pfundit: q̃ pficere poſſit qd̃ intẽdit/ & rurſus corá eo ambulat: ut uiá illi ſalu ficiẽtes adiu
tis/ perfectioniſq; oſtẽdat. Ambulat aũt nõ ſupra mare/ ſeu in littore maris. i. humanaꝝ tribu/ uet.
lationũ: qb⁹ agitant̃ fideles/ ut eos cõſolet̃: ſed in ſtabili firmaq; terra: & in ea qdẽ in q̃ Ioannes
ipſe. i. in oĩ uirtutũ genere/ oĩq; charitatis officio ꝓficiens/ quiet⁹ pſeuerabat. Propterea hoc lo
co nõ exterrit⁹/ cõturbatus ue/ deſcribit̃ Ioánes/ aut de ipſi⁹ Chriſti pſona heſitans: ſicut diſci
puli qbus ſupra mare/ aut in littore maris ambulás Chriſtus apparuit. Sed primo aſpectu illũ
agnoſcens diſcipulis quoq; & indicauit/ & ſequendum oſtendit. Hoc quippe contemplatiua no
bis præſtat uita: ut dum in dei & mandatorũ eius cõtẽplatione quieſcim⁹: Chriſtũ i. Saluatorẽ Contẽplati/
corá nobis apta forma ambulantẽ cõfeſtim uideam⁹/ agnoſcam⁹. & indicem⁹: quorũ uero men ui apti⁹ & cla
Marci. tib⁹ nõ firma fide/ pfectaq; charitate hæret: hic nõ ſe ꝓpria in ſpecie tá repente manifeſtat: ſed rius deum ui
xvi. uel in aliena forma/ uel in ꝓpria qdẽ/ ſed illis nõ ſtatim cognita: ſicut duob⁹ diſcipulis in Emaus dent.
Lucæ ꝓficiſcẽtib⁹/ & Magdalenæ in horto iuxta ſepulchrũ illi cũ mortuis q̃rẽti contigiſſe legim⁹. &
xxiiii. ꝓdictis ei⁹ diſcipulis dũ alto hũanaꝝ cogitationũ ſeſe cõmiſiſſent pelago. ¶ Hunc aũt Ioánẽ eo
Io.xx. tpe a baptizãdi & ꝓdicãdi offõ ſe tãtiſper ſubtraxiſſe/ & cõtẽplatiõi indulſiſſe/ ex eo facile de/

Cõtẽplatiõi nõ nocet ſo/cietas ſctõꝝ.

prahẽdi põt: ꝙ duob⁹ dũtaxat diſcipulis comitat⁹ tũc refert. Sãcta ſiqdẽ paucoꝝ electoꝝ ſocie
tas cõtẽplationẽ nõ impedit: ſed adiuuat poti⁹/ & fructuoſiorẽ facit. Vbicunq; eñ (ait Chriſt⁹)
fuerint duo/ uel tres cõgregati in noie meo/ in medio illoꝝ ſum. & ob id idẽ ipſe Chriſt⁹ ſũmæ Matth. xviii.
excellẽtiæ arcanis myſteriis ꝑſerti in ſua trãſſiguratiõe / nõ duos tñ diſcipulos/ ſed tres legit
adhibuiſſe. Neq; Aplis impedimẽto fuit numer⁹: quominus in eodẽ loco orantibus uiſibili for Matth. xvi. & Mar. ix.
C ma ſeſe Spũs Sctũs infuderit. ¶ Ex hoc quoq; nobis liquere põt: cur ad hæc pauca uerba duo
hi diſcipuli Chriſtũ ſunt ſecuti/ qđ prius neq; hi, neq; alii/ feciſſe legunt. Quippe ex ꝓximio/
ribus atq; charioribꝰ ꝑcurſoris erant/ & cũ eo tum uacabant cõtemplationi. Cum itaq; iam oĩa
uerba/ quæ de Chriſto ioannes habuerat/ audiuiſſent/ ꝑſertim dũ illum agnũ dei noĩauit: non

Tpaliũ rerũ põdere leuati confeſtim chriſtum ſe/quunt.

fuit tũc maiore expſſione opus. Neq; his/ q iam ad ſequendum parati erant/ tpe ꝓlixiore. Qui
enim feruore deuotiõis ſunt accẽſi/ nec magno tpalium rerũ põdere preſſi: hi ad primã uocem
Saluatorem ſequunt: ſicut & Zacheus cũ in arborẽ ſicomoꝝ aſcẽdiſſet: Saluatoris uidẽdi cã: & Lu. xix.
duo filii Zebedei: qui ꝑter nauem & rætia/ quæ pñi etiam reliquerũt/ nihil poſſidebãt/ cõfeſtim Mat. iiii
eum uocantem ſunt ſecuti. Maria quoq; Magdalena/ cum illi Martha ſoror dixiſſet: Magiſter Io. xi.
adeſt/ & uocat te: illico relictis cõſolatoribꝰ ad eũ feſtina cucurrit. Et Petrus cũ ioannẽ audiſſet Io. ulti.
dicẽtẽ: Dñs eſt: ſtatĩ in mare nudus exiliit. ¶ Non tam aũt facile q diues erat: Chriſtũ ſequi po/ Matth. xix. &
tuit. Et ne hi quoq; duo diſcipuli ioannis cũ ante multo plura de Chriſto audiſſent: ſecuti ſũt: Mar. x.
ꝙ a turbæ erant admixti/ ideſt inter mũdanos/ rebꝰ quoq; mundanis impliciti. Neq; enim turbis
in mõtem cõtemplatiõis tã facile patet aſcenſus. Nempe licet turbas ſecutas Chriſtũ frequẽ/ Mat. iiii
ter legerim: inde tñ uel eo dimittẽte/ uel ſua ipſi ſponte/ ad ꝓpria quiq; ſunt reuerſi: neq; e tur v. viii. xiiii.
ba quẽquã dimiſſis rebꝰ ſuis oibus/ ſecutũ illũ ſuopte genio memini me legiſſe: crediſſe uero
plures/ e qbus ad tꝑs permulti. Huius rei gr̃a Chriſt⁹ cũ mutus & ſurdus ad eũ adductus eſſet: Mat. iii.
D ut ſanaretur/ prius ꝙ̃ illi gratiam ſanitatis impartiret: e turba ſeorſum illum deducere uoluit. iiii. & v
¶ Horũ aũt duorũ diſcipulorũ ꝙ alteri⁹ tñ nomẽ Euãgeliſta expſſerit/ & alteri⁹ ꝑterierit: nõ ab Lu. vii.
ſq; myſterio (ni fallor) eſt factũ/ ſicuti neq; ab alio euãgeliſta duoꝝ diſcipulorũ/ q in Emaus ꝓfi viii. &
ciſcebant. Et hæc duplex aſſignati mea qdem ſnĩa põt. Primũ qdẽ bonorũ & maloꝝ ex eo di/ xii.

Noĩa ſctõrũ exꝑmunt potius ꝙ̃ iniquorum.

ſtinctionẽ plerũq; in diuinis ſcripturis inuenim⁹ factã: q; bonoꝝ noĩa exprimunt/ tacent malo Io. v. vi.
rũ. Sic Euãgeliſta Lazari nomẽ expſſit: Epulonis diuitis nõ expſſit. Iccirco nimirũ: q a nõ ut ele vii.
ctorũ/ ita & reproboꝝ noĩa in libro uitæ ſunt deſcripta. Ex hoc igit cõiicere licet: ꝙ credentiũ Mar. vii
in Chriſto/ aut eorũ/ qui Chriſtũ ſunt ſecuti/ alii ad finẽ uſq; ꝑſeuerãtes in æternæ uitæ regno Lu. xvi.
admittent: alii a fide recedẽtes/ & ad impia opa deuiantes/ excludent: ſicuti ex decẽ uirginibus
qnq; ſunt admiſſæ/ & qnq; excluſæ: ita ex duabꝰ molẽtibꝰ/ atq; ex duobꝰ in lecto iacẽtibꝰ/ alter Mat. xv
E aſſumet/ alter relinquet. ¶ Sed ne ab hoc qdẽ ſenſu nomẽ ab Euãgeliſta expſſum abhorret. Matth. xxiiii.
Textus. VNVS (inqt) eorũ, q Chriſtũ ſunt ſecuti/ fuit Andreas frater Symonis Petri. Andreas qppe
hebraico ſermõe decor⁹ in ſtatiõe interꝑtat: in greco aũt uirilis. Decorus ergo qcunq; fuerit Lu. xvii
in ſtatiõe. i. q in decore ornamẽtoq; fidei & charitatis ꝑſtiterit/ uiriliterq; aduerſus carnis/ mun
di/ & dæmonis/ tẽtationes atq; inſidias/ dimicauerit Hui⁹ ꝓfecto nomẽ æternæ uitæ libro inue
nietur aſcriptum: iuxta quod dicebat Apoſtolus: Iuſtificati ergo ex fide pacẽ habeamus ad deũ Ad Ro.
per dominũ noſtrũ ieſum Chriſtũ: per quẽ habeamus acceſſum per fidẽ ad gr̃am iſtam in qua v.
ſtam⁹ & gloriamur in ſpe gloriæ filiorũ dei. Nõ ſolũ aũt/ ſed & gloriamur in tribulatiõib⁹: & ꝙ̃
ibi ſequunt. ¶ Alio aũt in ſenſu e duob⁹ diſcipulis is/ cui⁹ nomẽ poſitũ eſt/ eos repñtabat: q ex
circũciſione ſaluãdi erãt: & eos q ex gẽtilitate ali⁹ ſicut in Apocalipſi ex. xii. tribub⁹ Iſrael unã Apoca.
quãq; ſuo noie ſaluãdoꝝ q; ex ea nũeꝝ ioãnes cũ expſſiſſet: ſtatim adiecit: Poſt hæc uidi turbã vii.
magnã quã dinũerare nemo poterat ex oib⁹ gẽtib⁹/ tribub⁹ pplis/ & linguis &c. ¶ Nemini aũt
F miꝝ uideri debet: ꝙ/ qui diſcipulos/ cæteroſq; oẽs ad ſe uenientes/ ad Chriſtũ remittebat/ ꝑcur/
ſor ipſe nõ ierit: neq; illũ ſit ſecut⁹: illi ue adheſerit: illud qppe ab offõ/ qđ illi demandatũ erat/
fuiſſet alienũ: ꝑire eñ illũ ſicut ætate oportebat: ita & offõ ꝑdicatiõis/ & baptiſmate/ & carce/
re/ & morte/ & deniq; ad iferos deſcenſiõe. Multi quoq; adhuc erãt p ioannẽ baptizandi/ multi
cõuertẽdi. & ipſe ab Herode tenẽdus/ atq; occidẽdus: qua ex re nõ mõ his/ qui Chriſto adheſe/
rũt/ æq̃ri meruit: uerũ etiã eodẽ Chriſto teſte anferri. Quis eñ arbitrabit maximi regis legatũ/
ducẽ ue/ aut exercit⁹ impatorẽ illis dignitate atq; gr̃a inferiorẽ/ quos ipſe ex hoſtib⁹ ad ꝑncipẽ
ſupplices ſua uirtute trãſmittit/ aut quos ꝑnceps ſua ſpõte in familiã recipit ſuã. Nõne ex duo
bus diſcipulis ſibi chariſſimis aliũ ſe ſequi/ & aliũ manere Chriſt⁹ ꝑcepit. ¶ Itaq; q in uita acti Io. xxi.

In uita actiua qũo ſit ꝑſeuerandũ.

na ſic ꝓficiunt: ut multos etiã ad ꝑfectiorem alliciãt: tamdiu illi incũbere debẽt: ꝙ̃diu diuinam
diſpenſationem impleuiſſe ſe/ cõſumaſſeq;/ intelligũt: ſicut apoſtolus Paulus qui ad tormen/
ta uariaſq; tribulationes ꝓficiſci ſe intelligens dicebat: Nihil horũ uereor/ nec facio animam Act. xx.
meam

meã ꝑcioſiorẽ ꝗ me :dũmodo cõſumẽ curſum meũ/& miniſteriũ uerbi qđ accepi a dño Ieſu te
Ad Ro. xi. ſtificari euãgeliũ gr̃æ dei.& rurſus: Quãdiu ſum gẽtibꝰ Apl̃s:miniſteriũ meũ honorificabo:ſi
quõ ad æmulationẽ ꝓuocem carnẽ meã/& ſaluos faciã aliquos ex illis. Quot enĩ ad martyriũ
ꝑmiſit Ioãnes euãgeliſta:quot pleriq; Apl̃oꝝ eorũq; ſucceſſores/& Origenes ipſe martyrio fla
grãs:q tñ in cõfeſſione Chriſti ꝑſeuerãtes/eiuſq; nomẽ cæteris euãgelizãtes/nõ uiolẽta ſed na
i.ad corin.vii. turali morte uitã æternã ſũt aſſecuti.Propterea dicebat Apl̃s: Vnũquẽq; ſicut uocauit deus:ſic
ambulet/& poſt pauca: Vnuſqſq; in ꝗ uocatiõe uocatꝰ eſt : in ea ꝑmaneat/ & rurſum: Vnuſqſq;
ergo in quo uocatꝰ eſt frater:in hoc ꝑmaneat apud deũ ¶ Supeſt autẽ ut qntã atq; poſtremam A
teſtificationẽ/manifeſtationẽq; Saluatoris ex Ioãnis quoq; euãgelio ꝓſequamur:quã nõ paruo Quinta ma/
poſt priores interuallo factã ipſiꝰ euãgelii ſeries manifeſtat. Iam eñ poſt ꝓcedẽtem diſcipulos nifeſtatio ſal
uocauerat:iam in uinũ aquã cõuerterat:iam oues & boues/colũbaſq; & mercatores/ac nũmu/ uatoris a ꝑ/
larios/ex tẽplo deiecerat:iam Nicodemũ ad ſe noctu uenientẽ in fide inſtruxerat. ¶ POST curſore facta
hæc igiť oia uenit Ieſus in terrã Iuda ibiq; cũ ſuis diſcipulis morabať:illicq; ad eiꝰ iperiũ bapti/ Textus.
zabãt:quo tpe Ioannes quoq; in Emon iuxta Salim baptizabat. Dũ igiť hæc fierẽt:facta eſt qõ
ex diſcipulis Ioannis cũ Iudeis de purificatione/& ꝗ ſequunť.Ex quoꝝ qdẽ uerboꝝ ſerie/fa/
cti quoq; ordo eſt cõſiderãdus.Primũ enim quo in loco ꝓcurſor & Saluator manerent/quid ue
uterq; ageret:ꝑmittiť:deinde cõtrouerſia/ꝗ inter iudeos & Ioannis diſcipulos exorta eſt/ſcđo
poniť loco:ꝗ fuit interrogatiõis paulo poſt factæ materia/atq; occaſio.Poſtmodũ ipſa diſcipu
loꝝ Ioãnis iterrogatio:poſtremo Ioãnis reſpõſio.Quæ ſingula ſigillatim explanare cõuenit.
Quippe ꝗ(ut iam ſæpenumero diximꝰ)ꝓfũda oculũt facta/atq; myſteria. ¶ Illud itaq; in pri B
mis eſt maxime aĩaduertẽdũ:ꝙ huic cõtrouerſiæ & qõni/quæ inter diſcipulos Ioannis orta re/
ferť/materiã ꝓbuit cõcurrẽtia baptizãtiũ.Chriſtꝰ eñ ꝗuis nõ p ſe/per diſcipulos tñ baptizabat
ꝗ ex re Ioãnis auctoritati detractũ iri eius aſſectatores arbitrabanť/& uelut eius ſtudioſi/ægre Diſcipuli na
ferebant. Ex quo ad myſticũ & ad moralẽ ſenſum cõplura elici pñt Nã litteralis p ſe ſatis eſt turaliter do/
planus/ueroq; ſimillimus. Naturale quippe eſt:ut cuiꝰ quiſq; doctrinã ſectať/& diſcipulũ ſeſe ctrinã & au/
ꝓfiteť:ubi ꝓſertim cũ doctrina/uitæ quoq; puritas & innocẽtia cõcurrit:& opinio ſanctitatis/ ctoritatẽ ma
eius dignitatẽ.famã/auctoritatẽ / gloriamq; deſideret:factaq; & dogmata extollat & defen/ giſtri zelanť
Ioã. ix. dat. Propterea ad eũ/qui uiſum a Chriſto recepat/eiuſdẽ facta/uirtuteſq; laudãtẽ dixerũt ꝓn/
cipes ſacerdotũ/& om̃e cõſiliũ iudeoꝝ:tu diſcipulus illiꝰ ſis/nos Moyſi diſcipuli ſumꝰ. Nos ſci
mus qa Moyſi locutꝰ eſt deus:hũc aũt neſcimꝰ unde ſit. Immo uero inter diuerſarũ ſectarum
ꝓfeſſores æmulatio eſſe ſolet maxima:ꝗlis inter Phariſeos & Saduceos:quã cũ excitaſſet Pau/
Actuũ xxiii. lus:oium ſimul in ſe cõſpirationẽ diſſoluit/uitæq; piculũ deuitauit. Diſcipuli quoq; Ioãnis cũ
Chriſti diſcipulos nõ eadẽ ſeruare uiderẽt:ꝗ ipſi ſeruabãt/ꝓſertim circa ieiunia ꝗſi indignabũ
di ab eodẽ ipſo Chriſto ꝗſierũt:Quare nos & phariſei ieiunamꝰ frequẽter/diſcipuli aũt tui nõ
Mar. v. & Lu. v ieiunãt. Sed & phariſei de alio quoq; ꝗrebanť:ꝙ.ſ.diſcipuli Saluatoris nõ lotis manibꝰ mãduca
rẽt. Eadem ergo murmuratiõis/ſiue qõnis/illius cã fuit:ꝗ & iſtis. ¶ Non abre tñ hoc loco ꝗri C
põt:qd rei hos Ioãnis diſcipulos ad murmurandũ mouere potuit:atq; ad æmulationẽ ꝓuocare. Queſtio ad
Eos quippe & ſi nõ iuſtos penitꝰ & ꝑfectos/correctos tñ & pœnitẽtes eredere oportet:quos Io litteram.
annes in diſcipulos aſſumpſerat/ſuoq; cõtubernio iudicabat idoneos: Cũ itaq; iam ſemel atq;
iterũ:ſed & tertio imo & ꝗrto Ioãnes Chriſto teſtimoniũ ꝑhibuiſſet:ꝙ is eſſet:ꝗ & pctã dimitte
ret/& in Spũ Sctõ baptizaret:tidq; illi iidem diſcipuli ꝓfiterenť:& ipſe eis amplius cõmemora
ret:cũq; iam duo ex ꝓcipuis eorũ cum diſcipulis ad Ioannis uerbũ(ut ex præcedentibus liquet)
fuiſſent ſecuti:qui fieri potuit:ut indignabundi de eo quærerẽtur:ꝙ & baptizabat Chriſtus/&
ad eum populus cõfluebat. ¶ Profecto nullã inuenio huius indignationis & murmurationis
cauſam afferri poſſe:præter eam:quæ ex Euãgelio Ioãnis depræhendiť. Quippe inter hos di
ſcipulos & reliquos iudeos/fortaſſis Phariſeos/& Scribas/orta erat de baptiſmi purificatione,
diſceptatio. Idq; initium ſequẽtis capitis Euãgelii Ioãnis manifeſtũ facit. VT ENIM (inquit) Textus.
cognouit Ieſus:ꝙ audierũt Phariſei:ꝙ Ieſus plures diſcipl̃os facit/& baptizat ꝗ Ioãnes: reliqt
Iudeã &c. Fieri enĩ potuit:ut hi phariſei cũ diſcipl̃is Ioãnis cõtẽdẽtes illiꝰ baptiſmũ,reꝑhẽderẽt
cũ ex eo ordine q ad eũ miſſi fuerãt/iã dixiſſent. Cur ergo baptizas:ſi tu nõ es Chriſtꝰ/neq; He
Matth. xxi. lyas/neq; propheta. Quippe ſicuti in ꝓcedentibꝰ uiſũ ẽ/Ioãnis baptiſmũ contẽnebant. Et iccir
co cũ eos Chriſtus poſtmodũ interrogaſſet:baptiſmus Ioãnis e cælo eſſet:an ab hoibꝰ:reſpon
Mar. xi. dere noluerũt. Diſcipuli autem Ioannis contra niterenť/ & totius populi teſtimoniũ afferrẽt
Lu. xx. qui præter hos hypocritas ioannẽ ut propheram ſanctumq; uirum habebãt. Quam ſane opi
nionem/uitæ ſimul ac cõuerſationis puritas cõſeruabat. Aduerſus hanc autem diſcipulorum
allegationem reſpondere potuerũt hypocritæ illi:Quid eſt ꝙ tantope ueſtrũ hunc magiſtrũ

extollatis/illiq; baptizãdi auctoritatẽ a deo datã cõtẽdatis:qũ & alius eo longe inferior:utpote
neq; ſacerdotis fili⁹/& obſcuro inſup loco nat⁹/idẽ uſurpet. Et ne ipſe qdẽ tñ hoc faciat:ſed &
diſcipulos ſuos facere pmittat. Hac igit̃ obiectione ut cõiici põt:ſtimulati Ioãnis diſcipuli cum
qd ad eam reſpõderent/nõ occurreret:ad magiſtrũ:ut ab eo ueritatem intelligerent/& obtre/
ctatoribus reſpondere poſſent:recurrerũt. Nõ ſatis memores prioꝝ teſtificationũ:q̃s ab eodẽ
de Chriſto audierant:ſicuti apl̃i Chriſti miraculi quinq; panũ imemores/rurſus de paſcenda Mat. xv
turba fuere ſolliciti. Falſa quoq; phariſeoꝝ & increduloꝝ ſuggeſtio/q neq; Ioanni neq; Chri & Mar.
ſto credebãt/eos etiã in æmulationẽ trahere potuit:ueluti iude ꝓditoris maligna in Chriſtũ ex vi.

D
Cõuerſatio maloꝝ q̃ periculoſa.

probratio cæteros apl̃os ad murmurationẽ pellexit. ¶ Ex quo in morali ſenſu fit pſpicuũ:q̃ ſit Mat. xx
maloꝝ hoium/& pſertim hæreticorũ/ſocietas & cõuerſatio piculoſa:quantoq; ſtudio uitãda: vi. &
Quippe ex qua etiã pfectionis uiam ꝓgreſſi/ſæpe ad incredulitatem:nõnunq̃ ad ambiguitatẽ/ Marci
interdum ad impietatem trahunt̃. Ob id igitur talium hominũ cõſortium/ſermoneſq;/uitari xiiii.
pcipit Apl̃s:& Cytharedus uates canit:ſupbo oculo/& inſatiali corde cum hoc nõ edebã. & Sa Ad titũ
piẽtia:Filii abominationum ſunt fili peccatorum. & qui conuerſant̃ ſecus domos impiorum. iii. & i.
¶ Multo aũt magis uitanda eſt uerborum contẽtio/ex qua nõ modo iurgia oriri ſolent:uerum ad thi.
& rectus animi ſenſus/in his etiã/quæ ad fidem religionẽq; ſpectãt/perturbari. Proinde Apl̃s: vi.
& ſtultas ac ſine diſciplina q̃ões/& inutiles fabulas. & pugnas uerboꝝ admonet euitari. In Sa ps. cx.

E

pientia quoq; legit̃:Honor eſt homini/qui ſeparat ſe a cõtentionib⁹. ¶ Alio aũt mõ ꝓueniſſe Eccl. xl.
hanc inter iudeos & Ioannis diſcipulos cõtentionem coniectari poſſumus: ut pro iudeis/diſci/ i ad thi.
pulos Chriſti accipiam⁹/aut eos/q ab his ipſis diſcipulis fuerant baptizati. Hi nimirum baptiſ iiii. & vi
mũ/quod ab his ſuſceperant/baptiſmo Ioannis præferebant:qđ nimirũ indigne illi ferebant. ii. ad thi
Quippe qui Chriſtũ ipſum a Ioanne fuiſſe baptizatũ nõ ignorabãt. & proinde baptiſmũ eius mo. ii.
ab eo cõprobatũ. Præter id etiam qđ de ſeipſo Ioannes teſtabat̃:miſſum. ſ. ſe a deo ut populũ & ad tit.
baptizaret. Neq; ipſe Chriſtũ in aqua baptizaturũ dixerat:ſed in Spũ Sctõ. Propterea non erat iii.
abſq; rõnis colore dubitatio eoꝝ. eo. ſ. q; æquum uidebat̃:unicuiq; ſuũ officiũ/ſuamq; dignita/ Prouer.
tẽ cõſeruari:& uti parẽ Ioanni uicem Ieſus redderet/& ꝑinde ſicut Ioãnes baptiſmũ Spũs San xx.
cti ad Chriſtũ ptinere palã ꝓfeſſus fuerat:ita quoq; Chriſt⁹ Ioanni fluminis purificationẽ relin
queret:qui etiã ſacrilegis ſacerdotib⁹ leproſos a ſe mundatos remittebat:ut iuxta legis decretũ Matth.
eoꝝ miniſterio ſacrificium deo offerrent. Hæc igit̃ totius q̃onis & cõtentiõis potuit eſſe cauſa/ viii.

F

quã poſteri⁹ pcurſor multis uerbis abſoluit. ¶ Interea tñ circa hãc diſcipuloꝝ Ioãnis interro/ Lucæ. v
gationẽ/&[illegible] nulla ſunt cõſiderãda. Primũ qdẽ q̃onis occaſio/& hãc ꝓxime diſcuſſimus. Secundo
ipa q̃õ [illegible]endi modus:ulceratũ quippe animũ pcedenti cõtentione ex multis oſtendũt. Magi
ſtrũ em̃ [illegible] primis uocãt:utpote q alium pter eũ habere nolint. Deinde illũ ad inuidiã & æmula

Textus.
Explanatio litteræ.

tionẽ ꝓuocare contẽdũt:dicentes: QVI erat tecũ trans iordanẽ & cui teſtimoniũ phibuiſti. Ex
his em̃ uerbis & Ieſum Ioãnẽ minorẽ arguere uolebãt/& illi obnoxiũ. Solem⁹ enim cũ maiorẽ
& minorẽ ſimul eſſe dicimus/maiorẽ pmo noiare & illi minorẽ ſociare:ſicut cum dr̃:Seceſſit Ie
ſus cum diſcipulis ſuis. Beneficiũ aũt a Ioanne accepiſſe/ex eo exiſtimabãt:q; illi teſtimonium Mar. iii.
phibuiſſet:uerũ in utroq; errabãt:cũ in eoipſo teſtimonii actu illũ maiorem ſe ꝓfeſſus eſſet:& & viii.
añ illũ ſe pmiſſum/ut uiã ei ppararet:quo uero illũ magis moueri arbitrabant̃ hoc ad ultimum & Ioan.
ſeruarũt. Ecce (inquiũt) hic baptizat/& oẽs ueniũt ad eũ/ac ſi dicerẽt:ſi hoc pmittis:nullus te ſe viii.
quet̃/qn ad eum oẽs tranſibunt. Pari quoq; arte atq; occaſione phariſei & pſeudo illi ſacerdo/
tes iudeoꝝ aduerſus Chriſtũ cõſpirarũt & plebẽ in eius internetionẽ cõcitarunt:dum dixerũt:
Hic homo multa ſigna facit:ſi dimittim⁹ eũ ſic/oẽs credẽt in eũ/& uenient Romani & tollent Io. xi. &
locũ noſtrũ & gentẽ. & rurſus:Videtis q̃a nihil ꝓficim⁹:ecce mundus totus poſt eum abiit. Fuit xii.
ergo hæc diſcipuloꝝ Ioãnis ꝓpoſitio plena liuoris/plena maliciæ:quã (ut pdixim⁹) iniquorum

G
Ambigua in fide a platis ſanctiſq; uiris ſunt inq̃renda.

hoium ſermões & cõtẽtioſa peperat diſceptatio. ¶ Verũtñ in hoc eſt hoꝝ diſcipuloꝝ ſtudiũ/
factũq; cõmẽdandũ:qđ itegrũ negociũ ad magiſtrũ retulerũt. Idq; nobis documẽto eẽ debet:ut
in reb⁹ ãbiguis ad platos/cæteroſq; maiores/ſctõſq; uiros/ꝓ cõſilio recurram⁹:qđ qdẽ & Chri
ſti diſcipuli fecerũt:q cũ uidiſſent quẽdã in ipſi⁹ Chriſti noie dæmonia eiicientẽ/qui tñ illũ non
ſequebant̃/ꝓhibuerũt qdem ne id faceret: Verũtamẽ anxii ne quid temere iniuſſu magiſtri fe
ciſſent:ad eum retulerunt:qui q; errorem illorum ex humana fragilitate/zeloq; fidei proceſſiſ
ſe cognouit:abſq; ulla repræhenſione/aut obiurgatione/uerborumq; aſperitate/quid in poſte
rũ agere illos/& credere/in ea re oporteret:admonuit:ſicuti & pcurſor iſte pari quoq; rõne fe/
ciſſe refert̃. Multis etenim uerbis/argumẽtiſq;/& rõnib⁹ eoꝝ errorẽ cõfundit:ſed leuiter qdẽ &
modeſte oiq; ſecluſa aſpitate/uerborũq; acrimonia:qn & quo eos in fide magis iſtrueret:pluri
mas atq; diuerſas inculcauit ſentẽtias:q̃ ſingulæ profunda in ſe continent myſteria/maximaq;

indigerent diſcuſſione: Veruntamen ne explēdarum chartarum materiā quærere uideamur/
rem paucis perſtringemus & ad cōpendiū redigemus. ¶ Reſpondit quidem ad omnia obiecta A
cum ſe Chriſto inferiorem/immo & illius ſeruum oſtendit: nec illum ſibi obnoxium ob teſti
monium/quod ei præbuit ſed ſe potius ab eo accepiſſe omnia: a quo & cæteri gratiā & gloriā
eſſent accepturi. Rurſus illud/quo maxime ꝓcurſorem angi putabant/q. ſcilicet auctoritas om
nis ad Chriſtum tranſiret/ſuaq; deficeret: non eſſe moleſtū. ſed periucūdum oſtendit: dum di/
cit: Q VI habet ſponſam &c. immo & ita fieri oportere/& ꝓinde neceſſario eſſe faciendum. Textus.
illum (inquit) oportet creſcere &c. Cęterū ne de baptiſmo tm̄ loqui eum putarent: & fateri il/
lud maioris eſſe uirtutis atq; efficatiæ qđ a Chriſto/eius ue diſcipulis: q̄ qđ a ſeipſo præſtaba/
tur/doctrinam quoq; eius ſequendam eſſe oſtendit: utpote cælitus a deo ꝓuenientē/dum dicit:
Q VI de terra eſt de terra loquitur &c. Poſtremo ne deinceps ad cuiuſq̄ ſuggeſtionem in fide Textus.
uacillent/neu de Chriſti auctoritate & diuina poteſtate amplius dubiteut: cōcludendo ſermo/
nem/quæ præmia credētes/& quæ ſupplicia nō credentes/expectare debeāt: exprimit dū dicit:
Q VI credit in filium &c. Singula igiť proſequamur. ¶ Volens itaq; Ioannes errorē diſcipu B
lorum ſuorū penitus amputare/altius rem exordiť/præmittitq; in exordio reſponſionis ꝓpo Textus.
ſitionem quandā (maximā dialetici uocāt) qua ſe minorē Chriſto apte oſtēdat. quæ (ut ſenſum Explanatio
nō uerba ꝓſequar) talis eſt; q̄liſi hoc dixiſſet: ut intelligatis chariſſimi diſcipuli/Ieſum maio/ litteræ.
rem me eſſe/& uirtutē atq; auctoritatē baptizandi/& ꝓdicandi/longe amplius & pfectius illū/
q̄ me/habere/ſcire primum uos oportet: q. oīs ptās atq; auctoritas a deo datur/& ita quidē da/
tur: ut illo non dante nemo poſſit accipe/neq; a ſe neq; ab alio quoq̄. Hāc autem Ioannis ꝓpo/
Sap.vi. ſitionem ex diuerſis ſacræ ſcripturæ locis cōprobatam habemus. Ait enim p os Salomonis Sa
Ecc.x. pientia: Præbete aures uos q cōtinetis multitudines/& placetis deo in turbis nationum: qm̄ da/
Ad Ro. ta eſt a dño ptās uobis/& uirtus ab altiſſimo. & alibi: In manu dei poteſtas hoīs. Propterea dice
xiii.&.i. bat Apl's: Nō eſt ptās niſi a deo. & alio loco: Quid habes homo qđ nō accepiſti. & rurſum: Nec
ad cori. quiſq̄ ſumit ſibi honorem: ſed qui uocatꝰ eſt a deo tanq̄ Aaron. ¶ Hac aūt ꝓpoſitione ꝓmiſſa
iiii. ſubiūgit: IPSI mihi teſtimoniū perhibetis: qa nō ſum ego Chriſtꝰ: ſed qa miſſus ſum ante eū/ Textus.
Ad he/ ac ſi apte diceret: Ex his quæ iā dixi uobis/ſatis intelligere debetis: me qdē nō in ꝓpria uirtute/
bre.v. neq; a meipſo baptizare aut ꝓdicare: Dixi enim me nō eſſe Chriſtum: q.ſ. ſolus ex perſoua dei
a ſeipſo habet poteſtatē: ſed a deo ante illū ſum miſſus. Ex his quippe uerbis oſtēdere uoluit/
Ieſum eſſe Chriſtū/& demōſtratiuum hoc nomē illū/quo uſus fuerat/ad eum retuliſſe: quādo
quidē dū ſe ante Chriſtū miſſum dixerat: ꝓſertim in tertia manifeſtatiōe/hoc quoq; expſſerat:
digito Ieſum demōſtrādo: Ecce agnus dei/ecce q tollit pctā mūdi/& ille eſt q baptizat in Spū
Sctō/& alia multa/quæ in ꝓcedētibꝰ a nobis fuere declarata. & ex ſequētibꝰ hoc quoq; demon
ſtratur aptius. Quod enim dicit: illum oportere creſcere/me autem minui: indubitatum eſt/de
Meſſia loq. ¶ Satis igiť ex hac ſcđa ꝓpoſitione (q̄ cōſequētia dr̄) oſtēdit Ioannes Ieſum maio C
rē ſe eſſe/& baptiſmi ptātē multo maiorē ſe hr̄e: uerūtamē quod abſoluta ſnīa diffiniuit: (quo
aptius intelligať) cōprobat p metaphorā ſilitudinēq; ꝓponit ſponſi & amici/uolēs pro ſponſo
Ieſum intelligi: & ſe pro amico. Hanc aūt metaphorā/ne quis minus ſermoni/reiq;/de qua tra Chriſtus di/
ctatur/cōuenientem exiſtimet: Chriſtus ipſe poſterius cōprobauit: qui dum illi/eiuſq; diſcipu citur ſpōſus.
Mat ix. lis improperarent iudei: q. nō eadem/quæ diſcipuli Ioannis/ieiunia obſeruabāt: rn̄dit: Nunqd
& Lu. v poſſunt filii ſponſi lugere q̄diu cum illis eſt ſponſus: per hoc ſe ſpōſum ipſe ſignificans. In pa
Matth. rabola quoq; decem uirginum/per ſpōſum nullus alius intelligi pōt. Hac itaq; metaphora cū
xxv. uterq; apud idem pſonarū genꝰ ſit uſus: uериſile eſt illā aut ex cōi uſu loquēdi/aut ex aliqua ue
teris teſtamēti parte/eſſe ſumptā: q̄ poſſet auditoribꝰ eſſe cognita. ¶ Atq; in p̄mis Chriſtū ſpō D
ſi nomē prius etiā q̄ naſcereť: ſūpſiſſe/ex pſalmo deꝓhendiť: dū dr̄: Tanq̄ ſpōſus dn̄s ꝓcedens
ꝓs.xviii de thalamo ſuo. & apud Eſaiā legiť: Et habitauit iuuenis cū uirgine: habitabūt enim in te filii
Eſa lxii tui/& gaudebit ſpōſus ſup ſpōſam/& gaudebit ſup te deus tuus: qđ ad lr̄am de Chriſto intelli
giť. In cāticis quoq; ſpōſi ad ſpōſam frequēs eſt collocutio: Dilectꝰ (inquit) meꝰ loquiť mihi &
Can.ii. ego illi. qbꝰ noībꝰ Chriſti cū Eccl'ia ſpūale cōiugiū ſignificari ambigit nemo: quo etiā loquēdi
&.iii. gn̄e ioannes in Apocalipſi eſt uſus. ¶ Nec ab re qdē. Nulla enim lætitiæ argumenta inter mor
Apoca. tales cæteros: q̄ inter ſponſum & ſponſam maiora conſpiciuntur. Et illud quidem gaudium ſi
xxi. cuti ex ſerie canticorum liquet: cum in tactu & uiſu: tum uero in auditu maxime conſiſtit/cū.ſ.
eius uocē audit ſpōſa. Exhilaratio quippe ſpōſi ex aſpectu chariſſimæ ſpōſæ/ſpū/ uox oīs læti
tiæ/iocūditatiſq; plena ſubſequiť: q̄ ubi auribꝰ ſpōſæ īſonuerit: lætitia ienarrabili uniuerſa eiꝰ
Can.ii. uiſcera cōmoueнť. Hinc in pſoua ſpōſæ p̄mū dr̄: Vox eīn tua dulcis: deinde ſequiť: & facies tua
&.viii. decora. & rurſus: Fac me audire uocem tuam. Propterea cum omnem lætitiā ablaturum ſe dn̄s

in ueteri teſtō cōminabat᷑:dicebat:Auferā uocē ſpōſi & ſpōſæ:eadēq; ſilitudine uſus eſt in Apo Hyere.
calipſi Ioānes.¶ Porro hæc uox ſpōſi tā iucūda/tāq; ſuauis & feſtina nō ſolū ſpōſæ ſpūm exci vii.xvi.
tat/atq; lætificat/uerūetiā amicoꝝ/ſodaliūq; & domeſticoꝝ utriuſq;:qbꝰ tn̄ ad cōtactū ſponſæ & .xxv.
nō licet accedere Ieccircoad ſpōſam dicebat ſpōſus:Amici auſcultāt te.Hinc illud de uoce Ma/ Baruth.
riæ cū Eliſabet ſalutaret/legit᷑:ut audiuit uocē ſalutatiōis Mariæ Eliſabeth:exultauit infans in ii.
utero eiꝰ. ¶ Hac itaq; metaphora Ieſū eſſe Meſſiā/ſe uero eiꝰ miſtrū/& familiarē/oñdere uo/ Canti.
luit/ac ſi apte diceret:Vnicꝰ eſt ecclīæ ſpōſus Chriſtꝰ.ſ.ſiue Meſſias in lege ꝓmiſſus:ſicut ex viii.
ſacris ſcripturis itelligere potuiſtis:hic ſpōſam habet ſolus:qr ꝑtātē habet ois carnis:ut paulo ꝑs xciiii
aū diximꝰ:& in manu eiꝰ ſūt oēs fines terræ Hāc uero ecclīam ſibi ab æterno cōiugē deſtinauit: Ecleſi.
ſicut ipſa dicit:Ab initio/& aū ſcl'a creata ſum.& deinde in ꝑſona ꝑmi parētis poſt ꝑniam/uel xxiiii.
Abel iuſti:ꝑ uerba futuri tpis eā ſibi ꝑ fidē deſpondit:in eaq; ſpōſalioꝝ fide uſq; ad Chriſti ad/
Mr̄imonii in uētū ꝑſeuerauit:poſtulātiq; & affectu ſūmo flagitāti ſpōſe ut mr̄imoniū ꝑñtibꝰ uerbis abſolu/
ter chriſtū & toq; & puro cōſenſu cōtraheret:frequēter ſpem dedit:ſed expectādū eſſe tp̄s a pr̄e ſtatutū/cau
ecclīā cōtra/ ſabat᷑. Interea tn̄ qbꝰ poterat/mōis eā cōſolabat᷑:tādē uero de thalamo ſuæ diuinitatis egrediēs
cti & conſu/ gigātis inſtar ad eā deſpōſandā cucurrit/& deinde ꝑ incarnationē illā amplexꝰ/atq; deoſculatꝰ
mati ordo. eſt/& ꝑ ꝑdicationē ſacroꝝq; inſtōnē indiſſolubile cū ea mr̄imonii cōtraxit uinculū:qđ poſtre/
mo cōſumauit per mortem. Ex q̄ cōſumatiōe ꝑlē ampliſſimā ꝑ reſurrectionē ſuſcepit:ſicuti ex
E ſerie libri Cāticoꝝ & Apocalipſi Ioānis deꝑhēdet/qſqs ſacræ ſcripturæ ſpūalē ſenſum callet.
¶ Huiꝰ aūt aduētū amici eiꝰ ꝑns q̄ ad ſpōſæ cōplexū deueniat:ꝑuiderunt & lætati ſunt/ſicut de
Abraā ipſe idē dicit:Abraā pr̄ ueſter exultauit ut uideret diē meū:uidit & gauiſus ē. Sed intimꝰ Io.viii.
oium Ioānes:quippe q ꝑnūtiꝰ aduētus ſui deſignatꝰ eſt/uocē illiꝰ ad ſpōſam ꝓperātis audiuit/
& intellexit.Et ꝓpterea præ cæteris exultauit. Nā & in utero adhuc mr̄is clauſus qđ mortaliū
cōtigit nemini/exultare cœpit. Verū nō ad plenū lætari tūc potuit/neutro adhuc in lucem edi
to.Sed poſtea q̄ eū ad ſe uenientē corpeis oculis & interiore ſpū deo reuelāte ꝓſpexit & cogno
uit/& deniq; redēptionis nr̄æ myſteriis incūbere intellexit:gaudiū eius eſt impletum:eo ꝙ cur
ſum demādati ſibi muneris impleuiſſet.Quippe q nō finē/cōſumationēq; tanti myſterii expe/
ctaturꝰ erat:ſed in ipſo Chriſti manifeſtatiōis initio ad pr̄es/q in ſinu Abrahæ Chriſti aduētum
ꝑſtolabant᷑/ꝑus deſcēſurꝰ. Tunc igit᷑ gaudiū ꝑcurſoris eſt impletū/cū initiū opi ſalutis noſtræ
Chriſtū dediſſe intellexit:baptizādo.ſ.ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ manꝰ Ap̄loꝝ & ꝑdicādo.& hoc eſt/qđ ſta
Textus. tim ſubiūxit.HOC aūt gaudiū meū impletū eſt.ac ſi diceret:ille ſponſus ego amicus. Et iccir/
co ad uocē eius exultaui:& gauiſus ſum:cū illū primū uidi & audiui.Nūc uero cū eius opa ad ſa
F lutē nr̄am ꝑtinētia intelligo:gaudiū meum eſt impletū. ¶ Neq; tn̄ abſolute dixit/gaudiū meū
impletū eſt.Quippe ad cōſumationē gaudii ſui multa reſtabāt:reſolui qdem oportebat in cha
ritate aīam eius a corpe pro ueritatis defenſione.Poſt uero ad ſctōs patres conſolandos in ſinu
Abrahæ deſcēdere/illiſq; Chriſti aduētū ꝑnūtiare:deinde illū ipm Chriſtū/ſeu eius aīam diuini
tati cōiunctā e carcere illo electos ſuos/& ſe ſimul cū illis educētē intueri ac comitari/& demū
in cælū cū triūpho aſcendētē ꝓſequi/regniq; cæleſtis ſuauiſſimos fructꝰ in ꝑfecta uiſiōe diuinæ
eſſentiæ deguſtare/tūc itaq; ꝑfecte gaudiū Ioānis fuit ipletū.Sed qđ hoc loco dixit:impletum
eſſe:ad myſticū illud qđ ad officiū ſibi in carne demādatū fuerat/eſt (ut ꝑdiximꝰ) referēdum.
Propterea adiecit demōſtratiuū illud nomē/hoc/ac ſi diceret:Nō qdē oē gaudiū meū/qđ ex
pecto/ſed hoc/qđ ex legatiōe mea cōſumata cōſequor/eſt impletū.Semiplenū etenim gaudiū
plenū antecedit & ordine & tpe. Iccirco in ep̄la canonica dicit Ioānes. Hæc ſcribo uobis ut gau i.Io.i.
G deatis:Ecce gaudiū ſemiplenū/& gaudiū ueſtrū ſit plenū ecce cōſumationē. ¶ Neq; uero mi
Queſtio ad rari oportet/ꝙ ſe hoc loco Ioānes amicū ſpōſi noiat:q ꝑus ſe indignum dixerat:qui eius uiliſſi
litteram. mus ſeruꝰ eſſet. Ad metaphorā enim hāc ſpōſi talis ſermo cōuenīebat:qppe qui eius uoce ma/
Amicꝰ de ē ximede lectātur:ad eiuſq; nuptias & arcana admittunt᷑:nō ſerui ſunt ſed amici:eo ipſo ſponſo
qſqs eiꝰ man diſcipulis ſuis his uerbis ꝓteſtāte:Iam nō dico uos ſeruos:qa ſeruꝰ neſcit qd faciat dn̄s eius:uos
data ſeruat. autem dixi amicos:qa oia quæcūq; audiui a patre meo/nota feci uobis.Et ꝓpterea fidelis quæq; Io.xv.
anima/uti Chriſto per charitatē coniūcta/illum ſuū uocat ſpōſum.Cum uero ad deū/eiuſq; di
gnitatē & noſtrā tum iniquitatem/tum miſeriam reſpicimus/tunc nos etiam cū omnia feceri/
mus:inutiles ſeruos iudicare eo ipſo Saluatore admonēte debemus. Inde eſt ꝙ deus aliqn̄ uos Lu.xvii
filios/nōnunq̄ ſeruos/interdū amicos uocat:noſq; uiciſſim illū aliqn̄ patrem/plerūq; dn̄m/&
H ſæpe etiā magiſtrū appellamꝰ.¶ Illud aūt nō eſt ambiguū:Ioānem hūc ꝑcurſorē oium in ꝑn̄ti
uita ꝓficiētiū & in charitate ꝑſiſtētiū typū gerentē hæc dixiſſe. Fidelis enim qſq; cū unionē/cō
nexionēq; Chriſti ad ecclīam coutēplatur ſūma afficit᷑ lætitia/uoluptateq;.ꝓpterea dum hāc in
ſpū cōtēplaret᷑ Dauid ꝓpheta cecinit: lætatꝰ ſū in his q̄ dicta ſunt mihi in domū dn̄i ibimus &
quæ ibi

quæ ibi ſequunt̃ubi illius ciuitatis ſupernæ ſtatum deſcribit.& apud aliũ ꝓphetam dicit do/
Eſa.lxvi minus:Lætamini cũ Hieruſalem/& exultate in ea/oẽs qui diligitis eã gaudete cũ ea gaudio uni
uerſi qui lugetis ſuper eã ut ſurgatis & repleamini ab ubere cõſolatiõis eius. Et diſcipuli Chri
Act.xiii ſti:cũ uiderẽt Eccleſiã dei multiplicari & augeri/replebant̃ gaudio. ſicut in actib⁹ apl'oꝝ legit̃.
⁋ Poſſum⁹aũt ad moralẽ ſenſum ꝑdicta redigere fere oĩa:ut pro ſpõſo ꝓlatos maiores intelli/ A
gam⁹:q(ut iam ſæpe dictũ eſt)ueri ſunt Eccleſiæ ſpõſi:& ſtatũ obtinẽt pfectiõis Pro amicis ue Moraliter.
ro religioſos/ſacerdoteſq; minores/q ſane dũ ꝓlatoꝝ auctoritatẽ creſcere intelligũt/meritis/
doctrina/& ſanctitate nõ illoꝝ dignitati inuidere uel detractare debẽt:ſed deferre. Taliũ qppe
religioſoꝝ offm̃ mercenariũ eſt.& cura/quã gerunt/aĩarũ uicaria:& ne ipſa qdẽ ꝑpetua ſed ad
tp̃s/quoad.ſ.paſtor ipſe/cui⁹ſunt oues ꝓprie/illã exerceat. Ad hoc eñ in ſenſu iſto oĩs ꝑcurſo/
ris ptinet actio:ſicuti iam frequenter diximus:nec deinceps ſum⁹ repetituri. ⁋ Ex ꝑdictis autẽ
ſatis ſupq; oñdit ꝑcurſor:Ieſum/de quo erat cõtrouerſia oĩs/Chriſtũ & Meſſiã:ſe uero ei⁹ mi/
niſtrũ & ꝑconẽ/ſeruũq; eẽ:ut ꝑmũ diſcipuloꝝ ſuoꝝ errorẽ cõfũderet: q illũ Ieſu reputabãt eẽ
maiorẽ.Nũc uero aliã illoꝝ dubitationẽ apto ſermõe diſſoluit. Aegre etenim ferebãt:q; ad Ie
ſum ppl's uniuerſus trãſiret:Ioãnẽq; eoꝝ magiſtrũ relinq̃ret.Hoc aũt nulla circũlocutiõe/nul
loq; cauillo uſus/faſſus eſt ingenue/fieri oportere: ne ulla eos deinceps inuidiæ æmulatõis ue
radix ſtimularet:ſicuti & Chriſt⁹ ipſe fecit:cũ de morte ſua anxios diſcipulos cerneret.Cœpit
quippe(ut Mattheus ait)oſtẽdere diſcipulis ſuis/qa oportet eũ ire Hieroſolimã & multa pati a
ſeniorib⁹& ſcribis/& ꝑncipib⁹ ſacerdotũ & occidi. Ita hic apte ꝓfeſſus eſt OPORTERE Ieſũ Textus.
creſcere/ſe uero minui. ⁋ Quæ qdẽ uerba ad gen⁹ mortis utriuſq; ſpectare/nõnulli arbitran B
Io. ulti. tur:eo q; hic capite minut⁹ eſt:& ille in cruce extẽſus creuit.Cui ſane ſenſui illud cõuenit:quod Explanatio
Saluator ipſe Petro ꝑdixit:ſignificans q̃ morte illũ eſſet glorificatur⁹:Cũ ſenueris(inq̃t)exten litteræ.
dens man⁹tuas/& ali⁹ te cinget:& ducet quo tu nõ uis.& huic interꝑtationi aſtipulari dicuntq;
in decremẽto dieꝝ Ioãnes & Ieſus in cremẽto ſit nat⁹. ⁋ Verũ & ſi hũc ſenſũ nõ iprobem⁹:pa
rũ tñ ad ꝓpoſitã diſcipuloꝝ dubitationẽ ptinet.Quo eñ gñe qſq; eoꝝ eſſet moritur⁹/nihil ad
magnitudinẽ/uel exaltationẽ/paruitatẽq;/& deꝑſſionẽ alterutri⁹ cõfert:q̃ fuit tota horũ ꝑcur
ſoris uerboꝝ intẽtio:ut.ſ.Ieſum ſe maiorẽ/& ſe illius tum miniſtrum tum ſeruũ/oſtenderet.
⁋ Planior ergo/cõgruẽtiorq; ſenſus uidet̃:ut dicam⁹:Illũ oportet creſcere.ſ.auctoritate/fama C
& gl'ia/nõ in ſe qdẽ ipſo:ſed in hoĩum opiõne:idq; & rõ ipſa ſuadet/& euẽt⁹ indicauit Quis eñ
uidit unq̃:ut aduenĩẽte ꝑncipe ꝑconis/qui illi⁹ aduẽtũ ꝓnũtiauerat/non oblitteret̃ auctoritas.
In ipſumq; ꝑncipẽ oĩum ora/oculi/atq; animi cõuertant̃/imo & regis aduẽt⁹ cæteroꝝ magiſtra/
tuũ ceſſare facit auctoritatẽ.⁋ Nõne & aduenĩẽte gr̃æ collatore/ceſſat ꝑparãtis ad gr̃am offm̃/
atq; auctoritas:ſicuti aduenĩẽte pfecto/qđ erat impfectũ Nũ etiã lex uet⁹/cui⁹typũ(ut ante di
xim⁹)gerebat Ioãnes/iminuta eſt/ꝓmulgata Chriſti lege. Nũqd & ſynagoga pene extincta/
poſteaq̃ catolica creuit Eccl'ia.Hæc qppe cũ iam crebro a nobis repetita fuerint:ſupuacaneũ eſt
hoc loco cõprobare. ⁋ Sequẽs igit̃ eũãgelii pticula eo(ut ꝑdixim⁹) tẽdit:ut oñdat ioãnes:non D
auctoritatis tm̃/dignitatiſq;/ꝓrogatiua Ieſum eo ꝑſtare:ueꝝ & doctrinæ excellẽtia. In q̃ qdem
pticula pl'es cõgerit ſnias/& eas qdẽ altas atq; ꝓfundas.Primo nãq; gñalẽ ꝑmittit ꝓpoſitionem
QVI deſurſũ uenit:ſup oẽs eſt.ſ.quo ad oĩa.ſcđo ex hoc correlatiue infert:Chriſtum ſup oẽs Textus.
creaturas uelut ꝑncipẽ eminere & ꝑcipue circa doctrinã:illudq; rõne cõprobat: qa creatura cũ Explanatio
e terra ſit/terrena tãtũ ſape/loquiq; põt.Chriſt⁹ uero q deſurſum eſt/a pr̃e æterno genit⁹/cæ/ litteræ.
leſtia ſolus ſcire/& ꝑinde alios docere põt. Tertio ex dei teſtimõio hoc ueꝝ eſſe demõſtrat: dũ
dicit:Qui aũt accepit ei⁹teſtimoniũ &c.Quarto uero atq; ad extremũ ex ꝑmiſſis oĩb⁹ cõcludit
filiũ/q Chriſt⁹ ẽ/deo pr̃i coæternũ & cooĩpotẽtẽ eẽ:dũ dicit:Nõ eñi ad mẽſurã dat de⁹ ſpũm & E
hæc ſane diuiſio ad ipſoꝝ uerboꝝ explanationẽ ſatis eẽt Verũtñ uerba ipſa ꝓſequẽdo aliqd for Queſtio ad
taſſis nobis occurret ꝓſſius diſcutiẽdũ.⁋ Atq; i ꝑmis illud q̃ri põt:cur bis eadẽ uerba repetierit. litteram.
Primo nãq; dixit:QVI deſurſũ uenit/ſup oẽs ẽ.deinde ſtatim ſubdit: Qui de cælo uenit ſup Textus.
oẽs eſt.Deſurſũ eñi/uel de cælo uenire idẽ nobis refert:ꝓ eqdẽ utroq; loquẽdi mõ hoc nobis ex
primere uidet̃:Chriſtũ de ſinu/uel de ſede pr̃is in uterũ uirginis deſcẽdiſſe:& cum deus eſſet: F
hoĩem eſſe factũ.Satis igit̃ fuit ſemel eadẽ uerba ꝓtuliſſe. ⁋ Ad qđ plana occurrit rñſio:ut di Repetit̃ plu
camus repetiiſſe/quæ prædixerat/ ut adderet quæ ſubiũxit:quod in ſacris ſcripturis eſt frequẽ rimũ qđ ꝑus
tiſſimũ:& unum pro cunctis dabitur caput.In ſermone ſiquidem/quem inſtante paſſiõe ad di/ dictũ fuit ut
Io.xiii. ſcipulos habuit dñs/pri⁹dixit:Mãdatum nouum do uobis:ut diligatis inuicẽ/ſicut dilexi uos: addatur.
&.xv. Poſtmodũ rurſus hoc idẽ recẽſuit dicẽs:Hoc eſt ꝑceptũ meũ:ut diligatis iuicẽ ſicut dilexi uos.
ſed poſt hæc plura in eã ſniam diſſeruit: q̃ nõ dixerat ꝑus. ⁋ Veꝝ ſi ſubtilius indagari uolu/
mus:alius põt horum uerborum repetitionis eſſe ſenſus/aliaq; ratio:ut ꝑota uerba ad Chriſti

humanitatem/ poſteriora ꝑtineant ad diuinitatē. Vtroq; etenim mō cæteris ꝓſtat creaturis/ cui
ſaue ſenſui tā ꝓcedentia ſequētiaq; uerba: q̄ uocabuloꝝ cōuenire diuerſitas pōt. Prius qdem di
xerat: illū oportet creſcere/ me aūt minui. Creſcere autē ad diuinitatem ꝑtinere nullo mō pōt.
Ad humanitatem aūt Chriſti quo pacto id referri poſſit: in ꝓcedentib⁹ eſt oſtēſum. Quod igiť
ſubiūgit: Qui deſurſum uenit: ſup oēs eſt: ꝑinde accipi pōt ac ſi diceret: qđ illū creſcere oporte
re dixi: nō ſic eſt intelligēdū: ut nō abſq; alio incremēto maior me ſit: qa ipſe ſup oēs eſt. ſ. a deo
creat⁹ & miſſus/ ut ꝓſit oībus dignitate/ uirtute/ gr̃a/ auctoritate. His enim oībus modis creatu
ras oēs Chriſt⁹ antecelluit/ etiā humanitatis rōne. Et ob id fortaſſe dixit: de ſurſum/ non de cæ
Surſum qd. lo: qa minus aliquid ſignificare uideť hoc uocabulū ab illo. De ſurſum quippe etiā a cælo infe
rius eſſe qđ pōt: uelut illud: Surſum aūt ad portā equorū ædificauerunt ſacerdotes &c. & illud: Nee. iii.
Quādo æthera firmabat ſurſum. De ſurſum itaq; ueniſſe dici pōt ſcđm humanitatē Chriſt⁹: Prouer.
ſicuti & oēe aliud dei donū: quēadmodū Apl's dicit: Omne datū optimū/ & oēe donū ꝑfectū/ viii.
de ſurſum eſt deſcendēs a pr̃e luminū. Et hoc quippe mō de ſurſum uenit: qa de Spū Sctō non Iaco. i.
de uirili ſemine fuit cōcept⁹/ & ꝑinde uenit in hunc mūdū ſpāli ſpūs ſancti opatione q̄ de ſur/
ſum eſt: q̄uis ab extra: quēadmodū & cæteræ dei opatiōes ad creaturas relatæ: neq; tñ ſi cælum
dixiſſet: diuerſam rem ſignificaſſet: qnimmo eadē prorſus eſſet in hac ꝑte uis uocabuli: qa de
cælo ſcđm humanitatem hoc mō illū ueniſſe teſtať Apl's dicēs: Prim⁹ hō de terra terrenus: Se/ i. ad co/
cūdus hō de cælo cæleſtis. & illud: Hic eſt panis uiuus q de cælo deſcēdit. Verūtamē de ſurſum rin. xv.
dicere maluit/ tū q; id uocabulū miu⁹ (ut diximus) ſignificat/ tū ut inter hæc duo appareat illū Io. vi.
ex uocabuloꝝ diuerſitate myſteria quoq; diſtinguere uoluiſſe. Et eodem loquēdi gn̄e uſus eſt
G Saluator ipſe iudeis loquēs: dum dixit: Vos deorſum eſtis: ego deſuperius ſum. ¶ Cum uero Io. viii.
hic ſubiungit: Qui de cælo uenit: ſup oēs eſt. Pro cælo æternā ꝑſonæ filii a pr̃e ꝓceſſionem/ &
Textus. tpalem ei⁹ incarnationē apte demonſtrat. Quod eñ ſequiť: ET qđ uidit & audiuit/ hoc teſta/
tur. & reliq̄ uſq; in finē ad Chriſti humanitatē nulla poſſunt rōne referri: qa ante eius cōceptio
Chriſt⁹ quō nē & prius q̄ e cælo in uterū uirginis uerbum æternū deſcēderet: hæc facta eſſe ꝓſuppoūť. Et
a pr̃e deſcen ob id ab his/ qui de terra ſunt/ ꝑcipi nequeūt. Hoc quippe mō accipiť: qđ in ſymbolo legiť: de/
dit uel exiuit ſcendit de cælis & incarnat⁹ eſt &c. & illud: Exiui a pr̃e & ueni in mundū. Ipſe eñ filius a patre Io. xvi.
exiuit/ nō qdem localiter/ aut realiter ab eo digrediēs illum ue relinquēs: ſed p æternā gn̄atio/
nem/ ac ꝑſonalē diſtinctionē ab ipo ſe diſcernēs: & inde ab ipſo pr̃is ſinu. i. potiorib⁹ eius bonis
deſcendit p incarnatiōis actum in uirginis Mariæ uterū: uel ſicut dicit Apl's: In inferiores ꝑtes Adeph.
H terræ. Hæc igiť potuit (ut diximus) hu⁹ repetiōis eſſe rō. ¶ Quod aūt utrobiq; in reliqs eadē iiii.
penit⁹ uerba poſuit: rōnē quoq; hr̃e uideť. Ait eñ: Sup oēs eſt. Vtroq; etenim mō ſup oēs mor/
tales Chriſt⁹ fuit. Nā de p̄mo nulla eſt hæſitatio: ſi diuinitatē dūtaxat attēdam⁹: ſed ſi humana
tum illū cōſiderem⁹: ꝓpter unitatē ꝑſonæ & utriuſq; naturæ indiuiduā cōnexionē/ idē quoq; fa
teri nos oportet. Sin uero humanā p ſe in eo naturā ſpectemus/ fuit qdē ſup reliquos oēs in ea
ipſa ꝑfectus. Verum non eodē modo ſup oēs dici potuit: quo ſcđm priorem conſiderationem.
I ¶ Vt igiť ꝓdicta oīa cōiungamus: hic eſt uerboꝝ ꝓcurſoris ſenſus: illū. ſ. Ieſum oportet creſce
Explanatio re: his. ſ. (quos ꝓdiximus) modis: ſcđm humanitatē uel etiā ſcđm utrāq; naturā/ p fidē in cordi Act. vi.
litteræ. bus hoīum: ſicut in actib⁹ apl'oꝝ legiť: q; uerbū dei creſcebat: q̄uis iam ſit maior oīum/ & ſupra &. xix.
oēs hoīes: qa deſurſum uenit. i. a deo pr̃e p Spūs Sācti coopationē/ abſq; uirili ſemine eſt cōce/
ptus. Inſup illius doctrina/ uerbaq; oīa/ cūctis hoīum ſermonib⁹ ſunt ꝓferēda: qa cæteri de ter/
ra uenerunt/ & ꝑinde nō poſſunt niſi terrena loqui. Ipſe uero a pr̃e p æternā gn̄atiōnē ꝓduct⁹
uenit in carnē/ & corpi de Spū Sācto. i. ex diuina bonitate cōcepto/ atq; aīæ illi infuſæ/ ſe coniū
xit. Et ea rōne q̄ uerbum eſt pr̃is/ nihil loquiť: niſi qđ a pr̃e æternaliter accepit: & p relationē
ꝑſonalē intelligit: ſicut & ipſe idē poſtea teſtat⁹ eſt. Oīa (inquit) mihi tradita ſunt a patre meo. Luc.
K & rurſus: uerba q̄ loquor uobis: a meipſo nō loquor: & pleraq; id gen⁹. ¶ Et huic ſuiæ cōgruit/
Textus. qđ paulo poſt ſubiūgit: QVEM enim miſit deus: uerba dei loquiť/ ac ſi diceret: nō ab alio ac/
cipit: uel per ꝑticipationē a deo ipſo: ſed p naturalē cōicationē eo ipſo q; illū ſibi coæternū con
ſubſtātialēq; genuit. Ex hoc itaq; inferre uoluit: nō eſſe mirandū: ſi ad eum populus relicto ipſo
ꝓcurſore/ cōfluebat: qa ut poſteri⁹ dixit Petrus: Verba uitæ habebat. & ipſemet Chriſtus: Ver Io. vi.
ba q̄ loquor uobis: ſpūs & uita ſunt. Quā ob cām illum audiendū pr̃ in trāſfiguratiōe mādauit. Matth.
L ¶ Quod aūt dicit/ terrēos de terrenis loq: ad naturā referri oportet. Neq; eñ eoꝝ ꝓpria uirtu xvii &
Diuia abſq; te cæleſtia intelligere poſſunt. Quippe q uix terrena capiāt: ſicuti ad Nicodemū dixit dñs/ & Mar. x.
dei admini/ ſæpe iam fuit oſtēſum. Quicqd igiť de diuinis recte hoīes loquunť: a deo ſupra naturæ intelli Io. iii.
culo itelligi gentiā accipiunt: qua rōne ad Petrum idem ipſe Saluator dixit: Caro & ſanguis nō reuelauit ti Matth.
nō poſſunt. bi: ſed pr̃ me⁹ q eſt in cælis. ¶ Atq; ut oſtēdat ſe de naturali potētia/ uirtuteq; loqui/ ſubiūgit: xvi.

Et quod

ET qd uidit/& audiuit/hoc teſtatur.ac ſi diceret:Quicunq̧ pter illũ de diuinis & cæleſtib⁹lo/ Textus.
quunt:a ſeipſis nõ loquunt:ſed,put Spũs Sanctus illorũ mentes linguaſq̧ monet:queãdmodũ
de Apl'is legit:q̧ loquebant/,put Spũs Sanctus dabat eloqui illis. Ipſe uero,ppria uirtute & na
tura/oĩa nouit:qa quæcũq̧ pr̃ ſcit/qui nihil ignorare põt/p æternã gñationem uidit & audiuit A
ideſt ab æterno accepit & intellexit. ¶ Pari quoq̧ mõ illud intelligi põt: ET teſtimoniũ eius Textus.
nemo accipit.ſ.,ppria uirtute/aut pfecte:q̃nis eo reuelãte pro ſuæ fragilitatis mõ accepint plu
rimi:uel qd dicit nemo:uſitatum ſecut⁹ eſt loquendi modũ. Pauciſſimi quidẽ admodũ Chriſti Negatiuam
i.ad co/ ii. teſtimonium accepant:,ppterea neminẽ accepiſſe dicit. Tale eſt enim qd Apl's dicit:Loquimur niuerſalẽ ſuf
dei ſapiam/quã nemo principum hui⁹ ſæculi cognouit.& illud:Nemo,ppheta accept⁹ eſt in pa ficit ut i plu/
Lu.iiii. tria ſua. ¶ Idq̧ uel ex eo cõiici põt:qd ſtatim ſequit. Qui aũt accepit eius teſtimonium ſigna ribus uerifi/
uit quia deus uerax eſt:cui ſimile eſt:qd in Euãgeliũ ſui initio Ioannes dixit:Et ſui eum non re cari.
ceperunt:deinde ſubdit:Quotquot aũt receperũt &c. Quãq̃ & ad l'am dici poſſit:nullum ad/
Io.vii. huc eo tpe teſtimonium eius accepiſſe:qa nec lõge poſt diſcipuli eius in eum pfecte crediderũt:
imo ne fratres quidẽ eius:ex quo tñ generali ſermone matrẽ eius excipe oportet:q̃ fuit a pri/
mordio/ aut ſaltẽ poſt ei⁹ cõceptũ omni gr̃a & pinde fide plena. Hãc enim nullus ſermo de hu
mana impfectione loquẽs/cõplectit. ¶ Quod uero ſubdit:Q VI autẽ accepit ſignat qa deus B
Eſa.viii uerax eſt:in futurum ſpectat.& qd dixit ſignat:exponi põt tunc.ſ.cum accipit:ut pcedenti uer Textus.
bo deſeruiat. Signare aũt pro demõſtrare/uel ſigno oſtendere accipit/ſicut & illud: Liga teſti Signare qd
monium:ſigna legẽ in diſcipulis meis. Quicunq̧ enim credit teſtimonio Chriſti/qui de ſeipſo ſit.
teſtimonium phibuit q̧ dei filius erat/a pr̃e in hunc mũdũ pro ſalute hoium miſſus/hic ſigno
fidei oſtendit deum eſſe ueracẽ. ille quippe hoc ſe facturũ ſæpenumero,pmiſerat. Simile eſt qd
i.Io v. Ioannes euãgeliſta in ep'la dicit:Qui credit in filium dei:habet teſtimonium dei in ſe. & illud
ps.l. Pſalmiſtæ:Tibi ſoli peccaui & malũ corã te feci/ut iuſtificeris i ſermõib⁹tuis. Eiuſmodi quoq̧
Io.viii. eſt eiuſdem Saluatoris ſnia dum dixit:Qui me miſit uerax eſt. ¶ Ex his itaq̧ & reliquis/quæ
,pxime ſequunt/Chriſti tã humanitatẽ/q̃ diuinitatẽ/pcurſor oñdit. Quãuis de aduẽtu in car/
nem/ & de miſſione ſua cõibus utat uerbis. Nã tanto myſterio cõuenientia humanus nõ habet
uſus:ſicuti nec rem ipſam ullus capit intellectus. ¶ Quod ergo dicit/Quẽ deus miſit:ſi ad di C
uinitatẽ referre uolum⁹:miſſionẽ pro illa,pductione/quæ fit p generationem æternã/intelli Fili⁹ quõ di
gere debemus:uel pro æterna pr̃is uolũtate/qua uerbũ incarnari in tpe pdeſtinauit:in q̃ & fili⁹ cat a patre
ipſe & Spũs quoq̧ ſanct⁹ cõſenſerũt:ſed pr̃i uelut primo pncipio actus iſte (ut ſæpe iã dixim⁹) miſſus.
Io.vi.& xx. attribuit. Siuero ad humanitatẽ planior eſt intellect⁹:qa re uera in mũdum ad nos ſaluandos
eſt miſſus:ſicut de ſeipſo idem ipſe frequẽter dicit: Miſit me (inquit) uiuens pr̃. Hic igit a deo
utroq̧ mõ miſſus/uerba dei loquit:eo iure quo eſt ipſe deus/uel diuinitati unitus. ¶ Et ne pu
tes participatione aliqua/ſicuti & hoibus cæteris hæc uerba ſibi a deo reuelata:pter id (qd ſu/
pra dixerat) qd uidit & audiuit hoc teſtat:rurſus hanc dubitationem aptius tollit dicẽs:NON Textus.
eni ad mẽſurã dat deus ſpũm: ipſi.ſ.filio/ac ſi diceret:nõ per partes/aut pro modo capacitatis Chriſtus ha
,put cæteris:ſed ad ſummũ. Idq̧ ſi ad diuinitatẽ referimus:planum eſt:quia oĩa ſibi cõicat p na buit gratiã
turam. Sed ſi ad humanitatẽ:q̃q̃ nõ infinitã gr̃am capere creatura poſſit: quãtũ tñ pfectiſſima ſine mẽſura.
oium/ & deo pſonaliter unita capax fieri potuit:tantũ illi eſt abſq̧ ulla hæſitatione cõceſſum/ D
ita ut aliarum creaturarũ comparatione/abſq̧ menſura dici poſſit. Quinimo ex eius (quã acce
pit) plenitudine/in nos particulatim diffudit:ſicut idem Euãgeliſta ioannes dicit: De plenitu/
dine eius (inquit) oẽs accepimus gr̃am pro gr̃a. ¶ Poſtremo quo aptius rem aperiat:hunc dei
Io.i. filium noiat dicens:PATER diligit filium:& oĩa dedit in manu eius. Quib⁹ quidẽ uerbis idẽ Textus.
Mat.xi. Saluator poſterius eſt uſus.dicens:Oĩa mihi tradita ſunt a pr̃e meo.& rurſus:Sciens qm̃ oĩa ſi
Io.xiii. bi dedit pr̃ in manus. Quæ quidẽ deditio uel traditio pari quoq̧ mõ/uel ſcd'm diuinitatem:uel Quõ intelli
ſcd'm humanitatẽ accipi poſſunt:ueluti & illud:Sicut dilexit me pater/& ego diligo uos. git q̧ pr̃ dili
¶ Deniq̧ ut nihil ad pſuadendũ diſcipulis ſuis de ſequendo Ieſu Ioãnes ptermitteret poſtq̃ ra git filium.
tionibus atq̧ ænigmatib⁹ primũ illis ſupremam/diuinãq̧ poteſtatẽ/auctoritatem / ſapiẽtiãq̧/ E
oſtendit:& demũ apte illum dei filium declarauit:ad extremũ quæ pmia credẽtib⁹/& quæ in/
credulis ſupplicia/damna ue/ſint cõſtituta:ſubiungit:dicens: Qui credit in filium habet uitã Textus.
æternam:qui aũt incredulus eſt filio:nõ uidebit uitã:ſed ira dei manet ſup eum. ¶ Quæ ſane
uerba quiſq̧s diligẽter attendit:maximã ſollicitudinem habere debet. Quotus enim q̃ſq̧ tãta
mercede tã paruã/nullius neq̧ periculi/neq̧ laboris operã cõpenſari intelligẽs.& ecõtrario ex
obſtinatione/atq̧ ptinatia ſua/quæ ullo/uel cõmodo/uel gaudio cõſtat/tam acerba tamq̧ in
tolerabilia dãna & ſupplicia prouenire:nõ ſtatim ad credulitatem/fidemq̧ & pietatem mentẽ
animũq̧ conuertat. Equidem nihil exigit deus/niſi ut credas/& cũ effectu nõ inaniter credas.

eius tractaremus. compluta ſumus in ſuperioribus ꝓſequuti. Ioannes quidem figura eſt legis
ueteris: nouæ autem Chriſtus/ non ſolum figura fuit/ ſed implementũ/ immo & autor/ con/
ſumator/ & ſtabilitor. ⁋ Igitur ꝙ duæ primæ Ioannis teſtificationes abſente Saluatore fa/ A
ctæ ſunt: hoc ſignificat ꝙ dupliciter nobis aduentũ Chriſti teſtamentũ uetus ꝓoſtendit. Primo Myſtice.
quidem per figuras ante legis ꝓmulgationem. Abel quippe iuſtꝰ a fratre occiſus/ Noe ꝑ arcã
humanũ genus ſaluans/ Iſaac ad immolandũ ductꝰ/ Iacob a fratre ꝑſecutionẽ paſſus/ Ioſeph a
fratribꝰ uenũdatus/ Chriſtũ nobis ꝓfigurant ꝑter alias multas quæ ante legẽ ſcriptam adduci
poſſunt in hanc ſniam figuræ. Scdo uero per legis ꝓmulgationẽ & ꝓcepta Moyſi data: ac de/
Lucæ xxiiii. inceps ꝑ ꝓphetas/ ex qbus locupletiſſima colligunt̃ in hãc rem teſtimonia: qđ in pſona pegri/
ni duobꝰ illis diſcipulis loquẽs in uia Saluator ipſe ſenſumq; ſcripturarũ aperiens/ ad liquidum
enucleauit: incipiens a Moyſe & cæteris ꝓphetis. ⁋ Et hæ quidem duæ manifeſtatiões ueteris B
legis/ duabꝰ prioribꝰ a ꝓcurſore de Chriſto factis in hoc maxime cõueniunt: ꝙ prior ad oẽs pri
mũ aſtãtes/ & in eoꝝ pſona ad abſẽtes: abſq; ullo legis teſtimonio facta ꝑhibet̃: ſicut & lex illa
naturæ ad totiꝰ hũani gñis directionẽ ab æterno/ optimoq; deo fuit inſtituta: nec aliqđ habuit
ſcripturæ teſtimoniũ. Scđa uero teſtificatio Ioãnis facta eſt ad phariſeos & legis peritos: in q̃ te
ſtimoniũ ex ſacris litteris attulit. Propterea ad manifeſtationẽ/ quæ ꝑ legem ſcriptã facta eſt:
haud impertinenter refert̃. Et ſicuti duæ illæ priores Ioannis teſtificationes anteq̃ Ieſum corpo/
rali ſenſu cognoſceret/ factæ legunt̃: ita & illæ figuræ necdũ in mentibꝰ hoium uiſum redem/ Chriſti ortũ
ptorem ꝓmonſtrabãt. Qui enim in lege naturæ Chriſtũ uenturũ intellexerũt. Hi non ſpecifi/ & opera fi/
i.ad co/ rin.x. cam: ſed adumbratã eius cognitionẽ habuerunt. Oĩa enim (ut inquit Apl's) in figura continge gurę & pro/
bant illis: & iudeos eductos legimꝰ ex Aegypto per deſertũ in nube/ ac ꝑ noctem. Quinimmo phetiæ ob/
Exodi xiii. xiiii xvi. xix xxiiii. & xl. & lex ipſa in caligine data eſt: & cætera inter Moyſem & deũ colloquia habita. ⁋ Quæ uero in ſcuræ ꝓmon
ipſa legis latione/ & per uerba legis ac cærimonias: de Chriſto tradita ſunt: tãetſi plus aliqd ha mõſtrarunt.
beant notitiæ atq; certitudinis/ utpote cærimoniæ/ ſacerdotalia ueſtimẽta/ cæteriq; ornatus/ ſa
crificia/ & cetera id genus plurima: Chriſti tñ diuinitatẽ nõ ſatis demonſtrabãt: Sed uelut e lõ/
ginquo ꝓfigurauerũt. Cæteꝝ quæ ꝑ ꝓphetas/ q poſt legẽ fuerũt/ ꝓdicta ſunt: ita Chriſtũ nobis
exprimũt: ut digito oſtẽdere uideant̃: ſed præ cæteris & Eſaias: q nõ mõ Chriſti humanitatem
depromũt/ ſed & diuinitatẽ. Et ne maieſtatem quidẽ tñ/ uerũetiã infirmitatẽ: & deniq; ab eius
cõceptu/ ad ſuã uſq; aſcẽſionem/ quicqd aut ipſe geſſit/ aut eſt humanitꝰ perpeſſus: tã aptis uer
bis expreſſerunt: ut de alio nullo dicta/ interꝑtari/ ne ꝑtinaces qdem poſſint: quin de illo fateri
Ioan.v. oportet/ ſcripta eſſe oĩa. & iſtæ illæ ſunt ſcripturæ/ de qbus Saluator intellexit/ dũ dicit: Scruta
mini ſcripturas: quia illæ ſunt quæ teſtimoniũ ꝑhibent de me. ⁋ Hæc aũt manifeſtatio/ quæ ꝑ C
ſcripturas ꝓphetarũ facta dr̃/ duo habet capita. Alterũ quidem qđ ad opa ipſius Chriſti perti/
Io.v. & x. net/ & qđ ad doctrinã/ ſermoneſq; eius/ alterũ. De primo nãq; intellexit ipſe: dũ dixit: Opa/ quæ
ego facio ipſa teſtimoniũ ꝑhibent de me. De ſcđo uero dixit: Si nõ ueniſſem/ & locutꝰ eis non
Io.xv. fuiſſem/ peccatũ non haberẽt. Hæc itaq; duo ſunt teſtimonia quæ Chriſtũ ita nobis manifeſta/
rũt: ut pñtem ꝓpemodũ oſtendiſſe dicere poſſumꝰ. Quæ ſane duabus ꝓcurſoris oſtenſionibꝰ/
Act.i. quæ ad oculum & in preſentia factæ ſunt/ in eo aſſimulant̃: qa prius cœpit Ieſus facere poſtea
docere. Et in illa tertia manifeſtatione expreſſit Ioannes qđ in eo factũ uiderat: columbæ. ſ. de
ſcenſum/ & uerboꝝ æterni pñis tenorẽ. In q̃rta uero nulla eſt de factis mẽtio: & ꝑter hoc/ ad il
lam diſcipuli Ioannis Chriſtũ ſunt ſecuti/ nõ ad priorẽ: q̃uis enim ſignis turba incõſtans & cu Fideles potiꝰ
rioſa facilius traheret̃: fideles tñ multo magis uerba trahebãt. Hinc dicebat Petrus: Verba ui/ trahunt̃ uer
Ioã.vi. tæ æternæ habes/ & nos credimus & cognouimꝰ: qa tu es Chriſtꝰ filius dei. & alibi multo plu/ bis q̃ ſignis.
Io.iiii. res crediderũt ꝓpter ſermonẽ eius. ⁋ Plane priores manifeſtationes/ prioraq; teſtimonia uete D
ris teſtamẽti ad Chriſti opa in carne manifeſtãda ptinent. Ad eũ aũt poſtq̃ cælũ conſcẽdiſſet: in
fidelibus ſeruis/ & eccleſia ſponſa cognoſcendũ/ & hæreſes impiaſq; temerarioꝝ hominum/
pſeudoq; Apoſtoloꝝ/ & ꝓphetarum doctrinas extirpandas: ultima teſtificatio Ioannis ptinet:
quã ꝓxime diſcuſſimus. Præmittit eñ Euãgeliſta ortã eſſe inter Ioannis diſcipulos & iudeos de
purificatiõe. i. de baptiſmo queſtionem: qđ ad uarias ſectas ab diuerſis de Chriſti eſſentia/ natu
ra/ & cæteris ad fidem ptinẽtibus/ introductas refert̃. de qbus Paulus ad Corinthios ſcribens ſic
i.ad co/ rin.i. dicebat: Obſecro aũt uos fratres per nomen dñi noſtri Ieſu Chriſti: ut idipſm dicatis oẽs: & non
ſint in uobis ſciſmata: ſitis autẽ pfecti in eodem ſenſu/ & in eadẽ ſcientia. Significatũ eſt enim
mihi de uobis fratres: quia cõtentiones ſunt inter uos &c. Item in illa ultima teſtificatione mẽ/
tionem facit Ioannes de ſpõſo & ſpõſa. Sponſam qdem Chriſti/ Eccleſiã fidelium eſſe conſtat:
Can.iii. inter quos in Cãticis & in Apocalipſi uaria referunt̃ colloquia. Hanc autem poſt ipſius Chriſti
aſcenſionẽ ex gẽtilibus maxime auctã ignorat nemo. Et tũc quoq; legis antiquæ cærimoniæ/

ſi nõ ex toto/magna tamẽ ex parte fuere ſublatæ. Et iccirco dicit p̃curſor in perſona ueteris te
E ſtamenti:me oportet minui:illũ aũt.ſ.Chriſtum in fide Eccleſiæ creſcere. ¶ His igitur quinqꝫ
Lex uetꝰ qn/qꝫ mõis chriſtũ p̃mõſtrauit.
modis Chriſtũ Ioãnes in pſona legis ueteris metaphorice demonſtrauit: qbus ad lr̃am/ueritatẽqꝫ hiſtoriæ in terris de eo teſtimoniũ tulit. Quæ qdem teſtimonia & ad qnqꝫ reliqua, in qbus illum p̃ceſſiſſe diximus/myſtico ſenſu applicari quoqꝫ haud granate ptñ. ¶ Præceſſit qdẽ eũ cõceptu & ortu/& hoc quoqꝫ mõ nouũ teſtm̃ anteceſſerat uetꝰ: qđ ab initio humani gñis conceptum eſt/& deinde uelut in uẽtre fœtus/ſic in gr̃a coaluit & corroboratus eſt iuſtoꝝ numerus uſqꝫ ad Abraã/q ſignũ circũciſionis cũ impoſitione nõis accepit: quorũ utrunqꝫ in Ioãnis natiuitate factũ in ſupioribꝰ uidimus. Ipſe eñi Abraã p̃us q̃ illi ſignũ circũciſionis dediſſet: deus iã in fide,pmiſſionẽ accepat: ut Apl's ad Romanos ſcribens apte oñdit. In q̃ ſane fide abſqꝫ ſigno/ Ad Ro. iiii.
quotquot electi fuere ab ipſo iuſtoꝝ p̃ncipe Abel ad Abraã uſqꝫ/ſalui ſunt facti: non quidem ad gloriã admiſſi: qa necdũ editus erat hic ueteris legis partus/ſed in ſpe aduẽtus eius quẽ lex ipſa erat paritura/mãſerũt expectãtes: ſicut dicit Saluator ad iudeos loquẽs: Abraam pr̃ ueſter Io. viii.
exultauit ut uideret diẽ meũ: uidit & gauiſus eſt. ¶ Scđo uero p̃ceſſit lex uetꝰ legẽ nouã p̃dicãdo: ueluti Saluatorem p̃curſor: tũ.ſ.cum Moyſes legem a deo datã pmulgauit: & mandata religna ex illius p̃ſcripto pp̃lo dedit: q̃ poſtmodũ in lege noua pfectiori mõ Chriſtꝰ erat traditurꝰ. ¶ Tertio p̃ceſſit baptizãdo: cũ per diuinã inſpirationẽ ſpũs,pphetarũ excitauit: q (ut paulo ante diximus) Chriſtũ aptiſſime pluſideqꝫ oſtẽderũt. ¶ Quarto uero moriẽdo: dum diuerſoꝝ aïaliũ ſanguinẽ peccata expiãda ueteris teſtamẽti leges mãdabant: quæ oïa Chriſti mortẽ & in eius ſanguine totius humani gñis ablutionẽ/mundationẽqꝫ/& purificationẽ/ſignabant: ſicut Exodi xxii.
dicit Apl's: & imolatio illa agni paſchalis nihil aliud q̃ Chriſtũ pro peccatis nr̃is in cruce imolatum p̃figurat. ¶ Poſtremo ſicuti ad inferos ante Chriſtũ deſcendit Ioannes: ſic ueteris teſtamenti figuræ hunc eiuſdẽ Saluatoris deſcẽſum p̃oſtenderunt. tum.ſ.cũ ex Aegypto populum Iſraeliticũ a Pharaone ui poſſeſſum in terrã,pmiſſionis Moyſes eduxit: impiũqꝫ regẽ cũ curri/ Exodi xiiii. & xv.
bus/eqtibus & armis fluctibꝰ obuoluit. & rurſus cũ ciuitatis Gazæ portas Sanſon in mõtem tulit noctu/& alicubi fortaſſis aptius. ¶ Vel ut duo poſteriora nõ ad figurã actionũ Chriſti/ſed
F ad ueteris teſtamẽti paginã reducamus/oſtendamuſqꝫ quo pacto & mortua ſit ante nouã/& ad inferna deſcenderit. Atqꝫ ita Ioãnẽ ueteris legis/& Chriſtũ nouæ typũ geſſiſſe doceamꝰ: tũ uetus teſtm̃ mortuũ fuit ut reſurgeret: cũ ciuitas ſctã a gẽtilibus p̃ncipibꝰ & populis capta/euerſa ſedataqꝫ eſt: & ſacra oïa,pphanata: ſacerdoteſqꝫ maxima ex parte trucidati/& populus oïs in captiuitatẽ abductus: extincta enim fuere tũ diuina oïa/ita ut ueſtigiũ,ppe maneret nullum: inſtaurationis uero ſpes/uel in paucis eſſet. Interea tñ dũ de urbis/legis/& ſacroꝝ reſtõne plebs & populus fere oïs deſperaret: ſuſcitauit inter eos deus optimꝰ maximꝰ,pphetas & ſapientes: qui ſtatuto ab æterno deo tpe nõ modo in priſtinã formã reſtituerunt: uerũ & honoribꝰ maioribus cumularũt/& maieſtate ornarunt ampliore: ita ut poſtremo ad teſtamẽti ueteris elucidationem/perpetuãqꝫ ſtabilitatẽ regem regũ/,pphetarũ magiſtrum/& legis ipſius autorẽ/mundiqꝫ rectorem/& ſacroꝝ myſterioꝝ uel miniſtrũ uel principẽ/uel explicatorẽ/uel conſumatorem deus ipſe emiſerit: qui/qđ prius intra breuis terræ ſpaciũ/aut oĩno intra exiguũ/& id quidem ignobile hoĩum genꝰ/uix retinebat/in orbẽ uniuerſum diffuderit: ptulerit: expãderit. Hoc eſt enim teſtamẽti ueteris tabulas in exteriori lr̃a corruptibiles & caducas reſuſcitato p diuinã uirtutem ſpũ imortales fuiſſe factas: ſicut ſcriptũ eſt: Littera occidit/ſpũs aũt uiuificat: & quæ ibi ii. ad corin. iii.
G ſubdit Apl's. ¶ Deſcendiſſe uero ad inferos/ut captiuos liberaret: eodẽ ferme tpis momento quo mortua credebat lex uetus/inſtar Chriſti/tũ quoqꝫ dici põt: cũ in abſcõdito atqꝫ in paucis uera dei religio uigẽs/dũ corpus litteræ in ſepulchro mũdanarũ cupiditatum/& in tenebris erroris iacebat incluſum/ad eripiẽdos e carcere carnalis cõcupiſcẽtiæ iudeos/& inanis falſæqꝫ ſuperſtitionis ac idolatriæ p orbẽ uniuerſum populos/ſuas exercebat uires. Is quippe fuit,phetarum labor: ea ſanctoꝝ atqꝫ uitæ merito deo placentium ſtudia: q̃les Anna/Maria/Ioſeph/Zacharias/Eliſabeth/Symeon/Anna,pphetiſſa/& Ioãnes ipſe: ac deinde Nicodemꝰ/Gamaliel/& cæteri pleriqꝫ: q extincta pene (ſicut p̃diximꝰ) legis carne/ſpũm eius diuina cõfortati gr̃a retinebant/donec illuſtratꝰ per Chriſti p̃dicationẽ/miraqꝫ opa ſpiritualia ſenſus/carnalem litteram rediuiuus ſpũs uiuificaret/& corruptibiles prius/caducoſqꝫ & carnales ipſiꝰ legis ſenſus/incorruptibiles/ſplendidos/diuinoſqꝫ efficeret: & deniqꝫ ſicuti Chriſtꝰ inferna terrenis/reſurgẽs ſociauit/ideſt eos/qui in ſinu patrũ captiui erant/his q in carne uiuẽtes fideles ſunt inuẽti uniuerſoſqꝫ in cælum pari uirtute ptraxit: ſic lex hæc eo (quo diximus) mõ ſuſcitata/eos/q in inferno idolatriæ iacebãt/his/qui ex circũciſione crediderũt/pares fecit: ſicut dicit Apl'us: Non Ad ro. x
enim eſt diſtinctio iudei & greci/& quæ ſequũtur &c. & Apl'oꝝ princeps ad iudeos loquẽs ait: Act. ii.

Vobis

Vobis eſt repromiſſio & filiis ueſtris & oībꝰ q̄ longe ſunt quoſcūq; auocauerit dñs deꝰ nr̄ &c.
¶ Sed ſi iu hunc ſenſū/myſticū quidē & ſpūalē: Ioannē pro ueteri lege nō ad lr̄am pro Chriſti A
nūtiatore & p̄curſore /accipe uolumꝰ: neceſſe eſt quoq; ut Chriſtū ip̄m nō ex pſona redēpto/ Lex uetꝰ qn/
ris iuxta hiſtoriā ſupponamꝰ: ſed uti legis euāgelicæ autor fuit & figura. Oſtēdamuſq; quo pa q; mōis legē
cto/his(quos p̄diximus)q̄nq; modis uetus teſtm̄ lex noua eſt ſubſecuta: naſcendo. ſ p̄dicando/ nouā p̄ceſſit.
baptizando/moriēdo/& ad iuferos deſcendēdo: quæ ſingula ex noui teſtamenti codicibus/hi
ſtoriiſq; eccleſiaſticis ab Eccleſia catolica receptis/imo & ex Apocalipſis figuris excerpi poſſe/
& fortaſſis a peritiorībꝰ/acutioribuſq; theologis excerpta eſſe/mihi ipſe pſuadeo. Quod tm̄
ſuggerit ſpūs: in mediū proferā: ſicuti qui uenales merces p̄ponunt. Eſt enim iu ementium arbi
trio quantū/quātiq; emant ¶ Quippe uti Saluatoris p̄curſor Ioannes fuit: ita lex gr̄æ pæda/ B
Ad gal. iii. gogus. Hæc enim ſunt Apl̄i uerba. Eccleſiā itaq; naſcentem theologi ferme oēs tunc effingūt:
eū poſt Chriſti aſcenſionē & Spūs Sancti miſſionē/p Apl̄os cœpta eſt fundari/atq; diuulgari:
ſicuti ex ſerie actuū Apl̄orum inſpicere licet. Prædicari uero cœpit: cum p̄ter ea/quæ in eo ipſo li
bro Lucas receſuit/In oēm terrā exiuit ſonus Apl̄orum/& in fines orbis terræ tropheum crucis
eſt erectū/ſicuti Apl̄s idē teſtaſ: cuiꝰ paulo aute meminimꝰ. ¶ Baptizata uero fuiſſe tūc exiſtimā
da eſt cum ad ueterē legē noua ſic uenit/ut ab ipſa baptiſmū teſtificationis acciperet. Tunc enim
totius trinitatis aſſertione informata lex uetus/dū aqua ſuarum figurarū & p̄phetiarū chriſtianā
religionē abluit: teſtimoniū illi pfectæ ueritatis p̄hibuit/deincepſq; ſic illi ceſſit: ut ſublato Ioā
nis baptiſmo/oblitterataq; circūciſione/& ſacrificiis/cærimoniiſq; ueteris legis abrogatis/ad
ipſam gr̄æ legem diſcipuli Ioannis.i.ueteris legis pfeſſores/& uniuerſus deinde orbis/trāſiue/
Adeph. iiii. rit: factūq; ſit unum baptiſma ſicuti & fides una: quēadmodū Apl̄us ipſe teſtatur: dicens: Vnus
deus/una fides/unum baptiſma. ¶ Mortua uero tūc lex euāgelica dici pōt: eū ab impiis tyran C
nis/Romaniſq; p̄ncipibꝰ/& om̄i pene humana ptāte/nō mō publicis edictis dānata eſt: uerum
Matth. xxiiii. etiā diris ſuppliciis/pſcriptiōibuſq; & oī tormentorum gn̄e, pene extincta: ita ut in paucis admo
dū fidelibꝰ intacta lateret: &(ut Saluatoris uerbis utar) niſi breuiati fuiſſent dies illi: non fuiſ
ſet ſalua oīs caro. Interea tn̄ eorum/qui ex tantis pſecutionibꝰ diuina diſpōne a crudelitate barba
rorū/& rabie iudeorum/fuere ſeruati/magnus numerꝰ/ita diuino ſpū ſunt incēſi: ut cū pſecuto
res impii extinctā chriſtianorū ſectā putarent: tū uero maxime in illa erigēda/cōfirmāda/atq;
aſtruenda laborarēt: eorūq;(qui incredibili patiētia tormēta ſupabant) exēplo/exhortationeq;
maiorē in ſplendorē fidei lumē effulgeret: & qui priꝰ ſupſtitionē uocabāt/deq; chriſtianis tanq̄
de ſortilegis/ueneficis/homicidis/& undecunq; turpiſſimis ſceleſtiſſimiſq; hoībus/ſuppliciū
ſumebant: diabolica illuſione/ſuaſiōeq; decepti: tot ſignis/tot p̄digiis/tot argumētis/tot teſti
moniis/tot deniq; indiciis/conuincti/ex obſcuriſſimo incredulitatis inferno/ſpū nouæ legis(q̄
Chriſtus eſt) educti/ad lucem ueræ fidei ſunt adducti. ¶ Hoc enī eſt granū frumenti/qd̄ in ter D
Ioā. xii. ra mortificatum ex ipſis terræ uiſceribus plurimū attulit fructū. & hic ille eſt agnus: qui tanq̄
Apoc. v occiſus ſup thronū bonarum mentiū/ſtās inter ſeniores & q̄ttuor aīalia.i. inter electos & fide
feruētes/apuit librū ſapientiæ & ſalutis: & ſoluit ſignacula eius. Iſti quoq; illi ipſi ſunt/de qui/
Ad hebre. xi. bus Apl̄s dicit: Sancti per fidem uicerūt regna. & quæ ibi ſequunſ: & in fine ſic concludiſ: & hi
oēs teſtimonio fidei p̄bati/nō acceperunt p̄miſſionē: deo pro nobis melius aliqd p̄uidente: ut nō
ſine nobis cōſumarenſ. ¶ Sicut igiſ Chriſtus moriēs opus nr̄æ redemptiōis impleuit/& inter E
moras dū ſeparatus a corpe ſpūs rediret: mortuos in charitate liberauit: dehinc tertia die reſur
gens iu omne hoīum genꝰ lumen ſuæ fidei ſparſit: itaq; quoq; quoties pſecutionibꝰ maioribus
agitata fuit Eccleſia: & tū maxime cū Chriſti religio extincta pen tꝰ putabaſ/toties in fideliū
mentibus ad tp̄s abſcondita pululauit: ita ut haud multo poſt/lōge q̄ antea/clarior/teſtatior/
ſplendidior/pſpectiorq;/reſurgeret. In magna qdē pſecutione/ſacerdotū/ſcribarum/& pha
Act. vi. & xii. riſeorum inter ipſa fidei initia creſcebat indies credentiū numerus. ¶ Verum inter p̄curſoris F
& Saluatoris mortem hoc interfuit: q; p̄curſor tāetſi prior mortē obierit/atq; ad inferos deſcē/
derit/a mortuis tn̄ non legiſ (ſicut Chriſtus) reſurrexiſſe. Chriſtum enim Apl̄s uocat p̄mitias
dormientiū & alius p̄mogenitum mortuorum. Iccirco nimirū: q; illū oportebat minui: hunc aūt
creſcere/immo & illum mortali ſorte uitā finire: p̄us q̄ huius gloriā manifeſtari: & quicqd me/
riti/doctrinæ/uirtutis/& gloriæ/ille habuit: totū ad hunc referri. Propterea & p̄dicans adhuc/
& baptizans/& iu carcere poſitus/de morte p̄xima cogitans/ad hunc ſuos miſit diſcipulos/ut
pote a quo uitæ pfectioris/& doctrinæ aptioris/ſublimioriſq;/p̄cepta eſſent accipiēda: ille nāq;
Mat. v. idē ipſe erat: q poſtmodū aplis ſuis dixit: Niſi abundauerit iuſtitia ueſtra plus q̄ ſcribarū & pha
riſeorum: non intrabitis in regnū cælorum. & rurſum: Audiſtis quia dictū eſt antiqs: Nō occides: nō
mecaberis: Ego aūt dico uobis &c. & quæ ibi ſequunſ. Corpꝰ ergo legis/ideſt lr̄a/quæ occidit/

erat mortificandũ:ut ſpũs/ideſt ſpũalis ſenſus pſes/qui Meſſiæ expectatione flagrabant/de il/
lius aduẽtu pmoneret.i.ut ueteris legis pfeſſores de ſenſu ipſius ſpũali/qui Chriſtum anũtia/
bat/informaret.Reliqua uero ipſi Chriſto/& in eius pſona Apl'is eius/cæteriſq; eccleſiæ cato/
licæ confeſſorib⁹/atq; euãgelicæ legis pconib⁹/explanãda cõſtituendaq; relinqui cõueniebat:
F & ad eũdẽ Chriſtũ/ideſt Eccleſiam/diſcipulos ſuos.i.omnes/qui ex circũciſiõe erãt crediturí/
Moraliter Proficientes quõ ad perfectionis ſtatũ reſurgant. erudiendi atq; inſtruẽdi deſtinari. ¶ Moraliter uero q pficiẽtiũ ſtatũ pcurrerũt: hos ad Chri/
ſtũ.i.ad pfectũ migrare oportet:& diſcipulos ſuos i.affect⁹/uel etiã ſeqces & paris uitæ ac pfeſ
ſiõis hoĩes/ad eũ dirigere:imo & pus q̃ Chriſt⁹.i.ſtat⁹ pfectiõis ſeſe in eis manifeſtet:capite mi
nui/mortẽq; pati corpalẽ.i corp⁹ ieiuniis/uigiliis/cæteriſq; caſtigatiõib⁹ mortificari:& ad infe
ros ſpũm deſcẽdere:Chriſtiq; ad eos aduẽtũ pnũciare i. ſpũales cõcupiſcẽtias/q̃ ſolæ mortifica
to corpe manẽt/& a dæmone ſũt obſeſſæ:tũ ſpe:tũ terrore aduẽt⁹ Saluatoris ad iudicium ſiue
uniuerſale/ſiue pticulare cohibere/cõſolariq;.Quod ubi factũ erit:nõ ita multo poſt Chriſt⁹
ad iferos deſcẽdẽs ab oĩ dæmonum captiuitate hos ſpũs eripiet/ſecũq; ad cæleſtia regna trãſfe
ret:ſicut ſcriptũ eſt:Aſcẽdens in altũ captiuã duxit captiuitatẽ.i.q pficiendo carnẽ pus mortifi/
cauerat: ſi idẽtidẽ ſpũales ſenſus ad Chriſtũ penit⁹ cõuertat:ad pfectiõis ſtatum eueſtigio pue ps.lxvii
niet. Ita ut nullis carnalib⁹ ſpũalib⁹ ue tẽptatiõib⁹ obnoxi⁹ cũ Chriſto p contẽplationem/aſſi
duãq; meditationẽ ad cæleſtia regna.i.ad diuinarũ rerũ:& ſupnæ beatitudinis cognitionẽ cõſcẽ
dat.ſicut ſcriptũ eſt:Si cõſurrexiſtis cũ Chriſto:q̃ ſurſum ſunt ſapite &c.& rurſum:Noſtra aũt
cõuerſatio in cælis eſt.& iterũ:Cõſepulti eñ ſum⁹ in Chriſto p baptiſmũ i morte:ut qũo Chri/ Ad col. iii.
ſtus ſurrexit a morte p gloriã:ita & nos in nouitate uitæ ambulem⁹.& alio itẽ loco:Vos morti Ad phi. v.
ficati eſtis legi p corp⁹ Chriſti:ut ſitis alteri⁹:q ex mortuis reſurrexit/& fructificetis deo. Ad Ro. vi.&.vii
G ¶ Neq; eñ Ioannẽ.i.pficientẽ poſtea q̃ ad inferos eo(quo dixim⁹)mõ deſcẽdit corp⁹.i terrena
rum rerũ memoriam reſumere oportet/aut ad ea/quæ ad ſtatũ illum ptinent/pfectioniſq; gra
du ſunt inferiora/redire:ſed in Chriſtũ.i.in ſtatum ipm pfectionis transformari : illumq; ſolũ
a mortuis ſtatim reſurgere/corpus.ſ.pmortuum reſumere nõ qdem corruptioni obnoxium:
aut (uti prius fuerat) fluxũ terreſtre/caducũ / Sed plucidũ/purũ/ agile/ icorruptibile/imorta
le,æternũ/ideſt dicere pfectionis ſtatũ adeptos carnẽ quidẽ/a qua p contẽplationẽ ſpũs receſſe
rat/reſumere.i.in carne ambulare/uiuere & opari : ſed nõ in fragilitate carnis:immo uero ſpũ
carnem ſuſtẽtare.Sicq; uiuificare ut dicere poſſit/qd Apl's dicebat:Viuo aũt iam nõ ego:ſed ui Ad gal. ii.
uit in me Chriſtus.& alio loco:Qui uiuunt iam non ſibi uiuant:ſed ei qui pro ipſis mortu⁹ eſt/ ii. ad corin. v.
H & reſurrexit.& iterũ:Exhibete uos deo tanq̃ ex mortuis uiuẽtes. ¶ Sicut enim uetus lex q̃uis
bona/legi tamẽ gratiæ ceſſit:eoq; pacto extincta in illã eſt ſuſcitata:ita & in pficientis ſtatu in
pfectũ tranſiẽs in illo reſurgit:prorſus ut extinctus dici poſſit.Nã ut ait Apl's:Supueniẽte pfe Ad Ro. vi.
cto euacuat̃ qd ex parte eſt Ita quoq; Ioannes moriẽs ad Chriſtum diſcipulos tranſmiſit:neq; i. ad corin. xiii.
deinceps a mortuis ſurrexit:ſed illi ueluti pfectiõis autori & principi cõſumationem corũ/quæ
ad gfam gloriãq; ptinebãt/penit⁹ ceſſit. ¶ Cuius rei figurã Sanſon ille fortiſſimus præ ſe tu/
I Figura. lit:per quẽ Chriſtus/ & pinde pfectus præſignat̃.Quẽadmodũ enim ille cũ in fortitudine ſpũs
diuini/ Leonem illũ occidiſſet;poſt dies aliquot rediẽs Leonis quidẽ cadauer inuenit exanime: Iudic. xiiii.
ſed examen apũ & fauum mellis in ore habẽtem : ſic pfctõr/qui per pniæ ſemitas pficiendo oẽs
cõcupiſcẽtiæ ſtimulos in corpe titillãtes mortificauit.&(ut pphetæ uerbis utamur)cõculcauit
Leonẽ & draconem:poſtea q̃ cõtemplationi ſupercæleſtium bonorum per tps aliquot uacauit: ps.xc.
ad corpus quidẽ.i.corpales opationes redit/quæ ſunt ad uitam humanã neceſſariæ/ſed morti/
ficatum/oiſq; ſenſualitatis imunẽ/& feruore inſup interioris ſpũs mellifluũ atq; dulcoratũ/
ideſt ſpiritualibus chariſmatib⁹/& ſuauitate contemplationis uiuificatũ/quæ oĩ melle eſt dul
cior:ſicut ſcriptum eſt:q̃ dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. & rurſus:Iudicia Pſalmo
domini uera iuſtificata in ſemetipſa/& dulciora ſuper mel & fauum. ¶ Quã ſane dulcedinem cxviii.
ita labiis cordis noſtri deguſtare in hac uita mortali ille ipſe nobis tribuat:q in futura ſuauiſſi
mo cibo ſuæ diuinitatis ſaciat quos elegit:ſicut ſcriptũ eſt:Satiauit aĩam inanẽ/& aĩam eſuriẽ/ ps.cvi.
tem ſaciauit bonis.& iterũ: Quis ſatiabitur uidens gloriam eius:eius/ſcilicet Ieſu Chriſti dñi
noſtri apud quem pia eius genitrix/cuius natiuitatis ſolennia hoc tpe in uniuerſo chriſtiano/
rum orbe celebrãtur/intercedere dignetur : ut ſuæ nos gloriæ participes efficiat. Cui cum pa/
tre & Spiritu Sancto ſit decus honor & imperium in ſæcula ſæculorum amen.

Finit Tractatus tertius:Super caput tertium.

Conſequens

INCIPIT TRACTATVS QVARTVS SVPER TERTIVM CAPVT.

CONSEQVENS eſt mō/ue hiſtoriæ ꝑaſſumptū ordinē ꝓtermittamus:ut de A
Chriſti baptiſmo/quē a Ioanne ſuſcepit/diſſeram⁹. Quod ſane myſterium
tāetſi paucis admodū uerbis ab euāgeliſtis ſit traditū:ꝓfūdiſſima tñ ꝓfuſiſſi/
maq; cōplecti ſacra nemo fidelis inficias ibit. Enimuero ad cōprobandā pſo/
narū in trinitate diſtinctionem/ſingularūq; ꝓprietatē exprimēdam/nullū in
ſacro canone teſtimoniū/nullūq; argumētū inueniri puto apti⁹/pſpectiuſq;.
Propterea quæ ad tātæ ſublimitatis apicem ptinent/ita ex hoc loco ſumi pñr:ut aliunde nuſq̄
magis. ¶ Baptiſmi aūt huius cāſ effectus/uirtutēq; explicare res ipſa cōpellit:ſed & ad mora/
lem ſenſum trahere ſingula non exigui eſt laboris/atq; ingenii. Nā & ſummi ſacræ ſcripturæ
doctores de his ipſis ſingulis multa & uaria tractauere. Quoꝝ pro inſtituto nřo neq; penitus
reticere dictamina poſſumus/neq; trāſcribere intendim⁹. Sed breuitati/quātum pro myſterio
rū magnitudine/ꝓfunditateq; licebit/inſeruientes:& alioꝝ dicta ſummatim referemus &(qđ
noſtræ paruitati apire dignabit̃ altiſſim⁹)iſerendū curabimus. ¶ In hoc itaq; baptiſmi Salua/ B
toris myſterio quātū euāgelica patit̃ hiſtoria/tria ꝑcipue ſunt diſcutienda: Saluatoris.ſ.ad præ
curſorē acceſſus cū baptiſmi petitione pmū. Præcurſoris rñſio cū excuſatione ſcđm. & bapti/
zatio ipſa cū diuina reuelatione tertiū. Quæ ſingula dū ſeriatim/gradatimq; diſcutiem⁹:diffi
cultates/qōneſq; plurimas/q̄ a ſacris theologis moueri ſolēt/quæ q; nobis occurrēt/enodare
Mat.iii. curabim⁹. ¶ Mattheus itaq; & Marcus ieſum a Galilea ad ioannē iuxta iordanem baptizantē
&Mar i tūc/ſeu in dieb⁹ illis/utrūq; enim ponit̃/cum ioānes ibidē uenIētes ad ſe baptizaret:ueniſſe te
ſtāt̃. Marcus uero etiā ciuitatis nomen adiecit. VENIT (inquit) Ieſus a Nazareth Galilææ. Et Textus.
qdem hiſtorici optimi more uenIētis nomen pmo loco:dehinc locū unde diſceſſit:poſtmodum
locū quo puenit:& poſtremo aduent⁹ eius cām Matthe⁹ poſuit. ¶ Quæ ſingula iuxta ſenſum C
allegoricū aliqd nobis ſignificare credendū eſt. Et iā in ſupiorib⁹ hæc eadem ad aliud ꝓpoſitum
explanata eundē ferme ſenſum habēt. Cū enim de natiuitate Saluatoris ageremus:qđ Ioſeph
& Mariæ a Nazareth Galilææ in Bethleem ciuitatē iudæ aduētus pro deſcriptione facienda ſi/
gnificaret:abūde diſſeruim⁹. Quæ oīa ad hunc quoq; locū adaptari cōcine pñt:q̄uis enim alius
hic ſit loc⁹/ad quē ueniebat̃/& cā diuerſa/pſonæq; nō æedē:in eo tñ ſenſu paria ꝓpe ſunt oīa.
Ieſus quippe/q & Saluator/pro pctōre ad baptiſmū pniæ puenIēte accipi poteſt. Is etenim ue
riſſime Saluator dr̃:q per pniam aīam ſaluat ſuā:immo ne nomē qdem Saluatoris habere me/ Saluator qſ/
retur:q aliis ſalutem ꝑſtat:ſi nō & ſibi ꝑſtare poſſit. Propterea Chriſto in cruce pendēti pōtifi q; ſibi eē po
Marci ces & phariſei illudētes dicebāt:Alios ſaluos fecit/ſeipſm nō pōt ſaluū facere:ſi fili⁹ dei ē deſcē teſt adiuuāte
xiiii.& dat de cruce &c. qu & hoc loco(ſicuti in ſequētib⁹ oñdem⁹)pctōris pſonā Chriſt⁹ iduit. Iordāis deo.
Lucæ uero idē qđ riuus iudicii hebraico ſermōe ſignificat. Iudiciū uero tūc maxie exercet̃:cū & rea
xxiii. tū delinquens iudici cōfitet̃. & iudex pœnā irrogat pro ſceleris mō. De quo ſane iudicio illud
Eccle. intelligi pōt/qđ Sapia dicit:Ante iudiciū interroga teipſm. & Apl̃s:q; ſi noſmetipſos diiudica/
xviii. remus:nō utiq; a dño iudicaremur. Ad hoc antē iudiciū accedere qcunq; cupit:ex ciuitate Na/
i.ad co/ zareth/& regione Galilææ/debet aſcēdere. Iuxta eū (quē in loco ꝓxime allegato deduximus)
rin.xi. intellectū. Ad quē ne repetitione ꝓlixior fiat tractat⁹:remittere ſatis erit. Sed & ſi fluminis hu
ius nomen/uocabulorūq; ethimologia eoꝝ ſollicitudini abūde ſatiſfaceret:q q̄rere ſolent:cur
iordanē ad baptiſmū filii ſui de⁹ præ cæteris fluminib⁹ elegerit:aliæ tñ a ſacris doctorib⁹ reddi
ſolēt. & ea ꝑcipue/q; hunc amnē in figura multis argumētis ad hoc ſacrm̄ deſtinaſſe ſcriptura
nos docet. ¶ Cæterū ante oīa ingrere oportet:cur nō in mari/ſed in flumine baptizari/tā ſe q̄
cæteros iudeos/a Ioanne Chriſt⁹ uoluerit:cū baptiſma uetuſtiſſimū/qđ hui⁹ figura fuit/in ma D
i.ad co/ ri inſtitutum Apl̃s oſtendat:dicēs Oēs in Moyſe baptizati ſunt:in nube & mari:ſicuti in pmo Baptizari in
rin.x. huius capitis tractatu latius eſt oſtenſum Enimuero ioānes hic Chriſti ꝑcurſor oīum ꝓphetaꝝ flumine non
fuit nouiſſimus:& legis ueteris in nouā trāſeūtis/ac deſinētis/illiq; ſe inſerentis figurā ꝑtulit. ī mari quare
Eiuſdē uero ꝑcurſoris baptiſmus:& ueteris iudeoꝝ purificationis conſumatio fuit:& ueri ba/ Chriſtus uo
ptiſmatis/p qđ gr̃a cōfert̃/ꝓxime ſuccedētis/nō mō figura/uerū & initiatio q̄dā & ꝑparatio: luit & cur in
ſicuti quē ꝓphetæ cæteri uēturū ꝑdixerāt:hic ueteris (ut diximus) teſtamenti miniſter/digito iordane.
demōſtrauit. ¶ Baptiſmus itaq; ueteris legis/quo Paulus in mari filios Iſrael baptizatos oſtē
dit/remiſſionē dūtaxat peccati/nō etiam gr̃æ collationē ſignificauit:atq; ꝑfigurauit. Aegypt⁹
quippe(ut iam ſæpe dictū eſt)tenebras erroris & peccati expmit:a quo fugiēti populo hebreo
mare primū occurrit tranſeundū.i.pniæ amaritudo/aſperitaſq;/& ſalſedo ſubeunda. De quo
Pſalmo mari allegorico in ſenſu loquit̃ ꝓpheta:dum dicit: In mari uiæ tuæ. & Alius ꝓpheta qui dicit:
lxxvi. Deponet omnes iniqtates noſtras.& ꝓiciet in ꝓfundū maris oīa pc̄tā nr̃a. ¶ In hoc quoq; mare E

ſpirituali ſenſu Petrus cognito ad uerbum Ioannis Saluatore ꝓiecit ſeſe/ & ad eundē Saluato Io. xxi.
rem ſaluus emerſit. In huius itaq̧ maris tranſitu trib⁹ Iuda prior fuiſſe perhibeť: ꝓpter qđ in
pſalmo dř: Facta eſt iudea ſanctificatio eius. Iudas aũt confeſſio interpraťať. Per cōfeſſionem ꝑs.cxiii.
igiť cũ amaritudine contritionis ſalutis uiā ingredi oportet: deinde per deſertũ pniæ ꝑus ꝗ ad
iordanis ripas ꝑueniatur: eſt tranſeundũ: per qđ qdem flumen ad terrā ꝓmiſſionis patet ingreſ
ſus. Hic igiť Ioannes/ideſt uetus teſtm̄ & ſynagoga/in nube & caligine mare primũ dehinc &
deſertum in mirabilib⁹ iam ꝑtrāſierat: in uiis mādatoꝝ & cærimoniaꝝ antiquarũ ambulans/
donec ad ripā iordanis eſt ꝑuentum: ex qua ꝓmiſſionis terra conſpici poterat: paruoq̧ fluminis
interiacētis tranſitu poſſideri: iga Ioannes ipſe calcem ueteris legis tenēs Saluatorē uidere me
ruit: & trāſeundi ad eũ per lauacrum.ſ. pniæ uiā oſtendit: remota.ſ. nō iam in mari/ſed in flumi
ne aquæ dulcis/pniæ aſperitate: per quā nō ſolum ab Aegyptioꝝ/ideſt dæmonũ ſeruitute libe
rari pctōres poſſent: uerũ etiam in terrā ſanctā a deo fidelibus repromiſſam penetrare. Vtro/
biq̧ enim aqua opus eſt.ſ. lachrimarũ & purgationis/mũditiæq̧: ſed⁹ nihil dulcedinis habet/ ni
hil amenitatis/nihil lenitatis atq̧ a terra ꝓmiſſiōis diſtat ꝗ remotiſſime: neq̧ ea hebraicus po/
F pulus eſt ablutus: ſed ꝑ eam dũtaxat ꝑtranſiuit illeſus. ¶ Cōtra uero hæc iordanis aqua guſtu
ſuauis eſt/ & dulcis/ fluxu amena/ & delectabilis. tranſitu facilis. Hæc inſup ꝓxima eſt patriæ a
deo plebi ſuæ repromiſſe. Illius aũt cōtactu atq̧ ꝓfuſione corpa per ioannis baptiſmũ refrige/
rabanť/emũdabanť/abluebāturq̧: neq̧ e lōginquo & poſt plurima bella (ut priſcis cōtigerat)
ſed e uicino ſalus denũtiabať/atq̧ oſtendebať. Verũ enim uero nō ex fluminis natura/aut ba/
ptizātis ptāte/iſta cōtingere potuerunt: ſed ex illi⁹ gr̄a & uirtute: quē hoc munere defungi au/
tor ipſe uirtutis ab æterno decreuerat: qui eā ob rē/carnē quoq̧ ſuam/qua diuinitas celabatur/
ab eodē ipſo ꝓcurſore uoluit baptizari: eoq̧ pacto aquæ baptiſmali conferre uirtutē. Cuius rei
(ut in ſupiorib⁹ dictũ eſt) Naamā eunuchus in ueteri teſtō figura fuit accōmodatiſſima. Quip/
pe qui ſepties in ipſo flumine immerſus & lotus/nō mō lepræ morbo/ideſt male anteactæ ui/ iiii.reg.
tæ ulcerib⁹ mũdari meruit: uerũ ad puerilis/imaculatæq̧ carnis mũditiā reſtitui: qđ eſt ad ino v
G centiæ ſtatum ꝑ gr̄æ diuinæ largitatē reduci. ¶ Tres ergo hi baptiſmi uerũ legis gr̄æ baptiſ/
Baptiſmi ſacramentalis tres figuræ. ma ꝓceſſere. Primum quidē in tranſitu maris pctōrũ remiſſionem dũtaxat ꝓfigurauit. Secũdũ
per puerilis carnis reſtitutionē etiam gratiæ collationem. Tertiũ uero utrunq̧ cōplectens no/
uiſſimo/ꝑfectiſſimoq̧ baptiſmati aperuit iter: Illudq̧ non tā ꝓfigurauit: ꝗ ſecũ idētidē traxit.
H ¶ Duorum aũt priorum differentia ꝑ ſeſe patet: ſed differentiæ rō forſitan paucis. Qui enim
in mari baptizati fuere: hebraica gens fuit: quæ per annos plurimos multis anxietatibus/diffi
cultatibuſq̧ & periculis uitā in heremo traxit laborioſiſſimā: erũnarum & miſeriæ plenā: lon/
goq̧ tpis interuallo ad iordanis fluenta ꝑuenit: illoq̧ tranſmiſſo promiſſam terram eſt adepta
Naamā uero Syrus incircũciſus atq̧ infidelis ſepties in iordane ad ꝓphetæ uerbum ablutus
I carnē puerilem recepit. ¶ Quid igitur nobis hæc tanta diuerſitas ꝓſignare aliud pōt: ꝗ id qđ
& Apoſtolus tradidit/& experientia demōſtrauit. Populus quippe iudaic⁹ per multa non tpa/
ſed ſæcula/ſub ueteris legis amaritudine uariis ſacrificiis/holocauſtiſq̧ & cærimoniarũ obſer
uantiis/pctā expiabat: eoq̧ pacto ſupplicia deuitabat æterna. Et proinde ab Aegypti tenebris
emēſo mari rubro euadebat: neq̧ tñ donec ad lauacrum ſacri baptiſmatis eſt ꝑuentum/ad lu/
men æternæ gratiæ potuit ꝑuenire: quin ſpũs e corpibus ſanctoꝝ illorũ patrum/cæterorũq̧ in
ꝓceptis diuinis ambulantium ſeſe ꝓripientes/in tenebroſa inferni loca deſcendebāt: non pri⁹
inde diſceſſuri/ꝗ dei filius deleto cōis culpæ Chyrographo eos & ex clauſtris illis extraheret:
& ſecum ad cæleſtia regna tranſferret. Propterea ſummus ille patriarcha Iacob/cum Ioſeph
chariſſimum filium/quē a fera deuoratum putabat/lugeret: dicebat: Deſcendā ad filium meũ Geneſis
lugens in infernum. Et Iob ille patientiſſimus: Quis mihi tribuat/ut in inferno ꝓtegas me/& xxxvii.
abſcondas me: donec ꝑtranſeat furor tuus. & in pſal. canit ꝓpheta: Deus redimet animam meā Iob
de manu inferni. Quinimo poſtea ꝗ baptiſmi ſalutaris remediũ a Chriſto fuit inſtitutum/per xiiii.
multa tpa/qui ex iudeis euangelio credebant: circũciſionē nihilominus & legalia ferme oia cũ Pſalmo
euāgelica lege obſeruabant: ita ut & gentiũ Apl̄s chariſſimũ diſcipulũ Thymoteum ꝓpter iu/ xlviii.
K deos circũcidere coactus fuerit. ¶ Qui uero ex gentili populo credidere. quorũ in figura pri Act.xvi
mitias Naamā ille ſyrus ꝓtulit/ſola baptiſmalis ſacri ꝑceptione abſq̧ ulla obſeruantiæ ueteris
legis/moleſtia/ſeruituteq̧/& peccatorũ maculas abſterſere/& ad innocētiæ inſuper ſtatũ fue
re reſtituti: & æternæ gloriæ capaces participeſq̧ effecti Nā ſicut Apoſtolus dicit: Vbi abũda Ad ro.v
uit pctm̄/ſupabundabit & gr̄a. Cumq̧ de hoc inter aplos cæteroſq̧ ꝓmitiuæ ecclīæ cardines di Adeph.
ſceptatio eſſet orta: feruore fidei & Spũs Sancti illuminatione accenſus Paulus acerrime contē i.&.i. ad
dit: decretũq̧ eſt ampliſſimi illius ordinis cōſulto/legeq̧ perpetua ſanctitũ: ne ad illoꝝ legaliũ thi.i.
obſeruantiam

obſeruantiã fideles de cetero cogerẽtur. Quod quidẽ nõ ꝓus factũ eſt:q̃ baptiſmi ſacramento
in merito paſſionis ſuæ uirtutẽ hanc Saluator attribuit:ſicuti Paulus ipſe frequenter teſtatur.
& precipue in gentili populo hoc in primis ſeruari cœptum eſt quẽadmodũ ad Helyſei uer/
Lu. vi. bum Naamã cõfeſtim fuit mũdat⁹:qđ (ſicuti Saluator ipſe teſtatur) ex hebreorũ gẽte contigit
nulli:q̃q̃ per id tẽporis ex eo genere in Iſrael leproſi eſſent plurimi. Mare ergo primũ hebreis
tranſeundum fuit/& deinde iordanis flumen: gẽtilib⁹ uero iordanis unda tm̃. ¶ Hæc igitur ra A
tio reddi põt:cur in iordane/ nõ aũt in mari/ alio ue flumine baptizari Saluator elegerit ſ. ut fi/ Iordanis flũ
Ioſu.iii. guram res ipſa ꝓpius imitaret᷑. Iordanis inſup fluuius in ueteris teſtamẽti canonibus eſt cele/ minis præro
& pſal. bratiſſimus/& mirabiliũ/ quæ in eo per diuerſa tpa operatus eſt deus/ memoria famoſiſſim⁹. Ad gatiuæ.
cxiii. tranſitũ enim arcæ teſtamenti/& populi hebrei/ curſum ſuũ cõtinuit:ita ut alueo exiccato/ qđ
iiii. reg. als cõtigerat nunq̃/ ſup arenã ſicco quoq; ueſtigio ſit trãſitũ. Itidem quoq; obſequiũ Helyæ in
ii. cælũ efferendo idẽ fluuius multo poſt tpe ꝓſtitit. ¶ Itẽ de iordane ſcriptũ eſt:ꝙ multiplicat᷑ in B
Eccleſi. tpe meſſis qđ baptiſmi ſacſo maxime cõuenit. Tempus quippe meſſis illud eſt:quo bonorum
xxiiii. opeꝝ fruct⁹a fidelib⁹ requirit᷑. Propterea dicebat Saluator: Reſpicite regiones q̃a albæ ſunt ad
Io.iiii. meſſem. & alio loco: Meſſis q̃dẽ multa/ ſed operarii pauci. Hãc igit᷑ meſſem excremẽta iordanis
Mat.ix. ꝓcedere oportet/ ideſt abundantiã gr̃æ/ quæ ex baptiſmi ꝑcipitur ſacſo:q̃a ut idem Saluator di/
Luc.x. cit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spũ Sancto: non intrabit in regnũ cælorũ. Et iccirco ꝓus
Ioã.iii. q̃ albeſcere regiones Chriſt⁹ dixiſſet: ad fontẽ ſeu puteũ Iacob ꝑuenit/ ibiq; Samaritanæ aquã
perennis uitæ daturum ſe ſpopondit. Iordanis inſup terram iudeoꝝ/ a gentiliũ regione diſter
minabat/ immo uelut medius copulabat eoq; pacto baptiſmi ſacramentũ cõcinne in illo figurã
dum fuit:qđ erat utriq; genti cõe futurũ:immo & illo mediãte uniuerſæ natiões in unitatẽ Ec/
cleſiæ copulandæ:ſicuti in ſuperioribus iam fuit oſtenſum. Reliqua igitur proſequamur.
¶ VENIT (inquit) Ieſus a Nazareth Galileæ in Iordanẽ ad Ioãnẽ ut baptizaret᷑. Magna ꝑfe/ C
cto Chriſti humilitas in hoc demõſtrat᷑:ꝙ nõ ſolũ a Ioanne baptizari uoluit:uerũ & eodẽ (quo Textus.
pctõres) ordine ad eum uenire. Hoc enim uel ex eo fit manifeſtum:ꝙ illum abſq; diuina reue/
latione a cæteris diſcernere Ioannes neſciuiſſet. Ad homines quippe ueniſſe Saluator frequen
tiſſime legitur:ut ſcilicet illis beneficium aliq̃d/ aut documẽtũ cõferret:ſed ut ante illos ſe hu/
miliaret:inferioriſq; locum aſſumeret:uix ſemel hic & alio loco iterum:cũ ſcilicet uenit ad Sy
monem Petrũ ut pedes illi lauaret:atq; utrobiq; par ꝓpe notat᷑ myſteriũ. Nã & hoc loco Ioan/
Io.xiii. nes ꝓhibere Saluatorẽ uoluit/ ne ab eo baptizaret᷑: & ibi Petrus ne illi lauaret pedes. utrobiq; Baptiſmi ſal
Saluator ad tempus illud quo res gerebãtur/ rationem retulit. Hic enim dixit: Sine modo: ibi uatoris ad lo
uero: Quod ego facio tu neſcis modo &c. ſed & utrobiq; in aqua myſterium eſt geſtũ. Rurſus tionẽ pedum
utrobiq; magiſtri:dñi & dei/ uolũtati/ ceſſit diſcipulus/ ſeruus & creatura. ¶ Sed multa ecõtra/ diſcipulorũ,
rio fuere diuerſa. Hic enim Chriſtus a Ioanne aliq̃d in ſe fieri petebat/ ibi uero e diuerſo Chri myſterium
ſtus erga Petrum aliq̃d agere uolebat. Rurſus in aliud tempus facti ſui rationem redditurum collatio.
ſe Chriſtus Petro reſpondit: hic uero Ioanni in promptu reddidit. Item ibi Petrus poſt Chriſti D
reſponſionem aptius pariturũ ſe negauit:&(quod fuit cõſequens) ab eo obiurgatus/ cõmina/
tus q; tandem acquieuit. Hic uero primæ Chriſti reſponſioni ꝓcurſor aſſenſit: poſtremo pacto
myſterio ibi Chriſtus rõnem facti non Petro dumtaxat. ſed & diſcipulis reliquis reddidit & ad
opus inſtantis paſſionis ſe conuertit: Hic uero baptizatus orationi incubuit. Quæ ſingula ſi
quis attẽte ſubtiliterq; & accurate conſideret parilitatis/ diuerſitatiſq;/ forſitan inueniet rõnẽ.
¶ Ioannes quippe legis ueteris ſeu ſynagogæ typum geſſit: ſicut & Petrus Eccleſiæ. In cuius E
perſona Saluator ipſe multa Eccleſiæ dixit & ille uiciſſim ex perſona Eccleſiæ multa eſt locu
tus. Ad utrunq; ergo uenit Chriſtus: ad ſynagogam ſcilicet ut ab ea baptizaretur: ad Eccleſiã
uero ut illi lauaret pedes: neq; huic lauare pedes prius uoluit: q̃ ab illo fuiſſet baptizatus. Chri
Ad gal. ſtus enim (ut Apoſtolus ait) ſub lege factus eſt: ut eos/ qui ſub lege erãt/ redimeret. Propterea
iiii. omnem legem (ſicut paulo poſt dicetur) implere uoluit: quaſi legi ex perſona ſerui obnoxius:
quam ſancierat ex perſona dei. Et ob id nimirum ad Ioannem in iordane uenit: ut ab eo baptiſ
Lu.xx. mũ reciperet: quod erat e cælo iudeis eodẽ ipſo Saluatore teſte demiſſum: & hoc ex ꝓmiſſis (ni
Ad gal. fallor) uerbis nos docet Apoſtolus: dum dicit: Quãto tpe heres paruulus eſt: nihil differt a ſer
iiii. uo cũ ſit dñs oĩum/ & quæ ſequunt᷑. Quãto enim tempore poteſtatis ſuæ diuinæ radios conti/
nuit/ communiq; iure cum reliquis iudeis uixit: nihil a ſeruo differre uiſus eſt: ſed ſub tutori/
bus & actoribus/ ideſt ſub præceptorum & cærimoniarum diſciplina fuit uſq; ad ꝓfinitum tp̃s
a patre/ ideſt uſq; ad eam/ quam ſuæ manifeſtationi pater ab æterno diffinierat/ diem. In carnẽ
i. ad co/ itaq; uenit Chriſtus: ut legem implendo ſolueret/ & legis ſeruituti ſe ſubiiciẽdo in libertatem
rin.xv. nos uindicaret: ſicuti & mori uoluit: ut morte ſua mortem noſtram extingueret: noſq; ſibi

&

cum uiuificaret. Indeq; fit/ut cum lex uet⁹ in ſeruitutē genuerit ſicut Agar: noua in libertatē Ad gal.
regenerauerit. Ex perſona igitur ſerui cum necdum ſe deum manifeſtaſſet: baptizari a Ioāne iiii.
Chriſtus uoluit/ideſt legis mādata implere. Perfuſū eſt aūt aqua Iordanis corpus eius totū: ſi Ad phi/
cut & cæteris contigit: qa totius mūdi pctā in corpore ſuo luiturus portabat. iuxta qd' per pphe lipen.ii.
tā dicit: q a plāta pedis uſq; ad uerticem non erat in eo ſanitas. & Lazarus/qui populū iudaicū Ad he/
F figurabat: ob idq; in ſinum Abrahæ eſt delatus/ulceribus plenus deſcribit. ⁋ Hic itaq; ex per bre.ii.
Chriſtus oia ſona ſerui geſſit oia: tum. ſ. cum palā ſe deum nondum eſſe, pfeſſus eſt. Poſt ubi diuinitatis ſuæ Eſa.i.
legis pcepta uirtutem/potētiāq; humanitati unitā detexit: nihil a quoq̄ accipe uoluit: quo ſe pctōꝝ ceſeret Lu. xvi.
impleuit. numero. Sed qcqd ad noſtrā tū doctrinā/ tum iuſtificationē/tum inſtitutionē/ptinere cogno
uit/nunc pceptis/nūc admonitionib⁹/nunc pſuaſionib⁹/nūc cominationib⁹/nūc figuris/nunc
exemplis oſtendendū curauit: nō q̄ſi legi amplius ſubdit⁹: ſed uelut legis ipſe lator & cōſuma Matth.
tor. Et (ut Euangeliſtæ uerbis utar) q̄ſi poteſtatem habens. Propterea cū illud eximiæ humili/ i.
tatis exemplum diſcipulis lotiōe pedum/genu flexus pbuiſſet/ruſus ſedens & magiſtri/deiq;
ac dn̄i officium reſumens dixit: Vos uocatis me magiſter & dn̄e: & bene dicitis/ſum etenim: & Mar.i.
quæ ſequunt: ac ſi diceret: Nō ego uobis icirco pedes laui/ut minorem me uobis/uel æqualē
ceſeam/aut ut legale aliquod myſterium implerē: ſed ut his/q præfuturi ſunt cæteris, pfundiſ/
ſimæ humilitatis exemplū relinquā. Inde & illud ſubſequit: q Ioannes Chriſtum baptizauit:
Chriſtus uero Petri pedes lauit. Ex perſona quippe hoīs baptiſmo Chriſt⁹ indigebat: q̄uis eēt
oī culpa eſſet immunis: & nulla prorſus purificatione indigeret: in ſilitudinē tamē carnis pecca
ti fact⁹/oīumq; pctōrū pſonam gerens/baptiſmo hoc ſicuti & circūciſione/cæteriſq; legalib⁹ AdRo.
defungi illum oportebat. Ex pſona uero Saluatoris/legiſq; latoris/& conſumatoris/nihil ho v.&.viii
G rum illi agendū fuit/neq; a quoq̄ mortali quicq̄ requirendū. ⁋ Sed cum per omne ſuæ cōuer/
ſationis tp̄s in pſona diſcipuloꝝ eccleſiam ſaluberrimis pceptis & exemplis optime inſtituiſ/
ſet/eo quoq; pacto eorū conſcientias lauiſſe dicēdus eſt & mundaſſe: ſicuti ipſe tū quoq; dixit.
Ad Petrum quidē pmo loco: ſed & mūdus es totus. & deinde ad reliquos: & uos mūdi eſtis uno Ioā. xv.
dūtaxat/qui & eū traditurus erat/excepto. & alio loco dixit: Vos mundi eſtis, pter ſermonem
quē locut⁹ ſum uobis. Hoc tñ unum reſtabat: ut ad extremū pedes. i. affect⁹ eorum lauaret: eoq;
pacto undecunq; faceret mūdiſſimos. Porro aqua cum ſuper oīa ſiue elementū ſiue elemētata
mūdādi purgādiq; uirtutē hēat: ſicuti in ſupiorib⁹ abūde ē oſtēſū/ad pedes abluēdos materiā
fuit aptiſſima/conuenietiſſimaq;: ſed actus ipſe humilitatis immenſæ longe maiorem præbuit
myſterio efficatiam & uigorem. Si ergo (inquit) laui pedes ueſtros ego dn̄s & magiſter: & uos
debetis alter alterius lauare pedes: exemplū enim dedi uobis/ut quēadmodū ego feci uobis: ita
& uos faciatis. Quippe ad prauos/noxioſq; affectus caſtigādos/coercendoſq; nihil humilitate
De humilita inueniri pōt efficatius: ea enim ad fragilitatis & imbecilitatis noſtræ recordationem nos dedu/
tis uirtute. cit: ſicut dicit Apoſtolus: Glorietur (inquit) frater humilis in humilitate ſua: diues autem in hu
militate ſua. Quoniam ſicut flos feni trāſibit: & quæ ibi ſequunt. Quod equidē plenius dū de Iaco.i.
H Mariæ humilitate/& de hac cæteriſq; uirtutibus tractaremus: fuit oſtenſum. ⁋ Ex his & illud
explicari pōt: qd' fuit in utroq; myſterio diuerſum: q; ſcilicet Ioannes domino baptiſmum petē
Textus: ti cum reſpondiſſet: EGO a te debeo baptizari & tu uenis ad me: Ieſus ipſe reſpondit: Sine mo
do. Sic enim nos decet implere omnem iuſtitiam: & pinde cām rationēq; cōfeſtim facti ſui red
didit. Petro uero demū poſt negotiū abſolutū: in ueteri qdem teſtō per ſeſe uel p pphetas ſuos
leges & mādata ſua populo pferebat deus: quippe qui exēplo tradere nihil poſſet: ipſe etenim
p pphetā dicit: Sicut exaltatur celum a terra: ita uiæ meæ a uiis ueſtris. Sed rōnem/qualē ipſi Eſa.lv.
hoīes cape poterant/mādatis/legibuſq; ſuis inſerebat. Ipſe uero deus ex tempore fact⁹ homo/
prius oīa facere cœpit: q̄ docere: quia imitabilia poſteris facta ſua humanitatis forma faciebat: Actu.i.
Sed quæ poſt exēpla ipſe diſſerebat: multo illis erāt pſpectiora atq; aptiora: quā q̄ per pppheta
rū oracula depromebat. Nihil enim apti⁹ dicere potuiſſet: q̄ qd' Petro & cæteris Apl'is poſt pe/
dum ablutionem dixit/dum facti ſui rationem redderet. Propterea & alio loco Apl'i dixerunt:
Ecce nunc palam loqueris & prouerbium nullū dicis. Ioanni uero q̄q; citius/& obſcurius tñ eſt Io.xvi.
I locut⁹. Sic eīm (inqt) oportet nos implere oēm iuſtitiā. ⁋ In quoꝝ uerboꝝ explanatiōe in hūc
Textus. uſq; diē ab Eccl'iæ ſacræ doctorib⁹/legiſq; diuinæ pitis (ſicuti paulo poſt apparebit) ē laboratū.
Explanatio Tale eſt ergo qd' Petro dixit Ieſus: qd' ego facio tu neſcis mo/ ſcies aūt poſtea: atq; ſi dixiſſet:
littere. Non eſt tuum facti mei rōnem a me repoſcere/neq; meū ante factum reddere: ſed pacto nego
cio & me docere conuenit/& te ſcire: quod uero Ioanni dixit: Sine modo &c. tale eſt: Permitte
me abs te baptizari. neq; dignitatis/poteſtatiſq; meæ/tuæq; imbecilitatis & paruitatis rationē
K habe: quia hoc pacto impleri oportet legis iuſtitiam. ⁋ De qua autem iuſtitia intellexerit:
neq; ille

neqꝫ ille interrogare eſt auſus:neqꝫ is uoluit declarare:quia nundum uenerat hora manifeſta
Io.vii. tionis ſuæ:ſicuti & fratribus ſuis illum(ut ſeſe manifeſtaret)ſtimulātibꝰ reſpōdit: Tēpus meū
Ioan.ii nondum uenit.imo & ipſi amantiſſimæ parenti de uino ad nuptias ſollicitæ.Nundū uenit ho/
Io.xx. ra mea.& Magdalenæ:Nundum aſcendi ad patrē meum.Hinc & illud ꝓceſſitqꝫ Ioannes ad pri
mū Saluatoris reſponſum acquieuit:Petrus uero obſtinatus parere recuſauit In lege ſiquidē
ueteri profunda in pleriſqꝫ humilitas fuit : ſed in Moyſe & Dauid rege ꝓcipua : quæ tñ ad ea/
quæ in lege noua apparuit/tanto eſt infirmior/atqꝫ obſcurior:quāto a tenebris lux meridiana.
Vt enim Paulū/cæteroſqꝫ Apoſtolos & martyres ꝓtereā:quis mortaliū Mariæ æquari humili
Ad phi tate poteſt:quis ad extremū Chriſto:de quo dicit Apl's: Qui cum in forma dei eſſet:humilia/
lip.ii. uit ſemetipſum formā ſerui accipiēs/obedienſqꝫ factus uſqꝫ ad mortē.Perfectiſſimæ aūt cha/
ritatis officiū eſt etiā deo grām offerente indignū ſe ꝓteſtari & ad ſecundā uſqꝫ iuſſionem recu
Lu.v. ſare:ſicuti & Maria fecit cum dixit:Quomodo fiet iſtud &c.& Petrus miraculo Chriſti attoni
i.Regū tus dixit:Recede a me quia ego hō pctōr ſum.cum alioqui Dauid ungi ſe ad regnum a Samue
xvi. le ꝓpheta abſqꝫ ulla contradictione ſit paſſus. Et Moyſes poſt primum mandatum/ unica ex
Exo.iii. cuſatione contentus ducem ſe populo/& libertatis uindicem tyrānniqꝫ ultorem præbuit.Non
erat inſuper in lege ueteri ulterius ratio requirenda/q̄ ipſa prophetarum oracula præ ſe fer/
rēt. In noua aūt q̄diu legis ipſe lator affuit aptius exquirere culpa uacabat. Cuius rei plurima
Matth. ex ſacris euangeliis extant teſtimonia/cū aut interrogatus a diſcipulis Chriſtus/aut ſua etiam
xiii. & ſponte arcana myſteria illis aperiebat : quæ cæteris/turbæ.ſ.iudeorum obſtinatæ/in parabolis
Lu.viii. dūtaxat proponebat. ¶ Ex ꝓmiſſis quoqꝫ & illius poſtremæ diuerſitatis ratio cōiici pōt:ꝙ ba/
ptizatus Chriſtus nihil amplius cū Ioanne locutus eſt:ſed cōfeſtim orationi ſe dedit:eoqꝫ orā/
te uox pr̄is eſt audita.Poſt ablutos uero aploꝝ pedes nihil horum ab eo eſt actū:ſed ad doctri/
næ atqꝫ exhortationis officium reuerſus eſt Chriſtus/ donec ad locū capturæ eius deſtinatū exi
uit:baptiſmi quidem tpe eandem(quā ſupra diximus)peccatoꝝ.ſ.oium pſonā ꝓferens poſt ſu
ſceptum purificationis baptiſmalis a Ioanne lauacrū orationi uacare illum decuit:quo cæteris
peccatoribus uniuerſis documentū daret:qđ poſt cōtritionē peccatoꝝ/quæ pma eſt ablutio/fa
cere debeant:orare quippe illos conuenit:ſed qđ orarēt ut in eis Spūs Sancti gratia renouet̄ &
ꝑs.l. confirmetur:ſicut & Dauid ꝓpheta faciebat:qui poſtq̄ miſericordiā a deo/peccatiqꝫ ueniā ſup/
plex/lachrimabunduſqꝫ petiit/cōfeſtim adiecit:Cor mundū crea in me deus/& ſpūm rectum
innoua in uiſceribꝰ meis:& quæ ibi ſequunt̄.Quod cum factū a pctōre fuerit:nō modo pecca/
tū dimiſiſſe ſe deus ꝓteſtat̄:ſed pctōrem in filium ſuſcipe:qa his/qui illum per fidē receperūt/
poteſtatem dedit filios dei fieri.& ad diſcipulos dixit Saluator:Diligite inimicos ueſtros/ & eri
Ioan.i. tis filii altiſſimi.& Apoſtolus:Quicūqꝫ ſpiritu dei agunt̄:hi ſunt filii dei. Ex pſona uero redē/
Lu.vi. ptoris & doctoris poſtq̄ affectus noxios a fidelium mentibus abſterſit & caſtigauit/ruſus eos
Ad Ro. de his/quæ ad ſalutem ptinent/inſtruere oportuit:ne conſcientiā corū licet uacuam malis ope
viii. ribus/cogitationibuſqꝫ puerſis/ocio tamē torpentē inueniens dyabolus in eā rurſus introiret:
Lu.xi. ſeptēqꝫ ſpiritus introduceret ſeipſo nequiores.Sāctificat̄ enim creatura(ut Apl's ait)per uerbū
i.ad thi. dei & orationem Hoc quippe uerbū aduerſus carnis/mūdi/& demonū inſultꝰ/eodē Aplo teſte
iiii. gladius eſt acutiſſimus. ¶ Cæterū ꝙ Ioannes Chriſtū ꝓhibuiſſe ne ab eo baptizaretur:Euan
ad ephe geliſta teſtat̄:nō ita intelligendū eſt/ut abſolute reſtiterit/ꝓhibuerit ue/ſed excuſatione potiꝰ
ſeos.vi. ex humilitate ſituſus:ſicut ille qui dicebat:Dñe non ſum dignus ut intres ſub tectum meum.
Matth. & Petrus cum dixit:Tu mihi lauas pedes & rurſum cū dixit: Abſit abs te dñe nō erit tibi hoc.
viii. & Quem ſenſum ſequētia Euangeliſtæ uerba plucide oſtendunt.cū dicit: Ego a te debeo bapti/
xiii. zari.Ex qbus ſane uerbis pleriqꝫ haud leuis opinionis theologi coniiciunt:ꝓcurſorem ipſum a
Matth. Chriſto fuiſſe poſtmodum baptizatum: eoqꝫ ptinere: qđ confeſtim reſpondit Saluator : Sine
xvi. modo:q̄ſi dicere uoluerit:Oportet me primū abs te baptizari modo:ſed qđ tu dicis debere te a
me baptizari:fiet poſtea. Itidem & de glorioſa uirgine Maria/ Apl'iſqꝫ oibus affirmātes ꝙ eos
Io.iii. Chriſtus baptizauerat uiuens:tametſi hoc ſcriptum a certo autore non inueniatur:ex quo ba/
ptiſmi ſacramentum ad ſalutem neceſſarium Chriſtus ipſe affirmauit:dum dixit:Niſi quis re
natus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto:non intrabit in regnum cælorum. & rurſus: Qui credi/
derit/& baptizatus fuerit:ſaluus erit:qui uero non crediderit:condemnabitur &c.Quam ſane
opinionem præter q̄ ꝙ poſſimus ſalua fide reſpuere:utpote que ualido teſtimonio ſacræ ſcri/
pturæ non ſit roborata / parū ēt perſuaſibilem iudicamus . Sacramenti etenim huius inſtitu/
tionem tunc factam/uerborumqꝫ formam traditam eſſe reor:quum poſt reſurrectionem Apo
Ad Ro. ſtolos ſuos ad prædicandum mittens dixit eis:Euntes ergo docete omnes gentes/baptizantes
vi. eos in nomine patris & filii & ſpūs ſancti. Vires aūt in Chriſti paſſione & ſepultura accepiſſe

Humilitatis exēpla in nouo teſtō maiora ſūt q̄ in ueteri.

A

B Textus.

Baptiſmum a Chriſto an Ioannes Maria & apl'i ſuſceperunt.

Apoſtolus teſtis eſt inquiens: An ignoratis fratres:quia quicunq; baptizati ſumus:conſepulti Ad Ro.
enim ſumꝰ cū illo ꝑ baptiſmū in mortē.& q̄ ſequunť: Inſup nōne Chriſtꝰ in cælū aſcēſurꝰſuis vi.
diſcipulis dixit: Ioānes qdē baptizauit aq̄:uos aūt baptizabimini ſpū ſctō:non poſt multos hos Actu.i.
dies.Ex quo mea qdē ſnia apte demōſtrať:nullo eos mō ꝓus fuiſſe ab ſe baptizatos:nec aq̄ poſte

C

Baptiſmus a chriſti mor/te ſumpſit ef ficaciam.

riꝰ fuiſſe baptizādos:ſed ſpū ſctō. ¶ Propterea baptiſmū Ioānis & diſcipuloꝝ/qđ in noīe uē
turi factū fuiſſe ad huiꝰꝑparationē in ꝑcedētibꝰ oñdimꝰ/ad ſalutē aīaꝝ:neq; ſufficiēs fuit/neq;
neceſſariū:ſed iſtud tm̄/qđ ſacrale appellamꝰ illudq; a morte Chriſti ſumpſit efficaciā/& ab eo Ad Ro.
ipſo ſub certa forma decreto uniuerſali poſt reſurrectionē fuit inſtitutū:deinde ꝑ apłos ꝓmul iiii.&ad
gatū:ſicuti de circūciſione cōſentiūt oēs.& Paulus ipſe aptis oñdit rōnibꝰ.Nā & diſcipuli Chri gal.iii.
ſti paucos admodū baptizaſſe/tū cū Ioānes baptizaret:ex ſerie textꝰ euāgelici deꝑhendi facile Mat.x.
pōt:nullūq; ſacſm multo etiā poſt tpe illis Chriſtꝰ manifeſtauit:ſed tm̄ ad ꝑparādū illi uiam ad & Lu.x
ciuitates & loca Iudeæ tm̄ & Galileæ ꝑmittebat. Ad q̄ ipſe poſtmodū erat uēturꝰ/ data etiā illis
ſanitatū & eiiciendoꝝ malignoꝝ ſpūum ptāte. Illa ergo apłoꝝ baptizatio/ꝑdicatio/& uirtu/
tū opatio/ad ꝑparādū Chriſto uiā in regione illa domꝰ Iſrael tota ptinebat Cū uero poſt reſur
rectionē illis ꝑdicādi/baptizādiq; dedit mādatū: In orbē uniuerſum eos deſtinauit/& oī creatu/
ræ.i uniuerſo humano gn̄i ꝑdicari iuſſit:q̄ ꝓmulgatione ꝑ eos facta/tunc demū hoies aſtrictos

D

Quō intelli gat illud qđ Saluator di/xit: niſi qs re natꝰ fuerit ex aq̄ &ſpū ſctō nō itrabit iu regnū cælo/rum.

fuiſſe fateamur neceſſe eſt. ¶ Qđ aūt Saluator Nicodemo dixit:Niſi qs renatꝰ fuerit ex aqua
& ſpū ſctō/nō intrabit in regnū celoꝝ.Solet a ſacris doctoribꝰ multiplr ſolui:nobis aūt duarū Ioā. iii.
altera rñſio magis ſatiſfacit:uel quod eo loco nō de aqua baptiſmi Chriſtꝰ intellexit abſolute: i. ad co/
ſed de aq̄ cōtritionis & fidei:de q̄ ad Samaritanā locutꝰ eſt Saluator ipſe: cū qua plane & ſpiritꝰ rin.xii.
ſancti gr̄a eſt neceſſaria:qa nemo pōt dicere dn̄s Ieſus:niſi in ſpū ſctō:uel ſi de aq̄ baptiſmi lo/
cutū Saluatorē qſq; cōtenderit/aduertendū eſt/ꝙ prius aquā noīauit. Idq; ueriſſimū eſt:ut ſine Actu.x.
ſpū ſctō aquæ infuſio nihil ꝓſit:ſed ſi ſpūm ſctm̄ ꝑmiſeris:tūc non abſolute eſt neceſſaria/ſed Ge.xvii
tunc demū cū haberi potuit lege ꝓmulgata. Et iccirco dicebat Petrus:Quis ꝓhibere pōt ut nō
baptizenť/hi q ſpūm ſctm̄ acceperūt:quo dicendi gn̄e ſacra ſcriptura plerūq; utiť:q̄le eſt illud:
Ambula corā me & eſto pfectꝰ.Si enim ab ultimo incipias includiť ꝑmū. Et iccirco fruſtra po/
niť:quēadmodū illud qđ ad paraliticū dictū eſt: Surge & ambula/ſatis em̄ fuit dixiſſe:ambula
ſi ab hoc uerbo cœpiſſet.Ante legē igiť ꝓmulgatā Ioānes in uētre mr̄is ſanctificatꝰ/aquæ ba/
ptiſmo nō indiguit:neq; pariter uirgo Maria aut Apl̄i:quoꝝ ſpāli lege Chriſtꝰ baptiſmū infu
ſione ſpūs.ſ in ignis ſpecie determinauit.Proinde quod hoc loco Ioānes dixit:debere.ſ. eum a
Chriſto baptizari nō ad huiꝰ baptiſmi ſacramētalis neceſſitatē:ſed ad gr̄æ pficiētis infuſionē/
eſt referendū:uel ad eius ex inferis liberationē/ & ꝓinde ad gr̄am beatificātem/qui eſt uerus in
patria baptiſmus:neq; hoc qđ dicimꝰ de diuerſa uirginis & apłoꝝ a cæteris forma/mirū uide/
ri:debet:nam & ſacerdotes nō eadē forma Apłos ipſe idē Chriſtꝰ fecit qua ipſi eorūq; deinceps

E

Textus. Explanatio litteræ.

ſucceſſores fecere reliquos:ſed uel illis uerbis:Hoc facite in meā cōmemorationē/uel aliis qui
buſuis hunc illis ordinē cōtuliſſe omnes theologi facile cōſentiunt. ¶ Quæ aūt ſtatim ſubſe
quunť Saluatoris uerba:pluſculum ambiguitatis habere uidenť.SIC ENIM (inqt) decet nos
oēm implere iuſtitiā. De qua quippe iuſtitia loquať/aut ad quam referri actus iſte poſſit: haud
parua eſt inter ſcribētes diſceptatio:atq; in hoc fere oēs cōuenire uidētur: ut iuſtitiæ nomē hoc
loco nō ꝓprie ꝓut eſt moralis uirtꝰ:ſed latiore ſignificato/prout cæteras oēs complecti pōt:ac/

Iuſtitia diuia exigebat ut chriſtꝰ incar/. naret & pate retur.

cipiať:& pleriq; ad humilitatē referūt:nōnulli iuſtitiam pro baptiſmo accipiūt:ex quo iuſtifica
mur.Mihi autē iuſtitiæ nomē hoc loco ꝓprie poſitū ꝓbabile uideť/& ſubſtētabile. Iuſtitia qui
dem diuina exigēte incarnari filiū dei oportuiſſe oēs cōſentiunt/immo & pati ſicut ipſemet di Lucæ
xit:Nōne ſic oportuit pati Chriſtū.Infinitæ nāq; culpæ infinitā oportuit eſſe ſatiſfactionē:Sed xxiiii.
ab eo qui pœnā ferre poſſet:deū igitur hoiem factum ex forma hoīs decuit nō modo humili/
tatis exemplū nobis oſtēdere:uerumetiā (ut antea ſæpenumero diximus) pſonā peccatoris præ
ſe ferre. Quippe qui peccata noſtra omnia portauit in corpore ſuo/& qui maledictum pro no/
bis fieri uoluit:ut nos expiaret maledicto Qua ratione quicqd ad delēda hoium peccata ante
eius aduentū a deo fuerat inſtitutū/hunc ex pſona pctōris q̄q̄ in ſe iuſtiſſimꝰ eſſet atq; ſanctiſſi
mus implere decuit. Propterea & ieiunare/& eſurire/ſitimq; & laborem perpeti/& orare/&
elemoſinas/cæteraq; pietatis officia facere uoluit:ſed ante oīa/quæ ad peccatorum expiationē
pertinent:eadem iuſtitia exigente/qua ꝑdicta omnia fecit/debuit & hoc facere/ideſt baptiſmū
pœnitentiæ/quod ad ſalutem dirigebat/accipere:quo in omnibus perſonā peccatoris induiſſe
ſe monſtraret Hocq; dum fecit:iuſtitiam oēm impleuit. Quippe qui dixit: Iota unū/aut unus Pſalmo
apex nō ꝑteribit a lege donec oīa fiant. Et de hac iuſtitia intelligiť/qđ in pſal.dr̄: Iuſtitia & pax lxxxiiii.
oſculatæ ſunt/& iuſtitia ante eum ambulabit.& qđ Eſaias dicit : Et erit iuſtitia cingulū lūborū Eſaſ.xi.
eius

Ad Ro. eius qđ apertius dicit Apl̃us in hæc uerba: ſicut unius delicto mors regnauit ꝑ unū: multoma/
v. gis abūdātia grã & donationis & iuſtitiæ accipiētes in uita regnabūt ꝑ unū Ieſum Chriſtū. Igiť
ſicut ꝑ uni⁹ delictū in oēs hoies in cōdēnationē: ſic & ꝑ unius iuſtitiam in oēs hoies in iuſtifica/
i.ad co/ tionē uitæ: hæc ille. & alibi: Ex ipſo aūt uos eſtis in Chriſto: q factꝰ eſt nobis ſapiā/ & iuſtitia/ &
rin i. ſanctificatio & redēptio. ¶ Cōſiderādū eſt quoq̃/ ꝙ nō uerbo neceſſitatis Saluator eſt uſus/ A
ſed cōgruitatis. Non eñ dixit: NECESSE eſt uel oportet/ ſicut alibi ſæpe: ſed decet. His nēpe
uocabulis ꝓmiſcue utens oſtendere uoluit: hæc/ quæ pro ſalute nr̃a Chriſtꝰ in carne egit/ paſ
ſuſq̃ eſt ꝑtim neceſſitate facta eſſe/ ꝑtim cōgruitate. Neceſſitatē enim faciebat æterna dei ꝓde Chriſtum in
ſtinatio quā etiā ꝑ ora ꝓphetarꝫ hoib⁹ fecerat māifeſtā. Immo uero iureiurādo ſanctierat: ſicut carnari an
Zacharias dicit: Iuſiurandū qđ iurauit ad Abraā pr̃em nr̃m daturū ſe nobis. Cōgruum aūt niſi neceſſe fue/
fuiſſet/ a deo neq̃ decretū/ neq̃ ꝓmiſſum ꝓculdubio extitiſſet. Huiꝰ aūt cōgruitatis plurimas tū rit.
cās/ tū rōnes ſacra theologorꝫ ſchola cōmemorat. ¶ Sed & aliud nō eſt ꝑtermittendū/ ꝙ Salua B
tor in hoc iuſtitiæ implemēto nō de ſe tm̃: ſed de Ioanne eſt locutꝰ/ dū dixit: Nos ex parte igiť
ꝑcur ſoris qđ potuit iuſtitiæ implementū ſubeſſe: inquirere oportet. Et ne in hac re ĩmoremur
diutius: iuſtitiam impleuit Ioannes cum diuinæ iuſſioni paruit. Alioqui ſi in recuſatione perſti
Matth. tiſſet: forſitan acerbum aliqđ reſpōſum ab ipſo Saluatore accepiſſet: q̃le & Petrus/ cū diuerte
xvi. re eū a paſſione ſua tētauit: & cū ꝑciſe lauari ſe ab eo nō paſſurū reſpōdit. ¶ In quo & morale C
Io.xiii. dať nobis documētum: ut maiorib⁹ & his/ qbus & parere nos decet/ & eos incōgrua nō ꝑcipere Moraliter.
eſt ueriſimile: nunq̃ reſiſtamus: ſed cum humili atq̃ caſtigata excuſatione uſi fuerimus: illis tā
dē cū humilitate pareamꝰ: in deūq̃ oia referamꝰ. Atq̃ illud: ꝙ pfectiōis ſtatū ꝓfitētes/ q̃les ſunt
ꝓlati maiores/ opportuno tpe pœnitentiū ptes aſſumere debēt: ſeq̃ inferioris ordinis ꝓſbyte/
ris inſtar aliorꝫ ad ſacra eccleſiæ ſuſcipiēda inclinare: & illi uiciſſim cū debita reuerētia & ꝓfun
da humilitate officium hoc ſuſcipe. Quod qua iam alibi a nobis fuit tactum nō repetemus.
¶ Sequiť in tex. tunc dimiſit eum: qđ interpraetari oportet/ ideſt ꝑmiſit in aquā nudū deſcende D
re: & poſtea baptizauit: ſicuti ſequentia uerba oſtēdūt: uel fortaſſis in lr̃a eſſe debet demiſit: qđ
ꝓpiꝰ accederet ꝑdicto ſenſui: ut dicamꝰ: ꝙ Ioānes demiſit Ieſum in flumē ex ripa fortaſſis ut eū
baptizaret: cui cōſequēs eſt/ qđ cōfeſtim ſequiť: BAPTIZATVS aūt Ieſus ſtatim aſcēdit de Textus.
aq̃: uel etiā ſi eſt in textu: dimiſit: dicať dimiſit. ſ. eū ſpoliare ſe ueſtimētis ſuis & in aquā deſcen
dere & ſubintelligere: deinde eum baptizauit. qđ expſſe Marcꝰ ponit. ¶ Verū eñ uero qualis E
fuerit huiꝰ baptiſmi forma haud parua pōt eſſe dubitatio. & de uerbis qdē loqmur. Nā infuſio Chriſtus q̃li
aquæ eadē fuit q̃ in cæteris. At cū in noie uenturi baptiſmū Ioānis factū fuiſſe in ſupioribus ſit forma uerbo
oſtenſum. Et Chriſtꝰ ille ipſe eſſet: quem uenturū Ioānes ꝑdicauerat: quo pacto potuit ſub illa rū a Ioanne
forma baptizari. Tale eñ hoc fuiſſet: q̃le ſi diceret: Baptizo te in noie tuo: qđ ſane abſurdā hře fuerit bapti/
uideť interꝑtationē/ atq̃ intelligētiā. ¶ Quicqd aūt cæteri ſentiāt: mihi qdē ita rē geſtā eſſe ue zatus.
ro ſimile uideť: ut cum oi humilitate Ioānes aquā ſup ſacrū Saluatoris caput/ cæteraq̃ mēbra G
infuderit/ eo (quo in cæteris facere cōſueuerat) ordine. Cæterꝫ uerba/ q̃ cæteris dicere ſolebat:
nō ꝓtuliſſe: uerū alia penitꝰ ab his diuerſa ꝑ quæ ſe qdem iuſſu urgēte illius corpus aqua ꝑfun/
dere abluereq̃ expreſſit: tāetſi ꝑfuſione illum non indigere intelligeret qui orbem uniuerſum
ſaluare/ mūdareq̃ uenerat. Et ob id rogare/ ut eodē ſpū eū mūdare dignareť/ atq̃ baptizare/
quo electos oēs erat baptizaturꝰ. Neq̃ enim credibile eſt: illum ad pui æ opera/ ſicut cæteros a
Luc. xi. Ioāne fuiſſe inuitatū: neq̃ quo pacto orare deberet admonitū qđ tñ diſcipulis ſuis feciſſe Ioan
nes ipſe ꝓhibeť. ¶ Idq̃ exēplo ſili cōprobare poſſumꝰ. Siqdē dū infantes circūciſi ad tēplū cū
matre purificanda deferebanť: pro illorūq̃ expiatione oblatiōes fiebāt/ ſicuti in Mariæ purifi/
catiōe uiſum fuit/ credibile eſt/ ſacerdotes/ cæteroſq̃ miniſtros/ aliqb⁹ imꝑcatiōib⁹ atq̃ exorciſ
mis ꝓ infantiū ſalute uſos fuiſſe. Verūtñ Symeon ille annoſus nulla eiuſmodi erga Chriſtum
orone ē uſus: ſed illū mūdi redēptorē/ uerūq̃ Meſſiā recognoſcēs in cāticū illiꝰ/ cuiꝰ in ſupiori/
bus tractatib⁹ uerba ſūt explanata/ decātationē ꝓrupit. ¶ Maria quoq̃ & Martha/ q̃ Chriſtū fi H
liū dei uiui cōfeſſæ fuerāt/ nōne altera illū cōuiuio refocilare ſatagebat/ altera mēbra eiꝰ labore
cōfracta unguēto ꝑtioſo cōfortare. Quid igiť illas tūc dixiſſe credēdū eſt dū id agerēt: niſi qđ
Ioannē hoc loco cōiicimꝰ: Dñe Ieſu Chriſte fili dei æterni non ignoramꝰ te/ q das eſcam omni
carni/ & refoues oēs in te ſperantes/ his noſtris officiūculis/ miniſteriiſq̃ nō indigere: ſed poſtq̃
ita tibi placet: mortalibus cæteris in his te coæquare/ ſuſcipe benigne magiſter affectum cordis
nr̃i/ & grata habere dignare/ hæc nr̃a quātulacūq̃ miniſteria/ nobiſq̃ ꝑmia largiri ſempiterna. I
¶ Qđ ſi cui hoc nō ſatis cōgruere lr̃æ ſenſui ue uideať: in eo qđ paulo ante a nobis eſt tactum
ꝑſiſtere impune pōt ut dicamꝰ Ioānē ꝑus q̃ colūba deſcēdentem/ & ſup Ieſum manētē uidiſſet/
quod poſt baptiſmū fuiſſe nō ambigiť nō ita ꝑfecte Chriſtū cognouiſſe: ut Meſſiā indubitabili

fide crederet:ſed dubitantē/quo fortaſſis ab eo certior fieret/illa uerba dixiſſe:Ego a te debeo
K baptizari &c. ¶ Pōt etiā ratione defendi:in hac ambiguitate Ioannem quoq; ea forma/qua re
liquos Chriſtū baptizaſſe/adiecta tamē cōditione ſiue uerbis expſſa/ſiue in mēte retenta/ut ſi
is Chriſt⁹ eſſet:nō uti pœnitentē ſeu pctōrem eum ſicut cæteros baptizaret:ſed ut illius māda
to pareret:ſicuti & ſacerdotes erga eos facere decet/qui ut Eccleſiæ mandato obtemperent:cū
nullius culpæ ſibi ſunt conſcii/confitentur tamē ſe eſſe peccatores:abſolutioneq; & ſalutarem
pœnitentiam ſibi conferri depoſcūt.Hos enim in forma Eccleſiæ q̄tenus indigeant/abſolui cō
uenit.q̄q̄ eorū perexigu⁹(proh dolor)hac noſtra tempeſtate ſit numerus. Itidē & circa eos fie/
ri ſolet/de qbus an baptiſmi ſacramentū receperint:ambigi pōt:quos adiecta cōditione bapti/
zari ſacroſancta iubet Eccleſia.Hac ambiguitate ſuſpēſus Petrus Chriſto dicebat:Dñe ſi tu es — Matth.
iube me uenire ad te/& pleraq; id gen⁹. ¶ Hæc igiť de Chriſti baptiſmo ſatis ſint dicta.Quid — xiiii.
L aūt poſt illud ſtatim ſit ſecutū uideam⁹.BAPTIZATVS (inqt Mattheus)ſtatim aſcēdit de aq̄
Textus. in quo & Marcus cōſentit.Hoc aūt ad lr̃alē ſenſum dicere:parum aut fortaſſe nihil cōtulit. In/
dubitatū enim erat illū baptiſmo ſuſcepto ī aqua nō māſiſſe:ſed inde exiliiſſe et ueſtimenta/ q̄
Myſtice. baptizādus exuerat/reſumpſiſſe. ¶ Ad myſticū igiť uel tropologicū ſenſum poſita fateri opor
tet:Iſq; talis eſt:ut ſurſum deſcendere·ideſt ad ſupna cōtemplatione deferri/eos oportere in/
telligam⁹:qui peccatorū fece ſunt emundati: uel qui ſacramentis fidei ſunt initiati/aut gr̃a ali/
qua peculiari puenti:ſicuti & Mariā in ſcd̃o p̄mi capitis tractatu feciſſe oſtēdim⁹:quæ Chriſto
fœta confeſtim exurgēs in mōtana prexit.De hoc etiā aſcenſu loquiť Sapiā in hæc uerba:Dē
Moraliter. tes tui ſicut grex capraȝ/quæ aſcēdunt de lauacro. ¶ Moraliter quippe aſcendere ab aq̄/eſt a
fluxis & caducis labentibuſq; naturæ & fortunæ rebus ſeſe abdicare/& ad ſolidā terram.i.ad ea
in qbus bonū eſt firmum & ſtabile cōſcendere:ſicuti iam plerunq; repetitū fuit uti ſeſe occaſio
M frequenter obtulit. ¶ Baptizatus aūt Ieſus & e flumine in ripam reuerſus ad orationē ſe con/
Textus. uertit:ſicut Lucas noſter memorat dicens: ET IESV baptizato & orāte &c. Quid aūt orādo
De oro ē tra ab æterno pr̃e petierit/cum ſcriptura nō memoret:ad exemplū dūtaxat & allegoriā illū hoc fe
ctat⁹ex euā/ ciſſe credendū eſt.Poſt baptiſmū qppe ſiue pniæ/ſiue regñationis/ubi maxime ad ſupna iam
gelio ſūptus euolare cœpit mēs & cogitatio uiatoris/orōni uacare cōuenit.Hæc eñ pparatio orōnē pcedere
debet/ut accepta ſit deo/& fructuoſa/dicēte Sapiā:ante orōnē præpara aiam tuā.Alioqui dum — Ec.xviii
peccatis obligata eſt cōſciētia:exaudiri nō mereť q orat:cū ſit ſcriptū:q̄ pctōres deus nō exau/ — Io.ix.
dit:atq; opportune tū orauit:Chriſt⁹cū oēm iuſtitiā implere ſe oportere teſtatus eſt. In Sapiā — Eccle.
N enim legiť:Qui cōſeruat legē:multiplicat orōnē. ¶ Sed neq; hoc loco/quo p̄mū oraſſe Chri — xxxv.
Orones chri ſtus legiť/neq; rurſus cū in locū deſertū ſeceſſit:neq; cū in mōtē oratur⁹aſcendit:ulla referť ab
ſti multipli/ euāgeliſtis orōnis materia/forma ue/aut uerbalis expſſio.In tēplo uero ipſo palmaȝ die/& in
ces & diuer/ cænaculo/in quo paſcha cū diſcipulis māducauit/atq; in orto imminēte paſſione:& poſtremo
ſæ. ſup crucē/q̄lis orō fuerit:memoriæ pditū eſt.In his qppe locis oraſſe eū legim⁹. & in quodam
inſup/quē Lucas nō expſſit/dū diſcipulos orare docuit. Item cū Lazarū reſuſcitaturus eſſet/& — Luc. xi.
rurſum cū gr̃as egit pr̃i:q; ſecreta ſua reuelaſſet paruulis.Nam & tū qdem oraſſe dr̃:qſi corpo — Mat. xi.
ris atq; animi oculis in cælū eleuatis/ad pr̃em uerba ſupplex retulit:tāetſi ab eo petierit nihil. — Lucæ. x
O ¶ Quæ oīa orōnū tū loca/tū tpa ſi in unū coegerim⁹:duodecies illum oraſſe cōperiemus:pter — Matth.
quotidianas/quibus cū diſcipulis deo gratias laudeſq; reddebat.Quod enim in cœna dū panē — xxvi.
Aplīs frāgeret/ uinūq; porrigeret:ſemel.& cū panes piſceſq; multiplicauit/iterū:& tertio:il/ — Marci
lum feciſſe legimus itidē/quoties cū his cibū ſumeret:facere ſolitū cōiicere poſſum⁹. Nā neq; — xiiii.
de fractione panis ſcriptū repiť/eandē ſemp fuiſſe illi frāgendi & aplīs diſtribuēdi cōſuetudi/ — Matth.
nē:qd̃ tamē fateri nos Lucas cōpellit:q; illū in fractione panis cognitū a diſcipulis fuiſſe teſtať. — xiiii. &
Itidē & de hymno/quē poſt ultimā cænā/pus q̄ in mōtē oliuarū exiret decantatum Matthe⁹ & — xv.Mar
Marc⁹meminerūt/dicēdū arbitror. ¶ Q d̄ ſi orōnū diuerſitatē ex uarietate petitionū/ſermo — ci.vi. &
P nūq; cōnumerem⁹:erūt multo plures:in cruce qdē pēdēs ter pr̃em orauit/& ad diuerſos qdem — viii. Lu.
fines.Primū eñ p pſecutorib⁹ſuis dū dixit:Pr̃ ignoſce illis.Scd̃o uero & tertio pro ſeipſo dū — ix. Io.vi
dixit:Hely hely lamazabatani.& rurſus:In manus tuas pater cōmendo ſpūm meum. In eo ue — Lucæ
ro ſermone/quem iminente paſſione ad diſcipulos illū habuiſſe ſolus Ioannes teſtis eſt/pluri — xxiii.
ma fuiſſe orōnū capita pſpicuū eſt:quæ ſingula pſequi extra ppoſitū eſt noſtrū. Verūtamē tot — Lucæ
orōnū gñā/tot diuerſas formas/& tot locis ac tpib⁹uariatas/admirari pōt:quiſquis diuinarum — xxiii.
Rō diuinarū actionū rōnem nullā inquirit/aut pcipit. Ea enim/quæ rōne fieri perſpicimus/nō admiramur: — Matth.
actionū quo ſed cōmēdam⁹.Quæ uero pter hoium rōnē facta putam⁹:ea admirari ſolem⁹:ſicuti iā alio lo/ — xxvii.
pacto ſit inq co a nobis eſt cōprobatū.q̄q̄ & admirari fortaſſis ſanctius/pbabiliuſq; foret:q̄ diuinorum cō/
renda. ſiliorum atq; operum exactā nimis inueſtigare rōnē. Eius enim omnia/tum iudicia:tum facta/
iuſtificata

ꝑs.xviii iuſtificata ſunt in ſemetipſa:ut propheta teſtatur/inueſtigabiles ſunt uiæ eius. Et iccirco in Sa
Ad Ro. pientia legitur: Intellexi ꝙ oium operum dei nullam poſſet homo inuenire rationem. Inſanit
xi. quippe quicūq; certam rationē eorum intelligere poſſe ꝓſumit per ſeſe. Propterea ꝓpheta di/
Ec. viii. cebat: Neq; ambulaui in magnis/neq; in mirabilib⁹ ſuper me. Ipſo tamen adiuuante ſi diligen
Pſalmo ter & cum fiducia requiramus: deſperare nō debem⁹/inueniri a nobis poſſe: Ipſe etenim dixit:
cxxxii. Quærite & inuenietis: pulſate & aperietur uobis. quin & de diuinis ſcripturis loquens dicebat
Luc. xi. ad iudeos: Scrutamini ſcripturas: q̄a illæ ſunt quæ teſtimoniū ꝑhibent de me. Inſup cum imitā
Ioan. v. dum ſeſe nobis ꝓbuerit/ exemplūq; nobis reliquiſſe teſtatus ſit: qđ ſequamur: ut id ex ordi/
Io xiii. ne facere poſſimus: nō tam rerū ab eo geſtarū facies/q̄ gerendarū ratio eſt intuenda. Propterea
i.Pet.ii. dicebat apl'oꝝ princeps: Chriſtus pro nobis paſſus eſt: uobis exemplū relinquēs: ut ſequamini
ueſtigia eius. eaq; eſt ſacroſanctæ ſcripturæ interpratū/doctorūq;/cura ꝓcipua: ut ipſius Sal/
uatoris geſta oīa ad myſticū & moralem ſenſum inuertāt: quo & arcana fidei religioniſq; no/
ſtræ nobis referent: & regulā ꝓbeant: normāq; uiuēdi. ¶ In his igit̃ Saluatoris noſtri orationū A
cauſis deo inſpirāte ꝑſcrutandis laborandū/ putamus opæpręcium fore. Atq; in primis tacitur
nas a uocalibus ſegregare conuenit. Inueniemus ſiqdem ſexties illum ſolū/& in arcano men/
tis abſq; ulla uerborū prolatione oraſſe: totieſq; uerba orando ꝓtuliſſe: præter eas orationes q̄s
proxime oſtendimus quotidianas fuiſſe. Duodenarius aūt iſte numerus/ ſicuti iam frequenter De numero
dictum meminim⁹ ꝑſertim cum de Chriſti inter doctores diſputatione tractaremus/ ꝑfectio/ duodenario
nem ſignificat. Atq; hoc loco haud incōgrue ad totidē numero fruct⁹ orationis applicari poſ/ & ſenario.
ſunt: quos ſup initium undecimi capitis luce nōnulli ſacræ theologiæ cōmētatores collegerūt:
ſed & bifariam diſpartitus hic numerus/ & ad bis ſenariū redact⁹: ſicuti hoc loco uocales Salua
toris orationes a taciturnis pari numero diſtinguunt̃/aliam utrinq; ex ſenario numero præ ſe
Apoca. fert ꝑfectionē: quam etiā alio loco poſuimus. & duo Seraphin/q ſup thronū dñi ſtare ab Eſaia
iiii. deſcribunt̃/ſenas alas uel q̄ttuor aīalia/quæ totidem alis inſignita in Apocalipſi Ioānes deſcri
Iob.v. pſit/ad hunc locum cōferri poſſunt. Senas enim alas habere debet oratio/ſex. ſ. a dextris/ideſt
in rebus ſcđis/& ſex a ſiniſtris/ideſt in aduerſis: de qbus in Iob legit̃: In ſex tribulationibus li/
berauit te: uel ad petenda ſex bona/quæ in oratione dominica pro nobis a deo petimus. Primū
enim ad ipſum ꝑtinet: & cauenda ſex mala a quibus in feriali officio ad horam primam eripi ſe
ſancta poſtulat Eccleſia dicens: Eripe me domine ab homine malo. & reliqua: aut cum ratione
debet uiator cōiungere. ſex opera miſericordiæ corporalia & ſex ſpiritualia: uel ſex alæ ad de/
xtrā ſunt ſex gradus quib⁹ ad beatitudinem aſcenditur: & ſex ad ſiniſtram ſex alii quibus ope
ra noſtra perficiuntur: quibuſq; peccator iuſtificatur. de quib⁹ alio loco a nobis eſt dictū: & hæc
Heſter quoq; bis ſenarii numeri collatio ad hūc ſenſum relata/figurā habet ueteris teſtamēti. Heſter
ii. quippe/quæ eleuata in populis/uel præparata in tp̄e interpræratur/ ſex menſibus oleo mir/
thino ungebatur: & ſex aliis menſibus quibuſdam pigmentis & aromatibus utebat̃. Hæc igit̃
Heſter eſt oratio quæ nos ad deū eleuat/& in tp̄e præparat ad gratiā quæ ſenis menſibus uariis
utitur unctionibus & pigmentis/ideſt bonorum operum odoramentis/ & heroicarum uirtutū
ad perfectionem trahentium ſuauitatibus. ¶ Illudq; quo diuerſitatis ratio fiat perſpicatior: B
animaduertere oportet/has mentales orationes ſeorſum/ſemotiſq; arbitris/uocales autem
propalam audiente populo uniuerſo/aut diſcipulis duntaxat factas. De una uero an ab his/
uel eorum aliquibus audita fuerit: ambigi poteſt/ea ſcilicet quam ad patrem in orto protulit:
q̄uis enim Petrum Iacobum & Ioannem ſeorſum a cæteris apoſtolis in ſuperiorem orti par/ Ofonem ſal
tem oraturus dux erit: auulſus eſt tamē ab eis (ut Euangeliſtæ uerbis utar) quantum eſt iactus uatoris in or
lapidis: quod alia ratione factum non uidetur: niſi ut orationis uerba percipere nequirēt. Adde to an diſcipu
ꝙ eo recedente confeſtim ſopore ſeſe dedere: ita ut rediens non modo dormiētes inuenerit: ue li ītellexerit.
Matth. rumetiam grauatos ſomno. Nec mirari oportet: ꝙ eius orationis uerba ab euangeliſtis ſint re/
xxvi. & lata: quandoquidem & pleraq; alia eiuſmodi ſcripta ſint: quæ conſtat nullum omnino hominē
Marci audiuiſſe: qualia fuere/quæ dyabolo illum tentanti reſpondit. & alia permulta. ¶ Verumta/ C
xiiii. men ſi quis aliter ſenſerit: non deerit ad hæc reſponſio haud abſurda. Qua enim ratione tres
Mat. iiii illos arcanorum ſuorum præ cæteris participes diſcipulos ab his ſegregaſſet/ ſecumq; ad ora/
tionis locum duxiſſet/niſi & orationem ſuam illis cognitam uoluiſſet. Qua inſuper ratione
hunc humanæ fragilitatis indicē actum illis occultaſſet: qbus etiā diuinæ gloriæ ſecreta retexe
rat/ quō item Ioanni/quē tanto ſupra cæteros affectu diligebat/myſteriū iſtud tū diuinū/tum
humanū cælaſſet/cui paulo ante ſupra pect⁹ recūbenti cæleſtiū ſecretoꝝ ſacra mōſtrarat: præ
Io. xiii. ſertim cū ꝑus ip̄e dixiſſet: Iā nō dicā uos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat dñs eius. Vos au
Io. xv. tem dixi amicos/q̄a quæcunq; audiui a p̄re meo/nota feci uobis. Neq; uero qđ ad iactus lapidis

uerbo qđ pcedit ex ore dei: in cui⁹ cibi fortitudine ad montē dei/ ideſt ad ſublimitatē cōtēplatio Orādum eſt
iii.Reg. nis ambulare oportet p orōnē: ſicuti de Helya legit̃ deoq; gr̃æ tum maximæ ſunt agendæ: ab poſt prædica
xix. eoq; poſtulādū/ ut ea uerbi diuini refectio ad ſalutis uiā pagendā robur cōferat & uigorē: ſicuti tionem.
& poſt corpalē refectionē hymnū dicere mos Chriſto fuit: hūcq; morē pdicatores ſeruare ſunt
ſoliti/ q cōtione abſoluta in abditū aliquē locū ſecedentes orōni pcūbunt. Sed & cū ad humanas
Io.vi. dignitates trahi nos ab aliis ſuſpicamur: ab his q̃tū licet/ ſecedere debem⁹/ & deo p orōnis aſſi/
duitatē nr̃am ſalutē cōmendare. Poſt patratū naq; miraculū illud/ ſatiata rudis turba Saluato/
rem ipm̃ in regē rape cōſtituit. ¶ Tertio deniq; iterū in monte orauit Ieſus Saluator nā cū in A
cōſpectu triū aplo℞ uoluit trāſfigurari. Tūc em̃ maxime inuocādus eſt deus: cū in eū uolumus
trāſformari/ ſicut dicit Apl̃s: Nos uero (inqt) oēs reuelata facie gloriā dn̄i ſpeculātes in eādem
imaginē trāſformamur a claritate in claritatē tanq̃ a dn̄i ſpū. Ter igit̃ in mōte orauit Chriſtus
cū in ripa Iordanis pmū/ & in deſerto ſcđo/ mēte ſolus oraſſet. ¶ Sext⁹ aūt loc⁹/ in quo oraſſe
eum retulim⁹/ ab Euāgeliſta nō exp̄mit̃/ ut denotet/ in oī loco orādum eſſe: ſicut docet Apl̃s: & I
in pſal. legit̃: In oī loco dn̄ationis eius bn̄dic aīa mea dn̄o. Hoc uero dū Saluator ipſe faceret: a
i.ad thi. nōnullis aplis interpellatus/ ut illos orare doceret: diuinā illā & oī ex pte pfectam orōnem illis
ii. edidit: q̃ poſteris ſaluberrima ſemp extitit & præ cæteris frequētata. Exēplū pterea reliqt: ut q
ps.cii. alios orare/ aut boni aliqd facere admonēt: pus ipſi faciāt: ſicut Ieſus ipſe in cæteris quoq; oib⁹
Mar.vi. feciſſe cōprobat: eoſq; arguit & increpat: q ea/ q̃ dicūt/ nō faciunt. ¶ Et hæc ad mētales tacitur B
Luc. xi. naſq; & ſpūales orōnes ptinēt: uocales uero totidē numero/ pari quoq; locorū & cauſa℞ diuer/ De orōnib⁹
Act.i. ſitate diſtinguunt̃. ¶ Primū qdē orōnis eius gen⁹ in laudes & gr̃arū actiones eſt effuſum/ cum chriſti uota/
diſcipulis dæmonia ſubiecíſſet: illorūq; noīa in libro uitæ deſcripta nūtiaſſet. De hac em̃ ptāte lib⁹ & earum
hoīb⁹ data/ & mercede pmiſſa/ imenſæ charitatis igniculo ſuccenſus exultauit in ſpū (ut uerbis ratione.
Euāgeliſtæ utar) & dixit: Cōfitebor tibi dn̄e pr̄ cæli & terræ: q abſcōdiſti hæc a ſapiētib⁹ & pru/ C
Luc.x. dētib⁹/ & reuelaſti a paruulis/ & q̃ ibi ſequunt̃. Eſt autē gen⁹ hoc orōnis ad laudē & gr̃a℞ actio
nē (ut dixim⁹) tendēs/ tū neceſſarium: cum diuino℞ in nos/ aut pximos nr̃os bn̄ficio℞ recorda
mur. Et recte qdem primū orōnis dn̄icæ caput ad ſanctificationem. i. laudē dei ptinet: Sanctifi/
Matth. cetur (inquit) nomen tuum. ¶ Eiuſdem gn̄is fuit ſcđa Chriſti orō uocalis extra uicum Betha D
vi. niæ in ſuſcitatione Lazari facta. Pater (inquit) gr̃as tibi ago qm̃ audiſti me/ & q̃ ibi ſequuntur.
Ioā.xi. Neq; enim aliqd a deo petiiſſe in ea orōne legit̃ ne uirtute ppria ſuſcitare hoiem uideret̃ non
potuiſſe: ſed gr̃as pr̄i egit/ qa ſemp eum audiebat. Ipſe enim cū uerbū ſit pr̄is: ab eodē ipſo uer
bi autore ſemp audit̃. Uerūtamē dū hoc fecit: admonere ſua mēbra uoluit: ut quoties rē gran/
dem facturi eſſent/ & in q̃ maxime diuina uirt⁹ & potētia eſt demōſtranda: ſuffragiū ſupne per/
Matth. tant p orationem/ cū Saluator ipſe dixerit: quæcunq; petieritis orantes credite accipietis.
xi. ¶ Tertia aūt uocalis oratio Saluatoris in tēplo facta fuit: tū. ſ. cū imminere paſſionem poſt dies E
nō multos uideret. Turbat⁹ enim cōuerſo ad æternū patrē ſermone dixit: Pater ſaluifica me ex
Io.xii. hac hora/ & q̃ ſequunt̃: ut in tribulatione mētis atq; afflictione diuinū auxilium nos implorare
ps.cxix. doceret: exēplo pphetæ q dixit: Ad dn̄m cum tribularer clamaui. & alius ppheta dixit: Cum an
Ione.ii. guſtiaret̃ in me aīa mea: dn̄i recordat⁹ ſum/ ut ueniat ad te orō mea ad templum ſanctū tuum.
¶ Cæteris aūt oib⁹/ q̃s uerbis expſſiſſe ſcriptura cōmemorat/ illa fuit plixior: quā in cænaculo F
poſt ultimū paſcha cū diſcipulis celebratum/ & ſacra nōnulla inſtituta/ poſtq; multiplices ad/
monitiōes/ ad patrē habuit: poſt lōgum enim ſermonē ad diſcipulos habitū plenū exhortatio
nis & doctrinæ/ a patre plurima nō p ſua clarificatiōe tm̄/ uerū & pro illo℞ ſalute/ corrobora
tioneq; poſtulauit: q̃ a Ioanne euāgeliſta ex ordine ſunt relata. ¶ In quo hoc nobis quoq; exē
plum reliqt: ut cū ppior eſt paſtoris tribulatio/ ex q̃ pſertim gregis quoq; diſperſio & ſcanda/
lum iminere cernit/ plixius/ ardentiuſq;/ & pro ſeipſo/ & pro illis oret. Quod qdē exēplū apl̃s
imitat⁹ ad Epheſeos ſcribēs dicebat: Propter qđ peto ne deficiatis in tribulationib⁹ meis p uo/
Act.xxi bis: q̃ eſt gl̃ia nr̃a. & quæ ibi ſequunt̃. Idq; nō uerbo dūtaxat: ſed & exēplo mōſtrauit cum ite/
ro ſoluit in Iudeā trāſiturus. ¶ Hāc aūt orationē haud ita multo poſt illa eſt ſubſecuta: quam
Matth. ad patrē in orto habuit poſtulās calicē paſſionis (ſi fieri poſſet) a ſe trāſferri. & hæc iterū & ter G
xxvi. tio eodē ſermone repetita legit̃: ut in magna pſſura/ atq; animi cōturbatione/ inſtruamur idēti
Marci dem orōnē iterare. qđ & alio loco faciendū Saluator ipſe docuit: dū parabolam eius retulit/ qui
xiiii. ab amico cum uxore & familia in cubili recumbente tres panes commodari ſibi petiit.
Lu.xxii ¶ Poſtrema aūt oratio Saluatoris in cruce fuit: q̃ per diuerſa interualla tria (ut diximus) habet H
Luc.xi. capita. Primū quidē pfundæ charitatis exēplar fuit: cū pro crucifixorib⁹ orauit: qđ & lōge ante
Lucæ pdicās docuerat: dū dixit: Orate pro pſequentibus & calūniantib⁹ uos. Scđm aūt caput fuit ma
xxiii. ximæ acerbitatis expſſiuū & ueræ hūanitatis manifeſtatiuū: dū dixit: Hely hely lamazabatani.

Et hæc quoq; oratio ſicuti ex p̄dictis nõnullæ: implorãdũ a deo auxiliũ in aduerſitatẽ nos ad/
monet: non mõ cũ ꝓuidet. & deinde cũ iam iminet: uerũetiã dum illã ſuſtinemus: & in ipſo tri/
bulationis agone dũ eñ uerbũ hely geminauit/ qđ interpretat̃ deus me⁹/ maiorẽ mentis aſfli
ctionẽ maiorẽ. itẽ in diuina ope ſpem nobis exprimit: ſicut in pſal. illo legit̃: qui horũ uerborũ
ꝓlatiõem ꝑſagiuit: De⁹ de⁹ me⁹ q̃re me dereliq̃ſti/ & quæ ibi ſequunt̃. & in aliis pleriſq; ſacræ ꝓs. xxi.
ſcripturæ locis. Extremũ aũt oĩum Chriſti uerbũ illud fuit: quo aĩam patri cõmendauit dicens:
Pater in manus tuas cõmendo ſpũm meũ. Et hoc quidẽ fuit magnæ deuotiõis & timoratæ con/
A ſcientiæ oſtẽſiuum. Exemplũq; dedit cunctis mortalib⁹/ ne de ſua ipſoꝝ uirtute/ ꝓpriiſq; meri Lucæ
tis confidãt: ſed in deo ſic ſpem oẽm reponãt: uti ne qđ ſuo iure uendicent: ut enim ait Apl'us: xxiii.
Non ex opib⁹ iuſtitiæ q̃ fecimus nos/ ſed ſcđm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. Admone Ad titũ
mur inſup: in extremis uitæ tpib⁹ charitatis ordinẽ ſic ſeruare: ut & nr̃æ/ & ꝓximoꝝ ſalutis cu iii.
ram/ ſollicitudinẽq; geramus: ſicut ꝓthomartyr Stephan⁹ in reliquis magiſtrum imitat⁹ ſuũ/
I in extremis dixit: Dñe Ieſu accipe ſpũm meum. ¶ Ex his aũt Chriſti orationib⁹ plurima elici
poſſent documẽta/ ſenſuſq; allegorici & ſpũales excerpi: quæ oĩa ad iuſtũ uolumẽ ſatis eſſent:
Epilog⁹ p̄di/ ſed ad locum Euãgelii/ in qđ incidimus/ minime ſunt trahenda. Illudq; abunde ad noſtrũ inſti
ctorum. tutum ſufficit/ orandũ eſſe oĩ loco/ in rebuſq; oĩbus tam iucũdis q̃ triſtibus/ & tam ſcđis q̃ ad/
uerſis. & ꝑſertim in magnis reb⁹ agendis/ & ubi magna ſeſe oſtẽdit dei uirtus & gratia: nec pro
nobis ipſis dũtaxat: uerũ & pro cæteris/ etiã inimicis. Idq; palã & audiẽte populo faciendũ eſſe
quoties ad exẽplum aut inſtructionẽ alioꝝ expedit. In reliqs ſecreto/ ſeorſumq; ab hõium cõ/
ſortio/ uel coram paucis & electis. Itẽ in mente frequẽtius: in periculis ꝓlixius: & in ipſa tribu/
K latione atq; ꝑſſura uehementi⁹/ atq; ardentius. ¶ Neq; rõne carere putandũ crediderim: q in/
In orõne ne monte nõ fortaſſis eodẽ/ diuerſo aũt oĩno tpe/ ter orauit. Triplicata enim in mõtib⁹ diuerſis/
ceſſaria ẽ tri diuerſo item tpe oratio triplicẽ mẽtis aſcẽſum atq; eleuationẽ nobis oſtẽdit: quæ orõnem deo
plex eleua/ reddit acceptã: eũq; exorabilem facit. Prima qdem eleuatio fit p fidem. Scđa p cõtemplationẽ.
tio. Tertia uero p abdicationẽ oĩum terrenorũ & humanorũ affectuum/ ac directionem ad culmẽ Eſa. ii.
uirtutum. De p̄ma loquit̃ ꝓpheta dũ dicit: Venite aſcendam⁹ in montẽ dñi/ & ad domũ dei Ia/ Ge. xxii
cob/ & docebit nos uias ſuas. Hac fide aſcendit Abraã in mõtem ut filiũ deo imolaret: ſicut di/ Ad Ro.
cit Apl's. De ſcđa loquit̃ ꝓpheta dum dicit: Quis aſcendet in montẽ dñi/ aut q̃ ſtabit in monte iiii.
ſctõ eius: & que ſequunt̃. & in iſtum mõtẽ aſcẽdit Moyſes ſolus/ & deinde cũ Aaron fratre ſuo. Ad gal.
De tertia loquit̃ ꝓpheta dicens: Propterea memor ero tui de terra Iordanis a mõte modico. & iii.
in canticis: quæ eſt iſta q̃ aſcendit p deſertum &c. Hunc aũt triplicem aſcenſum ꝓpheta mõſtra ꝓs. xxiii
uit/ q ter in pſalmo hoc uerbũ repetit. De p̄mo nãq; dicit: Iter facite ei q aſcendit ſup occaſum. Exo. xix
De ſcđo: Aſcendiſti in altum cæpiſti captiuitatẽ. De tertio: Pſallite dño qui aſcendit ſup cælũ &. xxiiii
cæli ad orientẽ. ¶ Modus quoq; orandi ex eiſdẽ euãgelii locis traditus eſt: & tpis quoq; habita ꝓs. xli.
L rõ: dum enim gratiæ deo reddunt̃/ & eius in nos uel ꝓximos beneficia recenſent̃: exultare debe Canf. iii
Modus oran mus ſpũ: ſicut & ipſe fecit/ cũ dedit apl'is ſuis ꝓtãtem ſup dæmones/ & nõia eorum ſcripta in li ꝓs. lxvii
di. bro uitæ nuntiauit: ubi uero triſte aliqđ imminet ac piculoſum: fremere ac cõturbari ſpũ debe/ Luc. x.
mus magnitudinẽ offenſionũ noſtrarum & diuinæ iuſtitiæ ſeueritatem cõſiderãdo: ſicut & ipſe Io. xi.
cũ pro ſua ipſius paſſione uitãdã orauit. & cum Lazarũ ſuſcitauit: quo item in actu eleuare ocu ꝓs. cxx.
los mẽtis in cælũ nos docuit: qđ & iam pridem p os ꝓphetæ docuerat cum dixit: Leuaui oculos Matth.
meos in montes. Sed & in faciem cadere eũ q orat: ipſe idem Chriſtus admonuit exemplo: qđ xxvi.
fit per humilitatem. Itẽ & ꝓcidit ſup terrã ut marcus dicit: & in genua cõcidit/ ſicut dicit Lucas. Marci
M Quæ oĩa quãta debet eſſe mẽtis & corpis humiliatio: manifeſtiſſime oſtẽdunt. ¶ De tpe uero xiiii.
Orãdi tẽpo/ ſi q̃ramus: inueniemus ꝑfecto Chriſtum ipm attentiſſime ſeruaſſe qđ docuit: dum dixit: Vigi/ Lu. xxii
ra apta. late itaq; oĩ tpe orantes. & Apl's eum imitat⁹ dicebat: Inſtet orõnib⁹ die ac nocte. Siquidem ab Lu. xxi.
anno. xii. qđ tps ætatis eius poſt p̄mã infantiã ab Euãgeliſtis cõmemorat̃ primum/ oraſſe illum i. ad thi.
dubitari nõ oportet: cum parẽtib⁹ enim in templũ aſcendiſſe illum ſcriptura teſtat̃. Quis autẽ v.
oraſſe illum dubitabit: q in tẽplo ipſo etiã cũ legis peritis de lege ac religiõe/ de rebuſq; ſacris
diſputauit: cum ipſe idẽ dixerit: Dom⁹ mea domus oratiõis uocabit̃. Poſt ubi uir eſt fact⁹: & ad Matth.
ꝑfectæ ætatis apicem ꝑuenit/ a Ioãne baptizat⁹/ ꝑ̄us q̃ mũdo palã ſe demõſtraret: orauit. Per di xxi.
uerſa quoq; tpa/ ad uariaſq; occaſiones tam freq̃ẽter oraſſe eũ ex ſupradictis liquet: ut extre/
mũ uitæ articulũ orãdo cõſumauerit. Orauit inſup diluculo cũ in deſertum locũ abiit. In orõne Marci. i.
quoq; ꝑnoctaſſe illum Lucas refert. In crepuſculo quoq; noctis albeſcẽte cælo in orto prius q̃ Luc. vi.
caperet̃ orauit. In cruce uero ab hora ſexta uſq; ad nonã nil pene aliud fecit: & in ſumma maxi
mã tpis ꝑtẽ in orõne conſumpſit: q̃q̃ nõ oĩa orationum eius uel tpa/ uel loca/ uel uerba ab euã/
geliſtis ſint exp̄ſſa. ¶ Quæ qdem oĩa ad nr̃am eruditionẽ facta fuiſſe nemo ambigit. Quid eñ
orando

Io.xvii. orando cōſequi poterat:qn ad patrē dicebat:Oīa tua mea ſunt/ & mea tua ſunt./ Verū qđ oran
do ſperare debemus cōſequi a deo poſſe/in multis oſidit. Atq; in ꝑmis hoc loco:teſtimoniū eñ
a patre & Spū Sctō ſuæ diuinitatis dū oraret:ꝓlatū eſt:cæliq; ſunt apti. ⁋ Tria autem myſteria
ſucceſſiue qdē/ ſed paruo admodū interuallo interuenere: celuꝫ aptio/ colūbæ deſcēſciu & pa A
tris locutio atq; teſtificatio. Sic enim habet Lucæ textus: ET IESV baptizato & orāte aptum
eſt cælum/ & deſcendit Spūs Sāctus corpali ſpecie ſicut colūba in ipm:& uox de cælo facta eſt: Textus.
Tu es filius meus dilectus in te cōplacuit mihi. Hæc igiť eo orante illi repente facta ſunt : quæ
ad litteralem quidē ſenſum nullā habēt ambiguitatem:ſed altiꝰconſpicata impceptibilia in ſe
cōtinent myſteria:quæ/ neq; explicare/ neq; intelligere/ humanus pōt intellectus. Quis enim
ſanctæ trinitatis eſſentiā/ & pſonarū diſtinctionē intelligere unq̄ potuit:in carne ꝑſertim mor
i.ad co/ tali uiuēs:cum Aplus ille qui in cælū empireum/ qđ tertium uocat/ raptus fuit/ de ſeipſo dixe
rin. xiii. rit: Videmus nūc per ſpeculū in enigmate. ⁋ Ad moralem igiť ſenſum huius myſterii corti/ B
cem referentes ſublimia illa & impſcrutabilia diuinæ eſſentiæ ſecreta illis explicāda relinque/ Moraliter.
mus:qbus aut aptiorē ipſius trinitatis cognitionē ipſa reuelauit:aut ſacrarū lfarum peritia eſt
uberior. Eaq; erimus parte cōtenti:quā hebetudo nfa cape poteſt. ⁋ Atq; in primis qđ cælum
aptum Euāgeliſtæ cōſentiunt nō pſequemur/ an re ipſa corporeæ illæ ſpheræ diſciſæ fuerint: Cæli quō ſūt
an(qđ magis doctoꝝ theologoꝝ approbat opīo) ſic lux in aeris medio ſupra locū illum emi/ apti baptiza
Act.vii. cuerit:ut findi aerem/ cælūq;/ oculus indicaret: ſicut & cum Stephanus dixit: Video cælos aper to Chriſto.
&.x. tos:& Ieſum ſtantē a dextris uirtutis dei. Et Petrus quoq; uidit cælum aptū:& uas deſcēdēs ple
Eze.i. num cūctis aīalibus etiā immūdis. Ezechieli quoq; apti ſunt cæli ut arcana dei ꝑdiceret. Hic eñ
Matth. mos eſt ſacræ ſcripturæ/ ut ea exprimat:q̄ ſenſibus ſeſe humanis repñtant : ſicut & illud qđ in
xxiiii. Euāgelio dixit Saluator: Stellæ cadent de cælo/ & pleraq; id genus. ⁋ De colūba quoq; uariæ C
moueri ſolent qōnes. An tūc formata fuerit/ uel antea ſcđm naturæ ordinē genita. Itē an poſt De colūbæ
actum illum euanuerit/ uel ſupuixerit:& nōnulla curioſa magis q̄ religioſa in diſputationem deſcēſu qō/
adducunť. Nā q; ſignū dūtaxat fuerit Spūs Sancti:oēs conueniunt:neq; pſonā ipſam trinitatis nes ad lrām.
hanc ſpēm/ naturā ue aſſumpſiſſe/ ſicuti uerbū humanū aſſumpſit/ quiſq̄ fidelis aſſeuerat. Cur
aūt huius/ potius alitis/ q̄ alterius cuiuſcūq; aīalis/ ſignū aſſumere uoluerit/ & hoc loco a ſacris
doctoribꝰ abūde tradiť:& quæ in purificatione Mariæ a nobis de huius auis ꝓprietatibus dicta
ſunt/ ad hunc quoq; locū trahi peropportune poſſunt. ⁋ Vox autē pñs ad filium per corporeū Loq p orga/
organū/ an ſine organo formata fuerit:& ſi quæri ſoleat/ nos tñ ſaluo ſaniori iudiciu (ſicuti & na deum nō
alio loco diximus) abſq; ullo materiali inſtrō uel organo ꝓlatam putamus. Idq; diuinæ tū maie oportet.
ſtati/ tum oīpotentiæ cōueniētius indicamus : multūq; illi derogare cenſemus eos/ q materiali
organo ad uerbū hoc ad filium ꝓferendū indiguiſſe/ aut ſi non indiguit/ uſum eſſe arbitranť. D
⁋ Ad ſpūalem igiť/ moralemq; ſenſum deueniendū eſt : indeq; exquirēdus euāgelicæ hiſtoriæ Moraliter.
ſuccus. Poſſumus itaq; pro Chriſto baptizato & orāte uiatorem quēcunq; accipere:qui poſtea
q̄ pniæ ſacramento/ aut etiā unda baptiſmatis ablutus eſt/ & deinde per oronis aſſiduitatem ad
ſupnoꝝ contēplationē euectus/ cælum(in quē ſuſpicit) aperiri ſibi cernit:quia per fidem cre/
dit eius ſacramenti uirtute cæloꝝ ſedem cū beatis diuina tribuente gr̄a ꝓmereri:cum ſit a deo
Mat.v. hac lege repromiſſum: Merces (inquit) ueſtra copioſa eſt in cælis. Spūs quoq; ſanctꝰ ſup eum
deſcendit:q eius bonā mentē corroborat & gr̄am inſup auget/ q̄ ſit deo p charitatis affectū cō/
iunctior/ & ꝓximi amātior/ ſibiq; ipſi per uerā humilitatē deſpicatior: ſicuti beatæ uirgini Ga/
brielem dixiſſe in eius annūtiatiōe legimꝰ Spūs (inqt) ſanctus ſupueniet in te/ & quæ ibi dixi/
Io.xv. mus abunde. Pr̄na quoq; uox accedit:q a tales ſibi in filios elegit deus:qui Aplis dixit: Iam non E
Ioan.i. dicam uos ſeruos:ſed filios. & eius a ſecretis ꝑcipuus/ Ioannes dixit: Dedit eis ptātem filios dei
fieri/ his qui credunt in noīe eius. ⁋ Vel cælum aperiť per gr̄am trahentem & ſuſcipientē:q a
Ecclesi. cum feruore charitatis effuſa oratio cælos penetrat & ad tribunal uſq; dei ferť. Scriptū eſt eñ
xxxv. q; oratio hūiliantis ſe/ nubes penetrat. & Cornelio ab Angelo dictum legimus: orōnes tuæ/ &
Act.x. elemoſinæ tuæ/ aſcāderūt in memoriā in conſpectu dei. Poſt ubi a deo ſuſcepta eſt orō noſtra/
qđ eſt ad eum aſcendiſſe/ Spūs Sancti gratia ſuper nos deſcendit/ quia nos amplioris gr̄æ uber
tate confirmat & cōfouet. Propterea ſacroſancta canit Eccleſia: Veſpertina oratio aſcēdat ad
te dñe/ & deſcendat ſuper nos miſericordia tua. Hunc aūt deſcenſum gratia pficiens & glorifi
Ad Ro. cans ſubſequiť:q̄ nos p adoptiunē filios dei facit/ & cohæredes Chriſti/ ſicut dicit Apoſtolus.
viii. ⁋ Aut ſi magis placet: ꝑparāti ſe ad diuinā gr̄am ſuſcipiēdā uiatori/ aperiunť p fidē cæli: ſicut F
Actuū de Paulo & Barnaba in actibꝰ aploꝝ ſcriptum eſt: q aperuerunt gentibꝰ hoſtiū fidei. Quæ eñ
xiiii. in cælis ſunt: non alia q̄ fidei cognitione ad humanā puenire notitiā poſſunt: cum in Sapientia
Sap ix. ſit ſcriptū: Quæ in cælis ſūt: qs inueſtigabit. Aptis aūt cælis fidei ſicut quondā pluuia in uelus

Gedeonis/ſic in aiam fidelē deſcēdit ros Spūs Sācti/q uti charitas eſt/& amor/nexuſq; & uin/ Iudi.vi.
culū trinitatis/ſic fideliū mētes igne pfectæ charitatis accendit/& inflāmat:iuxta quod dicebat
A Apl's:Charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ nr̄is p Spūm Sāctū q dat⁹ eſt nobis. Fidē aūt & charitatē Ad ro.v
ſpes æternæ mercedis neceſſario ſubſequit̄:q̄ eſt ut filii dei noiemur & ſimus. Hāc aūt ſpem no
bis deus ipſe dedit/q p os nō mō pphetaꝝ/& aploꝝ/atq; euangeliſtaꝝ/ſed Chriſti ſaluatoris
nr̄i filii ſui nobis hoc pnūtiauit:queādmodū ſacræ ſcripturæ q̄plurima extāt teſtimonia. Icci/ i.Io.iii.
G co dicebat Apl's:q p conſolationē ſcripturarū ſpem habemus. ⁋ Pōt & aliter hoc accipi iuxta Ad Ro.
aſſumptū a nobis ab initio ſenſum:ut dicam⁹ uirū iuſtū & ſanctū ac pfectiōis uiā ingreſſum de/ xv.
bere quidē ab oī exterioris gloriæ ambitiōe & populari boatu cauere. Sed quāto id accurati⁹ ca
uet/tāto magis ſuā in eo deus grām manifeſtat:ſicuti & in aliis pleriſq; locis a nobis tactū me/
minim⁹:pſertim cū de manifeſtatiōe ort⁹ Saluatoris agerem⁹. Cælū eñ.i.creaturæ inſenſatæ/
& colūba.i.aīalia ſenſata/ſpū dei agēte:& deus ipſe ppria/pticulariq; reuelatione ſctōꝝ ſuorū
merita cōteſtat̄:ſicuti Chriſti natiuitatē & ſtella/& bruta aīalia/& Angeli/& deus deniq; ipſe/
H teſtatiſſimā/illuſtrēq; reddidere. ⁋ Vel cæli pfectis aperiunt̄/quia p reuelationē ad arcana cæ
leſtia trahuntur/ſicuti Ioānes/ Stephanus/ Paulus/& Ezechias/aut cæli.i.pdicatores illis ſeſe
reſerant:qa ea/q̄ incluſa tenent/fidei ac religionis documēta elucidāt/& ſpūs ſanct⁹ in colūbæ
ſpecie ſup eos deſcēdit manetq;/ideſt oīum uirtutū cumulū p opa charitatis cōſequūt̄:& de/
niq; diuino oraculo filii dei noiant̄: qa pfectā quietē mētis & ſenſuum aīaliū(qd̄ eſt ſummū in
pſti uita bonū)cōſequunt̄:ita ut ad illos Saluatoris uerbū illud referri poſſit:Beati pacifici qm̄ Mat.v.
I filii dei uocabunt̄. ⁋ Inter hæc aūt moralia documēta illud eſt cōſideratione dignū:q cū Mat
Perſeuerantia opus ē ut pficiatur humane actiones. theus & Lucas Spūm Sāctū in colūbæ ſpecie ſup Ieſum deſcēdiſſe cōteſtant̄:Marcus & Ioānes
adiiciūtq; ſup eū ſiue in eo māſit:ut intelligam⁹/nō ſatis ad ſalutē eſſe:Spūm Sāctū in nos de/
ſcēdere:niſi in nobis quoq; iugiter pmaneat. Propterea dicebat Saluator: Qui manet in me:&
ego in eo:hic fert fructū multū.& rurſum:Si māſeritis in me/& uerba mea in uobis māſerint: Ioā.xv.
quodcūq; uolueritis petetis & fiet uobis. ⁋ Porro in illis uerbis/q̄ a deo pře/uel ex eius pſona
K ſunt plata/inter ipſos euāgeliſtas diſſonātia q̄dā prima ſpecie dephendit̄. Matthe⁹ eñ ad Ioan
nem uerba ipſa de Chriſto in tertia pſona refert fuiſſe plata. Lucas uero & Marcus ad Chriſtū
ipm:ſed uerboꝝ formā ex fide duo illi diligētius obſeruarūt. Mattheus uero effectū cōſiderās
ad illū uerba inuertit/atq; réduxit:ad quē eoꝝ ſubſtātia cōferebant̄. Hæc eñ uerba ad ipſius fi
lii informationē ptinere nequaq̄ pōt:qui cū pře in forma dei conſubſtantialis:& in forma hoīs
ipſi uerbo in unitate ſuppoſiti cōiūct⁹ eſſet:ſatis ſupq; ſibi cōſtabat qs q̄liſq; eſſet. Verū ad no/
ſtram inſtructionē hoc factū eſt/ut:ſ.teſtificatione hac illū uere dei filiū Ioannes ipſe primum
certius intelligeret:dehinc cæteris manifeſtaret. quē finē atq; effectū Mattheus cōſiderās uer
ba ad Ioannē ſcribit fuiſſe directa.i.ad ipſius/& p eū poſtmodū reliquoꝝ inſtructionem plata.
Sicuti enim & alio loco/dū de cælo in turba uox illa intonuit:& clarificaui & iterū clarificabo: Io.xvii.
Chriſtus ipſe dixit:Non pter me uenit hæc uox:ſed pter uos.ita & hoc loco Euāgeliſta uer/
boꝝ imutatione uoluit demōſtrare. Scd'm quē quidē intellectū ad Chriſtū ipm uerba in uerita
te fuere plata:cui conuenit/qd̄ in eius pſona ppheta dicit:Dn̄s dixit ad me/filius me⁹ es tu:ue ps.xi.
rū ecōtrario ad Ioannē plata & Chriſtū in tertia pſona noiatum fuiſſe/argumēto eſt:q in trāſ
figuratione oēs cōueniunt:Hūc eundē fuiſſe loquēdi modū: Hic eſt filius meus dilect⁹.q̄q̄ & eo Matth.
loco ita dici oportuerit:pter uerba quæ illico ſubiunxi: Ipſum (inquit) audite:q̄ hoc loco nul/ xvii.
lus addita fuiſſe cōmemorat. Incōcineq; dicta fuiſſent: qa Ioānes ſolus cū eo erat:q ſermonum Mat.&
L Chriſti auditor futur⁹ nō erat:ſed pnunciator. ⁋ Et hæc qdem pſonaꝝ uariatio apud euāgeli Lu.ix.
Euangeliſtæ frequēter uariāt pſonas. ſtas frequēs eſt. Marcus qdē dicit duos filios Zebedei a Chriſto petiiſſe: ut alter ad eius dextrā Mar.x.
ſederet/alter ad ſiniſtrā. Mattheus uero a mře hoc petitū affirmat. Simile quoq; eſt/qd̄ de ſer/ Mat.xx
uo Centurionis paralitico a Saluatore curato Matthe⁹ & Lucas ſcripſerūt. Eadē etiā rōne q̄ de Matth.
uerbis a Ioanne ad Iudeos platis inter Euāgeliſtas diſſenſio notabat̄:ad conſonātiā paulo ante viii.
Verboꝝ ſeries nō attenditur mō ſenſus ſit cert⁹. fuit deducta. Et in pmo quoq; tractatu capitis hui⁹ pari etiā mō/q̄ de pphetaꝝ uerbis Euāgeli/ Lu.vii.
ſtæ diuerſimode referebāt/fuere cōcordata. ⁋ Et in ſumma cū uerum habemus ſcripturæ ſen
ſum:nō eſt in his uerboꝝ formulis inſiſtendū:ſicuti neq; in hoc/q Marcus dicit: IN TE cō
placui; Lucas uero: In te cōplacuit mihi. Vtrobiq; etenim idem eſt uerboꝝ ſenſus/ut dicat:Pla
Textus. citū meū eſt in te:qa tu es ſapīa/imago & genitura mea:ſi ad diuinitatē referam⁹:quis enim in
Cōplatere ſibi de⁹ in filio uel creaturis q̄uo accipit̄. deo nullū eſſe poſſit accidētale gaudiū:eēntialis tñ beatitudo/eſſentialē cōplacētiā & lætitiā nō
reſpuit:quā pře ex filii gñatione æternalr̄ cōcipit/dū ſibi coæternū gñat:ſicuti nec æternā chari
tatē/quā inter patrem & filiū Spūs Sanctus pducit. Queādmodū enim carnalibus filiis gloriā/ puer.x.
tur parentes:dicente Sapientia:Filius ſapiēs lætificat přem.& ſibiipſis gaudent gratulāturq;: & xv.
ita &

ita & æternus pr̃ in coæterni filii gn̄atione. Et hoc mō ſibi cōplacere in filio dr̃:taliq; loquendi
Eſa. xlii genere ſacra ſcriptura plerūq; utit̃. Ait em̄ p os Eſaiæ Spūs Sanctus: Ecce ſeru⁹ meus/ſuſcipia
&.lxii. mus eum:elect⁹ meus & cōplacuit ſibi in illo aīa mea.& rurſum:Cōplacuit dn̄o in te.& in libro
i.mach. Macha.Cōplacuit eis in Alexādrū.& apud Lucā dicit Saluator ad prēm uerba referens:Quo/
x. niā ſic cōplacuit ante te.⁋Q d ſi ad humanitatē ipſi⁹ filii uerba referre qs uelit:eundē prorſus
Luc.x. ſenſum hn̄t. Ipſe etenim de ſeipſo dixit:Quæ placita ſunt prī:facio ſemp. Propterea & pr̃ ipſe
Io.viii. de filio idē conteſtās dixit in Apocalipſi:Cōplacui uel complacuit mihi:qa q̄cunq; uolui ſem p
ipſe fecit:nec unq̄ meum mādatum eſt trāſgreſſus/aut illi de re ulla aduerſat⁹. ⁋Ex his autē A
uerbis Chriſtum filiū ſuum nō adoptiuum/& p gloriæ participationem/ſed naturalē/& p to/
Ad he/ talē cōicationē declarauit.Cui enim (ut Apl̄i uerbis utamur) aliqn̄ talia uerba dixit:immo & de
bre.i. naturali prē ad filium hæc eſt ex more ſcripturæ ppria locutio/dicēte Sapia: Quaſi pr̃ in filio
puer.iii cōplacet ſibi.Hoc quippe cōplacentiæ gen⁹ ad ea ptinet:q̄ aut eadē ſunt p eſſentiā:ſed rōne aliq̄ H
diſtincta/aut quorū alterū alteri ſic eſt cōiunctū:ut neceſſariā inuicē habeāt dependētiam: alte
rūq; in reliquum influat/ad illum ue referat̃:ſicuti de prē & filio hoc loco/uel de ope ad arti/
Leuitici ficem:q̄le eſt illud qd̄ in Leuitico legit̃:Cōplacebit ſibi in ſabbatis ſuis.& illud:Aīa mea exul/
xxvi. tabit in dn̄o:& delectabit̃ in ſalutari ſuo.& Sapia dicit:Dep̄hēdi nihil eſſe melius q̄ lætari ho/
Pſalmo minē in ope ſuo. ⁋His igit̃ ad explanationem euāgelicæ hiſtoriæ diſcuſſis/ad hoc ſanctæ tri B
xxxiiii. nitatis myſterium contēplandū nos trahit huius tāti ſacri ſublimitas atq; admiratio:inde uero De trinitate
Ec.iii. magnitudo rei atq; immēſitas deterret. Cuius enim ingenium ad has triū in trinitate pſonarū nonnulla pe
opationes nō obſtupeſcat:atq; ceu ad radios ſolares oculus Noctuæ nō obtundat̃? Nō poſſum regrina.
tn̄ ea p̄termittere:quæ a ſacris doctorib⁹ in huius rei contemplationē/explanationēq; inueniū
tur ſcripta.Quæ qdem cum attētius/pſpicatiuſq; intueor:nō faciūt expectationi meæ/deſide
rioq; ſatis.Cōſiderāt enim in prē humanā uocem/in filio humanā ſpēm/& in Spū Sācto colū/
bæ ſignum:& ad ſingula neſcio q̄s annotant morales rōnes:utiles ſane & ſalutiferas. Totiuſq;
trinitatis in hoc p̄cipue baptiſmatis actu manifeſtationē icc irco factū uolunt:ut oſtenderetur
ueri baptiſmi poſt hæc inſtruendi forma:qd̄ in noīe ipſius trinitatis exp̄ſſis pſonis faciendum
Matth. Chriſtus ipſe poſterius mādauit. Item & totius trinitatis/& ſingularum ipſius pſonarum/ put C
xxviii. unicuiq; attribuunt̃:ſpūalia dona in baptiſmo cōferri. ⁋Cur autē pr̃ non in humana aut uiſi/
bili alia ſpecie/ſed in uoce tn̄ manifeſtauerit ſeſe:Cur itē Spūs Sāctus nō in uoce/ſed in uiſi/
bili ſpecie/& in columbæ/nō hoīs uel alteri⁹ aīalis aut inaīatæ creaturæ forma apparuerit:hæc
atq; his ſiīa aium pulſant nr̃m:ſed ingenii excedūt pculdubio capacitatē. Neq; ex alioꝝ (quæ
in meā notitiā deuenerit) ſcriptis ad ſaturitatē declarata cōperi:tā etſi nō dubitē ab aliqb⁹ fuiſſe
tractata:nihilo tn̄ timidi⁹ qcqd ab ea ipſa diuina maieſtate ſuggeſtum erit:ſalua ſaniori ſnīa re
cēſebo. ⁋Atq; illud p̄mittēdum cēſeo:diuini cōſilii ab æterno fuiſſe/ut ſcd̄a trinitatis perſona D
duab⁹ reliq̄s coopantib⁹ humanā formā ſtatuto tpe ſuſcipet:ſeſeq; i ea ſpecie hoīb⁹ ſociaret:ui Cōueniebat
ſibileq; & palpabilē redderet:atq; inſup imitandā p̄beret. Simul etiā diuinā formā/quā caro te ut ſinglæ tri
geret/uariis argumētis/teſtimoniiſq; demōſtraret Propter hoc & ipſe dicebat:Si nō creditis q nitatꝫ pſonæ
Io.xiiii. ego in prē & pater in me eſt:alioqui ppter opa credite. Ea autē diuini uerbi incarnatio uariis fi eodē myſte/
guris/ænygmatib⁹/uaticiniiſq;/in ueteri teſtō fuit p̄mōſtrata:q̄ non attinet hoc loco cōmemo rio in ſigno
rare. ⁋Verum qa rudis ille/agreſtiſq; & duræ ceruicis populus ex finitimaꝝ gētiū cōtagione ſēſibili ſe de
ad idolatriā ſemp fuit pnus/& ad diuina mādata obſeruāda rebellis:ſicut deus ipſe plerunq; te/ monſtrarēt.
ſtat⁹ eſt.Haꝝ in trinitate pſonarum aptā diſtinctionē illi humano ore pſuadere:diuinæ qdē po E
teſtatis erat:ſed eorum uſq; adeo capacitatē excedebat:ut nō niſi cogēte/uimq; inferēte/diui/ Trinitatꝫ ſa
na ſapientia hanc in uno deo pſonarum diſtinctionē eſſent admiſſuri:ſed cum p̄mū pſonarum cramentū nō
diuerſitatē audiiſſent:diuerſos deos illico indicaſſent/filiūq; a prē ita genitum putaſſent:quē/ fuit explici/
admodū a ſaturno Iouem/& reliquos deinceps a Ioue & cæteris gentilis ſupſtitionis diis poetæ te in lege ue
tradidere. Verbū ſane & Spūm Sanctū:ita in deo admittebant:ut idem per oīa deus eſſet:nulla teri cognitū.
perſonalitate diſcretus. Propterea nō imerito per pphetā dictum eſt:Iſrael me nō cognouit&
Eſaiæ.i. alius dicit:Stultus populus me nō cognouit. ⁋Hæc autē diuinæ eſſentiæ ſacra Moyſi primū: F
Hiere. & reliquis deinceps pphetis/deus ipſe reuelauit. Et poſteris quoq; non aptis quidē/ſed figura
iiii. tis/adumbratiſq; uerbis/ſigniſq; & ænygmatib⁹ manifeſtāda curauit. Iudeis nāq; (ut ait Apl̄s)
i.ad co/ ſigna q̄runt.& Saluator ipſe de illis loquēs dicebat:Generatio praua ſignū quærit. Et ne Moy/
rin.i. ſi quipē illi ſummo iudeoꝝ duci atq; doctori faciem oſtendere deus uoluit ſed poſteriora tn̄:
Mat.xii tāetſi aperta facie intuentibus de trinitate.cum cæteri Prophetæ/tum uero Dauid ille cythare
Exodi dus manifeſte ſit locutus. Quid enim aptius de trinitate dici potuit:q̄ illud qd̄ ipſe cecinit:Ver
xxxiii. bo domini cæli firmati ſunt. & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorū.& rurſus de deo loquens ait:

Emittet uerbum ſuum/ & liquefaciet ea/ flabit ſpũs eius: & fluẽt aquæ Sed ut Paulus dicit: Ve/ Pſalmo cxlvii.

G

laméⁿ/ qđ ſup faciem ſuam poſuit Moyſes/ in eoꝝ cordibus uſq; in hodiernum diem manet. ii. ad co/ rin. iii.

Trinitatis ſacramentũ ſolus chriſt⁹ reuelauit.

¶ Ad hanc igiť perſonarũ demonſtrandã diuerſitatẽ/ eius organo fuit opus: qui de ſeipſo dicit: Qui aũt diligit me: diligeť a pře meo; & ego diligã eũ: & maĩfeſtabo illi meipſũ. Neq; enim humana creatura ꝓpria uirtute/ immo neq; Angeli quidem ipſi tãti ſacramenti arcanum elucida/ Io. xiiii. re potuiſſent: cũ dicat Chriſt⁹ ipſe: Nemo nouit filiũ niſi pater: neq; patrẽ q̃s nouit niſi filius/ Lucæ. x & cui uoluerit filius reuelare. Nã neq; Apľi quidẽ ipſi poſt tot ab eodẽ Chriſto patrata miracu/

A

la totq; familiares cũ eo habitos ſermones/ q̃uis toties de patre locut⁹ eſſet: hanc pĩris a filio diſtinctionẽ intellexerãt: adeo ut dixerit Philippus: Oſtende nobis pĩem/ & ſufficit nobis: ꝓpter Io. xiiii. qđ illum & reliquos/ qui eodẽ errore tenebanť/ increpãs reſpondit: Tanto tpe uobiſcũ ſum: & non me cognouiſtis. Hoc aũt manifeſti⁹ alio ſermone Saluator ipſe demõſtrauit dum de Iudeis loquens dixit: Si non ueniſſem/ & locut⁹ eis nõ fuiſſem: pc̃m non haberent: ac ſi apte dixiſſet: Io. xv.

H

abſq; me nullus hoc myſterium perſuadere potuiſſet: atq; ideo impune non crediđiſſent.

¶ Hanc aũt manifeſtationem in humana ſpecie fieri oportebat: quippe ſine qua neq; loq/ neq; cum hoibus uiſibilis cõuerſari potuiſſet. Cæterũ deum incarnatũ eſſe in terris/ & more aliorũ hoium paſſibilem/ mortalemq; factũ/ eũdẽq; in priſtina maieſtate mãſiſſe/ ab om̃i humana ratione abhorrebat maxime. Prorſus ut eum blaſphemũ iudicarẽt iudeorũ peritiſſimi/ qui ho/ Io. x. mo cũ eſſet: filium ſe dei faceret/ & ꝑdicaret. Tantã igiť rem/ tãq; incredibilem ne filius quidẽ

I

incarnat⁹ pſuadere p ſeſe pati quoq; rõne potuiſſet: qa cũ de ſeipſo teſtimoniũ phiberet: ex le/ Io. viii. gis decreto ratũ non erat. Opus igiť hac potiſſimũ rõne fuit: ut teſtimoniũ illi phiberet pater: Io. v. & viii. ſicut ipſemet iudeis improperantib⁹ q; ſibiipſi teſtis eſſe uellet rñdit. ¶ Ne uero duas tñ in trinitate pſonas crederem⁹: ſi ſol⁹ pater filio teſtimonium phiberet ſpũm quoq; ſanctũ huic aſtipulari fuit cõuenientiſſimũ: quo tota ſimul trinitas & pſonarum diſtinctionẽ/ & filii incarnationem ſic cõteſtareť: ut human⁹ (quib⁹ poſſet modis) capet intellectus. Atqui hæc pĩis & ſpirit⁹ ſancti teſtificatio alio nullo q̃ hic expſſo cõuenienti/ congruoq; mõ fieri potuiſſet. In humana qdem uiſibili ſpecie pĩem aut ſpũm ſanctũ apparere/ ea rõne nõ cõgruebat: ne illos quoq;/ ſicuti & filiũ/ incarnatos arbitraremur: humana autẽ uoce patri loqui/ humanatũ illum nequaq̃ arguebat: qñ & Abrahæ/ cæteriſq; patriarchis/ & Moyſi/ reliquiſq; deinceps ꝓphetis/ locutũ eſſe ſcriptura plerũq; cõmemoret. Et eodẽ quidẽ tpe/ quo carnem aſſumpſiſſe dcũ nemo aſſerebat/

K

Vox eſt mediũ iter corporea & icorporea.

q̃uis aſſumpturũ nõnulli ꝓphetæ cecinıſſent. ¶ Sed cũ diuinus ipſe ſpũs ſanct⁹ humanis ſenſib⁹ alia rõne inſinuare ſe nequiret: elegit humani ſermonis modũ: q inter corpea & incorporea pene medius eſt: utpote q neq; uideri neq; palpari: ſed auditu dũtaxat pcipi põt. Suam igiť incorporeã ſpẽm retinens deus/ nõ modo inſpiratione interiori (qđ frequẽter fecit) uerũetiam ſenſibili reuelatione inſinuandã mortalib⁹ exiſtimauit: quã & hõ capere/ & deus ipſe abſq; ulla corporis aſſumptione formare poſſet. Alioqui ſi formã aliquã uiſibilẽ & corpoream aſſumpſiſſet/ miſſus quoq; ſicut filius ſpũs ſanct⁹ dici potuiſſet. Vt igiť appareret pĩem ipſum totius deitatis eſſe ꝑncipium ab eoq; tanq̃ rerũ oĩum ꝑncipio/ & filium p incarnationẽ/ & ſpũm ſanctum per grĩæ collationem mitti/ atq; dari/ uel donari: in ſua uoluit maieſtate manere/ & ſolito

L

more/ ſermone. ſ. manifeſtare ſeſe. ¶ Neq; huic repugnat/ q; filius uerbũ ſit pĩis: longe enim aliud eſt uerbũ iſtud a deo ꝓlatum/ ab eo qđ ab æterno ſibi genuit coæternũ: illud quippe idem natura eſt qđ ipſe deus. Hoc uero nõ deus: ſed dei actus eſt: & non ab æterno/ ſed in tpe formatum. Hic igiť fuit paternæ manifeſtationi aptiſſimus/ cõgruẽtiſſimuſq; modus. Deũ nãq; p os alioꝝ ꝓphetarũ locutũ fuiſſe/ iudeis ſatis ſuperq; erat perſuaſum. Ipſi etenim dicebãt: Scim⁹ qa Moyſi locutus eſt deus. Ioannẽ autem uti ꝓphetã uniuerſus populus uenerabať. Sicq; factũ Io. ix. eſt: ut illo diuinæ uocis ad ſe uel ad Chriſtum ſe audiente ꝓlatæ/ teſtimoniũ phibente/ qui recte ſentiebant: eum ipſum Ieſum uti dei filium/ ac Meſſiã in lege promiſſum ſint ſecuti: ſicuti Mat. xi. de Andrea/ & alio diſcipulo: in ſupioribus eſt oſtenſum. ¶ Paracletũ autem ſpũm cum in ſenſibili quoq; aliq̃ ſpecie apparere/ ſicuti patrẽ & filiũ/ cõueniret: nec in humana (ut iam dixim⁹) cõgrue poſſet: uoce quoq; id fieri par cauſa ꝓhibebat: tũ q; diſtinctionẽ perſonarũ ſigni quoq; diuerſitate denotare par erat: tum q; non eadem locutionis materia huic/ quæ illi cõſona erat. Quid enim filio dixiſſet Spũs ſanctus/ cum quippe filiũ appellare nõ decebat/ ne & ipſe Spũs ſanct⁹ pater eius putareť: neq; ſi abſolute filiũ patris æterni appellaſſet: defuiſſent qui dicerẽt: patris nomẽ etiam ad Spũm Sanctum referendũ eſſe. Spiritus inſup iſte ſanctus uti eſt tertia in

Spũs ſanct⁹ eſt donum & datum.

trinitate pſona: nexus eſt & charitas duarum reliquarum/ donũq; ab utroq; proprietate pſonæ dicitur: eo q; relatione deus ſeipſm diligit/ & creaturis rationalib⁹ ab æterno ſeſe daturus erat. Quibus poſtea q̃ eos (quo ipſe pfinierat) mõ & tpe ſeſe dedit: nõ donũ tñ/ ſed & datũ appellari cœpit.

Adeph. iiii. quemadmodũ qđ ſponſus ut ſponſæ largiatur:cõparauit:q̃diu apud ſe habet:donũ ſeu munus
ſpõſæ ſuæ noiat.poſt ubi tradidit:dediſſe ſe munus ſuũ dicit:quo in ſenſu ꝓpheticum illud ac/
cipit̃:aſcendens Chriſt⁹ in altũ dedit dona hoib⁹.Quãuis igit̃ Spũs Sanctus eſſentia atq; natu
ra cũ patre & filio idẽ ſit deus/relatione tamẽ & ꝓprietate pſonæ nomẽ habet ab illis differẽs:
qđ actum aliquem a pr̃e & filio procedentem ipſa uocabuli ſignificatione uidet̃ exprimere/&
rudi ſermone ꝓinde eſt/ac ſi pater & filius pari cõſenſu alteri utpote ipſius filii ſponſæ/dono
aliquid dederint:qđ erat illis quidẽ inſepabiliter atq; eſſentialiter cõe. Sed tale qđ alteri quoq;
cõmunicare aliqua rõne poſſet:utpote conſenſum uel amorẽ hic paternum/ille coniugalem.
¶ Hoc aũt donum cum actũ non ſubſtãtiam uocabuli ꝓprietate exprimat humanã habere for A
mã nequit:ſpecie tamẽ aliqua uiſibili uel palpabili/uel actu exteriori demõſtrari põt:cum bñfi
cio/uel dono aliquo/aut officio inſigni/affectum mẽtis oſtendimus.Hæc itaq; Spũs Sãcti pſo
na cum ſigno uiſibili demõſtrãda eſſet:q eius ꝓprietatẽ ſenſibili/ꝑceptibiliq; mõ humanis ſen
ſibus repræſentaret:neq; forma/neq; uox humana illi cõueniebat:qa patris & filii non genitu
ram/ſed donũ credi oportebat:qđ non in ſimili ſpecie fieri cõgrue põt: ſed in ea re/quæ in cõ
mertio ſie hois & non hõ.Et ꝓpterea pr̃em filio locutum/ & filiũ pr̃i/ſæpe legimus:qđ & natu Spũm ſctm̃
ra in hoibus recipit:Spũm uero ſanctũ neq; patri/neq; filio/immo neq; homini cuipiã ſcriptũ fuiſſe locutũ
inueniri puto:& ſicubi fortaſſis ſcripturæ uerba aliud ſonent:q̃le eſt illud:Reſponſum acce/ in ſcripturis
ii.Pe.i. perat Symeon a Spũ Sancto/non uiſurũ ſe mortẽ:niſi uideret Chriſtum dñi/& his ſimilia/nõ non inuenit̃.
uerbalem/ſed occultã & ſpũalem/fuiſſe reuelationẽ interpretamur.Idq; Petrus ap̃lus in ep̃la
ſua oſtendit manifeſte/dũ dicit:Non cũ uolũtate humana allata eſt aliqñ ꝓphetia: ſed Spiritu
Sancto ſpirati locuti ſunt ſancti dei hoies:uel ſi alicui locutum contendere uelimus:nihil huic
ſnīæ repugnat. Neq; enim ambigi põt:qn Spũs Sanct⁹/cũ ſit pr̃i filioq; cooi potẽs/& coæter/
nus:eadẽ oia poſſit:quæ & illi poſſunt:& ꝓinde humanã formã/uocẽq; aſſumere: Veruntamen
ubi per ſigna ſenſibilia pſonarum diſcretio eſt demõſtrãda:ſicuti hoc loco/neutrum illi cõue/
nit.Nã & incarnari pr̃i & ſpũi ſancto æquæ ac filio licuiſſet:ſed non æque conueniens fuiſſet.
¶ Ex his itaq; fit perſpicuum:ſpũm ſanctũ q̃ſi pr̃is: & filii donum quum in ſigno uiſibili demõ
ſtrandus eſſet:in irrationali/uel inſenſata creatura demõſtrandũ fuiſſe/aut actu aliquo a patre
& filio ꝓcedente:ſed cũ pr̃ oi ex pte ſemp inuiſibilis ꝑmanſerit: actum illum ſi ab hoie ſenſu
aliquo ꝑcipiendus erat:a filio incarnato ſic fieri oportuit:ut ab utroq; factũ intelligeremꝰ:a pa
tre ſcilicet uelut autore & ꝓncipio/ & per filiũ uelut eius ſapiam:&(ut ita dixerim)pſnæ potẽ/
tiæ/maieſtatiſq; demonſtratorem atq; executorem. ¶ Tres etenim ſunt in ſacra ſcriptura de B
hac ſpũ ſancti miſſione loquendi modi:qui per tres illius miſſiões repræſentant̃/quæ in ſigno Spũs ſancti
ſenſibili ab Euãgeliſtis referunt̃.Dicit̃ enim ſpũs ſanctus aliqñ a patre ꝓcedere nulla filii facta miſſio tripli
mentione:q̃le eſt illud ipſius Saluatoris uerbũ:Spũs qui a patre ꝓcedit:nonnunq̃ uero p filium ci mõ expri/
Io.xv. a patre.q̃le eſt illud:Cum uenerit paraclet⁹ quẽ ego mittã uobis a patre:uel quẽ mittet pr̃ in no mitur.
mine meo.Interdũ uero a patre & filio:& hoc modo loquẽdi ſacroſancta in ſymbolo utit̃ Ec/
Io.xiiii. cleſia:& ex ipſius Saluatoris uerbis optimẽ cõprobat̃.Ait enim:Si qs diligit me: ſermonẽ meũ
ſeruabit:& pr̃ meus diliget eum/& ad eũ ueniemus:& mãſionem apud eũ faciemus. Quod eñ
dicit/Ad eum ueniemus:actum pr̃is & filii exprimit.Illud uero:Mãſionẽ apud eum faciemus:
ipſius ſpiritus ſancti ab his ꝓceſſionem oſtendit.Quod enim deus in nobis manet:p charitatẽ
Ad Ro. fit:quæ eſt in trinitate ſpũs ſanctus:iuxta qđ dicebat Ap̃ſ:q; ſi ſpũs eius/qui ſuſcitauit Ieſum/
viii. habitat in uobis:uiuificabit & corporã ueſtra mortalia:ꝓpter inhabitãtem ſpũm eius in nobis.
i.Io.iiii. & Ioannes ap̃ſ in ep̃la:in hoc cognoſcimꝰ:qm̃ in deo manemꝰ/& ipſe in nobis: qm̃ de ſpũ ſuo
ſctõ dedit nobis.& rurſum Paulus:Miſie deus ſpũm filii ſui in corda ueſtra. Vtriuſq; ergo eſt
iſte ſpũs:& ab utroq;/immo & a ſeipſo/ ꝑut eſt utriq; cõſubſtãtialis/ad nos/uel in nos mittit̃.
¶ Sed uarii ſunt loquendi modi qui uaria nobis ſacra/diuerſaq; ſignant myſteria ſupraſcri/ C
ptæ miſſionis.Per ꝓmum nãq; modum hoc ſignificat̃:ſpũm hunc paracletũ a patre non priori
uel pleniori mõ/ſed principaliter ꝓcedere:eo q; & ipſe filius per æternã gñationem a pr̃e ꝓce/
Io.xvi. dit:ſicut ipſe dixit:Exiui a patre:& ueni in mũdum. Quicqđ enim habet filius:a patre habet/
ipſomet teſte:qui dicit:Sicut enim pr̃ habet uitã in ſemetipſo:ſic dedit & filio uitam habere in
Io.v. ſemetipſo.Et alibi dicit Euãgeliſta:ſciens:quia oĩa dedit ei pater in manus.Hac igit̃ conſidera
Io.xiii. tione ſpũs ſanctus a patre in filium ꝓcedere ꝓmum dici poteſt: ordine quodam naturæ:quo pr̃
filium non tpe/ſed rõne ꝑcedit:& deinde cum in ſe eſt ꝓductus filius:quod quidem non tẽpo/
ris interuallo factumeſt/ſed naturæ(ut diximus)ordine:uterq; ſimul ſpiritũ hunc emittit Sed
in hoc plerũq; filii pſona miniſterium ꝓſtat:præſertim poſtq̃ humanam naturã ſola ſuſcepit.
¶ Primũ itaq; ꝓcedendi modũ/ſigno ſenſibili hoc loco nobis deus oſtendit. Hæc enim colũba D

quæ ſup Ieſum ſtetit/de cælo deſcendit:immo & de ſupiorib⁹ cælorum orbibus:quia cæli apti
ſunt:& proinde a patre æterno miſſa eſt in filium:ſuper quem & ſtetit:quod ut appareret a pa
tre factum:eius illico uox eſt ſubſecuta. Hic eſt ergo primus miſſionis modus de patre in filiũ
per geniturę rationem. Huic autem miſſionis modo columbæ ſpecies iccirco cõueniebat/quia
per tale corpus hoc myſteriũ ſenſibus humanis fieri decebat:qđ ſupne a cælo.ſ.in terram/& a
patre æterno/immo & a tota ſimul trinitate in ſua maieſtate manente in filiũ humanatum de/
ſcenderet. Hoc aũt q̃drupedi ·ali ue aiali/q̃ aliti/minime cõpetebat. Reptilia qppe in aera con
ſcendere indeq; deſcendere/natura ꝓhibet. Inter aues aũt columba ꝑcipue eſt electa:tũ q; eius
natura præ cæteris (ſicuti ꝑdictum eſt) myſterio congruebat:tum q; in eius ex arca poſt diluuiũ Ge.viii.
emiſſione/hoc fuerat ꝑfiguratum Cumq; & pr̃ per uocem/& ꝓinde rem ſeu actum ſui natura
aïalem/& filius per ſpeciem uiſibilẽ & aïalem ſeſe hoc loco manifeſtaret:cõgruens quoq; fuit:
E ut & aïalis miniſterio Spũs Sanct⁹ oſtenderet. ⁋ Ad ſcđm aũt loquendi modũ ſcđa quoq; Spi
ritus Sancti in forma ſenſibili miſſio eſt coaptanda:quã tum factam liquet: cum poſt reſurre/
ctionẽ Saluator ipſe diſcipulis ſimul cõgregatis dixit: Accipite Spũm Sanctũ: quoꝝ remiſeri/ Io.xx.
tis peccata:remittunẽ eis:& quoꝝ retinueritis:retenta ſunt. Cũ eñ hæc uerba diceret: ſimul in
eos inſuflauit atq; ipſo anhelitu & ſpiramine uelut inſtr̃o ſenſibili imiſſionẽ gr̃æ ſpũalis uoluit
demonſtrare. Hoc aũt in humana forma/uiſibili ſpecie ex filii pſona factum uerba ipſa mani/
Flat⁹ hoïs,p/ximè accedit ſpiritui. feſtant. Verum ſpiratio illa ſeu inſufflatio tãetſi human⁹ ſit actus:ex interioribus tñ corporis
membris cauſat⁹ ſiliťudinẽ quandam habet ſimplicis ſpũs. Et ꝓpterea idem habet nomen. De
illo nãq; Saluator locut⁹ eſt:cum dixit: Spũs ubi uult ſpirat. Cũq; dixerit uiuens adhuc: Pater in Io.iii.
me manens ipſe facit opera: p hanc inſuflationem ex ꝑcordioꝝ intimis tractã ſignificare uo/ Io.xiiii.
luit:ab interiori ſpũ:diuino ſcilicet (quem pr̃em appellabat) emanaſſe/ſuoq; ore potius emiſ/
ſam fuiſſe:q̃ formatã:idq; ſi ad humanitatem referamus.eſt indubitatũ. Ab humana namq; for
ma & ſpecie Spũs Sãctus/qui deus eſt/ꝓcedere nequit:quin uti erat in eodẽ ſuppoſito deus &
homo:corpalibus inſtr̃is diuinæ eſſentiæ organũ ꝓſtantib⁹ per ſignũ illud ſpirationis ſenſibile
miſſio ipſa a patre miniſterio filii dici põt facta fuiſſe: nulluſq; alius ab hoïe ſimul & deo exco
gitari potuit aptior modus:q̃ hic ipſe:qui (quemadmodũ de patris uoce ſupius diximus) q̃uis a
corporali organo emittaẽ:ab intimo tamen aïæ deo unitæ ſeceſſu cauſat⁹ intelligiẽ:atq; eo ma
gis Chriſto tum cõueniebat/cum iam a mortuis ſurrexiſſet:& corpus illud glorificatũ ſpiritui
ſimplici factum eſſet diuina diſpenſatione ſimillimũ. Apoſtoli etenim ipſius Chriſti doctrina
inſtituti non inſuflatione/ſed manuum impoſitione/ſpũm poſtea contulere:ſeu (ut caſtigati⁹ Act.viii
loquar) ipſoꝝ miniſterio in uirtute paſſionis Chriſti & ſacroꝝ fidei nr̃æ a deo ipſo Spũs Sãct⁹ &.xix.
in fidelium aïos defluebat. Corporei enim & carnales adhuc/actum ꝓſtabãt corpalem p quem
diuina uirtus latenti illapſu effectum inuiſibilẽ opabaẽ. Idq; nõ in ſua/ſed in dei & Chriſti uir
F tute faciebant:qđ Chriſtus ipſe faciebat in ꝓpria. ⁋ Tertia uero Spũs Sãcti in ſigno ſenſibili
miſſio in die penthecoſtes facta fuit:in ſpecie.ſ.linguarũ ignearum. In qua qdem miſſiõe neq;
uox pr̃is/neq; actus aliqs inſtr̃m ue aut organum filii apparuit:ſed Spũs Sancti inuiſibilis ope
ratio elemento uiſibili ad infidelitatẽ iudeorum confundẽdã fuit demõſtrata:quã tñ a pr̃e & fi
lio factam ipſius filii ante ſuam aſcenſionẽ ad diſcipulos loquentis uerba ꝓteſtantur:dum de il
la loquens dixit: Cum uenerit paracletus quẽ ego mittam uobis a patre. & rurſum: Paracletus Io.xiiii.
aũt Spũs Sanct⁹/quem mittet pr̃ in noïe meo &c. & iterũ: Et ego mittã ꝓmiſſum patris mei in &.xv.
uos:neq; ulla amplius aïalis ſigni apparitio cõſona erat:qñ iam in cælũ Chriſt⁹ aſcẽderat:nunq̃ Lu.ulti.
amplius mortalib⁹ ſeſe in forma humana & uiſibili oſtenſurus:quẽadmodũ ipſemet diſcipulis
dixit: Quia (inquit) uado ad pr̃em:& iam nõ uidebitis me. Nulla ergo pſona trinitatis in ſigno Io.xvi.
aïali oſtendere poſthac ſe debuit:cum filius/cuius cũ pater & Spũs Sãctus in humano/uel aïali
ſigno ſeſe reſerauerãt/in cælum aſcendiſſet/ante extremi iudicii diẽ in forma uiſibili cõi lege
G nõ rediturus. ⁋ Verũ quia poſteris ad legẽ ipſi⁹ ꝓmulgãdã/illuminandaq; & accendenda ho/
minum corda/ſtudiaq;/dono gr̃æ cæleſtis quẽ Spũm Sanctũ dicim⁹/opus erat:in ſigno mate/
riali igneo/& in forma linguaꝝ donum illud Spũs Sancti uiſibiliter apparuit. In quo & uirtus
atq; effectus doni illius pſpicue cernebaẽ. Lingua enim ad prædicandũ & docendũ inſtrumẽtũ
eſt pneceſſariũ. Ignis uero materia ad illuminandũ & accendẽdũ. Sicut enim uariæ formæ ſpe
cieſq; metaphoricæ Chriſto attributæ/ex illarũ natura & conditione diuerſas in eo q̃litates re
præſentant:uelut Ouis/Leo/Petra/equus/ & his ſimilia:ita & hæ/in quib⁹ Spũs Sanct⁹ ſenſi
biliter ſeſe oñdit/ſcđm eaꝝ diuerſas ꝓprietates/diuerſas quoq; opationes præ ſe tulerũt. Pari
quoq; rõne Chriſti poſt reſurrectionẽ apparitiones pro pſonaꝝ & temporũ cõditione diuerſi/
mode ſunt factæ. Mariæ qdẽ in forma ortolani apparuit/duob⁹ diſcipulis in forma peregrini/
diſcipulis

diſcipulis uero oibus & mulieribꝰ in ꝓpria & uſitata: atq; ita pro tẽpoꝝ/ ꝑſonarũ/ locoꝝ/ & my
ſteriorũ uarietate diuinæ in nobis uariant̃ opatiões. ¶ Qua rõne ꝗ de tribꝰ Spũs Sancti in for A
ma ſenſibili apparitiõibꝰ iam ꝑdiximus: ex tẽpoꝝ cõditione cõgruo ordine/ opportunaq; rõne
cõprobari põt fuiſſe uariata Prima nãq; apparitio ipſo Saluatore in mortali corꝑe uitã agente
facta fuit. Quo tpe cum ſe hoibus uerbum æternũ per aſſumptã humanitatẽ uiſibilem/ palpa
bileq; demõſtraret: patrẽ quoq; & Spũm Sanctũ (ut ꝑdiximus) ſeruata ꝑſonarũ diſcretione idẽ
facere cõgruebat. Sed cum ex forma ſerui creatura eſſet Chriſtꝰ ipſe: ꝑus diuina gratia repleri
Ps. xliiii illum oportebat quo ꝑ eũ in genus humanũ diffundi poſſet. Propterea de eo ſcriptũ eſt: Vnxit
Ioan.i. te deus deus tuus oleo lætitiæ præ partibus tuis. & Ioannes Euãgeliſta dicit ꝙ de eius plenitu
dine omnes accepimꝰ. Hic aũt ꝑmus fuit miſſionis Spũs Sancti in eiuſdẽ Saluatoris batiſmate
(ſicut ꝑdiximꝰ) modus: per quẽ a pr̃e in filiũ prius miſſus: eſt. ¶ Scd'a uero miſſio per ipſiꝰ filii
miniſterium a patre facta/ tunc fuit: cum iam a morte Chriſtus ipſe ſurrexerat. Quo quidem
tempore tãetſi in humano corꝑe diuerſis modis & tpibus per dies q̃draginta/ certis dumtaxat
Act.i. ꝑſonis apparuerit nõ tamẽ oibus paſſim. Et ne his qdẽ apl'is & teſtibꝰ ꝑordinatis cõtinenter/
atq; aſſidue/ ſed interpolatis uicibꝰ ſeſe oſtẽdebat. Quodq; glorificati corporis ꝓpriũ eſt: in mo/
mẽto tpis hoium oculis/ clauſis etiã hoſtiis ſeſe ingerebat. & rurſus pari celeritate ſe ſubtrahe
Matth. bat. Tunc igit̃ ꝓprie per filiũ pr̃ Spũm Sanctũ dediſſe dici põt: cum iam deuicta morte reuixe/
ultimo. rat glorioſus. Quo tpe ipſe idẽ Apl'is dixit: Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.
Et iccirco per os ſuum/ corporale quidem ſed glorificatũ/ impaſſibileq; & immortale/ inſuflã
Io.xvi. do in diſcipulos a patre Spũs Sanctus eſt emiſſus: quod dũ mortali carne ueſtitꝰ erat: nõ æque
congruebat. Quam ob cauſam Apl'is ipſe dicebat: Si nõ abiero paracletus nõ ueniet. Expedit
igitur ut ego uadã/ ſcilicet per mortẽ & reſurrectionẽ. ¶ Poſt uero ubi in cælũ cũ eodẽ corꝑe B
aſcẽdit: oẽm (ut iã diximus) humanitatis ſuæ ꝑſtiam ab hoium oculis ſubtraxit: ad dextramq;
patris corpus illud glorioſum anima beatiſſima uiuificatum collocauit Tunc igit̃ ſcd'm tertiũ
modum Spũs Sanctus mitti debuit a patre. ſ. & filio in aſſumpta ſpecie humana ſimul cũ ipſo
patre iã ſedente: qa nullæ ampliꝰ erant inter pr̃em & filiũ apud mortales diſtinguendæ opera/
tiones: neq; uiſibilis ab inuiſibili diſcernẽdus. De cælo itaq; incõpræhẽſibili uirtute a pr̃e: & fi/
lio abſq; ulla ſenſibili alterutriꝰ opatione exuberãtis gratiæ donũ/ quod Spiritus Sanctus eſt/
mitti decuit: & ſigno aliquo uiſibili tanto myſterio congruẽti in illis naſcentis Eccleſiæ initiis
demonſtrari. ¶ Sed dũ tantoꝝ myſteriorum ſecreta rimamur: aliud ex alio ſpeculandum oc C
currit. Nam qđ de trinitatis manifeſtatione/ & ꝑſonarũ diſtincta cognitiõe/ diximus per diuer/ Trinitatis ꝑ
ſa tpa factũ eſſe: ſummã qdem habet mea ſnia rõnem: ſed & alia tẽpoꝝ diſcretio haud abſur/ ſone & quo
de cõſiderari (ni fallor) põt. A creatione. ſ. mundi ad incarnationẽ uſq;/ Saluatoris/ paterna dei per diuerſa
poteſtas fidelibus populis abunde fuit cognita. Omnes enim tũ patriarchæ/ tum Prophetæ/ & tpa humano
quicũq; recte de religione ſentiebãt/ unum credebant/ colebantq; deũ: nihil de eo particulatim gñi fuere co
ultra ſentiẽtes: quem patrem qdem appellabãt/ nõ ea ratione ꝙ filium genuiſſet/ aut gigneret: gnitæ.
Matth. ſed ꝙ cuncta creaſſet/ & rationalẽ præſertim creaturã plaſmaſſet. iuxta quod dicebat Saluator:
xxiii. Vnus enim eſt pr̃ ueſter qui in cælis eſt. & rurſus cum orare doceret Apoſtolos: patrem appel/ Deꝰ pr̃ oium
Mat. vi. lari uoluit deum: qui per Malachiam quoq; dixit: Si ergo pater ego ſum: ubi eſt honor meus: dicitur.
Lu.xi. & rurſum: Nunqd non pater unus oium noſtrũ: nunquid nõ unus deus creauit nos. & apertius
Malac. ad Epheſeos ſcribẽs dicit Apl's: huius rei gr̃a flecto genua mea ad patrem dñi noſtri Ieſu Chri
i.&.ii. ſti in quo oĩs pr̃nitas in cælo & in terra. ¶ De filio aũt & ſpũ ſctõ ſi qd in figura aut ꝓphetico D
Adeph. ſermone traditũ erat: paucis admodũ innoteſcebat. Et ne hi qdẽ ante Chriſti ipſius in carne ad
iii. uẽtũ apte itellexerũt. Neq; (ut paulo añ diximꝰ) niſi illo in carne docẽte cõpræhẽdere mortalis
Baruch infirmitas potuiſſet. Poſtea uero ꝗ in terris uiſus eſt/ & cũ hoibꝰ (ut ꝓphetæ uerbis utar) cõuer/
iii. ſatꝰ: tũc ꝑmũ ab hoibꝰ cognoſci cœpit/ nõ qdẽ oibꝰ: ſed qbus reuelare ſe ipſe uoluit. Propterea
Matth. cum Petrus eũ Chriſtum filium dei uiui cõfeſſus fuiſſet/ ipſe rñdit: Beatus es Symon bariona/
xvi. quia caro & ſanguis non reuelauit tibi/ ſed pater meus qui eſt in cælis. Ipſe igitur dei filius in
Io.xv. carne agens mortali/ tot & talia de ſeipſo teſtimonia perhibuit: ut eos/ qui non crediderũt/ in/
Eſa.xl. excuſabiles eſſe iudicarit. Per illud uero tẽpus filius cũ patre cognoſci cœpit & adorari: imple/
tumq; eſt illud Eſaiæ uaticinium. Reuelabit̃ gloria domini/ ſcilicet filius in carne humana/ qui
imago eſt & ſapientia patris: & uidebit oĩs caro pariter quod os dñi locutum eſt/ ſcilicet filium E
incarnatũ. ¶ At ubi ad cælos aſcendit: tunc Spũs Sancti ꝑſona hoibus ſeſe manifeſtauit aptiꝰ.
Inde lex gr̃æ noĩata ẽ. Quippe gr̃am SpũmSãctũ eẽ dicimꝰ. dicẽte Apl'o: Vnicuiq; nr̃m data ẽ
Adeph. gr̃a ſcd'm mẽſurã donatiõis IeſuChriſti tũc igit̃ frequẽter eiuſdẽ ſancti ſpũs opatio euidẽterq;
iiii. ꝑſpecta eſt: ſicuti in actibꝰ aploꝝ legit̃: impletaq; eſt illa Ioelis ꝓphetia: quam princeps aplorũ

iudeis in die pēthecoſtes ad memoriā retulit. Et erit(inqt)in nouiſſimis diebus.i. in lege grãæ q̄ Ioel. & Actu.ii.
eſt cæ:erarũ poſtrema:uel in ultima ætate q̄ a Chriſti aſcẽſione ad finē mundi cōputaṫ:Effundā
de ſpū meo ſup oēm carnē/& q̄ ſequunṫ. quis eñ p ſpūm ſanctum in lege naturæ & ſcripturæ
plurima ſint facta/& de eo i pleriſq; ueteris teſtamēti ptibus mentio fiat: hũc tñ (ut iā diximꝰ)
nō pſonā diſtinctā in diuina eſſentia/ſed actū potiꝰ uel effectū dei etiā periti ſſimi arbitrabanṫ.
Sed neq; Apl'i ipſi/ qbus dũtaxat hæc arcana myſteria Chriſtꝰ ipſe reuelauit/hāc ſpūs ſancti co
gnitionē habuerūt. Cæteri uero etiā diſcipuli neq; ſi Spūs Sāctꝰ eſſet:itellexerāt: ſicut in actibꝰ
aploꝝ Lucas teſtaṫ. Ab eo igiṫ tpe pfecta cognitio trinitatis/q̄tū humana ibecillitas cape po/ Act.xix
F tuit/haberi cœpit. ⁋ Qua rōne illoꝝ opinioni aſſentior:q Chriſtū carnē humanā etiā ſi Adā
Chriſtus dei nō peccaſſet affirmāt aſſumptuꝝ fuiſſe. Neq; eñ hæc ſola eiꝰ aduētꝰ fuit cā:ut peccati chyrogra
filiꝰ etiam ſi phū aboleret: ſed ut diuinæ eſſentiæ arcana reuelaret:quæ neq; Adā ipſe in ſtatu innocētiæ in/
Adā nō pec/ tellexit:neq;(ut ſupius eſt oſtenſum)niſi Chriſto docente intelligi a mortali quoq̄ potuiſſent.
caſſet carnē Abſonū aũt & ab oī rōne alienū cēſereṫ: ſi in charitate pſeuerāti humano gñi/minus q̄ rebelli
aſſumpſiſſet & apoſtatæ diuina bonitas tribuiſſet. Quid eñ ad illius glorificationē tale facere potuiſſet:q̄le
hoc fuit/ut p carnis aſſumptionē deꝰ ipſe frater & ſociꝰ hoīum factꝰ fuerit: ſicut dicit Apl's:Fi/ i.ad cor
delis deus p quē uocati eſtis in ſocietatē filii eius Ieſu Chriſti dñi nr̄i. Itē & illud:q eo docente rin.i.
impceptibilia diuinitatis ſacra/quæ alia rōne/aut nullo mō/aut oīno nō æque inſinuari pote/
G rant/humanꝰ peipet intellectꝰ. ⁋ Sed & ea fœlicitate p̄uati fuiſſent in cæleſti p̄ria hoīes cūcti:
non incarnato uerbo:q̄ erit beatis oībꝰ poſt uniuerſale iudiciū maxima:uiſione.ſ.corpali glori Ad he/
ficatæ in pſona dei humanæ carnis & formæ:in quā & angeli ipſi Aplo teſte pſpicere deſiderāt bre.i.
necnō & illius intemeratæ uirginis cōſortio/atq; uiſione:quæ cæleſtes oēs ſpūs dignitate/me/
rito/claritateq; & pulchritudine antecellit:quā uel nō naſci oportebat/ſi carnē aſſumpturꝰ nō
fuiſſet deus. Aut certe mr̄em dei fieri erat impoſſibile. His ergo duobꝰ indiuiduis humana ſpe
cies caruiſſet:quæ plus cæteris ſimul oībꝰ illi ſunt honori/gloriæ atq; ornamēto. Sed neq; tota
hūani gñis maſſa:tāetſi i ſtatu grãæ/inocētiæq; māſiſſet: hoꝝ alteri/pſertim Chriſto/æq̄ri ulla
ex pte potuiſſet:qñ ne angeli qdē ipſi: ſicut dicit Apl's/tāto melior(inqt)angelis effectꝰ/quāto
differētiꝰ nomē præ illis hereditauit. Cui eñ angeloꝝ aliqñ dixit:Filius meus es tu:& rurſum:
H Adorēt eū oēs angeli/& q̄ ſequunṫ. ⁋ Ex ipſiꝰ quoq; dei pte magna & ipſe delectatione gl'iaq;
(ſi ſic de eo loq fas eſt) caruiſſet:cū in eiꝰ pſona dicat Sapia:Delectabar p ſingulos dies ludēs Prouer.
in orbe terrarū/& delitiæ meæ eſſe cū filiis hoīum. Glorificatꝰ eſt inſup tā pr̄ q̄ filius/& tota ſi/ viii.
mul trinitas/in opibꝰ q̄ in carne agēs/fecit Chriſtus:eoipſo teſte:q de Lazaro ægrotāte loquēs
Apl'is dicebat:Infirmitas hæc nō eſt ad mortē: ſed pro gl'ia dei/ut glorificeṫ filius dei per eum. Io.xi.
& rurſus:Si qd petieritis pr̄em in noīe meo:hoc faciet:ut glorificeṫ pr̄ in filio. & iterū ad pr̄em Io.xiiii.
loquēs dicebat:Clarifica filiū tuum/ut filiꝰ tuus clarificet te. Cui ſane petitioni rñdit pr̄:Et cla Io.xvii.
I rificaui/& iterū clarificabo. ⁋ Fateamur ergo duas incarnationis dei p̄cipuas fuiſſe cās. Primā
qdem ut hoc pacto humanū genus illuſtraret/inſtrueret/atq; glorificaret:quæ fuit antecedēs
& ex diuina p̄ordinatione neceſſaria/ideſt oīno & abſq; ulla exceptione futura. Alia uero ut la
pſum hoīem erigeret/pditū recuparet/captū redimeret:& deniq; grauiſſimæ culpæ reū abſol
ueret. Et hæc qdem ea rōne cōtingens dici pōt:qua ex pte hoīs peccatū fuit. Neq; enim neceſſi
tate aliqua peccauit/ſed libera uolūtate. Quas ſane duas incarnationis Chriſti cās ſatis aperte
Ioannes in ep'la canonica explicuit. Ait eñ p̄mo:In hoc apparuit Charitas dei in nobis/qñ fi/
lium ſuū unigenitū miſit deus in mūdū ut uiuamus p eū. Vita aũt æterna eſt(ſicuti ipſe idē Sal i.Io.iiii.
uator ad pr̄em uerba dirigēs alio loco dicit)ut cognoſcamꝰ te deū uerū &/quem miſiſti/ Ieſum
Chriſtū. Hæc aũt cognitio niſi Chriſto docēte(ſicut in p̄cedētibꝰ oſtēdimus)haberi nō poterat. Io.xvii.
Propterea nobis etiā ſine pc̄tō uiuētibꝰ hanc uitā Chriſtū incarnatū dare oportebat. Poſt hæc
Ioānes p̄allegato loco aliā incarnationis huius cām pſequēs ait:In hoc eſt Charitas:nō q̄ſi nos
dilexeramꝰ deū: ſed qñ ipſe prior dilexit nos/& miſit filiū ſuum ppitiationē pro peccatis nr̄is.
De hac etiā ſcd'a Saluator ipſe locutꝰ eſt/dū dixit:Sic deus dilexit mūdū/ut filiū ſuum unigeni
tum daret:ut oīs/qui credit in eum/nō pereat.ſ.per pc̄tū: ſed habeat uitā æternā.ſ.per paſſiōis Io.iii.
ſuæ meritū. cuius prius in figura ſerpentis a Moyſe in eremo erecti expſſerat modū. Hæc aũt/
quæ de uerbi incarnatione diximꝰ/cum a ſacris doctoribꝰ diffuſius ſint tractata/ad pſñtēq; tra/
ctatum parū ptinere uideanṫ:non pſequemus ulterius: ſed huic tractatui eoipſo autore finem
imponemꝰ:cuiꝰ/necnō & cæteroꝝ ſanctorum oīum externa die ſolēnem cōmemorationem ce
lebrauimus:cui cum patre & ſpū ſancto laus poteſtas & imperium in ſæcula ſæculorum.

FINIT TRACTATVS QVARTVS.

Ad ultimam

INCIPIT TRACTATVS QVINTVS SVPER SECVNDVM CAPVT.

AD VLTIMAM tādē pñtis capitis partē deuenire oportet qua toti⁹ opis ſtru
ctura claudeť. & hæc quoq; in tres ptes diuidiť. Quaꝝ in pma de Ioannis ca/ A
ptura & incarceratione tractať. In ſcđa de legatione quā in carcere poſit⁹ ad
Chriſtū interrogādū miſit: ac de Chriſti ad Ioannis laudē & cōmēdationē te/
ſtimonio. In tertia uero de Ioānis decollatiōe & ſepultura. Quæ qdē oīa ſicu/ Diuiſo am
ti & reliq̄/quæ de Ioāne ſupius dicta fuere/ nō ex Lucæ dūtaxat hiſtoria ſum/ teriæ.
Matth. pſimus: ſed maximā eoꝝ ptē ex Mattheo & Marco: quoꝝ ſcripta cū Lucæ uerbis annectemus
xiiii. & ne qd ad hiſtoriæ ueritatē omittať / qđ pſertim ad ſenſum quoq; nīm moralē ptinere/ trahiq;
Mar.vi. poſſit. ⁋ Circa pmā igiť pticulā ex pdictoꝝ euangeliſtaꝝ uerbis tria colliguntť: pmū capturæ
& incarnatiōis cā. Scdm icarceratio ipſa/ & Herodiadis inſidiæ tertiū. Hic eſt eñ uer⁹ rei geſtæ
ordo/ quē Lucas ipſe ſeruat: tāetſi apud Mattheū & Marcū prius captura exprimať / deinde cā
ſubiūgiť. Sed idē eſt utrobiq; ſenſus: nec in uerbis ulla eſt diſſonātia. ⁋ Atq; illud pmittēdum B
eſt inter Chriſti baptiſmū & Ioannis incarceratione. & rurſus inter icarceratione/ & legatione
ab eo ad Chriſtū miſſam. & deniq; inter legationē illā/ & Ioānis decollationē plurima Chriſti
opa interceſſiſſe: ſicuti ex euāgelioꝝ ſerie pſpicuū eſt: q̄ cōſulto ptereunda duxim⁹: qa Chriſti
uitam & acta oīa ex ordine texere cōcionius uideť: & pcurſoris pariter tum geſta/ tū exitū pati
rōne cōcludere. Nā cū in hoc pficientiū/ & in illo pfectoꝝ ſtatū deſcribemus: fiet (ni fallor) hac
diſtinctiōe uterq; pſpectior. Q đ ſi ad tantū apicem cōſcēdere non dabiť: ut Saluatoris opera/
uitæq; curſum & cōſumationē deſcribere pdicto ordine ualeam⁹/ excedit enim multo ingenii
uires rei magnitudo nō deerūt tñ ad pfectoꝝ ſtatū agnoſcendū/ imitādūq; pleraq; documēta:
quæ ex reliquoꝝ duorū/ quos his trib⁹ lucæ capitib⁹ cōpræhendim⁹/ ſparſim excerpere lector
facile poterit. ⁋ Ad rem igiť accedam⁹ & cām capturæ/ atq; incarceratiōis pcurſoris pſequa/ C
mur: HERODES Tetrarcha (inqt Lucas) cū corriperet a Ioanne de Herodiade uxore fratris Ioānis captu
ſui/ & de oībus malis quæ fecit Herodes/ adiecit & hoc ſup oīa: & incluſit Ioannem in carcerē. ræ & incarce
Mattheus quoq; & Marcus de correptiōe ppter Herodiadē cōueniūt. De cæteris uero malis ni/ ratiōis cauſæ
hil oīno dicūt: nec tñ diſſentiunt. Correptio quippe illa ad uitā reliquā Herodis flagitioſam/ & Textus.
ſacrilegam ptinens: tāetſi odiū pareret: furias tñ Herodiadis nequāq̄ excitauit atq; commouit:
quæ fuit & incarceratiōis Ioānis pmū/ & deinde mortis occaſio. Neq; eñ ex hac redargutione
uſq; adeo offenſus eſt Herodes: ut Ioānis uitæ inſidiareť / aut illum pſequeretur odio capitali: Muliebris
ſicuti ex ſequentib⁹ fit manifeſtum. ⁋ Qua in re pſpici facile pōt: quātū mulieris iratæ/ præ/ iræ quāta
ſertim impudicæ/ impietas/ furorq;/ pariat malū/ q̄q; īſidioſa ſit & uindictæ appetēs fœmina/ ſit uehe/
in eos pcipue/ quos libidini ſuæ aduerſari intelligit: nulla eſt pfecto tā fera bellua/ nullū tam mentia.
immane mōſtrū: nullum deniq; tā ferox aīal/ qđ nō ſupereſt muliebris iracundia. Quippe qua D
ſuccenſa/ neq; fas/ neq; pudor/ neq; religio/ neq; ullius pene terror/ aut iacturæ periculi ue re/
ſpectus/ a cōcepto odio/ & uindictæ ſtudio dimouere illā deterrere ue poſſit. Propterea non ab
Prouer. re per os pphetæ dixit Spūs Sāctus: Meli⁹ eſt habitare in terra deſerta: q̄ cum muliere rixoſa &
xxi. iracunda. & alibi: Nō eſt ira ſupra iram mulieris. & alia in hāc ſnīam ibidem ſubſequunť pluri/
Ec.xxv. ma. pſertim illud: Breuis eſt oīs malitia ſupra malitiā mulieris. Et ne cætera effrenatæ petulan
iii.Reg. tiſq; mulieris flagitia exemplis ſacræ ſcripturæ aſtruere contendamus: q̄ rabidus ſit eius furor
xviii. ex Hyezabelle/ & Attalia in libris regum perſpicere licet: quarū altera pphetas domini: altera
iiii. reg. genus omne regium interimendū curauit. ⁋ Verū & ſi ad omne ſcelus audendū fortis ſit rex E
xi. fortiſſimæq; mulieres: ſupra omnia tamē uincit ueritas: ut in Eſdra ſcriptum legiť. Præualuit
iii. Eſd. enim aduerſus mulieris impietatem/ crudelitatēq;/ Ioannis teſtimoniū ueritati phibentis uir/
iii.&.iiii tus/ atq; cōſtantia: uſq; adeo qdem: ut capite truncari q̄ a ueritatis pdicatiōe deſiſtere maluerit:
Pſalmo ſicut & ille in cuius pſona dicit ppheta: annūtiaui iuſtitiā tuā in Eccleſia magna: Ecce labia mea
xxxix. non phibebo dñe tu ſciſti: nō abſcondi miſericordiā tuam: & ueritatem tuā: a conſilio multo: &
deinde ſequiť: Tu aūt dñe ne elōgaueris auxilium tuū a me/ ac ſi apte diceret: propterea q ue
ritatem tuam annūtiaui/ palam & cōfidenter: multoꝝ in me odiū cōtraxi. Et ob id maxime au/
ii.ad thi xilio tuo indigeo: ut illoꝝ malignitati reſiſtā. Et Apl's dicebat: Memor eſto dñm Ieſū Chriſtū
mo ii. reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine Dauid ſcđm Euāgeliū meū in quo laboro uſq; ad uincula.
⁋ Impugnata ē igiť ueritas p mulierē ſeu opa ei⁹ hoc loco: qđ p toti⁹ hūani gñis mrēm factum Mulier oīs
Geñ.iii. fuerat pmū. & frequēter deinceps. Propterea in Sapīa legiť: A mlīere initiū factū peccati/ & p mali origo.
Ec.xxv. illā oēs morimur. & alibi: Inueni mulierē amariorē morte: q̄ laque⁹ eſt uenatoꝝ/ & q̄ ſequunť.
Ecc. vii. ⁋ Inſectātur inſuper impius rex & procax adulteraq; mulier/ & proinde mali utriuſq; ſexus F

Boni a malis hominës uirum iuſtum & ueritatis cultorem/denũciatorem/atq; defenſorẽ. Quod & Chaim
perſecutio/ primus oium mortaliũ fecit:& poſtea in hũc uſq; diem aſſidue pſeueratũ eſt fieri.dicente Apo
nẽ patiunť. ſtolo:Oẽs qui pie uiuere uolũt/perſecutionem patiunť.& Saluator ipſe aplis & in eorum pſo ii.ad thi
A na oibus pie/religioſeq; uiuere uolentibꝰ:ſi me pſecuti ſunt/& uos perſequenť. & in perſona mo.iii.
inſti,ppheta:Iniqui perſecuti ſunt me.& Apl's dicit q; is/qui ſcd'm carnem natus eſt/perſequi/ Io.v.
tur eum qui natus eſt ſcd'm ſpiritũ.Quod quidẽ a deo optimo maximo idcirco pmittiť/ut per Pſalmo
malignitatem iniquoꝝ iuſti exerceanť/eorũq; uirtus perficiatur:fiatq; cæteris uiatoribus pſpi cxviii.
cua.iuxta qd' in pſal.dicitur:Contriſtatus ſum in exercitatione mea & Saluator ipſe cum mul/ Ad gal.
ta de pſecutiõe in extremis diebus uel in primitiua Eccleſia futura diſeruiſſet: poſtea ſubiicit: iiii.
q; tunc demum cum hæc omnia fieri cernerent:ſperare deberẽt : appropinquare in eos regnũ ps.liiii.
dei.& alio loco ad diſcipulos loquẽs dicebat:Beati eritis cum uos pſecuti fuerint hoĩes:& dixe/ Mat. x.
rint omne malũ aduerſum uos mentiẽtes,ppter me:gaudete & exultate in illa hora qa merces &.xxiiii
ueſtra copioſa eſt in cælis.Sed illis dũtaxat hæc merces eſt repromiſſa:q in finem uſq; pſeuera Matt.v.
uerint.Idq; pcurſor noſter exemplo nos facere docuit:qd' illos præſertim imitari oportet:qui & Lu.vi
aut uerbũ dei pdicant/ueritatemq; doctrinæ defendũt:aut quoꝝ oneri eſt/ut ueritatem quoq; Matt.x.
diſciplinæ cuſtodiri faciant.Talis erat uas electionis Paulus:qui dicebat: Ego aũt non ſolũ alli &.xxiiii
gari/ſed & mori in Hieruſalem paratꝰ ſum:,ppter nomẽ dñi Ieſu.Itidẽ & ſtrennui illi frẽs Ma/ Act.xxi
chabei ſæpenumero pro patriis legibꝰ facturos ſe ſunt,pteſtati/& alii pleriq; tam in ueteri q̃ in i.Mach.
G noua lege talia & cõteſtati ſunt/& perpeſſi. ⁋ Iuxta ſpũalem autem intelligentiã hec Ioan/ i.&.ii.
Myſtice. nis in carcerem incluſio ab Herode ſuaſu Herodiadis facta hoc nobis oſtendit:gr̃æ diuinæ ope ii. Ma/
rationem per ſuperbiam & luxuriã maxime alligari atq; impediri. Ioannes enim gratia/& He/ cha. vii.
rodes glorians in pellibꝰ(ut ſæpe iam diximus)interpretatur.Herodias uero adultera tum ex viii.&.x
ſexu/tum ex uitæ turpitudine carnalem concupiſcentiam nobis exprimit.De ſupbis enim q; a iiii.
deo deſpicianť & diſpganť:ſatis ſuperq; in cantico Mariæ dictũ eſt.Luxurioſi uero q̃ ſint a gr̃a
remotiſſimi:parabola filiĩ prodigi locuplex nobis teſtimoniũ affert.Ille etenim uiuendo luxu Lu.xv.
rioſe oẽm ſubſtantiam/ideſt bona gratiæ & naturæ diſſipauit:& in regionẽ lõginquã eſt profe
ctus/ideſt a deo per uitæ turpitudinẽ longe receſſit.Et de his Iudas apoſtolus in epiſtola ſua di
cit q; gratiam trãſferunt in luxuriam.De his & Saluator ipſe dicit:q; cum uerbum dei & pro/ Lu.viii.
inde gratiam auide ſuſceperint/a uoluptatibus tamen uicti nullum afferunt fructum.
H ⁋ Vel alio in ſenſu Ioannes/ideſt teſtamentum & lex antiqua/in carcere & tenebris ignorãtiæ
Pellis quid alligatus eſt ab Herode/ideſt a ſupbis & hypocritis phariſeis & ſcribis pncipibuſq; ſacerdotũ
ſignificet. qui gloriabantur in pellibꝰ/ideſt in exterioribꝰ legis. Eſt enim pellis exterior hominis/immo
& cuiuſq; animalis/portio:qua & caro tegiť.& de hac pelle myſtico ſenſu intelligi põt:qd' Da/
uid dicit:Arca fœderis domini/ideſt ſpiritualis & uerus legis ſenſus/ſtat ſub pellibꝰ/ideſt occul i.paral.
tatur ſub cortice litteræ/& litterali atq; exteriori uerborum expreſſione.& cum acceſſit hypo/ xvii.
criſi & auaritiæ phariſeoꝝ/ſenſualitas carnis/uoluptas/atq; inſolentia plebis:tũc capite trun/
cata eſt lex & extincta/culpa ſcilicet iudeorũ:atq; in legẽ euangelicam(ut ſuperius iam oſten/
ſum eſt)penitus tranſfuſa:quia tunc apertius cœpit ſeipſum Chriſtus manifeſtare/& redem/
I ptionis noſtræ myſteria operari. ⁋ Et ob id Petrus/quem alius Herodes pari propemodũ oc/ Act. xii
caſione miſit in carcerem/ab Angelo noctu eſt eductus. Ioannes uero capitali ſupplicio affe/
ctus.Hic enim finis legis ueteris fuit:Petrus uero poſt Chriſtum initium nouæ:quia caput uni
uerſalis Eccleſiæ.Hanc autem Eccleſiam/& carceres/& uarias tũ carnales a tyrannis:tũ ſpũa/
les ab hereticis/pſeudoq; chriſtianis pati oportebat/ſed ope diuinæ lucis & uirtutis diſruptis
catenis obſtinatorum cordiũ/& apertis foribus ignorãtiæ/exire in uicũ rectũ decuit/ideſt ad ue
ram & rectam fidem ſuperatis tyrannorum perſecutionibꝰ & hereticorum erroribus tandem
deuenire. ⁋ Vel:ſi paſſumptũ ab initio totius opis a nobis ſenſum ſequamur:Ioãnes i.profi/
K ciẽs/qui necdũ pfectionis attigit gradũ/nõnunq̃ carcerať per ignorãtiã & decapitať p malitiã.
Chriſtꝰ q̃ rõ Chriſtꝰ aũt/qui eſt uia ueritas & uita/ideſt ille q pfectionis terminũ attigit:tãetſi capꝰ fuerit/
ne carceratꝰ & ligatꝰ:uariiſq; ſuppliciis:& tandẽ morte crudeliſſima affectꝰ: nunq̃ tñ in carcere poſitus le
nõ legiť nec gitur:ſed poſt capturam ex horto ad Annam eſt ductus/ab Anna ad Caypham/a Chaypha ad
capite trũca/ Pilatum/a Pilato ad Herodem.& ab Herode rurſum ad Pilatum. Ab eo uero nunc in prætо/
tus ſicut Ioã rium introductus:nunc militibus flagellandus traditus: nunc ad populum rurſus eductus: &
nes. inde ad locum/qui Lytoſtratos dicitur/perductus.& poſtremo in Caluariam extra ciuitatem
crucifigendus pertractus. Noctem igitur integram/qua captus fuit/& diem/quæ eſt ſecuta/
uſq; ad horam ſextam/qua cruci eſt affixus/inter manus militum aut miniſtrorum/carnifi/
cumq; itinerando magna ex parte conſumpſit. ⁋ Qua ex re & illud iuxta moralem ſenſum
excerpere

excerpere poſſumus: perfectos quidem & in gratia confirmatos capi/ ligari/ diſtrahi/ & omni
tormentorum genere excarnificari poſſe: uel ſi ad ſpirituales perſecutiones hæc ipſa trahimus:
ab hereticis & infidelib⁹/ argumẽtis/ maledictis/ falſis allegatiõib⁹/ & diabolicoꝝ tellorũ oĩni
gñe artẽtari: & nõnunq̃ publice ab ipſis etiã ꝓncipib⁹ dãnari/ & reprobari. Verũ iu carcerẽ inſi/
Io.i. deliratis & ignorãtiæ detrudi nulla rõne pñt: ſed ſemp in luce manẽt: ſicuti de Chriſto dictũ ẽ:
i.Io.i. ꝙ erat lux uera q̃ lucet in tenebris/ & tenebræ eũ nõ cõpræhẽderũt. Et de iſte etiã loquit̃ idem
Mat.v. Euãgeliſta in ep̃la ſua canonica: & illud Saluatoris aptari põt: Nõ põt ciuitas abſcõdi ſupra mõ
ꝑs.cxvii tem poſita. ꝓpter hoc dicebat in pſona talis pfecti Dauid ꝓpheta: Impulſus euerſus ſum ut ca
Pſalmo derẽ: & dñs ſuſcepit me. & rurſus: cõfirmat aũt iuſtos dñs & in Iob legit̃: ꝙ dñs nõ aufert a iu/
xxxvi. ſto oculos. ¶ Propterea de uirgine Maria cãtat Eccl'ia: ꝙ eſt ſtella matutina & ſol refulgẽs in Maria ſũme
Iob.xx medio nebulæ: qa nunq̃ a fide uacillauit/ aut decidit: ita ut paſſionis tpe in ea ſola fides remãſe pfecta nunq̃
xvi. rit. & ob id ſola poſt Chriſtũ inter mortales ſummũ pfectionis attigit ꝓculdubio gradũ. Vnde in fide uacil/
Prouer. ad illã cõgrue ptinet: qđ in Sapia legit̃: Nõ extinguet̃ iu nocte lucerna eius. Cæteri uero etiam lauit.
xxxi. ꝓficientes nõnunq̃ in carcerẽ ignorãtiæ & erroris decidũt/ & falſarũ pſuaſionũ uinculis alliga
Pſalmo ri ſe patiunt̃. Propterea rogabat ꝓpheta dñm: ne delictoꝝ iuuẽtutis & ignorãtiæ ei⁹ meõr eẽt:
xxiiii. ¶ Põt autẽ (ut & alio loco dixim⁹) pro Herode diabolus accipi/ & ꝓ Herodiade carnis cõcipiſcẽ
tia. Hac enim in mẽbris nr̃is titilãte diabolus Ioannẽ. i. aĩam innocẽtẽ & gr̃a dei multipl'r ꝓuen
tã capit ꝑ delectationẽ: ligatꝑ cõſenſum: incarcerat ꝑ cõſuetudinẽ: & decollat ꝑ obſtinationẽ. A
¶ Sed iam ad litterã redeam⁹: atq; illud nõ prætermittam⁹: qđ Lucas nr̃ ſolus attigit. Air eñi: Explanatio
ET DE oĩb⁹ malis/ quæ fecerat Herodes/ adiecit & hoc ſup oĩa: & incluſit Ioãnem in carcerẽ. litteræ.
Quod enim primũ dicit: Et de oĩb⁹ malis q̃ fecerat: abſq; dubio ad ſupiora referẽ. Dixerat eñi Textus.
ꝙ Herodes corripiebat̃ a Ioanne de Herodiade uxore fratris ſui. Subdit igit̃: Et de oĩb⁹ malis: Explanatio
ut oñdat plurima illũ mala ꝑter hoc cõmiſiſſe de qb⁹ corripiebat̃: ſed de hoc maxime: utpote litteræ.
oĩum grauiſſimo. Hoc enim multæ aggrauabãt circũſtantiæ: tũ ꝙ nuptã mulierẽ per adulteriũ Herodis pec
tenebat: tum ꝙ a fratre abduxerat: & proiude inceſtu ſe poluebat/ & fraternam charitatẽ uio/ catũ in Ioan
i ad co/ labat. Tum uero & maxime/ ꝙ publice illa abũtebatur: & nõ hoc tm̃: ſed quo teſtatior eſſet cul nem grauiſſi
rin.vi. pa atq; iniuria/ etiã in honore uti reginã habebat. Sicq; & in corpus ſuũ (ut Apl's air) peccabat: mum.
& animã tum ſuã/ tum adulteræ cõmaculabat: & fraterna offenſiõe naturæ iura ꝑuertebat: ma
trimonii inſup ſacramẽto palã illudebat: & deniq; peſſimo exemplo uniuerſum regnum & fini
timas gẽtes ſcandalizabat: & publicæ diſciplinæ leges corrũpebat. Sicut eñi alio loco diximus:
Ecc.xx. Regis exemplũ facile ſubditi: imo & finitimi imitant̃. Propterea in Sapiẽtia legit̃: ꝙ Rex inci/
piens ꝑdet populũ. ¶ Quãuis igitur ſacrilegus iſte Tetrarcha/ impiiſſimi ꝓſelite Herodis ſe B
nioris ſimillima proles/ plurimis flagitiis eſſet obuolutus: hoc tamen unũ præ cæteris arguiſſe
Ioannes legit̃: ſi nõ omniũ ex delicti genere fortaſſis grauiſſimũ: exemplo tamẽ pernicioſiſſi/
mũ: uel ob eam fortaſſis cauſam hoc ſolũ nominatim exprimit̃: ꝙ incarcerationis/ & decolla/
tionis Ioãnis/ de qua dicturi erãt Euãgeliſtæ/ ſi nõ unica: præcipua tamẽ fuit occaſio. Et utcũq;
ſit: documentũ eſſe debet ꝓdicatoribus: ut omnia oĩno peccata arguãt: ſed quæ grauiora ſunt/ Morale do/
& maioris ſcandali: acrius/ acerbius/ frequẽtiuſq; inſectent̃: quod & paulo ante in hoc ipſo tra cumẽtũ præ/
ctatu annotauimus. ¶ Quod autẽ in textu ſequit̃: ADIECIT & hoc ſup oĩa Herodes: & in/ dicatorib⁹ in
cluſit Ioannem in carcerẽ: aperte nobis oſtendit: q̃ graue ſit crimen iu ſanctos uiros/ ſacerdotes arguẽdis pec
ꝓſertim aut uerbi diuini annũtiatores/ & ꝓcones manus uiolentas iniicere: & illos a ſancto ꝓdi/ catis.
cationis/ uel doctrinæ officio exturbare. Neq; enim adhuc de ſupplicio loquit̃ Lucas: qđ mul/ C
to poſt capturam eſt ſubſecutũ: ſed de incarceratione. Namq; illud fuit omniũ grauiſſimum/ Textus.
propter quod exitium Hieroſolimæ comminatus Saluator hanc unam expreſſit tantæ ruinæ In ſacerdo/
Matth. cauſam: cum tamẽ aliis prope innumerabilibus flagitiis immerſa eſſet ciuitas. Ait enim: Ecce tes alios ue
xxiii. mitto ad uos Prophetas/ Sapientes & Scribas. & ex illis occidetis: & crucifigetis: & flagellabi/ dei miſtros
tis: & perſequimini de ciuitate in ciuitatem ut ueniat ſuper uos omnis ſanguis iuſtus &c. & rur manus uiolẽ
Lu.xi. ſus: Hieruſalem hieruſalem quæ occidis Prophetas/ & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt & infra: tas iniicere q̃
Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta. & alius dicit: Requiretur ab hac generatione. graue ſit.
¶ Sed & propter Iacobi minoris cædem/ euerſionem dictæ urbis non multo poſt inſecutã mul
ꝑs.ciiii. ti fideles opinati ſunt. Nos uero non de morte ſed de uinculis loquimur. Non enim tm̃ dixit
Iac.ii. ex ore dei Propheta: Nolite occidere Prophetas: ſed nolite tangere chriſtos meos. & alio D
loco dicit: Qui tetigerit uos: tanget pupillã oculi mei. ¶ Et ꝓcipue qui uerbum dei impediũt/ Verbum dei
Eccle. & miniſtros eius perturbant: deum maxime offendũt. Ait enim Sapientia: Non impedias mu/ impedire q̃
xxxii. ſicã/ ideſt cõſonantiã ſermonum dei. & Saluator ipſe Phariſeis & ſcribis loquẽs dicebat: Væ uo graue ſit cri
Lu.xi. bis legis peritis q tuliſtis clauem ſciẽtiæ: & ipſi nõ introiſtis: & eos qui introibant prohibuiſtis. men.

& non ſolum qui impediunt euangelizantem uerba dei: ſunt maledicti: uerum & qui eum non
recipiunt ſed audire contemnunt. Maledictus (inquit ꝓpheta) qui non audit uerba pacti hui⁹. Mar. vi.
& in Deut. legitur: Omnis anima/ quæ nõ audierit Prophetã/ exterminabiť: qđ & Petr⁹ iudeis Luc. ix.
recenſuit. & Chriſtus ipſe Apoſtolis iuſſit/ puluerem ex pedib⁹ aduerſus illos excutere qui eos
nõ recepiſſent in teſtimoniũ eoꝝ cõtumaciæ & malignitatis. ¶ Cauſas igiť incarceratiõis Ioã
E nis tenemus. Quo aũt modo capt⁹/ & in carcerẽ tractus fuerit nullus euãgeliſtarum deſcripſit.
Qua in re licet ad lr̃alẽ ſenſum ptrãſeundũ ſit: nec ulterius inueſtigandũ: cũ illud ſit expſſum:
quod ad effectum/ ueritatemq; geſtæ rei/ abunde ſufficit. Altius tamẽ ſingula myſteria contẽ
planti mihi non uideť abſq; ratione factũ: ut tã nuda ſit huius capturæ/ atq; incarceratiõis nar
ratio. Quinímo/ quod intelligi neceſſe eſt/ ꝑtermiſſum. Nemo enim crediderit Herodẽ hũc &
ſi non regulũ/ regalẽ ſaltem/ & non contemnendæ prouinciæ ꝑncipẽ/ in Ioannem man⁹ inie
ciſſe: ſed eius mãdato a miniſtris factũ exiſtimari oportet. Euãgeliſtæ tamen uerba ab Herode
factum uolunt: quod eo iubente miniſtri eius fecere: nec ab re quidem/ ſicut & de alio Herode
legitur: q; occidit omnes pueros: qui erant in finibus Bethelem. ¶ Cæterum quemadmodum
in ſuperioribus iam frequenter dictum meminimus: ſingula in hac euangelica hiſtoria penſi/
culanda ſunt uerba/ nedum myſteria. Et ob id quod circa cõceptum/ natiuitatem/ infantiã/ pue
ritiam/ adoleſcentiamq;/ inter Saluatorem & præcurſorem diuerſum ex euangelico textu col
ligitur: cum miniſterio factum in ſuperioribus oſtendimus: diuerſitatiſq; conati ſumus inueni
re rationem. Pari quoq; modo: quod in captura inter eos diuerſum inueniť: latens aliquod my
ſterium celare mihi ipſe perſuadeo. Nam & de incarceratione iam eſt ꝓxime dictũ: & rõ quoq;
haud abſurda (ni fallor) excogitata. Perſcrutemur igiť diligentius/ ꝓfundiuſq; & accuratius ri
memur/ diuinarum actionum arcana cõſilia: ut ſi forte in hac quoq; particula reuelare aliquid
dignetur deus ad rem pertinens/ poſteris cõicemus. Neq; enim temerarium id iudicari debet:
cum dicat ꝓpheta: Beati qui ſcrutanť teſtimonia eius. ¶ Atq; in ꝑmis qđ circa Chriſti captu Pſalmo
rã factũ fuiſſe apud Euangeliſtas ſcriptũ repimus/ cõſideremus. Deinde uero q̃ rõne non eadẽ cxviii.
in capiendo atq; incarcerãdo ꝑcurſore facta fuere: ab eodẽ ipſo Saluatore inſinuari nobis cũ hu
militate poſtulemus. Ipſe enim nõ mõ cũ fiducia petenti daturus eſt mediocriter: uerũetiã ſup/
F abundanter q̃ petimus: ſicut dicit Apl̃s: Et exẽplo Salomonis docemur. ¶ Saluator igiť noſter Adeph.
Captura Saluatoris in q/b⁹ differat a captura præcurſoris & q̃ ſit diuerſitatis ratio.
non ꝑus capi uoluit: q̃ a ꝑfido atq; apoſtata diſcipulo ꝓderet/ ꝓtioq; nummario corpus ſuũ inſi iii.
diãtibus æmulis uenderet. Poſt ubi ſtatuta dies aduenit: nõ ꝑus ipſe Saluator ab inimicis tẽtus iii. reg.
eſt: q̃ cũ ꝓditor oſcularetur: eoq; ſigno deteſtandis miniſtris demõſtraretur: quorum præterea iii.
iuſſu & per quos captus fuerit: enarrať: & inſuper capturæ locus/ modus/ & tẽpus/ & plurima/
quæ inter capiendum/ & ligandum: tum ab eo/ tum a diſcipulis reliquis/ tũ uero a miniſtris ca/
pientibus dicta/ factaq; fuere/ relata cõſpiciunť: quorum nihil in ꝑcurſoris captura factũ ſcri/
ptura memorat. ¶ Idq; ſi uulgari nec multum elaborata rõne cõtenti eſſe uolumus: icirco fa
G ctũ dicem⁹/ qđ ꝑdicta oĩa/ quæ circa Saluatorẽ/ aut ab eo dũ capeť: facta ſunt/ a ꝓphetis antea
fuerãt ꝓnuntiata: illaq; adimpleri opæpretiũ erat: quo hũc eũ ipm̃ uerũ Meſſiam eſſe conſtaret
H aptius in quo patriarcharũ figuræ/ & ꝓphetarũ oracula/ fuerũt adimpleta. ¶ Quã quidẽ rõnẽ
ex ipſius ore tenem⁹. Quippe dũ ui atq; armis repugnãdũ Petrus cẽſeret: reſpõdit: Quõ ergo
implebunť ſcripturæ. & poſt reſurrectionẽ rurſus diſcipulis dixit: Hæc ſunt uerba quæ locut⁹ Matth.
ſum ad uos/ dum adhuc eſſem uobiſcũ: qm̃ neceſſe eſt impleri oĩa: q̃ ſcripta ſunt in lege Moyſi xxvi.
ꝓphetis & pſalmis de me. Rurſus dũ modus/ & tp̃s/ locuſq; capturæ Saluatoris deſcribunť Plu Lucæ
rima ſimul geſta dictaq; referunť memoratu digna/ & ad uitæ humanæ inſtitutionẽ/ diuinæq; xxiiii.
tũ potẽtiæ/ tũ ꝓuidentiæ/ oſñſionẽ ptinentia: quoꝝ cũ nihil ſile in capiendo ꝑcurſore geſtũ fue
rit: nequaq̃ in enarranda paucoꝝ miniſtroꝝ inſolẽtia terere tp̃s oportuit: ſed factũ narrare ſa
I tis fuit. ¶ Hæ ſane rõnes & ꝑ ſe ſunt ꝑſpicuæ: & neruũ quoq; hñt uirtutis ac doctrinæ: ſed & ſi
linceis oculis in interiora ſacræ ſcripturæ uiſcera penetrare poſſum⁹: alius deꝑhendiť haꝝ re/
Allegorice rũ ſenſus/ aliuſq; nõ minus hoc utilis colligi fruct⁹ poterit. Age igiť iuxta allegoricã interpræ/
tationẽ. Chriſt⁹ legem grãæ figurat & Ioannes uet⁹ teſtm̃ ſiue ſcripturæ legẽ: uel Chriſt⁹ Eccle/
ſiam: Ioãnes ſynagogã. Sinagoga igiť nullo ꝓdeute a ſuiſmet ſeq̃cib⁹/ immo & a ꝑncipib⁹ cõ/
præhẽſa eſt: atq; in carcerẽ cõiecta: nulloq; defendẽte poſt mẽſes aliquot capite minuta. Tã fa/
cile enim capi poterat/ tamq; difficile defendi/ ut iubẽte Herode. i. diabolo/ inſtigãte a ſuis met
prĩcipibus & miniſtris paruo negocio incarcerata ꝑmũ fuerit/ & poſtmodũ decollata. Ipſi enĩ
ꝑncipes phariſei/ & ſcribæ/ legiſq; doctores/ autores fuere capiẽdæ pimẽdæq; legis. Quippe q
ambitione/ cupiditateq; nimia excæcati/ reliquã plebẽ falſis adulteriniſq; traditiõibus excæca/
rũt. Quã ob rẽ a Chriſto uocati ſũt cæci/ duceſq; cæcoꝝ. & alio loco illis improperauit: q; mandatũ Mat. xv
dei

dei ritũ feciſſent:ꝓpter traditiões ſuas.Dum igiť uerũ & integrũ ſenſum ueteris teſtaměti in
carcre ignorãtiæ falſæq; traditiõis occluſerũt:factũ eſt interuallo tpis:ut in ipſomet carcere il
ii. ad co lis iſs autorib⁹ fuerit decolat⁹:qa in hodiernũ uſq; diẽ in eoꝝ errore pſtiterũt. &(ut inqt apl's)
rin.iii. Vel nẽ in cordib⁹ eoꝝ pſeuerat Caput eñ legis qd aliud eſt/ q̃ uer⁹ ipſi⁹ ſenſus. In capite qdẽ
Ecc.ix. orgaa ſunt ſciæ/atq; intelligẽtiæ & ea/quib⁹ ſenſus hoīs principaliores exercenť/mẽbra atq;
Canſ.v. inſtr.Hinc in Sapia legitur:Oleũ de capite tuo nõ deficiat.& in Canticis:Caput meũ plenũ eſt
ii. ad co rore.⁋ Abſciſum eſt igiť legis caput/ſtatim cũ uerus ſpũaliſq; ſenſus illi eſt ablat⁹:qa lr̃a oc/ A
rin.iii. cidit:ſpũs aũt uiuificat. Vel/qđ in idẽ recidit/caput.i Chriſtus ſpõſus Eccl'iæ abſciſus eſt p ſub Chriſtus ca/
ps. xvii. tractiõnẽ gr̃æ a corpe ſynagogæ Ipſe enim Chriſt⁹ ab initio caput Eccl'iæ.i.cõgregatiõis ſan/ put eccleſiæ.
i.ad co/ ctoꝝ uit.de quo in pſal.legiť:Poſuiſti me in caput gentiũ.& expſſius Apl'us ad Corin.ſcribẽs
rin. xi. his uebis:Volo aũt uos ſcire q̃ oīs uiri caput eſt Chriſt⁹.Caput autẽ mulieris uir:caput uero
Adeph. Chriſti de⁹.& alibi:Vir caput eſt mulieris ſicut Chriſt⁹ caput eſt Eccleſiæ.& rurſus:Ipſe eſt ca
v. put cꝑpis eccleſiæ.& paulo infra:& eſtis in illo repleti qui eſt caput oīs ꝑncipat⁹ & ptãtis. Ab
Ad colſ. ipſis itaq; ꝑncipib⁹ iudeoꝝ initiũ fuit erroris. Propterea ſoli nominanť tanq̃ duces/ꝑncipeſq;
i.&.ii. reliquoꝝ.Nullo aũt prodẽte capta eſt:& capite abſciſo extincta hæc legis ueteris intelligẽtia:
Ad he/ quia nullus tunc legem inſectabatur gentilis/aut idolatra:quum in aduentu Saluatoris ſum/
bre.vii. mo cum ſacerdotio eſt tranſlata:ſicut dicit Apl's:quum ſub imperii Romani tutella atq; impio
libere lgib⁹ ſuis uiuere iudei pmittebanť:ſed ꝑuaricatione ꝓpria legem deprauãtes/trãſierũt
in reprobum ſenſum:eoq; pacto legis uirtus oīs ab eorum mẽtib⁹ exulauit:& a ſynagoga defe
Eze.vii. cit:impleumq; eſt illud ꝓpheticũ:Peribit lex a ſacerdote/& conſiliũ a ſenioribus. ⁋ Et in hũc B
Mat.xi. ſenſum acipi poteſt/qđ Saluator ipſe de Ioanne loquens dixit: Oẽs prophetæ & lex uſq; ad
Ioannẽ ꝓphetauerũt:ac ſi diceret:tunc uero deſierunt.Chriſt⁹ autem.i Eccl'ia & lex euangelica
tã ſancta eſt:& tanta ſuiipſius cõſtat uirtute:ut neq; cohors Pilati/ideſt pagan⁹/gẽtiliſq; popu
lus:neq; principes ſacerdotum/eorũ ue miniſtri/ideſt iudei in ſua obſtinatione pſeuerãtes/illã
capere ullo tpe potuerint:niſi prodente aliquo diſcipulo/ideſt hæretico uel ſchiſmatico/pſeu Religio chri
doq; chriſtiano.Quãto enim magis a gẽtilibus ꝑncipibus populiſq;/& iudaica ſynagoga ueri ſtiana maio/
Acta.v. chriſtiani opprimebanť:tanto augebatur indies magis credẽtiũ numer⁹: ſed a falſis fratribus rẽ pſecutio/
ii. ad co prodita religio naufragium fecit.Propterea non ab re in his piculum eſſe maximũ Paulus no nẽ paſſa eſt a
rin.ii. tauit.Quod & Chriſt⁹ ipſe antea ꝓdixerat:Surgẽt enim(inquit)multi pſeudo ꝓphetæ & Chri ſuis:q̃ ab ex/
Math. ſti/& ſeducent multos.& de his etiã dicit Apl's:q̃ oparii ſunt ſubdoli/& trãſſigurãt ſe in ange teris.
xxiiii. lũ lucis.Hi ſiqdẽ Chriſtũ uendũt:qa in tales errores auaritia/alia ue carnali cupiditate trahun
Marci. tur:ſicuti de Symone mago exẽplũ extat puulgare:q Spũs Sãcti gr̃am oblata pecunia redime/
xiii. re curauit:magnũ ex ea q̃ſtũ ſperãs ſe facturũ:ꝓpter qđ loco ꝓxime allegato Corinthiis ipro/
ii.adco/ perabat Apl's: q̃ hos pſeudo ꝓphetas ſuſtinebãt:q eos deuorabãt: eorũq; bona accipiebãt.De
rin.xi. his quoq; in Cãticis legiť:Filii matris meæ pugnauerũt contra me. ⁋ Hi aũt heretici in Iudæ
Acta.viii ꝓditoris pſona aduerſus Chriſtũ/ideſt Chriſtianã religionẽ cohortẽ Pilati/ideſt gẽtiles/& mi C
ps.lviii. niſtros ꝑncipum ſacerdotũ.i.iudeos adduxerũt.i.ꝓuocarunt & inſtigarunt:armatos quidẽ gla
&.lxiii. diis.ſ.malignorũ ſermonum & falſarũ accuſationum:de qbus dicitur: Lingua eorum gladius
acutus & rurſus:Et gladius in labiis eorum & iterum:Exacuerũt ut gladium linguas ſuas. Itẽ
& cum fuſtib⁹ humanaꝝ ſcientiarũ:quæ lignũ qdẽ hñt.i.ſpẽm ueritatis:ſed ex arbore ueritatis
exciſum:ꝓpterea neq; radicẽ habẽt neq; humorẽ/teſte Saluatore q dixit:Oĩs plãtatio/quã non
Mat. xv plãtauerit pr̃ meus/eradicabiť.& multa in hãc ſniam dicta ſunt paulo ante dũ de arborib⁹ fru/
ctiferis/atq; infructuoſis eſt habita mentio.Itẽ & cum lanternis:quæ lumen quidẽ habẽt/intel
lectus.ſ.naturalis/ſed ofuſcatũ & incluſum atq; obtuſum humanaꝝ cupiditatum opacitate:qa
uim oẽm ingenii ad humanã gloriã expẽdunt.& ꝓpterea in cogitatiõib⁹ ſuis euaneſcunt ſicut
Ad ro.i dicit Apl's:Et hi quoq; ex earum uirginũ numero ſunt cenſendi:quæ lãpades qdem habebant:
Prouer. ſed uacuas oleo/ideſt uim pſpicacitatẽq; ingenii/ſed charitate fideq; carent.Et de hac lucerna
xiii. xxi dicit Sapia:Lucerna impioꝝ pctm̃.& rurſus:Lucerna impiorũ extingueť. ⁋ Et ne hoc quoq; D
&.xxiiii modo Chriſtũ capere impii interdiu/neq; in ꝓpatulo potuiſſent:ſed in ipſo noctis initio p inſi
dias/proditore ſignũ dante & præeunte/in orto atq; extra urbem circũuenerunt:deſertumq; a
diſcipulis oīb⁹ ad diuerſa tribunalia ptraxerũt:dũ eñ i publico fides Chriſti cœpta eſt p apl'os
prædicari:tin illiſq; lumẽ doctrinæ in uerbo/& fulgor ac ſplẽdor diuinæ uirtutis in ope illuxit:
tametſi plurimis inſidiis a principibus ſacerdotum fuerint impetiti:neutiq; tamen allegari po
tuit uerbum dei:qn in omnes fere mũdi partes per eos ſit diffuſum:ſicut ꝓdixerat p os Dauid
Pſalmo prophetæ Spũs Sanctus:ſed illis ipſis adhuc uiuentibus multi pu erſi chriſtiani Iudæ prodito/
cxviii. ris miniſterium aſſumentes/ſanctiſſima piæ religionis ſacramenta uariis cõmentis diffamare

cœperunt/& hos arriolos/illos maleficos/alios ſupſtitioſos/quoſdã faſcinatores/immo oẽ
paſſim homicidas/adulteroſq́ declamabant:ita ut quẽadmodũ illis Saluator ipſe prædixat:
Quicũq́ illos occidiſſent:obſequiũ ſe deo ꝓſtare arbitrarent̃:ſicuti hæc & alia ex actibus apo/
F ſtoloꝝ/& hiſtoria eccleſiaſtica Euſebii Cæſarieñſis ꝑſpici poſſunt. ⁋ Factũq́ eſt ipſis apl'uita
functis/cũ nemo apte auderet legem hãc defendere/utpote publicis/& his qdem crudeliſſimis
edictis principum damnatam:& diris ſuppliciis inſectatam/ut non ſolum a tyrannis & ciuili
cibus:ſed etiam ab omni fere hoĩum genere alii trucidarentur:alii ad diuerſos iudices p uua/
rias accuſationes:iuxta ipſius Saluatoris ꝓdictionem/uaticiniũq́ traherent̃. Verum ſicuti ille
inter ipſa etiã tormẽta ab officio ueri dei & hoĩs/redemptoriſq́ humani gñis non deſtit:quia
lux erat uera:q̃ etiã in tenebris lucebat:ſic nec imitatores uirtutis eius quantiſcũq́ ſuppliciis/ Mat. x.
tormentiſq́ laniarent̃:a confeſſione tamen fidei/& laude Chriſti nõ ceſſabant. Ad extremum Marci
aũt quo tpe extinctũ cũ corpore nomẽ quoq́ Chriſti peruerſa gens arbitrabatur:maioꝛ in eo xiii.
miracula claruerũt/& tertia tandem die reſurgens apparuit glorioſus. Sic etiã poſt uariis illas
tyrannoꝝ ſtrages atq́ ꝑſecutiones/euangelica tandẽ lex atq́ doctrina uniuerſo in orbe palam
& abſq́ periculo cœpta eſt ꝓdicari ipſis ſũmis ꝓncipibus & magnis ac ſingulari doctrina ꝓditis
G uiris crucis ſignaculo inſignitis:Chriſtiq́ ſacris initiatis: ſicuti & alio loco iam ſupra dictũ eſt.
Moraliter. ⁋ His igitur rõnib⁹ capturæ Saluatoris & ꝓcurſoris diuerſitas cõprobat̃/ſummã habẽt rõnẽ.
Alia tñ ad ꝓſumptũ a nobis moralẽ ſenſum excogitari/appoſitiſſimeq́ applicari põt. Cũ eñi
pro Ioanne ꝓficientem/& pro Chriſto ꝑfectum accipiam⁹:qua rõne in cæteris oĩb⁹/quæ utriq́
humanitus cõtigerũt diuerſitas fuit maxima. & in Saluatore omnia/q̃ in ꝓcurſore fiere ꝓſtã/
tiora/atq́ clariora:ita & in hac quoq́ captura idem cõueniebat oſtendi. Qui enim ſtatũ perfe/
ctionis nondũ ſunt adepti:ab improbis & infidelib⁹/uel a propriis concupiſcentiis/& dæmonũ
inſidiis/ac mundi illecebris/quæ per Herodiadem eorũq́ filiã ſignificant̃ facile capiũtur:atq́
opprimunt̃. Qui uero ꝑfectioris ſunt & uitæ & doctrinæ:multo difficilius: nec in ꝑſecutioni/
bus/temptationibuſq́ eandẽ illi/quã iſti uirtutem/cõſtantiãq́ oſtendũt:ſed de propriis uiribus
nõ ſatis fidẽtes ad Ieſum/ideſt Saluatorẽ/nũcios & diſcipulos mittunt orones. ſ. atq́ elemoſi/
nas. Talib⁹ quippe nunciis Cornelius cẽturio de infidelitatis crimine ad uerã fidẽ eſt ꝓductus.
Et hi quoq́ Thobiã deo gratum reddiderũt. Perfectus inſup etſi mortuus fuerit. i. peccato cõ/ Act. x.
Iuſti poſt la/ ſenſerit:non eum deus deſerit:nec corrũpi patit̃ in ſepulchro culpæ:ſed e ueſtigio reſuſcitat p Thobi.
pſũ fiũt me/ pniam/& clariorem fortioreq́ facit per gratiã: ſicuti de Dauid & de Petro/multiſq́ aliis legi/ i. & c. xii.
liores. mus qui facti ſunt poſt lapſum in charitate feruẽtiores. Propterea Dauid ipſe dicebat: Bonum
mihi qa humiliaſti me. ſ. per pctm̃. & alio loco: Iuſtus cũ ceciderit: nõ collidet̃:qa dñs ſupponit Pſalmo
manũ ſuam:proficiens uero tardi⁹ reſurgit:& in ſepulchro corrupt⁹ manet:donec uocãte dño cxviii.
in die iudicii ſuſcitet̃/ideſt donec pniæ ſtadio ꝑcurſo caro p actuale pctm̃ putrefacta uitæ ſpem Pſalmo
reſumat. Tunc enim ipſe quoq́ glorioſior/timoratiorq́ & feruentior reſurget/ſicuti Magda/ xxxvi.
lenæ atq́ publicani admonemur exẽplo. Hæc & his ſĩlia ad hunc ſenſum afferri poſſunt teſti/
H monia & exẽpla:ſed iam ad hiſtoriam reuertamur. ⁋ Ioannes igit̃ ꝓcurſor ab Herode captus
Ioannes qua atq́ in carcerem cõiect⁹ nõ ſtatim morte mulctat⁹ eſt:ſed multis etiã mẽſib⁹ in ergaſtulo ſerua/
ratione diu i tus:cuius rei duas ab euãgeliſtis legimus fuiſſe cauſas:quaꝝ alterã Mattheus/alterã uero tradi
carcere man dit Marcus. Ait enim Mattheus: ET VOLENS eũ occidere:timuit populũ:quia ſicut ꝓphetã
ſit. eum habebat. Marcus uero dicit: Herodes aũt metuebat Ioannẽ:ſciens eũ uirũ iuſtũ & ſanctũ/
Textus. & cuſtodiebat eũ:& eo audito multa faciebat/& libẽter eum audiebat. In hoc itaq́ conueniunt
amboq́ nõ pietate/uel iuſtitiæ zelo/ab eius cæde tyrãnus abſtinebat:ſed ſolo timore/qui du/
plex erat. Timebat enim & Ioannis ſanctitatẽ/& populi ſeditionẽ:& qdẽ ad lr̃am populi timor
erat ꝑſpicuus. Cum enim illũ ut ꝓphetã/ſanctũq́ colerẽt:facile in Herodẽ (ſi confeſtim illũ oc/
cidiſſet) conſpiraſſent:tumultũq́ excitaſſent:q̃ ratione ſacerdotũ principes & Phariſei a Salua Matth.
Populus uul tore multo tpe manus cõtinuerũt. Eſt enim populus uti ad malũ/ita quoq́ ad bonũ ductibilis/ xxi.
garſæque ad flexibiliſq́. Idem eñ/qui Chriſto obuius ſolẽni palmarum die illũ Dauid filiũ/regẽq́ & Pro/ Mar. xii
bonũ & ma/ phetã/applauſu maximo acclamauerat/ob recens ſuſcitati Lazari miraculum/quinto ab inde Lu. xxii
lum ꝓnus. die illũ crucifigi/& Barrabã ſibi donari/tumultuaria uociferatione ſuadẽtib⁹ ſacerdotum prin Matth.
I cipibus poſtulauit. ⁋ Herodem igit̃ ſicarium raptorẽ atq́ adulterũ metus popularis tumult⁹ xxi.
Queſtio ad a ſancti uiri cede retardauit:non auertit. Idq́ aptam habet rõnem. Sed quod ſequit̃:maiorẽ ha Io. xii.
litteram. bere uidet̃ difficultatẽ:quo enim pacto/qua ue rõne illum timebat/q nulli unq̃ nocuerat:ꝓfue Matth.
rat aũt oĩbus:quiq́ in carcere uinctus tenebat̃/nec ab ullo homine ſuffragium/opem ue ſpe/ xxvii. &
rabat. Quo pacto itẽ illum libenter audiebat:qui illi adulterium & inceſtum fraternãq́ offen Mar. xv
ſionẽ improperabat. Quomodo deniq́ eo audito multa faciebat:qui aliud illi inſtantius ſuade/
bat nihil:

bat nihil:q̄ ut/qđ illi moleſtiſſimū eſſe intelligebat/fratri uxorem reſtitueret. ¶ Caterum ha
bet hoc ꝓrogatiuæ diuina uirt⁹/& ueritas ipſa/ut etiā cōtemptorib⁹ & impugnatorib⁹ metum/
terroreq̨ incutiat:eoſq̨ (quos diximus) uenerabiles atq̨ formidabiles nihilominus efficiat:nō
i.reg.iii. quidē offenſionis diuinæ reſpectu/ſed ultionis potius metu. Hinc in libris regum legit̄:q̄ Saul
iii. regū Dauidem metuebat:eo q̄ eſſet dn̄s cum eo. & itidem de filio eius Salomone dicit̄:q̄ eum timuit
iii. populus/eo q̄ ſapiam dei uidebāt in eo. Eſt aūt timor hic non filialis ſed ſeruilis/aut potius car
nalis:q̄lis eorum/qui a dei & ſanctoꝝ eius iniuria blaphemiaq̨ abſtinent/ne in corpis/aut for
iiii. reg. tunæ bonis detrimentū patiant̄:nihil de ſalute aīæ ſolliciti:tali timore Acab rex Iſrael Hyere/
i. miā timuit:& Moyſem Pharao:populuſq̨ ægytius dū dicebat:Fugiamus iſraelē:quia dn̄s pu/
Exodi gnat pro eis. ¶ Verū enimuero quāta ſit ueritatis uirtus/atq̨ efficatia/quanta rurſus impieta
xiiii. tis uiolentia & dæmonis ꝑtās/ex hac una re promptū eſt intelligere. Herodes quippe q̄tum uis
impius & ſcelerat⁹/Ioānem tn̄ iuſtum & ſanctū eſſe ſciebat:& proinde ſuā ipſius iniquitatem/
atq̨ improbitatem ꝓpria conſcientia ꝓfitebat̄. Si enim iuſtū & ſanctum ſciebat: cur eum in car
cere uinctū tenebat:quē ſine iniuria/immo & ſine ſacrilegio/carceratū tenere ſe nō poſſe intel
ligebat:uicit tn̄ naturalem hoīs cognitionē/& originalem iuſtitiam corrupt⁹ libidine animus.
multo ſiqdem arctiori uinculo Herodis aīum libido:q̄ Ioannē Herodis uincula conſtringebat.
ꝑs. ii. & Hæc enim dæmonis ea ſunt uincula. de q̄bus in pſal. legit̄:Diſrumpamus uincula eorū. & rur/
cxiii. ſum:Diſrupiſti dn̄e uincula mea. & in Sapia:Funibus pc̄tōrū ſuoꝝ cōſtringitur impius. Et hic
puer.v. idem eſt ille aīæ carcer:de quo educi ſe ꝓpheta poſtulabat dicens:Educ de carcere aīam meam.
ꝑs.cxii. Huius aūt carceris/Hoꝝq̨ uinculoꝝ quāta ſit tenacitas/atq̨ cōſtrictio:ex hoc conīcere licet:q̄
neq̨ agnitio ueritatis/neq̨ ultionis diuinæ metus/neq̨ popularis indignationis timor/hui⁹ He
rodis animum ꝑuicere potuerūt:ut eū quē ſanctū & innocentem uirū agnoſcebat:materiali car
cere liberaret/priſtinæq̨ reſtitueret libertati. Nonne & Pilat⁹ Ieſum uirum iuſtū/& falſis accu
Matth. ſationib⁹ per inuidiā circūuentū intellexit. Verūtamē Cæſaris indignationem/populareq̨ tu/
xxvii. & multū ueritus/innocentē hoīem/de quo diuinum aliquid ſuſpicabat̄/morte mulctauit:cruciq̨
Mar.xv affixit. Num & Iudas Chriſtū ſanctū & iuſtū/immo & filiū dei/aut oīno uirtute diuina ſufful/
tū eſſe cognouit: quēadmodū ore ꝓprio/accuſante conſcientia faſſus eſt:dū dixit:Peccaui tra/
Matth. dens ſanguinem iuſtū:quem tn̄ urgente cupiditate lucri parua pecunia uelut mancipiū grega/
xxvii. riū uendidit tradiditq̨ perſecutorib⁹ occidendū. Principes quoq̨ ſacerdotū/ſcribæ & Phariſei/
Io.xix. tāetſi filium dei illum negarēt:nephaſq̨ appellari eū hoc noīe ducerent:conuincente tn̄ eos te
ſtimonio ſcripturarū/& magnitudine miraculorū/iuſtū/& ſanctū/ac oī prorſus labe criminis
mundū eſſe ſciebāt. Ait eīn Sapia ex eoꝝ perſona:Circūueniamus iuſtū:qīn inutilis eſt nobis/
Saꝑ.ii. & contrarius opib⁹ nr̄is. ¶ Trahit igitur ueritas ui ſua cōſcientiā atq̨ intellectū etiā nolentē.
Nihil enim pōt aduerſus ueritatē humana malitia/ut autor eſt Apl̄s & Sapia dicit:Scit eīn con
ii. ad co ſcientia tua:qa & tu crebro maledicis aliis. & Apl̄s:Qui oſtēdunt opus legis ſcriptū in cordib⁹
rin.xiii. ſuis/teſtimonium reddente illis conſcientia ipſoꝝ/& inter ſe inuicem cogitationū accuſantiū.
Ecc.vii. Signatū eſt eīn (ꝓpheta teſte) ſup nos lumē uultus tui.ſ.cognitiōis boni & mali. & rurſū Sapia
Ad ro.ii dicit:Poſuiſti oculū ipſoꝝ ſup corda illoꝝ. Verum enimuero nō tanta eſt ueritatis uirtus atq̨
ꝑs.iiii. ꝑtās:ut uoluntatem cogere poſſit:in cuius eſt arbitrio:mala etiā cognita ſub uelamine alicuius
Ec.xvii boni eligere:ueriſq̨ bonis anteponere falſa. ſicut in pſal. dr̄:Noluit intelligere ut bene ageret.
Pſalmo & rurſum:Noluit benedictionem/& elōgabitur ab eo. Cognouit igitur Herodes Ioannem eſſe
xxxv. uirum iuſtum & ſanctū/ſed non ut talem tractare uoluit:quin in aduerſum trahēte carnali cu
ꝑs.cviii piditate leuiſſima occaſione uita illum ꝑuauit:tāetſi ꝑter hanc cognitionem accederet etiā de/
lectatio ſermonum eius. LIBENTER (inqt) eum audiebat. ¶ Neq̨ (ut nonnulli interpratā/
tur) ſimulatam crediderim hanc in eo audiēdo delectationem. Quippe & alius Herodes Chri
Lucæ ſtum uidere cupiebat/nō religione uel fide/ſed curioſa q̄dam cupiditate/qua in nouarū rerum
xxiii. didendarum deſiderium oēs trahimur. Sperabat enim ſignū ab eo aliqđ uidere:aut oīno illius
uidendi deſiderio tenebatur/de quo tanta uulgo dici audierat: ſicuti & ad Chriſtum uidēdum
tota Hieroſolima audita lazari reſuſcitatiōe certatim eſt effuſa. Et turba oīs (teſte Marco) Ie
Mar.xii ſum libenter audiebat:quæ paulo poſt (ut ꝑdictum eſt) inſtigātib⁹ ꝑncipibus ſacerdotū & ſcri/
Matth. bis illum morte dignū iudicauit. ¶ Et ꝑfecto Herodes hic ex eorum numero cenſeri poteſt:
xiii. de quibus Saluator in parabol adicit/q̄ uerbum dei libenter q̄dem audiunt:ſed ſicut inter ſpi/
Lu.viii. nas iactum ſemen/ab ipſis ſuffocatur:ita & uerbum iſtud a uoluptatib⁹ & diuitiis cæteriſq̨ hu
ius ſæculi uanitatibus. ¶ Hoꝝ tamen nō tam deſperanda eſt ſalus:q̄ eorum qui humorē nul/
lum habent charitatis:& non ſolum libenter nō audiunt:uerūetiam audientes diſſecant̄ cordi
Act.vii. bus:& aures ſuas continent ne audiāt quales fuere/qui cum Stephano diſputabant:& hi (quos

A
Boni a malis timent̄ & ue ritas ipſa ti/ morē incutit inimicis ſuis

B
Veritatis q̄ ſit uis & effi/ catia & quō p malitiā ſupe ratur.

C

Textus

H

I

Verbum dei paulo ante diximus) aſſidue Chriſto fuiſſe inſidiatos: qbus ipſe dicebat: Ideo uerba mea nõ au/
ĩpugnãtes lõ ditis/quia ex deo nõ eſtis. ¶ Porro nou uſq; adeo fomitẽ charitatis ſuffocat & extinguit luxu Io.viii.
ge deterio/ ria/carnaliſq; concupiſcẽtia/ ſicut inuidia: atq; ex fomite ſupbiæ ꝓdiens hypocriſis. Propterea
res ſũt his q ad illud genus hoiuu dicebat Saluator: Publicani & meretrices ꝑcedent uos iu regno dei. Da Matth.
negligẽtes il uid enim ſpecie/formaq; mulieris deceptus/& adulterio ſe cõmaculauit/& ad cumulũ ſceleris xxi.
lud ſeruant. addidit & homicidium. Verũtamẽ cũ reliquam uitã in timore dei egiſſet/ſeſeq; humilem in re ii.Regũ
K bus oibus erga deũ & hoies egiſſet: confeſtim a deo monitus pniam egit: & indulgẽtiam obti/ xii.
Pctã ſpũalia unit. Multi quidẽ quotidie inueniunẽ auaritiæ aut luxuriæ deditiː qui tñ in reliqs religioſi eſſe
grauiora ſũt uident: multaq; opa faciunt: & ſi nõ oi ex parte bona/utpote radicem charitatis non habentia/
carualibus. religioſa tñ mente grata deo fore/& ſperãt/& cupiunt: ſicuti & centurio ille: qui & ſi recta fi/
de careret: oronibus tamẽ & elemoſinis diuinã pulſabat miſerationem. Qua rõne illud quoq; Actu.x.
de Herode iſto dici põtːq; & ipſemet audito Ioãne multa in feruore illo impſſi uerbi faceret bo
na: utpote elemoſinas/& fortaſſis etiã ea quæ ad dei cultũ/uel iuſtitiæ diſtributionẽ inter ſub/
ditos ptiuebant: ſicuti pleroſq; reges & principes/& feciſſe legimus/& facere frequẽtiſſime ui
L demus. ¶ Hunc itaq; ꝑcurſorẽ Herodes in cuſtodia habebat: tum ut illũ ab uxoris/quæ illi⁹ ui
tæ inſidiabaẽ/iuiuria atq; iuſidiis tutareẽ: tũ uero ne in publicũ ſua ipſi⁹ flagitia proderet: neu
plebem aduerſus ſe concitaret. Et fortaſſis etiam ut principib⁹ ſacerdotũ/ſcribis & phariſeis/
quibus eũ exoſum eſſe ſciebat/gratificaretur: quemadmodum & alium Herodem feciſſe legi/
mus: qui cum Iacobũ fratrem Ioannis occidiſſet gladio: uidẽs q; placeret iudeis: appoſuit ut ap/ Act.xii.
Moraliter. præhenderet & Petrũ. ¶ Hoc quippe & illi faciunt: de qbus paulo ante locuti ſumus: q gr̃am
Opera bona quidem diuinã ex toto abdicare a ſe nolunt. Neq; ideo peccãt: ut deũ offendant: ſed eũ pctõ ſuo
non proſunt cuperẽt non eſſe offenſum: multaq; erga deũ & ꝓximos exercent pietatis opera. Verũtamẽ in/
ſine radice cluſam carcere cupiditatis humanæ gr̃am tenent alligatã. Atq; his q̃libuſcunq; uel meritis uel
charitatis. bonis opib⁹ ab inſidiis diaboli per tps aliquod ne occidaẽ defendunt. Cæterũ magno in pericu
lo uerſantur: qui diuinam gr̃am diutius detinent carceratã/ne illis etiam dolẽtibus inſidiis He
rodiadis/Ioanni.i.gr̃æ in carcere humanæ uoluntatis caput amputetur. Et proinde penitus ex
tinguatur ille diuinæ gr̃æ igniculus. Quod quidẽ tunc euenit: cũ per aſſuefactionẽ & perſeue/
rantiam caſus inducitur: ſicut alio loco in ſuperioribus abunde eſt oſtenſum.
M ¶ Sed interea ad alia myſteria/quæ per id tpis/quo Ioãnes carcere clauſus manſit/geſta ſunt/
Scd̃a pars. accedamus. Igitur in carcere poſito Ioanne Saluatoris fama percrebreſcebat: quotidieq; miracu
la eius/quæ tum maxime palã & uariis in locis facere cœpit/diuulgabanẽ: necnon & doctrinæ
eius in omni Iudea & Galilea ſermones erant frequentiſſimi: ita ut etiam ad Ioannem carcere
inclusum harũ rerum notitia deferentibus diſcipulis ꝑueniret: ſicut Lucas noſter teſtaẽ dicẽs:
Textus: EXIVIT hic ſermo in uniuerſam iudeam de eo & oẽm circa regionem & nũciauerunt Ioanni
N diſcipuli eius de oibus his. ¶ Ecce quãta eſt uirtutis uerbiq; diuini uis atq; efficatia. Breui enim
Diuina uirt⁹ tpis ſpacio uniuerſam regionem ꝑuagaẽ: & loca etiam abdita & occluſa penetrat. Eſt enim (ut
oĩa penetrat ait Apl's) Sermo dei uiuus & efficax/ac penetrabilior omni gladio ancipiti: & fama apud cũctos Ad he/
uelox eſt/ut alibi ſcriptum reperiẽ. Huiuſq; figura fuit Salomon/qui Chriſtum ꝑfigurauit. Fa bre. iiii.
ma enim ſapientiæ illius longe regni fines exceſſit. Talis autẽ de pfectis quibuſq; fama pcur/ Ruth.i.
rere debet: oẽm circa regionem ſicuti & alio loco de Chriſto ipſo Euangeliſtæ teſtanẽ. & in Sa ii.paral.
pientia legiẽ: Laudent eam in portis opa eius. Et hoc eſt qd̃ Saluator diſcipulos ſuos facere do ix.
In prælatis & cuit: Luceat (inquit) lux ueſtra corã hoibus ut uideant opa ueſtra bona/& glorificent pr̃em ue Mat.ix.
ꝓdicatoribus ſtrũ qui in cælis eſt. Et hic ille ipſe eſt bonus odor: qui ex ſponſa Chriſti ꝓdiens adoleſcentulas Lu.iiii.
quãtũ ualeat trahere debet ut poſt eã non mõ ambulẽt/uerũetiã currãt: ſicut iu canticis legitur. Valde quip/ Prouer.
opinio. pe iu ꝓdicatore & ꝓlato piculoſa eſt. ſiniſtra apud uulgus fama atq; opinio. Quocirca Apl's xxxi.
dicit: Bonum eſt mihi magis mori/q̃ ut gloriã meam qs euacuet. Melius nãq; eſt nomen bonũ: Cant.i.
q̃ diuitiæ multæ: nec ab re quidem: corrumpit enim mala ꝑcipũ & ꝓlatoꝝ/aut doctorum uel i.ad co/
ꝓlatoꝝ fama etiã ſubditorum inferiorũq; mores/& ſcãdalũ generat pernicioſiſſimum: ut alio rin.ix.
quoq; loco iã fuit oſtẽſum. Hinc ad filios ſuos/diſcolos ſane & male morigeratos dicebat Hely
ſacerdos: Nolite filii mei/nõ enim eſt bona fama quã audio de uobis ut trãſgredi faciatis popu i.reg.ii.
lum dei. Ipſe autem deus cũ diffamari apud hoies miniſtros & uilicos ſuos intelligit: rationem
H ab eis repoſcit dicens: Quid hoc audio de te/redde rõnem uilicationis tuæ. Valde igitur nobis Lu.xvi.
pertimeſcendũ eſt: quib⁹ gregis ſui curã regimenq; deus credidit: ne cum malæ adminiſtratio/
I nis infamia laboremus repẽte ad ſtrictam illam rõnem reddendã interpellemur. In tales quip Lu.xix.
Textus. pe auſterus eſt/& ad ultimũ quadrantem uſq; reddere eos compellit. ¶ QVOD igitur Ioan Mat.v.
Moraliter. nes iu uinculis exiſtẽs cũ audiſſet opera Chriſti: ad eũ diſcipulos miſit. Morale hoc nobis iuxta
ſpũalem

intelligentiam ꝑbet documentũ:ut quoties diuina gr̃a/quæ per Ioãnem ſignificat̃:peccatorũ Moraliter.
uel delitiarum aut cupiditatum uinculis eſt alligata/ad Ieſum/ideſt Saluatorem núcios cordis/
ſcilicet intellectum & affectũ/uel illos de quib⁹ ſupra diximus/túc maxime mittamus: cũ opa
Chriſti/ideſt ſalutis audimus:nẽpe qui lumen gr̃æ retinent:q̃uis obtuſum & impeditũ/ huma/
nis cupiditatibus:auditis ſalutis ſermonibus/facile ad cor reuertunt̃/ & ad deum per pniam ſe
cõuertunt. Nã(ut plurima ſacræ ſcripturæ:tũ exempla:tum teſtimonia ꝑtermittam) Herodes
impius audito Ioanne(ſicut paulo ante uidimus)multa faciebat. Simil'r & odor ſeu fama ſan/
ctitatis & uirtutis/ꝑſertim principũ & ꝑlatoꝝ/cæterorũ ue qui aliis gradu & officio ꝑeminent:
alios maxime ad uitæ emẽdationem ꝑtrahit/allicitq;. ¶ Alio quoq; ſenſu ſynagoga ignoran A
tiæ carcere incluſa/ & uinculis mundanæ ambitionis atq; auaritiæ conſtricta/auditis euangeli/
cæ legis uirtutibus atq; miraculis/ad illã nõ omnes diſcipulos ſed duos dũtaxat/ideſt partẽ mi/
nimã coꝝ tranſmiſit:uel eos qui in charitate non ficta per legis ꝑcepta ambulabãt. Nam & bi/ B
nos ad ꝑdicandum diſcipulos ea rõne miſiſſe Chriſtũ ex Euangelio tenemus. Duos itaq; miſit
Ioannes qui inquirerent diligentius ꝑſcrutatione .ſ. ſcripturarũ/& reuelatione Spũs Sãcti/ an
is/quem lex ipſa ꝑdicabat/Meſſias eſſet in lege ꝓmiſſus:ꝙ non uerbis ſed reb⁹ ipſis/admiratio/
nis plane gr̃aq; refertiſſimis/illũ ipſum eſſe reſpondẽte/ideſt per Ap'los & cõfeſſores edocẽte:
diſcipuli ipſi.i.hi/qui ex circũciſione credidiſſent/ꝑfecte Chriſtũ agnoſcerent ; & illi deinceps
adhærerẽt. ¶ Sed qd per hos diſcipulos interrogauerit Ioãnes: intelligamus. TV ES (inqt) C
qui uenturus es/an aliũ expectamus? Quoꝝ qdẽ uerboꝝ ſenſus uidet̃ ea ratione ambiguus: Textus.
ꝙ a ueritatis imagine longe eſſe uidet̃:ut hic Ioannes/qui iam tũ cum in utero matris lateret: Queſtio ad
Chriſtum ipſum agnouerat/& ætate ꝓuectus toties/totq;/& tam aptis uerbis/atq; teſtimoniis litteram.
demonſtrauerat:nunc auditis inſup miraculis/de eo ambigeret/an Chriſt⁹ eſſet. Neq;/ut alio
loco iam in ſupiorib⁹ a nobis tactũ eſt/ꝓbabilis coꝝ uidetur ſententia:qui an ad inferos quoq; Ioãnes ĩ uin/
deſcenſurus eſſet:dubitaſſe illum autumant. Quãdoqdem illud quoq; cõſequens erat:ei quod culis exiſtẽs
iam ipſe ꝑdixerat. Quicũq; enim Meſſiæ aduentũ & reſurrectionẽ mortuoꝝ credebant/& hoc an de Chri/
credere cogebant̃:ꝙ ſanctos pr̃es in ſinu Abrahæ captiuos relaxaret. tum ꝙ ita ꝓphetaꝝ oracu ſto dubita/
lis/& ueteris teſtamenti figuris ꝓmonſtratum erat:tũ uero & maxime/ꝙ uacua fuiſſet alioqui uit.
i.ad co/ ſpes eorum qui in lege ſaluari ſperãtes ſec'm eam uiuebant:ſicut alibi dicit Ap'ls: Si Chriſtus
rin. xv. nõ reſurrexit/inanis eſt fides noſtra.& in libro Machabeoꝝ legit̃:ꝙ hi/q cũ pietate dormitio
ii. ma/ nem acceperant/optimã habẽt repoſitam ſpem. Fabuloſa quoq; uiſa fuiſſet Saluatoris de La/
cha.xii. zaro & diuite epulone parabola/qua Lazarũ in ſinu Abrahæ ab Angelis portatum retulit:ſi nõ
Lu.xvi. hi/ad quos parabolam diſſeruit/ſinũ Abrahæ credidiſſent:in quo iuſtoꝝ aiæ ad tꝑs depoſitæ re
demptionem expectarẽt. ¶ Minus quoq; cõgrua uidetur coꝝ reſponſio:q illum nõ de re/ſed D
de modo uel tpe dubitaſſe affirmant:an.ſ.in aĩa & corpe/uel in aĩa tm̃/aut ſola uirtute atq; au
ctoritate/& an illico poſt ipſius Ioãnis obitũ/an ex lõgo interuallo ad inferos deſcẽſurus eſſet.
Primũ qdẽ ex uerbis eius ꝑſpicuũ eſt/nõ de tpe/aut officio/uel actiõe/ſed de ꝑſona dubitaſſe.
Ait enĩ: Tu es/q uenturus es?an alium expectam⁹?alioqui nõ hoc modo interrogari illũ opor
Matth. tebat:ſed potius ſi de tpe hæſitaſſet/hoc modo interrogandũ curaſſet:Dic nobis qñ hæc erũt?
xxiiii. uel an in tpe hoc reſtitues regnũ Iſrael?ſicut Ap'li quæſierũt/ſin de modo:Maria imitãda erat: Maria imitã
Actu .i. quæ interrogãs Angelum quæſiuit dicẽs:Quõ fiet iſtud?uel etiã Nicodemus q dixit:Quõ poſ da.
Io.iii. ſunt hæc fieri?Rurſus q̃nis cũm Euãgeliſtæ hanc fuiſſe cõueniunt: qa audierat opa Chriſti.
Hoc aũt argumẽto eſt:illũ ex opib⁹ an Meſſias eſſet:inqrẽdũ putaſſe. Et ob id ꝙ Chriſt⁹ quoq;
per opa reſponſum dedit/ut paulo infra ꝓſequemur. De tpe igit̃ aut mõ illũ queſiuiſſe uerbo/
rũ ſenſus uix põt pati:illum uero dubitaſſe repugnare ꝓrſus uidet̃ rationi. ¶ Quas ob diffi/ E
cultates illoꝝ potius opinioni aſſentiẽdum puto:q hunc nõ ideo interrogaſſe dicũt/ꝙ dubius
eſſet:ſed ut diſcipulorũ dubitationem amputaret. Cum & Chriſtũ ipſum eiuſcemodi interro/
Io.xi. gatiões frequẽter feciſſe/ex Euãgelio ſit ꝑſpicuũ.q̃le eſt illud: Vbi poſuiſtis eũ?& illud: Quid
Mar.ix. inter uos conqueritis. & rurſus: Quantũ tꝑs eſt/ex quo ei hoc accidit:& id genus plurima. Di/
ſcipulos quippe magiſtri zelo ꝓmotos Chriſto inuidiſſe in ſupioribus eſt oſtẽſum/ indigneq;
Luc. ix. tuliſſe:ꝙ ipſe(ſicut Ioãnes)baptizaret:qđ & ap'lis eiuſdem Saluatoris contigiſſe legimus:cum
alium neſcio quem uidiſſent in nomĩe ipſius Saluatoris dæmonia eiicientem. Exiſtimauit itaq;
Ioannes cũ opera Chriſti a diſcipulis intelligeret:fore ut ſi quæ miracula illum facientem ui/
diſſent:nullam deinceps ambiguitatem haberẽt:quin is Meſſias eſſet:qui in lege ꝓmiſſus erat
& ab ipſo ꝑcurſore illis iam crebro uerbo & digito demõſtratus:ſicuti & Angelus paſtores ad
ꝑſepe dñi deſtinauit:quo fierent de eius natiuitate/quã ipſe idem illis denũtiauerat/certiores.
Nu.xiii Moyſes quoq; hebraici populi dux ꝓmarius/iuſſu dei exploratores ad terrã a deo ipſo gẽti

illí ꝓmiſſam uiſendá/luſtrandáq́ deſtinauit/q́ functꝰ ex ea inſignes/ſuaueſq́ & deſiderabiles
referētes uniuerſo populo de illiꝰ ipſius terræ ubertate feracitateq́ adhuc hæſitáti fidē fecere.
Eoq́ pacto diuinæ ꝓmiſſionis certitudinē rebꝰ ipſis oſtēdere:quá Moyſes diuino edoctꝰ oracu
F lo habebat exploratiſſimam. ⁋ Pōt aūt & ad myſterium/ſenſumq́ allegoricum uel moralem
Moraliter. (uti iam diximus) hæc diſcipulo℞ Ioannis miſſio accōmodari. Eaq́ rōne dubitationis erꝰ ratio
collerari. Ioannes quippe Ieſum uidens/& cum diſcipulis in deſerto loquēs illum eſſe Chriſtū
& cognouit/& ipſis diſcipulis demōſtrauit. Ab herode aūt tentus/ligatꝰ/atq́ incarceratus du/
bitauit:ſicuti & Petrus in atrio pontificis inter miniſtros ſacrilegos exiſtēs abnegauit:& poſt/
modū Angelū liberatorem ſuum a deo miſſum in carcere dormiens non cognouit:qui tamen
Ieſum in humana ſpecie cernēs illum dei uiui filium fuerat ante cōfeſſus. Quod qdē illud no/
bis ſignificare uidetur:pleroſq́ mortales in eremo religionis/uel in ſolitudine cōtemplationis
deum mēte pia intuentes illum qdē recognoſcere/puraq́ mēte ſectari:q́ Herodis poſtea/ideſt
diaboli uel ſupbiæ/aut cupiditatis/uel pſecutionis uinculis conſtricti/illum aut apte negant/
aut de ueritate legis/diuinaq́ tum iuſtitia tū uirtute/uacillāt. Nemo tamē fortiū athletarū/&
ſtrennuorū Chriſti militū/metu mortis aut carcerū Chriſtum negauit: Hi enim & uincula/&
carceres/& cætera oīs generis tormēta perpeſſi/teſtimonio fidei ꝓbati inuenti ſunt:ſicut dicit Ad he/
Apl̄s q́ etiā uſq́ ad uincula laborát/& pro Chriſto in carcere fidelis legati officio eſt defunctꝰ. bre.xi.
G ⁋ Vel iuxta alium ſenſum:cū Chriſtꝰ ſtatum pfectionis/& contēplatiuo℞. Ioannes uero pficiē ii.ad thi
tium & actiuorū(ut ſæpe diximus)repræſentet:qui uitæ pñtis incōmoda & pericula pferūt: de mo.ii.
quieto ſtatu ſemp ſunt ſolliciti:& eam ob rem de illo ſæpe inquirūt:utpote ad qđ ptingere to Adeph.
tis anhelāt pcordiis. Hinc Marta cum Mariá ad pedes Saluatoris ſedentem/eiuſq́ uerba audiē vi.
tem uideret:rogauit enim/ut illam in adiutorium miniſterii uenire iuberet. Petrus quoq́ Chri Luc. x.
ſtum ſequi iuſſus/cū Ioánē mánſurū cerneret/dixit: Hic aūt quid? ita hic præcurſor ex actiuorū Io.xxi.
& uiatorum pſona de aduētu Saluatoris ſollicitus/præ nimio deſiderio hæſitátis more interro
H ganit: Tu es qui uēturus es &c. ⁋ Sed & ſi qs(qđ prima ſpecie uerba ſonare uident̄) cōtēdere
uellet: Ioannem nō mō ad diſcipulo℞/ſed ad ſuam quoq́ ipſius fidē cōfirmandá/corroboran/
dáq́/ad Chriſtū diſcipulos deſtinaſſe:nihil a fide religioneq́ Chriſtiana defenderet alienum.
Quũ is enim in utero ſanctificatꝰ Ioánes iam tū Chriſtū uix dū cōceptū agnouiſſet:& deinde
reuelante Spū Sancto/ꝓteſtāteq́ pſe/certiorem de eo notitiá habuiſſet:illumq́ diſcipulis non
Interroga/ ſemel atq́ iterū/ſed & tertio & quarto/aptis uerbis demonſtraſſet:fieri tñ potuit:ut in carcere
tio fit aliqñ degentis aium uel leuis aliqua ſubiret titubatio. Proindeq́ dū eius facta/admirandaq́ opa re/
de his q̄ ſunt ferentibꝰ diſcipulis audiſſet:uoluiſſe hoc quoq́ mō/ipſius.ſ.Saluatoris uerbo & operum inſpe
interroganti ctiōe certius informari:ſicuti facere eos ſæpenumero uidemus:q́ ardētiſſime cuiuſcūq́ rei/uel
certa. etiá pſonæ deſiderio flagrát:q̄uis enim illam adeſſe alio℞ relatu intelligant:immo & ipſis cer/
nant oculis:adhuc tñ an ea ſit:interrogant:uerenturq́ ne a ſenſu ipſo fallant̄. Tale quiddam
Apl̄is oībus teſte Marco accidit.q̄uis eñ Ieſum a mortuis ſuſcitatū uidiſſent:nō credebát: tale Marci
& Petro dum Chriſtū ſup mare ambulantem uidit. Et cum e carcere per Angelū eſt eductus/ xvi.
I & demū cæteris Apl̄is/cum Petrum ipſum adeſſe puella nūtiauit. ⁋ Quippe ſanctificatio in Mat.xv
Perfecti er/ utero errorē humanū a pcurſore nō ſuſtulit penitus:niſi qui mortale pctm̄ induceret/diuinaq́ Act.xii.
rare poſſunt priuaret gr̄a:cum & in actibus Apl̄o℞ ſcriptū ſit:reſtitiſſe Paulum in faciem Petro:eo q́ nō re
abſq́ pctō. cte in fide ambularet: cū tñ iam in gratia per Spūs Sancti uirtutē confirmatus eſſet. Non igit̄ Ad gal.
mirum/aut certe incredibile uideri debet:q́ poſt tot reuelationes & teſtimonia pcurſor aliquid ii.
adhuc dubitationis habuerit:cum & Apl̄i ipſi/qui Saluatorem táto tempore erant ſecuti/om/
niaq́ illius & geſta/& miracula uiderát:uerbaq́ illa diuinæ uirtutis efficaciá redolētia tá frequē
ter audierát:dū tamē illum captum a iudeis/ligatūq́ uiderunt:nō modo dubitare cœperūt:ue/
rūetiam a fide penitus ſunt collapſi táetſi illis oīa/quæ in ſeipſo implēda erant/ſæpenumero
pdixiſſet/& ſe dei filiū uerbis/factiſq́/fuiſſet conteſtatus:neq́ ab hoc errore illi ipſi immunes
fuere:quo℞ in cōſpectu glorioſus apparuit:& qui eandē quoq́ patris uocē corporali ſenſu pce
perant:quá ad Ioannem/dum illum baptizaret/in ſupioribꝰ retulimus e nube fuiſſe delapſam
nec Thomas pus illum a mortuis ſurrexiſſe induci potuit ut crederet: q̄ in clauorū foramina Io.xx.
digitos/& in lateris uulnus manū immiſiſſet. Idq́ a deo rerū oīum pſcio ſumma cum ratione
pmiſſum eſt fieri:ut horū dubitatio/fidem aliorū/imo uero oīum Chriſtiano℞/aſtrueret:ſoli
dareťq́. Neq́ enim ſatis ad incredulo℞ confundēdá maliciá/manifeſtá reſurrectionē ſuá fore
putauit Chriſtꝰ/ex eo q́ ſe uidendū/audiendūq́ præbuiſſet/& inſup corá diſcipulis mánducaſ/
ſet/& bibiſſet:niſi palpandū quoq́ ſe/& ex uulnerū cicatricibꝰ recognoſcēdū pberet. Quá ob
cám Ioannes in epl̄a ſua canonica de uerbo hoc teſtimoniū locupletiſſimū ferre cōtēdēs dixit: i.Io.i.
Quod

Quod audiuimus/qđ uidimus oculis noſtris/qđ perſpexim⁹/& manus noſtræ cõtractauerũt/
de uerbo uitæ/& quæ ſequunť:ut oſtẽderet per oẽs ſenſus Chriſtum humanitatẽ ſuã ad alio/
rum informationem demõſtraſſe:Ita quoq; ꝓcurſor iſte ad diſcipuloꝝ/cæteroruq; iudeorũ ma
iorem de Chriſto certitudinem/de illius diuinitate ꝑmittente deo nõnihil dubitauit:ut præter
paternã uocem/& Spũs Sancti in columbæ ſpecie deſcenſum/ipſius quoq; filii cõteſtatio acce/
deret:atq; ex operibus diuina quoq; uirtus fieret indubitata. ¶ Quã uero cũq; opinionẽ ad litte
ralem ſenſum ſequamur:ad moralẽ iuxta cõiorem/ꝓbabilioreq; hoc excerpi põt: ſumma etiã A
ſanctitate/atq; auctoritate ꝓſtantes uiros/ꝓſertim qui in cæteroꝝ lucẽ ſunt poſiti/& doctri/ Moraliter.
na aut uerbi gratia ꝓditi ad ꝑlatos/ſuperioreſq; ſacerdotes pro ueritate indagãda ſubditos/ ſequa
ceſq; ſuos remittere debere:tãetſi ea/de qbus eſt queſtio nõ ignorẽt:quo & ipſoꝝ ſuperiorũ do
ctrina atq; auctoritas ſit perſpicatior:& ex ore eoꝝ expreſſa ueritas fiat teſtatior: ipſorũq; in/
quirentiũ fides & meritũ augeať. ¶ Quod igiť dixit:TV es q uenturus es:an aliũ expectam⁹? B
perinde eſt ac ſi dixiſſet:Tu ne ille ipſe es Chriſtus?ſiue Meſſias in lege ꝓmiſſus? qui poſt me Textus.
uenturus eſt/& ſalutẽ orbi allaturus:an uero alius poſt te eſt expectandus.Hoc enim loquendi Explanatio
modo uti Ioannẽ decuit:quippe q & illũ poſt ſe uenturũ ꝓdixerat:& ꝓcurſoris officio fungeba litteræ.
tur.Sed & uulgus hoc quoq; modo de Chriſto loquebať.Quos enim ex qnq; panib⁹& duobus
Io.vi. piſcibus ſatiauit:hi ꝓſpecto miraculo inuicẽ dicebãt:quia hic eſt uere ꝓpheta/qui uenturus eſt
in mundũ. ¶ Qualis aũt Chriſti rñſio fuerit:attendam⁹:atq; in ꝑmis illud operæpretiũ eſt con/ C
ſiderare:q; hos/quos ſignis & miraculis erudiendos/in fideq; roborãdos/ad Chriſtum Ioãnes
miſerat/factis prius q̃ uerbis inſtruere uoluit.Sicut enim Lucas noſter teſtať:cum eſſet ab illis
duob⁹diſcipulis Ioannis noie/eo(quo ꝓdiximus)mõ interrogat⁹in ipſa hora multos curauit a Textus.
lãgoribus ſuis & plagis/& ſpiritib⁹malis/& cæcis multis donauit uiſum.Hoc ordine(ut Lucas
Lu.xiiii ipſe teſtis eſt)ꝓceſſit Saluator:dũ apud Phariſeum ſabbato panẽ manducaret. Oblatũ quippe
Io.xiii. illi paraliticũ ꝑmũ curauit:deinde curari licere ſabbato rõne demõſtrauit.Similiter & diſcipu/
loꝝ pedes ꝑmũ lauit:dehinc q̃ rõne id feciſſet:expoſuit. His & huiuſcemodi actib⁹ ꝑlatos/ꝓdi Moraliter.
catores/cæteroſq; alioꝝ duces/paſtores/& doctores/monuit ꝑus factis rebuſq; ipſis inſtruere:
Actu.i. deinde uerbis erudire.Sicut enim iam ſæpe dictũ eſt:ꝑmũ cœpit Ieſus facere/deinde docere.
¶ Hoc aũt cum feciſſet:tunc demũ rñdit: EVNTES renuntiate Ioãni quæ audiſtis & uidiſtis. Textus.
Ex qbus ſane uerbis illud quoq; confirmari põt:qđ paulo ante dixim⁹defendi poſſe:Ioannẽ.ſ.
ipſm aliquãtiſper de Chriſto dubitaſſe.Si enim ad diſcipuloꝝ dũtaxat ſolidandã fidem eos mi/
Mat. xx ſiſſet:ad illos cõgruentius reſpondẽs Saluator uerba retuliſſet:ſicuti & ad filios Zebedei cum
Mar.x. nõ ipſi/ſed eoꝝ noie mater poſtulaſſet:ſed & illud/qđ in fine rñſionis adiecit/idem ſignifica/
re uideť. ET beatus(inquit)qui nõ fuerit ſcandalizat⁹in me.ac ſi apte diceret:Renũtiate Ioã
ni mirabilia hæc/q̃ uidiſtis/& ab aliis facta eſſe audiſtis/ne ampli⁹de mea diuina hæſitet ꝑtãte.
& inſup dicite illi:q; beat⁹eſt qcũq; in me ꝑfecte firmiterq; credit.Hoc eſt enim in eo nõ ſcanda
lizari. ¶ Quãq̃ & iuxta ſpũalem intelligẽtiã dici poſſit:ſynagogæ ꝑ diſcipulos in ꝑſona Ioã Allegorice.
Io.xxi. nis Chriſtũ reſpondiſſe:ſicuti & Eccleſiæ ſæpenumero rñdit in ꝑſona Petri:ꝓſertim cum illi di
Matth. xit:Paſce oues meas.& iterũ:Tibi dabo claues regni cæloꝝ. ¶ Quod aũt dixit: Quæ audiſtis D
xvi. nonnulli ad uerba ſalutis/quæ corã illis diſſeruit/referendum putant:tãetſi de his Euãgeliſtæ Explanatio
nullã fecerint mẽtionẽ. Quidã uero ad alia ſigna plurima:quæ ꝓter ea/quæ corã eis fecerat/il litteræ.
lum feciſſe audierant/exiſtimant referendũ.Idq; magis applaudere uideť Iſræ:q̃uis enim mul/
tos eũ curaſſe Lucas teſteť:adiecit tñ a languorib⁹ ſuis/& plagis/& ſpiritibus malis.Dehinc &
cæcoꝝ illuminationem adiecit.De mutis qppe & ſurdis eadẽ/q̃ de cæcis/uideť rõ.Hi eñ/ſicu
& illi neq; langorẽ neq; plagas habent:ſed organoꝝ uiſu dũtaxat ſunt ꝑuati. Propterea ſi hos
quoq; curaſſet:de his/ſicuti & de cæcis/ſpecialem habuiſſet ſermonẽ.Sed & qđ de mortuorum
ſuſcitatiõe ſequiť:indubitatũ ꝓpe mihi uideť.Cũ eñ hoc cæteris oib⁹/q̃ expſſerat/lõge maius
eſſet:ꝓculdubio ſi quẽ eo tpe ſuſcitaſſet:hoc Lucas hiſtoriæ præ cæteris euãgeliſtis obſeruan/
tiſſim⁹nullaten⁹ ꝓteriuiſſet. ¶ Eadẽ quoq; rõne/qđ de paupeꝝ euãgelizatione Chriſt⁹ renun E
tiandũ Ioanni mãdauit:nõ tunc eius diſcipulis re ipſa fuiſſe oſtenſum/eſt ueriſimile.Hæc itaq;
non uiſa/ſed ab aliis audita cũ his/quæ uiderãt/referri iuſſit. Iam enim filiũ uiduæ ſuſcitarat.
& reliqua oĩa/quæ hic expreſſit/miracula patrarat:quæ cũ uulgata iam apud oẽs in ea regione
fuiſſent:ad hoꝝ diſcipuloꝝ notitiã nõ ignorabat perueniſſe.Propterea dixit:Quæ uidiſtis/&
audiſtis.Quẽ loquẽdi modũ etiã alio loco Euãgeliſta nř ſeruauit:ꝓſertim cũ de reuelatiõe na
tiuitatis Saluatoris ad paſtores ſcripſit.Ait enim.Et reuerſi ſunt paſtores laudantes & glorifi/
Lu.ii. cantes deum:in oĩbus quæ audierant/& uiderant:ſicut dictum eſt ad illos.In quoꝝ uerborum
explanatione nõnulla dicta fuiſſe memoria tenemus:quæ huic quoq; loco appoſitiſſime adiici

poſſent. Eodẽ quoq; tenore ſenatui iudeoꝝ reſpõdit Petrus: dũ dixit: Nõ enim poſſumus/ quæ
uidimus & audiuim⁹/ nõ loqui. & Ioannes in epl'a canonica: Quod uidimus & audiuimus &c. Act.iii.
F annunciam⁹ uobis. ¶ Hæc aũt Saluatoris uerba & myſteriũ cælant/ & ꝓbent documentũ. Lex i.Io.i.
Allegorice. quippe uetus ſeu ſynagoga ad Chriſti & Eccleſiæ cognitionẽ duob⁹ his ſenſib⁹ trahenda præ
mõſtrat/ auditu. ſ. & uiſu. Per auditũ quippe euãgelicæ ꝓdicationis in oẽm terrã catholica fides
Viſus & au/dit⁹ ad diſci/plinã aptiſſi/ma. diffuſa eſt: dicente Apl'o: Fides autẽ ex auditu/ & quæ ibi ſequunt̃. Illudq; ex actib⁹ apl'oꝝ: imo Ad ro.x
& ex euangelio ipſo fit pſpicuum: itidem etiã per lecturã ſacrarũ litterarũ contigit. Et ob id in
Apocalipſi dixit Ioannes: Beatus qui audit/ & q legit uerba ꝓphetiæ huius. Quippe quæ audit̃ Act.i.
uiua uox eſt: & quã ſcriptura refert/ mortua. de qua ꝓpheta dicit: Vox dñi ad ciuitates clamat. Mat.vi.
Hinc ad iudeos dicebat Saluator: Scrutamini ſcripturas: qa illæ ſunt: quæ teſtimoniũ phibẽt de Io.v.
me. Scriptura nãq; uelut lingua loquit̃/ dicẽte ꝓpheta: Dñs narrabit in ſcripturis populorũ. & Pſalmo
in Eſdra legit̃: Suſcitauit deus ſpũm Syri regis Perſarum & traduxit uocẽ oĩ regno ſuo etiam lxxxvi.
p ſcripturã dicens &c. Per uiſum uero mirabiliũ operũ/ quæ tã per unigenitũ ſuum: q̃ per eius Eſdræ. i
apl'os & confeſſores opatus eſt deus/ in ipſis ꝓſertim naſcẽtis Eccleſiæ pmordiis ad euangelicæ
legis credulitatem plurimi ſunt adducti. Ait enim Ioãnes: Cũ aũt eſſet Ieſus Hyeroſolimis in Ioan.ii.
paſcha in die feſto multi crediderũt in noĩe eius uidentes ſigna quæ faciebat & in actib⁹ apl'oꝝ Act.viii
tradit̃: q; turbæ intẽdebant his quæ a Philippo dicebant̃ unanimiter audiẽtes & uidentes ſigna
G quæ faciebat. ¶ Hoc igit̃ myſteriũ iuxta ſpũalem ſenſum Saluatoris uerba/ de quib⁹ nunc agi
Moraliter. mus/ in ſe continẽt. Documẽtũ uero hoc quoq; ꝓſtant: non his dũtaxat/ quæ oculis pſpicimus/
Credi opor/tet q̃ a fide di/gnis dicunt̃. uerum & his/ quæ a fide dignis audiuim⁹/ ꝓſtare fidem oportere. Nã & Chriſt⁹ eos/ q niſi ſigna
uiderẽt/ uerbis nõ credebãt in pſona reguli arguẽs dicebat. Niſi ſigna & ꝓdigia uideritis: non Io.iiii.
creditis. Sublatis nẽpe ſcripturarũ teſtimoniis: nulla eſſet ꝓteritarũ reꝝ fides/ nullaq; illaꝝ ex/
taret memoria. Confidendũ eſt igit̃ humanæ ſocietati: nõ uſq; adeo tñ/ ut oĩ ſpũi credam⁹: qđ
uetat Apl's: ſed ut ꝓbatæ fidei & auctoritatis uiris/ receptiſq; ab Eccleſia ſcripturis/ fidem adhi i. Io. iiii.
beamus: ne illud nobis cõtingat: qđ ꝓpheta teſtimonio utens iudeis cõminat⁹ eſt Petrus: dum
dixit: Videte ergo ne ſupueniat uobis qđ dictũ eſt in ꝓphetis: Videte contẽptores & admirami Act.xiii
ni/ & diſpgimini/ quia operor ego in dieb⁹ ueſtris opus qđ nõ creditis ſi quis narrauerit uobis.
Hãc aũt regulã ſeruabat Paulus/ & eius diſcipulus Thymoteus q ciuitatib⁹ tradebãt cuſtodire Actuũ
dogmata quæ erãt tradita ab apl'is & ſeniorib⁹: q erãt Hyeroſolimis: & oẽm/ q aliter docuiſſet/ xvi.
anathematis cenſura notabãt. Chriſt⁹ quoq; dũ Magdalenã excuſaret/ dixit: Vbicũq; ꝓdicatũ Ad gal.
H fuerit Euangeliũ iſtud in uniuerſo mũdo dicet̃: q; hoc fecit in memoriã eius. ¶ Sed iã quæ mi i.
racula hi Ioannis diſcipuli uidiſſent/ uel audiuiſſent/ uidendũ reſtat. Et qdẽ tã Mattheus q̃ Lu/ Matth.
Textus. cas in his uerbis cõueniunt: eũdemq; ſeruãt rerum geſtarũ ordinẽ. Aiunt enim CECI uident/ xxvi.
claudi ambulãt leproſi mũdant̃/ ſurdi audiũt/ mortui reſurgũt/ paupes euãgelizant̃. Quibus Marci
Miracula chriſti in ſa/nandis mor/bis & ſuſcitã/dis mortuis i/ ueteri teſta/mẽto prædi/cta. in uerbis illud non ſine miniſterio factũ arbitramur: ut nõnulla (ſicut ꝓdiximus) in his expſſe/ xiiii.
rit: quæ corã illis ipſis diſcipulis nequaq̃ fecerat: & eoꝝ/ quæ fecerat/ nonnulla reticuerit. Mul
tos qdẽ a uariis lãgorib⁹ & plagis ſanauerat/ & a malignis ſpiritib⁹ liberauerat: ſicut Mattheus
dicit/ de qbus nihil in his uerbis cõmemorat. Quippe hoꝝ ſiue morboꝝ/ ſiue defectuũ ſana/
tio a ꝓphetis ad lr̃am ꝓdicta fuerat. De cæcis quippe claudis/ ſurdis/ & mutis a Saluatore ſanã/
dis plura extãt Eſaiæ uaticinia: quæ cũ a ſacris doctorib⁹ cõmemorata ſint: ſupfluum eſt trãſcri Eſa.xx/
bere: Sed & Hyeremias de claudis & cæcis cecinit: de leproſis uero figura extat Heliſei: q Naa/ ix.xxxv
mã Syrum mũdauit. Et illud accõmodari põt: liuore eius ſanati ſum⁹. Quod uero de mortuoꝝ xlii.lviii
ſuſcitatione dicit: æque in figura cõtigerat Helyæ & Heliſeo prophetis maximis: quoꝝ uterq; lix.
Chriſtũ ꝓfigurauit. Sed & per Eſaiã erat ꝓdictũ: Viuent mortui tui/ & interfecti mei reſurgẽt. Hyere.
I ¶ Verũtamen & de aliis quoq; infirmitatib⁹/ atq; lãgoribus prædictũ fuerat: ſed iſte notiores/ xxxi.
frequẽtioreſq; fuere: quas praro ſanaſſe alium quẽpiã legimus: Et ſi quiſq̃ unam uel alteram/ iiii. reg.
ſemel aut iterũ/ curauit Nemo tamen oẽs/ & tam frequẽter ex quo iam diuina in Chriſto pate v.
bat auctoritas/ & illud uerificabat̃: qđ ipſe longo poſt interuallo iudeis dixit: Si non feciſſem in Eſa. liii.
eis opa quæ nemo alius fecit: peccatũ non haberẽt. ¶ De pauperũ aũt euangelizatione Eſaias iii.Reg.
quoq; his uerbis ꝓdixerat: Nõne adhuc in modico in breui cõuertet̃ liban⁹ in chermel: & cher xvii.
mel in ſaltũ reputabit̃: & audient in die illa ſurdi uerba libri & de tenebris & caligine oculi cæ iiii. reg.
corum uidebũt: & addent mites dño lætitiã: & pauperes hoĩes in ſancto exultabũt. & illud Cy/ iiii.
K tharedi uatis aptari põt: Pauper & inops laudabũt deũ. & iterũ: Edent pauperes & ſaturabunt̃. Eſaiæ
Ad cuius rei corroborationẽ dicebat Apl's: Nonne deus elegit pauperes. ¶ Verũ ad ſpiritualẽ xxvi.
intelligentiã horum miraculorum operationẽ/ reiq; geſtæ ordinem redigi oportet: quãdo ꝓter ꝑs.xxi.
has ægritudines (ut iam dictũ eſt) alias plurimas curauiſſet: immo & paſſim oẽs ſanabat: ſicut Iaco.ii.

Mattheus

Matth. Mattheus Eſaiæ teſtimonio utens aſſeuerat:ſed de his tñ cũ miniſterio fit mentio quæ mentis Infirmitates
viii. potius q̃ corpis nobis exprimunt infirmitates. Cæcus quippe eſt. qcũq; lucẽ diuinæ gr̃æ nõ cer/ illæ q̃s ſana/
nit &qui in tenebris culpæ uel ignorãtiæ ambulat. De his Saluator locut⁹ eſt dum dixit: Sinite uit Chriſtus
Mat.xv illos: cæci ſunt & duces cæcorum:& quæ ſequunť. & Eſai. Expectauim⁹ lucem:& ecce tenebræ: quid ſignifi/
Eſa.lix. ſplendorẽ/& in tenebris ambulamus: palpauim⁹ ſicut cæci parietẽ:& q̃ſi abſq; oculis attrecta/ cant.
uimus: impegim⁹ meridie q̃ſi in tenebris. & alibi: Educam cæcos in uiã quã neſciunt/& in ſemi Cæci q̃uo il/
Eſa.xlii tis/quas ignorauerunt/ambulare eos faciam: ponã tenebras corã eis lucẽ. & infra: Quis cæcus luminantur.
ps.cxlv niſi ſeru⁹ meus/& reliq̃. Tales aũt cæcos tũ illuminat Chriſt⁹: cũ lumẽ illis tribuit cognitionis:
Lucæ de quo dicit ppheta: Dñs illuminat cæcos. Et hoc quippe cæcus ille ab eodẽ Saluatore petiit/&
xviii. obtinuit: qui dño quid ſibi fieri uellet/interrogãti rñdit: Dñe ut uideã lumen. Cæcoꝝ ergo il/
ps.l. luminationem icirco pmiſit: qa oẽm pniæ/meritiq; partem pcedit cognitio. Hinc ppheta poſt
Iob. peccatũ conſumatũ cũ lachrimis dicebat: Quoniã iniquitatem meã ego cognoſco. & alius di/
xxiii. cit: Quis mihi tribuat: ut cognoſcam & inueniam illum:& ueniam uſq; ad ſolium eius.
¶ Cognita aũt miſeria ſua/culpæq; grauitate/necnõ & dei/tũ iuſtitia/tum benignitate/ad cor A
ſtatim pctõr reuertitur/ ſeq; colligẽs per cõtritionẽ/deum/a quo per gr̃am pueniẽtẽ atq; illu/
minantẽ trahiť/e ueſtigio ſequiť: ſicuti & ille oculorũ lumine naturali orbatus fecit: q a Chri Seq deũ qd.
Matt.x. ſto illuminat⁹: confeſtim ut uidit: ſequebať eũ magnificans deum. Hinc Saluator ipſe dicebat:
& Lucæ Qui ſequiť me non ambulat in tenebris. ſed habebit lumẽ uitæ. Sequi aũt eũ/qui ambulat ſup
xviii. pẽnas uentoꝝ/claudus haud q̃q̃ põt: currendũ quippe eſt poſt eũ: ut in canticis legiť. & alio lo/ Textus.
Io.xiii. co abunde dictum eſt. Pniæ ſiquidẽ opa non ſunt pcraſtinanda: ſed cognita ægritudine ad me/
ps.xvii. dicũ citiſſime eſt decurrẽdũ. Dicente Sapĩa: Ne tardaueris conuerti ad dñm. qď ſane facere nõ
Eccl.v. poterat/qui per ignorantiã & culpã cæcus erat/& per mẽtis torporẽ/diuturnãq; in peccati cõ/
pedibus alligationẽ indurat⁹ atq; hebetatus/ſi nõ & baſes charitatis illi conſolidenť: & Chri/
Io.vi. ſti manu eleueť/eo ipſo teſte: qui dixit: Nemo põt uenire ad me: niſi pr̃ me⁹ traxerit eũ. Hũc igi
tur pctõrem illuminatũ/necdũ rñ pedibus liberũ erigi diuina gr̃a neceſſe eſt: ut Chriſtũ ſequa
ps.xvii. mur: utiq; dicere poſſit: Qui pfecit pedes meos tanq̃ ceruoꝝ. De his etenim claudis Eſaias in
Eſaiæ. hæc uerba loquiť: Tunc ſaliet ſicut ceruus claudus. ¶ Sed neq; ſequi Chriſtũ ueloci etiã pede/ B
xxxv. celeriq; curſu recte põt/qui altero claudicat pede: q̃lis eſt qui in fide uacillat/aut in altero duo/ Claudus qs.
rum pceptorũ/in qbus uis ois cõſiſtit legis/nõ recte ambulat: utpote qui deum qdem credit:&
fortaſſis etiã utrunq; diligit: ſed odit pximum: uel q de Chriſti diuinitate/aut humanitate non C
iii.Reg. ex fide ſentit. Ad hos aũt Helyas dicebat: Vſquequo claudicatis in duas ptes. & Apl̃s: Propter Textus.
xviii. qď remiſſas manus & ſoluta genua erigite: greſſus ufos facite pedib⁹ ueſtris: ut non claudicans
Ad he/ qs erret: magis aũt ſaneť Non põt igiť per pniæ ſacrm ſanari/quiſqs non recte in diuinis pce
bre.xii. ptis ambulat/ſed claudicat/uel uacillat. ¶ Porro: q per cognitionẽ clara luce uidet/recteq; am/ D
bulat per cõtritionẽ: ad ſacerdotẽ qdem corpeis pedib⁹ & ad deum mente pperãs/impoſita ſibi
poſt pctõrũ cõfeſſionem abſolutionis manu/cõfeſtim a peccati lepra mundatur: uelut & ille a
Chriſto per tactũ mundari meruit: qui/ſicut in Euãgelio legiť/cũ cætera turba ſequens Ieſum Mũdari a le/
Matth. uenit ad eum/& genu flexus pcidens in faciẽ ſuam adorabat eum: ſed ne lepræ tñ contagione pra quid.
viii. mundať: uerũ & carnẽ/quæ tota erat infecta/renouat. i. carnalẽ hoiem peccati labe prorſus ul
ceratũ & cõtaminatũ ad innocẽtiæ ſtatum reducit: ſicuti & Naamã Syri caro iordanis aquæ cõ/
iiii.reg. tactu lauacroq; reſtituta eſt q̃ſi caro pueri & illud quoq; eſt/qď per pphetã dicitur: Aſperges
v. me dñe iſopo/ſcilicet miſericordiæ:& mũdabor per peccatorũ remiſſionẽ: lauabis me/per gra/
ps.l. tiæ gratũ facientis collationẽ/& ſuper niuẽ/ideſt candore innocentiæ/dealbabor. ¶ Hac uero E
peccati lepra depoſita auditũ recipit/qui ſurdus erat: quia tunc demũ uerba dei libenter audi/ Surdum au/
mus: cum peracta pœnitẽtia illum pura fide/rectaq; intentione ſectamur: ſicuti Saluator ipſe dire quid.
Io.viii. dicebat Qui ex deo eſt: uerba dei audit: ppterea uos nõ auditis: qa ex deo non eſtis. Ex deo quip
Pſalmo pe non eſt: qui in ſorde peccati iacet. Propterea dicebat ppheta: Sacrificium & oblationẽ nolui
xxxix. ſti: carnale. ſ. & materiale: ſed pium & ſpũale/qui eſt ſpũs cõtribulatus: aures autem perfeciſti
ps.l. mihi/ſcilicet ad recte/& ſumma cũ attentione/mẽtiſq; intẽtione/uerba diuinæ legis/& omnia
Canti. ad dei laudem/animæq; ſalutẽ pertinentia/audiendũ. Hinc in canticis legiť: Amici auſcultant.
viii. De his quoq;/qui in aduẽtu Meſſiæ aurib⁹ corporis/mẽtiſq;/uerba eius auſcultarũt/per Eſaiã
Eſaiæ. pdictum erat: Aures audientiũ diligenter auſcultabũt:& cor ſtultorum intelliget ſcientiam.
xxxii. ¶ Poſt ubi iam uerbi nõ ocioſus auditor fact⁹ eſt: pœnitẽs: incipit etiã per exercitationẽ in cha F
Iaco.i. ritatis operibus eſſe & factor: ſicut docet Apl̃s: oiaq; corporis membra ſiue inſtrumẽta & ipſæ Reſuſcitari
potentiæ/que pus mortuæ & frigidæ erãt/reuiuiſcũt/& quæ exſiccata radice (ſicut paulo ante a morte qd.
diximus) nullum fructum arbor afferebat: repullulare incipit/ac per oẽs ſimul ramos folia/

florem/fructúq; referre. Hoc enim eſt mortuos reſuſcitare feruore/ſcilicet ſpiritus ſopitos/
iam & extinctos hoīs ſenſus uiuificare/atq; inflāmare:ita ut in opa pietatis/diuinúq; obſequiū
manus/& pedes (ſicut de Lazaro legimus) diſſoluant̄:ſimulq; oculis/atq; aurib⁹ tū mētis/tum Io.xi.
corpis illuminatis & aptis cætera quoq; mēbra ad ſalutē comparādā ſuū exhibeāt miniſteriū.
Et hoc quippe eſt qđ dicit Apl̄s:ut quō Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriā patris:ita & nos Ad Ro.
in nouitate uitæ ambulemus.& ad Thymo.ſcribēs dicebat: Propter quam cām admoneo te:ut vi.
reſuſcites grām dei que eſt in te.Hoc Pſalmiſta cōſiderās & poſt remiſſionē peccatoꝝ ſuſcita/ ii.ad thi
tione ſpūs uitalis animæ opus eſſe cognoſcēs/cum dixiſſet:Miſerere mei:poſtea ſubiūxit:Et re mo.i.
G ſuſcita me. ¶ Reſuſcitat⁹ poſtremo/qui prius mortuus fuerat/ſpūs uiatoris/loqui primū in/ ꝑs.xl.
Mutum audi re quid. cipit:ſicut de filio uiduæ legit̄:quēadmodū & ille quē diabolicus ſpūs obſidebat mutumq; fece Lu.vii.
rat/eiecto ſtatim dæmonio locutus eſt:ſed parū eſt eum/qui aīam uitāq; recipit/linguæ quoq; Mat.ix.
Textus. uſum recuperare:niſi & ſpūalia ſublimiaq; & diuina loquat̄. Et iſtud qdem ad cumulū grāe in/
Paupes ſpū qui. ſtificantis accedit. Propterea ad extremū a Saluatore ſeruatū eſt. PAVPERES (inquit) euāge
lizant̄. Pauperes quippe ſpū eos eſſe oportet/qui diuina atq; cæleſtia ſunt euangelizaturi/ſiue
aliis ꝑdicaturi:ſicuti nō multo ante diximus. Hæc aūt ſpiritus paup̄tas uſq; adeo hoīes deo co
pulat:ut ipſoꝝ eſſe regnum cæloꝝ/ueritas ipſa ꝓnuntiet. Tales itaq; ſpū principali confirma Mat.v.
H ti/dn̄o labia coꝝ aperiente docent iniquos uias dn̄i:ſicut in pſal.legitur. ¶ Sex itaq; his mira ꝑs.l.
culis iuxta hunc ſenſum/ſex qbus a culpa ad iuſtificationē peruenit̄/gradus recte nobis expri
munt̄:quos alio opportuniore expſſimus loco. Et poſt oīa ſubiungit̄:id qđ eſt ſummæ ꝑfectio
Textus. nis/atq; ad ſalutē neceſſarium:dū dixit Saluator: ET BEATVS qui nō fuerit ſcandalizatus
Scandalizari ī Chriſto qd in me/ideſt qui in grā mea charitateq; abſq; uacillatione uel ſcādalo in finē uſq; ꝑſeuerauerit.
Hic enim demū (ut alio quoq; loco ueritas dixit) ſaluus erit. Propterea de ſeipſo dicebat Apl̄s: Mat.x.
Quis ſcandalizat̄ & ego non uror. In eo aūt ſcandalizari/aliud nihil eſt:q̄ de illius diuinitate/ &.xxiiii
aut humanitate dubitare/aliud ue de illo exiſtimare:q̄ ipſe cenſuerit eſſe credendum:ſicuti illi ii.ad co
faciebant/qui eius doctrinam in ſynagoga audientes dicebāt: Vnde huic hæc oīa/& que ſapia rin.xi.
quæ data eſt illi/& uirtutes tales quæ per manus eius efficiunt̄? Nōne hic eſt faber fili⁹ Mariæ: Mar.vi.
frater Iacobi & Ioſeph: Iudæ & Symonis. Nōne ſorores eius hic nobiſcū ſunt. Poſt hæc enim
oīa ſubiungit Euāgeliſta/& ſcādalizabant̄ in illo. Hoc quoq; mō ſcandalū paſſuros Apl̄os ſuos Matth.
in eius captura & paſſione idem ipſe prædixit. Quippe qui tantoꝝ ſignorū eius tantæq; uirtu xxvi.
I tis uerborū obliti/de ipſius reſurrectione penit⁹ deſperarunt. ¶ Hæc autē nouiſſima illius in
hanc ſn̄iam uerba tāetſi generalia ſint/ad oēſq; oīno fideles æque pertineant:propter ipſos tn̄
Ioannis diſcipulos ꝑcipue dicta pleriq; arbitrant̄. Quippe quos ea rōne ad eum ipſum Ioānes
(ſicuti ſupra dictū eſt) tranſmiſerat:ut oēm ab eorum mētib⁹ depelleret ambiguitatem:ne ue
deinceps de illius diuinitate dubitarēt/uel ſi Ioannē quoq; aliquo pacto ex humana fragilitate
hæſitaſſe concedimus:tā propter eum:q̄ ꝓpter diſcipulos eius cōſequens eſt fuiſſe dicta. ꝑſer/
tim cū initium ſermonis indicet oīa Ioanni eſſe referenda: Dicite (inquit) Ioanni quæ uidiſtis
K & audiſtis &c. ¶ Sed & ad quēcunq; retulerit/illud eſt maxime cōſiderandū:q; ſeipſum/ſuāq;
uirtutem atq; poteſtatem/diuinā ſane & infinitā/maluit ſignis atq; miraculis:q̄ apertis uerbis
Virtutes magis ſunt operib⁹ demonſtrādæ q̄ uerbis māifeſtādæ. oſtēdere eoq; pacto ad interrogationē Ioānis rn̄dere:ſicut & alibi cū dixit: Opera/quæ ego fa/
cio/ipſa teſtimonium perhibēt de me. Idq; tum ad exemplum humilitatis facere noluit:ne ia/ Io.v.
ctanter de ſe loqui uideret̄:ſicut & alio loco dum dixit: Quē d cūt hoīes eſſe filium hoīs.& ali Matth.
bi frequenter:tum uero ut oſtēderet ſectatores ſuos/ꝑſertim paſtores/& doctores/magis ope xvi.
ribus q̄ ſermonib⁹ teſtimonium ſuæ uirtutis & bonitatis oſtēdere oportere. Ex fructibus enim
non ex uerbis cognoſcendos illos/idem ipſe Saluator admonuit. ¶ Ad litterā quoq; eos/qui
ꝓpter ſigna (quæ de Chriſto audierāt/ad eū interrogatū trāſmiſſi fuerant/ipſoꝝ ſignorū oſtē Mat.vii
L ſione cōueniebat cōfirmari:ita ut auditis uiſa quoq; iudicarēt eſſe maiora. ¶ Intelligim⁹ inſup
Prælatorū & prædicatorū q̄ fructuoſū officium. his Saluatoris uerbis iuxta ſpūalem intelligentiā/in qbus bonū ꝑdicatorem/pontificemq; la/
borare oporteat: qđ ue illius tum opa/tum uerba ſalutaria/infirmitatib⁹ cōferre poſſint. Cæ/ Lucæ
cos enim per ignorantiam/illuminare debet per doctrinā:dicendo: Reſpice. claudos per uacil xviii.
lationem/aut tepiditatē erigere & currētes facere:per increpationem & obiurgationē/dicēdo: Mat.ix.
Surge & ambula. Leproſis uero per ſupbiā/aliam ue humanā cupiditatem/mūdare per tactū & Mar.
ideſt per caſtigationē:dicēdo: Volo mūdare. Surdos aūt per aſſuefactionem in malis opibus/& ii.
cordis indurationē audientes facere per aſſiduitatē exhortationis/& frequētem admonitionē: Matth.
dicendo: Epheta/qđ eſt adaperire. Mortuos uero per obſtinationem/& totalem a rebus diuinis viii.
auerſionem atq; abdicationē/ſuſcitare lachrimis/clamoribus/orationib⁹/omniq; interpella Marc.i.
tionis genere clamādo uoce magna: Lazare ueni foras/uel adoleſcēs tibi dico ſurge. Pauperes & Lu.v
deniq;

deniq̃/ideſt ſimplices & humiles nõ ſolum ad ſuã ipſoꝝ/ſed & ad aliorum ſalutem inſtruere
atq̃ inſtituere/ut & ipſi populo euangelicam doctrinam in uitæ ſimplicitate/ſummaq̃ rerum
Mar.vi. oium tpalium cõtinentia pferant & denuntient:dicendo: Nolite portare ſacculũ/ neq̃ peram/
Luc. ix. neq̃ calciamenta:Ecce elegi uos/ut eatis/& fructũ afferatis/& fruct⁹ ueſter maneat. Et poſtre
&.x. mo oẽs oino conuerſos ad pſeuerantiam bonoꝝ operũ/humanarũq̃ tribulationũ tolerantiã/
Io.xv. ſpe pmiorũ aiare:dicẽdo:Beati eritis cum uos pſecuti fuerint hoies:& dixerint omne malũ ad/
Mat.v. uerſum uos mẽtientes:Gaudete & exultate:qm merces ueſtra copioſa eſt in cælis: & cætera id
Luc.vi. genus plurima quæ ad unũquodq̃ afferre haud difficile foret. ¶ Poſtremo ad myſticũ ſenſum
ois hæc Ioannis interrogatio/& Saluatoris riſſio redigi põt:ut pro Ioanne aiam timoratã:pro
Chriſto uero diuinã reuelationẽ accipiam⁹ Quãuis eñ ad deum tota ſe effuderit aia fidelis/ni
Eccl'.ix. hilq̃ in ſe ſentiat culpæ/atq̃ malignitatis: nõ ex eo tñ certã habere cognitionẽ põt/an amore
i.ad co/ digna ſit an odio/ſicut Sapientia teſtatur/& Apoſtolus confirmat dicens:Nihil mihi conſcius
rin.iiii. ſum ſed in hoc iuſtificatus non ſum Et Iob patiẽtiſſimus dicebat: Verebar omnia opera mea.
Iob.ix. Propterea poſt multas uariaſq̃ fluctuationes/& omnia pœnitentiæ ſtadia decurſa cũ ſeſe col/
ligens aliquid ſupernæ ſuauitatis ex contemplatione deguſtat:ſubuereri incipit:ne ſuggeſtio/
ne diabolica ſibiipſi nimium blandiatur:ſicuti in annunciatione Mariæ dictum eſt abũde: quæ
audita Gabrielis tam blanda ſalutatione/turbata eſt in ſermone eius: & cogitabat qualis eſſet
illa ſalutatio. Pari itaq̃ modo Ioannes iſte/ideſt anima timorata/quam diuina confortauit gra
tia uinculis Herodis ideſt carnis alligata:quum opera Chriſti a diſcipulis audit/ideſt cum pro
pria conſcientia/& ſanctorum etiam uirorum in charitate illi coniũctorum teſtimonio intelli
git opera ſua eſſe bona/& ad perfectionẽ contingentia:ſubueretur ne ſibi hoc ad humanã glo
riã ſurrepat. Et ob id ad Chriſtum diſcipulos mittit/ideſt ad deum cogitatus omnes/affectuſq̃
dirigit:ab eoq̃ omni cum humilitate requirit: Tu es/qui uenturus es/an alium expectamus:
ac ſi diceret:Obſecro mi domine indica mihi/an hæc uia in qua ambulo/ea ſit: per quam ad
Matth. te me peruenire: & te uiciſſim ad me per gratiam declinare/ſperare poſſim: an uero alia mihi
xiiii. ſit quærenda:qua in ambiguitate conſtitutus Petrus cum Chriſtum ad ſe ſuper aquas uenire
uidit dixiſſe legitur:Domine ſi tu es iube me uenire ad te. ¶ Huic itaq̃ tam pio deſiderio be
nigniſſimus Saluator per ſpiritualem atq̃ interiorem inſpirationem/per q̃ teſtimonia ſcriptu A
rarum reſpondet:non quidem apertis uerbis:quia (ut dixi) hoc liquide nemo per ſe intellige/
re põt uiator exiſtens:pauciſq̃ deus ipſe reuelat/ſed ex operibus apud ſemetipſum inquiren/
dum oſtendit dicens: Renuntiate Ioanni que uidiſtis/& audiſtis/ideſt reduc ad memoriam om
nia opera cogitatuſq̃ tuos:& an talia ſint:quæ deo accepta eſſe debent cõſidera:ſicut in Sapiẽ
Prouer. tia legit':Conſiderauit ſemitas domus ſuæ Cuius enim oculi.ſ.mentis/ad dei cognitionẽ ſunt
xxxi. illuminati/& pedes/ideſt affectus ad dei mandata obeunda recti atq̃ expediti/aureſq̃ mentis
& corporis ad diuina perſcrutãda atq̃ intelligenda attente/uoluntaſq̃ ipſa & deſideriũ omne
purgatũ & mundatum a lepra mundanarũ cupiditatũ/& lingua deniq̃ in dei laudes & pconia
reſoluta atq̃ inſup oẽs tum corpis:tum aiæ ſenſus ad pietatis opa ſuſcitati atq̃ inflãmati: hic
pfecto in dei uia ambulare ſe arbitrari coniicereq̃ abſq̃ ulla iactantiæ ſuſpitione poteſt. Spe/
rareq̃ dũ ne in eo ipſo/quẽ tãtopere colit/deo ſcandalizetur:beatũ fore. ¶ Hæc igit' ſunt quæ B
ad Ioannis interrogationẽ eius diſcipulis Saluator reſpõdiſſe perhibet'. Quæ uero illis abeun
tibus ad turbas plocutus de Ioanne fuerit ſubſequunt'. ILLIS aũt abeuntib⁹ dixit Ieſus ad Textus.
turbas & quæ ſequunt'. Quib⁹ in uerbis multiplex pcurſoris laudatio/dignitatiſq̃ prógatiua
deſignat':ſed prius illud ab oibus notatur:q̃ has Ioãnis laudes in diſcipuloꝝ eius pñtia noluit
Saluator enarrare:ſed illis abeũtib⁹ ad circũſtantes turbas uerba hæc ptulit:ne a legis peritis &
Phariſeis (nã ex his etiam nõnulli aderãt) adulatiõis uitio taxari poſſet Neu uicem illi referre
uoluiſſe uideret':a quo tãtopere fuerat ipſe laudatus atq̃ magnificatus:uel illi potius in eo ge/
nere laudis perſiſtendi materiam præſtare:ſeu paria referendo/eum ad id inuitare:ſi coram di
ſcipulis eius tã honorificata de eo uerba ptuliſſet:quæ nimirũ Ioãni fuerãt paulo poſt relaturi.
¶ Quo exẽplo admoneri pfectos & cõſumatos quoſq̃/immo & iuſtos dicũt:nõ mõ ut neminẽ C
coram etiã ueris laudibus efferant: Verũ etiã in eoꝝ conſpectu/per quos laudatio ipſa ad eorũ Laudari quõ
notitiã deuenire uero eſt ſimile:ne.ſ aut qui laudat' inflet' extollaturq̃ humana gloria:aut qui pſentes poſ/
laudat: blandiri uideatur/aut re ipſa blandiatur. Propterea ante mortem laudari quenquem ſint.
Eccl'ia/ Sapientia uetat. Quanq̃ hoc loco non hic ſubeſſet/neq̃ in laudante/neq̃ in laudato timor: &
ſtes.xiiii præſentes alibi ex uirtute laudaſſe Chriſtum/euangelica teſtatur hiſtoria: quod & Apoſto/
Eccl'ia/ lum/alioſq̃ complures ſanctos uiros feciſſe alio loco oſtendimus. Nam & Spiritu Sancto
ſtici.xi. repleta Eliſabeth/Mariam præſentem q̃ maximis laudibus fuerit proſecuta in tertio primi ca

pitis tractatu fuit oſtenſum. Non fuit igitur hæc cauſa finalis/propter quã a laudatione Ioan/
nis in eius diſcipulorum præſentia Chriſtus abſtinuit. Fuit tamen (ni fallor) exemplaris: multa
quippe ad exemplum fecit ſaluator: quæ ad myſterium/remq́ ipſam non pertinebant: quale il
lud fuiſſe alio loco oſtendimus: ꝙ mortem timuit/uitareq́ ſe uelle demõſtrauit: & cum omnia
ſciret: de multis interrogauit: nõnullaq́ fieri uetuit: quæ nouerat eſſe facienda: precipue eũ mi
racula ſua diffamari prohibuit. & pleraq́ id genus. Hoc igitur perfectis exemplum relinquere
uoluit: ut proficientes/quoꝝ typum Ioannes geſſit/in eoꝝ uel ſuorum domeſticorũ cõſpectu
parce laudent: coram aliis uero abundantius: quo ad eorũ imitationem accendãtur. ¶ Alia ta/
men ad ſenſum litteræ hoc loco quærenda eſt huius facti ratio: quãdoquidẽ hæc/quam ꝓxime
retulimus in contrarium retorqueri poſſit. Cũ enim ad ſanctiſſimũ omnium mortalium uirũ
& oĩum ꝓphetarum principem hos eius diſcipulos Chriſtus remitteret/cur non illis magiſtri
laudes communicauit: quo magis eum colerent/ſanctaq́ eius monita & præcepta cuſtodirent:
ſicuti & Paulus Thymoteum ad Philipenſes ſcribens de multa fide & ſollicitudine cõmenda
uit: qđ & alii pleriq́ fecere/immo & faciendũ docuere: neq́ ob malignã incredulorũ cogitatio
nẽ hoc incitamento colẽdi magiſtri Chriſtus ipſe hos Ioannis diſcipulos defraudaſſet: qui pec
catricem præſentem in faciem phariſei in corde ſuo murmurantis de multa fide/dilectioneq́
laudauit: & laudãtes ſeipſum pueros ab ipſis etiam iudeis requiſitus prohibere recuſauit.
¶ Hac itaq́ (ut opinor) ratione Ioãnis laudes audire diſcipulos eius hoc loco noluit: ꝙ hi nimiũ
ei tribuebant: uſq́ adeo quidem: ut eum Chriſto quoq́ præferendũ putarent: quæ fuit mitten
di eos (ut ſupra oſtendimus) præcipua cauſa. Ne igitur de ſeipſo rurſus ambigerent: ſi tanta de
Ioanne audirent: quo q́/quod erat Ioannis ſtudium/eo relicto ad ſe properarent/prius ꝙ̃ eum
laudare inciperet: illos abire permiſit. Et illud quidem ipſius Ioannis ſermoni cõuenit: quem
ſuperius expoſuimus dum dixit: illum ſcilicet Chriſtũ oportet in mẽtibus hoium creſcere: me
autẽ/ideſt nomẽ meũ minui apud eos. ſ. qui nimiũ tribuebant. ¶ Quo exemplo admonent/q
perfectiõis gradũ obtinẽt. & prodeſſe cõmiſſo ſibi gregi: plus cæteris cõfidunt: ne alios inferio
ris gradus coram eis magnopere ueris etiam laudibus extollant: quos ſciunt ſupra ꝙ̃ par ſit: il/
lorum doctrinæ auctoritatiq́ tribuere. Qua ratione Moyſi cadauer iudeis abſcõditũ eſſe deus
uoluit: ne diuinos illi honores deferrent. Et Saluator ipſe dum mulier de turba exclamaſſet/
Beatus uenter qui te portauit: & ubera quæ ſuxiſti: ne carnali generationi nimiũ tribuerẽt: re/
ſpõdit: Quinimmo beati q audiunt uerbũ dei & cuſtodiũt illud. & alio loco: Qui facit uolũtatẽ
pꝛis mei ille meus frater/& ſoror/& mater eſt. Ex qbus ſpũalem cognationẽ/quæ in uera cha/
ritate cõſiſtit/carnali anteferendã iudicauit. Magna tñ in his eſt cautio adhibenda: ne qđ fit ad
cautelam: ad inuidiam cõuertat. In eoꝝ uero cõſpectu/quos ad æmulationẽ/aut imitationem
alienæ uirtutis trahere/alio ne pacto audientium ſtudia incitare põt laudatio: abunde eſt faciẽ
da. quẽadmodum Chriſtũ & alios feciſſe retulimus. ¶ Cæterũ in Ioanne laudãdo quẽ ordinem
ſaluator ipſe ſeruauerit: uideamus. A tribus ſiquidem interrogationibꝰ eodẽ tenore uerborum
cœpit: quarũ duas ironica locutione tacite/tertiã autem uera reſponſione/abſoluit: & duabus
quidẽ prioribꝰ ea/quæ Ioanni minime conueniebãt/ſuſtulit. Tertia uero uerãs eius laudes ex/
preſſit: ter enim hæc uerba repetiit. QVID exiiſtis in deſertũ uidere. Idq́ (mea qdem ſñia)
ideo fecit: ut diuerſa aſtantiũ ſtudia notaret qui oẽs ad Ioannẽ uidendũ in deſertũ locũ exierãt.
Turbis enim loquebatur in quibus & phariſei/legiſq́ periti & uulgus ignauum/& diſcipuli
timoratiq́ aderant uiri. Horum itaq́ nonnulli curioſitate quadam ſtudioq́ rerum nouarum
uidendarum adducti/quum multa & magna de Ioanne audirent: ad eũ uidendum acceſſerant/
ſignum fortaſſis aliqđ ab eo fieri ſperantes: ſicuti & de Herode in euãgelio legimus: ꝙ ex mul/
to tempore eam ob cãm Chriſtũ uidere deſiderauerat. Hos itaq́ interrogauit an exiiſſent uide
re arundinẽ uento agitatã: qm/ut in ſequentibꝰ dicemꝰ/hoc uanitatẽ exprimit: quæ arũdini cõ
paratur. Alii uero/quales Phariſei & Scribæ/eo uenerũt: ut ſuã ipſorum gloriam plebi mani/
feſtarent: quaſi ad ſuum ipſorum iudicium ꝑtineret: de eo an ꝓpheta/uel Meſſias eſſet: cogno
ſcere/cæteriſq́ referre. Et hi ſunt/quos interrogauit: an exiiſſent uidere hoĩem mollibꝰ ueſti/
tũ/ideſt exterioꝝ actionum oſtẽtatione gloriantem: ac ſi dixiſſet: Putatis hunc uanũ & ſupbũ/
iactabundumq́ eſſe/ſicuti uos eſtis: uel econtrario per arundinem/quæ uacua eſt & uento agi/
tatur/Phariſeos & cæteros hypocritas inaniſq́ gloriæ aura inflatos exprimere uoluit. Et per
ueſtitos mollibus/curioſos quale id genus hominum eſſe ſolet. Qui uero deuotionis gratia/
cordeq́ compuncti eo perrexerant: ad hos tertia interrogatio ueraq́ reſponſio pertinet. Hi
etenim Prophetam in nomine Prophetæ (ut alio loco Saluator expreſſit) uidere cupiebant/
ideſt ut ab eo uelut ſanctiſſimo uiro/& Propheta a deo miſſo/uerba ſalutis/ſanãq́ doctrinam
haurire

Chriſtꝰ multa fecit ad exemplum nõ ad myſteriũ. D

Mat. ix. Mar. i.

Ad philipen. ii.

Lu. vii. Lu. xix.

E Moraliter.

Deute. xxxiiii.

Lu. xi. Mat. xii

F Textus. Explanatio litteræ.

Lucæ xxiii.

haurire poſſent. ¶ Illud quoq; hoc loco ineſrēdū uidet̄:qđ/dū hæc ſcribim⁹/occurrit in mētē: A
q̄q̄ & ad ſupiora applicari cōcini⁹ fortaſſe potuiſſet/dū de concurſu populi ad baptiſmū Ioānis
ſermo eſt habit⁹.Cū eñ nulla(ut ante dixim⁹)ꝓcurſor iſte miracula patrauiſſet: neq; ꝑter ba/ Quare ad
ptiſmū aquæ/noui aliqd afferret:mirū uidet̄:ꝙ tātus fuerit ad eū toti⁹populi concurſus:ut etiā Ioannē in de
finitimarū regionū oīs generis/ordinis/cōditioniſq;/hoīes eo certatim cōcurrerēt:qđ de nullo ſerto fieret
prioꝝ ꝓphetarū tanta frequētia/tātoq; ſtudio factū legimus:tāetſi ex illis pleriq; multa egre/ toti⁹ppli con
gia atq; admirāda feciſſent ac ceciniſſent:Neq; alia mihi ad pñs occurrit rō:q̄ ꝙ ꝓphetaꝝ ꝑnci curſus.
pem & magiſtrū miſſurus deus/ p multa ante tpa alios mittere deſierat:exigētib⁹ etiā eoꝝ ma
lis meritis:q(ut ſupra dictū eſt/in ꝓfundū maloꝝ deciderāt.Poſt tāti igit̄ tpis decurſum ꝓphe/
Actu.v. tā in eoꝝ finib⁹ apparuiſſe audiētes/nouitate rei ꝑmoti ad eū uidendū atq; audiēdū paſſim oēs
cōfluebāt:qua rōne paulo ante maxim⁹ eoꝝ numer⁹ Theodā ꝑmū/deinde Iudā Galileū pſeu/
doꝓphetas ſecuti fuerant. ¶ Sed iā lrām ꝓſequamur. Ad turbas igit̄ ꝑmū dixit. QVID exii B
ſtis in deſertum uidere. Idq; ideo dixit:ꝙ oēs q aderant / ad Ioannē dū in deſerto baptizaret:no Textus.
uerat exiuiſſe:q̄uis nō oēs ab eo baptiſmū accepiſſent : ꝑſertim legis periti & phariſei:cū itaq; Explanatio
diſcipulos Ioannis poſteaq̄ miraculoꝝ teſtimonio corā turbis aſtātib⁹ eos cōfirmauerat ad illū litteræ.
remiſiſſet:uolēs(ut par erat)de ipſo quoq; teſtimoniū ꝑhibere:aſtātes oēs interrogauit:cur ex
ciuitatib⁹ & uicis in deſertū ad Ioannē uidēdū exiuiſſent:nōnullos quippe de ipſi⁹ Ioānis ſancti
Io.vii. tate/atq; auctoritate dubitaſſe nouerat/ꝑſertim phariſeos/& legis ꝑitiores:& fortaſſis aliquos
eoꝝ(ut fieri aſſolet)de eo mordic⁹ dixiſſe/ꝙ erat arūdo agitata uēto/hoc eſt hō uacuus gr̄a/&
uirtute/agitat⁹ humana gloria/uel dæmoniaco ſpū:ſicut & de ipſo Saluatore poſtea dixerūt:
ꝙ ſamaritanus erat & dæmoniū habebat.Igit̄ hanc uel ambiguitatē uel impiā falſamq; opinio
nē tacite/refellere uoluit p id qđ tertio ſubiungit loco:& fortaſſis iſte mos erat iudeis: hoc lo/
quēdi gñe taxare uacuos hoīes:q paruo uēto.ſ.inanis gloriæ/uel temeritatis mouent̄/atq; agi
iiii.reg. tant̄:uel etiā inanes & futiles ſolā hñtes uirtutis umbrā atq; oſtētationē:ſicut de regib⁹ ægypti
xviii. legit̄:ꝙ eos Aſſirii uocabāt:baculos arundines.Et hoc quoq; nomine per ꝓphetā uocauit deus
Oſe.xx Pharaonē. ¶ Perinde eſt igit̄ ac ſi dixiſſet:putatis ne Ioannē/quē tam cupide exiiſtis uidere/ C
xvi. eſſe leuē hoīem & uētoſum:q nihil interi⁹ habeat uirtutis:ſed uēto iactātiæ/aut humanæ glo/
Ezecch. riæ/diabolicæ ue ſuggeſtiōis/agitet̄:aut quē uētus humanarū ꝑſecutionū facile poſſit a ſuſce
xxix. pto offō/rectaq; fide dimouere:ſicut in libro Regū p metaphorā dr̄:Percutiet dñs Iſrael ſicut
ii.Reg. moueri ſolet arūdo in aqua.Cui ſane interrogationi eiuſmodi reſpōſionem ſubaudiri conue/
xiiii. nit nō eſt profecto talis:dehinc pari ratione interrogat:Sed quid exiiſtis uidere/an fortaſſis pu
Lu.xvi. tatis hunc Ioannē ueſtitū eſſe purpura & byſſo:quēadmodū de illo Epulone legimus & ꝓinde
Act.xii humana poteſtate/uel pōpa glorioſum. Ad hos enim uidētes accurrere ſolet turba uulgaris:il
loſq; ex eo admirari:ſicut de Herode in actib⁹ Apl̄oꝝ legit̄. Atq; utinā non ut ſacerdotes/ac re
ligioſi cæteriq;/qui aliis prudētia atq; ſanctitate ꝑſtare uident̄. Porro ad hanc interrogationē
ſequētia uerba cōcinantur:perindeq; eſt ac ſi ſubiūxiſſet: Non eſt iſte ex purpuratis/ aulicuſq;
principum:qui pellibus pilis ue camelloꝝ corpis tñ partem contegit. Profecto qui talem ui/
rum in deſerto quærūt:errāt maxime. Tales enim nō in eremo/uaſtaq; ſolitudine deſerto ue
loco/morari ſolent ſed in domib⁹ regū & principū uitā agunt:ingnatā ſcilicet/mollem & lu/
xurioſam. Siue molliciem ad ueſtitum referas iuxta litteralē ſenſum/ſiue ad mores & animū Mollicies qd
iuxta myſticum:uel etiam ad ſermonē adulatorium/aut effeminatū iuxta moralē. Ad hæc eñ
Prouer. oīa mollicies refert̄. Vnde in ꝓuerbiis legit̄:Qui mollis & diſſolut⁹ eſt in opere ſuo/frater eſt
xviii. ſua opa diſſipantis. & de his dicit Apl̄s:ꝙ non introibūt in regnū cælorum. Hæc autem molli/
i.ad co/ cies(ut hoc loco dicit Saluator)aulas principum inhabitat/& eorū ſcilicet/qui luxui indulgēt/
rin.vi. diſſolutamq; agunt uitam:qđ in tanta licentia & rerum oīum tpalium affluētia uitare eſt per/
Matth. difficile. Et ꝓinde in uitā æternā ingredi:quēadmodū de diuitib⁹ alio loco Saluator ipſe indiffe
xix. & renter aſſeruit. ¶ Fortitudinem igitur conſtantiamq; Ioannis ex metaphora/& cōtinentiam
Mar.x. uitæq; auſteritatem ex ueſtitu/per abnegationē oſtēdere Saluator uoluit:dum ea/quæ his con
traria ſunt/ab eo excluſit. Quæ ſane omnia:dū de ipſius præcurſoris uictu/ueſtitu/moribuſq;
tractaremus/etiam iuxta moralem ſenſum abunde ſunt diſcuſſa. ¶ At qui poſt hæc ironice D
& abnegatiue dicta/nūc rurſus & tertio interrogās ueritatē exprimit dicens: Sed quid exiiſtis
uidere ꝓphetam:etiam dico uobis plus q̄ ꝓphetam:& quæ ſequunt̄. Ex qbus qdem uerbis ſatis
aperte(ni fallor)oſtēdit̄/cætera/quæ de Ioanne abnegatiue dixerat/ab æmulis & malignis in
eū iuecta fuiſſe:in ei⁹ iniuriā & famæ denigrationē. Idq; ex ſequētib⁹ Lucæ uerbis fit ꝑſpicuū.
Ait eñ: ECCE uenit Ioannes nō mādu cās/neq; bibēs:& dicūt:Dæmoniū habet. ¶ Quod aūt Textus.
nunc dicit interrogās:a ſectatorib⁹ ipſius ꝓcurſoris/eiuſq; ſtudioſis dictū in ei⁹ laudē/ſed min⁹

ſua laude dignum præſupponit. Propterea hoc non reprobat ſicut duo præcedentia: ſed con/
Textus. firmando ampliat / atq; magnificat. VTIQVE (inquit) dico uobis etiam plus q̄ ꝓphetā: uel
E etiā dico uobis ſicut Mattheus refert: quod idē eſt. ¶ Huius igit᷑ ſermonis hic eſt ſenſus: quidā
Explanatio ex uobis dicunt eum eſſe arundinē uento agitatam / ideſt uanū & leuē / atq; inconſtātē. Nōnulli
litteræ. hoiem mollibus ueſtitū / ideſt hypocritā / uel irriſiue gloriæ appetentē: & hi male peſſimeq; di
cūt. Pleriq; uero illū ꝓphetā exiſtimāt: & hi uere recteq; ſentiūt. Sed ego / q eū melius oibus co
gnoſco / amplius de eo dicere uolo: quo detractores cōfundant᷑ / & laudatores ampliorē habeāt
Textus. laudandi materiā. DICO igit᷑ uobis: etiā plus q̄ ꝓphetā Hoc aūt ut cōprobet / qua rōne dixit /
oſtendit: dicens: Hic eſt enim / de quo ſcriptum eſt: ecce ego mitto angelum meum ante faciem
tuam / qui præparabit uiā tuam ante te. ac ſi diceret: Cæteri ꝓphetæ aduentū meū de lōge Spū
Sancto reuelante præuiderunt / uenturūq; uariis figuris / uaticiniiſq; ꝑdixerunt. Hic uero ante
faciem meam eſt præmiſſus: ut mihi iam incarnato / & inter homines uerſanti uiā præpararet.
Quæ ſane uerba cum in p̄mo huius capitis tractatu abūde diſcuſſa fuerint non examinabimꝰ
F ulterius. ¶ Sed quo maiorū dignitatum ſublimitatem & diuinæ gratiæ exuberantē in eo lar/
Textus. gitatē oſtendat: ſubiungit: DICO enim uobis maior inter natos mulierū Propheta Ioāne Ba
ptiſta nemo eſt. Mattheus uero in hiſce uerbis uariare nonnihil uidetur. Ait enim: Amen di/
co uobis: non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta. Lucas itaq; dixit ꝓpheta:
quod non dixit Mattheus. Ille inſuper dixit: Non eſt. hic non ſurrexit. Verū idem utrobiq; eſt
ſenſus. Si enim nomen illud ꝓpheta / in ablatiuo caſu accipiamus / & ad ipſum Ioannem refera
mus / talis eſt ſenſus: Nullus eſt inter natos mulierū maior Ioanne baptiſta. qui (ut diximꝰ) eſt
ꝓpheta. Si uero in noīatiuo accipe uelimus / qd᷑ litteræ magis cōgruū uidet᷑ / ſenſus erit: Nullus
ꝓpheta / ſeu nullus ꝓphetarū / eſt maior Ioāne Baptiſta. Idq; ea rōne dictū a Luca exiſtimari po
teſt: qa de ꝓphetis ſermo erat: quo ex numero hūc eſſe Saluator dixit: ſed ꝓrogatiua ampliore.
Non eo tñ minus eū ſanctiſſimo & maximo cuiq; hoium æquare uoluit. Quotquot enim ante
Prophetiæ hūc fuere in ueteri teſtō uiri ſancti / a deoq; præ cæteris electi: quoſq; iudei ſummis extolebant
ſpūm omnes ꝓconiis / hos prophetiæ ſpūm habuiſſe cōſtat / ideſt ex reuelatione diuina futura ꝑdixiſſe. præ/
ſancti patres uidiſſeq;. Adam quippe p̄mus oium cūctis rebus & uxori in primis / nomē a re uel effectu / pro/ Geñ.ii.
habuerunt. prietateq; impoſuit. Noe diluuium deo denuntiante præuidit. Abrae quoq; multa deus ipſe re
uelauit. Sed illud / quod eſt omnium maximū / ex ſuo ſemine Meſſiam naſciturum: ſed & cæte Geñ.vi.
ros patriarchas cōplura pari reuelatione didiciſſe / ſacrarum litterarum teſtimonia extant locu vii. viii.
pletiſſima. De Moyſe uero nihil eſt certius. Dauid autem per antonomaſiā Propheta nomina Ge.xxii
tur. Reliquos uero / quos antiquitas coluit / quiq; apud oēs ſunt celebratiſſimi / planū eſt ꝓphe/
tas fuiſſe. Qui ergo Ioanni nullū ꝓtulit ꝓphetarū: ne aliū qdē oīno hoiem ꝓferendū iudicauit.
G ¶ Vel de ꝓphetis iccirco Lucas fecit mentionem: ut ſeipm & Mariā matrem ſuā uniuerſali hac
locutione excludendos oſtēderet: quos lōge ſupra ꝓphetarū ordinem eminere certo certiꝰ eſt.
Hos tamē alia rōne nō cōpræhēſos ſacri doctores tradūt: tūt q dicit: Inter natos / & ꝓinde ad ma
ſculos ſermo refert᷑: ita ut Mariā uerboꝝ natura nō includat. De mulieribꝰ quoq; natꝰ nō dicit᷑
Chriſtꝰ / q de uirgine natꝰ eſt: nec loquētis pſona in ſermone gñali & effuſo cōpræhēdi ſolet: q
cū abūde ab aliis tacta ſint: nō ꝓſequemur. ¶ Quod aūt Lucas uerbo pñtis tpis / nō eſt / utitur
Mattheꝰ uero ꝓteriti nō ſurrexit: nullā habet diſſonātiā. Quos eñ ſcd̄m naturā in carne uiuē/
tes per diuinā inſpirationē ſurrexiſſe / & ad ſublimia cæleſtiū ſacroꝝ cōſcendiſſe ille dixit: q tñ
Viuere dicit᷑ naturæ iura pſoluerant / hos Mattheus ſignificat extare p gr̄am: ſicut Saluator ipſe cū in cha/
q in dei gr̄a ritate uita functos / uiuere / & proinde extare aſſereret: Moyſi teſtimonio utens dixit: Et moy/
ex hac uita ſes oſtendit ſecus rubum ſicut dixit: Dominū deum Abraam / & deum Iſaac / & deū Iacob. Deꝰ Lu.xx.
deceſſerit. autem nō eſt mortuorū ſed uiuorū. Oēs enī uiunt ei. De his itaq; ꝓphetis intellexit Chriſtꝰ:
qui deo qdē uiuebāt / q̄uis naturali morte eſſent cōſumpti: quādoquidē (ut paulo ante diximus)
in carne propheta nullus uel tunc extaret: uel ante annos plurimos uiſus fuiſſet. Aequales aūt
nō negat extitiſſe: tāetſi ſingularibus prærogatiuis iſte claruerit non paucis. ¶ Verum magni
tudo iſta ex quibus conſtet: quiq; adequari tam excellenti uiro pertingere potuerint ſolus il
H le intelligit: qui ſolus nouit quos elegerit & præelegerit. ¶ Huius autem præcipua priuile/
gia ex his potiſſimum / quæ hoc loco Saluator expræſſit / ſunt perſpicua. Nam præter ea / quæ
multis ante ſanctis fuere cōia / hic qd᷑ de alio noie legis / plus q̄ ꝓpheta a Saluatore ipſo noiat᷑.
Ioannis præ Inſuper ab alis prophetis nuntiatus eſt Angeli nomine / Saluatoris ꝓcurſor futurꝰ: & non mō
curſoris ꝓro ante eū uēturꝰ / ſed ante eiꝰ faciē (ut ſuo loco explanatū fuit) iturus / & uiā deniq; illi præparatu
gatiuæ. rus. Hic ꝓterea dei ipſꝰ teſtimonio maiorē habuit gr̄a & dignitate neminē. ¶ Adde q hūc ipm
Helyam / qui inter prophetas habetur maximus / ex uitæ ſimilitudine necnon officii uirtutiſq;
& gratiæ

& gratiæ paritatē uocauit. Et ꝙ ad comprobandam eius excellentiā/prophetarum quoq; teſti/
monia citauit: ꝙq; illi in uiſibilibus formis apertius ꝗ alii cuiꝗ/tota ſeſe trinitas manifeſtauit: &
Act.i.ii. inſupēr eius unius teſtimonio aduentum ſuum uniuerſo iudaico populo ſatis credidit eſſe te/
x.&.xiii ſtatum: cū tamē cæterarum actionum ſuarū/mortiſq; & reſurrectionis teſtes uoluerit eſſe plu
Io.v. rimos: quimmo cum a iudeis argueref/ꝙ teſtimoniū perhiberet de ſeipſo: ipſius Ioannis atte/
ſtationem nō eſt aſpernat⁹. Ait eñ/ Vos miſiſtis ad Ioānē/& teſtimoniū ꝑhibuit ueritati. Q đ
uero ſubdidit: maiorē adhuc Ioanni ꝓſtat auctoritatē. Ait enim. Ego aūt nō ab hoie teſtimoniū
accipio: ſed habeo teſtimoniū maius Ioanne. ac ſi diceret: ſi cuiuſꝗ hois teſtimonio uti uellem:
hic unus præ cæteris ſatis eſſet. Cæterū neq; illius/neq; alteri⁹ cuiuſꝗ teſtimonio mihi eſt op⁹:
quia deum ipſum teſtem habeo. ¶ In hanc quoq; ſententiam ſubiungit: Sed hoc dico/ut uos A
ſalui ſitis. Quæ quidem uerba hunc ſenſum habēt: ꝗuis hoīum teſtimonio nō indigeam: ut. ſ.
meam ꝓbem diuinitatē quæ mihi ipſi & patri ſatis eſt nota. Ioannis tñ teſtimonio utor: ut dum
Mat.v. illi creditis: ſalui fiatis. Credere aūt uos oportet illi qui eſt lucerna ardens & lucēs. Hoc enim & Lucerna ar/
de eo ibi adiecit: qđ de alio dixiſſe/ſcriptura nō tradit: ꝗuis eñ ad Apl'os dixerit: Vos eſtis lux dens & lucēs
mūdi: & ꝑinde illos lucernas ardentes uocauerit: nō tñ ardentes ſimul & lucētes. Neutrū enim quid.
Mat.vi. ad ꝑfectā charitatē per ſe ſatis eſt. Quippe nōnulli cæteris lumen ꝓbuerūt exterius: ꝗ calore/
Luc.xi. feruoreq; charitatis caruerūt interi⁹: de qb⁹ dicit Saluator. Vide ergo ne lumē/quod in te eſt. ſ.
Matth. doctrinæ uel dignitatis/quo cæteri illuminanf/tenebræ ſint. ſ. ꝗtū ad te ex defectu radicis fi/
xxiii. dei uel charitatis. Et de his etiā dicit: Quæ dicūt uobis facite: nolite aūt facere ſcđm opera eo/
Ad ro.ii rum. Et Apl's: Qui ergo alium doces te non doces/& quæ ſequunf: præter hæc uero/quæ ꝓci/
pua in Ioāne dixim⁹/alia nō minora uiſa ſunt/ſcilicet in eius cōceptu & ortu: & in Mariæ uiſi/
tatione. ¶ Verū ne dū effuſo ſermone tātope Ioannē extollit: huic diuinos honores tribuiſſe B
uidereƒ: & Chriſtū ac Meſſiam aut illi ꝑtāte parē eſſe/interpretari quiſꝗ poſſet: ꝓtinus adie/
cit: Q VI aūt minor eſt in regno cæloꝝ/maior eſt illo. Quæ qdem uerba: nōnulli propter ſe/
metipſum dixiſſe interpretanƒ: qui & ſi opinione hoīum in Eccleſia militante minor habere/
tur: maior tamē erat in ueritate. Nos uero cōi uerborum intelligentiæ cū reliquis inhærēdum Explanatio
putamus: quæ & planū & uerſſimū habēt ſenſum. Quippe qui ꝑ grām regni cæleſtis perpetui litteræ.
ꝑs.viii. a ſua creatione ciues ſunt effecti/quales ſunt angeli/quocunq; homine natura ſunt digniores:
ita ut de Saluatore ipſo dixerit Propheta: Minuiſti eum paulo minus ab Angelis. Sed & hi ꝗ ex
hac mortali uita in patriam ſunt aſſumpti: tāetſi pleriſq; adhuc mortalib⁹ merito eſſe poſſint
inferiores. Statu tamen & certitudine præmii/maiores ſunt & digniores: quātū/ſcilicet uiato/
re compræhēſor/pugnāte uictor/militante & proficiente ꝑfectus. ¶ Idq; iuxta ſpūalē ſenſum
nobis exprimit: nullum in ſtatu ꝑficientiū quātiſcunq; uirtutibus/meritiſq;/aut doctrina/uel C
grā/ꝑfulgeat: ulli ꝑfectionis gradū adepto æquari debere. Q đ qdē uere ſancti religioſiq; uiri In ſtatu ꝑfi/
ſeruant accuratiſſime. Quippe qui quo maiore ſunt grā/uirtuteq; ꝓditi/& fama celebriores: cientiū cōſti/
tanto maiorē ꝓlatis etiā indignis & ignauis exhibent reuerentiam/atq; obedientiā. Qui uero tut⁹ exiſtenti
phariſeoꝝ fermēto ſunt infecti: hi & ꝑſonas ꝓlatoꝝ diffamāt: & detrahūt dignitati: ſicut iam in ſtatu ꝑfe/
crebro pro locoꝝ opportunitate deduxim⁹. ¶ Sed & ex alio huius ꝓcurſoris laus & ꝓrogatiua ctiori æquari
notatur: quod Mattheus ꝓcedentibus adiecit dicens: A DIEBVS Ioannis Baptiſtæ uſq; nūc/ non debet.
regnum cæloꝝ uim patitur: ac ſi diceret: poſtꝗ Ioannes in carnē uenit: tanta lux mūdo efulſit: D
tantaq; facta eſt diuinæ gratiæ ꝓfuſio: ut uulgari modo loquendo/regnū cæloꝝ uim patiaƒ: ra Textus.
piaturq; contra legis diuinæ rigorē potētia & fortitudine ſupabūdantis miſericordiæ. Ab ipſo Explanatio
etenim. i. ex eius tpe lex grāæ initium ſumpſit. Et ꝗuis eadē tēpeſtate īnumerabilis in orbe exta litteræ.
ret hoīum multitudo: nemo tñ ꝓter hunc redemptionis nr̄æ miniſter fuit & ipſius Saluatoris/
ꝓcurſor/eiuſq; uiæ præparator. Quoꝝ ſane myſterioꝝ rōne ſalutis redēptioīſq; humanæ/nō
mō ꝑticeps: uerūetiā coopator dici haud īmerito pōt: qđ alii cōtigit oino nemini. Ex his quoq;
uerbis illud cōfirmare poſſum⁹: qđ alio loco ad moralē ſenſum a nobis eſt traditū: ſtatū. ſ. ꝑfi/
cientiū ita ꝑfectorum ſtatum ſubintrare: ut extremus illius primum huius gradū attingat: &
finis proficientis initium ſit perfecti. ¶ Sed quo pacto cælorum regno uis ex lege gratiæ ſit il E
lata: pulchrū eſt intelligere. Enimuero plurib⁹ id demōſtrari ſolet rōnib⁹ & argumētis. Atq; in Quō regnū
ꝓmis illud commemoraƒ: ꝙ eos/ꝗ cæloꝝ regno maxime indigni iudicabanƒ: quoſq; præ cæte cælorū uim
ris lex diuina iudicabat excludēdos/utpote publicanos/meretrices/latrones/hōicidas/īmo & patitur.
Matth. idolatras & gētiles/ſanguinæ ſctōꝝ cōmaculatos/& ſacræ religiōis ꝑſecutores: hos (pulſis re
viii.&.x gni ipſi⁹ ex deſtinatiōe ꝓmaria hr̄dib⁹) in regno cæloꝝ ꝓmatū obtinere uidem⁹: cæterorūq; iu
xii. dices effectos: & ad ſecretiora dei ipſi⁹ conſilia ſelectos/atq; aſſūptos: ꝗ/ꝗ maior uis excogitari
Eſa.ix. pōt: ne dicā rapina atq; iniuria. Hæc eſt eñ uiolēta ꝓdatio cū tumultu/quā fore prædixit Eſaias

ꝝ iii

eum de Saluatoris natiuitate ꝓphetaret: & illa rapina de qua idem ipſe dicit: Claudi diripient Eſaiæ
rapiná. Hoc aũt in tp̃e legis & ꝓphetaꝝ nequaq̃ factũ eſt. Dura quippe & acerba lex fuit ꝑ quá xxxiii.
iuſtificari nemo potuit: in eaq; ſeruáda / & cuſtodiendis cærimoniis / difficultas erat maxima. In
illis uero cõtemnendis periculũ ꝓtaneum & uindicta acerbiſſima. Quas oẽs difficultates / pe/
riculaq; / nouæ legis abſtulit máſuetudo: ita ut gratis per grãm iuſtificati ſimus abſq; opibus le
E gis: ſicut argumẽtis rõnibuſq; plurimis ꝓbat Apl̃s. ¶ Hæc aũt Saluatoris uerba ita eſſe intelli/ Ad Ro.
Textus. genda / ex alio cõprobat: dum dicit: OMNES enim ꝓphetæ & lex uſq; ad Ioannem ꝓphetarũt. iii. & ad
Quæ qdem uerba in alio ſermone / quẽ ad iudeos habuit / præpoſterauit. Cum enim nõnulla in Hebre.
parabolis ꝓnarraſſet / & phariſei illum irriderẽt: ait illis: Vos eſtis / qui iuſtificatis uoſmetipſos ix. & x.
corá hoibus. ſ. per opa legis exteriora. Deus aũt nouit corda ueſtra: qa qđ hoib⁹ altũ eſt: abomi Luc. xvi
natio eſt ante deũ / ideſt qđ in obſeruátiá legis facitis gloriátes / deus non ad meritũ accipit: ſed
ad interitũ: ſicut de illo teſtat̃ Saluator ipſe q dicebat: Gratias ago tibi dñe: qa nõ ſum ſicut cæ Lucæ
teri hoium &c. Et iuxta myſticũ ſenſum diues ille / qui induebat̃ purpura & biſſo / & epulabat̃ xviii.
F quotidie ſplendide / ſynagogá ipſam legalium cærimoniarũ obſeruátia gloriantẽ repræſentat. Lu. xvi.
Textus. ¶ Poſt ꝑdicta igit̃ uerba ſupradicto loco ꝓſequit̃ Saluator dicẽs: LEX & ꝓphetæ uſq; ad Ioá/
Explanatio litteræ. nem / ideſt obſeruátia legaliũ ꝑ / quá pr̃es ueſtri ſaluabant̃ / ꝑuenit uſq; ad tp̃a Ioannis. Ex eo
aũt / ideſt poſtq̃ ipſe uenit: regnũ dei euágelizat̃: ut omnis in illud uim faciat / ideſt aperitur uia
grãæ / per quá qcunq; uult / inferre uim regno dei põt. ſ. pœnitẽdo Hoc enim unũ ꝑdicauit Ioan
nes / & initium ꝑdicationi Saluatoris fuit: ſicuti in ſupiorib⁹ fuit oſtẽſum. Hæc itaq; uerba / quæ
de Ioanne loquẽs Saluator apud Mattheũ exꝓſſit / & apud Lucá præpoſterato ordine alio loco
& tp̃e iterauit: ita intelligi recte ꝓñt: q̃uis & in alium ſenſum nõnulli interprætent̃: qui ab hoc
ipſo nihil differt: ut qđ dicit̃: Lex & ꝓphetæ uſq; ad Ioannẽ: ad Chriſti aduentum referat̃ / ac ſi
diceret: Oĩa / quæ in lege & ꝓphetis ſcripta ſunt / in aduẽtu Ioannis / quem illico Chriſti aduen
tus eſt ſubſecut⁹ cõſumata fuere. Ex nũc uero euágelica lex cœpit: q uim infert cæloꝝ regno.
¶ Cæterũ hæc uis q̃uis ſit multiplex: ex duplici tñ capite cõſiderari põt: ex parte. ſ. dei primũ.
Conſequẽter uero ex parte nr̃i: tãetſi deo oĩs boni autori utrunq; ſit (ut ſæpe iam dictum eſt)
tribuendũ. Sed uti utriuſq; actus cõſiderat̃: diſtingui alter ab altero põt. Immo & uterq; eſt ne/
ceſſarius: ſine noſtra etenim uolũtate cõi lege ſaluare nos ipſe nequiret: huius rei cauſa utrunq;
Textus. hoc loco Mattheus poſuit: REGNVM (inqt) celoꝝ uim patitur / & uiolenti rapiunt illud. Ex
Chriſt⁹ qũo uim itulit legi. parte itaq; dei uis eſt illata regno cæloꝝ: cũ ipſe dei fili⁹ ſup oẽm humaná rõnem / ſupraq; me/
ritum nr̃m: ex pr̃is ſinu (ut cõib⁹ atq; uſitatis utamur uocabulis) in uterũ uirginis deſcendẽs cor
pus aſſumpſit aiatum: in quo / qđ a diuina natura penit⁹ eſt alienũ / paſſibilis factus eſt & morta
lis. Quá ſane uiolentiá inferri deſiderabat Eſaias: cum ad uerbũ diuinũ uerba referẽs dicebat: Eſaiæ
Vtinam diſrũpens cælos & deſcẽderes. Vbi uero iá illũ in ſpũ uenturum præuidit: rurſus ait: lxiii.
G Cũ uenerit q̃ſi fluuius uiolentus: quẽ ſpũs dñi cogit. ¶ Vim quoq; intulit legi iuſtitiæ naſcens Eſa. lix.
Chriſt⁹: qa hoiem ꝑ pct̃m iure dánatũ / miſericordiæ potẽtia iuſtificauit: chyrographũq; pecca
ti in humana qdẽ forma / ſed nõ in humana uirtute ab infernoꝝ poteſtatib⁹ extorſit: expolians
ꝑncipatus & ptãtes: ſicut dicit Apl̃s. De qua qdem uiolentia illud quoq; intelligi põt / qđ Eſaias Ad col.
alio loco dixit: Et diuidet fortiũ ſpolia pro eo q; dedit in mortẽ aiam ſuá. Et hic ille eſt fortiſſi/ ii.
mus ꝑnceps: q fortem armatũ uicit / uniuerſaq; eius arma / in qbus cõfidebat / abſtulit: & ſpolia Eſa. liii.
eius diſtribuit. Qua enim uirtute inferna ſpoliauit eadem & cælos diſrupit: oclũſaſq; humano
generi paradiſi portas pari impetu cõfregit / atq; ꝓſtrauit: peruiumq; iter ſalutis humano ge/ Luc. xi.
neri ſuo ſanguine fecit. Sed & alio modo uim regno cæloꝝ intulit: q nõ ſolũ uolentes ad illud
H admiſit: uerũetiam nolentes intrare cõpulit. ¶ Ex parte uero nr̃a uim inferre oportet / naturæ Lu. xiiii
ꝑmũ & inſidiatori deinde diabolo. Naturæ qdẽ / ut ea oĩa q̃ ſenſualis appetit⁹ deſiderat / reſpua
mus / & nõ mõ nr̃a / ſed & noſmetipſos abnegem⁹ / corpuſq; nr̃m redigamus in ſeruitutẽ. Alio i. ad co/
quoq; mõ uoſmetipſos uincim⁹ / cũ ꝑ fidẽ ad ea credẽda mẽtẽ uolũtatẽq; nr̃am cogim⁹: q̃ cape rin. ix.
neqt itellect⁹. Hæc eñ (ut Apl̃s ait) eſt uictoria q̃ uincit mũdũ fides nr̃a. Quis ẽ eñ q uincit mũ Lu. xiii.
dũ / niſi q credit qm̃ Ieſus eſt fili⁹ dei. Hac ſane cõtentione atq; impꝛſſione intrare nos oportet ꝑ i. Io. v.
anguſtá cæli portá. Et ꝓterea magnis ꝑcib⁹ Chriſt⁹ / q nr̃a eſt ſalus & uita æterna / cogẽdus ut no Lucæ
biſcũ maneat: ſicut duo illi diſcipuli in Emaus eũtes fecerũt. His plane artibus cũ pene addicti xxiiii.
fuerim⁹ ꝑ culpá / ꝑmia æterna cõſequemur ꝑ grãm: ipſumq; deũ cogim⁹: eá (quá cõminádo in nos Ioá. iii.
tulerat) ſñiam reuocare: ſicut de Niniuitis / de Ezechia / & Dauid / deq; cæteris pleriſq; ſacra te/ iiii. reg.
ſtat̃ hyſtoria & Moyſes præ cæteris teſtimoniũ affert locupletiſſimũ: q pene iam a deo dánatũ xx.
populũ hebraicũ ꝑcib⁹ & interpellatione improba impẽdenti eripuit ſupplicio. Iacob quoq; cũ Geneſis
I deo luctás non ꝓus eũ dimittere uoluit: q̃ ab eo benedictionẽ obtineret. ¶ Vincẽdus eſt inſup xxxii.
illata

Adeph. illata ui diabolus/aduerſuſq; eũ arma ſunt paráda:q̃lia Paulus docuit. Neq; enim abſq; pugna
vi. uincere poſſumꝰ:neq; ſine uictoria coroná cõſequi:quia nõ coronabit᷑ niſi qui legitime certa/
ii.ad thi uerit:ꝓpter qđ dicit Apl̃s:Bonũ certamẽ certaui:curſum cõſumaui. Ideo repoſita eſt mihi co/
mo.ii. rona iuſtitiæ.& alibi:Oĩs/q in agone cõtendit/ab oĩbus ſe abſtinet:& illi qdem ut corruptibilẽ
i.ad co/ coroná accipiát nos aũt ĩcorruptá.neq; obiiciat quiſpiá iiſdem artibꝰ/ pariq; pugna ab his/qui
rin.ix. ante Ioannẽ fuerũt/uitá æterná cælorũq; regnũ fuiſſe cõparatũ:cũ de hís loquens dicat Apl̃s:
Ad Hæ Sácti ꝑ fidẽ uicerũt regna/opati ſũt iuſtitiá adepti ſunt repromiſſiões.Hi etenim/q in lege ue
bre.xi. teri aduerſus carnales cõcupiſcẽtias/diabolicaſq; ſuggeſtiones fortiter pugnauere/ſpem qdẽ
uitæ æternæ habuerunt. Verũ niſi athleta noſter Chriſtꝰ ꝓſtrato hoſte uictor euadens:& infe
ris & cæleſtibꝰ uim intuliſſet:nunq̃ illis regnũ cælorũ patuiſſet:qđ eo duce ita puium eſt factũ:
ſicuti mõ dicebamꝰ ut intrare quoq; nõnulli cõpellant᷑.Propťea & Chriſtꝰ & Ioánes illud ap
propinquare(ut ſupra uiſum eſt)denũtiarũt.Et Chriſtus etiam adueniſſe. Ait enim. Si ego in
Lu.xi. digito dei eiicio dæmonia:peruenit in uos regnum dei. Et hæc ad myſterium iſtud commenda
tiõis præcurſoris a Saluatore factæ dictum ſit pro loco & tempore ſatis.

¶ Ad extremũ reſtat ut ipſiꝰ ꝑcurſoris exitũ uitæ atq; interitũ referamus:q̃ erit opis quoq; nr̃i A
cõſumatio:neq; circa hiſtoriæ ſeriẽ/reiq; geſtæ ordinẽ ĩmorabimur:tũ q ex Mattheo & Marco Tertia pars.
res eſt notiſſima:tũ q horret a facinore animus:tũ uero & maxime q oĩa/quæ tá ad lĩalem ſen
ſum/q̃ ad myſticũ & moralẽ ptinẽt/abũde a ſacris doctoribꝰ ſunt tradita/& a nobis in ꝑceden/
tibꝰ tractatibꝰ maxima ex parte diſcuſſa:noſq; ad altiora ſubtilioraq; ſpeculáda uocat myſterii
magnitudo.Quæ ſi a me maligni ſpũs deo adiuuãte declinauerint:& ſpũs ille paracletꝰ/q lin
guas facit eruditas/& implet fideliũ corda/exile atq; obtuſum ingeniũ noſtrũ exercere atq; il/
luminare dignabit᷑:ſcrutari/explicareq; conabimur.Et ſi nõ pro rei magnitudine/erudite pro
fũdeq;/nõ oĩno tñ inſulſæ atq; infructuoſæ.Neq; eñ ſine fructu in tá fertili agro laborari põt:
ꝑs.ci. cuius uel lapides maxime fidelibꝰ ſunt uſui:de qbus dicit ꝓpheta:Quoniam placuerunt ſeruis
i.Pet.ii. tuis lapides eius.& Apl̃s:Et ipſi tanq̃ lapides uiui ſupædificauerũt domos ſpũales in ſacerdotiũ
ſanctũ &c.& q nouiſſima hora ad uineá ipſam ſanctá colendá acceſſere:parẽ his/qui pͥma hora
uenerát/mercedẽ acceperũt. ¶ Vt ergo decollatiõis ꝑcurſoris modũ atq; ordinẽ ꝓſtringamꝰ/ B
Ná de capturæ atq; occiſionis cauſis ſatis iam ex ꝓmiſſis cõſtare põt/ſummatim euágelicæ nar
ratiõis ſeriẽ ꝓſtringamꝰ:& Matthei ſimul at Marci uerba cõiungamꝰ.CVM igit᷑ dies opportu Textus.
nus accidiſſet:Herodes natalis ſui cæná fecit ꝑncipibus/tribunis & primis Galileæ.Cumq; in/
troiſſet filia Herodiadis/& ſaltaſſet/& placuiſſet Herodi:ſimulq; diſcũbẽtibꝰ:Rex ait puellæ/
& quæ ſequunt᷑. ¶ Ex qbus ſane uerbis intueri licet:Herodẽ ſolẽni die cum purpuratis & ma/ Deſcriptio
gnatibꝰ ſuis cænátẽ/puellá inter epulas ingreſſam laſciuiẽtẽ:& regẽ atq; cõuiuas ex puellæ tri rei geſtæ cũ
pudio cachinátes/atq; applaudẽtes:iꝑm deinde regẽ repentina uoluptate diſſolutũ indiſcrete/ annotatione
adiecto etiá iureiurãdo ꝓmittẽtẽ.Poſt hæc puellá inſidioſæ/impudicæq; mr̃is ꝑſuaſione rẽ ne/ myſteriorũ.
phandá atq; iniquiſſimá a rege poſtulantẽ.Regem poſtmodũ ex impudẽti puellæ petitione cõ
triſtatũ:& nihilominꝰ temerarii iuramẽti ꝑtextu/& ne puellá & cõuiuas cõtriſtaret/rẽ imanĩſ
ſimá/iniquiſſimáq; mádantẽ.Poſt hæc carnificẽ mádatũ Regis illico exequentẽ:cõſequẽter ue
ro ſanctiſſimi uiri caput a carnifice in diſco allatũ/& regis iuſſu ab eo puellæ/dehinc a puella
matri oblatũ:& ꝓinde ex luxuria & incõtinẽtia ad ſummũ crudelitatis/atq; immanitatis gra/
dũ ꝑuentũ. ¶ Quid eñ hoc ſpectaculo crudelius/qđ impudẽtius/qđ immanius/qđ deteſtabi/ C
lius:ſtilans ſanguine caput recẽs abſciſum inſtar ferculi conuiuio frequẽti inferri.Sed cuius ca Deteſtatio
put innocentiſſimi/ſanctiſſimiq; uiri:quẽ Iudea oĩs/& Galilea & circũquaq; regiones uti ꝓphe facinoris.
tá/immo uti ꝓphetarũ maximũ colebant:& uti regni cæleſtis annuntiatorẽ uenerabant᷑.Et rex
ipſe q̃tumuis ambitioſus/impudicꝰ/crudelis/impius metuebat/obſeruabatq;. Sed a quo hoĩe
caput hoc tá ſctm̃/táq; uenerandũ ad regiam menſam defert᷑/a uiliſſimo ſpiculatore & ange/
lici uiri ſanguine reſperſo:quẽ alioqui honeſti beneq; morati oẽs etiá ab oĩ carnificationis hu
manæ miniſterio ceſſantẽ atq; abſtinentẽ ob abominandi miniſterii infamiam horrere ſolent:
uixq; in publico illum uerſari ſuſtinent:ſed uelut infamem/turpiſſimumq; aſpernantur/ui/
tant eiiciunt:cum eoq; uerſantes pari infamia reſperſos iudicant. Talem certe dapiferum/ta/
li conuiuio/tales epulas miniſtrare par erat:quod impiiſſimus ex inceſtu/ adulterioq; comma
culatꝰ improbis/ſuiq; ſimillimis ꝑncipibꝰ/ſumma cum rerum oĩum luxuria exhibebat:cuiq;
ꝑditiſſima mulier ad regis cõuiuarũq; excitandá libidinẽ/& ſceleſtiſſimá/atq; nephádá rẽ ob
tinendá filiá puellá/ſed mr̃is inſtitutione ſaltatricẽ/ioculatricẽq; immittebat. Quid nõ igitur
ex tali cæna/ immo uero obſcena luxurioſaq; ſimul & crudeli tragedia expectari debuit ſcele
ris atq; flagitii. Verũ ne qđ ad impietatis cumulum deeſſet:oportuit ſancti uiri caput poſtea q̃

cōuiuarum oculos/mēteſq; offendit:puellæ ſaltatrici a rege donari:illāq; ex ſpiculatoris ma/
nibꝰ accipe:& expectāti ſūmo cū deſiderio mr̄i deferre:quo ardentē uindictæ cupiditate ani/
mū illuſione trūcati capitis expleret:diroſq; oculos intuitu/impudicas manꝰ cōtactu/atq; exul
ceratū omni ſcelere/ſed pcipue iracūdia aīum uindictæ lætitia exſatiaret. O ſcelus immane.o
E inauditam oibꝰ ſæculis crudelitatē.o pditā/atq; inſanam libidinē. ¶ Quis enim unq̄ in oībus
barbaroꝝ hiſtoriis tā deteſtandū facinus legit/puellā.ſ.regiā diuini & oīum ore celebratiſſimi
uiri caput maximi muneris loco petiiſſe:& dimidiæ regni pti ptuliſſe. Et qđ auditꝰ refugit ab
ſciſum & cruentū/ex uiliſſimi carnificis manu abſq; horrore ullo:immo & cū lætitia/atq; iubi
lo acceptū uelut ſuæ laſciuiæ mercedē & cōcupitæ de hoſte uictoriæ tropheū accepiſſe atq; iter
miniſtros & aſtātes reliquos ex mēſa regia ad mr̄is thalamū detuliſſe. Talibꝰ pfecto obſoniis
tam nepharii tyrāni cœnā:talibuſq; ludis:tā crudelis atq; impuri hoīs natalē celebrari decebat
diē:in quo & religio/& fas/& honeſtas/& modeſtia: & ipſa deniq; uiolarent̄ naturæ iura:oiſq;
F ſexus/& cōditionis hoīes impietate aliq̄ fedarent̄. ¶ Irruit enim regia puella cōuiuio/& ipu/
dica geſticulatione uirginalē pdegit uerecūdiā. Rex uero laſciuo ſpectaculo/qđ pudore phibe
ri ab eo oportebat/delectat̄/exhilarat̄q;. Et qui conſtātiæ/modeſtiæq;/& prudētiæ norma eſſe
debuit/in tātū mētis exceſſum rapit̄/puellæ unius inuerecūda/uixq; ferēda ſaltatione:ut etiā
dimidiā regni partē uix ad iuſtā impudici facinoris mercedē ſatis eſſe putauerit. Et ne illudi ſe
puella ſuſpicaret̄:indiſcretæ pmiſſioni temerariū addidit iuſiurādū: dehinc uero puella/quod
mēte agitare ætas & cōditio refugit/effrenata tēeritate/atq; audatia petulāti & effrenato ore
poſtulat:& proh pudor rex ipſe tāetſi cōſcientiæ ſtimulo reiq; īmanitate ex tā inhoneſta peti/
tione cōtriſtatꝰ:uictꝰ tn̄ impietate ſub religionis ptextu ab oī prorſus religione/pietateq; ab/
horrens/facinꝰ admittit:& quā grauiter increpare/atq; uelut impudētem/temerariāq; eiicere
G debuit cōuiuio:hāc contriſtare metuēs placauit homicidio. ¶ Aſtātium aūt cōuiuarūq; pncipū
& tribunoꝝ iniqtas/atq; uecordia uel ex eo deprehēdi pōt: q; tam fero/tāq; nephario facinori
aſſenſum pbuere:neq; ex tāto taliumq; uirorū numero ullus penitꝰ eſt inuentꝰ:qui ſcelus diſ/
ſuaderet. Quod ſane/qua erāt apud regem dignitate/atq; auctoritate/impedire facile potuiſ/
ſent:ipſo pſertim rege alioqui facinus ſua ſponte horrēte. Verū talis erat talium pncipum &
magiſtratuū cōditio:ut rex ipſe ſi petitā rem ex cōuento debitam nō pſoluiſſet:ipſos cōuiuas
offeſurꝰ/cōtriſtaturuſq; uideret̄. Quippe q ne puellæ moleſti eēnt:oīne ſcelus erāt admiſſuri.
H ¶ Sed & ſpiculatoris in exequēdo iniquo mādato celeritas nō eſt ſilētio ptereunda. Cum eñ in
expectāda ſaltatrice/cœnæ ptē aliquā cōuiuæ trāſegiſſent/expleto tripudio in laudē puellæ cō
plura uerba pfuſa fuiſſe cōiici pōt:prius q̄ iureiurando ſe Rex aſtrinxiſſet Deinde uero ad ma
trē puella cōuolauit:ab eaq; qd ſe petere uellet:ſiſcitata eſt:illa uero etiā ſi repente conſiliū de
petēdo capite dederit:pus tn̄ q̄ ad conuiuas puella rediret:morā aliquā interceſſiſſe oportet:pe
titione deinde patefacta nō tam repēte Rex aſſenſit:ſed triſtitiā uultu ſimulantē ad ſuā excuſa
tionē uel ad aſtantium uitandā inuidiā nōnulla dixiſſe:& illos uiciſſim reſpondiſſe:uero eſt ſi/
millimū. Poſt hæc aūt uocari ſpiculatorē oportuit:quē cōuiuio aſtare turpitudo pſonæ/& mi/
niſterii infamia phibebat. Hæc igit̄ oīa dum ſucceſſiue/gradatimq; gerunt̄:magnā cōuiuii ptē
expletā fuiſſe cōſequens eſt. Verūtamē(ut ad ppoſitū reuertamur) tāta fuit huius ſpiculatoris
in exequēdo nephario mādato celeritas:ut prius q̄ a cœna diſcederet̄:caput e carcere abſciſum
I ad aulā regiam deteſtabilis miniſter attuleſit. Qua ex re cōpoſitum iā pridē facinus ad illudq;
Herodis ipietas ſceleſtaq; uita ex multis arguitur. exequendū præparata oīa:cōiici pōt. ¶ Qualis igitur hic rex in cæteris fuerit/hoc uno facino
re fit pſpectiſſimū:quippe qui uirū oīum paſſim hoium opinione ſanctū indēnatum/immo &
innocentē/nulliuſq; culpæ/pterq̄ q; uera dixiſſet/reum/aſtātibus principibꝰ/magiſtratibuſq;
oibus/nullius expectato/reqſito ue iudicio/ad unicā puellæ ſaltatricis petitionē decollari iuſ/
ſit. Et qđ in cōuiuiis/ludis/iociſq; etiam theatralibus phiberi ſolet/ne in luctum lætitia cogēte
natura uertat̄:ad uoluptatē afferri iuſſit:illudendūq; ſanctiſſimi uiri ſūma impietate occiſi ca/
put mulierculæ dono dedit. Propterea non ab re ab Euāgeliſta dictū eſt (ſicuti in ſupioribꝰ re/
tulimus) hunc Herodē ad impia facinora plurima/hoc quoq; adiecиſſe:ut Ioānē mitteret in car
cerem:qđ & tolerabile forſitan fuiſſet/niſi tāta cum impietate atq; diuinarū & humanarum le
gum uiolatione occidi iuſſiſſet. Quid enim ad ſceleris deteſtationē excogitari amplius poteſt:
K quo pſertim ex tāta diuerſi ſexus/diuerſæq; ætatis & cōditionis aſtantiū turba nullus caruit.
Principū corruptoꝝ corrupta eſt cura. ¶ Hæc nimirū in talium principū domibꝰ eſt diſciplina/hi mores: q uerbū ueritatis audire no/
lunt/ſed cōtemnunt/phibent/& alligāt:nihil pfecto ibi inuenies non corruptū/non diſſolutū/
nō turpe/nō iniquū/nō crudele/nō impium. Qualeſq; ipſi ſunt:tales eoꝝ inuenies magiſtra/
tus/iudices/domeſticos/familiares/miniſtroſq; oēs. Talis fuit Achab regum Iſrael peſſimus.

Talis

ii.Reg. Talis & Manaſſes/cæteriq̃ reges & tyrãni/q ꝓphetas/ſanctoſq̃ uiros ueritatis odio ſunt ꝑſe/
xvi xvii cuti:tales plurimos oĩa ſæcula tyrannos ſunt perpeſſa ſicarios/impudicos/crudeles:paucię
&.xviii. in tãto culmine/tãtaq̃ licẽtia modeſtiã/tẽperãtiã/q̃ ſeruauere.Nã & q præ cæteris habiti ſunt
meliores:hos uel libido/uel cupiditas/uel inanis gl̃ia corrupit/deprauauit atq̃ ꝑuertit. Et ne
his qdẽ pepcit:quos ſapiã gratuita deus ipſe ſublimauit: ſicuti de Dauid/Salomõe/aliiſq̃ nõ/
nullis alio loco a nobis fuit oſtenſum.Hæc & alia ad moralẽ ſenſum ex hac tragedia elici poſ/
ſunt documenta.⁋ Cæterũ ſi ſubtilius ꝑſpicatius ue rimari uoluerim⁹: ad ꝓaſſumptũ a nobis A
ab initio ſenſum tota hæc rerũ ſeries inuerti cõcine põt.Per Herodẽ quippe ſupior ſignificať
animæ rõnalis portio:quæ regiã abſq̃ cõtrouerſia obtinet auctoritatẽ; qa inferiori prout uult:
impat.Per Herodiadem uero eius uxorẽ ſenſus inferior in quo cõcupiſcentia cõſiſtit:quemad
modũ iam ſæpenumero eſt oſtenſum & ſacræ ſcripturæ teſtimoniis cõprobatũ. Hæc aũt Hero
dias cũ non iuſtis nuptiis:ſed nephario coitu Herodi eſt iuncta/ideſt cũ nõ ad uitæ neceſſitatẽ/
& ad carnalium rerum moderatũ uſum:ſed ad luxũ/& laſciuiã ea utitur hoĩs uoluntas:Ioanni
Ad Ro. inſidiať/ideſt ueritati/diſciplinæq̃ repugnat:& gr̃am reſpuit:cum dicat Apl̃s:Video aliã legẽ
vii. repugnantẽ legi mẽtis meæ. Hæc porro Herodias hæc filiã parit/oĩs.ſ.uoluptatis deſiderium
cum delectatione/quæ pct̃m eſſe incipit.Et icci̇rco de ea dicit̃:q concupiſcẽtia cum cõcepit:pa
Iacõ.i. rit pct̃m:delectatio uero a concupiſcentia mr̃e ad regem trãſmiſſa/ideſt a carnali ſenſu ſub ra/
tione delectabilis boni rationali portioni repñtata/tripudio.i.titilatione ſuggeſtioneq̃ ꝑmum
quidem regẽ delectat:ſicq̃ delectando pct̃m parit.Et ne concupiſcibilẽ qdẽ aiæ uim/motumq̃
delectando ad ſe tñ trahit.Verũ & cæteras aiæ potentias inquinat:& hi ſunt Satrapæ/ac tribu
Pſalmo ni/cæteriq̃ amici cum Herode cõuiuantes:de qbus illud pſalmiſtæ intelligi poteſt:Elongaſti a
lxxxvii me amicum/ & ꝓximum/& notos meos a miſeria. Voluntas igitur a cõcupiſcentia per dele/
ctationẽ uicta illi in oĩbus obtẽperat:uſq̃ adeo qdem ut quæcũq̃ poſtulauerit:illi ꝑmittat/etiã
dimidium regni/ideſt dimidiã partẽ uolũtariarũ actionũ:quia licet ad ſpiritualia uolũtas rõne
aliqua ex pte ferať carnalitñ laſciuia trahente ad inferiora declinat. ⁋ Cæterũ ne hac quidẽ re B
gni portione cõtenta eſt puella/ideſt laſciuia & delectatio ipſa peccati:quimmo matris conſi/
lio/ideſt ſenſualis portionis/a qua uigorẽ/alimentũq̃ recipit/ſuggeſtione/caput Ioannis am
putari poſtulat.Poſt q̃ enim rõnem imoderate delectat carnalis ſuggeſtio:gr̃æ diuinæ radicẽ/
fomitẽq̃ euacuari ſatagit:ne deinceps ueritatẽ corruptæ iam uolũtati ad memoriam reducere
ꝑs.x. poſſit:& ſceleris magnitudinẽ/iacturãq̃ repñtare:& ꝑinde timorẽ dei auferre nitiť:qui eſt ſa/
pientiæ initium.Hoc aũt & ſi regi/ideſt rõni prima ſpecie flagitioſum & turpe atq̃ exitiale ui/
deať:uicta tñ blanditiis ſenſualis aiæ portionis rõ/tandem indulget cupiditati.Neq̃ ullus am
plius conſiliarius/uel tribunus eius reſiſtit:qa cedente cupiditati rõne/oẽs paſſim aiæ uirtutes
uolũtati obtẽperant:q̃ inſtar Equi aut Muli effrenati laſciuiens quaquauerſum/ꝓut illã libido
impellit/impetu ferť imoderato:& plerũq̃ in foueã mortis it ꝓceps.Et ob eam(ni fallor)cãm/
Pſalmo qui a deo recedunt:iumẽtis cõparant :ſicut dicit ſcriptura:Homo cũ in honore eſſet:nõ intelle
xxxi. & xit:cõparať⁹ eſt iumentis:& ſimilis factus eſt illis.& in pſal.legiť:Nolite fieri ſicut equus & mu
xlviii. lus:in qbus non eſt intellectus.& alius ꝓpheta:Erit ruina equi & muli uſq̃ & oĩum iumẽtorũ.
Zacha. ⁋ His igiť conſiliariis Herodi aſſentientib⁹ iubeť ſpiculator caput Ioannis amputare in carce/ C
xiiii. re.Hic autem ſpiculator contẽptus eſt dei ex diutina ꝑſeuerantia/obſtinationeq̃ ꝓueniẽs:quia
pctõr cum in ꝓfundũ maloꝝ uenerit:cõtemnit.Qui ſane poſtq̃ caput Ioannis/ideſt fontẽ gr̃æ
amputauit/atq̃ a ueritate animũ & auditum auertit:caput nihilominus abſciſum & mortuum
regi offert:qa per ſynderesim/quæ aiæ a natura dei bonitate eſt inſerta/etiã obſtinato pecca/
Eſa.lvi. tori nonnunq̃ ueritas repñtatur:& culpæ grauitas atq̃ magnitudo:ſicuti alibi ſcriptũ eſt: Ver
ꝑs.lvi. mis eoꝝ non moriet̃.& alio loco:Peccatũ meum cõtra me eſt ſemp. Verum hoc Ioãnis caput
eſt exanime/quia initium gratiæ ex parte pctõris ſenſu/uirtuteq̃ & efficatia caret. Cũ primũ
enim ad agnitionem culpæ/ſpemq̃ ueniæ reuocari pctõr incipit:confeſtim urgẽte Herodiadis
filia/ideſt effrenata cupiditate caput iſtud/ideſt initiũ cõſequendæ gratiæ abſciſum illi condo/
nať/qa hæc peccati recordatio/& amiſſæ gr̃æ/contractæq̃ culpæ cogitatio cõfeſtim a mẽte re
cedit:& ad uoluptates laſciuias/cæteraſq̃ cupiditates ſe tota cõuertit:ſicut de ſemine ſupra pe
Matth. tram/uel ſec⁹ uiã/aut inter ſpinas ſparſo Saluator in parabola declarauit. ⁋ Et poſtremo He
xiii. rodiadi caput ipſm illudendũ a filia tradiť:tum.ſ.cum mundanis rebus addicta prorſus rõnalis
aiæ portio inferior/ ſupiorẽ quoq̃ in eandẽ ꝑniciem trahit:ita ut non modo ueritatẽ/gr̃amq̃
ii.ad thi irrideat & contẽnat:uerũetiam inſecteť & oppugnet:q eſt malitiæ & ſceleris gradus extrem⁹.
mo.ii.& De his aũt/qui eo demẽtiæ/neqtiæq̃ decidere/in hæc uerba loquiť Apl̃s:cũ modeſtia corripiẽ
iii. tes eos/q reſiſtũt ueritati:ne qñ deus det illis pniã ad agnoſcendam ueritatem/& reſipiſcant a

diaboli laqueis/a quo captiui tenentur ad ipſius uoluntatem.& rurſum.Ex his ſunt qui penetrant domos & captiuas ducũt mulieres ornatas peccatis/qui ducunẗ uariis deſideriis/& nunq̃ ad ſcientiam ueritatis peruenientes. Quẽadmodum autem iannes & mãbre reſtiterũt Moyſi: ita & hi reſiſtunt ueritati hoies corrupti mente:reprobi circa fidẽ ſed ultra nõ pficiẽt:hæc ille.

D ¶ Non eandẽ uero iacturã fecit Dauid cum Berſabee aſpectu delectatus in adulterium quoq; lapſus eſt:illudq; ut tegeret: Vriam occidendũ curauit.Confeſtim enim ad pphetæ uerbũ pœnitens/& nepharii ſceleris ueniã obtinuit/& gr̃am recuperauit. Dauid quippe humilis ſupra omnes ueteris teſtamenti ſanctos fuit:& manu fortis interpræratur. Hic etſi hoc loco peccatorem nobis exprimat:non uſq;quaq; tamẽ effœminatum & diſſolutũ uel obſtinatũ: ſed alioqui timoratum & fide cõſtantẽ. Hic itaq; Berſabeæ intuitu capiẗ/ideſt delectatione carnalis concupiſcentiæ uincitur:ita ut illi per adulterium cõmiſceaẗ/ideſt peccatũ actuale cõmittat:hoc eñ Berſabee noie ſignificatur/quæ fons ſeptimus interpræratur Septimus uero numerus uti bonum,ita ut malum conſumatum(ut ſæpe iam diximus)nobis exprimit: ſcelere aũt cõſumato ſuccedit homicidium/ideſt diuini luminis ſubtractio. Vrias nãq; lumen uel lux mea dei interpræraẗ:lumen itaq; intellectus/& lumen gr̃æ occidit:q concupiſcentia uictus mortalẽ culpã cõmittit.Et ob id priuatum ſe hoc lumine quærebaẗ poſt pc̃tm̃ Dauid ppheta dicens: Lumen oculorum meorum non eſt mecũ. Verũtamen ſi confeſtim Natham/ideſt diuina inſpiratio lapſum in peccati foueam peccatorem corripiat/nec mortificatæ per peccatum gratiæ caput/ideſt radix amputetur:neq; illudendũ laſciuæ puellæ/eiuſq; matri:eo(quo pxime diximus)mõ tradatur:illico lumen cognitionis/gratiæq; recupat: & nonnunq̃ ex pniæ/contritioniſq; magnitudine adaugetur: ſicut & idem ipſe Dauid poſt pniam de diuina miſericordia confiſus dicebat: Aſperges me domine Iſopo & mũdabor.ſ.per gr̃am iuſtificantẽ/& ſup niuem dealbabor/per gr̃am illuminantẽ:ac deinde petit: Cor mundum crea in me deus:& ſpũm ſanctũ tuum ne auferas a me.Redde mihi lætitiã ſalutaris tui/& ſpũ principali cõfirma me: & quæ ibi ſequunẗ.

Peccãtes fragilitate cito reſurgunt & poſt pniam aliqñ fiũt fortiores.

Pſalmo xxxvii.

pſ.l.

¶ Hæc igitur de Ioannis decollatione dicta ſint ad oẽs ſenſus ſatis:nihilq; ad pſentis myſterii

E explanationem ſupeſſe uideẗ qđ non ſit a ſacris doctoribus abũde traditũ. ¶ Cæterum ad noſtrã conſolationem/utq; inchoatum in prioribus tractatibꝰ ſtilum non ptermiſiſſe uideamur. Vnũ poſtremo relinquiẗ examinandũ/atq; inueſtigandũ:qua.ſ.rõne præcurſoris uita alio mõ atq; ordine terminata ſit:q̃ Saluatoris quæq; in ſingulis diuerſa conſpiciuntur:particulari diſcuſſione enucleare/atq; enodare: quẽadmodum in conceptu/ortu/uita/cæteriſq; ab utroq; in hoc tempus(qđ mõ pſequimur)geſtis/in ſuperioribꝰ tractatibus factũ eſt:& ne ocioſam rem atq; plixã aggredi uideamur:nõ oia attingemus:q̃ ſunt(ut diximus)inter hæc diuerſa.Quandoqdem nihil ferme inueniaẗ cõſonũ:pter q̃ ꝙ uterq; ob ueritatis defenſionẽ ab impiis eſt occiſus:ſed quæ ſingulari aliqua rõne ad noſtrã eruditionẽ diſtingui poſſe arbitrabimur hæc dũ

Chriſti & ioãnis uitæ exitus cur diuerſus.

F taxat elucidanda curabimus:quæ ſunt infraſcripta. ¶ Accuſatꝰ eſt apud pontifices & Pilatũ de multis criminibꝰ Chriſtꝰ:deq; his interrogatus:teſtes quoq; in eum pducti/& teſtimonia plata:hiſq; publicatis p diuerſa tribunalia tractus: demũq; acclamãte pp̃lo/poſtulãtibꝰ ſacerdotũ pncipibus iudiciali ſn̄ia cõdemnatꝰ:extra ciuitatẽ cõcurrente/pſequẽteq; uniuerſa turba cũ latronibꝰ ſupplicio addictꝰ.Multa deniq; inter ipſa tormẽta locutꝰ aiam exhalauit.Ioannes uero accuſante nemine/nulliſq; inductis in eũ teſtimoniis/indẽnatus/intra carceris anguſtias/nullis ad ſpectaculũ uocatis/nulloq; ſermone habito/immo ne uerbo quidẽ plato/capitali ſuppli

G cio affectꝰ uitã finiuit. ¶ Porro quæcũq; a Saluatore uel in eum ab aliis in ſacro paſſiõis myſterio facta geſtaq; fuere/ſicuti in captura/cæteriſq; pcedentibꝰ actibus paulo ante oſtẽdimꝰ/per pphetas fuerant pnuntiata:atq; per patriarchas/cæteroſq; ueteris teſtamenti pceres pfigurata:ſingulaq; myſteria pticularem rõnem habuere: quã ſacri doctores diuino afflati ſpũ poſteris ſcriptã reliquere:& deniq; Saluatoris ſicut cõceptum/ortũ/& uitæ totius pgreſſum/geſtaq; oia:ita & exitum/q̃ pcurſoris/cõueniebat eſſe clariora/illuſtriora teſtatiora/q̃to impatoris/q̃ ducis/aut militis triumphũ decet eſſe celebriorẽ:ſingulaq; uerba a Saluatore intereũdũ/aut in cruce plata ſalutaria/pfundiſſimaq; cõtinent ſacr̃a.Quorum nihil prorſus cõgruebat præcurſori ¶ Neq; ſi ad tropologicũ ſenſum reſpiciamꝰ:pœnitẽtiũ pfectus cõſumationi pfectorũ ullatenus ſunt cõferendi.Quæ ſane ratio/ſatis ſuperq; q̃õnem ſoluit:& ſollicitæ menti/pſpicaciq; ingenio facere uideẗ ſatis.Verũtamen ne in calce tractatuũ noſtrorũ elangueſcere ſpũs uideaẗ:quæ circa pdicta deo largiẽte nobis occurrent: fidelis diſpẽſatoris more nude atq; apte pferemus:q̃uis multa iam ex his in hoc & pcedẽtibꝰ tractatibꝰ pſertim in pximo ſint diſcuſſa.

H ¶ Igiẗ quæ in hoc uitæ exitu inter Saluatorẽ & pcurſorem ſunt diuerſa:ad ſpũalẽ atq; allegoricum ſenſum ſunt accipiẽda:ut pro Ioãne legem ſcriptã ſeu ſynagogã:pro Chriſto uero legẽ

Allegorice

gratiæ

gratiæ ſeu Eccliam accipiamus.Synagoga itaq; nullis teſtimoniis cõuicta:imo neq; inſectata:
quia/ſicut in pcedentib⁹dictũ fuit:nullo iudaicã ſectã pſequente/ſola pontificum/pncipumq;
eius inuidia/auaritia/hypocriſi/luxuria cupiditate/obſtinationeq; deprauata/in ca:cere cæci
tatis & auaritiæ/ſenſum/auctoritatẽq; amiſit.Eccleſia uero ab oib ſectis/iudeis.ſ.& gẽtilib⁹/
a principibus/magiſtratibus/ſacerdotib⁹/uniuerſoq; hoium gñe exprobrata/inſectata/oppu
gnata/dãnata. In crucis tandẽ uexillo a terra exaltata idẽſt a terrenis affectibus ſepata/&ſu/
Io.xii. pra carnales ſenſus fide ſuſcepta triũphauit.Propter qđ ipſe Saluator dicebat:Ego ſi exaltat⁹
fuero a terra oia trahã ad meipſum. ¶ Et ne id qdem in carcere factũ eſt:quia neq; iudeorum A
impietate/neq; gentiliũ crudelitate recludi potuit/aut cõtineri lex chriſtiana:quominus inter
fideles pgrederet:ſicut iam alio loco dictũ eſt:capt⁹eſt tñ Chriſtus a iudeis in noctis crepuſcu/
lo:&ad Annã primũ/dehinc ad Cayphã deduct⁹ noctẽ integrã inter iudeos tranſegit:qa inter
iudeos a populo circũciſo nocte ignorantiæ & malitiæ excæcato male accepta lex fuit.
Matth. ¶ Mane aũt facto ad Pilatũ.i.ad gentiles Chriſtus eſt deduct⁹: qa in gentilitate chriſtiana reli/
xxvii.& gio pura ſimplexq; illuxit. Ipſe uero Pilat⁹iudeis primũ Ieſũ remittere uoluit dicens:Accipite
Io.xviii eum uos & ſcđm legẽ ueſtrã iudicate.& deinde ad Herodẽ eo q᷑ de eius ditione eſſet ducẽdum
Lucæ curauit. Verũtamẽ ab his ipſis accuſat⁹/atq; illuſus ad Pilatũ tandẽ eſt reduct⁹: & morte indi/
xxiii. gnus iudicat⁹.Quãobrẽ ipſe idem Chriſto dicebat:Nunqd ego iudeus ſum:gẽs tua/& ponti/
Io.xviii fices tui tradiderunt te mihi.Gẽtiles quippe ab ipſo chriſtianæ religionis exordio quum apud
eos Apli cæteriq; fideles accuſarent:lexq; ipſa euãgelica uelut improba/atq; adulterina iudica
ret:ab ipſis gẽtilibus/eo q᷑ initium a iudaica traditione habebat/ad iudeos remittebant:qa gẽ
tiles ipſi/qui nulla adhuc fidei initia tenebãt/cũ audirẽt Chriſtum in lege pmiſſum ſcđm ſcri
pturas paſſum eſſe/& tertia die ſurrexiſſe/ad iudeos iſta q̃ſi ſibi incognita remittebant:ſicuti a
Actu.x Gallione pcõſule/& deinde a feſto pſide factũ eſſe in actibus Aploꝝ legimus. ¶ Tandẽ uero B
viii.&.x ſicuti ad Pilatũ Chriſt⁹:ita & ad Cæſarem Paulus/& ad cæteros gentium pncipes reliqui apli
xv. atq; diſcipuli ſunt remiſſi:unus tñ Iacobus frater dñi a iudeis in tẽplo occiſus eſt. Nã apud pau
cos admodũ ex circũciſione/chriſtiana manſit religio:uel etiã a paganis ad iudeos remiſſus eſt
Chriſt⁹ primũ:quia cũ arcana legis(ut diximus)nõ acciperent:a iudeis mutuari oportuit:ſicut
Act.viii Eunuchus ille fecit:q Eſaiæ librũ legẽs cũ non intelligeret:a Philippo & inſtrui de fide meruit:
& in ea baptizari:ſed a iudeis tandẽ ad gẽtiles Chriſtus eſt remiſſus:qa cum legis uerba ab illis
accepiſſent:ſpũalem ſenſum multo meliorẽ habuerũt/& Chriſtũ tandem p fidem ſuſceperũt:
& in ſublime erexerunt:qa apud eos ad lucem tandẽ ueritatis/culmẽq; dignitatis religio chri/
ſtiana eſt pducta. ¶ Et hic qdem ſenſus iam a nobis eo loco tact⁹eſt:quo Magoꝝ ad Herodem
in Hieroſolimã aduentũ:& inde in Bethleem acceſſum in hũc eundẽ ſenſum inuertim⁹. Ea igi
tur rõne extra ciuitatẽ Hieroſolimoꝝ/quæ iudeoꝝ metropolis erat/a Pilati militib⁹Chriſtus
Ad he/ eſt deduct⁹:taetſi iuxta aliũ ſenſum alia quoq; rõne factũ hoc fuiſſe ad Hebreos ſcribẽs Paulus
bre. xiii oſtendat. ¶ Sed & eodẽ ſenſu accipi poteſt:q᷑ ueſtimenta Chriſti inter ſe Pilati milites partiti
ſunt:& de tunica incõſutili/cuius eſſet/ſortiti:qa in q̃ttuor mũdi partes diffuſa Chriſti religio
Adeph. unitatem ſeruauit. Vna eñi eſt oium fides/unũ baptiſma:licet uariæ cærimoniæ & circa pluri/
iiii. ma ritus diuerſi:uel p ueſtimẽta in q̃ttuor ptes diuiſa ſignificant q̃ttuor pncipales uirtutes:de
ps. xliiii. qbus dr/Myrrha & guta & caſſia a ueſtimentis tuis:ecce tres Quarta aũt ponitur in Canticis:
Cau. iiii Odor ueſtimentorũ tuoꝝ/ſicut odor thuris.Tunica aũt incõſutilis eſt charitas & unitas Eccle
ſiæ:& de hac in Canticis loquit Spũs Sãctus:Spoliaui(inquit)me tunica mea. Et pptea phi/
buit Saluator Apoſtolis ne duas haberẽt tunicas.De utroq; autem/ueſtimentis.ſ.& tunica in
Eſdra legitur:Cõſcidi ueſtimẽta & ſacrã tunicã. Ioannis uero ueſtimẽta legunt nulla minuſq;
diuiſa:ita ut cũ illis in ſepulchrum a diſcipulis inuectus credi poſſit:qa apud ſolos iudeos obſti
natos(ut antea diximus)iudaica pfidia in tumulo cæcitatis in finem ſæculi eſt mãſura:nec in il
lius ſed in Chriſti fide/doctrina/aut uirtutib⁹ Eccleſia erat inſtituenda atq; fundanda.Ob eam
rem eos/qui ab eo baptizati erant(ſicuti in ſuperiorib⁹ eſt oſtenſum)baptiſmo Chriſti opor/
tuit rebaptizari. ¶ Cætera aũt/quæ in paſſione Chriſti geſta ſunt ſingula/ſua continent my
ſteria:Saluatori quidẽ conuenientia. A pcurſore autem aliena/& ad legis grãe pmulgationem/
exaltationẽq; ptinẽtia legis uero ueteris immutationi repugnantia:quæ cũ ad ipſum paſſionis
myſterium maxime ſpectẽt:nõ ſunt hoc loco proſequẽda. ¶ Illud tamẽ ad utrũq; myſterium
cõmune nõ ptermittemus:q᷑ Saluator in publico inter latrones/ſpectãte omni ſexu atq; ætate C
per oia corporis mẽbra pati/& animã poſtremo exhallare/ea rõne uoluit:ut oñderet paſſionẽ
ſuam omni ætati & ſexui:omniq; hominum ſectæ & cõditioni ad oia cuiuſuis generis peccata
abolẽda ſufficere.Præcurſor uero/qui paucos admodũ ſuæ gẽtis ad pœnitentiam conuertit/

inter eos quoq; capitis abſciſione uitã finiuit. Et myſtice lex gratiæ per oĩa tribulationũ & pſe
cutionũ genera uniuerſo generi humano in ligno fidei/ ſpei/ & charitatis ſalutẽ attulit: uet⁹
uero paucis admodũ ex hebraica gente ad ſalutem cõſequendã uiam oſtẽdit: tum ſcilicet cũ ca
pite eius trũcato/ ideſt ſacerdotio iudeorũ extincto ad Saluatorẽ/ ideſt ad euãgelicã legẽ/ Eccle
D ſiamq; catholicã eius diſcipuli tranſmigrarunt. ¶ Q͂d aũt Chriſtus in cruce multa eſt locut⁹:
& Ioannes moriens nihil: hoc nobis ſignificat: q͂ in lege grãæ tum maxime ſermo dei eſt diffu
ſus: cum corpus ipſum Chriſti myſticũ/ ſcilicet Eccleſia patiebat̃. Et ob id cum ſpũm deo red/ Lucæ
diturus eſſet Saluator: clamore ualido illum patri cõmendauit: qui poſtmodũ ſpacio aliquo tẽ xxiii.
pɔris ab ipſo corpe ſeparat⁹/ corpus qdem ipm mutũ atq; inſenſibile reliquit/ q̃uis deo coniũ/ Ad hæ/
ctum. Interea tamẽ ſpũs ipſe ad inferna deſcendens egregia edidit facinora/ reſq; geſſit maxi/ bre. v.
mas. Tanq̃ enim mortua eſſet militans Eccleſia: ſic in maximarũ pſecutionum tribulatione ta
cebat: ſed ſuſceptus a deo Chriſti ſpũs in ipſius eccleſiæ cõgregatione/ glorificationeq; maio/
ra moliebatur. Sicuti enim Chriſti anima cũ a corpore exiiſſet: ad ſanctorũ patrum aĩas obſcu
ro in carcere a diabolo cõſtrictas liberauit: ſic Spũs Sanctus fidelium aĩos in maximis pſecutio
nibus timore carnali correptos/ & in fide uacillantes/ tũ maxime cũ defeciſſe uidebant̃: excita
bat ad lucẽq; ueritatis publice cõfitendam/ cõteſtandãq; ab erroris ac puſillanimitatis carcere
educebat: quẽadmodũ & ipſe uiuens Chriſtus pmiſerat: dũ Apoſtolis ſuis dixerat: Cum ſteteri Mat. x.
tis ante reges & pſides: nolite cogitare q̃o aut quid loquamini: dabitur enim uobis in illa ho/
ra quid loquamini. Et de hoc eodẽ ſpũ loquit̃ Apl's dicẽs: Q̃ñ eſtis filii dei: miſit deus ſpũm fi Ad gal.
lii ſui in corda ueſtra clamãtẽ/ Abba pr̃. Lex aũt uetus ubi ad uitæ ſuæ calcem/ conſumationẽq; iiii.
puenit: muta prorſus facta eſt: q̃a ſiluerunt pphetarum oracula & ſacerdotũ pſalmodiæ atq; ſa/
crificia: ſicut per Oſeã pdictum erat: Corrues (inquit) hodie & corruet ppheta tecũ nocte: ta/ Oſeæ
cere feci mr̃em tuã: conticuit populus meus: eo q͂ non habuerit ſcientiã/ & quæ ibi ſequunt̃. & iiii.
alius ppheta dicit: Quærent uiſionẽ de ppheta & lex peribit a ſacerdote. & in hunc ſenſum il/ Ezechi.
lud quoq; trahi põt: qd̃ Saluator ipſe/ dum pueri hebreorũ in laudẽ eius acclamarẽt/ arguẽtib⁹ vii.
eũ præ inuid a phariſeis reſpõdit: Si hi tacuerint: lapides clamabũt. Per lapides gẽtiles popu/ Lu. xix.
los ſignificare uolens: ſicut alio loco pcurſorem intellexiſſe oſtẽdimus: dũ dixit: Potẽs eſt autẽ
E deus ex lapidibus his ſuſcitare filios Abrahæ. ¶ Cæterũ ut in opis nr̃i calce ad paſſumptũ a no
Moraliter. bis ab ipſo capite ſenſum reuertamur: utq; initio correſpõdeat finis: ad moralem illũ ſenſum
hæc quoq; pcurſoris & Saluatoris extrema ſunt reducẽda. Ioãnes itaq; (p quẽ pficiẽs ſignifica
Proficiẽtib⁹ nõ eadẽ ineſt uirt⁹ quæ p/ fectis. tur) nõ eundẽ in maximis pſecutionib⁹ animi uigorẽ/ quẽ pfect⁹ põt oſtendere. Licet enim tor
menta cõſtanter pferat/ mortẽq; ſuſtineat intrepidus: inter ipſa tñ tormẽta docere alios/ ſuãq;
ipſius uirtutem a deo roboratã nequit manifeſtare. Et ob id nõ tanta in eum fit pſecutorũ indi/
gnatio: q̃a non tñ excitat̃ eorũ furor: nec talia/ tamq; acerba excogitant̃ in eum ſupplicia: ſed
miſerentib⁹ etiã plerunq; magiſtratib⁹ in eũ capitali aĩaduertitur ſententia. Fortiſſimos uero
Chriſti athletas nõ mõ corporis tormẽta fortiter ferre: uerũetiam cõtẽnere oportet: atq; inter
illa carnifices/ impioſq; ſceleris miniſtros & ipſos in pmis tyrãnos autoreſq; impietatis argue
re. Fideles aũt ne terrore nimio perculſi deficiãt: cohortari: & (quod ſummæ pfectionis iudiciũ
eſt) pro ipſorũ etiã pſecutorum ſalutẽ deum orare: & deniq; dũ corpus ſpiritui inſtrumẽta præ/
bere põt: cæleſtia nõ ſolum intueri/ uerũetiam pdicare: ſicuti & Stephanũ/ & Paulum/ & Lau/ Act. vi.
rentium/ & cæteros pleroſq; glorioſos martyres feciſſe ſcriptura cõmemorat: & in ueteri teſtõ & vii.
F tres pueros machabeos/ alioſq; cõplures. ¶ Profitientiũ igit̃ exempla ad pœnitẽtiæ opa/ & to
lerãdas calamitates uiatoribus proſunt. Perfectorũ uero/ etiã ad fidem/ ſpemq; & charitatẽ au
gendã/ pclaraq; facinora audẽda/ & uirtutũ culmina appetẽda. Hi enim ſunt qui/ ſicut in cruce
Chriſtus exaltat⁹ eſt: ita ſupra montẽ uel cãdelabrũ uirtutum ſuarũ/ bonorũq; operũ lucernas
ponũt/ ut lumen cæteris pbeant: quorũ e manib⁹ defluit abundanter ſanguis miſericordiæ ad
pietatis opera: ex pedib⁹ uero ſanguis innocẽtiæ ad mundãdos etiã affectus & uiã mãdatorum
pcurrendã: ex latere autem ſanguis pfectæ charitatis. ad dei pximiq; amorẽ excitãdũ fouendũ
& multiplicandum. De quo ſanguine locuti ſumus/ cum de baptiſmo ſanguinis egimus.
¶ Corona quoq; & arũdo cũ ueſte purpurea: ſed & regi⁹ ſupra crucẽ titulus his debent̃/ qui co
ronã uitæ æternæ cum titulo & ornatu regio per dira tormẽta & intolerãdas pſecutiones pme
rentur: de q̃bus dicit Apl's: Beatus uir qui ſuffert tẽtationem: q̃a quum pbat⁹ fuerit: accipiet co
ronã uitæ. & de his in Apocalipſi legit̃: Dñs illuminabit illos & regnabũt in ſæculũ ſæculi. Iaco. i.
¶ Horum deniq; ueſtimenta & ſorte & diſtributione ad multos pueniũt: q̃a ſingulæ eorũ uirtu Apoca.
tes relinquunt̃ fidelib⁹ imitandæ put ſua quẽq; trahit deuotio. Aliĩ quippe humilitatẽ/ alii pa xxii.
tientiã in aduerſis/ alii fortitudinẽ in defenſione ueritatis/ alii ardorẽ charitatis/ alii cõtinentiã
& aſperitatem

& aſperitatem uitæ/imitandã ſibi ꝓponunt quæ ſunt uarii coloris ueſtimenta & ueſtit⁹ ille de/
ps. xliiii auratus uarietate diſtinctus:de quo in pſal.dr̃: Aſtitit regina a dextris tuis in ueſtitu deaurato
circũdata uarietate. Fidei aũt rectitudinẽ quæ eſt tunica incõſutilis oẽs æque ſeruare neceſſe eſt.
¶ Poſtremo quæ de cõceptu/ortu/uita/& exitu Saluatoris & præcurſoris motæ ſunt q̃ões:de Sepultur ſal
utriuſq; etiã ſepultura moueri poſſunt:& pari quoq; rõne diſſolui. Qualis enim cuiuſq; uita & uatoris & p/
mors fuit/talem & ſepulturam eſſe oportuit:quippe quoꝝ uita illuſtris & glorioſa extitit eo/ curſoris di/
rum funus celebri põpa/magnoq; apparatu/agi conſueuit:quorũ item memoria eſt clarior in uerſitas.
ii.paral. eoꝝ interitu luctus eſt maior/copioſior/atq; diuturnior:ſicut de Ioſia legit̃:ꝙ uniuerſus Iuda
xxxv. & Hieruſalẽ luxerũt eũ.& Hieremias maxime. Simil'r & de Samuele multiſq; aliis ꝓclaris uiris
iii.Eſd.i ſacra uolumina cõteſtant̃. Sepulchrũ quoq; ꝓ defũctoꝝ dignitate & gloria fabricari extruiq;
i. Regũ ſolet. Tale Abraã Sarræ uxori ſuæ ingenti precio cõparauit/fabricandũq; curauit. Et Thobias
xxv.:& ſenior poſtq̃ in dei timore/& proximorũ charitate dies ſuos cõſumauit:ſepultus eſt honorifi
xxviii. ce in Niniue. Talia deniq; regibus plurimis/& principibus ac ſtrennis uiris/dicata legimus &
Geneſis uariis etiam odoramentis condita cadauera:quemadmodum de Aſſa rege & cæteris nonnullis
xxiii. ſcriptura memorat. Obſcuriorum uero & improborum hominum aut uulgaris/aut nulla eſſe
Thobi. ſolet ſepultura. Inde Ioachim regem ex ore dei maledictionibus onerare uolens Hyeremias
ultimo. dixit:Sepultura Aſini ſepelietur putrefactus:& proiectus extra portas Hieruſalem. Et de im/
ii.paral. piis cæteris idem Iudicium alio loco protulit dicens: In gladio & fame cõſumentur Prophetæ
xv. illi & populi quibus prophetauerunt profecti in uiis Hieruſalẽ præ fame & gladio/& non erit
Hyere. qui ſepeliat eos.& rurſus:mortibus ægrotationum morientur/non plangentur/ & non ſepe/
xxii. lientur:in ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt:& gladio & fame conſumentur/& erit cada/
Hyere. uer eorum in eſcam uolatilibus cæli & beſtiis terræ.& iterum de funeſta & uili ſepultura idem
xiiii.xvi Propheta:in tophet ſepelietur/eo ꝙ non ſit alius locus ad ſepeliẽdum. ¶ Et hæc quidem hu/ A
&.xix. manæ creaturæ iuſta eſt ſepultura:tametſi plerunq; corruptela ſupra ius æquũq; ualente. Indi
gnis quoq; magnifica ædificentur ſepulchra: & pompa inſigni eorum funera efferantur:di/
cente Sapientia: Interdum dominatur homo homini in malum ſuum: uidi impios ſepultos/
Ecc. vii. qui etiam dum adhuc uiuerent:in loco ſancto erant. Contra uero ſanctiſſimorum uirorũ ad/
modum multorum corpa inſepulta iacuerunt/beſtiiſq; & uolatilib⁹ cæli expoſita,piectaq; fue
Pſalmo re: ſicut in pſal.dicit̃: Poſuerunt morticinia ſeruorum tuoꝝ eſcas uolatilibus cæli:carnes ſan/
lxxviii. ctoꝝ tuorum beſtiis terræ:effuderũt ſanguinem ipſoꝝ tãq̃ aquã in medio Hieruſalem/& nõ
erat qui ſepeliret. ¶ Hæc autem iccirco a nobis dicta ſunt:ut ea/quæ de Saluatoris & præcur/ B
ſoris ſepultura ſunt dicenda/nõ ad litteralem ſenſum accipiamus:tanq̃ qui maior fuit:maiore
ſit ſumptu/apparatuq; ſepultus. Qui enim in omni uita pompã/cultumq; corporis/& damna
uit/& horruit/quiq; mortuo patri ſepulturã a filio ꝓberi non ꝑmiſit:nõ eſt credendus hos ſibi
uita functo apparatus deſtinaſſe:quos in cæteris non ꝓbarat. Verũ ad myſticũ ſenſum hæc oĩa
ſunt referenda:aut ſepelientiũ merito cõcedenda/uel relinquenda exemplo:ſicut & de illa pre
Mar.xv cioſi unguenti effuſione ab eoipſo dictũ legim⁹: Bonũ (inquit) opus opata eſt in me. Præuenit
& Ioan. enim ungere corp⁹ meũ in ſepulturã. Et iccirco ubicũq; ꝓdicatũ fuerit Euãgeliũ iſtud in uniuer
xii. ſo mundo dicetur:ꝙ in memoriam eius fecit. Quæ q̃dem omnia qualẽ in cũq; ſenſum accipia/
mus:cũ ad Chriſti ſepulturam ꝑtineant:non ſunt hoc loco accuratius inueſtiganda. ¶ Chriſti C
AdRo. enim ſepultura baptiſmum noſtrum myſtica ſignificatione repræſentat Paulo teſte: quod ad Myſtice.
vi. intentum noſtrum minime ꝑtinet:ſed quatenus ad noſtrã intentionẽ prædicta conferunt:eate
Ad col. nus a nobis ſunt perſtringenda:ut ſcilicet ad ſpiritualẽ ſenſum ea/quæ inter Saluatoris & præ/
ii. curſoris ſepulturam diuerſa cõſpiciuntur/referentes:his/quæ in ſupioribus a nobis ſunt expla
nata/apponi concinne poſſint. ¶ Ioannes igitur Herodis iuſſu a ſpiculatore capite cæſus a di/
ſcipulis ſepulchro eſt conditus:idq; nullius permiſſu factũ eſſe legitur: ne ipſius Herodis q̃dẽ
cum tamẽ a Pilato Nicodemus impetrauerit:ut corpus Ieſu liceret ſepelire:neq; apparat⁹ ul/
lus linteaminũ/aut aromatum more Iudeorum eſt factus:ſed neq; ſepulchrũ nouum/aut exci
ſum in petra: neq; ad oſtium monumenti lapis aduolutus eſt/& ſignatus/neq; cuſtodes appo/
ſiti. Corpus inſuper Ioannis truncum capite ſepelitur:Chriſti uero prorſus integrũ:ne mi
nimo quidem oſſe confracto:deniq; a manifeſtis diſcipulis Ioannes/ab occultis autem ſepult⁹
eſt Chriſtus. Corpus item Chriſti ſanctæ mulieres ad ſepulturã ſedulæ/atq; officioſe ꝓſequun
tur. Ioannis uero capiti mater & filia illudunt/contumeliaq; (qua poſſunt) defunctum afficiũt.
Quæ ſane ſingula profunda in ſe myſteria continere quiſquis negauerit: nullum ſacræ ſcri/
pturæ ſenſum capit. ¶ Et illud in primis cuiq; patet: ꝙ iccirco Saluatoris ſepulturã celebrio/ D
rem eſſe oportuit:quo reſurrectio fieret perſpectior/atq; teſtatior:ſed ad noſtram conſidera

tione n parum hoc attinet:iuxta quam/ut præaſſumptum a nobis ſenſum proſequamur: has
in ſepultura diuerſitates ad eccleſiã & ſynagogã/ uel ad proficiẽtẽ & perfectum conferamus.
¶ Corpus itaq; Ioannis capite truncũ a notis eius diſcipulis abſq; ulla funebri pompa nullis
lintheis inuolutum/nulliſq; aromatibus conditum in communi uulgariq; ſepulchro tum eſt
conditum/ideſt corpus ſynagogæ capite diuinæ gratiæ mutilatum in ſepulchro ignorãtiæ &
cæcitatis defoſſum:cum lege ueteri cõſumata: legis nouæ ſacramẽta Saluator ipſe inchoauit.
In cruce quippe pendẽs primũ dixit:Cõſumatũ eſt.qđ ad ueteris teſtamẽti myſteria ꝑtinebat: Io.xix.
ac ſi diceret:Oia/quæ de me lex uetus ꝓdixerat/ac præmõſtrauerat/ſunt adimpleta. Poſt hæc
adiecit: In manus tuas dñe cõmendo ſpũm meum:qđ ad legem nouã ꝑtinet. Perinde enim eſt Lucæ
ac ſi diceret:Corpus Eccleſiæ relinquo ꝓſentia mea corporali. Iccirco a te peto pater:ut ſpiri/ xxiii.
tum meum/ideſt fidem/quæ corpus ipſum uiuificat/quia iuſtus ex fide uiuit/cõmendatum ſu Ad ro i
ſcipias/& diuina gratia tua cõfoueas. Tunc itaq; corpus ſynagogæ capite gratiæ diuinæ abſci
ſo inhonorate a diſcipulis(ut diximus)eſt ſepultũ:quia apud iudeos toto orbe diffamatos um
bra quædam ſynagogæ ueteris remanſit:in eorum mentibus mortua/ideſt ſine fructu bonoꝝ
operum & abſq; ſpũ ueræ cognitionis & intelligentiæ abiecta:& in ſepulchro ignorãtiæ tumu
lata:nullis neq; linteis innocentiæ/neq; aromatibꝰ bonoꝝ operum conditũ. Quod quidẽ ipſo
rerum experimẽto tã eſt perſpicuũ:ut genus illud hominũ a cæteris oĩbus ut ꝑniciosum/ſup
ſtitioſum/& abominabile abiiciatur/exprobreturq;:ſicut in Threnis ſuis futurũ Hyere. apte
E decantauit. ¶ Caput autem eius ſenſu/motuq; carens filiæ ꝓmum per ſpiculatorẽ/& deinde
per filiã matri adulteræ traditũ eſt:quia legis uirtus/ſenſuſq;/qui per caput ſignificatꝰ/gentili
populo laſciuo/ & ignoranti a Iudeis primum:deinde uero ab Eccleſia ex gentibꝰ congregata
fuit tradita matri adulteræ/ideſt his qui ex ſynagoga iudaica uſq; in finem mundi ſunt credi/
turi. Sicut enim alio loco per pullum Aſinæ indomitũ populus gentilis:& per Aſinam ſynago
ga figuratur:ita hoc loco per puellã diſſolutam & laſciuam/matremq; eius adulteram/utraq;. Matth.
Et iccirco mortuum illis caput Ioãnis datur:quiá in ſenſu etiam uero & ſpũali legis antiquæ/ xxi.
non conſiſtit uita & ſalus noſtra:ſed in efficatia ſacramentoꝝ noui teſtamenti dicente Apl'o:q; Hu.xix.
ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro. & infra: Iuſtitia autem dei per fidẽ Ieſu Chri/ Io.xii.
ſti in oẽs & ſuper oẽs qui credunt in eũ/& quæ ibi ſequunt. & alio loco: Itaq; fratres mei & uos Ad Ro.
F mortificati eſtis per corpus Chriſti. & quæ ibi ſequuntꝰ. ¶ Inſuper Saluatoris corpus exanime iii.&.vii
nouo ſepulchro in petra exciſo ab occultis diſcipulis eſt illatũ. Ioannis uero trũcum cadauer a
notis diſcipulis non in nouo ſed in ueteri ſepulchro eſt conditum & nõ in petra exciſo:ſed(ut
credibile eſt) in terra defoſſo. Synagoga enim poſt caput Ioannis amputatum/ideſt repudiatũ
a iudaica perfidia uerum ſacræ litteræ ſenſum/ in ueteri ſepulchro computruit/ideſt in fer/
mento ueteris malitiæ & nequitiæ inſorduit/ſicut dicit Apl's. Quod qdem fermentũ(ut Salua i.ad cor.
tor ipſe teſtatꝰ) eſt hypocriſis: uel in antiqua obſeruatione legalium. & de his dicit Propheta: v.
Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. Eccleſia uero catholica ex gentibus maxime cõgre Lu.xii.
gata per baptiſmum in ſepulchro nouo cõuerſationis/uitæq; nouitate cũ Chriſto eſt ſepulta:
quẽadmodũ idem quoq; Apl's alio loco nobis inſinuat. ¶ At neq; in terra arenoſa & inaquo/ Ad Ro.
ſa ſicut Moyſes/ideſt in gente ex charitatis ſiccitate infructuoſa & ſterili: neq; etiam in terra vi. vii.
ſebaſte:quæ ſtatio interpretatur/ſicut Ioannes ideſt in terrena ſtatione humanorum deſide/ &.xii.&
rioꝝ & carnalis cõcupiſcentiæ/ſed in petra nouiter exciſa:ex qua in deſerto aquæ manauerũt. ad col.ii
In petra inq̃ ſcandali & lapide offenſionis qui eſt Chriſtꝰ:ſicut apoſtoloꝝ princeps nobis con Deut.
teſtatur. ¶ Et hæc quidem eccleſia illa ipſa eſt domus:que cum ſup firmã petram chriſtianæ xxxiiii.
fidei ſit fundata/neq; pluuiæ impetu ſubrui/neq; ui uentorum concuti/obruiq; poteſt. Quam Ezechi.
ſane ruinam iccirco ſynagoga eſt perpeſſa:q; ſup inſtabilẽ arenã erat fundata:ſicut in parabo xvii.
la Saluator ipſe mõſtrauit:ſed ad oſtium Eccleſiæ catholicæ:ſicuti ad oſtium monumenti Sal/ Nu. xx.
uatoris/ſaxum ingens aduolutum eſt. Hoſtium quippe Chriſtus ſe eſſe teſtatus eſt: ad quod Ad Ro.
auoluere nos oportet per fidem ſaxum duriſſimum cõtritionis: ut ĩ illo peccata noſtra allidi ix. &.i.
poſſint:ſicut in pſal. dicitꝰ. Et unde manare poſſit oleum miſericordiæ ſuauiſſimũ. de quo Moy ad cori.
G ſes in Cãtico ſuo cecinit dicẽs: Vt ſugeret mel de petra/& oleũ de ſaxo duriſſimo. ¶ Ab occul xi. & .i.
tis aũt q̃uis fidelibꝰ diſcipulis illatum eſt ſepulchro Chriſti corpus: Ioannis uero a manifeſtis: Pe.ii.
q; qui ſecundũ legẽ grãe uiuunt:in arcano cõſciẽtiæ fidẽ ac charitatis opera abſcondunt & oc/ Mat.vii
cultãt. Phariſei ãt & cæteri ſynagogæ ꝓncipes ĩ publico faciebãt oia:ut apud hoies auctoritatẽ Lu. vi.
ſibi cõpararẽt & gloriã: q̃admodũ in parabolis & apto ſermõe Chriſtꝰ ipſe ſæpenũero expro/ Matth.
brauit:uel hoc iõ ab occultis diſcipulis Chriſtꝰ ſepelitꝰ:qa Eccl'ia ipſa fidelium ob ſæuitiam pſe xxvii.
cutionum/tam iudeorum q̃ gentilium ab initio fidem religionẽq; chriſtianã occultauit/tum Mat. vi.
legalia

legalia obſeruãdo ne iudei ſcãdalizarenť:tũ uero fidẽ ipſam cælãdo/& ſeipſos a cõſpectu tyrã/
noꝝ/pſecutorũq; ſubtrahẽdo:queadmodũ in actib⁹ aplo꞉ & eccleſiaſticis hiſtoriis pſpicit᷑:&
tũ quoq; cũ apli/ideſt epi & plati latitabant:nec palã ſe chriſtianos eſſe ꝓfiteri audebant:multi
occulti diſcipuli/ideſt nũdũ detecti chriſtiani Chriſtũ aperte/manifeſteq; cũ aromatib⁹ & lin
teis ſepelierũt.i.pia charitate atq; imaculata fide cõfeſſi ſunt.& cũ eo p baptiſmi ſacrm cõſe/
pulti.Nõnulli qdem pmittẽte Pilato i.ſuadentib⁹ his qui ex gẽtili populo crediderãt. Cæteri De neophi/
uero ſua ſpõte deo uocãte cõuerſi. Iudaica uero ſecta ſemp ab initio fuit manifeſta:tametſi ex tis hyſpaniæ
Hyſpania ab annis plus minus ue ducẽtis genus quoddã hoiũ peſſimũ ſub uelamine chriſtia
næ fidei iudaicã ſupſtitionẽ occultet:de quibus Saluator prædixerat:q ueniunt in ueſtiment s
Mat. vii ouium:intrinſecus aũt ſunt Lupi rapaces. ¶ Atqui qđ a Pilato ut Chriſti corpus ſepeliretur: A
impetrari oportuit/cum de Ioannis cadauere nihil tale inueniam⁹ ſcriptũ:illud nobis pſigna
re uideť:ad Eccleſiæ catholicæ pacẽ/& ut in ſepulchro religionis ac contemplationis quieſce/
re poſſet:neceſſariũ fuiſſe/ut gentiles pncipes fidem & ipſi Chriſtianã acciperẽt & ſacras cæri L.i.C.de ſac.
monias fieri eccleſiaſq; & altaria ædificari/pmitterẽt. Quod & Cõſtantinus monarcha/prim⁹ ſan.eccle.
Romanorum principũ/& cæteri deinceps magna pietate/deuotioneq; fecerũt. Iudeorũ autem
pfidiam in memoriã dominicæ paſſionis tolerarũt quidẽ:ſed nõ approbarũt. & in finẽ uſq; ſæ B
culoꝝ ab oĩ hoĩum genere damnata/improbataq; pſeuerabit. ¶ Deinde ſepulchrum Chriſti
Daniel. ſigillo obſignatum eſt:& cuſtodes illi adhibiti:ſicut in Daniele fuerat pfiguratum:qđ de Ioan
xiiii. ne ſcriptum nõ inueniť. Quotquot enim per fidẽ & Charitatẽ Chriſto ſunt cõſepulti:ſignati
Apocal. ſunt ſigillo Spũs Sancti/totiuſq; trinitatis ſigno ſalutis æternæ. Suntq; ex eoꝝ numero de qui
vii. bus in Apocalipſi legiť: Vidi numerũ ſignatoꝝ &c & de qbus dicit Apl's: In quo & uos cũ au/
Adeph. diſſetis uerbũ ueritatis euãgelii ſalutis ueſtræ in quo credẽtes ſignati eſtis ſpũ pmiſſionis ſctõ:
i. q eſt pign⁹ hæreditatis noſtræ in redẽptionem acqſitionis in laude gloriæ ipſius. & alibi: Qui
ii. ad co aũt cõfirmat nos in Chriſto:& q unxit nos/deus/& qui ſignauit nos/& dedit pignus ſpirit⁹ in
rin.i. cordibus noſtris Synagogæ uero ſectatores poſt Ioannis caput (ſicut pdixim⁹) abſciſum non
mõ ſignati nõ ſunt:ſed ſi quæ ſigna prius ex uocatione ſup illos fuerãt impreſſa:p eoꝝ obſti/
ps.ix. natiõe ſunt deleta:ſicut ſcriptum eſt: Nomen eoꝝ deleſti in ſæculũ ſæculi.& rurſus: Deleanť
Pſalmo de libro uiuẽtiũ:& cũ iuſtis non ſcribanť. Quod qdem p os pphetarũ tpib⁹ Manaſſe regis fue
lxviii. rat pdictũ: Delebo (inqt) Hieruſalem ſicut deleri ſolent tabulæ delens uertam & ducã crebrius
iiii. reg. ſtilũ ſup faciẽ eius. ¶ Appoſiti ſunt inſup cuſtodes ſepulchro Saluatoris nõ pcurſoris. Hi.ſ.
xxi. qui conſepulti Chriſto p baptiſmũ ſalutis & pniæ obſeruãt & cuſtodiũt:ne corpus ipſm Salua
toris/qđ ſacramẽtaliter ſub ſpecie panis & uini/uel ſpũaliter integritate fidei a fidelib⁹ ſumit᷑
Io.xx. per noctẽ & tenebras culpæ uel ignorantiæ quiſq̃ ſurripiat:ſicuti ab ortulano factum Magda
Mat.vi. lena putabat/dũ dixit: Dñe ſi tu ſubſtuliſti eum:dicito mihi.& hic ille eſt theſaurus:quẽ ad/
&.xxiiii monemur a dño ſeruare diligẽter:ne fures effodiãt & furenť: & ꝓpterea uigilate tota nocte.i.
& Lucæ in oĩ uita.nřa. ¶ Hoꝝ autẽ cuſtodum pnceps eſt Saluator:qui de ſeipſo dicit: Ego ſum paſtor
xii. bonus ouium.& in Iob legiť: Quid faciam tibi o cuſtos hominũ Sub hoc uero uicarii ſunt pla
Canť. v ti omnes,put ad unũquẽq; cura hæc ſpectat:de qbus in Canť. legitur: Inuenerũt me cuſtodes q
&.viii. circuierũt ciuitatẽ.& rurſus: Vinea fuit pacifico in ea q̃ habet populos tradidit eã cuſtodib⁹&c.
Ecc.xxi & in Eccleſiaſtico: Super muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes. Cuſtos etiã ſibi/animæq;
Prouer. ſuæ quiſq; fidelis eſſe debet:ſicut & paſtor/ut alio loco dixim⁹. Ait enim Sapia: Cuſtos animæ
xvi. ſuæ ſeruet uitam. Tales aũt cuſtodes ſynagoga nõ habuit poſt truncatũ capite Ioannẽ:ſed aut
Ezechi. oĩno illis caruit:ſicuti a ꝓpheta pdictum erat: Diſperſæ ſunt (inquit) oues meæ:eo q nõ eſt pa/
xxxiiii. ſtor/& factæ ſunt in deuorationẽ oĩum beſtiarũ/& quæ ſequunť. Aut ſi qui p ea uel poſteriora
Naũ.iii. tpa fuere:q paſtoꝝ officiũ ſibi uſurparũt facti ſunt (ut alius ꝓpheta dicit) Quaſi locuſtæ.& ali⁹
Hyeř.ii. iterũ de his loquẽs dicit: Sacerdotes nõ dixerũt ubi eſt dñs:& tenẽtes legem neſcierũt me. & pa
ſtores puaricati ſunt in me. ¶ Poſtremo in ſepeliẽdo Saluatore mulieres ſanctæ & religioſæ/q C
aſcẽderãt cũ eo a Galilea ut miniſtrarẽt ei/aſtiterũt ei⁹ ſepulchro aſpiciẽtes ubi poneret᷑:& cõ/
Matth. tra ſepulchrũ ſederunt. Ioanni uero mortuo mulier nulla officiũ pietatis exhibuiſſe legiť:ſed
xxvii. ecõtrario capiti ei⁹ Herodias & filia illuſiſſe. Hoc aũt eo ptinere uideť:iuxta hũc ſenſum:ut at/
Mar.xv tendam⁹ in lege ueteri muliebrẽ ſexũ ſemp humano gñi & ſynagogæ fuiſſe pnicioſum/& ueri
tati legis inſidioſum Eua ſane prima hoĩum parẽs ſeducto coniuge mortem attulit humano Muliebris ſe
generi: Sanſoni uiro omnium fortiſſimo/diuinaq; uirtute ad uleiſcendas ꝓphanæ gentis in po xus humano
pulum hebreum iniurias roborato non prius improba uxor inſidiari deſtitit:q̃ eum in manus generi perni
ii. Reg. philiſteorum diuina fortitudine priuatum illudendum tradidit/& occidendum. Ille itẽ amicus cioſus.
xi. dei pcipuus/& Prophetarũ omnium facile princeps Dauid/quem in typum ſuæ generationis

deus ipſe erexerat/unius mulierculæ forma deceptus adulterio/atq; homicidio ſe comma/
culauit:eiuſq; filius & regni ſucceſſor Salomon/gratuita ſapientia ſupra omnes a deo dona/ iii. reg.
tus/eo demētiæ mulieris perſuaſione deuenit:ut Idolis quoq; thura adoleret:& ſpreto eo/quē xi.
uerū & unicum deū tam aperte nouerat/thecis argenteis incluſos demones uelut deos adora/
ret. Omitto quanta inſtigante Athalia Hyeſabelle cæteriſq; impiis mulieribus patrata ſunt in
lege ueteri ſcelera atq; flagitia quotq; ſanctiſſimi atq; innocentiſſimi uiri fuerint illarum inſi/
diis/machinationibuſq; trucidati/pulſi in exilium acti/afflicti/inſectati. Decuit igitur ut qui
initium mortis humano generi attulerat:muliebris ſexus/& ſynagogam ab ipſo humani ge/
neris initio uexauerat/legiq; antiquæ omni tempore fuerat inſidiata/in eius quoq; cōſumatio
ne maledictionis a deo ſibi datæ efficatiam ſentiret:antiquoq; hominū hoſti & inſidiatori ſol/
F licita præſtaret miniſteria. ¶ Econtrario uero Eccleſiam catholicam/legemq; gratiæ idē ipſe
In mariæ uir ſexus erexit/fouit/ſeruauit/adauxit. Mariæ quippe humilitas ad humanam carnem ſuſcipien
ginis laudē. dam filium dei ipſamet teſte pertraxit: ſuoq; aſſenſu incarnationis diuinæ myſterium/& pro/
inde inter deum/humanamq; naturam fœdus/matrimoniumq; conſumauit. Hæc Apl'is cæte/
riſq; diſcipulis oībus/in Chriſti morte deficiētib᷒/fidem ſpemq; ſola ſeruauit. In eiuſq; incor
rupta fide uniuerſa manſit eccleſia. Hæc nō mulierib᷒ tm̄:ſed & oīs ſexus/ætatis/cōditioniſq;
mortalibus morum uirtutumq; norma fuit. Huius meritis/ꝓcibuſq; magna ex parte ſacroſan
cta conſeruatur eccleſia. Hæc in finem uſq; ſæculi huius/ſuccurrere miſeris pc̄tōribus nō deſi/
nit:& deniq; hæc una inſtrm̄ fuit humanæ ſalutis:nulliq; alii creaturæ ꝓter Chriſtū/acceptum
ferre nos cōuenit:qcquid in hoc ſæculo per grām a deo conſeqmur:& ſperam᷒ in futuro p glo
riā. In cuius laudes & ꝓconia cū uniuerſa pſonet eccleſia:radianti media luce ſoli faculas adiice
re/impudēs eſſet & temerarium. Ad quā illud Canticoꝝ referſ a deo dictum: Tota pulchra es
amica mea/& macula nō eſt in te:& pleraq; alia his maiora quæ de ipſa dei ſapiētia/quæ eſt fi/ Can. iiii
G lius/ad lrām ſunt ſcripta. ¶ Præter hāc aūt in nouo teſtō q̄ perſpicua fuit mulierū fides/q̄q;
De cæteris ꝓ ſingularis & intemerata religio/q̄ deniq; conſtans ardēſq; charitas/ex nonnullis/quas euāge/
claris mulie/ lica cōmendat hiſtoria/aperte licet pſpicere. Quis enim tantam in fide cōſtātiā Chriſto demō
rib᷒ in nouo ſtrauit:quantam mulier illa Chananea:quæ toties repulſa/atq; opprobriis affecta/in fide tn̄ & Mat. xv
teſtō celebra otatione pſtitit: ita ut qd' uix alteri nemini/huic Saluator dixerit:Mulier magna eſt fides tua. & Mar.
tiſſimis. Quāta inſup mulieris illius uirtus/& in manifeſtanda fide fuit audacia:quæ e media turba cæ/ vii.
teris Saluatorē blaſphemantibus uoce magna exclamauit:Beat᷒ uenter qui te portauit & ube Luc. xi.
ra quæ ſuxiſti. Quid uero de Magdalenæ in cōuerſione ſua cōpunctione/& poſt cōuerſionem
charitatis feruore/dignū dicere poſſum᷒:quæ ſuoꝝ meritoꝝ Chriſtū ipſum teſtē habet locu/
pletiſſimū? Quid deniq; de illa ipſa/cæteriſq; mulierib᷒/quæ illū erant a Galilea ſecutæ/ſatis
ꝓdicari poſſit:quæ ꝓncipib᷒ ſacerdotum & ſcribis illū accuſantibus/turbis in eū paſſim furen/
tibus & ad ſuppliciū depoſcētib᷒/ſummo magiſtratu dānante/militib᷒ & apparitorib᷒ illuden
tibus/flagellantib᷒/cōſpuentibus/& deniq; crucifigentib᷒/Apl'is cæteriſq; diſcipulis & amicis
tum deſerentibus tū uero etiā negantib᷒/ab eoq; nō modo corpore/uerū etiā fide recedentib᷒
per oīa tribunalia ad crucis uſq; ſuppliciū qbus potuerūt charitatis pietatiſq; officiis ſunt ꝓſe/ Matth.
cutæ. Nōne & mulier pagana Pilati uxor corruptū timore mariti animum ab eius nece curauit xxvii.
H auertere? ¶ Has igitur in extremo quoq; (qd' mortalib᷒ exhibere mortales poſſunt) officio pſe Mar. xv
uerare oportuit:quod eſt abſq; dubio ſepultura. Quod quidem tanta deuotione atq; charitate & Lucæ
præſtiterunt:ut poſt illatū monumento Saluatoris corpus/ingentiq; ſaxo obſeratū ſepulchrū xxiii.
noctē totā inſequentē in emendis aromatibus cōſumētes ante lucē ex ciuitate ad ſepulturæ lo/
cum ſint reuerſæ:ut quē uiuentem tanta charitate fuerāt ꝓſecutæ:huic uita defuncto quæcūq;
poſſent pietatis officia exhiberēt:illiuſq; corpus exanime: tāetſi myrrha & aromatibus condi
tū/aliiſq; quoq; aromaticis pigmentis inungerēt: nulla neq; ſexus uerecūdia/neq; ingentis ſaxi
ad oſtiū monumēti aduoluti reuoluēdi difficultate/neq; cuſtodum adhibitorum erubeſcentia:
nullo deniq; præſidis/qui obſignari lapidem/& ſeruari corpus iuſſerat/timore deterritæ. Præ
ter has autem reliquarum tum uirginum/tum uiduarum/& coniugatarū/quas ſancta uenera
tur Eccleſia/merita laudeſq; referre/uolumen integrū exigeret. Quāta eīn cōſtātia martyriū
pleræq; ſuſtinuere/& inter ſæuiſſima tormēta Chriſtū ꝓdicauere. Quāta inſup uitæ cōtinētia
& cōſcientiæ puritate nonnullæ chriſtianā religionē illuſtrauere:eccleſiaſticarū hiſtoriaꝝ ple/
na ſunt uolumina. ¶ Poſſet aūt & per Herodiadē ſynagoga uet᷒ quæ Chriſti aduentū anteceſ
Alius ſenſus ſit/& per eius filiam/noua/quæ ſubſecuta eſt/ſignificari. Et de his matre & filia illud intelli/
myſticus. gi:quod ab Ezechiele ſcriptum eſt: ſicut mater/ita & filia/& quæ ibi ſequuntur. Hæ ſiqui/ Ezechi.
dem capiti Ioannis/ideſt uero ſcripturarū ſenſui aſſiduæ ſunt aduerſatæ: & eos/qui ueri erant xvi.
diuinæ

diuinæ legis tum interpraetes tū obſeruatores/inſectatæ. Propterea de his per os Prophetæ
Pſ.xciiii dixit deus: Quadraginta annis proximus fui generationi huic/ & dixi ſemper/ hi errant cor/
Mat.xv de.& ad Scribas Phariſeoſq; loquens dicebat Saluator: Quare uos tranſgredimini mādatum
ii. ad co legis propter traditiones ueſtras.& Apoſtolus: Velamen ante eorū oculos/cordis ſcilicet mē/
rin.iii.: tis uſq; hodie aſſerit perſtitiſſe: quod Moyſi faciem in figura tegebat: cū legē populo iſraeli/
tico promulgaret. ⁋ Sanctæ uero mulieres/quæ Chriſti ſepulturæ aſtiterunt/& ad eum inun
gendum aromata detulerunt: Eccleſiam catholicam repræſentant. In his enim erāt uirgines/
præſertim Maria eius mater:&(ut pie credi poteſt)etiam Martha. Item & coniugatæ & uiduæ
pleræq;/qui ſunt tres uiatorum in Eccleſia militante ſtatus. Hæ autem mulieres ideſt fideles
chriſtiani dum Chriſtum in ſepulchrum inferri cernunt & illatum obſeruant/ideſt in occul/
to litteræ ſacrarum ſcripturarum includi perſpiciūt & ipſa ſacrarū ſcripturarum ænygmata/
quæ Chriſtū occultis myſteriis & uaticiniis exprimūt/pia deuotiōe rectaq; fide ſcrutātur.& ad
eum Iugendum accedunt/ideſt ad eius gratiam promerendam/& facta imitanda in operibus
charitatis ſeſe exercent: illum a mortuis ſuſcitatum uidere merentur/ideſt per fidem ex ſcri/
Lucæ pturarum corticibus eius diuinitatem atq; humanitatem aperto eo ipſo reuelante cognoſcūt:
ultimo. ſicut in Euāgelio ſcriptum eſt: q aperuit illis ſenſum/ & interpraetabatur ſcripturas quæ de il/ A
lo loquebantur. ⁋ Poſſunt etiam prædicta omnia ad præaſſumptū a nobis moralem ſenſum Moraliter.
pari propemodum ordine inuerti: ut pro Chriſto perfectum/& pro Ioanne proficientem intel
ligamus. Perfecti quidem corpus/ideſt corporei ſenſus cum Chriſto uel in Chriſto crucifigū/
tur ideſt per ingem paſſionis meditationem/cōtritiōe peccatorum/ieiuniis uigiliis/cæteriſq;
corporis & carnis maceratiōibus: mortificant: ſicut dicit Apoſtolus: Ante oculos ueſtros Chri
Ad gal. iii.&.vi ſtus proſcriptus eſt/& in uobis crucifixus: uel (ut alio loco idem Apoſtolus dicit) Mundus no/
bis crucifigitur & nos mundo. Ait enim: Mihi autem abſit gloriari: niſi in cruce domini noſtri
Ieſu Chriſti: per quem mihi mundus crucifixus eſt: & ego mūdo. ⁋ Deinde uero per Ioſeph B
ideſt per argumentum gratiæ/ & Nicodemum/ ideſt effuſionem atq; erogationem terrenarū
facultatum/ſeu frequentes elemoſinas circūuallatur & inuoluitur ſyndone munda/ideſt mun
ditia uitæ & candore conſcientiæ: ita ut nulla neq; ſpiritualis/neq; carnalis remaneat in morti/
Ad col. ficato corpore macula: ſicut illa ſancta uirgo & Martyr Cecilia poſtulabat dicens: Fiat domine
i. cor meum & corpus meum immaculatum/ut non confundar.& Paulus ad Colloſēſes ſcribēs
ait: Et uos cum eſſetis aliquando alienati & inimici ſenſu in operibus malis: nunc autem recō/
ciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere uos ſanctos & immaculatos & irreprahē
ſibiles coram ipſo Hanc autem immaculatam religionem qualis eſſe debeat: Iacobus Apoſto/
Iaco.i. lus in epiſtola canonica his uerbis oſtendit: Religio munda & immaculata apud deum hæc eſt/
uiſitare pupillos & uiduas in tribulatione eorum: ecce opera charitatis & pietatis/& immacu/
latū ſe cuſtodire ab hoc ſæculo: ecce innocētia & munditia uitæ. ⁋ Subinde uero corpus iſtud
mortuum & pannis mundiſſimis/candidiſſimiſq; inuolutū/ideſt conſcientiam a terrenis reb⁹ C
mortificatam & bonorum operū nitore fulgentem mirrha & aloes condiri oportet: ut a corru
ptione uindicetur/ideſt amaritudine cōſcientiæ in recogitatione peccatorum/& timore gehēnæ
æternæ. quæ(ut alio loco dictum eſt)ad conſeruandam a putredine mortalis culpæ animā ſup
omnia conferunt. ⁋ Subſequenter uero idem hoc corpus ut præmittitur exanime ſepulchro D
nouo in petra exciſo inferri oportet. Facile quidem cadauer qualibuſcunq; aromatibus con/
ditum putrefieret: ſi ſupra terræ uel ſaxi ſuperficiem relinqueretur inſepultum. Solis quippe
caliditas terreſtribus/aeriſq; humoribus immixta/fragilia corpa ſuapte natura putrefactioni
obnoxia/facillime corrūpit/& immutat: ſed excauare lapidem frigidū & ſiccum oportet: in ei⁹
q; cōcauo cadauer iſtud aromatib⁹(ut pdixim⁹) cōditū collocare/ideſt p cōtinuationē atq; pſe
uerantiā/quæ lapides etiam duriſſimos cauat/ad ſtabilitatē atq; immobilitatē animi peruēire:
ſicut de domo ſupra petram ædificata pxime eſt oſtēſum.& ad Corin ſcribēs in hæc uerba nos E
admonet Apoſtolus: Itaq; fratres mei dilectiſſimi ſtabiles eſtote & immobiles abundantes in
i. ad co omni opere domini ſemper: uel etiam intra ſaxū firmum & ſtabile fidei/ & ſpei/ſicut Apoſto/
rin.xv. lus ad Coloſenſes ſcribens poſt ea uerba/quæ paulo ante recenſuim⁹ adiecit: ſi tamē pmanetis
Ad col. in fide fundati & ſtabiles & immobiles a fide euangelii. Et hæc quidem lapidis excauatio illa
i. ipſa eſt uis atq; impreſſio: qua regnum cælorum in ſuperioribus capi oportere eſt oſtenſum.
⁋ Poſtremo quoq; ad perpetuā ſic conditi cadaueris cōſeruationem/ne uel a beſtiis deuorari/
uel ab inimicis inde extrahi poſſit: unicū ſupeſt remediū ſ. ut ſpeluncæ ingreſſus ingēti ſaxo F
claudatur/illudq; ſigno aliquo obſignet: & inſup adhibeant ad tps aliqd ſepulchro cuſtodes.
Sigillum nempe ſaxo impreſſum aliud nihil eſt: q frequētatio ſacri eucharistiæ: qa petra (ut ſu

pra diximus)Chriſtus eſt:qui & ſignū mortalitatis noſtræ & ſigilla uulnerū/q̄ pro nobis ptu/
lit/ſecum defert:dū igiť corpus illius/& ſanguinē ſacramētaliter ſumimus:memoriā paſſionis
eius recolimꝰ:ſicut ipſemet dū ſacm̄ ipſum inſtituit:nos facere ꝓcepit. Idq; dū iugiter facimꝰ:
eius ipſius ſtigmata in corpe noſtro portamus:quēadmodū de ſeipſo teſtať Apl̄s dicēs:De cæ/
tero nemo mihi moleſtus ſit. Ego enim ſtigmata dn̄i Ieſu in corpe meo porto. De hoc aūt ſi/
guaculo in hæc uerba loquiť Apl̄s:ſed firmū fundamentū dei ſtat habēs ſignaculū hoc. Cuſto/
des uero illi ipſi ſunt:quos in ſupiori expoſitione diximꝰ & hoc ſigno/ideſt ſanguine agni/q
Chriſtū ꝑfigurabat/hoſtia domoꝝ hebraicæ gētis aſpgi deꝰ ꝓcepit:ut a diuina uindicta eſſent Lu. xxii
G immunes. ⁋Hoc aūt corpus ſic inhumatū & ſepultū/ideſt uirū pfectū uitæ ſanctitate/inocē/ Ad gal.
tiaq; ꝯſpicuum/oiq; uirtutū gn̄e coruſcantē/ piæ ac deuotæ mulieres cū aromatibꝰ quærūt/& vi.
illius ſepulchrū intentiſſime obſeruant. Illæ.ſ.mulieres de quibꝰ in pſal. dr̄:Filiæ Tyri in mu/ ii.ad thi
neribꝰ uultum tuū depræcabunť. Adducenť regi uirgines poſt eam: ꝓxime eius offerenť tibi mo.ii.
in lætitia & exultatione. & in Cāticis: In odorē unguētoꝝ tuoꝝ currimꝰ adoleſcentulæ. In tali Exo. xii
uiaq; pfectionis gradu cōſtitutos/tātaq; redolentes uirtute & gr̄a/impoſſibile eſt nō plurimos
habere ſequaces. Quāuis eni ad malū natura corrupta prona ſit omni tpe:ſicut ſcriptura teſta
tur/eiuſtñ bene inſtitutę igniculus adiuuāte eius autore & cōſeruatore deo/ad innatā ſibi uir/ ꝓs. xliiii
tutē/& addeſtinatū ꝓmium facile cōuertiť. Neq; deerūt q bona faciant:ſi non deſint qui doceāt Canť.i.
& oſtendāt. Ob id ꝓpheta cū tales uiros defeciſſe cerneret:diuinum auxiliū implorabat dicēs:
Saluum me fac dn̄e:qm̄ defecit ſanctꝰ/& quæ ibi ſequunť. & Sapia dicit:Cū ꝓpheta defecerit:
diſſipabiť populus. & Saluator ipſe:Si dimiſero eos ieiunos in domum ſuam deficient in uia. Ge. viii.
H ⁋Plane hæc & his ſimilia cōplura ad reſurrectionem pertinēt:quæ ad plenum hic explanare
nō eſt cōueniens. Verūtamen q̄tū ad aſſumptum a nobis ſenſum conferunt:attingere/uel ipſa ꝓs.xi.
opis cōſumatio cōpellit. Quātum enim a pfecto diſtet ꝓficiens:quantū ue inter huius & illius Prouer.
ortū/ꝓgreſſumq; & cōſumationē interſit:quæq; utriq; ſtatui cōueniāt:oſtēdere nr̄i & inſtituti. xxix.
⁋Igiť quæ ꝓxime de pfecti cōſumatione ex Saluatoris ſepultura ſunt deſcripta: ꝓficientis ſta Marci
tum lōge excedūt:nihilq; eſt (ut ante diximꝰ) in quo conueniāt:ꝓterq̄ q utreq; morte mulctatꝰ viii.
eſt pro ueritatis defenſione:& uterq; a diſcipulis ſepultꝰ:q̄uis Chriſtus ab occultis/Ioānes uero
a notis & manifeſtis:cætera in Saluatore ſepeliendo lōge fuere clariora atq; excellentiora.
I ⁋Proinde q uterq; mortuus eſt eo ptinet:ut intelligamꝰ uti pfecti ita ꝓficientis ſenſus carna/
les mortificatos eſſe oportere. Alioqui dū carnalibꝰ deſideriis indulgemꝰ:in uia ſalutis ꝓficere
pene eſt impoſſibile:cū ea aduerſus aīam militare dicat Apl̄s. Quo aūt pacto poſt pactā pn̄iam
mortificādi ſunt carnales ſenſus/ut in bonis opibꝰ & ſpūalibꝰ cogitatiōibꝰ cæleſtia capiamus:
his uerbis ad Colocēſes ſcribēs docet Apl̄s:Mortificate ergo mēbra ur̄a q̄ ſunt ſup terrā/forni
cationē/imunditiā/libidinē/cōcupiſcentiā malā/& auaritiā/q̄ eſt ſimulachrorū ſeruitꝰ:in qbus
ambulaſtis aliqn̄ cū uiueretis in illis. Nūc aūt deponite & uos oīa/irā/indignationē/malitiam/
blaſphemiā/turpē ſermonē de ore ur̄o:nolite mētiri inuicē: expoliātes uos ueterē hoiem cum i. Pet. ii.
actibꝰ ſuis:& induētes nouū:eū q renouať in agnitione dei:& reliq̄ quæ ibi ſequunť/ad pn̄iam Ad coll.
pfectū ptinētia:utpote ad ſalutē neceſſaria. Nāq̄ poſtea ſubiūgit:ad pfectionē ſpectāt. Ait em̄: iii.
K Induite uos ergo ſicut electi dei ſancti & dilecti uiſcera miſericordiæ:& reliqua. ⁋Sicut ergo
mortuus eſt Ioānes pro defenſione ueritatis:ita & q in pn̄iæ opibꝰ ſe exercet:debet pro uerita
te uitæ & diſciplinæ carnē ſuā mortificare:ſed huic neq; ſyndon mūda/neq; cādida linteamina
neq; ſepulchrū nouū in marmore exciſum/neq; ſaxū ad monumēti oſtiū/neq; ſigillū/neq; cu
ſtodes cōpetūt:q̄ ſunt pfecti indicia ꝓcipua. Neq; em̄ tāta eſt illi ad humanas paſſiones ſuperan
das/uariaſq; tētationes pferēdas uirtus atq; cōſtantia:neq; tā feruēs/tāq; ꝑſpicua ad deū & ꝓxi/
mū charitas/& in oī uirtutū gn̄e exercitatio. Et ob id nō ſicut Saluatoris.i.pfectiſita & ꝓcurſo/
ris.i.ꝓficiētis ſepulchrū mulieres obſeruāt:qa nō talia ſunt eius opa/q̄uis bona & ſalutaria:ut
alios ad ſui imitationē facile trahāt:uel q̄ ex toto ſint imitāda:qn̄quidē nō ſint undequaq; cōſu
mata & pfecta:caput em̄ remanet inſepultū & herodiadi eiuſq; filiæ traditur illudendum.
L ⁋Spūales naq; hoīs pœnitētis ptes/q̄ in capite cōſiſtūt:tāetſi cū carnalibꝰ ſenſibꝰ p pn̄iam ſint
Peccata ſpūalia cōtinētiſſimos quoq; ſæpenumero ꝑdunt. mortificatæ:cū ipſis tn̄ nō oīno ſunt ſepultæ. Infinitꝰ em̄ eoꝝ eſt numerꝰ:q durā qdē atq; aſpe/
rā agunt uitā/& in arctiſſima quoq; religione carnales libidines uſq; adeo frenāt & caſtigāt:ut
uix ad uitæ ſuſtentationē corpi indulgeāt. Verūtamen inani gl̄ia/q̄ hypocriſim parit/capi ſe ꝓs.ciii.
ꝑmittūt/& ab illo antiquo ſerpēte deludi:de quo ſcriptū eſt:Draco iſte quē formaſti ad illudē/
dū:quoꝝ ꝓculdubio ſtatꝰ (ſicut alio loco diximꝰ) lōge eſt ꝑnicioſiſſimꝰ atq; ꝑiculoſiſſimꝰ. Quā Mat iii.
ob rē cū Saluatorē poſt baptiſmū de gula tētaſſet diabolus/& repulſus eſſet:inanis gl̄iæ certa/ Matth.
men eſt

mē eſt aggreſſus memor q plurimos id gen⁹ hoīes caſtos .ſ. & ſobrios uicerat eo pugnæ gñe:
xxv. decē quoq uirgines/q̄ pter corpis caſtimoniā etiā lāpades habebāt.i.bona opa faciebant:qa tū
Lucæ de illis gloriātes oleū ſecū ferre neglexerūt:a ſpōſo fuere repulſæ. Tales quoq erāt phariſei:
xviii. quos ex unius crimine Saluator in pabola notauit:dū illi⁹ oſonē/imo uero iactātiā/recēſuit &
dānauit q dicebat:Ieiuno bis in ſabbato &c. ¶ Quæ cū ita ſint/tātūq inter pfectū & pficiētē
interſit:tātoq in piculo uerſemur/licet in pniæ opib⁹ pficiam⁹/donec ad pfectiōis apicem ſit
Ad he/ puentū:laborādū eſt atq enitendū maximope:ut ad illū pfectiōis gradū cōſcēdam⁹.&(ut Apl'ſ
bre. iiii. admonet)ingrediamur in illā requiē.ſ.mētis:quā nulla exagitare/cōmouereq pturbatio pōt.
Ad Ro. Quā qdē aſſecutū ſe idē Apl'ſ teſtabat/dū dicebat: Quis nos ſepabit a charitate Chriſti:tribu
viii. latio an anguſtia/an fames/& q̄ ſequunt.& hāc q aſſequit uere iuſt⁹ eſt:cū dicat Sapia: Iuſtus in
puer.x. æternū nō cōmouebit.& rurſum:Nō cōtriſtabit iuſtū:qcqd ei acciderit. Hoc aūt nihil aliud eſt:
q̄ de pcurſore/q typus eſt pficientiū/ad Saluatorē trāſmigrare:q eſt abſq ulla cōtrouerſia pfe/
ctoꝝ oium dux atq auriga.In hoc nāq initiū capit pfectiōis ſtat⁹:q & norma eſt uirtutū oium
& pfectiōis pcepta trādidit atq impleuit:ad illaq exequēda ſuo nos exēplo inuitauit.Exemplū
Io.xiii. (inqt)dedi uobis:ut quēadmodū ego feci:ita & uos faciatis.& rurſum:Qui mihi miniſtrat:me
Io xii. ſequat.& itez:Qui uult uenire poſt me:abneget ſemetipm:& tollat crucē ſuā/& ſequat me.
Luc.ix. ¶ Hac itaq)ni fallor)rōne decollato Ioāne Saluator cōfeſtim manifeſte ſeſe demōſtrauit:non A
mō opa clariſſima & admirabilia patrādo/uerūetiā ſalutis uiā docendo/& ad illā tū factis/tum
uerbis nos cohortādo:ut ubi pficiēs deſinit:incipiat pfect⁹.De hoc eñ pcurſore nulla deinceps
fit in euāgelica hiſtoria mētio:niſi fortaſſis referēdo:q̄q uirgo Maria (quā etiam proficiētium
ſtatū repūtare dixim⁹)ad mortē uſq Chriſtū ſit ſecuta:illiq in ipa aiæ exhalatiōe ſedula aſti/
terit:nec dubiūqn & dū ſepulchro cōderet:iuſta illi pſoluerit:q̄ annos cōplures/licet ab euan/ Maria ſupui
gelıſtis ſcriptū nō ſit/illi ſupuixit:cū in actib⁹ apl'oꝝ Lucas referat:q erāt diſcipuli pſeuerātes xit Chriſto
Act.i. unanimiter in oſone cū mulierib⁹/& Maria mře Ieſu/& fratrib⁹ eius. Quæ oia iuxta ſenſum multis annis
pdictū hoc nobis indicare uident:in hac mortali uita tā excelſo pfectiōis gradu collocati poſſe
neminem:qn pficiendo augere meritū & debeat & poſſit. Qđ cū de beata uirgine/& ipo etiā
Chriſto in ſupiorib⁹ ſit cōprobatū:nullā pōt habere dubitationē. Nam & Saluator ipſe dixit:
Matt.x. Qui pſeuerauerit uſq in finē:hic ſaluus erit/& de muliere forti in puerbiis legit:reddet ei bo
&.xxiiii nū & nō malū:oib⁹ dieb⁹ uitæ ſuæ.& in Deut.Maledict⁹ q nō pmanet in ſermōib⁹ legis huius/
Prouer. nec eos ope pfecit. ¶ Sed & poſt cōſumationē ſtat⁹ pfecti manēt pfect⁹/q̄ ſunt bona opa nřa.
xxxi. cū ſit ſcriptū:q opa illoꝝ ſequunt illos.Manēt inquā ad retributionē ei q fecit:dicēte Saluato
Deuter. re:Tūc dabit unicuiq ſcđm opa ſua.& alibi:Iudicatū eſt de ſingulis ſcđm eorum opa. Manēt
xxxvii. inſup cæteris ad exēplū & imitationē.Ait eñ Apl'oꝝ princeps:Chriſt⁹ pro nobis paſſus eſt:uo
Apocal. bis relinquēs exemplū:ut ſeq̄mini ueſtigia eius.& Paulus: Imitatores mei eſtote : ſicut filii cha
xiiii. riſſimi.& alio loco:Vt uoſmetipſos formā darem⁹ ad imitādū nos. Propterea de iuſto legit:q
Matth . iuſtitia eius manet in ſæculū ſæculi. ¶ Verūtamē qa Ioannē pcurſorē uitæ curſum prius conſu B
xvi. maſſe dixim⁹ q̄ Saluator manifeſtaret ſeſe:Mariā uero etiā poſt Chriſti reſurrectionē ſupuixiſ
Apoca . ſe:ſi in utroq pficiētis ſtatū repūtatū eſſe uolum⁹:hui⁹ quoq diuerſitatis neceſſariū eſt aliquā
xx. reddere rōnē:idq nō magni erit negotii:ſi ea/q̄ in ſupiorib⁹ tacta fuere/ad memoriā reduca/
Ad phi. mus.Hoīs ſiqdē ſtat⁹:eo quo uiator eſt/pfect⁹ eſſe nequaq̄ pōt:qn q pfectiori ſunt gradu:hi ſe
iii. multo cæteris pfitent eſſe deteriores/atq impfectos/& inutiles oino ſeruos:ſicut Saluator ipe
ps.cx.& faciendū pcepit:ſed & frequētiora atq arctiora exhibēt pniæ opa:quēadmodū de Ioanne pcur
xi. ſore in ſuperiorib⁹ abūde eſt dictū. Quo enim a culpa & terrenis affectib⁹ ſunt puriores/atq
Lu. xvii alienıores:quo q limpidiore uiſu cæleſtia ɔtēplant:eo miſeriā atq infirmitatē ſuā:diuināq tū
bonitatē/tū patientiā/& erga genus humanū lōganimitatem/clari⁹ aptiuſq intuent/ſuamq
ipſoꝝ culpā/quātulacūq ſit/exiſtimant grauiorē:ſicut ille fecit/q in Chriſti amore feruentior
Luc.v. fuit:cū dixit:Exi a me:qa hō pctōr ſum:& uas electiōis Paulus:Ego enim ſum minim⁹ Apl'oꝝ:
i ad co/ q nō ſum dign⁹ uocari apl's:qa pſecut⁹ ſum Eccl'iam dei. Quāto aūt ſe qſq plus humiliat/tāto
rin.xv. apud deū exaltat magis:magiſq deo opa eius ſunt accepta:cū idē ipſe frequenter dixerit:Qui
Lu. xiiii ſe humiliat exaltabit.& in cātico Mariæ multa in hāc ſniam fuere ſcripta. ¶ Quāobrē eiuſdē C
&.xviii. naturæ/q̄uiſq opa a pfecto/atq pficiente facta/ex maiore charitatis atq humilitatis affectu
Mar. xii in pfecto/q̄ in pficiēte ſunt pfectiora:ſicut de uidua/quæ in gazophilatiū ſpectante Saluatore
quadrantē intulit/idē ipſe indicauit.Itidēq & de ieiunio/oſone/peregrinatione/necnon & de
elemoſina cæteriſq pietatis opib⁹/eſt iudicandū. Eiuſdē igit ſpeciei opa cū ab eo fiunt:q pfe/
ctionis nullū adhuc attigit gradū:in ipſo pfect⁹ noīe manent : ſuccreſcēte uero gra & merito/
cū iam nihil in his remanet terrenæ/carnaliſq grauedinis/& fecis:ſed in deum tota dirigitur

intẽtio/tũ a conſumato opifice pfectũ denoiatur opus: ſicut idẽ uini atq; olei liquor dũ adhuc
uuæ aut oleæ recens expſſæ fecem retinet: nõ eãdẽ habet pfectionẽ/ quã depuratũ oino & defe
catũ: quo fit ut in pfecto maneãt pficientis opa: maneat & nois efficatia: qa re ipſa pficit in eis
D dũ ea facit: & illi quoq; ipſa pficiũt. Quãuis ecõtrario abſq; pfectionis titulo aut merito ſit
pſerũq; pficiẽtis opus. Eã obrẽ pfectoꝝ ſtatũ/ pficiẽtiũ ſtat⁹ neceſſario antecedit: uerũ ab eo nõ
recedit: ſed in eũ potius trãſformaẽ. Eaq; rõne/ qua p̃ſtinã conditionem imutat auctione meri/
ti deficere dẽ/ cum cedit alteri: ueluti cũ ducis aut impatoris nomen/ titulũq; miles accipit/ aut
ſacerdos epi. q̃ois enim & ille militet/ & hic ſacerdotio defungaẽ. neq; ille miles/ neq; hic ſacer
dos amplius noiaẽ. Euacuaẽ enim qđ minus pfectũ erat: cũ ſuccedit qđ eſt oi ex parte cõſoma/
tũ. & hoc qdem eſt Ioannẽ in nobis decreſcere: ut creſcat Chriſt⁹: ſed Mariã ab eo non ſepari/
pfectum ſcilicet operũ a uiatore in pfectionis ſtatu cõſtituto pſeuerare: ſicuti enim (iam ſæpe
numero oſtẽdimus) in quolibet hois ſtatu gradus ex q̃litate meriti/ grãq; ſũt diſtincti: ita & in
Ioſeph/ Ioanne/ & Maria (quos pficientiũ ſtatum pſignare diximus) maiora clarioraq; merita
pſpiciuẽ: q̃ in Zacharia/ atq; Eliſabeth: qui pœnitẽtẽ nobis repñtant. Ioſeph naq; (ſicut in
E ſupiorib⁹ dixim⁹) p̃mus uita defecit: quia rudiora minuſq; pfecta opa tunc deficiunt: cũ ſoper
ueniẽs pficiẽti amplior grã illa leuigat atq; depurgat. Illo aũt uita functo Ioãnes pdicat/ & ba/
ptizat/ ideſt opa pficere inchoantis augmẽtũ recipiunt ſuccreſcente grã uberiore: quæ charita
tem auget & corroborat fidẽ. Verũ non ad eam ptingere puritatem poſſunt: quæ ſit pfectioni
pxima: donec ad Mariã pueniẽ/ quæ eſt illuminãs grã. Tunc enim tãta ineſt opibus pficientis
uiatoris charitatis efficatia: ut etſi augeri poſſit pſeuerãtia/ diuturnitateq;/ & numero actionũ:
hiſq; modis ad ſummũ pfectionis gradũ deduci: eadem tñ manet grãe ſpẽs: ita ut extremus hic
pficientis gradus/ cũ p̃mo pfecti quodãmodo cõfundaẽ. Ait enĩ Apl's: Cũ erã paruolus: loque/
bar ut paruulus/ ſapiebã ut paruulus/ cogitabã ut paruulus: ecce initiũ. ſequiẽ: Cum aũt factus
ſum uir euacuaui q̃ erant paruuli: ecce pfect⁹. ſequiẽ: Nũc cognoſco ex pte: tunc aũt cognoſcã i. ad co/
ſicut cognit⁹ ſum: ecce pfectũ. quod iccirco in aliud ſeculũ confert Apl's: qa non põt in hac uita rio. xiii.
pfecte haberi. Verũtamẽ q̃teꝰ humana capit fragilitas: tũc ipſe obtinere ſe hũc gradũ teſtat⁹
eſt: cũ dixit: Curſum cõſumaui/ fidẽ ſeruaui: in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. & alio ii. ad thi
loco: Viuo iã nõ ego/ ſed uiuit in me Chriſt⁹. & iterũ: Nr̃a aũt cõuerſatio in cælis eſt. Nã & q̃ mo. iiii.
F in nobis p gradus augeẽ pro merito nr̃o & dei uolũtate eadem eſt grã: ueluti & qui nobis a na/ Ad gal.
tura daẽ intellect⁹/ uirtutũ quoq; moralium eadẽ eſt prorſus rõ. Qui enĩ liberalitatis opa exer ii.
cet: nõ ſtatim qdẽ liberalis dr̃: ſed poſtq̃ ex actuũ frequẽtatione ipſius uirtutis habit⁹ in aĩo radi Ad phi/
caẽ. Eiuſdẽ igiẽ gñis actus mõ initiũ dant uirtuti: mõ pfectũ/ ſeu pgreſſũ & mediũ/ mõ cõſuma lipẽ. iii.
tionẽ. At ubi iam uirtus per habitũ eſt ſtabilita: q̃ poſtea ſubſequuntẽ/ nõ nouũ habitum conſti
G tuunt: ſed priorẽ confirmant/ efficiuntq; ſtabiliorẽ/ atq; illuſtriorẽ. Hui⁹ rei exẽplum nobis
Magdalena reliquit: quæ in ipſo pniæ initio lachrimis p̃mum pedes Saluatoris lauit & capillis Lu. vii.
terſit/ dehinc unguento deliniuit: poſt ubi Chriſti familiaritate/ doctrinaq; melior eſt effecta:
pedib⁹ eius aſſedit/ & ſup diſcũbentis caput pcioſum oleũ effudit. Poſtremo uero cũ aliis mulie Mat. xx
rib⁹ ſanctis aromata magno pcio cõparata ad ipſius iam reſuſcitati ſepulchrum detulit. Vbiq; vi. Mar.
enim & in initio/ & in pfectu/ & in cõſumatione/ aromaticis unguẽtis ad idem corp⁹ inungen/ xiiii. Io.
dũ uſa deſcribiẽ: ſed nõ eadẽ his unguẽtis uirt⁹ inerat: neq; iiſdẽ officiis erãt aptata: ſed uti ipi/ xii.
& rei cõueniebat: ita aut pedes ungebat/ aut ſup caput effundebat/ aut ad exanime corpus inun
gendũ deferebat. Porro Maria uirgo Saluatorẽ/ immo & pcurſorẽ anteceſſit/ & utriq; ſup/
ſtes fuit. Quod qdẽ nõ eſt a pmiſſa cõſideratione alienũ: duplicẽ qdem (ut ſæpe dictũ eſt) habet
nomẽ hoc iuxta hebraicam linguã ſignificationẽ/ amaritudinis. ſ. & illuminationis: ſub primi
itaq; ſignificat⁹ rõne ſtatim a pœnitente pfectus hic incipit: qa pctã cũ amaritudine recogitan/
do pficit: eiuſq; modi pfectus in finem uſq; uitæ pſeuerat pſalmiſta teſte/ q̃ dicit: Dolor me⁹ in Pſalmo
conſpectu meo ſemp. Quatenus uero illuminatio Maria interpraẽtaẽ: ſiue ad illud lumẽ grãe xxxvii.
referamus/ qđ pficiendo aiam uiatoris illuminat: ſiue ad illud quo cæteri ex ſanctis/ piiſq; pfi
cientis opibus illuminanẽ nõ modo ad cõſumationem uſq; pſentis uitæ pdurat: uerũetiam ut
pxime dictũ eſt) illum in pñiam trãſlatum ſubſequiẽ/ & comitatur: ſed pfectiore quodam/ illu
ſtrioreq; mõ. Nã lumine diuiæ grãe plene/ pfecteq; pfruiẽ in pñia: qđ per ſpeculũ/ & in ænygma
te cernebat in uia. & iſtud eſt Chriſtũ/ ideſt pfectum a mortuis ſuſcitatũ ab omni mortalis ſeu
carnalis hois cura ad cœleſtiũ meditationem trãſlatũ in dextra dei pñis ſedere/ ideſt in dei grã
confirmatũ eſſe: ſed & cæteri uiatores illo ad pñiam trãſlato & uitæ & cõuerſationis eius memo
ria pficiunt: qa & ipſi ad pñiam/ uitãq; uiã lumen recipiũt. Cũ enĩ eius opa in alioꝝ notitiã deue
niũt: eorũq; merito eius ipſi⁹ memoria a fidelib⁹ paſſim/ & ab ipſa Eccleſia ueneraẽ/ & pdicaẽ:

In pficiente diſtinguũtur tres gradus.

Perfectio uera haberi nõ poteſt in hac uita.

Magdaleuæ opa ad tres hois ſtat⁹ re/ lata.

Eccleſi. ad eius imitationem plurimi ptrahunt:ſicut ſcriptum eſt:collaudabũt multi ſapientiã eius:&
xxxix. uſq; in ſæculũ non delebit:non recedet memoria eius:& nomẽ eius requiretur a generatiõe in
generationem.Sapientiam eius enarrabunt gentes/ & laudem eius anuntiabit eccleſia.

¶ Hic igitur pfectus illuminans cũ uiatoris naturali morte nõ deſinat/ſed augeat potius & pfi A
ciatur Maria Chriſto ſuperuixiſſe iuxta ſenſum pdictum fuit cõuenientiſſimũ.Nõ eadem autẽ
eſt ratio incipientium. Eorũ quippe opa utpote culpæ adhuc pxima/adeo ſunt a pfecto remo
ta:ut ſimul eſſe nõ poſſint.Nõ enim quẽadmodũ pfectum pficere dicimus:ita & incipere dice/
re poſſumus:ſed qui iam multo tpe pfecit/pfectioniq; appropriat:iam incipientis nomẽ amit/
tit.Propterea Zachariæ & Eliſabeth in euangelio tum mẽtio fieri deſiit:cum Ioannes in deſer
tum demigrauit:quis enim generis ſint opera nõ eiuſdem tñ ſunt rõnis.Ieiunat quippe/ orat/
& elemoſinã/aliaq; pietatis opera facit peccator pœnitens/ac pinde incipiens/ut culpa remit/
tatur/& pœna auertatur:utiq; ad gratiam primum/dehinc ad gloriam aditus illi pbeatur.Eiuſmo
di fuit oratio populi hebrei dum in eos ob murmurationẽ ſerpentes deus imiſiſſet:ut ſcilicet
plagam illam ab eis auferret.& alibi frequẽter quoties imminere ultionem metuebat:& cum
Ionæ.iii iam illatam plagam ſentiebat:eo etiã Niniuitarum ieiunia:eodem & Dauid poſt pctm̃/& Ma/
naſſe & aliorum deniq;/quos pœnitentiã egiſſe ſcriptura cõmemorat/oõnes tendebant. Vbi
uero culpam remiſſam eſſe/& inſuper infuſam gratiã pœnitens cõiicit:tunc ne ab ea decidat:
ps.l. utq; ſibi augeatur:oõne/piiſq; operibus laborat.Hoc Dauid poſtulabat:dum dixit:Cor mundũ
crea in me deus/& ſpiritum rectum innoua in uiſceribus meis.Redde mihi lætitiã ſalutaris tui/
ps.xxvi & ſpũ principali confirma me.& rurſum cum dicebat:Ne auertas faciem tuã a me/uel a puero
lxviii. tuo &c.& eiuſmodi pcum pleni ſunt pſalmi/pſertim centeſimus decimus octauus. ¶ A quo ſa/ B
&.cxlii. ne oõnis genere in omni uita ceſſare uiator non debet:neq; a bonorum operũ fructu uacare:tũ Perfectiſſi/
ut pro admiſſis culpis congruã pro mõ fragilitatis ſatiſfactionẽ exhibeat:tum ut grata ſint illi mus quoq; in
i.ad co/ opa eius:quis ſe reũ alicuius culpæ nõ arbitretur.Hoc enim Apſus faciebat:q licet ſibi nihil eſſet hac uita ceſ/
rin.ix. cõſcius/& cæteris quoq; uiã ſalutis pberet:uerebatur tamen ut cum aliis pdicaret:ipſe reprobus ſare non de/
efficeretur.Et ppterea corpus ſuum caſtigabat/& redigebat in ſeruitutẽ:eadem quoq; precurſo bet ab operi
ri fuit cura:eadẽ & Apſis/cæteriſq; ſanctiſſimis uiris:quos uſq; ad exhalationẽ aiæ arctiſſimã bus pniæ.
egiſſe uitam legimus.Nec ob id tamen illos pœnitentiũ ſeu incipientiũ gradu collocamus:qn
cunctorum fidelium pia mater eccleſia hos pœnitẽtes ad tps ingreſſu ſacrarũ ædium & ſacramẽ/
torum eccleſiaſticorum cõione excludit:eiſq; publicas iniungit pœnitentias:cum eos/qui ſua
ſponte aſperiorem agunt uitam/ſumma in ueneratione habeat:& uelut ſanctos/pbatoſq; a
deo uiros colat:ueneretur. ¶ Mutat igitur operis nomen facies ipſa & titulus:quẽadmodũ qui C
ob ſua facinora morte mulctantur:perpetuã ſui nois relinquunt infamiam. Qui uero pro rei
publicæ defenſione:patriæq; ſalute:ſeſe morti deuouerũt/aut capti ab hoſtibus/uel in bello pu
gnantes fortiter occumbunt:perpetuis honoribus immortalitatis pmia conſequuntur. Aut ſi de
paritate cauſæ dicere uolumus:qui ad ſeruandum ciuẽ atq; amicũ periculo manifeſto ſeſe inge
rit:fortis eſt & ciuis & amicus:ſed qui pro totius patriæ liberatione:longe iudicatur fortiſſimus.
ſicut in tertio tractatu ſecundi capitis de uirtutibus oibus ſummatim oſtendimus eas ipſas in
perfectis & proficientibus eaſdem quidem eſſe ſpecie:ſed perfectiori modo haberi in pfectis.

¶ Cæterum fere omnia in huius tertii capitis initio a nobis explanata fuere:quæ tamen(ſicut D
& cætera complura)ſuggerente noua occaſione aliquibus ad maiorem uel explicationẽ/uel elu/
cidationem additis iuuat repetere.Quas uirtutum omnium autor/largitorq; Deus ita in nobis
perficere ſua benignitate dignetur:ut ſicuti hodierna die glorioſam Chriſti genitricem abſq;
ulla peccati originalis contagione in utero matri conceptam/atq; ſanctificatã ſacroſancta con
teſtatur eccleſia:ita puri/atq; immaculati filii ſui domini noſtri Ieſu Chriſti conſpectui pſenta
ri mereamur:qui cũ patre & Spiritu Sancto trinus & unus regnat in ſæcula ſæculorum:Amen.

EPILOGVS SEV ANACEPHALEOSIS TOTIVS OPERIS.

A ABSOLVIMVS igitur/autore deo qđ ab initio cõſtitueramus/quo potuim⁹ modo:nõ quo deſiderabam⁹ Neq; enim facultas ab eoipſo data eſt:q per partes tñ mortalibus cõfert diuinaꝝ rerum cognitionẽ in hac mortali uita. Sed utcunq; licuit ex tribus Lucæ capitib⁹ cũ his quæ ex reliquis euangeliſtis pro rerum & myſterioꝝ exigentia adiecimus/triplicẽ ſtatũ uiatoris excerpſim⁹. & q̃lis quiſq; ſit/quoq; pacto inuicẽ ſe cõtingãt/& alter alteri ſuccedat & præſtet. & in qbus alius ab alio diſcernat̃. & rurſus de pœnitẽtiæ neceſſitate/eiuſq; partib⁹ forma tpe/mõ & reliquis ad eam rem ptinẽtibus:deq; duplici hoĩs portione/ſenſuali.ſ & rõnali:nec non de rõnalis portiõis ſupiori atq; inferiori potẽtia/ex ipſa euangelica hiſtoria deduximus: litteralẽ ſenſum ad moralẽ conuertẽtes:oẽſq; pſonas in eaipſa hiſtoria noiatas/earumq; noia/cognomina/pſiam/nationẽ/gentẽ/parentes/& cæteras q̃litates/atq; demõſtrationes in eundẽ ſenſum ptrahentes. Sed & cuiq; hoꝝ qđ conueniat/qđ ue tam incipienti/q̃ pficienti/& pfecto ſit agendũ:quo incipiẽs ad pfectũ/pficiens ad pfectum puenire poſſit:uti ſeſe ex ipſa euangelii narratione occaſio obtulit:oſtẽdere curauimus. Eo q; pacto mortalis cuiuſq; (qui uiator dr̃) qualis ad ſalutẽ cõſequẽdã uia eſſe debeat:quotq; difficultatibus impediri/retardariq; poſſit:& qbus remediis/quo ue duce ſupari. ¶ Quæ inſup & qualia uiatoris cuiuſq; opa eſſe oporteat:& quæ cuiq; ſtatui maxime cõueniãt:atq; quo pacto ſint protpe uarianda. De certis quoq; hominũ generibus:quæ cuilibet hoꝝ trium ſtatuum pcipue aſcribi ſolent:utpote plãtis pdicatoribus/doctoribus/religioſiſq;/& his ſimilibus multa ſparſim pari ratione ſunt collecta.

E ¶ Et qm̃ ſcdm̃ uirtutem opari quẽq; oportet:ut grata ſint deo eius opa:in hiſq; totus conſiſtit uiatoris pfectus:de uirtutib⁹ tam moralib⁹ q̃ theologicis/quaq; rõne inuicẽ ſunt connexæ tractatũ eſt ſatis abũde. Hæ aũt cum ad uitã actiuam maxime ptineãt:contẽplatiua uero in ſpeculatione magis q̃ in actione conſiſtat:utra earum præſtet/qua ue rõne altera alterã cedat:& quo pacto in pfectionis ſtatu cõſtitutos alternatim utrãq; cõplecti oporteat:pariter eſt oſtenſum. Inſup & de oſone/quæ cõtẽplationi cõiunctiſſima eſſe ſolet/plurima ſuis locis ſatis (ni fallor) apposite ſunt dicta:necnon de ipſa gr̃a quo pacto impetrari poſſit. Quotuplex ſit/qbuſq; diſtinguat̃ gradib⁹/q̃q; ſit cuilibet uiatori ad oĩa neceſſaria:& quot/qbuſq; modis uiatores a deo uocent̃/trahanturq;/quoue pacto uocati pſto eſſe debeãt:& ad ipſam gr̃am ſuſcipiendam ſeſe præparare atq; diſponere. Deinde uero & de ſacroꝝ/qbus maxime gr̃a uel cõfert̃/uel auget̃/figura/inſtitutione/uirtute/& neceſſitate/put metaphorice euãgelica ſuadebat hiſtoria multa diſſeruimus. ¶ Rurſus dei gr̃a ſuſcepta quãta ſit cura atq; diligentia aduerſus mũdi carnis

F ac dæmonis temptatiões/peccatiq; tenebras in omni uita uigilandum atq; dimicandum:

¶ Poſtremo uero de diuina retributione/æternaq; beatitudine/q eſt oĩum humanaꝝ actionũ bene inſtitutarũ ultimus finis nõnulla myſtice/atq; allegorice deducta fuere:quæ ſupra moralem inductionẽ plus aliqđ in ſe continẽt ſpeculationis & theologiæ:in quibus & de ipſa diuina eſſentia deq; pſonarũ diſtinctione & pprietate/ necnõ de æterna uerbi diuini generatione/tpaliq; incarnatiõe/natiuitate/circũciſione/in templo pñtatiõe/baptiſmo/geſtiſq; plurimis/

G & inſup de Spũs Sancti pceſſione/atq; miſſione nõnulla ſunt tacta. De ipſa quoq; cæleſti pr̃ia/deq; cælo empireo/& dei throno/ac de ſede beatoꝝ & de ipſa natura angelica dicta ſunt complura. ¶ Quæ ſane oĩa cum fide dũtaxat pcipi poſſint:ea uero non niſi ſcripturarum teſtimonio haberi:de utroq; tactũ eſt haud incõcinne uariis in locis:& quo pacto lex uetus & ſynagoga legẽ nouam eccleſiãq; catholicam pfigurauerit/in eãq; ſit poſtremo tranſfuſa/atq; ex Ioannis pcurſoris & Chriſti Saluatoris conceptu/ortu/circũciſione/baptiſmo/uita/geſtis/morte/atq; ſepultura/ad ipſius ſynagogæ & ueteris legis imutationẽ & legis gr̃æ/chriſtianæq; religionis inſtitutionẽ/pbationẽ/augmentũ atq; exaltationẽ pleraq; ſunt deducta. Quæ cum ad euãgelicam hiſtoriã elucidandã non parum cõferant/non ſint ab ipſo triplicis ſtatus uiatoris tractatu aliena. Præter quæ & alia plurima in diſcurſu fuere uel tacta/uel diſcuſſa:quæ tum ad hiſtoriæ ueritatẽ:tum ad intelligẽtiam litteræ/aut oĩno ad moralia pcepta/uel diuina myſteria ptinere dignoſcant̃:quæ etſi diffuſius fortaſſis examinata ſint:q̃ pro more ſcribentiũ in eo genere:legentibus tamẽ nõ ingrata fore arbitror. Quippe quæ ipſa nouitate/ſi nõ eruditionẽ/uoluptatẽ tamẽ fortaſſis ſunt allatura:pſertim q; non aliunde q̃ ex ipſis ſacræ ſcripturæ codicibus teſtimonia citauimus. Neq; temere/aut ex noſtro iudicio ad ſenſum aliquẽ inuertimus:quẽ non prius aut ſacri doctores dederint/aut apte cognouerimus abſq; fidei catholicæ/& theologicæ doctrinæ piudicio/applicari congrue poſſe:tãetſi non defuiſſent ſanctoꝝ doctoꝝ in pleriſq;

articulis

articulis auctoritates: ſed & ipſorũ ſacrorũ canonũ fonte: q̃ ex riuulis haurire ꝓbabili⁹ duxim⁹: & noua phantaſmata ſpeculari q̃ aliorum inuentis contenti eſſe: pulchrius atq; laudabilius/ & fortaſſis etiam utilius: Nõ ꝙ ex officina noſtra prodiiſſe quicq̃ nobis arrogemus: quod ela/ boratum/ aut conſumatum iudicari debere cenſeamus: ſed ad peritorum ingenia excitãda ua litura hæc nobis perſuademus: & ad dei in primis laudem legẽtiumq; ædificationem forſitan profutura eo ipſo incrementum dante/ quo autore fuere conſcripta ¶ In his autem tribus Lu cæ capitibus cum incipientium & proficientium ſtatum abũde tradidiſſe nobis perſuadeam⁹: tum uero perfectorum initia & incremẽta plurima/ immo etiã conſumationẽ aliqua ex parte/ (uti occaſio incidit) attigiſſe. Verum cum in ipſa Chriſti perſona perfectorum omnium typũ conſtituerimus: quæcunq; in omni uita ab eo/ uel cum eo aut in eum geſta/ dictaq; fuere: om/ nia ad perfectionis ſtatum pertinere non eſt ambiguum. Quippe cum ad hoc maxime huma/ nam carnem ſumpſerit: ut perfectionis ſemitã uerbo atq; exemplo demonſtraret: ſicuti alio lo co in ſuperioribus eſt oſtenſum. Ex ipſius igitur uita/ geſtiſq; hunc perfectionis ſtatum copio ſius deſcribere (ſi ocium & facultas dabitur) conſtituimus: non eodem tamen ſtilo/ neq; ea co/ pia & diligentia: qua in ſuperioribus tractatatibus euangelicæ hiſtoriæ explanationem ſumus proſecuti. Neq; enim ætas etiam longæua tanto operi ſatis eſſet: ſed ex oĩum Euãgeliſtarũ nar ratione ſub compendio ſingulas Chriſti actiones perſtringentes/ ad hunc ſenſum/ qua poteri mus breuitate conuertemus. Si dignos nos ipſe iudicauerit: qui eius imperceptibilia opera per ſcrutemur: eius intemeratæ matris precibus & meritis: cui opus hoc uniuerſum ab initio dica/ uimus: & nunc in calce acceptum ferimus: quã & hoc ipſo die qui eſt ab eius conceptionis cele britate octauus/ immaculatum/ & omni ex parte candidum/ purum/ mundũq; templũ/ atq; ha bitaculum eiuſdem filii ſui decantauimus: cui cum patre & Spiritu Sancto in trinitate perfecta decus & laus/ honór & gloria in ſæcula ſæculorum. A

FINIS. DEO LAVS ET GLORIA.

In Claudi Seiſſelii Sabaudienſis/ Aquẽ. Reuerentiss. Maſſilienſis prius Epiſcopi: Taurini modo Archiepiſcopi: ſuper diuinis Euãgeliis de triplici ſtatu uiatoris opus ad Lectorem Ioannes Bremius.

Prouida quum noſſet ſucceſſu temporis olim
 Natura/ Humanum poſſe perire genus:
Producturа dies/ Medicinæ contulit artem.
 Quaſdam & Aquas uires iuſſit habere pares.
Dicere uix poſſum quot Aquæ tribuere Salutem:
 Inq; dies ægris commoda quanta ferant.
Aſt Allobrogicas conſtat magis eſſe ſalubres:
 Quas ſimul e toto languidus orbe petit.
Quam meliora parant nobis hæc ſæcla? petendi
 Hæc loca cauſa duplex: quæ prius una fuit.
Maſſiliæ Antiſtes nobis hinc Claudius exit:
 Qui Medicas uerbis fert celebrandus opes.
Corporis æger habet/ Mentiſq; iuuamen: adibit
 Hos libros: & Aquas: uiuere quiſquis amat.

TAVRINI

Nicolaus Benedictus: & Antonius Ranotus chalcographi/ typis æreis cudebant: Anno ab uirginei partus VNIGENA .M.D.XVIII. Men. Maii. XX.

7 14

Google